52

H.a.3-47

Caja C-10

Est. 3-B

Nº Caja
C-0/10

Queſtiones morales magiſtri Martini magiſtri perſpicaciſſimi theologie profeſſoris: de fortitudine nouiſſime ab erratis mendiſqꝫ limate adiecta tabula alphabetico ordine cõtexta per Dauid crãſton in ſacra pagina bacchalarium feliciter incipiunt.

Venũdantur Parriſijs a Iohanne petit ad interſinium Lilij aurei commorantis.

¶ Circa foꝛtitudinis virtutē inquirendū eſt pꝛimo q̃ ⁊ qualis virtus ſit. Scđo de obiecto eius. Tertio de actibus ipſius. Quarto de nōnullis q̃ dicuntur partes eius. Quinto de foꝛtitudine ſ dono. Sexto de vitijs pꝛedictis virtutibus oppoſitis.

CIrca pꝛimum q̄rit pꝛimo: Utrū foꝛtitudo ſit virtus ſpecialis: Pꝛobat̄ pmo ꝙ nō ſit v̓tus: ſic. Ois virtus eſt qualitas anime ipſam perficiens. ſed foꝛtitudo/ nec qualitas eſt animē/ nec ipſā perficit: igit̄ nō eſt virtus: Minoꝛ ꝓbatur ꝓ pma parte qꝛ ſm Ari. pmo Rhetoꝛice: Foꝛtitudo eſt potentia trāſmutandi alterū vt vult: hoc autē ꝑtinet ad robur coꝛpoꝛis: Pꝛo ſcđa parte ꝓbat̄ illud Apoſtoli ſcđe ad Coꝛinthi. xij. virtus in infirmitate ꝑficitur ergo anima nō ꝑficitur foꝛtitudine q̃ firmitas eſt ⁊ nō infirmitas. ¶ Secundo ꝓbatur ꝙ nō ſit virtus ſpecialis: Foꝛtitudo eſt cuilibet virtuti cōis: ergo foꝛtitudo nō eſt ſpecialis virtus. Antecedēs ꝓbat̄: Tum qꝛ foꝛtitudo nō eſt aliud q̄ firmitas animi in his q̃ a recta rōne dictata ſunt. ſed hoc eſt omni virtuti cōmune: igit̄. Tum ſcđo ꝑ Ambꝛoſium pmo de officijs: vbi attribuit foꝛtitudini oīa virtutū opera cū ait: Nō mediocris animi eſt foꝛtitudo: q̃ ſola defendit oꝛnamēta virtutū omniū/ ⁊ iudicia cuſtodit. ⁊ q̃ inexpugnabili ꝓlio aduerſ⁹ oīa vicia decertat. inuicta ad laboꝛes: foꝛtis ad pericula: rigidioꝛ aduerſus voluptates: auariciā fungat tanq̄ labē quādam q̃ virtutē effeminet. ¶ In oppoſitū ſunt Ari. ⁊ Grego. xxij. Moꝛaliū: ⁊ gn̄aliter oēs auctoꝛes tā diuinarū q̄ humanarū literaꝝ. ¶ Pꝛo reſponſione ad queſtionē. Sciendū eſt ꝙ foꝛtitudo accipit̄ quatuoꝛ modis. Uno mō ꝓ roboꝛe coꝛpoꝛis. Quod robur ita diffinit. Ari. pmo. Rhetoꝛice. Robur autem eſt potentia mouendi alteꝝ aut trahentē/ aut pellētem vt vult. Sed qꝛ cōſtat foꝛtitudinē hoc mō acceptā: nō eſſe qualitatē mētis ſed coꝛpoꝛis: ideo de ea nō inquirimus: Hoc tñ robur coꝛpoꝛis in ſubeūdis periculis belli cōſiderandū eſt: Nā aliqua aggreſſio vel expectatio ꝑiculi/ q̃ in viro robuſto eſſet rōni cōfoꝛmis: ⁊ ꝑtineret ad foꝛtitudinē in viro debiliꝫ ē ⁊ diffoꝛmis rōni: ⁊ ꝑtineret ad audaciā. ¶ Secundo mō accidit̄ foꝛtitudo pꝛo firmitate animi in oī bono rōnis difficultate habēte. Quo mō eā accidi dici beatus Thomas. Ego tñ apud auctoꝛes nō legi paſſum i quo ſic accipiat̄. ¶ Tertio mō accipitur foꝛtitudo ꝓ firmitate animi in rebus grauibus difficilibus ⁊ periculoſis: Et hoc ſiue in hmōi periculis ſit contrapugnatio/ ſicut in bellis: ſiue non. ¶ Quarto modo accipitur foꝛtitudo pꝛo firmitate mentis ratione regulata. In his periculis in q̄bus eſt contra pugnatio: queādmodū ſunt pericula belloꝛum. Et hoc quarto modo videtur accipere Ari. foꝛtitudinē: vbicūq̧ de ea loquit̄: ⁊ eam ſemꝑ a magnanimitate diſtinguere: Cōſtat eñ hoc eſſe factū ab eo. iij. ethicis: ⁊ i pmo Rhetoꝛice vbi oſtendit ꝙ hec gratia ſui eliguntur. Juſticia/ foꝛtitudo/ tempe rātia/ magnanimitas/ magnificētia ⁊ alij tales habitus: Uirtutes eñ anime ſunt: Et eodē libꝛo ait. Partes aūt virtutis. Juſticia/ foꝛtitudo tēperantia/ magnificentia/ magnanimitas/ liberalitas/ māſuetudo/ pꝛudētia/ ⁊ ſapientia Et ꝙ ſm cū foꝛtitudo ſit tñ circa pericula belli. ptꝫ ex eo quod ibidē ſeq̇t̄: Neceſſe autē maximas eſſe virtutes eas q̃ alijs honoꝛatiſſime: ſiquidē eſt virtus potētia bene factiua pꝛopter hoc foꝛtes ⁊ iuſtos maxime honoꝛant: hic quidem enim in bello: hic autem ⁊ in bello ⁊ in pace vtilis ipſis. ¶ Pꝛima cōcluſio: Foꝛtitudo ſecūdo modo accepta nō eſt virtus ſpecialis: Pꝛobatur firmitas mentis in bono rationis difficili eſt cuilibet virtuti cōmunis: igitur. Antecedens ptꝫ ꝑ Ari. ſecundo ethicoꝝ vbi ponit ea que exigunt̄ ad hoc ꝙ aliquis virtuoſe operetur. Pꝛimū quidē (inquit) ſi ſciens: deinde ſi eligēs: ⁊ eligēs ꝓpter hoc: tertium autem ⁊ ſi firme ⁊ immobiliter habeat ſe/ ⁊ operetur. ¶ Ad hoc enim ꝙ operatio aliqua ſit virtuoſe elicita requirit̄ ꝙ tam immobili ⁊ firmo iudicio fiat vt operās velit nullo modo dimittere eam pꝛo quocūq̧/ pꝛo quo ſecundū rectā rationē nō debet dimitti/ neq̧ etiā ꝓ moꝛte: ſi hoc recta ratio dictet. ¶ Secunda concluſio: foꝛtitudo tertio mō accepta eſt virt⁹ magnanimitati ⁊ foꝛtitudini quarto mō accepte cōmunis: Pꝛobat̄: qꝛ vtriq̧ cōuenit ſubire magna/ laboꝛioſa ⁊ periculoſa: ꝓpter honeſtatem operis. De foꝛtitudine quarto mō accepta ptꝫ qꝛ ad eam pertinet ſubire pericula moꝛtis in bello. De magnanimitate etiā ptꝫ per Ari. in quarto. Nō eſt autem mycrokindynos. i. paruoꝛum periculoꝝ aggreſſoꝛ neq̧ phylokindynos. i. amatoꝛ periculoꝛum/ megalokindynos autem. i. magnoꝛum periculoꝛum aggreſſoꝛ. Et ſequitur: ⁊ cum periclitetur. i. cum ea adit/ non eſt parcens vite: vt non dignū exiſtens viuere. ¶ Pꝛobatur ſecundo per illud Ari. ſecundo rhethoꝛice. Magnanimitas autē virtus factiua magnoꝛum benefactoꝝ. ¶ Pꝛobatur tertio auctoꝛitate Senece libꝛo de quatuoꝛ virtutibus q̃ magnanimitatē ⁊ foꝛtitudinē eandem virtutē putauit: ita dicens. Magnanimitas vero (q̃ ⁊ foꝛtitudo dicitur) ſi inſit animo tuo: cū magna fiducia viues. Seneca enim videtur frequenter vſus fuiſſe foꝛtitudinis ⁊ magnanimitatis nominibus indifferēter vt ibi: mēſura ergo magnanimitatis eſt nec timidū eē hominē/ nec audacē. ¶ Quarto ꝓbatur auctoꝛitate ciceronis pꝛimo libꝛo de officijs: vbi diuidit moꝛalem honeſtatē in. 4. virtutes. Sed omne (inquit) qđ honeſtū eſt id quatuoꝛ partiū oꝛitur ex aliqua: aut eñ in ꝑſpicētia veri ſolerciaq̧ verſat̄ aut in hominū ſocietate tuenda: tribuēdoq̧ ſuū cuiq̧: ⁊ rerū cōtractarum fide: aut in animi excelſi atq̧ inuicti magnitudine ac roboꝛe: aut in omni que fiunt quoq̧ dicuntur oꝛdine ⁊ mō in quo ineſt modeſtia ⁊ tempetia. ubi per animi excelſi magnitudinem intelligit magnanimitatē et foꝛtitudinē ꝓpꝛie dictas: Idem habet cum oſtendit eodē libꝛo magnanimitatis et foꝛtitudinis ſplendoꝛem ⁊ rationem. vbi dicit hanc virtutē a ſtoicis foꝛtitudinē appellatā/ eo ꝙ ꝓ equitate pugnet. ¶ Tertia concluſio foꝛtitudo quarto modo accepta eſt virtus: pꝛobatur in ſubeundo pericula belloꝝ contingit aliq̄ñ ſuperabūdare aggrediendo aut ea que non opoꝛtet: aut non vt opꝫ. aut nō ꝓpter qđ opꝫ: nō q̃ opꝫ. vt ſi decē aggrediant̄ mille: cum tñ eſſet alia via ſalutis nō ſecundū quod opꝫ: vt ſi loco vel tempoꝛe in oppoꝛtunis fieret aggreſſio nō pꝛopter quod opꝫ: vt ſi ad inferendū iniuriam ⁊ nō ad repellendū eā: aut ſi pꝛo cupiditate ꝓpꝛia ⁊ nō pꝛo ſalute cōmuni. Qđ ptꝫ ex cicerone pmo de officijs: ſed ea (inquit) animi elatio (q̃ cernit in ꝑiculis ⁊ laboꝛibus): ſi iuſticia vacat pugnatq̧ nō ꝓ ſalute cōmuni: ſed pꝛo ſuis comoditatibus in vicio eſt. Non mō enim id virtutis nō eſt: ſed poti⁹ immanitatis omnem humanitatē repellentis: quod

qualiter intelligẽdũ ſit: poſtea dicef. Ex his p3 ꝙ cõtingit excedere i pericula belli ſubeũdo: In his etiã ſubeũdis ꝯtingit deficere quo mõ nõ deficeret ille q̃ nulla oĩno ꝑicula (q̃tũcũq3 etiã iuſta cauſa) vellet ſubire: q̃tũcũq3 etiã ea recta ratio iudicaret eſſe ſubeũda: ergo põt eẽ aliq̃s habit⁹ inter hec medius q̃ inclinabimur ad ſubeũdũ pericula mortis in belloquociẽſcũq3 recta ratio iudicabit eſſe ſubeũda: ꝛ ad fugiẽdũ ꝛ declinãdũ ea quociẽſcũq3 recta ratio iudicabit eſſe ea declinãda: hic autẽ habitus vocaf ꝛ a ſanctis ꝛ a phis fortudo: ergo fortitudo eſt virtus moralis. ¶ Quarta ꝯcluſio: nõ ideo fortitudo eſt virt⁹ q2 tollit impedimẽtũ: quo impedif ne recta rõ ponaf in operib⁹ humanis ꝓpter aliq̃d difficile q̃d incũbit: q̃d dictũ eſt ꝯtra beatũ thomã: q̃ ſcda ſcde (vbi oñdit fortitudinẽ eẽ virtutẽ vult ꝙ de rõne ꝟtutis eſt ꝙ faciat opus eſſe bonũ ꝛ ſecũdũ rõnẽ: ꝛ q̃d (vt vult ꝯtingit tripliciter. ¶ Vno mõ ſecũdũ ꝙ ipſa rõ rectificaf: ꝛ hoc dicit ꝑtinere ad virtutes intellectuales. ¶ Scdo mõ ſcdm ꝙ ipſa rectitudo in reb⁹ humanis inſtituif: ꝛ hoc dicit ꝑtinere ad iuſticiã. ¶ Tertio mõ ſcdm ꝙ tollũf impedimenta hmõi rectitudinis in reb⁹ humanis ponẽde. Et hoc dupl'r: q2 aut impedif volũtas humana ne rectitudinẽ rõnis ſequaf ꝓpt aliq̃d delectabile q̃d retrahit cã ad oꝑe quod debet eſſe ſcdm rectã rõnẽ: ꝛ tollere talia impedimẽta ꝑtinet (vt dicit) ad tẽperãtiã. Aut ꝓpter difficile q̃d incũbit: ꝛ hoc impedimẽtũ tollif ꝑ fortitudinẽ. Cõtra quã opinionẽ af ſic. Ois ꝟtus moralis h3 ponere rectitudinẽ rõnis in operibus humanis: igif tẽperãtia ꝛ fortitudo ſunt virtutes nõ p̃ciſe q2 tollũt impedimẽta rõnis ponẽde in operib⁹ humanis. Añs ꝓbaf. rectitudo hui⁹ rõnis: pugnãdũ eſt ꝯtra hoſtẽ ciuitatẽ oppugnãtẽ eſt ponãda in oꝑib⁹ humanis ꝛ nõ ꝑ iuſticiã: neq3 ꝑ tẽperãtiã: neq3 ꝑ prudẽtiã: ſ3 ꝑ fortitudinẽ. Similiter rectitudo hui⁹ rõnis abſtinẽdũ eſt ab vxore aliena eſt ponãda in oꝑib⁹ humanis: ꝛ nõ ꝑ fortitudinẽ aut iuſticiã: ergo ꝑ tẽperantiã: ꝛ iuſticia ſcdm eum etiã h3 ponere rectitudinẽ i oꝑib⁹ hũanis. ꝛ nõ ſũt plures ꝟtutes morales. Cũ prudẽtia ſit ꝟtus intellectualis ꝛ nõ moralis. ergo ois virtus moralis h3 ponere rectitudinẽ rõnis in oꝑibus hũanis: Scdo ois cã cui cõuenit oꝑatio aliq̃ ꝛ remotio ꝓhibẽtis magis d3 denoiari ab ipſa oꝑatione q̃3 ab ipſa remotione ꝓhibẽtis: ſ3 cuilib3 ꝟtuti cõuenit oꝑari ſcdm rectã rõnẽ in materia ſibi ꝓpria ꝛ remouere ea que hmõi oꝑationẽ impediũt: ſ3 magis debet dici ꝟtus ex ipſa oꝑatione ſua q̃3 ex remotione ꝓhibẽtiũ. Tertio ſic: rectitudo rõnis põt poni tã i oꝑib⁹ hũanis q̃ ſunt ad ſe: q̃3 in oꝑibus hũanis q̃ ſũt ad alteꝝ: ſed iuſticia tm̃ ponit rectitudinẽ rõnis i operib⁹ humanis q̃ ſunt ad alteꝝ: ſ3 alie ꝟtutes pñt ponere rectitudinẽ rõnis in operib⁹ hũanis q̃ ſũt ad ſe. Minor probari põt tã de iuſticia diſtributiua / q̃3 de iuſticia cõmutatiua: Et ſi dicas ꝙ pñt eẽ multa impedimẽta: q̃bus impedif operãs: ne ponat rectitudinẽ rõnis i oꝑib⁹ hũanis: ſicut i tẽperãtia delectabilia: ꝛ i fortitudine terribilia. ¶ Cõtra pñt ẽt eſſe plura īpedimẽta nec rectitudo rõnis ponaf in oꝑib⁹ iuſticie: vt cõmiatiões: pollicitatiões vtiliũ ꝛ delectabiliũ: ꝛ tñ ꝓpter hoc iuſticia nõ dicif ꝟtus q2 tollit impedimẽ: a operis iuſti: ſ3 q2 ẽ actiua oꝑeꝝ iuſtoꝝ igif nec alie ꝟtutes ꝓpter eãdẽ cãm dicẽf ꝟtutes. ſ3 q2 ſunt oꝑatiue oꝑeꝝ bonoꝝ ꝛ honeſtoꝝ in materia circa quã nate ſũt ꝟſari. Quarto hoc idẽ ꝓbaf ex narratione Ar'.pmo rhetorice q̃ diffinit ꝟtutẽ ꝑ potẽtiã bñfactiuã. ſiq̃dẽ inq̃t eſt ꝟtus potẽtia bñfactiua Et paulopoſt magnaĩtatẽ diffinit ꝑ eẽ factiuã magꝝ: bñfactoꝝ: ꝛ nõ ꝑ eſſe ſublatiuã magnorũ impedimentorum igitur. Quinto ſtante equali periculo et equali actu in cotempnendo periculum: adhuc vnus poteſt fortius facere q̃3 alter et non niſi rõne operis humani in quo ponif rectitudo rõnis: ſ3 fortitudo h3 ponere rectitudinẽ in oꝑib⁹ hũanis. 4 Sexto ſublato impedimẽto q̃d ponif ꝑ aliquo terribile īpediẽs ne rõnis rectitudo ponaf i oꝑib⁹ ponif rectitudo ipſa i oꝑib⁹ hũanis: Alias ſublato 5 īpedimẽto eſſ3 oĩno vana ꝛ inutilis: ſ3 hmõi rectitudo in tali oꝑe nõ ponif ꝑ iuſticiã neq3 ꝑ tẽperãtiã: ſ3 ponif ꝑ fortitudinẽ: mioꝛ p3 q2 ſi ſic: tũc iuſticia hrẽ ponere rectitudinẽ i oĩb⁹ oꝑib⁹ hũanis: Neq3 aliud q̃d dicit thõas ẽ veꝝ v3 ꝙ tẽperãtia tollit īpedimẽtum q̃d prouenit a delcãbili q̃ impedif ne rectitudo rationis ponatur in opere humano perſeuerantia eñi ꝑtinet ad tẽperantiã vitutẽ ꝛ maxime illa perſeuerantia que eſt circa materiam temperantie virtutis q̃d dictũ eſſe volo ad dñãm tẽperantie gradus. ꝛ tñ hmõi ꝑſeuerantia tollit impedimẽta que proueniunt a teſtabili ꝛ nõ a delectabili. igitur. minor ꝓbatur per Ar'. vij. ethicoꝝ diſtinguentem cõtinentiã a perſeuerantia ꝛ incõtinentiã a mollicie. hoꝝ aũt (inquit) hic quidẽ circa delectationes incõtinens: hic aũt cõtinẽs: hic circa teſticiãs mollis: hic aũt perſeuerãs. Et idẽ habet eodẽ libro in pluribus locis. Vbi eſtruatius in cõmẽto vult ꝙ licet cõtinens ꝛ incõtinens negocienf circa terſticias: magis tñ circa delectatiões. Et ſimiliter licet mollis ꝛ perſeuerans negocientur circa delectationes magis tamen circa terſticias Quod ſufficit ad probandum ꝙ non omnis temperantia prohibet impedimentũ operis boni ꝓueniens a delcãbili Nec v3 dicere ꝙ i ſeptio Ar'. loquif de tẽperãtia ꝛ cõtinẽtia gradu: ꝛ nõ de cõtinẽtia virtute. q2. cõtinentia gradus in omni genere virtutis reperif: ita ꝙ in tẽperantia virtute reperif cõtinentia: ꝛ perſeuerantia: ꝛ temperantia grudus. In intẽperantia autẽ vicio reperif incõtinẽtia: mollicies: ꝛ malicia ſiue intẽperantia gradus. Reſolutio doctoris. ¶ Quinta cõcluſio. fortitudo eſt virtus ſpecialis. probaf: q2 fortitudo habet ſpecialẽ materiã ꝛ actus ſpeciales ab omniu3 aliaꝝ virtutũ actibus diſtinctas ergo eſt ſpecialis virtus ꝯña nota eſt ꝛ antecedens patet. Nã mate- 5 ria eius eſt periculũ in bello cõtingẽs. Actus autẽ eius eſt ſubire vel nõ ſubire hmõi pericula cõformiter ad iudiciũ recte rationis. ¶ Sed arguif cõtra aliquas de ſuperioribus cõcluſionibus. ꝛ primo cõtra terciam. Et ꝓbatur ꝙ fortitudo quarto mõ accepta nõ ſit virtus fortitudo nõ eſt cõiectatrix medij q̃d eſt in paſſionibus ergo fortitudo nõ eſt ꝟtus ꝯña t3 q2 ſcdm Ar'. in ſcdo ois ꝟtus ẽ cõiectatrix medij q̃d eſt in paſſionib⁹. E añs ꝓbatur q2 fortitudo eſt circa maxima pericula ſc3 circa ꝑicula mortis in bello. ergo ẽ circa extremũ ꝛ nõ circa mediũ ¶ Secundo latitudo timoris eſt infinita ꝛ etiã latitudo audacie: ergo inter iſtas paſſiones nulla ẽ medietas: ꝛ ꝑ ꝯñs nulla virtus. ꝯña tenet q2 in latitudine infinita nõ magis vnum iudicãdũ eſt medium q̃3 aliud. Et añs ꝓbaf: q2 aliquis põt timere in duplo magis q̃3 op3: et aliquis in quadruplo: et ſic in

infinitum ⁊ ſimiliter argueref de audacia. ¶ Ter-
3 tio ſi fortitudo eſſet virtus tunc ſi ipſa acquirentur
in ſubiecto indifferenti ad ipſa vicia oppoſita ipſi:
acquirentur in inſtanti: ⁊ per ꝯñs ipſa in eodē inſtā
ti acquireref ſcđm totam latitudinē ſuam : ⁊ ita in
inſtanti quis fieret ſumme fortis: ſed ꝯñs eſt fiñ vt
cōſtat. ⁊ patet ꝯña q꜄ ſucceſſiuo in motu nō ꝓuenit
niſi ex reſiſtentia vel impedimento: ſed in illo pͥmo
inſtanti nulla eſt reſiſtantia: cū m potentia ſit nuda:
ergo nulla eſt ibi ſucceſſio. ¶ Quarto: nulla virtus
inclinat ad malū: ſed fortitudo inclinat ad malū m
ſcꝫ ad mortē ſub cādā: vt pꝫ tertio ethi. ergo forti-
tudo nō eſt virtus. ¶ Ad primā iſtarum rationū ne
4 gatur antecedens ⁊ ad ꝓbationem cōcedo ꝙ forti-
tudo eſt circa extremū malū. ſed tñ cum hoc ſtat ꝙ
ſit circa illud extremū cōiectatrix medij. Aliquis
enim habitus dicif eſſe circa extremū tupliciter:
vno mō tanꝗ circa materiā ſui actus. ⁊ hoc mō for
titudo eſt circa extremū: q꜄ actus ſuus ē circa gra
uiſſima ⁊ extrema pericula. ¶ Aliomō aliquis ha-
bitus dicif eſſe circa extremū tāꝗ circa actū ſuū.
⁊ hoc mō fortitudo eſt circa medium ⁊ non circa ex
tremum Circa enim hoc extremū malum quod eſt
periculum mortis in bello pñt eſſe tres actus quo-
rum duo dicunf extremi ⁊ alius medius: vnus eſt fu
gere hmōi pericula cōtra iudiciū rōnis recte: ⁊ iſte
eſt extremus in deficiēdo. Alius eſt ſubire hmōi pe
riculum cōtra iudiciū recte rōnis. ⁊ iſte eſt extrem⁹
in ſuperabundando ⁊ vterqꝫ vicioſus eſt. Alius eſt
ſubire vel nō ſubire hmōi pericula ſcđm iudiciū re
cte rōnis: ⁊ iſte eſt actus laudabil' ⁊ medius: ad quē
inclinat fortitudo. Ad ſcđam rñr. ꝑmo ꝙ añs in ꝓ
prietate ſermonis eſt fiñ. q꜄ nullus eſt timor nulla
etiā audacia cuius latitudo eſt infinita. ſꝫ q꜄ argu-
mentū videf intelligi de latitudine poſſibili vel ima
ginabili: ideo non faciendo vim in añ negef ꝯñtia
nā ſi eſſent due lenee infinite ſcđm lōgitudinē inter
eas poſſet eſſe aliqua media: nō obſtante infinitate
aliaꝝ: ⁊ ſi eſſet hic due lignee quaꝝ vna eſſet infini-
ta verſus orientē ⁊ alia verſus occidētē: inter eas
etiā ſcđm longitudinē poſſet eſſe vna linea media
que nō eſſet pars alterius eaꝝ ideo dico ꝙ: ꝗtun-
cūqꝫ cōtigat timere in duplo in triplo in quadruplo
⁊ in infinitū. et ſimiliter ꝗtuncūqꝫ cōtingit audere
in duplo in triplo: ⁊ ſic in infinitū: tñ inter hec duo
mediat ſubire vel nō ſubire pericula quocienſcūqꝫ
recta ratio dictabit ea eſſe ſubeunda vel nō ſubeū-
da. Et cū ꝓbaf q꜄ in latitudine infinita nō magis
vnū iudicandū eſt mediū ꝗ alteꝝ: dico ꝙ licꝫ nihil
qđ eſt pars illius latitudidinis ſit magis mediū ꝗ
aliud: q꜄ ſi latitudo illa ſit infinita tm̄ ex vna parte
nihil illius latitudinis eſt mediū: Si vero ſit infini-
ta ex vtraqꝫ: tunc quodlibet eius punctū eſt mediū
tñ inter duas latitudines infinitas pōt bñ aliquid
eſſe mediū. ſꝫ illud nihil erit illius latitudinis: ſicut
nec fortitudo eſt pars timiditatis vel audacie. Ex
illo aūt argumēto. nihil pōt ꝓbari niſi ꝙ null⁹ gra
dus timoris hꝫ rōnē medij reſpectu toti⁹ latitudis
imagiabilf timiditatis. Et ſimiliter de audacia cuꝫ
quo ſtat ꝙ inter timiditatē ⁊ audaciā mediet forti-
tudo. Alij ſe breuius expediunt dicētes ꝙ argumē
Reſolutio doctoris. tum ꝓcedit de medio ꝓprie dicto: ſed nō de medio
dictio ſcđm ſimilitudinē. q̄ ſolutio ſatis apparet ſiā
ex dictis. ideo ſi breuis ſolutio reqraf: dico ꝙ argu
mentū ꝓcedit de medio intrinſeco qđ eſt ps illorū
quorum eſt mediū: ſꝫ nō de medio extrinſeco. ſicut
ſcđa linea mediat inter primā ⁊ tertiā: etiā dato ꝙ
prima ⁊ tertia ſint īfinite. Ad. iij. nego primā ꝯñaꝫ
⁊ ad proba. nego aſſumptū nec hoc ar; aſſerit. iiij.
phic. licet ex illo principio arguat cōtra antiquos
nō tanꝗ vero: ſed tanꝗ ab eis cōceſſo Ex multis
eñ alijs cauſis pōt ꝓuenire ſucceſſio in motu ex. ſ.
debilitate virtutis agētis q̄ nō ſufficit totā formaꝫ
ſimuliter producere ⁊ nō ex nullis alijs. Ad quartā
cōcedo maiorē de malo moris ⁊ culpe. ſed nego de
malo doloris ⁊ pene. fortitudo aūt ad ſecundū ma
lum inclinat nō aūt ad primū. ¶ Arguif ꝯñr cōtra
quartā cōcluſionem: ſi non eēnt aliqua terribilia q̄
ſubire oporteret: nulla virtus eſſet fortitudo: ſꝫ ſu-
bire terribilia eſt tollere ea q̄ impediūt ne ponaf re
ctitudo in operib⁹ humanis: ergo fortitudo ex hoc
hꝫ ꝙ ſit virtus: q꜄ tollit pericula q̄ impediūt ponaf
rectitudo in operibus humanis. Scđo. illud eſt ꝓ-
pria ratio alicui⁹ quo poſito ipm̄ poni ⁊ quo remo
to ipſum remouef. ſed poſita ſublatione impedimē
torūꝫ ſiue ponaf ſiue remoueaf rectitudo rōnis in
operibus humanis ponif fortitudo ⁊ ea remota re-
mouef. ergo fortitudo ideo eſt virtus q꜄ tollit peri-
cula impedientia ne ponaf rectitudo in operib⁹ hu
manis. ¶ Ad primā rñr cōcedendo primā partem
añtis: q꜄ ſi nō eſſent aliqua terribilia vera vel eſti-
mata/ vel cogitata: nō eſſet mā fortitudinis: nec in
re nec in eſtimatiōe nec ī cogitatione: ideo nec eſſꝫ
actus exterior nec interior fortitudinis: lꝫ tñ ex ter
ribilibus (q̄ fuiſſent) potuiſſet gñari habitus fortitu
dinis. q̄ fuiſſet (dico) in re vel in cogitatione Et ad
ſcđaꝫ partē dicoꝙ aliqñ ſubeūdo terribilia tollim⁹
id qđ impedit ne rectitudo rōnis ponaf in operib⁹
humanis ⁊ cum hoc ponimus rectitudinē in duplici
bus operibus humano. Aliqñ vero ſubeundo terri
bilia tollimus impedimētū et ponimus rectitudinē
rōnis in vno opere tm̄: aliqñ vero ſubeūdo terribi
lia nō tollimus impedimentū: ⁊ ponimus rectitudi
nem rōnis in opere humano. Exemplū primi: vt cū
aliquis potēs dñs criminoſus ſe armis tuef ne iu-
ſticie opus impleaf: tūc potentia eius impedit ne
ponaf rectitudo rōnis in opere iuſticie. q꜄ impedit
excutionē iuſticie. ⁊ timiditas militū eū opugnantiū
impedit ne ipſi ſubeant periculū belli aduerſus eū
⁊ ideo cū ꝑ fortitudinē tollitur metus: ⁊ vincitur:
⁊ penā dignā ſuis criminibus patitur: tunc tollunf
duo impedimenta: ſcꝫ metus qui impediebat ne re
ctitudo rōnis poneretur in opere fortitudinis: ⁊ po
tētia criminoſi que erat illud terribile a que cauſa
batur metus ⁊ que impediebat ne rectitudo rōnis
poneretur in opere iuſticie: ſublato autem metu po
nitur rectitudo in opere fortitudinis ⁊ ſublata po-
tentia criminoſi ponitur rectitudo in opere iuſticie
exemplū ſecundi vt ciues oppugnati a barbaris in
principio metu agitati: cū ſublato timore faciunt
fortiter ⁊ nihilominus vincunf vel etiā vincūt tol
lunt impedimētū ſcꝫ metū: ⁊ ponunt rectitudinē in
opere humano ſcꝫ in opere fortitudinis. nec tñ per
hoc ponūt rectitudinē ī quocūqꝫ aliomō ope huma
no: Aliud exēplū ſi qs ꝑ impulſum audacie ſtimula
ref aggredi tres fortiores ſe(um tñ eſſet ſibi alia
via ſalut; ⁊ recta rō dictaret ſibi ꝙ ñ dederet aggre
di ſed potius fugere: tūc fugiendo tollit impedimē
tum ſcꝫ audaciā: ⁊ ponit rectitudinē ī opere huma
no ſcꝫ in fuga q̄ (recta rōne eā dictāte) ē opus forti-

tudinis: exẽplũ tertij: daꝛ de eo q̃ in virtute foꝛtitu
dinis ita exercitatus eſt ꝙ hꝫ tẽperãtiã gradũ ita
ſcꝫ ꝙ nec p̄ metũ nec p̄ audaciã diouet a vero ope=
re foꝛtitudinis. Tũs cũ eſt aggrediẽdũ aliqd̃ terri
bile nec agit metu nec aufert audacia ſꝫ p̄ꝰiſſũ
habitũ operãs ſubit piculũ qd̃ ſubeũdũ eſt ⁊ eodẽ
mõ quo ſubeũdũ talis igit ponit rectitudinẽ i ope
foꝛtitudinis: ⁊ tñ nullũ impedimẽtũ tolli: qꝛ nullũ
ĩpedimẽtũ ſupuenit. qꝛ nec metus nec audacia. Ex
his pꝫ rñſio ad ſcd̃m qꝛ q̃tũcũq; auferret metꝰ, vl
audacia: ⁊ tñ nõ poneret rectitudo i hoc ope hũa=
no(qd̃ eſt ſubire terribilia)nõ poneret foꝛtitudo: po
ſita autem hoc modi rectitudine in opere humano
circa terribile. etiã ſi nõ tollat aliqd̃ impedimentũ
qꝛ ſcꝫ talis ꝓpter excellentẽ habitũ in pñtis terri=
bilis nec timoꝛe nec audacia afficit: ponit foꝛtitu=
do. Si tñ vtrũq; fiat: oẽ foꝛtitudo dꝛ magis virtus
qꝛ ponit rectitudinẽ rõnis in opere humano circa
terribile: q̃ qꝛ remouet ea q̃ impediunt ne hmõi re=
ctitudo ponat in tali opere. ¶ Cõtra v. cõcluſionẽ
ar ſic: foꝛtitudo non eſt vna virtus: ergo foꝛtitudo
nõ eſt ſpecialis virtus Antecedẽs pꝛobat. foꝛtitu=
do habet quattuoꝛ extrema: ergo nõ eſt vna virtꝰ:
pñã tenet: qꝛ ois vna virtus mediat inter duo extre
ma tm̃: ⁊ aſſumptũ pꝛobat: qꝛ foꝛtis habet duo ex=
trema in aggrediendo ſcꝫ audaciã: cum quis exce=
dit in aggrediendo: ⁊ vecoꝛdiã cũ quis deficit in ag
grediendo. ⁊ habet duo in expectando ſcꝫ timidita
tem q̃ quis deficit in expectando: ⁊ intimiditatẽ q̃
quis ſuperabundat in expectando: ergo foꝛtitudo
nõ eſt vna virtus. Pꝛo ſolutione huius rõnis(que
tangit difficultatẽ de vnitate foꝛtitudinis)eſt aduer
tendũ: ꝙ opinio quoꝛundã fuit: ꝙ foꝛtitudo eſt vna
virtus genere: ſed ipſa diuiſa eſt in multas ſpecies
ꝓpter rõnẽ immediate añ factã. Quã opinionẽ re
pꝛobꝫ buridanus in duobus punctis. pꝛimo in hoc
ꝙ dicã ꝙ nõ eſt idẽ habitus quo aggredit vbi recta
ratio dicant aggrediendũ eſſe ⁊ q̃ expectamus vbi
recta ratio dicant eſſe expectande Scd̃o in hoc ꝙ
ponit timoꝛẽ ⁊ audaciã nõ eſſe cõtrarias paſſiones
Circa igit hanc difficultatẽ ſit pꝛima ꝓpõ. Ois foꝛ
titudo eſt vna nũmo. ꝓbatur. ois habitus eſt vnus
nũmo ois foꝛtitudo eſt habitus ergo ois foꝛtitudo
eſt vna numo. Scd̃a ꝓpõ: ois foꝛtitudo virtus eſt
eadẽ alteri foꝛtitudini gñe ſub alterno: pꝛoba. quia
omniũ eſt vnũ obiectũ gñe. ſ. terribile: ⁊ oĩm actus
ſunt de genere qꝛ oẽs cõueniunt in hoc qd̃ eſt ſubi=
re vel nõ ſubire periculũ moꝛtis in bello cõfoꝛmiter
ad dictamẽ recte rõnis. ¶ Tertia pꝛopõ: nõ omnis
foꝛtitudo eſt cuilꝫ foꝛtitudini eadẽ ſpecie pꝫ qꝛ foꝛ=
titudinis(ſicut ⁊ cuilꝫ alterius virtutis(ſunt tres
gradus ſpẽ differẽtes ſcꝫ cõtinentia: tẽperãtia: he
roica: igit. Secũdo: qꝛ aliqui habitus foꝛtitudinis
hñt circũſtantias pro obiectis. ſed in illis variata
quacũq; circunſtantia ſemper variat habitus igr.
Sed qꝛ hec ratio aliã difficultatẽ petit q̃ alio loco
declarãda eſt: ideo de ea nihil plus dicit. ¶ Tertio
pꝛopoſitio dircẽ ad ſenſum pme opinionis ⁊ contra
buridanũ: duo ſunt actus pꝛincipales foꝛtitudinis
ſcꝫ expectare ⁊ aggredi q̃ ſunt ſpecie diſtincti: ergo
ſunt etiã vel eſſe pñt duo habitus foꝛtitudinis ſpẽ
diſtincti: ꝙ ſunt duo actus foꝛtitudinis ſcꝫ expecta
re ⁊ aggredi cõſtat. Qd̃ ſunt ſpẽ diſtincti ꝓbat: qꝛ
cõſtat multos recte ſe habere ⁊ laudabiliter in ag
grediendo qui nõ ſe hñt laudabiliter in expectãdo
⁊ ecõtra: ⁊ coꝛ eſſe bñ habituatos in vno: q̃ nõ ſunt
bñ habituati i alio g̃ habitus expectãdi foꝛtiter eſt
ſpẽ diſtinctꝰ ab habitu aggrediẽdi foꝛtiter: pñã tꝫ
qꝛ ſi eẽnt habitꝰ eiuſdẽ ſpẽi: tũc poſito vno eoꝝ in
volũtate alicuiꝰ: talis eſſꝫ iclinatꝰ ſufficiẽter p̄ illũ
habitũ i vtrũq; actũ. Scd̃o vbicũq; ſunt pꝛudẽtie
diſtincte ſpẽ: ibi ſunt habitꝰ ꝟtuoſi moꝛales diſtincti
ſpẽ: ſꝫ pꝛudẽtia dirigẽs nos in aggrediẽdo diſticta
eſt ſpẽ a pꝛudẽtia dirigẽte nos i expectẽdo: g̃ ⁊ ha=
bitꝰ ab his imediate regulabiles ſunt diſtincti ſpẽ:
maioꝛ pꝫ qꝛ cuilibet actui pꝛudẽtiali ẽm ſpẽm coꝛ=
rñdet ſuũ opꝰ directũ: Et minoꝛ ꝓbat qꝛ ſunt alie
⁊ alie diſciplĩne militares in aggrediendo ⁊ in expe
ctãdo. Tertio cũ oblicatione ⁊ erroꝛe in aggrediẽ
do. nõ ſtat rectitudo i aggrediẽdo: ſꝫ cũ oblicatio=
ne ⁊ erroꝛe in aggrediẽdo ſtat rectitudo in expectã
do: g̃ rectitudo in expectãdo nõ eſt rectitudo in ag
grediẽdo: ⁊ p̄ añs nec habitꝰ ẽ idẽ habitui. Quar 4
to rectitudini in aggrediẽdo ꝯtrariat obliq̃tas in
aggrediẽdo: ſꝫ rectitudini in aggrediẽdo nõ ꝯtra=
riat obliq̃tas i expectẽdo: g̃ iſta ⁊ illa nõ ſũt eiuſdẽ
ſpẽi: pñã tꝫ: qꝛ q̃cũq; ſunt eiuſdẽ ſpẽi ipa talia ſunt
ꝙ cuicũq; ꝯtrariat vnũ eidẽ ꝯtrariat reliquũ Qui 5
to: vbicũq; ẽ alia ⁊ alia medietas ibi ſũt habitꝰ me
dij cõiecturati ſpẽ diſtincti: ſꝫ expectãdo ⁊ aggre=
diẽdo ẽ alia ⁊ alia medietas. g̃ ibi ſũt alij ⁊ alij hĩtꝰ
ſpẽ. Quarto ꝓpõ ſi timoꝛ ⁊ itimiditas ſignificent Q. ꝓpõ.
extrẽa illiꝰ medietat: q̃ ẽ in expectãdo: ⁊ audacia ⁊
vecoꝛdia ſignificẽt extrẽa pcſe illiꝰ medietat: q̃ eſt
in aggrediẽdo: tũc timoꝛ nõ ꝯtrariat audacie: nec
intiditates vecoꝛdie. Pꝫ qꝛ timoꝛ ⁊ audacia ſimul
ſunt in eodẽ: ſunt eĩn multi q̃ vnũquẽq; ⁊ temerarie
aggrediunt: ⁊ tñ pene nullũ expectare audẽt: ſunt
etiã aliq̃ qui facile aggrediunt: ⁊ tñ cũ ſentiunt re=
ſiſtent iam ſtatim fugiunt qd̃ pꝛobat p̄ illud. Ar.
tertio ethicoꝝ vbi loquit de his qui hñt experiẽtiã
periculoꝝ bellicoꝝ ⁊ tñ nõ ſunt foꝛtes. Videt vtiq;
(inquit)foꝛtes qm̃ nõ ſciunt alij qualia ſunt nõnulla
.ſ. in ania in bello q̃ terroꝛẽ faciũt imperitis. ⁊ ſeq̃t
dein: e facere: ſed non pati maxime pñt Ecce quõ:
aliqui bñ poſſunt pcutere ⁊ inuadere hoſtẽ: ſed non
pñt diu reſiſtere hoſtibus pcutiẽtibus. Patet idẽ p̄
illud qd̃ ibidẽ ſtatim ſubiungit. Milites autẽ timi=
di(qñ ſupextendit periculũ)pmi eĩn fugiunt: ciuilia
autẽ pmanẽtia moꝛiunt. hic autẽ ex pncipio ꝯtina
bant vt melioꝛes exeũtes: cognoſcẽtes aũt fugiũt
Ex his manifeſte ꝓbo ꝙ timoꝛ ⁊ audacia ſimul ſunt
in eodem. volo ꝙ aliqui milites frequẽter exeãt in
tales actus ſcꝫ aggrediẽdi cito a pncipio ⁊ ſtatim
poſt(cum viriliter hoſtis ſuſtinet vel in vadit)fugiẽ
di: ita ꝙ ex hmõi actibus freq̃ntatis generẽt in eis
habitus q̃bus pꝛõpte ⁊ expedite faciãt q̃ pus ſine
habitibus faciebãt: tũc ſic: ille actus aggrediendi
hoſtẽ eſt ab aliquo habitu: ⁊ nõ ab habitu foꝛtitudi
nis vt cõſtat. Tũq; aggreſſio illa ẽ in cõciderata:
Tũ qꝛ ar. dicit tales milites nõ eſſe foꝛtes: nec eſt
ab habitu timoꝛis qꝛ inclinat ed oppoſitum ſcilicet
ad fugiendũ: ergo eſt ab habitu audacie. Actus ſi=
militer fuge(quẽ poſtea eliciũt)nõ ẽ ab habitu foꝛ=
titudinis: qꝛ tales nõ ſunt foꝛtes. Tũ etiã qꝛ fugiũt
⁊ qꝛ deficiũt in patiẽdo vt hꝫ textus: nec ab habitu
audacie: qꝛ inclinat ad oppoſitũ: ergo ẽ ab hĩtu ti=
miditatis: g̃ ſiſ ſunt audacia ⁊ timiditas. Utrũ aũt
timoꝛ ⁊ itimiditas audacia ⁊ vecoꝛdia ſignificẽt qd̃
dictũ ẽ nõ diſputo: qꝛ ſi nõ ſignificẽt: pñt dari alia

nomina ſignantia hmōi medietates: Satis eſt eñ ꝙ ille medietates ſint ſpē dr̄ntes. Qd̄ aūt ibi ſint plura extrēa ſpē diſtincta q̄ʒ duo: ⁊ nō tm̄ vnū mediū ſed plura: videt̄ ſentire Thomas ſecūda. ij.q. cxxvi. in reſpōſione ad tertiū vbi dicit ꝙ fortitudo mediat inter in pauiditatē ⁊ audaciā: ⁊ ꝙ nō eſt incōueniens ꝙ ſecundū diuerſa media habeat diuerſa extrema. Ex quo patet ꝙ ſecundū ipſum in fortitudine reperiunt̄ plura media ⁊ diuerſa extrema: ⁊ nō loquit̄ (vt ꝯſtat) de medijs tm̄ numero diſtinctis qꝛ ſunt illa infinita: ergo de medijs ſpē diſtinctis.

Quinta ꝓpoſitio. ¶ Quinta ꝓpoſitio nō ideo q̄liʒ fortitudo eſt eadē cuilibet fortitudini ſpē ſpēaliſſima qꝛ fortitudo mediat inter duo extrema. Quod autē fortitudo mediat inter duo extrema ꝓbat̄: qꝛ licet ſint quattuor extrēa, vt dictū eſt tñ iſta quattuor cōtinenter ſub duobus. ſ. ſub iſtis nō ſubire periculū belli cū recta ratio dictat eſſe ſubeūdū ⁊ ſubire periculū belli qñ vel quomō rectat ratio dictat nō eſſe ſubeundū inter q̄ extrema eſt vna medietas duab⁹ cōmunis ſcʒ ſubire vel nō ſubire periculū belli cōformiter ad rectitudinē rōnis: primū autē extremū cōtinet timiditatē ⁊ vecordia ſcd̄m cōtinet intimiditatē ⁊ audaciā. 6. ꝓpō. Tunc ꝓbat̄ ꝓpō iuſticia particularis eſt inter duo extrema ſilicet inter reddere vnicuiqʒ qd̄ ſuum nō eſt ⁊ retinere quod ſuū nō eſt: ⁊ tñ nō q̄libet iuſticia eſt cuilibet iuſticie eadē ſpē: ſicut iuſticia diſtributiua nō eſt eiuſdē ſpēi cū cōmutatiua nec vendicio cū loquatione: nec locatio cū fideiuſſione ⁊ hoc ideo qꝛ ſub his duobus extremis cōtinenter multa alia inter q̄ poſſant eſſe alie ⁊ alie medietates igit̄ ſexta ꝓpoſitio: nō ideo q̄libet fortitudo eſt cuilibet eadē ſpē: qꝛ earū oīm eſt vnus finis ꝓximus ⁊ immediatus pʒ. nā cuilibet iuſticie eſt vnus finis ꝓxim⁹ ⁊ immediat⁹. ſ. reddere vnicuiqʒ qd̄ ſuum eſt: tamē cōſtat ꝙ iuſticia diſtributiua eſt ſpē diſtincta a iuſticia cōmutatiua Similiter oīm tꝑātiarū eſt vnus finis. ſ. vſ⁹ moderat⁹ tāgibiliū ⁊ guſtabiliū ⁊ tñ ꝯſtat ꝙ tꝑātia venereorū ē alia ſpē a tꝑātia ciborū ⁊ potuū Ita poſſʒ argui de liberalitate ⁊ alijs v̄tutib⁹.

.2 Scd̄o ſi ſic ſeq̄retur ꝙ audacia ⁊ fortitudo eſſent eiuſdē ſpēi. ꝯñs eſt fl̄m ſaltē de eo qd̄ eſt ꝑ ſe audacia ⁊ de eo quod eſt per ſe fortitudo igitur: ⁊ patet cōſequētia: qꝛ multi qui audaciter faciunt ita ītendūt ſic faciēdo ſaluare bonū cōmune vel vīcere hoſtes ſicut illi qui fortiter faciūt: ⁊ ꝓſtituūt eque bene ſibi hunc finē illi ſicut iſti. Tertio bonitas actus nō dependet preciſe ⁊ adequate ex fine: ſed ex oīb⁹ alijs circūſtancijs: ergo ex vnitate finis nō p̄t ꝯcludi vnitas hit⁹ ꝯña tʒ qꝛ remanēte vnitate finis: act⁹ variabitur de bono in malū propter defectū aliarū circunſtantiarū. Septima propoſitio non quilibet fortitudo eſt eadē cuilibet fortitudini ſpecie ꝓpter actum eius de ſpecici natum a qualibet fortitudīe cauſari probatur nam habēs habitum fortitudinis aggreſſiue poteſt elicere ille qui habet habitū fortitudinis expectatorie. ⁊ ille etiā hūc actū fortit̄ faciēdā ē ⁊ ſimile ſm̄ ſpēʒ pōt elicere vtrūqʒ habet pro tēpore pro quo dubitat vtrū aggrediendū ſit an expectādū. Similiter etiā habēs iuſticiā cōmutatiuā ſecūdū vēditionē ⁊ emptionē ⁊ iuſticiā cōmutatiuā ſecūdū locationē pro tēpore ꝓ quo dubitat an dom⁹ ſit emēda vel locāda elicere poteſt etiā ab vtroqʒ habitu hunc actū iuſticie faciēde eſt ſiue emēdo ſiue loquēdo. Secundo habitus nō ſortitur ſpeciē ex actibus in adequatis: ſed huiuſmodi actus ſunt inadequati iſtis habitibus. ergo ex iſtis actib⁹ non ortiūtur ſpeciē iſti habitus ergo ꝓpter vnitatē ſpecificā iſtorū actuū nō eſt arguēda vnitas ſpecifica habituū: verū eſt tamē ꝙ ſi eſſet aliquis habitus q̄ exiret in iſtos actus tāqʒ in actus ſibi adequatos: ille eſſet diſtinctus ſpecie ab illis habitibus q̄ haberent iſtos actus tāqʒ iadequatos: ⁊ alios tanqʒ adequatos. Et poſſunt particularius declarari.

Sit aliquis qui audiat philoſophum vel p̄dicatorē laudētē fortitudinē de qua ille nihil vnqʒ p⁹ audiuerat: ⁊ moueat̄ ī deſideriū fortitudis: ⁊ velit fortit̄ facere ⁊ freq̄nter eliciat hmōi volitiōeʒ tal̄ freq̄nt̄ eliciendo hmōi actū acq̄rit quēdē habitū inclinātē eū ad fortiter volēde q̄ hit⁹ eſt multū cōis ⁊ imperficiens: poſtea inſtruatur ꝑticularius de actib⁹ fortitudinis: tunc mediāte actu iſtius hit⁹ ī ꝑfecti ⁊ recta rōe dictāte ſibi ꝙ ē nūc fortiter expectāde ꝓ bono rei publice exit ī actū tā exteriorē q̄ʒ iteriorē fortiter expectādi: ꝙ ſi frequēter eū gñabitur ī eo nouus habitus inclinās eū ad expectāde fortit̄ ſcd̄m iudiciū recte rōnis. Mediāte vero actu p̄mi habit⁹ ⁊ rectā ratione dictāte ſibi ꝙ eſt nūc fortit̄ aggrediēde exibit in actū fortiter aggrediendi ex cui⁹ frequētatiōe gñabit̄ in eo alt⁹ habit⁹ iclinās eū ad cōſilās act⁹ ⁊ iſti duo hit⁹ poſteriores cōtinēt primū nō cōtinētia qua ſuperi⁹ cōtinet iferi⁹: qꝛ hec cōtinētia nō reperit̄ inter res q̄ non ſunt ſigna ſed ꝯtinētia virtuali aut iminētiali ſi ita velis appellare ad hūc. ſ. ſenſum ꝙ in quēcūqʒ actū fortitudinis p̄t pri⁹ habit⁹ cū potētia ī eūdē p̄t q̄lʒ aliorū cū potētia ſʒ ñ ecōtra Quilʒ ei hñs habitū ſecūdū vel tertiū: pt velle facere fortiter: ſʒ nō q̄lʒ hñs p̄mū p̄t velle facere fortiter expectamēto: ſʒ prim⁹ hit⁹ tm̄ nat⁹ ē elicere p̄mū actū. ſ. ꝙ fortiter faciēde eſt ꝯformiter ad iudiciū rōis. Et iſte act⁹ cū recta ratione dictāte ꝙ hoc modo vel illo fieri p̄t fortiter ꝯcurrūt ad cauſende alios actus ex quib⁹ generatur alij habit⁹. Ad rationē igitur cōtra. v. cōcluſionē pʒ quod rñdēde ſit: qꝛ oſtenſum eſt quomodo fortitudo mediat inter duo extrema: quorū q̄lʒ cōtinet ſub ſe alia duo ⁊ inter duo illorū eſt vna medietas: ⁊ r̄iter alia duo ē alia medietas. Cū ergo dr̄ fortitudo hʒ. iiij. extrēa diſtig̊t̄ vl̄ ſecūdū eādē ſpēʒ ei⁹ ⁊ ſic negat̄. vel ſecūdū diuerſas ſpēs ⁊ ſic ꝯceditur. habet tamē duo extrema ſicut dictum eſt cōia oīb⁹ ſpēb⁹. Et hoc modo intelligende eſt ꝙ oīs virtus mediat inter duo extrema. Ad vitande tamē īportunitates ſophiſticas eſt aduertēde ꝙ extremū virtutis accipitur dupliciter. Uno modo primo intentionaliter: ⁊ tunc extremum virtutis ſignificat actus vicioſos īter quos actus virtuoſus mediat: ⁊ tunc oēs qui ſunt ex vno latere dñr vnū extremū per equiualentiam: ⁊ omnes qui ſunt ex alio latere dñr ēt vnū extremū ꝑ equiualentiā. Et ſecundū hunc mod̄ oīs virt⁹ moral̄ dr̄ habere duo extrema. Alio modo accipitur extremū virtutis ſecūde intētionaliter: ⁊ tūc extremū accipit̄ ꝓ ꝯceptu ſignte oēs act⁹ vicioſos: ⁊ q̄ nō ſunt cōfores recte rationi circa materiā talis virtutis cognotādo ſuperabūdantiā vel defectū. Et hoc modo etiā intelligendo data ſunt duo extrema fortitudinis: cū quo ſtat ꝙ ſecundū ſpecies ſuas habet quatuor vel. vi. vel plura. Sed iā arguēde eſt cōtra aliquas de predictis propoſitionibus. ⁊ primo cōtra tertiam ⁊ probatur rationibus buridāi ꝙ quilibet fortitudo eſt cuilibet fortitudini eadē ſpecie. Et primo arguit auctorita

te ⁊ ratione. auctoꝛitate alberti dicētis ꝙ q̄uis po
natur.iiij. extrema foꝛtitudinis non eſt tñ niſi vnū
mediū: qꝛ ſuperabundans in timoꝛe deficit in auda
cia ⁊ ſuperabūdās in audacia deficit in timoꝛe ita
inter audaciam ⁊ timoꝛem vnicā medietas eſt foꝛ=
titudo. Secundo omnis virtus eſt vna ipſe: que eſt
ad vnum finem ſpecie: ſed oīs foꝛtitudo eſt ad vnū
finem: qꝛ ad ſaluande bonū cōmune vel ad bene ſed
habende in bello vel ad obtinēde ſuper inimicos vi
ctoꝛiā: quē finem cōſequimur aliquādo expectādo:
aliquando aggrediendo: aliquando vtroqꝫ modo:
ergo foꝛtitudo eſt vna virtus ſpecie maioꝛē pꝛobat
qꝛ virtꝰ ⁊ viciū ſpecificātur fine: quod ꝓbat aucto=
ritate ⁊ ratione pꝛimo auctoꝛitate arſ. dicēt. iiij.
ethi. ꝙ ille nō dr̄ recte ꝓdigꝰ q̇ ꝓpter ītēperātiā cō
ſumit pecuniā ſed magis intemperat: dicit etiā ꝙ q̇
dat nō boni gratia: ſed pꝛopter quadā aliā cauſam
nō eſt liberalis: ſed alius quis. vt ſi det ꝓpter adul
terium eſt adulter: ⁊ ſi vt ſibi detur eſt cupidus.
¶ Secūdo ꝑ illud quod habeẗ. iij. ethicoꝝ. Finis
3 aūt oīs opationis ē q̇ ſecūdū habitū ⁊ foꝛti aūt foꝛ
titudo bonū talis aūt finis determinatur eni vnum
qđqꝫ fine. Tertio rōe ſecūdū diuerſitatē finiū diuer
ſificaẗ electio: ergo ſecūdū diuerſitatē finiū diuerſi
4 ficatur virtus: qꝛ virtus eſt habitꝰ electiuꝰ. Quar
to qꝛ nihil eſt bonū niſi ꝓpter cauſas finales vt di=
cit cōmētatoꝛ ſecundo metha. ergo neceſſe eſt oīa
ſumere ſpeciē ⁊ rationē bōitatis ſue ex fine: ſed vir
5 tus eſt bonitas quedam igitur. ¶ Quinto timoꝛ ⁊
audacia ſunt contrarie paſſiones: ergo omnis habi
tus inclinās ad vnam declinat ab alio. ergo inter
audaciam ⁊ timoꝛē non eſt niſi vna medietas. ¶ Cō
tra quartam pꝛopoſitionem arḡ. ⁊ ꝓbatur ꝙ timoꝛ ⁊
audacia ſunt cotrarie paſſiones. pꝛimo auctoꝛita=
te. Ar. ſecundo rethoꝛice dicentis. quoniā aūt de ti
moꝛe manifeſtū eſt quid ſit ⁊ quō ſingl'i habētes foꝛ
midāt manifeſtū ex his ⁊ audere quid ē ⁊ circa qua
lia audaces ⁊ quomodo diſpoſiti audaces ſunt auſi
bile enim contrarium timido. Contra. vij. propoſi=
tionē arguitur ſic. ¶ Omnes habitꝰ apti nati pꝛo=
ducere actus eiuſdē rationis ⁊ ſpeciei ſunt eiſdem
ſpeciei. ſed quilibet illoꝝ terminū habituū natꝰ ē
ꝓducere actus eiuſdē ſpeciei vt in deductione eiuſ
dē ꝓpoſitionis habetur igitur oēs illi habitus ſunt
eiuſdē ſpeciei. Secūdo actus ſequētes habitū ſūt
2 eiuſdē ſpeciei cū habitꝰ ex q̇bus actibꝰ eſt genitꝰ
ſed duo poſtremi habitus nō ſunt geniti ex actibus
3 pꝛimi habitus: ergo neqꝫ ſunt ꝓductiui illoꝝ habi=
tuū. Tertio poſito habitu p̄mo nō cū recta rōne de
foꝛti expectatione poteſt elici actus foꝛtiter expe=
ctādi. ⁊ poſito eodē habitu cū recta ratione de foꝛ=
ti aggreſſione poteſt poni foꝛtis aggreſſio ergo ille
pꝛius habitus ſufficit cum recta ratione ad actus
habituū poſterioꝝ. per conſequēs illi poſtremi ha
bitus ſuꝑfluūt. Ad pꝛimā ſe cōtra tertiā ꝓpoſit io
nē rationabiliter (vt dictū eſt) ꝙ in foꝛtitudine repe
riẗ vna ꝯtrarietas cōis ⁊ due ꝯtrarietates ſpēales
et hoc tādē cogeiẗ ꝯcedet buridanꝰ q̇ i reſpōſione
ad quādā rōnē opiniōis q̄ ipugn̄t dicā: ꝙ ſi ꝑ auda
ciā itelligaẗ hitꝰ iclinas ad exceſſū i aggreſſū Et ꝑ
timiditatē intelligatur habitus inclinās ad exceſ=
ſum in fugatā audacia nō opponitur ꝓpꝛie timidi=
tati: ſed audacie opponitur vecoꝛdie ⁊ timiditati i
timiditas pꝛopter autē duas cōtrarietas ſpecialiẗ
ponūtur due medietas. Dico preterea ꝙ dato ꝙ nō
eſſet niſi vna cōtrarietas extremoꝛum: pn̄t tamen
eſſe plures medietates ſpecie pꝛopter diuerſas cir=
cūſtātias que ſūt obiecta actuū ⁊ habituū ꝑ ſe bo
noꝝ. Ad ſecūdū negatur maioꝛ vt ſupꝛa pꝛobatū
eſt. ⁊ ad pꝛobationē dico ꝙ dupliciter poteſt intelli
gi ꝙ virtus ⁊ viciū ſpecificātur fīe: vno modo ade=
quate ⁊ totaliter ⁊ ſic ego nego tā de actibꝰ ⁊ habi
tibus q̇ ſunt per ſe virtutes aut vicia qui ſcꝫ habēt
circūſtātias pꝛo obiectis q̄ de actibꝰ ⁊ habitibꝰ q̇
nō ſunt per ſe virtutes aut vicia. ſicut ſunt actꝰ ex
terioꝛes ⁊ etiā multi actus interioꝛes qui nō habēt
circūſtātias pꝛo obiectis. Alio modo in adequate
⁊ ꝑ articulariter. ⁊ hoc ego cōcedo de actibus ⁊ ha
bitibus per ſe bonis aut per ſe malis. Ex hoc autē
nō ſequitur ꝙ vbicūqꝫ eſt idē finis ibi ſit eadē ſpe=
cies habitus. ſed bene ſequitur ꝙ vbicūqꝫ eſt alius
⁊ alius finis ibi eſt alius ⁊ alius habitus ſecūdū ſpe
ciem: ꝙ verū eſt de habitibus per ſe bonis aut per
ſe malis: ⁊ ēt de actibꝰ. De actibꝰ aūt nō ꝑ ſe bonis
vl' malis. dico pꝛimo ꝙ nō ſpecificātur a fine ſecūdū
ſuā ſbām nec totaliter nec ꝑtialiter: pꝫ qꝛ ambulā
do ad eccleſiā ꝓpter deū eſt oīno eiuſdē ſpeciei cū
ambulatione ad eādē eccl'am ꝓpt vanā gloꝛiā: cū
eadem oꝛatio cōtinuata ⁊ nō interrupta poſſit pꝛi
mo fieri pꝛopter deum ⁊ poſtea pꝛopter vanam glo
riam. et denigratio parietis que fit pꝛopter oculos
eſt eadem ſpē cū denigratione parietis q̇ fit vt de=
turpeẗ paries: ⁊ ruptio parietꝫ q̄ fit cauſa luminis
habendi eſt eadē ſpecie cum ruptione q̄ fit cauſa in
greſſus habendi. dico ſecundo ꝙ loquendo de ſpē
accidentali quō homo albus diciẗ alterius ſpēi ab
homine nigro: licet ſit ip̄ꝛop̄ſſima locutio ꝙ finis
bonus aliqñ ſpecificat ⁊ aliqñ nō ſpecificat actū fi
nis etiā malus aliqñ ſpecificat ⁊ aliqñ non ſpecifi=
cat. Et hoc ſecūdū iſtas duas ſpēs q̄ ſunt bonitas
⁊ malicia hoc ē finis bonꝰ aliqñ de malo actu facit
bonū ⁊ aliqñ nō: ⁊ finis malꝰ aliqñ facit malū actū
de bono ⁊ aliqñ nō. Exēplum pꝛimi vt ſi vadam ad
eccleſiam loco tempoꝛe ⁊ modo debitis: ſed tñ pꝛo=
pter malū finē ſcꝫ vanam gloꝛiam. tunc mutato fi=
ne in cōtinuatione ambulationis. ita ꝙ ego iam va
dam ꝓpter deū: ambulatio mea q̄ erat mala ꝓpter
in debitum finem iam fit bona. ⁊ ita finis bonus ſpe
cificat eam. i. de mala facit bonā. Exemplum ſcđi
vt ſi ego vadam ad eccleſiam loco tēpoꝛe modo et
fine indebitis ꝓpter ſolius finis trāſmutationē nō
mutabiẗ actus meus de malo i bonū. qꝛ actus meꝰ
adhuc remanet malus ꝓpter alias circūſtācias ma
las exēplum tercij. vt ſi ego vadā ad eccleſiā loco
tempoꝛe modo ⁊ fine debitis ſcꝫ ꝓpter deū ⁊ eundo
ego mutē bonum finē ⁊ incipiam ire ꝓpter vanam
gloꝛiam: tunc actus meus de bono fiet malus. Exē
plū quarti vt ſi ego vadā ad eccleſiam ꝓpter vanā
gloꝛiam ⁊ eundo mutē finem ⁊ incipiam ire ꝓpter
auariciā: tunc finis iſte nō mutat actum meū de bo
no in malum. qꝛ nō erat pꝛius bonus: ſed ſemper re
manet in ſpecie mali. Si vel tñ intelligere ꝙ ſpeci=
ficat actum meū q̄tum eſt ex ſe: qꝛ ſi in rei veritate
ambulatio mea fuiſſet bona. Jam per ꝯſtitutionē
iſtius finis fient mala aut etiā ꝙ ſpecificat eam ſe=
cundū ſpēm malitie tranſmutatio eam de vna ſpē
malicie in aliā: qꝛ ambulatio q̄ pꝛiꝰ erat vana iam
eſt auara: extendendo hmōi denominationes: ego
non cōtradico. ſed hoc nō eſt ſecundū ſpēm ſpecia
liſſima ſed ſecundū quandā ſpecificationē gnīcā ⁊

cōmunē ſub qua pſſt multe ſpēs contineri. hec alio
loco declaranda ſunt. ⁊ ibi diffuſius exponēda. Ad
primā ꝓbationē antecedentis: cum dicit ꝙ qui pro
pter intemperantiam conſumit ſua non recte dici
tur prodigus ſed magis intemperatus. Ad hoc di=
co ꝙ dato ꝙ hoc eſſet verum ex eo nihil cōcluditur
niſi ꝙ finis cōcurrit ad ſpecificationē actus ſpecia
liter aut in adequate: quod maxime verum eſt de fi
ne reſpectu actus ⁊ habitus virtutis. Reſpectu au
tem habitus vicioſi (q; cum deficit vnica circunſtā
tia abtus virtuoſi: actus dicit vicioſus. Ideo finis
poteſt ſpecificare totaliter: ſpecificatione tamē ge
nerali ſub qua multe ſpēs continebuntur Dico ſe=
cundo ꝙ. Ar. non habet quod allegat. Pro quo
tñ eſt aduertendum ꝙ Ar. habet ſecundo caplo
primi tractatus ꝗ̄ qui dat quibus non oportet vel
nō boni gratia / ſed propter aliam cauſam nō eſt li=
beralis ſed alius quis dicet. vbi euſtratius hoc eſt
(inquit) prodigus vel intemperatus. Et caplo ſe=
quēti vbi de prodigo loquit propter quod (inquit)
intemperati ipſorum ſunt multi. facile enim conſu=
mentes in intemperātias cōſumptiui ſunt ⁊ ꝓpter
non ad bonum viuere ad voluptates declinant. Et
concludit ex his prodigus igitur inducibilis effe=
ctus in hec tranſit. Ad hoc ergo quod argumentū
querit vtrum prodigus conſumēs propter intem=
perantiam ſit magis intemperatus ꝗ̄ prodigus.
Reſpondeo ꝙ prodigus proprie dicit ille qui ſine
honeſtate ⁊ vtilitate vera vel eſtimata pecunias fa
3 cile conſumit. Dico igit ſermo ꝙ prodigalitas me=
diante actu ſuo elicito inclinat ad actum intempe=
rantie. Patet quia qui ſunt illiberales frenum ha=
bent ⁊ impedimentum contra intēperantiā ſcilicet
retētionem vel amorē pecuniarum. ſed prodigalitas
2 aufert hmōi amorē: igitur. Secūdo dico ꝙ aliquit
cōſumēs pecunias ꝓpter intēperātiā eſt imperatꝰ
⁊ nō ꝓdigus. patet q; alicui tali intēperātia eſt tā
cōſumēdi ⁊ non contēptus pecuniarum: ⁊ maxime in
3 illo q̇ alias nō eſſet pecunias cōſūpturus. Tertio
dico ꝙ aliquis cōſumens pecunias ꝓpter intempe
rantiā ſimilis eſt prodigus ⁊ intēperatus. pꝫ q; ali
quis talē eſt q̇ negligit pecunias ⁊ q̇ ꝓ facili cauſa
⁊ leui cōſumit etiā ꝓ qua recta rō nō dictas eas eē
cōſumēdas. q; ergo leuis ⁊ incōſideratus eſt in cō
ſumptione pecuniarū nec eas diligit dicitur ꝓdigꝰ
4 q; vero eis abutitur ad explēdā intēperētiā ſuā di=
citur intemperatus. ¶ Quarto dico ꝙ aliquis ta=
lis eſt magis intēperatus ꝗ̄ prodigꝰ ⁊ aliquis ma
gis ꝓdigus ꝗ̄ intēperatus. Patet q; in aliquo ta=
li eſt intenſior amor voluptatis ꝗ̄ neglectus pecu=
niarū. In aliquo vero eſt intenſior neglectus pecu
niarū cōtra iudiciū rationis ꝗ̄ amor voluptatis.
5 ¶ Quinto dico ꝙ, talis ex hoc dicitur intemperatꝰ
⁊ non prodigus q; cōſumit pecunias ī voluptatibꝰ
patet q; ī hoc ꝙ ē ꝯſumere pecunias ī voluptatibꝰ
intēperate exprimitur proprius actus intēperātie
⁊ nō proprius actus prodigalitatis. Ad aliam au=
tē cōcedo de determinatione cōi ⁊ gñica: ꝑ quā ta=
mē actus recedit a quadā cōfuſione. vt ſi quis iret
ad eccleſiā ⁊ nō ꝓpter alique finē: iſte actus mūdū
eſſet bonus vel malus ſuppoſito ꝙ ꝑ nullā aliā cir=
cūſtātiā redderetur malus. Tunc aſſumpto bono fi=
ne puta cultu diuino eſſet bonꝰ. aſſumpto vero ma=
lo fine / vt puta ydolatria eſſet malus. Ad tertiū cō
cedo ꝙ ſecūdū diuerſitatē finiū diuerſificatur ele=
ctio ⁊ maxime loquendo de electiōe ꝑ ſe bona. non
oportet tamē ꝙ ſecūdū idēptitatē finiū idēptificet
electio. Iuſtus eñ ⁊ fortis eundē finē hñt ⁊ tñ non
eadē eorum electio immo vnus vnomō ꝓcurat ſalutē
rei publice ⁊ alius aliomō Et hoc pꝫ etiā exēplo
medici ſanātis diuerſos egros. q̇lꝫ habeāt eundē fi
nē nō tñ eaſdē electiones. Ad quartā nego ꝯñam
ſi intelligat de ſpē ſpēaliſſima / ⁊ de ſumere tollat ⁊
adequate. Ad. v. dictū eſt ſatis. ¶ Ad rōnē contra
quartā ꝓpoſitionē iā rñſum eſt. q; dictū eſt quō ti=
mor ⁊ audacia cōtrariant ⁊ quō nō. Ad p̄mā rōnē
cōtra. vij. ꝓpōnē cōcedo maiorē de actibus adeq̄ua
tis oībus illis habitātibus ⁊ in hoc ſenſu nego mi=
norē. Nā p̄mus hītus cāt primū actū tāꝗ̄ ſibi ade
quatū: poſteriores vero cānt eū tanꝗ̄ ſibi iadequa
tū ⁊ hñt alios actus eis adequatos. ¶ Ad ſcd̄am
cōcedo maiorē de actibus adequatis habitū ſeq̄n
tibus. ¶ Ad tertiā negat vtraqꝫ ꝑs aūt ⁊ ſi intelli
gat cū p̄ciſione ⁊ excluſione cuiuſlibꝫ alterꝰ actꝰ
vel hītus. ⁊ dico ꝙ ſi poneret p̄mus hītus cū recta
rōne ⁊c̄. nūqꝫ exiret ī actū ſcd̄i vel tertij hītus Sꝫ
dico ꝙ poſita recta rōne ⁊c̄. cū iſto hītu primo iſte
hītus exit in actū ſibi ꝓpriū ⁊ iſte actus. ſ. fortiter
faciendū eſt cū recta rōne dictāte de forti expecta
tione inclinat ad actū fortiter expectādi. ex cuius
frequentatione gñat nouus habitus ī ſic operāte.
¶ Ad rōnes poſitas p̄ncipio q̄ſtionis. Ad primam
cōcedit maior ⁊ negatur minor pro vtraqꝫ pte. Ad
ꝓbationē p̄me partis rñdeo ꝙ ꝓcedit de fortitudi
ne que eſt robur corporis de qua hic nō loquimur.
Ad ſecundam poteſt dici vt dicit. b. Thomas ꝙ au
ctoritas apoſtoli intelligitur de infirmitate corpo=
rali. fortitudo autē eſt infirmitas mentis non corpo
ris. Aliter poteſt dici ꝙ apoſtolus accipit infirmi=
tatē pro rebellione paſſionū ⁊ oppugnatiōe virtuo
ſe mētis. quas paſſiones ⁊ infirmitates crebro vicē
do augemus virtutem noſtram ac perficimus / que
forte non oppugnata torpeſceret ⁊ deliberaretur.
¶ Ad ſecundam rationem negatur antecedens et
ad probationem primam reſpondeo ꝙ procedit de
fortitudine ſecundo modo accepta. ¶ Ad ſecundā
probationē que eſt ex ambroſij auctoritate dico ꝙ
loquitur de fortitudine. tertio modo que ſcilicet cō
munis eſt magnanimitati ⁊ fortitudini ꝓprie dicte
que dicitur defendere ornamenta omniū virtutū q;
ſecundum ari. magnanimi eſt quicquid eſt in omni
virtute maximū dicitur etiam cuſtodire iudicia nō
q; eliciat fortitudo actus iuſticie: ſed q; ꝓ iudicijs
exequandis ⁊ ſeruādis fortis paratus eſt ſe diſcri=
mini mortis obijcere. dicitur etiam fortitudo decer
tare aduerſus omnia vicia. non q; magnanimitas
eliciat actus omnium virtutū: ſed quia magnani=
mitas mediante actu ſuo elicito inclinat ad fugam
omnium viciorum: magnanimi enim eſt velle fuge
re omnem turpitudinem mediante qua volitiōe ma
gnanimus ſiue fortis decertat contra omnia vicia
ꝙ ſi inuicta ad labores ⁊ fortis ad pericula habet
ex ſe fortitudo hoc modo dicta. ꝙ ſit rigidior aduer
ſus voluptates ⁊ ꝙ fuget auariciā habet nō q; eli=
cit actus virtutum oppoſitarum: ſed quia median
te actu ſuo elicito inclinat ad horum omnium fugā
tanꝗ̄ ad fugam eorum que proprium actum ſuum
impediunt. omnis enim virtus mediante actu ſuo
elicito inclinat in fugam omnium illorum viciorū
que proprium actum ſuum impediunt.

Queritur ſcdo. Utrum fortitudo ſit virtus cardinalis. Arguit̄ ꝙ non omnis virtꝰ cardinalis eſt ꝑcipue circa ea circa que verſatur vita huma-
na: ſed fortitudo non eſt circa ea in quibus preci-
pue verſatur vita humana: ergo fortitudo non eſt
virtus cardinalis. minor probatur: quia fortitudo
eſt circa pericula mortis in bello que raro occurrūt
in bello. ¶ In oppoſitum eſt communis philoſopho
rum et theologorum opinio. nam Gregorius. xxii.
moralium. Ambroſius ſuper lucā. ⁊ Auguſtinus li
bro de moribꝰ eccleſie fortitudinem inter virtutes
cardinales enumerāt. Pro reſponſione ad queſtio
nem ſit prima cōcluſio. Non ideo aliqua virtus di
catur cardinalis: quia precipue ſibi vendicat id qđ
pertinet communiter ad virtutes: probatur: quia ſi
ſic ſequeretur ꝙ eſſent tantum tres virtutes cardi
nales: eo ꝙ tantum ſunt tria que pertinent cōmu-
niter ad omnes virtutes: ſicut habetur cōmuniter
ſecūdo ethicorum ſcilicet ꝙ opus fiat ex certa ſcíē
cia ⁊ electione/ ꝙ propter finem/ ⁊ ꝙ fiat firmiter ⁊
1 immobili iudicio. ¶ Secundo hec tria ita ſunt cō-
munia omnibus virtutibus: ꝙ nō magis inſunt vni
q̄ alteri niſi forte proueniat ex intēſione ipſius ha-
bitus: ita ꝙ habitus ceteris paribus quanto eſt in
tenſior tanto magis ſibi vendicat iſta tria: ⁊ nullꝰ
ſibi vendicat ex ratione generis vel ſpeciei ſue.
Nam omnis habitus virtuoſus moralis eſt habitꝰ
electiuus medij: a quo non diſcedit q̄diu recta ratio
dictat eſſe immorandū. Ex quo infertur cōtra bea
tum Thomam ꝙ fortitudo non ideo dicitur virtus
cardinalis quia maxime ſibi vēdicat laudem firmi-
tatis inquantum ſcilicet illud quod impellit ad de-
ſerendum opus fortitudinis grauius impellit q̄ il-
lud quod impellit ad deſerendum opus temperan-
tie: quia dolor grauius ⁊ vehementius impellit ad
deſerendū opus bonum q̄ voluptas. Ideo firmitas
fortitudinis eſt magis laudabilis q̄ fimitas tempe
rantie. probatur correlarium. Omnis virtus ſecun
dum gradum heroicum habet firmitatē equaliter
laudabilem. igitur non ideo fortitudo dicitur cardi
nalis: quia vendicat ſibi firmitatem eque laudabi-
lem. antecedās probatur: quia ⁊ iuſtus ⁊ tēperatꝰ
ſecundum gradum heroicū habēt firmitatē in ope
re ſuo tam laudabilē ꝙ ſunt parati nō deſerere opꝰ
ſuum pro quocunqꝫ quod eſt contra rectam rationē
immo de facto habent opus tam difficile ꝙ pro diffi
cultate ſua ipſum eſt poſitum ſupra communem ho
minum facultatem aut ex natura actus/ aut ex cir
cunſtantia immo firmitas eorum eſt tanta ꝙ habēt
actum actualiter imperatiuum mortis ſubeunde: ſi
non ſubeundo mortem recta ratio dictet ꝙ deſerat
opus virtutis. huiuſmodi autem firmitate nulla eſt
maior aut laudabilior: ergo q̄libet virtꝰ ī gradu he
roico firmitatem eque laudabilem firmitati fortitu
1 dinis ſibi vendicat. ¶ Secūdo: cum huiuſmodi fir
mitate ſtat. ꝙ vita humana non voluatur circa hu
iuſmodi virtutem tanq̄ circa cardinem: aut ꝙ ſe-
cundum eam limitetur humana honeſtas: aut ꝙ in
rebus grauibus ⁊ difficilibus mens nihil agat ſine
ea: ergo in hoc non conſiſtit cauſa quare fortitudo
ſit virtus cardinalis. Eſt tamē in hac materia dif-
ficile probare vel improbare ꝙ nulla virtus dicitur
cardinalis ſecūdum proprietatem ſermonis: ſed tā
tum ſecundum q̄dem ſimilitudinem: difficile eſt au
tem oſtendere a qua proproprietate ſit deriuata ſi
militudo. ¶ Secunda concluſio. non ideo aliqua 2. cōclu.
virtus dicitur cardinalis: quia ſic circa eam volui-
tur velut in cardinibus tota humana conuerſa- Buri. 3.
tio/ ꝙ habens eas eſt ſimpliciter bonus et non ma- eihi. q. 19
lus: aliqua vero deficiente quibuſcūqꝫ alijs habitis
non dicitur ſimpliciter bonꝰ. Et exponit adhuc bu
ridanus addens: ꝙ ſuper virtutes cardinales ſuſtē
tatur humana conuerſatio: ꝙ alie non ſunt niſi de
congruitate ⁊ decore bonitatis humane: ⁊ nō de ne
ceſſitate. Et ratione huius probatur ꝙ peccando
vicijs oppoſitis iſtis virtutibus moralibus pecca-
tur mortaliter: ⁊ homo ſimpliciter dicitur malus. k
Sed peccādo vicijs oppoſitis alijs virtutibus nō 1. ꝓpoſi.
peccatur mortaliter; nec dicitur homo ſimpliciter
malus. ¶ Pro impugnatione huius oppinionis et
probatione conclnſionis prius pomte ſit prima pro
poſitio. Non quilibet peccans vicio oppoſito virtu
ti cardinali peccat mortaliter. probatur. quia ſi ſic
ſequeret̄ ꝙ quilibet peccās vicio oppoſito magna
nimitati peccaret mortaliter. ſed conſequēs eſt fal
ſum igitur. patet conſequentia: quia fortitudo ſecū
dū ꝙ eſt virtꝰ cardinalis eſt cōmunis tā magnani-
mitati q̄ fortitudini proprie dicte. Et falſitas con-
ſequentis patet per ari. iiij ethi. di. ꝙ caimus ⁊ pu-
ſilanimio non ſunt mali/ deficiens aut inquit puſila
nimis: ſuperabudans autem caimus non mali quid
eſſe videntur/ neqꝫ iniuſti: non enim malefactores
ſunt peccantes autem. Et rationem aſſignat: quia
videntur ſeipſo ignorare. Et adhuc cōcludit de pu
ſillanibus ꝙ magis videtur eſſe pigri q̄ inſipiētes
⁊ hoc etiam concedit buridanus. Quod autem for
titudo (ſecundum ꝙ eſt communis magnanimitati
⁊ fortitudini proprie dicte) ſit virtus cardinalis pa
tet per Grego. ⁊ Ambro. ſenecam: tullium et gene
raliter omnes auctores: qui diuiſerunt virtutem in
quattuor tantum. Tales enim magnanimitatem ⁊
fortitudinem eandem virtutem fecerūt: ⁊ aliquādo
huiuſmodi virtutem nomine magnanimitatis: ali-
quando nomine fortitudinis appellauerunt: et ad
hoc probandum valent multa ſuperius allegatā.
¶ Secundo ſi ſic ſequeretur ꝙ exceſſiua illiberali- 2
tas ſiue ſuperabundans amor pecuniarum (ſecluſa
iniuſticia ad alterum) non eſſet peccatum mortale:
et per conſequens nullus auarus peccaret morta-
liter niſi ſimul eſſet iniuſtus: ſed conſequens eſt fal-
ſum. et patet codſequentia: quia ſecundum burida.
liberalitas non eſt niſi ad decorem honeſtatis mo-
ralis ī tantum ꝙ peccās vicijs oppoſitis nullo pec
cet mortaliter niſi ſimul ſit iniuſtꝰ. ¶ Tertio ſeque 3
retur etiam ꝙ iracundia et mendacium quibus ta-
men nihil iniurie alteri afferretur: etiam quantum-
cunqꝫ feruenti deſiderio fierent non eſſet peccatuꝫ
mortale. Illud etiam argueretur de iactantia ⁊ ap
petitu vane laudis: nullum enim talium eſſet pecca
tum mortale: niſi ſimul per ea afferretur alteri iniu 4
ria. ¶ Quarto quia ſequeretur ꝙ religioſus datꝰ
contēplationi (diuinorum (qui nunq̄ cogitat ſubire
pericula mortis in bello) non eſſet perfectus ſecun-
dum humanam honeſtatem. conſequēs videtur ab
ſurdum igitur ⁊c. patet conſeq̄ntia: quia talis nō
habet virtutem fortitudinis ſtricte accepte: quam
burida. per ſe ⁊ non ſecundum ꝙ includit magnani
mitatem dicit eſſe virtutem cardinalem. ¶ Quin-

to quia ſi ſit.ſequeretur ꝙ fortitudo huiuſmodi ſtri
cte accepta non eſſet virtus cardinalis.conſequēs
eſt contra opinantem et patet conſequenti.
¶ Tum primo quia peccans contra fortitudinem
per audaciam nō videtur peccare mortaliter: neqꝫ
reperitur ꝙ ari.dicat eum malū:ſed tantum ſuper=
bum:audacem ⁊ fictorem vere fortitudinis. Tum
ſecundo quia non omnis qui timet vbi etiam recta
ratio ſi eſſet dictaret non eſſe timēdum peccat mor=
taliter.Cum quis timeat interdum propter inexpe
rientiam periculorum.Sicut ecōtra aliqui ſunt au
daces propter experientiam eorum vt vult Ari.in
eodem tertio.Tum terttio quia ſi nullus peccans
vicio oppoſito fortitudini peccat mortaliter niſi ſi=
mul iniuriā afferat alteri puta reipublice. ergo cū
propter hanc rationem ſolā buridanus neget alias
virtutes eſſe cardinales ſeqtur quod fortitudo ſtri
cte accepta non eſt virtꝰ cardinalis.¶ Sexto,ſi ſic
ſequeretur ꝙ omnis imprudētia eſſet peccatū mor
tale:et maxime que non eſſet inuincibilis.ſed conſe
quens eſt falſum.⁊ patet conſequentia quia omnis
imprudentia eſſet vicium oppoſituꝫ prudentie que
eſt virtus cardinalis.Et falſitas conſequentis pa
tet.Tum quia non tenetur creatura rationalis ad
quālibet prudentiam.Tum quia obligatio in mul=
tis dirigibilibus per prudentiam non eſt peccatum
mortale.vt deducit buridanus de ꝓdigalitate/ ma
gnificentia:affabilitate eutrapelia māſuetudine ⁊
alijs multis.ergo nec imprudentie oppoſite prudē
tijs directiuis haruꝫ operationū ſunt peccata mor
talia.Ex his omnibus latis videtur ſupradicta cō
cluſio probata.Scilicet ꝙ non ideo aliqua virtus
dicitur cardinalis quia circa eā voluitur humana
couerſatio modo ſupra per buridanum expoſito.
3.conclu. reſo. do. ¶ Tertia concluſio ideo quatuor ille virtutes/pru
dentia/iuſticia temperantia/et fortitudo dicuntur
cardinales:quia circa eas tāqꝫ circa cardines ſic
voluitur moralis honeſtas ꝙ habēs eas habet po=
tiſſimos virtutum habitus:et cum hoc habet habi
tus inclinantes ad actus omnium aliarum virtutū
moralium ⁊ eos limitantes:ita ꝙ ꝑ huiuſmodi qua
tuor habitus faciliter exit in omnium aliarum vir=
tū actus ⁊ eos moderatur:probatur virtutes enim
dicuntur cardinales aut per ſimilitudinem ad car=
dines oſtij:aut per ſimilitudinē ad cardines orbis
aut per ſimilitudinem ad carnalium dignitatem ac
cetum.primo quidem quia ſicut circa cardines vol
uitur hoſtium et voluendo apperitur et clauditur:
ita et circa has virtutes vniuerſa moralis hōeſtas
voluitur:ſed hoc non eſt qꝛ preter iſtas non ſit alia
moralis honeſtas:vt ſupra probatum eſt.Nec quia
nulla honeſtas moralis alia ab inhoneſtatibus iſtis
virtutibus quattuor oppoſitis ſit mala:ideo dicun
tur cardinales modo dicto in concluſione.Secun=
do dicuntur cardinales per ſimilitudinem ad car=
dinas celi:quia ſicut cardinales celi ſupereminent
toti mundo inferiori:et celeſtes motus determināt
⁊ limitant:⁊ motus eius diſtingunt:ita ⁊ huiuſmo=
di virtutes ſupereminent in domicilio mentis no=
ſtre ⁊ limitant ⁊ diſtingunt omnes motus eius.
Tum quia inclinant(vt dictum eſt)in motus aliarū
virtutum.Tum etiam quia incumbendo operibus
aliarum virtutum maxime cauendum eſt ne ſecun=
dum aliquam iſtarum quatuor peccetur: quia tūc
deſerendū eſſet opus altius virtutis,⁊ iuſticie vel
temperantie vel fortitudini vel prudentie vacādū.
Tertio dicūtur cardinales per comparationem ad
cardinalium cetum:quia ſicut cardinales aſſiſtunt
ſūmo pontifici ⁊ in generibus ac arduis rebus ſū=
mus pontifex nihil agit ſine eis.Ita ⁊ he.iiij.virtu
tes aſſiſtunt humane menti ſine qbus humana mēs
nihil arduum ⁊ difficile facile preſumit.Sed per ea
rum moderationem exit in omnes honeſtatis mo=
ralis actus quod veriſſime poteſt intelligi per incli
nationem et limitationem iam dictam:non puto ta
men ex hac ſimilitudine tranſlatum eſſe nomen car
dinalis ad virtutes:ſed trāſlationem nominis per
hanc ſimilitudinem fuiſſe cōfirmatam.poſt has au
tem tres ſimilitudines addit guillermus pariſienſ.
veritas tamen in hoc eſt(ſicut magis credimus)qꝛ
ex principatu ⁊ precellentia quem habere viſe ſunt
ad alias dicte ſunt cardinales.iſte autem principa
tus et hec precellentia conſiſtit in tribus conditio
nibus expreſſis in cōcluſione prima eſt ꝙ ſint in re
gimine mentis potiores. Secunda ꝙ inclinent in
actus aliarum virtutum et facilitent eos. Tertia
ꝙ limitent aliarum virtutum actꝰ et opera.primū
deduci poſſet.Tum ex materia.Tum ex actibus.
Tum ex vicis oppoſitis:ſed quia hoc ab omnibus
eſt conceſſum:ideo ſuperſedeo.⁊ apparebit etiam
ſatis ex tertio.Secundum patet nam qui eſt iuſtus
perfecte:⁊ habet habituꝫ prudentie facile acquirit
ſibi māſuetudinem.Nam iuſtus facile aſſueſcit ad
tollendam iracundiam omnem per quam infertur
iniuria alteri:qua iracūdia pacata faciliter etiam
pacatur omnis alia.Similiter qui eſt iuſtus perfe
cte facile vitat omnia vicia oppoſita virtutibꝰ hu=
mane communicationis: per que leditur proximꝰ
quia ſe maculando illis vicijs etiam ſe macularet
iniuſticia.Similiter qui eſt fortis ⁊ magnanimꝰ ex
ipſa animi celſitudine ⁊ magnanimitatis conditio=
nibus faciliter fit liberalis propter contemptū pe=
cuniarū quē habet.Sed adhuc(inquit Ari.in quar
to ethicorum)et circa diuicias ⁊ potentatum:⁊ om
nem bonam fortunam:et infortuniuꝫ moderate ha
bebit quomodocunqꝫ fiant:et neqꝫ bene fortunatꝰ
gaudioſus erit neqꝫ infortunatꝰ triſtis:⁊ paulopoſt
rationem aſſignat. Qui autem(inquit)et honor ꝑ=
uum eſt:huic ⁊ alia propter quod ⁊ deſpectore vidē
tur eſſe.Similiter qui vere magnanimus eſt pro=
pter eandem cauſam faciliter fi magnificus:ad qd̄
etiam inclinatur per iuſticiam.Tum ex religione q̄
eſt cultus diuinus:per quam inclinamur ad magni
fice faciendum circa templa diuina ⁊ ſīliter circa
oia q̄ ꝑtinēt ad cultū diuinū.Tū ex pietate q̄ ē amor
patrie ac parentum ac eorum omnium qui nobis ali
qua nature neceſſitudine cōiūcti ſunt:propter quā
inclinamur magnifice facere in his que ad decus
patrie pertinent in nuptus filiorum ⁊ filiarum etiā
funeribus eorundem vel parentum noſtrorum et in
edificus ad poſteritatē noſtram peruenturis. Qui
eſt etiam magnanimus inclinatus eſt od manſuetu=
dinem.quia ſecūdum Ari. in quarto magnanimus
non eſt memor mali.non enim(inquit)eſt magnani=
mi recordari aliqua'iter ⁊ mala. Inclinatur etiam
magnanimus faciliter contra vicia oppoſita illis
tribus virtutibus humane cōmunicationis.Cū nō
ſit iactator nec maliloquus:nec de paruis plancti=
uus aut deꝓcatiuus:nec oditor nec amator: occul
tus ⁊ magis veritatem curet qꝫ opinionē. Qui au

tem temperatus eſt: faciliter etiã exit in actus alia
rum virtutũ: nã tẽperatus paucioribus multũ eg3
ꝙ intẽperatus: cũ ĩ itẽperatis ſumptus nõ neceſſa
rius et ſuperfluus (q̃ fit propter voluptatẽ) excedat
ſumptũ rerũ neceſſariarũ ad vitã: quare ſibi plura
ſupſunt: quibus liberaliter et magnifice facere po-
terit: intẽperantia etiã actualis excitatiua eſt ira-
cundie contra manſuetudinẽ: diſcordie et litigij. cõ
tra affabilitatẽ / iactantie contra veritatẽ ſcurrili-
tatis et irriſionis cõtra eutrapeliã / et inuerecũdie
contra verecundiã laudabilẽ paſſionẽ: q̃ oĩa facile
probari poſſent auctoritab⁹ ſacre ſcripture ſctõrũ ꝛ
philoſophoꝝ. Tertiũ probatur: ſc3 ꝙ iſte virtutes
quatuor ſint limitatiue actuũ et operũ oĩm aliaru3
virtutũ. Quia ſi ſit agendũ ſcd̃m aliquã aliarũ vir
tutũ: et propter circũſtantias occurrentes neceſſe
ſit vel deſerere illud opus vel contra aliquã harum
virtutũ peccare: recta ratio dictabit opus illi⁹ vir-
tutis eſſe tunc deſerendũ: et non eſſe peccandũ per
iniuſticiã vel per intẽperantiã: vel ꝑ iprudentiã aut
contra fortitudinẽ. verbi gratia Si ſuccurrendum
ſit pauperi: et recta ratio ꝓ rerũ conditione dictet
ꝙ ego non poſſum ſuccurrere ſibi niſi detinẽdo alie
num: aut alteri iniuriã faciẽdo: teneor nulli iniuriã
inferre: et ſi aliter non poſſum pauperi ſuccurrere:
debeo ſuccurſum illũ liberalẽ deſerere. Et dico libe
ralẽ: qꝛ ſcd̃m multos in aliquo caſu puta neceſſita-
tis aut eminẽtis indigẽtie ſuccurſus nõ eſſet libera
lis: ſ3 eſſet opus iuſticie. Similiter ſi tempore quo
faciendum eſt fortiter: ꝛ querẽda ſunt arma ad de-
fenſionem ciuitatis (quam hoſtes oppugnant) oc-
currat mihi opus magnificentie ꝛ non poſſim vtri-
ꝙ ſimul ſufficere: ego deſeram opus magnificen-
tie: ꝛ incumbam operi fortitudinis. Eodem modo
Sdm. poſſet de aliis virtutibus oſtendi. Per hunc ergo
modum iſte quattuor virtutes limitant omniũ alia
rum virtutum actus. ¶ Quarta concluſio. Forti-
tudo ſtrictiſſime accepta non enumeratur ab auto
ribus inter virtutes cardinales: ſed fortitudo com
muniter accepta ad magnanimitatẽ ꝛ fortitudinẽ
1 proprie dictam cõmunis. Prima pars probatur ꝑ
rationem factam ante oppoſitum. ¶ Secundo nõ
eſt veriſimile ꝙ viri ſancti ꝛ perfecti in morali hone
ſtate careant aliquo vno toto genere virtutum car
dinalium ſed innumeri tales caruerũt fortitudine
ſtricte accepta: nec vnꝙ habuerunt actus nec exte
riores nec interiores talis virtutis: ꝛ ſi habuerunt
aliquos interiores fuerunt tñ remiſſiſſimi ꝛ diſtan-
tiſſimi ab imperio executionis: immo multi nec vr-
3 bes incolebant: nec res publicas adminiſtrabant
igitur: ¶ Tertio: Humilitas eſt vnum de maximis
fundamentis et vnus de cardinibus moralis hone-
ſtatis. ergo vel eſt virtus cardinalis vel pars virtu
tis cardinalis. ſed non eſt virtus cardinalis: vt cõ-
ſtat: ergo eſt pars alicuius virtutis cardinalis: ſed
ipſa non eſt pars prudentie: nec iuſticie: nec tempe
rãtie: nec fortitudinis ſtrictiſſime accepte: ergo for
titudo ſtrictiſſime accepta nõ eſt vna de virtutibus
cardinalibus: ꝛ per conſequẽs preter tres alias da
bilis eſt quarta: fortitudine hoc modo accepta cõ-
munior: ſub qua humilitas contineatur: nulla autẽ
eſt niſi fortitudo cõmuniter accepta: que ſub ſe ma
gnanimitatem continet: ꝛ ſub qua continetur humi
4. litas. vt patebit cum de magnanimitate agetur.
¶ Quarto ꝓbat concluſio. ratione ſuperius facta
quia omnes auctores qui virtutem in quattuor vir
tutes cardinales diuidunt: de magnanimitate ꝛ for
titudine indifferenter loquũtur. ꝛ act⁹ tam magna
nimitatis ꝙ fortitudinis exprimunt. ¶ Quinta cõclu 5. cõclu.
ſio: Fortitudo ſtrictiſſime accepta eſt pars virtutis
cardinalis: probat Fortitudo ſtrictiſſime accepta
eſt pars fortitudinis cõmuniter accepte. ſed forti-
tudo cõmuniter accepta eſt virt⁹ cardinalis. ergo
fortitudo ſtricte accepta eſt ꝑs ꝟtutis cardinalis.
¶ Contra primam concluſionem ar ſic: Requiſita
ad virtutẽ ſunt laudabilia q̃dam: ſm que attendit
ipſa ratio ꝛ perfectio virtutis: ergo q̃to: talia vel
vnum eorum eſt in aliqua virtute magis laudabile
tãto ipſa põt dici virtus perfectior: ſed virtetes alĩ
que dicuntur cardinales qꝛ ſunt perfectiores: ergo
etiã dicuntur cardinales. qꝛ precipue ſibi vendicãt
aliquid pertinens ad virtutẽ. ¶ Ad hoc reſpondet
ꝙ non omnis cauſa (propter quã virtus aliqua dici
tur perfectior) reddit virtutẽ in genere cardinalat⁹
Nam illud (propter quod iuſticia eſt profectior ꝙ
temperãtia) nõ facit iuſticiã eſſe virtutem cardina-
lem: ſed illa perfectio qua eſt principatus virtutis
ſuper alias vitutes non cardinales facit eam po-
tiſſime eſſe cardinalem. Ille autẽ principatus con
ſiſtit in illis tribus q̃ dicta ſunt in cõcluſione tertia
. ſ. in maiori ꝑfectione: in inclinatione ad actus alia
rum virtuum ꝛ in limitatione actuum aliarum vir
tutum modo ſupra expoſitio. ¶ Contra ſecundam
concluſionem non arguitur. quia impugnatio eius
et defenſio magis patebit cum de vicijs particu-
larius agetur: et inquiretur que ſunt mortalia et
que non. ¶ Contra tertiam concluſionẽ arguit cõ-
tra ſecundam partem. Si quatuor virtutũ cardia
liũ habitus inclinarent in actus oĩm aliarũ virtutũ
ſeq̃retur ꝙ oẽs alie virtutes ſupfluerent: ſed ꝯñs ẽ
contra Ariſtotelẽ et alios phõs et ſctõs igr. Et p3
ꝯña. qꝛ habitus non ſunt neceſſarij niſi ꝓpter act⁹ 2.
¶ Secundo. vel q̃libet virtus cardinalis inclinat
ad quoſlibet actus aliarũ virtutũ / vel ad aliquis
et aliquos non: primũ qꝛ ſunt multi actus affabili-
tatis ipertinentes magnanimitati vel tẽperantie.
Nec ſcd̃m qꝛ non eſt maior ratio ꝙ inclinet in iſtos
ꝙ in illos. ¶ Tertio alie virtutes inclinãt in actus
iſtarũ virtutũ cardinaliũ: vt liberalitas ꝛ mãſuetu
do in iuſticiã. Et ſimiliter vna virtus cardinalis in
actũ alterius: ergo vel oẽs ſunt cardinales vel nul
le: nã liberalis per cõtemptũ pecuniarũ abdicat a
ſe auaricitiã. ꝛ mãſuetus iracũdiã ꝛ odiũ ꝑ q̃ corrũ
pũtur iudicia et fortitudo inclinat ad tẽperantiã.
Nã ſi quis ꝓ tẽpore quo pugnandũ eſt cõtra hoſtẽ
velit agere intẽperate: ꝑ inclinationẽ fortitudinis
abducitur ab illo actu intẽperantie: qꝛ conditio re
rũ eſt talis: ꝙ ſi faciat intẽperate nõ faciet fortiter
et ſimiliter probaret de iuſticia reſpectu eius de in
temperantie. ¶ Ad primã rñſio: ꝙ aliq̃s habitus
dicitur inclinare in actũ aliquẽ dupliciter. Vno mõ
ĩmediate. et tanꝙ in actũ vnigeneũ et ſic ꝯña hab3
apparentiã Alio mõ mediate actu ſuo elicito ꝛ tãꝙ
in actũ etherageneũ. i. alterius ſpẽi ab actibus ex
generatus eſt ille habitus / et hoc mõ ꝯña nõ valet
Et hoc mõ virtutes cardinales dñr iclinare i act⁹
oĩm virtutũ: non immediate ſic ꝙ ipſe habitus ſit
cã actus: ſed mediante actu ſuo elicito. q̃ eſt proxi-
ma cã actus alterius virtutis: et tunc ex illo actu
frequentato generatur habitus nou⁹. ¶ Ad ſcd̃am

dr dando ſcðm mẽbrũ. Et ad ĩprobationẽ negatur
aſſumptũ. Pro cuius intellectu eſt notandũ ꝙ vna
queqꝫ virtus hꝫ inclinare ĩ elicitionẽ ſui ꝓprij act⁹
et in cõtinuationẽ eius ꝙ̃diu recta ratio dictat eũ
eſſe conſeruandum: quia contingit interdũ ꝙ aliqꝺ
vicium oppoſitũ alicui virtuti nõ cardinali aut ex
natura actuũ aut ratione circunſtantiarũ impedi=
tiuum eſt: ne ꝓ tunc aliciatur vel continuetur act⁹
virtutis cardinalis Ideo ꝙtum ꝓ tunc ipſa virtus
cardinalis inclinat in actum ſuũ: tantũ inclinat in
fugam illius vicij: per quod impeditur ab actu ſuo
et per conſequens inclinat etiã in actũ virtutis illi
vicio oppoſite. Inclinat etiam omnis virtus cardi
nalis in actus virtutũ omniũ: per quos actus earũ
redduntur faciliores vel meliores: ſm quẽ modum
inclinat in fugã ſeculi/ et in religionem: et cult⁹ di=
uinus in abdicationẽ omniũ temporaliũ. ¶ Ad ter
ciam concedo antecedens in caſibus certis: ſꝫ non
regulariter. et nego ꝯñam. Tum primo quia com=
paratio virtutũ et principalitas non eſt attenden
da ſm ea que caſualiter ſiue in caſu fiunt: ſed ſm ea
que regulariter contingunt. Tum ſcðo quia ꝙ̃uis
virtutibus illis non cardinalibus ineſſet iſta ſecun
da conditio: nõ tamen prima et tercia: ideo non de
bent dici cardinales. ¶ Contra quartã concluſio=
nem arguitur ſic. fortitudo ſtrictiſſime accepta ha
bet omnes conditiones expreſſas in tercia conclu
ſione: ergo ipſa eſt virtus cardinalis. Antecedẽs
ptꝫ qꝛ ipſa eſt perfectior virtutibus nõ cardinalib⁹
et inclinat in actus earũ: et etiam limitat act⁹ alia
rum: nã ſi ꝓ aliquo tempore eutrapelia vel affabili
tas vel magnificentia impediret actũ fortitudinis
recta ratio dictaret ꝙ eſſet deſerendus actus libe=
ralitatis vel eutrapelie et aſſumendus actus forti
tudinis. ¶ Secundo per quintã concluſionẽ: forti=
tudo bellica eſt pars virtutis cardinalis: ⁊ non niſi
pars ſubiectiua: qꝛ fortitudo cõmuniter accepta eſt
genus ad magnanimitatẽ et fortitudinẽ ſtricte ac=
ceptã: ergo fortitudo ſtricte accepta eſt virtus car
2 dinalis ¶ Confirmatur qꝛ bene ſequitur: fortitudo
ſtricte accepta eſt pars virtutis cardinalis: ergo
fortitudo eſt pars virtutis cardinalis: accepta for
titudine in ꝯñte communiter: ſed fortitudo non eſt
pars virtutis cardinalis: ergo fortitudo ſtricte ac
cepta non eſt pars virtutis cardinalis: ſed ipſa eſt
virtus cardinalis vel pars virtutis cardinalis: er=
3 go ipſa eſt virtus cardinalis. ¶ Tertio omnis for
titudo eſt virtus cardinalis: ſed fortitudo bellica ẽ
fortitudo: ergo fortitudo bellica eſt virtus cardina
lis. Maior probatur: fortitudo eſt virtus cardina=
lis et non aliqua et aliqua non: ergo quelibet ẽ vir
tus cardinalis: non enim poteſt dici ꝙ nulla: quia
tunc ſm fuiſſet ꝙ fortitudo eſt virtus cardinalis:
cum iſte due contradicant. ¶ Ad rationes iſtas q̃
magis habent difficultatem logicalẽ ꝓuenientem
ex modo loquendi quã realem. Reſpondetur ꝑ or=
dinem. ¶ Ad primã ſuppoſito ꝙ hoc nomen virt⁹
cardinalis ſit terminus non collectiuus: concedo
añs et ꝯñs. non eñ nego ꝙ quilibet habitus ſignifi
catus per fortitudinẽ ſtricte acceptã ſit virtus car
M dinalis. Sed dico ꝙ cum diuiditur virtus cardina
lis in quatuor: prudentiã: iuſticiam: fortitudinem: ⁊
temperantiam: non accipitur ibi fortitudo ſtricte:
vt ſignificat fortitudines bellicas: ſed communiter
ad hanc fortitudinẽ et magnanimitatem: ita ꝙ for
titudo ſtricte non eſt vnũ de membris diuidentibus
cum quo ſtat ꝙ quelibet fortitudo eſt virtus cardi=
nalis/ ſicut ſi ego diuiderem animal in rationale et
irrationale et dicerem ꝙ irrationale non accipitur
hic pro quadrupede quia mẽbrum diuidens eſt cõ
munib⁹ ꝙ̃ ſit quadrupes Ita etiã dico ꝙ fortitudo
ſtricte nõ enumeratur ab autoribus inter virtutes
cardinales: nõ quia ipſa non ſit virtus cardinalis:
ſed quia ipſi auctores recte diuidentes nõ fecerũt
fortitudinem hoc modo acceptam membrum diui=
ſionis. Et ſi queraꝛ: quõ ⁊ pro quo ſupponit forti=
tudo in illa concluſione quarta. Reſpondeꝛ: ꝙ ſup
ponit materialiter ꝓ ratione iſtoꝝ additoꝝ ſtricte
accepta cõmuniter accepta. qꝛ res (q̃ nõ ſũt ſigna)
nõ accipiunꝛ ſtricte: vel cõmuniter ſed termini tñ.
¶ Ad ſecundam concedo primam partẽ antecedẽ
tis ⁊ ſecundã: acceptis terminis materialiter: ⁊ ſi=
gnificat totum antecedẽs: ꝙ iſte terminus fortitu=
do bellica eſt terminus minus communis/ vel infe=
rior ad iſtum terminũ virtus cardinalis: hoc enim
eſt eſſe partẽ ſubiectiuam: ⁊ cũ infertur: ergo forti=
tudo ſtricte accepta ⁊c. nego cõſequentiã. ſed bene
ſequitur: ergo habitus ſignificatus per fortitudinẽ
ſtricte acceptũ eſt virtus cardinalis. Sicut nõ ſe=
quitur: iſte terminus homo eſt pars ſubiectiua iſti⁹
termini animal: ergo iſte termin⁹ homo eſt animal:
ſed debet inferri: ergo homo eſt animal: vel res pro
qua ſupponit homo eſt animal De parte autem ſub
iectiua non ꝑdicatur ſuum totũ niſi terminis perſo
naliter acceptis: ⁊ tñ in conſequente fortitudo ac=
cipitur pro termino: ratione iſtius additi ſtricte ac
cepta. ¶ Ad confirmationẽ nego antecedẽs. Tuꝫ
primo: qꝛ fortitudo in ante accipitur materialiter:
⁊ in cõſequente perſonaliter. Tum ſcðo: qꝛ etiã da=
to ꝙ vtrobiqꝫ accipiaꝛ fortitudo materialiter: ad=
huc cõſequẽtia nõ videlꝫ Et ſi ꝓbetur ab inferiori
ad ſuperius. Reſpondeꝛ ꝙ non videlꝫ terminis ma
terialiter acceptis: ſicut non ſequiꝛ: homo eſt infe
rius ad animal. ergo animal eſt inferius ad animal
Et ſi dicas cõtra primum: ꝙ in cõſequente fortitu=
do accipitur materialiter ꝓpter illam additionem
accepta fortitudine in cõſequente cõmuniter. Re=
ſpondeꝛ negando aſſumptũ ⁊ dico ꝙ illud additum
in forma in qua additur nullomõ trahit terminũ il=
lum fortitudo ad ſuppoſitionẽ materialẽ. Nam ad
hoc ꝙ hec ſit vera fortitudo ſtricte accepta ẽ pars
virtutis cardinalis: oportet ꝙ cũ hoc totum forti=
tudo ſtricte accepta ſit ſubiectum ꝓpoſitionis: de
illo pro quo ſupponit hoc cõplexum verificetur pra
tum ꝓpoſitionis. ſed ꝓ nullo ſupponit hoc cõplexũ
fortitudo ſtricte accepta niſi ꝓ termino. cũ ſoli ter=
mini accipiantur ſtricte vel large. ⁊ ita cõcedendũ
eſt antecedẽs: maxime ſuppoſito ꝙ ly virtutis car=
dinalis ſupponat materialiter: alias nõ. ¶ Sed cũ
dico: fortitudo eſt pars virtutis accepta fortitudi=
ne cõmuniter: ſubiectum ꝓpoſitionis eſt fortitudo.
⁊ mihi additur ſibi quod trahat ipſum ad ſupponẽ=
dum ꝓ voce: niſi dicas ꝙ ly pars trahit. ſed hoc eſt
falſum: licet bñ hoc cõplexum pars ſubiectiua tra=
hat. per hoc autem additũ accepta fortitudine ⁊c:
nõ trahiꝛ ad aliam ſuppoſitionẽ: ſed ſignificatur ꝙ
ſubiectum illius ꝓpoñis ſupponit tã ꝓ habitibus
fortitudinis bellice ꝙ̃ pro habitibus magnanimita
tis. Si tamen diceretur ꝙ hoc nomen pars trahit
terminũ ad ſuppoſitionẽ materialẽ, tolerabile eſſꝫ:

et maxime quando redditur loquutio vera ꝓ parte ſubiectiua.

¶ Ad terciam conceditur concluſio illius ſilogiſmi. Ad rationem ante oppoſitum nego maiorem licet enim quodlibet membrum diuidens virtutem cardinalem ſignificet habitus in quibus coniunctim vel diuiſim verſatur precipue vita humana: non oportet tamen ꝙ quilibet habitus qui eſt virtus cardinalis ſit talis ꝙ in eo precipue verſetur vita aut honeſtas humana. licet enim iuſticia ſit virtus cardinalis non tamen in quolibet habitu iuſticie precipue verſatur humana conuerſatio puta in habitu iuſticie cōductiue aut in habitu iuſticie ſerui ad dominum. Ita etiam fortitudo communiter accepta que diuidit virtutem cardinalē ſignificat habitus fortitudinis bellice: et habitus magnanimitatis: in quibus coniunctim vel diuiſim verſatur principaliter. et vt in pluribus humana conuerſatio non oportet tamen ꝙ in habitibus vel actibꝰ fortitudinis bellice huiuſmodi humana cōuerſatio precipue verſetur. quia inde etiam fortitudo bellica ex celſitudine ⁊ generoſitate quadā animi manat ⁊ eam adauget propter difficultatē operum in quibus verſatur: ideo ſub virtute cardinali

ſolu.ad continetur ſicut dictum eſt. ¶ Aliter reſpondet Thomas dicēs ꝙ licet pericula mortis in bello raro contingant occaſiones tamen huiuſmodi periculorum frequenter occurrunt dum ſcilicet homini ſequenti iuſticiam ⁊ alia multa bona facienti ſuſcitātur aduerſarij mortales. Sed hec ſolutio nō mihi placet quia mori propter iuſticiam ⁊ ſine bello non pertinet ad fortitudinem: ſed ad iuſticiam ſecundum gradum heroicum: ſicut poſtea latius oſtendetur.

Queriť tertio. Utrū fortitudo ſit tantum circa pericula mortis in bello.

¶ Arguitur ꝙ non auctoritate Tullij dicētis ꝙ fortitudo eſt cōſiderata periculorum ſuſceptio/ ⁊ laborum perpeſſio ſed hec extra bellum contingunt. igitur.

¶ In oppoſitū eſt ſententia. Ari. ethicorū tertio.

¶ Pro reſponſione eſt aduertendū: ꝙ in hac q̄ſtione ego intendo loqui de fortitudine ſtrictiſſime accepta: ſecundum ſcilicet ꝙ de ea loquitur. Ari. tertio ethicorum: et non de fortitudine cōmuniter accepta ad fortitudinem ſtrictiſſime acceptam ⁊ magnanimitatem: quomodo dictum eſt eam eſſe vir-

a. tutem. cardinalem. ¶ Sit igitur prima concluſio Fortitudo tantum eſt circa maluꝫ tanq̄ circa obiectum. probatur: circa illud tantum eſt fortitudo circa quod poſſunt eſſe timor ⁊ audacia. ſed timor et audacia tātum nate ſunt eſſe circa malum: Nā timemus (vt habet Ari.) terribilia: Et diffinitur timor (vt ait) ꝙ eſt expectatio mali. igitur. Maior ꝓbatur: quia omnis fortitudo eſt medietas inter timores et audacias: ergo vbi non ſunt timor et au

ſc̄a. dacia: ibi non eſt fortitudo. ¶ Secunda concluſio fortitudo non eſt circa infamiam. probatur. Circa illud non eſt fortitudo: circa quod cadit timor tantum et non audacia: ſed circa infamiam cadit timor tantum et non audacia: igitur. Maior probatur: quia omnis fortitudo medietas eſt inter timorem et audaciam: ergo vbi non cadit audacia: ibi non cadit fortitudo. Minor probatur: quia timere infamiam ſemper eſt bonum: cum ſit decens ⁊ verecundum. Non timere vero eſt malum: et qui nō timet: eſt inuerecūdus. ¶ Secundo inuerecūdus ſortitur appellationem fortis per methaphoram

et ſimilitudinem: ergo recte ſe habendo circa infamiam nemo eſt fortis: conſequentia tenet: qꝛ tunc vicium et virtus eandem appellationeꝫ ſortirētur Tum quia ſi inuerecundus eſt fortis: verecundus non eſt fortis. Et antecedens probatur. Nam ſicut fortis eſt impauidus: ita et inuerecundus: ⁊ ꝓpter hanc ſimilitudinem inuerecundus appellatur fortis: ¶ Tertia concluſio circa inopiam egritudi- 2.

nem/ inuidiam/ iniuriam/ circa pueros vel vxorem flagella ſiue cruciatum non conſiſtit fortitudo: probatur: quia talia vel ſunt in poteſtate noſtra ita ꝙ in nobis eſt ea vitare: vel non. Si non: ergo circa talia non cadit timor: et per cōſequens nec fortitudo. Si ſunt in poteſtate noſtra ita ꝙ ea ſubire vel non ſubire in facultate noſtra eſt: aut igitur alia talia aut aliqua eorum ſubimus per opus virtutis: ſicut inopiam ſubimus per abdicationeꝫ bonorum: ⁊ tunc circa talia non cadit timor: ⁊ per cōſequens nec fortitudo aut talia ſubimus vel formidamus ne ſubeamus per opus vicij. puta inopiam per prodigalitatem et intemperantiam et per intemperantiam egritudinem: formidationem iniurie per iniuriam illatam. aut aliqua horum per ſecordiam et negligentiam quam habemus tam in preuidendis q̄ in precauendis iſtis incommodis. et tunc ſiue timere debeamus: ſiue nō. ad auferendum tamen iſtum timorem et incommoda (circa q̄ eſt) ſufficit corrigere nos a vicijs quibus in nobis ſunt et contrarias virtutes aſſequi. Quod ſi his aſſecutis hec aduerſa vitari non poſſint: tunc non ſunt formidenda: ſed per patientiam toleranda: ergo circa talia non eſt fortitudo. ¶ Secundo: ille (qui eſt circa talia impauidus) non dicitur fortis niſi ſecundum ſimilitudinem: ergo circa talia non eſt fortitudo: ¶ Quarta concluſio: fortitudo eſt circa pericula mortis: probatur: quia fortitudo eſt circa maxima pericula: ſed mors eſt terribiliſſimum periculum ⁊ grauiſſimum: ergo fortitudo eſt circa pericula mortis: Maior probatur quia nullus magis ſuſtinet pericula q̄ fortis. minorem ꝓbat Ari. dupliciter. Tum primo quia mors eſt terminus ⁊ finis huius vite. Tum ſecundo: quia mortuis nihil videtur bonum eſſe vel malum. ¶ Quinta concluſio: fortitudo non eſt circa omnia pericula mortis. Probat Ari. quia fortitudo non conſiſtit circa pericula mortis in mari vel in egritudinibus: igitur. Antecedens probatur. Tū primo ⁊ huiuſmodi pericula mortis in mari vel in egritudinibus nō ſunt ī poteſtate noſtra: nec liberū eſt nobis fugere ea vel audaces eſſe circa ea. Tum ſecūdo: qꝛ q̄uis fortis ſit in illis intimidus: non tn̄ eſt intimidus ſicut marinarij. Quod probat. qꝛ fortis eſt intimidus in illis periculis: non qꝛ ſperet euadere ſed quia contemnit ⁊ aſpernatur mortē: marinarij aūt intimidi ſunt: quia ſperant euadere ꝓpter experientiā ⁊ exercitiū maritimū. ¶ Sexta cōcluſio fortitudo tm̄ eſt circa pericula mortis in bello. ꝓbať. fortitudo eſt circa maxima ⁊ optia pericula: ſed talia ſunt pericula mortis in bello: igiť: minor

probatur: quia qui in talibus periculis fortiter faciunt maxime honorantur a ciuitatibus ⁊ regibus ergo huiuſmodi pericula ſunt optima et maxima. Secundo. ille maxime dicitur fortis: qui eſt impauidus ⁊ interritus circa honeſtam mortem: quam pericula repentina inferunt quia enim propter honeſtatem operis illa ſuſcipiuntur: pericula dicunt optima. Et quia ex repentinis ⁊ ſubitis cauſis inferri ſolet illa mors: pericula circa ea dicūtur maxima. Tertio circa illa pericula mortis tātum eſt fortitudo in quibus eſt contrapugnatio. ſed in ſolis periculis mortis in bello eſt contrapugnatio: ergo in ſolis periculis mortis ī bello eſt fortitudo. Maior probatur per rationem Ari. in tertio. fortes in rebus in quibus habenda eſt fortitudo et ꝓ quibus honeſtum eſt mori viriliter agunt/ decertant. Similiter autē (inquit) viriliter agunt in quibus eſt fortitudo et bonum mori: ſed hoc modo viriliter agere non contingit niſi vbi eſt contrapugnatio. igitur. ¶ Quarto in ſubeundis periculis mortis contingentibus aliter ꝙ̄ in bello dirigunt ſufficienter per alios habitus virtutum a fortitudine: ergo fortitudo ponenda eſt tantum circa pericula mortis in bello: conſequentia videtur manifeſta. et antecedens probatur. Pro cuius probatione eſt aduertendum ꝙ cuiuſlibet virtutis triplex eſt gradus vnus quem Ari. vocat continentiam: cum ſcilicet habēs habitum virtutis in operando patitur inſultus paſſionum: delectationum ſcilicet ⁊ triſtitiarum. Secundus eſt temperantia cum quis frequentatione actuum laudabilium ita paſſiones vicit ac ſuperauit vt non plus inſurgāt notabiliter contra iudicium rationis: et contra inclinationem habitus virtuoſi. Tertius eſt gradus heroicus: cum quis per habitum virtutis exit in actum: qui vel ex natura actus vel ex ratione circūſtantie eſt ſupra communem hominum facultatem: vt velle ſubire mortem ꝓ confeſſione fidei: non deſerere opus iuſticie timore mortis: deſerere opus temperantie temperāte propter periculum et comminationem mortis: virtus autem aliqua pōt ſe habere ad periculū mortis tripliciter. Uno modo ſecundum actum elicitum tantum: et nō imperatiuum executionis: vt cum iudex apud ſe ꝓponit facturum iuſticiam: neq; pro quocunq;: nō etiā pro morte a tramite iuſticie diceſſurum. Et iſte actus non eſt actus virtutis heroice: quia neq; ex natura actus: neq; ratione circunſtantie eſt ſupra communem hominum facultatem: multi enim ſunt qui in abſentia periculorum multa ꝓponunt/ etiā ſine vlla animi fictione: quin oblatis periculis a recto et ſancto propoſito diſcedunt: quemadmoduʒ in euangelio legimus de petro qui in abſentia periculi: de prope tamen inſtantis dicebat chriſto. Etiam ſi oportuerit me mori tecum non te negabo. Cum autem vidiſſet chriſtum ad vocem ancillule dixit ſe non nouiſſe eum. Secundo modo contingit ſm̄ actum formalem imperatiuum executionis. vt cū iudici aut confitenti fidē ꝓponitur iſta conditio aut nega fidē: aut morere. Si ille cui ꝓponitur iſta conditio ſimpliciter eligat non negare fidem: ſed potius mortem ſubire: et non obſtante illa conditione imperet actualiter executioneʒ operis ſui: puta confeſſionem fidei vel tollerantiā mortis: tunc eſt gradus heroicus: quia iſte actus excedit cōmunem facultatem hominum. Eſt tamē aduertendum ꝙ contingit dupliciter habere actū imperatiuum executionis: Uno modo ſine contrapugnatione: Secundo modo cum contrapugnatione Sine contrapugnatione: vt cum quis reſpectu mortis ſe habet tantum ſuſceptiue et toleratiue: Et iſte actus nullo modo ponit actū extra genus virtutis ad quem pertinebat actus factus ſine tali conditione. vt actus virginis imperantis ſibiipſi tolerantiam mortis priuſꝙ̄ conſentiat corruptioni ſue partis ad temperantiam virtutem ſecundum ſed eius ſupremum gradum ſcilicet ſecundum gradum heroicum: Si habeat actus ille cuʒ contrapugnatione in actu vel in ꝓpoſito: non tantum reſiſtentia verborum: ſed etiam contranitentia virium. ne ſubeamus huiuſmodi mortem: tunc iſte actus pertinet ad fortitudinē: quia ad exequēdum iſtum actum non ſufficit virtus iuſticie: neq; eum etiā ſufficit dirigere prudentia iuſticie. Ideo neceſſe eſt aliam adhiberi virtutem aliam etiam prudentiam per quam dirigamur: hec enim cōtrapugnatio fit aut expectando inuadentem: aut aggrediendo aut interdum cedendo ⁊ differendo: vt habeatur oportunior contrapugnandi facultas. Et propter hec reperitur hic timor et audacia: et inter hec medietas laudabilis que dicitur fortitudo. Et ex hoc accipitur confirmatio rationis. In illis ſolis periculis mortis (in quibus eſt contrapugnatio) reperitur timor ⁊ audacia: ergo in illis ſolis periculis reperitur fortitudo. Conſequētia iſta ſupra probata eſt. Et probat antecedens. quia in actibus illis (in quibus pro iuſticia aut fide volumus voluntate imperatiua executionem mortis ſuſcipere ſine contrapugnatione) audere eſt ſemꝑ laudabile: ſuppoſito ꝙ ſecundum rectam rationeʒ opus dictetur eſſe dignum pro quo mors toleranda ſit: timere vero ſeu fugere mortem ſemper eſt inhoneſtum. qꝛ audere ibi ſit tantum per actum quo magis eligimus tolerantiam mortis ꝙ̄ actum virtutis deſerere. Timere vero per actum cōtrariū. In illis vero (in quibus eſt contrapugnatio) reperitur iſte actus audendi honeſte: quo ſcilicet malumus ſubire periculum mortis contrapugnandoꝙ̄ rempublicam vel fidem vel iuſticiam deſerere. Et preterea in executione huius actus ſcilicet in contrapugnatione cadit ꝓprie timor: cadit audacia: cadit et inter hec medietas: laudabilis quam fortitudinem appellamus. et pōt vir iuſtus aut fidelis aut policitus etiam poſt illum actum tam illuſtrem quem diximus imperatiuū executionis (huiuſmodi actu cōtinue ī eo remanēte) peccare peccatis oppoſitis fortitudini/ ſcʒ ꝑ audaciā/ ſcʒ vel aggrediēdo vel expectādo: cū vtilius eſſet cedere vt aggrediēdo vel expectādo decē/ aut duodecim ſe multo fortiores: qꝛ ſic agendo talis indubitate morti cū detrimēto reipublice ſe exponit: q̇ paululū cedēdo vtilitatē ⁊ ſalutē reipublice ꝓcurare potuiſſet. Ex q̇bus ptʒ ꝙ ſine cōtrapugnatione (q̄ fit ꝑ penitētiā/ vel viriū corporaliū cōgreſſū: nō eſt timor nec audacia ꝓprie: et per ꝯn̄s nec fortitudo. ¶ Aduerte tn̄ ꝙ duplex eſt cōtrapugnatio: vna q̄ virib⁹ corporalib⁹ exercet: ⁊ de iſta loquor ⁊ intelligo. Alia q̄ nō exercet virib⁹ corporis. ⁊ iſta ē triplex. vna eſt q̄ exercet ꝑ ſolū (actū iteriorē ⁊ tollerātiā cōditionis ꝓpoſite) vt cū pudice mulieri ꝓpo

nitur vel cōſenſus in adulteriū vel mors: ⁊ ipſa p̄-
ponit ꝯditionē mortis adulterio. Alia eſt q̄ ſuaſio-
nibus ⁊ verbis exercet̄: vt ſi illa pudica mulier ſua
dere niteret̄: ne ipſa hāc ſibi ꝓpoſitā cōditionem
ſubiret. Tertia fit vtroq; mō. vt ſi p̄ces ⁊ ſuaſiones
vacue ſint: ipſa in p̄mū alium contrapugnationis
actū exeat. Et iſti tres modi cōtrapugnatiōis nō
ſufficiunt ad fortitudinē virtutē ſm q̄ de ea loqu-
tus eſt Ari. ¶ Ex iſta cōcluſione infero correlarie
q̄ nō eſt vl̄r verū qd̄ ait buridanus: q̄ quattuor vir-
tutes cardinales ſunt huius cōditionis adinuicē
q̄ q̄libet ſeipſā et alias tres defendit Et hoc ꝓbat
exēplo: mulier inquit ꝯiugata pōt q̄druplicitur tē-
ptari de adulterio cōmittēdo vno mō per blandi-
cias ⁊ laſciuias: ⁊ ab hac temptatiōe dn̄a temperā-
tia ipſam defendit. ¶ Secundo modo terrores ſcȝ
cum fit ei cōminatio diffamationis/ verberum/ vel
mortis niſi ipſa conſenſerit. Et ab hac impugna-
tione defendit eam dn̄a fortitudo. ¶ Tertio per ꝓ-
miſſiones et dona: ⁊ ab hac defendit eam iuſticia:
quia illa venditio eſt iniuſta. ¶ Quarto per falſas
ſuaſiōes: quibus ſuadet̄ ei q̄ licite pōt adulterari
⁊ q̄ fidem frangenti fides frangēda eſt: q̄ ergo ma-
ritus ſuus adulteratur/ ideo etiā licet ſibi adulte-
rari: ⁊ ab hac impugnatione defendit eam dn̄a pru-
dētia. Hec dicta licȝ ſint pulchra tn̄ vl̄r intellecta
videt̄ aberrare a principijs moralis philoſophie.
Et ideo arḡr ſic. Cōtingit aliq̄n q̄ mulier illa pu-
dica vincit illas impugnationes ꝯminationū ⁊ ꝓ-
miſſionū ac donoꝝ: ⁊ nō per fortitudinem nec per
iuſticiā ergo per temperantiā: Añs ꝓbatur: quia
poſſibile eſt cū ſic impugnat̄ q̄ nunq̄ p̄us ſe exer-
cuerit in materia iuſticie vel fortitudinis: ⁊ nullū
penitus habitū iuſticie aut fortitudinis in ſe gn̄a-
uerit: ergo ſi ſe defendat cōtra hm̄ōi impugnatio-
nes nō ſe defendit niſi per habitū ⁊ virtutē tempe-
rantie. Scd̄o q̄ etiā poſito q̄ talis pudica mulier
cum tēperantia habeat iuſticiā ⁊ fortitudinē. Nō
tn̄ ſic ſe defendit per illas virtutes q̄ actus elici-
tus ſit actus fortitudinis ⁊ non actus temperan-
tie: actus ſcȝ quo mauult ſubire verbera ⁊ crucia-
tus q̄ adulterari. ⁊ (vt iam ꝓbatum eſt) talis act⁹
eſt actus temperantie ſm aliquem eius gradum.
¶ Pro q̄ eſt aduertendū q̄ pudica illa mulier im-
pugnata modis p̄dictis pōt tripliciter ſe habere
ad iuſticiam ⁊ fortitudinē. Uno modo ſic q̄ care-
at iuſticia ⁊ fortitudine ⁊ etiam vitijs oppoſitis
quia nunq̄ forte ſe exercuit in materia fortitudi-
nis ⁊ iuſticie/ ⁊ maxime ſm ſpeciē pertinentem ad
cōſeruationē ſue pudicitie. Scd̄o mō ſic q̄ careat
iſtis virtutibus: ſȝ habeat vitia oppoſita: vt in ca-
ſu dato ſi eſſet timida et cupida. Tertio mō ſic q̄ ha-
beat dictas virtutes. Si p̄mo mō ſe habeat: tunc
dico q̄ ſi vincat temperantia: victoriā illā nō adiu-
uit fortitudo nec iuſticia: q̄ ille nō inerant/ ſȝ vincē-
do temperātia iuſticiā vel fortitudinē peperit aut
in ſe aut in actu equiualenti: verbi gratia: fiunt hu-
iuſmodi ꝯminationes mulieri pudice qua multum
impugnat̄. Nō ſuccūbit tn̄: ſed ꝑſiſtit nō obſtātib⁹
oībus ꝯminationib⁹ in actu pudicicie ⁊ elicit actū
quo magis vult pati verbera ⁊ detrimētū in bonis
q̄ ſuccūbere adulterio. Iſte actus eſt act⁹ forma-
liter ꝯtinēs ad tēperantiā ſm gradū illū quē Ar.
in. vij. vocat ꝑſeuerantiam qui tn̄ equiualet actui
fortitudinis ⁊ tēperātie: ⁊ a quo vterq; actus elici
pōt ſeparati: imo dico q̄ habitus tēperātie in illa
muliere exñs mediante actu ſuo elicito eſt ꝓducti-
uus actus fortitudinis nō ſolū equiualēter/ ſȝ etiā
formaliter. Nā inter ꝯminationes pudica illa mu-
lier apud ſe dicit pudice viuā. deinde malo crucia-
tum ꝑferre: q̄ impudice facere deīn cruciatū ferā.
ecce quō tēperātia parit fortitudinē vbi buridan⁹
credebat tēperantiā per fortitudinē adiuuari. Et
cū loquor hic de fortitudine: accipio eā cōiter ad
fortitudinē bellicam ⁊ magnanimitatē Si aūt mu-
lier illa ſit vicijs oppoſitis infecta: itaq̄ ſit ⁊ timi-
da aut potius puſillanimis: ⁊ cupida: tūc dico im-
gnatio eſt grauiſſima: q̄ fit cōformiter ad inclina-
tionē habituū viciloꝝ quos habet. pōt tn̄ i ea eſſe
tanta vis ac tm̄ deſideriū ſeruāde pudicicie: q̄ vin-
cet hm̄ōi impugnationē: ⁊ ſicut dictū eſt p̄us tem-
perantia pariet fortitudinē: q̄ tēperātia eliciet p̄-
mū actū ſuū aut ſimplicē volo pudice viuere: aut
duplicē equiualēter: malo pati verbera q̄ impudi-
ce viuere: ⁊ mediāte actu ſuo p̄mo vel ſcd̄o eliciet
actū fortitudinis volo cruciatū ꝑferre. ¶ Si ter-
tio mō: tūc dico q̄ fortitudo iuuat tēperātiā: nō q̄
actus ille elicitus malo cruciatū ferre q̄ īpudice
facere ſit actus fortitudinis etiā cōiter accepte:
ſed q̄ habitus hm̄ōi fortitudinis inexñs facilitat
tēperātiā in actū ſuū: remouēdo ſcȝ īpedimēta ſcȝ
timorē cruciatus. Cū ergo ait buridan⁹ q̄ mulier
illa pudica impugnat̄ vt pudiciciam deſerat ali-
q̄n ꝑ blandicias. verꝫ eſt: ⁊ ab hac temptatione de-
fendit̄ ꝑ tēperantiā: hoc etiā verꝫ eſt. Sed ibi ali-
quid eſt dignuȝ dictu qd̄ ille ſubticuit. Suppoſito
eñ q̄ illa pudica mulier (anteq̄ ꝑ blandicias tem-
ptaret̄) frequēter elicuerit actū volēdi ſeruare pu-
diciciā: tunc nō habuit niſi tēperantiā ſimplicē: q̄
adhuc in nullo gradu cōſtituta eſt. Cū aūt incur-
rit tēptatio ꝑ blādicias: tūc iſte habitus tēperan-
tie mediāte actu ſuo elicito inclinat ad actū tēpe-
rātie ſm gradū cōtinentie ꝓprie accepte. Cōtinē-
tia eñ gradus accipit̄ dupliciter. Uno mō ſtricte
vt diſtinguit̄ cōtra ꝑſeuerātiā: et tunc eſt cōtinen-
tia. cuȝ quis perſiſtit in opere virtutis vincendo
paſſiones a delectatione prouenientes: perſeuerā-
tia autem cum perſiſtit in opere virtutis vincēdo
paſſiones a triſticijs prouenientes. et illorum a-
ctuum ſecundus a primo et tertius ab vtroq; ſpe-
cie differunt. Continentia autem communiter ac-
cepta eſt cum quis perſiſtit in opere virtutis vin-
cendo paſſiones ſiue a delectationibus ſiue a tri-
ſticijs prouenientes et maxime quando paſſiones
illa tales et tante ſunt: q̄ eas plurimi vincunt et
ab eis plurimi vincuntur. Sicut expreſſe oſtendit.
Ari. in ſeptimo ethicorum. ⁊ hec cauda etiam in-
telligenda eſt in prioribus deſcriptionibus hec le-
genti ⁊ intelligēti. Ari. ſeptio ethicoꝝ certa ſunt
⁊ manifeſta: dico ergo q̄ mulier pudica tēptata ꝑ
blandicias mediante habitu temperantie ſimpli-
cis: exit in actū ſimplicis tēperātie ⁊ mediāte illo
actu ⁊ recta ratione ⁊ libertate voluntatis exit in
actū tēperātie ſm gradum continētie: que reſpuit
blandicias ⁊ in actu pudicicie perſiſtere diffinit.
Cum autē tēptatur per terrores verberū ⁊ detri-
mētoꝝ inferēdoꝝ circa mortē: tūc dico q̄ ſi talis ſit
magnanima: magnanimitas iuuat eā ad vincēdū

huiuſmodi temptationẽ:⁊ ſi vincat habitus ſuus temperantie ſimplicis elicit actum ſuum. Et iſte actus mediante recta ratione ⁊ libertate volunta tis pꝛoducit actum temperantie ſecũdum gradũ perſeuerantie: Cuius quidem actus pꝛoductio fa cilitatur per magnanimitatem tanq̃ per cauſam remouentem vel debilitantem actionem cauſe pꝛo hibentis: Si autem temptetur per comminationẽ moꝛtis: eodemmodo dicendum eſt per omnia: niſi ꝙ actus elicitus (quo non obſtante moꝛte vult pu diciciam ſeruare) eſt in perfectioꝛi gradu tempe rantia: quia eſt in gradu temperantie heroice: qꝛ actus iſte eſt ſupꝛa communem hominum faculta tem. Et huic impugnationi homines vt in pluri bus ſuccumbunt. Et rari ſunt qui eam vincant. et hec vera ſunt: ſi actus ille ſit foꝛmaliter imperati uus executionis. vt eſſet actus quo diceret fac de
Burida.3. ethi.que. 20. me quod velis. non tibi conſentiam. Quod ſi tem ptetur per pꝛomiſſiones ⁊ dona dicit buridanus ꝙ defenditur per iuſticiam: eo ꝙ venditio eſſet iniu ſta. hoc non credo verum quia ſi non ſint niſi pꝛo miſſiones ⁊ dona non cadit ibi venditio nec alia ſpecies commutationis ad iuſticiam pertinentis: ſed bene concedo ꝙ ſi illa mulier habeat habitum moderantem amoꝛem pecuniarum ⁊ bonoꝛum tẽ poꝛalium: cuius modi ſunt liberalitas ⁊ magnani mitas: tunc huiuſmodi virtutes bñ facilitant actꝰ illius mulieris: Actus tamen modo ſupꝛadicto eli tus eſt actus temperantie ſecundum gradum con tinentie: quia omne vtile eſt delectabile. Dixi autẽ eam iuuari per magnanimitatem: quia magnani mitas ⁊ non iuſticia virtus eſt qua honeſte vtilibꝰ ante ponimus Quod autem ait de pꝛudẽtia: Idẽ eſt iudicium de his que dicit circa exemplum quo reſpondit ꝙ alie iuuant foꝛtitudinẽ. Quod (vt bꝛe uiter expediam) dico. ꝙ ſi quis pꝛopter timoꝛẽ moꝛ tis (que bellando accidere põt defendendo ſcꝫ et aggrediendo) temptetur ne defendat ciuitatem ⁊ vindicat: non videtur adhuc habere niſi foꝛtitudi nem ſimplicem: eo ꝙ moꝛtis iſtius periculum eſt ꝓ pꝛium obiectum foꝛtitudinis. Si vero temptetur per blendimenta deliciarum et vincat huiuſmodi paſſionem: tunc habet actum foꝛtitudinis ſecun dum continentiam gradum: et ſi iam habeat tem perantiam iſte habitus temperantie adiuuat ⁊ fa cilitat actum ſuum. Si vero nõ habeant: tunc foꝛ titudo parit temperantiam modo ſupꝛadicto. Si autem temptetur per pꝛomiſſiones et dona: et vin cat hanc temptationem: tunc elicit actum foꝛtitu dinis ſecundũ continentiam gradum: ꝙ ſi habeat virtutem moderãtem amoꝛem pecuniarum ⁊ qua pꝛeponimus vtilibus honeſta: tunc ipſa facilitat actum foꝛtitudinis. Si autem non habeatur: tunc foꝛtitudo parit eam mediante actu ſuo elicito Si aut per comminationes (quas plurimi vincunt ⁊ a quibus plurimi vincuntur) temptetur: ⁊ vincat tẽ ptatione: tunc elicit actum foꝛtitudinis ſecũdum gradum perſeuerantie. Si autem tempteiur pꝛo pter periculum moꝛtis: non quidem qui accidere poteſt pugnando ſed que ab alique potente cõmi natur ei Si imitat etiam pꝛocedere ad defenſionem ciuitatis ⁊ vincat hanc paſſionem: tunc dico ꝙ eli cit actum foꝛtitudidis ſecũdum gradum heroicũ. Talis enim eſt in periculo duplicis moꝛtis vnius

que accidere põt pugnando ⁊ ab hoſte. Alterius que accidere poteſt non pugnando ⁊ a pꝛohibente defenſionem ciuitatis. Quod aut dixi et hic et ſu pꝛa de moꝛte ego intelligo de cruciatu qui tantus eſſet ꝙ raro homines vincerent temptationem il lam: ſed vt in pluribus timoꝛe illius vincerentur et deſiſterent ab opere virtutis. ¶ Septima conclu ſio: nõ circa omnia pericula moꝛtis in bello eſt foꝛ titudo pꝛobatur quia ſunt aliqua pericula moꝛtis in bello in quibus non põt cadere niſi timoꝛ et fu ga. ita ꝙ nullus potens vt ratione niſi foꝛte dimi nutus ſtimulatus / põt vti aggreſſu vel expectatio ne periculoꝛum. ſed circa talia nõ eſt foꝛtitudo cũ foꝛtitudo ſit medietas inter timoꝛem ⁊ audaciam. Antecedens pꝛobatur in caſu quo hoſtes et nume ro ⁊ pꝛeparationibus et roboꝛe coꝛpoꝛis et indu ſtria ſine comparatione excellerent: vt ſi mile con tra vnum: tunc ſi pareret locus fuge: fugiendum eſſet et omnino nec expectandum nec aggredien dum: Confirmatur nullus ſecundum iudicium re cte rationis debet ſe exponere moꝛti pꝛo ſalute rei publi. cum ſibi omnino conſtat nihil ſalutis ꝑ moꝛ tem ſuam reipu. afferendum et maxime ſi pꝛo tunc ſibi liberum ſit exponere ſe periculo moꝛtis vel fu gere: ſed cõſtat iſti certitudinẽ que ex naturalibꝰ haberi põt / ꝙ per hoc ꝙ ſe exponet moꝛti. reſpub. nihil ſalutis conſequitur: immo aliter exiſtimare pꝛeſumptionis eſt ac temeritatis: ſibi pꝛo tunc li berum eſt exponere ſe moꝛti vel non exponere: cuꝫ poſſit fugere per caſum: igitur. maioꝛ pꝛobatur: qꝛ exponit ſe periculo pꝛo ſalute reipub. ita ꝙ ſalus reipu. eſt finis huius operationis: ergo vbi cõſtet ꝙ non eſt poſſibile finem conſequi: talis non de bet ſe exponere moꝛti: Suppono enim pꝛo nunc ꝙ nullam aliam cauſam habeat ſe exponendi moꝛti. Secundo: ſunt aliqua pericula moꝛtis in belllo q̃ non libere et ex electione ſed quedã neceſſitate et violentia ſuſcipiunt: ſed omnis virtus habet actũ liberum et ex electione voluntatis libera pꝛoce dentem. ergo in ſuſceptione talis moꝛtis in bello non conſiſtit foꝛtitudo maioꝛ pꝛobatur ex caſu pꝛi me rationis: hoc addito ꝙ ſibi non pateat locus fuge. Tertio ꝓbatur auctoꝛitate. Ari. tertio ethi coꝛum ponentis aliqua terribilia eſſe tanta: ꝙ cir ca ea non conſiſtit foꝛtitudo. Terribile autem (in quit) non in omnibus quidem idem. Dicimus autẽ quid ⁊ ſuper hominem. hoc quidem igitur omniuꝫ terribile intellectum habenti. quod dicit vt oſten dat ꝙ aliquod terribile poteſt eſſe tam graue et tã arduum ꝙ circa ipſum nõ conſiſtet foꝛtitudo. Ex iſtis infero contra beatum Thomam ꝙ firmare vo luntatem hominis ne retrahatur a bono rationis pꝛopter malum inimicis non eſt effectus adequa tus foꝛtitudinis ſtricte accepte. Secundo infero / ꝙ non dicitur homo foꝛtis ſimpliciter nec ſecun dum quid eſt tollerantia quacunq̃ maloꝛum ⁊ ma gnoꝛum: licet bene dicatur foꝛtis ſecundum ſimili tudinem: Tertio infero ꝙ pertinet ad foꝛtitudinẽ firmare nõ ſolũ in periculis moꝛtis q̃ cõtingunt in bello cõmuni: ſed etiã q̃ contingunt in bello parti culari. ipſe enim dicit eſſe bellũ iuſtum dupliciter. vnomodo gñale: ſicut cũ aliqui decertant in acie. Aliomodo particulare puta cum aliquis iudex aut etiã ꝓuatus nõ recidit a recto iudicio timoꝛe

mortis imminentis: vel etiam cuiuſcunqꝫ periculi etiam ſi ſit mortiferū. nam vt patet ex ſupradictis in nullo periculo nec etiam in periculi belli conſiſtit fortitudo in quo bello non eſt contrapugnatio/ non tantum verborum vel animi: ſed etiam virium renitentia peracta vel agenda: qꝛ in illo ſolo bello proprie reperitur timor. vel audacia (ſupradicte concluſiones licet videanť a cōmuni doctrina aliene ſunt tamen poſite ꝛ probate ab Ari. multis rationibus quibus (vbi oportuit) quaſdam alias rōnes addidi q̄ valent vt per eas repellantur quedā fuge ſeu euaſiones q̄ ad rationes Ari. a nonnullis adducunť.

¶ Sed contra nonnullas de ſuperioribus cōcluſionibus arguitur: ꝛ primo contra ſecundam: Circa infamiā contingunt timor ꝛ audacia: ergo circa infamiam pōt eſſe medietas timoris ꝛ audacie: ergo ꝛ fortitudo. Antecedēs ꝓbatur: qꝛ vera infamia ſemper eſt timenda ꝛ fugienda falſa autē nō ſemꝑ eſt timenda ſed honeſte audendum eſt circa ea: cum ipa ſit pro virtutis opere ſubeunda. Secundo infamia ſubeūda eſt ꝑ virtutis opere: ergo nō omnis infamia eſt timenda. Ancedens ꝓbatur per apoſtolū: Tertio nō minus mors eſt fugienda q̄ꝫ infamia: ſed non obſtante iſta fugibilitate circa mortem conſiſtit fortitudo ergo etiā circa iſamiā pōt ꝯſiſtere fortitudo.

¶ Ad iſtas rōnes reſponderet faciliter Ari. ꝙ ipſe loquitur de vera infamia: q̄ contingit ex turpi operatione: ꝛ de hac diceret ꝙ ipſa ſemper eſt timenda etiam magis q̄ꝫ mors: qꝛ mortē honeſte et ex ꝟtutē ſubire poſſumus: nō autem infamiā: ꝙ ſi quis velit extendere concluſionem ad infamiā falſam dico ꝙ circa eam nō cadit timor ꝛ audacia contrapugnationis virium/ licet cadat audacia accipiendo eā pro libera ꝛ ſpontanea ſuſceptione mali infamie: ꝑſiſtendo in opere virtutis et etiā timor accipiendo timorē ꝓ fuga mali deſerendo opus virtutis. Et ſi dicas ꝙ inter hunc timorē ꝛ audaciam pōt eſſe medietas aliqua laudabilis: ꝛ illa medietas nō ē alia virtus q̄ꝫ fortitudo: igitur: ꝛ ancedēs ꝓbatur: Sit aliquis p̄dicator qui velit ſanctis exhortationibus conuertere aliquam publicam peccatricē: ſi talis propter notam infamie nolit loqui ſecum: aut deſerat eam exhortari diceť timidus. Si autem loco et tempore ſuſpicis cōmuniter cum ea dicetur temerarius (vt videtur) in opere virtutis ꝛ exortationis explendo. Si vero cōmunicet cum ea loco ꝛ tempore non ſuſpectis medio mō ſe habebit ꝛ virtuoſe: qꝛ et fugiet infamiam/ ꝛ virtutis opus nō deſeret. ¶ Ad hanc rationem dici poſſet ꝙ ſm Ari. non ſunt operanda turpia nec ſecundū veritatē nec ſm opinionem: Ideo omnis verecundia fugienda eſt ꝛ conſequens omnis infamia. Teneo tamen nec (vt puto) contradicent Ari. ꝙ timore ingloriationis non eſt opus virtutis deſerendum ꝛ maxime pro tempore pro quo opus illud virtutis neceſſitate videtur habere: aut tam magnam vtilitatem ꝙ equipollet neceſſitati. Ideo dico aliter ꝙ medietas illa pertinebit ad modeſtiam. Si autem eſſet circa magnū bonum ꝛ difficile: tunc dico ꝙ pertineret ad magnanimitatem. Euitatio enim ingloriationis et infamie pertinet ad virtutem illam ad quam pertinet moderatus appetitus honoris. Arguitur deinde contra tertiam concluſionem: Hec omnia (que ibi enumerantur) ſunt mala: que aliquando de prope eminent ergo circa hec omnia pōt eſſe timor ꝛ audacia: etiā ſiue ſint in poteſtate noſtra ſiue non: conſequentia tenet per Ari. ſecundo rethorice dicentē. Si itaqꝫ timor triſticia quedam vel turbatio ex fantaſia futuri mali/ aut corruptiui/ aut contriſtatiui. Et paulopoſt dicit ꝙ inuidie ꝛ ire potentium timēde ſunt: talia autem inquit inimicicia ꝛ ira potentum. quiā tunc poſſunt ꝛ volunt malum inferre. Secundo arguitur per Aug. libro de moribus eccleſie dicentē ꝙ fortitudo eſt amor facile tollerans omnia ꝓpter id quod amatur. Ex quibus verbis apparet manifeſte ꝙ omnium aduerſitatum tollerantia pertinet ad fortitudinem: et per conſequens tollerantia inopie ꝛ formidinis ꝛ omnium aliorum pertinet ad fortitudinem. ¶ Ad primam reſpondetur ꝙ Ari. dicit predicta eſſe timenda: quia ipſa apprehenſa nata ſunt inferre triſticiam et perturbationem: ſed non dicerit ea eſſe timenda: quia laudabile ſit et virtuoſum triſtari et perturbari: et hoc niſi (vt ait) veniāt a malicia: quia ſi venirent a malicia: triſtandū eſſet de malicia admiſſa: vbicunqꝫ autem cadit fortitudinis virtus: ſibi contingit reperire timorem laudabilem ꝛ virtuoſum: accipiendo timere vt diſtinguitur contra audere et abſoluendo vtrūqꝫ a connotatione defectus et ſuperabundantie. Ad ſecundam dicitur ꝙ Auguſtinus loquitur de fortitudine communiter accepta ad magnanimitatem ꝛ fortitudinem proprie dictam. ¶ Contra quartam concluſionem arguitur ſic: Pericula mortis non ſunt in poteſtate noſtra: cum ab alio inferantur: ſed omnis virtus eſt circa ea que ſunt in poteſtate noſtra: ergo circa pericula mortis nō cōſiſtit fortitudo. Scđo fortitudo generatur ex frequēti actu circa ꝓpriā materiā cū ſit virtus ꝯſuetudinalis: ſed actus fortitudinis circa mortem non poteſt eſſe frequēs: igitur circa mortis pericula non eū fortitudo. Tertio omnis actus virtutis factus circa propriam materiam aliquid boni facit in operante: ſed fortitudo (ſi ſit circa mortem) nihil boni facit in operante: igitur non eſt fortitudo circa mortem: minor probatur. quia ſecundum Ari. ideo fortis dolet de morte: quia nō eſt amplius forti bonum vel malum. ¶ Quarto in ſuſtinentia mortis nulla eſt delectatio: ergo nec virtus conſequentia tenet per. Ari. in ſecundo ethicorum dicentem ꝙ delectatio et triſticia ſigna ſunt habituum genitorum et exemplificat de fortitudine. Et qui quidem (inquit) ſuſtinet pericula et gaudet vel non triſtatur fortis. qui autem triſtatur timidus. ¶ Quinto omnis virtus (que eſt circa aliquid) eſt etiam circa quodlibet ordinatum ad illud: ſed fortitudo non eſt circa minora pericula que ſunt ordinata ad mortem: ergo fortitudo non eſt circa mortem. Ad primā reſpondetur ꝙ aliqua ſunt pericula mortis que ſunt in poteſtate noſtra: vt puta periculum mortis in bello cum fugere poſſumus: et in nobis eſt talia ſponte ſubire vel non ſubire: ideo circa talia eſt fortitudo. Sunt etiam aliqua pericula mortis. que non ſunt in poteſtate noſtra: vt periculum mortis naturalis: Et licet non ſubire talia non ſit ex ſe virtuoſum: equanimis tamen. tollerantia eorum eſt virtuoſa: quia in nobis eſt ea non dico. ſubire. ſed equanimiter tollerare. Que autem virtus ſit dicetur poſtea: Sunt etiam aliqua pericula mortis: in quibus nihil virtutis habemus: vt que

fortuite ⁊ cauſaliter contingunt: qꝛ talia nec ſcien-
tes nec volentes ſubimus: et maxime ſi inferatur
mors in tempore non perſpecto. ¶ Ad ſecūdam di
citur ꝙ ad preſentationem fortitudinis non exigit̃
frequentia actuum exteriorū ſed ſufficit frequentia
actuum interiorum: Nam ſecundum gregorium in
moralibus. Si quis frequenter per mentis contem
plationem ponat in periculis propter deum ⁊ conſi
dere patientiam ⁊ premia martirum ille aſperna-
bitur mortis pericula. Ad minorē autē dico ꝙ act⁹
interior fortitudinis poteſt eſſe frequens circa peri
cula mortis: ⁊ actus exterior eſt etiā frequēs in mul
tis militie debitis. Et accepta fortitudine commu
niter: actus eius exterior eſt frequens in multis ma
gnanimis. Ad tertium dico ꝙ omnis virtus aliquid
facit in operāte in ratione meriti: qꝛ propter opus
virtutis aliquid tanꝙ premium debetur operanti:
aliquid etiā facit aliquādo in ratione corrūpentis
Operatio eñ fortitudinis aliquid timiditatis cor-
rumpit in timido: aliquando vero aliquid facit in ra
tione producentis: vt operatio fortitudinis produ-
cit habitum fortitudinis aut aliquid eius in eo qui
caret vicio contrario. Ad probationem minoris di
co ꝙ Ari. loquitur de bonis ⁊ malis vite preſentis:
vult etiam ꝙ talia non inſint: non quidem poſt actū
fortitudinis ſed poſt mortem. ¶ Ad quartam dicit̃
ꝙ licet fortis non gaudeat in actu exteriori ſue for-
titudinis: ⁊ maxime cum patitur mortem aut gra-
ues dolores: tamen in actu interiori p̄cedente actū
exteriorem gaudet aut ſaltem non triſtatur ⁊ poſt
actum exteriorem: ſi euadat in recordatione actus
ſui preteriti gaudet ⁊ letatur. ſed de hoc dicet̃ diffu
nota. ſius. ¶ Ad quintam nego maiorem: fortitudo enim
virtus non eſt circa fabricationem armorum: nec in
alendis equis: nullus enim bene ſe habēs circa hec
ex hoc ipſo diceretur fortis. Similiter moderatus
amor pecunie multum vidilꝫ ad conſeruandam iu-
ſticiam: et tamen ad aliā virtutē a iuſticia pertinet.
Et ad minorē dico ꝙ non ideo aliqua pericula dicū
tur ordinata ad periculū mortis quia ſunt minora.
licet exequanimi tollerantia minorum aliquando
conſcendamus ad equanimen tollerantiā maioꝝ.
¶ Contra quintam concluſionem arguitur: Fortis
eſt intimidus in mari ⁊ in egritudinibus: ergo circa
huiuſmodi mortes eſt fortitudo: antecedens proba
tur per illud. Ari. in. iij. ethicoꝝ: Sed ⁊ adhuc et in
mari ⁊ in egritudinibus intimidus qui fortis. ergo
fortis eſt intimidus ⁊c̄. Secundo: intimiditas illa
fortis in hmōi periculum pōt eſſe recte rationi con-
formis pōt eſſe opus alicui⁹ virtutis ⁊ nō niſi forti-
tudinis. igitur. ¶ Ad primam concedo antecedēs:
⁊ nego conſequentiā: hmōi eñ actus intimiditatis
non eſt actus fortitudinis: ſed magnanimitatis.
¶ Pro quo eſt aduertendū ꝙ habitus fortitudinis
imediate inclinat ad actū ſubeūdi pericula belloꝝ
⁊ mortis tāꝙ i actū ꝓpriū elicitū: mediāte ver-
tu ſuo elicito inclinat vtiliter in cōtemptū mortꝭ
recte rationi cōformen. Et ideo fortitudo inclinat
immediate fortē in intimiditatem rationi ꝯformē in
bellis: mediate in omnem honeſtam intimiditatem:
⁊ quia hmōi honeſta intimiditas mortis extra bel-
lum pertinet ad magnanimitatem: ideo fortitudo
mediate inclinat in primū actum magnanimitatis
in eo qui magnanimate caruit: et propter hoc dici.
Ari: ꝙ ille qui eſt fortis eſt intimidus in magna-
nimi ⁊ in egritudinibus: non quia (vt dictum eſt) iſte
actus intimiditatis ſit actus fortitudinis: ſed pro-
pter cauſam dictam ꝑ hoc patet reſponſio ad aliā.
¶ Contra ſextam concluſionem arguitur: mulier
pudica (cui comminatur aliquis mortem niſi ſibi cō
ſentiant) ſeruando contra hanc cōminationem pu-
diciciam: fortiter egit: ita ꝙ actus ſuus eſt actus
fortitudinis: et tamen mors illa non eſt mors in bel
lo: ergo fortitudo eſt circa alia pericula ꝙ̄ circa pe
riculum mortis in bello: maior probatur: quia ille
actus non eſt actus temperantie: cum temperātia
non ſit circa mortē: ſed circa delectationes tactus
⁊ guſtus. ergo pertinet ad fortitudinem. Secundo
quia ſi ſic: ſequeretur ꝙ fortitudo in pauciſſima ho
minibus reperiretur: quia pericula mortis in bello
paucis conueniunt. Tertio actus martirum perti-
net ad fortitudinem. et tamen ibi non eſt bellum.
ergo fortitudo nō eſt tantum circa periculum mor-
tis in bello. Quarto probatur per ambroſium qui
diuidit fortitudinem in reſpublicas et domeſticas.
¶ Quinto circa maiores et preclariores res maxi
me conſiſtit fortitudo. ſed ſecundum. Tullium pri-
mo de officijs multe res vrbane maiores clariores
ꝙ̄ extiterunt ꝙ̄ bellice: ergo circa res non bellicas
poteſt conſiſtere fortitudo Sexto bella ordinantur
ad pacem temporalē reipub. conſeruādam vt vult.
Auguſtinus. xxix. de ciuitate dei ꝙ intētione pacis
bella aguntur: ſed pro pace reip. nō eſt mors ſubeū
da: cum ipſa ſit multarum laſciuiarum octauo. igit̃
Septimo ar. auctoritate. Ari ethicorum tertio qui
non aſſerit ſimpliciter fortitudinē eſſe circa pericu
la mortis i bello: ſꝫ addit ꝓncipalit̃ Principalit̃ (inquit)
dicetur vtiqꝫ fortis qui circa bonam mortem eſt im
pauidus: et quicunqꝫ mortem inferunt repentina
exeuntia. ergo ſaltem minus principaliter fortitu-
do poteſt eſſe circa alia. ¶ Ad primā negatur ma-
ior: et maxime ſi ſit locutio cauſalis et non tempo-
ralis: dum enim ſeruat pudiciciam poteſt fortiter
agere: qꝛ poteſt pugnare ꝓ prima Sꝫ dico ꝙ act⁹
ſuus qui ſeruant pudiciciam non eſt actus fortitu-
dinis. Et ad probationem nego ꝙ ille actus non ſit
actus temperantie. Et ad probationem dico ꝙ licꝫ
temperantiam ſimplex non ſit circa mortem: tem-
perantia tamen ſecundum gradum heroicum (vt di
ctum eſt) circa mortem. ¶ Ad ſecundam reſpōſum
eſt prius. ¶ Ad tertiam nego ꝙ martyrium perti-
neat ad fortitudinem ſtricte acceptam: ſed ad aliaꝫ
virtutem pertinet; quod latius dicetur inferius.
¶ Ad quartam dico ꝙ ſi qui ſunt pericula mortis
in rebus vrbanis ſine contrapugnatione: illa non
pertinet ad fortitudinem ſtricte acceptam. licet vel
pertinent ad magnanimitatem vel ad aliam virtu-
tem: et omnes actus recti et ordinati circa perpeſ-
ſionem mortis aut grauiſſimorum periculorum ſine
bello dicuntur pertinere ad magnanimitatem aut
tanꝙ ad virtutem elicientem/ aut tanꝙ ad virtu-
tem adiuuantem/ et facilitatem/ aut tanꝙ ad virtu
tem inde mediate vel immediate genitā: ⁊ per ꝯñs
altero iſtoꝝ modoꝝ pertinent ad fortitudinē nō ꝓ-
prie ſed cōmuniter acceptā. Quo mō ambroſius et
Tullius ſemper fortitudinem accipiunt Et ex hoc
patet ſolutio ad quintā. Ad ſextā negatur minor. ⁊
ad probationē dico ꝙ laſciue et hmōi nō proueniūt
ex malicia pacis: ſed vicijs male vtentiū pace. ex
qua quidē per ſe nata ſunt oriri bona et non mala.

¶Ad.vij.nego añs.⁊ad probationẽ dico ꝙ Ari.ac
cipit ibi principaliter ꝓ proprie ad differentiã for=
titudinis ſm ſimulitudinẽ dicte.et hoc probatur ex
tranſlatione Aretini que hꝫ ꝓprie vbi nr̃a hꝫ prĩci
paliter.¶Rõ añ oppoſitũ ſoluta eſt ex dictis.

Q Ueritur quarto Utruz
fortitudo ſit circa timores ⁊ audacias.
Arguitur ꝙ nõ.fortitudo eſt circa mor
tem/ergo non eſt circa timores ⁊ auda
cias ꝯñs nota.Et añs patet ex p̃cedenti q̃ſtione.
Notandũ eſt ꝙ timor eſt triſticia ſiue ꝑturbatio aĩ
ex fantaſia mali apparentis de ꝓpe futuri.eſtima=
mus eñ aliquando malũ aliquod de ꝓpe nobis fu=
turũ.Et ex iſta eſtimatione cauſatur in nobis triſti
cia quedã et ꝑturbatio mentis que vocatur timor.
Iſte timor natus eſt nos retrahere a bono oꝑe vir
tutis:cũ debemus et tenemur incũbere:hec aũt re=
tractio fit dupliciter:vnomõ fugiendo periculũ:vt
cũ nos ſubtrahimꝰ a defenſione ciuitatis.Aliomõ
ꝓpter ipſam perturbationẽ/non contrapugnando
ſm induſtrie et viriũ noſtrarũ exigẽtiã:reperiri eñ
ſunt frequenter in bello multi tanto timore et tãta
perturbatione agitati vt q̃q̃ nõ fugerẽt:nec tamẽ
ſcuto ne gladio vti poterãt.ſed proiectis armis in
belles ſe morti offerebant:vterq̃ aũt effectꝰ timo=
ris eſt impeditiuus defenſionis reipu.Ex iſtis aũt
actibus timendi frequentatis poteſt generari ha=
bitus timendi:qui nos inclinabit ad hmõi triſticiã
in preſentia terribilis:q̇ habitus q̃to magis auge
bitur:tanto magis inclinabit nos ad hanc ꝑturba
tionẽ mentis.Audacia aũt elatio animi exceſſiua
eſt ex apprehenſione eoꝝ:q̇bus nos imminẽtia pe=
ricula ſuperatores cõfidimus:hec exceſſiua animi
elatio multos habet effectus:vnũ ſubimus pericu=
lum:cũ recta ratio dictat aut dictaret ſi ineſſet nõ
eſſet ſubeundũ.quinetiã et audacia ⁊ timor ita per
uertunt iudiciũ rationis/vt ꝑ timorẽ iudicemꝰ non
eſſe ſubeundũ periculũ/quod ſm rei reiveritatẽ ſub
eundũ eſt.per audaciã iudico eſſe ſubeundũ pericu
lum quod ſm veritatẽ ſubeundũ non eſt.Aliũ effe=
ctum/nõ hꝫ vt in cõtrapugnando nec locũ nec tẽ=
pus nec modũ:nec ordinẽ nec finẽ debitum ſeruit:
aut ſaltẽ alterũ eoꝝ omittat.Et hoc ꝓpter cõfidẽ
tiã q̃ hꝫ aut de ꝓprijs viribus /aut de iduſtria aut
de experientia belli/aut in auxiliaribus copijs ⁊ re
liquis adiumẽtis.Interdũ aũt diffiniũtur timor ⁊
audacia ꝑ effectus ſuos:⁊ ꝓ ipſis effectibus acci=
piuntur.Et tunc audacia diffinitur ꝙ eſt incõſide=
rata periculoꝝ aggreſſio cũ ſpe ſuperandi ea.Ti=
mor vero eſt incõſulta reiectio periculi vel eoꝝ per
que periculo viriliter obſiſti poteſt.Ex q̇bus patet
ꝙ audacia et timor in ſuis diffinitionibus includũt
obliquationẽ a recto rationis iudicio.Interdũ tñ
accipiũtur vt abſoluuntur ab hmõi cõnotationibꝰ
tũc timere eſt reijcere periculũ vel ea q̇bꝰ periculo
cõtrapugnando obſiſti poteſt.Audere vero eſt pe=
riculũ aggredi ſiue ſubire cũ ſpe ſuperandi.Quia
ergo cõtingit aliquãdo ꝙ ſm rectũ rationis dicta=
men periculũ ſubeundũ eſt Aliquãdo non eſt ſubeũ
dum:ideo ſi debeamus ꝑfecte et virtuoſe inclinari
ad hmõi periculũ ſubeundũ eomodo quo ſubeũdũ
eſt:et non ſubeundũ eomodo quo nõ eſt ſubeunduꝫ
expedit nobis habere habitũ cohibentẽ vel mode=
rantẽ timorẽ et audaciã cõformiter ad rectũ ratio
nis iudiciũ.¶Notandũ eſt p̃terea ꝙ fortitudo hꝫ
cohibere duplicẽ timorẽ ⁊ duplicẽ audaciã : hꝫ eñ
fortitudo(q̃tũ ad oppoſitũ ſpectat)triplicẽ actum
vnũ interiorẽ non imperatiuũ formaliter executio
nis:ſecũdũ interiorẽ formaliter imperatiuũ execu
tionis:terciũ exteriorẽ.Circa primũ contingit ti=
mor ⁊ audacia : et maxime cũ pericula eſtimantur
magna ⁊ de ꝓpe futura.Circa ſecuodũ contingũt
etiã timor et audacia:timor cũ propter magnitudi
nẽ periculi:aut aliã cauſam recuſamus ſubire peri
culũ/quod ſm iudiciũ recte rationis ſubeundũ eſt:
et ꝑ hunc timorẽ retrahimur ne actu impatiuo exe
cutionis velimus ſubire periculũ.Audacia cũ non
habita ſufficienti ratione periculoꝝ volumus actu
imperatiuo executionis ſubire pericula/q̃ vel ſub=
eunda non ſunt/vel non ſatis ſcimus eſſe ſubeunda
Circa terciũ cõtingũt etiã timor et audacia:ſcꝫ in
ipſa dimicatione vel contrapugnatione q̃ eſt actus
exterior imperatꝰ:timor cũ ita perturbatur animꝰ
ꝙ excedimus viribꝰ animi et corporis animi:vt nõ
perſpicere poſſimus qua ratiõe vel quomodo dimi
candũ ſit:qđ tamen aliter facere poſſemus:corpo=
ris vt nobis inſito robore corporia vti nõ poſſimus
Audacia cũ ita in ipſa periculi magnitudine efferť
animus vt incõſiderate dicet.aggrediamur cũ ex=
pectandũ eſt aut expectemus cũ aggrediendũ eſt:
aut hoc vel illud faciamus cũ cedendũ eſt ſiue mo
randũ vel fortaſſe fugiendũ.In iſtis tribus actibꝰ
homines ita drñt ſe hñt ad timorẽ et audaciam:ꝙ
multi(q̇ fortes vel audaces ſunt in principio)ſunt
timidi in ſecũdo:et q̇ fortes vel audaces ſunt in ſe=
cundo:timidi ſunt in tercio cũ ſcꝫ vident magnitu
dinẽ periculi qđ iam aggreſſi ſunt:vt hꝫ Ari.in ter
tio cũ loquiť de his q̃ videntur fortes ꝓpter expe=
rientiã rerũ bellicarũ.hi aũt(inquit)ex pricipio pe
riclitabantur.i.periculis ſe obiectabant vt hꝫ Are
tini tranſlatio:vt meliores exñtis cognoſcẽtes aũt
mortẽ fugiunt.hoc aũt contingit:q̃ periculũ illud
bellicũ nondũ eſt preſens eſt minus terribile q̃ cũ
eſt p̃ſens.Cũ vero eſt p̃ſens/et difficultas eius vi=
detur maior et inſuperabilior: tunc eſt terribilius.
Si aũt ꝑ ꝙ hoc eſt cognitũ/difficultas eius videať
ſuperabilior tunc apparet minus terribile/⁊ auda=
ciores vel fortiores ſumus circa illud.¶Notãdũ ẽ
p̃terea ꝙ circa ꝑicula mortis in bello nõ videmur ha
bere niſi quatuor actꝰ exteriores ſcꝫ aggredi/expe
ctare/cunctari fugere.Aggredi eſt hoſtẽ inuadere
Expectare eſt inuadentẽ hoſtẽ excipere Cũctatur
aũt ille qui cũ non fugiat nullam tamen pugnandi
copiã facit:ſed ſe vel caſtris vel locis tut: tueť Qđ
fortitudinis egenus exercebat Fabius maximꝰ cõ
tra Hannibalẽ:ꝓpter quod romani frequenter di=
xerunt eũ eſſe timidũ/et accuſauerunt eũ Ieſe re=
pub.et inſtituerunt alterũ cũ eo qui hoſtibꝰ pugnã
di copiã fecit contra ꝓhibitionẽ Fabij.Iamq̃ cuꝫ
ſuis vincebatur niſi Fabius de monte pugnã pro
ſpectans viriliter irruiſſet abſtuliſſetq̃ victoriam
e manibus Hannibalis.¶Prima concluſio.forti=
tudo non eſt circa timores et audacias tanq̃ circa
actum ſuũ nec interiorẽ nec exteriorẽ.probatur q̃
nec timor nec audacia ſunt actus fortitudinis
¶Secunda concluſio.fortitudo nõ eſt circa timo=
res et audacias tanq̃ circa obiectum commune.
Intelligo aũt per obiectũ communeid quod eſt ob
iectum tam actus interioris q̃ exterioris.ꝓbatur

quia nec timoꝛ nec audacia ſunt obiecta actus exterioꝛis foꝛtitudinis. Sed terribile et auſibile.

¶ Tertia concluſio foꝛtitudo eſt circa timoꝛes ⁊ audacias tanꝙ circa obiectum partiale ſui ꝓpꝛij ⁊ ꝑ actus interioꝛis maxime ſecundũ gradus perſeuerantie et continentie. ꝓbatur qꝛ omnis virtus que eſt circa aliquẽ actũ eſt tanꝙ circa obiectũ partiale circa omne illud quod ſcitũ eſt eſſe impeditiuum talis actus ſed foꝛtis ſecundũ gradũ perſeuerãtie ſcit ꝙ timoꝛ impeditiuus eſt actus ſue foꝛtitudinis et foꝛtis ſecundũ gradũ cõtinentie ſcit ꝙ audacia etiã impeditiua eſt ſui actus. ergo foꝛtis ſecundum hmõi gradus habet timoꝛẽ ⁊ audaciam ꝓ obiectis maioꝛ patet qꝛ ꝗtũcũqꝫ foꝛtitudo inclinat ad actũ ſuum tantũ inclinat ad remouendũ omne illud qꝺ eſt ꝓhibitiuum actus ſui. minoꝛ nota eſt per experientiã. Secundo quicquid eſt obiectũ pꝛudẽtie directiue foꝛtitudinis illud eſt obiectũ foꝛtitudinis alias non eſſet actus voluntatis ſufficienter confoꝛmis actui rationis: ſed pꝛudentia directiua foꝛtitudinis ſm̃ pꝛedictos gradus habet timoꝛes ⁊ audacias ꝓ obiectis ſaltem partialibus et non cõmunibus. igitur et ipſa foꝛtitudo. minoꝛ ꝓbatur quia dictamen pꝛudentiale regulans hmõi foꝛtitudinẽ: eſt non obſtante triſticia ex terribili ſuſcepta faciẽdũ eſt foꝛtiter. non obſtante audacia ex viribus vel auxilijs ſuſcepta faciendum eſt foꝛtiter. Actus autem voluntatis his confoꝛmis eſt: his non obſtantibus
3 facere volo foꝛtiter. Tertio per actus harũ foꝛtitudinũ timoꝛ et audacia ſunt nolita foꝛmaliter vel equiualẽter: ſed ꝗcquid eſt nolitũ eſt obiectũ actꝰ qui eſt nolito igitur pꝛima pars añtis pꝛobatur. oĩs foꝛtis hacens actũ ſecundũ gradũ perſeuerantie: vult ꝙ timoꝛ non ſibi inſit vel ꝙ non adeo ꝑturbet vt ab opere virtutis reuocet. Dixi autẽ foꝛmaliter vel equiualenter. qꝛ foꝛtis poteſt habere vnũ actum quo ſimiliter fertur in hmõi timoꝛẽ: poteſt etiã habere actũ quo feretur in aggreſſionẽ periculi: non obſtante triſticia ex terribili pꝛoueniente quo actu triſticia illa vel perturbatio timoꝛis nolita eſt.

¶ Quarta concluſio: foꝛtitudo eſt circa timoꝛes ⁊ audacias tanꝙ honeſta et laudabilis medietas inter extrema. pꝛobatur qꝛ inter non ſubire pericula moꝛtis in bello quando recta ratio dictat ea eẽ ſubeunda: et ſubire quando recta ratio dictat non eſſe ſubeunda aut audentius ꝙ recta ratio dictet ea eẽ ſubeunda mediat ſubire vel non ſubire ea confoꝛmiter ad dictamen recte rationis. Sed inter duo pꝛima quoꝝ pꝛimũ eſt ex timoꝛe: ⁊ ſecundũ ex audacia mediat tertiũ quod eſt foꝛtitudo vel actus foꝛtitudinis et duo pꝛima ſunt vicia et extrema et tertium eſt honeſta medietas. igitur. ¶ Quinta concluſio: foꝛtitudo mediat inter timoꝛes et audacias tanꝙ inter paſſiones vel habitus per ipſam foꝛtitudinem regulariter et per ſe cohibendas. ꝓbatur qꝛ foꝛtitudo nata eſt impedire et cohibere ne cõfoꝛtiter faciendũ eſt triſticia et perturbatio animi inſiſtit ex appꝛehenſione terribilis: ⁊ ne audacia etiã inſit ex appꝛehenſione auſibilis. Et ſi non poſſit pꝛohibere ne iſint hꝫ ꝓhibere ne cõtineãt. ⁊ ſi nõ poſſit ꝓhibere ne cõtineãt hꝫ ꝓhibere ne exeãt in effectũ/ ne ſcꝫ timoꝛ cauſam fugã cũ non eſt fugiẽdũ vel ita ꝑturbet mentẽ vt et rationẽ iudicio et coꝛpus viribus deſtituat aut voluntatem electione debita ne etiam audacia cauſam inconſultã dimicationẽ: et etiã deſtituat rationẽ conſideratione eoꝝ que ad dimicationem recte ⁊ foꝛtiter faciendã requiſita ſunt: aut voluntatẽ electione eoꝝ. Dixi aũt regulariter et ꝑ ſe: pꝛopter cauſam ſtatim dicendã. ¶ Sexta cõcluſio ꝙ contra beatũ thomã ex pꝛecedente infero. nõ eſt foꝛtitudo circa timoꝛes et audacias tanꝙ cohibitiua timoꝛis ⁊ moderatiua audacie. ꝓbatur. foꝛtitudo eſt circa timoꝛes et audacias tanꝙ cohibitiua vtriuſqꝫ: ergo non tanꝙ cohibitiua vnius ⁊ moderatiua alterius. Añs patet ex ꝑcedenti cõcluſione. et ꝓbatur iterũ ratione ſumpta ex dictis eiuſdẽ doctoꝛis. Ad virtutẽ foꝛtitudinis pertinet remouere impedimentũ quo trahitur voluntas a iudicio recte rationis in materia ꝑtinente ad foꝛtitudinem ſed tã timoꝛ ꝙ audacia retrahunt voluntatẽ a iudicio et ſequela recte rationis timoꝛ deficiendo audacia ſuperhabũdando. igr̃. Tertio omnis virtus cohibitiua eſt cuiuſlibet vicij ſibi oppoſiti. ſed tam timoꝛ ꝙ audacia ſunt vicia oppoſita foꝛtitudini. igr̃ tertio foꝛtitudo facit aut ſaltẽ iclinat ne actus foꝛtis ſi audacia: ſicut inclinat ne actꝰ foꝛtis ſit timoꝛ: ergo non plus eſt cohibitiua timoꝛis ꝙ audacie. Quarto moderare audaciã non eſt aliud ꝙ facere vt audeamus que ſunt audenda/ et non audeamus que non ſunt audenda. ergo moderare timoꝛem eſt facere vt timeamus que ſunt timenda et nõ timeamus q̃ non ſunt timenda. ſed hec omnia pertinent ad foꝛtitudinẽ abſolutis timoꝛis ⁊ audacie noĩbus a cõnotatione deoꝛdinationis. q̃ ſi retinentur neutrum ad foꝛtitudinem pertinet: ergo ſi foꝛtitudo eſt moderatiua audacie: erit etiã moderatiua timoꝛis. Confirmatur. aut beatus Thomas accipit timoꝛẽ et audaciã vt impoꝛtant deoꝛdinationẽ a rectitudine rationis: et tunc conſtat ꝙ foꝛtitudo eſt vtriuſqꝫ cohibitiua aut vt non impoꝛtat hmõi deoꝛdinationem. et tunc foꝛtitudo eſt vtriuſqꝫ moderatiua. Quarto ſicut ad hoc ꝙ ex audaci fiat foꝛtis opꝫ ſibi addere qꝺ deficit ⁊ detrahere qꝺ ſuperhabundat ita ⁊ ad hoc ꝙ ex timido fiat foꝛtis opoꝛꝫ timido addere qꝺ deficit et detrahere qꝺ ſuꝑhabũdat audax eñ deficit in timendo/ ⁊ ſuꝑabundat in audẽdo. econtra autem. timidus deficit in audendo ⁊ ſuperhabundat in fugiendo periculum. Quinto ſm̃ Ari. q̃ eſt inclinatus naturaliter ad vnũ viciũ debꝫ ſe transferre in aliud oppoſitũ vt tandem deueniat ad mediũ. ergo q̃ eſt naturaliter inclinatus ad audaciã debet tranſire in timiditatẽ vt tandẽ veniat in medietatẽ foꝛtitudinis. ergo non plus cohibendus eſt timoꝛ ꝙ audacia nec plus moderanda ẽ audacia ꝙ timoꝛ. Septima concluſio Et ſi foꝛtitudo ſit cohibitiua amoꝛis et odij. delectationis ⁊ triſticie et generaliter omniũ aliarũ paſſionũ non tamẽ ꝑ ſe et regulariter. Pꝛimũ ꝓbatur. omnis virtꝰ habet cohibere quicquid eſt impeditiuũ ſui ꝓpꝛij actus: ſed amoꝛ et odiũ delectatio ⁊ triſticia et vniuerſaliter omnis alia paſſio eſt impeditiua alicuiꝰ foꝛtitudinis. ergo foꝛtitudo habet hec omnia cohibere. maioꝛ ꝓbatur qꝛ ꝗtum virtus inclinat ꝓpꝛium actũ/ motũ inclinat ad remouendũ ꝗcquid ꝓhibet hmõi actũ ſuum. Et minoꝛ ꝓbatur quia ex odio fit vt ꝓ eo vel cum eo quẽ odimus dimicationem ſuſcipere nolimus: etiã cũ recta ratio dictat/ eſſe ſuſcipiendã et contra eũ quem odimus inconſulte dimicationẽ et bellũ ſuſcipimus etiã ꝙ recta ratio dicat non eſſe ſuſcipiendum. Econtra eſt de

amore.idem eſt iudicium de delectatione et triſti-
cia ſiue proueniat ex guſtabilibus et tangibilibꝰ
ſiue ex cōmodis aut incōmodis ſiue ex honoribus
et inhonorationibus.que omnia nata ſunt nos mo
uere ſm exigentiā delectationū ⁊ triſticiarū quas
cauſant in nobis.Et reprimere vel cohibere hmōi
delectationes vel triſticias/amorem vel odium ꝑ-
tinet ad fortitudinem ſm gradū continentie in de
lectabilibus/et ſm gradū perſeuerantie in triſta-
bilibus niſi hmōi delectabilia vel triſtabilia eſſent
tanta ꝙ excederent cōmunē facultatē hominum
ita ꝙ vt in pluribus in talibus homines vinceren
tur et raro vincerent.Tertio pono duos quorum
vnus ſit vere fortis et alius non in ceteris tamen
ſint pares neqꝫ volo ꝙ iſte ſecundus habeat habi
tum timoris aut audacie:neqꝫ ꝙ ſit naturaliter in
clinatus ad has paſſiones:immineat pr̄ie pericu-
lum et recta ratio vtriqꝫ dictet ꝙ ē ſubeundū peri
culū mortis in bello pro defenſione pr̄ie temptetur
vterqꝫ equaliter aut muneribus aut cōminationi-
bus:aut amore aut odio aliquarum perſonarum
conſtat ꝙ contra hanc tēptationē vir fortis hñs
ſcꝫ habitum fortitudinis magis reſiſtet q̄ꝫ alius ⁊
nō niſi per virtutē fortitudinis.ergo fortitudo hꝫ
cohibere om̄s hmōi paſſiones.Secundā partē pro
bo qꝛ fortitudo eſt tantū ꝑ ſe et regulariter cohibi
tiua illorum quorū eſt ſm omnē gradū ſuū imme-
diate cohibitiua vel ſm ſe vel ſm ſimile ſm ſpeciē
ſed fortitudo ſm omnem gradum ſuū ē cohibitiua
timorū et audaciarū immediate. Aliorū vero nō
eſt cohibitiua immediate niſi ſm gradus continē-
tie perſeuerantie vel temperantie vel virtutis he-
roice.Si aūt non ſit in aliquo horum graduū con
ſtituta tunc non eſt cohibitiua niſi mediante actu
ſuo elicito.igitur.Tertio ſi omnia in forti eſſent be
ne ordinata ſm alias virtutes:adhuc forti rema-
neret pugna contra timores et audacias et nō re
maneret pugna ſibi contra alias paſſiones.Si au
tem omnia eſſent bene ordinata circa fortitudinē
adhuc remaneret aliis virtutibus pugna contra
hmōi paſſiones amoris et odii:delectationes ⁊ tri
ſticie et non contra timorē et audaciā: ergo timor
et audacia et non alie paſſiones pertinent per ſe ⁊
regulariter ad moderamentū vel cohibitionē for-
titudinis.Octaua concluſio:fortitudo medietas
eſt inter timores et audacias:et nō inter alias paſ
ſiones probatur quia ipſa non eſt cohibitiua alia-
rum paſſionū per ſe et regulariter vt dictū eſt :ſed
omnis medietas moralis eſt per ſe cohibitiua eoꝝ
inter que eſt medietas.igitur.Tertio non ſtat for-
tem fortiter facere et ſimul peccare aliquo vicioꝝ
illoꝝ inter que mediat fortitudo quia fortitudo cō
trariatur vtriqꝫ extremoꝝ ſuorum.ſed ſtat fortem
fortiter facere et ſimul peccare odio vel amore de
lectatione vel triſticia/et reliquis hmōi.ergo forti
tudo non eſt inter has paſſiones medietas.Ex q̇-
bus infero contra buridanū ꝙ fortitudo eſt circa
timorē mali:ſiue malū illud opponatur bono vtili
ſiue bono delectabili/ſiue bono honeſto: accipien
do honeſtum(vt ipſe dicit)pro ſigno honoris pro-
batur hoc correlarium.quia fortitudo eſt hoꝝ om
nium maloꝝ cohibitiua vt habetur in.vii.conclu-
ſione.Ex his omnibus patet quomodo fortitudo
eſt circa timores ⁊ audacias. Nona concluſio for
titudo non eſt circa timores et audacias tanq̄ꝫ cir
ca cauſam principalem elicitiuam actus ſui ꝓba-
tur quia ſi quis ex paſſione vel habitu audacie eli
ciat ſubire mortis periculū in bello/ eo modo quo
recta ratio ſi ineſſet dictaret eſſe ſubeundū:actus
illius non eſſet actus fortitudinis .igitur patet qꝛ
omnis actus virtutis eſt dictamini prudentali con
formis ſed iſte non habet dictamē prudentiale per
quod regulet actū ſuū:nec ſcit(vt ſuppono)actuꝫ
ſuum eſſe conformē recte rationi.ergo actus ſuus
non eſt actus virtutis. Tertio talis q̇ elicit actū
mediante paſſione audacie eliceret eum conformi
ter etiā ſi eſſet contra rectam rationem. cum nec
actualiter nec habitualiter cōpararet actum ſuū
ad rectitudinem rationis :ſed tantū ad impetum
paſſionis.ergo talis non habet verū actū fortitu
dinis.Tertio ꝓbatur.nam ſm Ari.in tertio ethi-
corum ſpecies non vere fortitudinis:illi qui faciūt
actus qui videntur eſſe fortitudinis ꝓpter hono-
res vel ꝓpter timorem ſupplicioꝝ/ vel ꝓpter expe
rientiam bellicā non ſunt vere fortes.ergo neqꝫ q̇
eoſdem actus faciunt ꝓpter audaciam vel temeri
tatem. Quarto iudex ferens rectū iudiciū/motus
ad taliter iudicandū ex amore vel odio partium:
vel ꝓpter munera nec eſt iuſtus nec facit verum a
ctum iuſticie.cū tunc taliter faciendo peccet con
tra iuſticiam.quia forte ſententiat in queſtione in
cognita ⁊ neſcit ſi recte iudicet an non. ergo neqꝫ
qui ex audacia ſubit periculum in bello fortis dicē
dus eſt.Contra precedentes concluſiones argui
tur.Et primo contra tertiā timor et audacia non
ſunt obiecta actuū exterioꝝ fortitudinis ergo nec
interioꝝ.cōſequentia tꝫ.qꝛ quicquid eſt obiectum
actus interioris illud eſt obiectū actus exterioris
alias exterior non haberet conformitatē ad actū
interiorē.Scđo ſi ſic ſequeretur ꝙ idē actus eſſet
ſimul volitio ⁊ nolitio. cōſequēs eſt īpoſſibile ⁊ ptꝫ
cōſequentia.Capio actum fortitudinis quo fortis
vult ſubire pericula et terribilia etiam non obſtan
te triſticia cauſata ex apprehenſione terribilis.ta
lis eſt volitio periculoꝝ et ſimul eſt nolitio timo-
ris et triſticie.ergo idem actus ſimul eſt volitio ⁊
nolitio.Tertio eiuſdem actus non ſunt plura obie
cta ſed terribile et auſibile ſunt obiecta fortitudi-
nis .ergo non timor et audacia.¶ Ad primā iſta-
rum rationū cōcedo añs et nego cōſequentiā. et
ad ꝓbationem nego aſſumptū:actus eñ interior
habet circunſtantias actus exterioris ꝓ obiecto
quas ipſe actus exterior non habet ꝓ obiecto.Si
militer ipſe actus interior habet rectā rationē ꝓ
obiecto:quia vult virtuoſus ita facere quia recta
ratio dictat hac et etiā ipſum actum exteriorem ꝓ Okam.
obiecto tamen nullū horū habet actus exterior ꝓ
obiecto ¶ Ad ſecūdā dico ſecūdū vnā opinionē ꝙ
non eſt inconueniens eundē actum eſſe volitioneꝫ
vnius et nolitionem alterius ſicut actus quo volo
nunc non comedere propter ſanitatem eſt volitio
ſanitatis et nolitio comeſtionis.et hec opinio pro
nunc mihi videtur probabilior ¶ Ad tertiam Nota.
concedo ꝙ eiuſdem actus non poſſunt eſſe plura
obiecta totalia:poſſunt tamen bene eſſe plura par V.
tialia.Et ſi dicas ꝙ diſtinctio actuum cauſatur ex
diſtinctione abiecturum: ergo vbi ſunt plura obie
cta ibi ſunt plures actus.¶ Reſpondeo ꝙ vbi ob
iectum eſt cauſa efficiens actus : diſtinctio actuū
cauſatur ex diſtinctione obiectorum effectiue ⁊ ar-

ſuitiue.ſed ex hoc non ſequitur ꝙ pluralitas obie
ctoꝝ ſemꝑ inferat pluralitatē actuū:ſed ſolū plu=
litas obiectoꝝ non facientiū vnū obiectū totale.⁊
ita ſi volumus ex obiectis arguere diſtinctionem
actuū:altero iſtoꝝ duoꝝ modoꝝ arguendū ē. Iſti
actus ſunt ⁊ aliquid eſt obiectū vnius qđ non ē ob
iectum alterius ergo ⁊ actꝰ ſunt diſtincti. Aliomō
ſic. Plā ſunt obiecta non partialia ſiue totalia er=
arg.tho. go plures ſunt actus. Contra quartā concluſionē
2.2.q̄ſti. Arguitur primo q̄ illud Gregorii.vii.moraliū Iu
123.ar.3. ſtoꝝ fortitudo eſt carnē vincere ꝓpriis voluptati=
bus cōtrarie.dele :tationē vite pn̄tis extinguere.
ergo fortitudo eſt circa delectationes ⁊ triſticias
potiꝰ q̄ꝫ circa timores ⁊ audacias. Scđo:ſm tul=
lium in rhetorica ſua ad fortitudinē ptꝫ ſuſpectio
periculoꝝ ⁊ꝑpeſſio laboꝝ.ſed iſta magis ꝑtinent
ad actiones hominis laborioſas q̄ꝫ ad paſſionem
timoris vel audacie.igitur fortitudo non eſt circa
timores ⁊ audacias. Tertio fortitudo nō eſt circa
ſpē.ergo nec circa audaciā:ꝯn̄a tenet q꞉ ſpes non
minus opponit̄ timori q̄ꝫ audacia. Quarto fortitu
do eſt circa iras ⁊ triſticias:ergo nō.circa termi=
nos et audacias Añs ꝓbatur ꝑ Ari.dicē.in.iii.ꝙ
fortes furoris ſpēm h̄nt vnde Homerus virtutem
imitte furori:⁊ virtutē ⁊ furorē erige.ꝙ aūt ſit cir=
ca triſticias ptꝫ per illud eiuſdē in ſuſtinēdo vtiꝗ
triſticia fortes dicūtur.ꝓpter quod et triſtis forti
tudo. Tū etiā q꞉ ari.laudat tēperantiā ſuꝑ fortitu
dinē ꝓpter hoc ꝙ difficiliꝰ eſt triſticia ſuſtinere q̄ꝫ
a voluptatibus abſtinere. Quinto nihil qđ aſſūit
ſibi furorē mediat inter timores ⁊ audacias :q꞉ fu
ror ad extremū audacie ꝑtꝫ ſed fortitudo aſſumit
ſibi furorē vt allegatū eſt ex homero.igr̄. Sexto ſi
fortitudo eſt circa timores aut eſt circa eas timen
do.aut nō timendo. Si timendo ğ fortis ſemꝑ fu=
git malū.q꞉ timor eſt fuga mali. Confirmat̄/ q꞉ ſi ē
circa timores timēdo cū nō timeat aliqs niſi timo
re.ğ eſt circa timores tiore : ğ timoris eſt timor:ğ
tandē erit ꝓceſſus in infinitū in tioribus. Si autē
eſt circa timores nō timēdo:ſeqtur ꝙ fortis nunq̄ꝫ
timet.q꞉ ſi nō timet timēdo nl̄ timet. Septio. Si
fortitudo ſit medietas inter timores et audacias:
tūc cū audacia ſit extremū ꝑ ſuꝑ abundantiā ſeq
tur ꝙ excedit audacia fortitudinē.aut ergo exce=
dit finite aut infinite.non infinite:quia nulla auda
cia eſt infinita. Si finite ponatur ꝙ in duplo. tunc
volo ꝙ fortitudo q̄ prius erat augeatur in duplo.
tunc ipſa erit equalis in gradu cū audacia.ğ non
mediabit inter audaciā ⁊ timorē.q꞉ vbi non eſt ex=
cedēs exceſſum:ibi nō eſt mediū .ꝙ aūt fortitudo
poteſt hocmō argueri ꝓbat̄.q꞉ quocūꝗ gradu for
titudinis accepto poſſibile eſt aliquē gradū fortitu
dinis eſſe in duplo intenſiorē.cū nec repugnet ima
Nota ꝯtra gināationi/ nec claudat cōtradictionē Octauo Cū
reales. dicis ꝙ fortitudo mediat inter timores ⁊ audacias
aut accipis fortitudinē timorē ⁊ audaciā ꝓ rebꝰ ⁊
naturis cōibus aut ꝓ rebꝰ ſingularibus. Nō ꝓ re
bus cōibꝰ.q꞉ nulle ſunt tales:vt ſupponit̄. Nec ꝓ
rebus ſingularibꝰ.q꞉ nulla particularis fortitudo
mediat iter tiores ⁊ audacias/ qđ ptꝫ q꞉ fortitudo
mea ſi mediat īr tiores ⁊ audcias aut igr̄ mediat
inter timores ⁊ audacias q̄ ſunt in me.⁊ hoc nō.q꞉
tunc in me ſimul eſſent fortitudo timor ⁊ audacia.
Aut inter timores ⁊ audacias q̄ ſunt in aliis.⁊ hoc
nō.q꞉ fortitudo mea nec cohibet nec moderat eas

igitur. Ad primā iſtarū rationū reſpon det̄ ꝙ au
toritas gregorii eſt ꝓ ſeptima ꝯcluſione/ loquitur
eñ de fortitudine ſecundū gradus cōtinentie ꝑſe=
uerātie et heroice virtutis. Nō accipit tamen for=
titudinē ſtricte:ſed cōiter ad magnanimitatē ⁊ for
titudinē ſtricte acceptā. Ad ſecundā dico ꝙ Tul=
lius accipit fortitudinē vt eſt cōis ad magnanimi
tatem ad quā ꝑtinet ſuſpectio laboris ⁊ aggreſſio
rerū difficiliū etiā extra bellū Ad tertiā reſpōdet
beatus Thomas ꝙ ſpes opponit̄ timori ex parte
obiecti.q꞉ ſpes eſt de bono timor vero de malo:au
dacia aūt eſt circa idem obiectū circa qđ eſt tior
opponitur ſibi ſm acceſſum ⁊ receſſum vt dictū eſt
quia tamē fortitudo reſpicit tꝑalia mala retrahē=
tia a virtute:ideo fortitudo ꝓprie eſt circa timorē
et audaciā:ſed non circa ſpē. Sed iſta ſolutio nō
mihi videtur cōtinere veritatē. Tū q꞉ licet ſit idē
obiectū realiter circa qđ eſt timor ⁊ audacia:eſt tñ
alia rō ſm q̄ꝫ eſt obiectū timoris a rōne ſm q̄ꝫ ē ob
iectū audacie. Nā eſt obiectū timoris ſm rōnē ter
ribilis eſt aut obiectū audacie ſm rōne auſibilis.⁊
inde eſt quod ari.in tertio ethi.aſſignans obiectū Nota.
fortitudinis noiat ipſum terribile ⁊ auſibile qđ ptꝫ
per illud qđ hꝫ capitulo primo ſcđi tractatꝰ. Ter
ribile aūt nō in omnibus qdē idē dicimꝰ aūt id qđ ⁊
ſuꝑ hominē ⁊c. Et ſtatī ſubdit.ſimiliter aūt ⁊ auſi
bilia ⁊ caplo ſequenti in fine q̄ꝫadmodū aū dictā
eſt:fortis medietas eſt circa auſibilia ⁊ terribilia
ptꝫ etiā ꝑ eund.ii.retho. Oñ aūt(inqt)de timore
manifeſtū eſt qđ ſit ⁊ de timendū ⁊ quo ſinguli ha=
bentes formidāt manifeſtū eſt ex his et audere qđ
eſt et circa qualia audaces /et quomodo diſpoſiti
audaces ſunt. Et ſequit̄. Auſibile ē cōtrariū timi
do ⁊ ſtati poſt/ ſunt aūt auſibilia perículoſa longe
etiā et auſibilia ꝓprie directionis ſi ſint. Ex qbus
ptꝫ ꝙ ſm ari.timor eſt circa timēda/ ⁊ audacia cir
ca auſibilia. Auſibile aūt ſm ꝙ hmōi importat rō
nem boni:et timēde vel terribile ſm ꝙ hmōi rōnē
mali. Et illa ratio boni q̄ eſt circa auſibile ſufficit
ad hoc ꝙ circa illud poſſit eſſe ſpes. Et inde eſt ꝙ
audacia vel eſt ſpes vel habet ſpem ſibi adiunctā
quod patet per Ariſtotelem in eodem loco dicen=
tem. Auſibile aūt contrariū timido.quare etiā cū
fantaſia ſpes ſalutariū vt prope exiſtentiū et pre=
terea auſibile retrahit a bono fortitudis ſicut ter
ribile:et ſpes ſicut audacia/ inquantū per ſpē cir=
ca auſibile ferimur in ipſum inconſulte ⁊ contra iu
dicium rationis. Reſpondeo ergo aliter ꝙ fortitu
do eſt medietas inter timorem et audaciam:et nō
inter timorem ⁊ ſpem.quia timor ſemper importat
extremū quod per ſuꝑhabundantiā vel defectū de
ficit a rectitudine rationis. Spes aūt non ſemper
importat illud extremū ſed cōmunis eſt audacie ⁊
fortitudini. In audacibꝰ eñ eſt ſpes vincendi peri
culū vt nunc patuit ex auctoritate Ari. Similiter
etiā in forti eſt ſpes vincendi periculū.qđ patet ꝑ
Ari.in tertio ethicorum ſecūdo capit. ſecundi tra
ctatus deſperans(inquit) vtiꝗ quis timidus. oīa
enim timet fortis aut contrarius: in audendo eis
bone ſpei: ne te moueat qđ ait fortis aūt ī audēdo
q꞉ ibi trāſlator terminū audiēdi a cōnotatiōe deor
dinatiōis Aretinꝰ aūt aliter interꝑtatꝰ eſt q̄ loco
huiꝰ in audēdo poſuit hoc ꝑter fiduciam deſperās
qdē inquit qs meticuloſus eſt cūcta eñ formidat.
fortis cōtra preter fiduciam bonam ſpem habet.

¶ Ad quartam dico ꝙ poteſt intelligi tripliciter
ꝙ fortitudo ſit circa irā. vnomodo tanq̃ circa id
quod aſſumit ad executionē ſui actus ⁊ ſic conce
do. fortis eñ aſſumit irā in executione ſui actus.
qua poſtq̃ ratio decreuit eē hocmodo vel illo ſub
eundum periculū: ſit fortior vegetior et acrior vi=
bus et impauidior contra periculū et laborū tolle
rantior. Tertiomodo poteſt intelligi ꝙ ſit circa irā
tanq̃ circa id cuius ipſa fortitudo eſt moderatiua
licet non per ſe et regulariter. Et hocmodo conce
do ꝙ fortitudo etiā eſt vel eē poteſt circa irā ſicut
et circa illas paſſiones de q̄bus habet̃ in ſeptia cō
cluſione. ira eñ poteſt eſſe impeditiua actus forti
tudinis: ſicut et odium vel amor. tertio modo pōt
intelligi ꝙ ſit circa irā tanq̃ medietas circa alteꝝ
extremorū ſuorum aut tanq̃ circa paſſionē vel ha
bitum cuius ipſa eſt per ſe et regulariter modera=
tiua ⁊ hoc modo nego de triſticia autem dicitur ꝙ.
ſi intelligatur de triſticia: alia a triſticia timoris
verbi gratia de triſticia laboris aut doloris ex icti
bus inflictis: dicit̃ ꝙ fortitudo in gradu perſeue=
rantie eſt circa hmōi triſticias modo ſupradicto.
ſed non eſt circa eas tanq̃ medietas inter extre=
ma. ¶ Ad quintā dico ꝙ furor poteſt dupliciter ſe
habere ad fortitudinē vuomodo preueniendo iudi
cium rationis et ſic non aſſumitur a forti q: tunc
ꝑturbatam rationem et impediret conſiliū rectitu
dinem. Aliomodo ſequendo iudiciū rationis ⁊ exe
quendo ea que a ratione diſcuſſa ſunt et ſententia
ta. Et ſic fortitudo furorem aſſumere poteſt. et in
hoc ſenſu negatur maior. ¶ Ad ſextam dico ꝙ for
tis eſt circa timores et audacias nec timendo nec
audendo: ſed fortiter agendo: et hmōi timores au
dacias quoibendo vel moderando cū infers ergo
eſt circa eas non timendo ⁊ non audendo. cōcedo
ad hunc ſenſum ꝙ eſt circa eas peractuʒ q̇ nec eſt
timor nec audacia nec eſt timere nec audere: acci
piendo timere et audere vt deordinationem impor
tant. Et cum infers ergo fortis nihil timet conce:
do ꝙ fortis habens actum fortitudinis nihil timet
timere oppoſito fortitudini cum quo tamen ſtat ꝙ
multa alia timet timore qui non impedit actū for
titudinis. Nā Ari. in ſecundo rethorice multa ſūt
timenda alia a terribilibus belloꝝ. ¶ Ari. vii. di=
co ꝙ poteſt tripliciter intelligi ꝙ audacia excedat
fortitudineʒ. Unomodo ꝙ excedat in perfectione
ſpecifica. et ſic ego nego immo econtra fortitudo
excedit audaciam Aliomodo ꝙ excedat graduali
exceſſu: ita ꝙ audacia habeat plures gradus ſue
ſpeciei quā fortitudo habeat ſue ſpeciei et aliqua
audacia aliquam fortitudinem excedit: et aliqua
fortitudo aliquam audaciā excedit. Tertio modo
ſic ꝙ audacia inclinat ad audendum plus vel plu
ribus modis quā fortitudo: et ſic concedo abſoluē
do terminū audendi a connotatione deformitatis
quia audacia inclinat ad audēdum plus q̃ dictet
recta ratio. timor ad non tantū audendū q̃tum di
ctat recta ratio. fortitudo vero ad audendū q̃tū
dictat recta ratio. et ſi recta ratio dictet non eſſe
audendū: inclinat ad non audendū. Et cū dicitur
ergo excedit finite aut infinite. dico ꝙ finite. cū nō
detur de facto aliqua audacia infinita Et cum di=
cis: ponatur ꝙ in duplo ſi itelligas de exceſſu gra
duali: tunc concedo ꝙ fortitudo poterit eſſe equa
lis audacie. hoc eſt poſſibile eſt ꝙ audacia per illā
intentionē ex actibus cauſatā habeat tot gradus
immo multo plures fortitudinis quot gradus au=
dacie habꝫ audacia. Si aūt intelligas de exceſſu
tertio modo dico: tunc nō eſt ibi duplū neq̃ triplū
neq̃ quadruplum. Pro quo aduerte ꝙ cuʒ dicimꝰ
audacia inclinat ad plus audēdum quā fortitudo — Nota.
ly plus non dicit exceſſum conatus vel intenſiōis
ipſius actus audendi: ita ꝙ ſit ſenſus ꝙ audacia
inclinat ad audendū vſq̃ ad decem vel duodecim
gradus et fortitudo non inclinat ad audendū niſi
vſq̃ ad ſex vel octto: frequenter eñ fortis magis
intendit actū ſuum audendi ſub regula tamen re=
cte rationis q̃ audax. Et ideo bene dicit ari. in. iii.
ethi. ꝙ fortis circa bonā mortē eſt impauidus ſed
dicit exceſſum ſecundum pluralitatem modoꝝ au
dēdi: quia fortis nihil audet niſi conformiter ad
rectā rationem. audax vero multa audet non con
formiter ad rectā rationem. Et poteſt iſte exceſſus
vocari exceſſus obiectalis: qui attenditur ſm̄ cir=
cunſtātias ipſius actus. ꝙ ſi admittēda ſit aliquo
modo iſta locutio audacia excedit fortitudinem
in duplo non tamen ꝓpter hoc ſequitur quod in=
fertur. Cum eñ dicis volo ꝙ fortitudo augeatur ī
duplo: aut loq̄ris de exceſſu graduali: et tunc nihil
ad propoſitum: aut de exceſſu obiectali et tunc vel
omnes res circa quas eſt fortitudo ſe habent vt
prius ſe habebant et tunc nō admitto caſum: quia
fortitudo inclinaret ad audendū contra iudicium
recte rationis. vel non omnia ſe habent equaliter
ita ꝙ nūc recta ratio dicat eſſe audendū pluribus
modis q̃ prius puta aggrediendo et expectando
vel etiā inſequendo quod prius negabat recta ra=
tio. et tunc dico ꝙ aliquod obiectū nunc habet for
titudo qd̄ non habuit. ⁊ actus circa aliquid nunc
eſt fortitudo circa qd̄ prius erat actus audacie. ⁊
cū infers. ergo ſunt equalia: negatur ꝯña. quia ad
quicquid ⁊ qualitercū q̃ audendū inclinat fortitu=
do: ad illud ⁊ taliter audendū inclinat audacia: et
ſemper ad plus et ad aliqualiter audēdū: qualiter
non inclinat fortitudo. iclinat eñ fortitudo ad au
dendū conformiter ad rectā rationem. audacia ve
ro inclinat ad audendū / ſiue audere illud ſit recte
rationi conforme / ſiue non. ¶ Et ſi queras vtrum
audacia inclinet ad audendū cōformiter ad rectā
rationē. Dico ꝙ audacia aliquando inclnat ad a=
ctum audendi qui in rei veritate eſt conformis re
cte rationi. ſed non inclinat in illū actum q: ſit cō
formis recte rationi quomodo inclinat fortitudo.
Ex iſtis patet ꝙ loquendo de augmento obiectali
fortitudo non ſemper pōt augeri in duplo: ſed au=
genda eſt ſemper conformiter ad iudiciū recte ra=
tionis. ¶ Ad octauā dico ꝙ in illa locutione non — 3
accipitur fortitudo ꝓ rebus ⁊ naturis cōmunibus — Conſilium
q: eccleſia in conſilio conſtañ. contra Johannem — ꝯſtañ. con
hus ⁊ Hieronimum pragēſes / aſſertores ꝑtinaces — tra realē.
hmōi naturarū cōmunium hereſis dampnauit. Et
cū dicis ꝙ nulla particularis fortitudo mediat ia=
ter timores ⁊ audacias diſtinguo vel mediatione
poſitionis / ita ꝙ de facto poſita ſit ⁊ locata inter
timores ⁊ audacias: ⁊ ſic concedo vel mediatione
virtutis: ⁊ ſic ego nego. Mediatio aūt virtutis eſt
per ſe ⁊ regulariter reprimere hmōi paſſiōes ne in
ſurgant. ⁊ ſi inſurrexerint / cohibere eas vel mode=
rare / ne opus virtutis impediant. ⁊ quia hoc quod
eſt mediatio virtutis includit in ſuo quod nominis

repreſſiuum cohibitiuū moderatiuū:ideo ampliat
terminos ſignificantes res inter quas eſt mediatio
ad ea que ſunt vel poſſunt eſſe quia ꝑdicti termini
incluſi eodem modo dictos terminos ampliant.
¶ Contra ſextam concluſionem. Arguitur ſic Ti
mor retrahit ab opere fortitudinis audacia non re
trahit ab opere fortitudinis.ergo fortitudo habet
cohibere timorem et non audaciam. Secundo in=
clinet fortitudo ad aliquod audere :tunc ſic timor
retrahit.ab hoc actu audēdi:audacia inclinat ad
hunc actum audendi. licet etiam ad plus auden=
dum inclinet.ergo timor retrahit ab actu fortitu=
dinis ad quam audacia inclinat. ¶ Ad primam cō
cedo primam partem aṅtis : et nego ſecundam.re
trahimur enim ab oꝑe virtutis per hoc quod pre=
ſtatur impedimentum ne opus noſtrū ſit opus vir=
tutis.ꝛ ita retrahimur tam deficiendo ab eo quod
recta ratio dictat ꝗ̄ ſuperhabundādo. In tempe=
rantia enim retrahit ab opere tēperātie et caumo
tes ab oꝑe magnanimitatis.ſi tñ in aṅte opus for=
titudinis acciperetur preciſe pro actu illo qui de=
nominatur opus fortitudinis quomodo puto intel
lexiſſe Thomā : tunc dico ꝙ ab aliquo opere forti
tudinis retrahit timor et ab eo nō retrahit audacia
vt ab actu audēdi vel aggrediendi. Et ab aliquo
opere fortitudinis retrahit audacia ad quod incli
nat timor.vt ad actum fugiendi vł cunctandi ſiue
differendi qui aliquādo ſunt actus fortitudinis q̃r
tñ rarius iſti ſunt actus fortitudinis: alij vero fre
quētius : ideo propter hoc beatus Thomas dicit
fortitudinē eē cohibitiuam timoris ꝛ moderatiuā
audacie.ſimpliciter tñ ꝛ timor moderandus ē ali=
quando ꝛ cohibenda audacia. ſicut aliquando co
hibendus eſt timor ꝛ moderanda audacia. Nam
ꝗ̄uis recta ratio dictet eſſe fugiendum aut cunctā
dum : tñ ꝛ fuga ꝛ cūctatio pōt eē inconſiderata et
vicioſa : ideo per iudicium rationis ꝛ habitū forti
tudinis moderanda : ꝛ ex hoc pꝫ reſpondeo ad ſe
cundam. ¶ Contra.vij.concluſionem. Arguitur
ſic huiuſmodi paſſiones ſufficienter cohibentur ꝑ
alia virtutes ergo fortitudo non earum cohibiti=
ua. Secūdo alie virtutes nō ſunt cohibitiue timo
ris ꝛ audacie:ergo nec fortitudo cohibitiua ē paſ
ſionum inter quas mediant alie virtutes. Ad pri=
mā concedo ꝙ alie virtutes ſunt ſufficienter cohi
bitiue taliū paſſionū. Contingit aliqñ ꝙ fortis nō
habet alias virtutes.quas ſiue habeat ſiue nō:ta
men ex fortitudine ſua inclinatur mediate vel im=
mediate ad eas cohibendas. Cohibet tamen mul
to facilius/ cū alie virtutes ſimul inſunt. Ad ſecū
dam nego aṅs. Nā ſi alicui principi alius princeps
cōminetur bellū ſi faciat incerta cauſa quod iuſtū
eſt:ſi ſit timidus:temptatur cōtra opus iuſticie ꝑ
timiditatem:in quo caſu iuſticia in eo exñs cohi=
bet et reprimit hmōi timorem et ſimiliter dari poſ
exēplū de audacia. ¶ Contra octauā ꝯclonē. Ar
ſic oīs virtus ꝑ quā nos bñ habem⁹ inter amorē ꝛ
odiū mediat iter amorē ꝛ odiū.ſed per fortitudinē
nos bene habemus inter amorē et odiū.cū fortitu
do ſit harū paſſionum cohibitiua.ergo fortitudo
eſt inter hmōi paſſiones medietas. Secūdo cū vir
fortis per amorē et odium tēptatur ne fortiter fa=
ciat et superat tēptationū per fortitudinē: cōſtat
ꝙ fortitudo ſua mediat inter aliqua extrema:ꝛ nō
inter timorem ꝛ audaciā.quia nec timor nec auda

cia retrahant eum ab actu fortitudinis. ſed amor
et odiū.ergo virtus ſua eſt medietas inter amorē
et odiū. Cōfirmatur: quia in eo amor et odiū hñt
aliquā medietatē ꝛ non niſi fortitudinem.ergo for
titudo eius eſt medietas inter amorem et odium.
¶ Ad prima reſpondeo ꝙ dupliciter cōtingit nos
bene habere inter timorē et odiū: vno mō vniuerſa
liter circa omnē materiam ꝛ tunc virtus ꝑ ꝗ̄ nos
hoc mō bene habemus circa amorē et odiū eſt me=
dietas inter hec et non curo hic vtrū inter amorē
et odiū ſit vna medietas an plures.quia exempla
non ponuntur vt vera ſint ſed vt ſentiat qui diſcit.
Alio mō nos bene habemus circa amorē ꝛ odium
in aliqua ſpeciali materia puta in materia fortitu
dinis aut iuſticie.et non vł in omni.ꝛ ſic nego:ꝙ
virtus per quā nos hoc modo bene habemus ſit in
ter hmōi paſſiones medietas. Et ad minorem ra=
tionis dico ꝙ per fortitudinē nos bene habem⁹ cir
ca amorem et odiū/ delectationes et triſticias in
materia fortitudinis tñ quia habitus fortitudinis
inclinat volūtatem ne propter has paſſiones deſe
rat opus fortitudinis. Ad ſecūdā dico ꝙ in illo ca
ſu fortitudo ſua mediat inter timorem et audaciā
quia cohibet ea ne inſint.et ſi ineſſent: cohiberet
ea ne continuarētur/ et ne impedirent actū forti=
tudinis ¶ Ad tertiā nego ꝙ habeāt aliquā medie
tatem in forti in caſu dicto. quia null⁹ eſt in eo ha
bitus per quā voluntas ſe poſſit habere vniuerſa=
liter et in omni materia circa amorem et odiū.q̃r
ſuppono ꝙ non habeat niſi fortitudinis habitum.
ſed bene verū eſt ꝙ fortis poteſt habere medieta=
tem inter has paſſiōes.quia poteſt acquirere aliā
virtutem immo de facto in caſu ꝑdicto fortitudo
ſua inclinat eū in primuꝫ actū illius virtutis q̄ eſt
vel eſſe poteſt medietas inter amorem et odium.
¶ Contra nonā concluſioneꝫ. Arguo ſic. Volo ꝙ
aliquis habeat habitū fortitudinis ſatis remiſſuꝫ
et habitū vel paſſionē audacie ſatis intēſum.ꝛ vo
lo ꝙ iſti duo habitus ſimul concurrant ad actū au
diendi/ cōformen tñ recte rationi. tūc ſic iſte act⁹
audiendi eſt effect⁹ audacie ſicut fortitudinis imo
magis cauſatur ab audacia ꝗ̄ a fortitudine cū au
dacia ſit intenſa/ et fortitudo remiſſa et eodē mo=
do argueretur de timore .ergo fortitudo eſt circa
timorem ꝛ audaciā tāꝗ̄ circa cauſam vel cauſas
principales. Ad hanc rationē admitto caſum pro
prima parte. ꝛ Pro ſecunda vero parte diſtinguo.
aut per actū audendi intelligis actū interiorem q̄
eſt per ſe et ꝓprie actus fortitudinis et habet cir=
cunſtātias ꝓ obiecto:quo ſcꝫ vult audere hoc mō
vel illo/ et ꝓpter talem finem/ q̃r ſic dictatum eſt a
ratione.ad hunc actū nunꝗ̄ concurrit audacia lꝫ
bene faciat ad remouendū cauſam ꝓhibentē hūc
actum.audacia eñ pellit ꝛ remouet timorē.aut q̄
actum audendi intelligis actū exteriorem:ꝛ tunc
concedo ꝙ ad iſtum actum audendi poſſunt ſimul
concurrere fortitudo et audacia/ dico tamen ꝙ nō
concurrit ad ipſum fortitudo niſi prius ipſa cōcur
rerit ad actū interiorem.et ideo ſi non habeat ille
actus interior:actus audendi exterior non eſt par
tialiter a fortitudine.et actus vicioſus/ factus nō
vt conformis rationi. Si aūt habeatur talis act⁹
interior tunc dico ꝙ ille actus exterior eſt bonus ꝛ
laudabilis.quia ſubordinatur actui interiori ꝑ ſe
bono.et ſic eſt ab habitu vel actu ꝑ ſe fortitudis q̄

etiam ꝗ̄uis nulla ineſſet audacia: ipſe vel ſimilis ſcd̄m ſpēm ⁊ nature ⁊ moꝛtis fuiſſet a foꝛtitudine ꝓductus vel imperatus. Si autem fuiſſet ſola audacia in eo: lꝫ ipſe vel ſimilis ſm̄ ſpēm nature fuiſſet ꝓductꝰ ab audacia/ nō tñ ſimilis ſm̄ ſpēm moꝛis. q2 fuiſſet vicioſus. Uolo aūt ꝙ ly ſola cū dico ſi fuiſſet ſola audacia excludat tam habitū foꝛtitudinis ꝗ̄ actum interioꝛē. q2 actus interioꝛ bonus etiā imperatiuꝰ actus exterioꝛis potuiſſet a recta rōne ⁊ libertate volūtatis ſine habitu ꝟtutis cauſari tunc ab eo. Et ſi dicas ꝙ ex hoc ſequunꝛ duo incōuenientia. ꝑimuꝫ eſt ꝙ actus bonꝰ ⁊ virtuoſus fuiſſet cauſatus a vicioſo. Scd̄o ſequiꝛ ꝙ in eadē voluntate ſimul eſſēt foꝛtitudo ⁊ audacia: q̄ tñ cōtrariātur. ¶ Ad ꝑimum cōcedo cōſequēs de actu virtuoſo exterioꝛi: ⁊ maxime qñ pꝛīcipalius eſt ab habitu virtutis. ⁊ hoc intēdebat dicere Thomas cū dicebat audaciā eſſe moderandā ⁊ nō cohibendam. ⁊ hoc eſt q2 interdum adiuuat foꝛtitudinē in actu ſuo exterioꝛi. ¶ Ad aliam dico ꝙ foꝛtitudo actus ⁊ audacia habitus vel paſſio nō repugnant ⁊ ſimul eſſe pñt. ¶ Et ſi dicas contra ꝑdictā ſolutionem iſte actus exterioꝛ ſimul a foꝛtitudine ⁊ audacia. volo ꝙ ſit multū intenſus. aut ſcd̄m ꝗ̄libet gradum eſt ab vtroqꝫ: aut ſm̄ aliquos gradus erit a foꝛtitudine ⁊ ſm̄ aliquos ab audacia. nō ꝑimum q2 foꝛtitudo (vt ſuppoſitū eſt) in iſto eſt multum remiſſa. ergo nō pōt in gradū tā intēſum. quia alias effectus excederet cauſam ſuā. nec ſm̄/ q2 tūc iſte actus eſſet cōpoſitus ex pluribus gradibus quoꝝ aliqui eſſent boni/ ⁊ aliqui mali. ⁊ ita ꝯtraria ſimul eſſent. ⁊ cū eſſent ī eo plures gradus mali ꝗ̄ boni: tūc magis dicendus eſſet malus ꝗ̄ bonꝰ. Ad hoc rñdetur ꝙ iſte actus eſt totus. i. ſm̄ quēlꝫ eius gradum a foꝛtitudine. neqꝫ eſt cōpoſitus ex gradibus bonis et gradibus malis. Et ad ꝓbationē dico ꝙ licet foꝛtitudo ſit multum remiſſa ipſa tñ cū libertate voluntatis ⁊ adiutoꝛio audacie pōt in actuꝫ alicuius intenſionis: in quē non pōt per ſe. ⁊ ad ꝓbationē dico. ꝙ nō eſt incōueniens effectum excedere cauſam ſuā partialē: licꝫ nō excedat cauſam ſuam totalē. Et ſi dicas ꝙ audacia plus facit ad intenſionē actus illius ꝗ̄ foꝛtitudo ergo eſt cauſa pꝛincipalioꝛ. nego ꝯñam. q2 foꝛtitudo ſola facit ꝙ ille actꝰ ſit virtuoſus. ad hoc em̄ nihil facit audacia ⁊ foꝛtitudo et audacia ſimul faciunt ad hoc ꝙ ille actus ſit intenſus. ¶ Ad rationē ante oppoſitum ꝯceditur añs: ⁊ negatur ꝯña. Eſt em̄ foꝛtitudo circa moꝛtē ⁊ pericula ⁊ laboꝛes/ doloꝛes ac triſticias belli tanꝗ̄ circa obiecta actus interioꝛis ⁊ exterioꝛis foꝛtitudinis/ ⁊ nō tanꝗ̄ medietas circa extrema: ſꝫ eſt circa timoꝛes ⁊ audacias tanꝗ̄ medietas circa extrema/ ⁊ nō tāꝗ̄ circa obiecta actꝰ exterioꝛis: ſicut patuit.

QUeritur quinto. Utrū ſuſtinere ſit pꝛincipalioꝛ actus foꝛtitudinis ꝗ̄ inferre. Arguiꝛ ꝙ nō difficilius ē aggredi ꝗ̄ ſuſtinere. ꝸ aggredi ē pꝛincipalioꝛ actus foꝛtitudinis ꝗ̄ ſuſtinere. ꝯña pꝫ: q2 virtus eſt circa bonū ⁊ difficile. ¶ In oppoſitū eſt Ari. iij. ethicoꝝ. dicēs ꝙ in ſuſtinēdo triſtia maxime foꝛtes dicunꝛ. ¶ Pꝛo q̄ſtione notandū eſt ꝙ nō pñt imaginari niſi ſex actus foꝛtitudinis. fugere/ cunctari/ expectare/ ſuſtinere/ inferre/ aggredi.

Quod ſit fugere ſatis cōſtat. Cunctari eſt pꝛo tēpoꝛe ſe a dimicatione ſubtrahere vt hoſtilis exercitꝰ magnitudo paulatī ad tenuitatē redacta tādem facilius ſuperet. Quō vt dictū eſt pꝛius foꝛtiter faciebat. Fabius aduerſus hannibalē: ita dicēte Plutarcho: vbi vitam fabij maximi refert ipſe inquit cum ſpem omnē victoꝛie in ſe populus romanus repoſuiſſet contra hannibalē iter intendit non eo animo vt dimicare vellet. ſed vt tēpoꝛe illiꝰ vires attritas redderet: ⁊ rerum copiā ad inopiā. ⁊ exercitus magnitudinē ad tenuitatē reduceret. vnde hoſtes perſequens per loca edita exercitum ductabat. ⁊ poſitis caſtris tacitus conſedebat. et tñ ſeſe hannibali oſtendebat ꝗ̄tum ex loci intercapedine ad pugnandū inuitus cogi nō poſſet. ita ꝙ hoſtibus tanꝗ̄ pugnaturus eſſet. ea cunctatione terroꝛem incutiebat. ⁊ ꝙ ꝓpter hoc fabius fuit dicendus foꝛtis. patet per id quod ſequitur. Nam poſtꝗ̄ Plutarchus recitauit quo hannibal omni fraudis genere Fabium conabaꝛ impellere ad cōferendum manus ſiue ad pugnandū/ ſubiecit Aut fabium pꝛudētem foꝛtemqꝫ virum nullo modo dolis fallere potuit. Nam et Numittius ⁊ Terētius Uarro qui aggreſſi ſunt Hannibalem contra Fabij imperium/ ſtragem paſſi ſunt exercitus nō mediocrem. Expectare eſt ſe ad pugnā paratum immobilem pꝛeſtare: ⁊ aduerſarium inuadentem foꝛtiter excipere. Aggredi eſt in hoſtem inſilire. Suſtinere ē inter ictus/ vulnera doloꝛes/ ⁊ alia ab aduerſarijs pugnando inflicta detrimenta/ conſtanter in acie perdurare. Inferre eſt huiuſmodi detrimenta/ aduerſario infligere. Pꝛima concluſio Fugere interdum eſt actus foꝛtitudinis. pꝛobatur aliquando recta ratio dictat nec aggrediendum nec ſuſtinendum nec expectandum eſſe nec cunctandum. ſed fugiendum. ſed huiuſmodi recta ratio eſt dictamen pꝛudentie directiuum alicuius ꝟtutis et non niſi foꝛtitudinis. ergo fugere eſt actus foꝛtitudinis minoꝛ eſt certa per inductionem ⁊ maioꝛ pꝛobatur quia aliqñ recta ratio dictat ꝙ ꝑ fugaꝫ. res pub. melius multo ſalitabitur ꝗ̄ per pugnam. Tū ꝓpter multitudinē ⁊ ꝑparationē in hoſtibus/ ⁊ cōtrariū in nobis. Tū aliqñ ꝓpter ꝓditiones de quibus hñtur veri ſimiles ſuſpitōes. Tū ꝓpter multas alias cauſas. igiꝛ. Scd̄o fuga facta ex electione cōfoꝛmi dictamini recte rōnis eſt actus alicuiꝰ virtutis ⁊ nō pōt aſſignari alia virtus a foꝛtitudine cuius ſit actus. vt pꝫ in ducendo ꝑ ſingulas. ꝸ eſt actus foꝛtitudinis maioꝛē ꝓbo q2 fuga illa eſt actus deliberatus: ⁊ nō eſt actꝰ vicioſus ꝸ ē actꝰ virtuoſus. ꝙ nō ſit vicioſus pꝫ: q2 eſt actus imperatus a voluntate imperāte fugā. q2 recta rō dictat eſſe fugiendū. Tunc etiā q2 eſt actus recte rōni cōfoꝛmis ſub oꝛdinatus alicui actui volūtatis hñtis rectā rōnē ꝓ obiecto et eidem recte rōni cōfoꝛmi. ¶ Tertio aliquo caſu poito nō fugere eſt actꝰ temeretatis ⁊ audacie: ꝸ in eodē caſu fugere ē actꝰ timoꝛis vl̓ foꝛtitudinis. ſꝫ nō ē actꝰ timoꝛis ī caſu dicto. q2 timoꝛ nō impat fugā coꝝ recta ratio dictet eſſe fugiendū. Nunꝗ̄ em̄ timoꝛ hꝫ rectā rationē ꝓ obiecto: ergo ī illo caſu fugere eſt actꝰ foꝛtitudis. ¶ Quarto fugere eſt actus circa materiā foꝛtitudinis omnibus circunſtātijs debitis circūſtantionatus. cū recta ratio (vt ſupponitur) ꝓ tunc dictet eſſe fugienduꝫ. ergo fugere eſt actus foꝛtitudinis.

Partes foꝛtitudinis.

Nota.

¶ Quinto in eodem caſu non fugere non pōt eſſe
actus fortitudinis. qꝛ nō fugere ī illo caſu ſemper
eſt actus temeritatis ⁊ audacie. ergo in caſu fuge
re eſt vel poteſt eſſe actus fortitudinis. ¶ Secūda
concluſio. Fuga eſt actus minus principalis ⁊ mi=
C. nus difficilis ceteris actibꝰ fortitudinis. Proba=
tur ſubire periculum mortis in bello ⁊ aliorꝫ detri
mentorum belli eſt principalior ⁊ difficilior actꝰ ꝙ̄
nō ſubire. ſed per ceteros actus ſubimus hmōi pe
ricula per fugam nō ſubimus ſꝫ euadimꝰ ea igiꝭ.
¶ Secundo fuga magis aſſimulaꝭ timori ꝙ̄ auda
cie. ſed audacia eſt ſimilior fortitudini ꝙ̄ timor. qꝛ
magis inclinati ſumus ad terrorē terribiliū ꝙ̄ ad
ipſorum tollerantiam igitur. ¶ Tertia concluſio.
Nota. Cunctatio eſt actus fortitudinis excellētior fuga
⁊ reliquis tribus minus excellens. ꝙ ſit actus for=
titudinis ꝓbatum eſt in principio. poteſt etiā ꝓba
ri rationibus quibus de fuga ꝓbatum eſt in princi
pio. Ratio enim recta dictabat. Fabio ꝙ erat diffi
cilimū vincere Hannibalem ꝑ expectationē aut
per aggreſſum ſtante exercitu ſuo in ordine ⁊ com
poſitione militari: ſicut qui aliter aduerſus eū pu
gnauerunt experti ſunt. ⁊ quod melius erat paula
tim attenuare copias eius ⁊ expectare quouſqꝫ ex
ercitus ſuus eſſe ſine ordine/ vt habereꝭ opportu=
nitas eum aggrediendi. qꝺ ⁊ fecit. Fabius qui cu
Hannibal bis pene victoriā cōtra collegas Fabij
haberet: inſilijt Fabius in militiā Hannibalis di=
ſperſam ⁊ fugauit eā: ⁊ collegas ſuos ex grauiſſi=
mis periculis exemit ꝙ autē ſit actus excellentior
fuga patet. qꝛ per fugā totaliter reijciꝭ periculuꝫ
belli: ſed per cūctaſionē nō reijcitur: ſed expectaꝭ
opportunitas cōferēdi manꝰ ⁊ pugnādi. Terciū
patet qꝛ per alios actus nec reijciunꝭ nec differ=
tur pericula hmōi: ſed ſuſcipiuntur. igitur
¶ Quarta cōcluſio: Expectare eſt actus minus
principalis ꝙ̄ aggredi. hoc eſt inuadi eſt minꝰ ṗn=
cipalis actus fortitudinis ꝙ̄ inuadere: ⁊ minꝰ dif=
ficilis ꝙ ſit actus fortitudinis/ Probaꝭ rōnibus
prime cōcluſionis. ꝙ ſit minus difficilis ꝓbaꝭ. Ad
vincendū aliquā multitudinē expectando ſufficit
aliqua multitudo q̄ non ſufficeret ad vincendū eā
aggrediendo ceteris paribus ergo expectare eſt
actus minus difficilis ꝙ̄ inuadere. Añs ꝓbatur.
Nam (vt teſtantur cronice et hiſtorie) quotiēs fuit
pugnaꝭ a ꝑua multitudo ꝯtra magnā ⁊ nō potuit
fieri ꝑ inſidias aggreſſio clariſſimi duces ſemꝑ cē
fuerunt expectādos eſſe aduerſarios/ ⁊ nō inuadē
dos. ¶ Scꝺo q̄ expectāt melius pñt ſeruare ordi=
nem diſcipline militaris ꝙ̄ q̄ īuadūt. qꝛ q̄ inuadūt
ſunt in motu autē in quiete. ergo facilius eſt expe
ctare ꝙ̄ aggredi. Nā qui expectant multas habēt
cōmoditates ad vincendū quas nō habēt qui ag=
grediuntur. ¶ Tertio actus audacie eſt difficilior
ꝙ̄ actus timoris ergo actus fortitudinis audacie
ſimilior eſt difficilior quā actus fortitudinis minꝰ
ſimilis audacie. ſed vt cōſtat aggredi eſt ſimilior
actus audacie ꝙ̄ expectare: ergo aggredi eſt diffi
Nota. cilior actꝰ ꝙ̄ expectare. ⁊ hoc intelligo ceteris pa
ribus. ¶ Quinta ꝯcluſio. ſuſtinere eſt actus forti=
tudinis difficilior ꝙ̄ inferre. ꝙ ſit actus fortitudi=
nis ptꝫ rōnibus ſupra poſitis. ſimiliter de actu fe=
rēdi. vtrūqꝫ aūt iſtorꝫ actuū ſiḡuit ari. iij. ethicorꝫ
cum de actu fortitudinis loquēs/ ait. Secundū di
gnitatem eīn ⁊ vt vtiqꝫ ratio. patiꝭ ⁊ agit fortis. ⁊

capitulo ſequenti. vbi loquiꝭ de militibus ſubeūti
bus pericula belli ꝑpter experientiā. vidētur (in=
quit vtiqꝫ fortes qm̄ nō ſciunt alij qualia ſunt. de=
inde facere ſed nō pati maxime pñt ex experiētia
⁊ cuſtodire et ꝑcutere: potentes vti armis et talia
habētes qualia vtiqꝫ erunt ad facere ⁊ ad nō pati
fortiſſima. vbi expreſſe diſtinguit ari. inter inferre
ſiue percutere/ ⁊ pati. Probatur cōcluſio. bene pa
ti malum eſt virtuoſius ꝙ̄ bene facere malum. ſed
ſuſtinere eſt bene pati malum/ ſcꝫ ictus vulnera et
dolores inferre autem ſiue percutere eſt bene face
re malum hoſti ⁊ aduerſario. igitur. maior ꝓbatur
bene facere bonum puta liberaliter eſt melius ꝙ̄
bene pati bonum et per hoc in quarto ethicorum
ꝓbat ari. ꝙ liberaliter dare eſt melius ꝙ̄ liberaliꝭ
accipere. ergo ꝑ locū a cōtrarijs bene pati maluꝫ
eſt virtuoſius ꝙ̄ bene facere malum. Secūdo ſuſti
nendo ⁊ patiendo illa mala tollerantur actualiter
que cum futura erant impellebant ad timiditateꝫ
⁊ fugam ſed inferendo illa mala infliguntur hoſti=
bus quibus ſuadebamur ad audendum. ergo mul
to difficilius eſt ſuſtinere ꝙ̄ inferre. Tertio ſuſtine
re eſt triſtabile ⁊ moleſte. inferre eſt delectabile et
iocundum igitur ſuſtinere eſt difficilior actus ꝙ̄ in
ferre. antecedens patet quia ledi ab aduerſario ē
triſte. ipſum autem ledere ſibi delectabile ſed ſuſti
nendo ledimur ab aduerſario: inferendo vero ad=
uerſarium ledius igitur. ¶ Quarto quicquid dif=
ficultatis habet percuſſio ⁊ illatio malorum in ho=
ſtem illud difficultatis habet pati ſiue percuti ſiue
ſuſtinere: et cum hoc multas alias difficultates qꝛ
dolores ictuum ⁊ vulnerum. Aduerte tamē ꝙ duo
poſſunt intelligi: vnum eſt actus defenſionis: que=
qꝫ ari. vocat cuſtodire ſiue tueri ſe ab hoſtium icti
bus ⁊ ad hunc actum ſequitur nō pati: ſecundam
illud quod dicit de militibus habentibus experiē=
tiam milicie ꝙ ſunt potentes ad agere ⁊ etiam ad
nō pati. Ad agere quia potētes ſunt ꝑcutere Ad
nonpati qꝛ potentes ſunt cuſtodire. Et iſta vidē=
tur pertinere proprie ad experientiam ⁊ induſtriā
bellicā. Aliud eſt pati ⁊ perdurare inter grauiſſi=
mas illas paſſiōes laborꝫ ⁊ dolorum: ⁊ iſtud eſt ma
xime proprius actus fortitudinis ⁊ difficilimus.
¶ Quinto quicquid nullam aut faltem nō magnā
difficultatem habet niſi ꝑpter alterum illud nō eſt
eque difficile ſicut illud. ſed inferre nullam aut ſal
tem nō magnam difficultatem habet niſi ꝑpter ſu
ſtinere milites enim fortes nō formidant percute=
re niſi qꝛ timeant percuti nec timent ſe immiſcere
bello ve percutiāt niſi qꝛ timēt vt percutianꝭ. igiꝭ
hec cōcluſio iudicio meo eſt tam certa ꝙ nō eget
ꝓbationem. Nulli enim dubium eſt ꝙ quicūqꝫ gra
dus fortitudinis ſufficit ad bene ſuſtinēdum ictus D.
hoſtium: ille ſufficit (ſuppoſita induſtria armoruꝫ)
ad bene inferendū ⁊ perſeuerandū in inferendo.
¶ Sed ꝯtra ṗmam ꝯcluſionē arguiꝭ ſic. Fugere ē
actus timoris: ergo fugere nō eſt actꝰ fortitudīs.
Añs ꝓbat quia timor noninclinat ad ſuſtinenduꝫ
nec ad inuadēdum: ſed tantū ad fugiendū. Scꝺo
arꝫ. inter actus fortitudinis nō enumerat fugā: ḡ
fugere nō eſt actus fortitudinis Tertio oīs virtꝰ
eſt circa bonū ⁊ difficile. ſꝫ fugere nihil difficultatꝭ
hꝫ. cū ſit oibus nō ꝓhibitis facile igiꝭ. Ad ṗmam
rn̄r ꝙ aliqꝺ fugere eſt actus tioris ⁊ aliqꝺ actꝰ vir
tutis, nā fuga facta cōformiter ad iudicium recte

rationis ⁊ ex imperio voluntatis ſe rõni cõformã=
tis eſt actus virtutis: ꝗ autẽ fit cõformiter ad im=
pulſionem paſſionis timoris vel vicioſi habit9 eſt
actus timoris: immo eadẽ fuga per cõtinuationẽ
põt eſſe actus fortitudinis ꝓ vna ꝑte ⁊ actus timo
ris ꝙ alia. Ad ſecũdã rñdet negãdo añs. enũerat
eñi ar. cũ ait fortis aũt ſtupeſcibilis eſt vt hõ time
bit quidẽ igit talia. vt oꝫ aũt/ ⁊ vt ratio ſuſtinebit.
Nã ſi recta ratio dictet eſſe fugiẽde et nõ fugiũt/
fortis nõ timebit talia vt opꝫ/ ⁊ vt recta ratio di=
ctat. Ad tertiã dico ꝙ ſicut nõ audere difficultatẽ
hꝫ ita ⁊ fugere ꝯformiter ad iudiciũ rõnis nã diffi
cile eſt cũ terribile aliqꝺ apparet expectare iudi=
ciũ rõnis ⁊ eiꝺ vel fugiẽdo vel alio ꝗuis mõ obedi
re Cõtra quartã cõcluſionẽ ar ſic ꝓmo auctorita
te. Ar. qui(vt volũt oẽs expoſitores dicit ꝙ expe
ctare eſt difficilior actus ꝗꝫ aggredi. Scꝺo ſic dif
ficilius eſt reꝓmere timorẽ ꝗꝫ moderare audaciaꝫ
ſed ꝑ expectationẽ moderat timor ꝑ aggreſſũ ve=
ro moderat audacia: ꝙ difficilius eſt expectare ꝗꝫ
aggredi minor ꝓbat qꝛ qui expectat inuadit: et ꝗ
aggredit inuadit. maior vero ꝓbat. qꝛ terribile il
lud qꝺ eſt obiectũ timoris ⁊ audacie de ſe confert
ad reꝓſſionẽ audacie ⁊ augmentũ timoris. ¶ Ter
tio difficilius eſt pugnare cũ fortiori ꝗꝫ cũ debilio=
ri. ſed expectans pugnat cũ fortiore. ⁊ qui aggre=
ditur pugnat cũ debiliori. igit. maior eſt certa. et
minor ꝓbatur qꝛ ſuſtinere reſpicit ꝓprie loquendo
fortiorẽ inuadẽtẽ. ⁊ ꝗ inuadit/ inuadit ꝑ modũ for
tioris. Quarto difficilius eſt perſeuerare ĩ pericu
lis: ⁊ malis pñtibus ꝗꝫ in futuris. ſed qui expectat
perdurat in laborib9 ⁊ periculis pñtibus. qui aũt
aggreditur habet hmõi mala tanꝗꝫ futura ⁊ non
preſentia. igit. difficilius eſt expectare ꝗꝫ aggredi.
¶ Quinto ſic difficilius eſt diu ⁊ perſeueranter ſic
manere ⁊ perdurare in periculis ꝗꝫ ſubito moueri
ad pericula. ſed expectare importare tẽporis diu=
turnitatem. aggredi autẽ poteſt quis ſubito motu
ſecundũ illud quod de audace ⁊ forti dicit Ari. au=
daces quidẽ ꝓuolantes ſunt ante pericula: in ipis
autẽ diſcedũt. fortes autẽ in operibus acuti prius
autẽ quieti. ¶ Sexto ſic. ille actus virtutis eſt ꝓn
cipalior ꝗ immediatiuus reſpicit bonũ honeſtum
ſcꝫ bonum virtutis. ſed expectatio eſt hmõi igitur
minor ꝓbat qꝛ licꝫ aggreſſus ſit finaliter ad bonũ
virtutis ſeruandũ: tñ immediate eſt vel ad victo=
riã vel ad lucrũ vel ad repellandos inimicos. Ex
pectatio autẽ(ſpẽ aliter vbi mors apparet)ad nul
lum illoꝝ tendit immediate ſed ſolũ ad hoſtũ fouẽ
dum ⁊ ad euitãdũ malũ culpe. ¶ Septimo ſic. ille
actus eſt principalior actus alicuius virtutis qui
magis. diſtat ab extremis vicijs. ſed expectatio ẽ
hmõi. qꝛ fortitudo magis conuenit audacie in ag
D. grediẽdo ꝗꝫ in expetando ⁊ ex alia ꝑte magis ꝯue
nit cum timiditate in fugiendo ꝗꝫ in expectando.
¶ Ad primã iſtaꝝ rationũ dico ꝙ Ari. in toto tex
tu ſuo nõ locutus eſt de expectare ſed de ſuſtinere
nec cõparauit ſuſtinere ad aggredi: ſꝫ bñ cõpara=
uit fortitudinẽ circa terribilia ad fortitudinẽ ꝗ eſt
circa auſibilia ⁊ ſemꝑ voluit ꝙ maxim9 actus for=
titudinis eſt ⁊ cõſiſtit in ſuſtinẽdo ⁊ patienter tol=
lerando terribilia: ſicut dictũ eſt in vltima ꝯcluſio
ne. ¶ Ad ſecundã cõcedo maiorem ceteris pari=
bus. ⁊ ad minorem dico ꝙ per expectationẽ mode
ratur timor ⁊ audacia. ⁊ per aggreſſũ vtrũꝗꝫ mo=
deratur. Nam qui expectant apprehendũt aggre
ſſionem hoſtium/ ⁊ tanꝗꝫ terribile. ⁊ ſecundum hoc
ipſa nata eſt cauſare timorẽ ⁊ tanꝗꝫ auſibile. ⁊ per
hoc ipſa nata eſt cauſare audaciam. Et inde eſt ꝙ
expectant ſperantes expectando poſſe eos vince=
re. Et quia exiſtimant ſe minus difficiliter vincere
expectando ꝗꝫ aggrediendo: ideo expectant.
¶ Ad tertiam cõcedo maiorẽ ceteris paribus ex= Nota.
pertentia ſcꝫ et induſtria/ ⁊ loco/ ⁊ alijs adiumen=
tis. ⁊ nego minorem ꝓ vtraꝗꝫ parte ſi vniuerſaliter
intelligatur. alias nihil eſſet ad ꝓpoſitum. Et ad
probationem concedo ꝙ ſuſtinere ſiue expectare
reſpicit inuadentem. ſed nego ꝙ ſemꝑ fortiorem.
et nego ꝙ qui inuadit/ inuadat per modum fortio
ris vniuerſaliter: ſed inuadit quia exiſtimat ꝙ faci
lius vincet inuadẽdo. Alius autem expectat quia
exiſtimat ꝙ facilius vincet expectando. nam ſi ag
gredi ⁊ inuadere ſemꝑ facerent inuadẽtem fortio=
rem ſecundum rectam rationem/ nullus eſt pugnã
tium qui non deberet inuadere. Quod ſi dicas ꝙ
ille qui inuadit ſẽper exiſtimat ſe fortiorẽ: hoc etiã
negatur. Et dato ꝙ ita eſſet: tñ ex hoc non ſeque=
retur ꝙ in rei veritate eſſet fortior: licꝫ bene ſcꝺm
opinionem ſuam ⁊ forte falſam. ⁊ ſimilẽ etiam opi
nionem põt habere de ſe qui expectat. ¶ Ad quar
tam cõcedo maiorẽ ceteris paribus. Et ad mino=
rem dico ꝙ qui expectat nõ plus perdurat in labo
ribus ⁊ periculis pñtibus ꝗꝫ ille qui aggreditur. ſꝫ
ſi cetera ſint paria labores ſint pares et ſimiliter
pericula. Videtur eñi maginari arguens ꝙ qui ex
pectat percutiatur ⁊ nõ percutiat patiatur ⁊ non
agat. ⁊ qui aggreditur agat ⁊ nõ patiat percutiat
⁊ non percutiat. qꝺ falſum eſt. Nam agere ⁊ pati
cõia ſunt expectantibus et aggrediẽtibus. ¶ Ad
quitã ꝯcedo maiorẽ ⁊ nego minorẽ expectatio eñi
⁊ aggreſſio nõ ſe hñt dñter ad diuturitatẽ tꝑis ⁊
dico ꝙ ſi expectatio qui eſt ꝑ pñtiã periculorũ: de
qua loquit arguẽs ſit diuturna. aggreſſio etiã eſt
diuturna ⁊ qꝛ qui aggrediunt etiã in periculis pñ
tibus ⁊ percutiunt ⁊ patiunt vulnerant ⁊ occidũ=
tur ab occidẽtibus: ideo dico ꝙ aggrediẽtis eſt ꝑ=
ſeuerare in periculis ſicut expectantis. Et ad ꝓ=
bationẽ cõcedo ꝙ quis aggredi põt ſubito motu.
Sed tunc dico etiã ꝙ expectatio nõ erit diuturna
Et ad ꝓbationem dico ꝗꝫ ipſa militat in ꝯtrariũ.
duplex eñi eſt aggreſſio. quedã eſt ꝗ eſt act9 audã=
cie. ⁊ de illa loquit Ari. ꝙ aliqñ eſt ſubita ⁊ nõ diu
turna. ſed de hac nõ loquimur cũ ſit vicioſa: ⁊ nõ
actus virtutis. Alia eſt ꝗ eſt actus fortitudinis. ⁊
illa nõ ẽ ſic ſubita. vt ptꝫ ex eadẽ auctoritate. for
tes inquit(in operib9 acuti. i. vehemẽtes ꝓus aũt
quieti. qꝛ ipſi ſerquñt cõſiliũ Saluſtij dicẽtis priuſ
ꝗꝫ incipias cõſulto: poſtꝗꝫ cõſulueris/ mature fa=
cto opus eſt. ¶ Ad ſextam nego maiorem bonum Nota.
eñi honeſtũ aliqñ nõ põt haberi ꝑ vnũ actũ niſi me
diante bono vtili per aliuꝫ actũ põt haberi imme=
diate non tñ ꝓmus actus eſt minus bonus ꝗꝫ ſecũ
dus Sed forte arguẽs vult dicere ꝙ actus ille ad
quẽ ꝗs mouet nõ ſolũ ꝓpter honeſtũ ſꝫ etiã ꝓpter
vtile nõ eſt eꝗ bon9 ſicut act9 ad quẽ ꝗs mouet ꝓ
pter honeſtũ tm̃. ꝯcedo maiorẽ ĩ hoc ſenſu ⁊ maxie
ſi honeſtũ ⁊ vtile ſimul nõ plus ex vna ꝑte moueãt
ꝗꝫ honeſtum ex alia ⁊ hoc ceteris paribus. Sed ſi
honeſtũ ex vtraꝗꝫ ꝑte mouẽt eꝗliter et ex vna ꝑte
ſuperadderet motio vtilis ꝗ ſcꝺm rectã rõnẽ fie=

ri poſſit:non ꝓpter hoc deteriorabiť actus.¶ Ad minorẽ dico ꝙ falſa eſt. ⁊ ad ꝓbationem dico ꝙ expectatio eſt eque bene ad victoriã/ ad lucrũ/ ⁊ ad repelle͂dos inimicos ſicut aggreſſio. ideo em̄ expectant vt vincant ⁊ reliqua oĩa ꝯſequanť. Ad.vij. dico p̄mo ꝙ maior videť in intelligibilis. nã q̊ magis aliquid diſcedit a timore tanto magis accedit ad audaciã. ⁊ ꝗ̃to magis diſtat ab audacia tanto magis accedit ad timorẽ quare videť impoſſibile ꝙ aliq̇d magis diſtet ab vtroq; extremoꝝ ꝗ̃ aliud ſed credo ꝙ arguẽs intelligit de acceſſu ſm̄ ſimilitudinẽ aliquaꝝ ꝓprietatũ. ⁊ ad minorẽ dico ꝙ falſa eſt. ⁊ ad ꝓbationẽ cũ dicis ꝙ fortitudo magis ꝯuenit cũ audacia ⁊c̄. dico ꝙ argumentũ eſt ad oppoſitũ. nã p illud nõ ꝓbať aliud niſi ꝙ fortitudo expectatiua magis diſtet ab audacia ꝗ̃ fortitudo aggreſſiua. ſ; nõ ꝓbat ꝙ mag̃ diſtet a timiditate q̇d fuit ꝓbãdũ. ¶ Cõtra quintã ꝯcluſionẽ. arguiť p̄rimo ſic. Vti ẽ melius ꝗ̃ poſſidere ſ; ſuſtinere nõ eſt niſi poſſidere vires inferre autẽ eſt vti virib⁹ ergo inferre eſt melius ꝗ̃ ſubſtinere. ¶ Scd̄o virtutis magis eſt bene facere ꝗ̃ bñ pati. ſed inferre eſt bñ facere: ſuſtinere eſt bene pati. ergo inferre melius eſt ꝗ̃ ſuſtinere. ¶ Tertio bene opera... maioris eſt virtutis ꝗ̃ turpia nõ operari. ſ; inferre eſt bñ operari: ſuſtinere autẽ nihil aliud eſt ꝗ̃ nõ operari turpia/ ſc; nõ fugere. ¶ Quarto virtuti ⁊ operatiõis eius debenť laus et gloria. ſed magis laudanť qui bene inferunt ꝗ̃ qui bene patiunť. ergo virtuoſius eſt inferre ꝗ̃ ſuſtinere. Quinto illud eſt virtuoſius q̇d eſt circa difficilius. ſed difficilius eſt inferre ꝗ̃ ſuſtinere: cum nemo ſit qui pati non poſſit igitur.

Argumen. Burida. 3. ethicorũ. q̄ſtio.22.

¶ Sexto Illud eſt virtuoſius ⁊ melius q̇d maiorẽ prebet vtilitatẽ rei publice ſed inferre maiorẽ p̄bet vtilitatẽ reipublice. cũ inferẽdo ⁊ percutiendo vincantur hoſtes igitur. ¶ Septimo. actus quo quis magis recedit a timore eſt melior ꝗ̃ alius quo non tantu; recediť a timore. quia fortitudinis eſt maxi a timore retrahere. ſed p actu inferẽdi magis recedimus a timore ꝗ̃ per actũ ſuſtinẽdi. q: ſuſtinens tm̄ habet ſimplicem negationem timoris inferens autem contrarie mouetur contra timorem igitur. ¶ Octauo. fortitudo inferentis magis diſtat a timore/ ⁊ conuenit cũ audacia ꝗ̃ fortitudo ſuſtinentis. ergo ipſa eſt melior. añs ꝓbatur. quia ſuſtinere non eſt audere ſed pati. inferre autẽ eſt audere. ¶ Nono ſuſtinere ſiue inferre nihil ꝓdeſt: inferre autẽ ſiue ſuſtinere multum prodeſt. vt cum ad primum inſultum fugiunt aduerſarij. tunc em̄ p inferre habetur victoria. igitur inferre melius eſt ꝗ̃ ſuſtinere.

E. ¶ Ad primam concedo maiorem: et maxime vbi vti includit poſſidere: ⁊ hoc quãdo vſus eſt bonus. alias nõ eſtet bonum vti uiribus. Et nego minorem ⁊ dico ꝙ qui ſuſtinet vtitur primo maioribus viribus anime ceteris parib⁹ ꝗ̃ qui infert: q: eſt difficilior actus vt dictum eſt. ¶ Dico ſecundo ꝙ qui ſuſtinet viribus corporalibus vtiť in repelldo ictus ⁊ tuendo ſe a nocumẽtis. Simpliciter tñ magis viribus vtitur qui ſuſtinet in hoc ꝙ contra labores ictus ⁊ vulnera ſe immotũ ⁊ perſeuerantẽ exhibet. Ad tertiam concedo maiorem ⁊ nego minorem ⁊ dico ꝙ qui ſuſtinet non ſolam non operať turpia/ ſed etiã operatur honeſta operatione act⁹ interioris in hoc ꝙ inter tot incommoda ictuum ⁊ vulnerum ſemper perſeuerat. Ad quartam dico ꝙ a ſapientibus plus laudatur qui bene ſuſtinet ꝗ̃ q̇ bene infert vel percutit ceteris paribus: ꝗ̃uis tñ vulgus frequenter magis laudet q̄ minus laudanda ſunt. ¶ Ad quintam dico ꝙ p ſuſtinere poſſum⁹ intelligere duo ſc; paſſionẽ exteriorem p̄ciſe: ⁊ tũc hm̄õi paſſio violenta eſt neq; exigit laborem in paciente vt ſuſcipiatur. Aliomodo p̄ot dicere actu; interiorem imperatiuũ actualiter huiuſmodi paſſionis ⁊ perdurationis in ea vſq; ad mortẽ. ⁊ tũc dico ꝙ iſte actus propter rationes ſupradictas ẽ multo difficilior ꝗ̃ actus inferendi ſiue etiã actus inferendi dicat actum exteriorem ſiue interiorem/ etiam actualiter imperatiuum executionis. ¶ Ad ſextam nego maiorem. Nam (vt dicit buridanus) multa pecunia eſt magis vtilis reipublice ꝗ̃ vnus homo bene probus: ⁊ tamen non eſt melior. hec tñ potius eſt euaſio ꝗ̃ ſolutio. quia pecunia nõ eſt virtuoſa hic autem agitur de comparatione duorum actuum virtuoſorum quorum actuũ vtilitas ⁊ defenſio ⁊ ſalus reipublice eſt finis. ¶ Videtur ergo ꝙ ille actus ſit melior quo melius ⁊ regularius rei publico. conſequitur defenſionem ⁊ ſalutem ſuam. Quicquid ergo ſit de maiore nego minorem. ⁊ dico ꝙ regulariter nec per actum inferẽdi ſine actu ſuſtinendi reſpublica cõſequitur ſalutem ſuã maxime vbi eſt ex vtraq; parte conflictus. Neq; per actũ ſuſtinendi ſine actu inferendi reſpublica cõſequitur ſalutem ſuam. ſed per vtrũq; ſimul. et dico ꝙ regularius accidit ꝙ bene ſuſtinendo ⁊ remiſſe inferendo reſpublica ſalutem ſuam conſequitur ꝗ̃ intenſe inferendo ⁊ remiſſe ſuſtinendo. ¶ Ad ſeptimam cõcedo maiorẽ vbi cauſe timendi ſunt pares. ſed dico ꝙ in ſuſtinẽte cauſe timoris ſunt multo vehemẽtiores cũ in eo ſint mala belli actualiter p̄ñtia ꝗ̃ in inferente in quo non ſunt huiuſmodi mala belli ſecundum ꝗ̃ huiuſmodi: immp ſm̄ ꝙ in eo ſunt habet rationẽ ſuſtinentis et non inferentis ¶ Ad octauam ſimiliter diciť. p̄ot tñ diſtingui añs: vel ꝙ magis diſtet a timore ꝓpter magnitudinem virtutis fortitudinis: ⁊ ſic ego nego vel ꝓpter abſentiam ⁊ preſentiam malorum belli: ⁊ ſic concedo. quia em̄ mala belli non ſunt preſentia inferenti ſm̄ ꝙ inferens ⁊ ſunt preſentia ſuſtinenti ſcd̄m ꝙ ſuſtinens: ideo fortitudo inferentis magis diſtat a timore ꝗ̃ fortitudo ſuſtinentis. ¶ Ad nonam dico ꝙ regulariter nec ſuſtinere ſine iferre/ nec inferre ſine ſuſtinere quicꝗ̃ ꝓdeſt. Nam ſicut ad p̄mu; inſultu; aliqñ fugiunt qui ſuſtinere debebant: Ita etiam ad primũ inſultũ fugiunt aliquando qui inferebant cum experiũtur aduerſarios paratos ad pericula ⁊ expertos in repellẽdo: ſecundum ꝙ ait Ari. de audacibus. Audaces quidem preuolãtes ante pericula: in ipſis autem diſcedunt. dico ergo ꝙ vtrumq; eget altero: ſed tamen victoria reipublice ſalus magis dependet ex forti tollerantia ꝗ̃ ex forti illatione ſiue percuſſione.

Queriť ſexto. Vtrũ fortitudo quã Ari. politicam vocat ſit vera fortitudo.

¶ Arguiť ꝙ ſic. Omnis fortitudo q̄ ſit ꝓpter virtutem eſt vera fortitudo. ſed fortitudo politica ſit ꝓpter virtutem: vt habetur in textu. ergo ipſa eſt vera fortitudo. ¶ In oppoſitum eſt Ari. tertio ethicorum. Notandũ eſt ꝙ ſm̄ Ari. ꝓprius ⁊ verus actus fortitu

dinis eſt ſuſtinere ⁊ metuere terribilia vt opꝫ/ que
opꝫ qn̄ opꝫ/ ⁊ gratia cuius opꝫ. Et ſimiliter aude
re auſibilia q̄ opꝫ/ vt/ qn̄/ ⁊/ gratia cuius opꝫ. Et
hunc actū expꝛimit Ari. ſub his verbis. Quidd̄e
igitur que opꝫ: ⁊ cuius gratia ſuſtinet ⁊ timet: ⁊ vt
opꝫ/ ⁊ qn̄ ſimiliter aūt vt audet foꝛtis ſm̄ dignita-
tem em̄ ⁊ vt ratio/ patitur ⁊ operat̄ foꝛtis. Ex quo
paulopoſt infert actusvicioꝝ oppoſitoꝝ foꝛtitudi
ni. Quidā em̄ ſunt qui ſuperhabūdāt in nō metuē
do/ ita ꝙ nō timēt quo opꝫ/ vel vt opꝫ/ vel gratia
cuius opꝫ. q̄ aūt nihil oīno timēt ſtupidi ſuntvel in
ſani. vt q̄ neq̄ terremotū/ neq̄ inūdationes timēt
ſicut dicit̄ de celis. q̄dā vero ſuperhabūdāt in au-
dendo circa terribilia. Et illi dicunt̄ audaces. au
dax aūt videt̄ ſuꝑbus eē ⁊ fictoꝛ foꝛtitudinis. Nā
audax vult videri ſe habere circa terribilia ſicut
foꝛtis ſe hꝫ circa ipſa. ⁊ ideo imitat̄ foꝛtē in quib⁹
pōt. ⁊ inde eſt ꝙ multi eoꝝ ſunt audaces timidi. i.
vt hꝫ tranſlatio Aretini hn̄t cū timoꝛe audaciaꝫ.
nā in his. i. in periculis audētes. i. cū audacia ag-
gredientes nō ſuſtinent. i. nō foꝛtiter tollerāt terri
bilia. Quidē aūt ſuperhabūdāt i timēdo q2 timēt
q̄ nō opꝫ timere ⁊ vt nō opꝫ timere. Et licꝫ iſte ſic
ſuperhabūdās in timēdo deficiat in audendo: ipſe
tn̄ magis manifeſtat̄ per ſuperhabūdantiam triſti
ciaꝝ ⁊ timoꝛis quē hꝫ ex appꝛehenſione terribilis
q̄ȝ ex defectu audēdi. Ex quo infert ꝙ deſperans ⁊
timidus ⁊ nō foꝛtis. ꝓbat deſperans non eſt bone
ſpei ſꝫ oīa timet foꝛtis aut in audēdo eſt bone ſpei
Notandū p̄terea ꝙ ſm̄ Ari. capitulo ſequenti du
plex ē foꝛtitudo ſcꝫ vera ⁊ ſimilitudinaria tm̄ In
qua diuiſione extendent̄ nomen foꝛtitudinis nec
accipit̄ ꝓ virtute tm̄. Foꝛtitudinis ſimilitudinarie
ſunt ſex modi. Pꝛima eſt politica. ⁊ eſt eoꝛum q̄ ſu
ſtinent pericula pꝛopter honoꝛes qui diſtribui ſo-
lent viris foꝛtibus ⁊ ꝓpter oppꝛobꝛia quibus effi-
ci ſolent timidi inde eſt ꝙ apud illos ſunt viri foꝛ-
tiſſimi apud quos timidi habentur in honoꝛati et
infames. foꝛtes vero honoꝛant̄. Et ideo homerus
fingebat hectoꝛē dicentem polidamas mihi pꝛimū
redargutiones reponet: hoc eſt ſi non foꝛtiter fa-
ciam: ipſe me redarguet: ⁊ fingit etiam diomedem
dicentem: hectoꝛ cū concionabitur apud troianos
dicet tytides. i. diomedes filius tydei a me vict⁹ ē.
Secūda foꝛtitudo eſt eoꝛum qui a pꝛincipibus co
guntur foꝛtiter facere. ſicut hectoꝛ multos coge-
bat cum dicebat. Si ego aliquē videro ꝓcul a pu
gna fugientē vel foꝛmidantem: ille nō poterit eua
dere. i. q2 ſcꝫ eum canibus deuoꝛandum dabo. aut
vt vult tranſlatio. Aretini non ſufficiet ſibi ꝙ eua
dat cāes id eſt grecos perſequentes. quia eū alijs
penis efficiam. Similiter perfecti cogunt ad pu-
gnam multos/ cum percutiunt retroducentes. Si
militer illi cogunt qui collocant foueas ante mu-
ros. ex quo patet ꝙ eſt aliqua foꝛtitudo coacta.
Tertia foꝛtitudo eſt eoꝛum qui habent experiētiā
bellicarum rerum. iſti enim ideo videutur foꝛtes q2
cum bellum multa inania habeat. i. multa que ha
bent timoꝛem inanem ⁊ vanum: iſti hec oīa ꝓpter
experientiā cognoſcūt nec foꝛmidāt. q2 ſciunt eſſe
inania. Alij aūt foꝛmidāt q2 neſciunt qualia ſunt.
⁊ pꝛeterea iſti induſtriam habent offendendi hoſtē
⁊ percutiēdi ⁊ etiam cuſtodiendi ſe ab hoſte. quia
ſciunt vti armis: ⁊ habēt omnia que vtilia ſunt ad
foꝛtiter faciendum ⁊ ad tegendum ſiue cuſtodien-
dum: ⁊ ita pugnāt tanq̄ȝ armati aduerſus inermes
⁊ tanq̄ȝ exercitati aduerſus inexercitatos. nam in
talibus certaminibus non ſemꝑ foꝛtiſſimi ſunt pu
gnaciſſimi ſed illi ſunt pugnaciſſimi qui ſunt maxi
me potētes ſcꝫ in aggrediēdo/ ⁊ in ſe cuſtodiendo
habētes coꝛpoꝛa optima ⁊ robuſta ¶ Quarta foꝛ
titudo eſt eoꝝ qui ꝓpter impetuoſe ferunt̄ in peri
cula. ſicut fere ferunt̄ in vulnerantes: Iſti autem
dicunt̄ a nōnullis foꝛtes q2 foꝛtes habent ſpeciam
furoꝛis ex impetu quem habent ad pericula: ad q̄
pericula furoꝛ eſt impetuoſiſſimus. tn̄ eſt illud ho-
meri virtutem immitte furoꝛi. ⁊ virtutē per furoꝛē
erige: ⁊ ſubijt per nares impetus: et efferbuit ſan-
guis. q̄ omnia vident̄ ſignificare erectionem furo
ris ⁊ impetus. ¶ Quinta ſpecies eſt eoꝝ qui foꝛti
ter faciunt ꝓpter fiduciā ſui q2 em̄ multotiens et
multos vicerunt confidunt in periculis ⁊ iſti dicun
tur foꝛtes q2 pericula ſubeūt ⁊ audaces ſunt ſicut
foꝛtes. ¶ Sexta ſpēs eſt eoꝝ qni ignoꝛant pericu
la ⁊ credūt ea parua eſſe q2 magna ſunt: et ea eſſe
auſibilia q̄ terribilia ſunt: hec ex Ari. paucis v̄bis
mutatis recitata ſunt: vt videat̄ ſm̄ quid vna q̄q̄ȝ
iſtarum foꝛtitudinum a vera foꝛtitudine deficit.
¶ Sit igitur pꝛima ꝯcluſio. q̄ȝuis foꝛtitudo politi
ca maxime aſſimuletur vere foꝛtitudini: non tn̄ eſt
vera foꝛtudo. p̄mam partem ꝓbat: quia foꝛtitudo
politica fit ꝓpter virtutē igitur. Antecedēs ꝓba-
tur. quia fit ꝓpter verecundiam: ergo fit ꝓpter vir
tutē. Et ſi dicas: q̄ȝ verecundia nō eſt virtus: ergo
nō ſequit̄ ꝙ ſi fiat ꝓpter verecundiā ꝙ fiat ꝓpter
virtutē. Ad hoc reſpondet buridanus ꝙ in reiveri — Buri.3. ethi.q̄ſti. 2.4.
tate hec foꝛtitudo non fit ꝓpter virtutē eo ꝙ vere
cūdia nō eſt virtus. ſꝫ dicit Ari. ea fieri ꝓpter v̄tu
tem q2 ſi tale opus ad virtutē diſponit: ſicut ⁊ vere
cūdia. ⁊ hoc videt̄ ſatis cōſonū. Euſtratio dicenti — Euſtrati⁹.
ꝙ hic Ari. verecūdia virtutē. Notandū aūt inq̄t
q̄m verecundiā hic virtutem dixerit nō viſum ipſi
hoc/ neq̄ in ſecūdo/ neq̄ in quarto libꝛis cōmuni⁹
hic dicēs: vel ⁊ vere erit itaq̄ virtus bonaꝝ actio
num exiſtēs cauſa hec. Euſtracius. vbi dicit vel ꝙ — Improbat̄ opio buri dani ⁊ eu
hic Ari. accipit virtutem cōmunius q̄ȝ in ſecundo
vel in quarto: vel ꝙ in rei veritate verecundia eſt
virtus quia eſt cauſa bonarum actionum. Mihi
hec autem opinio non placet. Pꝛo cuius declara-
tione aduertendum eſt ꝙ iſta ꝯn̄a: hec foꝛtitudo fit
ꝓpter verecundiam/ ergo hec foꝛtitudo ſit ꝓpter
virtutem non tenet virtute huius oīs verecundia
eſt virtus. nec hoc ſequitur ex illa argumentione
ſed potius oppoſitū ſcꝫ ꝙ verecundia nō eſt v̄tus.
Aliquid em̄ dicit̄ fieri ꝓpter aliud trpl̄r vnomodo
tanq̄ȝ ꝓpter p̄ncipium elicitiuū. ⁊ ſic hec foꝛtitudo
fit ꝓpter virtutē. i. actus ille elicit̄ ab aliq̄ v̄tute
ſed nō fit hocmō ꝓpter verecūdiā. q2 nō elit̄ act⁹
ille a paſſione verecūdie. cū ꝓ tp̄e ꝓ q̄ q̄s foꝛtit̄ fa
cit hac foꝛtitudine: nūdū fecerit aliq̄d turpe ꝓpt̄
q̄d debeat verecūdari. q̄re adhuc ibi nulla eſt vere
cundia. Aliomō aliq̄d dicit̄ fieri ꝓpter aliud tāq̄ȝ
ꝓpter id q̄d intēdim⁹ fugere fugiēdo illud: ſicut ꝓ
pter ſupplicia vitamus peccata: nō q2 ſupplicium
ſic p̄ncipiuꝫ elicitiuū actus quo vtat̄ pctm̄. nec q2
ſuppliciū ſit id q̄d intendimus aſſequi ꝑ vitationē
pcti. ſꝫ quia vitādo pctm̄ intēdim⁹ vitare ſuplicia
Terciomō aliq̄d d2 fieri ꝓpter aliud tāq̄ȝ ꝓpter id
q̄d intēdim⁹ aſſequi faciēdo illud ⁊ i hac ſignatio-
ne ly ꝓpter magis ꝓp̄e accipit̄. Tūc dico ꝙ act⁹

fortitudinis iſtius ſit propter virtutem. primomõ q2 elicitur a magnanimitate que eſt mediocritas in honoribus appetẽdis 𝔷 in inhonorationibus fugiendis. 𝔷 fit ꝓpter verecundiam: ſcdomõ q2 fit vt fugiamus verecundiã. verecundia ꝓprie accepta eſt timor i gloriatiõis ex turpi actu ꝓueniẽs ideo vnuſquiſq3 magnanimi dꝫ fugere verecundiã q̃tũ debet fugere turpẽ actũ. q2 nunq̃ verecundat̃ proprie accepta verecũdia niſi ꝓpter turpẽ actũ propter q̃ affertur ſibi dedecus. 𝔷 hoc intelligo: ante turpẽ actum perpetratũ 𝔷 nõ poſt turpẽ actũ congruum eſt iuuenibus verecũdari. Et ideo hector et diomedes 𝔷 alij hac politica fortitudine fortes ad vitandã verecundiã. i. triſticiã q̃ potuiſſꝫ ꝓuenire ex ingloriatione 𝔷 dedecore eis illato ꝓpter turpẽ actũ faciebãt fortiter. Et ita cũ hic fortitudinis actus fiat ꝓpter virtutẽ magnanimitatis 𝔷 ad fugiendã verecundiã potius ↄcludit̃ ꝙ verecũdia nõ eſt virtus q̃ oppoſitũ: q2 nullũ ẜm rectam rõnẽ fugiendũ eſt virtus. ꝙ aũt verecũdia ꝓprie accepta ſit ex turpi facto. Patꝫ ex Ari. caplo de verecundia. neq3 eñi (inquit) ſtudioſi eſt verecũdia ſiquidẽ ſit in prauis. nõ eñi operant̃ talia ſtudioſi.

Verecundia qd eſt.

¶ Sed inſtatur cõtra fundamẽtũ ſolutionis. ẜm Ari. in quarto verecundia eſt laudabilis paſſio/ 𝔷 iuuenibus cõgruit: 𝔷 laudamus iuuenes verecundos. ergo verecundia nõ eſt fugiẽda. Et in tertio dicit: ꝙ quidẽ ſũt q̃ timere eſt bonũ 𝔷 honeſtũ: 𝔷 ea nõ timere eſt malũ puta mala opio. Quiquidẽ eñi timet/ decẽs 𝔷 verecũdus. q̃ aũt non timet inuerecundus: ergo verecũdia nõ eſt fugiẽda. Rñdeo ꝙ aliq̃d dicitur bonũ 𝔷 laudabile dupl'r. Unomõ ſimpliciter. Aliomõ ex ſuppoſitionẽ. pmomõ verecundia nõ eſt laudabilis: ſed ab oĩbus fugienda. ea ꝙ ab oĩbus fugiẽdi ſunt act⁹ turpes 𝔷 inhoneſti. Secundomõ dico q̃ verecũdia eſt laudabil'. Suppoſito enim ꝙ quis peccauerit laudabile eſt ꝙ ꝓpter peccatũ timeat dedecus vel ꝙ triſtet̃ dedecore ex peccato ꝓueniente. Et hoc ep̃ſſe habet ab Ari. in loco in quo allegat̃. Erit aũt vtiq3 (inquit) verecũdia ex ſuppoſitione ſtudioſa. Si enim operet̃: verecundabitur vtiq3. Ex hoc infert ꝙ verecundia nõ eſt virt⁹. q2 nulla virtus eſt tm̃ ex ſuppoſitione honeſta: ſꝫ ſimpliciter. nõ autẽ hoc circa virtutes. Et in eodẽ loco cũ diceret ꝙ hec paſſio iuuenibus congruit cauſam ſtatim addidit eo (inquit) ꝙ ſecũdum paſſionem viuentes multa peccant a verecũdia aut ꝓhibentur Et ſi dicas ꝙ inuerecundia eſt mala/ ergo verecundia eſt bona. Reſpondet Ari. negando conſequentiam. Si autem (inquit) inuerecundia eſt pauor: 𝔷 non verecundari turpia operari. nihil magis talia operantem verecũdari ſtudioſũ Quibus verbis Ari. q̃dictã ↄñam infringit Ad id aũt allegat̃ ex tertio ꝙ quedã ſunt q̃ timere eſt bonũ: dico ꝙ infamiã contingit timere dupliciter. Unomõ ante operationẽ turpis operis 𝔷 ſic timere infamiã eſt bonũ bonitate virtutis: q2 magnanimitatis eſt 𝔷 iſte timor ꝓprie nõ eſt verecundia. Aliomõ poſt ꝑpetratiõẽ turpis operis 𝔷 ſic timere infamiã eſt bonum bonitate paſſionis 𝔷 qui hoc mõ timet dicit̃ verecũdus. 𝔷 hec verecũdia fugienda eſt ante operationẽ turpẽ licꝫ nõ poſt: quia honeſta eſt ex ſuppoſitione. ſicut dictũ eſt. Secundo probat. Ari. ꝙ hec fortitudo fit ꝓpter virtutẽ. q2 fit propter boni deſideriũ. ergo fit ꝓpter virtutem

Ñ.

Nota.

Antecedens probat quia fit gracia honoris conſequendi et fugiendi opprobrij ergo fit ꝓpter virtutem. ¶ Sed non placet Buridano ꝙ hec ratio valeat ad concludendũ ꝙ hec fortitudo ſit ꝓpter virtutem ſi ꝙ actus eius proueniret ex habitu virtutis. ſed tm̃ videlicet ad concludendũ ꝙ ipſa 𝔷 eius opinationes diſponunt ad virtutẽ: eo ꝙ deſideriũ honorum innatum eſt ducere ad deſiderium virtutis Sed hec opinio non mihi placet. Et arguẽdo ſicut. Nõ omnis appetitus honoris eſt vituperabilis: ergo aliquis appetitus honoris eſt actus virtutis. ergo ſtat aliquid fieri ꝓpter deſiderium honoris 𝔷 ipſum fieri propter virtutem Maior ꝓbatur. Nõ omnis appetitus pecunie aut poſſeſſionis terrene eſt vituperabilis. Nec omnis appetitus ſanitatis eſt vituperabilis: ergo nec omnis appetitus honoris eſt vituperabilis. cõſequẽtia tꝫ q2 honor eſt appetibilior q̃ diuitie cũ ſit appetibilis 𝔷 ꝓpter ſe 𝔷 ꝓpter aliud: diuitie autẽ ꝓpter aliud tm̃ Secũdo niſi honoris appetit⁹ eſſet laudabilis 𝔷 ſit fuga opprobrij ſequeret̃ ꝙ magnanimitas nõ eſſꝫ virtus ↄñtia tꝫ. q2 ipſa eſt moderatiua appetitus circa magnos honores/ 𝔷 ꝑ ↄñs licet eos appetere ſcdm dictamẽ recte rõnis. Et ita ſi nõ ſit viciũ ex ꝑte alicui⁹ alteri⁹ circũſtãtie. dico ꝙ ↄñtia. Ari. ẽ bona. ſequit̃ eñi iſte actus ſit ꝓpter deſideriũ honoris/ 𝔷 nõ eſt ex quacũq3 alia circunſtãtia viciat⁹ ergo ſit ꝓpter virtutem. q2 honor bene 𝔷 rõnabiliter appeti põt. Secunda pars concluſionis ꝓbatur. quia tales nõ operantur ꝓpter finẽ fortitudinis ergo actus eoꝝ nõ eſt vera fortitudo. añs ptꝫ q2 nõ fortiter faciũt: eo ꝙ honeſtũ ſit facere fortiẽ ſꝫ potius 𝔷 honores cõſequãt̃ 𝔷 opprobria fugiãt.

¶ Scda cõcluſio: Fortitudo politice eſt actus virtutis. ꝓbatur. Oĩs act⁹ elicitus a virtute aut generatiuus virtutis eſt act⁹ virtutis. ſed fortitudo politica eſt actus elicitus a virtute aut gñatiuus virtutis: q2 ſcdm Ari. fit ꝓpter virtutẽ: ergo ipſa ẽ actus virtutis Scdo hoc qd eſt agere fortiter ꝓpter honorẽ ↄſequẽdũ aut infamiã fugiendã nullã habet circunſtãtiã malam. neq3 deficit ſibi aliqua bona circũſtãtia 𝔷 eſt actus deliberatus g eſt act⁹ bonus moraliter ↄña tꝫ q2 oĩs act⁹ deliberat⁹ bonus ex omni circũſtãtia cũ qua debet fieri ẽ bon⁹ moraliter Et añs ꝓ pma pte ꝓbat̃: q2 nullã põt ibi eẽ mala circũſtãtia niſi circũſtãtia finis ſꝫ hoc eſt falſũ: q2 honor eſt circũſtãtia finis in magnanimitate: et ſimiliter fuga opprobrij. Tũ etiã q2 ille qui honorẽ intẽdit: ꝑ hũc actũ adhuc põt referre honorẽ in vlteriorẽ finẽ. Et ſi dicas ꝙ honor non põt eſſe finis iſtius operationis q̃ eſt fortiter facere. Rñdeo ꝙ licet nõ poſſit eẽ finis illi⁹ oꝑationis ẜm ꝙ elicita eſt a virtute fortitudinis q2 nõ eſt fortitudinis ponere illũ finẽ in operatione ſua põt tñ eſſe finis eius ẜm ꝙ a magnanimitate elicita eſt: Magnanimi eñi eſt ꝑ honeſtas oꝑationes honorẽ aſſequi. Scda ps añtis ſatis clara eſt: Suppoſito ꝙ nõ oĩs act⁹ moraliter bonus finaliter fit ꝓpter deũ faciendus. q2 ſi oĩs actus eſſet in deũ referendus: tunc requiret̃ ꝙ honorẽ illũ vel etiã actũ ſuũ finaliter referret in deum: qd ſtat cum dictis prioribus. Tertio Tu dicis ꝙ iſte act⁹ fortitudinis politice non eſt virtus ſed diſponit ad virtutem ↄtra ille actus aut eſt bon⁹ moraliter/ aut malus moraliter aut neuter. Nõ poſtremum: q2 eſt actus deli-

beratus: immo etiã ſi eſſent aliqui actus delibera
ti qui nec boni eſſent nec mali: tamen iſte non eſſet
de illis quia cauſa propter quã ipſi dicũt aliquos
actus eſſe neutros non conuenit iſti actui. Si bo=
nus moꝛaliter ergo virtuoſus. Si malus ergo nõ
diſponit ad virtutem. ¶ Tertia concluſio. Foꝛtitu
do coacta nec vera eſt foꝛtitudo/ nec virtus ꝓbat
omnis actus virtutis eſt vel electio libera et ſpon
tanea voluntatis vel ab hmõi electione imperatꝰ
ſed actus iſtius foꝛtitudinis neqꝫ eſt electio libera
et ſpontanea/ nec ab huiuſmodi electione impera
tus. igitur. Maioꝛ ꝓbatur per Ari. in ſecundo vbi
ponit cõditiones virtutis: ⁊ in. iii. vbi oſtendit om
nẽ actũ bonũ debere eſſe volũtariũ. Et hanc ratio
nem tangit Ari. in textu cũ ait. Opoꝛtet aũt non
ꝓpter neceſſitatem foꝛtẽ eſſe ſed qm̃ bonuꝫ. Et di
cit Ari. hanc eſſe deterioꝛem prioꝛe quia fit ꝓpter
timoꝛẽ et hoc modo operantes non fugiunt turpe
ſed triſte: et per idẽ pꝛobatur ꝙ nõ ſit virtus
¶ Quarta concluſio foꝛtitudo experimentalis nõ
eſt vera foꝛtitudo et immobiliter ita ꝙ non deſiſtit
ab operatione ſua ꝗ̄diu recta ratio dictat nõ eſſe
deſiſtendum. ſed milites qui foꝛtiter faciunt ꝓpter
experientiã/ non operant̃ firme et immobiliter. igi
tur. Maioꝛ eſt certa per quartã conditionem vir=
tutis: que eſt firme et immobiliter operari. Et mi
noꝛ ꝓbatur: quia tales milites quando vident pe=
riculũ augmentari et vident ſe eſſe aut paucioꝛes
aut minus paratos aduerſarius timere incipiunt
et pꝛimi fugiunt et exponunt periculo moꝛtis ciui
lem multitudinem/ que exiſtimat turpe eſſe ⁊ inho
neſtum fugere/ ⁊ magis eligunt moꝛi ꝗ̄ ſe ſaluare
per turpem fugã: milites vero illi pꝛincipio ſe obie
ctabant periculis ac ſi melioꝛes ⁊ ſuperioꝛes eſſẽt
aduerſarius ſed cũ cognoſcũt aliter eſſe aut ibi eẽ
aliqua pericula que non pꝛeuiderant fugiunt quia
magis timent moꝛtem ꝗ̄ turpem et inhoneſtam a
ctionem. Et ex hoc poteſt foꝛmari ſecunda ratio.
nullus foꝛtis magis timet moꝛtem ꝗ̄ turpeꝫ actio
nem. ſed iſti milites magis timent moꝛtẽ ꝗ̄ turpẽ
actionem: quia magis ꝗ̄ fugam inhoneſtã: igr̃ nõ
ſunt vere foꝛtes. ¶ Quinta concluſio. Qui foꝛti=
ter faciunt pꝛopter furoꝛem non ſunt vere foꝛtes.
Pꝛobatur. fere ſubeunt pericula/ et audacia mul=
ta operantur ꝓpter furoꝛem et tñ non ſunt foꝛtes
ergo nec milites qui ꝓpter furoꝛem ſubeunt peri=
cula ſunt vere foꝛtes. Pꝛima pars añtis pꝛobatur
quia fere ꝓpter doloꝛem: aut ꝓpter vulnera/ aut ꝓ
pter timoꝛem hoꝝ frequenter impelluntur in peri
culum/ et agunt̃ a furoꝛe in periculũ. Et huius ſi=
gnum eſt/ ꝙ ſi eſſent in pallude non inuaderent: qꝛ
non haberent cauſas furoꝛis. ¶ Confirmatur iſta
ratio. Qui ꝓpter furoꝛem agunt/ non pꝛeuidẽt pe
ricula. ſed omnis foꝛtis pꝛeuidet pericula q̃ ſubit.
alias recta ratio non dictaret ea eſſe aggrediẽda
igitur. Et ſi dicas/ ꝙ fere non ſunt ſuſceptiue virtu
tis Ideo ꝗ̄uis impellantur a furoꝛe/ non tamẽ ꝓ=
pter hoc ſequitur ꝙ milites ſubeuntes pericula ꝓ
pter furoꝛẽ non ſint foꝛtes/ quia ipſi ſunt ſuſcepti
ui virtutis/ et non fere neqꝫ aſini: de quibus eſt ſe=
cunda ratio. Ex hoc ſic arguitur. fere non ſuſce=
ptiue virtutis/ ergo non ſunt ſuſceptiui oĩm cau=
ſarum ſufficientiũ ad virtutem. ſed fere ſunt ſuſce
ptiue furoꝛis et operationis qua ſubeunt pericula
et huiuſmodi quod eſt ſic operari ꝓpter furoꝛem.

ergo operari audacia vel ſubire pericula pꝛopter
furoꝛẽ non ſunt cauſe ſufficientes ad virtutem. et
hoc eſt qḋ intendimus. Et ſi queras contra quam
cõditionẽ virtutis peccant iſti Reſpondeo. ꝙ nec
operantur ſcientes: nec eligentes: nec eligẽtes ꝓ
pter hoc. et ita peccant contra tres conditiones
virtutis. Secundo aſini eſurientes tollerant mul
ta pericula vt ſatientur quia ꝑcuſſi non diſcedũt
a paſcuis et tamen non ſunt foꝛtes ergo nec etiaꝫ
hi qui pꝛopter furoꝛẽ ſubeunt pericula ſunt dicen=
di foꝛtes Tertio Adulteri. qui ꝓpter concupiſcen
tiam multa audacia operãtur nõ ſunt vere foꝛtes
ergo qui ꝓpter doloꝛẽ vel pꝛopter furoꝛẽ impellũt
in pericula nõ ſunt foꝛtes: ꝯña iſta tenet. quia nec
furoꝛ. nec ira/ nec triſticia ſic doloꝛ magis nata ſũt
cauſare actũ foꝛtitudinis ꝗ̄ cõcupiſcentia.
¶ Sexta cõcluſio. qui pꝛopter fiduciã ſui aut ſpẽ
bonã ſubeunt pericula non ſunt vere foꝛtes. ꝓbat
foꝛtes ſubeunt pericula qꝛ honeſtũ eſt ea ſubire. ſꝫ
iſti non ſubeunt pericula quia honeſtũ ſit: ſed quia
eſtimant ſe eſſe foꝛtioꝛes et ſibi ab aduerſariis re=
ſiſti non poſſe igitur. ¶ Secundo vere foꝛtis ẽ ter=
ribilia ſuſtinere etiam que pꝛius non fuerant nota
et honeſtũ eſt ea ſuſtinere: et non ſuſtinere ea tur=
pe et inhoneſtũ ſed iſti milites ꝗ̄diu ſperant vince
re ſuſtinent cũ aũt percipiunt pericula fugiunt: er
go ipſi nõ ſunt vere foꝛtes maioꝛẽ ꝓbat. qꝛ magis
ad foꝛtem ꝑtinet eſſe impauidũ et imperturbatum
in repentinis et in impꝛeuiſis periculis ꝗ̄ in his q̃
pꝛeuiſa ſunt ⁊ pꝛecognita. Quod ꝓbat Arguitur
quia pericula p̄cognita poſſunt ſubire ratione ⁊ co
gitatione: repentina aũt et impꝛeuiſa ſubimus ex
habitu foꝛtitudinis: quia ea que bene agimus ſine
multa p̄paratione et p̄cognitione agimus ex habi
tu ¶ Tertio ſi ſic ſequeretur ꝙ inebꝛiati eſſent foꝛ
tes tempoꝛe ebꝛietatis/ et ceſſarent eſſe foꝛtes cũ
ceſſaret ebꝛietas. patet ꝯña. quia tempoꝛe ebꝛieta
tis bene ſperant et ſubeunt pericula. Quãdo aũt
ceſſat ebꝛietas/ deſinunt bene ſperare et fugiunt.
¶ Septima concluſio. Qui ꝓpter ignoꝛantiã pe=
riculoꝝ ſubeunt pericula non ſunt foꝛtes ꝓbatur.
tales deterioꝛes ſunt his qui ſubeunt pericula ꝓ= Nota.
pter fiduciã bonã et ſpem bonã vincendi. ſꝫ iſti nõ
ſunt vere foꝛtes ergo nec alii. añs pꝛobat quia iſti
audent pericula ſubire qui eſtimant et ſperãt vin=
cere. Alij aũt tantum ſubeũt pericula ꝓpter igno
rantiam. Secundo. quia iſti remanent ꝑ aliquod
tempus etiã poſtꝗ̄ p̄uiderunt pericula. Alii vero
ꝗ̄pꝛimũ cognoſcunt ꝙ decepti ſunt et ꝙ periculũ
eſt maius ꝗ̄ credebant fugiunt. quemadmodũ fe=
cerunt argei cũ inciderunt in lacones ⁊ ſicyonios
vł (vt dicit alia trãſlatio) cũ incidérũt i lacedemo
nios quos putabant eſſe ſicyonios. Ex omnibus
iſtis patet ꝙ ſunt ſex ſpecies et modi non vere ſed
ſimulate foꝛtitudinis: ſcilicet pollitica/ coacta ex
perimentalis/ furibunda foꝛtitudo bene ſperantiũ
et foꝛtitudo ignaroꝝ. Qui ſecundũ pꝛimã agunt:
non eligunt pꝛopter hoc. i. ꝓpter finem foꝛtitudis ſpẽs ficte
¶ Qui ſecundũ ſecundã agunt nec eligunt ꝓpter foꝛtitudi.
hoc ne omnino eligunt/ nec firme ⁊ ĩmobiliter ope
rantur. Qui ſm̃ tertiã nec ꝓpter hoc operantur:
nec firme et immobiliter operantur. Qui ſm̃ quar
tam nec ſcientes nec eligẽtes nec pꝛopter hoc eli
gentes operantur. Qui aũt ſm̃ quintã nõ eligũt
pꝛopter hoc. i. ꝓpter debitum finem. nec firme ⁊ im

mobiliter operantur. Qui ſm ſectã agunt nec ſciẽtes eligunt nec firme ⁊ immobiliter operãtur nec etiã (vt pleriqꝫ) ꝓpter hoc eligunt. ¶ Contra p̄mã cõcluſionem arguit̃ ſic. Qui facit opus fortitudinis ꝓpter bonũ fortitudinis et propter honoreʒ ſimul eſt vere fortis. ſed poteſt aliquis facere opus fortitudinis ſimul ꝓpter bonum virtutis et ꝓpter honorem ergo aliquis eſt fortis qui facit opus virtutis ꝓpter honorẽ. maior ꝓbatur. quia qui facit opus fortitudinis ꝓpter vtrumqꝫ habet omnia q̄ requirunt ad hoc ꝙ actus ſuus ſit actus vere fortitudinis. quia habet actum bonum circa materiam fortitudinis et propter finem fortitudinis. ¶ Secundo pōt aliquis facere opus fortitudinis immediate propter bonũ honoris ergo operari ꝓpter honoreʒ non impedit actum ne ſit opus vere fortitudinis. et añs ꝓbatur quia opus fortitudis poteſt referri in honorẽ tanq̃ in finem. Nam ma-

Nota. gnanimus opera difficilia et ardua in bonũ honoris tanq̃ in finem referre videtur. Ad primã concedo maiorem maxime ſi habeat duas volitiones per ſe bonas: quaruʒ vna ſit volitio operis fortis propter bonũ fortitudinis et alia volitio oꝑis fortis ꝓpter honorem conſequendũ vel opprobrium fugiendum. Et cum infertur ergo aliquis eſt vere fortis. ⁊c. concedo. ſed dico ꝙ non dicitur vere fortis in tali caſu eo ꝙ facit opus fortitudinis ꝓpter honorem: ſed eo ꝙ facit ꝓpter bonũ fortitudinis. Fortitudo aũt politica eſt illa que facit opus fortitudinis propter honorẽ tantũ et non ꝓpter bonum fortitudinis ita ꝙ excludit bonũ fortitudinis Quod ſi non excludat bonum fortitudinis tũc dico ꝙ non eſt illa fortitudo vera fortitudo ſecundũ ꝙ politica licet ex alia poſſit dici vera fortudo. Et ſi dicas volo ꝙ aliquis faciat opus fortitudinis tã propter bonũ virtutis q̃ propter bonum honoris/ ita ꝙ neutrum ſit cauſa finalis totalis: ſed ambo faciant vnã cauſam finalem totalẽ ita ꝙ in eo nõ ſit tã feruens amor boni fortitudinis nec etiam tã feruens amor honoris ꝙ vtrumqꝫ per ſe ſufficiat. mouere in ratione cauſe finalis ſed ambo ſimul faciant: tunc iſte actus eſt bonus. queritur vtrũ pertineat ad veram fortitudinem aut ad policiticam fortitudinem. Dico ꝙ actꝰ interior qui habʒ iſtos duos fines pro obiecto ſpẽ diſtinguitur ab actibꝰ vtriuſqꝫ fortitudinis. propter alietatem obiecti ⁊ ꝙ eſt actus bonusque ad nullã virtutem pertinet formaliter. Enũate eñ ſũt virtutes ſimplices hec aut mixta eſt non formaliter ſed ꝑ equiualentiam. Ad. ii. dico ꝙ vel ille intendit vtrũqꝫ finem vno actu et tunc dico ꝙ cũ finis ad quẽ omnia referũtur ſit principalior q̃tũ eſt ex ꝯſtitutione operãtis illd̕ opus erit fortitudo politica et nõ vera fortitudo. ſicut qui mercaturã exercet vt inde citetur et per diuitias voluptatibꝰ ſuis vtatur voluptuoſus eſt nõ auarus. Aut hec facit pluribꝰ actibus/ et non vno: ⁊ hʒ etiã duo dictamia prudẽtialia quoꝝ vnũ dictat de opere faciendo ꝓpter vnũ finem/ ⁊ aliud de relatione illius finis in honorẽ: et iſti duo actus ſunt imperatiui executionis: ita tñ ꝙ quilibet eoꝝ ꝑ ſe ſufficiat tũc dico ꝙ vnus eoꝝ eſt vera fortitudo et alius fortitudo politica. Si tamen diceretur ꝙ bonũ virtutis non poteſt ſm rectã rationẽ referri in bonũ honoris ⁊ vl̃iter nec maius bonum i minus bonum: tunc diceretur ꝯñter ꝙ ille actꝰ eſſet bonus et virtuoſus ꝓpter indebitam ſolutionem. ¶ Contra ſ̃am concluſionẽ arguitur ſic. Fortitudo politica non eſt conformis cuicunqꝫ dictamini prudentiali ergo ipſa non eſt actus virtutis. añs probatur quia nulla recta ratio dictat ꝙ quis debeat ſe exponere periculis bellicis ꝓpter honorẽ conſequendũ. quod probatur. nullus ſecundũ rectam rationem ꝓpter aliquod bonum conſequendum debet ſe exponere malo alicui quod ẽ magis malum q̃ bonuʒ illud propter quod ſe exponit ſit bonum. ſed honor non eſt tantũ bonum q̃tũ malũ eſt mors. ergo nullus ſm rectam rationem debʒ ſe periculis bellicis ſe exponere ꝓpter honorẽ conſequendũ. Secundo nulliꝰ belli ſubeunda ſunt pericula niſi ſit iuſtum ſed conſecutio honoris nõ facit bellum eſſe iuſtum. Nã ſi quis in deliberatione de bello ſuſcipiendo deliberaret bellum eſſe ſuſcipiendum quia erit cauſa honoris et glorie ꝓpter victoriam: ridẽda eſſet illa deliberatio. igitur

¶ Tertio hec fortitudo nõ operatur ꝓpter bonuʒ virtutis. ergo ipſa non eſt virtus. Añs patet quia nulla virtus operatur ꝓpter deſideriũ boni extrinſeci: ſed ꝓpter bonũ ipſius operis virtuoſi: ſʒ iſta operatur ꝓpter bonuʒ extrinſecũ/ ſcʒ ꝓpter honorem et non propter bonũ ipſius virtutis. igitur.

¶ Ad primã nego maiorem. et ad ꝓbationeʒ dico ꝙ ſi in rei veritate nullũ eſſet aliud bonum conſequendum per opus fortitudinis niſi honor tũc nulla recta ratio dictat ꝙ ſint ſubeũda huiuſmodi pericula bellica ꝓpter honorem conſequendum: ſed vbi recta ratio dictauerit ſuſcipiendũ eſſe bellum pro ſalute et defenſione reipu. poteſt ei qui ad hãc rectam rationem tenetur recta ratio dictare ſubeundum eſſe bellum ꝓ honore conſequendo/ et turpi vitando: et dato etiã ꝙ talis non teneat̃ ad illã rectam rationem: ſi tamen ſit de his qui poſſunt ꝓbere defenſionem illi reipu. ſine iniuria cuiuſcũqꝫ et ſciat bellum eſſe iuſtum ꝓ tali honore conſequẽdo poteſt vel patiẽtius in bello ſuſtinere vel fortiꝰ et vilius ſe periculis obiicere: ita ꝙ aliquãdo defenſio illius reipub. ad quã defendendã non tenet̃ non ſufficeret eũ mouere ad ꝑdurandũ in aliq̄bus periculis: ad quoꝝ tamen tollerantiã amor honoris et odiũ opprobrii eũ mouent. ¶ Ad ſecũdã cõcedo maiorẽ ⁊ minorẽ: et cõcedo ꝙ conſecutio honoris non eſt vniuerſaliter cauſam rationabilis ſubeũdi pericula belli: ſed eſt cauſa tantum in bello iuſto et legitimo. ¶ Ad tertiã dico ꝙ fortis hac fortitudine operatur ꝓpter bonũ magnanimitatis quia ſcʒ dictat honeſtum eſſe fortiter faciendo ſe dignum honorem facere/ et vt ſe dignuʒ honoribus faciendo honores aſſequatur et opprobria fugiat. ¶ Contra quartam concluſionem arguitur ſic. Experientia belli nihil habet vere fortitudini repugnans immo ipſa eſt vere fortitudini maxime conſentanea. ergo fortitudo experimentalis eſt vera fortitudo.

¶ Ad hanc rationem conceditur antecedens: et negatur conſequentia: quia nõ vocatur fortitudo experimentalis illa que eſt in habentibus experiẽtiam. quia multe tales ſunt vere fortitudines. ſed illa qua aliquis aggreditur pericula belli propter experientiã/ et non propter bonũ fortitudinis. Et ideo tales difficiũt a fine fortitudinis.

¶Contra quintam concluſionem arguitur aucto
ritate Ari.dicentis ꝙ foꝛtitudo que eſt ꝓpter fu-
roꝛem eſt naturaliſſima.ſed naturaliſſima foꝛtitu-
do eſt vera foꝛtitudo.igit̃. Confirmatur quia ſm
Ari.(et pꝛobat teſtimonio homeri)foꝛtitudo aſſu-
mit irã in auxiliũ:ergo foꝛtitudo ꝓpter furoꝛẽ eſt
vera foꝛtitudo.¶Ad hanc rationẽ reſpondet̃ ꝙ
textus iſte allegatus eſt trũcatus:et ideo ꝑficien-
dus eſt.Dicit ergo ſic Ari. Naturaliſſimũ aũt vi
detur que ꝓpter furoꝛẽ eſt ⁊ ꝑaccipiens electionẽ
et cuius gratia foꝛtitudo verbi vult dicere Ari. ꝙ
illa foꝛtitudo que eſt ꝓpter furoꝛem eſt naturaliſſi
ma que pꝛius accepit deliberationẽ recte rationis
et electionẽ et finẽ vere foꝛtitudinis.Dico ergo ꝙ
duplex eſt foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem. Una eſt ſine
ratione et electione:cũ ſcꝫ furoꝛ ſiue appetitus vl
tionis eſt tota cauſa ſubeundi pericula.et hec eſt
de qua intelligitur cõcluſio.Alia eſt que ꝑaccipit
deliberationẽ et electionẽ et finem foꝛtitudinis et
aſſumit ſibi furoꝛẽ vel triſticiã de perpenſione⁊ ap
petitum vindicte in auxiliũ.Et iſta eſt quam dicit
Ari.eſſe naturaliſſimã.vbi ſm tranſlationẽ Areti
ni naturaliſſima dicitur quia ꝓxima ad verã foꝛti
tudinem accedit.ꝓxime aũt(inquit)ac eã que ſm
naturam eſt accedere videtur foꝛtitudo que ꝑ iraꝫ
fit ſi modo electionẽ rationẽq; ante acceperit Alii
chi aũt aliter videtur. Nõ eñ video ꝙ aſſumptio
huius furoꝛis in executionem eoꝝ que iam dictata
ſunt a ratione ⁊ diligenter pꝛeuiſa reiciat hoc op⁹
a ſpẽ vere foꝛtitudinis immo dico ꝙ iſte actus ag-
grediendi pericula eſt imperatiuus ab habitu ⁊ a
ctu vere foꝛtitudinis cũ concurrint omnia que exi
guntur ad verũ actũ foꝛtitudinis.Iſte tamẽ act⁹
exterioꝛ adiuuatur vt melius fiat interdũ ⁊ pericu
la belli interdũ a deſiderio honoꝛis interdũ ab ho
neſto amoꝛe lucri interdũ a triſticia ꝑuipẽſionis ⁊
offenſionis et appetitu vindicte.Et iudicio meo ſi
iſte furoꝛ non impediat cognitionẽ eoꝝ que cogni
tu neceſſaria ſunt in executione operis nec faciat
opus diffoꝛme recte rationi:actus ſemper ꝑtinet
ad verã foꝛtitudinem et hoc eſt quod dicit euſtra-
cius ꝙ foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem ſit vera foꝛtitudo
ſi hec omnia ꝑacceperit. Et Thomas etiaꝫ dicit
ꝙ erit vera foꝛtitudo ſi pꝛeaccipiat hec oĩa.Ideo
in hac parte tranſlatio Aretini non michi placet.
quia hmõi foꝛtitudinem etiã pꝛeaccipientem que
dicta ſunt tantũ ꝓxime accedere ad verã foꝛtitu-
dinem. Solutio confirmationis patet ex dictis.
¶Ad rationẽ ante oppoſitũ patet quid ſit dicen
dum.¶Sed circa ea que dicta ſunt aliq̃ dubia.
Primũ de eo qđ dictum eſt ꝙ foꝛtitudo pꝛopter fu
roꝛem q̄ ꝑaccipit rationẽ et electionẽ et finem foꝛ
titudinis eſt naturaliſſima.Arguit̃ ſic.nulla virt⁹
fit perfectioꝛ ꝑ aſſumptionẽ alicuius quod non eſt
bonũ moꝛaliter.ſed furoꝛ non eſt moꝛaliter bonus
ergo foꝛtitudo ꝑ aſſumptionem furoꝛis non fit me
lioꝛ.Secundo modo nulla operatio moꝛalis ꝑ aſ
ſumptionem alicuius mere naturalis vt habet eu
ſtracius ſuper illo verbo naturaliſſima aũt videtur
⁊c.igitur.¶Tertio ſi foꝛtitudo que ꝓpter furoꝛẽ
eſt pꝛeaccipit electionẽ/⁊ finẽ foꝛtitudinis ipſa eſt
vere foꝛtitudo licet ſi eſt vere foꝛtitudo nõ eſt foꝛ-
titudo pꝛopter furoꝛem ergo implicat ꝙ foꝛtitudo
ꝓpter furoꝛem ꝑaccipiat rationẽ et electionẽ.mi-
noꝛ ꝓbatur quia ſi eſt vera foꝛtitudo ipſa eſt foꝛti-
tudo ꝓpter habitum et non ꝓpter furoꝛem.
¶Quarto quia aũt ipſa pꝛius eſt foꝛtitudo pꝛo-
pter furoꝛem aut pꝛius eſt foꝛtitudo per electionẽ
Si pꝛimũ ergo ipſa non ꝑaccipit rationẽ. qꝛ tunc
cũ accipitur cũ ipſa non eſt foꝛtitudo ꝓpter furo-
rem.Tũ quia non accipit rationẽ anteq; ſit foꝛti-
tudo pꝛopter furoꝛem:ergo non accipit rationem
Tũ etiã quia non videtur poſſibile ꝙ ipſa pꝛi⁹ eſt
foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem et accipiat rationem qꝛ
ira impedit animã ne poſſit cernere verũ ꝙ ſi pꝛi⁹
ſit foꝛtitudo per electionẽ:ergo ipſa foꝛtitudo pꝛo
pter electionem accipit furoꝛem.et non econtra.
¶Quinto actus foꝛtitudinis pꝛimo pꝛopter rõnẽ
et electionem factus nunq; fit melioꝛ ꝑ interuentũ
furoꝛis:igitur talis foꝛtitudo nõ eſt naturaliſſima
añs ꝓbatur.Tũ quia furoꝛ ille nec eſt circũſtãtia
nec obiectum actus.Tum quia non eſt bonitas in
actu exteriori niſi illa que eſt bonitas alicuius in-
terioris.ſed per interuentũ furoꝛis actus interioꝛ
non fit melioꝛ:nec eſt actus exterioꝛ ſit naturalioꝛ
¶Sexto ira non eſt aſſumenda a viro foꝛti: ergo
ꝑ aſſumptionem ire foꝛtitudo eſt deterioꝛ.añs ptꝫ
Tũ pꝛimo:quia nõ eſt in poteſtate noſtra iraſci cũ Arg. tho.
volumus.Tũ ſecundo:quia ira nõ poteſt regi nec 2.2. queſti.
deponi ad arbitriũ boni viri:ergo non eſt aſſumẽ- cu.arti.2.
da a viro foꝛti.aſſumptum patet per Ari. libꝛo de
mẽoꝛia dicentem/ ꝙ quando paſſio coꝛpoꝛalis mo
ta eſt non ſtatim quieſcit vt homo vult.Tũ tertio
quia ratio ad ſeipſaꝫ ſufficit ad opus foꝛtitudinis
exequendũ:ergo non debet aſſumere aliquid ſe in-
firmius cuiuſmodi eſt ira.Añs ꝓbatur per Sene
cam libꝛo de ira. Non ad ꝓuidendũ tm̃.ſed ad res
gerendas ſatis eſt ꝑ ſeipſam ratio.et quid eſt ſtul-
tus q̃ hanc ab iracũdia petere ꝑſidium rem ſtabi
lem ab incerta fidelem ab infida/ ſanã ab egra Tũ
quarto:quia foꝛtis non aſſumit triſticiam vel con-
cupiſcentiã ad opus foꝛtitudinis exequendũ ergo
nec aſſumere debet furoꝛẽ.ꝯña patet quia ſicut ꝓ
pter irã aliqui vehementius incumbunt operi foꝛ-
titudinis:ita etiã ꝓpter concupiſcentiã ⁊ triſticiã
fere eñ(vt vult Ari.in tertio)ꝓpter triſticiam vel
doloꝛem incitant̃ ad pericula ⁊ adulteri ꝓpter cõ
cupiſcentiã.Tũ quinto quia in executione operis
multa frequenter incũbunt egentia noua diſcutio
ne et conſilio et qui pꝛius pꝛeuideri non potuerũt
ſed ira impedit hmõi diſcutionẽ et conſiliũ ergo a
viro foꝛti nõ eſt ira aſſumenda. ¶Pꝛo rñſione ad
iſtũ dubiũ ſit pꝛima cõcluſio. Nec habitus foꝛtitu
dinis ꝓpter furoꝛẽ ꝑ acceptionẽ rationis recte ſit
habitus vere foꝛtitudinis nec habitus vere foꝛtitu
dinis per internentum furoꝛis ſit habitus foꝛtitu
dinis pꝛopter furoꝛem.¶Secunda concluſio nec
act⁹ interioꝛ et pꝛopꝛi⁹ hui⁹ ſit actus illi⁹ pꝛopter
cauſas dictas:nec econtra.Pꝛobatur iſte due cõ
cluſiones quia et habitus vnus ab alio habitu/ et
actus ab actu eſt ſpecie diſtinctus.¶Tertia con-
cluſio:habitus foꝛtitudinis ꝓpter furoꝛem nunq;
aſſumit rationẽ et electionem.Patet quia habit⁹
foꝛtitudinis non eſt habitus electiuus neq; natus
inclinare ad actũ ſecundũ iudiciũ recte rationis
immo rectitudo rationis eſt omnino ſue indigna-
tioni impertinẽs.igitur.Quod ꝓbatur quia habi
tus ille nõ eſt generatus ex actibus electiuis nec
recte rationi confoꝛmibus:ſed ex actibus q̃ erant
paſſiones quedã aut qui erant eliciti a paſſionib⁹

modo nature inclinantibus / et ſine quacūq̄ ha-
bitudine ad rectā rationem ergo habitus inde ge
niti habent eundē modū inclinandi. ¶ Item habi
tus ille aut ꝑaccipit rationem ꝑ electionem actu
circa rationē habenda aut ꝑ inclinationē ad rōnē
et electionē habenda. ſed conſtat ꝙ neutro modo
igitur: non em̄ apparet modus quicūq̄ ꝑ queʒ iſte
habitus foꝛtitudinis furioſe per actiuitatē ſuā ra
tionem aſſumat. ¶ Quarta cōcluſio. Furoꝛ inter
dum adiuuat habitū vere foꝛtitudinis vt exeat in
actū exterioꝛeʒ. Pꝛobatur. quicquid natū ē remo
uere cauſam ꝓhibitiuā alicuius illud eſt adiutiuū
eius. ſed furoꝛ interdū remouet cauſaʒ ꝓhibitiuā
nec vera foꝛtitudo eliciat actū ſuū. ꝓhibet timo-
rem et diffidentiā ergo furoꝛ interdū adiuuat. ⁊c.
Adiuuat aūt interdū actū interioꝛem non impera
tiuum foꝛmaliter executionis. quia interdū ꝓpter
timoꝛem non velemus inſiſtere recte rationi dictā
ti eſſe foꝛtiter faciendū nec habere. nec electioneʒ
recte rationi confoꝛmē. Adiuuat etiā interdū ha-
bitum ad ꝓducendū actū foꝛmaliter imperatiuuʒ
executionis. a quo actu ꝓhiberetur per timoꝛem:
quē tollit furoꝛ. Tum ꝓpter triſticiā paruipenſio-
nis. Tum ꝓpter appetitū vindicte. ¶ Quinta cō
cluſio. furoꝛ interdū adiuuat ad actū exterioꝛem
vere foꝛtitudinis exequendū. ꝓbatur. omne illud
ꝑ quod homo fit magis pugnax adiuuat ad actū
exterioꝛem vere foꝛtitudinis ſed per irā ⁊ furoꝛem
homines fiūt magis pugnaces igitur maior ē cer
ta quia actus exterioꝛ pꝛincipalis foꝛtitudinis eſt
contrapugnatio tā ſuſtinendo q̄ inferēdo. Et mi-
noꝛ ꝓbatur quia irati licet doleant tamen vlciſcē
do et pugniendo delectanť. cū ipſi aſſequantur id
quod deſiderant ſcʒ vindictā cuius ira eſt appeti-
tus. Ex quo ſic arguiť per irā ipſa contrapugna-
tio fit foꝛti delectabilis ergo ꝑ irā fit foꝛtis pugna
tioꝛ. Et hanc rationē tangiť Ari. tertio ethicoꝛū
cū ait. Et homines vtiq̄ irati q̇dem dolent puniē
tes aūt delectanť. ¶ Sexta concluſio. Non fit ꝓ-
pter furoꝛem vera foꝛtitudo ꝑ ſe melioꝛ. ꝓbatur q2
reſpectu actuū interioꝝ non ſe habet niſi tanq̄ re
mouens vel impediens actionē cauſe ꝓhibentis.
Tum quia nō quicquid facit homines pugnatio
res: facit homines foꝛtioꝛes. Nā (vt dictū eſt) tri-
ſticia doloꝛ concupiſcentia ⁊ ira faciunt homines
pugnatioꝛes Nec tamen ꝓpter hoc faciunt foꝛtio
res. Et notanter dictū eſt ꝑ ſe quia actus exterioꝛ
aliquādo intendit actū interioꝛem quo intenſo in
tenditur habitus. ideo per accñs et mediate pōt
aliquando furoꝛ eſſe cauſa vt intendať habitꝰ ve
re foꝛtitudinis. Et rationē huius concluſionis vi
detur tetigiſſe Ari. cū ait. Qui aūt ꝓpter hoc ſcʒ
ꝓpter delectationē vlcionis et vindicte / et pugna
tes q̇dem non foꝛtes. ¶ Septima concluſio: furoꝛ
immoderatus deliberationē rationis ꝑcedens nō
cōcurrit cū habitu vere foꝛtitudinis ad actū eiuſ
dem vere foꝛtitudinis exequendū ꝓbatur. Tū pꝛi
mo quia q̄diu remanet immoderatus tā diu impe
dit rectitudinem rationis haberi. Eo ꝙ ira impe-
dit animū ne poſſit cernere verū. Et hoc dico de
impedimeto ꝑturbante ⁊ difficultante / et nō de im
pedimento impoſſibilitante. Nā rectitudo ratio-
nis ꝑcedit moderationē ire que fuit pꝛius immo-
derata. Ideo immoderatio ire non ſic impedit re
ctitudinem rationis ꝙ impoſſibilitet ad eam habē

nota

L

Catho.

dam: ſed tantū difficultat. Secundo aut furoꝛ cō
currens ad pugnacitatis actū ꝓ tempoꝛe ꝓ quo
habitus vere foꝛtitudinis concurrit ſm impetum
ſuum aut ſecundū moderamentuʒ recte rationis.
Si concurrat ſm impetū ſuum ergo iſte actꝰ non
eſt actus vere foꝛtitudinis nec eſt actus actus quē
imꝑauit vera foꝛtitudo. Si non concurrit ſm im-
petum ſuū ergo moderatus eſt furoꝛ ꝑ rationem.
ergo ad illum actū non concurrit furoꝛ immodera
tus. Et ſi dicas ponatur caſus ꝙ ſit in aliquo fu-
roꝛ immoderatus ⁊ eo manente immoderato fiat
deliberatio de actu foꝛtitudinis ⁊ de periculis bel
li ſubeundis: ⁊ deliberet recta ratio de actu de
fine et omnibus circunſtantijs: et mediante ha-
bitu foꝛtitudinis et recta ratione eliciatur actus
interioꝛ etiā imperatiuus executionis et tunc fu-
roꝛ immoderatus impellat in actū exterioꝛem ſm
totum impetū ſuum non fiat tamen deuiatio q̄cun
q̄ a circunſtantijs dictatis ꝑ rectam rationē Tūc
arguitur ſic. Ad iſtū actum concurrit furoꝛ immo
deratus ſm totum impetū ſuū ſed iſte actus eſt a-
ctus imperatus a vera foꝛtitudine cū habeat oēs
circunſtantias bonas et recte rationi confoꝛmis
ergo ſequitur ꝙ ab eundē actum concurrunt vera
foꝛtitudo et furoꝛ immoderatus. Ad hoc reſpōde
tur negando vltimā partem caſus quia continet
duas partes ſibi incōpoſſibiles vna eſt ꝙ furoꝛ im
moderatus impellat in actū ſm totum impetum
ſuum et ꝙ non fiat deuiatio quecūq̄ a circunſtan
ſtantijs per rectam rationē dictatis. Nam ſi fiat
impulſio in actum ſm totū impetū furoꝛis. tūc pꝛin
cipalť finis erit vindicta appetita: et non ille finis
quem recta ratio ſtatuebat in actu. Tū etiā quia
cū dicis ꝙ non fiat deuiatio a circunſtantijs: ⁊c.
Aut ideo non fit deuiatio quia ꝓ tūc non eſt poſſi
bile deuiationem fieri ſm aliquā circunſtantiam q̄
caderet ſub impetu furoꝛis. puta quia tunc nō eſt
poſſibile nimis vlciſci vel nimis ledere aduerſariū
aut ꝓ tunc poſſibile eſt deuiationem fieri in quam
tamen deuiationem furoꝛ natus eſt mouere: ſʒ non
fit quia dictatū eſt a ratione actū eſſe faciendum
ſm talem circunſtantiā. Si ſm ergo furoꝛ nō agit
ſm totum impetū ſuum: ſed agit ſm moderationē
recte rationis. Si pꝛimū aut igitur talis eſt ipul-
ſio et impetus furoꝛis ꝙ ſi eſſet poſſibilis deuiatio
nunc dicā: ipſa fieret aut non. Si non ergo furoꝛ
moderatus eſt. Si ſic ergo eſt ibi interpꝛetiua de-
uiatio. ſicut ille qui credēs furtiue auferre rē alie
nam et in rei veritate aufert ſuā / habet actū exte-
rioꝛem furti interpꝛetatiue: quia accipit rem que
ſua eſt tanq̄ alienam ita ꝙ licet iſte non deuiet q2
tunc non eſt poſſibilis deuiatio ſm aliquā illarum
circunſtantiarū in quas impellere natus eſt impe
tus furoꝛis: quia tamen deuiaret ſi hmōi deuiatio
eſſet poſſibilis. dico ꝙ actus eſt malus. et eſt ibi de
uiatio interpꝛetatiua. ¶ Octaua concluſio. furoꝛ
moderatus poteſt cū habitu vere foꝛtitudinis ad
eūdē actū exterioꝛē cōcurrere Patʒ: q2 ſi furoꝛ mo
deratꝰ ſit nō cōcurret ad actū ſm totū ipetū ſuū
ſʒ ſm moderamētū recte rōnis Nec faciet q̄cūq̄
deuiationem a rectitudine rōnis ſed adiuuabit ad
actū oibꝰ hominis circūſtantijs: veſtitum: etiā vbi
poſſibilis eſſet hmōi deuiatio. Ita ꝙ omnis inclia
tio furoꝛis ita continebitur ſub moderamine recte
rationis: vt in nullum actū exeat niſi confoꝛmiter

ad iudicium recte rationis voluntas em̄ infoꝛmata habitu vere foꝛtitudinis cohibebit et moderabitur hm̄oi paſſionem furoꝛis: et impediat ne ſecū dum totum impetū ſue inclinationis exeat in actū et eo moderato vtetur ad cōmoditatem ſui actus ¶ Ad rationes dubij. Ad primā concedo maioꝛē et concluſionem que infertur: ⁊ hoc eſt ꝓ ſexta cōcluſione. ¶ Dico tamen ꝙ ꝑ aſſumptionē alicuius mere naturalis/ aut etiā alicuius mere artificialis et non boni moꝛaliter adiuuatur vera foꝛtitudo et ad actū ſuum interioꝛem et ad actū exterioꝛez vt ꝑ induſtriam bellicā et per inſtrumenta bellica cum per hec fiant homines pugnatioꝛes. Et per hoc etiam patet reſponſio ad ſecundam. ¶ Ad tertiā dico ꝙ foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem accipit̄ dupliciter. vnomodo ꝓ paſſione vel habitu furoꝛis inclinantis ad ſubeundū pericula. et ſic dico ꝙ ꝗ̄tūcunq̄ ipſa accipiat rationē ⁊ electionē: nunꝗ̄ tamen ipſa eſt vera foꝛtitudo. quia huiuſmodi paſſio vel habitus vel eſt triſticia de paruipēſione vel appetitus vindicte ꝓpter paruipenſionē. Alimodo accipitur ꝓ ipſa aggreſſione periculi q̄ eſt actꝰ furoꝛis: et eſt foꝛtitudo actualis. Et tunc dico ꝙ aliqua dicitur foꝛtitudo ꝓpter furoꝛē dupliciter: vno modo quia furoꝛ in eam inclinat ſm̄ totuz impetū ſuū. Et ſic dico ꝙ implicat ꝙ hec foꝛtitudo ſit foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem et ꝙ rationē et electionem accipiat. Aliomodo quia furoꝛ impellit in eā licet non ſm̄ totum impetū ſuum: ſed ſm̄ moderamētū recte rationis. ⁊ in hoc hec foꝛtitudo rōnē accipit ꝙ ſcilꝫ non inclinat in aggreſſionē periculi niſi ſꝫ moderationem rationis. ¶ Ad quartā iam dictuz eſt ꝙ ſi hec foꝛtitudo et illa accipiant̄ ꝓ habitibꝰ: nunꝗ̄ idem habitus ſimul eſt vera foꝛtitudo ⁊ foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem. quia tn̄ argumentū nō ſolū hoc videtur ꝓbare/ ſed aliud ideo ꝑ partes reſpōdēdū eſt. gratia ergo exempli volo ꝙ in aliquo ſit habitus ſubeundi periculū ꝓpter furoꝛem ex multis actib us genitus. volo etiā ꝙ in aliquo alio ſit vehementius actus appetendi vindictā pꝛopter per ſuſpenſionem. Cū ergo queris aut pꝛius ē foꝛtitudo. ⁊c. Dico ꝙ iſtud argumentū ſupponis ꝙ aliquis habitus ſit aliquando ſimul ⁊ ſemel foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem et vera foꝛtitudo. quod dictum eſt falſum eſſe. Dico tamen ꝙ poſſibile eſt ꝙ foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem (de habitu loquoꝛ) pꝛius ſit foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem ꝗ̄ foꝛtitudo ꝑ electionez ſit foꝛtitudo ꝑ electionē hoc eſt: ꝗ̄ vera foꝛtitudo eliciat actum ſuū. Et cū dicis: ergo non p̄accipit rationem. negatur ꝯn̄a. Et ad p̄mam ꝓbationem dico/ ꝙ cū accipitur ratio ipſa adhuc eſt foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem/ moderatū tamen licet non ſit foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem immoderatū. ¶ Ad ſecundaz ꝓbationem dico ꝙ Ari. nō intelligit ꝙ p̄accipiat rationem anteꝗ̄ ſit foꝛtitudo ꝓpter furoꝛē: ſed anteꝗ̄ exeat in actum. ¶ Ad tertiā ꝓbationem concedo ꝙ ira impedit maxime de ira actuali licꝫ etiā habitus impediat. neutrū tamen impedit impedimento impoſſibilitante: ſed tm̄ impedimento difficultante. Aduerte tamen ꝙ foꝛtitudo pꝛopter electionem accipitur quadruplicitér. vnomodo pꝛo habitu vere foꝛtitudinis. Secundo modo ꝓ vero ꝓpꝛio actu electio huius habitus et hoc ſiue ſit actus imperatiuus foꝛmaliter executionis ſiue non Tertiomodo ꝓ actu vel habitu vel paſſione ꝑ veram foꝛtitudinē moderato Quarto modo ꝓ actu exterioꝛi et imperato. Tercia acceptio eſt multuz impꝛopꝛia quia ſm̄ eā timoꝛ moderatus vel audacia moderata diceretur eſſe vera foꝛtitudo. Accipiendo etiā iſta ꝓ paſſionibus vel habitibus timoris et audacie: ſm̄ illum terciū modū/ foꝛtitudo ꝓpter furoꝛem pōt dici foꝛtitudo ꝑ electionem et ſimiliter quartomodo qꝛ actus in quē inclinat furoꝛ moderatus eſt imperatus a vera foꝛtitudine

¶ Ad quintā negatur maioꝛ tā de actu interioꝛi ꝗ̄ exterioꝛi. vt patet per quartā et quintā concluſiones. Ad pꝛimā ꝓbationem dico ꝙ aliqn̄ eſt rēouens ꝓhibens et difficultans habitū vere foꝛtitudinis exire in actū elicitū vel in actū imperatiuuz executionis. et ita ꝑ hoc cauſa eſt interdū ꝙ actꝰ interioꝛ eliciatur vbi non eliceretur. Interdū vero ꝙ eliciat̄ intenſioꝛ. Ad intentionē tamen Ari. dicō ꝙ licet actus foꝛtitudinis ꝑ interuentū furoris non fit regulariter melioꝛ tamen fit ad finē vere foꝛtitudīs: que eſt defenſio patrie vel oppugnatio hoſtium accōmodatioꝛ qꝛ iſte actus conſiſtit in virili pugnacitate. furoꝛ aūt pugnaces facit. et ꝓpter iſta cauſam foꝛtitudo cū qua concurrit furoꝛ moderatus dicitur naturaliſſima. ¶ Ad ſextā nego añs: ⁊ ad ꝓbationē concedo ꝙ ira non ſemper cadit ſub imperio: qꝛ p̄ſupponit paruipenſionez q̄ non eſt in nobis ſed in alio. Dico tn̄ ꝙ aliquando mediante actu libero voluntatis imꝑatur actꝰ recoꝛdationis aut inq̄ſitionis eoꝝ qui nos paruipēderunt. quoꝝ cū recoꝛdamur accendimur ira ⁊ furoꝛe. Ad ſecundā ꝓbationē dico ꝙ licꝫ difficile ſit regere irā aut deponere eſt tn̄ ſimpliciter poſſibile et maxime apud eū qui actus ſuos iudicio rationis moderatur. Quēadmodū foꝛtis actus foꝛtitudinis regi et dirigit ꝑ imperiū rationis. Ab auctoritate Ari. dico ꝙ ipſa p̄dictam ſolutionez innuit. per hoc em̄ ꝙ dicit non ſtatim quieſcit vt vult homo ſignificat ſimul et difficultatem et poſſibilitatem regendi et moderandi eā. ¶ Ad terciā ꝓbationem ſi intelligatur de actu exterioꝛi/ nego añs Eget em̄ ratio v̄ibus motiuis et executionis que adhibito furoꝛe ꝓmptius et virilius exequuntur. Ratio licet etiā ſufficiat ad conſulendū non ſufficit tamē ad impellendū voluntatē in actū ſuā pꝛopꝛium. nec ſufficit ad cohibendū timoꝛē impedientem electionē actus interioꝛis et executionē eius Et quicquid dicat Seneca de aſſumptiōe infirmioꝛis dico ꝙ due cauſe quarū vna eſt maioꝛis virtutis et alia minoꝛis plus ſimul poſſunt ꝗ̄ altera earum. ideo cauſa firma poteſt vti infirmioꝛe ad actum ſuū exequendū. Ad quartam ꝓbationez nego añs. De triſticia conſtat ꝙ furoꝛ triſticia eſt. Tū etiam quia vir foꝛtis aſſumit triſticiā deſolationis patrie ad executionem actus foꝛtitudinis. Si rex etiā aut alius vir foꝛtis inſtituat bellū pꝛo repetenda vxoꝛe aut reſtitutione ablatoꝝ per cōcupiſcentia moderatā iſtarum rerum fiet pugnatioꝛ. In quo argumenta nō placet mihi ſancti doctoꝛis ſolutio que michi videtur deficere in tribus pꝛimo in hoc ꝙ dicit ꝙ ira non valet ad actum ſuſtinendi: ſed tantū ad actum aggrediendi. Cōtra hoc dico ꝙ ira moderata valet ad ledendū aduerſarium omnimodo quo dictat circa ratio eum eſſe ledendo ſiue expectando ſiue aggrediendo ſiue ſuſtinendo ſiue feriendo. Et ꝙ ira valeat ad ſu

Expoſi· auctorita. philoſoph.

Tho2.2. queſti.125. arti.10.

ſtinendum pa et: quia ira ⁊ furoꝛ maxime facit ho
minem inſenſibile inter vulnera ⁊ ictus ergo facit
eum maxime ꝑdurare intollerãtia paſſionũ. Sed
hãc tollerantiã et ſuſtinenti ipſe oꝛdinant inuaſio
nem ipſe eñ ſuſtinet ictũ vt inferre poſſit et patiꝛ
vt agat. Nec videlicet quod dicit Thomas ꝙ ad
iram ꝑtinet inſilere dico eñ ꝙ ad iram moderatã

Tho. vbi ſupꝛa.

pertinet inſilere cũ inſiliendum eſt. Sed quia ali=
quando non poteſt commode inſilire niſi pꝛius ſu=
ſtineat et patiatur. Ideo ad irã aliquando ꝑtinet
ſuſtinere vt tandẽ cõmodius inſiliat. Deficit ſecũ
do in hoc ꝙ dicit ꝙ triſticia non coadiuuat ad ag
grediendũ niſi per accidẽs: inq̈ntum ſcilicet aliqs
periculo ſe exponit vt triſticias fugiat. ¶ Contra
ſi ſic ſequeretur ꝙ ira etiã non valeret niſi per ac
cidens: inq̈ntum ſcꝫ aliquis periculo ſe exponit vt
aduerſarium vlciſcatur dico. ergo circa hoc ꝙ du
plex eſt triſticia: vna eſt rerũ impertinentiũ bello

opi. docto.

vt triſticia de moꝛte fili vel vxoꝛis: que moꝛs non
eſt ex bello nec in bello: ſed ex alia cauſa et alio lo
co contingit. et de iſta concedo ꝙ non valet niſi ꝑ
accidens. Alia eſt triſticia rerũ pertinentium. vt
triſticia rerũ ablatarũ ab hoſtibus triſticia ex de=
ſolatione patrie vel occiſiõe filij in bello ſuſcept⁹
Et iſta facit regulariter homines magis pugna=
ces. Alia aũt non niſi ꝑ accidens Necvalet ratio

tho. vbi ſup.

Thome. q̃ ait ꝙ ꝑ triſticiam ſm ꝓpꝛiam rationem
ſuccumbimus nociuo. Dico ꝙ duplex eſt triſticia.
vna immoderata deiſciens et abſoꝛbens. et de illa
concedo. Alia eſt moderata et afficiens tantũ. et
de illa nego. In irato ei eſt triſticia: immo ipſa ira
triſticia eſt. In zelante etiã eſt triſticia: immo ſm
Ari. zelus triſticia eſt: non q̇dem deijciens ⁊ abſoꝛ
bens: ſed afficiens tantũ. ¶ Tertio deficit in hoc
ꝙ dicit ꝙ cõcupiſcentia non valet niſi ꝑ accidẽs:
inq̈ntum ſcꝫ aliquis vult potius pericula ſubire q̈
delectabili carere. Dico eñ cõcupiſcentia per ſe
adiuuat vt patuit in exemplis poſitis. Et de his
omnibus ptꝫ ex textu allegato arguendo ad du=
bium. Quicq̇d enim ꝑ ſe vult efficaciter aliq̇d vult
ꝑ ſe tollere omnem cauſam impeditiuã illius. Tũ
etiam: quia (vt dictũ eſt) homines concupiſcentes
fiunt pugnatioꝛes. Tũ quia ꝓpter cõcupiſcentiã
fit vt ablatio rei concupite videaꝛ eſſe maioꝛ par
uipenſio. Et ita concupiſcentia augmentat iram.
¶ Ad rationem aũt Thome concedo ꝙ concupi
ſcentia pꝛimo tendit in bonũ delectabile quia nõ
poteſt tali bono potiri ſine remotione impediẽtiũ
ideo ſecundario tendit ad remotionem huius im=
pedimenti. Ad quintã ꝓbationem nego minoꝛem
de ira moderata dico enim ꝙ ſicut ira moderata
non mouet ſm totũ impetum ſuũ ſed ſecundum iu
dicium rationis ita nec etiã impedit eius delibera
tionem vbi noua deliberatione opus eſt. Si tamẽ
beatus thomas nõ voluit dicere niſi ꝙ ira directi⁹
et immediatiuus facit hominẽ magis pugnacẽ q̈
triſticia vel concupiſcentia non ſibi contradico.
Si aũt ſimpliciter velit negare vniuerſaliter / ꝙ
foꝛtis nec triſticiã nec concupiſcentiã aſſumit ad
executionem actus foꝛtitudinis quia nõ valẽt niſi

ſm dubium

per accidens nec reddunt homines pugnationes
hoc ſalua tanti viri reuerentia non michi videtur
verũ. ¶ Dubiũ ſꝫ eſt de hoc ꝙ ex Ariſtotele dictũ
eſt ꝙ foꝛtitudo maxime eſt circa repentina pericu
la. Contra hoc eñ arguiꝛ pꝛimo auctoꝛitate tul=
lij dicentis / ꝙ foꝛtitudo eſt conſiderata periculoꝝ
ſuſceptio / et laboꝝ perpeſſio. ſed illa ſunt repenti
na que ſunt inopinata impꝛeuiſa et incõſiderata
igitur. Secundo arguiꝛ ꝑ illud Ambꝛoſij pꝛimo li
bꝛo de officijs: foꝛtis viri eſt non diſſimulare cum
aliquid immineat: ſed ꝑtendere et tanq̈ de ſpecu=
la quadã mentis obuiare cogitatione ꝓuida reb⁹
futuris. ne foꝛte dicat poſtea: ideo in iſta incidi qꝛ
nõ arbitrabar poſſe euenire ſed vbi eſt aliquid re=
pentinũ ibi non poteſt ꝓuideri in futurũ ergo foꝛ=
titudo non eſt circa repentina. Tertio ſm philoſo
phum tertio ethicoꝝ foꝛtis eſt bone ſpei. ſed ſpes
expectat aliquid in futurũ ergo operatio foꝛtitu=
dinis non eſt circa repentina. ¶ Pꝛo dubio eſt ad
uertandũ ꝙ quadrupliciter poteſt intelligi foꝛtitu
dinem eſſe circa pericula repẽtina. vno modo quã
tum ad actũ eius elicitũ ita ſcꝫ ꝙ habeat electio=
nem circa. Secũdo modo q̈tũ ad manifeſtationẽ
virtuoſi habitus inexiſtentis. Tertio modo q̈tũ
ad moderationẽ paſſionis nate cauſari ex illo pe=
riculo repentino ⁊ repentine apparente. Quarto
modo ſic ꝙ repentinũ ſit conditio quã foꝛtis per
habitũ foꝛtitudinis nititur ponere in materia cir=
ca quã eſt. Sit igitur pꝛima cõcluſio foꝛtitudo nõ
eſt circa pericula repentina. pꝛimo modo et ꝓbaꝛ
quia foꝛtis non intendit ꝙ pericula circa q̃ verſa=
tur ſint repentina et impꝛeuiſa et nouiter emergẽ
tia ad quantũ poteſt nititur ea ꝓuidere ⁊ ꝓcogno
ſcere vt eis ſm dictamen recte rationis occurrat
et q̈tum poteſt ꝓuidere nititur vt quecunq̧ inter
currere pericula poſſunt ꝓuideat. et quomodo eis
obſiſtendũ ſit excogitat. Et hoc eſt quod voluit di
cere ambꝛoſius in auctoꝛitate allegata ad dubiũ
et ſimiliter Tulli⁹ in diffinitione foꝛtitudinis: hoc
idem voluit Gregoꝛius in omelijs. cũ dicebat Ia
cula q̃ pꝛeuidentur minus feriunt. et nos mala mũ
di facilius feremus ſi contra ea clipeo pꝛeſcientie
ꝓmunimur. neq̧ ſolũ volunt iſte autoꝛitates ꝙ foꝛ
tis pericula que ſubit nõ cupit eſſe repentina: ſed
etiam ꝙ q̈tum poteſt facit et nititur ne repentina
ſint ⁊ impꝛeuiſa. ¶ Pꝛobaꝛ etiã auctoꝛitate Cice
ronis pꝛimo de officijs dicentis. foꝛtis vero animi
et conſtantis eſt non ꝑturbari in reb⁹ aſperis / nec
tumultuantẽ de gradu deiici vt dicif ſed pꝛeſtanti
animo viti et cõſilio: nec a ratiõe diſcedere. Quã
q̈ hoc animi: illud etiam ingenii magni eſt / futura
ꝑcipere cogitatione et aliq̃ñ ante cõſtituere quid
accidere poſſit in vtramq̧ partẽ: et quid agendũ
ſit cũ quid euenerit: nec cõmittere: vt aliquando
dicendum ſit non putarã. ¶ Secunda concluſio.
Foꝛtitudo eſt circa pericula repentina tercio mo=
do ꝓbatur: quia ſi foꝛti cũ ĩ acie eſt aut extra aciẽ
quedã pericula ſubito appareant que ꝓuidere nõ
potuit aut de facto non ꝓuidit et ab his periculis
impellatur ad timoꝛẽ et fugã ſicut multis nõ foꝛ=
tibus contingit: ex habitu foꝛtitudinis foꝛtis co=
hibet timoꝛem et in his periculis viriliter perſiſtit
nec fugit. et hec intentio Ariſtotelis dicentis / ꝙ
foꝛtitudo verſatur in periculis repentinis. Foꝛtis
aũt (inquit) erat terribilia hominũ exiſtentia ⁊ nõ
apparentia ſuſtinere. ꝓpter foꝛtioꝛis videtur eſſe
in repentinis timoꝛibus et impauidũ ⁊ inturbatũ
eſſe q̈ in pꝛimaꝝ infeſtis. Ab habitu eñ magis: q̈ñ
minus ex ꝓparatione. Tertia cõcluſio. Foꝛtitudo
eſt circa pericula repentina pꝛimo modo. Et po=

nitur iſta concluſio contra Themem oppoſitum dicenté. Duo ſunt (inquit beatus Thomas) in opere fortitudinis: vnum quidē ꝙ̃tum ad electionem ipſius. ⁊ ſic fortitudo non eſt circa repentina. Ubi cũ autem ſalua eius reuerentia videtur cõtrariũ. Et ꝓbo ſic. Fortitudo ſm eum eſt circa repentina ꝙ̃tum ad manifeſtationē habitus virtuoſi: ſed nõ manifeſtatur habitus virtuoſus ſine actu ergo eſt circa repẽtina ꝙ̃tũ ad actũ ſ3 nõ ꝙ̃tũ ad actũ exteriorē tm̃/ qꝛ actus exterior ſine interiore non eſt actus virtutis. ergo eſt circa repentina quantum ad actum interiorem. ſed actus interior fortitudinis eſt electio ergo ē circa repẽtina pericula quãtum ad electionē. ¶ Secundo. Terribilia ſubito ⁊ nouiter emergentia inclinantia cũ vehemẽtia mētem indigent noua firmitate mentis vt nõ terreat ⁊ perſiſtat. ſ3 hec noua firmitas fit per nouam electionē: ergo circa pericula repentina eſt noua mētis electio ex habitu fortitudinis elicita. ¶ Tertio pono caſum ꝙ forti ꝓficiſcenti ad bellu3 nulla fuerit adhuc deliberatio de modo et gñe pugne/ nec cognitio certa de grauitate periculorum ⁊ ſibi inſperate et inopinate occurrant ex inſidiis hoſtes. Tunc ſic fortitudo iſtius nõ poteſt exire in actum pugne niſi per nouã electionē: ergo neceſſe eſt fortitudini huius ſi velit decertare. ⁊ nõ affici timore indebito noua electionem habere. ſed iſta electio habetur circa repentina. ergo fortitudo ꝙ̃tum ad electionē eſt circa repentina. ¶ Quarto. Nouus timor nõ põt cohiberi nec moderari niſi per nouã electionē. ſed iſta pericula repentina inclinant nouiter ad timendum/ ergo ad hunc timorem cohibēdum exigitur noua electio. ¶ Quinto quicquid ratio ⁊ cogitatio ſine habitu in diuturno tẽpore illud põt habitus intenſus in tempore paruo ⁊ exiguo. Si in periculis ꝓuiſis põt ratio ⁊ cogitatio dirigere electionem: ⁊ mediante iſta directione volũtas ex arbitrio ſuo elicere. ergo hec omnia poteſt habitus fortitudinis in tẽpore exiguo ⁊ paruo ſed hoc eſt fortitudinem habere electionem circa pericula repentina igitur. Pro hac ratione in qua conſiſtit fundamentum cõcluſionis/ aduerte ꝙ habitus facit promptitudinem. Nam q̃ ſine habitu facimus/ ex multa longa cõſideratione per habitum ſubite operamur. vt patet in citharizantibus. fortitudo autem ad executionē ſui actus multos ſibi habit⁹ cõiungit ſc3 induſtriã bellicã vſum armoꝝ/ peritiã expectandi/ aggrediendi. et multa alia q̃ cum fuerunt in viro forti ⁊ occurrerint pericula repentina: ipſe ſubito ⁊ quaſi in nõ perfecto tempore inclinatur. ⁊ dirigitur in noticiã eoꝝ que contra pericula ſubito emergẽtia faciẽda ſunt ⁊ ad reprimendũ timorem q̃ ex hmõi apparentia periculoꝝ nouiter emergentiu3 inſurgit. Et hanc rõnem intendebat Ari. in iij. ethicoꝝ cum dicebat Premanifeſta igitur quidem ⁊ ſi ex ratione ⁊ ex cogitatione aliquis preeligat repentina autē ſm habitũ. Ubi Ari. exꝓſſe dicit ꝙ fortis ſe habet in electione periculoꝝ per habitũ fortitudinis circa repentina. quõ ſe habet non habens habitum fortitudinis per rationē ⁊ cogitationem circa premanifeſta. ¶ Quarta cõcluſio. Fortitudo eſt circa pericula repentina ſecũdũ mõ. hec cõcluſio eſt Thome. Et ꝓbatur ſi facere ea que ſunt virtutis ſine multa deliberatione arguit ⁊ manifeſtat habitum illius virtutis ineſſe ergo habitus fortitudinis maxime manifeſtatur per hoc ꝙ fortis bene ſe habet circa pericula repentina. Conſequentia tenet quia in his nõ poteſt eadere multa deliberatio. Hec in ſentẽtia ratio eſt Thome. In quã ratione dicit ꝙ fortis facit ea que ſunt fortitudinis in repentinis. Dicit etiam ꝙ cõtra eadem pericula repentina habitus fortitudinis firmat animum. ⁊ cum iſta non fiat ſine electione: qꝛ nõ eſſent actus moraliter boni: ſequitur ex iſtis ꝙ ſecũda ⁊ tertia cõcluſio ſunt vere. Ad rationes dubij dico ꝙ illa conſideratio in habente habitũ intēſum fortitudinis põt haberi circa repẽtina ⁊ in exiguo tempore. ¶ Ad ſecundã dicitur ꝙ eſt ꝓ prima concluſione ⁊ ꝓbat ꝙ fortis ꝙ̃tum põt cauere debet ne pericula ſibi ſint repentina. Si tñ hoc vitare nõ poſſit per fortitudinis habitũ bñ ſe h3 circa ea q̃ in ꝓuiſa fuerunt. ¶ Ad tertiã dico ꝙ etiã in periculis repẽtinis fortis eſt bone ſpei. pericula enim repẽtina cũ per habitũ fortitudinis bene ſuſtineãtur hñt aliqđ futuritionis. Ideo eĩn dñr pericula qꝛ i eis exponimur alicui malo vel captiuitatis vl mortis: q̃ malũ nondũ eſt preſens. ſed fortis confidit euadere: imo eadē mala aduerſario infligere.

¶ Dubium tertium eſt de fortitudinis. Et videtur ꝙ finis fortitudinis ſi operatio eius per Ari. ethicorum tertio dicentem ꝙ fortitudo eſt bonum forti bonum idem finis. ⁊ accipitur ibi fortitudo ꝓ actu ſecundũ Thomam. Pro dubio eſt aduertendu3 ꝙ nos hic non inquirimus de fine omnibus virtutib⁹ cõmuni qui ſecundum Auguſtinum eſt beatitudo vel deus ipſe ſecundũ illud qđ ait. xxxiij. de ciuitate dei. virtutes quas ꝓpter ſola3 beatitudinē amamus ſic perſuadere quidã nobis audent/ ſc3 dicendo eas ꝓpter ſe amandas/ vt beatitudinem ipſam nõ amemus. quod ſi facimus etiã vti ipſas amare deſinemus: qñ illam ꝓpter quã ſolum iſtas amauimus non amamus. Et in libro de moribus eccleſie dicit ꝙ fortitudo eſt amor ꝓpter deum omnia facile perferens de hoc ergo cõmuni fine hic non inquirimus: ſed de ꝓprio fine eius. ¶ Aduertẽdũ eſt vlterius ꝙ alicuius habitus duplex eſt finis. vnus eſt cõnaturalis: alius ꝓſtitutus. Preſtitus eſt ille quē ex ꝓſtitutione operantis per operationē habitus ꝯſequi intẽdimus. Et iſte eſt duplex. quidã eſt libere et ſine conformitatē ad rectã rationē ꝓſtitutus: ſicut lucrum eſt finis medicine in eo qui acquirit medicinã vt lucret. Et beneficiũ hoc mõ finis eſt ꝓdicationis in eo qui ꝓdicat vt habeat bñficiũ. ¶ Alius eſt finis ꝓſtitutus ſm dictamen recte rõnis. Et iſte eſt duplex: quidã eſt vlis q̃ ſc3 vliter in omni actu talis habitus a recte ꝓſtituẽte preſtituitur. ¶ Alius eſt non vlis qui nõ vlr et regulariter ſed in ceteris caſibus etiam ſm dictamen recte rõnis ꝓſtituitur. ¶ Tunc fit ꝑma ꝯcluſio. Actus fortitudinis eſt finis cõnaturalis habitus. Probat. qꝛ ſi vniuerſaliter eq̃ bñ ⁊ eq̃ faciliter ac expedite eliceremus actũ fortitudinis ſine habitu ⁊ cũ habitũ nõ eſſe op⁹ habitu fortitudis ē ꝓpter actũ tãꝗ̃ ꝓpter finē ſibi ꝯnaturalē. Secũda cõcluſio. Act⁹ fortitudinis non eſt finis ſm ꝓſtitutionē ipſius hibitus Probatur. actus ⁊ habitus habent eundem finem preſtitutum. ſed actus fortitudinis non eſt finis actus per preſtitutionem. ergo nec habitus ¶ Secundo nullus elicit actum fortitudinis

Tertium dubium. Tho. vbi ſup ar. 7.

Nota bñ.

conformiter ad rectam rationem niſi gratia ali-
cuius alterius quod intendit conſequi per huiuſ-
modi actum: ſcꝫ vel cauſa defenſiõis ciuitatis vel
prohibendo iniurie: q̄ talis eſt ꝙ ad eam ꝓhibẽdã
recta rõ dictat eſſe ſubeũda ꝑicula belli ergo ſeq̄t
ꝙ actus fortitudinis hꝫ finẽ aliquẽ aliũ a ſe. ergo ⁊
habitus. ¶ Tertio. Si non eſſet neceſſe ꝯſtituere
aliquẽ finẽ actui/ ſeq̄ret ꝙ liceret duobus ꝑncipi-
bus inter quos nulla eſt de iure vel iniuria cõtẽtio
cõgregare gentẽ ⁊ exercitũ vter fortiꝰ faceret ⁊ ſe
hoc mõ fortiter faciẽdo periculis mortis obijcere
Et ptꝫ ꝯña q̄ actus illi poſſent habere oẽs circũ-
ſtantias requiſitas ad actũ fortitudinis cũ nõ exi
guat ꝯſtitutio alicuiꝰ finis quẽ fortis ꝑ operatio
nẽ ſuã natꝰ eſt ꝯſequi. Nec valet dicere ꝙ ille actꝰ
haberet iniuſticiã annexã ſcilꝫ mortẽ innocẽtiũ: q̄
reſpõdebit ꝙ volẽti nõ fit iniuria: et ꝙ iſti ſub peri
culis mortis volunt fortiter facere ⁊ ex mutuo cõ
ſenſu. ¶ Quarto. Quecũqꝫ duo ſic ſe habẽt ꝙ po-
ſtremũ natũ eſt haberi per ꝑmũ nõ poneret ſi po-
ſtremũ ſine eo haberet: tunc poſtremũ eſt finis ꝑo
ris. ſed ꝓhibitio iiurie nata eſt haberi ꝑ actũ forti
tudinis: ⁊ ſi eſſet poſita ꝓhibitio iniurie ꝑ aliud q̃
ꝑ actũ fortitudinis nõ poneret actus fortitudinis
ergo ꝓhibitio iniurie eſt verus finis ipſius actus
fortitudinis. Maior ꝓbatur q̄ oẽ tale eſt gr̃a cu-
ius aliquid fit ⁊ minor ꝓbat. q̄ actꝰ q̇ diceret for
titudinis aliter factus nõ eſſet actus fortitudinis
ſꝫ temeritatis. et hic loquor de actu exteriori vel
de actu interiori iperatiuo executiõis. ¶ Quito:
nullus actus bonus ⁊ laudabilis quo ledit ꝓximꝰ
hꝫ ſeipſum ꝓ ſine ex ꝯſtitutione. q̄ ledere ꝓximuꝫ
nõ eſt ex ſe bonũ: ſꝫ tm̃ gratia alicuius alterius a
ſe. ſꝫ ꝑ actũ fortitudinis ledit ꝓximus q̄ vulnerat
ſpoliat/ occidit. ergo ꝑter actũ ipm̃ neceſſe eſt eẽ
aliũ finẽ ꝓpriũ ex ꝯſtitutione. ¶ Tertia ꝯcluſio ve
re fortitudinis nihil eſt finis ſm̃ ꝯſtitutionẽ niſi qđ
ſm̃ rectã rationeꝫ ꝯſtitui põt ⁊ dꝫ. Probatur q̄ ſi
aliud ꝯſtituatur ex intenſione operãtis tunc actꝰ
gratia illius actus nõ erit actus fortitudinis. Si
cut pꝫ de fortitudine coacta: aut ꝓpter furorem q̇
non ſunt vere fortitudines. ¶ Quarta concluſio.
Non quodlibet quod ſecũdũ rectã rationẽ ꝯſtitui
põt actui qui videt eſſe fortitudo eſt finis vere for
titudinis. Probat de fortitudine politica q̄ nõ eſt
vera fortitudo ⁊ tñ ꝯſtituit ſibi aliquid qđ ſm̃ re-
ctam rõẽ nvidet ſibi ꝯſtitui poſſe. ¶ Quĩta cõclu
ſio. Ille eſt verus finis fortitudinis actus gratia
cuius habitus vere fortitudinis natꝰ eſt inclinare
in hmõi actum. Probatur auctoritate Ari. in. iij.
ethi. dicentis. Finis aũt omis operationis eſt qui
ſecundũ habituꝫ id eſt finis operationis eſt qui. i.
qui ſibi conuenit ſecundũ habitum. i. ſm̃ inclina-
tionem habitus. Ubi vult dicere Ari. ꝙ finis ope
rationis nõ eſt oĩs ille quẽ ſibi ꝯſtitur operans ſꝫ
eſt illa gratia cuius habitus natus eſt in hmõi oꝑe
rationem inclinare. Que ſententia Arꝫ. de acti-
bus per ſe hominis eſt vniuerſaliter vera. De acti
bus autẽ ⁊ habitibus aliis tã virtutũ q̃ vicioꝝ ex
poſitione indiget. ſed de hoc alias. ¶ Sexta con-
cluſio. Ille eſt verus finis ſcđm ꝯſtitutionẽ habitꝰ
fortitudinis gratia cuius facti ſunt actus ꝓprie ⁊
per ſe boni ex quibus habitus fortitudinis genera
tus eſt. Probatur. q̄ quicquid hꝫ vel habuit actꝰ
generatiuus habitus ꝓ obiecto illud hꝫ habitus
⁊ nõ aliud. ergo quecũqꝫ finẽ ꝓ obiecto habuit a-
ctus ꝓprius ⁊ per ſe fortitudinis illũ eũdẽ ⁊ alium
habet habitus. aña ꝓbatur q̄ (vt dictũ eſt) circun
ſtantie actuum exteriorẽ ſunt obiecta actuũ inte-
riorem per ſe bonoꝝ ⁊ etiã habituuꝫ. ¶ Septima
ꝯcluſio. Nihil niſi bonũ eſt oꝑationis vere fortitu
dinis finis. Probat fortitudo eſt bona forti. ergo
finis oꝑationis fortitudinis eſt bonus ꝯña tꝫ q̄ fi
nis vniuſcuiuſqꝫ eſt qui ſm̃ habitũ. Et aña ꝓbat:
q̄ vnũ quodqꝫ denoiatur fine ad vnũ ſẽſum ꝙ nul-
lus habitꝰ eſt bonꝰ. niſi finis gratia cuius ſit ſit bo
nus Nõ opꝫ tñ ecõtra ꝙ ſi finis ſit bonꝰ. etiã habi
tus vel operatio ſit bona. q̄ põt eſſe peccatuꝫ ſm
aliã circũſtantiã. Et hanc rationẽ tangit. Arꝫ. in
iij. cũ dicit. Finis autẽ oĩs operationis eſt qui ſm
habitum. et forti autẽ fortitudo bonũ talis autẽ ⁊
finis. determiatur autẽ vnũ quocqꝫ fine. Et cõclu
dit ꝙ fortis boni gratia ſuſtinet et operat qui ſm
fortitudinẽ. Quis aũt ſit iſte finis/ dictũ eſt: q̄ ꝓ-
pulſio vel ꝓhibitio iniurie: nõ cuiuſlibet: ſed ꝓ qua
repellenda recta ratio dictat eſſe ſubeunda mor-
tis pericula. ¶ Ad rationẽ vbi cõceditur auctori
tas Ari. ſed dicit ꝙ in ea Ari. non accipit bonũ ꝓ
fine. Nã ſic exponẽdo textus ille nullo mõ eſſet ad
ꝓpoſitum Ari. ibi eñ Ari. vult ꝓbare ꝙ fortitudo
operat gratia boni: ita ſcilꝫ ꝙ operatio fortitudis
ſit gratia alicuius boni. qđ nunq̃ poſſet ꝓbari ꝑ
hoc mediũ ꝙ operatio fortitudinis eſt finis fortis
vel habitus ipſius fortitudinis. Et ꝙ loquit ibi po
tius de fine operationis q̃ de fine habitus/ ptꝫ ex
textu rotundo. Finis (inquit) oĩs operationis eſt q̇
ſm̃ habitũ. Et intendit ſic arguere Ari. Cuiuſcũ-
qꝫ habitus finis eſt bonus eius operationis etiã fi
nis eſt bonus ſed finis fortitudinis eſt bonus ergo
finis operationis eius eſt bonus. Et hanc ꝯcluſio
nẽ ponit in fine totius deductionis: boni vtiqꝫ gr̃a
fortis ſuſtinet ⁊ operat q̇ ſm̃ fortitudinẽ ⁊ eam ad
hunc imediate añ principiũ rõnis paulo vliꝰ ꝓpo-
ſuerat: dicẽs. Scđm dignitatẽ eñ ⁊ vt ratio vtiqꝫ
patit ⁊ operat fortis. maiorẽ iſtius rõnis ꝓbat q̄
finis oĩs operatiõis eſt q̇ ſm̃ habitũ hoc eſt opera
tio hꝫ illũ finẽ quẽ hꝫ habitus. i. gratia cuiꝰ habi-
tus inclinat in actũ/ minorẽ ꝓbat autẽ fortitudo ẽ
bonũ forti ꝙ finis fortitudinis eſt bonus q̃ ꝓbatio
nẽ ponit ſub his verbis ⁊ forti fortitudo eũt bonũ
talis aũt ⁊ finis Jã autẽ ꝯñam ſtatim ꝓbat deter-
minat aũt vnũqđqꝫ fine. Et ꝯñter ꝯcludit ꝯcluſio
nem intentẽ ꝙ ſcꝫ fortis operat boni gr̃a. Ex qui
bus ptꝫ ꝙ ibi forti aũt fortitudo bonũ/ ⁊ nec bonũ
accipit ꝓ fine nec fortitudo ꝓ operatione. Et ſi di
cas ꝙ finis vnius cuiuſqꝫ agẽtis eſt vt ſimilitudinẽ
ſue formet in alterum inducat. ſicut finis ignis ca
lefacientis eſt vt inducat calorẽ in patiente: ergo
finis fortitudinis eſt vt ſimilitudinẽ ſui hitus exꝓ-
mat i actu. Ad hãc rõnẽ rñdet ꝙ eſt duplex agẽs.
qđdã ẽ mere naturale: vt ignis. aliud mere volũta
riũ vt volũtas creata vel increata aliud mixtũ qđ
lꝫ naturaliter cauſet ac ciuitas tñ ſua dependet a
volũtate creata: Jtẽ naturale eſt duplex vniuocũ
⁊ equocũ de vniuoco mere naturali cõcedo. de eq-
uoco eſt multũ dubiũ. Sol eñ nõ videt imprimere
ſimilitudinẽ ſuã in his inferioribus: de agẽte etiã
mere volũtario nõ videtur verũ. Nã voluntas cuꝫ
elicit vel imperat actũ nullã ſimilitudinẽ ſuã impꝛ-
mit in effectũ quicquid tñ ſit q̄ hec ſaluari pñt ad

ſenſuʒ quēdā in ꝓpriū. Ideo dico ꝯformiter ad ea q̄ dicta ſunt ꝙ duplex eſt finis hītus vnus eſt cōnaturalis. ꝛ de illo concedo (alius eſt ſm ꝑſtitutionē ꝛ de illo nego. Cum autem Ari. dicit operationeʒ virtuoſam gratia alicui⁹ fieri/ ſemꝑ loquiť de fine ſecundū preeſtitutionem ꝛ non de fine cōnaturali.

Q Uerť ſeptimo. Utruʒ

fortis qui ſe pōt ſaluare ꝑ fugā magis debeat eligere mori q̄ꝫ fugere. Arguiť ꝙ nō: de duobus malis ſemꝑ min⁹ eligendū eſt ſed fugere eſt minus malū q̄ꝫ mori: ergo fortis magis dʒ eligere fugere q̄ꝫ mori. In oppōm eſt Ari. i ethicis/ q̄ in multis locis oñdit ꝓ aliquib⁹ operib⁹ turpibus vitādis ſubeundā eſſe mortē. ¶ Notandū ē ꝙ ſuppoſita veritate fidei q̄ ponit imortalitē aīaꝝ ꝛ aliam vitā poſt hanc. in qua ꝑmiant eternaliter boni ꝛ eternaliter afficiūť ſupplicijs mali: queſtio nō habet tm̄ difficultatē. Et ideo ſm hāc veritatem fidei ſupponiť tāq̄ꝫ certū q̄ꝫ licitū eſt ꝓ fidei integritate. ꝛ reꝝ publicaꝝ defenſione mortē ſubire ab alio/ nō a ſe illatā. Sed hoc diffuſius tractabitur cū de perſeuerantia agetur. Neq̄ꝫ hic diſputāda eſt illa queſtio. Utrum ratione naturali ꝓbari poſſit immortalitas anime. et quid de hoc ſenſerit Ari. ſuppoſito ergo ꝙ ex naturalibus nihil de hac immortalitate et de vita futura cognoſci poſſit: ꝙ ſit etiā ſuſpenſa ꝓ nunc traditio fidei. ¶ Sit igiť prima concluſio. Multa ſunt peccata q̄ magis fugiēda ſunt mors: ita ꝙ ſi viro bono offerať ꝯditio mortis/ niſi ea ꝑpetret/ potius dʒ ſubire mortē q̄ꝫ ea ꝑpetrare ꝓbať auctoritate Ari. in. iij. q̄dā (inquit) fortaſſis nō eſt cogi: ſʒ magis moriēdū patiēte duriſſima. Etem̄ euripedis Alcmeona deriſoria videť cogentia matrē occidere. Et ſi dicas ꝙ hoc nō dicit Ari. ſimplr̄: ſʒ ſub dubio cū addat fortaſſis. Rn̄deť ꝙ hoc aduerbiū nec equalēter addiť in tranſlatione Aretini. qđ ſi addidiſſet Ari. cā dubitatiōis nō ꝯcluſiſſet aſſertiue ꝙ illa de Alcmeone Eupedie eſſent digna irriſione. ¶ Scđa cōcluſio nō quocienſcūq̄ꝫ fortis certus eſt ſe nō poſſe ſaluari niſi ꝑ fugā fugere dʒ: ꝓbatur ꝛ ponatur caſus ꝙ ad fugaʒ viri fortis ſequať fuga totius exercitus ꝛ deſtructio reip. ꝛ per nō fugā eius ſequatur virilis defenſio totius exercitus. ꝛ ſuppono ꝙ hec ſint ab eo cognita. Tūc arguo ſic iſte per fugā ſuā exponit totā malitiā ꝛ vniuerſam rēpu. periculo mortis. ergo fuga ſua eſt cōtra dictamē recte rōnis ergo recta ratio dictat in caſu ꝑdicto potius eſſe ſubeundā mortē/ q̄ꝫ fugiēdū. ¶ Scđo ꝛ hec ratio vʒ ad ꝓbādū ꝯñam ꝑdicte rōnis. Omne illud gratia cuius fortis ſm dictamen recte rōnis ſe exponere dʒ periculo mortis eſt a viro forti vite ſue ꝑferēdū Patet hec maior ex ſe qꝛ ſi vita ſua eſſet ꝑferenda ab illo/ illi bono nūq̄ꝫ grā illius boni debēt ſm rectā rōnem ſe exponere periculo mortis. ſed fortis gratia defenſionis reipu. ſe periculo mortis ſm rectum rōnis dictamē exponere dʒ. alias fortitudo bellica vel q̄cūq̄ꝫ alia in qua ſubeūdū eſſet mortis periculū nō eſſet virtus moralis. Et erraſſet turpiter Ari. volens aliquē ꝑncipaliter fortē dici qꝛ circa bonā mortē eſt impauidus. igiť. ¶ Tertia ꝯcluſio: aliqñ cū fortis videt ꝙ per ſolā fugam ſaluari pōt fugere ꝛ nō manere ī acie teneť. ꝓbať. ꝛ pono caſum ꝙ iſte vir fortis ſit cōſultiſſimus ꝛ peritiſſimus bellorum/ ꝛ ꝙ ab eo pendeat ſalus totius ciuitatis ꝛ tota adminiſtratio belloruʒ ita ꝙ nullus appareat cōſilio ꝛ auctoritate cuius bella poſſint regi. ſed ſit veriſimile totā rēpu. in man⁹ hoſtiles peruenturā eſſe ſi iſte defuerit. cognoſcat vlterius veriſimile ꝙ per fugā ſuā nullū detrimentū afferť exercitui pugnanti ita ꝙ nec fuga alioꝝ conſecutura eſt/ nec deiecto militū pugnantiū. Tunc ſic. iſte vir fortis non ſubijt periculum mortis pugnando/ niſi ꝓ defenſione rei. ſed conditio rerum eſt talis ꝙ nō fugiendo ipſe deſtruit rēpu. ꝛ deſperandū eſt de ſalute reipu. fugiendo vero adhuc de ſalute reipublice ſperandum eſt: ergo ſecundum dictamē recte rationis debet fugere et nō mori. Probatur etiā auctoritate. Ciceronis primo de officijs. Nū q̄ꝫ omnino (inquit) periculi fuga committēdum eſt vt imbelles timidiq̄ꝫ videamur: ſed fugiēdum etiā illud ne offeramus nos periculis ſine cauſa. quo nihil poteſt eſſe ſtultius. Et paulo poſt. quare in tranſquillo tempeſtatem aduerſam optare demētis eſt. Subuenire autem tēpeſtati q̄ꝫuis ratione: ſapientis eſt eoq̄ꝫ magis ſi plus adipiſcatur re explicata boni/ q̄ꝫ addubitata mali ſed in hoc caſu per mortem iſte nihil adipiſcitur boni ꝛ certus eſt etiam ſe non plus adepturum per mortem q̄ꝫ per fugam. igitur. Secundo mors in bello non eſt ſubeunda/ niſi gratia alicuius boni quod eſt finis operationis fortitudinis. ergo quocienſcunq̄ꝫ illud bonum veriſimiliter deſtruitur per mortem et per fugam adhuc remanet ſpes ſalutis mors illa eſt turpis et fuga honeſta. ſed in ꝑdicto caſu hec omnia contingunt. igitur. Inde eſt ꝙ ſapienter multis regibus conſultum eſt ꝙ cū belluʒ agitur ipſi abſint bello: ſed in loco tuto ꝛ forti ſe cōtineant. ne ad periclinationem regis ſequatur periclinatio totius rei. regni. ¶ Quarta ꝯcluſio vir fortis ꝓ defenſione patrie debet ꝛ teneť ſe nō tm̄ periculis mortis/ ſed etiam ipſi morti exponere. Probatur. aliquando fortiter faciendo pulchrū eſt ꝛ honeſtum mori: ſed nulla cauſa mortis ſuſcipiende videtur honeſtior q̄ꝫ illa que ꝓ defenſione rei. ſuſcipiť. igiť. Maior ꝓbatur per Ari. in. iij. Similiter autē (inquit) et viriliter agunt in quibus eſt fortitudo et bonum mori. Ex qua auctoritate patet ꝙ aliquib⁹ eſt fortitudo: et in his honeſtum eſt mori. Secundo probatur per illud eiuſdem quod dicit contra eos qui videntur fortes propter experientiam. hi autem ex principio periclitantur vt meliores exiſtentes: cognoſcentes autem fugiunt mortem magis turpi timentes. fortis autem non talis. Quid autem ſit illud turpe dixit immediate prius cū de ciuili multitudine que fugientib⁹ militibus occidiť dicebat. Ciuilia autem permanentia moriunť. his quidem enī turpe fugere: ꝛ mors tali ſalute eligibilior ſalute ſcʒ queſita per fugam. Ex quibus verbis ſcđm Ariſtotelem patʒ ꝙ fortis magis eligit mortē quā turpem ꝛ inhoneſtā fugam. Tertio ꝓbatur per illud eiuſdē capitulo vltimo de fortitudine. Mors q̄dem ꝛ vulnera triſtia forti (ꝛ volēti) erūt. Suſtinet autem hec quoniam bonum/ vel quoniā turpe nō. Ex qua auctoritate patʒ/ ꝙ ſuſtinere mortē eſt bonum id eſt honeſtum ꝛ decorū: ꝛ non ſuſtinere turpe ꝛ inhoneſtū. Quarto ꝓbatur per illud quod immediate ſequiť ꝛ q̄ꝫto vtiq̄ꝫ magis virtutē habeat omnē ꝛ felicior ſit: magis in morte triſtior erit. tali Nota bn̄.

enim maxime viuere dignū. et iſte maximis bonis ꝓuat̃ ſciens: triſte aūt hoc. ſed nihil minus fortis. Ex qua auctoritate ptʒ. ꝙ aliquis moriens in bello eſt fortis ⁊ habet omnē virtutē. ergo mors tunc eſt recte ſuſcepta. ſed mors nūꝙ̄ recte ſuſcipit̃ niſi cū tenemur eā ſm̄ dictamen recte rationis ſuſcipere. igit̃. ¶ Quinto ꝓbatur auctoritate Ciceronis ꝑmo de officiis. Temere (inq̄t) in acie verſari ⁊ manu cū hoſte ꝯfligere immane quidā ⁊ beluaꝝ ſimile eſt. ſed cum tēpus neceſſitas ꝗ̄ poſtulat / decertandū manu eſt. ⁊ mors ſeruituti turpitudiniꝗ̄ anteponenda. ¶ Sexto ꝓ ſeruādis ꝓmiſſis licet ſe cruciatibꝰ acerbiſſimis et morti exponere: ergo ⁊ ꝓ defenſione rei. Añs ptʒ exēplo Marci Reguli. qui cū feciſſet cū hoſtibus certas pactiones de captiuis petiſſetꝗ̄ vt ſibi liceret ire romam / vt pactiones iſte reciperent̃: interpoſita fide de redeū do: cūꝗ̄ noluiſſent eas recipere romani: rediit ad hoſtes extrema queꝗ̄ paſſurus. q̄ exēplo (vt vult cicero. iii. de officiis) vix vllū eū ant laudabilius / aut pſtantius. ¶ Septimo: Vnicuiꝗ̄ recta ratio dictat ꝙ magis dʒ eligere ſolus mori / ꝙ̄ mori cum ceteris ⁊ cū patrie deſtructione. ſed in certo caſu ꝯtingit ꝙ per fugā viri fortis ⁊ ipſe ⁊ ceteri oēs et vniuerſa regio peribit: vbi perſiſtendo et moriēdo reſiſteret̃ hoſtibus in caſu ſcʒ quo iſto viro forti fugiente ceteri fugerēt / ⁊ hoſtes infeſtiſſimi eos fugientes pſequerent̃ / ⁊ ciuitatē caperēt: in qua eſſet tota ſpes defenſionis. ergo in tali caſu iſte vir fortis dʒ ſe exponere nō ſolū periculo mortis: ſʒ etiā ipſi morti ꝓ defenſione reipu. Neꝗ̄ dubiū eſt hanc ſententiā clariſſimos oēs duces fuiſſe ſecutos qui ſēper magis elegerunt honeſte moriēdo patrie ſuccurrere ꝙ̄ turpiter patriam deſerere ac prodere. ¶ Octauo Vir fortis fugiendo in caſu ꝑdicto nō affert ſibi bonū niſi breue aut momētaneū ſcʒ ꝓlōgationē vite ꝑ decē aut duodecim annos: nec quidam certā ſed multis caſibus ſubiectā. Res publica vero ⁊ vniuerſo populo nō ſolū qui eſt ſed etiaʒ qui ex pn̄tibus erat ꝓcreādus icōparabile detrimentū. ſtādo vero ⁊ viriliter ꝓ ſalute patrie decertādo ⁊ moriēdo affert ecōtra bonū ſine cōparatione maius: ꝙ̄ eſt illud qđ ꝑ fugā cōſequit̃. ergo ſm̄ dictamē recte rōnis ipſe tenet̃ in tali caſu ſe mori ꝓ ſalute reipu. exponere. ¶ Sed cōtra ꝑdictas ꝯcluſiones arguitur. cōtra ſecundā ⁊ quartā concluſiones. Primo ſic. nulla operatio virtutis eſt q̄ nō ſit felicitas vel ad felicitatē ordinata. ſʒ mors deſtruit oīno felicitatē. ergo mori nō pōt eſſe opus virtutis ⁊ per ꝯñs cōcluſiones ille falſe. ¶ Secundo virtus nō inclinat cōtra naturā: q̄r eſt perfectio nature ſed inclinatio moriendū eſt ꝯtra naturam: cū ꝑ eam deſtruat̃ natura igit̃. ¶ Tertio vel talis mors ſuſciperet̃ ꝓpter bonū ꝓpriū vel ꝓpter bonū alienū. Nō ꝓpter bonū ꝓpriū q̄r totū in morte amittit̃. Nec ꝓpter bonū alienū: q̄r ex quo nō ponit̃ alia vita: ipſe nō poſſet aliis ꝓcurare maiꝰ bonū ꝙ̄ ſit illud qđ perdit ergo bonū ſibi ꝓpriū dʒ pferre alieno. ¶ Quarto nos legimus de viris ſanctiſſimis / qui ꝗ̄uis ſcirent aliam eſſe vitā poſt hanc: ipſi tñ fugiebāt ab infidelibus cū mortē alit̃ euitare nō poſſent. ergo multo magis vir fortis fugere dʒ cū cognoſcunt ſe nō niſi ꝑ mortē euadere poſſe. Quinto qđ eſt minꝰ delectabile ⁊ magis triſte eſt magis fugiēdū ꝙ̄ qđ eſt magis delectabile

Argu. bu. 3 . ethi. q̄ſti. 18.

et minus triſte. ſed fugere eſt minus triſte ꝙ̄ mori cū in morte ſit maxima triſtitia igitur. ¶ Ad ꝑmā iſtaꝝ rōnū nego maiorē. ⁊ dico ꝙ ſunt aliqui actꝰ / extendēdo actū ad paſſionē qui nec ſunt actus ordinati felicitatē nec ipa felicitas: ſed imperati ab actu qui eſt felicitas / vel maxima et glorioſiſſima pars felicitatis. Velle eñ mori ꝓ defenſione ciuitatis eſt maximus actus felicitatis politice. mori autē eſt actus ab hm̄oi felicitatis actu imperatus ¶ Ad ſecundā dico ꝙ in hoīe eſt duplex natura ſcʒ corporalis ⁊ dico ꝙ virtus cōtra hm̄oi naturā frequenter inclinat ita ꝙ inclinatio hm̄oi nature ⁊ inclinatio virtutis ſunt ꝯtrarie. Alia eſt natura ſpiritualis ⁊ intellectualis. ⁊ dico ꝙ virtus non inclinat ꝯtra hm̄oi naturā. i. cōtra ꝓpriā inclinationē huius nature. Et ꝓpriā dico illā quā hʒ ex ſe / ⁊ nō ex habitibus aut moribus corruptis. Et ad minorem nego loquēdo de inclinatione nature ſpūalis. Ipſa eñ inclinat̃ magis ad habēdos excellentiſſimos actus virtutū ꝙ̄ ad diutius durandū. Ideo cū in caſu ꝑdicto mori ſit excellentiſſimus actus felicitatis politice inclinat̃ ad illū actū. ¶ Ad tertiam dico ꝙ mors imperat̃ ꝓpter bonū ꝓpriū: q̄r ſcʒ aliter nō pōt habere ille excellēs actus felicitatis politice: et ꝓpter bonū alienū ſcʒ ꝓpter defenſionē ciuitatis vel rei. Et ad ꝓbationē ꝙ nō ꝓpter bonū ꝓpriū q̄r totum in morte admittit̃. ꝯcedo. dico tñ ꝙ illū bonū actū habere ꝑ momētū ⁊ nō perdere culpabiliter ſed virtuoſe cōſeruare eſt multo melius ꝙ̄ ꝓlongare vitā ſuā ꝑ longū tēpus. ⁊ ad ꝓbationē ꝙ nō ꝓpter alienū: rñō ꝙ multo maius bonum ꝓcurat aliis ⁊ ſine cōparatione diuturniꝰ ꝙ̄ ſit illud qđ perdit: ſicut factū quod in vltima rōne quarte cōcluſionis. Et ſi dicas ꝙ ꝑ mortē perdit bonum virtutis bonū autē virtutis nulli ꝓcurat. Ad hoc reſpondeo / ꝙ volēdo mori hʒ ſumū actum virtutis politice vt dictū eſt. dico ſcđo: ꝙ volendo fugere careret iſto bono etiā culpabiliter. ⁊ ꝑ ꝯñs acquireret in ſe viciū de ſtande infelicitatis politice. dico tertio ꝙ moriēdo nō perdit illud culpabiliter ſicut nō moriēdo ꝓpter ſalutē q̄ſitā ꝑ fugam culpabiliter perderet q̄r ergo meliꝰ eſt perdere aliquid qđ aliq̄n perdendū eſt nō culpabiliter: immo virtuoſe ꝙ̄ culpabiliter illo carere: ideo magis dʒ eligere mori ꝙ̄ fugere. ¶ Ad quartā cōcedo antecedens. ⁊ hoc fuit in caſu quo vita eoꝝ erat plus ꝓfuturo ꝙ̄ mors / eneꝗ̄ tñ concedo ꝙ quotienſcūꝗ̄ mortem fugierunt / ipſi recte operati ſunt. ¶ Ad quintā concedo maiorē de eo quod eſt magis delectabile ⁊ minꝰ triſte viro virtuoſo ⁊ ad minorē dico ꝙ licet mors ſit triſtabilis viro virtuoſo turpis tñ fuga multomagis triſtabilis ⁊ minus delectabilis ꝓpter eam eñ vir fortis nullam penitus delectationem ſuſcipit. ſed ꝓpter mortē ſuſcipiendā cōfirmat animū aduerſus eam / q̄r imperat eam ⁊ frequēter delectat̃ ⁊ placet ſibi actus virtutis. ⁊ tāta firmitas animi cōtra malū mortis. ¶ Contra terciā concluſionē. arguitur illud eſt magis eligendū in quo maius bonū acquiritur ⁊ minus bonū amittitur. ſed in fuga nō acquiritur niſi ꝓlongatio boni nature ⁊ amittitur bonū virtutis per mortem aūt acquiritur bonū virtutis ſcʒ ſummus actus fortitudinis: ⁊ perdit̃ tñ breuis ꝓlongatio vite. igitur mors eſt fuga preeligenda. Secundo de duobꝰ malis ſemper maius malum eſt magis fugiendum ſed

naturam modico tempore ornari virtute eſt minꝰ malū ꝙ̄ eam longo tēpore viciatā manere. igitur mors eſt magis eligenda ꝙ̄ fuga ¶ Tertio. Arguitur auctoritate ſenece ⁊ omnium aliorum philoſophorum ⁊ Tullij libro de officijs ⁊ de tuſculanis queſtionibus qui omnes nituntur inducere ad cōteptum mortis. ⁊ ad hoc ſuadendū multas rōnes adducēt. ¶ Quarto eligibiliꝰ eſt viuere ſano corpore per paucos dies ꝙ̄ egro corpore per multos ergo etiam eligibilius eſt viuere paruo tempore cum operibus virtutum ꝙ̄ multo cum operibus viciorum. ¶ Ad rationes iſtas reſpondetur ꝙ omnes excepta tertia fundantur in hoc ꝙ fuga illa eſſet vicioſa / ⁊ mors virtuoſa ⁊ glorioſa. Econtra autem dico ꝙ mors illa in caſu cōcluſionis eſſet temeraria ⁊ fuga virtuoſa ac laudabilis. ¶ Ad tertiam dico ꝙ laudabiliter faciunt philoſophi inducendo homines ad cōtemptum mortis ſed vt ipſi volunt magni animi eſſe contempnere mortem cum ratio dictat eam eſſe ſubeundam. ita etiam volunt eam non eſſe temerarie et contra iudicium recte rationis ſubeundum quod contingeret in caſu tertie concluſionis. ¶ Ad rationem ante oppoſitum dico / ꝙ in caſu fugere eſt maius malum ꝙ̄ mori quia fugere eſt malum moris mori autem eſt tantum malum nature.

Queritur octauo Utrū forti viro liceat ſe interimere: ne veniat in poteſtatem inimici. Arguitur ꝙ ſic exemplo virorum excellentiſſ. morꝝ qui ne venirent in hoſtium manus ſeipſos interemerunt. ¶ In oppoſitum arguitur auctoritate Ari. dicentis hoc eſſe timidi. Notandum eſt ꝙ cōtingit dupliciter deſidera eſt mortem. vnomodo vt fugiamus malum pene vt ſeruitutem / carceres tormenta / paupertatem / infamiam. aliomodo ad fugiendum malum culpe vt reuelationem cōfeſſionis / negationeꝫ fidei / idolatriaꝫ / ⁊ multa huiuſmodi. malum pene eſt duplex: vnum eſt quod rationabiliter ⁊ appetere ⁊ procurare poſſumus nobis vt inopia / egeſtas / fames / ſitis. Aliud eſt quod ꝓcurare nobis ipſis nō poſſumus ſine peccato mortali vt virgo non pōt ꝓcurare ſibi deflorationē ſuaꝫ per virum nō ſuum ſine peccato mortali. Item aliqua horum ſunt que nobis mere paſſiue habentibus duci poſſunt ad effectū vt corruptio virginis. Alia ſunt ad que exigitur actum noſtra: vt mēdacium falſum teſtimoniuꝫ / ydolatria occiſio matris et multa huiuſmodi. Prima cōcluſio: ꝓ nullo malo pene vitando licet cuicunqꝫ ſe interimere: ꝓbatur primo auctoritate Ari. hoc expreſſe diffinientis Mori autem fugientem inopiam vel cupidinē vel aliquid triſte non fortis ſed magis timidi Et rationem ſubiungit mollicies enim fugere laborioſa: ⁊ non quoniam bonum ſuſtinet: ſed fugiens malum. Secundo nullum malum pene eſt tam maluꝫ ꝙ̄ malum eſt priuatio vite ergo pro nullo malo pene vitādo vir fortis ſe interimere debet antecedēs probo de malo pene quod non non eſt vita diuturnius quia de illo intelligo Inter quecūqꝫ mala pene vita pōt haberi omni virtute plena. ⁊ his oibꝰ malis vir bonus ⁊ prudēs pōt ad virtutē vti. ⁊ inter hec virtutū omniū vel ſaltem excellentiſſimaꝝ actus exercere ea ſcilicet equanimiter tollerādo ſed ad priuationē vite ſequit̄ horum omnium ꝓuatio igitur Tertio vnus quiſqꝫ minus habet poteſtatem ſue mortis ꝙ̄ alterius. nā iudex poteſtateꝫ hꝫ mortis aliene et ſimiliter tortores auctoritate legū id ſibi concedentiū. ſed nulli licet ꝓ fugiendo quocūqꝫ malo auctoritate ꝓuata occidere alterū: ergo nulli licet ꝓ quocūqꝫ malo fugiēdo interimere ſe. Quod ſi dicas ꝙ licet hoſtem publicum occidere ⁊ furem nocturnū ⁊ hoſtem etiā priuatū ſi inuadat ⁊ aliter mors euitari nō poſſit. Dico ꝙ hec oia auctoritate publica: ⁊ a iuribus aut poſitiuis aut nature cōceſſa fiunt ⁊ nō auctoritate priuata. ¶ Quarto quicūqꝫ ſe cauſa fugiendi mali interimit impatiētia vincit̄. ergo quilibet talis eſt malꝰ Añs ꝓbatur qꝛ talis nō ſe interimeret niſi malum illud impatientius ferret. Et hanc rationē innuit Auguſtinus. xix. de ciuitate dei capitu. iiij. Utruꝫ obſecro (inquit) Cato ille patientia an potius impatiētia ſe peremit. Nō eñ hoc feciſſem niſi victoriam Ceſaris impatiēter tuliſſet. Quinto ois deiectio animi infra dignitatē ſuā ꝓpter incūbentia mala q̄ nō ſunt i ſua poteſtate poſita eſt turpis inhoneſta ⁊ flagitioſa: ſed qui ſe ꝓpter fugā malorū interimūt, habēt animū infra dignitatē ſuā longe deiectū cū ad dignitatē animi pertineat equanimitas tam in aduerſis ꝙ̄ in ꝓſperis: nec erigi ꝓſperis: nec aduerſis frangi. ¶ Sexto ois qui occidit hoiem ſine auctoritate publica eſt verus homicida ⁊ pena homicidaꝝ puniēdus eſt ſed qui ſe occidit hoiem occidit ſine auctoritate publica cū nulla ex hoi facultatē cōceſſerit ſe occidēdi. ¶ Septimo mala pene q̄ quis vel iam patit̄ vel ſe paſſurū formidat nō faciunt hominē nocentē ⁊ dignū morte: ergo quicūqꝫ ꝓpter hec tm̄ occidit ſe occidit auctoritate priuata cum quē ſcit innocētē ⁊ nullomō nocentē: ergo talis tenet̄ pene crudeliſſimoꝝ homicidarū. Et iſtas duas rōnes tangit auguſtinus primo de ciuitate dei capitulo. xvj. Nā vtiqꝫ ſi non licet priuata poteſtate hominē occidere vel nocentem cuius occidendi licentiā lex nulla cōcedit ꝓfecto qui ſeipſum occidit homicida eſt. ⁊ tāto fit nocentior cū ſe occiderit ꝙ̄to innocētior in ea cauſa fuerit qua ſe occidendū putauit. ¶ Octauo Talis ꝓuat ciuitatē pte ſua notabili ſine cōſenſu ipſius ciuitatis: ergo talis plectendus eſt pena condigna. ¶ Scđa ꝯcluſio. Pro nullo malo culpe cuicūqꝫ ſe interimere licꝫ. Probatur qꝛ vel hoc eſſet ꝓ malo culpe iā ꝑpetrato: vel ꝓ perpetrādo qđ ne ꝑpetramus remedio mortis ꝓcuramus. Nō ꝑmum qꝛ tale malū nō emendat̄ morte auctoritate ꝓuata inflicta. Tum ſcđo qꝛ de tali malo veniā deo ⁊ emendationem per penitentiā ⁊ ſatiſfactionē condignam nō per mortē petere debemus. Quod ꝓbatur exēplo inde qui ꝓpter culpā cōmiſſam in venditione chriſti ſeipſum interimit ⁊ in hoc ab omnibus fidei xp̄iane ſectatoribus culpat̄. Quod patet per Auguſtinum primo de ciuitate capitulo. xvij Nā ſi (inquit) Iude factū merito deteſtamur: cūqꝫ veritas iudicat cū ſe laqō ſuſpēdit ſcelerate illius traditionis auxiſſe potius ꝙ̄ expiaſſe commiſſum: quo qm̄ dei miſericordiaꝫ deſperando exitialiter penitens nullū ſibi ſalubris penitentie locū reliquit, ꝙ̄to magis ⁊c̄. Ex quibus verbis patꝫ ꝙ per mortē nobis per noſmetipſos inflictam nullomodo emendatur ſed magis augetur ex deſperatione venie delictuꝫ

Tum ſecundo quia poſt delictum perpetratū ta-
lis triſtatur ob delictum ipſum. Aut ob infamiam
conſecutā. aut ꝓpter penam delicto reſpondentē.
Si ꝓpter duo poſtrema: cum tali nō ſint mala pe-
ne ſequitur per ꝑmam concluſionem ꝙ ipſe nō de
bet ſibiipſi inferre mortem. Si ꝑmum tunc debet
potius lacrimis et gemitibus diuinam implorare
miſericordiam q̃ ſibi mortē conſciſcendo offenſe
offenſam ⁊ delicto delictum ſuperaddere. Tum ſe-
cundo. quia vel talis eſtimat ꝙ per mortē ſatiſfa-
cit pro delicto: aut eſtimat ꝙ nulla eſt via ſatiſfa-
ciendi non primuꝫ quia hoc nec lex diuina nec lex
naturalis nec lex vlla poſitiua tradit ſcilicet ſe oc
cidendo quis ꝓ commiſſo delicto ſatiſfacit. immo
lex diuina expreſſo vult oppoſitum. Nolo (inquit)
mortem peccatoris. ſed magis vt conuertatur et
viuat. vbi deus expreſſe decla rat ꝙ nō vult q̄ hō
ſatiſfaciat ſibi ꝓ peccato per mortem ⁊ occidēdo
ſed penitendo ⁊ relinquendo peccatū ⁊ in hac con-
uerſione viuendo. Nec licet alicui ſe interimere ꝓ
peccato vitando. ꝓbatur omne peccatū per libe-
rum voluntatis cōſenſum vitari poteſt. ergo nō li
cet cuiqꝫ occidere ſe vt peccatū vitet. ⁊ aṅs ꝓba-
tur. quia peccatū omne voluntariū. ꝙ ſi volunta-
rium nō ſit: eo ipſo peccatū nō eſt. ¶ Scdo nulluꝫ
peccatū (maxime cōmiſſionis) eſt ſine actu poſiti-
uo voluntatis noſtre que cogi nō pōt. ergo q̃tun-
cūqꝫ fiat ab extrinſeco violētia poteſt tñ aliter q̃
per mortem vitari peccatū. verbi gratia. torquet̃
aliquis vt exprimat que in confeſſione accepit / q̃
tuncūqꝫ ꝙ torqueatur nunq̃ tamen exprimet illa
niſi ex imperio voluntatis vel linguā ad dicenduꝫ
Nota. vel manū ad ſcribendū mouerit. Similiter torque
tur aliquis vt tandē vel neget fidē vel ſe ante ydo
la proſternant: q̄ nunq̃ faciet vt poſtulatur niſi li-
ber cōſenſus voluntatis acceſſerit. ¶ Tertia con
cluſio nec ꝓ virginitate ſeruanda virgo: nec ꝓ in
tegritate corruptā mulier mortē ſibi inferre debet
ꝓbatur ꝑma pars: quia virgo cum ſibi affert mor
tem aut intendit vitare corruptionē animi aut cor
ruptionem. corporis Si corruptionē animi Cōtra
corruptio per ſolū cōſtans ⁊ ſtabile ꝓpoſitum mē
tis ſeruari poteſt. ⁊ tādiu manet. animi integritas
q̃diu manet integra virginitatis ſeruande volun
tas. quod ꝓbatur. q2 integritas animi bonum eſt
animi. ergo nō neceſſario deperdit̃ ad corruptionē
corporis / ſed tm̄ ad corruptionem bone volunta-
tis. Neqꝫ poteſt dici ꝙ intendit ſeruare integrita
tem: et ne perdat eam ſe necat. Contra virgo illa
nullo modo plus obligatur ad ſeruandū integri-
tatem illius partis corporis q̃ ad ſeruandā inte-
gritatem cuiuſuis alterius ex qua tanta incomo-
ditas toti corpori ſequi poſſet: ergo vicioſiſſimum
eſt ⁊ contra rectum rationis dictamē ꝙ vt illa ꝑs
Nota. ſeruetur integra alia pars corrumpatur ex qua ſe
quitur mors ⁊ interitus. ¶ Secundo tū etiā qui
quilibet magis / tenetur ad cōſeruandā vitā corpo
ralem q̃ ad cōſeruandā integritatē cuiuſcunqꝫ ꝑ-
tis ex qua nō ſequitur vite corporalis ꝑuatio: er-
go virgo que vt ſeruet integritatē corporis aliam
partem corporis corrumpit. aut ſe quomodocūqꝫ
vita priuat grauiſſime peccat / ⁊ rea homicidij ha-
benda eſt. ¶ Tertio corpus ipſum de quo eſt q̄ſtio
pōt corrumpi ſine hoc ꝙ deſinat eſſe ſanctū et ſa-
crum ⁊ virgineum: ⁊ pōt deſinere eſſe ſanctū ⁊ vir
gineum ſine hoc ꝙ ſaluatur eius integritas ergō
pro hac integritate ſeruanda nō debet ſe virgo in
terimere. ꝓbatur aṅs nā ſi mēbruꝫ illud corrūpat̃
ferro aut per cōtrectationē obſtetricis aut violē-
tia apoſtematis nō deſinit eſſe ſanctū ⁊ virgineū.
¶ Scdo nec in corpore nec in quocūqꝫ actu exte
riori eſt aliqua impudicicia aut moralis corruptio
niſi illa rn̄deat alicui impudicicie et corruptioni
mētis. q2 alias hō poſſet ſaluari ſm animā ⁊ dam-
pnari ſm corpus qđ eſt oīno abſurduꝫ: ergo q̃diu
remanet pudicicia ⁊ ſanctitas mētis tā diu rema
net pudicicia ⁊ ſanctitas corporis. ⁊ q̃ diu etiā re
manet impudicicia ⁊ corruptio mētis tā diu etiaꝫ
remanet impudicicia et corruptio corporis. Sed
cum hoc ꝙ clauſtra pudoris ſunt diuiſa aut ꝑ cau
ſas immediate dictas: aut per violentiā corrupto
ris: ſtat ꝙ maneat ꝓpoſitū mentis integrū ⁊ incō
cuſſum ⁊ ꝙ mens ſit oīno ſancta ⁊ pudica. ergo cū
hmōi diuiſione etiā ſtat ſanctitas ⁊ pudicicia cor-
poris. Similiter cuꝫ hoc ꝙ clauſtra pudoris inte-
gra ſunt integritate nature ⁊ per nullā violentiaꝫ
aperta ſtat ꝙ animus iam ſit corruptus ⁊ impudi
cus / ⁊ habeat cōſenſum voluntatis cum corrupto
re. vt patꝫ de virgine que libere ⁊ ſponte vadit ad
corruptorem Conſtat em̄ ꝙ ab impudicicia men-
tis ſue nō ſolū voluntas ipſa ſed etiā corpus dicit̃
impudicū ⁊ corruptū: nō quidē corruptione oppo
ſita integritati nature q̄ integritas nec bona eſt
nec mala moraliter ꝑ ſe: ſed corruptione moris.
¶ Tertio cū omni violentia illata vel inferenda /
virgini ſtat innocentia virginis: cū nemo ſit alie-
na voluntate malus ſed tm̄ ꝓpria ergo cū omni ta
li violentia ſtat ꝙ eſt oīno indigna morte immo ꝙ
eſt digniſſima vita ergo occidendo eam occiditur
innocens. ergo ſi ſe occidit ipſa eſt rea homicidij.
¶ Quarto Si liceret alicui occidere ſeipſam: ꝓ
nulla tñ cauſa hoc licitum eſſet niſi ꝓ qua liceret
eum dampnari a iudice. ſed nullus iudex rationa-
biliter iudicans dānaret virginē q2 violētiā paſſa
ſit: immo iudicaret potius eſſe ſubleuādā ⁊ ꝑmijs
ac muneribus attollendā ꝙ violentia tantam paſ
ſa ſancto virginitatis ꝓpoſito nō deceſſerit ⁊ ipſuꝫ
corruptorē vel violētatorē dānādū cenſeret̃. igit̃.
¶ Quinto quicūqꝫ infert alicui penā iniuſtā mor-
tis eſt reus homicidij: ſꝫ hec mulier inſfert ſibiipſi
penā iniuſtā mortis: ergo hec mulier rea eſt homi
cidij. maior videt̃ certa et minor ꝓbat̃ quia mors
que infertur huic mulieri aut eſt pena ꝓprie culpe
aut aliene. ſi aliene / ergo eſt omnino iniuſta cū om
nino iniuſtū ſit ꝙ pro delicto vnius alter nulla ſibi
vel neceſſitudine nature cōiunctus vel peccati ſo-
cietate cōmixtus penā ferat. nec eſt pena proprie
culpe. tñ quia (vt ſupponit̃ nulla in iſta virgine cul
pa eſt. tum q2 vbi culpā hr̄et nō eſſet iudex in cau-
ſa ſua. ſcdam partē ꝓbat hec vltima ratio. immo
ad eius ꝓbationē poſſent adduci, fere oēs priores
rationes Ex qua cōcluſio infero ꝙ lucretia quam
tot laudibus rationi efferunt. fuit homicidij nefā-
diſſimi rea. ꝓbat̃ q2 lucretia fuit ſummis ⁊ ampliſ
ſimis virtutibꝰ ꝑdita ⁊ nullo mortis genere digna
ergo occidendo ſeipſam occidit innocentiſſimā et
indigniſſimā morte feminā. ergo rea eſt ſceleratiſ-
ſimi homicidij aṅs ꝓbatur lucretia nō ſuſpicat̃ eē
nocens niſi ꝓpter adulteriū ſed ipſa nō fuit adul-
tera. quod probatur. quia ipſa nunq̃ adultero cō

ſenſit. hoc idem probat Auguſtinus. auctoritate cuiuſdā de violentia lucretie dicentis mirabile dcū duo fuerunt / et adulteriū vnus admiſit. cuius rationem aſſignat. auguſtinus quia licet eſſent duo corpora cōmixta vnius tñ erat inquinatiſſima voluntas alterius ꝓo caſtiſſima. ¶ Scdo qꝛ aut ipſa ideo ſe interemit quia adulteriū paſſa violent aut quia ipſa erat ſibi conſcia alicuius mali cōſenſus ſi primū redit prima ratio: quia innocens et pudica fuit. et ita morte indigna: ſi ſecūdū ergo falſuꝫ eſt illud cuiuſdā allegatum ꝙ duo fuerunt et adulterium vnus admiſit qđ tamen dictū romani multum celebrant. et patet conſequentia. quia ſi ipſa cōſenſerit fuerunt duo qui adulteriū admiſerent: vnus manifeſta inuaſione et altera latenti ⁊ occulto conſenſutum etiā qꝛ / vbi ita fuiſſet. nō propter hoc tamen fuiſſet mors ſibi a ſeipſa inferenda ſed digna ſatiſfactione ira dei placenda aūt totā vim rationis his verbis colligit auguſti. Si adultera cur laudata. ſi pudica cur occiſa. quod argumentum ineuitabile dici Tertio actus lucretie nō fuit bonus moraliter. ergo fuit malus moraliter. conſequentia ptꝫ. quia fuit actus deliberatus. et antecedens ꝓbatur. nullus actus ꝓcedens ex infirmitate pudoris eſt actus bonus moraliter qꝛ omnis talis ex imperatiua ⁊ mollicie ꝓcedit ſed actus lucretie ꝓceſſit ex infirmitate pudoris. ꝙ ergo ſeipſam (inquit) auguſtinus non adultera occidit: non pupicitie caritas / ſed potius infirmitas fuit quod ꝓbatur. puduit eīn (inquit) ea turpitudinis aliene in ſe cōmiſſe: etiam ſi non ſecum ⁊ romana mulier laudis auida nimiū verita eſt ne putaretur quod violenter eſt paſſa cū viueret libenter paſſa ſi viueret. ſociam quippe fci ſe credi erubuit ſi quod aliꝰ in ea fecerat turpiter ferret ipſa patienter ex quibus verbis ptꝫ ꝙ ideo ſeipſam interemit quia nō poterat ferre patienter pudorē illum vel eſtimationem hominū de ſeipſa: et ꝙ mortem ſuā ordinauit ad dandū teſtimoniū pudicie ſue. que omnia ꝓcedunt ex nimio et abſurdo deſiderio laudis et ipatientia pudoris et mali nominis que cū mortē excuſare nullomodo poſſint. ſequitur ꝙ ipſa fuit vere rea homicidij Quarto nuſq̄ꝫ in ſacra ſcriptura legitur homicidiū ſui etiam cuiuſcūq̄ꝫ mali vitandi cauſa cōceſſum: ſed exp̄ſſe prohibitū. cū in lege dicitur non occides. ergo lucretia ſeipſam occidēdo rea eſt homicidij. añs ꝓbatur. quia in illo p̄cepto dicitur nude et abſolute non occides et nō additur proximum ſicut in alio p̄cepto non falſum teſtimonium dices aduerſus proximū tuum. ergo ꝑ illud p̄ceptum non ſolū ꝓhibetur homo proximum occidere: ſed etiā ſeipſum Confirmatur multo magis arctat preceptū de non occidendo q̄ꝫ preceptū de non ferendo falſum teſtimoniū. ꝓbatur. qꝛ precepto de non ferendo falſum teſtimoniū addiť aduerſus proximū quod non additur in precepto de non occidendo. ſed nonobſtante illa adiitione. ille eſt falſus teſtis qui teſtimoniū falſum aduerſuꝫ ſe profert et eſt reus p̄cepti. puta ſi quis cupidꝰ mortis fateretur falſo ſe hominē occidiſſe vt inde dāpnatus necaretur: ergo multo minus licet alicui q̄ꝫcunq̄ꝫ cauſa ſeipſum occidere. hanc rationem tangit Augu. xx. cap. primi de ciuitate dei vbi ꝑ multa capitula pulcherrime ac ſubtiliſſime materiam hanc deducit. ex quibus omnibus ptꝫ ꝙ nullomodo pro quocūq̄ꝫ bono cōſequendo. ſiūt ꝓ quocūq̄ꝫ malo fugiendo licitū eſt alicui ſe occidere: nec valet arguere de Marco Catone mitridate hannibale et non nullis alijs. quoꝝ aliqui ſe ferro: alij veneno necauerunt: quia hi omnes turpiter errauerunt. et fuerunt tumidi / et molles et impaciētes non fortes nec magnanimi: nec poterant tollerare aduerſa: inter que tñ ſumma virtutū officia exeq̄ poterant. ¶ Sed contra fundamentū dictarū cōcluſionum arguitur Ponatur ꝙ reſ. in grauiſſimo periculo verſetur: ⁊ ꝓ defenſione ſua egeat aliquo mago et potente viro qui propter odiū quod habꝫ cū vno de ciuibus nolit ciuitati ſuccurrere: ſed requirat ciuitatē ꝙ de illū morti et ipſe ſuccurret aliter non. ciuitas aūt hanc iniuriā innocenti face ipſe ciuis innocens ē t velit ſe dare volūtati illiꝰ viri potentis quē nolit recipere: qꝛ non vult noiari de morte eius. Tunc arguiť ſic. Iſte vir fortis paratus eſt effundere vitam vtiliter ꝓ ſalute reipu. ſed non poteſt infundere in bello q̄ꝫdiu ille potens aduerſatur: nec poteſt effundere ſubmittēdo ſe iudicio ciuiū quia (cū ſciant eum innocentē) recuſāt eum adiudicare morti. nec poteſt effundere vitam ſubmittendo ſe aduerrario: quia ille recuſat ꝑ caſum. ⁊ ſcit ꝙ ſalus rei publice eſt carior vita ſua. ⁊ eam vite ſue ante ponit. ergo in tali caſu ipſe tenetur ſe interimere ꝓ ſalute reipublice. Cōfirmatur exemplo multoꝝ romanoꝝ qui ſe ꝓ ſalute reipub. in apertiſſimā mortem intruſerunt ſponte ſua ⁊ ꝓpria voluntate. Reſpondetur ꝙ talis nullo modo debet ſe interimere: et q̄ꝫuis debeat ꝓcuraret bōnum reipubli. hoc eſt tamen actibus et operationibus licitis et honeſtis et non ꝓhibitis. ¶ Ad confirmationem dico ꝙ actus hmōi romanorū erant mali: et innitebantur ydolatrie et falſe religionis erroribus non prudentie. ¶ Ratio ante oppoſituꝫ ſoluta eſt

Hanc queſtionē tangit tho. 2.2. queſti. 64. articulo. 5.

Queriť nono. Utrū fortis in omni actu fortitudinis delecteť

Arguitur ꝙ ſic. quia virtꝰ eſt delectabiliter operari ergo fortis in omni opere fortitudinis delectatur. ¶ In oppoſitū arguiť auctoritate Ariſtotelis in tertio. Mors quidem ⁊ vulnera triſticia forti et volenti erunt. ¶ Notandū ꝙ in forti ſunt multi et varii actus ſcꝫ actus cognitiui ſiue apprehenſiui. actus appetitiui et actus executiui actus cognitiui ⁊ apprehēſiui ſunt uplices qdā ſunt intellectus: alii ſunt ſenſus interioris vel exterioris. Per intellectū fortis apprehendit multa q̄ nata ſunt cauſare delectationē ſcꝫ defenſioneꝫ patrie vel aliū quēlibet finem fortitudinis. honeſtatē et pulchritudinē operis et hi q̄ fide viuunt etiam aliā vitam poſt hanc expectantes. Apprehendit etiam fortis multa q̄ nata ſunt inferre dolorem et triſticiam puta vulnera: labores: ictus: mortem. Et apprehenſiones iſtoꝝ cauſant ſm magis ⁊ minus triſticiā. tam ſm diſpoſitionē ſubiecti q̄ꝫ etiaꝫ ſecundū ꝙ magis vel minus iudicantur eſſe ꝓpinqua. Poteſt etiā ꝑ ſenſum interiorem apppraehendere aliqua q̄ nata ſunt cauſare delectationē ⁊ aliqua q̄ nata ſunt cauſare triſticiā: et ſimiliter ꝑ ſenſum exteriorē: vt ſtatim declarabitur Actus appetitiui ſunt duplices. quidā ſunt volūtatis: alij ſunt actus appetitus ſenſitiui. Actus voluntatis ſunt

V.

duplices quidā ſunt qui non ſunt formaliter impe-
ratiui executioniscū ſcꝫ recta ratio nondū dictat
opus fortitudiniseſſe exequendū. alij ſunt impera
tiui executionis. vt volitio qua q̄s imperat poten
tiis executiuis. Actus exterioresſunt multiplices
(vt dictū eſt) fugere: cunctari: expectare: aggredi
inferre: ſuſtinere. Actus etiā cognitiui tā intelle
ctus q̄ ſenſuum interiorꝫ ſunt duplices. quidā ſūt
circa futurum bellū. alij ſunt circa p̄ſens. alij ſunt
circa p̄teritum circa futurū vt eſtimatio periculo
rum vel opinio de futura victoria/ de induſtrioſa ꝑ
cuſſione de tollerantia durorꝫ. circa preſens: ſicut
cognitio eorꝫ que circa fortē fiunt dū bellum geri-
tur circa p̄teritum eorꝫ oīm recordatio. ¶ Tunc
ſit prima concluſio. Fortis in apprehenſione boni
quod eſtimat eſſe ꝑ opera fortia cōſequendū dele
In quibus delectatur fortis. ctantur et in apprehenſione et in volutione ipſorū
operū. probatur. omnis eſtimatio qua eſtimamus
bonū magnū et multū deſideratum eſſe de ꝓpe fu
turū. eſt nata cauſare delectationē in ſic eſtiman-
te ſed bonū illud quod eſt finis fortitudinis eſt ma
gnum et multū deſideratū et (vt ſupponit) eſtimat
de ꝓpe futurū. igitur. ¶ Secunda cōcluſio: fortis
in actu ſperandi hmōi bonū delectatur. ¶ Tertia
concluſio. fortis in actu ipſius fortitudinis cū pro
pe certus eſt de conſecutione hmōi boni delectat.
¶ Quarta concluſio. fortis in actu memorandi a
ctus quibusconſecutus eſt hmōi bonū delectatur
probatur ꝑ ariſtotelem primo rethorice dicentem
quare neceſſe eſt oīa delectablia eſſe in ſentiendo
p̄ſentia. aut in memorando facta aut in ſperando
futura. ſentiūtur quidē cū p̄ſentia memorant aūt
facta. ſperantur aūt futura ex q̄bus patet quodli
bet bonū deſideratū aut actus qui circa ipſum ha
beretur nature cauſare triplicē delectationē. ⁊ cū
ſperatur futurū: et cōſentitur p̄ns et cū memorat
p̄teritum. ¶ Quinta cōcluſio: actus inferendi et
ꝑcutiendi eſt viro forti delectabilis. ꝓbatur: omne
cupitum et deſideratū a viro forti cū eſt p̄ns ⁊ nul
lam in eo moleſtiā cauſat/ eſt ſibi delectabile ſꝫ vir
fortis maxime cupit ꝑcutere et ledere hoſtē. ⁊ hec
percuſſio non eſt viro forti/ ſed hoſti moleſta. ergo
cū eſt preſens delectat eū. ¶ Sexta concluſio. re
cordatio actusſuſtinendi ac tollerandi fortiter ac
viriliter ictus et vulnera eſt viro forti delectabilis
probat auctoritate Ari. in loco preallegato. me-
morabilia quidā igitur delectabilia ſunt: non ſolū
que cū in p̄ſenti aderant delectabilia erant ſꝫ que
dam et non delectabilia/ ſi ſit poſterius honeſtū ⁊
bonū quod poſt hoc: vnde vt dictū eſt. ſed delecta
bile eſt ſaluatū eſſe et reminiſci laborꝫ. ⁊ poſt augu
ſtias delectatur vir memorans q̇ multa paſſus fue
rat et multa geſſerat. ¶ Septima concluſio cogi
tatio fortis tollerantie cū ſpe bene ſe habendi i ea
que tū non eſtimat ꝓpinqua eſt delectabilis. ꝓba
tur qꝛ experimur in nobis ꝙ aliq̄n cogitamus nos
multa et grauia tollerare ꝓ defenſione fidei: et ꝙ
inter varia tormenta manus ſincti. et ſic in cogitā
do delectamur vehementer/ et hec ſunt q̄ forti vi-
dentur eſſe delectabilia. ¶ Octaua cōcluſio viro
forti cū de ꝓpe imminet bellū/ non eſt delectabilis
cogitatio finis. ſi deſit ſpes hmōi finem conſequē-
di ꝓbatur. qꝛ deſideriū boni nō ſufficit ad delecta
tionē cauſandā: ſed oportet de hoc quod deſidera
tur habeatur ſpesconſequendi ipſum. quod proba
tur. nam ſi quis deſideret vehementiſſime princi-
patum et deſperet ſe conſecuturum ipſum/ nōmo-
do non delectatur ſed triſtatur/ vt patꝫ per expe-
rientiam.

¶ Nona concluſio viro forti triſtabilis eſt recor-
datio finis deperditi. patet ex ſe. ¶ Decima con-
cluſio viro forti triſtabilis eſt recordatio act⁹ tol
lerandi et ſuſtinendi: cū per hūc illatū eſt magnū
et irreparabile damnum vtputa execatio vel mu-
tilatio notabilis detrimenti patꝫ quia ex illo actu
ſuſtinendi relictū eſt incōmodum p̄ſens quod ſem
per affligit. poteſt tamē leniri hec triſticia ex mul
tis et magnis cōmodis ꝑ hanc tollerantiā fortem
allatꝫ ſicut pax vnius magni regni. ¶ Undecima
concluſio: actus ſuſtinēdi eſt viro forti triſtabilis
ꝓbatur quia ſuſtinere grauia ⁊ multū moleſta eſt
triſtabile ſed actus ſuſtinendi conſiſtit in tolleran
tia grauiū et difficilium. igitur. Secundo ꝓbatur
auctoritate Arꝫ. dicentis. In ſuſtinendo vtiq̄ tri-
ſticia (vt dictū eſt) fortes dicūtur ꝓpter quod ⁊ tri
ſte fortitudo. Tertio per illud euſdē mors: quod ⁊
vulnera triſtia forti et volenti eruut. et paulo ante
ꝑcuti aūt doloroſum et triſte omnis labor.

¶ Duodecima concluſio. fortis in actu fortitudi-
nis exteriori magis dicēdus eſt triſtari q̄ delecta
ri. probatur. quia cum ſint duo actus fortitudinis
circa quos maxime conſiſtit fortitudo ſcilicꝫ infer
re et ſuſtinere. ſuſtinere tamen eſt actus principa-
lior et circa eum maxime conſiſtit fortitudo. ſed in
ſuſtinendo terribilia triſtatur fortis ergo fort' ma
gis dicendus eſt triſtari in actu exteriori fortitudi
nis q̄ delectari. minor probata eſt. et maior ꝓba-
tur auctoritate Ariſtote. in tertio ita dicentis. cir
ca audacias autem et timores fortitudo exiſtens
non ſimiliter circa ambo eſt ſed magis circa terri
bilia. In his enim et imperturbatus/ et circa hec
eſt oportet habens fortis magis q̄ circa audaci-
as. in ſuſtinendo vtiq̄ triſtia (vt dictum eſt) fortes
dicuntur/ propter quod et triſte fortitus/ ꝙ ſi quis
dicat ꝙ hec triſtia nata prouenire ex tollerantia
triſtium impeditur propter finem qui eſt delectabi
lis forti. Reſpondet ad hoc Ariſtote. ꝙ oppoſitū
contingit. delectatio enim qua natum eſt cauſare
deſiderium finis fortitudinis euaneſcit vel obſcu
ratur a rebus circunſtanbibus/ ſcilicet a rebus tri
ſtibus que interueniunt in exequendis actibus for
titudinis. quod ſub his verbis dicit Ariſtoteles.
ſed et adhuc videtur vtiq̄ eſſe qui ſecundum forti
tudinem finisdelectabilis. ab his autem que circa
finem euaneſcere. quale ⁊ in gimnaſticis agonib⁹
fit. pugilibus enim finis quidam delectabilis cui⁹
gratia/ corona/ et honores/ percuti autem doloro
ſum: ſi carnales et triſte omnis labor. et addit ꝙ ſi
triſtia ſint multa: in fine parua commoditas: tunc
finis nichil habet delectabile propterea (inquit)
multa hec eſſe paruum exiſtens cuius gratia/ ni-
chil delectabile videtur habere/ ſic vtiq̄ tale eſt
circa fortitudinem. mors quidam et vulnera tri-
ſtia forti. ſuſtinet aūt hec quoniā bonum / vel quo
niam turpe non id eſt. vel quoniam non ſuſtinere
ea eſt turpe.

¶ Decimatercia ꝯclo: ſecluſa ꝟitate fidei vir for-
tis quāto eſt magis virtuoſus/ tāto magis triſtat
in morte probatur. quia triſte eſt eum qui eſt maxi
me dign⁹ vita ſciēter priuari vita et maximis bo-

nis ſcilicet excellentiſſimis virtutibus .nec ꝓpter
hoc ꝙ triſtatur eſt minus foꝛtis immo foꝛſitan ma
gis quia ꝓ illis maximisbonis de quoꝝ amiſſione
triſtatur.ipſe eligit in bello decus et gloꝛiam.dixi
aũt ſecluſaveritate fidei que ponit animã immoꝛ=
talem et bona anime immoꝛtaliaet poſt hancvitã
retributionem meritoꝝ et inde eſt ꝙ multi marti=
res non ſolũ non doluerunt in moꝛte.verumetiam
eã magno deſiderio affectare videbantur hec con
cluſio poſita eſt et ꝓbata ab ariſtotele tertio ethi
coꝝ.Decimaquarta concluſio:vir foꝛtis in appꝛe
henſione durarũ paſſionum quas cognoſcit ſe de
ꝓpe paſſurum truſatur.ꝓbatur quia vir foꝛtis vi=
det multa mala eſſe ſibi de pꝛope euẽtura ꝙ̃ vellet
non eſſe euentura.ergo vir foꝛtis triſtatur.patꝫ ſe
cundo de xp̃o qui in appꝛehenſione doloꝝ ſuoꝛum
vſq; ad moꝛtem triſtatus eſt.ex quibus omnibꝰ pa
tet ꝙ non omnis actus intellectus et voluntatis
ipſius virtuoſi eſt ſibi delectabilis.ptꝫ. Ex dictis
ſequitur ꝙ non omnis actus ſenſus ipſius virtuo
ſi eſt ſibi triſtabilis/ patet ex dictis. Sequitur ter
tio ꝙ non eſt verũ vniuerſaliter ꝙ vir foꝛtis ĩ omĩ
actu foꝛtitudinis delectetur ſm̃ intellectũ/ ⁊ triſte
tur ſm̃ ſenſum patꝫ ex dictis.¶ Decimaquinta cõ
cluſio.licet in paſſione graui et acerba ſenſus et in
tellectus triſtetur delectatur tñ in equanimi tolle
rantia ⁊ ſuſtinentia eius pꝛima pars ꝓbatur.quia
vbicunq; reperitur ſufficiens cauſa triſticie/ibi re
peritur triſticia.ſed in intellectu⁊ ſenſu reperitur
cauſa ſufficiens triſticie quia eſt ibi nolitio vel ab
ſoluta vel condicionata huiuſmodi paſſionum:et
appꝛehenduntur tam a ſenſu ꝙ̃ ab intellectu tan
ꝙ̃ diſconuenientes ſenſui/ et tanꝙ̃ ea que mouent
vehementer ad opus foꝛtitudinisdeferendũ.ergo
coꝝ appꝛehenſio tã ſenſitiua ꝙ̃ intellectiua ẽ cau
ſa triſticie.Secunda parsꝓbatur quia tollerãtia
illa equanimis eſt opus virtutis quod licet ſit cir
ca malũ et afflictiuũ et diſcõueniens non tamẽ ip
ſum eſt malũ/ aũt afflictiuũ/ aũt diſconueniens.ꝙ̃
tum tamen ad pꝛimã partẽ concluſionis eſt aduer
tendũ ꝙ licet intellectusappꝛehẽdat hm̃õi paſſio
nes eſſe renſui diſconuenientes:poteſt non impedi
ri ne hec appꝛehenſio ſit cauſa triſticie puta ſi eſſꝫ
cognitio certa ꝙ per multitudinẽ hm̃õi paſſionuꝫ
aliquod bonũ multo maius ac excellentiuseſſet ꝑ
uenturũ ꝙ̃ ſine huiuſmodi paſſionibus puta aug=
mentũ gloꝛie eterne.tunc em̃ non eſſet circa hm̃õi
paſſiones nolitio et maxime ſi non excederent fa
cultatem hominũ.ſi aũt excederent facultatẽ ho=
minũ.tũc exigeretur alicuiꝰ ſpecialis auxilij aſſi=
ſtentia vt ſine nolitione tollerari poſſent.quod au
xilium frequenter contingit in martiribus.

¶Contra quatuoꝛ cõcluſiones pꝛimas arguitur
ſic.obiectũ delectationis ſemꝑ eſt cauſa delecatio
nis.ſed bonũ illud de quo habetur eſtimatioꝛ ſpes
et actꝰ foꝛtitudinis de quo habetur recoꝛdatio nõ
ſunt cauſe huius omni delectatione igitur .maioꝛ
veſter manifeſta et ꝓbatio eiusvidetur fundari in
auctoꝛitate ari.allegata ad quartã concluſionem
et minoꝛ ꝓbatur quia nec bonũ illud nec cũ ſpera
tur.nec actus eſt cũ eiꝰ foꝛtis recoꝛdatur/ ſed ꝙ̃
non eſt/non eſt cauſa igit̃.Ad hanc rationeꝫ nego
maioꝛem et dico ꝙ obiectũ appꝛehẽſum nõ eſt cã
delectationis aut triſticie ſaltem immediata ſꝫ ip
ſa appꝛehenſio vel viſio obiecti.¶ Contra ſepti=
mam cõcluſionẽ arguitur ſic nulla nolitio eſt ſuffi
ciens cauſa delectationis:ſed paſſiões hm̃õi ſunt
tantũ nolite ergo circa easnon eſt delectatio. Se
cundũ cogitatio hm̃õi foꝛtis tollerantie et deſide=
rium bene ſe habendi in ea non eſt ſufficienscauſa
delectationis.ergo neq; hm̃õi cogitatio cum ſpe
bene ſe habendi in ea.ꝯña tenet ⁊ añs ꝓbat̃ quia
ꝙ̃tuncũq; quia deſidẽt hm̃õi tollerati ſi tamẽ eſti=
met eã non ſibi poſſibilẽ eſſe triſtabitur et non de=
lectabitur.¶ Ad pꝛimã concedo maioꝛẽ et ad mi
noꝛem dico ꝙ ꝙ̃tuncũq; paſſiones ipſe ſint nolite
tamen tollerantia earũ eſt volita conditionaliter
ante inexiſtentiã earũ ⁊ abſolute.cũ inſunt ꝙ̃ ſuffi
ciunt ad delectationẽ cauſandã.¶ Ad ſecundam
concedo añs et nego ꝯñam quia ſpes includit cer
titudinem quandam bene ſe habẽdi in huiuſmodi
paſſionibus tollerandis.ideo ipſa eſt cauſa ſuffici
ens delectationis et non deſiderũ quod nõ hm̃õi
certitudinẽ includit.contra.x.et.xi.concluſiones
arguitur ſic.oẽs hm̃õi operationes pꝛocedunt ex
habitu foꝛtitudinis qui agit ꝑ modũ nature .ergo
oẽs hm̃õi operationes ſunt delectabiles ꝯña tenꝫ
quia delectatio eſt operatio naturalis habitꝰ non
impedita. Secũdo ꝓbatur ꝑ ambꝛoſiũ ſuper illud
ad gal̃.v.fructus aũt ſpiritꝰ caritas gaudiũ:pax
opera(inquit)virtutũ dicuntur fructus quia mẽtẽ
hominis ſancta et ſincera delectatione reficiunt:
ſed ſuſtinere eſt opusvirtutis igitur.Tertio foꝛtiꝰ
ſemꝑ extinguit illud quod eſt debilius:ſed vir foꝛ=
tis magis amat opus foꝛtitudinis ꝙ̃ ꝓpꝛiũ coꝛpꝰ
quod ꝑiculis exponit.ergo delectatio de bono vir
tutiseuacuat doloꝛẽ coꝛpoꝛalẽ.¶ Quarto arguit̃
auctoꝛitate Ari.pꝛimo ethicoꝝ dicentis:amanti=
busaũt bonũ ſunt delectabilia que natura delecta
bilia:tales aũt ſm̃ virtutes operationes . nullus
em̃ eſt bonus qui non gaudet bonis operationibꝰ
neq; em̃ iuſtũ vtiq; aliquis diceret non gaudẽtem
iuſta operationẽ liberalẽ non gaudente liberalibꝰ
operationibus. Simile aũt et alijs.¶ Quinto ꝑ
illud eiuſdẽ in ſecundo. Signũ aũt opoꝛtꝫ facere
habituũ ſuperuenientẽ voluptatẽ vel triſticiã ope
ribus.quidẽ em̃ recedit a coꝛpoꝛalibus voluptati
bus/ et hoc ipſo gaudet tꝑatus.qui aũt triſtatur
intꝑatus.et qui ſuſtinet pericula et gaudet foꝛtis
qui aũt triſtatur timidus.Ad hoc etiã poſſunt in=
duci multe auctoꝛitates Senece et alioꝝ philoſo
phoꝝ.Ait Seneca epiſtola quadã ad lucillũ At=
tatus ſtoicus dicere ſolebat:malo me foꝛtuna ĩ ca
ſtris ſuis/ ꝙ̃ in delicijs habendis toꝛqueat. ſi foꝛti
ter bene occidoꝛ.Audi Epicurũ dicentẽ nihil eſt
virtute p̃ſtantius:nichil pulchꝛius . et bonũ eſt et
optabile quicquid eius geritur imperio. In alia
vero epiſtola dicit ſic/ imꝑfectis adhuc interſcin= Argumentuꝫ buridani ſupꝛa ante oppiñ q̃ſtionis.
ditur leticia.ſapientisvero gaudiũ nulla cã rũpi=
tur nulla foꝛtuna: ſemꝑ et vbiq; tranſquillum eſt.
Non em̃ ex alieno pendet:non fauoꝛẽ foꝛtune aut
hominis expectat.⁊c.Ex quibus omnibꝰ videtur
apparere ꝙ ꝓpꝛiũ virtutis eſt delectabiliter ope
rari.¶ Sexto arguitur ſm̃ cõcluſiones pꝛioꝛes ⁊
Ari.Foꝛtis habet multas delectationes :ꝫ nullã
habet triſticiã.quia delectatio et triſticia non in=
ſunt ſimul eidẽ.¶ Septimo arguitur auctoꝛitate
Gregoꝛij dicentis ꝙ conſideratio p̃mij dimnuit vĩ
flagelli.ſed quicquid eſt diminuibile ꝑ aliquid ẽ ex
toto per illud auferibile.igitur.

¶ Octauo: ſi ſic ſequeretur ꝙ fortiores ⁊ virtuoſio
res nō ſemꝑ eſſent meliores milites. ꝯñs eſt abſur
dum et patet ꝯña: quia cū maiori triſticia patiun
tur vite periculū ꝙ̄ alij minus virtuoſi. et per ꝯñs
non eſſent tam parati ad pericula. ¶ Ad primam
nego ꝯñtiam. Et ad ꝓbationem cōcedo diffinitio
nem. ſed dico ꝙ hmōi operatio habitus impedita
eſt a ſenſu doloris: nec delectationē cauſet quā ſe
cluſo ſenſu doloris nata eſſet cauſare. ¶ Ad ſecū
dam dico/ ꝙ omnia virtutū opera reficiunt mentē
aut cū expectantur futura aut cū recordātur pre
terita. ſed non oportet vl̄r de omnibus cū ſunt pre
ſentia. quia ſunt aliqua. que cū ſunt p̄ſentia conſi
ſtunt in vehementi quadā cauſa triſticie et habēt

Amor fortitudinis diminuit amorē corporis

ſenſum doloris cōiunctū. Ideo talia nō delectant
p̄ſentia. ¶ Ad tertiā concedo de fortiori ⁊ debilio
ri incōpoſſibilibus. concedo etiā ꝙ amor fortitudi
nis extinguit amorē ꝓprij corporis/ ꝙ̄tū ad con=
trarias inclinationes quas nate ſunt facere
Amor eīn fortitudinis et boni publici inclinat ad
ſuccurrendū patrie pereunti/ ⁊ ad ſubeundū peri=
cula ne pereat. Amor vero ꝓprij corporis īterdū
inclinant ad fugiendum ea niſi conſtaret alicui ꝙ
eſſet cū ipſa reipu. perituris. et ꝙ non poſſet ſe ſal
uare niſi rempu. ſimul ſaluando. ſed nō oportet ꝙ
delectatio que eſt in vno vincat triſticiam que eſt
ex alio: maxime cū illa triſticia non ſit in poteſta=

Virtuoſus more virtutis nō ſemꝑ delectatur

te noſtra. ¶ Ad quartā rationē nego illa propoſi
tionem vniuerſalē quē arguentes intēdunt dedu=
cere ꝑ auctoritates hic ⁊ in alijs rōnibꝰ allegatas
Et dico ꝙ non eſt vl̄iter verū ꝙ ſit ꝓprium virtu=
tis delectabiliter operari. Quod exp̄ſſit Ariſt. in
vltimo capitulo de fortitudine cū ait. Non vtiqꝫ
aūt in oībus virtutibus delectabiliter operari ex
titit preterꝙ̄ inquantū attingit finē. quod intelli=
gendū eſt ꝙ operationes ille intellectus vel volū
tatis qui ſunt circa finem ſunt delectabiles/ maxi
me ſi aſſit ſpes cōſequendi finis vel recordatio cō
ſequēti. Nec intelligitur ꝙ operatio ipſa exterior
cōparata ad finem ſit delectabilis/ licet ipſa con=
ſideratio vel eſtimatio vel ſpes vel recordatio ꝙ ꝑ
talē operationē erit vel fuit cōſecutio talis finis
ſit delectabilis. Et quo patet ꝙ non eſt vniuerſa=
liter verū de omni operatione virtutis ꝙ ſit dele=
ctabilis. Patet etiā de operatione virtutis peni=
tentie/ et cōmiſerationis et iuſticie punitiue: q̄ ha
bent triſticias annexas. Dico tamen vl̄r ꝙ recor=
datio hmōi operationū eſt delectabilis virtuoſo.
¶ Ad primā ergo concedo ꝙ illa que ſm naturā
ſunt delectabilia/ ſunt etiā delectabilia amantibꝰ
bonū. i. virtuoſis aut cū ſperant futura aut cū re=
cordantur p̄terita. ad hunc ſenſum ꝙ ſpes ⁊ recor
datio de his eſt delectabilis. Sunt tñ in aliquibus
que impediūt ne talia cauſet delectationē cū ſint
p̄ſentia. Ad aliā auctoritatem dico ꝙ delectatio ⁊
triſticia ſuperuenientes operibus aut cū futura ſunt
aut cū p̄terierūt aut cū ſunt p̄ſentia/ ſignū eſt abi
tuum genitorū: immo expreſſe ibidem. Ari. de for=
ti dicit. Et qui quidē ſuſtinet pericula et gaudet/
vel non triſtatur fortis. qui aūt triſtat̄ timidꝰ. vbi
expreſſe habet non oportere fortē gaudere: ſꝫ ſuf
ficere ꝙ non triſtetur. quia tñ dicit. ſi triſtet̄ timi=
dus intelligendū eſt ad ſenſum p̄dictum. Sūt eīn
multi qui poſt euitata pericula triſtant̄ ſe ſubijſſe
pericula et ꝓponunt nunꝙ̄ poſtea ſubire: et tales
ſunt timidi Aut intelligit ꝙ ſi ſuſtinendo pericula
triſtetur non tantū q̄ꝛ ſuſtinet pericula: ſed etiam
inꝙ̄tum attingit finem. i. doleat ꝙ ꝑ tales tollerā
tias ſine illū attingit: tunc in rei veritate non ha=
bet habitū fortitudinis. Ad auctoritates Senece
dico ꝙ ſunt ꝓ prima et ſeptima concluſione. cum
q̇bus ſtat ꝙ in executione ipſorū actuū et maxime
fortitudinis/ eſt aliqͦd quod grauē moleſtiam ⁊ tri
ſticiam affert. Et huius exemplum eſt/ ſponſa no=
ua. optat eīn nonnūꝙ̄ concipere ⁊ parere ⁊ poſtꝙ̄
peperit placet ſibi partus ſuus. ⁊ delectat̄ in infan
te nato: in tꝑe aūt pariendi tantus incidit dolor/ ⁊
tanta moleſtia/ et tanta triſticia: ꝙ ꝓ tūc obfuſca
tur delectatio parientis: quā ſcilicet prius habue
rat in deſiderio ⁊ eſtimatione futuri infantis
¶ Ad ſextam nego ꝯñam. et ad ꝓbationem nego
aſſumptū: q̄ꝛ nō q̄libet triſticia cuilꝫ delectatiōi cō
trariatur. Et ſi dicas ꝙ vehemens triſticia corrū
pit omnē delectationem/ non ſolū contrariam: ſed
etiā contingentē concedo. triſticia eīn rapit cogi=
tationē eius qui triſtat̄ ad conſiderationē malorū
ꝓpter qui triſtat̄. ⁊ ꝙ̄to eſt maior: tanto magis ra
pit: tanto magis reuocat eam ab illis rebus circa
quas erat delectatio. ⁊ ideo poteſt triſticia eſſe tā
intenſa et tā vehemens vt totaliter abſtrahat mē
tem a cōſideratione taliū rerū. et per ꝯñs ꝙ nulla
erit delectatio: quare poſſibile eſt ꝙ fortis in actu
ſuſtinendi tanta triſticia obruat̄ ꝙ pro tunc nulla
erit in eo actualiter delectatio neqꝫ hoc negatū ē.
¶ Ad ſeptimam dico/ ꝙ per vim flagelli duo poſſu
mus intelligere. Vno modo ſenſum ipſius flagelli
Alio modo diſtractionē ab opere virtutis. cōcedo
ergo ꝙ conſideratio p̄mij diminuit vim flagelli. ſe
cundo modo. i. conſideratio p̄mij facit ne flagellū
vel ſenſus eius tantā vim et efficaciā habeat in a
ſtrahendo ab opere virtutis quantā haberet ſi nō
eſſet hmōi conſideratio p̄mij non oportet tamē ꝙ
diminuit vim flagelli. i. ſenſum et dolorem. Et hoc
dictū eſt ſm opinionem Alberti concedo tamē ꝙ
poteſt eſſe tanta et tā vehemens conſideratio pre
mij ꝙ etiā ſenſus flagelli diminuit̄ ꝙ ſi eſſet tā ve=
hemens conſideratio premij ꝙ homo in hmōi con
ſideratione et amore raperetur in extaſim. tūc au
ferretur ſenſus flagelli. Sed an hoc ſit ꝑ naturam
poſſibile/ alias dicet̄. Et ideo cōcedo ꝙ in aliquo
caſu poſſibile eſt aut per naturā aut ꝑ potentiam
diuinam ꝙ fortis in actu fortitudinis nō triſtetur.
Et ſi dicas ſenſus flagelli eſt diminuibilis natura
liter ꝑ conſiderationem p̄mij. ergo et naturaliter
ex toto auferibilis. nego conſequentiā quicq̇d ſit
de cōſequente quia cōſideratio premij licet poſſit
ſemꝑ augeri: non tamē ſemꝑ poteſt duplari.
¶ Ad octauā concedo cōſequens et hoc habꝫ ex
expreſſe Ari. cum ait. Milites aūt nichil forſitan
ꝓhibet non tales eſſe optimos. ſed eos q̇ minꝰ qui
dem fortes/ aliud aūt bonum nullū habentes. Et
rationē aſſignat/ paratum q̇dem eīn iſti ad peri=
cula: et vitā ad parua lucra permutant. Ad hoc eīn
ꝙ aliquis ſit bonus miles nō ſufficit fortitudo vir
tus. ſed requirit̄ robur corporis/ induſtria milita=
ris/ et quidā contemptus vite. Et hoc patet exē=
plo Antigonis emilitani: q̇ dū aduerſa valitudine
laborabat audacior erat curatus vero timidior. ⁊
ideo cum hic Antigon a rege fuiſſet interrogatus
cur bone valitudini reſtitutus non amplius ipetu

ac ardore animi in certamine pericula aggredie=
batur. O rex (inquit) tu me minus audacē effeciſti
ꝙ hūis malis liberū reddidiſti. q̄bus a me vita con
temptui habebatur. Preceperat eñ rex medicis
ſuis vt quā eſſent remedia cū curarent. hec Plu=
tarchus in pelopide vita. ꝓbatur etiā auctorita=
te cathonis ſenioris: qui (vt vult idē Plutarchus)
dicere ſolebat ad virum ſtrenuū multum differre
virtutem dignū eſtimare et non multi faciendam
vitā putare. Ex his apparet quid ſit dicendum.
¶ Contra tertiū correlariū et .xv. concluſionem
arguiť ſic. Aut hmōi paſſiones ſunt ſimpliciť vo=
lite/ aut ſimpliciter nolite. Si ſimpliciter volite er
go nec ſenſus nec intellectus triſtatur in eis ſuſti=
nendis. Si ſimpliciter nolite. ergo non delectatur
fortis in equanimi earū tollerantia. conſequentia
tenet. Tū primo quia ſi hmōi paſſiones ſint nolite
equanimis coꝝ tollerantia eſt nolita. et ſic equa=
nimis tollerantia earū eſt volita huiuſmodi paſſio
nes ſunt volite. quia quicūꝗ vult añs vult ꝯñs
ſcitū eſſe cōſequens. et quicūꝗ nolitionē habꝫ cir
ca conſequens habet nolitionē circa añs ſcitū eē
antecedens. Secundo vir fortis apprehēdit opꝰ
ſuū eſſe bonū et honeſtum. et vult ipſum eſſe bonū
et honeſtū. ergo delectatur in hmōi opere ſuo: ſal
tem ſcilicet intellectū. Tertio. Si vir fortis nō de
lectaretur ſed triſtaretur in huiuſmodi paſſionibꝰ
ipſe deſeret opus fortitudinis/ et fugeret ſi poſſet:
ſed non fugit nec deſerit opus fortitudinis: ergo
lectatur et non triſtatur. ¶ Quarto ſenſus nō de
lectatur in hmōi tollerantia equanimi terribiliuꝫ
ergo nec intellectus nec voluntas ipſius fortis in
eadem delectantur. cōſequentia tenet q2 in virtuo
ſo oīa cōſonant. ſcꝫ volūtas ratio ⁊ ſenſus vtriꝗ
¶ Ad primā dico ꝙ aliquod dicitur ſimpliciter vo
litum dupliciter. vnomodo q2 circa illud habetur
volitio actualis et abſoluta et non conditionata.
Aliomodo quia eo ſolo p̄ſentato etiā ſine his que
circunſtant habetur circa ipſum volitio. Tunc di=
co ꝙ primo modo huiuſmodi paſſiones ſunt ſim=
pliciter nolite. quia vir fortis ſeruato fortitudinis
actu nititur (q̄tum poteſt) vt non inſint. Secundo
modo etiā dico ꝙ ſunt ſimpliciter nolite. q2 ſi pre=
ſentarentur ei ꝑ ſe nūq̄ eſſent volite. ſed ſi aliquo
modo dicantur voliter hoc eſt ratione aliquarum
circunſtantiarū: quia ſcilicꝫ in hac cōditione ali=
quando vir fortis eſt poſitus vt neceſſe ſit eū iſtas
paſſiones ſuſtinere vel opus virtutis deſerere. Et
ita ſi ſunt volite: nō dicuntur volite niſi ex circun=
ſtantia. quia eñ vir fortis magis diligit opus vir=
tutis q̄ fugā paſſionū/ et minus odit paſſiones q̄
ceſſationē ab opere fortitudinis. Ideo dico ꝓ hu=
iuſmodi paſſiones ⁊ tollerantia eſt ſufficiciēter no
lita ad hoc ꝙ vir fortis de ea triſtetur imo nullla
ratio efficax apparet michi ad ꝓbandū hmōi paſ
ſiones ſint volite. Et ſi dicas ꝙ vir fortis vult paſ
ſiones q̄ deſerere opꝰ virtutis: ergo viro forti hu
iuſmodi paſſiones ſunt volite. Reſpōdetur negā=
do añs proprie loquendo. q2 vir fortis nec hoc nec
illud vult ſed bene concedo ꝙ vir fortis minꝰ odit
paſſiones q̄ deſertionē operis virtuoſi. vtrūꝗ eñ
odit: et illud minus q̄ iſtud. ꝙ ſi concedatur ꝙ vir
fortis vult hmōi paſſiones volitione abſoluta/ et
etiā tollerantiā earū. dico tamen ꝙ circa eas ha=
bet nolitionē conditionatā hanc/ nollē pati ſi nō
patiendo non deſererē opus fortitudinis ⁊ hec no
litio conditionata ſufficit ad triſticiā. Et cū diciť
ſi ſimpliciter nolite: ergo nō delectatur fortis in e=
quanimi tollerantia: negať conſequentia. Et ad
ꝓbationeꝫ nego aſſumptū. et dico ꝙ illa propō ge
neralis patiť plures inſtantias. Quarū p̄ma eſt.
quādo volitio añtis cauſata eſt a nolitione alicu
ius alterius cuius diſiūctim ad añs ipſum conſe=
quens natū eſt eſſe cauſa. verbi gr̄a conſequentia
eſt iſta. ꝓijcio merces in mari ꝓpter tempeſtatem
ergo tēpeſtas eſt. ꝓijcere merces. ⁊c. eſt añs tem=
peſtatē eſſe eſt cōſequens et hoc cōſequens ſcꝫ tem
peſtatē eſſe/ ſaltē in certo gradu vehementie natū
eſſe cauſa duoꝝ diſiūctim ſcꝫ vel proiectionis vel
periclitationis vite. videtur eñ prudens et naui=
gationis peritus qui ſcit ꝙ orta tēpeſtate in certa
vehemētia neceſſe eſt aut merces eijci aut cū mer
cibus ꝑerire. Et p̄terea nolitio quā nolo perire cū
mercibus eſt cauſa ꝙ velim ꝓijcere merces ī ma=
re. Seq̄tur eñ necē ē ꝓpter tēpeſtatē aut ꝓijcere
merces in mare aut ꝑire cū mercibꝰ ſꝫ nolo perire
cū mercibus: ꝗ volo ꝓijcere merces in mare. Silr
peccatū natū eſt eſſe cā penitentie vel ꝑpetue pe
ne. et nolitio perpetue pene in peccante eſt cauſa
penitentie. ideo ex volitione penitentie non poteſt
inferri volitio peccati. Similiter paſſiones inexi
tes ſunt cauſa fortis tollerātie vel deſertionis ope
ris fortitudinis. et nolitio hmōi deſertionis in eo
cui inferuntur hmōi paſſiones eſt cauſa volitionis
fortes tollerantie: ideo non ſeq̄tur: volo ferre for=
titer huiuſmodi paſſiones/ ergo volo hmōi paſſio
nes. Et ꝙ ita ſit patet. nā licet nō ſequať: volo pe
nitere peccati p̄teriti/ ergo volo peccatū p̄terituꝫ
tamen bene ſequitur: volo penitere peccati futuri
ergo volo peccatū futurū. quia cū peccatū futurū
eſſe cauſam penitentie non ſit poſſibile ideo ſi nūc
ante peccatū velim penitentiā volitione abſoluta
neceſſe eſt ꝙ velim peccatū. Si queras ergo: qui
actus voluntatis habētur circa hmōi paſſiones:
dico ꝙ habetur nolitio circa eas ⁊ non volitio: ni
ſi eo modo quo habetur circa ea que ꝑ nos euita=
ri non poſſunt/ et tñ ſunt nobis moleſta vel nociua
Circa tollerantiā paſſionū dico ꝙ in abſentia paſ
ſionū habetur nolitio abſoluta et volitio conditio
nata. Fortis eñ ſimpliciter. odit percuſſiones et
vulnera. Si tamen cōtigerint vult eas pro ſalute
reipu. ferre. In p̄ſentia vero paſſionū habet voli=
tionem actualē circa eas ⁊ cōditionatā nolitionē
cū eñ forti inſunt paſſiones: vult abſolute eas fer
re quia alias fugeret. Sed circa equanimitatem
tollerātia ꝯtradico ſimiliter ꝙ in abſ̄tia paſſionū
fortis vult eā conditionaliter. In p̄ſentia vero for
tis vult eā abſolute et actualiter. quia licet nollet
paſſiones ineſſe: vult tñ ꝙ tollerantia circa eas ſit
equanimis/ et fortis/ et recte rationi cōſentanea.
Et ſi dicas bene ſequiť: fortis tollerat equanimiť
paſſiones vulnerū/ ergo forti inſunt hmōi paſſio=
nes. ſed ꝯñs eſt nolitum. ergo et añs. Reſpondeo
negando cōſequentiā quia volitio añtis cauſatur
ex nolitione alicuius quod diſiūctim ad ipſum an
tecedēs ſeq̄tur ex poſitione conſequentis. Nam ſi
forti inſunt huiuſmodi paſſiones neceſſe eſt vt eas
fortiter tollerat vel deſerat opus fortitudinis. ſed
deſertio operis fortitudinis ē ſimpliciter ab eo no
lita. Ideo tollerantia huiuſmodi eſt ab eo volita.

et cauſatur hec volitio a noticia huius fortis ꝗ.i. in ſunt paſſiones neceſſe habet vel tollerare eas vel opus fortitudinis deſerere / et nolitione huius ꝙ eſt deſerere opus fortitudinis. Et ſi queras vtrũ in forti actus nolendi aliquando cadat ſuper ipſa equanimitate. Reſpõdetur ꝙ nõ. nemo eñ virtuoſus eſt qui odio habeat equanimitatẽ. cũ in ipſa equanimitate nulla videat ratio mali incluſa imo dico ꝙ quotienſcũqȝ ꝓſentatur apprehendit a viro forti: ſiue ſperata / ſiue recordata / ſiue preſens ipſe vult eã. ¶ Ad ſecundã dico ꝙ ꝑ op⁹ fortis tria poſſunt intelligi. Unũ ſenſus ictuũ ⁊ percuſſionũ Secundũ eſt tollerantia earũ. Tertiũ eſt equanimitas tollerantie. Si intelligat tertiũ tunc cõcedo ꝙ in huiuſmodi equanimitate non triſtatur ⁊ ꝙ ſi apprehendit eã: intellectus delectatur. Quis tñ poſſit eſſe tã vehemens paſſio ꝙ intellectus impediatur ne feratur ſuper hanc equanimitatẽ conſiderandã. Si intelligat tollerantiã ipſum ꝗ nominat perſeuerantiã in opere virtutis / nõobſtantib⁹ his grauiſſimis paſſionibus: ſic concedo etiã ꝙ niſi intellectus impediatur a ſenſu doloris conſiderari eã poteſt delectari in ea ratione tamen equanimitatis vel volitionis equanimis: cui conformiter fit. Si intelligatur primũ: tũc dico ꝙ ꝓprie loquendo fortis non conſiderat illud eſſe bonũ ⁊ honeſtũ / et non apprehendit in eo niſi rationem mali Nec iſte ſenſus doloris imperatur ab habitu fortitudinis: ſed tollerantia hmõi ſenſus vel doloris ⁊ ſi aliqua dicta ſunt ꝗ videantur diſcrepare ab his: exponenda ſunt conformiter ad hec. dico vlterius ꝙ fortis non vult hmõi ſenſum doloris: licet velit equanimã tollerantiã ꝓ tempore ꝓ quo ineſt dolor ¶ Ad tertiã nego ꝯſequentiã. quia licȝ nolit huiuſmodi paſſiones: ipſe tamen vult earum equanimẽ tollerantiã. ideo non fugit. ¶ Ad quartã concedo añs. et nego ꝯñam. et ad ꝓbationem dico ꝙ in virtuoſo omnia cõſonant rationi conſonantia ꝓſecutionis ⁊ fuge. quia quicquid intellectus dictat eſſe ꝓſequendũ / ⁊ hoc voluntas et ſenſus ꝓſequi debent / et ſimiliter de fuga ſed nõ oportet ꝙ ſit cõſonantia ſꝫm delectationẽ et triſticiã. quia nec oĩa que ſunt cõſona vni ſunt cõſona alteri nec oĩa apprehenſa ab intellectu ſunt apprehẽſa a ſenſu nec ſꝫm omnẽ rationẽ ſꝫm quã aliquid apprehenditur ab vno apprehenditur ab alio. Ad rationem ante oppo. patet ſolutio ex dictis.

Argumentum thom. ſcða ſecũð queſti. 125. arti. 1. ⁊ 2.

Conſequenter querendum eſt de vicijs oppoſitis fortitudini ideo queritur decimo. Utrũ timor ſit vicium oppoſitũ fortitudinis? Arguitur ꝙ non. timor eſt paſſio / ergo non eſt viciũ oppoſitũ fortitudini. cõſequentia tenet q2 nulla paſſio eſt viciũ. qð ꝓbatur ſic. ſꝫm quodlibet viciũ vituperamur: ſꝫ in nullã paſſionem vituperamur; ergo nulla paſſio eſt viciũ. ¶ In oppoſitũ arguitur auctoritate Ari. 3. ethicorum ponentis timorẽ inter vicia oppoſita fortitudini. ¶ Notandũ eſt ꝙ timor accipitur tripliciter. Uno modo generaliter ꝓ omni triſticia cauſata ex apprehenſione alicuius mali ꝑ ꝑpe futuri Secundo modo accipitur timor ꝓ triſticia cauſata ex apprehenſione terribilium malorum belli de ꝓpe futurorum. primo modo eſt cõmune multis ꝗ non pertinent ad fortitudinẽ. Secũdo modo videtur proprie reperiri in materia fortitudinis. Secũdo modo adhuc accipitur tripliciter. vno modo pro triſticia illa ſꝫ ꝙ eſt naturaliter cauſata ab apprehenſione obiecti in potentia vel ſenſitiua vel volitiua. Secũdo modo accipitur ꝓ hmõi triſticia ſiue inclinet efficaciter contra iudiciũ rationis ſiue non. Tertio modo ꝓ hmõi triſticia efficaciter inclinante contra iudiciũ rationis puta inclinante ad fugã et deſerendũ defenſionẽ reipu. ꝓ tempore ꝓ quo recta ratio dictat non eſſe fugiendũ; ſed rẽpu. eſſe defendendã. Iſto aũt tertio modo adhuc accipitur dupliciter: vno modo ſtrictiſſime ꝓ triſticia inclinante ad ſuperhabundandũ in timendo. ⁊ in fugiendo terribilia. Alio modo cõmuniter ꝓ triſticia ſiue inclinante ad ſuꝑhabundãter fugiendũ terribilia ſiue inclinante ad min⁹ audendũ ꝗ͞ oportet et iſta triſtia ꝓprie dicitur vecordia prima. aũt appropriato nomine dicitur timor. ¶ Tunc ſit prĩa concluſio. Nõ omnis timor primo modo acceptus eſt viciũ oppoſitũ fortitudini. ꝓbatur. quia aliqs timor eſt bonus. vt patet de timore quo timem⁹ cũ quis poteſt mittere animã in gehennã ignis. De timore etiã quo timemus irã vel inimicitiã diuinam Secũdo quia etiã aliquis timor malus eſt qui nõ opponitur fortitudini ſed auaricie vt timor ille immoderatus quo auarus timet ꝑditionem theſauri ſui. et timor quo iratus timet ne non poſſet vindici paruipendentẽ. vel que immũdus timet ne nocere nõ poſſit. tertio ꝓbatur ꝑ illud ꝓphete Timor dñi ſanctus permanet. Tũ etiam ꝑ illud apoſtoli. Serui obedite dñis carnalibus cũ timore ⁊ tremore. Secũda concluſio: nõ omnis timor ſecũdo modo acceptus eſt peccatũ. ꝓbatur quia aliqua ſunt terribilia que oportet timere. ſicut illud quod Ariſto. dicit eſſe ſuper hominẽ et eſſe terribile cuilibet homini intellectũ habenti. Secũdo quia non oĩs talis timor inclinat efficaciter contra iudiciũ recte rationis: ergo nõ omnis talis eſt peccatum.

¶ Tertia concluſio. Timor ꝓ tempore illo ꝓ quo naturaliter cauſatur ex apprehenſione obiecti nõ eſt peccatũ. ꝓbatur quia talis timor eſt naturaliter cauſatus: et non libere elicitus vel imperatus vel permiſſus ſed omne peccatũ eſt libere elicitũ vel imperatũ vel ꝑmiſſum. ergo talis timor nõ ẽ peccatum. Secũdo ꝓbatur ratione adducta ante oppoſitũ. quia timor hoc modo eſt paſſio illa ſꝫm quã dicit Ari. nos neqȝ laudari neqȝ vituperari.

¶ Quarta concluſio. Nõ omnis timor libere permiſſus vel imperatus eſt peccatũ ꝓbatur quia aliquis eſt timor qui non inclinat efficaciter contra iudiciũ recte rationis ſicut timor ille ꝗ erat in xp̄o in orto / licet eſſet vehemens: non tamen erat peccatũ. quia non inclinabat efficaciter contra iudicium recte rationis. Ille etiã timor quo. ¶ Quintus Fabius timebat Hannibalem non erat peccatum neqȝ cõtrarius fortitudini: ſed potius op⁹ fortitudinis. Et hec eſt intentio beati Thome ſecunda ſecunde. q. cxxv. articulo primo. qñ (inquit) appetitus timendo refugit id quod eſt ſꝫm rationem fugiendũ: tunc appetitus nõ eſt inordinatus neqȝ peccatũ. ¶ Quinta concluſio Timor contra iudicium recte rationis efficaciter inclinans eſt viciũ fortitudini oppoſitũ ſiue accipiatur timor vt dicit ſuperhabundantiam in metuendo ſiue vt dicit defectum in audendo. ꝓbatur concluſio. Omne illud

quo magis fugimus illud quod recta ratio dictat
a nobis eſſe minus fugiendum ⁊ minus fugimus il
lud quod recta ratio dictat eſſe magis fugiēdum
eſt peccatum. ſed timor eſt huiuſmodi igitur. Ma
ior eſt certa q2 omnis actus humanus qui eſt pec
catum. peccatum dicitur propter inordinationem
ad rectam rationem. ⁊ minor ꝓbatur: quia per ti-
morem ego magis fugio vulnera ⁊ mortem ꝙ̄ peri
clitationem regni vel fidei. ⁊ tamen ſecundum re-
ctam rationem periclitatio regni eſt magis fugiē-
da ꝙ̄ vulnera ⁊ mors. Secundo qui timore inordi
nato triſtatur in bello/ ita vt fugiat ⁊ deſerat defē
ſionem regni/ inducit ceteros ad fugaꝫ. Et cauſa
eſt ꝙ regnum vel fides non ſolum a ſe ſed etiam a
ceteris deſeratur igitur talis timor eſt peccatum.
Tertio talis vel eſt obligatus ad defenſionē ciuita
tis aut regni vel non. Si non tunc recta ratio nō
dictat ſibi ꝙ teneat non deſerere defenſionē ciuita
tis vel regni. Si ſic: ergo per timorē inſugit id qđ
ſm̄ rigorem iuſticie debet. ergo peccat. ¶ Sexta
concluſio hm̄oi timor eſt peccatū mortale ꝓbatur
quia hm̄oi timor eſt actus quo cōtra iudicium ra-
tionis dictātis nos ad aliquid teneri ⁊ obligari fa
cimus ergo hm̄oi timor eſt peccatum mortale. cō-
ſequētia tenet q2 omnis actus quo efficaciter mo
uemur cōtra p̄ceptum diuinū eſt peccatum morta
le. Et tm̄ aduertendū ꝙ duplex eſt recta ratio. vna
dictans nos ex iure diuino aut nature obligatos
eſſe ad aliquid faciendū aut non faciendum ⁊ de il
la intellecta eſt concluſio ſexta ⁊ quinta. Alia eſt
recta ratio dictans nō de obligatione operis/ ſed
de honeſtate et condecentia ⁊ perfectione operis.
ſicut recta ratio dictans honeſtū eſſe vouere pau
pertatē vel defendere fratrem ⁊ regnum eius ⁊ de
iſta ponitur ſeptima concluſio. ¶ Timor inclinās
efficaciter cōtra iudiciū recte rōnis dictantis de
honeſto vel meliori bono non eſt pctm̄ mortale. ꝓ
batur. q2 nullus obligatur ſub pena peccati morta
lis. ex hoc p̄ciſe ꝙ ratio dictat eſſe ipſum honeſtū
vel melius vel condecentius. alias omnes obliga
rentur ad cōſilia igitur. ⁊ huius opinionis eſt bea
tus thomas ſc̄da ſc̄de ita dicens. Si eñ quis pro
pter timorē mortis vel quodcūq3 aliud temporale
malū/ ſic diſpoſitus eſt vt faciat aliquid ꝓhibitū
vel p̄termittat aliquid quod eſt p̄ceptū in lege di-
uina: talis timor eſt peccatū mortale. alioqui erit
pctm̄ veniale. ⁊ in ſolutione ad tertiū vbi reſpōdet
ad gloſam ſup illud deuteronomij. xx. quis eſt ho
mo formidoloſus dicere nō poſſe queꝙ̄ perfectio-
nem cōtemplationis vel militie ſpiritualis accipe
re que adhuc nudari terrenis operibus ꝯtimeſcit
Ita dicit thomas ꝙ gloſa illa loquitur de timore
reuocante hominē a bono. quod non eſt de neceſſi
tate p̄cepti: ſed de perfectione conſilij. tale autem
nō eſt peccatū mortale ſed qñq3 veniale/ qñq3 etiā
nō eſt pctm̄ vt cū aliquis habet rōnabilem cauſaꝫ
timoris. ¶ Octaua cōcluſio Timor ille de quo po
ſita eſt ſexta cōcluſio opponitur fortitudini. ꝓba-
tur q2 ꝑ fortitudinē ſubim⁹ pericula que certa ra-
tio dictat eſſe ſubeūda vbi: ⁊ qñ: ⁊ gratia cui⁹ opꝫ
ſed per illum timorē nō ſubimus vbi et qñ ⁊c. ergo
timor ille opponitur fortitudini: ⁊ maxime ſi illo ti
more quas fugiat ſubire pericula q2 timet ſuſtine-
re ⁊ pati dura vt vulnera ictus ⁊ mortem. ſi autem
ideo fugeret ſubire pericula ne pecunias perdent
dicentur magis auarus ꝙ̄ timidus. eſſet tamen ti
mor oppoſitus fortitudini ſm̄ gradū cōtinētie vel
perſeuerantie vt dictū eſt prius. Si vt concupita
muliere frueret quēadmodū legitur de achille ma
gis diceretur intēperatus ꝙ̄ timidus imo etiā ti-
more quorūdam malorum etiā exponimus nos ali
quando morti ſicut catho timore ſeruitutis ad ce-
ſarem/ ſe morti tradidit. ⁊ lucretia ſeipſam intere-
mit timore infamie/ ne ſcilicet iudicaretur conſen-
ſiſſe adultero. ſed de iſtis timoribus non hic loqui
mur. Sed hic oritur queſtio. vtrū timor ſm̄ id pre
ciſe quod deficit a fortitudine ⁊ ſecluſa ratione in
iuſticie ſit peccatum: ſecluſo etiā hoc quod eſt age
re cōtra ꝯſcientiā. ⁊ videtur ꝙ non. q2 actus forti-
tudinis non videt per ſe cadere ſub p̄cepto: ſ3 tm̄
de ratione alicuius boni cōſequēdi vel mali euitā
di per eam cuius ꝯſecutio vel euitatio aut ſaltem
conatus conſequēdi vel euitādi cadit ſub p̄cepto
ergo ſecluſa omni rōne iniuſticie timor oppoſitus
fortitudini nō eſt peccatū. dictū ē etiā ſecluſo hoc
quod eſt agere contra conſcientiā quia ſi de facto
eſſet rectum dictamen actualiter de opere fortitu-
dinis actus timoris eſſet ꝯtraꝯſcientiā. ⁊ eſſet pec Non om̄is
catum. Et vt hoc ſit apertius: dat caſus. in quo in actoris in-
actu timoris nulla eſſet iniuſticia puta ſi paruam iuſtus.
turbam militum circūdaret magnus. ⁊ pene innu-
merabilis exercitus armis/ induſtria ⁊ omnib⁹ bel
licis inſtrumentis ſuperans: adeo ꝙ haberet cer-
titudo q̄ta naturaliter haberi poſſet ꝙ hec parua
multitudo diſcerpetur ab illo magno exercitu ne-
q3 poſſit pacta compoſitis vllomodo obtinere: ⁊ ſed
certum ſit eſſe coniuratum in necem eius ab hoſti
bus tunc hec parua multitudo decertat bello de-
certare: non quia vllomodo ſperent victoriā/ imo
eam omnino deſperent: ſed tantum vt cruentem vi
ctoriam eis relinquant: ⁊ ſupponitur etiam ꝙ nul-
lomodo pateat eis locus fuge: quemadmodū vi-
ſus eſt obſeruare catilina cum militibus ſuis: cuꝫ
fuerunt circuncluſi ab exercitu romano quos etiā
catilina. incēdebat ad ꝓlium: his verbis Quod ſi
(inquit) virtuti veſtre fortuna inuiderit cauete ne
multi animā amittatis neu capti potius ſicut pe
cora tunc idem in quicquid virorꝫ more pugnātes
cruentiā atq3 luctuoſam victoriam hoſtibus relin
quatis. Nec volo dicere bellum illud catiline fuiſſe
opus fortitudinis/ quia in rem publicam conura-
uerat: ſed quia poſſibile eſt ꝙ aliqua parua multi-
tudo habens iuſtā cauſam belli fuerit oīno circum
uenta ⁊ ita deſparauerit vt nullomō pateat ſibi lo
cus victorie/ ſ3 tm̄ decertet ea cauſa ne relinquat
hoſtibus victoriam incruentā. aut forte quia iudi
cant melius vitam bellando perdere quā capti in
ter ſupplicia. ⁊ varios cruciatus enecenter cōſtat
eñ ꝙ aliquis in caſu predicto pōt affici tanto ti-
more. vt nō poſſit vel hoſtem inuadere. vel ſe con-
tra hoſtē defendere. Dico aūt in tali caſu ꝙ timor
eſt viciuꝫ. Patet q2 eſt defectus a fortitudine ergo
eſt vicium/ omnia eñ inter q̄ mediat fortitudo ſūt
vicia. Tum ſecundo quia actus ille timoris nō eſt
bonus ergo vicioſus: ⁊ propter ipſum debetur vi-
tuperium timenti: ſecundo dico ꝙ actus ille nō eſt
peccatum mortale. patet q2 nullus videtur obliga
tus relinquere cruentam victoriam hoſtibus ſub
pena damnationis eterne in caſu predicto ſcilꝫ
in caſu quo per cōtrapugnantiā non poſſet vel vi-

ctam vel patriā defendere: dico tertio ꝙ eſt pecca-
um veniale: patꝫ qꝛ in ciuitatibus in quibus ſunt
pene inflicte timidis/ ſi ille euaderet poſſet iuſte et
rōnabiliter puniri pena legis. Nec mireris ꝙ cuꝫ
caſu poſui ſi euaderet qꝛ poſſet eſſe ꝙ iaceret viuꝰ
inter cadauera moꝛtuoꝝ. ⁊ hoc dico ſi cōſtaret le-
gitime de timiditate ſua ⁊ ꝙ non latuerit inter ca
dauera moꝛtuoꝝ per induſtriā. ſcꝫ ad vitā ſaluan
dam quod in caſu ꝑdicto videtur ſibi licuiſſe licet
eīn/ vbi potuit per eum defendi reſpublica nō licuit
ſibi ſaluare vitam ceſſando a pugna: videt̄ tñ hec
ſibi licuiſſe cum tm̄ pugnat̄ cā hoſtiū ledēdoꝛum.

Arg. th. vbi ſupra. ar. q̄rto.

Nona cōcluſio Timoꝛ foꝛtitudini oppoſitus non
excuſat a peccato: pꝛobatur illud qꝺ eſt peccatum
nō excuſat a pctō. ſed timoꝛ foꝛtitudini oppoſitus
eſt peccatū vt ꝓbatū eſt ergo timoꝛ non excuſat a
peccato. Scꝺo ſi actus ille timendi excuſat a pec
cato aut excuſat ſe a pctō aut alium actū. ſed nō
excuſat ſe. nec alium actū igitur nō excuſat minoꝛ
ꝓ pꝛima parte ꝓbatur qꝛ ſe excuſat ſe a pctō tūc
ipſo timoꝛe nō poſito ipſe idem timoꝛ eſſet maius
peccatū ꝗꝫ cū ponitur/ ſed hoc eſt falſum imo con
tradictionē implicans Iſtā ſcꝫ ꝙ idē timoꝛ ſimul
poneret̄ ⁊ nō poneret̄ qꝛ ſi eſſet maius pctm̄ timo
re remoto/ tunc qꝛ eſt maius pctm̄ ponit̄ qꝛ vero
remouet̄ non ponitur. Si dicas ꝙ excuſat ab alio
pctō. Cōtra arguit̄. tum pͥmo qꝛ hic nō eſt q̄ſtio de
alio pctō: ſꝫ tm̄ de pctō timiditatis tū ſcꝺo qꝛ ſi ēt
aliud peccatū puta iniuſticia aliqua ſit coniūctū:
tñ poſſibile eſt ꝙ de facto nullū ſit aliud cōiunctū.
ſicut patuit in caſu dubij nupper adducti. tum ter
tio qꝛ illud quod eſt tota cauſa iniuſticie nō excu-
ſat peccatū iniuſticie. ſꝫ iſte timoꝛ eſt tota cauſa in
iuſticie ergo iſte timoꝛ nō excuſat iniuſticiā. Ego
aūt cū dico timoꝛē eſſe totā cām itelligo de cauſa
impulſiua. qꝛ ſcio ꝙ volūtas timoꝛi ⁊ nō rōni con
ſentiens eſt cā pͥncipalis Tertio remoto timoꝛe ⁊
nullo alio loco eiꝰ poſito/ aut erit pctm̄ aut nō Si
nō ergo timoꝛ nō excuſat a peccato ſed facit pec-
catum Si ſic aūt erit maius. aut minꝰ. Si minus
habetur intentū. Neqꝫ pōt dici ꝙ maius qꝛ mali-
cia aggregati ex timoꝛe ⁊ his q̄ remanāt ſe habet
ad maliciā eoꝛum q̄ remanent ſicut totū ad partē
qꝛ includit maliciā timoꝛis ⁊ maliciam eoꝝ que re
manent cum per reſponſionē in his q̄ remanent ti-
moꝛe remoto adhuc ſit malicia ergo aggregatum
illud eſt peius ꝗꝫ illud qꝺ remanet ſecluſo timoꝛe.

¶ Decima cōcluſio deſertio reipu. vel fidei/ vel iu
ſticie ex timoꝛe periculoꝝ facta non eſt tā mala ꝗꝫ
mala eſſet ſi fieret ex cupiditate pecuniarū vel ex
libidine ⁊ intemperatiua puta ſi miles receptis ab
hoſtibus muneribꝰ fugeret vel ſi deſereret pugnā
ſpe potiendi muliere concupita. patet qꝛ iſta plus
de voluntario habent: ⁊ minus accedūt ad violen-
tum ꝗꝫ timoꝛ ergo ſequitur ꝙ faciūt actū deterio-
rem. Secundo/ deſertio rei reipublice ꝓpter cau-
ſas pertinet ad ꝓditionem: fugere autē ꝓpter ti-
moꝛem non pertinet ad ꝓditionē. Tertio qꝛ amoꝛ
vite eſt magis naturalis ꝗꝫ amoꝛ pecuniarum aut
voluptatum ergo deoꝛdinatio circa amoꝛē pecu-
niarum aut voluptatuꝫ eſt deterioꝛ ꝗꝫ deoꝛdinatio
circa amoꝛem vite quod intelligo de deoꝛdinatio-
ne q̄ fit per ſuperabundantiā amoꝛis ſed timoꝛ iſte
ꝓuenit ex hoc ꝙ aliquis ſuperabundat in amādo
ſe ⁊ vitam ſuam. Alie autē cupiditates ꝓueniunt
ex ſuperabundantia amoꝛis circa alia que ſunt ſe
cundum naturam minus amabilia. Quantum ad
nonam cōcluſionē aduerte ꝙ ipſa pendet ex alijs
difficultatibus nam ſi poneretur ꝙ volūtas ex me
ra libertate ſua ⁊ ſine quacūqꝫ illectiuo nō poſſet
moueri contra iudicium recte rationis: tunc pꝛe-
dicta concluſio videtur ſatis certa. Si autem di-
catur ꝙ pōt moueri contra iudiciuꝫ rationis ſine
quocūqꝫ illectiuo: tunc vel cōſequenter dicitur ꝙ
peccatū quo tunc peccat eſt grauius ꝗꝫ quodcūqꝫ
aliud peccatum quod haberet mediante aliquo il
lectiuo circa eandem materiā ⁊ cum eiſdem circū
ſtantijs: hoc dempto Et tunc videretur dicenduꝫ
ꝙ nō ſolum timoꝛ: imo quodlibet illectiuū diminue
ret peccatū ⁊ in parte excuſaret a peccato ſꝫ alia
plus ⁊ alia minus. ſi autem diceretur ꝙ illud pec-
catum non eſſet grauius: licet peccatū ꝗꝫ volūtas
ferret̄ cōtra iudiciū rōnis mediante illectio malo
⁊ vicioſo vel de ſe vel ꝓpter ſuperhabundātiā eēt
grauius ꝗꝫ illud q̄ volūtas ferret̄ in illud per liber
tatem ſuam exēplū pͥmi vt homicidiū factū ꝓpter
odiuꝫ: exm̄ ſcꝺi. vt fuga facta ꝓpter ſuperhabūdā
tem amoꝛē ſui tunc diceret̄ ꝙ nulla circunſtantia
niſi bona ⁊ honeſta excuſat/ etiaꝫ in parte a pctō.
Excuſat autē illectiuū bonum et honeſtuꝫ hoc mō
ponat̄ ꝙ quis odiat alterum ⁊ oꝛdinato amoꝛe dili
gat patrē ſuum inueniat ille inimicum. ſed odium
non ſit tm̄ vt poſſit impellere cum ad occidendum
ipſum. Nichilominus aliquis tunc dicat iſti ꝙ ille
inimicus querit patrē iſtius vt occidat/ et de hoc
ſufficienter cōſtet/ tūc volo ꝙ ſimul ⁊ odiū ⁊ amoꝛ
patris moderatus tñ impellant ad occidendū/ ita
tñ ꝙ neutrū per ſe ſufficeret. tūc videt̄ illectiuum
bonū ⁊ honeſtū qꝛ amoꝛ moderatus patris. Et vi-
detur excuſare a peccato nō in toto/ ſed in parte.
Si autē diceret̄ ꝙ illud pecatū nō eſſet grauius ſꝫ
tm̄ illud q̄ voluntas ferret̄ ꝯtra iudiciū rōnis me-
diante illectiuo de ſe malo/ ⁊ non tm̄ ex ſuperhabū
dantia: tunc ꝯñter dicendo diceret̄ ꝙ timoꝛ excu-
ſaret in parte qꝛ amoꝛ vite qui cum appꝛehēſione
terribiliū videtur eſſe cauſa timoꝛis/ non eſt de ſe
malus ſed tm̄ ex ſuperhabundātia ⁊ inoꝛdinatiōe.
Odium autē adulteriū ⁊ reliqua hmōi/ de ſe mala
ſunt. ¶ Contra tertiam concluſionē arguit̄ ſic. vo
lo ꝙ appꝛehenſio terribiliū cauſet naturaliter ti-
moꝛem qui durat per vnam hoꝛam per quā vocan
dum eſt defenſioni ciuitatis. Tunc ſic iſte timoꝛ eſt
vicioſus ⁊ oppoſitus foꝛtitudini ⁊ tñ eſt naturali-
ter cauſatus igitur. ¶ Ad hanc rationem cōcedo
pꝛimam partē antecedētis. ⁊ ad ſecundā dico ꝙ lꝫ
ſit naturaliter cauſatus eſt tñ libere ꝑmiſſus. tene
tur em̄ voluntas coercere illum timoꝛē. ⁊ habet tē
pus ſufficiens ⁊ non coercet ideo libere permittit.
¶ Contra quintam concluſionem arguitur ſic. ali
quis timoꝛ inclinans contra iudicium recte rōnis
non eſt vicium ſed omnis timoꝛ inclinans eſt timoꝛ
efficaciter inclinās: ergo aliquis timoꝛ efficaciter
inclinans ꝯtra iudiciū recte rationis nō eſt viciū.
¶ Ad hanc rōnem cōcedo maioꝛē: vt patet de ti-
moꝛe qui ꝓ tēpoꝛe ꝓ quo naturaliter cauſatur in-
clinat ꝯtra iudiciū recte rationis ⁊ tñ nō eſt viciū
⁊ nego minoꝛem inclinat em̄ oīs timoꝛ cū per ipm̄
mouet̄ appetitus ſenſitiuus. ſed inclinat efficaci-
ter cū per ipſum mouent̄ vires executiue ad opus
et de facto in opus exeunt. Et hoc vocat beatus

Thomas pertingere vſq3 ad voluntatem. ¶ Con
ſextam cõcluſionem arguit̃ ſic. Timor non eſt pec
catu3 mortale niſi inordinatio eius pertingat vſq3
appetitũ rõnalem qui eſt voluntas. ſed nõ cuiuſli=
bet timoris efficaciter inclinãtis cõtra iudiciũ re=
cte rõnis deordinatio pertingit vſq3 ad appetitu3
rõnalem. vt p3 cũ quis ad p̃mã apprehenſionẽ ter
ribilium ante oẽm deliberationẽ ſtatim fugit igit̃
non omnis talis timor eſt peccatũ mortale. Scd̃o
in ſenſualitate non eſt peccatũ mortale ſed timor
eſt in ſenſualitate. ergo timor nõn eſt peccatũ mor
tale. ¶ Tertio timor nõ totaliter auertit cor adeo
ergo non eſt peccatum mortale. conſequẽtia tenet
quia omne peccatu3 mortale totaliter auertit cor
a deo. antecedens p̲batur per gloſam ſuper illud
iudicium. vij. qui formidoloſus eſt dicentẽ. timid⁹
eſt qui primo aſpectu congreſſum trepidat: non ta
men corde terretur/ ſed reparari ⁊ animari poteſt.
¶ Ad primam reſpondeo dupliciter: vnomõ ſcd̃m
opinionẽ illam q̃ ponit q̃ nõ appetitus ſenſitiuus
ſed tñ rationalis habet mouere vires executiuas.
Secundũ eñ hanc opinionẽ concedit̃ maior ⁊ ne
gatur minor. ⁊ tunc dico q̃ nũq3 timor inclinat effi
caciter niſi ita mouerit voluntatẽ vt ipſa potẽtijs
executiuis imperet opus ad qd̃ inclinat timor pu=
ta fugam vel aliquid hmõi. ⁊ ad p̲bationẽ dicit̃ q̃
p̲pter vehemẽtiã ipulſionis facit tã ſubitã ⁊ fortẽ
impreſſionẽ in voluntate q̃ nõ expectat deliberа=
tionem rõnis licet bene ſequat̃ app̃henſionẽ intel
lectus. Eſt aũt alia opinio q̃ dicit q̃ appetit⁹ ſen
ſitiuus/ ⁊ maxime qñ nõ ↄtranitit̃ appetitus intel
lectiuus: põt mouere potẽtias executiuas qd̃ vide
tur innuere Ariſto. vij. ethicoꝝ. cũ ait: forte aute3
ↄcupiſcẽtis inexiſtẽte: hec quidẽ dicit fugere hoc/
concupiſcentia aũt ducit. ⁊ ſequit̃ mouere eñ põt
vnã quãq3 particulaꝝ. ⁊ cõformiter ad hec dicent̃
q̃ actus ille qui fieret p̲ quãdã p̲miſſionẽ volunta
tis cũ teneret̃ nõ p̲mittere/ eſſet pctm̃ mortale. et
l3 volũtas nõ cõſentiret formaliter. ipſa tñ cẽſent̃
interp̃tatiue ſaltẽ ↄſentire. ⁊ ita ſ̃m hãc opinionẽ
negat̃ maior. Ad ſcd̃am pt3 quid dicendum addo
tñ q̃ timor aliqñ eſt in ſenſualitate tñ: aliqñ in vo
luntate tñ: aliqñ in vtroq3. In ſenſualitate tñ: vt
in eo qui ad ſenſualẽ apprehenſionẽ terribiliũ ſta=
tim cõcutit̃ timore. qui tñ timor etiã ſtatim cohi=
bet̃ per iudiciũ rõnis ⁊ imperiũ voluntatis. in vo
luntate tñ vt frequẽter cõtingit in eo qui h3 habi
tum audacie vel ad eam inclinat̃ p̲ aliquas quali=
tates corporales. q2 tñ recta ratio dictat ſibi pro
tunc eſſe aliqua terribilia fugiẽda: eius voluntas
obſequit̃ ⁊ imperat fugã. In vtroq3. vt cũ ⁊ ſenſu ⁊
intellectu app̃hendũt̃ hmõi terribilia adeo vt tri=
ſticia i vtroq3 appetitu cauſet̃. Ad tertiã dico q̃ ti
mor efficaciter cõtra iudiciũ recte rõnis inclinãs
totaliter auertit adeo. et ad auctoritatem dico q̃
gloſa illa loquit̃ de timore p̲ tẽpore quo naturalit̃
cauſat̃ ⁊ nõ libere imperat̃ vel p̲mittit̃ Nã ſi eſt li
bere imperatus: cor terretur formaliter. ſi autẽ eſt
libere p̲miſſus: cor terret̃ ſaltem interp̃tatiue. Et
cum dicis q̃ talis reparari põt/ cõcedo. ſ3 vt vult
Thomas: hoc nõ impedit quin ſit peccatũ morta=
le. cum non oĩs peccãs mortaliter ſit obſtinatus.
imo multi reuocãt̃ exhortationibus a ↄcupiſcẽtia
ſua. ¶ Contra ſeptimam cõcluſionẽ. arguitur ſic

Timor ille nõ eſt actus bonus/ nec eſt peccatũ vẽ
niale: ergo eſt peccatũ mortale. Prima pars ante
cedentis pat3 q2 tũc nolitio qua quis nolet ingre=
di religione ↄtra dictamẽ recte rõnis dictamẽtis
ſibi religione3 eſſe meliorẽ q̃3 vitam ſecularẽ/ eſſet
bona moraliter: ⁊ in habẽte caritatẽ eſſet merito=
ria vite eterne. quod videt̃ falſum. Tũ3 q2 ↄtraria
volitio eſſet bona ⁊ meritoria vite eterne. ⁊ ne fin=
gant̃ euaſiones. aut varie cauſe quas iſte põt ha=
bere ne ingrediat̃ religionẽ volo q̃ recta ratio di=
ctet iſti q̃ licet nõ teneat̃ ad religionis ingreſſum:
tñ oĩbus penſatis eſt ſimpliciter ſibi melius ingre=
di religionẽ: ⁊ q̃ volũtas ex mera libertate ſua no
lit ſequi illd̃ a rõne iudicat̃ qd̃ melius. Scd̃a pars
p̲batur: q2 tunc quilibet potẽs ſequi id quod a re=
cta ratione iudicat̃ melius/ nõ ſequẽdo illud conti
nue peccaret venialiter. qd̃ videt̃ durũ. eſſet tñ du
rius dicere q̃ peccaret mortaliter. Sed hoc argu
mẽtũ factũ eſt principaliter vt videat̃ an ille act⁹
nolendi ſit bonus vel malus. ¶ Ad hãc rõnẽ dico
q̃ timor ille aliqñ eſt actus bonus: aliqñ eſt pecca
tum veniale: ⁊ aliqñ eſt peccatũ mortale. Nam ſi
nullã aliam malam circũſtantiã habeat ab illa de
qua ẽ queſtio/ ⁊ habeat alias bonas requiſitas ad
bonũ actũ: dico q̃ eſt actus bonus: et põt eſſe vite
eterne meritorius. Si autẽ habeat aliquã circun=
ſtantiã malã venialiter tunc eſt peccatũ veniale.
Si habeat circunſtantiã malã mortaliter: puta in
ordinatum amorẽ diuitiaꝝ vel voluptatũ tunc eſt
peccatũ mortale. S3 dico q̃ nõ h3 actus ille q̃ ſit
peccatũ mortale vel veniale/ q̃ ſit cõtra rectã rõ=
nem dictãtẽ de meliori bono Si dicas dictet recta
ratio q̃ meli⁹ eſt ingredi religionẽ/ ⁊ voluntas ſine
quocũq3 illectiuo in oppoſitũ nolit. iſta nolitio nõ
videtur bona. Dico q̃ ſi iſta nolitio non fiat p̲pter
debitũ finẽ. nec actualiter nec habitualiter: ip̃a nõ
eſt bona ſed mala nõ q2 ſit cõtra hmõi rectã rõnẽ:
ſed p̲pter carentiã circũſtantie finis que carẽtia
ſufficit ad hoc q̃ actus ſit malus. Si autẽ habeat
actualiter circunſtantiã boni finis ſufficientis cũ
ceteris bonis circũſtãtijs ad bonitatẽ actus: tũc
dico q̃ actus ille eſt bonus moraliter: ⁊ maxime ſi
nullã malã circunſtãtiã habeat. q̃ ſi nõ habeat cir
cũſtantiã finis debiti actualiter habeat tñ habitu
aliter: tunc reſponſio depẽdet ex illa q̃ſtione vtru3
ad bonitatẽ moralẽ act⁹ ex p̲te finis ſufficiat habi
tualis relatio in finẽ de q̃ alias videbit̃. ¶ Contra
nonã ↄcluſionẽ arguit̃ ſic. Operationes q̃ p̲ timorẽ
fiunt ſunt p̲tim inuolũtarie. g̃ timor diminuit mali
ciã hmõi operationũ. cõſequẽtia t3 q2 inuolũtariu3
diminuit de malicia operatiõis. Et añs p̲bat̃ p̲ Ari.
in p̃ncipio tertij dicẽtẽ q̃ operationes q̃ ſunt ex ti
more mixte ſunt ex volũtario ⁊ inuolũtario. ¶ Ad
hãc rõnẽ rñdet̃ q̃ hec difficultas magis videt̃ vo
calis q̃3 realis. Aliqd eñ dicit̃ excuſare a pctõ du
pliciter. Vnomõ q2 eo poſito peccatũ eſt min⁹ q̃3
fuiſſet ſi nõ fuiſſet poſitũ. Et in hoc ſenſu nõ eſt cõ
cedendũ q̃ timor excuſet a peccato. Tum q2 poſſi
bile eſt q̃ hoc nõ poſito peccatum illud nõ fuiſſet
ſicut in eo qui iuſſus a tirãno ſub cõditione mor=
tis patrẽ occidit. Ille eñ timor nõ excuſat a pctõ
p̲p̃e loquẽdo. q2 ſi nõ fuiſſ3: nõ fuiſſ3 illud peccatũ
Tũ ſcd̃o/ q2 etiã poſſibile eſt q̃ illo remoto fuiſſet
tactum peccatum illud vel ſimile p̲pter cauſam ex

cuſantem magis: ⁊ minus voluntarium. vt cum timoꝛe perditionis bonoꝛum tempoꝛaliũ iudex iniuſte iudicat: poſſibile eſt enĩ ꝙ ſi nõ interueniſſet iſte timoꝛ: interueniſſet alius maioꝛ. puta timoꝛ vite. Scd̓omõ põt intelligi ſic ꝙ peccatũ illud factũ ꝓpter timoꝛẽ etiam inoꝛdinatũ eſt minus malũ ⁊ minus imputabile ad penã ꝙ̃ ſi fuiſſet factum ꝓpter aliquod illectiuũ magis malum ⁊ magis voluntarium. puta ꝓpter vindictã aut ꝓpter odiũ. aut ꝓpter auaritiã. ⁊ tũc cõcedo cõfoꝛmiter ad nonã cõcluſionẽ. Tertiomõ põt intelligi ꝙ excuſat a peccato q2 ſi nõ interueniret ille timoꝛ ⁊ nullum illectiuum loco eius poneretur ſ3 actus ille fieret ex mera libertate voluntatis: actus eſſet ad maioꝛẽ penam imputabilis ꝙ̃ cũ ſit timoꝛe interueniẽte. Et ꝙ̃tum ad iſtu3 intellectũ diuerſimode dicẽdũ eſſet ſm diuerſas opiniones: ſicut tactũ eſt in fine vltime ꝯcluſionis. dicerẽt enĩ ꝙ caſus eſt impoſſibilis q2 ſm eos impoſſibile eſt ꝙ voluntas moueatur in malũ ſine aliquo illectiuo. neq3 timoꝛ ille oppoſitꝰ foꝛtitudini habet tm̃ de inuoluntario quãtũ timoꝛ ille de quo loquiť. Ar;. in. iij. ethicoꝝ in ꝑncipio q2 iſte qui in hoc timoꝛe bellico cõſtitutus/ lic3 habeat apꝑhenſionẽ multoꝝ ⁊ magnoꝝ terribiliũ nõ tñ neceſſitať ad actũ malũ vel ad moꝛtẽ aut aliud incõmodũ ſubeundũ q2 in illo qui timet timoꝛe violento nõ põt eſſe cõtrapugnatio. in eo vero qui timet timoꝛe bellico põt eſſe cõtrapugnatio in qua ⁊ elucet opus foꝛtitudinis ⁊ eripimur a moꝛte et a periculis que eminebant in appꝛehenſione illoꝛu3 terribilium. Et ꝙ ariſtoteles loquatur de timoꝛe illarum rerum in quibus non cadit contrapugnatio patet ex textu. Quecũq3 igitur/ inquit/ ꝓpter timoꝛẽ maloꝛum operata ſunt vel ꝓpter bonũ aliquod: puta ſi tirannus ꝑcipiat tẽpoꝛe operari dñs exiſtens parentũ ⁊ natoꝝ et faciente quidẽ ſaluabuntur non faciente autẽ moꝛienť. Dubitationem habet vtrũ volũtaria ſint an inuoluntaria. ⁊ poſito exemplo de iactu bonoꝛum tẽpoꝛe tempeſtatis ſubiungit. Mixte quidẽ igitur ſunt hmõi operationes: aſſimulanť autẽ magis voluntarijs. ecce ſm exẽpla ſua. Ar;. loquiť qñ alterum neceſſarium eſt ſc3 vel ſubire incõmodum vel tempoꝛe aliquod facere. hic autẽ nec neceſſe eſt fugere/ nec neceſſe eſt moꝛi. ſed opus foꝛtitudinis inter hec eſt medium ꝙ̃ euitatur fuga: ⁊ ſperamus nõ ſolũ euitare moꝛte3 imo etiã aſſequi victoꝛiam. ¶ Ad rationẽ ante oppoſitũ dico ꝙ ſi accipiať paſſio ꝓ actu appetitus ſenſitiui vel intellectiui qui nec bonꝰ eſt nec malꝰ moꝛaliter: ⁊ de q̃ nec laudamur nec vituperamur: tunc paſſio dicitur tm̃ de primis motibus ꝓ tempoꝛe ꝓ quo ſunt ꝑ̇mi motus: ꝓ quo etiã nec ſunt libere eliciti nec libere imperati/ nec permiſſi ⁊ tũc argumẽtũ eſt ꝓ tertia ꝯcluſione. q2 hocmõ timoꝛ nõ eſt viciũ oppoſitũ foꝛtitudini. Si aũt accipiať paſſio generaliť ꝓ oĩ actu appetitus ſenſitiui vel etiã intellectiui: quõ Ar;. videť accipere multis locis ⁊ ſignãter vbi dicit/ amoꝛẽ odiũ/ iram/ ⁊ alia hmõi eẽ paſſiones. ¶ Tunc dico ꝙ paſſionũ alique ſunt bone: alique ſunt male: alique nec bone nec male.

Qui mõ timoꝛ opponiť foꝛtitudini ⁊ q̇ mõ non.

Queriť vndecio. Utru3 intimiditas ſit peccatũ foꝛtitudini oppoſitum?

Arguitur ꝙ nõ. Nam omne vicium foꝛtitudini oppoſitum impedit aliqñ opus foꝛtitudinis. ſed intimiditas nunq3 impedit opus foꝛtitudinis. ergo intimiditas nõ eſt viciũ foꝛtitudini oppoſitum. minoꝛ ꝓbatur q2 impauidus foꝛtiter ſuſtinet/ ⁊ audacter aggreditur. ¶ In cõtrariũ eſt Ar;. iij. ethicoꝝ vbi ponit impauiditatẽ foꝛtitudini opponi. ¶ Notandũ eſt ſm Ar;. foꝛtitudo eſt circa terribilia ⁊ auſibilia. cõtingit autẽ circa terribilia ſuperhabũdare in timẽdo ea/ ⁊ vicium quo ſic ſuperhabũdamus vocatur timoꝛ vel timiditas Contingit etiam deficere in timendo ea. ⁊ vicium quo ita deficimus vocať intimiditas. quod viciũ Ari. dicit eſſe ſuperhabundantiã impauiditatis. ⁊ dicit ipſum innoiatũ. neq3 in hoc ſibi cõtradicimꝰ q2 ſuperhabundare in impauiditate eſt deficere in pauiditate. Similiter circa auſibilia cõtingit ſuperhabundare ⁊ deficere. Superhabũdãtia autẽ circa ea vocať audacia. defectus vero circa ea vocatur vecoꝛdia/ vel (vt vulgarius diciť) coardia. ⁊ q2 oĩs ſuperhabũdãs in timẽdo deficit in audẽdo: inde eſt ꝙ Ari. dicit timidũ deficere in audẽdo: nõ q2 eadẽ ſit ratio malicie ſuperhabũdare in timẽdo ⁊ deficere in audẽdo. ſed q2 cui cõuenit: ꝑ̇mũ ei cõmuniter cõuenit ſm. eo ꝙ (ut ſupꝛa dictũ eſt) difficilius eſt inuadere hoſtem qua expectare inuadẽtẽ. ¶ Notandũ eſt ꝑterea ꝙ terribilia apꝑhenſa nata ſunt cauſare triſticiã. q̃ ſi imoderata eſt: ſtatim inclinat ad deferendũ opus foꝛtitudinis. ⁊ cũ non pt3 locus fuge. aliqñ iſta ꝑturbat vt ⁊ vires ⁊ aĩm eneruet ac frangat. foꝛtitudo vero cõtra hanc triſticiã h3 ſtabilire animũ vt hoꝛum apꝑhẽſione nõ moueať illico ad fugã/ nec ad deferẽdũ opus foꝛtitudinis: ſ3 moueať ad inquirẽdũ vtrũ ſuſtineri poſſint ⁊ quõ ⁊ qualiter: ⁊ ꝑterea vt ꝑſiſtat in eo qd̓ a rõne dictatum fuerint: ac diligẽter ⁊ veriliter illd̓ exequať. Cõtingit autẽ aliquẽ taliter ſe habere vt ex apꝑhenſione hmõi terribiliũ nihil aut parũ moueať nec ſtudeat inquirere an ſubeũda ſint ⁊ quõ ⁊ qualiter ſ3 oĩno intrepide ſine dictamine rõnis ſe habere. ⁊ talis diciť deficere in timẽdo. ſed in hoc ſunt plures gradus vnus eſt quo quis nihil oĩno timet. ⁊ hoc nõ videtur poſſe ꝓuenire niſi ex inſania vel carẽtia ſenſus doloꝛis. queẽadmodũ dicit Ar;. de celtis. Erit aũt vtiq3 (inquid) aliq̇s inſanus vel ſine ſenſu doloꝛis ſi nihil timeat neq3 terremotũ neq3 inundatiões: queẽadmodũ aiũt celtas. Neq3 (vt vult btũs Thomas) põt hec intiditas ex hoc cõtingere ꝙ aliq̇s decidit totaliť ab amoꝛe ſui. q2 amoꝛ ſui eſt vnicuiq3 naturaliter inſitus. qd̓ intelligẽdũ eſt niſi cauſe nuꝑ dicte ſc3 inſania ⁊ ſtupiditas ſiue carẽtia ſenſus doloꝛis coꝛrũpent in aliq̃ amoꝛẽ ſui ipſius. Aliter dictũ Thome nõ mihi videť verum. Alius gradus intimiditatis eſt cũ q̇s timet quidẽ terribilia: ſ3 nõ tm̃ vt moueať ad faciẽdũ ea ad q̃ facienda foꝛtitudo inclinat. Et hoc mõ videť hic accipi intimiditas q2 rariſſie alia reperiť. hec aũt intimiditas ꝯtingit aliqñ ex cõtẽptu moꝛtis ⁊ exiguo amoꝛe vite ſue ſicut ꝯtingebat in antigone de quo ſupꝛa allegatũ eſt q̇ dũ aduerſa valitudine laboꝛabat/ vitã ſuã cõtẽpnebat ⁊ ita ſtrenue pugnabat ꝙ videbať impauidus. Aliqñ vero contingit ex eo ꝙ nõ eſtimat mala oppoſita hoĩs q̃ amat ſibi poſſe euenire. quod contingit aliqñ ex ſuperbia animi de ſe preſumentis ⁊ alios cõtempnentis. ſm

quod dicitur iob.xli.factus eſt vt nullū timēt om=
ne ſublime videlꝫ. Aliqñ vero ex defectu rationis
cum ea q̄ multū timenda ſunt nō iudicat eſſe tm̄ ti
menda. ¶ Notandum eſt p̄terea ꝙ vecordia dicit
defectū audienddi circa auſibilia/cum ſcꝫ quis ea
nō audet q̄ in rei veritate ſunt auſibilia. Et talis
dupliciter ſe habet circa ea. Unomō cum non co=
gnoſcit ea eſſe auſibilia q̄ in rei veritate ſunt auſi=
bilia. Et hec vecordia ꝓuenit ex defectu rationis
Aliomō cum ea iudicat eſſe auſibilia:⁊ tn̄ nō ſe ha
bet audenter circa ea. Et hoc ꝯtingit nō ex eo ꝙ
parū eſtimat de viribus ſuis ⁊ multum de viribus
hoſtium qꝛ tunc nō iudicaret talia eſſe auſibilia.ſꝫ
aliqñ cōtingit ex nimio amore ſui. Aliqñ ex nimis
vehemēti cōſideratione bellicoꝝ periculoꝝ:⁊ ma=
xime eorum q̄ quaſi fortuite in bello ꝯtingunt. Ali
qñ ex imperitia belli ꝙ autē nō cōtingat tn̄ ex ni=
mio amore ſui.patet:qꝛ cōtingit aliqñ duos equa
liter amare ſe.⁊ tn̄ vnus erit vecors/⁊ alius fortis
vł audax.ergo vecordia nō ſemꝑ cauſat̃ ex nimio
amore ſui tanq̄ꝫ ex cauſa totali. Audacia enim eſt
qua quis ſuperhabundat in audēdo. ¶ Qui autē
inquit Ariſtoteles in audēdo ſuperhabūdat circa
terribilia audax. Hec autē audacia ꝓuenit aut ex
cōtēptu vite ſue/aut ex nimia cōfidētia ſui/aut ex
contēptu aduerſarioꝝ:aut ex ignorantia periculo
rum aut ex inordinato amore aliquoꝝ cōmodorū
que per audaciā audax ſe ſperat conſecuturū aut
ex his omnibus:aut ex pluribus eoꝝ ſimul:aut for
te ex quibuſdā qualitatibus corporalibus ſine ra=
tione ad hoc inclinantibus. aut ex habitibus etiā
genitis ex actib⁹ frequēter ſuꝑhabūdāt̃ audendi.
¶ Notādū eſt vlterius ꝙ ſicut dictū eſt de timore
ꝙ multipliciter accipitur: ita ⁊ de intimiditate ve
cordia ⁊ audacia dici poteſt vno mō accipitur inti
miditas ꝓ omni immobilitate animi apprehenſio=
ne terribiliū maloꝝ de ꝓpe futurorū ſiue ſit ſuper=
habundans ſiue non. Secundomodo ꝓ immobili=
tate animi circa terribilia belli.ꝙ ſi nomē immobi
litatis videatur durius. Dicatur ꝙ accipitur pro
carētia timoris in apprehēſione hmōi periculoꝝ.
Poſſet ꝑmū membrū adhuc ſubdiſtingui. q̄ diſtin
ctio patebit in cōcluſionibus. Secundo autē mō
accipitur tripliciter: vno modo ꝓ carentia illa ꝓ
tempore illo ꝓ quo timor oppoſitus aptus natus
eſt naturaliter cauſari. Et ſic ꝓprie intimiditas ē
paſſio. Secundomodo accipitur ꝓ huiuſmodi ca=
rentia ſiue inclinet efficaciter contra iudicium ra
tionis ſiue non. Tertiomodo ꝓ hmōi carētia ⁊ de
fectu timoris inclinante efficaciter cōtra iudiciū
rationis. Similiter pōt vecordia accipi ꝓ caren=
tia vel defectu audendi reſpectu quorunciūq̄ꝫ auſi
biliuꝫ. Secūdomō reſpectu auſibiliū bellicoꝝ. Et
hoc tripliciter. Unomō ꝓ hmōi defectu ſm ꝙ na=
tus eſt naturaliter cauſari. Scdomō ꝓ hmōi defe
ctu ſiue inclinet efficaciter cōtra iudiciū recte rō
nis ſiue nō. Tertiomodo ꝓ huiuſmodi defectu effi
caciter inclinante contra iudicium recte rationis.
¶ Similiter audacia accipit̃ dupliciter. Unomo=
do ꝓ quacunq̄ꝫ ſuperabundantia audēdi reſpectu
quorunctunq̄ꝫ auſibilium. Secundomodo pro hu=
iuſmodi ſuperabūdantia reſpectu auſibilium bel
licorum. Et hocmodo tripliciter Unomō ꝓ huiuſ
modi ſuperabundantia ꝓ tempore ꝓ quo cauſatur
naturaliter. Secundomō ꝓ huiuſmodi ſuperabun
dantia/ſiue inclinet efficaciter cōtra iudicium ra=
tionis.ſiue non. Tertiomodo pro huiuſmodi ſuper
habundantiā efficaciter inclināte cōtra iudicium
rationis. ¶ Tunc ſit prima concluſio. Nō omnis
intimiditas/nec omnis vecordia/nec omnis auda
cia primo modo eſt vicium oppoſitum fortitudini.
Probatur primo concluſio pro omnibus partib⁹.
quia nō omnis talis eſt circa materiam fortitudi=
nis ſcilꝫ circa terribilia et auſibilia bellica.igitur.
Secundo ꝓbatur de intimiditate qꝛ intimiditas/
in his que ratio decernit eſſe facienda eſt bona et
laudabilis.igitur talis intimiditas non eſt viciuꝫ.
Antecedens ꝓbatur per illud ꝓuerbiorum.xxviij.
Juſtus quaſi leo confidens abſq̄ꝫ terrore erat.
Tertio eſt aliqua itimiditas nullo modo inclinās — Non om̄is itimiditas
contra iudicium rationis:imo etiam inclinans ad — nec ois au=
ſeruandum rectitudinem rationis in operibus hu — dacia pec=
manis/ergo eſt aliqua intimiditas q̄ non eſt vicio — catum.
ſa. Antecedens probatur de illa qua quis caret ti
more mortis ꝓ defenſione fidei aut iuſticie dictata — Tho.vbi
a recta ratione ſm omnem circunſtantiam.que in
timiditas cōmendatur. Mathei decimo. Nolite
timere eos qui occidunt corpus. ⁊ Eſaie quinqua
geſimo. Quis tu vt timeas ab homine mortali.
Quarto eſt aliqua intimiditas qua ferimur in ea
que non poſſunt retrahere ab amore dei ſed illa eſt
laudabilis.igitur. Antecedens patꝫ ꝓ vtraq̄ꝫ par
te per Auguſtinum.xiiij.de ciuitate dei. Amor dei
vſq̄ꝫ ad contemptum ſui facit ciues ciuitatis cele=
ſtis. Cum quis autē cōtempnit ſe ⁊ bona ſua pro=
pter amorem dei nihil timet quod poſſit retrahere
ab amore dei. Conſequenter ꝓbatur tertia pars.
Tum ꝑmo quia in multis locis ſacre ſcripture cō
mendatur audacia. Tum ſecūdo quia audacia in
his que ratio decreuit eſſe faciēda. Audacia etiāꝫ
que nullomodo inclinat contra iudicium recte ra
tionis. Illa etiaꝫ qua intrepide ferimur aduerſus
omnia illa que nos retrahere poſſūt ab amore dei
⁊ bonis operibus eſt laudabilis. De vecordia aūt
ꝓbari poſſet eodemmō quo in p̄cedenti queſtione
ꝓbatum eſt dei timore. laudabile enim eſt vecordē
eſſe in his que poſſunt nos retrahere ab amore dei
⁊ bonoꝝ operum. ¶ Secunda concluſio. Nullum
p̄dictoꝝ (ſecundū ꝙ eſt paſſio) eſt viciū fortitudini
oppoſitū. Probat̃ quia paſſionib⁹ nec laudamur
nec vituperamur vt vult Ari. ¶ Tertia concluſio.
Nullū p̄dictoꝝ nō inclinans efficaciter cōtra iu=
ciū recte ratiōis eſt viciū fortitudini oppoſitū. ꝓ=
bat̃ nihil eſt viciū i hoīe niſi per cōſenſū volūtatis
formalē vel interp̄tatiuuꝫ.hoc eſt vel niſi ſit libere
elicitum/vel libere imperatum: vel libere ꝑmiſſum
ſed ſi nō inclinet efficaciter cōtra iudiciū recte ra
tionis nō habet̃ cōſenſus voluntatis nec formali=
ter/nec interp̄tatiue nec eſt act⁹ ille libere elicit⁹/
nec libere iperat⁹/nec libere ꝑmiſſus igitur. Et ſi
dicas ꝙ delectatio moroſa appetitus ſenſitiui quā
nōdū ſequit̃ opus/nō efficaciter inclinat:⁊ tn̄ eſt
libere permiſſa:ergo aliq̄s nō efficaciter inclinās — Efficacia.
eſt libere permiſſum. Reſpōdeo ꝙ duplex eſt effica
cia inclinatiōis:vna reſpectu opis exequēdi/⁊ de
illa cōcedo. Alia reſpectu retardatiōis potētie q̄
tenetur ⁊ obligatur cohibere huiuſmodi motum.
Et hoc mō efficaciter inclinat.qñ eīn inſurgit ta=
lis delectatio voluntas tenet̃ cohibere eam:ideo
ſi non tam cito cohibeat habuit hmōi delectatio

inclinationem efficacem contra iudicium recte ra
tionis dictantis eam eſſe a voluntate repꝛimēdā.
Nota. ¶ Quarta cõcluſio quodlibet hoꝛum trium effica
citer inclinans contra iudicium recte rationis di
ctantis confoꝛmiter ad pꝛecepta vel ꝓhibitiones
legis nature aut diuine eſt peccatum moꝛtale. pꝛo
batur qꝛ per intimiditatem ⁊ audaciā hoc modo/
vel nos amamus nos minus ꝙ opoꝛtet aut nimis
de nobiſipſis per ſuperbiam ⁊ elationem pſumimꝰ
aut nimis cõmoda quedā tempoꝛalia ꝙ debemus
amamus igitur. Secundo qꝛ per hec omnia minꝰ
amamus bonū gratia cuius foꝛtiter facienduꝫ eſt
ꝙ debemus: adeo vt ꝓpter cõſeruationē eius nec
velimus rationem conſulere de agendis: quod fit
per intimiditatem ⁊ audaciam aut nõ velimus cõ
ſiliatis p rationem inſiſtere quod fit per vecoꝛdiā
refugiendo: ⁊ per alia duo ſuperabundando Ter
tio per hec tria exponimus nos ⁊ cõmilitones no
ſtros ⁊ totā rēpu. vel fidem vel iuſticiam periculo
grauiſſimo: ergo hec oīa ſūt peccata moꝛtalia.
¶ Quinta concluſio hec omnia accepta vt dicūt
elationem vel deiectionem animū elationeꝫ quod
circa auſibilia vt audacia deiectionem circa eadē
vt vecoꝛdia: elationem circa terribilia vt intimidi
tas ſunt vicia oppoſita foꝛtitudini. ꝙ ſint vicia ꝓ
batum eſt. ꝙ ſint oppoſita foꝛtitudini patet qꝛ ſūt
vicia circa materiā foꝛtitudinis q̄ per nullam cir
cunſtantiā trahuntur ad aliud genus vicij. igitur
ſunt oppoſita foꝛtitudini. ¶ Sexta cõcluſio: ſi iſta
accipiant̄ pꝛeciſe vt dicunt ſuperhabūdantiā aut
defectum circa terribilia ⁊ auſibilia: nõ ſunt foꝛti
tudini ſimplici oppoſita: ſed aliqñ opponūtur foꝛ
titudini in certo gradu ſcꝫ ſm gradum continētie
vel temperantie vel heroicū puta ſuperabundare
in inuadendo vel in expectando ꝓpter pmium vel
ꝓpter vltionē/ aut aliam cauſam cõſimilē. Simili
ter deficere in ſubſtinēdo vel in inuadendo ꝓpter
amiciciā ad hoſtes patrie aut ꝓpter intēperantiā
nõ opponit̄ foꝛtitudini ſimplici ſed hoc mõ ſuper
habūdare vel deficere ꝓpterea q̄ vtilia ſunt, vel de
lectabilia opponit̄ foꝛtitudini ſm gradum conti
nentie ꝓpterea vero q̄ moleſta ſunt opponit̄ foꝛti
tudini ſecundū gradum perſeuerantie/ ⁊ hoc ſi nõ
excedant cõmunem facultatē hominū. Si autē cõ
munē facultatē hoīm excederent tunc opponūtur
foꝛtitudini ſm gradum heroicum. foꝛtis eñ ſcðm
hos gradus nõ vult ꝓ quocūqꝫ qð eſt cõtra rectā
rationē deſerere opus foꝛtitudinis ideo ſi deſerat
non eſt foꝛtis. ꝓbatur ergo concluſio. Omne illud
vicium eſt oppoſitum foꝛtitudini cui eſt in cõpoſſi
bilis foꝛtitudo: ſed his vicijs eſt incõpoſſibilis foꝛ
titudo quia nõ ſtat ſimul ꝙ aliquis faciat foꝛtiter
⁊ tñ ꝓpter aliquam pꝛedictarum cauſarum deſe
rat opus foꝛtitudinis. Confirmantur quicūqꝫ ha
bent incõpoſſibilitatem habent eam aut ratione
diſparationis/ aut ratione oppoſitionis/ aut ratio
ne ſubiecti: ratione diſparationis/ vt homo et aſi
Modi incõpoſſibilitatis. nus: ratione oppoſitionis/ vt albedo ⁊ nigredo: ra
tione ſubiecti/ vt accidentia anime ⁊ coꝛpoꝛis que
nunqꝫ in eodem ſubiecto eſſe poſſunt. ſed huiuſmo
di vicia non ſunt incõpoſſibilia foꝛtitudini ratiõe
ſubiecti: quia nata ſunt eſſe ī eodem ſubiecto: nec
ratione diſparationis qꝛ illa non facit incõpoſſibi
litatem in accidētibus ergo relinquitur ꝙ ſunt in
compoſſibilia ratione oppoſitionis.

¶ Contra pꝛedictas concluſiones arguitur. Et
pꝛimo contra pꝛimam ⁊ contra eius pmam partē
cum intimiditate non poteſt quis iuſtificari: ergo
intimiditas illo modo eſt vicium. Antecedens ꝓ
batur per illud eccleſiaſtici pmo. Qui ſine timoꝛe
eſt non põt iuſtificari. Tum etiā per illud ꝓuerbio
rum. xiiij. Sapiens timere vt declinet a malo.
¶ Ad hanc rationem reſpondet̄ ꝙ intimiditas ac
cipitur dupliciter vno modo vt dicit vniuerſaliter
omnem carentiā timoꝛis tam reſpectu maloꝝ pe
ne ꝙ maloꝛum culpe/ tam reſpectu dei ꝙ reſpectu
creature. ⁊ hoc mõ ſecludit timoꝛeꝫ filialem. Alio
modo accipitur intimiditas ꝓ carentia timoꝛis in
his in quibus recta ratio dictat nõ eſſe timenduꝫ.
De pꝛima intimiditate intelligunt̄ auctoꝛitotes/
⁊ non de ſecunda. ¶ Contra quartā concluſioneꝫ
Arguitur ſic. Omnis inclinatio fit per aliquid po
ſitiuum ſed ſunt carētie quedā/ intimiditas ſcꝫ ti
moꝛis/ et vecoꝛdia audacie igitur. Scðo ſm apo
ſtolum ad ephe. v. Nemo vnqꝫ carnē ſuam odio ha
buit: ergo nullus vnqꝫ põt totaliter ab amoꝛe ſui
deficere Nam ⁊ illi qui ſe interimunt id ex amoꝛe
ſui facere vident̄/ qꝛ volunt a pꝛeſentibꝰ anguſtijs
ſe expedire: ergo defectu amoꝛis ſuis ipſius nõ ha
bent intimiditas ⁊ audacia ꝙ ſint peccata moꝛta
lia. Tertio ignoꝛantia periculoꝛum poteſt aliquā
do eſſe inuincibilis: ergo in tali ī caſu intimiditas
et audacia ex huiuſmodi ignoꝛantia cauſata non
eſt peccatuꝫ moꝛtale. ¶ Quarto ſpes non eſt pec
catum moꝛtale: ergo nec audacia. cõſequentia te
net qꝛ audacia cauſatur a ſpe. Et antecedens ꝓ
batur quia ſpes numerat̄ inter laudabiles paſſio
nes. ¶ Quinto audacia ⁊ intimiditas iuuāt opus
foꝛtitudinis: ergo non ſunt peccata moꝛtalia. An
tecedens ꝓbatur qꝛ foꝛtitudinis eſt nature conſi
liari ⁊ cito operari ⁊ exequi conſiliata vt habetur
vj. ethicoꝛum: ſed audacia et intimiditas iuuant
ad cito exequēdum igitur. ¶ Sexto contingit ali
quando hec ineſſe ⁊ efficaciter inclinare ad opus
malum/ ⁊ tamen non inclinare contra iudicium re
cte rationis: ergo ad hoc ꝙ iſta ſint peccata moꝛ
talia nõ requiritur ꝙ inclinans contra iudiciū re
cte rationis. Antecedēs ꝓbatur poſito caſu ꝙ ꝓ
tempoꝛe pꝛo quo inclinant ad opus malū nullum
ſit in ratione rectum iudiciū imo de facto ſit in ra
tione iudiciuꝫ erroneum cui huiuſmodi inclinatio
eſt cõfoꝛmis. ¶ Ad pmam reſpondetur dupliciter.
vnomodo cõcedendo maioꝛē ⁊ negando minoꝛem
licet eñ nos deſcripſerimus intimiditatē ⁊ vecoꝛ
diam p carentiā aut defectum non tñ ſunt carētie
ſed ſunt quidā actus poſitiui quibꝰ nõ ſunt ꝓpꝛia
nomina impoſita. ⁊ ideo ſignificantur noībus pri
uatiuis carentias oppoſitoꝝ ſuoꝝ ſignificantibus
Et hoc eſt ꝙ expꝛeſſe dicit. Ari. in. iij. ethicoꝛum.
Superhabundantiū autē qui quidē impauiditate
innoīatus. dictū eſt aūt nobis in pꝛioꝛibꝰ qm̄ mul
ta innoīata. Aliter dicit̄ ꝙ aliquid dicit̄ inclinare
dupliciter. vnomodo poſitiue p cauſationē actꝰ/ ⁊
hoc modo concedit̄ maioꝛ ⁊ negatur minoꝛ. Alio
modo aliquid dicitur inclinare/ qꝛ eſt remotio eius
qð natū eſt ꝓhibere huiuſmodi inclinationē. ⁊ hoc
modo nego maioꝛē ⁊ concedo minoꝛē. Dico eñ ꝙ
terribile natum eſt cauſare timoꝛē ⁊ timoꝛ natꝰ eſt
ꝓhibere expectationē/ vel aggreſſionē terribilis.
ideo intimiditas q̄ dicit carentiā timoꝛis inclinat

ad ſubeundum terribilia qꝛ eſt remotio eius quod natū eſt ꝓhibere huiuſmodi inclinationē in terribilia. Sed prima ſolutio michi magis placꝫ.quia omnis inclinatio ſecūdomodo dicta p̄ſupponit inclinationē primo modo dictā. Nā ſi aliquid inclinet quia eſt remotio eius quod ꝓhibet inclinationem:ideo oportet ꝙ p̄cedat aliqua alia inclinatio de qua q̄ritur a quo cauſaƭ conſtat ꝙ non a timore nec vecordia/ nec cauſatur ab audacia qꝛ illa ē circa auſibilia. Tum etiā quia nec Ari.nec Thomas nec alij philoſophi debuiſſent ponere intimiditatem diſtinctā ab audacia. Ideo dico ꝙ hmōi inclinatio cauſatur ab aliquo actu poſitiuo quem circūloquimur per carentiā timoris. A quo autēꝫ cauſeƭ ille actus ſiue in appetitu ſenſitiuo/ ſiue in appetitu intellectiuo dictū eſt. ¶ Ad ſecundā concedo añs et nego cōſequentiā quicquid ſit de conſequente. Eſt eñ multo dificilius odire ſe ꝙ̄ non amare ſe. Ideo ex negatione primi arguere negationē ſecūdi eſt fallacia conſequentis. Et cum dicis ꝙ illi interimunt ſe ex amore ſui faciunt. Dico ꝙ non:ſed ex odio triſticiarū vt habet Ari.in tertio ethicoꝝ. Mori aūt (inquit) fugientē inopiā vel cupidinē vel aliquid triſte non fortis ſed magis timidi mollicies eñ| fugere laborioſa.eſt aūt mollicies odiū triſticie.et cū infertur ergo ex defectu amoris .ꝛc.negatur cōſequentia quia ꝙ̄uis totaliƭ excedere ab amore| ſui non eſt homini poſſibile deficere tñ ab amore ſui bene eſt poſſibile homini.

¶ Ad terciā dico ꝙ ignorātia inuincibilis eſt duplex.vna eſt inuincibilis qꝛ homo per nullā inquiſitionem ex naturalibus poſſibilē poteſt eā vincere/ ꝙ̄uis tamen| hec habeat varios grad⁹.ſꝫ qualitatē et conditionē locoꝝ et rerū et ꝑſonarum et tempoꝝ/ ita ꝙ aliqua dꝛ inuicibilis reſpectu vni⁹ que nō eſt inuincibilis reſpectu alterius. Aliomodo aliqua ignorantia dꝛ inuincibilis/ quia licet ex naturalibus poſſit vinci tamen ꝓ tunc nec tenetur nec expedit eā vincere ſicut ignorātia illa qua merope occidit filiū ſuū ſtanteꝫ in acie contra ſe:illa eñ ꝓ tunc non tenebatur inquirere vtrū eſſet fili⁹ ſuus vel nō/ ſed potuit ſine peccato imputabili iudicare hoſtem quēcumqꝫ ſtantē in acie contra ſe. Tunc dico ꝙ ſi intelligatur añs de ignorantia inuincibili primo modo:tunc nego conſequentiā qꝛ poteſt eſſe ꝙ ſaliqua ignorantia ſit inuincibilis / et tamen ille ne ciat eā inuincibilem ita ꝙ nec inquirat nec cōſilietur:ſed omnino ꝓ impertinenti habeat ꝙ ſit vincibilis aut inuincibilis. Si intelligatur de ignorantia iuuincili ſecūdo modo.tūc dico ꝙ ſi agat ꝑpter ignorantiā illā ita ꝙ ignorātia ſit ſibi cauſa agendi que nec ſit craſſa nec affectata: tunc dico ꝙ actus ille bene eſt viciū:ſed nō eſt peccatū:quia cōmuniter peccatū accipitur pro vicio imputabili ad penam :ignorantia eñ illa excuſat actū ab obligatione pene ſed nō a deformitate morali vtputa ſi aggrederetur virū ſine cōparatiōe ſe fortiorem et magis peritū belli hoc neſciēs/ ita tamen ꝙ ſi ſciuiſſet non fuiſſet ipſum aggreſſus. Si aūt agat ignorans nō tamen ꝑpter ignorātiā tunc actus ſuus nō minus eſſet peccatū ſm doctrinam Ari.dicentis in tertio ethicoꝝ. Aliud aūt videtur et ꝑpter ignorantiā operari ab eo qꝺ ignorantem facere/ ebrius eñ et qui iraſcitur non videtur ꝑpter ignorantiam operari ſed ꝑpter aliquid coꝝ que dicta ſunt ſcꝫ propter paſſionē aliquam. Dico ei ꝙ audax ꝙ̄uis ignoret quid aggrediƭ nō tñ agit ꝑpter paſſionē ignorātiā.ſꝫ ꝑpter audacie inclinātē ꝛ ipellentē ipſum in illꝺ op⁹. ¶ Ad quartam dico ꝙ aliqua ſpes eſt peccatū mortale illa.ſ. que inclinat in opus contra iudiciū rationis modo ſupradicto:ſed quia ſpes aliqua eſt bona ꝛ laudabilis:nulla aūt audacia ꝓprie dicta ē bona.idō inter vicia oppoſita fortitudini enumeratur audacia et non ſpes que ſpes ſi ſit vicioſa ꝛ circa materiam fortitudinis continetur ſub vicio audacie vel intimiditatis. ¶ Ad quintā nego añs de intimiditate ꝛ audacia ꝓprie dictis.imo dico ꝙ impediūt quia faciunt ne ſi ſtatuatur deliberationi et conſilio rationis. Et ad ꝓbationē dico ꝙ audacia et timiditas bene faciunt ſcelerē executionē ſed nō cōſiliatorū| et eomodo quo conſiliata ſunt ſꝫ vel impediunt conſiliationē omnino vel faciūt eā non maturam vel faciunt vt nō omnino eodēmodo quo ꝑ conſiliū dictatū eſt exequantur. ¶ Ad ſextā dico ꝙ timiditas et audacia non ſemꝑ dicūtur inclinare contra iudiciū recte rationis quod inexiſtit de facto ſed contra iudiciū ratiōis vel quod ineſt vel quod ſi ineſſet eſſet rectū ad quod quidē habēdū tenentur anteꝙ̄ progrediatur in actū

Aliqua ſpes mortale peccatū

Q Uerit duodecio Utrū

fortitudo habeat partes integrales potētiales ꝛ ſubiunuctiuas? Arguiƭ ꝙ non forma ſimplex in nullas partes eſt diuiſibiƭ ſed fortitudo eſt forma ſimplex:ergo fortitudo nō eſt diuiſibilis in partes. ¶ In oppoſitū ſunt cōmuniter morales philoſophi. Tullius Macrobius et Andronicus et alij qui aſſignant multas partes fortitudinis quarū alique ſunt ſubiectiue ꝛ alique integrales et alique potentiales. ¶ Notandū ꝙ vt ſupradictum eſt fortitudo accipitur dupliciter: vnomodo ſtrictiſſime ꝓ fortitudine bellica. Alio modo cōmuniter ꝓ omni virtute firmante animū circa magna ardua et difficilia in quo ſenſu dictū eſt eā eſſe virtutem cardinalē / et continere ſub ſe magnanimitatē et fortitudinē ꝓprie dictā et ſecūdum aliquos magnificentiā. ¶ Notandū eſt ſecūdo ꝙ pars integralis virtutis accipitur dupliciter Uno modo ꝓprie ꝓ illo quod intrinſece componit aliud vt anima eſt pars integralis hominis et manus eſt pars integralis corporis humani. Aliomodo accipitur pars integralis ꝓ omni virtute quā neceſſe eſt concurrere ad ꝑfectū actū illius virtutis. Partes aūt potentiales alicuius virtutis dicuntur adiuncte que ordinantur ad aliquos ſecūdarios actus vel materias quaſi non habētes totam potentiā principalis virtutis. ¶ Tunc ſit prima concluſio: fortitudo cōmuniter accepta habꝫ partes ſubiectiuas. Probaƭ quia fortitudo cōmuniter accepta continet ſub ſe magnanimitatem et fortitudinē bellicā eomodo quo ſuperius cōtinet inferiora et totū vniuerſale ſuas partes ſubiectiuas. Nam de qualibet earū fortitudo cōmuniter dicta p̄dicatur in quid. ¶ Secūda cōcluſio cōtra thomā. Fortitudo ſtricte accepta habet ꝑtes ſubiectiuas. ꝓbatur quia ſicut dictū eſt in prima queſtione fortitudo ſtricte accepta cōtinet ſub ſe multas ſpecies et ꝓbatum eſt ibi diffuſe ꝙ ibi ſunt medietates ſpecie differentes/ et idē videtur ſenſiſſe.

Deſcriptio partis potentialis.

tho.2 2.q ſti.1.2.8.ar vnico.

Thomas queſtione.cxxvj. articulo. 2. vbi de me=
dio fortitudinis loquens in reſpõſione ad tertium
argumentū dicit ꝙ viciū audacie opponitur forti
tudini ſm excelſum audacie/ et impauiditas ſecū
dū defectū timoris/ et ꝙ fortitudo in vtraqꝫ paſſio
ne mediū ponit et ꝙ non eſt inconueniens ꝙ ſm di
uerſa media habeat diuerſa extrema. Eſt aūt mi=
chi omnino intelligibile ꝙ eadē fortitudo ſm ſpe=
ciem habeat diuerſa media ſm ſpeciem quia ꝗ̃tū
cumqꝫ augeatur virtus cauſata ex actibus circa
vnū mediū: nunꝗ̃ ipſa inclinabit immediate in a=
ctus circa aliud mediū. ergo oportꝫ dicere ꝙ ſunt
virtutes ſpecie diſtincte. Secundo fortitudo ſim=
plex/ fortitudo ſm gradū cōtinentie/ fortitudo ſꝫ
gradū temperantie/ et fortitudo ſm gradū heroi=
cum ſunt ſpecies fortitudinis ab inuicē diſtincte.
quibus et nomen fortitudinis et ratio ſm illud no
men eſt cōmunis ergo he oēs ſunt ꝑtes ſubiectiue
fortitudinis Ex quo ꝑ;tꝫ falſum eſſe qd̓ Thomas dicit
fortitudinem non habere partes ſubiectiuas eo ꝙ
non diuiditur in multas virtutes ſpecie differētes
¶ Tertia concluſio Quelibet fortitudo habꝫ par
tes ītegrales ꝓprie dictas. ꝓbatur quia nulla for
titudo eſt res indiuiſibilis ſm gradus/ imo q̄libet
ꝗ̃tuncūqꝫ ſit remiſſa habꝫ multitudinē graduum.
¶ Quarta concluſio. nulla fortitudo habet par=
tes integrales improprie diſtinctas a partibus po
tentialibus. q̄ concluſio poſita eſt cōtra. Thomā
ꝓbatur omnis pars ordinata ad aliquem actum
alicuius virtutis non habens in ſe totā poteſtatē
illius virtutis eſt pars potentialis eius. ſꝫ omnis
pars integralis fortitudinis eſt ordiata ad aliquē
actū ipſius fortitudinis: et nulla habet totā pote
ſtatē ipſius virtutis principalis: ergo omnis pars
integralis eſt pars potentialis. cōſequentia eſt no
ta et ſimiliter maior/ et minor ꝓbatur. nā ſm eū ad
perfectum actū fortitudinis et aliarū virtutū ne=
ceſſe eſt multa concurrere imo etiam concurrunt
multi habitus quoꝝ quilibet dicitur pars integra
lis. aut ergo primus illoꝝ habituū continet totā
poteſtatē fortitudinis ⁊ tunc reliqui ſuperfluunt:
aut non: et tunc habetur intentū. tum ſcd̓o ſecun=
dum eū fiducia magnificentia/ patientia/ et perſe
uerantia ſunt partes integrales fortitudinis et ta
men fiducia non continet magnificentiā/ nec pati
tientiā/ nec ꝑſeuerantiam nec magnificentia reli=
quas quia ſi q̄libet cōtineret omnes actus aliarū
conſtat ꝙ omnes ſuꝑfluerent ꝑ̄ter vnam. Tum ter
tio quia ſm eum fiducia et magnificentia iuuāt in
actu aggrediendi. patientia et ꝑſeuerātia in actu
ſuſtinendi ergo fiducia et magnificentia non cōti
nent totā poteſtatē fortitudinis. Tū quarto quia
ſm eum fiducia ꝑtinet ad promptitudinem animi:
magnificentia aūt ad executionē eoꝝ que fiducia
liter inchoata ſunt: ergo fiducia non continet ma
gnificentiā ergo non continet totā poteſtatē forti
tudinis. Ad hanc rationē poteſt reſpōdere beat⁹
Thomas ꝑ negationē maioris. dicendo ꝙ nō oīs
pars potentialis que ordinata eſt ad aliquē actū
virtutis ſed illa tantū que ordinat̄ ad aliquos ſe=
cundarios actus vel materias quaſi non habens
totā poteſtatē principalis virtutis. hanc diffinitio
nem ponit beatus Thomas ſecūda ſecunde q̄ſtio
ne. xlviij. cum agit de partibus prudentie Et tūc
conſequenter diceret ꝙ fiducia et magnificentia ⁊

Thom. vbi ſupra.

P, ozteſ in tegraleſ nō drn̄t poten tialibus.

reliq̄ non ordinantur ad ſecundarios actus: ſꝫ ad
actus principales. ¶ Contra hoc arguitur q: ſm
eum in ſecunda ſecūde. q. xlviij. Nutritiuū et ſenſi
tiuum ſunt partes principales anime: et tñ cōſtat
ꝙ non ordinantur ad ſecūdarios actuū anime ſed
ad principales. Tū ſecundo q: ſecundū eum ibidē
eubulia et ſyneſis et gnome ſunt partes potentia
les prudentie et tamen ordinant̄ ad principales a
ctus prudentie/ quia licet ſit aliquis principalior
ſcilicet ꝑ̄cipere: ſm eum tamen (hoc nonobſtante)
alij etiā ſunt principales. Sicut licꝫ intelligere ſit
nobiliſſimus et principaliſſimus actus anime: hoc
tamen non impedit quī alij actus ſcꝫ vegetare et
ſentire ſint principales/ nec etiā impedit quin in=
tellectum ſit pars potentialis. Tū tertio quia par
tes iſte potentiales prudentie ſunt circa act⁹ ma=
gis principales ꝗ̃ partes prudentie quas ipſe ibi
dem vocat partes integrales ergo nichil reſtat ꝑ
quod partes potentiales diſtingant̄ ab integrali=
bus. antecedens ꝓbatur nā eubulia eſt bene con=
ſiliatiua: et ſyneſis et gnome bene iudicatiue qui
ſunt actus cognitiui ad prudentiā principaliſſime
ꝑtinentes. Sed ſm eum ibidē ratio memoria intel
lectus et ſollertia ſunt partes integrales et perti
nent ad prudentiā ſm ꝙ cognitiua eſt: aut igit̄ eu
bulia et ſyneſis ⁊ gnome ordinant̄ ad memoriā ra
tionem intellectū et ſollertiā. aut econtra. nō pri=
mum vt cōſtat. ergo ſm et ꝑ cōſequens eubulia ſy
neſis et gnome quas dicit partes potentiales or=
nantur ad actus principaliores ꝗ̃ alie quas dicit
partes integrales certū eſt eñ ꝙ memoria intelle
ctus et ratio ſollertia non ordinantur niſi ad faci
endū rectitudinē conſilij et iudicij prudētialis qd̓
ꝓbatur ſic. ſi ſine memoria intellectū ſollertia et
ratione ſemper poſſet haberi rectitudo conſilij et
iudicij prudentialis, iſta non pertinerent ad pru=
dentiā neqꝫ eſſent partes prudentie ſed eubulia ſy
neſis et gnome ſunt partes prudentie eſto ꝙ p̄ria
poſſint haberi ſine iſtis. ergo prima ordinantur ad
iſta. et ſi dicatur ꝙ eubulia ſyneſis et gnome ſunt
partes potentiales prudentie ꝓpriiſſime accepte
ſm ſcilicet ꝙ ipſa eſt ꝑ̄ceptiua et ideo actus eorū
ſunt ſecundarij ad actum prudentie. ¶ Contra q:
ſm hoc adhuc partes que dicte ſunt ab eo integra
les eſſent adhuc circa actus magis ſecūdarios ⁊
immotiores ab actu ꝑ̄cipiendi et ita ꝑ hoc nō eui
tatur argumentū. Secundo quia tunc nutritiuū
et ſenſitiuū ſm hoc dicerentur partes potētiales
actus intelligendi quia actus intelligendi eſt act⁹
perfectiſſimus inter actus anime et alij actus mi
nus principales et in ipſum ordinati. Aduidendū
tamen vtrū concedendū ſit ꝙ fortitudinis ſunt a=
lique partes integrales. Aduertendū eſt ꝙ forti=
tudo accipitur tripliciter. et hoc ſiue accipiat̄ cō
muniter ſiue ſpecialiter: vno mō ꝓ omni habitu vel
actu bono moraliter circa materiā fortitudīs per
tinēte ad genus fortitudinis. ſecūdo modo ꝓ prin
cipaliſſimo actu vel habitu et principalius inten=
to inter hos habitus. Tertio modo ꝓ aggregato
ex omnibus habitibus vel actibus quoꝝ vnus ſcꝫ
eſt principaliſſimus et alij in iſtū principaliorē or=
dinati. Tunc ſit quinta concluſio accipiendo for=
titudinem primo mō vel ſecundo modo fortitudo
nullas habet partes integrales ſpecie diſtinctas
ꝓbatur quia quelibet fortitudo ē qualitas ſic ſim

plex ꝙ non eſt compoſita ex partibus diuerſarum
rationum. Et dixi ſpecie diſtinctas ꝓpter partes
graduales habituū vel actuum de quibus dictum
eſt in ſecunda concluſione. ¶ Sexta concluſio ca
piendo fortitudinē tertio modo: tunc fortitudo ha
bet partes integrales. ꝓbaf omnis multitudo ha
bet partes integrales ſed fortitudo hoc modo ac
cepta eſt multitudo actuū vel habituū quoꝝ vnꝰ
eſt principalior et alij omnes ordinati in ipſum. er
go fortitudo hoc modo accepta habet partes in-
tegrales. ¶ Ad videndū aūt que ſunt hmōi ꝑtes

Partes for titudinis.

Eſt notandū ꝙ Ari. nullas enumerat licet ponat
quinqꝫ modos vere fortitudinis. Sed Tullius in
rethorica ſua ponit quatuor. ſcꝫ fiduciā/magnifi-
centiā/patientiā/et perſeuerantiā. Macrobiꝰ po-
nit ſeptem magnanimitatē/fiduciā/ſecuritatē/ma
gnificentiā/conſtantiā/tollerantiā/firmitatē. An
dronicus ponit etiā ſeptem/lemā/epulcyam/ma-
gnanimitatē/virilitatē/perſeuerantiā/andragra-
chiam. vnde in fortitudine reperimus tres actus.
volitio fortiū operum. imperiū fortium operum et
factio vel executio fortiū operū. per imperiū aūt
non intelligo actū prudentialē ſed actūvolūtatis
imperatiuū executionis quē imperiū prudentiale
ꝑcedit: iſtoꝝ trium actuū vltimus eſt princip aliter
intentus et principalior ad hūc ſenſum/licet in eo
non ſit bonitas vel malicia niſi ꝓpter actus inte-
riores qui ſunt primo et per ſe boni. tūc dico ꝙ for
tis habituatus omni habitu fortitudinis requiſito
ad fortium operū factionē habet vnū habitū quo
ſperat ſe fortiter facere: et tunc habitū vocāt Tul
lius et Macrobius fiduciā. fiducia aūt eſt volitio
et deſiderium magnoꝝ arduoꝝ et difficilium ope-
rum et honeſtoꝝ et connotat eſtimationē certā ꝙ
poſſumus ardua ⁊ difficilia adminiſtrare ſed quia
Macrobius fiducie addit magnanimitatē ⁊ ſecu
ritatem: ideo Macrobius ꝑ fiduciā non ſignifica-
uit niſi eſtimationē ꝓbabilem et ꝑ ſecuritatē certi
tudinē circa illā eſtimationē adiecit. per magna-
nimitatem aūt ſignificauit deſideriū magnoꝝ ar-

Commodā tullij et macrobij.

duorum et difficiliū. Ex quo patet ꝙ Tullius per
fiduciā ſignificauit omnia illa que Macrobius ſi-
gnificauit per illa tria. Nam Tullius fiduciā eſſe
dicit per quā magnis et multū honeſtis rebꝰ mul-
tum ipſe animus in ſe fiducie certa cū hec colloca
uit. Que diffinitio licet ſit multū impropria q: fi-
duciam per fiduciā diffinit q̄uis etiā ſit plus tra-
dita oratorio more/q̄ ſm veras regulas diffinitio
num: tamen cōſtat ꝙ per eā exprimitur eſtimatio
de honeſtoꝝ ⁊ arduoꝝ adminiſtratione non tantū
probabilis ſed certa certitudine que reperitur in
moralibus. Et inde eſt ꝙ dicit multū ⁊ exprimitur
etiam deſideriū illoꝝ honeſtoꝝ et arduoꝝ in noīe
ſpei. Et iſta eadē tria expreſſit. Macrobius ī illis
tribus ſcꝫ in fiducia eſtimationem ꝓbabilē: in ſecu

Explicant dicta tullij macrobij

ritate certitudinē: in magnanimitate que ſm eum
importat appetitū magnoꝝ/ſignificauit deſideri-
um honeſtoꝝ et arduoꝝ. Andronicus vero ꝑ ma-
gnanimitatē intelligit deſideriū arduoꝝ operum:
per eupuliā promptitudinē exequendi quotiēs ne
ceſſe fuerit: et ꝑ leuiam que ſm eū eſt bona animo
ſitas ſiue robur anime/intelligit eſtimationē illā
quam diximus connotatā eſſe per fiduciā. In hoc
eīn ꝙ eſtimamus nobis ineſſe robur anime: confi-
dimus nos poſſe difficilia admiſtrare. Et iſta tria

ſignificauit Tullius per fiduciā. Actū aūt impera
tiuum executionis et etiā executionē ſignificauit
Tullius per magnificentiā. quod patꝫ ꝑ diffinitio
nem quā dat de magnificentia. Magnificentia eſt
magnarū ⁊ excelſarū rerū ex animi quodā amplo
ac ſplendido ꝓpoſito ꝑfecta adminiſtratio, ac cō
fectio; vbi per amplū ac ſplendidū ꝓpoſitū actuꝫ
voluntatis imperatiuū executionis ſignificat: ⁊ ꝑ
adminiſtrationē/executionē ipſam. Conſtat autē
ꝙ Tullius nō accipit magnificentiā eo modo quo
Ari. in. iiij. ethicoꝝ ſed pro magnoꝝ ac difficiliuꝫ
operatione. Ad hanc reducitur firmitas q: ꝓpo-
ſitum non eſſet amplū et ſplendidū niſi eſſet firmū
Ad hanc reducitur conſtantia: quia etiā ꝓpoſitū
non eſſet amplū ac ſplendidū/niſi eſſet conſtāſita
ſcꝫ ꝙ ꝓ nullis cōmodis conſequendis velit deſiſte
re ab adminiſtratione hoꝝ difficiliū que iam ꝓpo
ſuit adminiſtrare et conficere. Ad hanc etiā redu
citur magnificentia verilitas ⁊ audagrachia. Ad
hoc eīn ꝙ executio illa ſit magnifica: exigitur ꝙ
ſit virilis et ſtrennua. Audagrachia eīn idem ē ꝙ
ſtrennuitas virilis: vt non remiſſis et quaſi effemi
natis viribus: ſed toto robore ac conatu negocio
incūbamus ſtrennue vt ſcꝫ ſolicitudine cura ⁊ ſtu
dio plena ſit. Circa executionem exigitur volitio
qua velimꝰ inſiſtere operi q̄ diu recta ratio dicta
bit eſſe inſiſtendū et ꝓ nullo quod eſt contra rectā
rationē ab eo deſiſtere: ita ꝙ nec ꝓ cōmodis nec
ꝓ incōmodis deſereret opus. Incōmoda nos aūt
retrahentia ab opere ſunt duplicia/ quedā ſunt q̄

Dupplicia commoda.

ipſum opus ex ſe habet annexa ſicut labor pericu
lum mortis vulnera dolores et hmōi. Alia ſunt ex
trinſeca et non de ſe annexa operi vt cōminatiōes
potentū odia priuationes facultatū. Et licet ali-
quando eadē incōmoda ſint annexa operi ⁊ extrin
ſeca. alia tamen ratione dicūtur extrinſeca ⁊ alia
annexa operi. et cū eis conuenit iſta duplex ratio
habet vim duplicis incōmodi/vt fortitudo habet
annexū periculum vulnerū et mortis ex ſe. Cōtin
git etiā ꝙ hoc idem habet ab extrinſeco vt cū mi-
chi aggreſſuro bellū aliquis princeps magnus cō
minatur mortē vel exilium/etiā quicquid accide-
rit in bello ſi illud bellū aggrediar. cōmoda auteꝫ
retrahentia ab opere arduo ſunt pollicitationes
et ꝓmiſſiones magnoꝝ munerum/vel etiā munera
que tribuuntur hoc opus aggreſſuris vt non ag-
grediantur illud. Tūc dico ꝙ volitio qua volo nul
lo modo deſiſtere ab opere ꝓ quibuſcūqꝫ incōmo-
dis extriſecis ſignificatur a Tullio per patientiā
et executio etiā conformis. volitio aūt ⁊ executio
qua volo nec ꝓ quibuſcūqꝫ cōmodis nec ꝓ quibuſ
cūqꝫ incommodis operi ex ſe annexis deſiſtere ab
opere ſignificatur a Tullio per perſeuerantiam.
Macrobius patientiā et ꝑſeuerantiā/reſpectu in
commodoꝝ appellauit conſtantiā. Andronicꝰ ve
ro et patientiā et perſeuerantiā. Sub qua etiā cō
tinetur (vt dictum eſt) cōſtantia que a Macrobio
ponitur Ari. aūt has partes aliter aſſignaret/po-
neret eīn fiduciam/magnificentiā/continentiam/
temperantiā/et heroicā fortitudinē. ꝙ ponat fidu
ciam patꝫ per illud quod habet in tertio. ſecundo
tractatu capitulo ſcdo. Deſperās vtiqꝫ quia timi
dus omnia eīn timet. Fortis autē cōtrarius in au-
dendo enim bone ſpei vbi trāſlatio Aretini ita ha
bet ꝑter eīn fiduciam bonā ſpem habet. ꝙ autem

poneret magnificentiā non in illa ſignificatione in qua accipit magnificentiā in quarto: ſed in ſignificatione qua vtitur Tullius. Patet ꝑ diffinitionē magnanimitatis quā primo rethorice ponit cū dicit/ ꝙ magnanimitas eſt virtus magnoꝝ operum factiua. Per continentiā intelligit volitionē qua volo ꝑſiſtere in opere fortitudinis/ nec ꝑ quocūqȝ delectabili vel quomodo quod eſt contra rectam rationē deſiſtere Per ꝑſeuerantiam aūt intelligit volitionē qua volo inſiſtere operi et ꝑ nullo incōmodo ſiue extrinſeco ſiue extrinſeco cuius tollerātia non excedit cōmunem facultatem hominū ab opere deſiſtere. Per fortitudinem heroicā intelligit volitionē qua ꝑ nullo cōmodo vel incōmodo/ cuius etiā tollerantia eſt ſupra cōmunem hominū facultatem/ volo ab opere deſiſtere. Eſſet aūt fortitudo ſm temperantiā quando omnes paſſiones que poſſunt retrahere ab opere forte vel adminiſtratione arduoꝝ eſſent ita cohibiti ⁊ refrenate vt non plus notabiliter inſurgerent ad impediendū opus contra iudiciū rationis. Et iſte modus Ari. videtur eſſe clarior et magis doctrinalis. Cū aūt vltimo locutus ſum de volitione intelligo hec eadem de executione conformi illi volitioni Ex qbus patet ꝙ ſm Ari. ponerentur quatuor partes fortitudinis/ ſcȝ fiducia/ magnificentia/ continentia perſeuerantia. reſpectu aūt fortitudinis excellentis communē facultatem hominum adderetur heroica fortitudo: ſed quia illa rara eſt: ideo nō enumerat eam cōmuniter auctores. ¶ Septima concluſio. Iſte partes non ſolū ſunt partes fortitudinis ſed etiam multarū aliarum virtutū. probatur quia in nullo genere virtutis contingit ꝙ diffidēs vel deſperans nec ꝙ ille qui ꝓpter cōmoda vel incōmoda vt plurimū deſiſtit ab opere habeat oīs habitus morales requiſitos ad perfectū opus illiꝰ virtutis. ¶ Octaua concluſio. he partes magis neceſſarie ſunt in fortitudie ꝗ̄ in alijs. ꝓbaṫ quia vbi plꝰ difficultatis ineſt: ibi magis neceſſarij ſunt habitus promptitudinē in nobis contra hmōi difficultates facientes: ſed fortitudo eſt circa ardua ⁊ difficilima tanqȝ circa ꝓpriam materiā. Et huius ſententie eſt beatus Thomas. q. cxxviij. articulo vnico in reſponſione ad tertiū argumentū/ vbi dicit ꝙ aggredi quaſcūqȝ magnas res videtur eſſe periculoſum quia in his deficere eſt valde nociuū vnde etiā ſi magnificentia et fiducia circa quecūqȝ alia magna opera vel aggredienda ponatur tamen habent quendā affinitatem cum fortitudine ratione periculi imminentis. ¶ Nona concluſio. Omnes iſte partes ſunt partes fortitudinis ſubiectiue primo modo accepte/ patet quia ql̄ibet hmōi pars ſignificat actus vel habitus alicuius virtutis et nō niſi fortitudinis igiṫ. hoc tamē intellectū volo de terminis ſignificātibus et nō de rebꝰ ſignificatis quia eſſe totū vel partē hoc modo non conuenit niſi rebus q̄ non ſunt ſigna. Si qr̄as vtrum fortitudo habeat aliquas partes potētiales? Reſpondeo ꝙ pars potentialis accipitur tripliciter. Vno modo ꝑ vna qualitatū actiuarū vel paſſiuarū q̄ dicitur potentia realiter in exn̄te rei cuius ē potentia. Sicut ſi intellectus eſſet res diſtincta ab anima mediāte qua anima intelligeret: intellectꝰ vel intellectiuū diceretur potentia anime Similiter de potētia ſenſitiua et vegetatiua. Et hoc modo dico ꝙ nec fortitudinis nec virtutis nec rei cuiuſcūqȝ ſunt alique partes potentiales. quia nulla penitus neceſſitas nec ex auctoritate / nec ex ratione/ nec ex experientia cogit ponere hmōi potentias tanqȝ qualitates ſuperadditas exn̄tie rei. Secundo modo accipiṫ potentia ꝑ re ſm ꝙ pōt aliquid agere vel pati: et pars potentialis ꝑ re ſm ꝙ pōt agere vel pati vnū de multis q̄ poteſt agere vel pati/ ſicut anima ſm ꝙ poteſt agere vel pati eſt potētia/ ſm vero ꝙ poteſt intelligere qđ eſt vnū de his que pn̄t agere vel pati pars potentialis/ et ſm ꝙ poteſt ſentire dicitur etiā pars potentialis/ et ſm ꝙ poteſt vegetare diciṫ pars potentialis. Et hoc modo vnus habitus fortitudinis qui poteſt ī multos actus: ſm ꝙ poteſt in actū dicitur eſſe potētia ſm ꝙ poteſt in vnū eoꝝ dicitur pars potentialis: verbi gratia fortitudo ſm gradū perſeuerātie ſm ꝙ poteſt inclinare ad agendū vel patiendū fortia dicitur potentia: ſm ꝙ poteſt inclinare ad deſiderium magnoꝝ dicitur vna pars potētialis: ſm ꝙ poteſt inclinare ad imperandū magna ⁊ ardua dicitur alia pars potentialis ſm ꝙ poteſt inclinare ad exequendū ⁊ operandū magna diciṫ alia pars potentialis. Terti modo accipitur pars potētialis ſcđo intentionaliter ⁊ ſimiliter potentia. ⁊ tūc potentia non eſt aliud ꝗ̄ ſignū ſignificans rem aliquā ſm ꝙ poteſt agere vel pati. Pars vero potentialis eſt terminus ſignificans rem illā ſm ꝙ pōt vnū de multis agere vel pati. Et hoc modo partes potentiales cōmuniter ſunt termini inferiores ad potētiā vt vegetatiuū ſenſitiuū ⁊ intellectiuū ſunt partes potentiales. Et iſtud tertiū membrū vtile eſt ad intelligendū multas ſententias doctoꝝ antiquoꝝ qui ꝓpter modū loquendi eoꝝ nō poſſunt aliter in veritate ſaluari. ꝑ hoc eīm aperte ſaluatur quomodo vnius rei ſunt multe potentie ⁊ diſtincte ſm ꝙ dicit cancellarius pariſieñ. iohānes de gerſono. Potentie anime ſunt multe non re ſed nominibus diſtincte. Secundū hunc modū dicimus ꝙ fortitudo habet partes potentiales hoc tertio modo Nā accipiatur habitus fortitudinis ſm gradū ꝑſeuerantie cōſtat ꝙ iſte habitus pōt eſſe principiū eliciendi volitionē operū fortiū et imperioꝝ opeꝝ fortium. et poteſt facere inclinationē ad ꝑſiſtēdū in actu inter duros labores et graues penas ⁊ varias paſſiones doloꝝ. ideo partes eius potentiales poſſunt eſſe iſte volitionū operū fortium/ imperatiuum operū fortium/ ꝑſeueratiuū in operibus fortibus. et ſimilia ſi quos alios actus ille habitꝰ habeat. ¶ Contra ſecundā concluſionē arguitur ſic Fortitudo ꝓprie dicta eſt circa materiā valde ſpecialē: ergo fortitudo ꝓprie dicta non continet ſub ſe plures fortitudines ſpecie differentes: ergo fortitudo non habet partes ſubiectiuas. Ad hanc rationē reſpōdeo. concedēdo aн̄s/ ⁊ negando ꝯn̄am quia circa eandē materiā ꝗ̄tuncūqȝ ſit ſpecialis poſſunt eſſe actus moraliter boni ſpecie diſtincti: quare et habitus moraliter boni ſpecie diſtincti. Antecedens ꝓbatur ex dictis eiuſdem doctoris. Fiducia magnificentia patiētia ⁊ ꝑſeuerantia circa materiā fortitudis actꝰ bonos ſpecie diſtictos alias vt iā frequēṫ dictū eſt tres eoꝝ ſuperfluerēt. ¶ Secundo circa materiā fortitudinis reperiunṫ iſta quatuor et ſunt habitus boni et ſpecie diſticti et continentur ſub fortitudine ſicut ſua inferiora

Continentia qd ſit.

Perſeuerātia qd ſit.

Virtus heroica qd ſit

Nota.

ſub ſuperiore qui fiducia i materia fortitudinis eſt
diſtincta ſpecie a fiducia in materia iuſticie aut tē
perantie ergo ſunt partes ſubiectiue fortitudinis
Quod ſint boni habitus conſtat. Quod ſint ſpe=
cie diſtincti patet/ quia aliter non eſſēt diuerſe par
tes integrales. quod eſt contra eundē doctorem.
Thomas eñ nō aſſignat eas diuerſas tanꝙ ptes
integrales/ nec tanꝙ partes vnigeneas: ſed tāꝙ
partes etherogeneas ad actus etherogeneos in=
clinantes. ꝙ aūt cōtineantur ſub hoc cōmuni for=
titudo/ tanꝙ inferiora ſub ſuperiore ꝓbatur. con=
tinentur tanꝙ inferiora ſub hoc cōmuni virtus: ⁊
nō immediate vt cōſtat: ergo continentur ſub vno
genere virtutis vel ſub diuerſis: ſed non cōtinenť
ſub diuerſis quia loquor de fiducia magnificentia
et hmōi non qbuſcūqȝ ſed de hiſque ſunt circa ma
teriā fortitudinis: ergo cōtinentur ſub vno genere
virtutis et non ſub alio a fortitudine. ergo cōtinē=
tur ſub fortitudine ſicut inferiora ſub ſupiore. Ne
qȝ mireris de hoc modo loquendi quē hic obſeruo
quia in hoc conformo me modo loquendi doctoris
illius cuius opinionē improbo. quia vt iam dictuȝ
eſt cōtinere vel contineri per modū ſuperioris aut
inferioris non conuenit niſi rebus que ſunt ſigna.
Et confirmatur hec ratio ex dicto eiuſdem docto
ris. q. cxxviij. qui de iſtis quatuor dicit ꝙ ſi coartē
tur ad ꝓpria materiā fortitudinis ſcȝ ad pericula
mortis ſunt quaſi partes integrales. Si aūt refe=
rantur ad alias materias ſunt virtutes adiuncte
fortitudini diſtincte ab ea ſm ſpeciē. Ex quib⁹ ver
bis arguo ſic iſte quattuor virtutes coartate ad
materiaȝ fortitudinis non ſunt virtutes adiuncte
fortitudini. hoc eñ licet non dicat cōſtat tñ apud
omnē recte inteligentē ꝙ ipſe illud intelligit/ nec
ſunt virtutes omnino ſeparate a fortitudine: quia
tunc nullomodo deberent dici partes integrales
eius. ergo ſunt virtutes ſub fortitudine contente.
Preterea quecūqȝ ſunt diſtincta inter ſe ſpecie et
non ſunt diſtincta ſpecie a fortitudine ſunt diuerſe
ſpecies contente ſub fortitudine. Sicut quecunqȝ
ſunt inter ſe diſtincta ſpecie ⁊ nō ſunt diſtincta ſpe
cie ab alijs ſunt ſic ꝙ nec ambo nec alterum eorū
ſpecie diſtinctū ſit ab alijs/ illa pertinent ad diuer
ſas ſpecies ſub alijs cōtentas. ſed iſta quatuor di
ſtinguntur ſpecie inter ſe vt conſtat et iam ꝓbatū
eſt/ ⁊ nō diſtinguntur ſpecie a fortitudine vt innuit
cū dicit ꝙ quando ſunt circa aliā materiā tunc di=
ſtinguntur ſpecie a fortitudine. Neqȝ tamen dico
conſequentiā illā/ quia hec ex dicto eius inferť bō
na eſſe ſed in hoc ſenſu dicta ſua a legentibus ac=
cipi. Preterea iſta quatuor nec ſunt eadem ſpecie
cū fortitudine/ nec diſtincta ſpecie a fortitudine/ ⁊
ipſa ſunt ſpecies. ergo fortitudo nō eſt ſpecies ſpe
cialiſſima. ergo fortitudo eſt genus iſtoꝝ ꝙ nō ſint
eadē ſpecialiſſima cū fortitudine ꝓbatur non ſunt
eadem ſpecie ſpecialiſſima inter ſe. ergo non ſunt
eadē ſpecie ſpecialiſſima cū fortitudine. da oppo=
ſitum cōſequentis. ſunt eadē ſpecie ſpecialiſſima
cum fortitudine ſtatim ſequiť oppoſitū antecedē=
tis. ergo ſunt eadē ſpecie ſpecialiſſima inter ſe. er
go non ſunt diſtincta ſpecie a fortitudine ꝓbatur
quia quecūqȝ ſunt diſtincta ſpecie a fortitudine cō
tinētur ſub iuſticia vel ſub temperātia ⁊ ſic ꝺ alijs
generibus virtutū: ſed fiducia magnificentia. ⁊c.
que ſunt circa materiā fortitudinis (qꝛ de alijs nō

[left margin:] Excuſatio auctoris de iſto modo loquēdi

[left margin:] Contra thomā propoſi. aſ.

loquor) non continentur ſub iuſticia nec ſub tempe
rantia. ⁊ ſic de alijs virtutibus a fortitudine. ergo
non ſunt diſtincta a fortitudine. et ita patet proba
tio aſitis ꝑ vtraqȝ parte. conſequentia aūt prima
ꝓbatur. quecūqȝ multa quoꝝ quodlibȝ eſt ſpecies
vel ſunt eadē ſpecie vel diſtincta ſpecie ſecūda cō
ſequentia ꝓbatur. qꝛ fortitudo. et iſta quatuor ſub
eodem genere cōtinentur ſcȝ ſub virtute: et nō eq̄
immediate quia fortitudo / nec genere/ nec ſpecie
ab eis diſtinguitur. ergo vel fortitudo continetur
immediatius ꝙ̄ iſta quatuor vel iſta quattuor aut
aliquod eoꝝ immediati⁹ continetur ſub virtute ꝙ̄
fortitudo. ſed nec iſta quatuor nec aliquod eoꝝ cō
tinetur immediatius ſub virtute ꝙ̄ fortitudo. quia
tunc fortitudo eſſet pars ſubiectiua aliquoꝝ iſtoꝝ
quatuor vel cuiuſlibet eoꝝ. ergo fortitudo imme=
diatius cōtinetur. ſed inter omnia genera et ſpēs
contenta ſub aliquo cōmuni illud eſt cōmuni⁹ qd̄
eſt illi cōmuni ꝓpinquius et immediati⁹. ergo for
titudo eſt cōmune genus ad iſta quatuor: et cōti=
nentur iſta quatuor ſub fortitudine ſicut ſpēs ſub
genere. Contra nonā concluſionē arguitur ſic. fi=
ducia non eſt aliud ꝙ̄ ſpes. ſed ſpes non ꝑtinet ad
fortitudinē ſed ponitur ꝑ ſe virtus. igiť. Secundo
fortitudo facit hominē bene ſe habere circa peri=
cula. ſed magnificentia ⁊ fiducia non importāt ali
quam habitudinē ad pericula ergo magnificētia
et fiducia non ſpecies fortitudinis. Tertio patien
tia eſt omnino eadē fortitudini: ergo non eſt ſpēs
fortitudinis. aſis patȝ quia importat difficiliū per
peſſionem. ſm tullium hoc aūt importat fortitudo
Quarto illud quod reperitur in qualibet virtute
non debet poni pars alicuius ſpecialis virtutis. ſȝ
ꝑſeuerantia reperitur in qualibet virtute diciť eñ
Mathei. xxiiij. qui ꝑſeuerauerit vſqȝ in finem hic
ſaluus erit. Ad primā reſpondeo ꝙ ſpes qȝtū nunc
ſufficit quadrupliciter accipiť. vno modo ꝑ deſi=
derio vite eterne cū eſtimatione habēdi eā ex gra
tia et meritis. et iſta eſt virtus theologica. ſecun=
domodo ꝑ deſiderio circa difficilia cū eſtimatiōe
bene ſe habendi circa ea. ⁊ ſic eſt omni virtuti mo
rali cōmunis. Tertio modo ꝑ deſiderio circa ad=
miniſtrationē arduiſſimoꝝ et difficilimoꝝ. ⁊ ſic eſt
pars ſubiectiua fortitudinis communiter dicte.
Quarto modo ꝑ deſiderio circa pericula bellica
cū eſtimatione bene ſe habēdi circa ea ⁊ ſic eſt ꝑs
fortitudinis ſtricte accepte quam nomine fiducie
tullius appellauit. cū aūt dixi in ſecundo membro
ꝙ eſt omni virtuti morali communis. ergo hoc ſic
non intelligo ꝙ ipſa tanꝙ cōmune quoddā p̄dice
tur de qualibet virtute cōmuni: ſed ꝙ ipſa in illa ſi
gnificatione cōtinet multas ſpecies et ad quālibȝ
virtutem earū aliqua ꝑtinet ꝓportionabiliter in=
telligendū eſt quod dictū eſt in tertio mēbro. Ad
ſecundā concedo maiorē: ⁊ nego minorē ſi intelli=
gatur vniuerſaliter. aliqua eñ magnificētia puta
illa que eſt factiua magnoꝝ circa materiā fortitu
dinis et ſimiliter aliqua fiducia importat habitu=
dinem ad pericula bellica cū quo tamen ſtat ꝙ ali
qua magnificentia puta illa que eſt circa materiā
liberalitatis non importat habitudinē ad pericu=
la niſi eſſet in gradu ꝑſeuerantie conſtituta. ſicut
poſtea dicetur. Ad tertio nego antecedens/ qꝛ nō
ſunt eadeȝ conuertibiliter non volo tamen facere
vim in ſermone quia argumentū petit aliam diffi=

[right margin:] Reſolutio auctoris.

[right margin:] N.

cultatem. et ad probationem dico ꝙ patientia im
portat difficiliũ extrinſecoꝝ ꝑpeſſionem. ſed forti
tudo ꝑter hoc importat actũ ſperandi actum ma
gna faciendi/ et actũ ꝑſeuerandi quos non impoꝛ
tãt patientia. Ad quartã dico ꝙ ꝑſeuerantia acci
pitur tripliciter. vnomodo accipitur ꝓ continua=
tione actꝰ boni q̃ diu recta ratio dictat ipꝫ eẽ cõ=
tinuandũ: et ipſa reperitur in omni virtute imo ẽt
requiritur volitio hmõi continuationis. ſecundoõ
accipitur ꝑſeuerãtia ꝓ ꝑſiſtẽtia in bono oꝑe ⁊ no
litione ceſſandi ab eo ꝓ quacũq; moleſtia vel incõ
modo/ ꝓ quo recta ratio dictat non deſiſtendũ/ et
hoc modo in omni virtu moꝛali reperitur perſeue
rantia. Tertio modo accipitur ꝑſeuerantia ꝓ per
ſiſtentia in operibus arduis cũ nolitione deſiſtẽdi
ꝓ quocũq; incõmodo actui itrĩſecõ vel actui de ſe
annexo/ et hoc modo eſt ſpecies foꝛtitudinis com
muniter dicte. quarto modo accipitur ꝓ ꝑſiſtẽtia
in operibus bellicis cũ nolitione deſiſtendi ꝓ quo
cũq; incõmodo intrinſeco operi et ſic eſt ſpẽs foꝛ=
titudinis bellice. ¶ Ad rationẽ ante oppoſitũ cõ=
cedo maioꝛem de foꝛma ſimplici q̃ eſt vna numero
et de diuiſione in partes diuerſarũ rationũ: ſed ne
go de foꝛma q̃ eſt vna tantũ vnitate aggregatiõis
⁊ de foꝛma vna ſimpliciter ⁊ de diuiſione in partes
eiuſdẽ rationis: et iſta patuerũt in cõcluſionibus.

Oſtq̃ tractauimus de
pꝛima ſpecie foꝛtitudĩs cõiter accepte
ſcꝫ de foꝛtitudine ſtricte accepte com
cõſequenter tractandũ eſt de ſecunda
ſcꝫ de magnanimitate. Et pꝛimo quidẽ de eaꝝ ſpe
ciebus eius. ſecũdo de vicijs oppoſitis. ¶ Circa
igitur magnanimitatẽ. ¶ Queritur pꝛimo. Utrũ
Differunt magnanitas ſit circa magnos honoꝛes. arᷓ ꝙ non
fortitudo ⁊ magnanimꝰ magis cõtẽpnit honoꝛes q̃ appetit.
patientia. ꝫ magnanitas nõ eſt circa magnos honoꝛes. In
oppoſitũ eſt qꝺ dicit Ari. iiij. ethicoꝝ ꝙ magnani
mitas eſt circa magnos honoꝛes. Pꝛo rñſione ad q̃
ſtionem. Notandũ eſt ꝙ ꝑ honoꝛem nos poſſumus
tria intelligere vnomodo adminiſtrationeꝫ lauda
bilem negocioꝛum arduoꝝ et difficiliũ. Secundo
modo poſſumus intelligere ꝑ honoꝛeꝫ aliq̃d quod
exhibetur in ſignũ hmõi virtuoſe adminiſtratiõis
Tertio modo accipitur ꝓ opinione laudabili que
ex huiuſmodi ſignis virtutũ exhibetur generatur
et naſcitur. ſecũdo modo accipitur ꝓpꝛie honoꝛ.
Et pꝛimo rethoꝛice diſtinguit Ariſtote. honoꝛem
hoc modo acceptum a bona opinione. et vtrumq;
enumerat inter partes felicitatis. Magne admi=
niſtrationis et ardue ſunt honoꝛabiles dupliciter.
vnomodo quia non cõmittuntur a pꝛudentibus vi
ris niſi his qui eſtimantur magnis honoꝛibus di=
gni. aliomodo quia harũ rerum virtuoſa admini=
ſtratio reddit hominem magnis honoꝛibus dignũ
Econtrario eñ huiuſmodi adminiſtratio põt dici
Triplex ho vituperabilis ſi vicioſe et imperite geſta ſit hmõi
noris ac aũt res honoꝛabiles ſunt duplices: quedaꝫ ſunt q̃
ceptio. habent magnas vtilitates adiũctas: aut alia ma
gna commoda ſicut ſunt officia dignitates poten
tatus regna dominia diuina. alia ſunt nõ ſunt hu=
iuſmodi cõmoda adiuncta ſed bene et virtuoſe ge
rentibus debetur honoꝛ. Item rerũ honoꝛabilium
alie ſunt ꝑ ſe honoꝛabiles/ et tales ſunt opera vir
tutum. Alie vero ſunt honoꝛabiles non ꝑ ſe. ſꝫ ex

operatiõe adminiſtrantis. honoꝛ ſecũdo modo diffi
nitur ab Ariſto. ſic. Honoꝛ eſt benefactiue opinio=
nis ſignum/ que diffinitio dupliciter poteſt exponi
vnomodo ſic. honoꝛ eſt ſignum ꝑ quod honoꝛans
oſtendit ſe opinari ꝙ ille cui honoꝛẽ impendit eſt
benefactiuus. Aliomodo ſic. honoꝛ eſt ſignũ quo
honoꝛans oſtendit ꝙ ille quẽ honoꝛat habet opi=
nionem benefactiuã eo ꝙ habeat voluntatẽ ⁊ ſciẽ
tiam bene faciendi. Eſt tamen aduertendũ ꝙ be=
neficentia accipitur dupliciter. vnomodo genera
liter ꝓ quacũq; impenſione beneficij ſiue ꝑ actuꝫ
virtuoſum ſiue per actũ vitioſum. Aliomodo acci
pitur beneficentia ꝓ impenſione beneficij virtuoſa
et laudabili. et ita honoꝛ accipitur dupliciter. vno
modo ꝓ ſigno benefactiue opinionis pꝛimo modo
et hoc modo tyranni et multi ꝑlati aut pꝛincipes
iniqui honoꝛantur: quia multi tales ꝑſtant multis
magna beneficia et etiam ꝑſtare poſſunt. aliomo=
do accipitur honoꝛ ꝙ ſigno benefactiue opiniõis
ſecũdo modo. et hoc ꝓpter ſolũ actum virtutis im
penditur honoꝛ ⁊ ſolũ impenditur eis q̃ beneficia
vel ꝑſtiterint vel ꝑſtare poſſunt. Scd̃m illud Ari.
Honoꝛãtur aũt iuſte quidẽ maxime qui beneficia
ꝑſtiterunt non ſolũ ſed honoꝛatur etiã qui põt be=
neficiare. Et docet conſequenter quid ꝑ beneficen
tia intelligat. Beneficentia aũt que ad ſalutem ⁊
quaſcũq; cauſas eſſẽdi ad diuitias aut ad aliquid
alioꝝ bonoꝝ quoꝝ non eſt facilis poſſeſſio aut to
taliter aut hic aut tunc. Multi eñ ꝓpterea q̃ vidẽ
tur parua honoꝛem adipiſcũtur ſed modi et tẽpe=
ra ſunt cauſe. Ex quo patet ꝙ beneficentia eſt im
penſio bonoꝝ que magna ſunt vel ſm ſe vel ex cir
cunſtantia modi loci vel tempoꝛis. Nã etiam qs
dicitur aliquando beneficus qui tamen impendit
parua. ſed vt dicit Ari. circũſtantia modi loci vel
tempoꝛis ſunt cauſa ꝙ illud quod in ſe ẽ paruũ re
putetur magnum. ꝙ aũt honoꝛ ꝓpꝛie dictus ſoluꝫ
debeatur beneficentie virtuoſe ꝓbat Buridanus
ꝓpter beneficiũ impenſum debetur honoꝛ: ſed ad
hoc ꝙ aliquid ſit beneficiũ nõ ſufficit ꝙ bonũ fiat
ſed requiritur ꝙ benefiat/ quia beneficiũ componi
tur ex bene et facere et non ex bono ⁊ facere ergo
malus inquantũ malus non eſt benefactiuus: nec
beneficij impenſiuus. Pꝛobat ſecundo auctoꝛita=
te Senece dicentis. Non poteſt beneficiuꝫ manu
tangi. ſed animo geritur: multũ intereſt inter ma=
teriam beneficij et beneficiũ. Non eñ aurũ vel ar
gentum beneficium eſt/ ſed ipſa tribuentis volun=
tas. Itaq; non quid detur aut quid fiat refert: ſed
qua mẽte beneficium non in eo quod fit/ aut quod
datur conſiſtit: ſed in ipſo dantis aut faciẽtis ani=
mo. Hec tamen Senece ꝟba multipliciter exponi
poſſunt vno modo ꝙ aurũ et argentum nullo mo=
do ſunt beneficia: et ſic non videtur michi verũ q̃c=
quid eſt bene tributũ vel impenſum alteri/ vt ſit ſi
bi cauſa ſalutis vel cauſa eſſendi/ vel auferendi ab
eo paupertatem/ aut eſt de numero eoꝝ quoꝝ poſ
ſeſſio eſt difficilis/ illud eſt beneficium ſiue benefi=
centia. ſed aurũ et argentũ ſunt huiuſmodi/ ergo
ſunt beneficiũ. Secundo actus eſt ipſe voluntatis
non eſt id quod alteri cõfertur neq; eſt id quo alte
ri ſuccurritur: ergo non eſt beneficentia ¶ Tertio
poſito ſolo actu voluntatis et quolibet alio remo
to non eſt beneficentia: ergo actus voluntatis nõ
eſt beneficentia. beneficentia eñ videtur actũ ex=

ꝑioꝛem impoꝛtare. Alio modo poſſunt intelligi ꝙ
aurū ⁊ argentū nō habēt ex ſe ꝙ ſint bñficētia: ſꝫ
habēt ex aio. i. eſt actu voluntatis ipius dātis. Et
in hoc ſenſu concedo. Aurum eñ ⁊ argentū aliqñ
ſunt mutuū. Aliqñ ſunt donatio ⁊ beneficentia ali
qñ nullū hoꝝ/ vt cū vel retinenꝭ apud poſſidentē/
vel transferimus cā emptionis alicuius: ⁊ ita cum
traditio coꝝ ſuboꝛdinaꝭ volitioni benefice vel da=
tiue: ſunt bñficentia: cū ſuboꝛdinaꝭ volitioni mu=
tuatiue: ſunt mutuū: cū volitioni ſolutiue ſunt ſo=
lutio. ꝙ ergo ſint bñficiū vel bñficentia nō hñt ex
ſe: ſed hñt hanc denoiationē a volitione dātis. Et
aliqñ ſunt virtuoſa bñficentia ⁊ laudabilis: qñ vo=
litio dantis eſt virtuoſa. Aliqñ vero vicioſa/ qñ ſcꝫ
hmōi volitio eſt vicioſa ꝓpter aliquā circūſtantiā
ꝙ aūt ſunt magnū bñficiū pōt intelligi dupliciter.
Uno mō ſm denoiationem intrinſecā ⁊ hoc mō qñ
hmōi data ſunt: ſm ſe magna dicunꝭ eſſe magnum
beneficiū. Scdo mō ſm denominationē extrinſecā
Et hoc tripliciter. Uno mō qñ ſumitur denomina=
tio ab effectu quē circa eum cui tribuiꝭ beneficiuꝫ
faciunt/ ſicut cū ꝑ id ſibi multū bene eſt aut a mul
ta ⁊ graui miſeria releuatur. Scdo qñ ſumiꝭ deno
minatio ab aliqua circunſtātia ꝓpter quā vel erat
multum difficile/ vel erat multum neceſſariū illud
preſtare. Tertio mō qñ ſumitur denominatio a ma
magnitudine actus voluntatis/ quia ſcilꝫ ex actu
voluntatis multū magno hoc tributū eſt. Et ſm
hanc diſtinctionem exponende ſunt multe aucto=
ritates veterū q̄ ſibiinuicem contrarie videntur.
Actus tamē volūtatis dicitur magnus dupliciter
Uno mō ꝓpter multitudinem partium intrinſeca=
rum. Et hoc modo actum eſſe magnū nō eſt aliud
ꝙ̄ ipſum: eſſe multum intenſum. Alio mō actus di=
citur magnus ratione obiecti nō cuiuſcūqꝫ ſed illi
us gratia cuius imediate ⁊ per ſe nata eſt fieri be
neficētia. hoc aūt obiectum eſt bene eſſe illius cui
aliquid tribuitur/ qui enim beneficijs eſt in alium
primo vult ſibi bene eſſe/ et vt ſibi bene ſit tribuit
ſibi aurum vel argentum vel aliquid aliud. volitio
ergo diciꝭ magna qua ego volo ſibi multū bene eē
parua aūt ecōtrario. hec aūt diſtinctio neceſſaria
eſt qꝛ auarus amico ſuo in neceſſitate poſito actu
voluntatis intenſioꝛe bñfacit in paruo ꝙ̄ in multo
⁊ tñ nō ꝓpter hoc dicitur beneficentioꝛ imo minus
beneficus. Pauper autē ⁊ diues interdū volūt be=
ne eſſe alicui ſed pauper vult ſibi melius eſſe ꝙ̄ di=
ues: non tñ tm̄ tribuit ꝙ̄tum diues: in tali caſu ad
huc pauper eſt beneficentioꝛ qꝛ beneficiū ſuum ꝓ=
cedit ex maioꝛe. i. intenſioꝛe actu volūtatis mō ſu
pra expoſitio. ⁊ licet nō plus tribuat denominatio
ne ſumpta ex magnitudine rei tribute plus tñ tri=
buit denoiatione ſumpta ex difficultate tribuendi
ꝓueniente ex circunſtantia perſonaꝝ: eſt eñ pau=
peri difficilius tribuere decē: quam diuiti tribuere
centū: ⁊ qꝛ facit dationē difficilioꝛē ꝙ̄ diues. ideo
veriſimile eſt ꝙ aut vult illi melius eſſe aut inten=
ſioꝛi affectu vult ſibi bene eſſe ꝙ̄ diues. Aduerten
dū vlterius ꝙ datur alia diffinitio honoꝛis. honoꝛ
eſt exhibitio reuerētie in ſignū virtutis. de qua dif
finitione dicit buridanus ꝙ ſi differat iſta diffinitio
a diffinitione. Ari. illa que eſt Ari. eſt melioꝛ Pꝛo=
bat quia per diffinitionē Ari. diffinitur ipſe honoꝛ
per iſtam vero non diffinitur ipſe honoꝛ ſed hono=
ratio. Pꝛo quo notat ꝙ duplex eſt honoꝛatio que=
dam eſt poſꝙ̄ nihil in re manet quod ſit ſignū vir=
tutis vt genuflexio capitis inclinatio. ⁊ in illa nō
differt honoꝛatio realiter ab honoꝛe. Alia eſt ho=
noꝛatio poſtꝙ̄ aliquid permanet qđ eſt ſignū virtu
tis. vt cōſtructio templi imaginis ⁊ in iſtis differt
honoꝛatio ab honoꝛe. poſt enim conſtructionē tē=
pli remanet templū conſtructū: ⁊ poſt compoſitio
nem imaginis remanet imago. Concluſio Buri=
dani bene mihi placet ſed nō ratio qꝛ qui contradi
cere vellet diceret ꝙ exhibitio non eſt aliud ꝙ̄ res
exhibita/ ⁊ ita diceret ꝙ ibi poſt actum nihil rema
net in re ꝙ̄ ille actus eſt honoꝛ: vbi vero poſt actū
aliquid remanet in re: ipſi dicerent ꝙ illud quod re
manet eſt honoꝛ ⁊ ꝙ exhibitio nō eſt niſi res exhibi
ta ⁊ conſtruccio templi nō eſt aliud ꝙ̄ templum cō
ſtructum aut pars templi conſtructa cui alia ſuc=
cedit conſtruenda ⁊ hoc cum conſtructio verſifica
tur de templo pꝛo menſura aliqua ꝓ qua eſſe non
verificatur de eo/ quia ſi ſimul per aliquam poten=
tiam conſtrueretur tunc conſtructio templi eſſet
ipſa res ꝯſtructa pꝛo pmo inſtanti pꝛo quo nō eſt.
Uidetur tamē mihi ꝙ diffinitio Ari. ſit melioꝛ ⁊ ꝙ
iſta ratio diffini per genus illud qđ Ari. diffinit ꝑ
ſpēm ita tñ ꝙ per hoc diffinitio iſta ſecunda eſt in
plus ꝙ̄ diffinitum. Pꝛo quo eſt notādū ꝙ ſm Ari.
non cuilibet virtuti debetur honoꝛ ſed tm̄ virtuti
benefactiue: nam homini caſtiſſimo vel tempera=
tiſſimo non impendiꝭ ꝓpter caſtitatē honoꝛ. Sed
ſi impenditur ſibi: hoc eſt quia ſperamus ꝙ pcib⁹
nos ⁊ oꝛationibus apud deū iuuabit qđ ſit per vir
tutem benefactiuam/ ⁊ apud antiquos cōſtructio=
nes tēploꝝ imagines pmoꝛditas ſedis nō inſtitue
banꝭ alicui ꝓpter virtutē quanlibet ſed tm̄ ꝓpter
bñficia impēſa vel populo vel toti rei. vel alijs in=
digentibus. nō dico tñ ꝙ ꝓpter hmōi virtutes qui
ſunt ad ſe nō debeaꝭ honoꝛ: ſed dico ꝙ cōmuniter
nō impendebaꝭ ⁊ quod ſi aliquid fuiſſet impenſum
ꝓpter talē virtutē non fuiſſet ab Ari. appellatum
honoꝛ: ſed tm̄ ea que impendebanꝭ ꝓpter virtutē
benefactiuam. patꝫ per diffinitionē honoꝛis quam
ipſe ponit. honoꝛ inquit eſt benefactiue opinionis
ſignū. Sed diciꝭ ꝙ Ari. hic appellat benefactiuā
virtutem oēm illaꝫ virtutē que eſt bene operatiua.
Cōtra hoc arguiꝭ per illud qđ immediate ſequiꝭ.
Honoꝛanꝭ aūt quidē iuſte maxime qui bñficia pꝛe
ſtiterūt: ſed honoꝛaꝭ etiam qui poteſt beneficiare.
Et ſequiꝭ etiā beneficentia autē q̄ ad ſalutem ⁊c̄.
Ex his foꝛmatur iſte ſillogiſmus/ omnis honoꝛ eſt
exhibitus in ſignum virtutis bñfactiue ſed nō omē
exhibitū in ſignū virtutis eſt exhibitū in ſignū vir
tutis bñfactiue. ergo nō oē exhibitū in ſignū virtu
tis eſt honoꝛ. ⁊ per ꝯñs diffinitio illa eſt cōmunioꝛ
ꝙ̄ diffinitū. Scdo ꝓbo ꝙ nō ſit eq̄ bona qꝛ ſm Ari.
honoꝛ nō eſt ſignū virtutis bñfactiue ſꝫ eſt ſignuꝫ
eſtimatiōis ⁊ opiniōis quā hñt hoīes de virtute bñ
factiua alterius. alias honoꝛ frequētiſſime eēt ſlm
ſignū cū ꝑ ipm aliquis ſignificareꝭ eē virtuoſus q̄
tñ eſſet multum vicioſus vicio oppoſito illi virtu=
ti ꝓpter cuius eſtimationē ſibi impenditur honoꝛ.
Et cum in rei veritate neſciunt homines commu
niter de alio a ſe an ſit vere virtuoſus an non: cum
non habeant noticiam ſecretoꝛum coꝛdis a qui=
bus depēdet bonitas actus exterioꝛi.
¶ Si honoꝛ deberet eſſe ſignum virtutis frequen=
tiſſime contingeret vel ꝙ honoꝛ eſſet ſignū falſum

Nota.

N ōicilꝫ operatio ꝓ tuoſe debeꝭ honoꝛ.

vel ꝙ id quod exhibetur pro ſigno non eſſet honor homines aũt honorãtes aliquem ſciunt de ſeipſis vtrum eſtiment eum cui illud impendũt benefactiuum vel non ideo honor ab eis impenſus nõ eſt eis falſũ ſignum. Et inde eſt ꝙ Ari. diffinit honorẽ ꝑ

Correlariũ. eſſe ſignum nõ virtutis ſed opinionis benefactiue vel vt habet noua tranſlatio eſtimationis benefactiue ⁊ vbiqꝫ pene vtit̃ iſto modo loquẽdi. Ex quibus infero primo ꝙ aliquid quod ab aliquibus exhibetnr vt honor: ſecundum ſibi conſimile exhibetur ab alijs: vt dedecus. Patet de capitis inclinatione ⁊ genuflexione que cum multis exhibeantur vt honor: chriſto tñ et nonullis alijs ſanctis viris exhibita ſunt vt dedecus. infero ſecũdo ꝙ aliquid idem ſimul ⁊ ſemel exhibetur vt honor ⁊ dedecus ꝓbatur primo ex parte exhibẽtium ſit aliqua multitudo ciuium que debeat conſtruere certam imaginem in memoriam ſui principis quem multi de illa multitudine exiſtimant virtuoſum et benefactiuum/ ⁊ multi malefactiuum ⁊ cõmuni conſenſu cõueniant in certas ꝓtractiões imaginis que apud vnam partem multitudinis deſignent eſtimationẽ virtutis et apud aliam deſignent eſtimationem viciorum. quia huiuſmodi protractiones ſunt ſigna multum equiuoca virtutum et viciorum ⁊ maxime quando virtutes et vicia habet inter ſe vicinitatẽ vt prodigalitas et liberalitas/ frugalitas et auaricia/ ſuperbia et magnanimitas / perſeuerantia et pertinentia conſtat eñ ꝙ hec imago eſt honor qꝛ eſt ſignum opinionis benefactiue et eſt dedecus. qꝛ eſt ſignum opinionis malefactiue. Secundo ꝓbatur ex parte partium eius rei que eſt honor. nã poſſibile eſt ꝙ princeps ille eſtimetur ab omnibus in aliquo benefactiuus et in aliquo malefactiuus/ et ꝙ ciues conſtituentes ſibi imaginem/ per aliquas partes ymaginis velint repreſentare eſtimationẽ quam habent de eius bñficia ⁊ per alias eſtimationẽ quã habẽt de eius maleficentia: ergo eadẽ res erit ſecundum diuerſas partes honor et dedecus.

¶ Confirmatur quia eadẽ oratio ſiue ſoluta: ſiue metris ſiue numeris aſtricta poteſt pro vna parte cõtinere virtutes alicuius: et pro alia parte vicia vt conſtat: et tamen huiuſmodi orationes laudatiuas. Ariſtoteles reponit inter partes honoris. ſimiliter eadẽ oratio poteſt continere laudem vnꝰ et vitia alterius ſicut oratio Plinij ad Troianum cõtinet laudes immenſas traiani et vitia nonnullorum imperatorum precedentium. Infertur tertio ꝙ virtus non eſt cauſa honoris ſicut vult Buridanus: ſed eſtimatio virtutis. ꝓbatur honor nõ eſt ſignum virtutis: ſed eſtimationis benefactiue virtutis. ergo non eſt virtus ſed eſtimatio virtutis benefactiue cauſa honoris. Signum enim ꝓprie eſt ꝙ natum ex aliquo ipſum oſtendit vt vult

P Quintilianus in Inſtitutionibus. placet tamẽ mi

Burida. chi diſtincto Buridani qua dicit ꝙ honor accipi

vbi ſup. tur tripliciter vnomodo q̃ntum ad cauſam et hec eſt eſtimatio virtutis benefactiue. Non enim quibuſcunqꝫ virtuoſis volumus afferre honorem. ſed his tantum quos eſtimamus benefactiuos. Secũdo modo quantum ad ſubſtantiam/ et ſic honor vt dictum eſt/ eſt ſignum huiuſmodi exiſtimationis. Tertio modo q̃ntum ad effectum et hic effectus in eo qui honoratur eſt delectatio ſecundũ illud Ariſtotelis primo rethorice. Et honor et complacentia delectabiliſſimorum propterea ꝙ fit fantaſia vnicuiqꝫ ꝙ talis eſt ſtudioſus. In aliis autem ab eo ẽ eſtimatio virtutis benefactiue vel bona fama vel bona opinio de virtute benefactiua alicuius. Et hec dicta ſunt in communi de honore: Prima concluſio. Magnanimitas eſt primo et ꝑ ſe circa magnas et arduas ac difficiles adminiſtrationes. Probatur primo per diffinitionem magnanimitatis quam ponit Ariſto. primo rethorice. Magnanimitas eſt virtus factiua magnorum benefactorum ex quo apparet ꝙ Ariſtoteles non diffinit magnanimitatem per appetitum magnorum honorũ. ſed per poerationem magnorum benefactorũ. Probatur ſecundo per eundem Ariſtotelẽ tertio ethichorum Habet enim ꝙ magnanimus non parua pericula neqꝫ frequenter adit ſed magna. Et capitulo eodem. et paucorum quidem operatiuum ſed magnorum et nominabilium et multa ſimilia habet. Probatur tertio auctoritate ciceronis libro primo de officijs vbi loquens de fortitudine dicit ſplendiſſimum genus honeſtatis videri quod animo magno elatoqꝫ humanas res deſpiciẽte factũ ſit. Et paulopoſt ſed ea animi elatio que cernitur in periculis et laboribus: ſi iuſticia vacat pugnatqꝫ nõ pro ſalute communi. ſed pro ſuis commodis in vicio eſt. adit. Itaqꝫ probe diffinitur a ſtoicis. Fortitudo cum eam virtutem eſſe dicunt pugnantem pro equitate. Neqꝫ mireris ꝙ loquatur de fortitudine et nos de magnanimitate quia in nullo loco videtur fortitudinem a magnanimitate diſtinxiſſe. ſed ſemꝑ de his indifferenter locutus eſt Et loco eodem: fortes autẽ igitur et magnanimi ſunt habendi non qui faciunt: ſed qui ꝓpulſant iniuriã:

¶ Quarto per illud eiuſdem quod immediate ſequitur. Vera autem et ſapiens animi magnitudo. honeſtũ illud quod maxime natura ſequitur. in factis poſitum non in gloria iudicat principem ꝙ ſe eſſe mauultis q̃ videri. Ex qua auctoritate patet ꝙ magnanimitas magis eſt circa magna recta q̃ cura gloriã ſiue honorẽ. multa alia adduci poſſet ſed adducentur in probationibus ſequentium. Cice.

¶ Secũda concluſio magnanimitas per ſe eſt in contemptu rerum externarum probatur per Ari. in tertio. licet et adhuc et circa diuitias et potentatum et omnem bonam fortunam et infortunium moderate habebit quomodocunqꝫ fiant et neqꝫ bene fortunatus vtiqꝫ gaudioſus erit: neqꝫ infortunatus triſtis. et paulopoſt. potentatus enim et diuitie propter honorem ſunt deſiderabilia habentes igitur ipſo honorari per ipſa volunt: cui autem et honor paruum eſt: hinc et alia propter quod et deſpectationes videntur eſſe: et in eodem tertio ⁊ potens poſſediſſe magis bona et infructuoſa fructuoſis et vtilibus. vbi alia tranſlatio magis qꝫ volet res preclaras ⁊ inutiles q̃ frucuoſas et viles. probatur ſcd̃o auctoritate. Cicerõis ꝑmo de officijs. Omnino (inquit) fortis animus ⁊ magnus duabus rebus maxime cernitur: quare vna in rerum externarum deſpicentia ponitur: cum perſuaſum ſit nichil hominem niſi ꝙ honeſtum decorũqꝫ ſit aãt adiuuari/ aut optare/ aut expetere oportere: nulliqꝫ neqꝫ homini neqꝫ ꝑturbationi animi neqꝫ fortune ſuccũbere. altera eſt res vt cũ ita ſis affectꝰ aiovt ſupra dixi res geras magnas: illas qd̃ et maxime vtiles ſed vt vehemẽter arduas plenas qꝫ laborũ

et periculorum. tum vite vſu. tuꝫ multarum rerum
cauſa que ad vitam pertinent patꝫ per illud quod
paulopoſt ſubiungitur. nā ⁊ ea q̄ extra pti ſed ⁊ pre
clara videntur parua ducere ea ꝙ ratione ſtabili
firmaq; contēnere fortis animiq; dicenduꝫ eſt. Et
ea que videntur acerba que multa ⁊ varia in homi
num vita fortunaq; verſantur. Ita ferre vt nihil a
ſtatu nature diſcedas: nihil a dignitate ſapientis.
Robuſti animi eſt magneq; cōſtantie. Idem habet
capitulo. xiij. vbi reprobat vitam ocioſorum con-
cludens ita fructuoſior autem hominum generi ⁊
animi claritatem amplitudineq; aptior eorum qui
ſe ad remp. ⁊ ad magnas res gerendas accommo
dauerunt. Ad idem poſſent adduci omnia q̄ idem
cicero dicit de fortitudine ⁊ magnanimitate ex qui
bus legentibus conſtat ꝙ ipſe poſuit magnanimi-
tatem circa rerum arduarum ⁊ difficilium admini
ſtrationem. De contemptu autem rerum externa-
rum habet in eodem. xiij. capitulo. Capeſcētibus
autem rempu. nihil minꝰ ꝙ̄ phis hic haud ſcio an
magis etiā magnificentia et deſpicentia adhiben-
da ſit rerum humanaꝝ. Secundo ꝓbatur. Tam ꝑ
ma ꝙ̄ ſecunda ꝯcluſio. Adminiſtratio rerum pu.
poteſt bene ⁊ male ſuſcipi ⁊ bene. et male recuſari.
Recuſari male ſi homo recuſet ea que pōt ad vti-
litatem publicam adminiſtrare. Nam ſi quis cum
bene poſſit adminiſtrare ideo refugiat quia formi
dat labores et moleſtias vel ignominiā ⁊ infamiaꝫ
ex offenſionibus ⁊ periculis conſurgentē. Aut ꝓ-
pter nimis magnū contēptum honoris: male recu
ſat. ꝙ ſi recuſet quia cum ſit vir excellentis ingenij
qui ſe doctrine dedit aut qꝛ eſt valitudinarius aut
imbecillis/ nec ſe dignum vere exiſtimat qui poſſit
ad vtilitatem publicam adminiſtrare tunc recte ⁊
bene recuſat. Quod ſi talis ſuſcipiat graues ⁊ dif
ficiles adminiſtrationes rerum publi. ⁊ reputet di
gnum his adminiſtrationibus cum tamen non ſit
dignus tunc male. ſuſcepit. Si vero ſit dignus et
ſuſcipiat eas quibus ſe dignum vere putat quomō
⁊ gratia huius oportet: tunc bene et virtuoſe ſuſci
pit. Hec omnia probantur auctoritate Ciceronis
eodē. xiij. capitulo. Quapropter, ⁊ his (inquit) for-
ſitan concedendum ſit rempu. non capeſcentibus
qui excellēti ingenio doctrine ſeſe dederunt: ⁊ his
qui aut valitudinis imbecillitate/ aut aliqua gra-
uiori cauſa impediti a republica receſſerunt: cum
eius adminiſtrande poteſtatem alijs laudemq; cō
cederent. Et ſequitur. quibus auteꝫ talis nulla ſit
cauſa ſi deſpicere ſe dicant ea que pleriq; admirā-
tur imperia ⁊ magiſtratus hunc non modo nō lau
di verum etiam vicio dandum puto. Et paulopoſt
Sed videntur (inquit) labores ⁊ moleſtias/ tum of
fenſionum tum repulſarum quaſi quandā ignomiā
timere ⁊ infamiam. Sunt enim qui in rebus cōtra
rijs parum ſibi conſtant voluptatē ſeueriſſime cō-
temnant: in dolore ſint molliores/ gloriam negli-
gant/ frangantur infamia. atq; ea quidē non ſatis
conſtanter agant. ꝓbatur etiā per illud qđ ſtatim
ſequitur. ad rempublicam generandā autē qui ac
cedit caueat ne id mō conſideret/ ꝙ̄ illa res hone-
ſta ſit ſed etiam vt habeat efficiendi facultateꝫ. in
que ipſo conſiderandum eſt ne autē temere deſpe-
ret ꝓpter ignauiam. aut nimis cōfidat ꝓpter cupi
ditatem. Ex his clariſſime patet ꝙ in ſuſceptione
arduarum adminiſtrationum pōt aliquis deficere
ſuperhabundare et medio modo ſe habere/ ergo
circa huiuſmodi ſuſceptionem pōt eſſe aliqua vir-
tus moralis inclinans nos ad ſuſcipiendum eas:
quas poſſumus bene ⁊ laudabiliter gerere/ eo mō
quo oportet ⁊ gratia cuius oportet/ ⁊ ad recuſan- Correla.
dum etiā eas quibus non ſumus digni: ſed illa vir
tus nec eſt iuſticia nec temperantia nec prudētia,
ergo eſt magnanimitas ſiue fortitudo cōmuniter
dicta. Tertia ꝯcluſio magnanimitas eſt circa ma-
gnos honores. probatur quia contingit honores
magnos bene ⁊ male appetere ⁊ reicere/ ⁊ etiā me
diocriter. ergo circa magnos honores pōt eſſe ali
qua virtus nos inclinans ad appetendum ⁊ reiciē
dum conformiter ad iudicium recte rōnis. ſed illa
virtus non eſt aliud ꝙ̄ magnanimitas q̄ ex ſuo no
mine importat magnitudineꝫ animi igitur. Scđo
reperiunt̄ aliqui qui dignificant ſe magnis quibus
digni ſunt: ⁊ reperiuntur aliqui qui dignificāt ſe ꝑ-
uis quibus etiam digni ſunt/ ſecūdus dicit̄ tēpera
tus vel modeſtus vt habet alia tranſlatio Ari. ꝑ-
mus autē dicit̄ magnanimus ſunt etiā aliqui qui di
gnificāt ſe magnis quibus tn̄ indigni ſunt. ⁊ iſti di-
cūt̄ cayni ſiue inflati alij vero nō dignificāt ſe tā
magnis ꝙ̄ magnis digni ſunt ⁊ iſti vocant̄ puſilla
nimes. ſcđo magnanimitas ſe habet. ad honores
ſicut pulchritudo ad corpus. ſed pulchritudo nō ē
niſi in magno corpore. Parui enī inquit. Ari. for-
moſi ⁊ cōmenſurati/ pulchri vero nō. ergo magna-
nimitas nō ē niſi circa honores magnos. Hec eſt
ſententia Arꝫ. in. iiij. caplo de magnanimitate vbi Expoſito
ꝓbat hāc cōcluſionē. Pro cuiꝰ expoſitione. aduer q̄rti capitꝫ
te ꝙ dignificare ſe honore ꝯtingit dupl'r vno mō qꝛ de magna-
quis ſe exiſtimat dignū honore illo ⁊ ſe iam ipſum nimitate
ꝓmeruiſſe ſicut dux qui victoriā retulit de hoſtibꝰ quarti ethi
ſcđm leges triumphorum exiſtimat ſe dignū trium- corum.
pho: ⁊ qui magnā vtilitatem attulit reip. exiſtimat
ſe dignum ſtatua: ⁊ conſtat ꝙ hoc mō in appetitu
honoris poteſt contingere exceſſus defectus ⁊ me
diocritas: ſcđo modo aliquis exiſtimat ſe dignum
honore aliquo qꝛ exiſtimat ſe dignū dignitate ali-
ꝙ̄ habente adminiſtrationem aliꝙ̄ cui adminiſtra
tioni ipſe confidit ſe poſſe ſufficere et eam non eſſe
ſibi ſecundum ꝙ̄cūq; circunſtantiam inconuenien
tem. Contra quod erraret quis ſi per hoc preciſe
ꝙ putat ſe poſſe ſufficere adminiſtratiōi alicui ex
hoc putaret ſe dignum illa dignitate puta ſi per
hoc ꝙ quis poſſet bene adminiſtrare regiaꝫ digni
tatem ipſe exiſtimaret ſe dignum honore regio et
principatu illo et defacto appeteret: hoc non ꝓue
niret ex magnanimitate ſed ex cupiditate ⁊ ſtulta
ambitione/ quia ſibi deficeret circunſtantia gene-
ris ſine qua non debet ſe exiſtimare dignum Erra
ret etiaꝫ ille cui conueniret circunſtantia generis
et multe alie etiam ſibi tamen deficeret facultas
adminiſtrandi/ quia ſecundum ꝙ nuper ante alle-
gatum eſt ex Cicerone ei qui accedit ad rempub.
gerēda nō ſolum conſiderandum eſt ꝙ̄tum illa res
ſit honeſta: ſed etiam an habeat efficiendi ſiue ge-
rendi ⁊ adminiſtrandi eam facultatem Ex his duo
bus modis intelligit Arꝫ. ꝙ magnanimus. ſe digni
ficat magnis dignus exiſtens: vbi non addidit ho
noribus ne erraret aliquis credens ꝙ magnanimi
tas eſſet tantum circa preeminentias et honores
appetēdos. Et ideo expōne qui ſe dignꝰ exīs ma-
gnis vel adminiſtrationibus/ vel honoribus/ vel

Cicero.

Nota.

vtriſꝫ ſe illis dignificat.i.dignum putat et exiſtimat ſubeundo ſcꝫ que ſubeunda. vtrum autem ꝓcurando videbitur poſtea. Et ad hunc ſenſum exponendus eſt totus tractatus de magnanimitate

Quarta concluſio. Maxime magnanimus tanq̄ circa premium ſibi a creatura rationali tribuibile eſt circa maximos honores. Probatur hec concluſio ratione Ariſ. Magnanimus ſe dignificat tanq̄ premio bonis exterioribus magnis: ſed maximū bonum inter exteriora eſt honor. Quod probatur Tum quia honorez maxime dijs attribuimus. Tū ſecundo quia qui in dignitate ſunt / niſi ſit in eis rectitudo nature corrupta/ maxime honorem deſiderant. Tum quia honor eſt p̄mium ⁊ merces clariſſimarum rerum: ergo honor eſt inter bona exteriora maximum ergo maxime magnanimus ſe maximis bonis exterioribus dignificat. antecedēs ꝓbatur: ꝙ enim magnis ꝓbatum eſt ꝙ exterioribus probatur quia dignitas vt dicit Ariſ. eſt ad ea que ſunt exterius bona. Cum ergo maximum bonū inter exteriora ſit honor: ſequit̄ ꝙ ſe dignificat maximis honoribus. Dixi autem de premio ſibi a creatura rationali tribuibili: q꞉ vere magnanimus appetit bona eterna ſcꝫ beatitudinem eternam. nec tn̄ forte fuit neceſſitas addere illud: q꞉ licꝫ magnanimus appetat beatitudinem eternam ꝓ premio. non tamen ſe putat dignum ea: imo cum ſperat eā eſſe ſibi conferendam: non eſtimat eam eſſe ſibi cōferendam preciſe ex dignitate meritorū: ſꝫ ex gratia ⁊ liberalitate p̄miantis/ a qua ⁊ merita ⁊ merces manauerunt. neqꝫ putat ſe ex viribus ſuis habere facultatem conſequendi eam. Ideo ſi magnanimus feratur in beatitudinem tanq̄ in premium: aliter calificandus eſt appetitus ⁊ ſimiliter eſtimatio virium ⁊ facultatis ſue q̄ circa honorem ⁊ alia bona temporalia.

Quid honor ſit exp̄mitur.

Advidendū autem qui ſunt parui ⁊ magni honores. Aduertendū eſt ꝙ honor formaliter eſt ſignum appetitur a magnanimo ſecundum ꝙ ſignum ⁊ ideo ex eo ꝙ honor eſt melius ſignum vel minus bonum ſignum: ex eo eſt maior vl̄ minor ꝙ autem aliquid ſit melius ſignum pōt cōtingere tripliciter. Uno modo quia eſt ſignum melioris opinionis et eſtimationis: ſicut honor tributus a viris prudentibus ⁊ virtuoſis et veridicis et hoc ipſum inſinuans/ eſt ſignum melioris eſtimationis q̄ honor tributus a vicioſis. Et hoc habet expreſſe. Ariſ. p̄mo rethorice.

Q

Signū multifariā dicitur melius

¶ Et honor (inquit) et complacentia delectabiliſſimorum propterea ꝙ ſit fantaſia vnicuiqꝫ ꝙ talis eſt ſtudioſus et magis cum inſinuet quos putat veraces eſſe. talis autez eui prope magis q̄ qui longe: ⁊ ſimul conuerſati ⁊ noti: et ciues q̄ qui aliunde: et exiſtentes q̄ futuri et prudentes q̄ inſenſati. et nulli q̄ pauci. magis enim veriſſime veridicos eſſe dictos contrarijs. Et ſequitur: quoniam quos quis multum paruipēdit ſicut pueros aut beſtias nihil curat de horum honore aut opinione ipſius opiniōis gratia: ſed ſi quidem propter aliquid aliud. Secundo modo ſignum dicitur melius quia indicat ꝙ eſtimatio cuius eſt ſignū ſint de meliori ⁊ preſtantiori bono: vt honor tributus alicui indicans ꝙ fuit iuſtꝰ vel fortis eſt melior et melius ſignum/ q̄ honor indicans ꝙ fuit affabilis vel magnificus. quia ſecundū Ari. in eodem primo rhethorice. Neceſſe autem maximas virtutes eas eſſe que alijs honoratiſſime/ ſi quidem eſt virtus potentia benefactiua. propter hoc fortes et iuſtos maxime honorant: hic quidem enim in bello: hic autem et in bello et in pace vtilis eſt. Tertiomodo ſignum dicitur melius quia diuturnius eſt et incorruptius. et hoc modo inclinationes capitis genuflexiones et ſimilia que tranſeunt et nihil relinquunt ſignum ſunt et minora bona. Illa vero que per vitā durant vt alimenta publica ſunt adhuc maiora. Illa vero que ad poſteritatem trāſmituntur vt imagines monumenta et alia huiuſmodi/ ſi ſint ſigna boni eque magni adhuc ſunt maiora. Dixi autem ſi ſint ſigna ⁊ cete. quia forte alimenta publica et triumphus tribuebantur tantū pro maximis beneficijs in rempublicam et pro minoribus tribuebantur imagines et monumenta ſꝫ de his poſtea. Aliter tamen honor dicitur magnꝰ ratione adminiſtrationis vel anexe vel antecedentis. Antecedentis ſi capiatur preciſe honor pro ſigno. Annexe ſi accipiatur pro dignitate habente adminiſtrationem grauem et difficilem. vt iudicatura prefectura conſulatus ducatus cardinalatꝰ epiſcopatus et omnis cura publici regiminis magiſterium doctoratus regentia que omnia dicuntur maioea quo cura vel adminiſtratio eis annexa dicuntur eſſe difficiliora et maiora. Quod contingit dupliciter aut ſecundum naturam negociorum vt cura paſtoralis q̄ prefectura: aut ſecundū conditionem circunſtantiarum vt cura paſtoralis vno tempore q̄ alio et in vno loco q̄ in alio.

¶ Quinta cōcluſio magnanimitas eſt circa id qđ eſt in vna quaqꝫ virtute magnum. probatur primo auctoritate Ari. in quarto Uidetur autez (inquit) eſſe magnanimi quod in vnaquaqꝫ virtute magnū. Secundo magnanimitas (vt dictum eſt) eſt circa arguas et difficiles adminiſtrationes ſꝫ huiuſmodi ardue et difficillime adminiſtrationes non poſſunt geri niſi mediantibus magnis operibus omnium virtutum et etiam difficillimis igitur. Confirmatur q꞉ magnanimus eſt circa omne illud quo non poſito per eum neceſſe eſt a magnanimitate ſua cadere. ſed ſi magnanimus non operetur magna opera aliarum virtutum: neceſſe eſt eum frequenter cadere a magnanitate igitur.

Rm

¶ Pro declaratione huius concluſionis aduerte ꝙ magnanimitas nō dicitur eſſe circa omne quod eſt in vna quaqꝫ virtute magnum eo ꝙ omnis magnanimus iam habeat excellentiſſimos habitus aliarum virtutū. Quod patet ſic Magnanimitas facit alias virtutes maiores ergo nō inuenit eas iam perfectiſſimas. añs ꝓbatur ꝑ illud Ari. videbitur quidē igitur magnanimitas vt ornatus qđ eſſe virtutū: maiores enim ipſas facit ⁊ nō fit ſine illis. Neceſſe eſt enim vt magnanimitas iam habeat multas alias virtutes/ ⁊ eas maxime que ad gerendas publicas adminiſtrationes magis neceſſarie ſunt vel vtiliores. Dico ergo ꝙ magnanimitas eſt circa id quod eſt in vnaquaqꝫ virtute magnum q꞉ inclinat ad operandum ſm̄ vnūquāqꝫ virtutem magna ⁊ maxima. Quod ꝯtingit dupliciter Uno mō q꞉ ab ea immediate eliciatur volitio magnorū ⁊ maximoꝝ operum aliarum virtutū: ⁊ hoc mō verum eſt magnanimitatē eſſe circa id qđ eſt in vna quaqꝫ virtute magnū: volitio eīn qua quis vult eē excellenter iuſtus vel excellēter tēperatus ⁊ ſic de alijs a magnanimitate elicit̄. Secundo mō q꞉ ab

eo non elicitur talis volitio immediate ſed mediā
te actu ipſius magnanimitatis: verbi gratia ma=
gnanimus ſuſcepit magna negocia tractanda: tā
intelligit ꝙ non pōt tractare laudabiliter illud ne
gocium niſi per excellens opus magnificentie aut
iuſticie: tunc magnanimus firmat primo in ſe ani=
mum magnanimiter operandi/ ⁊ elicit mediāte ha
bitu magnanimitatis volitionē qua vult efficaci=
ter facere magnanimiter: ⁊ mediante iſto actu eli=
cito (qui nō pōt eſſe efficax neqꝫ imperatiuus exe=
cutionis niſi vel excellenter iuſte vel excellenter
magnifice faciat) elicit volitionem quia vult excel
lenter vel iuſte vel magnifice vel forte vtroqꝫ mo=
do facere. Et ita ſi ſint duo iuſti habentes iuſticiā
ſecundum equalem gradum quorū vnus ſit magna
nimus ⁊ alius non: ⁊ incumbat vtriqꝫ aliquod ma=
gnum opus iuſticie faciendum ſic tn̄ ꝙ illud opus
incumbat magnanimo ꝓpter adminiſtrationē ali
quam ſuſceptam explendam: tunc qui eſt iuſtus et
non magnanimus non inclinatur in illud opus iu=
ſticie niſi per habitum iuſticie. ⁊ forte inclinatione
ſatis remiſſa ſi habitus ſuus non ſit multum inten
ſus. Ille vero qui eſt magnanimꝰ inclinabiť tripli
citer Uno modo ab habitu iuſticie. Secundo mō
ab habitu magnanimitatis inq̄ꝫtum eſt volitiuus
magnorum operum in vna quaqꝫ virtute. Tertio
modo ab eodem habitu magnanimitatis inq̄ꝫtum
eſt primo ⁊ immediate volitiuus ſui ꝓprij actus et
mediante eo eſt volitiuus vniuſcuiuſqꝫ actus ſine
quo non poteſt actus ſuus expleri. ¶ Sexta con=
cluſio magnanimitas eſt circa diuitias potentatū
⁊ omnem bonaꝫ fortunam. ꝓbatur magnanimitas
eſt moderatiua delectationis prouenientis ex di=
ctis bonis cum aſſunt aut cum ſperantur ineſſe/ et
triſticie ꝓuenientis ex carentia predictorum bono
rum cum nō aſſunt aut cum deſperantur adeſſe er=
go magnanimitas eſt circa hec omnia. antecedēs
eſt Ari. in quarto cū ait ſed adhuc ⁊ circa diuitias
⁊ potentatum ⁊ oēm bonā fortunā ⁊ infortuniū mo
derate habebit quomodocumqꝫ fiant/ ⁊ neqꝫ bene
fortunatus vtiqꝫ gaudioſus erit neqꝫ infortunatꝰ
triſtis. Secundo quia magnanimitas eſt circa il=
lud quod eſt cauſa honoris in magnanimo. ſed bo
ne fortune ſunt cauſa honoris in magnanimo cum
propter bonas fortunas homines eſtimantur digni
honore igitur. Et hanc rationem tangit Ari. cuꝫ
ait videntur autem et bone fortune cōferre ad ma
gnanimitateꝫ nobiles enim dignificantur honore
⁊ potentes et diuites/ in ſuper excellentia enim bo
no autem ſuper excellēti omne honorabilius. Ter
tio circa omne illud eſt magnanimitas per quod
tanq̄ꝫ per inſtrumentum quoddam opera magna=
nimitatis geruntur et ardua et difficilia negocia/
tractantur et adminiſtrātur: ſed per hec bona for=
tune adminiſtrantur tanq̄ꝫ per inſtrumenta que=
dam ardua ⁊ difficilia negocia et exequimur ope=
ra magnanimitatis igitur. maior videtur nota qꝛ
omnis virtus inclinans ad aliquod opus inclinat
ad omnia ſine quibus nō poteſt geri opꝰ illud aut
etiam non tam cōmode nec tam laudabiliter. mi=
nor probatur per Ari. in primo ita dicentē. Uide=
tur autem et eorum qui exterius ſunt bonorum in
digens quemadmodum diximus. Impoſſibile em̄
vel non facile bona operari impotentem tribuere
exiſtentem. multa quidem enim operata ſunt quē=
admodum per organa/ per amicos per diuitias ⁊
ciuilem potentiam. quibuſdam aut denudati coin=
quinat beatitudinem vt puta nobilitate bona ꝓle
pulchritudine. Non omnino enim felix eſt qui ſpe=
cie turpiſſimus vel ignobilis vel ſolitarius et ſine
prole hec Ari. vbi ponit ea que exiguntur ad feli=
citatem. que non omnia ſunt neceſſaria ad magna
nimitatem. Conſtat tamen ꝙ inter omnia opera
virtutum magnanimitas et fortitudo et magnifi=
cētia maxime egēt bonis exterioribus. Et hāc ra=
tionem tangit Ari. in quarto propter quod ⁊ talia
magnanimiores faciunt.

¶ Septima concluſio magnanimitas non eſt cir=
ca pecunias tanq̄ꝫ circa id quod intendit per gra
ues et arduas adminiſtrationes conſequi. proba=
tur quia magnanimus non eſt cōtemptiuus bono
rum que per opera magnanimitatis intendit con=
ſequi: ſed magnanimus eſt contemptiuus pecunia
rum et bonorum fortitudine vt in in ſecunda con=
cluſione diffuſe allegatum eſt ex Tullio igitur. Se
cūdo qui cupiditate lucri res arduas aggreditur
non eſt promptior ad benefaciendum q̄ꝫ ad bene=
ficiari: neqꝫ verecūdatur cum beneficium ſuſcipit:
ſed magnanimus promptus eſt ad benefacienduꝫ
alijs et beneficiatus verecundatur. igitur. vt ha=
bet Ari. in quarto cum ait: Et potens benefacere
beneficiatus autem verecundatur: hoc quidem em̄
ſuper excellentis/ hoc autem ſuperexceſſi probat
etiā per illud qđ iam allegatū eſt. ⁊ potēs poſſedit
ſe magis bona et infructuoſa/ fructuoſis ⁊ vtilibꝰ.
¶ Octaua cōcluſio magnanimitas magis eſt cir
ca honores q̄ꝫ circa bona fortune. Probatur quia
magnanimus magis dolet propter carentiam ho=
noris/ q̄ꝫ propter carentiam bonorum fortune. qđ
patet per Ari. in quarto qui poſtq̄ꝫ ꝓbauit ꝙ mo=
derate ſe habet circa hec bona et mala fortune/ ⁊
ꝙ non multum gaudet ſi habeat/ neqꝫ multum tri=
ſtatur ꝓpter infortunia ſubiungit. Neqꝫ em̄ circa
honorem ita habet vt maximum ens. Secundo
magnanimus non cupit bona fortune niſi inq̄ꝫtuꝫ
valent ad honorem conſequendum. igitur magis
eſt circa honorem q̄ꝫ circa bona fortune. Antece=
dens ꝓbatur per Ari: ibidem Potentatus em̄ (in=
quit) et diuitie ꝓpter honorem ſunt deſiderabilia:
habentes igitur ipſa/ per ipſa honorari volunt.
¶ Tertio ſi vir magnanimus in adminiſtratiōe re
rum grauium in hac conditione poſitus ſit vt ſit ſi
bi patiēdum detrimentum in bonis fortune aut in
honore ipſe ex magnanimitate ſua inclinabiť ma=
gis ad ferendum detrimentum diuitiarum cum in=
tegritate honoris q̄ꝫ detrimentum honoris cum in
tegritate bonorum fortune: vt ſatis cōſtat ex mul
tis que dicta ſunt. ergo magis eſt circa honorem
q̄ꝫ circa bona fortune. ¶ Nona concluſio magna=
nimitas magis eſt circa arduas et difficiles admi
niſtrationes q̄ꝫ circa honores. ꝓbať qꝛ ſi ſit ea cō=
ditio rerum ⁊ circunſtanciaꝝ vt vel male ⁊ vicioſe
gerende ſint vel priuādus ſit honore q̄ ꝯferri ſolet
tales adminiſtrationes recte gerentibus: vir ma=
gnanimꝰ magis eligit recte ⁊ virtuoſe adminiſtra
re cū ꝓuatione honoris q̄ꝫ adminiſtrare vicioſe cū
aſſecutione honoris. ergo magnanimitas magis ē
circa rectam adminiſtrationē arduorum negocio
rum q̄ꝫ circa honores ꝙ ꝯditio poſita in antecedē
te ſit poſſibilis. ꝓbať volo ꝙ alicui bono et perito

viro ſit aliqua adminiſtratio commiſſa et ſit alius
in ciuitate potens admodum qui inſtet vehemēter
apud eum de modo gerēdi illam adminiſtrationē
qui modus ſecundū rei veritateꝫ nō ſit virtuoſus
ſed vicioſus/ ⁊ ſciat ꝙ ſi ſequatur illum modū ipſe
vicioſe adminiſtrabit: ſi aūt non ſequatur per po=
tentiam illius impedietur ab honore quē ſolēt cō=
ſequi hi qui ſimiles adminiſtrationes gerunt: tūc
talis ſi ſit vere magnanimus magis eliget admi=
niſtrare virtuoſe ⁊ priuari honore q̃ adminiſtrare
vicioſe ⁊ honorem aſſequi. ¶ Decima cōcluſio ma
gnanimꝰ ſic ē circa magnos honores ꝙ magis cu
pit ſe his dignū facere q̃ eos cōſequi. ꝓbatur eſſe
dignū magnis honoribus eſt ſimpliciter melius q̃
habere magnos honores: ergo magis cupit eſſe
dignus magnis honoribꝰ q̃ magnos honores aſ=
ſequi ꝓbatur cōſequētia quia omnis virtus q̄ per
ſe eſt circa aliqua duo magis eſt circa id quod eſt
melius. Tum ſecundo quia ſi magnanimus eſſꝫ in
in ea neceſſitate vt altero duorum priuandus eſſet
minus fugeret priuari magnis honoribus q̃ hoc
quod eſt eſſe dignum magnis honoribus. ¶ Tum
tertio quia ſit dignus magnis honoribus per ex=
cellentia opera virtutū. Sed magnanimꝰ magis
cupit excellentia opera virtttum q̃ honoreꝫ ipm
igitur. ¶ Undecima concluſio vere magnanimꝰ:
cum ſuſcipit dignitatem aliquam q̄ et adminiſtra=
tionem arduorum negotiorum ⁊ honorem magnū
⁊ etiam vtilitatē magnam annexas habet. magis
cupit dignitateꝫ ꝓpter rectam adminiſtrationem
ꝙ ꝓpter amplitudinem honoris vel copiam vtili=
tatū. Patet ex dictis quia magnanimitas magis
eſt circa rectam adminiſtrationem arduoꝝ nego=
ciorum q̃ circa vtilitates aut honores. Ex quo ſe
quitur ꝙ ſi illa dignitate vnum ab alijs ſeparetur
⁊ non poſſet retinere niſi vnum ipſe magis retine=
ret adminiſtrationem ipſam q̃ honorem vel vtili=
tatem. Sequitur ſecūdo ꝙ his diebus pauci ſunt
magnanimi. nam pauci reperiuntur qui niſi ꝓpter
vtile aut honorem annexum adminiſtrationes cu=
piant imo communiter retinemus nobis honorem
⁊ vtilitatem ⁊ adminiſtrationem alijs committimꝰ
vt prelati vicarijs baliui locum tenentibus et ita
de multis alijs. ¶ Duodecima concluſio vere ma=
gnanimus magis cupit opinioneꝫ virtutis bene fa
ctiue q̃ honorem. Probatur quicunqꝫ diligit ali=
quid vt ſignum magis diligit ſignatum ſꝫ magna
nimus diligit honorem tanq̃ ſignum opinionis be
nefectiue. ergo diligit magis opinionem benefacti
uam. ¶ Decimatertia concluſio magnanimus ma
gis cupit eſſe virtuoſus ſiue habere opera excellē
tia virtutis benefactiue q̃ cupiat opinionē de hu
iuſmodi excellentibus operibus ꝓbatur quia ſecū
dum Ariſtotelem magnanimus magis curat veri
tatem q̃ opinionem ⁊ ꝙ magis appetit eſſe bonus
q̃ videri bonus. ¶ Contra primam concluſionem
arguitur ſic Magnanimitas eſt circa magnos ho
nores: ergo nō eſt circa arduas adminiſtrationes.
conſequentia tenet quia vnus virtutis oportet eē
vnum obiectum: ſed nihil cōmune honoribus ma=
gnis ⁊ arduis adminiſtrationibus eſt, obiectū ma
gnanimitatis ⁊ magnꝰ honor eſt obiectum eius. er
go non. Et antecedens probatur per Ariſtotelem
in quarto capitulo de magnanimitate. Maxime q̄
dem igiꝉ circa honores ⁊ inhonorationes magna

Magnanimus magiſ cupit opinionem q̃ honorem.

Ardua adminiſtratio.

nimus eſt. Et paulo ante eādem ſentiam poſuit. ⁊
in eodem dicit ꝙ non ſe habet magnanimus circa
honorem ſicut circa alia vt allegatum eſt in ſecū=
da ⁊ quarta concluſionibus. Secundo omnis vir
tus eſt circa aliquas paſſiones aut operationes.
ſed ardua difficilia negocia nec ſunt paſſiōes nec
operationes. ergo circa ea non conſiſtit magnani
mitas ⁊ per conſequens nec circa adminiſtratio=
nes eorum. ¶ Tertio negocia ardua geruntur per
actus ⁊ opera omnium virtutū/ cū neceſſe ſit mul
tas virtutes cōcurrere ad geſtionem vnius ardui
negocij. ergo circa horum adminiſtrationes non
eſt plus magnanimitas q̃ alia virtus. ¶ Ad ꝓba
tionem nego aſſumptum ⁊ dico ꝙ arduum ⁊ diffici
le eſt cōmune adminiſtrationibus ⁊ honoribus ma
gnis ⁊ poteſt hoc aſſignari eſſe obiectum magna=
nimitatis. Et ſi dicas ꝙ alie virtutes ſunt circa ar=
dua ⁊ difficilia vt magnificentia ⁊ manſuetudo et
iuſticia. ¶ Item etiam quelibet virtus ſaltem ſe=
cundum gradum perſeuerantie ⁊ heroicum eſt cir
ca ardua. Reſpondeo ꝙ magnificētia bene eſt cir
ca magnos quia circa magnos ſumptus: ſed non
eſt circa ardua cum tales ſumptus non ſint pleni
laboris ⁊ periculoruꝫ. alie etiam virtutes licet ſint
circa difficilia non tamen ſunt circa ardua ſecun=
dum ſe ⁊ tāq̃ circa obiectum cōmune quia ſi eēnt
circa ardua tanq̃ circa obiectum commune tunc
quilibet actus earum eſſet circa aliquod arduum
quod patet eſſe falſum. alie etiam virtutes ſecun=
dum gradus dictos habent eſſe circa arduum ex
circunſtantia: vt opus iuſticie quod fit non obſtan
te cōminatione mortis eſt arduum non ſecundum
ſubſtantiā illius operis ſed ex circunſtantia cōmi
nationis. Aliter reſpondeo ꝙ aliqua virtus diciꝉ
eſſe circa aliqua plura dupliciter: vno mō ex equo:
⁊ ſecūdum eandē rationeꝫ ⁊ ſic concedo ꝙ oportet
talem virtuteꝫ eſſe circa aliquid cōmune ad ea ad
bonū intellectū ſcilicet eo mō quo virtutes dicūꝉ
eſſe circa cōmunia. Alio mō aliqua virtus dicitur
eſſe circa aliqua inequaliter: aut qꝛ prius eſt circa
vnū q̃ circa aliud: aut qꝛ eſt circa vnū tanq̃ circa
materiā: ⁊ circa aliam tanq̃ circa actū aut tanq̃
ꝓmū/ aut tanqꝫ circa inſtrumentū illius actꝰ ⁊ tūc
nō oportet virtutē illam eſſe circa aliquid cōmune
ad hec oīa. quomō auteꝫ magnanimitas ſit diuer=
ſimode circa diuerſa dictum eſt prius in concluſio
nibus. ¶ Ad ſecundā cōcedo maiorem ſed dico ꝙ
multa ſunt circa que eſt illa virtus que nec paſſio=
nes ſunt nec operationes vt puta materia illaruꝫ
paſſionum ⁊ operationum vt patet de liberalitate
⁊ magnificentia que ſunt circa pecunias: que licꝫ
non ſint paſſiones aut operationes ſunt tn̄ opera
tionum vel paſſionum materia. ⁊ ad minorē dico ꝓ
mo ꝙ licet negocia magna ⁊ ardua nō ſint opera=
tiones vel paſſiones: adminiſtrationes eoꝝ tamē
ſunt operatiōes. ⁊ circa huiuſmodi adminiſtratio
nem cadunt multe ⁊ varie paſſiones ⁊ operationes
⁊ etiā circa honores circa quas paſſiones et ope=
rationes verſaꝉ magnanimitas/ deſperatio/ ſpes/
amor/ ⁊ odiū/ delectatio/ ⁊ triſticia: nōnulli ēm ſūt
qui hmōi arduas adminiſtrationes amant ⁊ ſpe=
rant et in eis delectanꝉ. Alij vero ſunt qui deſpe=
rant ſe poſſe gerere odiunt eas ⁊ in eis triſtantur.
quaꝝ oīm paſſionū magnanimitas eſt moderatiua
et directiua operationum circa eadem negotia.

¶ Ad tertiam concedo antecedens et nego cōſequentiā quia licet ardua negocia agantur ꝑ act⁹ aliarum virtutū: nulla tamen earū inclinat ad ſubeundū huiuſmodi adminiſtrationes vbi et quādo et gratia cuius oportet: aut ad fugiendū et recuſandū vbi quando et gratia cuius oportet ⁊ ideo neceſſaria eſt magnanimitas circa hmōi adminiſtratiōes ſed de hoc diffuſius poſtea dicetur

¶ Contra tertiam concluſionem arguitur primo. Magnanimitas eſt in vi iraſcibili: ſed honor non ptinet ad vim iraſcibilem ſed ad vim concupiſcibilem cū honor ſit concupiſcibile quoddā. ¶ Secūdo magnanimitas magnis videtur ptinere ad perſecutionem ꝙ ad figurā: cū ille dicatur magnanimus qui ad magna tendit: ſed illi magis laudātur qui fugiunt honorem ꝙ qui perſequuntur igitur.

¶ Tertio magnum et paruū non variant ſpeciem virtutis: ſed magnanimitas non eſt circa paruos honores. ergo neq̄ circa magnos. ¶ Quarto ſicut magnanimitas eſt circa honores ita et manſuetudo circa iras ſed non eſt de ratione manſuetudinis ꝙ ſit circa magnas iras ergo nec de rōne magnanimitatis eſt ꝙ ſit circa magnos honores.

¶ Quito paruus honor minus diſtat a magno honore ꝙ inhonoratio: ſed magnanimitas eſt circa inhonorationes: ergo etiā eſt circa paruos honores. ¶ Ad primā reſpondeo ꝙ ſi ꝑ vim iraſcibilem intelligatur aliqua vis anime ſenſitiua et non rationalis ſic nego maiorē: ⁊ dico ꝙ omnes virtutes morales ſunt in voluntate. Si aūt intelligat̄ vis aliqua appetitiua que tendit in arduū cōcedo eā. Et ad minorem dico ꝙ cōcupiſcibilia ardua ptinent ad vim iraſcibilem: ideo non ſequitur hoc eſt concupiſcibile ergo non ptinet ad vim iraſcibilē.

¶ Ad ſecundā concedo primā partē antecedētis ꝙuis tamen ſit circa vtrumq̄ magnanimitas. Et ad ſecundā dico ꝙ contingit fugere honorē dupliciter. vno modo antecedēter quia ſcʒ fugimus arduas ⁊ difficiles adminiſtrationes et tunc dico ꝙ hoc interdū eſt laudabile/ cū ſcʒ diffidim⁹ ea poſſe bene agere/ aut cum ſint alij multi qui eas bene ⁊ laudabiliter gerere poſſunt et nos vacare volum⁹ alijs que vel quietorē vitam noſtrā reddunt ⁊ nos cōtemplationi celeſtiū melius accōmodant: interdum vero illud eſt vicioſum/ ſicut cū ſperam⁹ nos bene poſſe gerere hmōi adminiſtrationē et eā non fugimus cauſa alicuius maioris boni. Secundo mō fugitur honor in ſeipſo ſcilʒ ſignū illius opinionis benefactiue/ et hoc bene fieri poteſt et male. nā ſi per fugā illam diminueretur eſtimatio ⁊ diminutio eſtimationis eſſet in detrimentū eoꝝ que gerenda ſunt ꝑ ipſum ita ꝙ non tanta fides vel auctoritas dictis aut factis eius tribueret̄: tunc fuga illa honoris non videretur conformis recte rationi. ſi vero non eſſet detrimentū nec ſui nec alioꝝ ſʒ ita eēt diuinis operationibus affectus vt externa oīa cōtempneret tunc poſſet bene fieri. Tertio modo fugitur honor in cōſequente et effectu ſuo ſcʒ in bona opinione et eſtimatione laudabili que generat̄ in hominibus ꝑ hoc ꝙ iſte honor ſibi tributus eſt. nā honor eſt ſignū opinionis benefactiue in his q̄ honorē tribuunt et eſt cauſa ſaltē mediata eſtimationis bone/ in his qui cognoſcunt hūc honorem eſſe ſibi a viris ꝓbis et ſapientibus tributū ⁊ hoc modo fugere honorē nō eſt virtuoſum ſʒ vicioſum ſm̄ illud curam habe de bono nomine. ſm̄ illō etiā qui famā negligit crudelis eſt. Quarto modo fugitur honor quo ad dignitatem: quando ſcʒ quis non vult ſe facere dignū magnis honoribus ⁊ hoc eſt vicioſuʒ maxime in eo qui pōt hoc facere ⁊ iſte modus non multū differt a primo et hoc eſt q̄d maxime intendit magnanimus ſed de hoc honoris cōtemptu agetur poſtea. ¶ Ad tertiā reſpondet beatus Thomas ꝙ in virtutibus que ſunt circa paſſiones que habent principaliter inquantū paſſiones magnā vim reſiſtendi repugnandi rationi non reperiuntur virtutes differentes ſm̄ magnū ⁊ paruū quia virtutes tales non ponuntur niſi circa aliquid quod eſt magnū eo quod appetitus ſenſitiuus in quo ſunt naturaliter ſubditur rationi. ſicut fortitudo eſt circa maximos timores et audacias. Temperātia eſt circa maximarū delectationū concupiſcentias. Et manſuetudo circa maximas iras. In virtutibus vero que ſunt circa paſſiones que magnā vim habent repugnandi rationi ex ipſis reb⁹ que ſunt obiecta paſſionū ſicut ſunt amor vel cupiditas pecunie ſeu honoris oportet differentiam eſſe inter magnū et paruum ita ꝙ ſit vna virtus circa parua et alia circa magna vt circa pecunias liberalitas et magnificentia circa honores modeſtia et magnanimitas. Iſta opinio videtur michi deficere in aliquibus primo in hoc quod dicit ꝙ q̄dam paſſiones inquantū paſſiones nate ſunt facere magnam reſiſtentiā rationi. Alie vero paſſiones nate ſunt facere magnā repugnantiā rationi ratiōe ipſoꝝ obiectoꝝ: quia ſi hoc valeat conſtat ꝙ vnū membrū intelligitur cum ꝑciſione alterius quia ſi vnū includeretur in alio: nulla eſſet differentia inter membra. ¶ Tunc arguo ſic quātuncūq̄ repugnantiā rationi nata eſt facere cupiditas pecunie ex parte obiecti tantā nata eſt facere timor ex parte obiecti ſcʒ ex parte periculoꝝ mortis in bello: igitur diſtinctio Thome nulla: ⁊ antecedēs ꝓbat̄ quia ꝙtuncūq̄ pecunia ſiue parua ſiue magna eſt amabilis. tantū terribile ſiue paruū ſiue magnum eſt fugibile imo multo plus. Ita etiā argueret̄ de ira quia ſicut pecunia ſiue parua ſiue magna ē deſiderabilis: ita et paruipenſio que eſt obiectuʒ ire ſiue parua eſt ſiue magna eſt fugibilis. ⁊ vindicta que eſt obiectū ire ſiue parua ſiue magna eſt multum deſiderabilis. Secundo oēs paſſiones in hoc conueniunt ꝙ poſite in appetitu reſiſtunt rationi: ſiue obiecta ſint ſiue non ſint ⁊ non poſite in appetitu (ſiue obiecta ſint ſiue non) non reſiſtunt. Obiecta etiā omnia in hoc cōueniunt ꝙ nullomodo reſiſtunt rationi niſi apprehenſio eoꝝ paſſioneʒ cauſauerit in appetitu et omnia etiā reſiſtūt quoꝝ cognitio paſſionem cauſauit in appetitu. ergo ſi alique paſſiones reſiſtant vt paſſiones. et omnes ⁊ ſi alique reſiſtant ratione obiectoꝝ circa que ſunt ⁊ omnes etiā eodemmodo reſiſtunt ¶ Tertio timor inquantū timor non plus reſiſtit rationi quā cupiditas inquantū cupiditas. et triſticia ex paruipēſione inquantū triſticia non plus reſiſtit rationi ꝙ triſticia difficultatis rerū difficilium gerendarum Quarto nulla obiecta reſiſtunt rationi niſi ratiōe paſſionum ab eis cauſatarum et omnia q̄ cauſant huiuſmodi paſſioneʒ reſiſtunt rationi. igitur nulla eſt differentia. Secūdo deficit in hoc ꝙ dicit ꝙ circa paſſiones primi generis non eſt aliqua virtus

Oppinio Thome.

Cōtra thō mā vbi ſup.

niſi circa id quod eſt magnū. Quod probatur ſic
circa paruas concupiſcentias / paruas iras / et
paruos timores poteſt aliquis deficere / et ſuper-
abundare ⁊ mediocriter ſe habere ergo circa hec
omnia eſt aliqua virtus / et per conſequens circa
paruas cōcupiſcētias eſt ita bene temperantia ſi
cut circa magnas ⁊ circa paruas iras manſuetu-
do circa paruum timorem diuerſe virtutes añs ꝓ
batur parue ire poſſunt mouere ad vindictam cō-
tra iudicium rationis. ⁊ parue cōcupiſcētie poſſūt
mouere ad deſiderium rei cōcupite cōtra iudiciū
rationis / vt ſi quis ꝑ paruā concupiſcētiā cibi mo
ueatur comedere cū eccleſia iubet abſtinere. aut
ꝓpter paruā concupiſcentiā moueatur fornicari
adulterari aut aliquid huiuſmodi imo videt ꝙ cō
cupiſcentia qua eua et adā moti ſunt ad edendū
de fructu ꝓhibito fuerit multū parua. Tertio ſeq-
retur ꝙ peccata cōmiſſa ꝑ iram et intemperantiā
a toto genere eſſent multo excuſabiliora q̄ facta
per appetitū pecuniarū vel honoꝝ. Et patet con
ſequentia quia non cōmittuntur talia peccata ni-
ſi ꝓpter vehementē temptationē, quia nō niſi pro
pter vehementē concupiſcentiā. Sed cōſtat ꝙ q̄
to temptatio et inſultus eſt maior tanto magis ex
cuſatur qui vincitur igitur. Quarto ſit vna concu
piſcentia circa adulteriū ſatis intenſa. Arguitur
conſenſus in hanc totā concupiſcentiā ⁊ immedie
tatem eius ⁊ in medietatē illius medietatis eſt vo
licio adulterij. cū omnes he partes ſint eiuſdē ra-
tionis ſed harū medietatū multe ſunt parue cōcu
piſcentie igit. Quinto circa paruas concupiſcen
tias aut eſt tantū vitiū aut tantū virtus aut inter
dum virtus et interdū viciū aut nec virtus nec vi
cium. Non vltimū quia contingit circa tales par
uas cōcupiſcentias eſſe actū voluntatis ſiue vo-
lendo ſiue nolendo. Si terciū habetur intentum.
Si ſecundū aut eſt virtus volendo aut nolendo.
Si volendo: ergo nolendo erit viciū. Si nolēdo:
ergo volendo erit vitium. Si primū eodemmodo
arguitur quia ſi circa eas ſit vitiū volendo: nolen
do erit virtus: et ſi ſit vitiū nolendo: volendo erit
virtꝰ. Sexto vbi totū genus aliqđ eſt ꝓhibitū ibi
tam magnū q̄ paruū cadūt ſub ꝓhibitione: ſed to
tum genus adulterij eſt ꝓhibitum ergo tā magnū
q̄ paruum cadit ſub prohibitione Septimo tales
paſſiones ſiue cauſentur a magnis ſiue a paruis:
rebus nate ſunt reſiſtere rationi. ergo circa obie-
cta taliū paſſionum (ſiue ſint magna ſiue parua) ē
aliqua virtus. Et antecedens ꝓbatur. quia tales
paſſiones ſm ꝙ paſſiones repugnant rationi: ſed
Reſolutio auctoris. a quibuſcūq; cauſentur. ſiue a magnis ſiue a ꝑuis
ſemꝑ ſunt paſſiones. ergo ſemper nate ſunt reſiſte
re rationi. ¶ Non videtur itaq; michi ꝙ beatꝰ tho
mas aſſignet rationabilem cauſam ꝓpter quā cir
ca vnam materiā ſunt due virtutes. et circa aliā
non ſit niſi vna. Et ideo aliter reſpondeo ad rōnē
Cū dicitur magnum ⁊ paruū non variant ſpeciem
virtutis. diſtingo. aut ſi intelligatur de magno et
paruo in eadē ſpecie et ſic concedo vel de magno
et paruo in diuerſis ſpeciebus et ſic negatur. Di-
co aūt ꝙ magne adminiſtratiōes, ⁊ parue differūt
ſpecie. vt eſſe dignū magnis honoribus ⁊ eē dignū
paruis honoribus differunt ſpecie. Similiter par
ui honores et magni vt alimenta publica a genu-
flexionibus / et prima ſedes ab inclinatiōe capitis

Et licet pecunia magna ⁊ parua nō differant ſpe
cie ſicut et aliquis honor magnus ⁊ aliquis paruꝰ
vt prima ſedes / et ſecunda vel tertia. dico tamen
ꝙ magnificus ſumptus magne pecunie differt ſpe
cie a ſumptu non magnifico parue pecunie et ma-
xime volitiones hoꝝ ſumptū et dictamina directi
ua. Non eñ omnis ſumptus magne pecunie ē ma
gnificentia aut vitiū magnificentie oppoſitū: ſed
aliquando eſt ꝓdigalitas magnificus tamen ſum
ptus habet circumſtantias multas que ſunt obie-
cta volitionū et nolitionū elicitarum a virtute ma
gnificentie et etiā dictaminum directiuoꝝ horum
actuum ratione quoꝝ obiectoꝝ differunt ſpecie a
ſumptibuſq; ꝑtinent ad liberalitatē. ¶ Nā iſti ma
gnifici ſumptus fiunt ꝓpter cauſas raro emergen
tes ſumptus liberalitatis ꝓpter cauſas frequēter
emergentes. Dico igitur ꝙ obiecta virtutū ſunt
duplicia / quedā ſunt que ſub ſe cōtinent multa ſpe
cie differentia circa quoꝝ aliqua vtplurimū homi
nes facultatē habent bene ſe habendi tam volēdo
q̄ nolendo: circa alia vero pauci homines etiā be
ne inſtituti facultatē habent bene ſe habendi tam
volendo q̄ nolendo ita ꝙ talia excedunt cōmunē
facultatem hominū Verbi gratia hoc cōmune ad
miniſtratio continet ſub ſe aliquas adminiſtratio
nes circa quas vtplurimū homines rectes poſſūt
ſe habere et hmōi adminiſtrationes dicuntur par
ue: continet etiā adminiſtrationes ſpecie differen
tes circa quas pauci homines poſſunt recte ſe ha
bere ita ꝙ geſtio earū excedit cōmunem facultatē
hominum. Ita etiā hoc commune honor continet
ſub ſe aliquos honores quibus vtplurimū homīes
ſe dignificare poſſunt et continet etiā alioſq; exce
dunt cōmunem hoꝝ facultatē. Ita etiā de ſumpti
bus magnis et paruis / ſumptus parui dicunt quo
rum recte faciendoꝝ facultas vtplurimū homini-
bus conuenit. magni vero quoꝝ recte faciendoꝝ
facultas excedit cōmunem hominum facultatem
Philoſophi ergo inquirentes de moribus hominū
talia obiecta in magnū et paruū diſtinxerūt / ⁊ cir
ca paruū poſuerunt vnā virtutem / circa magnum
aliā. alia vero ſunt obiecta in quibus non reperit
hec diſtinctio / vt in ira vel delectabili et triſtabili
ꝑtinente ad temperantiā Nulla eñ eſt ira qui in vt
plurimū homines bene inſtituti habeant facultatē
recte ſe habendi circa eā Nulla etiā eſt delectatio
guſtus aut tactus circa quā homines non bñ pñt
ſe habere tam volendo q̄ nolēdo que excedāt cō
munem facultatē hominū. ꝙ ſi alique triſticie ſint
tales puta triſticia grauiſſimoꝝ ſuppliciorum aut
mortis. Tunc dico ꝙ non ſunt ꝑ ſe volibiles. ſed ſi
ſint volibiles: hoc eſt ne deſeratur aliquis actꝰ vir
tutis quem tenemur facere. Et tunc dico ꝙ nō cō
ſtituunt virtutem ſub cōmuni temperantia: ſed cō
ſtituunt nouā ſpeciem virtutis puta ſm gradum
heroicum ſub virtute ad quā ꝑtinet ille actus quē
ne deſeramus ſubimus illas triſticias cōmunē fa-
cultatem hominum excedentes. vt ſubire grauiſſi
mos dolores ne deſeramus iuſticiā / eſt ſpecies iu-
ſticie heroice quia ergo tales triſticie ſic cōmunē
facultatem excedentes ſunt pauciſſime ⁊ nō ſunt
ꝑ ſe volibiles: ſed tantū ratione alterius ideo cir-
ca eas non ponitur ſpecialis virtus alia a tempe
rantia imo temperātia magis inclinat ad fugam
earum magni autem ſumptus / magne adminiſtra

tiones/magni honoꝛes ſunt ꝑ ſe volibiles.ideo fa
ciunt virtutē ſpecialem.Dico vlterius ꝙ tales vir
tutes puta magnanimitas ꝛ modeſtia ꝛ ſimilit̄ ma
gnificentia et liberalitas ſunt vna aliqua vnitate
generis ſubalterni qua non ſunt vna liberalitas ꝛ
iuſticia aut magnificentia et tēperantia. Patꝫ qꝛ
obiecta magnanimitatis et modeſtie in aliquo cō
muni obiecto conueniunt in quo nō conueniūt ob
iecta magnanimitatis ꝛ temperantie. Ex his ptꝫ
Buridanꝰ in ethico. queſtiōe.7 falſitas opinionis Buridani dicentis ꝙ magnū et
paruū bene conſtituunt diuerſos modos ſub eadē
ſpecie virtutis:ſed non cōſtituunt diuerſas ſpecies
et ꝙ magnanimitas ꝛ modeſtia non differunt ſpe=
cie ſed tantū ꝑ diuerſos modos.et ꝙ magnificen=
tia nō eſt aliud ꝗ̄ liberalitas cōtracta ad magnū
ſumptum.et magnanimitas eſt modeſtia cōtracta
ad magnos honoꝛes. Nam iſti modi quibus vna
differt ab alia aut ſunt differentie eſſentiales aut
accidentales. Si eſſentiales. ergo vna ab altera
ſpecie differt. Si accidētales aut ſignificant acci
Contra buridanum. dentia intrinſeca ipſi virtuti aut extrinſeca:nō in
trinſeca quia foꝛma ſimplex accidentalis non pōt
eſſe ſubiectū accidentis. Non vr̄ eñ ꝙ albedo aut
dulcedo aut ſcientia ſit cuiuſcūqꝫ accidētis ſubie
ctum:tū etiā quia illa accidētia aut eſſent eiuſdē
ſpeciei aut diuerſarū Si eiuſdē ſpeciei ergo ꝙcū
qꝫ contractionē facit vnū illoꝝ et aliud. Si diuer
ſarum ſpecierū:tunc qua ratione obiecta illa po=
tuerunt cauſare diuerſitatē ſpecificā In acciden=
tibus habituum etiā potuerunt diuerſitatē ſpecifi
cam cauſare in ipſis habitibus.tū etiam qꝛ illa ac
cidentia ſunt aut actus/aut potentie/aut paſſio=
nes/aut habitus.non paſſiones nec actus:qꝛ ſunt
ꝑmanentia.nec potentie quia noninſunt a natura
ergo ſunt habitus ꝛ non mali ergo boni.ꝛ nō intel
lectuales.ergo moꝛales.ſed omnis bonus habitꝰ
moꝛalis eſt virtus.ergo oīa talia accidentia ſunt
virtutes et differunt ſpecie:ergo ſunt virtutes dif
ferentes ſpecie. Preterea faciunt inclinationē ad
aliquos actus.nā ſm̄ eum ꝑ illum modū fit ꝙ libe
ralitas inclinet ad magnos ſumptus. Si aūt dica
tur ꝙ ſunt accidentia extrinſeca.queritur vbi ſunt
et a quibus cauſant̄ et quicq̇d dicatur .arguit̄ ſic
ſint due liberalitates in duobus ſubiectis/et ī vno
ſit contracta ꝑ tale accidens extrinſecū et in alio
non. Arguo ſic liberalitas pꝛima non inclinat ad
magnos ſumptus/ergo nec ſecunda cōſequentia
Nota. tenet quia iſte liberalitates ſunt eiuſdē ſpeciei et
nichil eſt intrinſecū vni quin illud aut ſimile ſm̄ ſpe
ciem ſit intrinſecum alteri ergo qualitercūqꝫ vna
inclinat ꝛ alia. Secūdo impoſſibile eſt eſſe tranſi=
tum de contradictoꝛio in contradictoꝛiū ſine ali=
qua mutatione in aliquo ꝑtinēte ad extrema illiꝰ
cōtradictionis/ꝛ maxīe cū ad talē cōtradictionē
verificandā non ſufficit tranſitus tēpoꝛis:ſed an=
te hmōi contractionem habitus liberalitatis non
inclinabat ad magnos ſumptus/et poſt cōtractio
nem inclinat et ad verificandā ſucceſſiue hanc cō
tradictionem non ſufficit tranſitus tempoꝛis:er=
go opoꝛtet ꝙ ſit aliqua mutatio:ſed non eſt mu=
tatio in habitu inclinante cū nichil habeat quod
non pꝛius habuerit.aut deꝑdiderit quod pꝛius ha
buit:neqꝫ eſt mutatio in eo ad quod inclinat vt ſi
militer pꝛobaretur .ergo nulla eſt mutatio. ergo
nec tranſitus huius liberalitatis de contradicto=
rio in contradictoꝛium. ¶ Item queritur quomo=
do fit talis contractio et per quid/quia vel fit per
nouos actus vel ſine quibuſcūqꝫ nouis actibꝰ. Si
per nouos actus:aut ſunt omnino ſimiles pꝛioꝛi=
bus aut non:ſi ſunt omnino ſimiles:ergo ſequit̄ ꝙ
habitus non plus contrahitur ꝑ iſtos ꝗ̄ ꝑ p̄ceden
tes. Si non ſint omnino ſimiles tunc querit̄ vtruꝫ
differant eſſentialiter et ſpecifice et tunc habitus
inde genitus erit ſpecie dr̄ñs.vel accidentaliter ꝛ
tunc queritur vtrū ꝑ aliquid intrinſecū aut ꝑ ali=
quid extrinſecum.et arguetur omnino vt pꝛius.
¶ Item q̄ritur a quo cauſatur iſta differentia ſiue
eſſentialis ſiue accidentalis in actibus. Preterea
cum liberalitate ſtat viciū oppoſitum magnificē=
tie.cum magnificentia non ſtat vicium oppoſitum
magnificentie.ergo liberalitas et magnificentia
differunt ſm̄ ſpeciem.cōſequentia tenet quia quā
docūqꝫ aliqua ſunt eiuſdē ſpeciei.q̇cq̇d repugnat Magnanimitas ē virtus heroica
vni illud repugnat alteri. Hec eadem argumēta
poſſunt foꝛmari de magnanimitate et modeſtia.
¶ Ad quartā nego maioꝛem/quia māſuetudo ſic
eſt circa iras ꝙ eſt circa omnes/quia excedit com
munem facultatē hominū:ſed magnanimitas non
eſt circa omnes honoꝛes:ſed circa eos qui cōmu=
nem facultatē hominū excedunt. ¶ Ad quintā cō
cedo antecedens et nego cōſequentiā quia inter=
dum ea que magis diſtant cadunt ſub eadē ſcien=
tia/et ſub eadē virtute ſicut materia et foꝛma ma Dupplex materia.
gis diſtant ꝗ̄ materia phiſica et materia tranſcē
dens:et tamen ſm̄ ponentes tales materias/ma=
teria phiſica et tranſcendens non ꝑtinent ad ean
deꝫ ſcientiā ꝑtinent.ſimiliter pecunia eſt inſtrumē
tum ſubueniendi indigenti/et pecunia ſm̄ ꝙ eſt in
ſtrumentū mutui magis cōueniunt ꝗ̄ pecunia ſm̄
ꝙ eſt inſtrumentū ſubueniendi indigēti/ꝛ pecunia
ſm̄ ꝙ eſt materia ſuperflue conſumptionis:ꝛ tamē
duo poſtrema ad eandeꝫ virtutem ꝑtinent/et non
duo pꝛima. ¶ Contra quartā concluſionē arguit̄
ſic honoꝛ non eſt pꝛemiū virtutis .ergo magnani=
mitas nō ē circa honoꝛē tanꝗ̄ circa p̄miū.antece Hec argu. bona ſunt et in parte ſophiſtica.
dens ꝓbatur quia vel eſſet p̄mium condignum et
ſufficiens:vel non. Non poteſt dici pꝛimum vt ptꝫ
per Ari. dicentem ꝙ virtuti ꝑfecte non fiet dignꝰ
honoꝛ. Tum ſecundo quia tunc aliquis virtuoſus
fieret non virtuoſus ipſo tantū operante virtuoſe
et patet cōſequentia.ponat̄ ꝙ aliquis honoꝛ eſſet
condignus ſoꝛti ꝛ ſoꝛtes poteſt dignificare ſe illo
et ꝙ ſoꝛtes de facto non ſe dignificet illo.tunc ar=
guitur ſic.ſoꝛtes non dignificando ſe honoꝛibꝰ ma
gnis quibus eſt dignus nō eſt virtuoſus ꝛ inſipiēs
ergo ſoꝛtes non dignificando ſe illo non eſt dignꝰ
illo et vltra ergo non dignificando ſe illo virtuoſe
agit/ego ſoꝛtes p̄ciſe operando virtuoſe de virtuo
ſo fit non virtuoſus. Nec poteſt dici ꝙ ſit non ſuffi
ciens p̄mium quod ꝓbatur ſic.iſte honoꝛ eſt dignꝰ
iſte honoꝛ eſt p̄minm ergo iſtud p̄mium eſt dignuꝫ.
¶ Secundo nō ē poſſibile ꝙ magnanimus dignifi
cet ſe honoꝛibus ſibi dignis. igitur honoꝛ non eſt
p̄mium magnanimi.antecedens ꝓbatur. quia po
natur ꝙ magnanimus dignus ſit aliquibus certis
honoꝛibus tunc ſic dignificando ſe illis operat̄ ex
habitu circa materiā magnanimitatis.ergo ma=
gnanimitas eius maioꝛ fit. ergo ſoꝛtes dignus eſt
maioꝛibus honoꝛibus his quibus ſe dignificat.er
go non dignificat ſe honoꝛibus ſibi dignis.

¶ Cōfirmatur primo quia ſeq̄retur ꝙ quilibʒ magnanimus in non dignificando ſe ſcienter honoribus ſibi dignuſpeccaret/ ꝛ remitteret magnanimitatem ſuā/ quia quilibet talis ſcienter recederet a medio. ſed cōſequens eſt falſum/ et ptʒ cōſequentia quia ſi dignificet ſe maioribus honoribus q̃ ſit dignus ſit caunus. Si equalibus ſcʒ illis quibꝰ eſt dignus/ tunc intendit magnanimitatem ſuā in eodem gradu. Non eñ videt aliter quomodo poteſt conſeruare magnanimitatē ſuā in equali gradu. Tertio ſi magnanimitas eſſet circa honorē tanq̃ circa p̄mium ſequeret ꝙ aliquis poſſet recipere in duplo vel in triplo plus de honore q̃ ſit dignus: ſʒ cōſequens eſt falſum. et ptʒ cōſequentia qꝛ ponat ꝙ aliquis meruit aliquē honorē ſibi inferri ab aliquo. Tunc arguit ſic. iſte meruit hunc honorē ſibi inferri ab aliquo/ et non plus ab vno q̃ ab omnibꝰ ergo qua ratione ſibi meruit inferri ab vno meruit ab omnibus. ergo poterit recipere plus in duplo ꝛ in triplo de honore q̃ meruit ꝙ ſi de facto eſſet infiniti homines qui oēs eſſent equalis conditionis reſpectu illiꝰ: ſequeretur ꝙ iſte meruiſſet infinitos honores qui equiualerent vni honori infinito

¶ Confirmatur honoratus equaliter a duobus recipit plus de honore q̃ honoratus ab vno: ꝛ honoratus a tribus q̃ honoratus a duobus et ſic conſequenter: ergo honoratus ab infinitis recipit honorem infinitū. ¶ Quarto ſi honor eſſet p̄mium magnanimitatis: aut ergo eſſet p̄mium ſoliꝰ magnanimitatis: aut etiā liberalitatis ꝛ magnificētie nō ſm̄ quia liberalitas non verſatur immediate circa honores/ nec iuſticia nec magnificentia. Nec p̄miū quia idē non eſt materia alicuius operationis: et premiū: ſed honor eſt materia magnanimitatis: ergo non p̄mium. cōſequentia tenet quia oportʒ materiam operationis et p̄mium eſſe diuerſarū ſpēꝝ quia ſi magnanimus haberet operationē circa honorem q̄ eſt p̄mium: tunc ratione illius deberetur ſibi alius honor ꝓ premio ꝛ iterum vteret illo tanq̃ materia/ et ſic deberetur ſibi alius ꝓ p̄mio ꝛ ſi eēt ꝓceſſus in infinitū. Tū ſecundo quia magnanimitas ſm̄ Ari. in quarto eſt ornatus omniū aliarum virtutum/ et non ſit ſine illis: ergo magnanimitati ſine aliis virtutibus non debetur honor tanq̃ premium. et cū alie virtutes poſſint fieri ſine magnanimitate ſequitur ꝙ aliis virtutibus ſine magnanimitate poteſt reddit honor ꝓ p̄mio. Tū tertio qꝛ magnanimus non eſt talis niſi ꝑ alias virtutes ergo nō debetur ſibi honor ꝓ primo niſi ꝓpter alias virtutes. ¶ Ad primā iſtarū dicitur ꝙ honor non eſt ſufficiens premiū magnanimitatis vt dicit ari. in quarto ethicoꝝ: ſed magnanimus recipit ipſuʒ ab aliis ꝓ primo/ quia illi non habent aliquid maius quod ſibi tribuāt. et hoc idem ꝓbant aliqui ex hoc quod hʒ Ari. in quinto ꝙ merces exhibēda eſt hec aūt honor et gloria: quibus non ſufficiunt hec iſti fiunt tiranni Ratio tamen tamen poſita arguēdo non ſufficit. negatur cōſequentia et ad ꝓbationem cum dicitur ponat aliquis honor qui eſſet dignus virtute ſortis/ ſi ſortes dignificaret ſe illo. dico ad hoc ꝙ ſortem eſſe dignū aliquo honore nō dependet ex hoc ꝙ ſortes ſe dignificat illo: ſed ſortes rationabiliter ſe dignificat aliquo honore ſi ſit dignus illo. Et cū dicis ponatur ꝙ non ſe dignificet illo admitto. et cū vlterius arguitur. ſortes nō dignificans ſe. ꝛc. dico ꝙ ſi honor accipiatur pro administratione honorabili ꝛ non dignificare accipiatur mere negatiue: tunc illa eſt falſa. dormiendo ei aut cū nō offertur ſibi aliqua adminiſtratio honorabilis/ non dignificando ſe non peccat. Si autem accipiatur contrarie/ tunc hoc eſt dupliciter. vno modo vt non dignificare ſit idem ꝙ indignū ſe eſtimare: et tunc non dignificando ſe eſt inſipiens ꝛ maxime ſi ſciat ſe dignū vel faciliter ſcire poſſit: ꝛ hoc modo concedo ꝙ remittit magnanimitatem ſuā: et habet actū puſillanimitatis: ſed in hoc nō operatur virtuoſe. Si aūt non dignificare ſe contrarie ſit idem ꝙ recuſare: tunc aſſignate ſunt cāe ꝓpter quas pōt rationabiliter recuſare et tunc ſi recuſet ꝓpter cauſam rationabilē: nō remittit ſuā magnanimitatē Si aūt ſine cauſa rationabili tūc eam remittit et vicioſe agit. Poſſet fieri eadē diſtinctio de honore accepto ꝓ ſigno benefactiue opinionis. ſed quia hoc longū eſſet: dico ꝙ ſi ſe non dignificet cū tenetur ſe dignificare: peccat ꝛ diminuit magnanimitatē ſuam: ſi aūt non ſe dignificet cū non tenetur ſe dignificare: nec peccat nec magnanimitatem ſuā remittit. Et ſi dicas ad probationem prime partis ponatur caſus ꝙ ſorti paruʒ deſit ad hoc ꝙ ſit dignus aliquo honore et ꝙ dignificando ſe illo augebit magnanimitatem ſuā ꝛ tūc erit eo dignus: dico ꝙ ſi parum deſit non eſt eo dignus et dignificando ſe diminuit et non auget magnanimitatem ſuā. ¶ Ad rationes sūt que ꝓbāt ꝙ honor ſit ſufficiens p̄mium. dico ꝙ non concludunt et ad ſillogiſmū expoſitoriū dico ꝙ nō eſt bonus quia in maiore dignū dicit dignitatem adiacere huic rei ſm̄ ꝙ honor/ ꝛ in cōcluſione dicit dignitatem adiacere eidem rei ſm̄ ꝙ p̄mium. licet enim iſte honor ſit maior honor qui ſibi debeat: nō tamē eſt maius p̄mium quod ſibi debet/ et in ſimili non vʒ conſequentia: non eñ ſeq̄tur iſte honor eſt maximus: iſte honor eſt p̄mium/ ergo hoc premiuʒ eſt maximū. Omnes eñ iſte ꝯñe incudūt cōſequētiā ab inferiori ad ſuperius cū diſtributione ſupioris putā iſtā hoc honore nō eſt maior honor ergo hoc honore non eſt maius p̄mium. ¶ Ad ſecundā probationē nego antecedēs/ et ad ꝓbationē admitto aſſumptuʒ ſiue accipiatur honor ꝓ adminiſtratione honorabili: ſiue accipiatur ꝓ ſigno benefactiue opinionis. et cū vltra dicis/ dignificādo ſe illis honoribus operatur ex habitu: ſi operari dicat operationem exteriorē: cōſequentia non valet qꝛ pōt ſe dignificare ꝑ actum interiorē tantū: ꝛ tunc dico ꝙ q̃tuncūq̄ augeat magnanimitatem ſuā ꝑ actꝰ interiores non ꝓpter hoc eſt dignus maioribꝰ honoribus quia honor non reſpondet niſi operatiōi benefectiue qua ſcʒ de facto quis impēdit vel ſaltem ꝓ viribus impendere conat beneficentiā imo aliquando non ſufficit conari: ſicut triumphus nō debetur cuilibet volenti vincere hoſtes/ neq̄ etiaʒ cuilibet conanti vincere: ſed ei qui de facto debellauit et ſubiugauit. et ſimiliter poſſet dici de ymaginibus primoditate ſedis orationibus laudatis que ex inſtituto publico fiebant in laudē alicuius Dico ergo ꝙ ſi operet operatione exteriori ſcd̄m magnanimitatem ſuā puta gerendo aliquā adminiſtrationem grauē et difficilē: tunc hac geſta ipſe erit dignus nouo honore et poterit ſe illo dignificare. ¶ Ad confirmationē dico ꝙ aliquando non dignificare ſe honoribꝰ dignis importat oppoſitū fiducie/ ſcʒ diffidentiam capiendo ſcʒ fiduciam vt

honor non eſt ſufficiēs virtutiſ pre

eſt actus opinionis vel eſtimationis. Aliquando vero importat actũ voluntatis puta nolitionẽ vel forte negationẽ actus puta non velle. Aliomõ vero importat negationẽ executionis. tũc dico ſi accipiatur primo modo: antecedẽs illud implicat q: ſignificat ꝙ non eſtimat ſe dignũ honoribus qbus ſcit ſe dignũ. Si ſecũdo modo tunc dico ꝙ ſi habeat iuſtã cauſam nõ dignificandi ſe / aut quia alius eſt qui melius poteſt hanc adminiſtrationẽ gerere aut quia hec adminiſtratio impediret eũ a maioribus et magis neceſſarijs adminiſtrationibꝰ: tunc dico ꝙ non peccat. Et ad ꝓbationẽ dico ꝙ non recedit a medio quia recta ratio nõ dictat ſibi hmõi honores eſſe ſibi ſubeundos. ꝛ cũ additur ſi dignificet ſe. ꝛc. Dico ꝙ poteſt conſeruare magnanimitatem ſuã in eodẽ gradu non agendo ſm eam pro tempore ꝓ quo recta ratio dictat non eſſe agẽdũ nec agendo etiã contra inclinationẽ q: ſi agat intendet vel minuet. ¶ Ad tertiã nego conſequẽtiã et ad ꝓbationem dico ꝙ dignitas magnanimi nõ naſcitur ex operationibus priuatis ſed publicis ꝑ quas fit beneficentia non vni tm̃ ſed multis. ideo dico ꝙ ꝑ vnam magnã beneficentiã mereť magnanimus ſibi honorem debitũ inferri ab omnibꝰ qui ſũt illius bñficentie participes nõ tantũ a pñtibꝰ ſed etiam a futuris / et inde inſtituebantur imagines et alia ꝑpetua ſigna benefactue opinionis et dico ꝙ ſi eſſent infiniti participes: ab infinitis debetur ſibi honor / et honeſta recordatio quia ſicut honor exhibetur ſibi ab infinitis ita etiã beneficẽtia ſua extenſa eſt ad infinitos. Dico vltra ꝙ ab alijs q̃ non ſunt participes illius bñficentie põt ſibi exhiberi honor non q: ad id teneantur: ſed quia honeſtum eſt eos viros beneficos honorare nec in hoc dignificabit ſe maioribus honoribus q̃ dignꝰ ſit quia hmõi honores recipit ab aliquibus tanq̃ debitos: ab alijs tanq̃ ex ſola honeſtate liberaliť oblatos. Tũ etiam q: cum Ari. dicit aliquẽ dignificare ſe honoribus maioribus q̃ dignus ſit / nõ intelligit de maioritate ſecũdum gradum in eadem ſpecie. ſed de maioritate ſecundũ ſpeciẽ. Neq3 eſt imaginandũ ꝙ ꝙ aliquis ꝑ opera virtutũ mereať certũ numerum genufiexionũ et ſi recipiat plures fit caymus ſed intelligendũ eſt ad ſenſum ſupradictum. ¶ Ad ſecundã concedo antecedẽs et nego conſequentiã ſed bene recipit infinitã multitudinẽ honor̃ eiuſdem ſpeciei qui nullũ vnum honorẽ faciunt et dato ꝙ conſtituerent aliquẽ honorem infinitum ſm multitudinẽ partium eiuſdẽ rationis non tamen recipit aliquẽ honorem infinitũ ſm ꝑfectionẽ ſpecificam et primũ quidẽ eſt poſſibile caſu aliquo ꝑ potentiã diuinã poſſibili poſito puta poſita infinitate recipientiũ beneficentiã vel honorẽ deferentium ſed ſm non eſt poſſibile ꝑ conſimilẽ poſitionem non dico tamen ſimpliciter eſſe impoſſibile quia de hoc alias. ¶ Ad quartam dico ꝙ honor magnus eſt premiũ operũ elicitor̃ a magnanimitate vel ab ea imperator̃. Et ad ꝓbationem dico ꝙ licet idem non ſit materia et premiũ eiuſdẽ operationis. Idem tñ eſt materia et pmiũ eiuſdẽ virtutis ſm diuerſas eius operationes. honor eſt premium magnanimitatis ſm operationes qbus magna geruntur et eſt materia magnanimitatis ſm operationes quibus cupiditas honoris moderať. Et hoc modo intelligendũ eſt ꝙ oportet materiã et pmium eſſe diuerſarũ ſpecierũ: et cu3 dicitur: ſi magnanimꝰ haberet operationẽ circa honorẽ. ꝛc nego aſſumptũ illa em̃ operatio non eſt benefactiua ideo ratiõe illius non debetur ſibi honor ꝑ premio. ¶ Ad ſecundã ꝓbationem cõceditur antecedens / et diſtinguitur pñs. quia vel eſt ſenſus ꝙ magnanimitati exñti ſine alijs virtutibus non debeť honor et ſic cõcedo quia nulla de facto eſt magnanimitas ſine alijs virtutibus vel eſt ſenſus ꝙ magnanimitati non debeť honor niſi debeať alijs virtutibus: et ſic diſtinguo. vel niſi debeatur eos ꝑ ſe et ex ſe ꝛ ſic ego nego. vel ſm ꝙ operationes earum ſunt imperate a magnanimitate: et ſic concedo ſemp intelligendo de magno honore. ¶ Ad tertiam ꝓbationem cõcedo antecedẽs ꝛ diſtinguo cõſequens. vel ꝙ non debeatur ſibi honor niſi ꝓpter alias virtutes id eſt niſi quia debetur primo alijs virtutibus: ꝛ ſic nego. vel quod nõ debetur ſibi honor niſi ad imperiũ eius alie virtutes operentur. ꝛ ſic concedo. imperat tamen aliquando non virtutibus ipſis ſed voluntati vt velit et mediante voluntate et viribus executiuis operationẽ aliarum virtutũ excedentẽ inclinationem et gradũ talium virtutũ erit. ¶ Contra quintã concluſionẽ arguiť ſic. quod in vnaquaq3 virtute magnũ eſt ad quãlibet aliã virtutem ꝑtinet: ergo non ad magnanimitatem. Antecedens ꝓbatur quia actus magnꝰ iuſticie ꝑtinet ad iuſticiam: et actus magnus liberalitatis ad liberalitatem. ergo nõ eſt magnanimitatem. ¶ Secundo actus magni iuſticie ſunt generatiui iuſticie et nõ magnanimitatis / ꝛ actus magni magnificentie ſunt generatiui magnificentie ꝛ nõ magnanimitatis: ergo non ꝑtinet ad magnanimitatem quod eſt in vnaquaq3 virtute magnũ. ¶ Tertio ſi ſic loqueretur ꝙ magnanimitas non eſſet virtus a ceteris diſtincta. ſed conſequens eſt falſum. igitur. et ꝑ3 conſequẽtia quia ad eã pertinent omniũ aliarũ virtutum opera magna. ¶ Ad rationes iſtas reſpõdetur. Ad primã nego conſequentiã quia idem poteſt ꝑtinere ad diuerſas virtutes: ad vnã caſualiter / et ad aliam regulariter. Dico em̃ ꝙ opus magnũ iuſticie regulariter pertinet ad iuſticiã: caſualiter tamen ſiue in caſu ꝑtin3 ad magnanimitatem ſaltẽ imperatiue et inclinatiue: et hoc vel immediate vel mediante actu ſuo elicito. ¶ Pro quo eſt aduertendũ ꝙ ſi ſit aliquis magnanimus qui gerat aliquã adminiſtrationem grauã et non poſſit eã bene gerere niſi mediante aliquo magno opere iuſticie: tunc q̃tum virtꝰ ſua magnanimitatis inclinat eũ ad gerendũ magnã adminiſtrationẽ tantum etiã inclinat ipſum ad faciendũ magnũ opus iuſticie. quia ſi non faciat tũc neceſſe eſt ꝙ deſerat arduã illã adminiſtrationem et ad actum illũ iuſticie cõcurrunt actus magnanimitatis habitus iuſticie et voluntas. ¶ Ad ſecũdam cõcedo antecedens ꝛ nego cõſequentiã quia licet non ꝑtineat ad eã regulariter ꝑtinent tamen caſualiter: quod intelligo de operationibus exterioribus et actibus interioribus imperatiuis executionis circa aliquã particularẽ materiã: q: actus interiores quibus quis vult eſſe excellenter iuſtus ꝑ ſe et regulariter ꝑtinet ad magnanimitatẽ. Et idem eſt iudicium de excellentia in alijs virtutibꝰ. ¶ Ad tertiam nego cõſequentiã: quia licet eade3 opera alio / tamen ꝛ alio modo ꝑtineant ad magna

Materia virtutis et premium dicit diuersa

Argumenta tho. 2. 2. q. 129. a. 4.

nota idem opꝰ ad multas virtutes ꝑtinẽ.

nimitatem que ꝑtinent aliis virtutibus: multa ta op
men ꝑtinent virtutibus que nõ ꝑtinent ad magna nimitatem: vt parua in vnaquaqꝫ virtute. ⁊ multa ꝑtinent magnanimitati q̃ non ꝑtinent aliis virtutibus: vt magnoꝝ bonoꝝ moderatio et difficiliuꝫ adminiſtrationũ geſtio. ¶ Contra ſextã cõcluſionem arguit̃ ſic. Si ſic. ſequeretur ꝙ habens fortunas potentatus ⁊ diuitias magis deberet ſe dignificare honoribus ꝙ̃ non habens eas: ſed cõſequẽs eſt falſum. igit̃ cõſequentia eſt nota. ⁊ minor ꝓbat̃ quia ꝓ potentatu ⁊ diuitiis nullus honor debet̃. qḋ ꝓbatur quia ſi ſic tunc eſſet dabilis aliqua virtus ꝓ qua non deberetur tantus honor ꝙ̃ tꝰ deberetur ꝓ diuitiis: ponatur enĩ ꝙ ꝓ virtute aliqua debeat̃ honor vt decem/ ⁊ ꝓ diuitiis vt tria. Tũc ſic ꝓ hac virtute debetur honor vt decẽ ergo ꝓ medietate eius non debetur honor niſi vt quinqꝫ/ et iterum pro mediate illius medietatis non debetur honor niſi vt duo cum dimidio: ſed hec ſecunda medietas eſt virtus/ quia q̃libet pars virtutis eſt virtus ergo ẽ aliqua virtus ꝓ qua debetur minor honor ꝙ̃ ꝓ diuitiis. ¶ Secũdo ſic. Si virtuoſo diuiti debeatur honor maior quã virtuoſo non diuiti: ſequit̃ ꝙ aliquis honor debeatur pro ſolis diuitijs. ſed conſequens eſt falſum vt conſtat et patet conſequentia huic qui eſt virtuoſus et diues debetur honor vt decem Iſti qui eſt eque virtuoſus et non diues nõ debetur honor niſi vt octo: ergo cũ iſte ſit eque virtuoſus ⁊ minus honoratus: ſequit̃ quod illi virtuoſo diuiti ratione diuitiarũ tribuit̃ honor vt duo falſitas aũt cõſequentis ꝓbatur. quia tunc tantꝰ honor deberetur ꝓ diuitijs ſicut ꝓ virtute. nam ſi in iſto minuatur habitus virtutis. et creſcant velociter bona fortune. tunc cõtinue creſcet honor debitus ꝓ diuitijs/ et decreſcet honor debitus ꝓ virtute: ergo tandẽ adequabitur honor debitus virtuti et debitus diuitiis imo ſi tandẽ creſcentibus diuitiis corrumpatur tota virtus. ſibi debebitur honor magnus ſine virtute. Tertio bona fortune nõ augent virtutẽ. ergo magnanimitas non eſt circa bona fortune. antecedens ꝓbatur. Tum primo q: tunc virtus in aliquo augentur ſine operatiõe qḋ falſum eſt. Tũ ſecundo quia tunc virtus in aliquo diminuentur eo inuito quod etiã falſum eſt: ⁊ patꝫ cõſequentia quia ſi bona fortune augent virtuteꝫ eoꝝ ablatio etiã virtutem diminuit. ſed ablatio etiam poteſt fieri inuito dñõ. igitur. ¶ Quarto ſi ſic ſeq̃retur ꝙ magnanimus libenter reciperet bonas fortunas: ſed hoc eſt falſum igr̃. et patꝫ minor per Ari. dicentẽ ꝙ magnanimus beneficiatus verecundatur. ¶ Ad primã iſtarũ rationũ reſpõdet̃ ꝙ ſi honor capiatur ꝓprie ꝓ ſigno benefactiue virtutis: nego cõſequentiã quia nullus fit hoc modo dignus honoribus niſi ꝓpter aliquas operationes beneficas Si aũt honor capiatur ꝓ adminiſtratione graui et difficili: tunc dico ꝙ ſi talis adminiſtratio ſit de his que ad eas gerendas requirunt potẽtatus vel diuitias: ille qui habet nec debet magis ſe dignificare illis honoribus. id eſt debet ſe exiſtimare magis potentẽ ad gerendũ eas ceteris paribus quã qui non habet. Si aũt non ſit de illis adminiſtrationibus que hmõi bona fortune req̃runt tunc non debet magis ſe dignificare qui habet bona fortune ꝙ̃ qui non habet ceteris paribus. Et ad ꝓbationem concedo aſſumptũ. Dico tamen ꝓ

eratione per b... ortune tanꝙ̃ per inſtrumenta geſta debetur honor. ¶ Ad ſecundã nego cõſequentiã accepto nomine honoris ꝓ graui ⁊ difficili adminiſtratione diuiti enĩ virtuoſo debetur aliqua adminiſtratio que non debetur nõ diuiti eque tamen virtuoſo quando ſcꝫ illa exigit diuitias ad hoc ꝙ bene geratur: et tñ nihil honoris debetur ꝓ diuitiis. Et ad ꝓbationẽ admitto caſum ꝓ vtraqꝫ parte accipiendo ſemꝑ honorẽ ꝓ adminiſtratione et nego cõſequentiã: ſed dico ꝙ virtuoſo diuiti debetur honor vt decem non quia illa ſit vt decẽ ſed quia illa ad hoc ꝙ recte geratur virtutẽ et diuitias. Alteri vero non diuiti debetur honor vt octo: non quia eſt vt octo: ſed q: ad recte gerendã eam ſufficit virtus quã habet iſte et non exigũtur diuitie. Si aũt fiat ſermo de honore qui eſt ſignũ: tũc dico ꝙ debetur honor vel vt decem vel vt octo/ nõ ꝓpter diuitias nec ꝓpter habitũ ſed ꝓpter operationes virtutis benefactiue. Ex qua ſolutione patꝫ ꝙ nec augmentũ diuitiarũ creſcit honor iam debitus licet talis in quo decreſcit honor/ nec etiaꝫ ad decrementũ earũ decreſcit minus ſit operatiuus operationũ benefactiuarũ quibus debetur honor ¶ Ad tertiã dico ꝙ licꝫ bona fortune non augeãt virtutem: ſunt tamen inſtrumenta operationũ quibus augetur virtus. ¶ Ad quartã concedo ꝙ magnanimus libẽter recipit bonas fortunas neceſſarias ad aliquã arduã et difficilem adminiſtrationem gerendã: non quomodocũqꝫ tamen eas libenter recipit: quia non illo modo quo fit ſuperexcellentia alterius ad ipſum a quo indecens putat excelli. Si tamen non putaretꝰ indecens excelli ab illo: non credo ꝙ recipiendo beneficiũ ab eo triſtaretur. vt miles magnanimus non triſtatur recipiẽdo magnũ beneficiũ a rege ſed triſtaretur ſi reciperet illud ab equali ſibi a quo excelli reputarꝫ indecens nec diligit magnanimus bonas fortunas: ſm̃ ꝙ bone fortune ſunt: ſed ſm̃ ꝙ ſunt vel eſſe pñt inſtrumenta gerendarũ grauiũ et arduarũ adminiſtrationum. ¶ Ad rationẽ ante oppoſituꝫ ſatis patet q̇d ſit dicendũ et dicetur poſt hoc diffuſius.

Queritur ſcdo Utrum magnanimitas ſit ſpecialis virtꝰ. Arguitur ꝙ nõ. magnanimitas operatur in omĩ virtute: ergo magnanimitas nõ eſt ſpecialis virtus. ¶ In oppoſitũ eſt Ari. in. iiij. ethicoꝝ vbi eam a ceteris virtutibus diſtinguit. Pro deciſione huius q̃ſtionis ſit prima concluſio. Magnanimitas eſt virtus. Probat̃. omnis habitus per quã inclinamur ad nos bene habendum in his in quibus poſſumus deficere et ſuꝑhabundare et medio modo nos habere/ eſt virtus. ſed magnanimitas eſt hmõi. igitur. maior ꝓbatur quia omĩs talis habitus eſt habitus electiuus immediate cõſiſtens ꝓut recta ratio determinabit. Et mior probatur. quia in appetendis vel reiiciendis magnis honoribus (quomodocũqꝫ capiat̃ honor ſiue ꝓ adminiſtratione virtuoſa ſiue ꝓ ſigno virtutis benefactiue) nos poſſumus deficere non dignificando: ſcꝫ nos quibus digni ſumus. Poſſumus etiã ſuperhabundare dignificando ſcꝫ nos maioribus ꝙ̃ digni ſumus et medio modo nos habere: habitꝰ aũt huius medietatis electiuus eſt magnanimitas (vt ſuppono) nos inclinans ad habẽdũ nos conformi

ter ad dictamē recte rationis in his ſubeundis vel
reijciendis igitur.¶ Secunda cōcluſio. Magna
nimitas eſt virtus ſpecialis. ꝓbatur omis virtus
cuius ſunt ꝓpria materia ⁊ ꝓprij actus eſt virtus
ſpecialis. ſꝫ magnanimitatis ſunt ꝓpria materia
ſcꝫ magne adminiſtrationes et magni honores et
ꝓprij actus ſcꝫ volitiones ⁊ nolitiones magnani-
me circa hmōi materiam/ ⁊ etiā operationes exte-
riores ab his actibus voluntatis imperate. ergo
magnanimitas eſt virtus ſpecialis. Tertia cōclu
ſio. Magnanimitas eſt excellentiſſima virtus mo
ralis. Probatur virtus illa que facit animū excel
ſum ⁊ humana cōtempnentem ⁊ defigit totum affe
ctum hominis in excellentiſſimis virtutum omniū
operationibus eſt virtus excellentiſſima: magna-
nimitas eſt huiuſmodi vt patet ex his que ſupra di
cta ſunt igitur Secundo homo maxime magnani
mus eſt optimus ergo magnanimitas eſt excellen
tiſſima virtus. Antecedens ꝓbatur per Ariſtote
lem quarto ethicorum dicentē Magnanimus au-
tem ſi quidem maximis dignus optimus vtiqꝫ erit
maiori enim ſemper melior dignus/ ⁊ maximus op
timus. ¶ Quarta concluſio magnanimitas eſt vir
tus cōmunis per coexiſtentiam hoc eſt nunqꝫ ſola
exiſtit ſed ſemper preſupponit cōmuniter omnes
alias virtutes probatur magnanimitas non fit ſi-
ne alijs virtutibus vt habet Ari. in quarto ergo
coexiſtit ſemper alijs virtutibus. ¶ Quinta cōclu
ſio magnanimitas eſt virtus cōmunis per adorna
tionem ⁊ argumentationem. patet quia ipſa eſt or-
ornatus omnium aliarum virtutum et eas adau-
get igitur. Antecedens ꝓbatur per Ari. in quarto
dicētem Videbitur quidem igitur magnanimitas
vt ornatꝰ quidem eſſe virtutū/ maioreſq; em ipſas
facit ⁊ non fit ſine illis. Sexta cōcluſio magnani-
mitas eſt virtus communis per imperium et eliti-
cionem actuum oim virtutum Patet quia nulla ē
virtus moralis quia aliquis actus eius magnus ⁊
excellens ſaltem cauſaliter poſſit elici imperari a
magnanimitate igitur. Antecedens probatur per
Ari. in quarto dicetē: videbiť autem magnanimi
quod in vnaquaqꝫ virtute magnū. Et ſi dicať ꝙ il-
lud magnum non eſt magnanimitatis tanqꝫ elicie
tis/ ſed tanqꝫ imperantis. ¶ Contra omē inclinās
ad aliquē actuꝫ eſt elicitiuum eius qꝛ inclinare ad
actum nō eſt niſi ꝓducere actum: ſed magnanimi-
tas inclinat ad actum magnū iuſticie vel liberali-
tatis ⁊ ſic de alijs. igitur eſt elicitiua. minor ꝓbať:
qꝛ quicquid inclinat ad aliquē actum: inclinat ad
omnē alium quo nō poſito neceſſe eſt ꝓmū actū de
ſerere: ſed frequēter magnanimus in ea cōditione
poſitus eſt ꝙ ſi non ſit poſitus actus magnus iuſti
cie vel liberalitatis neceſſe erit ipſum defererere a
ctum magnanimitatis. ergo magnanimitas incli-
nat ad talem actū. Ad actum tñ illum cōcurrunt
multa ſcꝫ determinatio medij iuſticie et hec fit per
prudentiam ipſius iuſticie ⁊ magnanimitatis. Eſt
ibi etiam volitio actus iuſticie et hec elicitur tam
ab habitu iuſticieqꝫ ab habitu magnanimitatis in
caſu dicto. Eſt etiā executio ſiue operatio exterior
iuſticie/ ⁊ hec in caſu imperať ab vtroqꝫ habitu et
eliciť a potētijs executiuis mediātibus aliquibus
promptitudinibus ad iuſtitiam pertinētibus ſi ali
que tales exigātur. Secūdo probatur eadē cōclu
ſio nā ſi poſſibile eſſet ꝙ aliquis haberet magna-
nimitatem ⁊ non iuſticiam ⁊ per magnanimitateꝫ
gereret aliquē adminiſtrationē in qua opus eſſet
ope iuſticie magnanimitas iſta inclinaret ad opꝰ
iuſticie ⁊ iſte magnanimus ſentiret et experireť ſe
inclinatum ad opus iuſticie etiaꝫ tm̄ qꝫtum ſentit
ſe inclinatum ad non deſerendū opus magnanimi
tatis ſed iſta inclinatio nō fit per habitū iuſticie/
qꝛ per caſum non habet illum: ergo iſta inclinatio
ad opud iuſticie ⁊ volitio operis iuſti eſt elicita ab
habitu magnanimitatis. ¶ Contra primam con-
cluſionem arguitur multipliciter. Primo ſic omis
virtus conſiſtit in medio magnanimitas non con- Argumen
ſiſtit in medio/ quia eſt circa magnos honores. er- ta burida-
go magnanimitas non eſt virtus. ¶ Secundo nul ni.4.ethi.
la virtus moralis eſt diſpoſitio corporalis: ſed ma qſtione.11.
gnanimitas eſt diſpoſitio corporalis: ergo non eſt
virtus moralis. minor probatur per Ari. in quarto
dicentē ꝙ motus magnanimi eſt lentus et vox gra
uis ⁊ locutio ſtabilis. ¶ Tertio magnanimus ha-
bet multas conditiones viciosas. ergo magnani-
mitas non eſt virtus. aňs ꝓbatur. Tum primo qꝛ
magnanimi ſm Ariſto. ſunt deſpectores ⁊ contem
ptiui/ ⁊ videntur ſuperbi/ ⁊ volunt videri excellere
quod eſt contra humilitatem. Tum ſecundo quia
magnanimus beneficiatus verecundatur. verecū
dia autē nō eſt viri virtuoſi vt dicitur in fine quar
ti. Tum tertio quia non habet in memoria eos a
quibus bene paſſus eſt: quod eſt ingratitudinis.
Tum quarto quia eſt ocioſus tardus et piger. Tū
quinto quia non bene poteſt ad alium viuere quod
eſt contra politicam cōmunicationeꝫ. Tum ſexto
qꝛ non eſt memor mali: quod eſt cōtra prudentiam
ſm illud Senece libro de quatuor virtutibus car-
dinalibus. Si prudēs fueris preterita recordare.
Tum ſeptimo magis vult poſſidere infrutuoſa fru
ctuoſis: quod iterum eſt contra prudentiam. Tum
octauo quia nō curat laudari: quod eſt virtuti ſue
repugnans. Tum nono quia nō eſt humaniloquus
quod eſt contra eutrapeliam. Tum decimo quia ē
manifeſtus oditor quod eſt contra amicitiam imo
et cōtra iuſticiam Tum vndecimo quia vtitur iro-
nia ad multos: ergo magnanimitas nō eſt virtus.
Tertio magnanimitas inclinat ad actus oppoſi-
tos felicitati: ergo non eſt virtus. Antecedens pa
tet quia inclinat ad nō gaudendum in proſperis/
et non triſtandum in infortunijs: vt patet per Ari
ſtotelem in quarto dicentem. Neqꝫ bene fortuna-
tus vtiqꝫ gaudioſus erit neqꝫ infortunatus triſtis:
ſed hoc eſt contrariū felicitati: quia vt dicit Ari. i
ꝓmo magna infortunia tribulant ⁊ cōturbāt btm̄. Arg. tho.
igitur. ¶ Quarto qui habet vnā virtutē habet om ſcda ſcde
nes: ſed poteſt quis habere multas virtutes non queſt.129.
habendo magnanimitatē/ vt ptꝫ per Ari. in quar- art. tertio.
to dicentem ꝙ qui eſt paruis dignus ⁊ hijs dignifi
cat ſeipſum temperatus eſt magnanimus autem Duplex eſt
non. ergo magnanimitas non eſt virtus. Ad pri- medium.
mam reſpondeo diſtinguendo antecedēs vel in me
dio mediatione materie vel in medio mediatione
rationis: concedo ꝙ omnis virtus conſiſtit in me-
medio mediatione rationis: id eſt in eo quod ratio
iudicat nec eſſe ſuperhabundantiam neqꝫ defectū
ſed medium inter hec. Sed non in medio mediati-
one materie vel obiecti. honores enim illi vel ille
adminiſtrationes quas virtuoſe cupimus non ſunt
medij inter honores ſed excellentes.

Sed ſunt mediam per comparationem ad facultatem noſtram quos ratio iudicat eſſe mediocres quo ad nos. et hoc eſt quod dicit Ariſt. in quarto. Eſt autem magnanimus magnitudine quidem extremus eo autē ꝙ vt oportet medius. eo eīm ꝙ ſm dignitatem ſe dignificant hi autem ſuperhabūdāt et deficiunt. ¶ Ad ſecundam concedo maiorem et nego minorem licet enim magnanimo iſta conueniant: tamen ipſa non ſunt magnanimitas/ ſed vel cauſantur a magnanimitate mediate vel immediate: vel ipſa magnanimitas et ipſa accidentia ex eiſdem qualitatibus corporalibus cauſantur ſaltem diſpoſitiue. Secundū enim Ari. in eodem loco/ acumē vocis ⁊ velocitas motus cauſantur ex hoc ꝙ quis circa multa ſtudet q̄ magna exiſtimat ex primo enim contingit ꝙ ſit feſtinus/ ⁊ ex ſecundo ꝙ ſit contenſioſus: ſed magnanimus circa pauca ſtudet et nihil magnum exiſtimat: ideo eſt ei motus lentus et vox grauis et ſtabilis. Et hanc rationem aſſignat Ari. ibidem cum ait. Non enim feſtinus qui circa parua ſtudet nec contenſioſus/ cum nihil magnum exiſtimet: acumen autem vocis et velocitas per hoc. ¶ Ad tertiam nego antecedens. Et ad primam ꝓbationem dico primo ꝙ magnanimi non ſunt ſuperbi nec quicꝙ contra verā humilitatem operanᷓ. Eſt eīm differētia inter magnanimum ⁊ ſuperbum in hoc ꝙ magnanimus dignificat ſe ex virtute et eo modo quo recta ratio dictat ſe debere dignificare. Superbus vero dignificat ⁊ exiſtimat ſe excellere alios ſine virtute. Et inde eſt ꝙ tales ſunt iniuriatores nec poſſūt moderare ferre ꝓſperas fortunas ⁊ contempnunt alios qui virtuoſiores ſunt: nec operanᷓ ſm virtutem et ideo cū ſint diſſimiles magnanimo imitanᷓ ipſum Et hoc habet Ari. in quarto cum ait. Qui autem ſine virtute bona talia habent (de bonis fortune loquitur) neqꝫ iuſte magnis ſe ipſos dignificat: neqꝫ enim recte magnanimi dicunᷓ: ſine virtute eīm perfecta nō ſunt hec. Deſpectores autē ⁊ iniuriatores et talia (ſcꝫ bona fortune) habentes mali efficiūtur ſine ꝟtute eīm nō facile ferre moderare bonas fortunas non potētes autē ferre ⁊ exiſtimantes alios ſuperexcellere/ illos quidē contempnunt ipſi autē quicquid continget operanᷓ: imitanᷓ enim magnanimum nō ſimiles exiſtentes. Ex quibꝰ verbis ptꝫ ꝙ ſuperbi ſunt qui ꝓpter bona fortune hiis ſe dignificant quibus magnanimus ſe ꝓpter virtutem dignificat. Et cū dicis ꝙ ſūt deſpectores/ vbi etiā Aretinus habet ſuperbi. Reſpondeo ꝙ Ariſt. non habet ꝙ ſunt deſpectores ſed ꝙ videnᷓ Cui autem inquit honor paruum eſt: huic ⁊ alia. ꝓpter ꝙ ⁊ deſpectores videntur eſſe. Eodē tamen capitulo vbi ponit differentiam inter ſuperbum ⁊ magnanimum dicit ꝙ magnanimus iuſte contempnit quod nō repugnat humilitati vere. Ille eīm iuſte cōtēpnit qui alium ſe magis dignificantē q̄ꝫ oportet nō tm̄ exiſtimat neqꝫ tm̄ dignificat/ qꝛ iudicat vere magnus de vno quoqꝫ ſm veritatem glorificat enim vere vt habet Ari. vbi tranſlatio Aretini habet nam iudicat ſm veritatem, quia ergo magnanimus iudicat ſecūdū veritatem ideo contempnit eum. i. minus eſtimat eum qui magis dignificat ſe q̄ꝫ oportꝫ. Ex quo patet ꝙ magnanimitas non eſt contraria humilitati: non enim humilitatis eſt ꝙ homo de minus eſtimet aut ſe minꝰ dignificet q̄ꝫ ſit dignus cū humilitas non hebetet iudicium: ſed humilitatis non eſt plus ſe exiſtimare q̄ꝫ dignus ſit/ neqꝫ ex bonis fortune ſed ex veris virtutibus hanc eſtimationem ſumere: et huiuſmodi virtutes in auctorē ſuū referre/ et cognoſcere ſe ab eo accepiſſe et ſine eo conſeruare non poſſe que omnia ſunt vere magnanimi cum iudicet ſemper ſecundum veritatē. Neqꝫ enim placet mihi ſolutio Thome dicētis ꝙ magnanimitatis eſt ꝙ ſecundum conditionem bonorum/ que a deo poſſidet ſe magnis dignificet et ꝙ ſi habet virtutem magnam ad magna opera tendat ſꝫ humilitas facit quod homo ſeipſum paruipendat ſecundum conſiderationem defectuum Similiter magnanimitas contempnit alios ſecundum ꝙ deficiunt a donis dei: ſed humilitas alios honorat et ſuperiores eſtimat inq̄ꝫtum in eis inſpicit aliquid de donis dei. ¶ Contra iſtam ſolutionem arguitur ſic. humilitas facit ꝙ homo ſecundum conditionē magnorum bonorum que a deo poſſidet ſe magnis dignificet et ad magna opa cōformia illis bonis tēdat ⁊ magnanimitas facit ꝙ ſecundum conditionem defectuum ſuorum ſe paruipendat: ergo nulla penitus eſt differentia in ſe dignificando et non dignificando magnis bonis inter magnanimum ⁊ humilem. Antecedens pro prima parte probatur. Tum pmo quia per beatum Thomam humilitas facit ꝙ honoret alios et dignificet inq̄ꝫtum in eis inſpicit aliquid de donis dei: ergo etiaꝫ humilitas facit ꝙ ſi ſimilia vel maiora dona dei in ſe inſpiciat ꝙ ſe per hanc conſiderationem magnis bonis dignificet. Tum ſecundo quia vel humilitas impedit ne humilis cognoſcat dona dei eſſe in ſe que in rei veritate ſunt. vel non? Non primum: quia humilitas non hebetat ſenſum nec intellectum. Si primum: ergo humilis cognoſcit bona dei etiam magna/ aut ergo ſecundum ea magnis bonis/ hoc eſt claris et arduis operibus quibus eſt dignus ſe dignificat: aut non: ſi ſic ergo humilitas eodem modo inclinat ſicut magnanimitas. Si non: ergo cōtrarietas et repugnantia eſt inter magnanimitatem et humilitatem, quia magnanimitas inclinat ad hoc ꝙ propter hec magna bona dei ſe magnis dignificet: humilitas vero ad hoc ꝙ non ſe dignificet his magnis bonis propter magna bona dei/ que humilis ſcit in ſe eſſe. Probatur ſecunda pars antecedentis: quia magnanimus iudicat ſecundū veritatem: ergo ſi ſint aliqui defectus in eo magnanimitas ſua inclinat eum ad minus eſtimandū de ſe tantuꝫ q̄ꝫtum illi defectus ſunt impeditiui virtuoſarum operationum: alias ipſe non vere iudicaret. Et eodē modo poſſet reprobari illd̄ quod dicit Thomas de magnanimitate et humilitate reſpectu aliorum a ſe. Secūdo ad principale arguitur volo ꝙ ſit aliqua ardua adminiſtratio committenda alicui et ſit aliquis maxime magnanimus ⁊ maxime humilis quem ciues exiſtimēt dignum iſta adminiſtratione: et ꝙ in rei veritate ſit. dignus: aut ergo iſte per habitum magnanimitatis et humilitatis ſimul ſuſcipiet iſtam adminiſtrationem et ſe dignum exiſtimabit: aut per vtramqꝫ ſe indignum exiſtimabit et reiiciet: aut per magnanimitateꝫ ſe dignum exiſtimabit ⁊ per humilitatem ſe exiſtimabit indignum. Si primum et ſecundum ſequitur ꝙ magnanimitas et humilitas habet pares inclinationes. et etiam habetur intentum ſcilicet ꝙ per

Superbꝰ ⁊ magnanimus drn̄t.

Magnanimus nō eſt deſpector.

humilitatem quis dignus magis ſe magnis digni-
ficat maxime ſi detur primum membrum ⁊ ſi detur
ſecundum ſequitur ꝙ magnanimitas per coexiſtẽ-
tiam humilitatis habebit inclinationem puſillani
mitatis. ſi detur tertiũ ſequitur ꝙ aliquis ſe ſimul
et ſemel dignum exiſtimabit magnis ⁊ exiſtimabit
ſe indignum magnis. et tunc vel vere vel falſe Si
vere: ſequitur ꝙ duo contradictoria ſimul ſunt ve-
ra. Si falſe ergo vel magnanimitas vel humilitas
inclinat ad falſa iudicia quod non videtur virtuti
conuenire. Tum ſecundo quia tunc erunt ſimul in
eodẽ duo iudicia contraria et per conſequens duo
contradictoria. Tum tertio quia vel ſuſcipiet illã
adminiſtrationem: et tunc aget contra dictamen
humilitatis quo dictatur ꝙ nõ eſt ſuſcipienda. vel
reijciet: et tunc aget contra dictamen magnanimi
tatis quo dictatur ꝙ non eſt reijcienda ſed ſuſci-
pienda. vel neqꝫ reijciet neqꝫ ſuſcipiet ⁊ tunc aget
contra vtrumqꝫ dictamẽ. Neqꝫ poteſt dici ꝙ ſimul
ſuſcipiet ⁊ reijciet: propter implicationem contra
dictionis. Sed forte reſpondebitur ꝙ ſecũdum cõ
ſiderationem bonorum dei que habet iudicat ſe di
gnum: ⁊ ſecundum conſiderationem defectuum iu
dicat ſe indignum. ¶ Cõtra implicat cõtradictio
nem ꝙ iſte ſimul ſit dignus ⁊ indignus: ergo impli
cat contradictionẽ ꝙ ſecundum quaſcunqꝫ diuer-
ſas conſiderationes vere ⁊ ſimul iudicet ſe eſſe di-
gnum ⁊ ſe eſſe indignum. cõſequẽtia tenet quia be
ne ſequitur: iſte ſecundũ hanc conſiderationem ve
re iudicat ſe eſſe dignum hac adminiſtratiõe. ergo
eſt dignus/ et ſecundum hanc cõſiderationem ve-
re iudicat ſe eſſe indignus ea. ¶ Tũc arguitur ſic
quorumcũqꝫ conſequentia repugnant et antecedẽ
tia. ſed hec conſequentia iſte eſt dignus hac admi-
niſtratione et iſte eſt nõ eſt dignus hac adminiſtra
tione repugnant. ergo et antecedentia. ſed antece
dentia ſunt iſta: iſte ſm conditiones bonorum que
habet a deo vere iudicat ꝙ eſt dignus hac admini
ſtratione ⁊ iuſte ſecundum defectꝰ quos habet ve-
re iudicat ꝙ non eſt dignus hac eadem adminiſtra
tione: ergo iſta duo antecedentia repugnant. Se-
cundo quia vel defectꝰ quos iſte magnanimus ha
bet impediunt ne virtuoſe et ad vtilitatem publi-
cam etiam mediantibus bonis magnis que habet
ad eo gerere hanc adminiſtrationem vel non. Si
ſic ergo cum magnanimo iſti defectus ſunt impedi
tiui ne hec adminiſtratio ab eo bene et laudabili-
ter geri poſſit ſint cogniti: ſequitur ꝙ ſecundum
magnanimitatem ſuam ꝙ̃tumcũqꝫ etiam conſide
ret bona que ſunt in eo que in rei veritate ſunt im-
pedita ipſe non dignificat ſe illa ardua adminiſtra
tione. Si autem non ſint impeditiua: ergo ſecun-
dum rei veritatẽ huiuſmodi defectus non ita cum
indignificant ꝙ ſit hac adminiſtratione indignus
ergo humilitas per hanc conſiderationem defe-
ctuum non inclinat ad non dignificandum ſe hec
adminiſtratione qua bonis et defectibus penſatis
ipſe adhuc manet dignus. ex quo patet ꝙ inter hu
militatẽ et magnanimitatẽ eſt multum conſona in
clinatio ſi ſint virtutes diſtincte. quod tamen non
puto. Ideo videtur mihi vel ꝙ humilitas eſt eadẽ
omnino magnanimitati vel quod eſt ſpecies ma-
gnanimitatis.

¶ Ad ſecundam probationem dico ꝙ verecundia
accipitur dupliciter vnomodo ꝓ timore ingloria-
tionis ex turpi actu: et ſic magnanimus non vere
cundatur. aliomodo pro omni timore ingloriatio-
nis vel minoris gloriationis et excellentie: et hoc
modo bene verecundatur quia cum ipſe ſciat ma-
iorem dignitatem eſſe in bñficiendo quam in bene-
ficiari ideo recuſat beneficiari et magis cupit be-
neficiare hic ergo timor prouenit ex appetitu excel-
lentie in virtuoſis operibus quod laudabile eſt ⁊ in
de eſt ꝙ ſi beneficiatus ſit ab aliquo conatur ꝙ̃tum
poteſt retribuere etiam plura ꝙ̃ accepit. et ideo
ſtatim ſubiungit Ari. Et retributiuus pluriũ ita
enim erit debitor qui incipit et erit bene paſſus.

Acceptio verecũdie.

¶ Ad tertiam ꝓbationem dico ꝙ habere aliquos
in memoria contingit tripliciter. vnomodo idem
eſt ꝙ eos mente tenere/ et non habere eos in me-
moria idem eſt quod eorum obliuiſci/ et hoc duplici
ter vnomodo ante retributionem beneficij: aliomo
do poſt retributionem beneficij. tertiomodo con-
tingit aliquos in memoria habere id eſt de eis ⁊ de
eorum beneficentia ſermonem facere. Et hoc mo-
do adhuc dupliciter vnomodo ſimpliciter aliomo
do per comparationem ad eos quibus benefece-
runt. dico ergo magnanimus delectatur in bonis
virtuoſis et excellentibus operationibus. Ideo li
bentius et frequentius memoratur ⁊ ſermonem fa
cit de iis quibus benefecit ꝙ̃ de iis a quibus bene
paſſus eſt ceteris paribus: quia ſi honor vel vtili-
tas eorũ a quibus beneficia ſuſcepit exigeret ⁊ nõ
ducito ꝙ vere magnanimus de eorum beneficen-
tia ſermonem faceret. dico vltra ꝙ benefacientes
eis nõ excidunt a memoria eorum ante retributio-
nem bñficij et hoc concludit illud Ari. allegatum ⁊
retributiuus plurium ⁊c. Dico preterea ꝙ poſt re-
tributionem facilius excidũt a memoria/ ꝙ̃ ij qui-
bus benefecerunt/ quia operationes virtutis pro-
prie ſcilicet quas exercuerunt ſunt eis delectabili
ores ꝙ̃ operationes virtutis aliene: ideo tenacius
herent memorie.

¶ Ad quartam probationem dico ꝙ magnanimꝰ
in rebus arduis et ſibi commiſſis eſt diligentiſſimꝰ
neqꝫ quicꝙ̃ omittit quod ſit viri probi et virtuoſi:
in rebus autem paruis quos multi minores recte
poſſunt gerere eſt tardus et piger quia non liben-
ter ingerit ſe earuꝫ adminiſtrationi eo ꝙ excellere
in illis non exiſtimet venerabile imo reputet gra-
ue et oneroſum venerari in illis ſicut oneroſum eſt
fortem eſſe id eſt exercere fortitudinem ſuam in im
becilles. et hoc eſt quos dicit Ari. ⁊ ad honorabi-
liorẽ nõ ire vel vbi ꝓcellũt alij ⁊ ocioſum eſſe ⁊ tar
dum ⁊ pigrũ ſed vel vbi honor magnus vel opus.
Et ſequit/ ⁊ paucoꝝ quidẽ operatiuũ magnoꝝ au
tẽ ⁊ notabiliũ. ¶ Ad quintã ꝓbationẽ dico ꝙ intel
ligat ꝙ̃ nulli poſſit ꝯuiuere ſꝫ eſt ſe itelligat ꝙ nõ
poſſit vnũ ad aliũ .i. ad eos q̃ ſunt a virtutibꝰ ſuis
alieni/ q̃les nõ ſunt hijs q̃s fecit ſibi amicos ꝓpter
ꝟtutes eoꝝ ſic ꝯcedo q2 ad ꝯuiuẽdũ iſtis opꝫ ho-
minẽ eſſe blanditorẽ ſiue adulatorẽ et laudes eos
frequẽter in hijs in quibus reprehendẽdi ſunt hoc
aũt facere nõ põt magnanimus/ q2 hoc eſt ſeruile
Et hoc eſt quod dicit Ari. ⁊ ad alium nõ poſſe vi-
uere ſꝫ vel ad amicum. ſeruile eñ ꝓpter qđ ⁊ oẽs
blanditores: ſeruiles et humiles blanditores. vbi
humiles pro obſequioſis ⁊ ſeruilibus accipit.

¶ Ad ſextam ꝓbationẽ dico ꝙ nõ eſſe memorẽ ma
li id eſt eoꝝ que ſolent cauſare odium vel iram ad-

Eſſe immemor mali laudable ẽ

uerſus offendentem laudabile eſt/ ⁊ nõ eſt imprudē
tie licet memoria preteritoꝝ ſm ꝙ valent ad cauē
dum de futuris ſit laudabilis. vt vult Seneca lo=
co allegato. ⁊ ꝙ ita Ari. intellexerit magnanimuꝫ
nõ eſſe memorē mali cũ ait in quarto/ neqꝫ memor
mali: patet ex tranſlatione Aretini. qui loco huius
habet neqꝫ tenax odij. ⁊ ſequitur nõ eñ magnani=
mi eſt recordari aliqualiter ⁊ mala ſed magis de=
ſpicere: ſi eñ paruipēſus ſit vel offenſus magis eſt
animi magni ⁊ excelſi hoc deſpicere ꝙ̃ huiꝰ recor=
dari vt vlciſcatur. ¶ Ad ſeptimam concedo añs:
ſed nego ꝙ hoc ſit contra prudentiã qñ in fructuo
ſa honeſtiora fructuoſis ⁊ maxime ſi in his ſit ma=
ius exercitiuꝫ virtutis. ¶ Ad octauam cõcedo ꝙ
non multũ curat laudari/ ſed bene curat vt ſit lau
datione dignus. nec hoc eſt ꝯtra virtutem magna
nimitatis quia laudatio que ſolo ſermone priuato
agitur (de qua hoc intelligit) eſt de paruis ⁊ nõ de
magnis honoribus et ideo non multũ curat de ea.
¶ Ad nonam dico ꝙ non eſt humani loquus id eſt
Buri. iiij. ethi. qſti. vndecima. — non multum loquitur de hominibus in cõmuni ſer=
mone. licet ſi aliqua grauis adminiſtratio exigat
hoc non refugiat neqꝫ hoc eſt contra eutrapeliam
cum neminem in cõmunicatione humana quam ſe
A — quitur offendat. aut ſm Buridanum. dicitur non
eſſe humani loquus nõ ſimpliciter ſed ſm reputa=
tionem vulgi qui ſolos loquaces reputat humani
loquos. videtur tñ mihi ꝙ humaniloquum ſi perti
net ad eutrapeliam non tamen dicit aliquam ex=
cellentiam actus in illa virtute ad rerum grãdium
adminiſtrationem multum vtilē: ideo non videtur
mihi magnanimus ad illud ex virtute ſua inclina=
tus/ nec etiam virtus ſua inclinat ad vitiũ eutra=
Tho. ſcda ſcde queſt. 29. arti. 3. i ſolutiõe ad quintum. — pelie locutioni contrarium. ¶ Ad decimam proba
tionem concedo añs ⁊ nego cõſequentiam qꝛ licet
odire que amanda ſunt ſit contra rationem amici
cie odire tamen que odienda ſunt puta vitia homi
num ⁊ homines ſecundum ꝙ vicioſi ſunt ⁊ aduerſi
ſiue contrarij publicarum adminiſtrationum vtili
tatibus/ boni zeli eſſe videtur. ¶ Ad vndecimam
probationem conecdo antecedens et nego conſe=
quentiam. ironia enim nec veritati nec cuicũqꝫ vir
tuti opponitur: imo frequentiſſime valet ad verita
tem cognoſcendam et mors hominum deprehen=
dendos. Secundum enim Thomam magnani=
mus vtitur ironia ad multos id eſt ad vulgares.
non quia dicat aliqua vilia de ſe aut neget magna
que ſibi inſunt ineſſe: ſed quia non totam magnitu
dinem ſuam monſtrat multitudini quia ſecundum
Ari. ad magnanimũ pertinet magnum eſſe ad eos
qui in dignitate ⁊ bonis fortunis cõſtituti ſunt ad
alios autem moderatum/ et hec ironia conſiſtit in
occultatione veritatis vel vt alij dicunt vtitur iro
nia in reprehenſione alienorum vitiorum cum ſcilꝫ
verbis contrarium ſignificantibus vicium alicuiꝰ
reprehendit. vt ſi male operãti dicat ꝙ̃ bene agis.
Cõtra thomã ⁊ euſtracium. — opinioni Thome videtur ſatis conformis. Euſtra
cius qꝛ totum illum locum Ari. de ironia magnani
mi exponit de occultatioue propriorum bonorum
ad multos. hec tamen expoſitio non videtur mihi
ſuifficere ad intenſionem Ari. ait enim ſic Ariſt. de
magnanimo loquēs. ⁊ veridicus veruntamen que
cunqꝫ non ꝓpter ironiam huius ſenſus eſt magna
nimus eſt veridicus. Hec eſt generalis ſententia/
quomõ ſtatim limitat ⁊ reſtringit/ ac ſi diceret/ nõ
dico ꝙ in omnibus ſit veridicus: ſed in omnibus q̄
non dicit per ironiam. Ex quo textu patet ꝙ a ma
gnanimo aliqua dicuntur ironice que non ſunt ve
ra ergo cum ſint dicta et enuntiationes ſunt falſa
et ſubiungit ꝙ hac ironia vtitur ad multos. Secũ
dus modus exponendi non videtur mihi ſatis di=
gnus magnanimo huiuſmodi eñ reprehenſione tã
vulgata raro vtitur Eſt igitur aduertendum ꝙ ſe
cundum Quintilianum duplex eſt ironia verborũ
ſcꝫ et ſententiarum. ironia verborum tropus eſt q̄
licet aliud dicat ꝙ̃ ſentit non tñ ſimulat vt cum di=
co ironice tu bene agis ego dico vnũ ſcilicet te be
ne agere/ et aliud ſentio ſcilicet te male agere ſed
non aliud ſimulo qꝛ ꝓpter modum ꝓferēdi omnes
audiētes iudicãt me ſentire ꝙ ille male agit. Iro=
nia ſententiarum eſt totius voluntatis fictio qua
quis vnum ſentit ⁊ aliud ſimulat huius multe ſunt
ſpecies: vna dicitur antifraſis a negando cum ſcꝫ
negamus nos facere qđ maxime facimus. vt quid
ego iſtius decreta/ quid rapinas cõmemorē: ⁊ init
to illam ꝑmã libidinis iniuriã altera eſt cũ ſimiles
imperantibus vt permittentibus ſumus: vt ſeque
re italiam vētis. altera cũ ea q̄ volumus videri in
nobis in aduerſariis eſſe concedimus vt illud neqꝫ
timoris argue qñ tot cedis aceruos teucrorum le
to tua dextera dedit. idem in contrarium valet cũ
ſcilicet ea que in aduerſarijs eſſe videri volumus
nobis ineſſe dicimus: vt me duce dardanius ſpar=
tam expugnauit adulter. nec in perſonis tantum
ſed et in rebus verſatur tam dicendi ꝙ̃ intelligen=
di verbis ratio. vt totum pro quinto ligario prohe
mium/ quod incipit nouum crimen. g. ceſar/ ⁊ ante
hoc tempus inauditum ⁊c̃. et ille eleuationes vide
licet odij boni/ et illud ſcilicet is ſuperis labor eſt
hec fere Quintilianus fere dixi: quia pauca verba
mutata ſunt/ hi modi ſententiarumꝰ magis decent
magnanimi qui comtemptibus eſt et excellere cu=
pit. Eſt et alius modus ironie ſententiaꝝ qui etiã
eſt fictio totius voluntatis. cum ſcilicet vt inqui
rat ſententiam vel voluntatem alicuius in aliqua=
re ſimulat ſe eſſe alicuius vnius ſentētie vt mona=
chus ille qui dubitans alium quendam luxurie ſti=
mulis agitari fingit et ſimulat ſe eiſdem ſtimulis
indies agitari quo audito alter temptationum ſe
creta ſtatim aperit ⁊ inuenit remedium. ita etiam
magnanimus in grauibꝰ adminiſtrationibus quã
do cum multis acturus eſt quorum voluntatem ⁊
intenſionem frequenter ignorat: ideo cenſet eam
aliquando inquirendam eſſe per huiuſmodi iron=
iamque eſt totius voluntatis fictio. vtrum autem
hoc ſit licitum vel non poſtea inquiretur cum age
tur de mendacio. Eſt etiã ⁊ alius modus ſiue mē=
dacio: vt cum quis vult inquirere quid alius eſſet
facturus/ aut quid fecerit in aliquo graui negotio
vt probet ſi vel bene adminiſtrauerit vel bene ad
miniſtraret ſi eſſet ſibi negocium illud commiſſum
dicet magnanimꝰ grauis viris vt Cicero Catho
vel Scipio cenſuerunt ita eſſe fugiendum tũc ali=
us auctoritate horuꝫ permotus facilius quid ſen
tit exponet quia ipſe credit ꝙ ille magnanimus
ita ſentiat ſicut illi magni viri ſenſerunt et in hac
ironia et ſimulatione magnanimi odiens deci=
pitur.
¶ Ad tertiam negatur añs: et ad ꝓbationē nega
tur aſſumptũ ſed inclinat ad nõ gaudendum ⁊ ad

non triſtandum exceſſiue ⁊ iſta expoſitio patet ex alia tranſlatione in qua ſic habetur/ neqꝫ pſperis gaudebit nimium nec aduerſis nimiũ turbabitur. magna autem infortuna conturbant beatum moderate ⁊ non exceſſiue alias deſineret eſſe beatus ⁊ inciperet eſſe miſer. ¶ Ad quartam nego maiorem. cõnexio enim virtutũ a recte intelligentibus eam non intelligitur nec ſm actus virtutum nec ſm habitus ſed ſm principia quedã cõmunia prudentie. ꝙ non ſit cõnexio virtutum ſecundũ actus concedit Thomas: ⁊ de habitibus addit ꝙ virtutes ſunt connexe ſm habitus in anima exiſtentes vel in actu vel in propinqua diſpoſitione que ſolutio non ſatis conſonat ſibijpſi. nam ſi eſt connexio in habitibus non qui ſunt in actu ſed in propiqua diſpoſitione: Arguitur ſic propinqua diſpoſitio ad habitum non eſt niſi mediante actu generatiuo illius habitus ita ꝙ eſt prius diſpoſitio ad actum ꝗ ad habitũ ergo virtutes magis ſunt connexe ſm actus ꝗ ſecundũ habitus. Sed non ſunt connexe ſm actus/ vt dicit ꝓpter quancũqꝫ diſpoſitionem ꝓpinquam ad actum. ergo nec dicẽtur cõnexe ſm habitus/ ꝓpter quancũqꝫ diſpoſitionem ad habitum de iſta cõnexione alibi agetur. ¶ Contra ſecundam concluſionẽ arguitur ſic nulla virtus ſpecialis operatur in omnibus virtutibus. ſed magnanimitas operatur in omnibus virtutibus cum ad eam pertineat quicquid eſt ĩ omni virtute magnũ igitur. ¶ Secundo magnanimitati attribuuntur actus virtutum diuerſarum. ergo magnanimitas non eſt ſpecialis virtus. antecedens ꝓbatur quia ad magnanimum pertinet non fugere cõmouentẽ quod eſt actus prudentie/ nec facere iniuſta quod eſt actus iuſticie eſſe promptum ad benefaciendũ quod eſt actus caritatis/ et quod miniſtrat prompte/ quod eſt actus liberalitatis/ ⁊ ꝙ ſit veridicus quod eſt actus veritatis/ ⁊ quod non ſit quod eſt actus patientie. ¶ Tertio omnis virtus que eſt ornatus anime eſt magnanimitas/ quia ſm Ari. magnanimitas eſt ornatus omnium aliarum virtutum: ſed omnis virtus eſt ornatus anime/ ſecundũ illud Iſa. lxi. induit me dominus veſtimentis ſalutis et poſtea ſubdit quaſi ſponſam ornatam omni virtute. ¶ Ad rationes iſtas dicitur ad primam ſi intelligatur de operatione interiori imperatiua executionis diſtingo maiorem vel regulariter ⁊ immediate ⁊ ſic concedo ⁊ nego minorem vel caſualiter et mediate ſcilicet mediante actu ſuo elicito et ſic nego maiorem et concedo minorem. ſi autem intelligatur de actu interiori non imperatiuo executionis: ego dico ꝙ hoc eſt proprium magnanimitati operari in vnaquaqꝫ virtute. Et beatus Thomas negat ſimpliciter maiorem iſtius rationis. ¶ Ad ſecundam reſpondet Thomas ꝙ hec omnia poſſunt conſiderari dupliciter ⁊ vno mõ ſecundũ ꝙ importat excellentiã quandã. et ſic pertinent ad magnanimitatem eſſe eñ promptum ad benefaciẽdũ ⁊ miniſtrandũ excellentie eſt. quia vero omnis occultatio veritatis ex timore videtur ꝓcedere ⁊ eẽ planctiuum ex eo ꝙ quis ſuccumbit bonis exterioribus qui duo defectũ dicunt cum quo non põt eẽ excellentia magnanimo digna Ideo eſt veridicus ⁊ non planctius. ſecundum hanc enim reſponſionẽ conceditur antecedens ⁊ negatur cõſequentia qꝛ vt dictum eſt magnanimo attribuitur quicquid eſt in vnaquaqꝫ virtute magnum ⁊ põt applicari ſolutio ad precedentem rationem data. ¶ Et tamẽ dubium quid intelligatur per non fugere dicunt eñ aliqui ꝙ non fugere commouentem idem eſt ꝙ nõ fugere conſiliantem ſed ſibi acquieſcere hoc tamẽ non videtur conſonum excellentie magnanimi qꝛ dare conſilium eſt ſuper excellentis ⁊ recipe ſuper exceſſi. ſuperexcedi autem fugit magnanimus vt habet Ari. ideo alij dicunt ꝙ non fugere cõmouentem ponitur ꝓ hac oratione/ ſiue vere ſiue corrupte nõ cedere laceſſenti. et ideo loco huius habet Aretinus. ⁊ nequaꝗ conuenit magnanimo cedere laceſſenti ꝙ ſi textus noſter videatur recte tranſlatus tunc iudicio meo per cõmouentẽ rogantẽ ⁊ deprecantem intelligere debemus excellentie eñ eſt condeſcendere rogantibus et ſupplicantibus.

¶ Ad tertiam negatur maior ⁊ conceditur minor magnanimitas enim conuenit cum alijs virtutibꝰ qꝛ eſt ornatus anime ſicut cetere virtutes. ſed differt ab eis qꝛ ipſa eſt ornatus omnium aliarum virtutum/ et eas maiores facit/ alie autem nõ ſunt ornatus aliarum/ licet ſunt ornatus anime ſicut anulus eſt ornatus anuli et digiti. ¶ Contra ſextam concluſionem arguitur ſic ſi magnanimitas eliceret omnium virtutum actꝰ ſequitur ꝙ omnes alie virtutes ſuperfluerent ſed conſequens eſt falſum: igitur et patet conſequentia qꝛ virtutes non ponuntur niſi ꝓpter actus. ¶ Secundo actus ſequẽtes habitum ſunt eiuſdem ſpeciei cum precedentibus ſed actus precedentes magnanimitatem non ſunt actus aliarum virtutum ſꝫ ſunt actus magnanimitatis ergo actus ſequẽtes nõ ſunt actꝰ aliaꝝ virtutum ſed ſunt actus ipſius magnanimitatis.

Prius acquirũtur virtutes alie ꝗ magnanimitas.

¶ Ad primam iſtarum rationum nego conſequentiam non enim dictum eſt omnium aliarum virtutum actus eliciantur a magnanimitate qꝛ ſicut habet Ari. prius acquiruntur alie virtutes ꝗ habeatur magnanimitas ⁊ per cõſequẽs habentur multi actꝰ aliarum virtutũ ſine magnanimitate. ſed dico ꝙ ſi aliquid eſt excellens in aliqua virtute illud cauſaliter et non regulariter a magnanimitate non immediate ſed mediãte actu ſuo elicito elicitur neqꝫ nego tñ quin etiam aliquãdo regulariter cum ſcꝫ magnanimus intendit reddere alias virtutes ornatiores et auctiores/ tunc eñ mediante actu magnanimitatis põt elicere actum excellentem alterius virtutis ad quem tñ eliciẽdum partialiter cõcurret habitus illius virtutis etiam immediate.

¶ Ad ſecundã concedo de actibus immediate elicitis ab habitu: ſed nego de actibus elicitis ab habitu aliquo mediante actu ſuo elicito. ⁊ ad minorẽ dico ꝙ ad gerandũ magnanimitatem concurrunt duplices actus ſcilicet actus ipſius magnanimitatis ⁊ actus aliaꝝ virtutum qꝛ ſm Ari. magnanimitas non fit ſine alijs ergo oportet ꝙ alie virtutes cõcurrent generationẽ magnanimitatis ⁊ non immediate ergo mediãtibus actibꝰ illoꝝ habituũ ideo cũ magnanimitas ſit generata ex ꝓprijs ⁊ ex alienis actibus nõ eſt mirabile ſi etiã ipſa ſit immediate elicitiua actuũ ſibi ꝓprioꝝ ⁊ mediante actu ſuo ſit elicitiua actuũ excellentium aliaꝝ virtutũ. Nõ q̃dẽ ꝙ ſemꝑ req̃ratur ad eos eliciẽdos imo etiã pñt elici excellẽtiſſimi ſine magnĩmitate ſe ad eos eliciẽdos aliq̃ñ ꝯcurrit vna cã aliq̃ñ ꝯcurrũt due q̃ faciũt vnã totalẽ cãm. Nõ añ oppoſitũ ſoluta ẽ.

QUeritur tertio Utrũ ſe-
cundum magnanimitatem honoꝛes
ſint magis appetẽdi a magnanimo ꝗ
fugiendi. arguitur ꝙ non qꝛ quicũqꝫ appetit hono
rem cupit laudari ſed magnanimus non multũ cu
pit laudari vt habet ari. in. iiij. ergo nec cupit ho=
Partes honoris. noꝛem. In oppoſitum eſſe videt̃ Ari. Pꝛo queſtio
ne ſupponenda ſunt oĩa dicta in pꝛima queſtione
tam in notabilius ꝗ cõcluſionibus. Scðm autez
Ari. in. j. rethoꝛice ſunt multiplices partes hono=
ris partes aũt inquit honoꝛis ſunt ſacrificia recoꝛ
dationes in metris ⁊ ſine metris conſtructio tẽpli
antiqua ꝓmoꝛditas ſedis monumẽta imagines ali
mẽta publica q̄ barbaroꝝ ad oꝛationes ⁊ extaſes
dona q̄ apud ſingulos ꝑcioſa. alimẽtis publicis ſo
ciatus ꝓma ſñia dãpnatus ſe dignũ cenſuit. ⁊ ideo
ſcða ſententia dãpnatus eſt quod refert Cicero li
bꝛo de oꝛatoꝛe dictũ eſt etiã ſupꝛa qui ſunt magni
honoꝛes ⁊ parui. ¶ Sit igitur. Pꝛima concluſio
honoꝛ tributus alicui tatione dignitatis quã ad=
miniſtrat aut ratione generis et parentele magis
ab eo appetendus eſt ꝗ fugiendus. ꝓbatur qꝛ fu=
giendo illud detrimentũ affert dignitati ſibi com=
miſſe aut generi ſuo iura ſcꝫ illoꝛum diminuẽdo er
go peccat. Scðo qꝛ tales ⁊ maxime q̇ ſuſcipiũt ad
miniſtrationẽ alicuius dignitatis iuramento aſtri
guntur ſeruare iura libertates ⁊ pꝛerogatiuas di=
gnitatis ꝗ ſuſceperũt adminiſtrandã igitur. Ter
tio qꝛ talia iura honoꝝ ⁊ ꝑeminẽtiaꝝ ſi aliquomõ
collapſa ſunt licet in iudicio repetere immo defa=
cto tenent̃ ẜ licꝫ talia magis appetere ꝗ fugere.
¶ Eſt tñ aduertẽdũ ꝙ duplex põt fieri fuga illoꝝ
vnomõ cum quis retinẽdo dignitatẽ vel dñationẽ
tẽpoꝛalem cõtempnit honoꝛẽ dignitati vel dñatio
ni tributũ ⁊ in hoc ſenſu intelligimus. aliomõ cum
quis non retinet dignitatẽ nec dñationẽ ſꝫ eam re
linquit ⁊ foꝛte ſeculum deſerit ⁊ hoc mõ non ꝓpꝛie
cõtẽnunt̃ ſed eis maius bonũ anteponit̃. ¶ Scða
concluſio magnanimus põt rõnabiliter ꝓpter bo
num virtutis aut in ſe aut in alijs honoꝛẽ appete=
re ita ꝙ ſi cõmodiꝰ hoc bonũ virtutis haberi poſ=
ſit aſſequẽdo honoꝛẽ ꝗ fugiendo magis debet ap
petere honoꝛẽ ꝗ fugere ꝓbatur qꝛ virtus eſt mul=
to maius bonũ ꝗ honoꝛ ergo ſi ratio dictet eẽ ap
petendũ honoꝛẽ vt habeat̃ virtus in ſe aut ĩ alijs
magnanimus debet magis appetere honoꝛẽ ꝗ fu=
gere. põt aũt hoc dictare ratio. Nã honoꝛ eſt cau
ſa bone opinionis ⁊ bona opinio alioꝝ de nobis et
deſideriũ huius bone opinionis eſt cauſa multarũ
bonaꝝ operationum in nobis ⁊ etiã fugiendoꝝ vi
tioꝛum vt habet Caſſianus nam ſm eum cũ quis
cõſiderat hominum opinionẽ de ſe qua ſanctus et
immaculatus credit̃ hac cõſideratione retundit
tẽptationẽ foꝛnicationis ſimiliter cum auditoꝛes
bonã opinionẽ hñt de ꝑdicatoꝛe aut de aliquo alio
magis dictis ſuis credũt ⁊ hoꝛtãti ſibi obſequũt̃.
¶ Tertia cõcluſio vir magnanimus magis cupit
bonũ nomẽ ꝗ honoꝛẽ. ptꝫ qꝛ honoꝛ maxime dele=
ctat magnanimũ qꝛ honoꝛ eſt ſignũ opinionis bo=
ne de ipſo vt ſupꝛa allegatũ eſt ex Ari. ⁊ homines
bonã opinionẽ hñtes de aliquo cũ ei honoꝛem tri
buunt maxime intendũt opinionẽ quã interius de
Nota. hoĩe gerũt ſignis quibuſdã excellẽtibus ſigͣre et
iudicare. ¶ Quarta cõcluſio vir magnanimus ſe
cluſa fide aut noticia de futura beatitudine debet
magis honoꝛẽ appetere ꝗ fugere. ptꝫ qꝛ ſolus ho
noꝛ apud eũ eſt extrinſecũ ꝓmiũ ſuaꝝ excellentiũ
operationũ / ẜ honoꝛẽ magis debet appetere ꝗ fu
gere ꝯña tenet. qꝛ vnuſquiſqꝫ dignus aliquo ꝓmio
qð eſt maximũ qð ſibi ꝓſtari poſſit põt rõnabiliter
apppetere illud. Scðo ꝓbatur quicũqꝫ delectat̃
in aliquo rõnabiliter põt illud rõnabiliter appete
re: ſed magnanimus in magnis honoꝛibus ſibi avi
ris ſtodioſis ⁊ bonis tributis delectatur vt patet
per Ari. in quarto ethicoꝝ dicentẽ. ⁊ in magnis ⁊
a ſtudioſis moderate delectabitur vt ꝓpꝛia adipi
ſcens vel etiã minoꝛa virtuti eñ perfecte nõ vtiqꝫ
fiet dignus honoꝛ. veruntamẽ ⁊ adhuc recipiet in
non habendo ipſos maioꝛa ipſi tribuere / ergo ho=
noꝛ poteſt rationabiliter a magnanimo appeti
¶ Tertio ſecluſo honoꝛe felicitas humana eſt mi
nus ꝑfecta eo vero poſito ipã eſt ꝑfectioꝛ ⁊ magis
hꝫ integritatẽ ſuaꝝ partiũ: ergo honoꝛ rõnabilit̃
põt appeti a viro magnanimo maioꝛ ꝓbat̃ ꝑ Ari.
. j. rhetoꝛice ponentẽ honoꝛẽ inter partes felicita=
tis ſub his verbis. ⁊ itaqꝫ eſt felicitas tale neceſſe
eſt ipiꝰ eſſe partes nobilitatẽ multitudinẽ amicoꝝ
bonoꝝ amicitiã diuitias bonaꝫ ꝓlem multitudinẽ
ꝓlis bonã ſenectutẽ adhuc coꝛpoꝛis virtutes pu=
ta ſanitatem pulchꝛitudinẽ robur magnitudinem
potentiam agoniſticã gloꝛiam honoꝛẽ bonã foꝛtu
nam virtutẽ autẽ ⁊ partes ipſius pꝛudentiam foꝛ=
titudinem temperantiã iuſticiã hec Ari. Quarto
quicquid facit vitã delectabiliſſimã ⁊ maxime ſuf=
ficientẽ illud eſt a viro magnanimo appetendũ ſꝫ
honoꝛ eſt de hijs que faciunt vitã delectabiliſſimã
et ſine quo vita nec delectabiliſſima eſt nec ſuffi=
cientiſſima poſita ypotheſi cõcluſionis cum inter
partes felicitatis ⁊ inter ea que vitã talem faciunt
enumerent̃ ergo honoꝛ eſt a viro magnanimo ap=
petendus. ¶ Quinta concluſio honoꝛ a viro ma=
gnanimo poteſt rationabiliter appeti ꝓbat̃ om̃e
bonũ cuius vſus poteſt eſſe bonus ⁊ virtuoſus põt
a viro catholico rõnabiliter appeti: ſed honoꝛ eſt
bonum cuius vſus poteſt eſſe bonus ⁊ virtuoſus vt
ſi ꝓpter deum appetamus ipſum aut ꝓpter maius
exercitum virtutũ vel in nobis vel in ꝓximo ergo
honoꝛ a viro catholico poteſt rõnabiliter appeti.
Secundo pꝛelature / diuina tẽpoꝛalia ⁊ multa alia
huiuſmodi poſſunt rõnabiliter appeti immo inter
dum ĩ caſu tenetur quis talia appetere. vt ſi theo
logus vir ꝓbus ⁊ doctus veriſimiliter ſciat pꝛela
tum hereticum quẽpiam inuaſurũ niſi ꝑlatura re=
ceperit recipere tenetur ergo ⁊ honoꝛ: ꝯña tenet:
qꝛ honoꝛis vſus non eſt de ſe deterioꝛ ꝗ reliquoꝛũ
bonoꝛum. Tertio vbicũqꝫ dabilis eſt / ſuperhabun
dantia / defectus / ⁊ mediocritas ibi dabilis eſt vir=
tuoſus ⁊ laudabilis appetitus cum ſcꝫ ille medio=
cris eſt ⁊ ſcðm dictamen recte ratiõis regulatus
ſed in appetitu magnoꝝ honoꝛum dabilis eſt ſuꝑ=
habundantia ⁊ defectus ⁊ mediocritas vt ptꝫ ex
Ari. iiij. ethicoꝛum igitur. ¶ Sexta ꝯcluſio actio
magnanimi catholici melioꝛ eſt ceteris paribꝰ cũ
deus ſolus ꝓſtituitur finis eius ꝗ cum / cũ deo pꝛe
ſtituitur honoꝛ ita ꝙ ceteris paribus ille virtuoſiꝰ
agit qui magna negocia adminiſtrat ꝓpter deum
tantum ꝗ qui ea adminiſtrat ſimul ꝓpter deum ⁊
ꝓpter honoꝛem conſequendũ. ꝓbatur talis opera
tio eſt magis caritatius ergo eſt melioꝛ: añcedens

probatur. quia talis operatio magis habet deū ꝑ fine. Secūdo ſi illa operatio haberet gradꝰ quoꝝ aliqui fierent ꝑpter deū et alij fierent ꝑpter honorem conſequendū conſtat ꝙ illi qui fierent ꝑpter deū eſſent meliores ꝑpter circunſtantiā finis ꝙ̄ q̄ illi fierent ꝑpter honorē conſequendū: ergo ſi tota operatio eſſet propter deū ipſa eſſet ſimpliciter melior ꝙ̄ ſi partim ꝑpter deū ꝛ partim ꝑpter proximum. Cōfirmatur cū operatio aliqua fit ꝑpter deum et honorē conſequendū. aut habet diuerſas ſm quarū aliquas eſt ꝑpter deum. et ſm alias eſt propter honorē conſequendū: vel ſm quaſlibꝫ partes ſuas eſt propter deū et propter honorē conſequendū. ſi primū conſtat ꝙ partes ille q̄ ſunt propter deū ſunt ſimpliciter meliores ꝙ̄ ille que ſunt propter honorē conſequendū: ergo ſimpliciter melior eſſet ſi omnes partes eſſent propter deū. ſi ſm tunc ſic/ ſicut ſe habet totū ad partē ita totaliter ad partialiter. ſed vt dictū eſt illa operatio q̄ tota eſſet ꝑpter deū ceteris paribus eſſet melior ꝙ̄ illa cuius pars eſſet ꝑpter deū et pars eſſet ꝑpter honorem cōſequēdū: ergo etiā illa que totaliter eēt propter deū eſſet melior illa q̄ partialiter eſſet propter deū ꝛ partialiter ꝑpter honorē conſequendū. Tertio operatio q̄ fit ꝑpter amorē amicitie illius rei que ſup omnia tali amore amāda eſt/ eſt ſimpliciter melior ꝙ̄ illa que partim fit ꝑpter amorē talem amicitie et partim propter amorē concupiſcētie ſed illa q̄ eſt totaliter propter deū fit totaliter amore amicitie illius rei q̄ ſuper omnia amāda eſt et illa q̄ partim fit ꝑpter deum ꝛ partim ꝑpter honorem cōſequendū partim fit amore amicitie ꝛ partim amore cōcupiſcentie igit̄ Quarto operatio q̄ partim fit propter deū ꝛ partim ꝑpter beatitudinē non eſt ita laudabilis ſicut illa q̄ totaliter fit propter deū. ergo operatio q̄ partim fit propter deuꝫ ergo operatio q̄ partim fit propter deū et partim propter honoreꝫ non eſt ita laudabilis ſicut illa q̄ totaliter fit propter deū. cōſequentia tenet qꝛ beatitudo eſt longe excellentior finis ꝙ̄ honor ergo ſi eſſet partim propter beatitudinē diminuat de bonitate operationis eſſe propter honorē multomagis diminuit: et antecedēs videt̄ conceſſum ab oībus theologis. et ꝓbatur adhuc quia amor amicitie dei ſimpliciter eſt melior ꝙ̄ amor concupiſcentie eiuſdē. ergo eſſe tm̄ vel fieri propter deū amatum amore amicitie eſt ſimpliciter laudabilius ꝙ̄ fieri partim propter deū amatū amore amicitie et partim propter deū amatum amore cōcupiſcentie Quinto ſi aliqua operatio partim fit propter deū et partim propter honorē cōſtat ꝙ q̄to magis erit propter deū et minus ꝑpter honorem meliorabit̄: et q̄to magis propter honorē et minus ꝑpter deū deteriorabitur vt clare patebit ſi cōtinue augeat̄ volitio vnius finis et diminuat̄ volitio alteriꝰ aut ſimpliciter aut in hoc quod eſt eſſe cauſam illius. verbi gratia volo ꝙ hec operatio ſit ꝑpter deum et propter honorē in principio iſtius hore et continue ꝑ hanc horā fiat magis propter deū et minus propter ꝓximum et in fine ſit propter deū tantum conſtat ꝙ cōtinue augetur bonitas iſtiꝰ operationis. ergo ſi cetere cauſe ſint omnino pares. ſequitur ꝙ i fine erit multo melior. Similiter ſi cōtinue in ſequenti hora minus ſit propter deū ꝛ magis propter honorem/ conſtat ꝙ cōtinue minuet̄ eius bonitas ergo in fine erit etiā minus bona ꝙ̄ prius et per cōſequens illa q̄ eſt propter deū tantū eſt ſimpliciter melior ꝙ̄ illa q̄ eſt partim propter deū et partim propter ꝓximū. Cōfirmatur volo vt dictū ꝙ in principio huius hore ſit aliqua operatio que fiat propter deū et propter honorē et cōtinue minus fiat propter honorē et magis ꝑpter deum vſqꝫ ad finem hore ꝛ in fine hore ſit totaliter ꝑpter deū pſequentē horā incipiat eſſe ꝑpter deū ꝛ ꝑpter honorem ſic ꝙ fiat aſcēſus in hoc ꝙ eſt eā eſſe ꝑpter honorē ꝛ deſcēſus in hoc ꝙ eſt eā eſſe propter deū ita ꝙ in fine iſtius hore ſit eodēmodo propter deū et propter creaturam ſicut erat in principio hore pcedentis tunc cōſtat vt dictū eſt in pcedenti ratione per primā horā iſta operatio cōtinue fiet melior et ꝑ ſecundā continue diminuetur in bonitate omnis bonitas q̄ eſt terminus ad quē aſcenſus in bonitate et terminus a quo continui deſcenſus in bonitate eſt maior ꝙ̄ bonitas q̄ eſt terminus a quo eiuſdē aſcenſus vel terminus ad quē eiuſdē deſcēſus ſed bonitas operationis que eſt propter deum tantū eſt terminus ad quē aſcenſus dicti et terminus a quo deſcenſus ſupradicti et bonitas operationis ꝑpter deū et honorem ſimul eſt terminus a quo aſcenſus et terminus ad quē deſcenſus ergo in operatione q̄ eſt propter deū tantū eſt maior bonitas ꝙ̄ in illa q̄ eſt propter deū et honorem ſimul

¶ Septima cōcluſio magnanimus catholicus ni ſi ad hoc aliqua circunſtantia aliter cogat inclinatur honorē contēpnere. probatur quicūqꝫ inclinatur in omni operatione ſua operari et non propter honorē inclinatur honorē cōtēpnere. ſed magnanimus catholicus inclinatur omnē operationem ſuā facere propter deū et nullā propter honorem nec totaliter nec partialiter niſi ad hoc cogat aliqua circunſtātia igit̄ minor ꝓbatur q. magnanimus ex magnanimitate ſua inclinatur ad ponēdum magnitudinē et excellentiā in operatiōe ſua etiā maiorem ꝙ̄ poteſt. Sed catholicus magnanimus ſcit ꝙ operatio ſua erit multo excellentior: ſi fiat propter deū tantū ꝙ̄ ſi fiat ꝑpter deū et honorem ſimul igit̄ et dictū eſt niſi aliqua circunſtantia aliter cogat: ſi em̄ exercitiū virtutis vel ꝓprie vel aliene exigeret vel appeteretur honor aut aliqua alia cauſa rationabilis tunc poteſt magnanimus ꝑpter honorem partialiter vel non vltimate operari. Secundo deꝰ in ratione finis amati amore amicitie multo magis excellit honorē ꝙ̄ honor excedat laudationem vel bona fortune/ ſꝫ magnanimus ꝑpter honorē contēpnit laudationem neqꝫ eam dignā putat quā preſtituat nec totaliter/ nec partialiter operationi ſue. ergo magnanimus catholicus etiā ꝑpter deū contēpnet honorem neqꝫ eum dignū putabit quē vel totaliter vel partialit̄ pſtituat tanq̄ finem operationi ſue. ¶ Octaua cōcluſio magnanimus catholicus congruentie non pcepti debito eſt honoris contemptiuus. patꝫ iſta concluſio ex prima ſexta et ſeptima. ¶ Nona concluſio magnanimus catholicꝰ ex inclinatione magnanimitatis ſue magis eſt honoris contemptiuꝰ ꝙ̄ appetitiuus ꝓbatur qꝛ eius magnanimitati cōuenit regulariter inclinare ad faciendū operationem excellentiorē ꝙ̄ poteſt. ergo ſibi conuenit regulariter inclinare ad agendū ꝑpter deū ꝛ nō propter honorē conſequendū/ ergo et ad contemptū honoris. Operari verō ꝑpter honorē non cōuenit ſibi niſi caſualiter in caſibus lꝫ ſupradictis in q̄bꝰ

Magnanimus inclinatur honorē cōtēpnere.

Sermo argumentum

B

ſcʒ ꝑ honorem ſit promotio virtutis. Secūdo ma
gnanimus catholicus ſcit honorē et alia bona ex
teriora eſſe nulla in cōparatione ad deuʒ/ ergo ex
magnanimitate ſua inclinatur ea contempnere.
¶ Tertio ꝓbatur auctoritate Ciceronis primo li
bro de officijs dicentis. vera aūt et ſapiens animi
magnitudo honeſtū illđ quod maxime natura ſeq̄
tur in factis poſitū nō in gloria indicat principē q̄
ſe eſſe mauult ꝙ̄ videri: etem̄ qui ex errore imperi
te multitudinis pendet hic in magnis viris nō eſt
habendus. ¶ Quarto magnanimus catholic⁹ cō
tempnit illud quod natū eſt impellere ad iniuſtas
operationes: ſed honor quē Cicero glorie nomine
nota dictū ciceronis. significant natus eſt impellere ad iniuſtas opera=
tiones igiť minor ꝓbatur ꝑ illud Ciceronis ibidē
facilie aūt ad res iniuſtas impelliť vt quiſq; eſt al
tiſſimo animo et glorie cupiditate. Qui locus ſa
ne lubricus ꝙ vix inuenitur qui laborib⁹ ſuſceptis
periculiſq; additis non quaſi mercedē rerū geſta
rum deſideret gloriā. Ecce ſnīa viri non caholici:
ſed pagani ꝙ̄ periculoſum ſit deſiderare gloriam
ſiue honorem tanꝙ̄ mercedem laboꝝ ſuoꝝ.
¶ Quinto honor eſt de numero bonoꝝ externoꝝ.
ergo honor eſt a magnanimo magis contēnendus
ꝙ̄ appetend⁹: cōſequentia ꝓbatur ꝑ illud eiuſdeʒ
Ciceronis eodē loco. Omnino foris animus ꝛ ma
gnus duabus rebus maxime cerniť quarū vna in
rerum externarū deſpicentia poniť. ꝛc. Et paulo
poſt. Cauſa aūt et ratio eſt efficiens magnos vi=
ros in priore in eo em̄ eſt illud quod excellētes am
argumētū Buridani 4. ethicoꝝ q̄ſtione. x. mos et humana contēnentes facit. ¶ Sexto illud
eſt magnanimo contēnendū quod libertatē eripit
ani et facit eū quaſi ſeruilē/ ſed cupiditas honoris
eſt huiuſmodi. igr̄. minor ꝓbatur ꝑ illud eiuſdem.
Cauenda eſt etiā glorie cupiditas vt ſupra dixi.
Erit em̄ libertatē ꝓ qua magnanimis viris om̄is
debet eſſe contētio. ¶ Septimo ꝓbatur per illud
Senece. Si vis honeſtus fieri non honorib⁹ adij=
ciendum ſed detrahendū et in alia epiſtola omnia
iſta in que dn̄ʒ caſus exercet ſeruilia ſunt pecunia
corpus et honores/ et ſtatim poſt virtuoſi aūt ta=
lia non appetunt ſed contenunt. ¶ Decima cōclu
ſio magnanimus non ſic contēnit honores vt gra
tis appetat inhonorationes. ptʒ quia inhonoratio
nec bona eſt de ſe nec regulariter ad aliud valere
videtur niſi eſſet violenter illata tunc equanimis
eius tollerantia eſſet multū virtuoſa ac laudabiť.
¶ Contra quartā concluſionē arguiť rationibus
none cōcluſionis ad quas inquantū militare vidē
tur contra eandē quartā concluſionē reſponden=
dum eſt. ¶ Arguitur p̄terea rationibus quibus ni
ti videtur Buridanus primo ſic. operatio honorā
tium eſt bona et virtuoſa operatio/ ꝫ magnanim⁹
debet velle ſibi exhiberi honorē debitū. cōſequen=
tia tenet q2 magnanimus debet velle quoſcūq; a=
lios virtuoſe et iuſte agere. ¶ Secundo magna=
nimus debet velle ꝓximū queq; ad virtutē incen=
di et animari ſed ꝑ hoc ꝙ ſibi redditur honor debi
tus hoc facientes et ceteri etiā hoc ipſum cogno=
ſcentes ad virtutē animanť et incenduntť qđ ꝓba
ri poſſet per illud Saluſtii in exordio belli iugur=
thini. nam ſepe ego audiui quintū maximū publi=
cum ſcipionē p̄terea ciuitatis noſtre preclaros vi
ros ſolitos dicere cū maioꝝ ymagines intuerenť
vehementiſſime ſibi animū ad virtutē accēdi: ſcʒ
neq; ceram illam neq; figurā tantā vim in ſe habē
re/ ſed memoria rerū geſtarū eaʒ flammā egregiis
viris in pectore creſcere nec prius ſedari ꝙ̄ virt⁹
eoꝝ famam atq; gloriā adequauerit. ¶ Tertio vir
magnanimus optare debet vt glorificeť. ſed in ex
hibitione honoris ſeruo dei de⁹ glorificať et hono
ratur ergo honorē ſibi exhiberi appetere debʒ ma
gnanimus. ¶ Quarto ꝑ honorem impenſum viro
magnanimo fit memoria ſibi ſuarū virtutū q̄ eſt ſi
bi delectabilis: ſed magnanimus appetere dʒ dele
ctari in recordatione ſuarū virtutū igiť. ¶ Quin
to quicquid eſt cā amoris in ꝓximum et incendit
ad melius operandū eſt a viro magnanimo appe=
tendū/ ſed honor impenſus magnanimo viro ab a=
liquo eſt cauſa ꝙ ipſe diligat honorantē et incen=
dit ipſum magnanimū ad melius operandū. igiť.
¶ Sexto magnanimus debet appetere quicquid
eſt ornamentū ſue vite et cā et principiū bone fa=
me/ ſed honor eſt ornamentūʒ vite magnanimi/ et
virtutū ſuarū et eſt principiū et cauſa bone fame.
igitur. maior ꝓbatur ꝑ Ari. in de ſecretis ſecreto=
rum vbi hortatur alexandrū vt ad bonā famam ꝛ
gloriosum nomen habēdum elaboret. ¶ Septimo
honor et bona fama multū ꝓſunt ad plurima bo=
na agenda nam p̄dicator eo plures auditores ha=
bet quo fama eius eſt maior et celebrior/ et regi q̄
eſt melioris nominis eo ſubditi magis obediunt.
¶ Ad rationes que adducte ſunt in nona conclu=
ſione. Ad p̄mam dico ꝙ magnanimus non catho=
licus neſcit ꝙ operationē ſuā debeat facere ꝓpter
deū nec ſcit ꝙ operatio ſua eſt excellētior facta ꝓ
pter deū tantū ꝙ̄ facta ꝓpter deū ꝛ honorē ſimul
aut ꝓpter honorē tantū qui ſm̄ Ari. etiā eſt ꝓpter
ſe appetibilis. Sed quia hec ratio fortius milita
re videť contra quintā concluſionē que eſt de viro
catholico Ideo aliter reſpōdetur ꝙ in caſu honor
eſt in exercitiū magnarum virtutū ſicut ꝓbant ra
tiones adducte ex buridano ideo in tali caſu debʒ
appetere honorē et dico tunc ꝙ illā op̄ationē qua
appetet honorem faciet multū excellente ſi appe=
tat honorem ꝓpter deū. Dico vlterius ꝙ magna=
nimus non ſemꝑ tenetur facere ſm̄ inclinationem
ſue virtutis virtus em̄ aliquando inclinat in id qđ
eſt debitum debito congruentie. Aliquando vero
inclinat in id quod eſt debitū debito p̄cepti. Secū
do modo faciendū eſt ſm̄ inclinationem virtutis
ſed non neceſſe primo modo. ¶ Ad ſecundā cōce=
do antecedens et nego ꝯn̄am quia ipſe ſcit ea eſſe
multū vtilia ad exercitiū virtutū tā in ſe ꝙ̄ i alijs
ſcit etiā ea eſſe quedā ornamenta ſue vite. Et idō
poteſt rationabiliter appetere ad omnes auctori=
tates Ciceronis reſpōdetur ꝙ ꝑ cupiditatem glo
rie ipe intelligit immoderatū appetitū honoris vt
patet ꝑ rationes quibus ſuadet non eſſe habendā
hanc cupiditatē et ideo ſi vir catholicus ſciret ꝙ
non niſi difficilime poſſent hunc appetitū modera
re potius deberet fugere honorē ꝙ̄ appetere/ niſi
inde eſſent ꝓuentura magna exercitia virtutum.
¶ Ad tertiā cōcediť minor de honore īmoderato
¶ Ad quartā conceditur antecedēs et ad conſe=
quens dico ꝙ ſm̄ rei veritatem magis debent cō=
temni ꝙ̄ appeti hoc eſt contēptus eoꝝ eſt lauda=
bilior ꝙ̄ appetitus. poſſunt tn̄ recte et laudabiliť
appeti cū ꝑ hec ſit ad virtutes promotio.
¶ Ad quintā concedo minoreʒ de appetitu immo

derato. ¶ Ad ſextam dico ꝙ Seneca vult dicere: ꝙ ſi quis habet moderatum appetitū honoris nō debet addere vt fiat immoderatus. ſed potius detrahendū eſſet qꝛ nō tam cito nec tam malo vitio peccaret detrahendo q̄ adijciendo. ¶ Ad rōnes Buridani contra nonam concluſionē adductas.

Ad rōnes Buridani. ¶ Ad primā concedo antecedēs ⁊ nego conſequētiam. Cum primo qꝛ appetere vt alij ſibi exhibeāt honorem ꝑciſe vt ipſi operentur virtuoſe nō eſt appetere honorem nec deſiderare receptionem honoris ſicut in ſimili chriſtus voluit pati iniuſtam mortem pro ſalute generis humani ⁊ tamē nunq̄ cupiuit ꝙ iudei eum iniuſte occiderent. Cum ſecundo: quia dato ꝙ hoc magnanimus appeteret inq̄tum ſcilicet valet ad promotionem virtutis aliene hoc tamen nō appetit per habitum magnanimitatis: ſed per habitum iuſticie que cadit ſuper honorem ex eo ꝙ in caſu dicto honor continet̄ ſub obiecto iuſticie cum cōtineatur ſub debito.

¶ Ad ſecundam concedo ꝙ in caſu vir magnanimus appetit honorē inq̄tum ſcꝫ eſt in exercitium virtutis ꝓprie vel aliene. ¶ Ad tertiam dico ꝙ in tali caſu honor eſt in augmentū glorie diuine ⁊ pōt rationabiliter appeti. ¶ Ad quartam dico ꝙ magnanimus multis alijs modis poteſt virtutum ſuarum recordari nec video ꝓpter hanc recordationem faciendum eſſe honorē appetendū ſaltem ex habitu magnanimitatis non dico ꝙ actus quo ita appeteretur ceteris circūſtantijs bonis ⁊ laudabilibus poſitis non eſſet bonus. ¶ Ad quintā patꝫ ſolutio. ¶ Ad ſextā dico ꝙ magnanimus catholicus non reponit magnū ornamentū vite ſue in honore ſed ponit in excellentia magnoꝝ et glorioſoꝝ operum et in amore dei et contēptu terrenoꝝ nā cum magnanimus catholicus habeat non tm̄ digna ſꝫ etiā longe excedentia p̄mia maximarū virtutum ſuarū et ſm̄ Ari. honor ſit paruū in operatiōe ad virtutes magnanimi ⁊ non ſit ſufficiens p̄miū. ſed tm̄ recipit quia honorantes nihil maius habēt qđ tribuant/ honorē et terrena contēpnit et in amorē celeſtium p̄mioꝝ totus fertur. ¶ Septima ſoluta eſt. Sed quia rationes facte ad quartā concluſionem videntur eſſe huic none cōcluſioni contrarie ideo ſoluende ſunt. Prima ſatis ſoluta eſt. ¶ Ad ſecūdā cōcedo ꝙ magnanimus etiā catholicus pōt rationabiliter honorē appetere dico tm̄ ꝙ ex habitu ſue magnanimitatis magis inclinat̄ fugere ⁊ cōtempnere q̄ appetere ⁊ delectationem ex honore ꝓuenientē magnanimus paruā ⁊ exilē reputat/ et ideo nō appetit eā ꝑ habitum ſue magnanimitati. ¶ Ad tertiā nego aņs ⁊ ad ꝓbationem dico ꝙ vir catholicus aliter iudicat de felicitate humana immo dico ꝙ vir catholicus plus delectat̄ in actu tollerandi paupertatē et ſollicitudinē vite ꝓpter xp̄ꝫ q̄ non catholicus in affluētia oīm bonoꝝ exteriorum. Si tamen acciperet̄ felicitas humana ꝓ ſtatu quo vita ſit maxime ſibi ſufficiens et non ſolum caret angoribus ſed etiā hiis omnibus q̄ vitam anxiam reddere poſſunt tūc bene eſſent partes hūane felicitatis aſſignate. Catholicus tm̄ magnanimus non tantū optat carere hiis q̄ reddunt vitā anxiā q̄ ipſis vite angoribus et magne felicitatis humane eſſe putant exerceri in equanimi malorū tollerantia. ¶ Ad quartā dico ꝙ apud magnanimum catholicū honor eſt cauſa multū parue delectationis immo nihil exiſtimat eā in cōparatione ad p̄mium eternū et ad excellentiā operationum magnarū. ¶ Ad rationē ante oppoſitū reſpōdeo ꝙ magnanimus cupit laudari vbi laudatio poteſt eſſe in exercitum magnarū virtutū alias nō multū cupit ſaltē ex inclinatione ſue magnanimitatis.

Ad rōnes contra cōcluſionē.

Queritur quarto Utrum

melius ſit honorare q̄ honorari? Arguitur ꝙ ſic. honorare eſt opus virtutis honorari nō eſt opus virtutis. ergo melius eſt honorare q̄ honorari. ¶ In oppoſitum arguitur: qui honoratur eſt melior q̄ qui honorat ergo melius eſt honorari q̄ honorare. ¶ Notandum eſt ꝙ ex queſtione prima ſupponitur quid ſit honor ⁊ qđ modis accipitur. Hic autem accipitur honorare pro impenſione eius rei que eſt ſignum opinionis benefactiue. Tunc ſit prima concluſio. eſſe dignū honorari eſt melius q̄ eſſe dignum honorare ſicut poſſe honorari potētia ꝓpinqua eſt melius q̄ poſſe honorare. ꝓbatur virtuoſius eſt ꝓmeruiſſe aliquid q̄ ſoluere promeritū: ſed eſſe dignū honorari ſiue poſſe honorari potētia ꝓpinqua eſt ꝓmeruiſſe honorem/ honorare vero non eſt niſi ſoluere illud igitur. Secundo ad poſſe vel eſſe dignū honorari requiritur excellēs virtus que animū celſum ⁊ magnum faciat ſed ad poſſe honorare non requiritur aliqua excellens virtus quia iuſticia non ſecundū quemcūq̄ gradum eſt excelleus licet bene ſit neceſſaria. Tertio qui eſt dignus vt honoret̄ multo plus meruit q̄ accipiat qꝛ ſm̄ Ari. in quarto virtuti perfecte non fiet dignus honor ſed qui potēs eſt honorare honorando non tm̄ ſoluit q̄tum dꝫ igit̄. Quarto melius eſt bn̄feciſſe q̄ tribuere ſꝫ aliq̄s eſt potens vel dignus honorari quia benefecit et magnum beneficiū intulit. Aliquis vero eſt potēs honorare quia paratus eſt retribuere etiā minꝰ q̄ accepit igitur. Quinto nullus dignus eſt honorari niſi multis virtutibus ſit excellēter adornatus ſed honorare multi pn̄t ⁊ prompti ſunt in quibus pauce ſunt et exigue virtutes ergo melius eſt eſſe dignū honorari q̄ eſſe potētē ⁊ prōptū honorare. Nota. ¶ Secunda concluſio honoris deliberata ſuſceptio in magnanimo eſt virtuoſa ⁊ laudabilis. probatur omnis actio vel paſſio que ſubordinatur bone ⁊ virtuoſe volitioni eſt virtuoſa ⁊ laudabili ſed honoris deliberata ſuſceptio ſubordinatur virtuoſe volitioni magnanimi qꝛ ſi nō eſſet virtuoſa non eſſet volitio magnanimi ſecundū ꝙ huiuſmodi igitur. Et ne ſit vis in verbis quia forte non haberet̄ illud ⁊ ſtricto rigore ſermonis intelligo per deliberatam ſuſceptionem honoris magnanimi ſuſceptionem honoris omni bona ⁊ laudabilia circunſtātia veſtitam. ¶ Tertia concluſio honoris deliberata tributio viri iuſti eſt virtuoſa ⁊ laudabilis patꝫ vt precedens qꝛ ſubordinatur bone volitioni mentis. ¶ Quarta concluſio nec quelibet honoratio nec quelibet honoris ſuſceptio debiti eſt bona ⁊ laudabilis. ꝓbatur qꝛ honor poteſt exhiberi ⁊ ſuſcipi ꝓpter multas malas circunſtantias propter finem malum loco et tempore indebitis. Quinta cōcluſio ⁊ ſi quodlibet honorare ſit virtuoſum vel vitioſum non tamen quodlibet honorari virtuoſum vel vitioſum cenſendū eſt. Primū patet qꝛ honorare nō poteſt eſſe niſi actio deliberata ꝙ ſi ſine delibe- I.

ratione fiat iam nõ eſt honorare qꝛ non eſt tribue-re aliq̇d ſignũ bñ factiue opinionis. Secũdũ ꝓba tur quia põt inuito exhiberi honor/ põt etiaꝫ exhi beri neſcio et ignorãti ſed in tali honorari neqꝫ vir tuoſum eſt neqꝫ vicioſum cũ oĩs virtuoſe ⁊ vicioſe operans opetur ſciẽs ⁊ volens. igr̃. ¶ Sexta con cluſio nõ quodlibet honorare virtuoſum eſt meliꝰ honorantiꝙ honorari. ꝓbatur quia aliq̇d honora re virtuoſum eſt tm̃ bonũ moraliter. aliq̇d vero ho norari virtuoſum eſt bonũ meritoriũ ſed ꝑ bonum meritoriũ eſt ſimpliciter melius merenti ꝙ ꝑ bonũ tãtũ moraliter bonũ ipſi opanti igr̃. añs ꝓ vtraqꝫ parte ptꝫ in caſu in quo honorãs nõ eſt in gratia licet obſeruet omnẽ conditionẽ requiſitã ad boni tatem moralẽ ſui actus et ille q̇ ſuſcipit honorem eſt in grã et etiã obſeruat oẽs debitas circunſtan-tias. ¶ Septima cõcluſio nõ quodlibet honorare meritoriũ eſt melius ꝙ honorari. ꝓbatur volo ꝙ quis honoret p̄ciſe vt reddat q̇d dꝫ. Alius vero ſu ſcipiat honorẽ tã vt honorans reddat q̇d debꝫ ꝙ vt homĩes cognoſcẽtes iſtũ eſſe dignũ honore cre dãt p̄dicationi ſue et reuocenť a prauitatibꝰ ſuis et fiant prõpti ad obedientiã diuinoꝝ mandatoꝝ. Arguo ſic volitio qua quis vult hũc populũ red-dere q̇d dꝫ reuocari a malis moribus ⁊ p̄ceptis di uinis ſemꝑ inherere eſt melior ꝙ volitio qua quis vult ſoluere q̇d dꝫ p̄cipue cũ illud q̇d ſoluitur non eſt magnũ neqꝫ difficile/ ſed honorare ſubordinať ſecũde volitioni et honorari aliq̇d prime igitur.

¶ Octaua cõcluſio honorari honore magno vir-tuoſe et laudabiliter eſt melius ꝙ honorare hono re magno virtuoſe ⁊ laudabiliter ceteris paribus ꝓbatur qꝛ qui honorať honore magno virtuoſe et laudabiliter moderať cupiditatẽ glorie neqꝫ ꝑ hu iuſmodi honorẽ ita extollitur vt vel plus cupiat ꝙ opꝫ/ vel efferať pluſꝙ oportet vel moueať aliquid iniuſtũ vel vicioſum vel remittať a virtuoſis ⁊ lau dabilibus qꝛ ſi in aliquo hoꝝ peccet tunc nõ ſuſci pit honorẽ virtuoſe ⁊ laudabiliter qui vero hono-rat virtuoſe ſoluit quod dꝫ neqꝫ cauẽdũ eſt ſibi ne ꝑ hoc efferatur nimiũ aut itumeſcat aut ad aliq̇d iniuſtũ impellať. ſed virtuoſus eſt moderare cupi ditate honoris et glorie ꝙ cupiditatẽ retinendi q̃ ſunt alterius. ergo hoc mõ honorari eſt melius ꝙ honorare. Et dixi ceteris paribꝰ qꝛ poſſet aliqua circunſtãtia in honorãte vt puta grã aut aliq̇s cer tus bonus et excellens finis ꝓpter quã honorare illud eſſet melius ꝙ honorari. ¶ Nona concluſio p̄ciſa honoris tributio virtuoſa ⁊ laudabilis ẽ me lior ꝙ p̄ciſa et ſimplex honoris ſuſceptio virtuoſa et laudabilis ceteris paribꝰ ita ꝙ in vtroqꝫ ſit idẽ finis et eedẽ circunſtãtie ſi vnus velit honorare qꝛ iſte dignus eſt honore et ille velit honorari qꝛ pro meruit. ꝓbatur actus quo ſoluiť debitũ eſt ſimpli citer melior ꝙ actus quo debitũ recipiť ceteris pa ribus ſꝫ iſte exhibendo honorẽ ſoluit debitum ille vero recipiendo honorẽ ſuſcipit debitũ igiť. añs ꝓbatur. Tũ qꝛ actus ſoluendi debitũ eſt difficilior ex natura ſua. Tũ quia ex natura ſua eſt penalior lꝫ aliquando ex ꝑſonarũ circũſtantijs aliter ꝯtin gat. Secũdo appetitus ſiue deſideriũ honorandi eſt melior ꝙ deſideriũ honoris: ſed actus honorã-di ſubordinatur volitioni ſiue deſiderio exhibẽdi iſtũ actũ ⁊ receptio honoris ſubordinať appetitui honoris igiť. maior ꝓbatur quia dictũ eſt ſupra ꝙ in honore eſt tã parũ bonitatis ꝙ melius ⁊ virtuo ſius eſt contẽpnere honorẽ ꝙ appetere ⁊ maxime apud viru catholicũ. Tertio volitio qua q̇s vult honorare aliud ẽ ſimpliciter melior ꝙ volitio qua q̇s vult honorari ab alio. ꝗ honoris p̄ciſa et ſim-plex tributio eſt melior ꝙ honoris p̄ciſa ⁊ ſimplex ſuſceptio ꝯñã eſt nota et añs ꝓbať quia velle re-tribuere bñficiũ aliq̇ñ eſt ſimpliciter virtuoſius ꝙ velle beneficiũ ꝓpriũ retribui: ſed q̇ virtuoſe hono rat vult alienũ beneficiũ retribuere. q̇ vero hono ratur vult beneficiũ ꝓpriũ retribui. igr̃. ¶ Cõtra ſeptimã cõcluſionẽ ⁊ octauã argr̃ rõnibus Buri-dani inꝙtũ facere videnť cõtra dictas concluſio nes. ¶ Primo ſic bonũ intrinſecũ meliꝰ eſt bono extrinſeco qꝛ bona extrinſeca ſunt oĩm bonoꝝ mi nima ſꝫ honorare eſt bonũ intrinſecũ honorãti: ho norari vero nõ eſt bonũ intrinſecũ honorato/ ſꝫ ex trinſecũ. igr̃. ¶ Scḋo opꝰ virtutis ẽ meliꝰ honore ſed honorare ẽ opꝰ virtutis. ꝗ honorare eſt meliꝰ ꝙ honor et ꝑ ꝯñs ꝙ honorari: maior ꝓbať qꝛ vir-tus ẽ melior honore ſꝫ opꝰ virtutis ẽ virtute meliꝰ ergo etiã eſt meliꝰ honore. minor ꝓbať. ſcꝫ ꝙ ho-norare eſt opꝰ virtutis qꝛ eſt opꝰ iuſticie. ¶ Tertio honorare reddit honorantẽ meliorẽ honorari non reddit honoratũ meliorẽ: ꝗ honorare eſt meliꝰ ꝙ honorari. maior videť certa cũ honorare ſit opus iuſticie. et minor ꝓbať quia honorãť mortui ſicut viui ꝑ temploꝝ cõſtructionẽ et tñ conſtat ꝙ mor-tui nõ fiũt meliores. Tũ ſcḋo qꝛ cõſtat ꝙ nos red-dimur meliores cũ damus gloriã ⁊ honorẽ deo. et tñ deus ꝑ hoc ꝙ honorať a nobis nõ fit melior. Tũ tertio quia cũ ypocrita honorať a nobis nõ ꝓpter hoc fit melior ſed potiꝰ deterior. ¶ Quarto meliꝰ eſt iuſte bene agere ꝙ iuſte pati ⁊ amicabiliter bñ agere ꝙ amicabiliter bñ pati ⁊ gratuite bñ agere ꝙ gratuite bene pati. p̄mũ hꝫ Ari. v. ethicoꝝ ſm̃ octauo ⁊ nono et tertiũ in quarto/ ſed q̇dlibet ho-norare eſt iuſte bene agere vt ſi ſit ab inferiore vel amicabiliter bñ agere vt ſi ſit a pari vel gratuite bñ agere vt ſi ſit vel fiat a ſuꝑiore q̇dlibꝫ vero ho-norari eſt bñ pati vel iuſte vel amicabiliter vel gra tuite. igr̃. ¶ Quinto argr̃ auctoritate Ari. dicen-tis de honore videť aũt magis ſuꝑficiete nuse ſſe eo q̇d queriť videť eñi in honorantibꝰ magis eſſe ꝙ in honorato ꝓpriũ quidẽ ⁊ q̇d difficile aufertur diuinamus. Et hoc argr̃ ſic honor ꝑ honorare ſit ꝓprium bonũ honorantis ſed per honorari non ſit ꝓpriũ bonũ honorãti ꝗ vniuerſaliter honorare eſt meliꝰ ꝙ honorari. ¶ Sexto honorare inclinat ad hũilitatẽ honorari vero ad ſuꝑbiã ſed meliꝰ eſt q̇d inclinat ad hũilitatẽ ꝙ q̇d inclinat ad ſuꝑbiã igr̃. ¶ Ad p̄mam iſtarũ rñdeo ꝙ rõ illa ſi aliq̇d cõclu dit tm̃ cõcludit ꝙ honorare eſt meliꝰ ꝙ honor cu-ius oppoſitũ non d̓t cõcluſio ſed cõparat honora re ad honorari. honorari aũt non d̓t p̄ciſe honorẽ ſed ſuſceptionẽ eiꝰ vel eſſe eũ cui exhibeť ⁊ q̇ vult ſibi exhiberi. ¶ Ad rationẽ tñ nego maiorẽ ſi vlr̃ intelligať. Dico eñi ꝙ iſta q̃ ſunt bona extrinſeca et maxime q̃ ſunt actus vel paſſiones habẽt boni tatẽ et maliciã ex volitionibꝰ ⁊ nolitionibꝰ intrin ſecis et qꝛ cõtingit aliq̇ñ ꝙ id q̇d eſt extrinſecum alicui ſubordineť meliori volitioni ꝙ illud quod ẽ intrinſecũ ideo non eſt vlr̃ verũ ꝙ bonũ intrinſecũ eſt melius moraliter ꝙ extrinſecũ et ideo ꝑ hoc ꝙ honorari eſt extrinſecũ honorato non põt conclu di vlr̃ ꝙ ſit minus bonum ꝙ honorare.

¶ Ad ſecundam conceſſo primo cōſequēte negat ſecūda conſequentia q2 honorari licꝫ nō ſit actio virtutis eſt tñ paſſio bone volitioni ſubordinata ⁊ aliquando meliori ꝗ̄ honorari ꝙ ſi cōparetur honor ſm ſe ad honorare virtuoſum cōcedit primum cōſequens vt dictū eſt. Iſta aūt ratio niſi exponatur ſm p̄ciſam locutionē faciliter oſtenderet ꝓcedere ex falſis ſm opinionē arguentis dicit em̄ ꝙ honoratio tranſiens non eſt aliud ꝗ̄ honor. Si ergo honorare ſit melius ꝗ̄ honor: honor erit melior ꝗ̄ honor: ſed vult dicere ꝙ dato ꝙ ſit eadē res que ſit honor et honoratio ipſa tamē non eſt ſm ꝙ honor opus virtutis: ſed ſm ꝙ honoratio et ita etiā cōformiter reſpondet ꝑ iſtam p̄ciſiuam locutionē ¶ Ad tertiā concedo de honoratione virtuoſa et ad minorē nego eam de honorari virtuoſo dico em̄ ꝙ q̄ honorē ſuſcipit virtuoſe ꝑ hanc ſuſceptionē ſit melior ⁊ aliqñ adhuc melior ꝗ̄ fiat aliꝰ ꝑ honorare q2 volitio illa virtuoſa ſuſcipiēdi auget habitū virtuoſū ſuſcipiēt. Et ad primā ꝓbationē dico ꝙ illa nihil facit ad ꝓpoſitū q2 illa non agit de honorari meritorio: et tñ ly ꝗ̄ confundit et honorari quod, poſt ipſum ponit diſtributiue. ¶ Ad ſecundā ꝓbationem dico ſimiliter. Dico puta ꝙ deus nō eſt meliorabilis/ immo nec mortui ſaltem meritorie ideo ꝙ honorari non melioret eos non cōtingit quia ſuſceptio honoris non nata eſt reddere ſuſcipientē meliorem/ ſed q2 iſti de quibus arguit non ſunt nati fieri meliores. ¶ Ad tertiā ꝓbationē dico ꝙ in ypocrita non eſt ſuſceptio honoris virtuoſa/ hoc em̄ bene cōcludit ꝙ aliq̄d honorare eſt aliquo honorari melius ſed non cōcludit ꝙ quodlibet honorare virtuoſum ſit meliꝰ ꝗ̄ honorari quia iſta equiualet huic q̄libet honorare virtuoſum eſt quolibet honorari melius ꝓpter cōfuſionē diſtributiuā factam ꝑ ly ꝗ̄. ¶ Ad quartā dico ꝙ ipſa eſt ꝓ vltima concluſione. Et ita ad eā reſpondet concedēdo antecedēs et cōſequens ceteris paribus/ ſꝫ q2 ille qui honorat poteſt multa laudabilia intēdere ſuſcipiendo honorē que non intēdit honorās: ideo in tali caſu ſuſceptio honoris ꝓpter volitionē cui ſubordinatur eſſet melior ꝗ̄ honoratio. ¶ Ad quintam dico ꝙ Ari. ibi cōparat honorē ad honorantē et ad honorantū et vult ꝙ honor eſt magis ꝓpriū bonum honorantis ꝗ̄ honorati q̄d poteſt intelligi dupliciter. Unomodo ꝙ honor eſt ſubiectiue i honorante et non: et ſubiectiue in honorato ⁊ hoc nō videtur vniuerſaliter verū quia nō eſt verū de magnis honoribus qui ꝑmanent poſt actū honorantis ſicut ſunt ſacrificia ymagines. ⁊c. talia em̄ nec in honorāte nec in honorato. Alio modo poteſt intelligi ad hunc ſenſum ꝙ honor magis eſt in poteſtate honorantis ꝗ̄ honorati et hoc verū eſt quātumcūq꜄ em̄ quis ꝓmeruerit honorē ſibi exhiberi ab aliquibus in poteſtate tamē eoꝝ eſt exhibere ⁊ frequenter non eſt in poteſtate illius qui ꝓmeruit ꝙ ſibi exhibeatur. Et hoc intendit Ari. et aperte ꝓbat per hoc ꝙ in honoribus nō cōſiſtit felicitas quia opus eſt quod ꝓprie felicitatis ſic debet eſſe ꝓpriū felici ꝙ ſit in poteſtate eius. Et ꝑ hoc etiā concluditur ꝙ debet eſſe intrinſecum. Dico aūt ꝙ quātumcūq꜄ honorari non ſit in poteſtate honorati ſuſceptio tamē honoris ſubordinatur alicui bone volitioni que eſt in poteſtate honorati ēt ſibi intrinſeca et quando iſta volitio eſt melior ꝗ̄ illa cui ſubordinatur honoratio tunc ſic honorari eſt melius ꝗ̄ honorare. ¶ Ad ſextā dico ꝙ honorari ſubordinatū virtuoſe volitioni inclinat ad humilitatem et non ad ſuperbiam et ꝗ̄tumcūq꜄ inclinet ex ſe ſi tamen actus ſit rōne moderatus non propter hoc ſit deterior. ſed tanto videtur melior ꝗ̄to difficilius eſt ipſum ad mediū reducere et hoc eſt pro octaua cōcluſione. ¶ Contra nonā concluſionem arguit ſic. quod debetur deo et maioribꝰ ſm ꝙ maiores eſt melius eo quod ꝑtinet ad minores ſm ꝙ minores/ ſed honorari debet deo et maioribus ſm ꝙ maiores honorare vero ꝑtinet ad minores ſꝫ ꝙ huiuſmodi. igitur. Secūdo quod eſt appetibilius et delectabilius eſt melius ſed honorari eſt appetibilius ꝗ̄ honorare q2 videmus maiores ⁊ in dignitatibus cōſtitutos appetere honorari ⁊ non honorare et etiā ſm Ari. p̄mo rethorice. honor eſt delectabiliſſimoꝝ. igitur. Tertio magnanimus magis deſiderat honorari ꝗ̄ honorare ergo ſimpliciter melius eſt honorari ꝗ̄ honorare. antecedens ꝓbatur ꝑ Ari. in quarto qui dicit ꝙ magnanimi deſpectores videntur et ꝙ magnanimus bñficiatus verecūdatur/ hoc aūt non eſt niſi quia tenetur honorare beneficientē. tum etiā quia magnanimus vult excellere ſed honorari excellentis eſt ⁊ honorare ſuperceſſi. igitur. Quarto p̄mium eſt melius merito ſꝫ honorari eſt p̄mium virtutis ergo eſt melius ꝗ̄ virtus et ꝑ conſequens eſt melius ꝗ̄ honorare Quinto q̄d eſt liberius eſt melius ꝗ̄ id q̄d eſt ſeruilius ſed honorari eſt liberius et honorare ſeruilius ergo honorari eſt melius ꝗ̄ honorare. minor ꝓbatur quia ſeruus tenetur dn̄m honorare. et non econtra. Sexto quod cōuenit ſoli bono eſt melius ꝗ̄ id q̄d conuenit tam bono ꝗ̄ malo ſed honorari ꝯuenit ſoli bono. honorare aūt tam bono ꝗ̄ malo igitur minor ꝓbatur ꝑ Ari. dicentē ſm veritatem aūt bonus ſolus honorandus: tā boni aūt ꝗ̄ mali tenentur honorare ſuperiores ſuos. Septimo ſi ſic ſeq̄retur ꝙ rex deberꝫ magis velle honorare ꝗ̄ honorari ſed hoc eſt falſum q2 tunc ſubuerteretur ordo reipublice. ¶ Ad primā reſpōdeo negando maiorē ſi intelligatur vniuerſaliter ſed bene verū eſt ꝙ illud vel eſt melius vel originē habet ex aliq̄ meliori bono. Ita eſt aūt ꝙ licet honorare ſit melior actus ꝗ̄ honorari ad ſenſum vltime concluſionis tamen in eo qui honoratur eſt aliquid excellētius ꝗ̄ in eo qui tenetur honorare. patet etiam in ſtantia cōtra maiorem nā ſeruū diligi a rege ē melius ſeruo ꝗ̄ regem diligi a ſeruo ſit bonum rep̄i. Aliter ſoluit Buridanus ꝙ maior eſt vera de his que maioribus et minoribus intrinſece inſunt ſed non de his q̄ maioribus extrinſece ſunt extrinſeca denominatione. ¶ Ad ſecundā dico ꝙ aliq̄d dicit appetibilius ⁊ delectabilius dupliciter. vnomodo ex ꝓpria bonitate et ſic concedo maiorē ceteris paribus. aliomodo ex aliqua cā antecedente vel effectu cōſequente. et ſic ego nego. Et ad minorē dico ꝙ honorari virtuoſum non eſt ex ſe deſiderabilius nec delectabilius ꝗ̄ honorare virtuoſum ſꝫ tantū ex conditione et qualitate ꝑſonarū quā honorari et honorare cōſequuntur ſcꝫ ex eo quod eſt eſſe dignū honorari vel etiā ex effectu conſequente ſicut cū dixit Ari. ꝙ honor eſt delectabiliſſimorum ſubdit cauſam quia ꝑ hoc ſit fantaſia ꝙ ille ē ſtudioſus. Aliter dicitur ꝙ honor inter bona exte

[Left margin:] ...pliciter ...paratur ...ans ...ato.

[Right margin:] Rōnes Buridani. vbi ſu. q̄ſtio. 9.

[Right margin:] Solutio Buridani.

riorū eſt delectabiliſſimoꝝ ſed nō ſimpliciter quia opera virtutū ſunt delectabiliora ſed hoc nō ſufficit quia nō comparo honorē ad honorare ſ; honorari virtuoſum ad honorare virtuoſum. ¶ Ad tertiam dico ꝙ magnanimus catholicus non magis deſiderat honorari ꝗ honorare loquendo ſemper de honorari ⁊ honorare ad ſenſum tertie cōcluſionis et de honorari ab hiis a quibus debet ⁊ honorare eos quos debet/ ſed dico ꝙ magis deſiderat beneficiare ꝗ beneficiari ⁊ hoc cōcludunt ꝓbationes et michil aliud vt pꝫ intuenti nec verecundatur bñficiari quia recuſat honorare ſed q; magis appetit bñficiare ꝗ beneficiari ideo magis appetit honorari ꝗ honorare. ¶ Ad quartā reſpōderet catholicus ꝙ honor non eſt p̄miū virtutis/ ſed beatitudo eterna aūt aliud bonū honore mai⁹ puta gratia q̄ dicitur p̄miū ſaltē de congruo ⁊ ſi honor ſit p̄miū virtutis non eſt niſi p̄miū accidētale et non eſſentiale. nō oportet aūt tale p̄miū eſſe melius virtute nō catholicus aūt diceret ꝙ maiorē veritatem habet de p̄mio cōdigno et ſufficiente/ ſed non de inſufficiēte. Et ad minorē diceret ꝙ honor non eſt p̄miū virtute condignū ſicut expſſe habet Ari. et frequenter ſuperius eſt allegatū. Uirtuti pfecte inquit non fiet condign⁹ honor. ¶ Ad quintam cōceditur maior ceteris paribus: et negatur minor de honorare et honorari virtuoſis ⁊ laudabilibus nullū eīn opus virtuoſum eſt ſeruile ſed bñ verū eſt ꝙ honorari debet alicui ex nobiliori et liberiore conditione ꝗ honorare. Et ꝓpter hoc recte honorari dicit liberius ⁊ honorare ſeruilius q; vnū oritur ex beneficiare qđ eſt nobilius et aliud ex bñficiari quod eſt ſeruilius. ¶ Ad ſextam nego maiorē vniuerſaliter ſed bene eſt verū de illo quod ponit nobiliorē et excellentiorē conditionem in eo cui cōuenit ꝗ aliud. Et iſte oēs rationes ſunt pro p̄ma cōcluſiōe ꝓ maiori parte. ¶ Ad vltimā dico ꝙ duplex poteſt eſſe in rege actus honorādi. vnus cōueniens maieſtati regie. alius diſconueniens de ſecūdo dico ꝙ illud non eſt virtuoſum ideo de illo nō eſt concluſio de p̄mo dico ꝙ actus honorādi cōueniens regi poteſt eſſe laudabilior ꝗ ipſa honoris ſuſceptio. et hoc ſi cōparantur actio et paſſio p̄ciſe inter ſe ſīm intellectū vltime concluſionis ꝑ talem aūt honoratione non ꝑuertitur ordo reipublice ſed magis ſtabilit ⁊ augetur. Et hec de q̄ſtione

Poſt hec inquirendum

eſt de nonnullis virtutibus q̄ ad aliquib⁹ dicūtur ꝑtinere ad magnanimitatem vel fortitudinē tanꝗ partes. vtrū hoc verū ſit de oībus aut de nullis aut de quibuſdā quidē ſic aut de quibuſdā nō? Et prio q̄rit de fiducia vtrū ſit ſpēs magnanimitatis? ¶ Arguit ꝙ non. Oīs magnanimitas eſt magnoꝝ operatiua ſed fiducia ſīm ꝙ eſt diſtincta ab aliis partibus fortitudinis nō eſt magnoꝝ operatiua cū hoc ꝑtineat ad magnificentiā ergo fiducia nō eſt ſpecies magnanimitatis

Fiducia quid ſit.

¶ In oppoſitū ſunt Tullius Macrobius ⁊ andronicus vt ſupra patuit. ¶ Notandū eſt ꝙ vt ſupra patuit fiducia non eſt aliud ꝗ ſpes bene ſe habendi circa ardua ⁊ difficilia hmōi aūt ſpes importat duos actus. vnū voluntatis qui eſt velle ſiue deſiderare operationē arduoꝝ et difficiliū. Alium rationis qui eſt eſtimatio firma et certa ꝙ talia ardua et difficilia ſufficiemus agere/ primus actus eſt p̄ncipaliter ſignificatus ꝑ fiduciā. ideo fiducia ſicut et ſpes eſt voluntatis habitus et non rationis. ſecūdus eſt cō notatus ꝑ fiduciā et ideo ſecundus actus nō eſt fiducia ſ; eſt actus ſine quo act⁹ voluntatis nō eſt fiducia ita ꝙ ſi quis deſideraret magna adminiſtrare et nō eſtimaret certitudinaliter ſe poſſe bene ⁊ cōmode ea adminiſtrare tunc talis non haberet fiduciā. Dixi aūt ꝙ talis eſtimatio deb; eſſe firma quia ſi eſſet tenuis ⁊ infirma nō ſufficeret ad fiduciam. Dixi aūt certa quia ſi eſſet firma et incerta potius cauſaret temeritatē ꝗ fiduciam. ille eīn eſt temerarius potius ꝗ fideſqui quia falſe eſtimat poſſe ſufficere magnis reb⁹ tractandis eas adminiſtrare deſiderat. Ex quib⁹ patet ꝙ fiducia eſt per quē quis optat magna ⁊ difficilia gerere que ſe bene et laudabiliter geſturum firmiter et certe exiſtimat: et non puto ꝙ Tullius aliud voluerit intelligere cū diffiniens fiduciā ait. Fiducia eſt per quā magnis et multū honeſtis rebus multū ipſe animus in ſe fiducie certa cum ſpe collocauit. vbi improprietas quedā diffiniendi ē in hoc ꝙ fiduciā ꝑ fiduciā diffinuit: et etiā per ſpem certā que eadē fiducie eſt. Sed ſīm thomā fiducia eſt quoddā robur ſpei ꝓueniens ex aliqua cōſideratione que facit vehemētē opinionē de bono aſſequendo. Ex quibus verbis pꝫ ꝙ fiducia includit illa duo q̄ diximus pꝫ etiā ꝙ fiducia non eſt aliud ꝗ certa ſpes cū ſit robur ſpei. Sed parcendū eſt Ciceroni. Tū quia magis in diffinitionibus dandis ornatū oratorium ꝗ rigorem artis diffinitiue obſeruare voluit. Tū quia tū fecit libros illos rethoricoꝝ erat iuuenis vt teſtatur in libro de oratore vbi non multū ꝓbat hmōi rethoricoꝝ libros et hoc idē de eo teſtatur Quintilianus. ¶ Notandū ſecūdo ꝙ fiducia accipit dupliciter. Unomodo ꝓ omni ſpe certa bene ſe habendi circa difficilia. et hoc modo fiducia in omni virtute reperiri poteſt. Alio modo accipitur fiducia pro ſpe certa bene ſe habendi circa difficiliū et arduarū rerum adminiſtrationes: et iſta videt eſſe cōtenta ſub priore ſicut inferius ſub ſuperiore. ¶ Prima cōcluſio: fiducia p̄mo modo dicta non eſt ſpecies magnanimitatis. pꝫ quia repitur in omni virtute pōt eīn aliqs certo ſperare et fidere ſe bene geſturū ea q̄ pertinent ad iuſticiā aut ſe continenter victurū/ aut ſe euaſurū in doctum theologū/ aut ſe vota alicuius religionis obſuaturū. ¶ Secūda ꝯcluſio fiducia ſcđo mō dicta eſt ſpecies magnanimitatis. ꝓbat. fiducia hmōi per ſe ad aliquē virtutē ſub qua eſſentialiter et tanꝗ inferius ſub ſuꝑiore continet: ſed nulla eſt ad quā hoc modo ꝑtineat niſi magnanimitas. igr. minor eſt certa quia reſtricta eſt ſignificatio eius ad materiā magnanimitatis vt pꝫ intuenti. et maior ꝓbatur quia act⁹ fiducie eſt act⁹ per ſe virtuoſus/ ergo habitus eſt ꝑ ſe virtus. Aut ergo fiducia ſignificat habitus plurimarū virtutū ſicut fiducia prime modo dicta et hoc non cum reſtricta ſit ad materiā magnanimitatis: aut ſignificat habitus tantū ad vnā virtutē ſc; ad magnanimitatem ꝑtinentes ⁊ tūc habetur intentū

¶ Tertia ꝯcluſio actus fiducie primo modo dicte poſſunt elici ab habitu magnanimitatis mediate: vel immediate. pꝫ ꝑ illud quod ſupra declaratū eſt ꝙ ad magnanimitatē ꝑtinet quicq̄d in vtraqꝫ

virtute magnuȝ/ ⁊ ibi require declarationē huius:
¶ Quarta concluſio ꝑter fiduciā nō eſt ponēda ſe
curitas tāꝙ̃ aliquid ad magnanimitatē pertinēs.
ꝓbat ſecuritas nō eſt aliud ſm Thomā cōtra quē
ponit̄ iſta cōcluſio quā ꝑfecta quies animi a timo
re ſed habita fiducia habet̄ perfecta quies a timo
re ꝗ ꝑter fiduciā nō exigit̄ ſecuritas minor ꝓbat̄
qꝛ ſi nō habet̄ perfecta quies a timore habet̄ ad=
huc timor perturbās. ſi habet̄ timor ꝑturbās ſiue
inquietans nō habet̄ certa ſpes qꝛ certa ſpes au=
fert timorē inquietatē ⁊ ꝑturbātē. ſi nō habet̄ cer=
ta ſpes nō habet̄ fiducia vt ex diffinitione fiducie
⁊ ex ſupradictis ptȝ ꝗ ſi nō habet̄ ꝑfecta quies a
timore nō habet̄ fiducia ⁊ ꝑ ꝯñs ex oppoſito ꝯñtꝫ
ſi habet̄ fiducia habet̄ perfecta quies a timore et
per ꝯñs habetur ſecuritas. Secundo ſm eundem
Thomam qui habet fiduciā hȝ quoddā robur ſpei
cū vehemēti opinione de bono ꝯſequendo hec eñi
verba eius ſunt. ⁊ ideo inquit qꝛ fiducia importat
quoddā robur ſpei ꝓueniēs ex aliqua cōſideratio
ne q̄ facit vehementē opinionē de bono aſſequēdo
inde eſt ꝙ fiducia ad magnanimitatē ꝑtinet. Sed
q̄ hȝ robur ſpei cū vehemēti opinione de bono aſſe
quendo hȝ ſecuritatē de aſſecutione illius boni qꝛ
tunc ceſſat timor igit̄. Tertio om̄e virtuoſum ꝑ ſe
expulſiuū deſperationis eſt ſecuritas: ſed fiducia
vel certitudo ſpei eſt aliq̇d virtuoſum ꝑ ſe expulſi=
uū deſperationis qꝛ implicat ꝙ quis ſimul ſperet
vel fidat ⁊ deſperet igit̄ dixi autē in maiore virtuo
ſum qꝛ audacia ⁊ temeritas expellūt deſperationē
ſed ipſa nō ſunt virtuoſa Eadē aūt maior ꝓbatur
per Thomā dicentē ꝙ ſecuritas ex ꝯñti pertinet
ad magnanimitatē inꝙ̃tū expellit deſperationem
ſecuritas ꝗ expellit deſperationē ꝗ quodlȝ virtuo
ſum qđ expellit eā eſt ſecuritas ſed inſtabis qꝛ opi
nio ꝓbabilis expellit deſꝑationē/ ⁊ tñ ꝯſtat ꝙ ipſa
nō eſt ſecuritas. Rñſum q̄re. Quarto oīs pars ma
gnanimitatis ē fiducia/ magnificētia/ paciētia/ vel
ꝑſeuerātia: ſed ſecuritas nec ē ꝑſeuerantia nec pa
ciētia nec magnificētia ꝗ ſecuritas eſt fiducia ma=
ior eſt nota ex diuiſione Tullij quā etiā recipit bea
tus Thomas ⁊ ſm quā ꝓſequitur de partibus ma
gnanimitatis. ſed ſecuritas nec magnificentia eſt
nec paciētia nec ꝑſeuerantia ꝗ ſecuritas eſt eadē
fiducie. Quinto nā idem doctor vbi agit de parti=
bus fortitudinis dicit ꝙ ſecuritatē quā ponit Ma
crobius cōprehendit Tullius ſub fiducia: ſed Ma
crobius per magis ſpecialia diſtinxit ergo fiducia
eſt ſuperius ad ſecuritatē ergo nō fuit diſtinguen
da ſecuritas cōtra fiduciam. Sexto ſecuritas aut
dicit actū intellectus aut volūtatis. ſi volūtatis
tūc vel eſt volitio ſimplex reꝝ arduaꝝ adminiſtrā
darū/ aut eſt volitio imperatiua executionis. ſi ſꝫ
ipſa nō eſt diſticta a magnificentia/ ſi ꝑmū tunc cū
cōnotet ex parte intellectus certitudinē quandā
de adminiſtratione bene gerenda tūc eſt eadē ſpei
ſi autē ſit actus intellectus tunc nō videt̄ eſſe niſi
certitudo de hmōi adminiſtratione gerenda ⁊ hoc
eſt quod dicebamus eſſe cōnotatatū per fiduciaȝ.
Si aūt dicas ꝙ dicit excellentiorē gradū certitu=
dinis aut igitur importat gradus certitudinis ſm
ſpēm differentes aut non/ nō primū qꝛ nō videtur
ratione cuius poſſet aſſignari hmōi differētia ſpe
cifica certitudinū. ſi ſcđm ergo nō differunt ſpē.
¶ Quinta concluſio ſufficientia quā importat fi=
ducia nec diuinum nec humanum ſecludit auxiliū
probatur primum qꝛ actus ſecluderetur diuinum
auxilium non eſſet fiducia ſed temeritas. tum quia
nullus pōt eſſe actus magnanimitas meritorius
ſine gratia tum qꝛ ſecundū Aug. nullus pōt eſſe a=
ctus bonus moraliter ſine ſpirituali adiutorio dei
vt loco ſuo oſtendet̄ Scđo ꝓbatur per illud ſcđo
ad corin. iij. Fiduciā autē habemus per ieſum xp̄m
ad deum nō ꝙ ſimus ſufficientes cogitare aliquid
a nobis quaſi ex nobis: ſed omnis ſufficientia no=
ſtra ex deo eſt. Ad cuius ꝓbationē adducende eſ=
ſent oēs auctoritates Auguſtini. Ambro. Caſſia=
ni et alioꝝ ſacroꝝ auctorū quibus dicunt nos nec
tentationes ſuperare poſſe nec bonis actibus in=
cumbere niſi deo ſpecialiter adiuuāte. ſed quia ē
alius locus ideo nunc taceo. ſecūda pars ꝓbatur
ſufficientia audacie ⁊ ſpei non excludit humanum
auxiliū ergo nec ſufficientia fiducie. cōſequentia
videtur manifeſta ⁊ maxime de audacia honeſta et
laudabili de qua Ari. agit ſecundo rethorice: ⁊ an
tecedens ꝓbatur per eundem ibidem dicentem ꝙ
quis ad audaciam mouet̄ ꝓpter multitudinē ami=
corum potentiū et pecuniarum/ ⁊ ſi inquit exiſtere
ipſis vt puta plura ⁊ maiora quibꝰ excedētes timē
di ſunt. hec autē ſunt multitudo pecuniaꝝ ⁊ robur
corporis ⁊ amicoꝝ. ¶ Sexta cōcluſio fiducia ſiue
fidentia nō ſic ſpecialiter reſpicit finem intantū ꝙ
propter bonum finis det forti vel magnanimo ſe=
curitatem audendi in aggrediendo difficilia que
concluſio poſita eſt ꝯtra Albertum qui per hoc di
ſtinguit fidentiā a magnanimitate/ fidentia enim
eſt q̄ dicta eſt/ magnificentia reſpicit magnitudinē
difficilis ⁊ ardui dicit autem ꝙ fiducia ⁊ ſecuritas
ſunt partes fidentie cōfidentia autē eadē fidentie
eſt niſi ꝙ nominat eam vt dicit aggregatū ex fidu
cia ⁊ ſecuritate ⁊ addit ꝙ fiducia dicit ꝑſumptio=
nem ꝑueniēdi ad finē/ ⁊ ſecuritas addit certitudi=
nem ſpei ex ꝯſcientia habitus boni in aīa/ fidentia
vero ſiue ꝯfidentia dicit vtrūqꝫ. hec opinio multa
dicit quaꝝ quedā ſunt volūtaria q̄dā dubia ⁊ q̄dā
falſa. volūtaria ſunt q̄ ponit circa diſtinctionē iſto
rum terminoꝝ/ fiducia ⁊ fidentia maxime cū apud
nullū auctorem videant̄ diſtinctus habere ſignifi=
cationes: ⁊ ꝑterea videt̄ ponere idemptitatē ſigni
ficationis inter fidentiā ⁊ ꝯfidentiā ⁊ tñ aliquam
differentiā exprimit niſi qꝛ cōfidentia nominat eā
vt dicit agregatū ex vtroqꝫ qđ nō minus tñ facit
fidentia ꝙ̃ ꝯfidentia/ nec hoc tñ cōuenit cū his q̄
dicunt ꝙ ꝯfidentia in malū ſonat: fiducia vero ſem
per in bonū qꝛ tñ credimus ſm auctores antiquos
non eſſe inter fiduciā ⁊ fidentiā diſtinguendū ideo
diximus fiduciā et actū voluntatis ⁊ actū ratiōis
includere. Dubia ſunt q̄ dicit ꝙ certitudo ſpei ex
ꝯſciētia boni habitus in oīa generat̄/ dubiū eſt ei
de quo bono habitu intelligat et an de vno aut de
multis ſi de vno ſolo habitu ītelligat puta de habi
tu magnanimitatis falſum eſt. non eñi aliquis per
ſolum habitum magnanimitatis redditur potens
adminiſtrare res arduas ergo nec ex illius ſolus
habitus conſcientia generatur fiducia. Secundo
qꝛ magnanimitas generat̄ ex actibus magnanimi
tatis ⁊ fortitudo ex actibus fortitudinis: illi aūt ꝑ
mi actus nō fiebant ſine actibus fidentie qꝛ ſi for=
titudo habitus nō eſt ſine fidentia habitu ita nec
actus fortitudinis ſine actu fidētie. ſꝫ ꝯſtat ꝙ ta=

S
Contra al
bertum.

Differen=
tia alberti
inter ꝯfidē
tiam ⁊ fidu
ciam.

les actus fidentie pꝛecedentes generationẽ fortitudinis habitus nõ habebant certitudinẽ cauſatã ex ꝯſcientia boni habitus fortitudinis in aĩa qꝛ talis habitus nondũ erat genitus igiť. Si autẽ per habitum bonũ intelligat multitudinẽ bonoꝝ habituum hoc adhuc nõ videť verum. nã aliquis ex libertate voluntatis ⁊ viribus naturalibꝰ et ſtudioſa diligẽtia gerere põt ⁊ adminiſtrare oĩa que põt mediantibꝰ habitus naturalibꝰ/ alias neceſſe eẽt ꝙ habitus ꝓcederet actũ qď fſm eſt. Tũ ſcďo qꝛ lꝫ ſm Ari. magnanimitas nõ ſit ſine alijs virtutibus nõ opꝫ tñ habitus aliaꝝ virtutũ eſſe genitos ante ꝙ̃ habeať actus magnanimitatis: ſꝫ ideo magnanimitas coexigit neceſſario alios habitus qꝛ magnanimitas gñať cũ habenť actꝰ circa materias aliaꝝ virtutũ. Preterea qꝛ vel ly ex dicit cauſam ꝓciſam ⁊ adequatã vel inadequatã. Si dicat cauſam inadequatã adhuc currit ꝓcedens ratio. Si dicat cauſam adequatã tunc fſm eſt/ ex cõſcientia eñ oĩm eoꝝ hmõi certitudo fidẽtie ex quibus cauſatur facultas adminiſtrandi recte res arduas nõ oritur ſed hmõi: facultas nõ ſolũ cauſať ex habitibus animi ſed etiam ex habitibus corporis ex diuicijs ex amicis ⁊ alijs auxilijs. Et ideo verius cau-
Thomas vbi ſupꝛa articu. 6. ſam huius certitudinis btũs Thomas expꝛeſſit cũ ſit Robur ſpei ꝓuenire ex aliqua cõſideratione ꝙ̃ facit vehemẽtem opinionem de bono aſſequendo. Aliud fſm oñdetur in ꝓbatione cõcluſionis. ⁊ ideo ꝓbatur ꝯcluſio pñt eſſe aliqui duo magnanimi vel fortes diſpares habitus animi et corporis ⁊ facultatibus agendo ardua qui dubitãt vtrũ debeãt ſuſcipere aliquã arduã adminiſtrationẽ quoꝝ vnus ratiocinando ⁊ diſcurrẽdo concludit ꝙ bene põt ⁊ ſufficit eam adminiſtrare/ ⁊ alius ꝯcludit ꝙ ipe nõ ſufficicit ⁊ tñ cõſtat ꝙ finis in ipſis eſt vnus ⁊ idem ergo certitudo aggrediẽdi ardua nõ ꝓuenit ex bono finis. Et hec ratio ſine difficultate videť ꝯcludere ꝙ nõ ꝓuenit ex eo tanꝙ̃ eſt cauſa adequata ita ſcꝫ ꝙ nõ oĩs magnanimꝰ ideo ſecurus eſt bñgeſtuꝝ aliquã arduã adminiſtrationẽ qꝛ eã intendit adminiſtrare ꝓpter bonũ finẽ. Scďo qꝛ hoc videť contradicere alteri dicto eiuſdẽ quo dicit ꝙ hmõi certitudo ꝓuenit ex cõſciẽtia boni habitus in ani-
Argumenta thome vbi ſupꝛa. art. ſexto ⁊ ſeptimo. ma. Tertio bonus finis eſt communis oĩbus partibus magnanimitatis ⁊ fortitudinis: ꝫ fidẽtia non ſpecialius reſpicit bonũ finẽ ꝙ̃ magnificentia vel alia ſpecies eius. ¶ Contra ſcďam cõcluſionem. arguiť ſic fidentia diciť a fide ſed fides eſt virtus theologia ⁊ nõ ſpẽs magnanimitatꝭ ꝫ nec fidẽtia. ¶ Secundo fidentia eſt eadẽ ſpei ſed ſpes eſt virtus theologica igitur ⁊ fidentia. Tertio carere timore magis pertinet ad fortitudinẽ ꝙ̃ ad magnanimitatẽ ſed fiducia videť eſſe timori oppoſita ſm illud Iſa. xij. fiducialiť agã ⁊ nõ timebo. ¶ Quarto ꝓmũ nõ debetur niſi virtuti ſed fiducie debeť ꝓmiũ ſm illud ad Heb. tertio nos ſumus xpi ſi fiduciam ⁊ gloriã ſpei vſqꝫ in finẽ firmã, retineamus ergo fiducia eſt virtus diſtincta a magnanimitate. Et cõfirmatur auctoritate Macrobij qui fiduciã magnanimitati cõdiuidit. ¶ Quinto fiducia connotat certitudinem. ſed magnanimitas non connotat hmõi certitudinẽ ergo fiducia nõ eſt ſpecies magnanimitatis. ¶ Sexto oĩs magoanimitas eſt volitio magnoꝝ imperatiua executionis: ſed fiducia nõ eſt volitio magnoꝝ imperatiua executionis ergo fiducia non eſt magnanimitas.

¶ Septimo actus ſimplex et actus imperatiuus executionis ad eandẽ virtutẽ pertinent ergo fiducia ⁊ magnificentia non differunt ſpecie ⁊ per ꝯñs nõ ſunt diuerſe ſpecies magnanimitatis. ¶ Ad primam negatur minor ſi vniuerſaliter intelligať: fides eñ accepta vt dicit vehemẽtiã opinionis quomõ accipiunt eam naturaliter loquentes nõ eſt virtus theologica ⁊ ꝓterea negatur ꝯñs. nam ꝙ̃uis fiducia de qua Apoſ. loquiť ad Hebꝛe. iij. includat fidẽ theologicam: eſt tamen diſtincta virtus a fide theologica ita ⁊ fiducia moralis a fide naturali ꝙ̃uis tñ hec connotanter per nomẽ fiducie. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ ſpes accipitur tripliciter vnomõ pꝛo firma expectatione beatitudinis ex gratia et meritis. ⁊ ſic nẽgo maiorem et concedo minorem. aliomõ pꝛo volitione operandi difficilia cum certitudine bene ſe habendi in hmõi operatione ⁊ ſic nego tam maiorẽ ꝙ̃ minorẽ accepto nomine fiducie ſecundomõ/ tertiomõ pꝛo hmõi deſiderio adminiſtrandi ⁊ gerendi ardua cũ certitudine bene ſe habendi in hmõi adminiſtratione ⁊ ſic ꝯcedo maiorẽ ⁊ nego minorẽ. ¶ Ad tertiã nego maiorẽ fortitudo eñ ꝓpꝛie dicta eſt ablatiua timoris bellici: magnanimitas aũt timoris ꝗ ꝓuenit ex arduitate grauiũ adminiſtrationũ. ⁊ ad minorẽ cõcediť ꝙ fiducia eſt oppoſita timori ꝑturbãti ⁊ diſtrahẽti. ſꝫ nõ ẽ oppoſita timori excitãti ⁊ ſollicitãti nec talẽ timorẽ auffert ſpes/ imo nec ſecuritas. ¶ Ad quartã cõcedo maiorẽ ⁊ minorẽ ſed ex hic nõ poteſt ꝯcludi, niſi ꝙ fiducia eſt virtus et nõ ꝙ ſit magnanimitate diſtincta Auctoritas tamen Apoſ. potius videtur intelligenda de fiducia que eſt ſpes theologica et ꝙ ly et teneť expoſitiue. nec valet quod dicit Thomas ꝙ fiducia importat quendẽ modum ſpeť quia fiducia eſt ſpes roborata ex aliquis firma opinione qꝛ poſſet queri quid per modum ſpei intelligat. aut eñ intelligit ipſam ſpem. aut aliud a ſpe: ⁊ ſi aliud aut intrinſecum aut extrinſecum et faciliter deducerentur membra ego autem vt pꝛius dico ꝙ fiducia non eſt aliud ꝙ̃ ſpes ſed non identificatur cuilibet ſpei ſed illi tñ que habet certitudinem firmã ꝯiũctã ⁊ ſi hoc itelligat ꝑ modũ ſpei nõ ꝯtradico. ¶ Ad quintam dico ꝙ argumentũ petit difficultatem illam logicã. ſi oporteat ꝙ genus ſit cõfuſe cõnotatiuum oĩm eoꝝ ꝗ cõnotať per ꝙ̃lꝫ ſpẽm eius. ꝙ ſi dicať ꝙ non ꝯſtat ꝙ ꝯñs argumẽti non vꝫ. Si dicať ꝙ ſic dicať ꝯñter ꝙ hmõi certitudo connotatur per magnanimitatem ꝯfuſe ſicut res conotate per ſpẽs ꝯfuſe conotať per genera. ¶ Ad ſextã nego maiorem imo dico ad vnã ſpẽm magnanimitatis pertinet volitio ſimplex ad aliam pertinet volitio imperatiua executionis ⁊ ꝙ ſm has volitiões poſſunt ſumi diuerſe ſpẽs magnanimitatis. ¶ Ad ſeptimã vel intelligis ꝙ pertinent ad eandem virtutem ſm ſpẽm ⁊ ſic ego nego et dico ꝙ illi actus ſunt ſpẽ differẽtes ⁊ ꝙ aliquid eſt obieceũ vnius. ſ. actus imperatus quod nõ eſt obiectũ alterius vel intelligis ad eandem virturem ſecũdũ genus ⁊ ſic concedo. ſed cum hoc ſtat ꝙ ibi ſunt diuerſe ſpẽs. ¶ Contra quartã concluſionẽ aꝛ. ſecuritas ꝑtinet ad fortitudinem ergo ſecuritas eſt aliquid pꝛeter fiduciam antecedens ꝓbatur qꝛ ſecuritas importat quietẽ ꝙ̃dã a perturbatione timoris ſꝫ quietẽ a ꝑturbatiõe timoris maxime facit fortitudo igiť.

Secundo ſecuritas contraria eſt magnanimitati ergo ſecuritas eſt aliquid ꝑter fiducia. añs ꝓbaẜ q: magnanimitas facit curã de rebus magis ⁊ honeſtis/ ſed ſecuritas hmõi curaꝫ aufert cũ ſecurus ſcdm yſi. dicaẜ quaſi ſine cura. aſſumptũ ꝓbatur ꝑ illud Apo. ij. ad thi. ij. Sollicite cura teipm ꝓbabilẽ exhibere deo. Tertio ſecuritas eſt ꝟtutis premium ergo ſecuritas nõ eſt virtus ꝯña tꝫ q: nõ eſt idẽ virtus et virtutis ꝑmiũ. añs ꝓbaẜ ꝑ illud Job ſi iniquitatem abſtuleris de foſſa ſecurus dormies. ¶ Quarto ſecuritas in hoc cõſiſtit ꝙ nulli aĩmi ꝑturbationi neqꝫ homini neqꝫ fortune ſuccũbaẜ: ſed fiducia nõ ꝯſiſtit in hmõi rebus ğ ſecuritas nõ eſt eadẽ fiducie. ¶ Quinto fiducie ꝓprie opponiẜ deſperatio ⁊ nõ timor ſed ſecuritatis ꝓprie opponiẜ timor ⁊ nõ deſperatio. ğ ſecuritas nõ ẽ eadẽ fiducie ¶ Sexto de rõne ſecuritatis eſt certitudo ſꝫ de rõne fiducie nõ eſt certitudo ğ ſecuritas nõ eſt eadẽ fiducie. maior ꝓbaẜ q: qui nõ eſt certus nõ eſt ſecurus neqꝫ ab omni cura explicitus. ⁊ minor ꝓbatur q: circa cõtingẽtia ⁊ voluntaria nõ eſt certitudo. ¶ Ad primã negaẜ añs accepto noĩe fortitudinis cõiter ⁊ noĩe ſecuritatis ſtricte eo mõ quo dictum eſt de fiducia ⁊ ad ꝓbationẽ ſupra rñſum eſt ⁊ dictũ ꝙ timor bellicus bñ pertinet ad fortitudinẽ ſꝫ ad magnanimitatẽ ꝑtinet timor q̃ incidit circa arduarum reꝝ adminiſtrationẽ ⁊ nõ ſolũ timor adminiſtrationis imo timor mortis eſt incommodorum. ¶ Ad ſcdam nego añs de illa ſecuritate quã eãdẽ fiducie diximus. ⁊ ad ꝓbationẽ diſtingo vel quod facit curã perturbantẽ ⁊ deiciẽtẽ vel ꝙ facit curã excitantẽ ſi ꝑmũ nego maiorẽ ⁊ ꝯcedo minorem. ſi ſcdm cõcedo maiorẽ ⁊ nego minorẽ. auctoritas autẽ Apoſ. intelligiẜ de cura excitante ⁊ non deiciente. Ad tertiã reſpondeẜ ꝙ ſecuritas põt accipi dupliciter vnomõ ꝓ ſecuritate patrie ⁊ ꝑmiũ ꝓ premio eſſentiali aut conditionibus eius ſic concedo añs ⁊ ꝯñs lꝫ forte ꝯña nõ valeat. ⁊ ad ꝓbationẽ negareẜ aſſumptũ ⁊ forte ab aliquibus dicereẜ ꝙ operationes beatifice ſunt eq̃ virtuoſe aut plus q̃ꝫ nõ lꝫ nõ ſint eq̃ meritorie. ſi autẽ acciperẽẜ ſecuritas ꝓ carẽtia timoris qui frequẽter ꝓuenit ex hoc ꝙ minus ẽ ſibi male cõſcius/ ſicut videẜ accipere Job cõiſciam eñ quã replet iniquitas multis reꝝ difficultatibus ⁊ ꝑturbationibus angitur ꝯcedo añs de ꝑmo accidẽtali ⁊ nego ꝯñam ⁊ ad ꝓbationẽ dico ꝙ aſſumptũ eſt flm. nã ſicut vna iniquitas eſt detrimẽtũ reſpectu alteri⁹ ita ⁊ vna virtus reſpectu alterius ſed quicq̃d ſit in illa auctoritate nõ accipiẜ ſecuritas ꝑciſe eomõ q̊ hic accipiẜ ſꝫ videẜ habere ſignificationẽ magis ꝯmunẽ. nã q̃ abſtulerit oẽm iniquitatẽ ſecurus dormiet/ nõ ſolũ illa ſecuritate q̃ dicta eſt ſed etiã ſecuritate q̃ haberi põt circa reꝝ arduaꝝ adminiſtrationẽ: per hoc ꝙ talis fidẽtius diuinũ auxiliũ ſperat qꝺ eſt ad res diuinas agẽdas ſufficientiſſimũ. ¶ Ad quartã nego minorẽ lꝫ eñ in alijs cõſiſtãt ⁊ fiducia ⁊ ſecurites. nã ſi quis in adminiſtratione grauiũ reꝝ vel ꝑturbationi/ vel homini vel fortune ſuccũbere formidaret ille nec ſecuritatẽ nec fiduciam bene gerẽdi habẽt. ¶ Ad quintã dico ꝙ tã fiducie q̃ꝫ ſecuritati opponũẜ ⁊ deſperatio ⁊ timor perturbãt ac deiciẽs: neutri autẽ opponiẜ timor excitans. nã ſi ponaẜ deſperatio aut timor deiciens nec habeẜ fiducia nec ſecuritas. ¶ Ad ſextam dico ꝙ duplex eſt certitudo ſcilicet naturalis ⁊ de illa negatur maior. alia eſt moralis ⁊ iſta eſt duplex. quedam circa agibilia in vniuerſali ⁊ de iſta iterum negaẜ maior. alia eſt circa agibilia in particulari ⁊ de iſta concediẜ maior ⁊ negatur minor/ ſecuritas eñ ⁊ fiducia dicunt circa particulare agibile illam moralem certitudinẽ q̃ de particulari agibili vt in plurimum haberi põt qualis certitudo habeẜ in ꝓmiſſis et obligationibus ex ſoluendis q̃ꝫuis tñ in his multo maior põt eſſe certitudo ꝙ in adminiſtratiõe rerum arduaꝝ q: hmõi adminiſtrationes ex pluribus cauſis impediri poſſunt q̃ꝫ ꝓmiſſoꝝ ſolutiones. Ad rõnẽ añ oppm̃ negatur maior ⁊ dico ꝙ aliqua magnanimitas eſt magnoꝝ ſperatiua ⁊ aliqua magnoꝝ operatiua ⁊ de hoc ſatis habitum eſt in prioribus. Duplex c… certitu…

Queritur Utrũ magnificentia ſit ſpecies magnanimitatis.

Queritur Utrũ magnificentia ſit ſpecies magnanimitatis. et videẜ ꝙ nõ q: magnificentia eſt virtus a magnanimitate diſtincta. ergo nõ eſt ſpẽs magnanimitatis. añs ꝓbatur per Ari. quarto ethicoꝝ. In oppoſitum eſt Tullius qui enumerat magnificentiã inter partes magnanimitatis/ hoc idem etiam facit Macrobius ⁊ Androticus. A Notandum eſt ꝙ magnificentiam accipiẜ dupliciter. vnomõ ꝓ habitu quo nos bene habem⁹ in magnis ſumptibus gratis faciendis. ⁊ hocmõ magnificentia eſt virtus circa pecunias exiſtẽs diſtincta a liberalitate et magnanimitate et alijs virtutibus. Secundo mõ accipitur magnificentia pro virtute operatiua excellentium ⁊ arduoꝝ factoꝝ vtilitatem aliquã publicam concernentiũ. de magnificentiã primo dicta non eſt queſtio ſed de magnificentia ſecundomõ. dicta. ¶ Prima concluſio magnificentia eſt ſpecialis virtus. ꝙ ſit virtus ꝓbatur rationibus quibus ſupra de magnanimitate ꝓbatũ eſt. ꝙ ſit virtus ſpecialis ꝓbatur nã ratione materie magnanimitatis ab omnibus virtutibus alijs a magnanimitate diſtinguiẜ. diſtinguiẜ ꝑterea ab alijs ſpẽbus magnanimitates. magnificentia eñ ſcdm ꝙ eſt per ſe virtus eſt volitio arduarum adminiſtrationum imperatiua executionis: fiducia aũt non eſt imperatiua executionis ⁊ ita magnificentia habet actum exteriorẽ ꝓ obiecto ⁊ non fiducia aut ſi habeat non tñ eodemmõ habet q: nõ habet eum tanq̃ꝫ actum imperatũ ſed tanq̃ꝫ actum ſperatum. pacientia autẽ ⁊ perſeuerantia q̃ pñt impedire hmõi adminiſtrationem pro obiecto. ꝙ autẽ magnificentia ſit imperatiua executionis ꝓbatur per diffinitionem quam de ea aſſignat Tullius magnificentia inquit eſt rerum magnarũ et excellarũ cum animi ampla ac ſplendida ꝓpoſitione agitatio ac adminiſtratio/ conſtat enimꝙ nullus agitat atqꝫ adminiſtrat ardua niſi imperet adminiſtrationem arduoꝝ. Et hoc intelligit Tullius perſplendidem ꝓpoſitionẽ id eſt per ſplendidũ ꝓpoſitum. Propoſitum enim rerum arduarum ac difficiliũ dicitur ſplẽdidum cum eſt executionis imperatũ. ¶ Scda cõcluſio. nõ oĩs magnificẽtia eſt circa magnos ſumptus. ꝓbaẜ in xp̃o fuit excellẽtiſſima magnificẽtia ⁊ illa nõ fuit circa magnos ſumptus igiẜ/ mior eſt certa q: nõ legim⁹ xp̃m mag̃s aliq̃s ſumpt⁹ feciſſe: ⁊ maior ꝓbaẜ ꝑ illud pſal. Eleuata ẽ magnificẽtia tua ſuꝑ celos de⁹ vbi magnificẽtia

pro natura excellentiſſime magnificat ponit/ neqꝫ
puto ibi magnificētiam naturalē dignitatē ipſius
nature ſignificare. ſed ſigt ip̄am excellentiſſimam
virtutē magnificentie in anima xp̄i exñtem q̄ etiā
habuit excellentiſſimas operationes. nam ſi aliqđ
opus dicat̄ arduum ex fine qꝛ. ſ. finis eius eſt bonū
excellēs et multū cōmune nullū inter oīa humana
opera fuit magis arduū cū per opus magnificum
xp̄i totū humanū genus ereptū ſit de poteſtate ru
giētꝫ leōis collata ſint eidē oīa ſacramēta ſalutis
⁊ preparata ſit ei ſufficienter eterna beatitudo. ſi
ex difficultate operis ꝯſtat ꝙ nullū vnqꝫ fuit opus
difficilius nec eſſe pōt de cōmuni lege q̄ꝫ ſe tot la=
boribus tot ſudoribus tot cōtumelijs tot cruciati
bus in tanta libertate ac innocenzia ꝓ alienis cō=
moditatibus ⁊ nullomō ꝓ ſua ſe ſubdere. ideo be=
ne ⁊ rationabiliter vocauit hec opera ac etiā ha=
bitus ex quibus manauerūt/ aut qui ꝑ hec genera
ti ſunt magnificentiā/ ⁊ dicendo ip̄am magnificen
tiam eleuatam eſſe ſignificauit ſimul naturā q̄ ele
uata eſt ſuper celos ⁊ cām potiſſimā huius eleua=
tionis ſcꝫ ip̄am magnificentiā. ⁊ hoc cōiter inten=
dunt auctores ſacri aut aliquid ſimile cū ꝓ cōcre=
to ponunt abſtractū ac ſi diceret̄ ꝙ eleuatio ſuper
celos non cōuenit nature ſm ꝙ natura eſt: ſed ſm
ꝙ eſt magnificentiſſimis operibus adornata. Se=
cundo ꝓbatur cōcluſio per illud qđ habet̄ in pſal.
ſanctitas ⁊ magnificentia in ſanctificatione eius/
et exo. xv. magnificus in ſanctitate/ cōſtat autē ꝙ
hec magnificentia non cōſiſtit in magnis ſumpti=
bus: ſed in geſtione operis ſancti difficilimi et ar=
duiſſimi ⁊ vtiliſſimi. Et ideo nos in eodem pſalmo
ad laudem huius magnificentie paulopoſt idem ꝓ
pheta imittat ⁊ exponit opus ip̄m illuſtriſſimum ⁊
magnificentiſſimū dicens dicite in nationibus qꝛ
dñs regnauit a ligno. Ex quo patet ꝙ opus illud
quod habuit in cruce fuit illud opus excellētiſſime
magnificentie de quo loquitur: ⁊ ideo hanc magni
ficentiam eſſe dicit in ſanctificatione eius non qui
dem ea qua ſanctificatus eſt ſed qua nos ſanctifi=
cauit. Et ꝓpter iſtas cauſas magnificētia fuit in
eo excellentiſſimo gradu ſcꝫ in gradu heroico qꝛ
opus illud magnificentie ſue excellebat non ſoluꝫ
cōmunē facultatē hominū ſed etiā facultatē eorū
hominū qui maxime inter ceteros pñt res arduas
⁊ illuſtres adminiſtrare. ¶ Tertia cōcluſis. magni
ficentia de qua hic loquimur eſt ſpēs magnanimi=
tatis ꝓbatur quia magnanimitas ſignificat oīa q̄
ſignificant̄ ꝑ magnificentiā ⁊ eodēmō ita ꝙ que in
recto ſignificant̄ per magnificentiā etiā in recto
ſignificant̄ ꝑ magnanimitatē ⁊ que in obliquo etiā
in obliquo ⁊ nō ecōtra qꝛ multa ſignificat magna
nimitas que nō ſignificant̄ per magnificentiam qꝛ
magnanimitas ſignificat ea que ſignificant̄ per fi
duciam ⁊ alias ſpecies etiā ſcꝫ deſideriū arduorū
operum que tñ nō ſignificant̄ per magnificentiā.
Scđo omnis virtꝰ per ſe operatiua magnoꝝ ope=
rum eſt magnanimitas. ſed magnificentia iſto mō
accepta eſt virtꝰ operatiua magnoꝝ ergo magni=
ficentia eſt ꝑ ſe magnanimitas. maior ꝓbatur per
diffinitionem magnanimitatis quā ponit Ari. pri=
mo rethorice. ¶ Quarta cōcluſio magnificentia
quā ponit Cicero partē fortitudinis vel magnani
mitatis nō ſe habet ad magnanimitatē ſicut ſecū
daria virtus ad principalem. ꝓbatur qꝛ ipſa eſt vt

Opera xp̄i fuerūt magnifica.

dictum eſt ſpecies magnanimitatis igitur. Scđo
magnificentia cōuenit in materia cū magnanimi=
tate ⁊ nō excellitur ab ea ergo ipſa nō ſe habet ad
magnanimitatem ſicut ſcđaria virtus ad principa
lem ꝯñā tenet qꝛ ſm Thomam cōtra quē ponitur
iſta cōcluſio ideo magnificētia eſt ſpecies magna
nimitatis vel fortitudinis qꝛ nō cōuenit cum ea in
materia ⁊ ipſa dicit̄ ſcđaria virtus ⁊ fortitudo di=
citur principalis quia exceditur a fortitudine eoꝙ
fortitudo habet difficultatem propter diſpendium
quod imminet perſone et magnificentia ꝓpter di=
ſpendium rerum. Et in hoc iudicio meo decipitur
beatus Thomas putans ꝙ Tullius ⁊ Macrobiꝰ
et Andro. cum dicunt magnificentia eſſe partē for
titudinis accipiant eam ꝓ virtute directiua circa
magnos ſumptus quod nō eſt verꝫ. Sed accipiunt
eum mō ſupradicto in qua ſignificatione cōſtat ꝙ
ipſa eſt circa materiā magnanimitatis et nullomō
exceditur a magnanimitate/ imo ꝙ ita per ſe ipſa
eſt magnanimitas ſicut homo eſt animal. ¶ Quin
ta concluſio. non quorūlibet difficilium ac magno=
rū volitio vel operatio eſt magnificētia. ꝓbat̄ vir=
iuſtus puſillanimis interdum facit difficilia opera
iuſticie/ ⁊ ea non facit per magnificentiam: ſed per
habitum iuſticie igitur. Secundo ſtat aliquem ca
rentem magnanimitatem habere multas alias vir
tutes ſecundum gradum excellentem inclinantes
ipſum ad magna opera magna ⁊ dificilia/ ergo nō
omnis magnorum volitio ⁊ operatio ad magnifi=
centiam partium añs ꝓbabitur cum quereretur de
connexione virtutum. ¶ Secunda concluſio ope
ra magna ⁊ difficilia q̄ pertinēt ad aliquam admi
niſtrationem grauem publicam ⁊ honorabilem per
tinent ad magnificentiam. publicas adminiſtra
tiones appello pontificatum/ cardinalatum epi=
ſcopatum/ imperium/ regnum/ ducatū/ comitatum
prefecturā/ legationē ⁊ omnia hmōi. ¶ Pro decla
ratione huius concluſionis. Eſt aduertendum ꝙ
apud morales phōs frequenter dubitatum vtruꝫ
actus aliquos exteriores ſibi ꝓprios magnanimi
tas ſiue magnificentia haberet. Opinio Thome ē
ꝙ in vnaquaqꝫ virtute magnum opus ſecūdum ꝙ
hmōi pertinet ad magnanimitatem vel faciendo/
vel qualitercunqꝫ operando ipſum ita tamen ꝙ cir
ca hoc opus magnanimitatis reſpicit ſolam ratio
nem magnitudinis. Sed alie virtutes ſi ſint perfe
cte magnum operantur nō tamen principaliter di
rigunt intentionē ſuam ad magnum/ ſed ad id qđ
eſt proprium vnicuiqꝫ virtuti magnitudo autē cō=
ſequitur ex quantitate virtutis. Et ita ſecundum
hanc opinionē opus magnum iuſticie aut manſue
tudinis habet duo habet enī ꝙ ſit opus magnum
et ſecundū hoc fit a magnanimitate/ habet ſecūn=
do ꝙ ſit opus iuſticie. et hoc modo fit ab habitu iu
ſticie. iſta opinio non videtur mihi vera. tum p̄mo
qꝛ ſi ſic ſequeretur ꝙ omne opus magnum ſecūdū
quod magnum fieret a magnanimitate aut ſaltem
eſt generatiuum ꝓxime ⁊ immediate magnanimi=
tatis conſequens eſt falſum ⁊ contra quartam cō
cluſionem. ¶ Tum ſecundo quia magnanimus fa=
ciendo opus iuſticie per magnanimitatem ſuam/
non ſolum conſiderat magnitudinē operis ſed etiā
conſiderat ꝙ eſt opus bonum ⁊ virtuoſum ad iuſti
ciam pertinens aut ad māſuetudinē aut aliquā ali
ma virtutē neceſſariā vel notabiliter vtile ad ge=

Tho. 2.2. q̄.134. art.4.

C

Publice adminiſtrationes.

Conditio[…] facto[…] operanti[…]

Tho. 2.2. q.129. ar.4.

D

Contra Thomam

E

rendam adminiſtrationē ſuſceptum ergo magnanimitas non preciſe facit illud opus ſecundum ꝙ magnū nec dirigit magnanimus ꝑciſe intenſionē ſuam ad magnitudinē operis. Antecedēs ꝓbatur qꝛ ſi magnanimus ꝑciſe cōſideraret rōnem magni in opere ſuo tunc ratio boni eſſet ei impertinens ⁊ per ꝯñs ꝑ eodē haberet facere opus prauus ⁊ bonum dum tñ̄ eſſet magnum. Et ptꝫ ꝯñā qꝛ ſi ratio boni ſit magnanimo. ſm ꝙ hmōi pertinēs magnanimus eam in opere ſuo cōſiderat. Tertio aut intelligis ꝙ magnanimus ꝓducit magnitudinē operis iuſti ⁊ iuſtus ꝓducit ipſam ſubām operis ſm ꝙ eſt debitis circunſtātijs veſtita. Et hoc nō qꝛ magnitudo operis nō eſt q̄ntitas ſuperaddita rei magne ſꝫ eſt ipſa operatio magna ſicut arduitas opis nō eſt niſi opus arduum ⁊ difficultas non eſt opus difficile, ergo eſt in intelligibile ꝙ ab vna ꝓducatur vnum ⁊ ab alia ꝓducatur reliquum/ aut intelligis ꝙ magnanimus producit vtrūqꝫ et iuſtus ꝓducit vtrūqꝫ: ſed magnanimus non fert ſm ꝙ hmōi intentionem ſuam niſi ad magnitudinē et iuſtus nō fert ſm ꝙ hmōi intentionē ſuam niſi ad id qđ eſt ꝓpriū illi virtuti ſcꝫ ad hoc ꝙ faciat opus cōformiter ad rectā rōnē. Cōtra quē modū dicēdi currit ratio ꝑcedēs qꝛ ex hoc indiſſolublr ſequit ꝙ magnanim⁹ nō plus ſm ꝙ hmōi bene operat q̄ꝫ male, cū ratio magni quā tm̄ intendit magnanim⁹ ſaluet tam in malis q̄ꝫ in bonis operationibus Scđo magnanimus ſm ꝙ magnanimus ſcit opus ſuū eſſe ꝯforme rōni ꝗ magnimus nō tm̄ fert intētionē ſuā ad magnitudinē operis ſed etiā ad bonitatē. Et añs ꝓbat p Ari. in. ij. ethicoꝝ dicentē ꝙ ad hoc ꝙ quis virtuoſe operet requirit ꝙ operet ſciens ⁊ eligēs. Tertio magnanimus operās magnū opus iuſticie attigit de facto ſubſtantiā operationis iuſte bñ circunſtātionatā: aut ergo attingit eam ꝑter intētionem: aut ex intentione: aut cōtra intentionē. Nō tertiū vt cōſtat qꝛ alias oīs magnanimus operās iuſte eſſet malus qꝛ intēderet operari nō iuſte. nec ꝑmū qꝛ quicquid fit ab aliquo ſcienter ⁊ ex lectione fit ex intentione ſed magnanimus ſciēter et ex electione attingit ſubſtātiā operis iuſti ergo attingit eam ex intētione. maior eſt manifeſta ⁊ minor ꝓbatur qꝛ magnanimus ſm ꝙ hmōi attingit ſubſtātiam operis iuſti ex deliberatione ergo ſcienter et ex electione qꝛ aut attingit opus illud caſualiter aut naturalr aut ex electione. nō ꝑmum nec ſm qꝛ magnanimus nō agit ſm ꝙ magnanimus caſualiter nec naturalr ergo ex electione. ¶ Preterea magnanim⁹ interdū iudicat ꝙ ad bñ gerendā adminiſtrationē ſuſceptā neceſſe eſt ſibi i aliqua certa materia facere op⁹ arduū iuſticie ergo magnanimus cū ponit ſe ꝯformare iudicio prudētie directiue operū magnanimoꝝ pōt velle facere op⁹ arduum iuſticie. ſed oīs volēs facere opus arduū iuſticie nō tm̄ dirigit intentionē ſuam ad opus ſm ꝙ magnū ſed etiā dirigit eam ad opus ſm ꝙ iuſtum igitur magnanimitas nō ſolū dirigit intentionem ad opus ſm rationē magni. Et tñ aduertendū ꝙ dupliciter pōt intelligi ꝙ magnanimus dirigit intentionem ſuam in opus iuſtum vel manſuetū ⁊c. vnomodo ſecundū cōmunem rationem iuſti ⁊ manſueti et ſic de alijs et ſic eſt verum. Aliomodo ꝙ magnanimus per habitum magnanimitatis ⁊ prudentie ad eam pertinentis ponat mediū in opere iuſto ⁊ veſtiat opus illud circūſtantijs ſibi debitis ⁊ ſic eſt ſlm̄ eſt qꝛ hoc nō pertinet ad magnanimitatem ſed ad iuſticiā ⁊ alias virtutes alias/ ꝓ omnibus virtutib⁹ ſufficient vna. Et hāc puto eſſe ſententiā Thome ⁊ cum nihil aliud voluiſſe dicere q̄lꝫ vera ſit tñ deficit in hoc ꝙ ſm eam omne opus magnum ſm ꝙ magnum eſt opus magnanimitatis. ⁊ contra hoc poſita eſt hec ſeptima concluſio.

¶ Pro qua eſt aduertendū ꝙ magnanimitas ſm oēs philoſophos morales ⁊ theologos eſt virtus circa honores exiſtēs. Poſſum⁹ aūt multipliciter deficere in appetēdo honores. vnomō cū incubuimus alicui graui adminiſtrationi ꝓpter quā deberetur nobis honor alicuius dignitatis nos tñ vel maiorem petimus vel dignā negligimus ⁊ ſm aliquos iſte actus magis partium ad iuſticiam diſtributiuam ⁊ iniuſticiam oppoſitā q̄ꝫ ad magnanimitatem ſcđm alios vero pertinet ad magnanimitatem. Aliomodo cum appetimus honorem annexū gerēde nō ſufficim⁹ aut cū ſufficim⁹ adminiſtratiōi alicui admiſtrationi cuitñ adminiſtrationi gerēde ⁊ nihilominus honorē ipm̄ ꝓpter laborē aut pericula aut ꝓpter diffidentiā quēdā recuſamus. Tertiomō cum iam ſuſcepimus honorē ⁊ dignitatē cui annexa eſt adminiſtratio ⁊ tñ negligēter hmōi adminiſtrationē gerim⁹ neqꝫ q̄ntum vtiliter poſſum⁹ huiuſmodi adminiſtrationē ꝑficimus ſꝫ per negligentiam noſtram aut per torporē noſtrum res pluribus communis multa detrimēta ſuſcipit. Cōtra hec vicia magnanimitas animū noſtrum firmat ⁊ ſtabiliter ⁊ ita erigit mentē noſtrā vt nō ſinat nos neqꝫ torpore neqꝫ imprudentia neqꝫ paruitate deeſſe adminiſtrationi quā ſuſcepimus. dico ergo qđ opera magna nō pertinent ad magnanimitatē ꝑciſe ſecundū ꝙ magna aut difficilia ſed ſecundū ꝙ ſunt opera valentia ad aliquē grauem adminiſtrationem quam ſuſcepimus gerendam ⁊ ꝑficiendā ita ꝙ ſi cauſa epiſcopatus vel legationis ſuſcepte incumbat opus magnum iuſticie faciendum/ tunc magnanimitas legati elicit primo actum quo vult legationē bene adminiſtrare ⁊ gerere ⁊ nullomō a bona adminiſtratione deuiare ⁊ qꝛ recta ratio dictat ꝙ ſine opere magno iuſticie et arduo non pōt bene geri legatio imperat voluntas mediante habitu magnanimitatis opus excelſum iuſticie/ tunc voluntas ſi habeat habitum iuſticie inclinatur mediante illo habitu iuſticie partialiter ad inquirendum medium iuſticie in illo opere ⁊ debitas circūſtantias illius operis ⁊ ratio mediāte habitu prudentie hanc inueſtigationē facit Si autē hos habitus nec voluntas nec ratio habeāt tūc ratio mediante acumine ſuo inquirit ⁊ cōſiliatur ac cōcludit circunſtantias ⁊ mediū operis iuſti et volūtas obtemperat ⁊ ita hoc opus iuſticie magnum eſt ꝑceptiue a magnanimitate ſecūdum ſcꝫ q̄ꝫ arduum eſt ⁊ valet ad adminiſtrationē grauem gerendam. Eſt autē regulariter elicitiue ab habitu iuſticie et ab alijs virib⁹ executiuis quia magnanimitas ſm Ari. non fit ſine alijs virtutibus poſſibile eſt tñ in caſu ꝙ fit a voluntate et dictamine prudentiali actuali. Tunc ꝓbatur concluſio illa ſola opera ꝑtinēt ad magnanimitatē quibus homo dignificat ſe honoribus quib⁹ eſt dignus: ſed per ſola opera magna q̄ ad aliquaꝫ publicam adminiſtrationem pertinent homo dignificat ſe honoribus quibus

Septia cō cluſio. Multiplex defectus in appetitu honoris.

Reſolutio autoris.

Probatio. 7. ꝯcluōis.

dignus eſt/ ergo illa ſola opera ꝑtinent ad magnanimitatem. maior probatur per diffinitionem magnanimitatis: et minor ꝓbatur opera magna que non pertinent ad aliquam adminiſtrationē non dependent ex aliqua honorifica dignitate nec in operando ea operans habet reſpectū ad quecūꝗ honorem vel ſuſceptum vel ſuſcipiendum neꝗ attemptando eam dicit caymus neꝗ non attemptando dicitur puſillanimis quēadmodum de operibꝰ alicui adminiſtrationi honorabili cōiunctis cōtingit manifeſtū eſt eñ ꝙ ille qui aſſumit. honorem cuias adminiſtrationi ſufficere nō pōt manifeſte eſt caymus ⁊ ambitioſus ille autē qui retinet honorē cuias adminiſtrationi negligit ſatiſfacere licet etiā ſufficere poſſit eſt etiam caymus ⁊ ambitioſus/ nō dicimur autem magnanimi ab hoc preciſe qꝛ facimus opus magnuꝫ alicuius virtutis puta iuſticie vel manſuetudinis vel liberalitatis ꝗ̃ tuncūꝗ etiā intentionē noſtram ad difficultatem ⁊ magnitudinem operis feramꝰ. Oportet ergo ꝙ dicamur magnanimi faciendo aliquod magnum opus ad aliquam grauem. adminiſtrationem publicā ꝑtinēs.

¶ Octaua concluſio magnificentie virtuti non reſpondent alique operationes exteriores ꝓprie diſtincte ab operationibus iuſticie ⁊ prudentie ⁊ manſuetudinis ⁊ aliarum virtutum. probatur iſta concluſio qꝛ quecūꝗ operatio magnificētie detur manifeſte oſtendetur ꝙ illa pertinet ad aliquam aliā virtutem ⁊ ꝙ ad eam cauſaudā poteſt concurrere aliquis aliorum habituum moraliū vel intellectualium. Confirmatur quia a philoſophis moralibꝰ nulla aſſignatur operatio exterior magnificentie preter operationes aliarum virtutū. poſſet etiā induci per ſingulas ſpecies nam adminiſtratio epātus non exigit aliquā operationem exterioreꝫ que non pertineat ad aliquam alium virtutum nec adminiſtratio legationis nec dignitas regie maieſtatis. Et ad hunc ſenſum puto itellexiſſe. Ari. cū ait ꝙ magnanimitati ꝓprium eſt quod eſt in vnaquaꝗ virtute magnū. Dixi autē operationes exteriores qꝛ magnificētia habet ꝓprios actus interiores nō ſolū ſpē ſed etiā genere diſtinctos ab actibus interioribꝰ aliaꝝ virtutum qui hñt obiecta diſticta ab obiectis aliarum virtutū. nam ſi ſit ꝯſida aliqua dignitas conſequimur eam conſiliando nobis beniuolos faciēdo eos ad quos pertinet collatio huiuſmodi dignitatis: hmōi autē cōſiliatio ac cōparatio beniuolentie prudentia fit ac ſuadendi ſciencia ſi quis legationē grauē ſuſceperit eam ꝑficiet operationibus q̃ vel ad iuſticiā vel ad prudentiam vel ad peritiam litterarum pertinent aut his omnibus ſimul Ex quibus omnibus pꝫ ꝙ volitio magni operis iuſti ad magnanimitatē ꝓprie pertinēt et volitio eiuſdē operis pertinēt ad iuſticiā licꝫ differant ſpecie vel genere: tñ eis eadē operatio exterior non ſolū ſpecie ſed etiā numero reſpondet pꝫ

Duplex volitio, iuſticie.

ex dictis. Dixi autē in pma parte ꝓprie pertinens ad magnanimitatem. eſt eñ duplex volitio iuſticie ad magnanimitatē pertinēs vna q̃ habet oēs circunſtantias pro obiectis puta volitio ꝗ̃ volo hoc opus iuſticie difficile ⁊ arduum tanꝗ̃ multū vtile/ aut neceſſariū ad legationē ſuſceptā honorifice ꝑficiendā hoc loco hoc tēpore hoc mō ⁊c. ⁊ iſta volitio ꝓprie pertinet ad magnanimitē qꝛ licet ſint aliqua obiecta cōmunia magnanimitati ⁊ iuſticie ſcꝫ locus tp̄s ꝑſona ⁊ multa alia: tñ ſunt etiā aliqua ꝓp̄a magnanimitati puta finis ꝓximꝰ ſcꝫ legatio honorifice perficienda ⁊ vtilitas vel neceſſitas ad hanc. Alia eſt volitio q̃ non habet iſtam circunſtātiam ꝓpriam ꝓ obiecto/ ſed habet alias cōmunes non tñ habet circunſtantiā ꝓpriā iuſticie ꝓ obiecto ⁊ iſta volitio pertinet cōmuniter ad magnanimitatē ⁊ iuſticiā ⁊ ab vtraꝗ pōt elici ⁊ ſeorſum cōiunctim. Alia eſt volitio q̃ habet iſtas circūſtātias cōmunes ꝓ obiectis cū hoc habet circunſtantiaꝫ ꝓpriā ipſi iuſticie ⁊ iſta pertinet ad iuſticiā ⁊ nō ad magnanimitatē Et ſi dicas ponat ꝙ habeat illa volitio circūſtantias cōmunes ꝓ obiectis ⁊ circūſtantiā ꝓpriam magnanimitati ⁊ circunſtantiā ꝓpriam iuſticie tunc querit ad quā virtutē pertinebit puta iſta volitio/ volo hoc opus iuſtū hoc loco ⁊ hoc tēpore vt reddatur iſti perſone quod ſuum ē ⁊ vt legationē ſuſceptā honorifice perficiā. Reſpōdeo pmo ꝙ hec volitio differt ſpecie aut genere a qualibet precedētium. Dico ſecundo ꝙ ſi caſus ſit poſſibilis et cum hoc ſit poſſibile ꝙ circunſtantie ꝓprie finium omnino ex equo ſe habeant quod eſt mihi dubium. Tunc dicerem ꝙ illa volitio ſimul ꝑtineret ad magnanimitatem ⁊ iuſticiam ⁊ ꝙ nō de tali imo nec forte de qua tali predicatur iuſticia eſſentialiter ⁊ per ſe nec etiam magnanimitas accipiendo eſſentialiter ⁊ per ſe logicaliter/ licet bene predicat de ea per ſe accipiendo per ſe vt venit in vſum moralium philoſophoꝝ. Dico tertio ꝙ ſi circunſtantie ꝓprie finium nō ſe ex eque habeant ſed vna ſit principalior ⁊ altera minus principalis tūc dico ꝙ volitio illa pertinet ad virtutē illam cuius ꝓprius finis eſt finis pncipalior illius volitionis

Nota.

b

¶ Contra pmā ꝑtē pme cōcluſionis ar ſic magnificentia nō ꝯſiſtit in medio ergo magnificentia nō eſt virtus. añs ꝓbatur. Tum qꝛ magnificētia in extremo cōſiſtit. Tum qꝛ magnificētia cōtrariat naturali inclinationi eo ꝙ homo magis naturaliter inclinat ad opera difficilia ꝓpter ſeipſum quapropter alterū ad cuiꝰ ꝯtrariū inclinat magnificētia. Scdo magnificētia eſt recta ratio reꝝ factibiliuꝫ ergo potius eſt ars ꝗ̃ virtus. añs ꝓbat qꝛ per magnificentiā dirigimur ita bene in factibilibus ſicut in agibilibus. ¶ Tertio magnificētia eſt dignitas quedā nature ergo magnificentia nō eſt virtꝰ: añs ꝓbatur per illud: eleuata eſt magnificentia tua ſuper celos. ¶ Ad primā reſpōdet ꝙ magnificentia ꝯſiſtit in medio rōnis licꝫ nō in medio materie. Et ad primā ꝓbationē concedo ꝙ cōſiſtit in extremo materie. Ad ſcdam ꝓbationē negatur antecedēs ⁊ ad ꝓbationem negatur aſſumptū vniuerſaliter intellectū/ contingit eñ aliqñ ꝙ illa difficilia opera non eſſent ſibi vtilia vbi tamē eſſent vtilia alteri ideo in tali caſu faceret ꝓpter alteꝝ q̃ non facit ꝓpter ſeipſum cōtingit etiā ꝙ illud alterū eſt communitas aliqua ꝓpter quā etiā facere multa inclinatur que nō faceret ꝓpter ſe. Tum tertio inclinatur homo facere multa propter deum et illa ꝓpter alterum que non faceret propter. Tum quarto qꝛ ex eo quod facit ꝓpter alterū bene ⁊ laudabiliter maius bonum ſibi prouenit quia bonum virtutis ꝗ̃ illi propter quem illud facit neꝗ tamen vꝫ ꝯña argumenti qꝛ ⁊ fortitudo ⁊ fere omnis alia virtus interdum inclinat contra naturalem inclinationē ꝗ̃uis aliqua inclinatio dicatur naturalis multipli

Argumenta thome 2. q. 11. articulo 1.

...tho. 2. ...134. ...ſtio. b

...ditiões ...e ad ...tem. ...ciariā.

citer ſed de hoc alias. ¶ Ad ſecundam negatur anteceděs quia licet per magnificentiam incline=mur etiam interdū ad ardua factibilia eo mō quo recta ratio dictat ea eſſe faciēda nō tñ magnificē=tia eſt recta ratio rerū factibiliū ſed habitus ille eſt recta ratio factibiliū quo ratio iudicat qualit̃ et quomodo ſint faciēda ſicut nec iuſticia nec mā=ſuetudo eſt recta ratio agibiliū ſed prudentia hu=iuſmodi operū directiua. ¶ Ad tertiā ptꝫ ſolutio ex dictis. Contra ſecundā concluſionē arguit̃ ſic per Ari. ethicoꝝ quarto qui magnificentiā circa magnos ſumptus ponit. ¶ Secundo ſic pōt con=tingere ꝙ aliqua adminiſtratio non pōt bene geri ſine magnis ſumptibus ſicut etiā contingit ꝙ nō poteſt geri ſine aliquo arduo opere iuſticie ꝫ ſicut poſita eſt magnificentia circa opera et materiam iuſticie ita poni debet circa magnos ſūptus.

¶ Ad primā patet ſolutio ex diſtinctione in prin=cipio queſtionis poſita nomē em̄ magnificentie a diuerſis auctoribus diuerſimode acceptū eſt. hic aūt agitur de ea vt eſt ſpecies magnanimitatis vl̃ fortitudinis de ea aūt alias agetur vt eſt virtꝰ cir=ca magnos ſumptus immediate conſiſtens.

¶ Ad ſecundā concedit̃ antecedens et cōſequēs nec tamen ex hoc ſequit̃ ꝙ omnis magnificētia ſit circa magnos ſumptus quod eſt oppoſitū cōclu=ſionis. Dico tamen ꝙ ſicut nulla magnificētia eſt immediate circa opera iuſticie tanꝗ circa actum elicitū imperatiuū formaliter executionis ita nec circa magnos ſumptus hoc modo eſt magnificen=tia illa q̄ continetur ſub magnanimitate ſed ſicut magnificentia virtus eſt immediate circa actum ꝓpriū puta circa geſtionē magne admiſtrationis et mediante iſto actu elicito circa aliquod opꝰ ar=duum iuſticie: ita hocmodo etiā eū circa magnos ſumptus. Et ideo cōceditur ꝙ eodē modo eſt cir=ca magnos ſumptus ſicut circa opera iuſticie.

¶ Contra quartā concluſionē arguit̃ ſic. magnifi=centia q̄ eſt circa ſumptus conuenit cū magnani=mitate in hoc ꝙ eſt circa aliquid magnū et excedi=tur ab ea quia periculū circa ꝑſonaꝫ eſt maius ꝗ periculū circa res et bona ergo hmōi magnificen=tia adiungitur magnanimitati ſicut virtus ſecun=daria principali. ¶ Ad iſtā rationeꝫ reſpondetur primo ꝙ cōſequens huius argumenti non eſt con=tra concluſionē poſitā quia cōcluſio poſita de ma=gnificentia q̄ eſt circa magnos ſumptus ſꝫ de ma=gnificentia q̄ eſt ſpecies magnanimitatis. dicit̃ ſe=cundo ꝙ nec argumentū valet de magnificentia q̄ eſt circa magnos ſumptus: alias em̄ ſequeret̃ pri=mo ꝙ omnis virtus exceſſa a magnanimitate eſſꝫ ſecūdaria virtus reſpectu magnanimitatis ꝙ eſt falſum et patet cōſequentia qꝛ oīs virtus exceſſa a magnanimitate conuenit cū magnanimitate qꝛ omnis virtus cū omni virtute in aliquo conuenit ⁊ cū hoc exceditur ab ea cū ꝑ caſum ſit exceſſa virtꝰ. Tū ſecundo qꝛ ſeq̄retur ꝙ liberalitas et eutrape=lia et ſic de multis aliis eſſet virtus ſecundaria re=ſpectu iuſticie quia hmōi due cōditiones conueni=unt. Tertio ſeq̄retur ꝙ iuſticia et generaliter oīs virtus cuius actus req̄ritur ad grauē adminiſtra=tionē bene gerendā eſſet ſecundaria reſpectu ma=gnanimitatis q̄ omnia ſunt abſurda. Ex quibꝰ pa=tet ꝙ ad hoc ꝙ aliqua virtus dicat̃ ſecūdaria re=ſpectu alterius. iſte due cōditiones non ſufficiunt ſed p̄ter has requiritur ꝙ actus ſecundarie virtu=tis ſit eſſe naturaliter ſubordinatus ad actū prin=cipalis virtutis ſic ſcꝫ ꝙ ſaltem partialiter valeat ad conſequendū actū principalis virtutis ⁊ ꝙ re=gulariter non ſit alicuius vtilitatis niſi reſpectu actus principalis virtutis / quomodo eubulia ſine=ſis ⁊ agnomy dicūtur ſecūdarie virtutes reſpectu prudentie quia ſcꝫ valent ad actū principalē pru=dentie et ſine his non poteſt haberi actus princi=palis prudentie. ⁊ ſine is non pōt haberi actꝰ prin=cipalis prudentie. hoc nomē tñ ſecundaria virtus equiuocū eſt aliquādo em̄ ſignificat virtutem ne=ceſſario vtilē ad aliā aliquando ſignificat virtutē multū vtilē ſiue neceſſario ſiue non. Quicquid ſit tamen ſm nullā nominis acceptionē vſitatā apud philoſophos morales magnificentia ſumptuū dici poteſt virtus ſecundaria reſpectu magnanimita=tis. ¶ Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt ex dictis.

Conſequenter determi=nandū eſt de patiētia quā Tullius po=ſuit inter partes fortitudinis. Querit̃ ergo primo vtrū patientia ſit ſpecies magnanimi=tatis? Arguit̃ ꝙ non per mala illata ab extrinſe=co poſſumꝰ dimoueri ab vniuſcuiuſꝗ virtutis ope=re. ergo patientia in omni virtute reperit̃. conſe=quentia tenꝫ qꝛ patientia eſt circa mala ab altero illata. ¶ In oppoſitū arguitur ꝑ Tulliū vt ſupra allegatum eſt. Pro q̄ſtione notandū eſt ꝙ patien=tia accipitur tripliciter. vnomodo pro virtute ita firmante animū contra mala illata vel inferenda ab extrinſeco vt ꝑ hec non dimoueamur a geſtiōe alicuius grauis et ardue adminiſtrtionis. Secun=domodo accipit̃ patientia ꝓ virtute firmāte ani=mum in aliquo opere virtutis ita vt non dimouea=mur ad hmōi opere ꝑ mala ab alio illata vel infē=renda. Tertio modo ꝓ virtute abſolute firmante animū cōtra mala ſeu ab intrinſeco ſeu ab extrin=ſeco illata. ¶ Tunc ſit prima concluſio patientia primo modo dicta ſpecies ē magnanimitatis. pro=batur auctoritate Tulli qui eā partē magnanimi=tatis ſiue fortitudinis ponit qꝺ ſupra ſatis eſt de=claratū. Poſſumus em̄ ab adminiſtratione ardua retrahi tam ꝓpter bona q̄ conſecuturi ſumus non adminiſtrando tam ꝓpter mala q̄ conſecuturi ſu=mus vel ꝓbabiliter formidamus nos ꝯſecuturos adminiſtrando. Et iſta mala aliquādo intrinſeca ſunt ita ꝙ nata ſunt ꝯſequi opus ipſum aut ex na=tura operis aut ratione alicuius circunſtātie: aut ſunt extrinſeca et illata ab alio ſi ita firmetur ani=mus vt neꝗ ꝓpter bona neꝗ ꝓpter mala intrinſe=ca reiſciamus adminiſtrationē arduā tunc virtutē hoc modo firmantē animū appellat. Tullius ꝑſe=uerātiā. Si vero ita firmetur aīmus vt nō deſerat hmōi admiſtrationem ꝓpter mala extrinſeca tūc virtutem hanc appellat patiētiam licet. Ari. ali=ter appellaret vt ſupra patuit ⁊ ampliꝰ etiam pa=tebit inferiꝰ ꝙ autē hec patiētia ſit ſp̄es magna=nimitatis ꝓbari pōt ratiōibus quibus ſupra ꝓba=tuꝫ eſt de fiducia ⁊ magnificētia. ¶ Scđa ꝯcluſio patiātia ſcđo mō dicta nō eſt ſp̄es magnanimita=tis. ꝓbatur qꝛ eſt ſp̄es ꝑſeuerātie gradus ⁊ repit̃ in oī virtute ſicut ꝑſeuerantia gradus ſed ꝑſeue=rantia gradus non eſt ſp̄es magnanimitatis ergo nec patientia hoc mō dicta. Aſſ ꝓbatur qꝛ ſcđm

Acceptiōnes patientie.

Nota.

Arí.in ſeptio ethicoꝝ.ꝑſeuerantia gradus ē gra=
dus virtutis ꝑ quā fit vt non deſeramus opus vir
tutis ꝓpter triſticias et moleſtias intercurrentes
Et hec hꝫ duas ſpecies vnā cū hoc modo firmaẜ
animus cōtra triſticias maloꝝ extrinſecoꝝ.Aliā
cū firmatur animus cōtra triſticias maloꝝ intrin
ſecoꝝ.¶Tertia concluſio.Patiētia tertio modo
dicta eſt virtus moralis.ꝓbatur oīs habitus quo
nos recte habemus et cōformiter ad rectū ratio=
nis iudiciū in tollerandis aduerſitatibus more et
cōſuetudine acquiſitus eſt virtus moralis ſed pa
tientia eſt hmōi.igr̄.maior eſt certa qꝛ oīnis talis
habitus eſt habitus electiuꝰ immediate cōſiſtens
determinata recte rōne ꝓut ſapiēs determinabit
et minor relinquẜ nota ex q̇d nominis patiētie ab
omnibus cōceſſo.Omēs em̄ cōcedunt patientiā eſſe
auguſtinꝰ. qua aduerſa equanimiter tolleramus.Scd̄o ꝓba
tur ꝑ augu.in libro de patiētia virtus animi(inq̇t)
q̄ patientia dr̄ tā magnū dei donū eſt vt etiā ipſius
q̇ nobis eā largiẜ patientia ꝑdicetur.et ibidē etiā
hꝫ ꝙ patientia hois eſt qua mala equo animo tol=
leramus.aliā rationē ponit beatus Tho.ſub hijs
tho.2.2.q. verbis.virtutes morales inquit ordināt(ur) ad bo=
136.arti.i. num inq̄ꝛtū conſeruāt bonū rōnis cōtra impetus
paſſionū.inter alias aūt paſſiones triſticia efficax
eſt ad impediendū bonū rōnis ſꝫm illud ad corint.
vij.ſcli triſtitia mortē operaẜ.⁊ eccle.xxx.multos
occidit triſtitia et nō eſt vtilitas in illa.vñ neceſſe
eſt habere aliquē virtutē ꝑ quā bonū rationis con
ſeruẜ contra triſticias hoc aūt facit patientia vñ
dicit Aug.in libro de patientia.ꝙ patientia hois
3.thomam eſt qua mala equo animo tolleramus.i.ſine ꝑtur=
batione triſticie ne animo iniquo bona deſeramus
per q̄ ad meliora ꝑueniamus.hec ratio intellecta
vt iacet nimis ꝑplexa eſt qđ em̄ primo cōcludit vi
detur falſum ⁊ cōſequentia multū obſcura.arguit
R em̄ ſic inter alias paſſiones triſticia efficax eſt ad
impediēdū bonū rationis ğ neceſſe eſt habere ali
quā virtutē q̄ bonū rōnis cōtra triſticias cōſeruẜ
voluntas em̄ ex libertate ſua et iudicio recte rōis
ſine quocūq̨ habitu morali pōt cōſeruare bonum
rōnis cōtra triſticias.Alias nunq̄ꝫ exire poſſet in
primū actū in quā tamen multi prōpte et faciliter
exeunt.Secundo dicẜ ꝙ fortitudo conſeruat bo
nū rōnis contra triſticias ⁊ magnimitas et māſue
tudo ⁊ iuſticia et tēperantia ⁊ generaliter oīs virtꝰ
et ita ꝑ hoc mediū ꝑ̄ciſe non pōt cōcludi ꝙ preter
alias virtutes ſit ponenda patientia.Tertio quia
nō aſſignat niſi vnā paſſionē quā modereẜ.ſ.triſti
tiam et tñ oīs virtus moralis q̄ eſt inter paſſiōes
videtur eſſe duarū paſſionū medietas aut ſaltem
dupliciter circa eandē paſſionē ſicut manſuetudo
eſt medietas inter defectū ⁊ exceſſum ire et aliqua
fortitudo eſt medietas inter defectū et exceſſum ti
moris.Quarto qꝛ oīs virtus pugnat cōtra triſti=
ciam impedientē bonū rōnis ſui directiue vt pate
bit cū de gradibus virtutū aut de ꝑſeuerātia ageẜ
Quinto qꝛ dato ꝙ mala nullā ſint triſticiam indu
ctura in aliquo tñ ſꝫ ſanctos adhuc vtilis eſſet pa
tientia vt tolleret inſenſibilitatē ⁊ induceret triſti
ciam quā recta ratio decerneret eſſe ſuſcipiendā ⁊
ſicut etiā de facto triſticiā ſuſceperat xp̄s cū dice
bat.Triſtis eſt anima mea vſq̨ ad mortē.Et ideo
ꝓ declaratione huius rōnis et intellectu ſit quar=
ta cōcluſio.Patientia non ſolū cohibitiua eſt tri=
ſticiarū excedentiū ſed etiā excitatiua deficientiū
ꝓbatur cōcluſio ſicut ſe hꝫ māſuetudo ad iras ita
patientia ad triſticias ex malis ⁊ aduerſis ꝓuenīe
tes ſed māſuetudo nō ſolū cohibet iras excedētes
ſed etiā excitat deficientes nā ſꝫm Ari.inirāſcibi=
lis vituperaẜ eo dicēte.Defectꝰ aūt ſiue inirāſci=
bilitas quedā eſt ſiue quodcūq̨ vituperaẜ.Nō ira
ſci em̄ in quibꝰ opꝫ inſipientis videẜ et multa alia
addit in eandē ſententiā ğ et patientia.⁊c.Scd̄o
oīs virtus moralis mediat inter duo extrema:ſed
patiētia eſt virtꝰ moralis ğ mediat inter duo extre
ma:ſed nulla extrema aſſignari pñt niſi ſuꝑhabū
dantia triſticie ⁊ defectꝰ triſticie ex aduerſitatibꝰ
ꝓuenientes.igr̄.Et ne hec opinio noua dicaẜ cu=
iuſmodi dicunt hoies noſtri tꝑis eas eſſe quas vel
nō legerunt vel etiā nō approbant adducā ad hāc
cōcluſionē expꝛ̄ſſam ſententiā grego.in moral.hoc
multis verbis dicētis.Nonnulli inq̇t magne phie
cōſtantiā putant:ſi diſcipline aſperitate correpti confirmat
ictus verborūq̨ dolores nō ſentiāt nōnulli vero ni= opinionem
mis ꝑcuſſionū flagella nō ſentiūt ita vt immodera Grego.
to dolore cōmoti in exceſſum lingue labanẜ. Sed
q̇ſquis verā phiam tenere nitiẜ neceſſe eſt vt inter
vtrūq̨ gradiaẜ.nō eſt em̄ pondus vere virtutis in
ſenſibilitas cordis qꝛ ⁊ valde inſana ꝑ ſtuporē mē
bra ſunt q̄ inciſa dolere nō poſſunt:rurſus virtutꝭ
cuſtodiā deſerit q̇ dolorē vulnerū vltra q̄ꝫ neceſſe
eſt ſentit.Cōtra inſenſibilitatē ꝑcuſſoꝝ dr̄ ꝓphe=
ta.Percuſſiſti eos nec doluerunt atteruiſti eos ⁊
noluerūt accipere diſciplinā.Cōtra puſillanimita
tem aūt illoꝝ ꝑcuſſoꝝ dr̄ in miſeriis nō ſubſiſtant
in miſeriis nāq̨ ſubſiſterēt ſi aduerſa equanimiter
tollerarēt btūs Job qꝛ vere phie regulā tenuit cō
tra vtraq̨ mira ſe equanimitatis arte ſeruauit/ vt
dolorē nō ſentiēs flagella ſꝑneret nec rurſus ꝯtra
iudiciū flagellātis inſaniret.Vñ ſurrexit ſcidit ve
ſtimēta ſua ⁊ tōſo capite corruit in terra adorauit
ꝙ veſtimēta ſcidit ꝙ tōſo capite corruit in terram
mōſtrat ꝙ dolorē flagelli ſenſit ꝙ adorauit oſten=
dit ꝙ in dolore poſitꝰ cōtra iudiciū flagellātis nō
exceſſit nec oīno ergo nō motꝰ eſt ne deū ipa inſen
ſibilitate contēpneret nec rurſum oīno eſt motꝰ ne
nimis dolendo peccaret.Ex q̇bus verbis apparet
patiētiā eſſe medietatē quādā inter īpaciētiā et in
ſenſibilitatē cordis.Et ex eadem auctoritate pñt
aſſumi rōnes efficaces ad ꝓbationē cōcluſionis ⁊
etiā autoritates manifeſte.Quarto ſic inſenſibili
tas opponiẜ impaciētie vt cōſtat ⁊ nō tanq̄ꝫ virtꝰ
vitio qꝛ vt ex dicta auctoritate habeẜ inſēſibilitās
cordis eſt vituperabilis qꝛ inſenſibiles corde ſunt
q̇ cū ꝑcutiunẜ nō dolēt nec cū atterūẜ recipiūt di
ſciplinā ergo opponiẜ impaciētie tanq̄ꝫ vitiū vitio
ergo inter hec mediat aliqua medietas laudabil.
hec aūt dr̄ patientia.igiẜ.Quinto ꝓbatur exēplo
Job q̇ laudaẜ ex eo ꝙ nō fuit inſenſibilis corde ſꝫ
ꝑcuſſus ſcidit veſtimenta ſua ⁊ tōſo capite in terrā
corruit Sexto ex inſenſibilitate cordis ſit vt quis
nec culpā flagellis emendet nec ꝑ flagella ad me
liora prouocetur ergo inſēſibilitas cordis vitioſa Patientia
eſt.aña ꝓbaẜ ex auctoritate ſupradicta¶Quinta non eſt in
cōcluſio patiētia nō eſt in patria operationes lau patria.
dabiles habitura.probatur vbi nulla incidit ad=
uerſitas ibi nullus eſt actꝰ patientie ſed in patria
nulla incidit aduerſitas ğ in patria non eſt actus
patientie,minor ꝓbatur per illud eſaie.xlix.Nō

eſurient neqꝫ ſitient neqꝫ ꝑcutiet eos eſtus neqꝫ ſol Confirmatur auctoꝛitate Au. xiiii. de ciuitate dei dicentis. videtur inquit ꝙ in patria non erit ipſa patientia que neceſſaria nõ eſt niſi vbi tolleranda ſunt mala ſed eternũ erit illud quo ꝑ patientiã peruenitur. Secũdo ſi eſſet ibi actus patiẽtie aut eẽt moderatiuus triſticie aut ꝓpulſiuus ſiue impeditiuus nõ moderatiuꝰ quia ibi nulla eſt triſticia nõ ꝓpulſiuus vel impeditiuus qꝛ aut ꝓpulſaret triſticiam ꝙ eſſet infutura niſi haberet hmõi actus patientie aut ꝙ veriſimiliter timeret infutura / aut ꝙ nec infutura eſſet nec timeret infutura non pꝛimũ nec ſecundũ qꝛ in patria nec poteſt ineſſe triſticia neqꝫ foꝛmidatur infutura: neqꝫ tertiũ qꝛ quod non ineſt nec poteſt ineſſe non eſt ꝑ aliquod opus virtutis ꝓpulſandũ vel impediendũ: neqꝫ poteſt dici ſicut dicit beatus Thomas ꝙ actus patientie non erit in patria in ſuſtinendo aliqua ſed in fruitione eoꝝ bonoꝝ ad que ꝑuenire volebamus patiendo. Eſt enĩ omnino abuti vocabulo patientie dicere ꝙ fruitio bonoꝝ eternoꝝ que vel eſt ſumma delectatio vel ſumme delectationi cõiuncta ſit patientia vel ſit actus patientie. Eſſet enĩ multo rationabilius dicere albũ eſſe nigrũ / et calidũ eſſe frigidum / cũ he poſtreme qualitates ſe ſm aliquos in aliquibꝰ gradibus cõpatiant. ſumma aũt delectatio nullã ſecũ naturaliter ⁊ regulariter cõpatitur triſticiã. Secundo actus ille ꝙ habet in patria ab omni actu ſpecie differt qui eliciebat in via a patientia etiã cuiuſcũqꝫ ſpeciei eſſet in illa patientia ergo talis actus ꝙ habet in patria nullo modo eſt actus patientie. ¶ Tertio omni patientia agimꝰ vel patimur quod nõ libet. ſed in patria nil agimꝰ vel patimur qđ non libet ergo in patria non remanet actus patientie. maioꝛ ꝓbatur ꝑ Bernardum in epiſtolis. Patiẽtia eſt pati vel contra qđ libeat ſed non ꝓter quod liceat. ¶ Quartus actus ille ꝙ eſt fruitio eoꝝ bonoꝝ ad que tendimꝰ ꝑ patientiã nec quicũqꝫ ſimilis vnqꝫ in via dictus eſt patiẽtia ergo nec in patria dicendus eſt patiẽtia. Neqꝫ vꝫ exemplũ quod adducit de iuſticia ſicut inquit iuſticia non erit in patria circa emptiones ⁊ venditiones et alia ꝙ ꝑtinent ad vitaꝫ pꝛeſentem / ſed in hoc quod eſt ſubditũ eſſe deo. Nã in via eſt vna ſpecies iuſticie ꝙ eſt circa emptiones ⁊ vẽditiones ⁊ alia ſpecies iuſticie circa ſubiectionẽ diuinaꝫ ꝙ dicitur religio ſm Tulliũ aut ſm aliã opinionẽ vna ⁊ eađ iuſticia habet omnes iſtos actus in via ideo nõ eſt mirũ ſi actus quis ſe ſubijcit deo dicitur actus iuſticie in patria ſed non eſt ſic de patientia qꝛ nullꝰ actus patientie in via eſt circa fruitionẽ bonoꝝ eternoꝝ pꝛeciſe. Et pꝛeciſe qꝛ dici poteſt rationabiliter ꝙ actus quo tollero aduerſa ꝓpter deũ eſt fruitio dei et vſus aduerſitatis pꝛetereã dato ꝙ nullus iuſticie in via eſſet eſſe ſubditũ: tamen iſti actui in patria vere cõuenit diffinitio iuſticie. ſ. reddere alteri quod ſuũ eſt: ergo eſt vere actꝰ iuſticie: ſꝫ fruitioni diuinoꝝ non cõuenit diffinitio patiẽtie actꝰ ideo talis actus nõ poteſt dici patiẽtia. ¶ Sexta cõcluſio. Patientia eſt virtus ſpecialis ꝓbatur qꝛ habet obiectũ ſpeciale ſcꝫ aduerſitatẽ et hꝫ actũ ꝓpꝛium nulli alteri virtuti conuenientẽ ſcꝫ tollerantiam equanimẽ habꝫ etiã extrema ꝯtraria ſicut iam in parte viſum et diffuſius poſt hac videbitur igitur. ¶ Contra tertiã concluſionẽ arguit. Virtutes moꝛales remanent in patria: ſed patientia non remanet in patria vt habet quinta concluſio ergo patientia non eſt virtus moꝛalis. maioꝛ ꝓbat quia aliter aliqua ꝑfectio deeſſet btõ quod implicat quia tunc ſtatus eius non eſſet oĩm bonoꝝ aggregatione ꝑfectus. ¶ Secundo nulla virtus reperitur in malis ſed patientia in malis inuenitur ergo patientia non eſt virtus. maioꝛ eſt manifeſta quia virtus eſt ꝙ facit hominẽ bonũ et minoꝛ pꝛobatur. Tũ quia inuenitur in auaris cum ipſi multa mala tollerent vt pecunias congregent: ſm illud eccleſiaſtici. v. Cũctis diebus vite ſue comedit in tenebꝛis / et in curis multis et erumpna atqꝫ triſticia. ¶ Tertio patientia eſt fructus et enumerat inter eos. ad gal. v. ergo patientia non eſt virtus

¶ Quarto nichil eſt virtus quod oꝛdinatur ad vtile tanqꝫ ad finẽ / ſed patiẽtia oꝛdinat ad vtile tãqꝫ ad finem. igit. maioꝛ ꝓbatur. qꝛ omnis virtus eſt de hiis ꝙ ꝓpter ſe expetũtur. Tũ etiã quia dato ꝙ ꝓpter aliud expetat virtus nõ tamen ꝓpter vtile ſed ꝓpter honeſtũ. Alias maius bonũ oꝛdinaret ad minus tanqꝫ ad finẽ: minoꝛ ꝓbatur ꝑ Tullium qui diffiniens patientiã dicit. Patientia eſt honeſtatis ac vtilitatis cauſa rerũ arduarũ ac difficilium voluntaria ac diuturna ꝑpeſſio. ¶ Quinto equanimis tollerantia duroꝝ ac difficiliũ non eſt virtus ſed patientia eſt equanimis tollerantia duroꝝ: ergo patientia non eſt virtus. maioꝛ ꝓbatur. quia alias patientia defuiſſet xp̃o cũ dura et difficilia non equanimiter tulerit: ſed ꝓpterea ſit vſqꝫ ad moꝛtẽ contriſtatus ſm illud. Triſtis eſt anima mea vſqꝫ ad moꝛtẽ. ¶ Ad pꝛimã nego maioꝛẽ vniuerſaliter intellectã et maxime de remanẽtia quo ad actus vt pꝫ de manſuetudine et eutrapelia et affabilitate et liberalitate ⁊ magnificentia: immo pauciſſime remanent ꝙtũ ad actus. Eſt autẽ alia difficultas vtrũ remaneãt ꝙtũ ad habitus vt ſint in oꝛnamentum pꝛecioſum anime et non vt aliquos actus pꝛincipient ſed de hoc alias. Et ad ꝓbationem dico ꝙ dupliciter poteſt intelligi nullã perfectionem deeſſe btõ. Vnomodo qꝛ nulla eſt ꝑfectio cõpetens ſm gradũ ſue beatitudinis quin habeat eã aut in ſe aut foꝛmaliter / aut in ſuo equiualenti: et ſic concedo. aut qꝛ nulla ſit quin habeat ẽam in ſe et foꝛmaliter et ſic nego. Dico ergo ꝙ actus patientie nulli gradui beatitudinis eſt competens. Dico ſecundo ꝙ bonũ quod habet beatus ꝑ equiualentiã continet omne bonũ quod haberi poteſt habendo actũ non ſolũ patientie ſed etiã penitentie comeſtionis potationis calefactionis. ⁊c

¶ Ad ſecundã nego maioꝛẽ. nam cũ virtutes non ſint cõnexe põt aliquis eſſe bonus ſm vnã virtutẽ et malus ꝑ vitiũ alteri virtuti oppoſitũ. concedo tamen eã in hoc ſenſu ꝙ virtutes non conueniunt malis. i. hiis qui carẽt bonitate ⁊ ad minorẽ nego eã licet enĩ multa dura tollerẽt vt cupiditatẽ ſuã expleãt nõ tñ hoc ꝑ patiẽtiã faciũt. ⁊ hoc habet. Aug. libro de patiẽtia Patiẽtes inqđ ꝓpꝛie dicũt qui mala malũt nõ committẽdo ferre ꝙ nõ ferẽdo cõmittere ſed in illis ꝙ mala ſuſtinent vt mala tollerent nec miranda nec laudanda patiẽtia ꝙ nulla eſt. ¶ Ad tertiã negat conſequentia ꝓpter aliud enĩ et aliud dicitur fructus et virtus: ſed idem põt eſſe fructus ⁊ virtus. ſed de hoc alias. ¶ Ad quartam dico pꝛimo ꝙ argumentũ cõcludit tñ de pa-

Argumenta tho. vbi ſu. eođ art.

Virtutes ꝙ ad actꝰ nõ remanẽt in patria.

tientia primomodo dicta quã ipſe ponit partẽ ma
gnanimitatis et nõ de patiẽtia tertio modo dicta
que eſt tantũ cauſa honeſtatis et nõ cauſa vtilita
tis cõſequende niſi reſpectu pmij eterni. Dicitur
ſecũdo ꝙ Tullius nõ dicit ꝙ ꝓ patientiã tollẽtur
dura gratia honeſtatis aut vtilitat; ita ꝙ vtilitas
ſit cauſa ſufficiens ſed gratia honeſtatis ac vtili=
tatis. Dico tertio ꝙ duplex eſt vtilitas vna q̃ ſeiũ
cta eſt ab honeſtate vt cũ quis patiꝛ duravt lucrũ
reportet alia cõiuncta honeſtati vt cũ quis patiꝛ
dura ꝓpter deũ vt ſibi ſit eterna merces q̃ in acti=
bus honeſtis et bonis cõſiſtit. Et ꝓpter hancvti=
litatem licet pferre dura/ vtrũ aũt ꝓpter merãvti
litatem q̃ſtio eſt. et videꝛ ſatis ꝓbabile ꝙ ſic dum
tamen cetere circũſtantie cõſentiant ſcʒ duʒ pter
hmõi vtilitatem actus etiã ille habeat finẽ actuũ
moraliter bonoꝝ vt cũ quis ad tuendũ pecuniam
quã habet pferat grauẽ et durũ pdonum inſultuʒ
aut ſi quis patiatur graues torturas vt celet the
ſaurum ſuũ quẽ alicubi recondidit. ¶ Ad quintaʒ
Xp̃s habuit patiẽtiã. nego maiorẽ. et ad ꝓbationem dico ꝙ xp̃o bene ꝗ
fuit patientia primoꝝ ſecũdo modis ſcʒ duroꝝ tol
lerantiã ne opus excellentiſſimarũ virtutũ deſere
ret et forte etiã tertio modo qꝛ nonvideꝛ ſibi ꝓpo
ſita fuiſſe conditio ꝙ ſi deſiſteret ab, hijs q̃ incepe
rat ꝙ tã dura non ſibi infligere iꝛ quod videꝛ eſſe
de patientia primo et ſecũdo modis dicta ſʒ ideo
hec inflicta ſunt qꝛ vitia acriter reprehenderat et
legẽ veritatis et libertatis pdicare non ceſſabat.
Et dicíꝛ vlterius ꝙ dura equanimiter tollerauit:
quia lʒ optauerit hũc a ſe tranſire calicẽ: oĩa ta
men abſolute voluntati diuine appoſuit. fiat inq̃t
voluntas tua. Et cũ dicitur ꝙ fuit triſtis vſqʒ ad
mortẽ. Reſpondetur ꝙ duplex eſt triſticia vna de=
Duplex triſticia. liberata et ſic negaꝛ. Alia ex apprehenſione pena
rum et cruciatuũ et alioꝝ maloꝝ ex naturali noli
tione eoꝝ cauſata et de illa loq̃batur xp̃s cũ dice=
bat animã ſuam vſqʒ ad mortẽ triſtã et hec triſti=
cia poteſt dici naturalis qꝛ nolitio q̃ concurrebat
ad eã cauſandã non erat voluntaria nec delibera
ta ſed naturaliter cauſata. volitio aũt quam poſt
habuit deliberata fuit ꝛ multũ diminuit de triſticia
quã apprehẽſio et naturalis illa volitio cauſabãt
¶ Contra quartã concluſionẽ arguiꝛ ſic q̀ omnia
Contra. 4. cõcluſionẽ. ſuſtinet detrimenta ſine quacũqʒ triſticia delibera
ta dicíꝛ patiens. ergo patientia ſolũ habet extre=
mũ in ſuphabundando et nullũ in deficiendo. añs
ꝓbatur cũ inſunt aduerſa et ferũtur cũ parua tri=
ſticia illa tollerantia eſt actuspatientie. ſed hmõi
triſticia cũ non ſit de ſe bona non facit opusbonũ
ergo ꝓ carentiã hmõi parue triſticie non redditur
opus malũ et ꝓ conſequẽs tollerantia aduerſorũ
ſine omnimoda triſticia eſt opus patientie.
¶ Secũdo patientie tantũ opponiꝛ impatientia/
ſed inſenſibilitas nõ eſt impatientia ergo inſenſi=
bilitas cordis non opponiꝛ patientie. maior patʒ
quia patiẽtia et impatiẽtia opponunꝛ contradi=
ctorie ſicut patientia ꝛ nõ patientia ſed tm̃ vnum
opponiꝛ vni contradictorie. igitur. ¶ Tertio ſi ſic
ſeq̃retur ꝙ aliquis actus ꝓ aliquid mere naturale
de non virtuoſo fieret virtuoſus qđ falſum eſt. et
ptʒ cõſequẽtia Sit aliquis qui ferat dura ſine qua
cũqʒ triſticia: ꝛ tunc ꝓ aliquod tẽpus poſtea adue
niat aliqua triſticia naturaliter cauſata ex appre
henſione hmõi duroꝝ: tunc iſte actus nunc eſt vir=
tuoſus qui prius erat non virtuoſus ea non adue
nit aliquid niſi mere naturale ſed triſticia natura
liter cauſata igiꝛ. ¶ Quarto hmõi aduerſitates
vt dãpna rerũ et cruciatus ſunt a viris ſanctis de
ſiderate et affectate. legimus eñ de multis qui in
citabant tirannos ad acerbiora ſupplicia inferen
da ergo in talibus tollerantia eſt ſine omni triſti=
tia. et tamen hmõi tollerantia eſt opus patientie
ergo põt eſſe patientia ſine omnimoda triſticia.
¶ Quinto virtus oĩs moralis facit operari prom
pte et delectabiliter ſed patiẽtia eſt virtus moralꝛ
ergo eius eſt operari delectabiliter et ꝓ cõſequẽs
ſine triſticia. ¶ Sexto aduerſitas et tollerantia
eius aut eſt volita aut nolita. Si nolita ergo non
eã patienter tolleramus. Si volita ergo nõ triſta
mur in tollerãdo eã. ¶ Ad primã negatur antece
dens vniuerſaliter intellectũ ꝛ conſequentia. nã q̃
patiũtur flagella ꝓpter peccata pterita et hoc ve
riſimiliter exiſtimant debẽt triſtari ꝙ illa cõmiſe=
runt ꝓpter q̃ tam duriter caſtiganꝛ. negatur etiã
cõſequentia qꝛ licet in talibus nõ ſit deliberata tri
ſticia eſt tamen ſenſus doloris ex quo naturaliter
cauſatur triſticia. Et ad ꝓbationẽ antecedẽtis di
co ꝙ lʒ triſticia ip̃a naturaliter cauſata vel ſenſus
doloris non ſit de ſe bona tamen ipſa poſita ponũ
tur aliqui boni actus in volũtate qui faciunt actũ
patientie eſſe bonum vt patebit in ſolutione tertie
rationis. ¶ Ad ſecundã dico ꝙ ex vſu loquẽdi no=
men impatiẽtie reſtrictũ eſt ad ſignificandũ act⁹
quibus ad indignationem ꝛ pturbationem mentis
mouemur ꝓpter pſentiã aduerſoꝝ ꝛ ad ꝓbationẽ
dico ꝙ ly in additum ꝓ cõpoſitionẽ in hoc nomine
impatientia accipi põt negatiue. ꝛ hoc mõ nunq̃
accipitur a philoſophis moralibus nec a theolo=
gis qꝛ tunc omne qđ non eſt patientia eſt impatiẽ
tia ꝛ iuſticia eſt impatientia ꝛ liberalitas ꝛ equus
et lapis. Alio modo accipitur cõtrarie ꝛ tunc ſm
primã ſignificationẽ nominis eſt commune vtrũqꝫ
extremoꝝ ſed ex vſu auctoꝝ moraliũ et theologo
rum reſtringitur ad aliã impatientiã que eſt cũ ſu
perhabundantia triſticie ꝓpter pñtiam aduerſoꝝ
¶ Ad tertiã nego conſequentiã ꝛ maxime ſi ly per
dicat cauſam pciſam et totalẽ et ad ꝓbationẽ di=
co ꝙ ſi adueniat pciſe triſticia naturaliter cauſa=
ta vel ſi adueniat pciſe dolor tũc dico ꝙ ꝓpt hoc
actus ferendi aduerſa nõ fit de nõ virtuoſo virtuo
ſus vtputa actus ille ferendi aduerſa non eſt vir=
tuoſus ꝓ menſura illa ꝓ qua triſticia illa prio cau
ſatur ꝓ qua mẽſura non acceptaꝛ libere a volun=
tate nec formaliter nec interpretatiue. Et do exẽ
plũ ſatis clarũ volo ꝙ ꝓ mẽſura in qua vir ſanct⁹
admouetur igni ꝓ aliqua parte ſui corporis pars
illa careat ſenſu tactus tũc conſtat ꝙ nullus fit do
lor/ ſtatim poſt ꝓ miraculũ reperietur ſenſus tact⁹
ꝓ illa parte ꝛ ſentiat vim ignis et ꝓ vtraq; menſu
ra iſte vir ſanctus habuerit volitionẽ actualẽ tol
lerandi hanc aduſtionẽ ꝓ nomine xp̃i tunc ſtat ꝙ
ſic volitio ꝓ prima parte non fuit actus patientie
ꝓ ſecunda aũt parte fuit actus patientie qꝛ ꝓ pri
ma parte non inferebaꝛ nocumentũ vt ſuppono/
poteſt eñ ita explicari caſus taliter. vt admotio
illa nõ ſit ſibi detrimentũ ſed poſtq̃ in eo eſt reno=
uatus ſenſus doloris tũc ponũtur nolitiones que
dã ꝛ triſticie ſine quib⁹ tollerantia illa nõ eſſet a=
ctus patiẽtie. Et ſi dicas aut poſito ſenſu doloris

poſſunt non poni hmōi nolitiones et triſticie aut non. Si nō poſſunt non poni ſequitur ꝙ per aliqd mere naturale de non virtuoſo actu fiet actus virtuoſus. Si poſſūt non poni tunc adhuc videt̃ ꝙ iā actus qui nō erat virtuoſus ꝑ poſitionem doloꝛis vł triſticie naturalr̃ cauſate fiat virtuoſ⁹ ⁊ ita per aliqd mere naturale. Ad hoc rn̄deo ꝙ nolitiones iſte deliberate poſſunt nō poni q̄ ſi nō ponāt̃ act⁹ non fiet virtuoſus ꝓpter poſitionē doloꝛis aut triſticie vt patet in demente exponente bꝛachiū ſuū igni qui dolet et triſtatur nō tamen videtur habere nolitiones illas quas diximus ad patientiā requiri. Et ſi queras q̄ ſunt ille nolitiones. Reſpondeo ꝙ in aliis et aliis ſunt actibus alie ⁊ alie. verbi gratia flagellatur qs egritudine ꝓpter peccata p̄terita tunc ad hoc ꝙ actus ſu⁹ tollerādi equanimiter egritudinē ſit actus patientie exigitur nolitio cōditionalis huius egritudinis vtputa nollē egritudinē hanc ſi non eſſet in flagellū iniquitatis mee aut ſi non eſſet in cohibitionē intemperantie mee aut in exercitiū virtutis aut ſi nō eſſet in augmentum p̄mij mihi futura. opoꝛtꝫ eñ ꝙ nō ſit ſimpliciter nolita ſed magis nolita ſm̄ modū loquendi Ari. in tercio ethicoꝝ cū ait volūtaria aūt propter hec q̄ talia ſunt ſimpliciter aūt inuoluntaria vbi diſtinctionē innuit. Voluntarioꝝ quedam eñ ſunt voluntaria ꝓpter hec alia volūtaria ſimpliciter. illa dicūtur voluntaria ꝓpter hec q̄ ſunt volita a nobis p̄ciſe ꝓpter aliqua que ꝑ ea ꝯſequimur vel fugimus vt egritudo eſt a nobis volita quia ꝑ eam conſequimur temperantiam vite aut exercitium virtutis aut cumulatioꝛē mercedē et fugim⁹ luxū aut intemperantiā aliā aut ſuperbiā/ aut vitia alia aut penas ꝓ peccat' noſtris debitas. Alia vero dicūtur volūtaria ſimpliciter q̄ ita ſunt a nobis volita vt licet talia ꝑ hec non eſſemus vel conſecuturi vel fugituri tamen adhuc ea vellem⁹. Et confoꝛmiter ad hanc doctrinā Ari. dico ꝙ vere patiens circa obiectū patientie debet habere volitionem ꝓpter hec et nolitionem ſimpliciter. Sed aduerte bene ꝙ per nolitionē ſimpliciter non intelligo nolitionē actualē non conditionatā. ſed ꝑ nolitionē ſimpliciter intelligo tantū quātū ꝑ hāc oꝛationem hoc eſſet nolitū a me: niſi ꝑ ipſum tale vel tale cōſequeremur aut fugeremur. nā in patiente debet eſſe actualis et abſoluta volitio aduerſitatis et nolitio conditionata eiuſdeꝫ que ſufficit ad cauſandū triſticiā quā dicimus ad patientiam requiri. Dico p̄terea in caſu argumēti ꝙ ē nouus actus volūtatis qui habet hanc volitionē cōditionatam ꝓ obiectio ſicut alias in ſimili ꝓlixius declarabitur. nā vere patiens vult volitione ꝓpter hoc tollerare hanc aduerſitatē quā tamen ſimpliciter vult eſſe nolitā. ¶ Ad quartā dico vt prius ꝙ huiuſmodi aduerſitates ſunt deſiderate et affectate a ſanctis deſiderio ꝓpter hec. ſed nō deſiderio ſimpliciter/ immo ſunt odio oppoſito nolite.

¶ Ad quintā nego maioꝛē ſunt eñ alique virtutes que inclinant ad operandū cū triſticia ſed de hoc diffuſius ſupꝛa cum de foꝛtitudine agebat̃ dictum eſt. ¶ Ad ſextā reſponſum eſt ꝙ aduerſitas eſt volita volitione ꝓpter hec et actuali tamen et abſoluta ſed e nolita ſimpliciter. ſed nolitio tamen illa non eſt niſi conditionata/ ipſa tamen dicit̃ nolita ſimpliciter qꝛ ſi auferrentur omnia extrinſeca propter que ipſa eſt volita ipſa actuali ⁊ abſoluta nolitione eſſet nolita.

Q Ueritur ſcd̄o: Utrum patientia ſit ſpecies magnanimitatis

¶ Arguit̃ ꝙ non. patiētia in omni virtute reperitur ergo patientia non eſt ſpecies magnanimitatis. añs ꝓbatur qꝛ pro actu arduo cuiuſcūqꝫ virtutis poſſum dura pati virtuoſe et laudabiliter/ ſed hmōi tollerantia eſt patientia igitur. ¶ In oppoſitū eſt Tullius q̇ ponit patientiā inter partes foꝛtitudinis. ¶ Pꝛo queſtiōe iſta pꝛimo videndū eſt quid ſit patientia. Pꝛo quo notandū eſt ꝙ vt habitū eſt in p̄cedenti queſtione cōtingit pati dura virtuoſe tripliciter. vno modo ne deſeramus opus aliquod ardue adminiſtrationis ⁊ hec patientia ſine dubio ꝑtinet ad magnanimitatē vel foꝛtitudinē ſm̄ illā ſpeciē que eſt arduorum ac difficiliū adminiſtratio. Secūdo modo cōtingit pati dura ne deſeramus opus aliquod difficile et honeſtū vt iuſticie vel manſuetudinis ⁊ hoc modo patientia in omni virtute reperitur. Acceptiones patiētie

¶ Tertio modo cōtingit pati dura et aduerſa nō qꝛ niſi tolleremus deſeremus opus alicuius alterius virtutis cui pꝛius incūbebamus aut foꝛte intēdebamus incūbere: ſed qꝛ honeſtū eſt et laudabile aduerſa tollerare cū incūbunt. inhoneſtū autem ⁊ turpe ꝓpter hec deijci et quaſi cōſterni animo: vt cū egritudinē patimur aut dep̄dationē aut cōſumptionē bonoꝛum aut alias quaſuis aduerſitates.

¶ Quarto modo cōtingit pati aduerſa equanimiter quia eſtimamus nobis immiſſa eſſe aut ad caſtigationē ⁊ emendationē noſtrā aut ad exercitiū virtutis: aut ad ꝓbationē: aut ad manifeſtandaꝫ dei gloꝛiā de quibus poſtea videbimus. terti⁹ modus eſt ꝓpꝛijſſimus modus patiētie virtutis eius ſcꝫ que eſt in ꝑfecte patiētibus qꝛ in quarto modo non videt̃ diligi patientia ꝓpter ſe/ hoc eſt ꝓpter honeſtatē operis ſed ꝓpter vtilitatē vel ſpiritualem vel tempoꝛalē quā ex eo conſequimur.

¶ Aduertendū eſt vlterius ꝙ in quarto modo patientie aduerſitas aliqñ eſt volitas immo viri ſancti leguntur frequenter eā deſideraſſe vel ne inſoleſcant in pꝛoſperis vel vt redimant̃ a penis quas peccando cōtraxerunt vel vt merces eoꝝ ampli⁹ augeatur hmōi volitio tamen ſicut pꝛius dictū eſt non dicit̃ volitio ſimpliciter ſed volitio ꝓpter hec ſcꝫ ꝓpter aliud volitum vel nolitū cōcedendū vel fugiendū. Eſt tamen dubiū vtrū in patiētia tertij generis reqratur volitio ipſius aduerſitatis ⁊ etiā in patientia quarti generis maxime cū aduerſitas ipſa non eſt p̄deſiderata argumentum ꝓbabile ꝙ non eſt qꝛ illud non eſt volitū a nobis quod ꝯtum in nobis eſt repellimus et excutimus ſed vir patiens patiētia tertij generis quantū in ſe eſt repellit et excutit aduerſitatē ſuā vt eger egritudinem pauper inopiā dep̄datus ſpoliationē nec pōt dici ꝙ aduerſitas ipſa eſt nolita ſed tollerantia ip̄a eſt volita eadē eñ ratio ꝓcedit contra tollerantiam que fiebat contra aduerſitatē. nā qui ꝓ virib⁹ depellit egritudinē ꝓviribus nititur ne tolleret egritudinem qꝛ impoſſibile eſt ſine egritudine egritudinem tollerare ⁊ ſine pauꝑtate tollerare paupertatē ergo non eſt hmōi tollerantia volita. neqꝫ poteſt dici ꝙ patiens vult tollerare egritudinem vel

Note

alias aduerſitates q̄diu deo placebit. Cōtra hoc
arguit. tollerare hm̄ōi aduerſa q̄ diu deo placue
rit nō eſt in poteſtate noſtra qꝛ velimꝰ aut nolimꝰ
tollerabimꝰ q̄ diu deo placuerit ergo circa hm̄ōi
tollerantiā nō eſt ponendū vnum genus virtutis.
Secundo qꝛ nitimur q̄tū poſſumus ꝛ q̄ citiſſime
poſſumus expellere aduerſitatē hm̄ōi modo tn̄ ho
neſto et rōnabili: et tn̄ neſcimus q̄ diu deus velit
nos eā tollerare cū frequenter nitamur eā auferri
anteq̄ placeat deo eā eſſe auferēdā. Iſti ꝯñter di
cunt ꝙ patiēs patiētia tertij modi nō hꝫ circa ad
uerſitatē neq̄ circa tollerantiā eius niſi actū no-
litionis et circa ablationē eius actū volitiōis quo
vult et cupit eā a ſe auferri ꝛ q̄tū pōt nitit̄ ad ab
lationē eiꝰ et ad hūc ſenſum expoſuūt verba Ber-
nardi dicētis. patiētia eſt pati ꝛ agere cōtra qꝺ li
beat. i. pati ꝛ agere qꝺ diſplicet ꝛ ꝑ ꝯñs qꝺ nolitū
eſt. ꝙ ſi hec opinio vera ſit difficile eſt vt videtur
aſſignare actū patiētie Ad hoc rñdeo ꝙ ſm̄ hanc
opinionē actꝰ interioꝛ patiētie tertij generis eſt
velle ſuare animū in ſua magnitudine ꝛ dignitate
tollerādo aduerſa aut nolle deijci a ſua magnitu-
dine et dignitate tollerādo aduerſa: qꝺ auctoꝛes
moꝛalis ph̄ie ſignificauerūt ꝑ hoc qꝺ eſt velle equa
nimiter tollerare aduerſa nō quidē ꝙ ꝑ patientiā
veli tollerare aduerſa ſed qꝛ ꝑ patiētiā tollerādo
aduerſa volo aīm meū equanimē eſſe. ꝙ ſi q̄s dicat
ꝙ ille q̄ aīo deijcit̄ inter aduerſa lꝫ patiat̄ nō tamē
tollerat q̄ ſic arguit vim facit in nōie ꝛ vult ꝙ tolle
rare idē ſit ꝙ equanimiter pati ꝛ tūc cū diffinitur
actus patiētie nō dꝫ addi equanimiter huic qꝺ eſt
tollerare quicq̄d ſit aūt de ſignificatione nominū
hec opinio accipit tollerare ꝓ pati. ꝙ ſi acciperet̄
tollerare in hac reſtricta ſignificatione qua dicit̄
ꝙ tollerare eſt equanimiter pati tūc iſta concedit̄
volo tollerare aduerſa ad ſenſum ſupꝛadictū volo
patiendo aduerſa equanimē eſſe nec puto eos qui
ſuadent afflictos ad patientiā intēdere ſuadere ꝙ
patiātur aduerſitatē qꝛ velint nolint opꝫ pati cū
non poſſint eā reijcere a ſe ſed intēdunt ſuadere ꝙ
ferēdo ꝛ patiendo nō deijciētur animo ſꝫ animus
eoꝝ ſemꝑ maneat in ſua dignitate ac magnitudīe
ꝓbatur hoc auctoꝛitate Augu. libꝛo de patientia
dicentis. Nō ſicut oēs qui ſciunt participes ſunt
ſciētie ita nec oēs qui patiūtur participes ſunt pa
tienti ſed q̄ paſſione recte vtūtur hi patientie vir
tute laudātur hi patientie munere coꝛonātur. Ex
quibus ſatis elici pōt ꝙ ꝑſuadere ad patientiā nō
eſt ſuadere aliquē vt patiatur niſi in caſu q̄ ſtatim
dabit̄. Sed eſt ſuadere vt paſſiōe recte vtat̄ vt. ſ.
in patiēdo ſeruet equanimitatē animi. Actus aūt
exterioꝛ patientie eſt tenere vel ſeruare equanimi
tatem animi in patiēdo qꝺ intellexerūt auctoꝛes
ꝑ hoc qꝺ eſt equaniiter aduerſa tollerare vel nō
deijci aut nō frangi animo tollerādo aduerſa hūc
actū patientie expꝛeſſit caſſianus collatiōe ſexta
cū ait paucis mutatis. Per hec eīn eadē quibus
impugnatur vir iuſtus dimicans velut arcu ꝛ gla
dio ſcutoq̄ validiſſimo contra illos qui hec inge-
runt cōminꝰ tus ꝑfectum ſue patientie ac virtus
acquirat et glorioſiſſimū conſtantie triumphū ex
hoſtiū telis capiens nec ꝓſperis efferatur nec de
ijciatur aduerſis ſed via regia et itinere plano ſꝑ
incidens a trāquillo ſtatu et dexterā elationis et
ſiniſtrā deiectionis deuitet. ecce vbi aſſignat non

Oppinio quorūdem

Auguſtinꝰ

Caſſianus

deijci aduerſis ꝓ actu patientie. Eadē collatione
vbi ꝓbat ꝓ vir ſanctus inter pꝛoſpera et aduerſa
conſtitutus debet eſſe ambidexter vult ꝙ vir ſan-
ctus ſic vti debet ꝓſperis vt non vanitatis gloꝛia
efferatur/ ſic aduerſis vt nulla deſperatione conci
dat et tunc faciet tā ꝓſpera q̄ aduerſa ad dexte-
ram ſpiritualē ꝑtinere et ex vtroq̄ ſtatu palmam
victoꝛiāq̄ repoꝛtabit ꝛ vniuerſaliter fere in tota
collatione explicat actū patientie ꝑ non deijci nō
concidere non deſperare ꝑ bene ferre et bene pati
que eadē ſuperioꝛibus ſunt. ¶ Sed q̄ret aliquis:
quid eſt deijci vel cōcidere animo aut deſerere di-
gnitatē vel magnitatē animi. Reſpōdeo ꝙ deijci
animo pꝛopter aduerſa eſt ꝓpter triſticiā aduer-
ſoꝛum incūbentiū deſerere vel remittere illuſtres
et claras affectiones animi q̄bus pꝛius incumbe-
bat aut incūbere intendebat ſicut ſi quis incūbat
cultui diuino aut ſtudio ſapiētie et ſic incūbendo
accidant aduerſa ꝓpter q̄ vel deſerat vel remittat
cultū diuinū vel ſtudiū ſapientie dr̄ animo deiectꝰ
ꝑ impatientiā et ita ꝓpꝛie impatientie eſt nolle in
cūbere bonis operibus q̄bus incūbebatur aut ceſ
ſare a malis quibus ceſſabatur aut ceſſare inten-
debatur pꝛopter aduerſoꝝ incūbentiū triſticiā et
diſplicentiā. ¶ Sed obijcit̄ contra illud qꝺ dictū
eſt ꝙ aduerſitas non eſt volita in tertio modo pa
tientie nec volitione ſimpliciter dicta nec volitio
ne ꝓpter hec/ qꝛ qui pꝛopter violentiam fiunt ſm̄
Ariſto. ſunt volita volitione ꝓpter hec. ſed aduer
ſitas non eſt michi volita minus q̄ ea que ꝓpter
violentiā fiunt igitur. Reſpōdeo cōcedendo maio
rem et negando minoꝛē. Nā cū quis ꝓpter violen
tiam facit aliquid ipe in hac cōditione ponitur vt
vel hoc faciat vel aliud foꝛte deterius patiatur vt
patet de eo qui ꝓijcit merces in mare et de eo qui
per toꝛmenta cogit̄ aliquid cōfiteri talis eīn inter
duoꝝ maloꝝ electionē poſitus ꝑponit vnū alterij
mouet potentias executiuas ad vnū eoꝝ operan
dum. Ex quo cōcludit Ariſto. ꝙ volitione actuali
ipſe vult illud qꝛ pꝛincipiū mouēdi potētias oꝛga
nicas in illis operationibus eſt in poteſtate operā
tis ſed in patientia tertij generis non eſt patiens
ſic inter duo mala poſitꝰ/ nec aliquid operatur ad
poſitionem illius mali quod eſt aduerſitas immo
quantū poteſt repugnat poſitioni illius. Et ideo
ibi non poteſt ſaluari diſtinctio de volito ſimplici-
ter et de volito pꝛopter hec cū reſpectu poſitiōis
talis mali patiens non ſe habeat niſi paſſiue et re
pugnatiue quia contra nititur. In patientia vero
pꝛimi et ſecundi generis ſaluatur diſtinctio illa de
volito. In patientia autem quarti generis etiam
ſaluatur cum huiuſmodi aduerſitas eſt deſidera-
ta et pꝛeconcupita pꝛopter aliquam pꝛedictarum
cauſarum. Ex quibus patet ꝙ patientia pōt mul
tiſmodis diffiniri. poteſt enim diffiniri diffinitione
communi ſecundum omnes modos eius. Et hoc
modo diffinit eam Tullius cum dicit. Patientia
eſt honeſtatis aut vtilitatis cauſa rerum arduarū
ac difficilium voluntaria ac diuturna perpeſſio.
Si autem pꝛo coniunctione diſiunctiua ponamꝰ
copulatiuam ita ꝙ dicamus patientia eſt honeſta
tis ac vtilitatis cauſa rerum arduarum. ꝛc. tunc
conuenit duobus pꝛimis modis et quarto. nā qui
patiuntur iſtis modis patiuntur cauſa honeſtatis
quia honeſtum eſt ita pati et cauſa vtilitatis: quia

qui patiūtur primo aut ſecūdo mō conſequuntur penitentiam in opere virtutis qui patiunt quarto modo conſequuntur vel emendationem vel maiorem mercedē vel exercitiū virtutis aut manifeſtationem glorie diuine. Si autem dicatur patientia eſt equanimis tollerantio arduoꝝ ac difficiliū cauſa honeſtatis ipſius operis gratia hoc eīm patiētie genus nō hꝫ aliquid extrinſecum creatum ꝑ fine ſicut contingit in alijs in quibus omnibus aliquid reperit quod ſit conſequendū vel fugiendum tollerādo dura equanimiter. Dixi autē extrinſecū creatumqꝫ: non volo ſecludere finem increatū qui ſecundum multos eſt omnis actionis moraliter bone finis inter hos autem modos tertius mihi videtur habere perfectiſſimā rationē patientie deinde quartus cum aduerſitas non eſt affectata ꝓpter cauſas in eo expreſſas ſed tñ equanimiter tollerata cum vero eſt affectata aduerſitas cum quanto magis eſt volita tanto minus de ratione patientie habet eius equanimis tollerantia. Sed ꝯtra diffinitionem patientie arguitur ſic huiuſmodi diffinitio que data eſt cōuenit manſuetudini nam māſuetus tollerat equanimiter aduerſa ⁊ dura cauſa honeſtatis operis tollerat eīm cōuincia dāpna ⁊ paruipenſiones alias equanimiter qꝛ nec per hec iraſcitur nec petit vindictā. Preterea omnis virtus cohibitiua ire eſt manſuetudo aliqua patiētia eſt cohibitiua ire puta patiētia qua ego equanimiter fero paruipenſiones illatas a maximo qꝛ ſi ego ꝓpter has moueret ad iram conſtat ꝙ ego nō eſſem patiens nec ferrē hmōi aduerſa equanimiter Nec valet dicere ꝙ non omnis patientia iras moderatur illa ſcꝫ qua tolleramus aduerſitatē cuius auctorem nec vere nec cōiectualiter ſcimus qꝛ irā vt vult Ari. ſcdo rethorice ſemꝑ eſt cōtra perſonam particularem puta cōtra ſociatē vel platonē net nō cōtra hominē in cōmuni. ⁊ in hoc dicit eā differre ab odio quod eſt aliqn cōtra aliquid ſm totum genus ſuū vt quis odit oēs ſuperbos. Ex hoc eīm nō poteſt inferri niſi ꝙ patientia ⁊ manſuetudo nō ſunt idem adequate ⁊ cōuertibiliter ſed cū hoc ſtabit ꝙ oīs manſuetudo erit patiētia ſed nō econtra ſed manſuetudo ſe habebit ad ſpeciē ſicut ſpecies ad genus. ¶ Ad diſſolutionē huius eſt aduertēdū ꝙ multi ſancti viri et philoſophi frequenter attribuerunt actū vnius virtutis alteri virtuti propter cōnexionem q̄ cōmuniter reperit inter actus illarum virtutū. ⁊ interdū tanta eſt cōnexio ꝙ niſi qs ſtudioſe ꝯſideret nō pōt diſtinguere inter hmōi actus. et inde eſt ꝙ multi ſancti cum locuti ſunt de actibus patientie poſuerūt inter actus eius act⁹ māſuetudinis caritatis ⁊ liberalitatis. vnde Gregorius ſuper Ezechielem. Patientia vera eſt que ipm amat quem portat. nam tollerare ⁊ odiſſe nō eſt virtus manſuetudinis ſed velamentum furoris vbi opera manſuetudinis dicit amare ⁊ nō odiſſe ⁊ nomen patientie mutat in nomen manſuetudinis. Et Criſoſtomus ſuper Matheum inter patientie grad⁹ numerat nō vīdicare bōa facere vexāti hoc quod paſſus eſt nō habere cum odio diligere eum benefacere ſibi ꝓ eo orare. Et Haymo ſuper apocalipſim vult ꝙ patientia vera eſt que ⁊ mala proximorum equanimiter tollerat: et eos quos male agentes portat ſincere amat. Et ideo notandum eſt diligenter ꝙ cum malū aliquod nobis infertur a proximo aliquo ſicut connexas eſt actus patientie actui manſuetudinis ꝙ impoſſibile eſt habere actum patientie ſimul habendo actum vicij oppoſiti manſuetudini in ſuperhabundantia puta iracūdie quia ſi ſuperhabundanter iraſcatur ⁊ appetat vindicta diſcedet animus propter aduerſitatem a ſua dignitate ac magnitudine: neqꝫ erit equanimis tollerantia huius aduerſitatis. et ideo ꝓpter iſtam connexionem patientia circa huiuſmodi aduerſitatem vel incōmodum illatum per ſe ⁊ primo et immediate inclinat in actum ſuum proprium ſcilicet ad ſeruandum animū in ſua magnitudine ve ad ſeruandum equanimitatem eius ad non deijci animo et mediante iſto actu elicito a patientia cum recta ratione dictante ꝙ non eſt poſſibile non deiji a magnitudine animi appetendo vindictā inclinat ad nolendum vindictam de iniurijs illatis qui actus eſt primus actus manſuetudinis in eo q̄ non habet adhuc manſuetudinem nec habuit prius nec ſecundum actum nec ſecundū habitū. ⁊ per hunc modum verificat illud quod nōnulli doctiſſimi morales dicūt ꝙ vna virtus mediante actu ſuo inclinat ad actū alterius virtutis cū ſcꝫ actu vicij oppoſiti repugnat ſeu incōpoſſibilis eſt actui illi⁹ virtutis q̄ dicitur inclinare ad actum alterius. Et tunc ad rationes que ſunt in oppoſitum facte reſpondetur.

Con[n]exio māſuetudinis ⁊ patiētie.

Ad rōnes

¶ Ad primam negat ꝙ diffinitio patiētie cōueniat manſuetudini. ⁊ ad ꝓbationē cōcedo añs particulariter ⁊ indefinite ſumptū / ſi tamē intelligat vniuerſaliter nego. Eſt eīm aliquis māſuetus qui ꝓpter paruipenſionē non iraſcit ita ꝙ nullam appetit vltionem ita tamen animo conturbatur ⁊ deijcitur vt nō equanimiter tolleret iniuriam vt cōſtat per experientiā experimur eīm ꝙ quis ob iniuriam ſuſceptam licet nō repetat penas ab iniuriante deſerit tamen benefacere ſibi vel ita apud ſeipſum perturbatur vt non bene ſit cōpos ſui. De manſuetudo aūt qui patiēter tollerat iniuriam dico ꝙ habet duarum virtutū actus: vnū patientie per quē ſeruat equanimitatē mentis. alteꝝ māſuetudinis per quē nullam vindictā ob iniuriam repoſcit ſed veniam preſtat iniurianti / talis ergo manſuetus bene patiens eſt tamē manſuetudo eius nō eſt patientia vt licet iuſtus aliquis ſit fortis / non propter hoc tamen aliqua iuſticia eſt fortitudo.

Iraꝫ dupliciter ꝟtus cohibet.

¶ Ad ſecūdā dico ꝙ aliq virt⁹ dicit cohibitiua ire dupl'r. Uno mō ꝑ ſe ⁊ imediate ita ꝙ cohibitio ire ſit pri⁹ act⁹ eius ⁊ imediate ⁊ ſic cōcedo maiorē ⁊ nego minorē. Alio mō mediate ⁊ ꝑ aliud ſcꝫ pactū ſuū elicitū ⁊ ſic nego maiorē ⁊ ꝯcedo minorē. Patientia eīm nō cohibet imediate iram ſed primo elicit actum ſuum elicitū ⁊ actus ille cū iudicio rationis dictantis animū non eſſe equanimē ſi exurgat in iram cohibet iram nolendo ſcꝫ poſcere vindictā ob iniuriam. Sed eſt aliud dubium qꝛ licet hec ſaluari poſſint de actu manſuetudinis quo quis non vult repoſcere iniuriam vt ſeruet equanimitatem animi nō tñ videtur ſaluari poſſe de actu dilectionis ⁊ beneficentie. Cum quia licet repoſcere vindictam repugnet magnanimitati animi tamen nō diligere ad bonum temporalem primū iniuriantem nō bene facere ſibi ⁊ multa huiuſmodi q̄ ſunt effectus dilectionis non repugnant equanimitati animi ergo iſta non poſſunt attribui patientie illo modo quo ei attribuitur actus māſuetudinis ⁊ tamē

ſancti attribuunt patientie diligere iniuriantē er-
go oportet ꝙ hoc ſit immediatus affectus patien
tie reſpondeť ad hoc dubium dupliciter. Primo ꝙ
iſte actus diligendi iniuriantē ⁊ bn̄faciendi ſibi nō
fit cauſaliter per ſe a patiētia nec mediate nec im
mediate ſed tm̄ fit ab ea tanꝙ̄ a remouēte ꝓhibēs
patientia em̄ ponit immediate actū ſuum ⁊ mediā
te eo ponit actū manſuetudinis quo mediante ipe
dit actū iracundie ⁊ etiā actū odij qui ꝓhibebant
actū dilectionis vel beneficiētie in eo q̇ habet habi
tum benefaciendi aut iudicium rōnis dictantis ꝙ
benefaciendū eſt. Reſpōdeo ſcdo ꝙ habitus ꝟtuo
ſus nō ſolū inclinat immediate ad actū ſuum ⁊ me
diante eo ad actū illius virtutis cuius virtutis a-
ctus oppoſiti vicij eſt incōpoſſibilis cū actu talis
habitus virtuoſi ſed etiā mediante eo inclinat ad
actus virtuoſos oppoſitos vicijs quoꝝ actus di-
ſponunt ad impediendū virtutē illā ab actu ꝓprio
inclinat ꝑterea mediāte actu ſuo elicito ⁊ iudicio
recte rōnis ad oēm actū qui eſt ſaluatiuꝰ/ augmē
tatiuus/ ⁊ manifeſtatiuus ipſius habitus. Sed dif
ferunt nā ab actus oppoſitos actibus repugnāti-
bus inclinat neceſſitate naturali ſic ꝙ poſitio illo
rum q̄ dicta ſunt neceſſitate voluntatē ad volitio-
nem vel nolitionē ad aliam virtutē pertinētē ver-
bi gratia impoſſibile ꝙ habēs habitum patientie
paſſus iniuriā a ſocrate ⁊ habēs volitionē actua-
lem qua nō obſtante iniuria quā a ſocrate paſſus
eſt vult eſſe equanimis ⁊ cū his iudicium rōnis di-
ctantis ꝙ ſi repoſcat vltione non erit equanimis
impoſſibile eſt tñꝙ̄ hec oia habere q̄n naturali ne
ceſſitate ſequať actus manſuetudinis quo volun-
tas nolit repoſcere volitionē. Sed in alijs volun-
tas p̄mis poſitis nō ꝓducit ſm illum actū neceſſi
tate naturali eo ꝙ ad poſitionē oppoſiti illiꝰ actꝰ
nō ſequiť neceſſaria ꝯſa corruptio vel impedimē
tum p̄mi verbi gratia ponať ꝙ repetitio emēde de
iniuria etiā q̄ fit auctoritate iuſticie frequenter re
petitur nata ſit inclinare ad impatientiā ſiue ad
non ſeruandū equanimitatē in aduerſis/ tñ dico ꝙ
poſito habitu patientie ⁊ actu eius de ſeruāda eq̄
nimitate nō neceſſario poniť actꝰ de nō repetitio-
ne emende auctoritate iuſticie. ⁊ ideo pōt aliquis
ſeruādo equanimitatē mentis repoſcere emendaꝫ
de iniuria auctoritate iuſticie ille tñ quē patiētia
inclinat ad vitandū omne illud ſiue vicioſum ſiue
virtuoſum quod frequēter repetitū inducit ad op-
poſitū actus patientie: ꝑ eandē patientiā mediāte
actu ſuo elicito inclinať ad oppoſitū illius actus
puta ad nō repetendū emendā de iniuria. Simili-
ter habitus aliq̄s virtuoſus inclinat mediāte actu
ſuo elicito ad omne illud per quod cōſeruať hm̄oi
habitus ⁊ operatio eius lꝫ non neceſſitate natura
li. Et q̄ per actum benefaciendi iniurianti ⁊ gene
raliter per oēm actū per quē multū recediť ab im-
patientia maxime cōſeruať actus ⁊ habitus patiē
tie ideo patientia nō immediate ſe mediante actu
ſuo elicito ⁊ iudicio rōnis dictantis per actū bene
faciendi maxime recedi ab impatientia ⁊ ſeruari ⁊
augeri patientiā inclinat ad benefaciendū iniuriā
ti. Et iō qn̄ auctores ſācti ⁊ philoſophi dicūt talē
actū vel talem pertinere ad patientiā vel iuſticiā
qui tñ actus ſm rei veritatē eſt actus alterius vir
tutis ſemper diſtingui pōt q̄ nomen talis virtutis
ad quē diciť pertinere vel accipiť ꝓ habitu ⁊ tūc

Actus volūtatis naturales.

non pertinet ad talem virtutē niſi mediate vel ac-
cipitur pro actu ⁊ tūc pertinet immediate ſm mo
dum ſupradictū. Per primū modū ponit caſſianꝰ
originē vicioꝝ ex vicijs ⁊ virtutū ex virtutibus et
virtutū quarundā ex quibuſdā vicijs vt ex iactan
tia ⁊ deſiderio fame interdū dicit oriri caſtitatem.
Sunt tñ alij modi quibus alia naſcunť ex alijs. ſꝫ
q̄ alibi inſtitui hanc materiā tractare ꝓlixius pre
terea primus modus eſt tam certus ꝙ non pōt ra-
tionabiliter contradici. ¶ Secundus ⁊ tercius vi
dentur ſumi poſſe ex doctrina auguſtini cōtra fau
ſtum. nam cum fauſtus vellet ꝓbare iuramentum
omne eſſe pernicioſum ex eo quod habetur in euā-
gelio dictum eſt antiquis/ non falſum iurabitis ego
autē dico vobis omnino nolite iurare. ¶ Reſpon-
det Auguſtinus ꝙ ex hac auctoritate non poteſt
efficaciter conuinci omne iuramentū eſſe illicituꝫ
neqꝫ ꝓhibitum ibi eſſe iuramentū tanꝙ̄ aliquid il-
licitum ſed hoc dictum eſſe a xp̄o vt nos ꝙ̄ maxi-
me ſe moueret a ꝑiurio. Nam vt dicit qui aſſueſcit
iurare verum faciliter incidit in ꝑiurium. Ex quo
patet ꝙ ideo legiſlator rationabiliter admonuit
ne etiam iuraretur omnino nō q̄ iurare verum ſit
malum ſed q̄ cōſuetudo eius inductiua eſt ad per
iurium ⁊ per conſequens vir patiens etiam iuſtus
cui recta ratio dictat nō bene facere ei qui intulit
iniuriam eſt inductiuū ad impatientiam aut ad in
ductiuam per patientiā vel iuſticiam ſuam inclina
tur bene facere iniurianti illa inclinatione qua in-
clinatur ad oppoſitū illius quod eſt impeditiuum
ſue virtutis vel ad illud quod eſt cōſeruatiuū ⁊ au
gumentatiuū et manifeſtatiuū ſue ꝓprie virtutis.
Per hos modos poſſūt exponi īfinita dicta ſancto
rum ⁊ philoſophoꝝ quē aliter intellecta videntur
virtutes ⁊ actus earum cōfundere. Viſum eſt ha-
ctenus quid ſit patiētia Jam videndū eſt ad quod
virtutis genus pertineat patiētia tercio mō dicta
quam ſolā nomine patientie ꝓprie ſignificatā dixi
mus. De patientia enim primo mō dicta diceť cum
agetur de perſeuerantia. ¶ Sit igitur prima con-
cluſio. Patientia. que eſt equanimis tollerātia ad
uerſitatis gratia honeſtatis operis eſt ſpecies ma
gnanimitatis. Probatur iſta concluſio ſecundum
Tullium primo de officijs vt ſupra diffuſe allega-
tum eſt: due ſunt ſpecies magnanimitatis. Vna ē
que eſt poſita in deſpicentia ⁊ cōtemptu rerum ex
ternarum. Alia in geſtione ⁊ adminiſtratione rerū
arduaꝝ q̄ plene ſunt laboribus ⁊ periculis ⁊ q̄ res
extere diuidūť in duas ſcꝫ in ꝓſperas ⁊ aduerſas
ideo neceſſe eſt magnanimū ſm hoc genus contē-
pnere ꝓſpera ⁊ aduerſa/ contemptus ꝓſperorum
conſiſtit in euitatione elationis et inſolentie ex ſu-
ceſſu ꝓſperorum/ contemptus aduerſorum cōſiſtit
in euitatione deiectionis triſticie ⁊ deſperationis
ex preſentia aduerſitatis: ⁊ inde eſt ꝙ primum ge-
nus magnanimitatis habet duas ſpecies vnā qua
contēpnuntur proſpera: ⁊ hec humilitas. aliā qua
contempnuntur aduerſa et hec dicitur patientia.
¶ Pro cuius declaratione ponitur ſecunda con-
cluſio. vir magnanimus et perfectus inter ꝓſpera
⁊ aduerſa cōſtitutus eſt ambidexter. hāc cōcluſio-
nem in ſententia ponit caſſianus collatione ſexta
⁊ eam multipliciter ꝓbat. Ambidexter eſt q̄ vtraqꝫ
manu pro dextera vtitur ſed vir magnanimus ⁊ ꝑ
fectus ⁊ proſpera que ad dexteram ⁊ aduerſa que

z Non o… ramēt… illicitum.

ad ſiniſteram poſita dicuntur debet bono ac recto vſu ad dexteram partem facere pertinere igitur. minor ꝓbatur Nam viri ſancti dextera eſt ſpiritualis ſucceſſus ac profectus qui conſiſtit in ſuperādo impugnationes ⁊ in ſuadādo ſanctis operibus ſiniſtra autem eius eſt ſpiritualis ruina que in turbationibus tēptationū ⁊ carnis deſiderijs ⁊ alijs peruerſitatis operibus cōſiſtit ſed ſi vir perfectꝰ ſic vtatur ꝓſperis vt non vanitatis gloria efferatur. ⁊ ſic aduerſis: vt nulla deſperatione concidat faciat tam proſpera ꝙ̄ aduerſa ad dexteram ſpiritualē pertinere ⁊ ex vtroqꝫ ſtatu palmā victoriāqꝫ reportabit igitur. ¶ Secundo ꝓbatur exēplo bti iob qui diues ⁊ opulentus factus dextera ꝓſperitatis coronabaꝛ ex locuplete aūt factus pauperrimus ⁊ ex felice miſerrimus incorruptā animi fortitudinē retinuit neqꝫ tot aduerſis premi potuit qui illud decantaret Si bona ſuſcepimus de manu domini mala autem quare nō ſuſtineamus dn̄s dedit dn̄s abſtulit ſicut deo placuit ita factū eſt ſit nomē dn̄i benedictū. Tertio ꝓbatur exēplo ioſeph qui in ꝓſperis gratior patri/ religioſior fratribꝰ et acceptior. deo. In aduerſis aūt caſtꝰ fidelis dn̄o carceris mitiſſimus victus iniurie immemor/ beneficus inimicis et inuidis/ ⁊ in fratres interfectores ꝙ̄tū in his fuit munificus. ¶ Quarto ꝓbatur ꝑ illud ſapientis Leua eiꝰ ſub capite meo ⁊ dextera illiꝰ amplexabitur me. per quod optat aduerſa aſſumi ad nos exercendos ⁊ erudiendos ad ſalutē ⁊ ſubiacere principalioribus bonis pro ꝓſpera vero ſalutari amplexu coercere ad confouendā ⁊ cōſeruādam ſalutē. Quinto nos erimus ambidextri ſi rerum p̄ſentium habundantia vel inopia nos nō mutauerit ſic ꝙ nec habūdantia nos ad voluptates impulerit nec inopia ad deſperationē ⁊ murmurationē attraxerit: ſed in hoc vel in illo poſiti parem de vtriſqꝫ fructū referamꝰ. Opꝫ autē nos tales eē exēplo bti pauli de ſe teſtatis. Ego enim didici in quibus ſum paulus ſufficiēs eſſe/ ſcio humiliari/ ſcio ⁊ habūdare vbiqꝫ ⁊ in oībus inſtitutꝰ ſū ⁊ ſaturari ⁊ eſurire ⁊ penuriā pati i eo q̇ me ꝯfortat. ¶ Tertia ꝯcluſio. patiētia nō ꝑtinet ad magnanimitatē tanꝙ̄ virtus adiūcta. Probaꝛ nulla ſpecies magnanimitatis ꝑtinet ad magnanimitatē tāꝙ̄ ꝟtus adiūcta: ſed patiētia eſt ſpecies magnanimitatis ergo nō ꝑtinet ad magnanimitatē tāꝙ̄ virtus adiūcta. maior eū certa ⁊ minor patet ex prima concluſione ⁊ deductione eius/ magnanimitas enim prima diuiſione diuiditur in virtutem qua res externas cōtempnimus ⁊ virtutem qua res arduas adminiſtramus ⁊ gerimus. Primū autē genus diuiditur in humilitatem que eſt cōtemptus proſperorum/ ⁊ patientia que eſt contemptus aduerſorum. Secundo omnis virtus adiuncta alteri tanꝙ̄ ſecundaria principali pertinet de ſe ad aliud genus virtutis/ aut ad aliam ſpeciem eiuſdē generis/ ſꝫ magnanimitas ⁊ patientia nō ſunt diuerſe ſpecies ſub eodē genere nec patiētia pertinet ad aliud genus virtutis nō enim pertinet ad iuſticiam nec ad māſuetudinem/ nec ad liberalitatem/ nec ad temperantiam ⁊ ſic de alijs virtutibus igitur nō ſe habet ad magnanimitatem ſicut virtus adiuncta: facte ſunt alie rationes de magnificētia que huic applicari poſſunt concluſioni. Tertio non omnis fortitudo ſiue magnanimitas eſt circa aliqua pericula mortis imnio aliqua pars fortitudinis cōmuniter accepte eſt circa pericula laborum ⁊ alioꝝ grauium dānorꝫ que contingūt in arduis adminiſtrationibus ſed patientia non eſt circa minora pericula cum ab alienis poſſunt inferri tam grauia pericula ꝙ̄ grauia annexa ſunt de ſeipſi graui adminiſtrationi. Quarto ſequereꝛ ex ratione Thome ꝙ patientia non eſſet annexa niſi fortitudini ſtricto modo accepte que eſt ſcꝫ circa pericula mortis. pꝫ intuenti rationē eius/ ſed hoc eſt contra rationem Tullij facientis eam partē fortitudinis qui vt pꝫ ex diffinitione fortitudinis accipit eam ꝓ adminiſtratione rerum duraꝝ plenarū periculis ⁊ vite et multarum aliarū rerum q̄ ad vitā pertinēt/ vt patꝫ p̄mo de officijs vbi de fortitudine vt pꝫ etiā ex diffinitione fortitudinis quā ponit in rethoricis ſuis. Et patet ꝯn̄a qꝛ ſm Thomam virtus principalis ſemper in aliquo excedit ſecundariā ⁊ iſtū exceſſū ſignificat idē Tho. cū ꝓbat patientiā eſſe adiunctam fortitudini ita dicēs. In malis aūt q̄ ab alijs inferuntur p̄cipue difficilia ſunt ad ſuſtinendū illa q̄ pertinent ad pericula mortis circa q̄ eſt fortitudo. Et cōcludit vnde patet ꝙ in iſta materia principalitatem tenet fortitudo quaſi vendicās ſibi illud qđ eſt principalius in hac materia. Ex quibus verbis cōcludiꝛ apte ꝙ hanc ſententiā ſequens hꝫ ꝯcedere ꝙ patiētia nō eſt ꝟtus adiūcta niſi reſpectu illius fortitudinis q̄ eſt circa pericula mortis ⁊ ita nō reſpectu cuiuſlꝫ. Scđo ſequiꝛ ꝙ nō q̄lꝫ patientia eſt adiuncta fortitudini/ pꝫ ſic eſt aliq̄ patiētia reſpectu periculoꝝ mortis q̄ ab alio iferꝛ ſꝫ reſpectu iſtius patiētie fortitudo nullā principalitatem hꝫ cū tota principalitas quā aſſignat ſit in exceſſu periculi qđ eſt tā graue in hac patiētia ꝙ̄ graue eſt in fortitudie igiꝛ. Quarto nulla ꝟtus q̄ ꝑ ſe pōt hr̄e actū ſuū nullo actu fortitudinis circa malū mortis pōſito vel ponēdo ⁊ etiā ſine quacūqꝫ ꝯparatiōe ad talē actū fortitudis eſt ꝟtus ꝯiūcta ⁊ ſcđaria reſpectu illius: ſꝫ patiētia tercij generis pōt hr̄e actū ſuū nullo ꝑiculo mortis poſito vł ponēdo ⁊ etiā ſine q̄cūqꝫ ꝯparatiōe ad talē actū fortitudis imo nec ad quēcūqꝫ aliū igiꝛ. maior ē nota qꝛ ꝟtus adiūcta ⁊ ſcđaria nō hꝫ actū ſuū niſi ꝑ reſpectū ⁊ ꝯparatione ad actū illiꝰ ꝟtutis reſpectu cuius eſt ſcđaria. ⁊ minor ꝓbaꝛ qꝛ cū q̇s patiꝛ infortuniū vt depđationē vel ꝑditionē bonoꝝ in q̇bꝰ tm̄ nullū ē ꝑiculū mortis pōt hr̄e actū eq̄nimis tollerantie ſine ꝯparatione ad quēcūqꝫ aliū actū vel fortitudis vel alterius ꝟtutis in quē tanꝙ̄ in p̄ncipalē ordinet iſtū actū eq̄nimitatis tanꝙ̄ ſcđariū. Cōfirmaꝛ iſta ratio qualis eſt ordo habituū talis eſt ordo actuū ꝫ vbi actus nullū hn̄t ordine inter ſe nec habitus ſed actus patientie tercij generis nō habet ordinē ad quēcūqꝫ actū alteriꝰ virtutis: ergo nec ꝟtus ad virtutē nec habitus ad habitꝰ. ¶ Quinto arguiꝛ ex dictis ipſius Thome. fortitudo non tenet principalitatem reſpectu patiētie in materia malorum et periculorum ergo patientia non eſt dicicenda virtus adiuncta ⁊ ſcđaria reſpectu fortitudinis. ꝯn̄a eſt nota ex doctrina a ratiōe Thome ad ꝓbandū hmōi ſubordinationē. an̄s ꝓbatur virtus que eſt circa mala mortis tm̄ non eſt circa maiora mala ꝙ̄ illa q̄ eſt tā circa ꝑicula mortis ꝙ̄ etiā circa quecūqꝫ alia mala imo ſcđa excedit primam ſaltem extenſione obiecti ⁊ prima par

Tho. 2. 2. qſti. 136. arti. quarto.

te obiecti nullo mō excedit ſecundā. ſed fortitudo
ſm eum eſt tm̄ circa mala mortis/ patientia autē
tam circa mala mortis ꝙ̄ circa q̄cunqꝫ alia quod
ꝓbatur ex reſpōſione eius ad p̄mū argumētū illi⁹
articuli in quo oſtendit ꝙ patientia eſt virtus ad=
iuncta fortitudini. ¶ Ad primā inquit dicēdum ꝙ
ad fortitudinē pertinet nō qualiacūqꝫ ſuſtinere/ ſꝫ
illud quod eſt ſumme difficile in ſuſtinēdo ſcꝫ ſuſti=
nere pericula mortis. ad patientiā autē pertinere
pōt ſuſtinentia quorumcūqꝫ maloꝝ. Ex quib⁹ ver=
bis ſatis apparet ꝙ fortitudo magis dicenda eſt
pars patientie ꝙ̄ ecōtra. ¶ Secūdo arguitur ex di=
ctis eiuſdē virtutes ſunt ordinande ſm ea circa q̄
principaliter ſunt ſed ea circa q̄ eſt patientia ſunt
principaliora ꝛ difficiliora ꝛ principalius intēta ꝙ̄
ea circa q̄ eſt fortitudo ergo fortitudo potius eſt
adiuncta patientie ꝙ̄ ecōtra. maior videt̄ manife=
qꝛ ex ordine materiaꝝ ꝛ actuū ſumit̄ ordo habitu
um ꝛ minor ꝓbatur nam ſm Thomā in reſpōſione
ad ſm argumentū eiuſdē articuli licꝫ fortitudo ſit
etiā circa preſentia mala ne ſcꝫ quis deficiat ꝓpt
dolorē: tn̄ principaliter eſt circa timores ad quoꝝ
timoꝝ (vt dicit) rationē pertinet fugere. quod fuge
re vitat fortitudo. patientia vero principalius eſt
circa triſticias nā aliquis dicit̄ patiens nō ex hoc
quod nō fugit ſed ex hoc quod laudabiliter ſe ha=
bet in patiendo ea que p̄ſentialiter nocent vt ſcilꝫ
nō inordinate ex eis triſtetur/ hec ille ex his ſic ar
guitur primo. Triſticia malorum preſentiū eſt ma
ius malū ꝙ̄ timor eorundē maloꝝ futurorum/ ſed
fortitudo principaliter eſt circa timores ꝛ patien=
tia circa triſticias igitur. Secūdo laudabiliter ſe
habere in patiēdo mala p̄ntia eſt act⁹ principalior
ꝛ difficilior ꝙ̄ nō fugere ꝓpter futura ꝛ in illū iſte
ſecundus tanꝙ̄ minus principalis in principalio=
rem ordinat̄ neqꝫ multū ꝓdeſſet nō fugere futura
mala niſi ſubſequeret̄ laudabilis tollerantia pre=
ſentiū ergo ſi hec q̄ in hac ſolutione dicit vera ſint
fortitudo magis ſubordinat̄ ꝛ adiungit̄ patientie
ꝙ̄ ecōtra. neqꝫ pōt dici ꝙ patientia hꝫ dupliciū ma
loꝝ tollerantiā: quorūdā q̄ pertinent ad pericula
mortis. alioꝝ vero q̄ nō pertinēt ad pericula mor=
tis/ patientia ꝙ̄tū ad prima mala nō eſt virtus ad
iūcta fortitudini. ꝙ̄tū ad alia vero adiūgit̄ ſibi tā
ꝙ̄ ſcdaria principali/ hāc em̄ ſolutionē innuit Tho
mas eodē articulo in reſpōſione ad tertiū. Ad ter
ciū inquit dicēdū ꝙ patientia ꝙ̄tū ad aliq̄d ſui po
teſt poni pars integralis fortitudinis ꝓvt ſcilꝫ pa
tiēter ſuſtinet mala q̄ pertinēt ad pericula mortis
ꝛ paucis interpoſitis. ſm vero ꝙ patiētia ſe habet
circa quecūqꝫ alia mala adiūgit̄ fortitudini vt vir
tus ſcdaria principali. Ex hac ſolutione maxime
cōfirmat̄ vnū aſſumptū in p̄cedētibus rōnibus ſcꝫ
ꝙ patientia eſt tam circa pericula mortis ꝙ̄ etiā
circa alia pericula qꝺ ꝯcedimus ꝛ p̄terea iſta ſolu
tio cōtinet duo q̄ vident̄ mihi falſa/ p̄mū ꝙ patien
tia ꝓvt circa pericula mortis eſt pars integralis
fortitudinis. ꝓbatur em̄ ꝙ non patiētia q̄ eſt circa
pericula mortis ſecundū doctrinā eius eſt fortitu
do ꝫ nō eſt pars integralis fortitudinis/ ꝯñā tꝫ qꝛ
ſm doctrinā eius oīs virtus q̄ eſt pars integralis
alterius eſt ab ea diſtincta ꝛ hꝫ alium actū ab acti
bus virtutis cui⁹ eſt pars alias em̄ diceret̄ ꝙ vna
queqꝫ virtus eſſet pars integralis ſui ip̄ius. ꝛ añs
ꝓbatur patiēs martyriū vſqꝫ ad mortē ꝓ lege xp̄

Tho. vbi ſupra in ſolutione ad primum.

Reprobatio thome vbi ſupra articulo. I.

ſecundū iſtum doctorē eſt patiēs ꝛ fortis actu quo
tollerat malū mortis/ aut ergo eſt patiēs ꝛ fortis
eodem actu et tunc habet̄ intentū qꝛ ſi actus non
ſint diſtincti nec habitus/ aut vno actu eſt patiens
ꝛ alio eſt fortis ꝛ tūc querit̄ q̄ ſunt illi duo actus q̄
habent̄ circa malū mortis nō em̄ ibi ſunt due tolle
rantie mortis/ neqꝫ ſunt duo actus volūtatis quo=
rum vnus pertinet ad patientiā ꝛ alius ad fortitu
dinē qꝛ nō ſunt dabiles aliqui tales actus qui etiā
ipſis datis de quolibet eoꝝ ꝓbaret̄ ꝙ eſſet patien
tia ꝛ ꝙ eſſet fortitudo. neqꝫ poteſt dici ꝙ nō fugere
cruciatū ꝛ mortē eſt act⁹ fortitudinis ꝛ bene ꝛ lau
dabiliter ſe habere in tollerando cruciatu ꝛ morte
eſt actus patiētie. Cōtra hoc arguit̄ qꝛ ſi ſic ſeq̄=
retur ꝙ aggredi ꝛ perdurare laudabiliter in peri=
culis mortis nō eſſet actus fortitudinis qꝺ eſt cō=
tra eundē doctorē eodē articulo in r̄ñſione ad ſm
dicentē ꝙ actus fortitudinis nō ſolū ꝯſiſtit in hoc
ꝙ aliquis in bono ꝑſiſtit ꝯtra timores futuroꝝ pe
riculoꝝ ſꝫ etiā vt nō deficiat ꝓpter p̄ntiū triſticiā
p̄terea actus nō deſiciēdi ꝓpter p̄ntiū maloꝝ tri=
ſticiā nō eſt alius act⁹ ab illo quo bn̄ q̄s ſe hꝫ ꝛ lau
dabiliter in tollerando triſticiā maloꝝ p̄ntiū/ ſꝫ bn̄
ꝛ laudabiliter ſe habere in malis p̄ntibus ꝛ actus
patiētie ꝫ ꝛ actus q̄ quis nō deficit ꝛc̄. eſt act⁹ pa=
tientie ꝛ ꝑ ꝯñs idē eſt actus patiētie ꝛ fortitudinis
circa malū mortis p̄ñs ſm ſtm̄ eſt ꝙ patiētia ꝓut
eſt circa alia mala a malo mortis eſt virtus adiun
cta fortitudini qꝛ cōtra hoc ſpecialiter ꝓcedūt q̄t
tuor p̄me rōnes huius ꝯcluſiōis. Preterea ego nō
video quo mō hec patiētia ſit diſtincta a magnani
mitate/ nā ſm Tulliū p̄mo de officijs magnanim⁹
ſicut fortis cernit̄ in gerendo res magnas ꝛ maxi=
me vtiles ſed vehemēter arduas plenaſqꝫ laboꝝ ꝛ
periculoꝝ. Tunc ſic circa eadē pericula verſat̄ et
bn̄ ſe hꝫ patiētia circa q̄ verſat̄ ꝛ bn̄ ſe hꝫ magna=
nimitas/ ꝛ nō videt̄ q̄cūqꝫ differentia actuū in lau
dabiliter tollerando hmōi pericula quoꝝ vnus ſit
magnanimitatis ꝛ alius patientie igit̄. Neqꝫ pōt
dici ꝙ magnanimitas cōfirmat aīm ī maximis bo=
nis ſperādis ꝛ adipiſcēdis. Patientia vero in ma
lis tollerādis qꝛ cū bona magna de ſe alliciāt ani=
mū ad adeptionē eoꝝ nō eſt opus virtute ꝯfirmā=
te aīm in hijs adipiſcēdis niſi ꝓpter mala ꝛ ꝑicu=
la q̄ cōtingūt in ꝓſecutione eoꝝ ꝫ eiuſdē virtutis
nō eſt firmare animū in bonis adipiſcēdis ꝛ firma
re ip̄m ꝯtra mala ꝛ pericula q̄ in eoꝝ adeptiōe tol=
leranda ſunt. Sed ſm Thomā patiētia facit ſm ꝫ
partiētia circa pericula alia a morte non differt a
magnanimitate. Confirmat̄ nā eadē virtus eſt q̄
firmat animū in recto vſu delectationū guſtus et
tactus ꝛ cōtra cōcupiſcētias ꝛ illecebras ab hmōi
recto vſu retrahentes. eadē etiā virtus firmat ani
mū in cōfeſſione fidei ita cōſtanter faciēda vt pro
nullo quod eſt cōtra rectā rationem deferat̄ hmōi
cōfeſſio ꝛ in martyrio pro fide xp̄i ſuſcipiēdo ſicut
patebit cū aget̄ de martyrio. Ex quibus ptꝫ ꝙ ſm
modum dicendi beati Thome difficile eſt fugere
differentiā que eſt inter patiētiam que eſt circa ma
la mortis et fortitudinem et inter patientiā que eſt
circa alia mala ꝛ magnanimitatē. ¶ Cōtra primā
cōcluſionē arguit̄ ſic. magnanimitas cōſiſtit in ge
rendis magnis ꝛ arduis rebus/ ſed patientia non
conſiſtit in gerendis magnis rebus ſed in magnis
malis equanimiter tollerandis: ꝫ patientia nō eſt

magnanimitas et ꝑ ꝯñs ipa nõ eſt ſpecies magna
nimitatis. ¶ Secundo quarũcũqꝫ virtutũ eſt vn⁹
ꝛ idem actus adequate illi ſunt eadem virtus ade
quate ſed patientie ꝛ magnanimitatis ſiue fortitu
dinis generaliter dicte eſt adequate vnus actus
ſcꝫ ſuſtinere mala ꝛ pericula igitur. ¶ Tertio ma=
gnanimitas ſiue fortitudo aliqñ eſt ſine pacientia
ergo patientia non eſt pars magnanimitatis añs
ꝓbatur qꝛ magnanimus interdũ nõ tollerat mala
ſed inſurgit ꝛ aggredit̃ eum qui mala infert immo
etiã ex hoc videt̃ ſequi ꝙ vel patientia vel magna
nimitas non ſit virtus ſi nõ ſuſtinere mala ſit vir=
tuoſum/ ſuſtinere nõ eſt virtuoſum ergo ſi magna=
nimitas per quã nõ ſuſtineam⁹ mala. ſed ꝯtra fa=
cientẽ pugnamus eſt virtus patiẽtia nõ erit ꝟtus.
¶ Ad primã reſpõdeo ꝙ vt dictũ eſt ſupra magna
nimitas hꝫ duplex genus ſcꝫ cõtemptũ rerũ exter
narum ꝛ adminiſtrationẽ reꝝ arduaꝝ ꝯcedo igit̃
maiorẽ quo ad ſm genus magnanimitatis ꝛ nego
eã vniuerſalit̃ intellectiuã ꝛ quo ad ꝑmũ ei⁹ gen⁹
cõcedo minorẽ ꝛ nego ꝯñam ſed bene ſequit̃ ꝙ pa
tientia non eſt adequate magnanimitas. ¶ Ad ſe
cundã nego minorẽ. Et ad ꝓbationẽ dico ꝙ ſuſti=
nere mala ꝛ pericula nõ eſt actus adequat⁹ patiẽ
tie qꝛ nõ qðlꝫ ſuſtinere mala eſt actus fortitudinis
ſed aliqð ſuſtinere mala eſt actus patiẽtie ꝛ aliqð
actus fortitudinis. ſuſtinere eñ mala q̃ ſunt pericu
la ꝛ determinata bellica eſt actus fortitudinis ſtri=
cte accepte/ ſuſtinere mala ꝛ pericula q̃ cõtingũt
in grauium adminiſtrationẽ geſtione eſt actus ma
gnanimitatis pro ſcðo eius genere. ſuſtinere vero
mala nõne deferat̃ adminiſtratio ardua vel rei. ſa=
lus ſed qꝛ honeſtũ eſt aduerſa cũ incũbunt equani
miter tollerare eſt actus patientie. Si vero argu
mentũ fieret de patientia ſcðo mõ dicta aliter eẽt
dicendũ cũ aget̃ de perſeuerantia Et ſi dicatur ꝙ
patiẽtia eſt circa mala ab alio illata et per hoc ab
alijs diſtinguit̃. hoc dictũ eſt vulgatũ ſine magna
ratione ꝛ ſatis leuiter qð male intellectũ generat
multiplicia impedimẽta cognoſce veritatis in hac
materia. patitur eñ quis egritudinẽ ex principijs
cõplexionantib⁹ ex nocumẽto: ab alio illato vtro
biqꝫ equanimiter fert non video ꝙ ſi ſecũdus dica
tur patiens in equanimiter ferendo quin etiã pri=
mus patiens dicatur. Similiter arguere ̃de cor=
ruptione edificiorum ab alio illata et ex vetuſtate
ꝓueniente. ſimiliter in fortitudine cõſtat ꝙ pericu
la frequẽter inferunt̃ ab alio puta ab hoſte ꝛ a ꝓ=
ditoribus ꝛ ab alijs maliuolis. Sed vt videat̃ ob
quam cauſam introducta eſt predicta diſtinctio.
¶ Eſt aduertendũ ꝙ auctores qui ꝑmo eam poſu
erunt nõ voluerunt per eam diſtinguere inter pa=
tiẽtiã ꝛ fortitudinẽ/ ſed voluerũt diſtinguere inter
diuerſas ſpecies fortitudinis vl̃ magnanimitatis.
Pro q̊ notãdũ eſt ꝙ negotia magna et ardua. imo
ꝛ quecũqꝫ alia difficilia habẽt duplicia pericula/ q̃
dam ex natura ꝛ circũſtantijs negotij q̃ſ cꝫ regu=
lariter ꝛ vt in pluribus ex negotio oriri ſolent ꝛ a
viro prudente ꝛ ſollicito preuideri potuerũt. ꝛ iſta
dicuntur pericula vel mala intrinſecus orta Quis
etiam orantur a perſonis ſeinũctis ꝛ alienis ſicut
eſt hoſtis in bello et conciuis in ciuitate alia vero
ſunt q̃ non oriunt̃ ex natura negotij ꝛ circũſtantia
rum regulariter ꝛ in pluribus ſed ex aliquo quod
eſt alienum a natura negotij et ab alijs circunſtan
tijs eius ꝛ hec pericula dicuntur eſſe ab alio illata
Eiuſdem autẽ rationis nõnulli putant ea pericu=
la que cõmuniter ꝛ vt in pluribus a viro prudenti
ꝛ ſollicito preuideri nõ potuerunt. Circa primam
pericula ponit̃ vna ſpecies fortitudinis circa alia
altera. Ad tertiam cõcedo añs ꝛ nego ꝯñam non
eñ ſequitur animal põt eſſe ſine homine. ergo ho=
mo nõ eſt pars animalis intelligendo ſemꝑ de par
te ſubiectiua ſed bene ſequitur ergo homo eſt ani=
mal patientia ꝛ magnanimitas nõ ſunt idem ade=
quate ꝛ conuertibiliter. Et ſi dicatur ꝙ totum nõ
poteſt eſſe ſine parte negatur de toto vniuerſali ꝛ
parte ſubiectiuã. Ad ꝓbationem concedo aſſum=
ptum ꝛ ad id quod addit̃: ſi non ſuſtinere mala ꝛc̃. — *Logica ſunt hec.*
nego ꝯñam: non vouere eñ paupertatem virtuo=
ſum eſt ꝛ tamen vouere paupertatẽ virtuoſum eſt
et tamen vouere paupertatem eſt etiã virtuoſum.
poteſt eñ quis virtuoſe omittere opus conſilij et
idem virtuoſe opus illud idem cõſilij perficere/ ita
etiam poteſt quis in eum qui mala infert nõ inſili=
re et põt etiam virtuoſe in eum inſilere. ꝙ patet ꝑ
Auguſtinum dicentem ꝙ precepto patientie nõ cõ — *Auguſtin⁹*
trariantur reip. bono pro quo ſeruando contra ini
micos pugnatur ꝙ ſi ille iniurie eſſent in deum tũc
ea tollerare non eſſet patientie virtus ſed im=
pietas et irrelegio vt vult Criſo. ſuper illud Ma.
vade ſathanas dicens in iniurijs proprijs patien=
tem eſſe laudabile eſt in iniurias autẽ dei patiẽter
ſuſtinere nimis impium.

Querit̃ cõſequẽt Utrũ patientia poſſit haberi ſine gratia. ar — *Criſoſtomus*
guitur ꝙ nõ per illud ab ipſo patien=
tia noſtra. In oppoſitũ. arguit̃ oĩs virtus mora
lis poteſt haberi ſine gratia: ſed patientia eſt vir=
tus moralis igitur añs ꝓbatur qꝛ nulla eſt virtus
moralis quã nõ poſſit infidelis acquirere. Ad hãc
q̃ſtionẽ reſpõdet beat⁹ Thomas q̃ſtione de patiẽ
tia articulo tertio ſub aliquibus dictis/ primum ꝙ
nullus exercetur opus patientie niſi propter ali=
quid magis volitum et amatum q̃ꝫ ſit illud bonũ
cuius priuationem per patientiam tollerat. ſecun=
dum non poteſt aliquis exercere patientiã tollerã
do equanimiter priuationẽ bonoꝝ naturalium pro
bono gratie ꝛ caritatis: ſine caritate ꝛ gratia gra
tum faciente. tertium dictum licet nõ poſſit aliq̃s
exercere patientiam tollerando priuationẽ bono=
rum naturalium ꝓ bono politice virtutis ſine au=
xilio dei ſpeciali et gratia gratis data hoc tamen
põt ſine gratia gratum faciente. Iſta duo vltima
dicta ponit Thomas in ſolutione ad ſm argumen — *Reprobatio thome.*
tum. Quartũ dictũ ſine gratia ꝛ caritate põt ali=
quis multa tollerare ꝓpter bonum ſanitatis. vlti=
mum dictũ mihi videt̃ verum extenſo nomine pa=
tientie qꝛ ſi acciperet̃ terciomodo actus ille quo
quis tollerat mala ꝓpter bonum ſanitatis non eẽt
patiẽtia nec etiam actus illi quos aſſignare in ter
tio et quarto dictis: tertium dictum ꝓ prima ꝑte
videtur mihi verũ ꝛ pro ſecunda ꝓbabilius q̃ꝫ op=
poſitum eius. ſed tñ videt̃ dependere ex vno dubio
alibi terminando. vtrũ quis poſſit bene moraliter
agere ſine auxilio dei ſpeciali. ꝑmũ dictũ nõ mihi
videt̃ verũ vniuerſaliter itellectũ ſicut i lẽ doctor
videt̃ intelligere ꝛ etiã ꝓbare nititur ex auctori=
tate Aug. nam ſupra poſiti ſunt multi modi patiẽ

tie ⁊ dictum eſt ꝙ patientia tercij generis non tollerat aduerſa ꝓpter aliquid aliud magis volitum cōſequendū ſed quia honeſtū eſt aduerſa equanimiter tollerare cum incumbunt ⁊ qꝛ de hoc viſum eſt ꝓlixius ſuperius/ ⁊ hmōi genus patientie maxime reſplēduit in Job ideo deſiſtimus ab vlteriori ꝓbatione: ſed tm̄ reſpondendū eſt ad auctoritatem Aug. quam ꝓ ſe beatus Thomas inducit/ ait em̄ Auguſtinus libro de patientia via deſideriorū facit tollerantiā laboꝝ ⁊ doloꝝ ⁊ nemo niſi pro eo quod delectat ſponte ſuſcipit ferre quod cruciat.

Ad auctoritatē aug.

¶ Ad hanc auctoritatem reſpondeo ꝙ patientia eſt equanimis tollerantia maloꝝ ideo dico ꝙ duplex eſt patientia. vna eſt in qua tam ipſa tollerantia ꝙ̄ ipſa equanimitas eſt ſpontanea ⁊ volūtaria ita ꝙ in poteſtate noſtra eſt nō tollerare hmōi dura ⁊ etiā perdere bonū illud quod tollerando dura ſumus conſecuturi ⁊ verū eſt ꝙ oīs talis fit ratione alicuius boni conſequendi vel mali fugiendi. et hoc genus patientie ſignificauit Aug. per ſponte ſuſcipere quod cruciat/ ⁊ hec patientia cōtinet patientiā primi ⁊ ſecundi generis ⁊ patientiā quarti generis cū pro cauſis ibi expreſſis aduerſitas deſiderata eſt aut amata. alia eſt patientia in qua licꝫ equanimitas ſit ſpontanea ⁊ voluntaria non tm̄ ipſa aduerſitas immo vt dictū eſt ipſa eſt nolita ⁊ diſplicet nobis ⁊ ꝙ̄tum in nobis eſt vijs congruis ⁊ rationabilius a nobis eaꝫ deijcimus ⁊ repellimus vt cū incidimus in egritudines in varia īfortunia in pericula mortis non quidē vt deſeramus aliqđ bonum rationis cui incūbere incūbebamus aut incumbere intendebamus ſed cū hec nobis etiā nihil agētibꝰ aut agētibꝰ aliquid quod eſt oīno impertinēs accidūt/ licꝫ em̄ diabolus afficiēs Job multis damp̄nis ⁊ aduerſis intenderet diſtrahere ⁊ reuocare Job a multis bonis ⁊ laudabilibus operibus non tm̄ ꝓpoſita eſt ipſi Job hec cōditio. Si vis deſiſtere ab operibus virtutū nō inferenꝫ tibi hec aduerſa ſicut ꝓponitur martyribus ꝙ ſi velint diffiteri fidem aut negare xp̄m ꝙ nō cruciabunꝫ ſed multis muneribus dominabunꝫ. Si quis vellet negare iſta diuerſa genera patiētie iudicio meo ipſe negaret ea que vnuſquiſqꝫ apud ſe experiꝫ/ et neſcio quo mō hoc patientie genus a beato Thoma pretermiſſum eſt. Et hec ſit prima cōcluſio. exercent multi opus patientie virtutis ⁊ nō ꝓpter aliquod aliud bonū creatū magis amatū ꝙ̄ ſit bonū illud cuius ꝓuationē per patientiā tolleramus. hec concluſio ſatis mihi videtur ꝓbata ex ſuperioribus.

A Contra Thomam.

¶ Secunda ꝯcluſio pōt aliquis exercere opus patientie ꝓ bono gratie ⁊ caritatis cōſequendo ſine gratia gratū faciente cū auxilio ſpeciali dei. ꝓbatur pōt aliquis actus hmōi patiētie eſſe bonꝰ moraliter ⁊ non meritorius vite eterne ergo pōt aliquis talis actꝰ patiētie elici ſine gratia ⁊ caritate ꝯñia tenet qꝛ oīs actus elicitus mediante gratia ⁊ caritate eſt bonus meritorie et nullius talis eſt tm̄ bonus moraliter ⁊ añs videtur manifeſtū ⁊ amplius patebit ex ꝓbationibus ſequētibus Scđo oīs habens habitū moralē firmum ⁊ intenſum ⁊ dictamē prudentiale directū illius habitus in opus cū auxilio dei ſpeciali pōt elicere actū et exercere opus illius habitus/ ſꝫ poſſibile eſt ꝙ aliquis habeat habitum huius patientie cū habet gratiā ⁊ caritatē ergo poſſibile eſt ꝙ ſine gratia ⁊ caritate exeat in actum hmōi patiētie. maior videꝫ manifeſta nulla em̄ eſt virtus alia a caritate que non poſſit exire in opus ſuum cū auxilio dei ſine caritate ſed bene verum eſt ꝙ illud opus non eſt meritorium vite eterne. Et ꝓbatur manifeſte minus videꝫ ꝙ fides ⁊ ſpes poſſunt exire in actus ſuos ſine caritate ꝙ̄ quecūqꝫ patientia/ cum fides et ſpes reſpectu boni increati minus habeāt de naturalitate ⁊ magis de ſupernaturalitate ꝙ̄ patientia. Tum ſcđo qꝛ ſi habitus ille nō poſſit exire in opus ſine gratia gratum faciente ⁊ dependeat in agēdo a gratia/ hoc eſt aut qꝛ ſine caritate nō habeꝫ recta cognitio de malo tollerādo aut qꝛ iſte habitus nō habet impetum et inclinationē in opus/ non primū qꝛ caritas non eſt habitus cognitiuus. Tum ſcđo qꝛ ſine caritate pōt haberi fides ⁊ oīnis cognitio naturalis et ſupernaturalis requiſita ad directionē operis illius patientie. nec ſcđm qꝛ de ratione cuiuſcūqꝫ habitus nō impediti eſt facere impetum ⁊ inclinationem in opus minor vero eiuſdem rationis ꝓbatur volo ꝙ aliquis habēs gratiā habet multos actus patientie per quos generetur in eo habitus patiētie de qua eſt queſtio quo genito et etiā multū intēſo peccet mortaliter ⁊ perdat gratiā cōſtat ꝙ per peccatum mortale non corrūpetur habitus ille patientie immo nec diminuetur igitur poſſibile eſt ꝙ aliquis non habens gratiam habeat habitum patientie. dicetur forte ad iſtam rationē ꝙ Thomas intelligit ꝙ nō poteſt haberi actus iſtius patiētie niſi habeatur vel prius habita ſit caritas vel gratia ita ꝙ gratia neceſſaria eſt ad generationē iſtiꝰ habitus ſcꝫ ad primos actus generandos.

¶ Contra hanc ſolutionē arguiꝫ p̄mo qꝛ hec non videtur intentio Thome vt patet ex ratione ſua q̄ equaliter concludit de actibus p̄cedentibus habitum ⁊ ſequentibus/ nō em̄ habens actum patiētie prefert bonum gratie omnibus naturalibus bonis plus per actus p̄cedentes habitū ꝙ̄ per actus ſequentes. cum ergo hoc pertineat ſcđm Thomam ad dilectionē dei ſuper oīnia et ad caritatē ſequitur ꝙ ſcđm eum ſine caritate nullus poteſt haberi actus patientie ꝓbatur preterea contra dictam ſolutionem ꝙ patientia dicta nec quo ad actus p̄cedētes nec quo ad actus ſequētes exigat neceſſario gratiam gratum facientē ⁊ hec ſit tertia ratio ad cōcluſionē. omnis creatura rationalis habēs actuale iudiciū quo iudicat gratiam eſſe p̄ferendā omnibus bonis naturalibus ⁊ ꝓ ea ferendā eſſe equanimiter omnium bonorum naturalium priuationem/ poteſt mediante libertate voluntatis ⁊ auxilio dei ſpeciali conformiter velle ad illud dictamen: ſed ſine gratia ⁊ caritate per fidem informā acquiſitam poteſt haberi hmōi iudicium dato etiam ꝙ nunqꝫ prius ſit habita caritas igitur. maior videtur certa quia voluntas ex libertate ſua ⁊ auxilio dei ſpeciali pōt ſe conformare cuicunqꝫ recto dictamini niſi per illud dictamen importeꝫ aliquid requiſitū ad actū neceſſario qđ nō eſt in poteſtate voluntatis quod ideo dictū eſt ꝓpter iſtud dictamen. Elemoſina huic pauperi dāda eſt meritorie aut aliud cōſimile/ nā iſtud dictamē ꝓpter hūc terminū meritorie importat caritatē ⁊ gratiā q̄ nō eſt in poteſtate voluntate ꝙ ſi quis vellet ſuſtinere aſſumptum ſine illa exceptiōe tūc diceret ꝙ nullū dictamē tale eēt rectā īmo frequēter eſſet ſtultū ⁊ temerariū

Tho. 2. q̃st. 136. arti. 3.

ſiue tamen ſi ſiue aliter: cōſtat tamen ꝙ hoc dictamen eſt tollerādus cruciatus ꝓ bono gratie vel caritatis non includit aliquid qđ nō ſit in poteſtate volūtatis auxilio dei ſpeciali adiute neqꝫ aliquis terminus ibi poſitus importat caritatē vel grām tanqꝫ aliquid neceſſariū ad hoc ꝙ voluntas ſe cōformet dictamini. ¶ Quarto arguit multi gentiles habuerunt virtutē patiētie et ꝓ bono virtutis aut ſalute reipu. multa mala corporalia tulerunt et tamen nō habuerunt gratiā gratū facientē vt conſtat igit antecedēs poteſt ꝓbari ꝑ multas hiſtorias vt de ſocrate et de platone ⁊ multis romanis et indis et ꝑſis. ¶ Ad hanc rationē reſpōdet Thomas per tertiū dictum ꝙ bonū politice virtutis eſt naturale/ bonū aūt gratie eſt ſupernaturale. ideo poteſt voluntas ꝓ bono politice virtutis ſponte mala ſubire corporis cū auxilio ſpeciali nō tamen poteſt ea ſubire ꝓ bono gratie quod nō eſt nature cōmenſuratū. ¶ Contra hanc reſpōſionē arguitur. cōmenſuratio boni amati ad naturā eſt

[...]a tho. omnino impertinens ad hoc quod ꝓpter ipſum ſint equanimiter mala tolleranda immo propria ratio huius tollerantie eſt amor huius boni ꝓpter quaꝫ exercemus patientiā ſed ad hunc amorem ſufficit cū libertate volūtatis et auxilio dei ſpeciali equanimis iudiciū rationis iudicantis hec bona eē nobis multo magis bona qꝫ priuatio bonoꝝ corporalium vel ꝑſentia maloꝝ oppoſitoꝝ ſit mala/ ſiue ſiue iſta bona ſint cōmenſurata ſiue non: ſiue ſint naturalia ſiue ſupnaturalia. nichilominus ꝓ his poterit voluntas tollerare equanimiter mala corporalia ſi ratio iudicet ea eſſe nobis magis bona qꝫ mala illa q̄ patimur ſint mala/ ſed ſine caritate poteſt

[...]rgumen= [...]thome [...]ſupra.

ratio ita iudicare: ergo ſine caritate poteſt haberi hmōi patientia et tendere in bonū gratie et caritatis ꝑ maloꝝ equanimē tollerantiā. ¶ Quinto ꝓbatur poteſt quis mala multa corporalia pro bono ſanitatis cōſequendo aut ꝓ maiori malo corporali vitando laudabiliter et viriſtuoſe tollerare. ergo multo plura poteſt tollerare ꝓ bono gratie ⁊ caritatis. añs patꝫ de patientibus inciſiones mēbroꝝ et aduſtiones et reliqua hmōi. ¶ Ad hanc rationem reſpōdet beatus Thomas ꝙ amor ſanitatis ꝓcedit ex amore quo homo diligit carnē ſuam. patientia aūt de qua arguit ꝓcedit ex amore ſupnaturali. Sed hec ſolutio omnino impugnat eodem modo ſicut ꝑcedens. ¶ Sexto ſi ſic ſeqret ꝙ nullus exiſtēs in peccato mortali poſſet velle pati cru-

[...]ūm ar [...]ncatum

ciatus et tormenta corporis ꝓ xpo: ſed cōſequēs videtur falſum. igit. et ꝓbatur minor de hereticis quibuſdā qui ꝑſiſtunt in hereſi et moriūtur nō tamen ſunt ſufficienter ꝑ iudices eoꝝ cōuicti de falſitate ſuarū aſſertionū qui etiā licet habeāt ꝓ opinione ſua rationē multū apparētē ⁊ forte apparētiorem quā ſit aliqua earū que cōtra eos affertur non tñ quanta potuerunt ſollicitudine inueſtigauerunt veritatem ſed contenti vnius doctoris aut duoꝝ traditionibꝰ nō ꝑueſtigauerunt ſufficienter ſacros libros/ nec etiā alioꝝ autoꝝ volumina quorum copiā habere potuerunt ⁊ maluerūt tales auctores negligere et contēnere qꝫ ignotam veritatem eoꝝ volumina ꝑlegendo inuenire: quales hac noſtra tempeſtate inueniunt tales eñ ita errādo per contentū proboꝝ auctoꝝ et negligentiā inueſtigationis peccant mortaliter et multi eoꝝ patiūtur cruciatus et tormenta vt putant pro xpo et tamen carent caritate et gratia. Nec valet dicere ꝙ ſm veritatē non patiſitur ꝓ xpo quia ſufficit ꝙ credant ſe pati ꝓ xpo. ¶ Itē ponatur aliquis qui ꝓ fide catholica ſubit cruciatus et mortē non eſt dubiū ꝙ ſubeundo hmōi cruciatus poteſt habere conſcientiā alicuius peccati mortalis et cōplacētiam in peccato quod ſcit eſſe mortale/ ergo caret caritate ergo aliquis carēs caritate poteſt habere patientiā ſupradictā. ¶ Contra primā concluſionē arguitur rationibus Thome. nullus patitur virtuoſe mala niſi ꝓpter aliquē finē aut ergo ille finis eſt magis amatus qꝫ bona oppoſita malis q̄ patimur aut minus. ſi primū habetur intentū. nec poteſt dici ſm qꝛ tunc huic fini ꝑferemus bona oppoſita malisq̄ patimur. antecedens ꝓbatur. quia triſticiā et dolorē ſm ſe abhorret animus. Ad hāc rationē diſtinguo antecedēs vel loquēdo de patiētia duplici volitione ſpontanea ſcꝫ volitione mali et volitione equanimitatis et ſic concedo antedens et cōſequēs vel loquendo de patientia ſpontanea tantū ex parte equanimitatis et ſic ego diſtinguo vel loquendo de fine increato ⁊ ſic hoc eſt dubiū de quo alibi ꝓpter quod etiā in concluſione facta eſt mentio de bono creato vel loquendo de fine creato alio ab opere honeſto: et ſic iterum ego nego vel loquendo de fine creato ſiue illud ſit honeſtas operis vel aliquod aliud bonū creatū ⁊ ſic cōcedo. et ad ꝓbationē dico ꝙ ille finis eſt magis amatus ſed quia non eſt finis extrinſecus operi patientie ideo nichil ad ꝓpoſitū ⁊ ad ꝓbationem antecedentis dico ꝙ nemo eligit triſticiam aut dolorem quē poteſt ſubire niſi ratione alicuius boni extrinſeci magis amati ſed circa dolorē aut triſticiam quā fugere non poteſt bene elicit equanimitatem ratione et gratia honeſtatis operis et ſine intuitu cuiuſcūqꝫ alterius boni creati / ſed tñ non eſt neceſſe. ¶ Contra ſecundā concluſionē arguit ſic nullus poteſt ꝑferre bonū gratie omnibus bonis naturalibꝰ ſine caritate ſed omnis patiens mala ꝓ bono caritatis ꝑfert bonū gratie omnibꝰ bonis naturalibus niſi diligendo deū ſuper oīa ſed non pōt diligere deū ſuꝑ omniā ſine caritate igit. ¶ Secūdo arguitur ꝑ illud apoſtoli. j. ad corint. xiij. caritas patiens eſt. ¶ Ad primā reſpondetur negando maiorē et minorē et dico ꝙ aliquis hñs fidem informē mediante auxilio ſpeciali et libertate voluntatis. poteſt ꝑferre deum omnibꝰ bonis naturalibus et multo magis ſi habeat habitū diligendi deū ſuper omnia ex multis actibus acquiſitum et ad probationē maioris nego primam partem aſſumpti. id eſt eñ dico de dilectione dei ſuper omnia. minor etiam negata eſt qꝛ patiens pro xpo vel ꝓ bono caritatis non ſemper patitur priuationem omniū bonoꝝ naturalium ſed aliquādo vniꝰ boni aliquando alterius boni priuationem ſuffert et tollerat ideo non poteſt concludi vniuerſaliter ꝙ omnis patiens prefert deū omnibus bonis naturalibus immo ſicut poſſibile eſt eſſe iuſtum in vno gradu et non in alio ita et patientem ⁊ repti ſunt multi qui patienter tollerauerunt carceres et priuationem bonoꝝ fortune pro chriſto ſed cum deuentū eſt ad tollerantiam mortis a vera cōfeſſione reſipuerūt.

Thomas vbi ſupra.

B

Aliquis ſine caritate poteſt diligere deum.

Queritur conſequenter
vtrum patientia ſit potiſſima virtutũ?
¶ Arguitur ꝙ ſic ꝑ illud Jacobi ꝑ°.
patientia opus ꝑfectum habet. ¶ In
oppoſitũ arguit᷑ patientia non enumeratur inter
quatuor virtutes principales quas enũerauit gre
go. xxij. moraliũ et Au. libro de moribus eccleſie.
igitur. ¶ Pro queſtione notandũ eſt ꝙ hic ego nõ
cõparo patientia ad virtutes theologicas fidem
ſpem/ et caritatem ſed tantũ ad virtutes natura=
les cõtra morales q꞉ non intendimus ꝓ nunc com
parare habitus cognitiuos ad effectiuos quã cõ
paratione Ari. in tertio ethicoꝝ vno verbo expe
diuiſſe videtur cũ ait. Eſt autẽ difficile quandoqꝫ
iudicare quale pro quali eligendũ ⁊ quid pro quo
ſuſtinẽdũ adhuc autẽ difficilius immorari cogni=
tis. cõparãda eſt igitur patientia ad iuſticiã ⁊ for
titudinẽ ⁊ temperãtiã. ¶ Prima cõcluſio nõ ideo
iuſticia ꝑfectior eſt patientia q꞉ conſtituit hominẽ
in bono et patientia tm̃ impedit ea q̃ a bono retra
hunt. ꝓbatur patientia nõ impedit ea q̃ a bono re
trahunt. ſed etiã ꝯſtituit animũ in bono principali
ter ꝓp̃e ⁊ ꝑ ſe. igitur. añs ꝓbatur q꞉ equanimitas
eſt excellens bonũ mentis vt cõſtat. ſed patientia
cõſtituit hominẽ in equanimitate a qua ꝑ aduerſa
frequenter diſtrahit᷑. ergo patientia conſtituit ho
minẽ in bono. Secũdo patientia cõſtituit hominẽ
in bono rationis. igit᷑. añs ꝓbatur. quicquid incli=
nat hominẽ ad ſequendũ regulã rationis cõſtituit
hominẽ in bono rationis. ſed patiẽtia inclinat ho=
minẽ ad conſequendũ regulã rationis: ergo patiẽ
tia conſtituit hominẽ in bono rationis neqꝫ eſt ve
rum id in quo videtur oppinio Thome fundata ſcꝫ
ꝙ virtutũ quedã ſunt q̃ conſtituunt hominẽ in bo=
no vt iuſticia et prudentia. Alie vero impediũt ea
que retrahunt a bono vt fortitudo et tẽperantia.
fortitudo eñ impedit triſticias periculoꝝ mortis
tẽperantia vero delectationes/ guſtus/ et tactus.
fortitudo eñ conſtituit animũ in bono propter q̄d
ſubimus pericula mortis: tẽperantia vero conſti=
tuit animũ in recto vſu delectationũ guſtus et ta=
ctus neqꝫ opus eſt pugnare contra delectationes
hmõi niſi vt animus pugnãdo et oblectando oble
ctationibꝰ in recto vſu delectationũ conſtituãtur.
Et hec ſit tertia ratio. ¶ Quarto non oĩs virtus
conſtituens hominẽ in bonũ eſt excellentior virtu
tibus impediẽtibus ab his q̃ retrahunt a bono. igr̃
maior ꝓbatur. nã ſm̃ omnes fortitudo eſt excellen
tior affabilitate et eutrapelia et veritate q̃ conſti
tuunt hominẽ in bono cõmunicationis humane. ſi
militer mãſuetudo eſt excellentior illis eiſdẽ: et tñ
ſm̃ opinantẽ non cõſtituit hominẽ in bono: ſed tm̃
impedit iracundiã ⁊ inſenſibilitatẽ q̃ a bono retra
hunt. Cõfirmatur nã impedire ea q̃ retrahũt a ma
gnis et excellentibus bonis eſt multo p̄ſtantius ꝙ̃
conſtituere in paruis et exiguis bonis. ergo nõ eſt
vniuerſaliter verũ ꝙ virtutes que cõſtituunt in bo
no ſunt excellentiores virtutibus impedientibus
ab hiis q̃ retrahunt a bono. ſed ſi hoc veritatẽ ha
bere debeat hoc intelligi debet reſpectu vnius et
eiuſdẽ boni. ¶ Secunda cõcluſio non ideo fortitu
do eſt excellẽtior ꝙ̃ patiẽtia q꞉ fortitudo impedit
pericula mortis ne retrahant a bono. patiẽtia aũt
non ꝓbatur. q꞉ patientia vt dictũ eſt etiam firmat

Cõtra thomã. 2.2.q. 136. arti. 2.

animũ cõtra pericula mortis cũ incumbunt. añs
ꝓbatur. q꞉ pericula mortis inter aduerſa numerã
da ſunt: ſed patientia ĩpedit omnia aduerſa ne ab
ducant a bono. igitur. Patꝫ etiã idem añs ex tho
ma articulo. iiij. queſtionis de patientia vbi exp̃ſſe
deteterminat ꝙ patiẽtia eſt tã circa pericula mor
tis ꝙ̃ circa alia: et hoc ſupra allegauimus contra
eundẽ vbi ꝓbauimus ꝙ patientia nõ eſt virtus ad
iuncta fortitudini. Quo ſuppoſito ptꝫ ꝙ hec pro=
poſitio Thome plus a bono retrahũt ꝑicula mor=
tis circa que eſt fortitudo ꝙ̃ aduerſa circa que eſt
patientia ex rigore logice infert cõtradictoria ſi=
cut iſta homo melior eſt ꝙ̃ animal. Iſta eñ exponi
tur per iſtas homo eſt bonus animal eſt bonum et
nullũ animal eſt tã bonũ ꝙ̃ bonus eſt homo ex qua
iterũ ſequitur ꝙ nullus homo eſt tã bonus ꝙ̃ bonꝰ
eſt homo que cũ iſta homo eſt bonus implicat con
tradictoria ita etiã ex iſta plus a bono retrahunt
pericula mortis ꝙ̃ aduerſa ſeq̃tur ꝙ pericula mor
tis retrahunt a bono: et tñ nulla pericula mortis
tantũ retrahunt a bono ꝙ̃tum retrahũt pericula
morti. Prima eñ pars eſt vna de exponentibus et
ſecũda ſillogiſtice concluditur accepta ꝓ maiore
tertia exponente nulla aduerſa tantũ retrahũt a
bono ꝙ̃tum ꝑicula mortis: ſed oĩa pericula mor
tis ſunt aduerſa/ ergo nulla pericula mortis tãtũ
retrahunt a bono ꝙ̃tũ pericula mortis. Sed quia
iſte vie rigoroſe argumẽtationis multis diſplicet
qui nõ ſunt exercitati in dialetica ꝓpter quã impe
riciam multos incurrũt errores ideo tranſeamus
Ne tamen cõtra Thomã ſophiſtica importunita=
te vti videamur ⁊ veritatẽ plane explicemus. Eſt
aduertendum ꝙ hec ꝓpoſitio Thome plus retra=
hunt a bono pericula mortis circa q̃ eſt fortitudo:
ꝙ̃ aduerſa circa q̃ eſt patientia habet duplicẽ ſen=
ſum ſm̃ ꝙ iſte orationes circa q̃ eſt fortitudo ⁊ cir
ca que eſt patiẽtia poſſunt teneri implicatiue ⁊ re
ſtrictiue et poſſunt teneri copulatiue et nõ reſtri
ctiue. Si teneãtur reſtrictiue argumentatio facta
nõ procedit contra eã quia maior ſillogiſmi non ſe
quitur ex tertia exponente et tunc ſignificat ꝓpo
ſitio. ꝙ periculoꝝ mortis et etiã aduerſoꝝ illa ma
gis retrahunt a bono circa q̃ eſt fortitudo: ꝙ̃ illa
circa que eſt patientia. Si aũt teneatur copulati
ue ⁊ non reſtrictiue tunc ſignificat ꝙ fortitudo eſt
circa pericula mortis ⁊ patientia circa aduerſa et
pericula mortis plus retrahunt a bono ꝙ̃ aduer=
ſa ꝙ ſm̃ veritatẽ contradictionẽ implicat manife=
ſtam ſuppoſito illo q̄d ex doctrina Thome ꝓbatũ
eſt ſcꝫ ꝙ pericula mortis ſunt aduerſa. Et ſi q̃ras
in quo ſenſu poſuit Thomas predictã propoſitiõ=
nem. videt᷑ michi ſalua meliori opinione ꝙ ꝓpoſi=
to de rigore ſermonis habet ſm̃ ſenſum q꞉ ad hoc
ꝙ ſit partitio illa quã exprimit primus ſenſus opꝫ
ꝙ terminus poſitꝰ in prima parte repetat᷑ in ſecũ
da quod tamen nõ fecit ſed in prima parte poſuit
pericula mortis et in ſecũda aduerſa: ꝙ ſi dixiſſet
hoc modo pericula circa que eſt fortitudo plus re
trahũt a bono ꝙ̃ pericula circa q̃ eſt patientia in=
dubitanter fuiſſet deſignatus primꝰ ſenſus. Secũ
do michi videt᷑ ꝙ etiã in ſenſu ſecũdo Thomas di
ctam ꝓpoſitionẽ poſuit q̃ ibi diuidit equiualenter
et ptꝫ intuenti hoc cõmune retrahẽs a bono in pe
riculo mortis et aduerſa / pericula mortis tribuit
fortitudini et aduerſa patientie que diuiſio nõ mi=

chi videtur rationabilis ſi ꝑicula moꝛtis inter ad‑uerſa numeranda ſint qꝛ nunq̄ ſpecies diuidiꝛ cō‑tra ſuū genus. Alias vnū membroꝝ diuidentium eſſet cōtentū in alio et reciperet vniuerſaliter ⁊ ꝑ ſe predicationē eius ⁊ nō eſſet ſibi foꝛmaliter oppo‑ſitum. ¶ Aduertēdū eſt tñ ꝙ queſtiones iſte de cō‑paratione virtutū ſunt difficiles qꝛ nulla virtꝰ eſt que non ſub ſe cōtineat multos actus diuerſarum ſpecierū quoꝝ alij ſunt alijs perfectioꝛes. opꝛtꝫ er‑go cōparare vel ſummū ad ſummū vel aggregatū ex omnibus habitibus facilitātibus in oēs actus eiuſdē generis ad aggregatū ex habitibus facili‑tantibus ad oēs alterius virtutis. alias eñ conce‑deretur patientia eſt patiētia ꝑfectioꝛ: et iuſticia eſt iuſticia ꝑfectioꝛ ita cōcederetur ꝙ patiētia eſt foꝛtitudine et foꝛtitudo patientia perfectioꝛ

¶ Sit igitur tertia cōcluſio: accepto nomine pa‑tientie cōmuniter ad quatuoꝛ modos ⁊ collectiue ꝓ aggregato omniū habituū qui ſunt patiētia: pa‑tientia eſt omnibus aliis virtutibꝰ perfectioꝛ. ꝓba‑tur patientia hoc modo reperiꝛ in omni genere vir‑tutis ſm illā partē ſm quam ſit exercitiū illius vir‑tutis cū paſſione ⁊ tollerantia duroꝝ: ſed in omni virtute multo difficilioꝛ eſt actus ille q̄ exercetur cū paſſione duroꝝ retrahente q̄ ille q̄ exerceꝛ ſine paſſione: aut cū paſſione delectabiliū retrahētiū vt declarabitur cū agetur de cōparatione patien‑tie ad temperantiā. igitur. Secūdo excellētiſſimi gradus in vnaquaq̧ virtute ſunt ꝑſeuerantie gra‑dus et heroicus. ſed patiētia cōmuniter accepta continet iſtos gradus et ipſa in omni genere vir‑tutis reperitur. igiꝛ. ¶ Alia concluſio erit de pa‑tiētia pꝛimo modo dicta. ¶ Quarta concluſio pa‑tientia pꝛimo modo dicta eſt extenſiue ꝑfectioꝛ q̄ foꝛtitudo ſtricte accepta. ꝓbatur. oīs foꝛtitudo hoc modo accepto nomine eſt patiētia pꝛimo mo‑do/ cū omnis foꝛtitudo ſit paſſione duoꝝ in admini‑ſtratione grauiū et arduoꝝ negocioꝝ ſcꝫ bellicoꝝ et tamen nō omnis patientia eſt foꝛtitudo ſtricte accepta puta tollerātia duroꝝ pertinentiū ad ma‑gnanimitatem ꝓut diſtincte accipiꝛ a foꝛtitudine igiꝛ hoc modo patientia eſt perfectioꝛ extēſiue q̄ foꝛtitudo. ¶ Quinta cōcluſio foꝛtitudo nō eſt ꝑfe‑ctioꝛ intenſiue q̄ patiētia hoc modo accepta. ptꝫ qꝛ omnē perfectionē q̄ continet foꝛtitudo cōtinet patientia: cū foꝛtitudo ſit ſub patientia ſicut ma‑gis cōmune ſub minus cōmuni. ¶ Sexta cōcluſio foꝛtitudo nō ē ꝑfectioꝛ intēſiue q̄ patiētia quarti generis licet patientia ſit ꝑfectioꝛ extenſiue. Añs ꝓbatur quia aut illa ꝑfectio attēderetur ex parte periculoꝝ et triſticiarū: aut ex parte finis: aut ex parte ſpontaneitatis: non pꝛimum quia patientia quarti generis eſt eq̄ bene circa pericula ⁊ tollerā‑tiam moꝛtis ſicut foꝛtitudo. nec ſm quia ꝓ quocū‑q̄ fine honeſto pōt quis foꝛtiter ferre pericula pꝛo eodē aut ſimili oīno pōt patiēter tollerare dānoꝝ triſticias. nec tertiū qꝛ oīs ſpōtaneitas vł nō ſpō‑neitas q̄ reperiꝛ in foꝛtitudine ſcꝫ reſpectu totalle‑rātie ꝑiculoꝝ ⁊ reſpectu equanimitatis pōt re‑periri in patientia quarti generis et ſicut foꝛtiter deſerendo actū foꝛtitudinis poteſt reijcere a ſe pe‑ricula ita et multotiens in patientia quarti gene‑ris aduerſitates ipē ſunt deſiderate ſicut dauid ꝓ ſalute populi ſollicitus oꝛabat vt in ſe diuine vltio‑nis gladius verteretur. ¶ Confirmatur foꝛtitudo habet aliquid quod difficultatē et triſticiam lenit ſcꝫ contrapugnationē ⁊ ſpem euadēdi pericula cō‑trapugnando viriliter ſed hoc nō habet patientia quarti generis et illa q̄ leniunt triſticiā in patiētia quarti generis etiā poſſunt lenire triſticiā in actu foꝛtitudinis igiꝛ. ¶ Secūda pars cōcluſionis pꝛo‑batur. qꝛ patientia quarti generis eſt multo exten‑ſioꝛ q̄ foꝛtitudo bellica. vix eñ vllus eſt bonus ⁊ iu‑ſtus q̄ ſe eximere poſſit a patientia quarti generis a foꝛtitudine aūt bellica q̄ plurimi. ¶ Septima concluſio foꝛtitudo eſt intrinſece ꝑfectioꝛ q̄ patiē‑tia tertij generis. ꝓbatur iſta concluſio ꝑ foꝛtitu‑dinem duo difficilia fiunt ſpontanea et volita ꝑ pa‑tientiā vero tertij generis tantū vnū eoꝝ fit ſpon‑taneū et ad hoc illud cuius ſpontaneitas eſt faci‑lioꝛ. ergo foꝛtitudo eſt intrinſece ꝑfectioꝛ q̄ patiē‑tia. antecedens ꝓbatur ꝑ foꝛtitudinē pericula fiūt volita volitione pꝛopter hec: et etiā ipſa equanimi‑tas in periculis ita ꝙ vere foꝛtis nec deijcitur per deſperationē nec erigitur ꝑ temeritatem ſed in pa‑tientia tertij generis ipſa aduerſitas nō fit volita nec ſimpliciter nec volitione ꝓpter hec et fit tātū volita ipſa equanimitas cuius volitio eſt facilioꝛ q̄ volitio ipſius aduerſitatis. nā multo faciliꝰ eſt equanimē eſſe inter aduerſa accidentia q̄ velle hu‑iuſmodi aduerſa. nā qui vult aduerſa faciliter iter ea eſt equanimis. ſed multi ſunt equanimes inter aduerſa qui aduerſa nolūt. ¶ Octaua concluſio: patientia eſt ꝑfectioꝛ tēperantia. ꝓbatur ſm Ari. difficilius eſt pugnare cōtra triſticias quā contra delectationes. ſed patientia eſt pugnatiua contra triſticias/ tēperantia vero contra voluptates. igiꝛ antecedens ꝓbatur ꝓ pꝛima parte. Si quis incū‑bat bono operi puta iuſticie tunc ab illo pōt retra‑hi ꝑ voluptates et generaliter ꝑ ea que delectant puta ꝑ intemperātiā vel munera poteſt etiā retra‑hi per cōminationes et cruciatus coꝛpoꝛis: et con‑ſtat ꝙ cruciatus et dāpna rerū multo vehemētius retrahūt ab hmōi bono opere q̄ blanditie vel alia que cōcupiſcūtur a nobis. Ex quo contra thomā infertur ꝙ delectationes tactus nō plus retrahūt a bono q̄ aduerſa circa que eſt patientia Ego eñ vt in pluribꝰ credo cōtingere ꝙ cū q̄s temptaꝛ de‑ſerere bonū aliquod tā per aduerſa q̄ per blandi‑menta multo vehemētius ⁊ violentius temptaꝛ ꝑ aduerſa q̄ per ꝓſpera. quod ſic pꝛobaꝛ nā omniū vulgata vox ac ſententia eſt ꝙ quis pōt rationabi‑liter omittere bonū etiā magnū ad quod tenebaꝛ etiam facere malū quod erat ſibi pꝛohibitū ſi aſſit timoꝛ ꝓbabilis cadens in conſtantē virū et tamen nullus diceret ꝙ hec eadē pōt ꝓpꝛ cōcupiſcentiā vel ꝓpter delectationē guſtus ⁊ tactus nec etiam pꝛopter vtile ergo ſignū eſt ꝙ temptatio et retra‑ctio a bono per aduerſa eſt multo efficacioꝛ ⁊ vio‑lentioꝛ q̄ per ꝓſpera et delectabilia. Sunt tamen attendende varie hominū complexiones ⁊ diuerſi moꝛes ſm quos alij vni paſſioni alij vero alteri fa‑cilius ſuccūbunt. Et ideo quod dictū eſt ſm natu‑ram ipſarū paſſionū intelligendū eſt que tñ paſſio‑nes in vno impediri poſſunt et in alio adiuuari.

Foꝛtitudo eſt patiētia intrinſece perfectioꝛ.

Tho. 2. 2. queſti. 136.

Iuſticia ē impfectioꝛ patientia.

¶ Nona cōcluſio: patiētia eſt ꝑfectioꝛ iuſticia pꝛo‑batur melius eſt eſſe patientem ⁊ carere iuſticia q̄ eſſe iuſtū et carere patientia. ergo patiētia melioꝛ eſt q̄ iuſticia: cōſequentia tenet qꝛ ſi iuſticia eſt me‑lioꝛ q̄ patientia tunc carere iuſticia erit deteriꝰ q̄

carere pacientia ergo aggregatum ex pacientia ⁊
carentia iuſticie erit compoſitum ex minoꝛi bono ⁊
maioꝛi malo ⁊ aggregatū ex iuſticia ⁊ carentia pa
ciētie erit aggregatuꝫ ex maioꝛi bono ⁊ minoꝛi ma
lo ergo nō erit melius eſſe paciētē ⁊ carere iuſticia
ꝙ̄ eſſe iuſtū et carere pacientia quod eſt oppoſitū
antecedentis. ꝙ ſi dicatur ꝙ iuſticia eſt eque bona
ſicut pacientia idem omnino ſequitur. et antece-
dens pꝛobatur quia qui eſt paciēs ⁊ caret iuſticia
habet patientiam et eſt diſpoſitus ad iuſticiam et
ad māſuetudinem ⁊ omnem honeſtam communica
tionē. q̇ vero habet iuſticiā nō tamen eſt diſpoſitus
ad paciētiā cū multi iuſti ſūt ī aduerſis impaciētiſ
ſimi. ⁊ hic loquoꝛ de iuſticia ad ꝓximū ⁊ n̄ de iuſti-
cia ad deū q̄ iclinat ad omnium mandatoꝝ obſer-
uantiā. Scdō q̇ habet iuſticiā ⁊ caret patiētia nō
eſt diſpoſitus ad vllā ꝟtutem ſm̄ gradum pſeuerā
tie niſi ṗmo inclinetur ꝑ iuſticiā ſuam ad actū pa
tientie. ſed qui habet patientiā etiam ſine iuſticia
diſpoſitus eſt ad omnē virtutem ſm̄ gradū perſe-
uerantie. igitur. ¶ Decima cōcluſio. Patiētia eſt
virtus inter omnes ad excellentem in omni gradu
virtutis faciendū virum aptiſſima et ad vitam hu
manam gerendā conuenientiſſima. Ego tamē nō
volo hic comparare patientiā ad humilitatē qꝛ de
Cicero. hac comparatione poſtea agetur: ſed potius eam
coniungo cū patientia. ꝓbatur iſta concluſio pri-
mo auctoꝛitate Ciceronis pꝛimo de officiis q̇ cum
enumeraſſet duas res in quibus maxime cernitur
foꝛtis et magnus animus quarū vna in rerum ex-
ternarū deſpicentia ponitur. Altera in gerendis
magnis et maxime vtilibus rebus. Stati poſt ſub
iungit. Earum duarū rerum ſplendoꝛ omnis am-
plitudo eſt. addo etiā vtilitatem in poſterioꝛe. Et
ſequitur cauſa autē et ratio eſt efficiens magnos
viros in pꝛioꝛe. In eo em̄ eſt illud quod excellētes
animos et humana contempnentes facit. Et pau
lo poſt. Nam et ea que eximia pleriſq; et pꝛeclara
videntur parua ducere/ eaq; ratiōe ſtabili firmaq;
contēnere foꝛtis animi magniq; dicendum eſt. Et
ſequitur et ea que videntur accerba que multa et
varia in hominū vita foꝛtunaq; verſantur ita fer-
re vt nichil a ſtatu nature diſcedas nichil a digni-
tate ſapientis: robuſti animi eſt magne que conſtā
tie. Et ſequitur ad pꝛobationem concluſionis hu-
Ciprianus ius et octaue non eſt aūt conſentaneum qui metu
non frangatur non frangi cupiditate nec qui inui-
ctum ſe a laboꝛe pꝛeſtiterit vinci a voluptate. Ean
dem ſententiam frequenter repetit. Secundo pꝛo
batur auctoꝛitate Cipꝛiani epiſtola. xviij. dicētis
nec inuenio fratres dilectiſſimi inter ceteras cele-
ſtis diſcipline vias quibus ad cōſequenda fidei ac
ſpei noſtre ṗmia dirigimur quod magis ſit vel vti
lius ad vitam vel maius ad gloꝛiā ꝙ̄ qui pꝛecept9
dominicis obſequio timoꝛis ac deuotionis inniti-
mur patientiam maxime tota obſeruatione tuea-
mur. Tertio hec virtus maxime reddit hominē ſi-
milem deo. igitur eſt ad humanā vitam gerendam
cōuenientiſſima. antecedens ꝓbatur nā inter oēs
virtutes maxime elucet in deo patientia/ nem cu
totiens et tam grauiter offendatur ab hominibus
etiam ꝑ ſacrilegam ydolatria nō tamen deſunt be
neficia ſua tam bonis ꝙ̄ malis cōmuniter largiri ⁊
mauult tollerando patienter nos conuerti ꝙ̄ iuſti
cie ſue ſeueritatem in nos exercere vt patet ꝑ illō

Apo. an non opulentiam bonitas eius ſuſtentatio
nis et longanimitatis contēnis ignoꝛans qm̄ pa
tēs tientia et bonitas dei ad penitentiam te addu
cit. tu aūt ſecundum duritiam tuam et coꝛ impeni
theſaurizas tibi iraꝫ in die ire et reuelationis iuſti
iudicij dei qui reddet vnicuiq; ſecundū opera ſua.
⁊c. ſecundo pꝛobatur idem antecedens nam datis
ṗceptis ſalutis et maxime de dilectiōe inimici ſub
iunxit ſtatim chꝛiſtus. eſtote itaq; voꝫ ꝑfecti ſicut
pater veſter celeſtis perfectus eſt et hanc ſimilitu
dinem dicit eſſe in hoc ꝙ diligimus eos q̇ oderunt
nos diligere aūt odientes nos non niſi ꝑ patientiā
fieri poteſt. Tertio virtus patientie maxime fulſit
in xp̄o ⁊ per eam maxime exp̄ſſit mirabilia iudicia
ꝙ in eo eſſet diuina maieſtatis. igitur. antecedens
ꝓbatur. nam ꝑ patientiā deſcendit de illa ſublimi-
tate celeſti ad terrena/ carnem hoīs induit ⁊ inno
cēs ip̄e exīīs/ aliena pctā poꝛtauit/ baptiſat̄ a ſer
uo eſurit/ ſitit/ tēptat̄/ apoſtoloꝝ pedes lauat/ pꝛo
ditoꝛem ſuſtinuit/ pauit et oſculatus eſt iudeos in
imicos ſuos fouit a quibus contumelias ſputa fla
gella crucifixionem poculū aceti falſa teſtimonia *In quibus*
et tandē moꝛtē patientiſſime tollerauit poſtꝙ̄ tan *floruit pa-*
ta ſcelera illis eccleſiā ſuā aperta reliquit. Quar *tientia.*
to patriarche et ꝓphete ⁊ iuſti oēs qui figurā xp̄i
gerebant nllā virtutē magis coluerunt ꝙ̄ patien-
tiam/ nā abel patienter tulit moꝛtē a fratre illatā ⁊
Abꝛahā in oblatione filii mira patiētia diuino pꝛe
cepto obſequitur et yſaac filius quando offert̄ do
mino mirabiliter patiens fuit floꝛuit in Jacob pa
tientia cū fugebatur a fratre in ioſeph cū a fratri
bus venundatus eſt et relegatus in moyſe cum ab
ingrato populo contēnitur et quaſi lapidatur. In
Dauid cū eū ſaul ꝑſequit̄ quē traditū ſibi noluit
occidet̄ ⁊ in occiſoꝛē eius vult9 eſt. In tot ꝓphetꝭ
et martirib9 qui pꝛo chꝛiſto interfecti ſunt. Quin
to nos lege diuina naſcimur in hoc mundo vt ma-
xime pꝛeſſuris et conflictationibus laboꝛemus. er
go patientia eſt ad vitam humanam gerendā ma-
maxime accōmoda. antecedens pꝛobatur ꝑ illud
Geneſis. quia audiſti vocem mulieris tue et man-
ducaſti ex illa arboꝛe de qua ſola pꝛeceperam tibi
ne manducares: maledicta terra erit in omnibus
operibus tuis: in triſticia et gemitu edes ex ea om
nibus diebus vite tue ſpinas et tribulos eiiciet et
edes pabulum agri: in ſudoꝛe vultus tui edes pa-
nem tuū donec reuertaris in terraꝫ de qua ſumpt9
es quia terra es et in terram ibis. Et hec ſentētia
declaratur in omnibus hominibus quoꝝ initiū vi
te eſt cum lacrimis et ꝓceſſus et exitus cum gemi
tu doloꝛe ⁊ anxietate ſed iſtis difficultatibus ⁊ an
xietatibus vite per nichil eque bene ſubueniri po-
teſt ſicut per patientiam. igitur. Confirmatur per
illud chꝛiſti. hec locutus ſum vobis vt in me pacē
habeatis/ in ſeculo autem pꝛeſſuram habebitis/
ſed fidite quoniam ego vici mundum. Ex quo ſic
arguitur chꝛiſtus apoſtolos ſuos et eos quos de-
ſtinauit ad maioꝛa bona ſpiritualia vt ad ſeminā-
dum fidem et plantandum eccleſie maxime innuit
per patientiā ⁊ eis p̄ſſuras et tribulationes quas
paſſuri ſunt pꝛedicit vt contra hec omnia animuꝫ
per patientie virtutem confirment ergo patientia
ad excellentem in omni virtute gradū conſequen
dum maxime idonea eſt Sexto patientia eſt maxi
me accōmoda ad fructum fidei et ſpei conſequens

dum et ad caritatis officia exercendū.igitur.añs
ꝓbatur de fide et ſpe fructus fidei et ſpei eſt viſio
et fruitio: ſed viſionē et fruitionē per patientiā ex=
pectamus q꜡ q̄ non videmus ⁊ ſperamus id patiē
ter expectamus De caritate ꝓbatur per apoſtolū
qui ei inter cetera patientiaꝫ coniunxit. Caritas
inquit magnanima eſt/ caritas benigna eſt / cari=
tas non emulatur/ caritas non inflatur/ non irrita
tur/ non cogitat malū/ omnia diligit/ omnia credit
oīa ſperat: omnia ſuſtinet. vbi apoſtolus/ enume
ratis multis q̄ ſunt effectus mediati patientie ſcꝫ
benignū eſſe nō emulari non inflari nō irritari non
cogitare malū tandē ꝓpriū actus ei⁹ explicat me
diante quo cauſa eſt predictorū cum dicit caritas
omnia ſuſtinet. ¶ Confirmatur illud qđ eſt potiſſi
ma cauſa ꝑſeuerandi in caritate eſt aptiſſimū ad
vitā humanā honeſte tranſigendā: ſed patiētia eſt
eſt potiſſima cauſa ꝑſeuerandi in caritate. igitur.
minor ꝓbatur ex apoſto. qui ait. ſuſtinentes inuicē
in dilectione ſatis agētes ſeruare vnitatē ſpiritus
in coniunctione pacis vbi oſtendit ſm Ciprianum
apo. nec veritatē ſeruari poſſe nec pacem niſi ſe in
uicem fratres mutua tollerantia foueāt et concor
die vinculū patiētia intercedente cuſtodiant. hec
Siprianus ſeptimo illud qđ eſt maxime idoneum
ad implenda precepta et conſilia amplectēda: eſt
aptiſſimū ad vitā humanā honeſte peragendā ſed
patientia eſt hmōi. igr. nam ſi habemus patientiā
neqꜫ iuramus neqꜫ maledicim⁹ que ad p̄cepta ꝑti
nent nec ablata repetimus et alapā tradenti alte
ram maxillā p̄bemus fratri in nos peccanti nō ſo=
lum ſepties omnia dimittimus diligimus inimicos
noſtros ꝓ aduerſariis p̄ceſfundimus q̄ facere poſ
ſumus ſine patientie virtute. hoc eñ fecit Stepha
nus cū dicebat. dñe ne ſtatuas illis hoc peccatum
qui in hoc fuit dñice leuitatis ⁊ patientie imitator
Octauo habita patiētia caremus ira diſcordiis ⁊
ſimultatibus et ſi inſurgere tētauerint ſtatim ꝑ pa
tientiā excutiētur/ ſed hec vitia maxime debēt eſſe
a xp̄iano aliena vt domiciliū pacificuꝫ perſeueret
in mente noſtra ſm illđ omnis amaritudo ⁊ ira ⁊ in
dignatio et clamor ⁊ blaphemia auferātur a vobis
igitur. Nono nichil vtilius eſt nobis contra varia
incōmoda et infirmitates ⁊ duros cruciat⁹ corpo
ris patientia: ſed his incōmodis genus humanuꝫ
aſſidue fatigatur. ergo ad vitā humanā tranſigen
dam nichil eſt vtilius patientia. minorē ꝓbat quia
ex peccato hominis non ſolū ꝑdita eſt immortali=
tas ſed etiā firmitas corporis. ergo ſemꝑ luctādū
eſt ⁊ congrediendum eſt cū rebus aduerſis.

¶ Decimo ad iuſticiā hominis examinandā ⁊ pro
bandā nichil efficacius eſt patientia q꜡ patientia
homo ꝓbatur ſicut aurū ⁊ argentum igne. et Job
hac virtute patiētie examinatus et ꝓbat⁹ ad ſum
mum laudis culmen euectus eſt. Examinatus eſt
enim ſanitate: in diuitiis: in pignoribus: in amicis
quas oēs tentationes victrice patiētia ſuperauit
ſed hoc examen et hec ꝑ aduerſitates ꝓbatio ē in
hominibus frequentiſſima. nā Job vt dictū eſt his
tentatus eſt et Thobias ꝑ oculoꝝ amiſſione. Vn
decimo impatientia eſt malū q̄ maxime nocuū et
contrariū humane vite. igit patientia virtus eſt q̄
maxime ad humanā vitā vtilis. añs probat Cypria
nus. nā diabolus impatiēter tulit hominē factum
eſſe ad ymaginē dei. vnde ⁊ periit prius et ꝑdidit/
et adam q꜡ contra p̄ceptum diuinū fuit impatiens
cibi ſiue pomi mortiferi in mortē cecidit. Chain ꝑ
impatientiā muneris fratris fratrē peremit. Eſau
ꝑ impacientiā lentis primogeniturā amiſit Judai
cus populus ꝑ impatientie crimen a deo vero re=
ceſſit/ ꝓphetas ⁊ iuſtos ſuos quoqꜫ ꝑemit. Per im
patientiā ſūt heretici in eccleſia et compellit eos
ad odia hoſtilia et furioſa. igitur. Jſtis rationibus
quas poſt ſecundā poſui p̄dictam cōcluſionem Ci
prian⁹ diffuſe admodū probat epiſtola. xviii. quas
epilogando his paucis verbis comp̄hendit. patiē
tia eſt que nos deo recōmendat et ſeruat ipſa eſt q̄
iram tēperat. que linguā frenat. mentē gubernat.
pacē cuſtodit. diſciplinā regit. libidinis impetū frā
git. timoris violentiā cōprimit incendiū ſimulta=
tis extinguit. coercet potentiā diuitū inopiā pau=
perum refouet. tuetur in virginibus beatā integri
tatem. in viduis laborioſam caſtitatē/ in coniunctis
et maritatis indiuiduam caritatē facit humiles in
ꝓſperis et in aduerſis fortes et contra iniurias ⁊
contumelias mites docet delinquētibus cito igno
ſcere ſi ipſe delinquas diu et multū rogare tenta=
tiones expugnat ꝑſecutiones tollerat paſſiones ⁊
martiria cōſūmat ipſa eſt q̄ incrementa ſpei ſubli=
miter ꝓuehit ipſa actū dirigit vt tenere poſſumus
viam xp̄i dū per eius tollerātiā gradimur ipſa effi=
cit vt ꝑſeueremus filii dei dū patientiā patris im=
mitamur. hec Ciprianus q̄bus nichil lucidius eſſe
poteſt ad concluſionē ſuprapoſitā ꝓbandam. Ad
hec aūt omnia exponenda ⁊ intelligēda neceſſe eſt
ad memoriam reuocare varios illos modos quos
ſupra poſuimus de effectibus et actib⁹ alicui⁹ ha
bitus. nā aliquos hoꝝ actuum cauſat immediate
patientia. alios vero mediāte actu ſuo ꝓprio ſicut
ſupra diffuſi⁹ declaratū eſt. Duodecimo arguitur
ꝑ illud Jacobi primo. patiētia opus ꝑfectū habet
Sed ad hoc reſpondet beatus Tho. q̄ patiētia di
cit habere opus ꝑfectū nō ſimpliciter ſed ī aduer=
ſis tollerādis. Ex q̄bus primo procedit triſticia quā
moderatur patientia. ſecūo ira quā moderatur māſue
tudo. tertio odiū quod tollit caritas. quarto iniu=
ſtuꝫ nocumentū quod tollit iuſticia. tollere autem
principiū vniuſcuiuſqꜫ eſt ꝑfectius no tamen ſequi
tur ꝓpter hoc q̄ patientia ſit ſimpliciter ꝑfectior
ego non multū curo de ordine hic poſito inter tri=
ſtitiā iram ⁊ odiū et iniuſtū nocumentū qui tñ non
videtur bene poſitus. Nā cū ira ſit appetitus vin
dicte et ꝑ conſequēs nocumēti iniuſti ira ſine quo
cūqꜫ medio fertur iniuſtū nocumētū ſed ex hac ſo=
lutiōe Tho. arguo ſic eſt multo difficilius recte ſe
habere circa aduerſa ī tota vita humana q̄ circa
ꝓſpera: ſed in aduerſis tollerādis. patiētia eſt ꝑfe
ctior ceteris vt declarat ipſe Tho. maior ꝓbatur.
tum q꜡ aduerſa frequentius multo cōtingūt q̄ pro
ſpera. tū quia in ipſis ꝓſperis multa aduerſa con
tingunt in carendo in acquirendo ſeruando ⁊ vtē
do in ipſo motu quē faciunt in animū temptando ⁊
alliciendo in odiis et inimiciis que occaſione eoꝝ
oriūtur in quibus omnibus opus eſt patientia. mi
nor ꝓbatur. Tum ex ipſo Tho. Tum q꜡ habita pa
tientia nec triſticia habetur nec ira nec odiū nec in=
iuſtum nocumentū inferimus habita vero iuſticia
adhuc habetur odium et triſticia. habita caritate
adhuc habetur ira et triſticia habita vero māſue=
tudine adhuc habetur triſticia, quod autē dixi eo

Mala que cōſequuntur ipſaꝫ impatientiam.

Tho. 2. 2. queſti. 136. arti. primo

cōtra tho.

caritate intelligo ꝯtū eſt ex natura habituū et nō
ꝯtū eſt ex inſtitutione cauſe prime inſtituentis ca
ritatem eſſe cuicūqꝫ peccato mortali in cōpoſſibilē
¶ Confirmatur ꝗcquid habet opus ita ꝑfectum ꝛ
habens ipſum in nullo deficiat eſt ꝑfectiſſimū ſim-
pliciter. ſed patientia ſic habet opus ꝑfectū ꝙ ha-
bens ipſum in nullo deficit ergo ſimpliciter et vni-
uerſaliter eſt ꝑfectiorvirtus. maior ꝓbatur quia ſi
aliqua alia virtus ſit ꝑfectior tunc ea non habita
licet habeamus patientiā ꝛ opus eius adhuc defi-
ciemus in aliquo ſcꝫ in oporevirtutis ꝑfectioris. ꝛ
minor expreſſe habetᷣ in textu beati Jacobi vbi al
legatus eſt paſſus. ¶ Decimo tercio arguitur per
illud Luce. xxi. In patientia veſtra poſſidetis ani
masveſtras. ¶ Sed ad hoc reſpondet beatꝰ Tho
mas ꝙ ꝑ patientiā dicimur poſſidere animas no-
tho. vbi ſu-pra. ſtras inꝯtum ipſa radicitus euellit paſſiones ad-
uerſitatū. ¶ Contra hanc ſolutionē arguitᷣ ſimili
tervt prius ſit aliquavirtus ꝑfectior patiētia etiā
circa ꝓſpera ea non habita non poſſidemus aīas
noſtras ſed habita patientia poſſidemus animas
noſtras vt declarat ibidē Thomas. ergo nulla eſt
virtus ꝑfectior patientia. maior ptꝫ quia poſſeſſio
importat quietū dominiū ſed ꝗ caret aliqua virtu
te ꝑfectiore patientia non habꝫ quietū domminiū
ſuper animā ſuā nec mouet eā vt vult ſm iudicium
rationis. igr̄. ¶ Decimo quarto ſm Gregorium in
quadā omelia. patientia eſt radix ꝛ cuſtos omniuꝫ
virtutum: idcirco inquit in omelijs de martyribus
poſſeſſio aīe in virtute patientie ponitᷣ: qꝛ radix et
cuſtos omniūvirtutū eſt patiētia Et hugo de clau
ſtro anime dicit eā baſem virtutū. i. ſicut baſe ſup-
poſite colūnis materialibus portauit edificij pon
dus ſic patiētie virtus edificij ſpiritualis ſuſtinet
onus ergo eſt maxima virtutū ¶ Reſpondet Tho
mas ꝙ eſt radix omniū virtutū nō eas directe effi
ciendo ſed ſolū remouēdo ꝓhibens. ¶ Cōtra hoc
arguitᷣ volo ꝙ aliquis habeat patientiā perfectā ꝛ
noticiā agendoꝝ et careat omni alia virtute. Tūc
ſic talis recte aget in materia illius virtutis quā
non habet quod ꝓbatur qꝛ non peccabit in mate-
ria iuſticie niſi aut odio aut amore aut aliqua con
ſimili paſſione. Si odio tunc peccat qꝛ non poteſt
ferre ꝓſperitatē eius quē odit. Si odio vel cupidi
tate tunc peccat qꝛ non poteſt ferre aduerſitatem
ſuā vel amici. Et eodē modo argueretur de alijs
affectionibus in māſuetudine peccabit: qꝛ nō pōt
ferre paruipenſiones in fortitudine: qꝛ non poteſt
ferre dura ſi ꝑ mortem. Si vero per audaciā qꝛ nō
poteſt ferre dilatio rē conflictus vel glorie vel pre
de. In tēperatia qꝛ non poteſt ferre abſentiā volu
ptatū vel ꝑſentiā triſticiarū guſtus et tactus. non
dico tamen ꝙ circa omnes virtutes patiētia ſe ha
beat effectiue. Si verū eſt ꝙ circa aliquas tm̄ re
motū prohibens quo remoto volūtas a ratione di
recta cauſat opus in alijs aūt cauſat opus mediā
te actu ſuo elicito. hoc aūt . ſ. reſpectu omniū alia
rum virtutū a ſe. ſe hebere radicaliter vel remouē
do ꝓhibens vel effectiue cauſando nulli alteri vir
tuti morali conuenit ideo patientia eſt ceteris ad
vitā humanā tranſigendā accōmodatior. ¶ Sed
contra octauā concluſionē arguitᷣ ſic: appetitus
deordinatus delectationū eſt turpior ꝛ nociuior ꝙꝫ
impatientia ergo et tēperantia eſt ꝑfectior ꝙꝫ pa-
tientia. cōſequentia iſta videtᷣ tenere ex Ari. ſecā
do prioꝝ vbi dicit qꝺ maius eſt: maiori opponitur
Et antecedens ꝓbatur: qꝛ cōcupiſcentia eſt dete-
rior ira. ſed ira eſt deterior impatiētia cum ira pre
ter impatientiā addat appetituꝫ vindicte. igitᷣ. ꝙ
aūt cōcupiſcentia ſit turpior et nociuior ira habꝫ
Ari. vij. ethicoꝝ et ꝓbat multipliciter. Tū qꝛ ira-
tus aliqualiter obedit rationi ꝛ aliqualiter aduer
ſatur concupiſcensvero nullo modo obedit. Tum
qꝛ ira eſt magis naturalis ꝛ difficilior cōcupiſcen
tijs maxime ſuperhabundātibus ꝛ nō neceſſarijs.
Tū qꝛ operantes vero per cōcupiſcentiā ſunt ma
gis inſidiatores / operātes vero ꝑ irā magis apti
et manifeſti quod per illud qꝺ venerēvocant dolo
ſam cyprigenam ꝛ tribuunt ei corrigiā variam: et
Homerus vocat deceptionē que furata eſt intelle
ctum ſpiſſe ſapientis. ¶ Ad hanc rationē reſpōde
tur negando cōſequentiā. ꝛ ad ꝓbationem dicitur
ꝙ aliquid dicitur oppoſitū dupliciter. Vno modo
priuatiue vel negatiue ꝛ ſic concedo ꝙ illud quod
maius eſt maiori opponitᷣ qꝛ quāto aliquid eſt me
lius tanto priuatio eius eſt deterior. deterius eñi
eſt priuari maiori bono ꝙꝫ minore et ideo carentia
patientie deterior ꝙꝫ carentia temperantie. Alio
modo aliquid dicitᷣ opponi maiori cōtrarie ꝛ tunc
negatur ꝙ oppoſitū maiori bono ſemꝑ ſit deteriꝰ.
nā magnanimitas eſt excellentior virtus ꝙꝫ affa-
bilitas et tñ puſilanimitas non eſt deterius viciū
laſciuia adulatione cōtentione ſiue litigio ꝛ diſco
lia. Similiter māſuetudo eſt excellentior virtꝰ eu
trapelia et tñ inſenſibilitas non eſt deterior ſcurri
litate et deriſione. Cum his tñ ſtat ꝙ carentia pa
tiētie ē deterior ꝙꝫ carentia tēperantie. nolo tamē
dicere vniuerſaliter ꝙ ſi aliqua virtus vel ꝑfectio
ſit maior altera ꝙ priuatio maioris ſit deterior pri
uatione minorishoc eñi eſt falſum in ꝑfectionibus
quarū vna includit aliā ſicut bene eſſe includit eē.
in his eñi priuatio minoris ſemꝑ includit priuatio
nem maioris et ita priuatio minoris eſt deteriorvt
deterius eſt non eſſe ꝙꝫ non bene eſſe qꝛ non eſſe in-
fert non bene eſſe. qꝛ tamen iſta latiorē declaratio
nem requirunt / ideo ꝓ nunc ſupſedeo. ſatis eſt pro
nunc intelligere ꝙ illa ꝓpoſitio Ari. nec in oppo-
ſitis cōtrarijs nec in priuatiue oppoſitis ſitvniuer
ſaliter vera. ¶ Contra nonā cōcluſionē arguitur
ſic iuſticia eſt ꝑclariſſimavirtutū ergo patiētia nō
eſt ꝑfectior iuſticia. antecedes ꝓbatur per Ari. v.
ethicoꝝ dicentē ipſa quidē igitur iuſticia virtꝰ eſt
perfecta ſed nō ſimpliciter ſed ad alterū et ꝓpter
hoc multotiens ꝑclariſſimavirtutū eſſe videtur iu
ſticia et neqꝫ heſperusneqꝫ lucifer ita admirabilis
¶ Ad hanc rationē reſpondetᷣ ꝙ Ari. ibi cōparat
iuſticiā advirtutes ꝗ ſunt ad alterū non ad omnes
ſimpliciter ideo cōcedo ꝙ intervirtutes ꝗ ſunt ad
alterū et non ad ſe iuſticia eſt ꝑclariſſima et maxi
me neceſſaria ad conſeruandā politiā cū quo ſtat
ꝙ patientia ꝗ eſt virtus ad ſe. i. ad regimen haben
tis vtilis ac neceſſaria ſit ꝑfectior iuſticia. nā ſi ha
beretur patientia ſm omnes gradus ſuos nō eſſet
multū opus iuſticia habita etiā iuſticia ſm omneꝫ
gradū ſuum. adhuc multū egemus patientia quia
ꝯuis non moueamur ꝑ iniuſticiā ad retinendū qꝺ
eſt alterius. poſſumus tamen ꝑ impatientiā moue
ri ſi priuemur ꝓſperis vel aduerſis afficiamur.
¶ Secūdo arguitur ad idē aggregatū ex iuſticia
ꝛ impatientia eſt meliusꝙꝫ agregatum ex patiētia

et iniuſticia melius eſt enim eſſe iuſtum et impatientē ꝙ eſſe patientem ⁊ iniuſtum ergo iuſticia eſt melior patientia. ꝯña iſta tenet per regulā Ari. de eligibilitate et fuga quam ponit libro priorum.

¶ Ad hanc rationē reſpondetˀ negando añs ſi impatientem ⁊ iniuſtum ſumantˀ negatiue aut priuatiue melius eſt enim habere patientiā et eſſe iniuſtum ꝙ̃ habere iuſticiam ⁊ carere patientia. Si autem ſumantˀ poſitiue ⁊ contrarie cōcedo añs et nego ꝯñam. ⁊ ad ꝓbationē dico ꝙ regulam ſuam Ari. intellexit de oppoſitis cōtradictorie aut priuatiue et nō de oppoſitis cōtrarie vt patet per exemplum ſuum quia enim inquit melius eſt velle benefacere et non facere ꝙ̃ facere bene ⁊ non velle ideo velle benefacere eſt melius ꝙ̃ benefacere vbi clare patꝫ ꝙ ipſe accipit oppoſita ꝯtradictorie ⁊ nō ꝯtrarie.

¶ Contra vltimam cōcluſionē arguitˀ ſic in aliquibus rationibus eius ſumitur patientia primo et ſecundo modis in alibus quarto modo in paucis vero tertio modo ⁊ in aliquibus etiā extenſius ꝙ̃ ſint acceptiones ſuprapoſite vt cū carentia voluptatū ⁊ delectationum ⁊ generaliter eorum que placent dicitur pertinere ad patientiam ergo ex illis nō poteſt concludi ꝙ patientia tertij generis ſit ad vitā humanam tranſigendam aptiſſima. ¶ Ad hanc rationem reſpondetur cōcedendo antecedēs ⁊ negādo ꝯſequentiā: qꝛ patientia tertij generis diſponit ad omnes modos patientie: nam qui didicit tollerare aduerſa equanimiter diſpoſitus vt equanimiter ſe habeat ad omniū aduerſoꝝ ⁊ triſticiaꝝ equanimen tollerantiam et ita diſpoſitus eſt vt tolleret labores ⁊ triſticias que contingunt in magnis periculis in magnis adminiſtrationibus in operationibus difficilibus in flagellis diuinis et probatione ac examinatione et etiam in carentijs rerum concupiſcibilium. ¶ Ad rationem ante oppoſitum reſpondetur ꝙ patientia non eſt vnum genus virtutū cardinalium/ ſed eſt contenta ſub altera earum ſcꝫ ſub fortitudine et enumeratur inter eas illa enumeratione qua ſpecies enumeratio genere ſuo enumerari dicitur.

Q Uerit: Utrum equanimis temptationū tollerantia ad patiētiam ꝑtineat? Arguitˀ ꝙ ſic omnis equanimis tollerantia rei moleſte nobis eſt patientia ſꝫ equanimis tollerātia temptatiōis eſt hmōi igitur.

¶ In oppoſitum arguitˀ qꝛ tollerantia temptationis pertinet ad virtutē illam contra quam temptamur ſed multotiens temptamur contra aliam virtutem ꝙ̃ contra patientiā igitur. ¶ Notādum ꝙ quidem volūt ꝙ patiētie generaliter accepte ſūt quattuor ſpecies vna eſt rei indifferentis cum ſcꝫ aliqd pati poſſumus ⁊ virtuoſe ⁊ vicioſe vt cum q̇s patitˀ ſuperiorem lauare ſibi pedes. Et hanc dicūt indifferentem Alia eſt patientia culpabilis qua ea patimur que non ſunt patienda/ vt cum patimur vicina creſcere in proximis q̄ exterminare tenemur. Tertia eſt patientia diſcipline/ vt cum maiorum ⁊ preceptorum noſtrorum increpationes ⁊ flagellationes equanimiter ſuſtinemus. Secundum illud qui odit increpationes odit animā ſuam Et ait Paulus ad hebreos quis filius quem non corripit pater ꝙ ſi extra diſciplinam eſtis ergo adulteri ⁊ non filij eſtis. Et hieronim9 ait radices diſcipline amari ſunt fructus autem dulciſſimi. Quarta eſt patientia re aduerſe: hanc eṁ quadruplicem ponunt ꝑatimur eṁ res aduerſas interdum a deo īterdum a diabolo interdum ab homine interdum a nobiſmetipſis a deo flagella patimur a diabolo temptationes/ ab homine perſecutiones/ a nobis voluntarias caſtigationes. Ad hoc autem ꝙ flagella dei patienter feram9 quattuor requiruntur primum vt non murmurem9 ſecundum vt nos accuſemus et deum iuſtificemus. tertium ꝙ emendemur. Quartum ꝙ miniſtro nō indigemus de demptationibus dicunt ꝙ eas tollerare debemus et non orare vt auferantur a nobis ſed eas vincere ⁊ ſuperare non conſentiendo. res autē aduerſas ſiue ab extrenecis ſiue a ꝓximis īferātˀ ſic tollerare debemus vt nec manu nec ore nec corde contra inferentes moueamur. ꝙ ſi quis poſſit non reddere iniuriam pro iniuria magna patiens. a eſt/ ſi poſſit non reddere pro iniuria contumeliam maior patientia eſt. Si poſſit non reddere iram pro iniuria maxima addunt ꝙ in iniurijs perſequentium nos patientiam habere debemus propter tres cauſas. Prima eſt ne dei ordinationi reſiſtamus. Secunda ne officium dei preſumamus. Tertia ne occulto temptatori conſentiamus hec ꝓ magna parte falſa ſunt et ſibi contradicentia. Et ideo contra predicta ponuntur alique ꝓpoſitiones. Prima eſt nulla vicioſa tollerantia eſt patientia ꝓbatur quia ſecundum philoſophos et ſanctos patientia q̄ntūcunq̄ generaliter accipiatur ſemper eſt nomen virtutis/ et licet ſancti et philoſophi vtantur nomine paſſionis ad ſignificandum tollerantias indifferentes vel culpabiles non tamen nomine patientie niſi aliquid addant per quod alienant terminum a ſignificatione ſua/ et exemplū de lotione pedū eſt omnino ineptum nec vnq̄ aliquis fuit qui circa hoc patientiā poneret. ex quo patet ꝙ prima ⁊ ſecūda ſpecies nō ſunt ſpecies patientie ex quo vlterius infertur ꝙ diuiſio patientie ibi poſita eſt omnino inutilis: tum quia enumerat que non ſunt enumeranda: tum qꝛ tacet q̄ nō fuerant tacēda vt ptꝫ in modis patiētie ſuprapoſitis. ¶ Secūda ꝓpoſitio diuiſio poſita de paſſione reꝝ aduerſaꝝ nō eſt bona ꝓbatˀ qꝛ aut intelligit ꝙ patimur a deo immediate tm̄ et tunc diuiſio eſt oīno inſufficiens/ nam cum corruit noſtra domus aut inundatione fluminis meſſis deſtruitur patimur rē aduerſam ⁊ tm̄ non a nobiſipſis nec ab homine nec a diabolo nec a deo. cum hoc deus nō agit ſine cauſa ſcd̃a. Si mediate vel imediate tūc oīa patimur a deo. tum ſecūdo qꝛ flagella nō ſolum a deo patimur ſed ab hoībus et a demonibus/ nec ſolum temptationes a demonibus ſed ab hominibus ⁊ a nobis ipſis ⁊ a rebus oībus q̄ affectū mouere poſſunt patimur. ¶ Tertia ꝓpoſitio Ad patientiā nō exigitur accuſatio noſtri nec iuſtificatio dei. ptꝫ qꝛ hec nō ſunt actus patiētie ſed aliaꝝ virtutū niſi eomō quo ſupra dictū eſt cū ſcꝫ aliqua virtus mediāte actu ſuo elicito inclinat ad id per qḋ ꝯſeruari pōt. nā ꝑ actū ſe accuſādi ⁊ iuſtificādi deū ꝯſeruatˀ patiētia nec reqritˀ etiā emēdatio moꝝ ad hoc ꝙ actus aliq̇s patientia lꝫ patientiam noſtraꝫ quā habemus in flagellis diuinis ꝑferēdā ordinare debemus ad emēdationem moꝝ. ¶ Quarta ꝓpoſitio ad patientˀ tollerādū res aduerſas nō ſufficit ꝙ nec manu nec ore nec corde cōtra inferētē moueamur. ptꝫ qꝛ iſta ꝑtinēt ad māſuetudinē ⁊ nō ad pa-

Hieronimus.

Contra quoſdam.

tientiam. tum ſecūdo q: ſtat aliquem habere oīa
iſta et eſſe impatientē q: licet nec manū nec oꝛe nec
coꝛde ꝯtra inferentem moueamur ita tamen apud
ſe perturbatur ⁊ afficitur triſticia vt deijciatur ani
mo a dignitate ſua ⁊ deſerat multa bona opera qui
bus vel incūbebat vel incūbere tendebat. ¶ Quin
ta ꝓpoſitio non ideo quis eſt patiēs q: pro iniuria
non reddit iniuriā nec ideo eſt patiens q: pro iniu-
ria nec iniuriam nec cōtumeliā nec iram reddit. ꝓ-
batur pⁱma pars ⁊ ſcḋa q: nullus ꝓ iniuria reddēs
ꝯtumeliā aut iram eſt patiens: ſed ſtat aliquem nō
reddere pro iniuria iniuriā ⁊ tñ reddere iram ⁊ cō-
tumeliam ⁊ ſimiliter ſtat aliquē nō reddere ꝓ iniu-
ria contumeliā et tñ reddere iram id eſt appetituꝫ
vindicte igitur. tertia pars ꝓbatur q: ſtat aliquem
non inferentē pro iniuria nec iniuriā nec ꝯtumelia
nec iram eſſe impatientē: ergo nō eſt neceſſe talem
eſſe patientiſſimū. antecedens ꝓbatur q: ſtat talē
decidere animo ⁊ ꝯtriſtari cōtra ratione ꝓpter ad
uerſa licet nullā penitus vindictā appetat. tertio
ꝓbat ꝓpoſitio per opinantē ſm eñ res aduerſas
ſic tollerare debemus vt nec manu nec oꝛe neç coꝛ
de cōtra inferētes moueamur. ergo dicere ꝙ vnum
eoꝝ reddit hominē patientē ⁊ duo patiētioꝛē ⁊ tria
patientiſſimū eſſet ſibi cōtradicere. Nec tñ ad pa-
tientiā ſufficiūt illa tria ſicut iam deductū eſt lꝫ ſuf
ficere videant ad multitudinē. ¶ Notandū eſt vlte
Proprietates patientie. rius ꝙ ſm aliquos tres ſunt ꝓpꝛietates patientie.
Pꝛima eſt ꝙ ſit radix ⁊ cuſtos omniū virtutū. Se-
cunda eſt ꝙ opus habeat perfectū. Tertia eſt ꝙ ꝑ
ipſam eſt poſſeſſio animaꝝ ſed tñ cū exponunt hoc
ita longe diſcedūt a ꝓpoſito ꝙ ea q̄ ſunt ꝓpꝛia pa-
tientie alijs tribuunt volunt eñ ꝙ patientia ſit ra-
dix cuſtos cōtra impugnātia ꝙ habeat opus perfe
ctum ꝓpter equanimitatē pſeuerantie in difficili et
laboꝛioſo opere ⁊ ꝙ per eam ſit poſſeſſio aiaꝝ eo ꝙ
cohibet iraſcibilē a motibus inoꝛdinatis ire ⁊ per-
turbationis. Sed vltra dicunt ꝙ caritas eſt radix
omniū ꝟtutū ex eo ꝙ oīs virtus foꝛmata ex amo
re ſummi boni incrementū trahis. et ſimiliter fides
ex eo ꝙ omnē accedentē ad deū oꝫ credere ꝙ ſit
renumeratoꝛ. Et ſimiliter māſuetudo ſm illud xp̄i
diſcite a me q: mitis ſum ⁊ humilis coꝛde: ⁊ p̄terea
ſingulis virtutibus cōuenit ꝙ ſint poſſeſſio anime
inquantum quilibet ponit eam in quiete ſui actus.
AB ¶ Sed cōtra hanc opinionem ſit pꝛima ꝓpoſitio.
Sola patientia eſt pꝛima radix virtutū. ꝓbtaur q:
illud ex quo nata eſt pullulare oīs virtꝰ eſt radix
omniū virtutū. ſed patiētia ſola eſt ex qua nata eſt
pullulare oīs virtus igitur. maioꝛ eſt manifeſta et
minoꝛ ꝓbatur q: ex cōtēptu a moleſtie ⁊ difficulta-
tis quā ingerit nobis operatio ꝟtutis nata eſt pul
lulare oīs virtus q: cū creatura rōnalis ſit natu
raliter inclinata ad operationes ꝟtutis ⁊ nihil re-
trahat eā niſi moleſtia ⁊ laboꝛ operis poſito cōtēti
moleſtie ⁊ equanimitate circa hmōi triſtitiā inde ꝓ
ueniente exſurgit in oē opus ꝟtutis/ ſed patien-
tia ponit hmōi cōtemptū ⁊ equaniminatē. ſi accipi
atur nomen patientie cōmuniter ⁊ patientia tertij
generis adhuc omnia diſponit igitur. Pꝛo hac ra-
tione eſt aduertendū ꝙ omnes homines in agibili-
bus obedirent rōni ⁊ virtuoſe operarent niſi impe-
direntur ꝓpter triſticiā que in operando cōtingit:
aut ꝓpter ea que ſunt extranea operationi aut in-
tranea/ ⁊ ideo ſi quis habeat virtutē patientie qua
ſi diſpoſitus ac omnes hmōi triſticie cauſas cōte-
nendas ad tollerandū eā equanimiter q̄ retrahunt
ab opere ꝟtutis ille hꝫ radicē omniū virtutū ex qua
omnis virtus pullulare poteſt. hec ratio etiam me
lius intelligetur ex cōcluſione ſequente. ¶ Secun-
da ꝓpoſitio patientia eſt potiſſima cuſtos omniuꝫ
virtutum pꝛobatur illud quo ſuperamus ac vinci-
mus omnia que contrariant et aduerſantur cuiuſ-
cunqꝫ virtutis operationi eſt omnium virtutuꝫ cu-
ſtos/ ſed per patientiā ſuperamus ⁊ vincimus om-
nia q̄ aduerſant cuiuſcūqꝫ virtutis operationi er-
go patientia eſt cuſtos omnium virtutū. maioꝛ eſt
certa ex quid nominis cuſtodis. minoꝛ ꝓbat q: om
nia q̄ aduerſantur virtuti. aut ſunt delectabilia aut
triſtabilia. ſi triſtabilia tunc illa ſuperantur per pa
tientiam. ſi delectabilia. Tunc ſic nullum delectabi
le vincit nos qꝫ diu equanimiter tolleramus caren
tiam eius aut vſus exceſſiui: ſed hec equanimis tol
lerantia pertinet ad patientiā cū hmōi tollerantia
non ſit difficilis niſi ꝓpter triſticiam inde cauſatā
igitur. Verbi gratia aliquid allicitur ad intempe-
rantiā a foꝛti delectabili/ talis cū habeat rationem
ad melioꝛa depcantē nūqꝫ cōſentiret tentationi ni
ſi carentia rei delectabilis. aut vſus eius eſſe ſibi
moleſta. Et ideo ſi quid haberet virtutē qua omnē
talem carentiam rerum delectabiliū ⁊ generaliter
omnē moleſtiam equanimiter tolleraret ipſe habe-
ret virtutē omnium virtutū cuſtodem ⁊ conſerua-
tricem. ¶ Tertia ꝓpoſitio habere opus perfectuꝫ
maxime cōuenit patiētie. ꝓbatur omnis perfectio
operis virtuoſi eſt ſecundū gradum heroicum aut
ſecundū gradum temperātie: ſed nullus poteſt ha-
bere gradum heroicū niſi per patientiā nec etiam
poteſt quis habere gradum temperātie niſi per pa
tientiā ergo patientia habet opus perfectum. ma-
ioꝛ eſt manifeſta quia iſti ſoli duo gradꝰ in omni vir
tute ſunt gradus ꝑfecti ⁊ minoꝛ ꝓbatur q: ad gra-
dum heroicum exigitur tollerantia eoꝝ que ꝓ ſua
difficultate excedunt cōmunē hominū facultatem.
ad gradū vere temperantie exigitur tam diuturna
rerum aduerſarum tollerantia et etiam carentie re
rum delectabilium/ ꝙ iam paſſiones nō plus notabi
liter exurgant contra iudicium rationis. hec autē
tollerantia ſine patientia haberi non poteſt.
¶ Quarta ꝓpoſitio patientia eſt per quam eſt ani
marum poſſeſſio ꝓbatur patientia eſt per quā vna-
queqꝫ virtus habetur ſm gradum temperantie ſed
in ſolo gradu temperantie habetur animarum poſ
ſeſſio igitur. maioꝛ patꝫ ex p̄cedenti ꝯcluſione. mi-
noꝛ ꝓbatur poſſeſſio anime conſiſtit in quiete ⁊ pa-
ce ⁊ tranſquilita te anime cū ſcꝫ tanta eſt in anima
quies vt nec appetitus contra voluntatē nec volū
tas cōtra rationē exſurgat/ ꝙ patet per Grego. di
centē animas poſſidere eſt in omnibus recte viue-
re ⁊ cunctis motibus mentis dn̄ari/ ſed hoc tantuꝫ
habetur in gradu temperantie in qua anima tam
quieta eſt vt omnis motus et omnis ſtimulus con-
tra rationem perierit ita ꝙ in hoc gradu nō exſur-
gant motiones ſaltem notabiles ꝯtra rationem. ſꝫ
diuturna conſuetudine vincendi hmōi motus oīs
ſtimulus cōfractus eſt igit patientia eſt ꝑ quē ha-
bet aiaꝝ paſſio. Ex his oībus infert hec cōcluſio.
Pꝛedicte ꝓpꝛietates ſunt ꝓpꝛietates patientie igi
tur. aīs ꝓ pꝛima parte ꝓbat de pⁱma ꝑ gloſam. ſu-
per illud Luce in patientia veſtra ⁊c̄. patientia im-

quia radix ē ꝛ cuſtos oīm virtutū de ſcđa per illud Jaco. patiā opus ꝑfectū hꝫ. de tertia ꝑ illud luce. xxi. in patiētia vr̄a poſſidebitis aīas vr̄as. ¶ Contra pͥmā ꝓpoſitionē arꝉ ſic. caritas eſt pꝛima radix oīm virtutū ꝙ nō patiā añs ꝓbaꝉ qꝛ oīs virtus foꝛmata ex amoꝛe ſummi boni incrementum recipit: ſed amoꝛ ſummi boni ex caritate eſt igitur. Secundo fides eſt pͥma radix omniū virtutū igiꝉ non patientia. añs ꝓbatur per illud apoſ. accedentē ad deū opꝫ credere ꝙ inquirētibꝰ ſe ſit remuneratoꝛ. ¶ Tertio humilitas eſt pꝛima radix omniū virtutum igiꝉ añs ꝓbatur ꝑ illud Gre. quaſi puluerē in ventū colligit q̇ alias virtutes ſine humilitate cōgregat. ¶ Ad pͥmā rationē negaꝉ añs nā virtutes moꝛales poſſunt haberi ſine caritate ꝛ fide et ideo nulla eaꝝ eſt radix virtutū. Cum ſcđo qꝛ nec actus caritatis nec actus fidei haberi pn̄t ſine patientia nō caritatis qꝛ nemo pōt ꝑponere amoꝛe dei amoꝛi ſui ꝛ reꝝ ſuarū niſi mediante equanimi tollerantia multoꝝ difficiliū / nō fidei qꝛ nullus pōt captiuare intellectū ſuū vt credat q̄ nec ſcit nec intelligit / imo ꝯtra q̄ frequēter putat habere rationē firmaꝫ. multa etiaꝫ credere iubemur quoꝝ operationes a nobis exiguntur multa etiā q̄ ſunt nobis foꝛmidini ꝛ terroꝛi. ad ꝓbationē autē cōceditur añs ꝛ negaꝉ ꝯña multa eñ valent ad augmentū virtutū q̄ non habent radicis nec germinis rationē ꝙ ſi in aliquibus auctoꝛibus reperiaꝉ eam appellari radicē aut matrē virtutū hoc intelligendū eſt nō ꝗtum ad rationē virtutis: ſed ꝗtū ad rationē meriti qꝛ nulla virtꝰ ꝓducit actū meritoꝛiū niſi mediāte caritate. ¶ Ad ſecundā negaꝉ añs ꝛ ad ꝓbationē dico ꝙ fides reſpectu actus meritoꝛij hꝫ rationē germinis caritas autē habet rationē radicis ſed nō ꝗtū reſpectum actus virtuoſi ſm ꝙ hmōi. et hoc ſignificauit apo. per hoc quod ait accedētibus ad deum. Et ſi dicas ꝙ nullus actus pōt eſſe moꝛaliter bonꝰ niſi habeat debitā circunſtantiā vltimi finis ſic q̇ operans ꝓpter deum operet. ſed hec cognitio non pōt haberi niſi per fidē igitur. Ad hoc reſpondeꝉ ꝙ pꝛo nunc cōceſſo illo pꝛincipio de quo alibi videbiꝉ ad oēm actū moꝛaliter bonum exigiꝉ actus aliquis cognitionis ſimilis fidei q̄ tamē nō eſt actus fidei infuſe nec fidei acquiſite licet ſit generatius fidei acquiſite reſpectu eiꝰ de obiecti cōplexi / actꝰ ſcꝫ quo credo ꝓpter deū oīa operāda eſſe: ꝛ iſte actus habeꝉ a nobis mediante auxilio dei ſpeciali / ſed hic actus nō eſt ille quo credo oīe cōtentū in ſacra ſcriptura eſſe veꝝ / ꝙ ſi talis actus ſit vocandus actus fidei cōcedo tunc ꝙ fides hꝫ rationem germinis ꝛ patientia hꝫ rationē radicis ideo manet ꝓpoſitio pꝛius poſita in veritate. ¶ Ad tertiā negaꝉ añs ratio eñ radicis patiētie potius ꝙ̄ humilitati tribuēda eſt. Pꝛo intellectu tñ eſt aduertēdum ꝙ humilitas facit nos recte habere in pꝛoſperis nō ſolū tēpoꝛalibus ſꝫ etiā ſpiritualibus Nam ſm caſſianū ex incremēto aliquoꝝ virtutū vt caſtitatis ꝛ tēperantie frequēter ꝯtingit ꝙ q̇s intumeſcat ꝛ nimiū efferaꝉ q̄ elatio ꝑ humilitatē ipeditur Et ideo bene dicit gregoꝛius ꝙ q̇ congregat alias virtutes ſine humilitate ille quaſi cineres in ventū colligit qꝛ ſi non aſſit humilitas ſtatim intumeſcit homo et exaltatur in coꝛde ſuo / ſed ex hoc nō habetur ꝙ humilitas ſit radix. ſed bene ꝙ ſit cuſtos virtutum nec repugnat virtutes duos aut tres cuſtodes habere ſecundū ꝙ habent duo aut tria impugnatia illaq̄ ſūt coꝛruptiua earū ꝙ ſi reperiaꝉ in ſacris doctoꝛibus humilitatē appellari radicē oīm virtutū tunc hoc nō repugnat pꝛioꝛibus eo ꝙ eiuſdem virge ꝛ arboꝛis pn̄t eſſet multe radices patiētia tñ eſt pꝛincipalioꝛ ꝓpter cām ſupꝛa aſſignataꝫ. ¶ Contra tertiā ꝓpoſitionē arguiꝉ ſic oīs virtus pōt habere eſſe intenſum ſine patientia ſed oīs virtus intenſa nata eſt facere opus perfectū / ergo nō ſola patientia habet opus perfectū. ¶ Ad hāc rationē rñdeꝉ ꝙ in virtutibus reperiꝉ duplex intēſio vna ſm gradus eiuſdē ſpeciei. alia ſm gradus diuerſarum ſpecieꝝ ſcđa intenſio fit cū virtus trāſit de gradu ꝯtinētie ad gradū tēperātie aut de altero iſtoꝝ ad gradū heroicū. nō ꝙ ſit eadē virtus q̄ pꝛimo ſit ſub vno gradu ꝛ poſtea ſub altero: ſed quia virtus vnius gradus ſuccedit alteri / hmōi tñ virtutes ſpecie differunt loquēdo de his q̄ ꝓpꝛie ſunt virtutes / ſi intelligaꝉ ſcđo mō ꝯſtat ꝙ minoꝛ eſt falſa ſi intelligaꝉ pꝛimo mō ipſa etiā videꝉ falſa ꝓpter rationem ſupꝛa poſitā nō eñ videꝉ aliquis poſſe acquirere virtutē aliquā ſm gradū continentie. quin habeat multas paſſiones retrahentes ab opere virtutis in quibus vincendis opus eſt laboꝛe ꝛ patientia qua tolleranꝉ equanimiter nō ſolū triſticie reꝝ aduerſarum ſed etiā carentie delectationū. ¶ Contra quartā ꝓpoſitionē arguiꝉ ſic ꝑ vnā quāq̄ virtutē habeꝉ aīaꝝ poſſeſſio. ergo tertia ꝓpās vnicuiq̄ virtuti cōuenit. añs ꝓbatur poſſidere animā eſt in oībus recte viuere / ſed in oībus virtutis recte viuitur igiꝉ in oībus virtutibus eſt poſſeſſio anime. Secundo vnaqueq̄ ꝟtus ponit animā in quiete ſui habitus ꝛ actꝰ ꝙ i vnaquaq̄ virtute eſt poſſeſſio aīe. ¶ Ad pꝛimā reſpōdeꝉ negando añs ꝛ ad ꝓbationem ꝯcediꝉ. pͥma pars aſſumpti et ſcđa negaꝉ ꝯña ꝓpter malā ſubſumptionē ſub maioꝛe qꝛ lꝫ in oībꝰ virtutibus recte viuatur nō tñ per quālibet virtutem in oībus recte viuiꝉ. nam per iuſticiā nō recte viuitur in oībus qꝛ nō in materia tēperantie nec in materia liberalitatis nec magnificentie. patientia autē ſola eſt ꝑ quā in oībus recte viuiꝉ / in materia eñ iuſticie nō poſſumus vl̄r recte viuere niſi auxilio patiētie nec in materia foꝛtitudīs nec i materia tēperantie nec in materia cuiuſcūq̄ alterius virtutis. Et ideo errat Albertus credēs ꝓpter illā rationē ꝙ eſſe poſſeſſionē anime cuilibet virtuti ꝯueniāt Et ſi dicas ꝙ ſi per ſolā patiētiā in omnibus recte viuatur patientia ſufficiet ad regimen vite et alie virtutes ſuperfluāt. reſpōdeꝉ ꝙ iſta ꝓpoſitio per ſolam patientiā in oīnibus recte viuiꝉ habet duplicem ſenſum vnū rigoꝛoſum ꝛ iſte eſt verus / ꝛ eſt iſte ſenſus viuitur recte in omnibus per patientiā ꝛ nulla eſt alia virtus a patientia per quā recte viuaꝉ in in oīnibus. Alius ſenſus eſt ꝙ patientia ſufficit ad viuendū recte in oīnibus ita ꝙ ipſa eſt vnicū totale ꝛ ſufficiēs directiuū in oīnibꝰ ꝛ iſte ſenſus eſt falſus pꝛimo mō nō valet cōſequentia qꝛ patiētia non eſt qua totaliter recte viuitur in oīnibus: ſꝫ tñ mō partialiter. nā in materia iuſticie ꝑ patiētiā iuſticiā ꝛ pꝛudētiā recte viuiꝉ ſil̄r in materia tēꝑantie ꝑ patientiā tēꝑantiā ꝛ pꝛudētiā recte viuiꝉ ꝛ ſic de alijs in q̇bus oībus patiētia eſt neceſſaria ꝓpter tollerātiā laboꝝ ꝛ difficultatū ꝛ etiā carentie reꝝ delectabilium. ¶ Ad ſecundam diſtingo antecedens vel tanq̄ cauſa totalis ꝛ ſic nego, ſed vt dictū eſt opus

Duplex intenſio ꝟtutis.

Albertus.

ē patientia vel tanq̄ cauſa partialis et ſic conce do et nego conſequentiam qꝛ cū poſſeſſio anime ſit recte viuere in omnibus/ eſſe in quiete vnius habitus nō ſufficit ad poſſeſſionem anime. Cum etiā qꝛ hmōi quies vnius habitus nō pōt fieri ſine patientia vt dictum eſt. ¶ Eſt tamen aduertendū ꝙ añs huius argumenti eſt multum īpꝛopꝛiū videtur enī ſignificari per ipm ꝙ vnaqueq̄ virtus habeat habitū ꝛ habitus quietē in qua quiete ponatur habitus ipſe per virtutē cuius eſt/ q̄ imaginatio eſt oīno falſa nam nec virtus eſt alia ab habitu nec quies habitus alia ab vtroq̄. Poteſt tñ habere ſenſum impꝛopꝛiū ſic ꝙ per quietē habitus itelligaꝶ gradus temperantia in qua ceſſat oīs paſſionū motio/ et tūc ſignificaꝶ ꝙ omnis virtus ponit ſe in quiete habitus id eſt oīs virtus coagit ꝛ cooperaꝶ ꝑ frequentem elitionem operis ad hoc ꝙ gradui continentie vel heroico ſuccedat gradus tēperantie ꝛ hoc verū eſt partialiter vt dictū eſt. ¶ Aduerte tñ ꝙ in oībus accipiꝶ nomē patientie multū cōmuniter/ patientia tñ terti generis diſponit ad oīa q̄ dicta ſunt. ¶ Pꝛo reſpoſione ad queſtionem ſit pꝛima ꝯcluſio accepto noīe patientie cōmuniter ad quattuoꝛ modos ſupꝛa poſitos equanimis tollerātia temptationis ad patientiā ꝑtinet ꝓbatur oīs equanimis tollerātia laboꝛis aut rei cuiuſcūq̄ difficultātis opus virtutis ad patientiā hocmō ſumptā ꝑtinet. ſed oīs tēptatio eſt res difficultās opus virtutis igiꝶ. ¶ Secunda cōcluſio. non oīs equanimus tollerantia tēptationū ad patientiā tertij generis ꝑtinet. ꝓbatur qꝛ ad eandē virtutē ꝑtinent tollerare equanimiter tēptationē ꝛ eam vincere/ ſed vincere temptationē ꝑtinet ad virtutē illam quā impugnat ipſa temptatio ergo ꝛ tollerare eā equanimiter. minoꝛ ꝓbatur qꝛ pertinet ad gradū cōtinentie in illa virtute/ aut ad gradū heroicum ſi temptatio ſit tam excellens ꝙ excedat cōmunem hoīm facultatē. vincere eñ temptationes impediētes opꝰ iuſticie ꝑtinet ad iuſticiā/ ꝛ vincere tēptationes impedientes opus tēperantie pertinet ad tēperātiā. Secundo oīs tollerātia equanimis illius rei que ſi eſt volita ideo eſt volita ꝓpter augmētū alicuius virtutis ꝑtinet ad virtutē illā. ſed tēptatio ſi eſt volita: eſt volita ꝓpter augmentū virtutis quā impugnat ergo equanimis tollerātia eius ꝑtinet ad virtutē quā ipſa īpugnat. Tertia ꝯcluſio: aliq̄ equanimis tollerātia tēptatiōis ꝑtinet ad patiētiā tertij generis ꝓbaꝶ oīs equanimis tollerātia tēptatiōis pertinet ad virtutē quā impugnat/ ſed aliqua temptatio impugnat virtutē patiētie tertij generis ergo tollerantia equanimis talis tēptationis pertinet ad patientiā tertij generis. Et ſi dicas ꝙ tunc patientie eſſet patientia. reſpondeꝶ negando conſequentiā ſed bene ſequitur ꝙ reſpectu temptatiotionis contra patientiā bene eſt patientia q̄uis tamen de conſequente poſtea videbiꝶ: nihil enim videtur repugnans ꝙ in patientia ſint diuerſi gradꝰ quoꝛum vnus dicatur patientia vel perſeuerantia reſpectu alterius. Rationes ſolute ſunt ex dictis.

Queriꝶ cōſequenter de humilitate. ꝛ pꝛimo. Utrū humilitas ſit ſpēs magnanimitatis. Arguiꝶ ꝙ non auctoꝛitate oīm pene auctoꝝ quoꝝ nullus humilitatē ſub magnanimitate poſuiſſe videꝶ. ¶ In oppoſitū arguiꝶ ſcḋm Tulliū pꝛimo de officijs cōtēptus rerum externaꝝ ꝓſperaꝝ ad magnanimitatē ſiue fortitudinē ꝑtinet/ ſꝫ humilitas eſt hmōi rerꝝ cōtēptus igiꝶ. Notandū eſt ꝙ ſcḋm beatū Thomā humilitas eſt virtus qua tēperaꝶ ꝛ refrenaꝶ animus ne moderate tēdat in excelſa/ vultem ꝙ bonū arduū hꝫ in ſe rōnē boni ꝑ quā attrahit appetitū ꝛ hꝫ aliquid retrahēs ſcꝫ ipſam difficultatē adipiſcēdi. ſcḋm pꝛimū inſurgit motus ſpei ꝛ ſcḋm aliud motus deſperationis circa motus aūt appetitionis q̄ ſe hñt ꝑ modū impulſionis opꝫ eſſe virtutē moꝛalem retrahentem ꝛ refrenantē/ circa motus autē retractionis opꝫ eſſe virtutē firmantē ꝛ impellentē. Et ideo circa appetitū boni ardui neceſſaria duplex eſt virtus. vna q̄ refrenet animū ne immoderate tendat in excelſa ꝛ hec diciꝶ humilitas. Alia q̄ firmat animū ꝯtra deſperationē ꝛ ipellit ipm ad ꝓſecutionē magnoꝝ ſcḋm rectā rōnē. Et hec eſt magnanimitas ꝛ in hoc differt humilitas a magnanimitate. ¶ Sꝫ ꝯtra hanc opinionē ſit pꝛima ꝯcluſio. Humilitas nō eſt a magnanimitate in hoc diſtincta ꝙ ipſa frenat aīm ne immoderate tendat in bonū arduū. magnanimitas aūt firmat ꝛ impellit animū ad ꝓſecutionē magnoꝝ. ꝓbatur oīs ꝟtus qua frenaꝶ animus ne ſe dignificet hijs quibus dignus nō eſt/ eſt magnanimitas ſed oīs ꝟtus frenans animū ne immoderate tendat in bonum arduum frenat animū ne dignificet ſe hijs quibus dignus nō eſt ergo oīs talis virtus eſt magnanimitas. ergo humilitas ī hoc non diſtinguiꝶ a magnanimitate. maioꝛ pꝛobatur per Ari. quarto ethicoꝛum. Uidetur aūt magnanimꝰ eſſe qui magnis ſeipm dignificat dignus exñs q̄ eñ non ſcḋm dignitatē id facit inſipiens. Secundo oīs medietas inter caymotē ꝛ puſillanimitatem/ eſt magnanimitas. ſed virtus qua retrahimur ne immoderate tendamus in ardua ſiue ne nos dignificemus hijs quibus non ſumus digni eſt mediocritas inter caymotē ꝛ puſillanimitatē ergo talis ꝟtus eſt magnanimitas. Tertio eiuſdē virtutis eſt afficere pena conuictū de crimine ꝛ abſoluere nō conuictū ergo etiā eiuſdē virtutis eſt dignificare ſe quibus eſt dignus et nō dignificare ſe quibus non eſt dignus. Confirmatur volo ꝙ aliquis deliberet an dignificabit ſe aliquo certo honoꝛe ꝛ ꝙ nō agat vicioſe nec ꝑ virtutem moꝛalem niſi ꝑ magnanimitatē ꝛ rōne huius inquirat an ſit dignus illo honoꝛe ꝛ inueniat ꝙ non. Tunc ſit Talis vel dignificabit ſe vel nō dignificabit ſe illo honoꝛe qꝛ inter hec non eſt mediū ſi dignificet ſe vicioſe faciet ꝛ non per magnanimitatem quod eſt contra caſum. ſi nō dignificet ſe ergo cum non eliciat actū niſi per virtutē magnanimitatis ſequiꝶ ꝙ non dignificare nos quibus digni non ſumus pertinet ad magnanimitatē ergo nō differt humilitas a magnanimitate mō ſupꝛadicto.
Quarto omnis virtus q̄ opponitur directe ꝛ formaliter pſumptioni eſt magnanimitas. ſed humilitas eſt virtus directe oppoſita pſumptioni. ergo humilitas eſt magnanimitas. maioꝛ ꝓbaꝶ qꝛ ſcḋm Thomam magnanimitati opponiꝶ pſūptio. ꝛ minoꝛ pꝛobatur quia ſcḋm eundem Thomā pꝛeſumptio eſt qua quis aſſumit ad agendum ea que excedūt facultatem ſuam. humilitas autem eſt virtus, qua q̄s refugit agere vel retrahitur ne agat ea que excedūt facultatē ſuam. Hec aūt directe ꝛ formaliter opponūtur vt ꝯſtat. Cōfirmaꝶ hec ratio ex dictis eiuſdem

Thome queſtione. Clxij. articulo pꝛimo in reſpon=
ſione ad tercium ꝙ ſitut ad magnanimitatem per=
tinet impellere animū ad magnam cōtra deſpera=
tionem ita ad humilitatem pertinet retrahere ani
mum ab appetitu magnoꝝ contra p̄ſumptionē ex
ex quibus verbis apparet ꝙ humilitas directe op
ponitur p̄ſumptioni. ¶ Sed ad hanc rationem re=
ſpondetur ſm ꝙ pꝛetendere videtur idem doctoꝛ
loco p̄allegato ꝙ magnanimitas ⁊ humilitas ſunt
diſtincte virtutes ⁊ quelibet earuꝫ habet duo vicia
ſibi oppoſita diſtincta vnum in ſuperhabundantia
aliud in defectu magnanimitas habet in ſuperha=
bundantia caymotem ſiue pꝛeſumptionē ⁊ in defe=
ctu puſillanimitatem ſecundū vnam ſignificatio=
nem acceptam humilitas habet in ſuperhabundā=
tia ſuperbiam et in defectu puſillanimitatē ſecun=
dum ali ā ſignificationē acceptā. Magnanimitas
eſt q̄ ſuſcipimꝰ magna quibꝰ digni ſumꝰ humilitas
eſt qua retrahimur ab appetitu ioꝛdinato magno
rum. p̄ſumptio eſt qua ſuſcipimus magna quibus
digni nō ſumus ſuperbia aliq̄n impoꝛtat habitum
quo aſpernamur et aliquādo impoꝛtat habitū quo
inoꝛdinate ad magna tēdimus ſuperbia pꝛimomō
opponiꝛ humilitati et ſcdomō opponiꝛ magnani=
mitati. puſillanimitas impoꝛtat ſm vnā ſignifica=
tionem defectū a ꝓſecutione magnoꝝ ⁊ tūc ꝓpꝛie
opponiꝛ magnanimitati. aliq̄n vero impoꝛtat ap=
plicationē animi ad aliqua vilioꝛa q̄ꝫ deceat ⁊ ſic
opponiꝛ humilitati ſm defectū. hec iudicio meo eſt
ſententia Thome q̄ nō videꝛ mihi ſufficiēs ad intē
tionem ſuam fundandā ſcꝫ ad ponendū humilitatē
extra genus magnanimitatis et ſub modeſtia vel
temperantia. Pꝛimo eñ deficit in hoc ꝙ ponit ad
retrahendum a magnis que ſunt ſupꝛa facultatem
noſtram vnam virtutē ⁊ aliam ad impellendum ad
magna moderate quia hec ad vnam virtutē perti
nent ſicut iam ꝓbatum eſt multipliciter. Secundo
deficit in hoc ꝙ dicit ꝙ ſuperbia ſm ꝙ aſpernatur
ſubiectionem opponiꝛ humilitati. ſm vero ꝙ ten=
dit immoderate ad magna opponiꝛ magnanimita
ti q2 ſuperbia ſiue hoc ſiue illomō accipiaꝛ ſemper
vterq3 opponiꝛ. ꝓbatur quicūq3 magnis ſe dignifi
cat quibus non eſt dignus eſt caymus vt patet per
diffinitionē Ariſto. de caimo ſed quicūq3 aſpernaꝛ
ſubiectionem et maxime reſpectu magnoꝝ dignifi
cat ſe magni quibus non eſt dignus q2 dignificat ſe
magna libertate qua non eſt dignus/ ergo ois ta=
lis eſt caymus ergo ſuperbus ſm ꝙ aſpernaꝛ ſubie
ctionem eſt caymus ⁊ per cōſequēs ſuperbia ſm ꝙ
eſt aſpernatiua ſubiectionis opponiꝛ magnanimi=
tati. ꝙ etiā ſuperbia ſm ꝙ tēdit immoderate in ma
gna opponaꝛ directe humilitati ꝓbatur nō ſtat ali
quē tendere in magna immoderate ⁊ eſſe humilem
ſed ſtat aliquē tendere in magna immoderate ⁊ nō
aſpernari ſubiectionē eoꝝ quibus teneꝛ eſſe ſubie=
ctus ergo ſuperbia ſm ꝙ tendit inmagna immode
rate ꝑ ſe directe imediate ⁊ nō rōne alterius oppo
nitur humilitati iſta ꝯña ꝓbatur q2 que nō ſtant ſi
mul ſed repugnāt illa ſunt oppoſita ergo q̄ nō ſtāt
ſimul ſed repugnant quocūq3 alio qđ pōt videri eē
cauſa repugnantie ſecluſo illa ex ſe ⁊ directe repu
gnant ſed ſuperbia ſm ꝙ tendit in magna ſecluſa
aſpernatione ſubiectionis quā ſolā aſſignat Tho=
mas pꝛo cauſa repugnātie ſuperbie ad humilitatē
repugnat ipſi humilitati ergo ſuperbia hoc mō ac
cepta per ſe repugnat humilitati. Nec valet dice=
re ꝙ qui hoc mō tendit in magna tranſgrediꝛ man
datū dei et per ꝯñs aſpernaꝛ dñium dei/ hoc nihil
eſt. Tum p̄mo q2 tunc om̄e pctm̄ eſſet oppoſitū hu
militati neq3 ſtaret aliquē eſſe humilē ⁊ peccare cō
tra legem dei qđ eſt patēter falſum. alias eñ ſuꝑ=
bia eſſet in omni pctō moꝛtali foꝛmaliter incluſa.
Tum ſcdo q2 nō ois caymus peccat moꝛtaliter ⁊ ꝑ
ꝯñs nō ois talis tranſgrediꝛ mandata dei. Añs ꝓ
batur per Ari. dicentē ꝙ licet caymi peccent non
tñ ſunt mali nec iniuſti nec malefactoꝛes ſꝫ inſipiē=
tes ſunt ⁊ ſeipſos ignoꝛātes q2 conanꝛ ad honoꝛa=
bilia tanq3 digni exñtes. Tertio deficit hec opinio
in hoc ꝙ dicit puſillanimitatē opponi magnanimi=
tati ſm ꝙ eſt defectus a ꝓſecutione magnoꝝ ſm ve
ro ꝙ eſt applicatio ad aliqua vilia que nō decēt ho
minē ſic opponiꝛ humilitati. ¶ Contra hoc arguiꝛ
ſic magnanimitas ſufficienter inclinat ad fugiēdū
ea que pꝛo ſua vtilitate dedecēt eum ergo puſilla=
nimitas illa qua quiuis applicat ſe ad vilia que nō
decent hominē eſt oppoſita magnanimitati. Añs
ꝓbat q2 nō ſtat aīm eſſe magnū tā habitu q̄ꝫ actu ⁊
applicare ſe ad talia vilia ⁊ indigna hoie. ¶ Scdo
ois habitus ꝟtuoſus inclinans ad cōtēnendū par
uos honoꝛes inclinat ad cōtēnēdū vilia ⁊ indigna
hoie/ ſꝫ magnanimitas inclinat ad cōtēnendū par
uos honoꝛes ꝫ ⁊ ad cōtēnendū vilia. maioꝛ eſt ma=
nifeſta ⁊ minoꝛ ꝓbaꝛ magnanimitas inclinat ma=
gnanimū ad fugiendū illud quo ipſe eſt nō dignus
vt patebit in auctoꝛitate q̄ ſtatim allegabiꝛ ad ꝓ=
bationē minoꝛis ſed magnanimus multo minus eſt
dignus viſibus q̄ dedecēt eum q̄ꝫ paruis honoꝛibꝰ
cuꝫ vilia ſint multo magis elōgata a dignitate ma
gnanimi ꝙ parui honoꝛes igiꝛ minoꝛ ꝓbaꝛ ꝑ Ari.
in quarto ethicoꝝ dicentē. Maximequidē igiꝛ cir
ca honoꝛes ⁊ inhonoꝛationes magnimus eſt ⁊ ī ma
gnis ⁊ a ſtudioſis moderate delectabiꝛ ⁊ paꝝ poſt
eum aūt q̄ in cōtingentibus ⁊ in paruis oīno par=
uipendet nō eñ his dignis. ¶ Tertio quicunq3 ſm
habitū ſuum inclinaꝛ ad iudicandū ſm veritatem
de rebus ꝑtinētibus ad dignitatē hois ⁊ ad hmōi
iudiciū ſequendū ille inclinatur cōtennere vilia q̄
eo indigna ſunt/ ſed magnanimus ſm habitū ſuuꝫ
inclinatur ad vere iudicandū de hijs que ſpectant
ad dignitatē hominis ⁊ ad hmōi iudiciū ſequendū
ergo magnanimus ex habitu ſuo inclinatnr ad cō
tempnendū vilia. minoꝛ ꝓbatur per ariſto. quarto
ethicoꝛum magnanimus autē iuſte contēpnit/ glo
rificat eñ vere: ꝙ ſi dicas ꝙ hic loquitur de cōtem
ptu ⁊ gloꝛificatione hominū/ hoc nihil eſt q2 homi
nes nō ſunt contempnendi vel gloꝛificandi niſi ꝓ
pter ea q̄ ſibi aſſūnt vel deſunt ergo ſi vere cōtem=
pnit ⁊ gloꝛificat hoies vere iudicat que res ſunt di
gne contemptu ⁊ que res ſunt digne gloꝛia.

Contra Thomam

¶ Quarto magnanimitas inclinat ac contēpnen
dum om̄e illud quo hō fit minoꝛ dignitate ſiue indi
gnioꝛ/ ſed per applicationē ad vilia homo fit indi=
gnioꝛ. ergo magnanimitas inclinat ad fugiendum
applicationē ad vilia maioꝛ ꝓbatur ꝑ illud ariſto.
in quarto de magnanimo vult autē ſuperexcellere
minoꝛ eſt manifeſta. ¶ Confirmatur quia ſecundū
Ari. ibidē magnanimꝰ non habet in memoꝛia eos
qui ſibi beneficiū impenderunt eo ꝙ minoꝛ eſt q̄ bñ

Magnanimitas inclinat ad fugā vilium

patitur ꝗ qui bene facit ergo cū applicatio ad vi
lia hominem multo minoꝛem reddat ꝗ receptio q̄
cunqꝫ beneficij ſequiturꝙ magnanimus multo ma
gis fugit applicationem ad vilia multe alie ratio=
nes foꝛmari poſſent decurrendo per textū Ariſto.
¶ Quinto omnis virtus inclinans ad inclinandū
id ſolum eſſe bonum quod eſt honeſtum in inclinat
ad contempnendum ea que pꝛo vtilitate ſua dede
cent hominē ſed magnanimitas eſt huiuſmodi igi
tur. minoꝛ pꝛobatur ꝑ tullium pꝛimo de officijs vbi
de magnanimitate loquens ita dicit id autem ipm
cernitur in duobus ſi et ſolum id ꝙ honeſtum ſit bo
num iudices et ab omni animi perturbatione liber
ſis. ¶ Sexto omnis dignificans ſe minoꝛibus ꝗ di
gnus ſit eſt puſillanimis puſillanimitate oppoſita
magnanimitati ſed qui applicat ſe ad vilia que eū
dedecent dignificat ſe minoꝛibus ꝗ dignus ſit igi=
tur minoꝛ eſt certa ⁊ maioꝛ ꝓbatur per diffinitio=
nem puſillanimi quam ponit ariſto. in quarto ethi
coꝛum dicens/ qui autem minoꝛibus ꝗ dignus ſit
puſillanimis. Ex ſupꝛadictis ptꝫ ꝙ humilitas nō
diſiuncta a magnanimitate modo aſſignato ꝑ bea
R tum Thomam. ¶ Ad vidēdum autem quid ſit hu=
militas. Eſt aduertendum ꝙ humilitas extēſo no
Acceptiones humilitatis. mine ad humilitatem accipitur multipliciter. Uno
modo pꝛo degreſſione alicuius ⁊ flagellatione cuꝫ
ſcꝫ ea ab eo auferūtur ex quibus nata eſt erigi vel
ea ſibi inferuntur ꝓpter quoꝛum abſentiam inſole
re homines vt plurimū conſueuerunt et hoc mō
accipit humiliari ꝓpheta cum ait humiliauerunt
in compedibus pedes eius. et alibi quoniam perſe
cutus eſt inimicus animā meam humiliauit in ter=
ra vitam meam/ de eadē eſt illud qui ſe exaltat hu
miliabitur et in parabolis ſuperbum ſuſcipiet hu=
militas et humilem ſpiritu ſuſcipiet gloꝛia. Secū
do modo accipitur humilitas pꝛo ſeruilitate ſiue
obſequioſitate quomodo accipit ariſto. in quarto
pꝛopter quod ⁊ omnes blandioꝛes ſeruiles et om=
nes humiles blanditoꝛes: Et hec humilitas ſecun
dum ariſto. ibidem videtur repugnare magnanimi
tati. Tertio modo accipitur humilitas pꝛo exhibi
tione ſignoꝛum exterioꝛum vere humilitatis vt ꝑ
inclinatione capitis pꝛo verbis et factis motu ge=
ſtu et habitu quibus contemptum noſtri et rerum
pꝛoſperarum ſignificamus. Quarto modo accipi
tur humilitas ꝑ cōtemptū firmoꝛum et rationabili
carum rerumq̄ cōmuniter ab omnibus eximie ⁊ ꝑ
clare videntur vt ſcꝫ ꝓpter pꝛeſentiam earum nō
erigatur animus eius ſupꝛa dignitatem ſuam nec
ſe ſupꝛa ſe ꝓpter hec extollat ⁊ de humilitate hoc
mō accepta hic intendimus. Tunc ſit ſecunda cō
cluſio humilitas quarto modo accepta eſt virtus
pꝛobatur omnis habitus inclinans hominem ad di
gnificādū ſe quātū dign⁹ eſt ē nō dignificādū ſe quā
tū dign⁹ non eſt virtus ſꝫ hūilitas ē hmōi igiť. Se
cūdo ſic omīs habit⁹ inclinās nos ad recte ꝯtēpnē
dū illas res quaꝝ ꝯtēptus facit magnos ⁊ excellē
Cicero. tes viros eſt virt⁹ ſed humilitas ē habit⁹ inclinās
nos ad recte contempnendū eas res quarum con
temptus efficit magnos viros ſcꝫ res externas ꝓ
ſperas igitur minoꝛ pꝛobatur per Ciceronē pꝛimo
de officijs qui poſtꝗ poſuit duas res quibus foꝛ=
tis ⁊ magnus animus cernitur/ quarum vna eſt in
rerum externarum deſpicentia/ paulopoſt ſubiun=
git. cauſa autem et ratio eſt efficiens magnos vi=
ros in pꝛioꝛe in eo enim eſt illud quod excellentes
animos et humana contempnentes facit.
¶ Tertia concluſio humilitas eſt ſpecies magna
nimitatis generaliter accepte. pꝛobatur qꝛ vt ha=
bitum eſt ſupꝛa cum de patientia agebať duo ſunt
genera magnanimitatis. vnum quod eſt poſituꝫ in
deſpicentia rerum externarum: alterum quod eſt
poſitum in adminiſtratione rerum arduarum que
plene ſunt laboꝛibus et periculis. Pꝛimum autem
genus in patientiam et humilitatem diuiſum eſt ſe
cūdum ꝙ res externe ſunt duplices ſcilicet aduer
et pꝛoſpere circa aduerſas eſt patientia circa pꝛo
ſperas eſt humilitas. Ad ꝑſentiam enim huiuſmo=
di rerum pꝛoſperarum homines vt in pluribus na
ti ſunt inſoleſcere et intumeſcere ideo nobis mul=
tum vtile eſt ineſſe virtutem aliquam per quam hu
iuſmodi res ſic contempnamus ꝙ nō appꝛeciemur
eas niſi ꝗtum recta ratio diffinit et decernit eas
appꝛeciandas eſſe quo contemptu habito nec inſo
leſcimus nec inflamur ad huiuſmodi pꝛoſperarum
rerum pꝛeſentiam vel expectationem pꝛobabilem
Secundo pꝛobatur concluſio auctoꝛitate Tullij
pꝛimo de officijs qui cum agit de magnanimitate
ſiue foꝛtitudine et enumerat vitia impedientia eā
enumerat ſuperbiam ſed cōſtat ſecundum omnes
ꝙ ſuperbia ē oppoſita humilitati ergo humilitas
eſt ſpecies magnanimitatis. antecedens pꝛobatur
per illud quod habetur pꝛimo de officijs atqꝫ etiā
in rebus pꝛoſperis et ad voluntatem noſtram fluē
tibus ſuperbiam magno opere faſtigium arrogan
tiamqꝫ fugiamus nā vt aduerſas res ſic ſecundas
immoderate ferre leuitatis eſt pꝛeclara que eſt eq̄
bilitas in omni vita et idem ſemper vultus eadem
qꝫ frōs vt de ſocrate idem de. M. lelio accepimus.
¶ Et paulopoſt ſequitur vt pꝛecipere videantur
qui mouent vt quanto ſuperioꝛes ſumus tāto nos
geramus ſubmiſſius ecce vbi habes leuitatis eſſe
immoderate ferre res pꝛoſperas/ conſtat autem le
uitatem magnitudini animi repugnare et quod in
tendat ſuadere ad humilitatem patet per illud tā
to nos geramus ſubmiſſius. hoc enim vt cōſtat fit
per humilitatem. Tertio omnis habitus quo quis
non dignificat ſe nec plus nec minus ꝗ eſt dignus
eſt magnanimitas: ſed humilitas eſt habitus quo
q̇s non dignificat ſe nec plus nec minus ꝗ dignus
ergo humilitas eſt magnanimitas antecedēs pꝛo
batur quia ſecūdum ariſtotelem in quarto ethico=
rum magnanimus ſecundum veritatem gloꝛificat
et ſe alios et non curat de opinione hominum ſed
magis de veritate. ¶ Quarto omnis habi=
tus quo q̇s appetit ſe facere vere dignū honoꝛib⁹
magnis eſt magnanimitas: ſed humilitas eſt habi
tus quo quis appetit ſe facere vere dignum hono=
ribus magnis igiť. minoꝛ ꝓbatur quia humilitas
eſt habitus quo quis cōtēpnit que ſunt vtilia ⁊ ca
duca ⁊ appetit q̄ ſunt vere bona. Quinto oīs habi
tus per quē quis moderate ſe habet circa bonas
foꝛtunas vtputa circa diuitias potētatū ⁊ reliqua
hmōi ita ꝙ nō multū gaudet ꝓpter pꝛeſentiā coꝝ
neqꝫ multū triſtať ꝓpter abſentiā eſt magnanimi=
tas: ſꝫ hūilitas eſt hmōi ergo hūilitas ē magnani=
mitas minoꝛ ꝓbať ꝑ Ari. in quarto ethicoꝝ dicen
tē. Sꝫ adhuc circa diuitias ⁊ potētatū ⁊ oēs bonā

fortunam et infortuniũ moderate habebit quomodocũq; fiant et neq; bene fortunatus vtiq; gaudioſus erit neq; infortunatus triſtis. Sexto oĩs habitus inclinans ad contẽptũ laudis et opinionis hominũ eſt magnanimitas: ſed humilitas eſt hmõi. igr. maior ꝓbatur p Ari. vbi prius qui de magnanimo loquens neq; humaniloquus neq; eĩn de ſeipſo loquitur nec de alio neq; eĩn vt laudet cura eſt ipſi neq; vt alii vituperẽtur. ¶ Quarta concluſio ꝓprius actus hũilitatis eſt equabilitas ſiue equanimitas animi in rebus ꝓſperis. i. in his omnibus rebus q̃ a nobis deſiderari ſolent. ꝓbatur prĩo hec concluſio auctoritate Cice. adducta in ſecũda ratione ꝑcedẽtis cõcluſionis in qua per equabilitatem ſignificat actũ ꝓpriũ humilitatis. Secundo ꝓbatur iᵃ equanimitas ẽ act⁹ alicui⁹ virtutis⁊ nõ poteſt aſſignari cuius virtutis ſit niſi humilitatis igitur. maior patet q: eſt actus volũtatis deliberatus recte rationi cõſentaneus. minor ꝓbatur inducendo p ſingulas virtutes alias a magnanimitate ¶ Eſt aũt aduertendũ q ea que deſiderãtur a nobis et ex quibus laudẽ et gloriã et delectationem q̃rere poſſumus ſunt in triplici differẽtia. Quedã ſunt bona ſimpliciter vt virtutes et dona dei gratum facientia. Alia ſunt mala ſimpliciter vt intemperantia/ iniuſticia/ iracũdia. et generaliter omne viciũ. Alia ſunt indifferẽtia ⁊ hec duplicia. q̃dã ſunt q̃ ab aliis habemus. alia ſunt q̃ habem⁹ a nobis. ab aliis habemus omnia bona nature/ robur/ pulchritudinẽ/ ſanitatẽ/ ingeniũ/ laboris patiẽtiã agilitatẽ/ generoſitatẽ/ ſiue nobilitatẽ. ⁊ illa bona fortune q̃ dono vel hereditaria ſucceſſione conſequimur a nobis habemus diuitias labore et induſtria noſtra partes: ſciẽtias artes vel liberales mechanicas. Eoꝝ aũt que a nobis habemus quedã ſunt q̃ totaliter a nobis habem⁹: alia ſunt q̃ partim alioꝝ auxiliis vel beneficiis ſumus cõſecuti. diuitias eĩn potentat⁹ et dignitates frequenter alioꝝ auxiliis cõſequimur. ſcientias et artes adiumẽto preceptoꝝ ⁊ eoꝝ qui nos introduxerũt. aut q̃ nos cũ acquirebamus aluerũt. habemus interdũ autẽ inuentione aut induſtria noſtra. Preterea horum bonoꝝ que habemus a nobis. quedã ſunt q̃ talia qualia habemus a nobis libere operãtibus ita q in poteſtate noſtra fuit talia facere ⁊ nõ facere ſic etiã q potuiſſemus facere ea aliter vel alia vt cõtingit de omnibus q̃ ſubſunt libero arbitrio⁊ induſtrie noſtre: alia ſunt q̃ non ſic ſubſunt arbitrio⁊ induſtrie noſtre vt bona ꝓles quã Ari. inter partes felicitatis primo rethorice enumerat. nullũ eſt horum quin p illud homines niſi reſiſtant ad inſolentiam et tumorẽ moueãtur de bonis fortune ⁊ nature conſtat tã aperta experiẽtia vt nullus cõtradicere poſſit de bono ſciẽtie et alioꝝ habituũ intellectualiũ patet p illud: ſcientia inflat: caritas edificat de bono virtutis patet p Caſſianũ collatione quadã qui diffuſe oſtendit q caſtitas et alie virtutes oppoſite vitiis cardinalibus nõ ſunt connexe cũ aliis virtutibus ſed potius p eas hõ inducitur ad iactantiã et ſuperbiã. de malis culpe. patʒ per illud pſalmi. Quid gloriaris in malicia q̃ potẽs es in iniquitate. et ꝓpter hoc multũ vtile eſt habere virtutẽ aliquã que inclinet nos inter hec ꝓſpera ſeruare equabilitatẽ animi vt nos intumeſcamus nec ſuperbiam⁹ nec extollamur ſupra nos.

¶ Aduertendũ eſt vlterius q ſm quoſdam humilitas oritur ex vera noſtre fragilitatis cognitione hec aũt fragilitas ſiue infirmitas ex quinq; cognoſcitur et indigentia noſtra qua cõſiderata cognoſcimus multa bona nobis deeſſe. ſecundo ex miſeria noſtra quã late cognoſcimus ex ipſis malis q̃ videmus nobis ineſſe. tertio ex impotentia noſtra per cuius conſiderationẽ cognoſcimus non a nobis eſſe bona q̃ habemus. quarto ex bonoꝝ nr̃oꝝ inſtabilitate per quã ꝑdere poſſum⁹ bona q̃ habemus. quinto ex cõparatione noſtra ad bonitatem diuinã per quã cognoſcimus pene nichil nos eẽ in cõparatione ad diuinã bonitatem. Sed ſalua eoꝝ reuerentia hec nõ ſufficiunt ad perfectã originem humilitatis in nobis tam reſpectu dei q̃ reſpectu hominũ. ꝓbatur vera humilitas nõ cõſiſtit in hoc q homo ſe infra oẽs homines deiciat et poſtremũ ac viliſſimũ omniũ iudicet. Sed ad verã humilitatem ꝑtinet q homo ſe deiciat hiis quibus ſe deicere debet: et in illis rebus in quibus ſe deicere debʒ ſm veritatẽ: et ſe ꝑferre hiis quibus ſm veritatẽ ꝑferendus eſt et in illis rebus in q̃bus ſm veritatẽ ꝑcellit: ſed iſta nunq̃ haberẽtur ex cõſideratione premiſſoꝝ. igiᷓ. maior patet q: ſm beatũ thomam Ille peccat contra verã humilitatẽ peccato puſillanimitatis qui applicat ſe ad vilia que eũ non decent puta ſi eruditus in ſacris litteris applicaret ſe totaliter ad ſeruilia et mechanica opera q̃uis tamen ad hec alii ſe virtuoſe applicare pñt. ergo ad verã humilitatẽ exigitur cognitio eoꝝ que hominem decẽt ſm bona et ꝑfectiones quas habet. Tũ ſecundo q: ſequeretur q in ſacris litteris eruditus peccaret contra humilitatẽ ꝑferendo ſe in ꝑdicatione verbi dei ſimplicibus in eruditis perſonis. Hec eĩn que dicta ſunt multũ valent ad humiliandũ nos corã deo. nam cũ bona q̃ habem⁹ a deo ſint: ꝓpter hec non in elationẽ mẽtis ſʒ in gratiarum actionẽ moueri debemus q: etiã ex tot malis in quibus ſumus ſine eius auxilio eripi nõ poſſumus ſibi deuotũ animũ et aſſiduitate orationis eum deprecationẽ nõ ſuperbientẽ debemus. ex malis eĩn culpe in quibus et naſcimur et creſcimus ⁊ deficimus nullus nos ꝑter eũ liberat ex vtilitate cõditionis noſtre nullus nobis dignitate cariſmatum diuinoꝝ ⁊ excellentiã ſacroꝝ munerũ preť eũ dare poteſt quibus ſuperem⁹ vilitates illas quas traximus cũ conciperemur cũ in vtero volueremur cũ naſceremur et cũ infantiã et vniuerſam vitã noſtram decurrimus. Ex malis pene que per totã vitam noſtrã ab initio vſq; ad finem traſcurrunt ſolus deus p immortalitatẽ et impaſſibilitatẽ liberare poteſt. valet etiã ad hoc impotentia noſtra p quã ſine eo nichil poſſumus boni: mali autẽ plurimum ex inſtabilitate q: ſi ſupbiamus timendũ eſt nobis ne nos deſerat et ſtatim corruamus ⁊ amittamus bona que nobis materiã ſuperbiendi dederunt: ex cõparatione noſtra ad deũ. nã in hoc ſanctos patres ſequi debemus abrahã eĩn poſtq̃ cum domino locutus eſt ſe cinerem et puluerẽ vocabat et ezechie. propheta poſtq̃ diuinam viſionem vidit in faciem ſuam cecidit. ⁊ Iob dicebat ſi aſtra non ſunt munda in conſpectu eius quanto minus nos quorum vita temptatio eſt et qui habem⁹ domos luteas et terrenum fundamentum ſed de his poſtea. ¶ Quinta cõcluſio licet vera humilitas

cõtra quoſdam

[Margin notes, partly cut off: "...icia ...defide ...de." ; "...ſſianus"]

pertinet ad primũ genꝰ magnimitatis ipſa tñ me
diãte actu ſuo elicito inclinat virũ magnũ ad ma=
gnimitatẽ ſecundi generis. probatur primo aucto
ritate Tullii primo de officiis iam frequenter alle
gata. cauſa aũt et ratio eſt efficiẽs magnos viros
in priore in eo eñ eſt illud quod excellentes aĩos ⁊
humana contẽpnentes facit. Secũdo omnis habi
tus per quẽ vere iudicamus de nobis et hmõi iudi
cium ſequimur in magno viro exiſtens inclinat eũ
ad dignificandũ ſe honoribus magnis q̃bus dignꝰ
eſt/ ſed humilitas primi generis in magno viro exi
ſtens inclinat eũ ad vere iudicandum de ſe ⁊ hmõi
iudiciũ ſequendũ inclinat eũ ad dignificandum ſe
magnis honoribus q̃bus dignus eſt. ¶ Tertio oĩs
habitus bonus quo res externas contẽpnimus vt
diuitias et gloriã inclinat virũ magnũ habentem
eũ ad arduarũ rerum adminiſtrationẽ/ ſed humili
tas inclinat habentẽ ad contemptũ rerũ externa
rum. igitur. maior ꝓbatur potẽs adminiſtrare ma
gna et carens vitiis q̃bus impedit hmõi admini=
ſtratio: ⁊ hec cognoſcens inclinatur adminiſtrare
magna: ſed magnus vir et humilis ſcit ſe poſſe ad
miniſtrare magna/ q: eñ eſt humilis iudicat de ſe
ſm veritatem et ideo ſi ſit magnus et humilis ſcit
ſe poſſe ſufficere ad adminiſtrationẽ magnorũ/ et
ſcit ſe carere vitiis quibus magnoꝝ adminiſtratio
impediri ſolet adminiſtrationẽ eñ magnoꝝ impe=
dit pecunie cupiditas et etiã cupiditas glorie q̃s
Tulliꝰ dicit eſſe cauẽdas magnas res adminiſtrã
tibus. et pecunie inquit fugiende cupiditas nichil
eſt eñ tam anguſti animi tanq̃ parui q̃ amare di
uitias nichil honeſtius magnificentiuſq̃ q̃ pecu=
niã; contẽpnere ſi non habeas/ ſi habeas ad benefi
centiã liberalitatẽq̃ conferre/ ⁊ ſequit cauẽda eſt
etiã glorie cupiditas vt ſupra dixi. eripit eñ liber
tatem ꝓ qua magnanimis viris omnis debet eſſe
contentio. ¶ Sexta cõcluſio nõ omnis humilitas
inclinat eũ in quo eſt ad magnanimitatẽ ſecũdi ge
neris probat. omnis inclinatus ꝑ aliquẽ habitum
ad magnanimitatẽ ſecundi generis eſt vir magnꝰ
magnis honoribus dignꝰ. ſiue potens magnas ad
miniſtrationes gerere/ ſed nõ omnis in quo eſt hu
militas ⁊ hmõi cum humilitas non repugnet viro
ſimplici et inerudito et imperito magnarũ admini
ſtrationũ gerendarũ. igitur. Ex his ptꝫ reſponſio
ad queſtionẽ. ¶ Contra primã cõcluſionẽ. Argui
tur ſic non eſt eadẽ virtus que moderat animũ et
refrenat circa appetitionẽ boni ardui et que ĩpel=
lit ad appetendũ bonũ arduum moderate ſed ma
gnanimitas impellit ad appetendũ moderate bo=
num arduũ et humilitas refrenat immoderatũ ap
petitũ. igr. in hoc differt humilitas a magnanimi=
tate. maior probat q: virtus impellens ad appetẽ
dũ bonũ arduũ hꝫ pro obiecto dignitatẽ ꝑſone ad
bonũ illḋ: virtꝰ vero q̃ refrenat hꝫ ꝓ obiecto in di
gnitatẽ ꝑſone ad bonũ illḋ/ ſed quorũcũq̃ actuũ
ſunt diuerſa obiecta illi differũt ſpẽ et oẽs habitꝰ
differunt ſpecie quoꝝ actus drñt ſpẽ. igit. ¶ Se=
cundo velle et nolle differunt ſpecie ſed actus hu=
militatis eſt nolle que ſupra nos ſunt. Actus vero
magnanimitatis eſt velle q̃bus digni ſumus ergo
acctus humilitatis et magnanimitatis differunt
ſpecie et ꝑ cõſequens magnanimitas ⁊ humilitas
et non poteſt aſſignari in quo differãt niſi in eo qḋ
dictũ eſt. igitur. ¶ Ad primã reſpondet ꝙ dato ꝙ
non ſit eadẽ virtus numero aut ſpecie/ dico tamen
ꝙ eſt eadem virtꝰ genere/ hoc eſt virtutes ꝑ quas
iſta fiunt pertinent ad idẽ genus virtutis. Et ad
minorẽ dico ꝙ aliqua magnanimitas impellit ad
moderate appetẽdũ bonũ arduũ ⁊ aliqua magna
nimitas refrenat nos ab appetitu bonoꝝ vilium ⁊
non ſolũ/ immo et externoꝝ omniũ. aliqua etiã re=
frenat nos ab appetitu magnaꝝ adminiſtrationũ
quibus digni nõ ſumus et q: humilitas aliquos vel
aliquẽ iſtoꝝ actuũ habet: ideo humilitas recte po
nitur ſpecies magnanimitatis et q: omnis propo
ſitio ſignificans ſpeciẽ differre a genere terminis
ꝑſonaliter ſumptis eſt falſa q: genꝰ vniuerſaliter
p̃dicatur de ſpecie ideo ꝓpoſitio ſignificans humi
litatem differre a magnanimitate eſt falſa. ſi tamẽ
acciperet magnanimitas ꝓ magnanimitate ſecũ
di generis tũc bene cõcedendũ eſſet ꝙ humilitas
differunt a magnanimitate ſpecie licet tñ ſub eodẽ
genere ſcꝫ ſub magnanimitate communiter dicta
contineãtur. ¶ Ad ſecundã conceſſis prima et ſe=
cunda partibus antecedẽtis dico ꝙ aliquis actꝰ
magnanimitatis eſt velle et aliquis actꝰ magna=
nimitatis eſt nolle quibus indigni ſumꝰ: aut q̃ no=
bis indigna ſunt. et ex hoc non arguit niſi ſuꝑiori
tas magnanimitatis ad humilitatẽ. Per primam
tñ rationẽ probaret ꝙ humilitas qua recuſamus
que ſupra nos ſunt differt ſpecie ab hũilitate qua
recuſamus q̃ pro ſua vilitate nõ ſunt digna nobis
q: ibi eſt diuerſitas obiectoꝝ/ quod argumentum
puto cõcludere de hiis habitibus humilitatis qui
ſunt primo et ꝑ ſe boni q: tales variãtur ſpecie ex
variatione ſpecifica actuũ et actus ex variatione
obiectoꝝ. ¶ Contra ſecundã concluſionẽ arguit
virtutibus non contingit male vti: ſed humilitate
male vtimur. ergo hũilitas nõ eſt virtꝰ. minor pro
batur. Tũ primo q: quis propter humilitatẽ quaſi
in ſe iudicat eſſe ſuꝑbire poteſt. Tũ ſecundo ꝑ illḋ
Eccleſia. xxix. eſt qui nequiter ſe humiliat.
¶ Secũdo nulla virtus eſt malũ penale ſed humi
litas eſt malũ penale ergo humilitas non eſt virtꝰ
minor ꝓbatur ꝑ illud Pſal. humiliauerũt in cõpe=
dibus pedes eius. ¶ Tertio virtꝰ eſt diſpoſitio per
fecti/ ſed humilitas eſt imꝑfectoꝝ et inde eſt ꝙ hu
militas non attribuit deo ꝓpter ſummã eius ꝑfe=
ctionem. igr. maior ptꝫ per Ariſto. vij. phiſicorum
¶ Quarto omnis virtꝰ moralis eſt circa actiões
vel paſſiones: ſed humilitas nec eſt circa actiões
nec circa paſſiões igit. minor pro prima parte pro
batur. q: ſola iuſticia eſt circa actiones. pro ſecun
da parte patet q: non enumerat ab Ari. inter vir
tutes q̃ ſunt circa paſſiones. ¶ Quinto omnis vir
tus moralis mediat inter duo extrema vitia ſꝫ hu
militas nõ mediat inter duo extrema vitia igitur.
minor probat quia nullũ videtur habere vitiũ ſibi
oppoſitũ ſm defectũ. ¶ Ad primã iſtarũ rationuꝫ
diſtinguo maiorẽ vel non cõtingat male vti virtu=
tibus tanq̃ habitibus id eſt vtendo eis ſm incli=
nationem earũ et ſic cõceditur vel tanq̃ obiectis
id eſt habendo actũ volitionis vel nolitionis com
placentie vel diſplicẽtie circa eas et ſic negatur ⁊
in hoc ſenſu procedit prima ꝓbatio. ¶ Ad ſecũdã
probationẽ dico ꝙ accipiendo humilitatẽ quarto
modo nullꝰ ſe nequiter humiliat ſed bene accipien
do eã tertio modo. poteſt quis eñ nequiter ⁊ falla
citer exhibere ſigna exteriora hũilitatis ita ꝙ cor

nota regulã logicam

argumẽta ſequentia ſunt thome vbi ſu. arti.

eius et animus intumeſcet cū corpus inclinabitur vel aliud ſignum cordis humilis fictū et falſum exhibebit. ¶ Ad ſecundā conceditur maior ꝛ minor de humilitate primo modo accepta de qua proceꝺit ꝓbatio ſed negatᷣ de humilitate quarto modo accepta. ¶ Ad tertiā conceditur maior de ꝑfectione morali in qua tamen morali ꝑfectione ponūtur gradus non ſolū numero ſed etiā ſpecie differētes et ad minorē dico qꝺlibet humilitas ſit impꝑfectorum.i.eoꝝ qui nō habent ſummā ꝑfectionem ſicut deus eſt tñ perfectoꝝ moraliter ꝗuis etiam poſſit eſſe īperfectoꝝ moraliter id ē eoꝝ quibꝰ deficit aliquo ꝑfectio moralis nec eſt incōueniens aliqꝺ eſſe moraliter perfectū ſm vnum gradū et imperfectū ſm alium. ¶ Ad quartā iam dictū eſt ꝙ humilitas cōtinetur ſub magnanimitate et ꝙ eā Ari. et Tu. ſub magnanimitate cōprehēderunt et eſt proprie circa paſſionem cupiditatis ꝓprie exultationis. ¶ Ad quintā concedo maiorē ꝗuis tamen inſtantia videatur de iuſticia et nego minorem et dico ꝙ mediat inter ſignificare ſe pluſꝗ dignū ſit quod ē vitiū ſuꝑhabundantie ſignificatū nomine ſuꝑbie ꝛ ſignificare ſe minus ꝗ dignū ſit quod eſt vitiū defectus cui non eſt nomen impoſitū. pōt tamen ipm ſignificare nomē deiectionis vel alio cōgruo noīe non eſt tñ de nominibus multū curandū dū tamen de re conſtet. ¶ Contra tertiā ꝯcluſionē arguitur ſic omnis mēſuratio vel moderatio ꝑtinet ad modeſtiā: ſed humilitas eſt mēſuratio vel moderatio ergo humilitas ꝑtinet ad modeſtiā et non ad magnanimitatē. minor ꝓbatur per origenē ſuꝑ Luc. dicentem. Si vis noīe huius audire virtutis quo etiā a philoſophis appelletur auſculta eandē eſſe humilitatē quā reſpicit deus q̄ ab illis dicitᷣ. id eſt menſuratio vel moderatio. ¶ Secundo oīs virtus refrenans vel reprimens motus aliquarū affectionum ꝑtinet ad temperantiā ſed humilitas reꝑmit motū alicuius affectionis ſcꝫ motū ſpei q̄ eſt motus ſpiritus in magna tendētis. ergo humilitas ē pars tēperātie. ¶ Tertio ꝓbatur auctoritate ari. tertio ethicoꝝ dicentis: ꝙ ille qui tendit in parua ſm modum ſuū non eſt magnanimus ſed tēperatꝰ ¶ Quarto magnanimitas et humilitas cōueniūt in materia et differunt in modo ſed eoꝝ que differunt in modo ꝗtuncūꝗ ſint circa eandē materiā vnū non eſt contentū ſub altero. igitur. maior probatur ꝓ prima parte quia vtraꝗ eſt circa ardua. Pro ſecūda parte probatᷣ qꝛ magnanimitas ē circa ardua impellendo moderate appetitū in ea humilitas vero refrenādo. ¶ Ad iſtas rationes ſumptas et collectas ex dictis Thome. Ad primā nego maiorem modeſtia eñ tñ eſt circa mediocres honores/ menſuratio aūt et moderatio reperiuntᷣ tā in magnis honoribus ꝗ in paruis et tā in honoribus ꝗ extra honores. habet eñ magnanimꝰ mēſurationē dignitatis et facultatis ſue ad adminiſtrationes honorabiles quas ſuſcipit et omne opꝰ virtutis menſurationē habet ad dictamē recte rationis et moderandum eſt ſm circunſtantias ꝑſonarū et rerum ad opus illud concurrentiū. ¶ Ad ſecundā nego maiorē alias eñ patientia pertinet ad modeſtiā et fortitudo bellica et magnanimitas nā omnes iſte reprimunt paſſiones vel triſticie vel timoris et audacie immo etiā fortitudo et magnanimitas reprimūt motū ſpeciei tendētis in ardua cum omnis et omnis charymus hmōi ſpem habeat magnanimitas etiā reprimit motū deſperationis qui eſt inp uſillanimo vt vult etiā Thomas vbi ponit differentiā inter magnanimitatē et humilitatē ¶ Ad tertiā reſpondeo ꝙ tēperantia vel tēperatꝰ accipitur dupliciter. vno modo ꝓprie etiam prout eſt virtus cardinalis et hoc modo non accipit ibi Ari. Alio modo cōmuniter ꝓ quacūꝗ moderatione et hoc modo accipit Ari. et ꝙ ita accipiat probatur ex dictis ipſius Thome in cōmento ſuꝑ illo paſſu dicentis. Ille eñ qui eſt dignus paruis ꝛ his ſe dignificat pōt dici tēperatus prout tēperantia ſumitᷣ pro quacūꝗ moderatione. Aliter dico licet idē in ſentētia ꝙ ſm Ari. circa honores eſt duplex virtꝰ vna circa magnos q̄ dicitur magnanimitas aliā circa mediocres quā ipſe dicit innoīata cum ſit innominata aūt exiſtente medietate vt deſerta videntur dubia eſſe extrema/ et qꝛ innoīata erat et eſt moderatio quedā ideo habentē eam cū agit de magnanimitate appellauit temperatū et nō ſoluꝫ in illo loco immo etiā cum agit de illa eadē virtute ita dicens. Eſt aūt quādo amatorē honoris laudamus vt virilē et amatorē boni ꝛ non amatorem honoris vt moderatū et temperatū vt ſupra diximus et ꝙ Ari. ibi intelligat non temperantiā proprie dictā ſed illā virtutē que eſt circa mediocres honores. ꝓbatur ex tranſlatione Aretini qui loco temperati in vtroꝗ paſſu habet modeſtū ſed dico ꝙ hec modeſtia non eſt pars temperantie. Et ſi dicas ꝙ ex hoc ſalteꝫ ſequitur ꝙ humilitas eſt pars modeſtie nego cōſequentiā qꝛ vt ſupra dictū eſt cōtemnere res ꝓſperas externas et nō ſe appreciari niſi ꝗtum dignū eſt nō eſt mediocris ſed magni animi ꝛ excellentis ideo humilitas magis aſſignāda eſt pars magnanimitatis ꝗ modeſtie ꝛ ſi dicas ꝙ humilis aliquādo non eſt dignus niſi paruis honoribus et adminiſtrationibus . ergo ad modeſtiā et non ad magnanimitatē pertinet humilitas. Reſpondetur negādo conſequentiā; qꝛ licet hūilitas non ꝑtineat ad magnanimitatē ſecundi generis q̄ poſita eſt in adminiſtrationibus arduis et difficilibus/ ipſa tñ pertinet ad magnanimitatē primi generis q̄ conſiſtit in rerū proſperarum contemptu. ¶ Ad vltimā dico ꝙ aliqua magnanimitas ſcꝫ ſecūdi generis et humilitas differunt in materia/ et aliqua magnanimitas ꝛ humilitas nec in materia nec in modo differunt illa magnanimitas ſcꝫ q̄ eſt poſita in cōtemptu proſperoꝝ. dico vlterius ꝙ ſi ꝑ modos illos intelligamus impulſionē ꝛ repreſſionem ꝙ magnanimitas et humilitas non differunt in modo/ ſed ſicut impellit in aliquod bonū arduū ita et ab aliquo retrahit magnanimitas ita etiam ſicut retrahit ab aliquo. et ita impellit in aliquod humilitas ſcꝫ in bonū ſm facultatem hominis proportionatū nō eñ minus videtur eſſe humilitatis impellere in id quod decet ꝗ retrahere a nimis vili quod non decet ſicut eadem humilitas retrahit eruditum theologum ab opere ſeruili / et impellit ad opus predicationis.

¶ Ratio ante oppoſitū ſoluta eſt ex dictis.

Queritur ſecūdo Vtrū homo debeat ſe omnibus ſubicere per humilitatē. Arguitur ꝙ ſic per illꝺ ad philippenſes. ij. In hūilitate ſuꝑiores

Duplex virtus.

ſibijnuicem arbitrantes. ¶ In oppoſitū arguitur Nulla virtus inclinat ad id quod eſt contra rectā ratione ſed contra rectā ratione eſt quod quis ſe cuilibet ſubiciat. igitur. ¶ Notandum ꝓ queſtiōe ꝙ aliquis poteſt ſe ſubijcere alicui tripliciter. vno modo per obediētie ꝓmptitudinem. Secūdo mō per appreciationē et eſtimationē. Tertio modo ꝑ actualē exhibitionē ſignoꝝ exterioꝝ ſubiectiōis. Quarto modo ꝑ ardue dignitatis vel adminiſtrationis ſuſceptionē. ¶ Tunc ſit prima cōcluſio. nō inclinat humilitas habentem ipſam vt vnicuiqꝫ ſe ſubiciat ꝑ obedientie promptitudinē. ꝓbatur. non quilibet habet auctoritatē nec etiā facultatē vere ꝑcipiēdi aut hortādi, ſiue admonēdi reſpectu vere humilis vt patet de ſimplicib⁹ ꝑſonis reſpectu eruditoꝝ viroꝝ. ergo humilitas iſtius viri eruditi non inclinat ipſum ad hoc ꝙ cuiuſlibet ſe per obedientiam ſubiciat. ¶ Secunda cōcluſio vera hūilitas inclinat habētem vt cuilibet recte ꝑcipienti vel admouenti ſe ꝑ obedientie promptitudinē ſubmittat. ꝓbatur auctoritate apoſtoli āte oppoſitū adducta. Secūdo vera humilitas inclinat ad amplectendū et non contēpnendū id quod ſcḋm rectā rationē contēpnendū eſt ſed recte admouens ſcḋm rectā rationē non eſt contēpnendus ſed ꝑ obediētie obſequiū amplectendus. igitur. Ad idē pōt induci textus Ari. in. iiij. ethicoꝝ vbi ſic habetꝰ: ⁊ nequaꝗ̄ vtiqꝫ cōgruit magnanimo fugere commouētem. ergo cū omnis humilis ſit magnanim⁹ ſequitꝰ ꝙ debet ſe ſubmittere recte commouenti Sed iſta ratio eſt minus efficax ꝓpter trāſlationē Aretini que aliū ſenſum explicat huius littere/ habet eīm ⁊ nequaꝗ̄ vtiqꝫ conuenit illi cedere laceſſenti

¶ Tertia cōcluſio. nō inclinat vera humilitas habentē eā vt vnicuiqꝫ ſimpliciter ſe ſubiciat ꝑ appreciationē et eſtimationem: probatur vera appreciatio ſumenda eſt ſcḋm cōparationē bonoꝝ ad bona ⁊ maloꝝ ad mala ſiue defectuū ad defectus. ſed pōt vere humilis ſe cōparare ad aliquē quē patenter et late excedit in bonis/ et a quo patenter et late exceditur in malis et defectibus. ergo non inclinatur ex humilitate ſua ad minus appreciandum ſe ꝗ̄ illum. ¶ Secundo aūt pōt vere humilis in aliq̄ ſe magis appreciari ꝗ̄ aliū aut in nullo. Nō eſt dicendū ꝙ in nullo q2 conſtat ꝙ humilis theologus ſcḋm rectā rationē magis debet appreciari ſe in ſciētia theologica et plus eſtimare de ſe ꝗ̄ de ſimplici vetula/ aut viro omnino inerudito alias ꝑſumeret ſi aſſumeret officiū ꝑdicandi cū non vnūqueꝗ̄ magis deberet eſtimare poſſe melius exercere officiū illud ꝗ̄ ſe. Si in aliquo ꝗ̄ qua rōne i vno eadē rōne et in tribus ⁊ in quatuor ⁊ in plurib⁹ et qua rōne in bonis eadē ratione et in malis et defectibus ⁊ per cōſequens ſimpliciter poteſt plus eſtimare de ſe ꝗ̄ de petro vel iohanne. et hec eſt ſententia expreſſa beati Thome dicētis nō aūt hoc humilitas requirit vt aliquis id quod eſt dei in ſeipſo ſubiciat ei qḋ apparet eſſe dei in altero/ hoc eſt non exigit humilitas vt quis bona q̄ habet a deo ſe eſtimet minora ꝗ̄ bona q̄ alius habere videtꝰ a deo. Sed ſine preiudicio hūilitatis bona q̄ ipſi acceperūt a deo pñt ꝓferre donis que alii acceperūt a deo. nā illi q̄ dona dei participant cognoſcunt ea ſe habere a deo ſcḋm illud prime ad corint. ij. vt ſciamus q̄ a deo nata ſunt nobis. et de defectibus ſubiungit idem doctor. Similiter etiā non hoc requirit vt aliquis id quod eſt ſuū. i. defectus ſuos ſubiciat ei qḋ eſt proximi. i. defectibus ꝓximi. Subiciūtur aūt defect⁹ noſtri defectibus alioꝝ quādo exiſtimam⁹ defect⁹ noſtros eſſe maiores defectibus ꝓximoꝝ. et ꝓbat alioquin oporteret ꝙ humilis ſe reputaret maiorē peccatorē quolibet alio. ¶ Quarta cōcluſio hūilitas vera habentē eā inclinat vt defect⁹ ſuos ſubiciat ꝑ appreciationē ſiue magis ꝑ deteſtationē bonis laudabilib⁹ q̄ veriſimiliter eſtimat eē in alio ꝓbatur q2 vere humiles omnia q̄ faciunt ad dignitatem et contemptū hominis vere dignificat et contempnit. ſed ſcḋm veritatē mala et defectus in quocūqꝫ ſint ſunt vituperanda. bona vero ſunt appreciandа et laudanda. ergo vera humilitas inclinat habentē ad hoc ꝙ defectus ꝓprios deteſtetur ⁊ bona alioꝝ laudet ⁊ appreciettur. ¶ Quinta concluſio vera humilitas interdū inclinat habentē vt aliquos de defectibus ſuis ſubiciat defectibus aliorū et alios non ſubiciat. Probatur q2 ſcḋm rei veritatē aliquando cōtingit quod vnus aut duo defectus q̄ ſunt in viro humili ſunt aliq̄bus defectibus q̄ ſunt in alio multo maiores et aliquibus aliis notabiliter minores. ſed ſcḋm quod dictum eſt vere iudicat ꝗ̄tum poſſibile eſt. igitur. ¶ Sexta concluſio vere humilis ſcḋm inclinationē ſue humilitatis aliq̄n ſe ſubiciat per appreciationē et deteſtationē ei q̄ minus eſt ⁊ magis defectuoſus. ꝓbo. pono ꝙ ſit aliq̄s ypocrita q̄ habeat ſigna multū euidentia multarū virtutū et nulla aut pauciſſima iudicia vicioꝝ ⁊ defectuum. ¶ Tūc arguitꝰ ſic iſte humilis de iudicat bonis et malis alienis ſcḋm ſigna que exteri⁹ apparent. ſed hmōi ſigna ꝓbabiliter multū demōſtrant illū habere multo plura et maiora bona ꝗ̄ iſte habeat et multo pauciores defectus. ergo plus debꝫ eū appreciari ꝗ̄ ſe ꝗ̄uis ſcḋm veritatē non ſit magis appreciandus. et hoc argumentū eſt efficatius ſi addatur caſui ꝙ non habeatur aliqua coniectura nec ſuſpitio de falſitate illoꝝ ſignoꝝ exteriorum.

¶ Secundo vera iuſticia inclinat vt eū eſtimem⁹ bonū quē neſcimus ꝓbabiliter eſſe malū ⁊ vt facta proximoꝝ in meliorem partē interpretemur: ergo etiā vera humilitas inclinat vt eum magis appreciemur et nobiſipſis ꝓferamus quā ſigna exteriora iudicant et arguūt eſſe meliorem. ¶ Tertio ad hoc ꝙ humilis magis appreciettur alterū ꝗ̄ ſe aut requiritur ꝙ ille alter ſcḋm rei veritatē ſit eo melior aut ſufficit ꝙ ſcḋm ſigna exteriora que non ſunt ſuſpecta falſitatis appareat melior. Si ſcḋm habetur intentū cum aliquis frequenter appareat talis q̄ ſcḋm rei veritatē nō eſt talis Nec poteſt dici primū q2 non poſſumus ſcire de aliis a nobis ꝙ ſint boni vel mali niſi per ſigna exteriora bonitatis et malicie interioris que poſſunt eſſe falſa. ¶ Septima concluſio vere humilis ſcḋm inclinationem ſui habitus nō ſe omnib⁹ ſcḋm appreciationē ſubijcit q̄ ſunt eo ſcḋm rei veritatē meliores. ꝓbatur ſicut ꝑcedēs q2 cōtingit frequenter ꝙ aliquis habens excellentem bonitatē nullis ſignis exterioribus eā manifeſtat. Secundo q2 ꝯtingit aliquando ꝙ multas imperfectiones ſignis manifeſtat exterioribus/ ſicut legimus de quibuſdā ſapientibus viris qui ſimulauerunt inſaniā et de quibuſdā doctis qui ad tempus ſimulauerūt ignorantiā ſcḋm illud Cathonis. ſtulticiā ſimulare loco ſumma prudentia eſt

Marginal notes:

aliquis pōt ſe ſubijcere tripharīā.

non omn[...] defect⁹ ſuo[...] alteriu[...] fectib⁹ qu[...] lis ſubic[...]

humilis [...] ſecundum [...] minus q[...] precia[...]

tho. 2. 2. q. 161. cap. 3.

¶ Octaua concluſio licet vera humilitas exigat
vt habens eã cuilibet alteri ſe ſubijciat in ea re in
qua ſe inferiorẽ eo iudicat non tñ exigit vt in qua
libet alia ſe ſubiiciat. ꝓbatur q2 vt dictũ eſt poteſt
aliquis eſſe inferior altero in vno et ſuperior eo in
alio puta abbas eſt aliquo religioſoꝝ ſuoꝝ iferior
in cognitione ſacrarũ litterarũ/ et quo tamẽ ſupe
rior auctoritate et dignitate. et ideo licet per verã
humilitatẽ abbas debeat ſe ſubijcere illi id eſt mi-
nus de ſe exiſtimare q̃tum ad cognitionẽ ſacrarũ
litterarũ non tamen q̃tũ ad auctoritatẽ regendi
et adminiſtrãdi ſed ſine preiudicio ſue humilitatis
ſe poteſt illi p̃ferre in ea re in qua eum excellit.

¶ Nona cõcluſio. Vera humilitas inclinat habẽ
tem eã vt exhibeat ſigna inferioritatis et ſubiectio
nis congruentia et cõpetentia rei in qua ſe iferio-
rem cognoſcit illi quẽ in tali re inferiorem iudicat
niſi ex hac ſignoꝝ exhibitione aliene ſalutis peri-
culum veriſimiliter timeatur. Probatur q2 omnis
magnanimus vere glorificat et virtutẽ alteri9 de
clarat et manifeſtat: ſed non põt manifeſtare ꝑfe-
ctionẽ aut virtutẽ alterius niſi ꝑ ſigna exteriora.
igitur cũ vere humilis ſit vere magnanimus ſequi
tur ꝙ vere humilis inclinat per habitũ ſuũ exhibe
re ſigna eteriora ei a quo exceditur. Dicitur autẽ
in iſta cõcluſione ſigna cõuenientia illi rei in qua
alius excellit/ q2 hominibus ſm diuerſas excellen
tias diuerſa ſigna honoris exhibemus vt dignita-
ti et auctoritati primã vel ſecundã ſedẽ ſciẽtie au
diendi promptitudinẽ vel gradũ conuenientem. c
Nec exigit humilitas ꝙ ꝓpter vnã excellentiã tri
buatur ſignũ alterius/ q̃uis tamen aliqua ſigna
ſint cõmunia que indifferenter ꝓ diuerſis excellẽ-
tiis tribuũtur Dicitur p̃terea in cõcluſione niſi ex
hac ſignoꝝ exhibitione. ꝛc. q2 ſi ex tali exhibitiõe
ſignoꝝ veriſimiliter timeret periculũ aliud ſalut;
quod tñ non timeretur non exhibendo talia ſigna
tunc vere humilis potius ceſſare debet ab hmõi ſi
gnoꝝ exhibitione q̃ ea exhibere vt ſi veriſimiliter
timeretur ꝙ ꝓpter hanc exhibitionem ſignoꝝ ille
cui exhiberẽtur moueretur ad ſuperbiã et faſtum
et ad contemptũ exhibẽtis vel alioꝝ. et hec eſt hu
militas quã nimiam appellat Augu. in regula ſua
cũ ait. Nedũ nimiũ ſeruatur humilitas regẽdi frã
gatur auctoritas. Poſſet etiã ex hoc cõtingere ꝙ
hmõi exhibens contẽpneretur non ſolũ ab eo cui
exhibet hmõi ſigna ſed etiã aliis quibus prodeſſe
ad ſalutẽ ſolet. qui ꝑ talia ſigna intelligentes pre
latum ſuũ quẽ putabant doctiſſimũ ab alio quẽ pa
rum doctũ putant ſuperatũ eſſe mouebunt ad mi
nus eſtimandũ de prelato ſuo et ad contẽpnandũ
ꝑdicationes ſuas aut eas ſurdioribus auribus re
cipiendũ et tunc in iſtis caſibus ſufficeret ꝙ apud
ſe ſubiceret alter i. eũ magis appreciando et non
oporteret ꝙ appreciationẽ ſuã interiorẽ ſignis ex
terioribus exprimeret. et hec eſt intentio bti Tho
me dicentis. q. clxi. articulo. iij. in reſponſione ad
tertiũ ꝙ humilitas ſicut et cetere virtutes in ani-
ma cõſiſtit. et ideo poteſt homo ſm interiorẽ actũ
animi alteri ſe ſubijcere ſine hoc ꝙ occaſionẽ ha-
beat alicuius quod ꝑtineat ad detrimentũ ſue ſa-
lutis. addit ſi tamen aliquis qđ debet faciat ꝛ alij
ex hoc occaſionẽ ſumant peccati non imputat hu
militer agenti q2 ille non ſcãdaliſat q̃uis alii ſcã-
daliſentur. ¶ Decima cõcluſio vera humilitas nõ
inclinat habentẽ ad quẽlibet aliũ in rerũ arduarũ
ac difficiliũ adminiſtratione aut honorabiliũ gra
duum adeptione ſibi p̃ferat. ꝓbatur q2 vere humi
lis cognoſcit multos alios a ſe indignos eſſe tali
adminiſtratione aut gradu ꝛ iudicat ꝙ ſi tali indi
gno eſſet cõmiſſa tã grauis adminiſtratio vel aiarũ
vel aliquarũ rerum publicarũ ſalus reipublice in
grauia diſpendia vocaretur. ergo ſm iudicium re
cte rationis non debet eos ſibi in talibus preferre

¶ Undecima concluſio vera humilitas exigit vt
habẽs ipſam quẽlibet aliũ quem ſcit ſuperiorem ſe.
in illis rebus et ꝑfectionibus que ad gerendã ad-
miniſtrationẽ illã requiruntur ſibi preferat appre-
ciationẽ nõ tamen ꝑ dignitatis vel adminiſtratio
nis geſtionẽ et aſſecutionẽ. hoc eſt non tenetur fa-
cere vt niti ꝙ alius adipiſcatur ꝛ non ipſe. Prima
pars eſt nota et ſecunda ꝓbatur in caſu in q̃ vtriq3
eoꝝ ſufficeret ad gerendã huiuſmodi adminiſtra-
tionem. non enim tenet vere humilis ſemꝑ eniti vt
ſufficiẽtiſſimus omniũ gerẽde adminiſtrationi pre
feratur vbi aũt vnus ſic excederet ꝙ ſufficeret ad
gerendã adminiſtrationẽ. alius vero nõ ſufficeret
tunc vera humilitas exigeret vt in dignitatis vel
adminiſtrationis adeptione aliũ ſibi preferret.

Humilis cuilibet ſuperiori ſcito tali ſe ſubiicit.

¶ Duodecima cõcluſio. Vera humilitas exigit vt
habẽs ipſam vnicuiq3 ſibi cognito quo ad ꝑfectio
nes vel impꝑfectiones vel quo ad vtrũq3 de quo tñ
ꝓbabiliter dubitat an ſimpliciter excedat eũ/ aut
excellatur ab eo ſe ſubiiciat ꝑ appreciationẽ ꝛ eſti
mationẽ et per ſigna exteriora hanc appreciatio-
nem iudicantia niſi caſus ſuprapoſitus impediat
ꝓbatur q2 vera humilitas hoc exigit: vt de bonis
noſtris partius. de malis vero latius q̃ fieri poſſit
iudicemus ita ꝙ ſi que bona videamur habere: an
teq̃ iudicemus ita eſſe diſcurramus an habeãt in
tegritatẽ omniũ circũſtantiarũ vel oim̃ conditio-
num ad talia bona requiſitarũ et ſi q̃ mala ſint in
nobis aut eſſe vidãtur. de quoꝝ q̃titate nõ ſumus
omnino certi vera humilitas exigit vt dubitemus
ea eſſe multo maiora q̃ putamus et nos nondũ cõ
ſideraſſe aliquas circunſtãtias vel cõditiones pro
pter quas maiora reddũtur immo etiã debem9 du
bitare eſſe in nobis nonnullos defectus quos non
dum aduertim9 debemus etiã facta noſtra in dete
riorem partẽ ſemꝑ interpretari. Econtra aũt cir-
ca bona alioꝝ nos habere debemus: nã ſi apprehẽ
damus aliqua bona in ꝓximo debemus eſtimare
poſſe eſſe in eo multa alia que ſunt occulta ꝛ igno
ta nobis. Et ſi appareant aliqui defectus debem9
eſtimare poſſe eſſe eos nõ eſſe vel tantos vel tam
multos vel q̃ multi ſignis exterioribus ẽſſe oſtẽdũ
tur et facta alioꝝ ꝛ maxime dubia in meliorẽ partẽ
interpretari. ergo vera humilitas exigit in tali nos
modis ſubiiciamus. ¶ Decima tertia cõcluſio cũ
ꝓbabiliter eſtimamus aliũ pro bonis q̃ in eo ſunt
aliquã honeſtã adminiſtrationem poſſe bene gere
re/ et de nobis ne id facere poſſimus formidamus:
nos illi alteri quo ad adminiſtratiõis ſuſceptionẽ
ſubiicere ex vera humilitate debemus. Probatur
q2 non eſt conſentaneũ rationi humilitatis ꝙ quis
ſe dignificet honoribus quibus neſcit ſe eſſe dignũ
quia per hunc modũ poſſet ſe dignificare honori-
bus quibus ſm rei veritatem non eſſet dignus. et
tunc in caimotem non in magnanimitatem labere
tur. et ad hunc ſenſum et etiã ad ſenſum predicẽ-

Alioꝝ facta ſunt meliori partẽ interp̃tanda

tis concluſionis maxime intelligitur illud apoſtoli ad philippeñ. ſcđo. Superiores inuicem arbitrantes vbi gloſa nō hoc ita debemus eſtimare vt nos eſtimare fingamus ſed vere eſtimem⁹ eſſe poſſe aliqđ occultū in alio quo nobis ſuperior ſit ſi bonū nřm quo illo videmur ſuperiores eſſe non ſit occultum. ¶ Cōtra p̄dictas cōcluſiones arguitur. ⁊ p̄mo cōtra cōcluſionē primā arguitur auctoritate apoſtoli. ad phil. ſcđo. in humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes. ¶ Secūdo nullus eſt in quo non ſit poſſibile eſſe aliquod occultū bonū excellētius bono quod eſt in nobis. ergo nullus eſt quem bis p̄ferre non debeamus. ¶ Tertio arguitur per illud. i. pe. ij. Subiecti eſtote omni humane creature ꝓpter deū ¶ Ad primā reſpondeo ꝙ apoſtolus mouet eos ad hoc ꝙ alter alterum ſuperiorē arbitretur inter quos non eſt certa et notabilis differētia excellentie et qui pro excellentie paritate: vel ſm veritatem: vel ſm cōmunem hominum eſtimationem poſſunt deprimitate et grauiū ac arduarū rerū adminiſtratione contēdere/ tales eñ dec⁊ vt alter alterum ſibi p̄ponat ſm ꝙ dictum eſt in. xi. ⁊ xij. concluſionibus. ¶ Ad ſecundā dico ꝙ dupliciter poteſt ꝯtingere ꝙ ſit aliquid occultū in aliquo vno modo ſine ꝓbabili coniectura: ſed ſolū ex hoc ꝙ propter bonitatē diuinā eſtimamus deū ſpergere occulte ⁊ ſecrete dona ſua et multis ea conferre in quibus ea eſſe neſcimus. et hec eſtimatio ſufficit ad hoc ꝙ ſi dubitamus ꝓpter alias ꝑfectiões que apparent in eo an ille ſm veritatem ſit nobis p̄ferendus ad hoc ꝙ nos eū p̄feramus nobis ſed non ſufficit ad hoc ꝙ illū nobis p̄ferre teneamur quem ſm ea que apparent exterius patēter ac nobiliter excedimus. alio modo poteſt hoc contingere cum coniectura ꝓbabili: et tunc poteſt eſſe coniectura tam vehemēs et de tanto bono ꝙ humilitas exigeret ꝙ eum nobis p̄poneremus. ſed q̄ hoc nō reperitur. in vno quoq; imo forte in paucis. ideo nō exigit humilitas vt nos vnicuiq; ſubiiciamus.

dupliciter aliqđ eſt occultū

¶ Ad tertiā dico primo ꝙ auctoritas illa intelligitur ſm preparationē animi. aliter dicovt patet ex deductione petri ipſe non intelligit ꝙ quilibet cuilibet debeat eſſe ſubiectus: ſed vult ꝙ vnuſquiſq; exhibeat ſubiectionē creature habenti in ſe auctoritatem vel dominiū vel aliud ius excellentie quod patet ex deductione ſue ꝓpoſitionis. ſubiecti eſtote omni creature ꝓpter deum regi tanq̄ p̄cellenti ſiue ducibus tanq̄ ab eo miſſis ad vindictā malorum laude⁊ aūt bonoꝝ. et paulopoſt ſerui ſubiecti eſtote in timore dñis non tantū bonis ⁊ modeſtis ſed etiā diſcolis. et in principio ſequentis capituli ſimiliter et mulieres ſubdite ſunt viris ſuis. ⁊c. Ex quo textu patet ꝙ apoſtolus Petrus nō intēdit precipere ſubiectionē vniuerſaliter ad omnem creaturā: ſed ad omnē eam que ius eſt et auctoritatem habet in nos. ¶ Contra tertiā concluſionē arguitur ſic primo ꝑ illud Apoſto. ad phil. ij. ſuperiores inuicē arbitrantes: ⁊ gloſa ibidē dicit ꝙ nō hoc ita debemus eſtimare vt nos eſtimare fingam⁹ ſed vere eſtimemus poſſe aliquid occultum in alio eſſe quo nobis ſit ſuperior. ¶ Ad iſtas duas auctoritates reſpondetur vt ſupra reſponſum eſt

Argumentum thome vbi ſupra.

¶ Contra duodecimā concluſionē arguitur ſcđm ordinē caritatis magis tenetur nos diligere q̄ proximum. ergo in caſu in quo dubitamus de proximo et nobis quis ſit preſtantior debem⁹ magis appreciari nos q̄ proximū. ¶ Secūdo nulla virtus inclinat ad falſum: ſed poſſibile eſt ꝙ ſtāte tali dubietate et toto caſu poſito in concluſione ꝓximus ſ⁊ rei veritatem ſit inferior nobis. ergo non ſemp in tali caſu humilitas inclinat ad magis appreciādū proximū q̄ nos ipſos: et p⁊ cōſequentia ponaẜ ꝙ in rei veritate ꝓximus ſit nobis inferior: tunc ſic ꝑ inclinationē humilitatis mee dico ego iſte eſt melior vel p̄ſtantior me vel aliud ſignū facio idipſum ſignificans vel in mente habeo conceptionē mentalem ſignificant illū eſſe meliorem me. ſed hec oīa ſunt falſa. ergo humilitas inclinat ad falſum. Tertio omnis actus bonus moraliter eſt direct⁹ a prudentia et ſibi conformis/ ſed iſte actus non eſt directus a prudentia ſed potius ab errore. ergo nō eſt bonus moraliter et ꝑ conſequens non eſt actus humanitatis. ¶ Ad primā cōcedo añs ⁊ nego cōſequentiā quia cū maiori dilectione noſtri ſtat maior appreciatio proximi vt cōſtat immo ex maiore dilectione noſtri potius contingit ꝙ nos minus appreciemur in caſu dicte concluſionis. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ virtus intellectualis q̄ eſt circa verū non inclinat ad falſum: ſed virtus moralis eſt circa bonū et non circa verū ideo non icōueniens ꝙ inclinet interdū ad falſum: iuſticia eñ inclinat interdū ad ferendā ſm falſu⁊ q̄ inclinat ad ferendū eam ſm allegata et ꝓbata que aliquādo ſunt falſa et ſimiliter ipa inclinat ad interpretandū in meli⁹ facta proximoꝝ que dubia ſunt ⁊ tñ multotiēs cōtingit ꝙ illa interpretio eſt falſa. Et liberalitas inclinat interdū ad dādam elemoſinā huic q̄ pauper et tamen cōtingit aliquādo ꝙ ille ſm rei veritatem non ſit pauper. et eodēmodo de humilitate dicimus. ¶ Sed ad iſta forte diceẜ ꝙ licet iſta ſit falſa iſte eſt melior: iſta tamen eſt vera eſtimo iſtu⁊ meliorem. hoc aūt ſecundū eſt actus humilitatis. ¶ Contra bene ſequitur ego eſtimo eū meliorē: ergo in me eſt aliqua opinio qua ego opinor vel eſtimo eum meliore⁊: aut ergo illa opinio eſt vera vel falſa. ſi vera hoc eſt contra caſum. ſi falſa habetur intentū: ille eñ qui dicit credo xp̄m natū de virgine h⁊ duos act⁹ vnū directū cadētē ſup illud obiectū qđ eſt xp̄m natū eſſe de virgīe ⁊ aliū reflexū cadētē ſup primū actū. ⁊ pōt eſſe ſcđs actus ver⁹ extenſo verbo credendi primo non exiſtente vero. ¶ Ad tertiā concedo maiorē et nego minorē dico eñ ꝙ humilitas in caſu predicto habet iſtum ſillogiſmū prudentialē cuius premiſſe ſunt vere ⁊ ſimiliter cōcluſio omnis ꝓximus quē veriſimiliter dubito eſſe meliorem me eſt a me plus appreciandus ſed iſte ꝓximus eſt talis ergo ipē eſt a me plus appreciandus. premiſſe eñ huius ſillogiſmi ſunt vere et concluſio etiā eſt vera et actus ſequens eſt concluſio ſillogiſmi huius prudentialis cōformis. Et ſi dicatur ex veris nunq̄ poteſt ſequi niſi verū. ſed eſtimatio ſequens que eſt actus humilitatis ē falſa. ergo concluſio illius ſillogiſmi eſt falſa. reſpondetur ꝙ ex aliquo ſequitur aliqđ dupliciter. vno modo illatiue et ſic concedo maiorē et nego ꝙ actus ille ſequatur ex premiſſis illis vel ex cōcluſione illatiue. alio modo cāliter et effectiue et ſic ego nego maiorem ⁊ dico ꝙ dictamen verum poteſt eē cauſa effectiua partialis alicuius opinionis falſe quod contingit in caſu de quo eſt queſtio.

QUeritur tertio: Utrū vera hominis appciatio ex oīm bonoꝝ et maloꝝ cōſideratione ſumēda ſit? ¶ Arguit̄ ꝙ ſic oīe bonū eſt appciandum: ſꝫ oīe hn̄s bonū aliqḋ ꝑ illud eſt magis appciandū. ⁊ ſilr̄ oē malū eſt deteſtaudū ſꝫ oē hn̄s aliquod malum ꝑ illud eſt minus appciandū. ¶ In oppoſitum arguit̄ ex his nō eſt ſumenda hoīs appciatio q̄ ſm verā humilitatē ꝯtēpnēda ſunt ſed bona multa ſūt q̄ ſm verā humilitatē ꝯtēpnēda ſunt ſicut ſunt externa bona. ſꝫ ſm talia nō eſt ſumēda hoīs appciatio. ¶ Pro q̄ſtione notandū eſt ꝙ ſm Caſſianū in hoc mundo tria ſunt bonū/malū: ⁊ mediū ſola virtus bonū pricipale eſt qꝛ ſola virtus nos ad diuina ꝑducit ⁊ facit imutabili bono iugiter inherere. ⁊ ſolum vitiū malū principale eſt qꝛ ſolum vitiū nos a deo ſeparat ⁊ copulat diabolo. media aūt ſunt q̄ in vtrāq; partē ꝓ affectu ⁊ arbitrio vtētis diriuari ⁊ applicari poſſunt ſicut diuicie applicam⁹ ad bonū cū de eis facimus nobis theſauros in celo ⁊ cū eas cōmunicam⁹ indigētibus ſm cōſiliū apoſ. applicātur autē ad malū cū vel recōdunt̄ ad cupiditatem vel emittunt̄ et ꝓfundunt̄ ad luxuriā. ſilr̄ poteſtas honoꝛ robur ſanitas pn̄t applicari ad bonum ſicut applicauerunt multi in veteri teſtamento q̄ hn̄tes talia bona deo fuerūt acceptiſſimi pn̄t etiā apppli cari ſicut fit ab hijs q̄ hec oīa detorquent ad miſterium ſue iniquitatis ſilr̄ moꝛs ⁊ vita de medijs bonis ſunt. nā de natiuitate Io. dicit̄ in natiuitate ei⁹ multi gaudebūt ⁊ de natiuitate iude bonū erat ei ſi natus nō fuiſſet hō ille. de moꝛte ſctōꝝ dicit̄ pcioſa in ꝯſpectu dn̄i moꝛs ſanctoꝝ ei⁹. de moꝛte vero peccatoꝝ habet̄ illud moꝛs peccatoꝝ peſſima deducit idē de infirmitate egeſtate ⁊ alijs ꝑſecutionis. Ex quib⁹ infert̄ ꝙ ſm virtutes ſolas ſumus appciādi/ ſm vita ſola vituperandi/ ſm vero alia nec appciandi ſumus nec vituperandi ſed ſm vſum eoꝛum. ¶ Aduertendū eſt vlterius ꝙ quadrupliciter poſſumus appꝛeciari nos vel aliquē. vnomō appꝛeciatione ſimpliciter dicta qꝛ ſcꝫ eſt bonus ⁊ virtuoſus ſcdomō qꝛ vtilis. tertiomō qꝛ iocūdus. quartomō qꝛ in peruerſitate excellēs ⁊ iſta quarta eſt ſimpliciter mala alie due ſunt appꝛeciationes ſcdm quid oēs iſte appꝛeciationes variantur ſm quantitatē ⁊ multitudinē reꝝ ſm quas fit appꝛeciatio due medie cōiungunt̄ pꝛime ita ꝙ quis eſt vtilis ⁊ iocūd⁹ ſiue delectabilis vel ſibi vel alteri modis tn̄ honeſtis ⁊ laudabilibus ⁊ tunc reddunt̄ maioꝛis eſtimationis ⁊ pcij. aliqn̄ vero cōiunguntur quarte ſcꝫ ꝑuerſitati vt cum quis affert ſibi vel alteri vtilitatem ex dampno alterius aut leticiā ex cōuicio alterius ſicut cōtingit in deriſoꝛibus ⁊ alijs qui contra veram eutrapeliā aut affabilitatē delectationē hominibus ꝓcurant ⁊ tunc reddūtur male ⁊ ꝑnitioſe. ¶ Tunc ſit pꝛima cōcluſio. pōt aliquis ex inclinatiōe humilitatis appꝛeciari ſe ⁊ alios appꝛeciatione ſimpliciter dicta et perfecta ꝓbatur pōt aliquis vera humilis habere bona vere et ſimpliciter appꝛeciabilia et vere humilis pōt cognoſcere in ſe et in alijs eſſe talia bona vere: ergo pōt ſe et alios appꝛeciari appꝛeciatione ſimpliciter dicta. ¶ Secunda concluſio. In appꝛeciatione ſui vel alterius ꝓpter bona virtutū poteſt quis contra vera humilitatem ⁊ ſuperhabundando ⁊ deficiendo aberrare ꝙ ſuperhabundando ꝓbatur qꝛ poteſt quis exiſtimare ſe habere aliqua vera bona que non habet. Secundo qꝛ exiſtimare ſe habere maioꝛa q̄ꝫ habet. Tertio qꝛ pōt ſe exiſtimare habere a ſe q̄ a ſe non habet. Quarto qꝛ pōt exiſtimare ſe talia ex ſe poſſe conſeruare que non pōt ex ſe cōſeruare cuꝫ talia bona potiſſime auxilio diuino ⁊ habeamus ⁊ cōſeruemus. Quinto qꝛ pōt talia appꝛeciari nō pꝛopter deum ſed ꝓpter vanitatē laudis gloꝛie. Sexto iuſtificando ſe per hec et eſtimando ſe dignū de rigoꝛe iuſticie premijs eius. Septimo putando ſe ꝑ hec dignum aliqua remuneratione tēpoꝛali que virtutibus ſuis non competit. Octauo contennendo alios qui non tot bonis virtutū habundant. Nono pꝛeferendo ſe vel equando melioꝛibus. Decimo pꝛeferendo ſe equalibus Undecimo pꝛeferendo ſe vel equādo hijs quos ꝓbabiliter dubitat eſſe maioꝛes vel equales. Duodecimo contempnendo eos quos ꝓbabiliter dubitat eſſe dignos laude et pꝛemio/ deficiendo vero cum non eſtimamus bona nobis ineſſe que inſunt vel non talia vel non tanta vel nō taꝫ multa pꝛopter quam eſtimationē multa bona omittimus que ſi aliter de nobis ſentiremus faceremus de alijs etiam vtroq; modo peccare poſſumus.

¶ Tertia concluſio vere humilis poteſt deteſtari ⁊ deijcere ſe et alios ſecūdū mala ſimpliciter ſiue mala culpe ſunt vere et ſimpliciter deteſtabilia ergo vere humilis poteſt ⁊ ſe ⁊ omnem habētē hmōi mala deteſtari ⁊ deijcere. ¶ Quarta cōcluſio in hmōi deteſtatione pōt quis contra veram humilitatem aberrare ſecundum ſuperhabundantiam et defectū ꝙ ſecundum ſuperhabundantiā patet qꝛ pōt quid eſtimare ſe habere malum quod non habet vt cum quis eſtimat ſe vel ſimoniacū vel vſurariū aut ſacrilegum qui in rei veritate nō eſt talis poteſt etiā quis eſtimare ſe vel maioꝛem mala vel plura habere q̄ꝫ habeat ⁊ nō ſolum hec de ſe imo etiam de alijs eſtimare poteſt. ſed frequēter hec eſtimatio de eſtimante facit peccare contra veram humilitatē vbi de alijs facit peccare contra veram humilitatem. et in hac re videt̄ mihi regula ſatis certa dari poſſe ꝙ hec eſtimatio de alijs habita non eſt contraria humilitati in omni caſu in quo facta pꝛoximoꝝ ſunt interpꝛetanda in deterioꝛem partem tunc iſta exiſtimando per argumenta tam pꝛobabilia ꝙ vt in pluribus concludunt talia vel tam magna mala ineſſe ei cui inſunt ſigna illa ex quibus ſumuntur argumenta non peccaretur cōtra veram humilitatē. Ego autē pꝛo nunc ſuppono tres caſus Prim⁹ cū certum eſt qualia vel quanta facta ꝓximoꝝ ſunt. Secundus occurrendū eſt alicui incomodo. Tertius eſt cū ꝓcurandū eſt aliquod comodū vel imponanda aliqua adminiſtratio. in tali eīn caſu ego potius cōmitam eam ei in quo nulla percipiunt̄ exterioꝛa ſigna vitioꝝ impedientium debitam geſtionē illius adminiſtrationis q̄ꝫ ei qui habet multa talia ſigna q̄ꝫuis ſecundū veritatem pꝛimis ſit turpioꝛ ⁊ magis infectus illis vitijs q̄ꝫ ſecundus. aberratur etiā ſm defectum aut eſtimando in ſe nō eſſe mala q̄ inſunt aut nō eſſe tanta q̄ꝫta ſunt/ aut non eſſe tā multa q̄ꝫ multa ſunt/ aut non ex nobis ineſſe ex ſed ſeductione alioꝛum que ex nobis inſunt aut qꝛ non deteſtamur eo fine quo deteſtari debemus vt ſi deteſtemur ea nō ꝓpter deum nec qꝛ turpia ſunt ſꝫ ex accuſatione noſtri laudem et gloꝛiam aucupemur.

Tres caſ⁹ in q̄bus facta ꝓximorum nō ſūt in meliorē partē interpretanda.

¶ Eſt tamen aduertendum ꝙ reſpectu virtutū proꝑriarum regulariter frequentius peccamus ſuperhabundando q̄ deficiendo in vitijs deficiēdo q̄ ſuperhabundando reſpectu vero virtutum alienarū ecōtra. neq; nego multos enumeraui modos alios habundandi ⁊ deficiendi vtputa cum quis propter mala que habet nō eſtimat ſe dignum pena aut nō vult ſed refugit ſubiere penam qua eſt dignus / aut cum gloriam ⁊ laudē nō in ipſa deteſtatione malorum noſtroꝝ: ſed in rememoratione ⁊ recitatiōe eorum querimus ſm illud quid gloriaris in malicia qui potens es in equitate. ¶ Quinta concluſio vere humilis pōt paria bona virtutū in his magnis appreciari qui bonis nature ⁊ fortune ⁊ donis alijs gratuitis dei magis ſuperhabundat maxime quo ad alios ſi non conſtet ei de malo vſu. probatur vbicunq; pares virtutes de potentia ꝓxima pñt habere magis exercitiū ⁊ nihil eſt quo veriſimilitr exiſtimetur oppoſitum ibi pares virtutes ſunt ratio maioris appreciationis. ſed virtutes in habundantibus ſupradictis bonis pñt de potentia ꝓxima habere maius ⁊ frequentius exercitium. cum hec bona ſecundum Ari. ſint inſtrumenta ⁊ virtutis ⁊ felicitatis ⁊ non conſtat de oppoſito vt ſuppono igitur.

n

¶ Sexta concluſio vera humilitas inclinat humilem ſe habentem minorem virtutem cum bonis indifferentibus neceſſarijs vel multū vtilibus ad adminiſtrationem aut dignitatem aliquam grauem gerendam preferat etiam magis virtuoſo huiuſmodi bono carenti. probatur quia adminiſtratio huiuſmodi melius geritur cum mediocri virtute ⁊ bonis neceſſarijs vel multū vtilibus ad eam gerendā q̄ cū maiori virtute ⁊ carentia hmōi bonoꝝ. ¶ Septima concluſio vera humilitas inclinat habentem vt non ſe ꝓpter hmōi bona indifferentia ſed tantū ꝓpter bonum ſenſum eoꝝ magis apprecietur. ꝓbatur bona talia ſuut de ſe indifferētia nec habent rationem appetibilitatis niſi ꝓpter bonū vſum ⁊ honeſtum ergo ipſa nō reddūt ſm ſe hominē magis appreciabilem / ſed tm̄ ratione boni vſus Secundo q̄ ſecundū ſe contempnenda ſunt tm̄ laudabilia ſunt ⁊ appreciabilia ꝓpter bonnm vſum ſed hmōi bona ſecluſo bono vſu contēpnenda ſunt ergo nō reddūt ſecundū ſe hominē magis appreciabilē. ¶ Octaua concluſio vera humilitas exigit vt homo minꝰ apprecietur ſe cum hmōi bonis ⁊ malo vſu eoꝝ q̄ ſine hmōi bonis. Probatur malus vſus bonoꝝ eſt magis malus q̄ bona illa ſint bona qꝛ hmōi bona nō ſunt bona moris / malus autē vſus eorū eſtꝰ malum moris. ¶ Nona cōcluſio. Contra verā humilitatē eſt vt quis ꝓpter bona indifferentia cū minori virtute ſe ſimpiiciter ⁊ vniuerſaliter apprecietur magis q̄ alium qui maiorē virtute habet ⁊ bona indifrentia pauciora. Dico autem eum ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter magis appreciari qui iudicatur perfectior ⁊ cenſetur eſſe in omni re honorabili cōſequenda ꝑ ferendum ꝓbatur minimus gradus virtutis ſine cōparatione excellit totam multitudinē bonoꝝ indifferentium ergo habens maiorē virtutē cū paucioribus bonis indifferentibus eſt alteri preferendus.

In quibus ſe appciatur vere humilis.

Nota.

¶ Decima concluſio vera humilitas exigit vt propter bona dubia que probabiliter quis dubitat eē in ſe ⁊ ꝓximo ceteris paribus magis apprecietur ꝓximum q̄ ſe probatur qꝛ bona que probabiliter dubitat eſſe in ꝓximo magis, debet eſtimare eſſe in eo q̄ non eſſe. de ſe autem econtra eo ꝙ facta ꝓximorum dubia in meliorem partem interpretanda ſunt noſtra autem in deteriorem. ¶ Contra primam cōcluſionem. Arguitur ſic vere humilis debet ſe deijcere et contempnere ergo non deset ſe appreciari. ¶ Secundo vere humilis debet ſe reputare maiorē peccatorem de mundo ergo vere humilis non debet ſe appreciari. ¶ Tertio vere humilis debet minus eſtimare de ſe q̄ ſecundū veritatem ſit: ſed non eſt maior ratio ꝙ minus eſtimet de ſe in vno q̄ in alio ergo in omnibus debet minus eſtimare de ſe ergo nullo modo ſe appreciari debet. ¶ Ad primā reſpondeo ꝙ pōt triplr intelligi ꝙ vere humilis debet ſe deijcere ⁊ cōtempnere. Uno modo per cōparationem ad eſtimationem hominū de ſe bene opinātium et ſic cōceditur hoc eſt minus debet eſtimare de ſe q̄ homines boni ⁊ probi per exteriora quedā ſigna de eo indicantes de eo exiſtiment Quis enim hmōi ſigna exteriora ſunt fallacia per ea tm̄ boni ⁊ probi viri de eo aliqua bona iudicāt q̄ ipſe hnmilis dubitat an ſibi inſunt aut ſcit ꝙ non ſibi inſunt qꝛ facta aliorum ſemper in meliorē partem intepretāda ſunt. Secundo modo pōt hoc intelligi per cōparationē ad veritatē. ⁊ hoc dupliciter. Uno mō ꝑ cōparationem ad veritatem q̄ tm̄ incerta eſt ⁊ dubia ⁊ ſic iterum conceditur quia in nobis de dubijs in debiliorem aut deteriorem partem iudicare debemus Secundo modo per comparationem ad veritatē certam ⁊ cognitam. ⁊ ſic negatur imo ad oppoſitū potius inclinat humilitas. Tertio modo poteſt intelligi per comparationem ad cupiditatem ⁊ auiditatem proprie laudis et glorie que communiter in hominibus inſurgit et hoc modo conceditur quia obtemperamus hmōi non ſolum attribueremus nobis bona que dubitamus an inſint ſed etiam laudem pateremus eorum que ſcimus non ineſſe et ex bonis in exiſtentibus attribueremus nobis laudē et gloriam quam ipſa non ꝓmerentur ſicut habundantia diuiciarum non promeretur laudem doctoratus vel pontificatus et ſic de alijs. ¶ Ad ſecundā nego antecedens humilitas enim non inclinat ad errorem manifeſtum et hec eſt ſententia Thome q̄ hoc conſequēs tanq̄ inconueniens infert vt ſupra allegatum eſt. ¶ Ad tertiam ꝯcedo in caſu in quo aliqua ſibi ſecundum veritatem ſunt q̄ ꝓbabiliter dubitatur an ſint / et cum dicis ꝙ non eſt maior ratio de vno ⁊c̄. negatur qꝛ de vno conſtat ſibi ꝙ ineſt ⁊ de alio non conſtat. ¶ Contra ſecundā ꝯcluſionē Arguitur ꝓbaudo ꝙ contra veram humilitatē nemo poſſit deficiendo aberrare in appreciatione ſui qꝛ vel talis ſcit talia bona ſibi ineſſe ⁊ tunc nō aberrat deficiendo qꝛ non eſtimat ſibi ea non ineſſe vel neſcit: ſꝫ vel dubitat an inſint vel putat ea nō ineſſe et tūc cum per ſuperius dicta in tali caſu debeat minus eſtimare de ſe q̄ ſit ſecundū veritatem ſequitur ꝙ non aberrat deficiendo. ¶ Ad hanc rationē reſpondeo ꝙ aliquis pōt deficere tripliciter. Uno modo per eſtimationē mentis nō eſtimando ea ſibi ineſſe in rei veritatem inſunt qꝛ non habeat ꝓbabilem ignorantiā: ſed ꝓpter negligentiā in cognitione ⁊ conſideratione ſui ad quā vnuſquiſq; videtur obligari. ¶ Secundo mō per applicationem ſui ad opus qꝛ quis ſciat ſe poſſe illud tm̄ aut ꝓpter fugā laboꝝ ⁊ periculoꝝ aut ꝓpter timorē inglorīatiōis recuſat. ¶ Tertio mō deficit qꝛ non ſatis cōfidit de

Humilis multiplr deijcere p teſt.

Tho. ſcda ſcde que. 161. ar.

Aliquis tripliciter deficiendo humilitatem aberrat.

diuino auxilio nec eſtimat ſibi facienti quod in ſe eſt diuinum auxilium ad complementū rei adeſſe ⁊ hoc intelligendū eſt in eo qui ratione bonoꝛum vel ingenitoꝛum vel acquiſitoꝛum ad illud opus videt ſatis aptꝰ q̄uis tn̄ vbi illud opus eſſet oīmode neceſſitatis ⁊ nullus eſſet alius qui ſuſciperet tūc q̄s magis poſſet de diuino ↄfidere auxilio ⁊ indeviſū ē frequenter ꝙ deꝰ per ſimplices et ideotas acutiſſimos hereticos conuicit. ¶ Tūc ad ratione dico ꝙ ſi talis ſciat bona illa ſibi ineſſe pōt deficere nō ſubeundo ea que hmōi bonis conueniunt. ſi vero neſciat ꝓpter ignoꝛantiam ⁊ ipſe eſt ſibi cauſa ignoꝛantie deficit ⁊ aberrat nō qꝛ ita iudicat ſtāte ignorantia. ſed qꝛ ſtat ignoꝛantia cuꝫ iudicare debet. ſi vero neſciat ꝓpter dubitationem eodē modo dicit ſi ſit cauſa ſibi dubitandi ⁊ p̄terea dico ꝙ in aliquo caſu ipſe peccat qꝛ minus eſtimat vel confidit de diuino auxilio q̄ debet. ¶ Contra quintā cōcluſionem Arguitur ſic aut cū diuerſitate bonoꝝ nature foꝛtune et induſtrie remanet adhuc paritas virtutum/ aut non. ſi nō ergo ille virtutes ſimul ſunt pares ⁊ non ſunt pares. ſi ſic ergo non ſunt magis appreciande q̄ pꝛius. ¶ Ad hanc ratione reſpondeo ꝙ ille virtutes remanent pares ſi non accedat nouus vſus earum ⁊ negatur ↄña qꝛ appreciatio nō tm̄ attendit ex virtutibus quas quis habet: ſꝫ etiā ex maioꝛi ꝓximitate ad vſum et qꝛ pares virtutes in habundantibus ſupꝛadictis bonis ceteris paribus ſunt vſui ꝓximioꝛes q̄ in carentibus eo ꝙ huiuſmodi bona ſunt inſtrumenta bonaꝝ operationū ideo ſunt magis appꝛeciande. ¶ Contra ſextā cōcluſionem. Arguit ſic pōt eſſe ꝓximitas ad vſuꝫ ſine vſu: ſed virtutes ſunt magis appꝛeciabiles pꝛopter ꝓximitatem ad vſum ergo aliquis magis appꝛeciat ſe ꝓpter bona indifferentia et nō tm̄ ꝓpter vſum. ¶ Ad iſtam ratione negat ↄña qꝛ licꝫ nō ſemper maioꝛ appꝛeciatio fiat pꝛopter vſum qui ineſt aut infuit/ fit tm̄ ſemper ꝓpter vſum vel qui ineſt vel qui infuit vel qui ꝓximius pōt ineſſe. ⁊ hoc intēdit cōcluſio denotat appꝛciationē fieri nō ꝓpter bona indifferentia ſed pꝛopter bonum vſum eoꝛum.

¶ Contra decimam concluſionem arguitur vnuſquiſq̄ eſt ſibi ipſi magis notus q̄ ꝓximus ergo de bonis de quibus dubitat magis poteſt certificari reſpectu ꝓximi. ergo ſecundum talia bona debet plꝰ appꝛeciari ſe q̄ pꝛoximū. ¶ Ad hanc ratione cōcedo añs ⁊ pꝛimā ↄñam cuꝫ ↄñte eius ⁊ nego ſcdͣam qꝛ licet poſſit facilius certificari reſpectu ſui q̄ pꝛoximi tamen q̄ diu ſtat dubitatio melius debet eſtimare de ꝓximo q̄ de ſe. et hoc ↄcludit hec ratio qꝛ enim eſt facilius ſibi certificari de ſe q̄ de pꝛoximo eo ꝙ in ſe et interioꝛa et exterioꝛa cognoſcit de ꝓximo autem exterioꝛa tantum qꝛ ergo eſt ſibi facilius ⁊ nō eſt certificatus ſed adhuc dubitat ideo minus eſtimare debet de ſe q̄ de ꝓximo. nam ibi maioꝛ inquiſitio nō minuit dubitationem auget eam. ¶ Ad rationem ante oppoſitū negat ↄña qꝛ appꝛeciatio rei et appꝛeciatio habentis eam ſunt diuerſarum rationum ideo ex vna nō poteſt inferri alia.

Q Uerit: Utrum humilitas magis conſtat circa appetitum q̄ circa iudicium rationis? ¶ Arguit ꝙ non qꝛ vt dictū eſt ſupꝛa humilitas cōſiſtit in ſtima tione ⁊ editione: ſed iſta magis pertinēt ad iudiciū q̄ ad apppetitum igitur. ¶ In oppoſitum arguit per Au. dicentem in libꝛo de patiētia ꝙ humilis eſt qui magis eligit abijci in domo domini q̄ habitare in tabernaculis peccatoꝛum: ſꝫ electio pertinet ad appetitum igitur. ¶ Ad hāc queſtionem reſpōdet beatus Thomas ſub duabus ꝓpoſitionibus. vna eſt humilitas conſiſtit circa actum cognitū tanq̄ circa regulam directiuā appetitus ꝓbat ad humilitatem pꝛopꝛie pertinet vt aliquis repꝛimat ſeipſuꝫ ne feratur in ea q̄ ſunt ſupꝛa ſe. ad hoc autē neceſſarium eſt vt aliquis cognoſcat id in quo deficit a ꝓpoꝛtione eius quod ſuam virtutem excedit. et ideo cognitio pꝛopꝛij defectus pertinet ad humilitatem ſicut regula quedā directiua appetitus. Secunda eſt humilitas conſiſtit eſſentialiter in ipſo appetitu et hoc relinquit notū ex auctoꝛitate Au. adducta poſt oppoſitū ipſa opinio non videt mihi ſatiſfacere. et ideo eſt aduertendū ꝙ aliqua virtus dicit eſſe circa aliquem actum quintupliciter. Uno mō tanq̄ circa actum directiuum. Secundo mō tanq̄ actuꝫ directum ⁊ elicitum. Tertio mō tanq̄ circa actū directum ⁊ imperatū. Quarto tanq̄ circa actum repꝛeſſum ⁊ cohibitū. Quinto mō tanq̄ circa actum impeditū ſicut liberalitas eſt circa dictamē pꝛudētiale tanq̄ circa actū directiuū ⁊ circa volitionem liberalē tanq̄ circa actum elicitum ⁊ circa elargitionem actualem tanq̄ circa actum imperatum.

Q

Tunc ſit pꝛima cōcluſio. humilitas eſt circa actus intellectus tanq̄ circa actū directum ꝓbatur oīs virtus moꝛalis eſt circa actum pꝛudentie tanq̄ circa actum directiuum: ſed actus pꝛudentie eſt actꝰ intellectus igitur. maioꝛ pꝛobatur per diffinitioneꝫ virtutis. Uirtus eſt habitus electiuus immediate conſiſtens determinata recta ratione ⁊c̄. hoc idem concludit ratio per beatum Thomā ad pꝛimam ꝓpoſitionē inducta. ¶ Secunda cōcluſio humilitas eſt circa actum voluntatis tanq̄ circa actū elicitū pꝛobatus omnis virtus moꝛalis eſt circa actū voluntatis tanq̄ circa actum elicitum: ſed humilitas eſt virtus moꝛalis ſecūdum omnis igitur. maioꝛ ꝓbatur qꝛ om̄is virtus moꝛalis eſt elicitiua actus in potentia in qua eſt. ¶ Tertia cōcluſio diſtinguēdo appetitum a voluntate humilitas eſt circa actum appetitus tanq̄ circa actū moderatū ⁊ repꝛeſſum ꝓbatur qꝛ humilitas repꝛimit actū appetitus quo quis appetit plus appꝛeciari q̄ ſm̄ rei veritatem ſit appꝛeciandus. ¶ Quarta cōcluſio humilitas ē circa actum appetitus non tm̄ tanq̄ circa actum repꝛeſſum ſꝫ etiam tanq̄ circa actum directum imperatum. pꝛobatur quia per humilitatem nō ſolum fit vt actus appetitus ſenſitiui quibus quis appetit haberi in pꝛecio repꝛimantur ne contra iudicium rationis impellant: ſed etiam fit per eam vt actus confoꝛmes elicitis cauſentur in appetitu ſenſitiuo perfecte enim exercitatus in humilitate non ſolū vult ſed etiā appetit appetitu ſenſitiuo nō plꝰ appꝛeciari q̄ appꝛeciandus ſit alias nō eſſet perfecta obedientia virium inferioꝝ ad ſuperioꝛes/ ↄſtat eñ ꝙ vere humilis vere iuſtus vere liberalis hñt in appetitu ſenſitiuo actus humilitatis iuſticie et liberalitatis recte rationi confoꝛmes illi autem non ſunt actus eliciti a iuſticia liberalitate aut humilitate nec actus repꝛeſſi quia nunq̄ iſtis actibus appetitus contra rectam rationem inſurre-

R

ꝓit ergo ſunt actus imperati. ¶ Quinta concluſio humilitas eſt circa actum intellectus tanꝗ̄ circa actum imperatum. probatur eſtimare de ſe tm̄ vel tm̄ ſiue dignificare vel appreciari ſunt actus imperati ab humilitate: ſed iſti actus ſunt actus intellectus et non voluntatis nec appetitus igitur.

Nota. ¶ Ut autē hec apertius declarent̄. Eſt aduertendum ꝙ appreciari vel dignificare ſe tm̄ vel tantū nō eſt actus directiuus humilitatis/ ſed dictamen prudentiale quo vere humilis dictat ego tm̄ me debeo dignificare ⁊ actus directiuus ad quod dictamen rectū habēdū exigitur cognitio bonoꝝ que in hoīe: ⁊ ex quib⁹ et quomodo ⁊ quāta accipiatur. ab eis dignificatio. ſimiliter exigitur cognitio maloꝝ propter q̄ diminuit̄ de dignitate vel precio hoīs. ad hoc autē dictamen rectificandū cōcurrūt oēs iſte noticie ⁊ cū hoc mediate vel immediate cōcurrūt quedā generales volitiones et cōmunia deſideria circa veꝝ actum humilitatis volitiones aūt oppoſite rectitudinē hmōi dictaminū impediūt per hoc eñ ꝙ quis vult multū dignificare ſe faciliter inducitur ad eſtimandū in ſe aliqua bona eſſe q̄ nō ſunt et aliqua mala deeſſe ſibi q̄ non deſunt/ et ꝓpterea ad credendū ꝙ ꝓpter aliqua bona ſibi inexiſtentia multo magis ſit appreciādus ꝗ̄ ſit ſm veritatem ⁊ ita ad rectitudinē iſtoꝝ dictaminū ꝯcurrūt mediate vel immediate hmōi cōmunes volitiones/ habitis aūt iſtis dictaminibus rectis habet̄ magis propria ⁊ particularis volitio ſiue dignificationis/ qua habita habet̄ actus dignificādi ſe tm̄ ꝗ̄tum recta ratio dictabit. ¶ Sexta cōcluſio humilitas eſt circa actum exteriorē tanꝗ̄ circa actū imperatū probatur voluntas eius q̄ vere humilis eſt non ſolum imperat appreciationē ſiue dignificationē conformem recte rationi/ ſed etiā imperat ſigna exteriora hmōi eſtimationē ſuam repreſentātia puta ſedē ſibi cōgruam ſumptus et preparationes cōuenientes: ſꝫ hec oīa ſunt act⁹ exteriores igit̄. Et confirmatur auctoritate Andronici dicētis ꝙ humilitas

Andronicus. eſt habitus nō ſuperhabundās ſumptibus ⁊ ꝑparationibus. Septima cōcluſio. humilitas eſt circa actus tam voluntatis ꝗ̄ appetitus ꝗ̄ intellectusꝗ̄ etiā exteriores tāꝗ̄ circa actus ꝓhibitos. ꝓbatur quia habitus oppoſiti humilitati poſſunt habere actus tam in qua voluntate ꝗ̄ in appetitu ſenſitiuo ꝗ̄ in intellectu ꝗ̄ etiā exteriores humilitati oppoſitos: ſed oēs tales act⁹ impedit humilitas igitur.

¶ Contra primā ꝯcluſionem. Arguitur ſic actus directiuus humilitatis nec eſt effectus humilitatis nec materia eius/ ergo humilitas nō eſt circa talē actum. ¶ Ad hanc rationē negatur cōſequentia licet enim nō ſit effectus eius nec materia eſt tñ regula ipſius et ideo eſt ipſa circa ipſum tanꝗ̄ circa

Okam. actum directiuū: ſed ratio bene cōcludit ꝙ non eſt circa ipſum tanꝗ̄ circa actū directū. Aliter tamē dici poteſt negando antecedens ⁊ maxime ſecūdū illos qui dicunt ꝙ dictamē prudentiale eſt obiectū actus ⁊ habitus per ſe virtuoſi/ ſecundū enim iſtos actus directiuus eſt materia hmōi habitus humili-

argumēta thome ſecūda ſcde q̄ſtione ibi argumēto ſecundo. tatis. ¶ Contra ſecundā ⁊ ſextam cōcluſionē. Arguitur ſic ſuperbia maxime conſiſtit in his que pertinent ad cognitionē ergo ⁊ humilitas que ſibi opponitur. antecedens ꝓbatur per Gregorium viceſimoquarto moralium dicentē ꝙ ſuperbia cum exterius vſq; ad corpus extenditur/ prius per oculos iudicatur. Secundo per illud pſal. domine non eſt exaltatū cor meum neq; elati ſunt oculi mei/ ꝯſtat autem ꝙ oculi maxime deſeruiunt cognitioni.

¶ Ad hanc rationem conceditur antecedens ⁊ cōſequens/ ſed tamen auctoritas nō eſt ad propoſitū ſed eſt pro ſexta concluſione q2 tollerantia oculoꝝ eſt ſignum ſuperbie ideo ſuperbia conſiſtit in actu oculorum tanꝗ̄ in ſigno ſuperbie interioris. et ſimiliter repreſſio ⁊ demiſſio oculorum eſt ſignum humilitatis. ideo etiam humilitas conſiſtit circa actum oculorum tanꝗ̄ circa ſignum interioris humilitatis. Et eodemmodo reſpondetur ad ſecundum.

¶ Contra quartam concluſionē. Arguitur ſic ad humilitatem non pertinet reprimere appetitum arduorum igitur humilitas nō eſt circa actum appetitus tanꝗ̄ circa actum repreſſum. antecedens ꝓbatur nihil quod in diſciplina criſtiana continet̄ eſt contrarium humilitati. cum ſecundū Auguſtinum libro de virginitate humilitatis pene tota diſciplina xp̄iana eſt: ſed in diſciplina xp̄iana admouemur appetere meliora ſecundū illud p̄me ad corin. xiiij. Emulamini cariſmata meliora igitur. ¶ Secūdo ad magnanimitatem pertinet ſuperfluum motū appetitus circa magna refrenare ergo non ad humilitatem conſequentia/ eſt nota ⁊ aſſis probatur q2 ad eandē virtutem pertinet refrenare ſuperfluū motū ⁊ firmare animū cōtra ſuperfluam reſtritionē ſicut eadeꝫ fortitudo refrenat audaciam ⁊ firmat animū contra timorem. ¶ Ad primā reſpondeo ꝙ ꝯtingit appetere ardua tripliciter. vnomō cōtingit appetere ardua id eſt arduoꝝ geſtionē ⁊ operationem ⁊ tunc dico ꝙ hoc magis eſt magnanimitatis ꝗ̄ humilitatis. ſed dupliciter contingitur hocmō ardua vel q̄ ſupra nos ſunt appetere. vnomō cōfidentia ꝓpria virium ⁊ tunc hoc eſt preſumptionis nec id facere ſacre nos ſcripture docent. aliomō confidētia auxilij diuini/ et hoc non eſt vitioſum ceteris debitis circunſtantijs cōcurrentibus quod dico q2 circunſtantie poſſent eſſe tales ꝙ confidere de diuino auxilio temeritatis eſſet ⁊ non humilitatis nec magnanimitatis Si autem circunſtantie tales eſſent ꝙ poſſent quis confidere de diuino auxilio hoc virtutis. eſſet quia vt habet Augu. libro de patientia aliud eſt leuare ſe ad deum/ aliud eſt leuare ſe ꝯtra deum qui ante illum ſe proicit ab illo erigitur q̄ aduerſus illum ſe erigit ab illo proijcitur. Secundo modo cōtingit appetere ardua id eſt appetere eſtimari precij magni immo maioris ꝗ̄ ſit et hoc non eſt virtuoſum nec conſultum per apoſtolum. Tertio contingit appetere ardua id eſt deſiderare creſcere in perfectione et precio ſiue valore et hoc eſt laudabile et ab apoſtolo conſultum illis verbis et hūc appetitum humilitas non reprimit ſed priorem qui eſt humilitati contrarius. ¶ Ad ſecundam reſpondet beatus Thomas ꝙ ad fortitudinem bene pertinet refrenare audaciam et firmare animum contra timorem quia eadem eſt ratio vtriuſq; ex hoc ſcilicet ꝙ homo debet bonum rationis periculis mortis preferre et tamen eadem virtus non refrenat preſumptionem ſpei et firmat animum contra deſperationem: ſed primam pertinet ad humilitatem et ſecundum ad magnanimitatem q2 horū duorum non eſt eadē ratio/ ſed ratio firmādi animū contra deſperationem eſt adeptio proprij boni ne ſcilicet deſperando homo ſe indignum reddat bo-

no quod ſibi cōpetebat/ ſed in reprimando preſum-
ptionem ſpei ratio precipua ſumitur ex reuerētia
diuina ex qua contingit vt homo nō plus ſibi attri
buat ꝙ̄ ſibi competat ſm gradum quē a deo ſorti-
tus eſt Hec ſolutio beati Thome ē multū pulchra
⁊ ſubtilis: ſed tñ non videtur mihi vera/ qꝛ autē in-
telligit de eadem ratione cōmuni aut de eadē ratio
ne ꝓpria. ſi de eadem ratione communi tunc ſicut
eſt eadem ratio refrenandi audaciā ⁊ firmandi ani
mum contra timorem ita etiā eadē eſt ratio refre-
nandi preſumptionem ⁊ firmandi animū cōtra de-
ſperationem que ratio eſt ratio eſt bonum rationis
vel dignificare ſe ꝗ̄tū dignū eſt. hanc em̄ rationē
deſtruit tam ille qui preſumit contra humilitatē ꝙ̄
etiam ille qui deſperat vt dicit cōtra magnanimita
tem qꝛ ille qui preſumit dignificat ſe plus ꝙ̄ dignū
eſt vero qui deſperat non dignificat ſe ꝗ̄tū dignū
eſt. ſi aūt intelligat de ratiōne vniuſcuiuſqꝫ ꝓpria tūc
cōſtat ꝙ hic ⁊ ibi eſt alia ⁊ alia rationaliter nō eēt
ꝓpria alicui ſed cōmunis pluribus ſicut ꝓpria ra-
tio firmandi animū cōtra timores eſt nollem deſe-
rere defenſionē reip. vel fidei vel iuſticie ꝓpter peri
cula mortis. Ratio autem ꝓpria refrenandi animū
cōtra audaciam nolle inconſulte ⁊ temerarie ſe pe
riculis obijcere/ ita ſimiliter circa humilitatē ⁊ po
nuntur due rationes vna reprimens appetitum in
debite. exiſtimationis vel appreciationis eſt: nō pl9
exiſtimari vel reputari a ſe vel ab alijs ꝙ̄ dignum
ſit ratio firmans eſt q̄ cōtra deſperationē eſt nō mi-
nus exiſtimari vel reputari a ſe vel ab alijs qui di-
gnum ſit. Secundo: contra opinionē non eſt verū
ꝙ hec ratio aſſignata a Thoma ſcꝫ ꝙ homo debet
preferre bonum rationis periculis mortis ſit vtriqꝫ
cōmunis quia licet firmet animum contra timores
tamen nullomodo refrenat audaciā immo magis
excitat nunꝙ̄ enim quis ab audendo retrahit per
hoc ꝙ iudicat bonum rationis eſſe preferendū peri
culum mortis. Tertio quia ratio quam aſſignat ad
firmandum animū contra deſperationem eſt cōmu
nis ⁊ valet ſine inducit ad refrenandū preſumptio
nem ſpei. nam iudicans ꝙ bonū ꝓpriū ⁊ debitū eſt
adipiſcendū inclinatur ad appetēdū ipm̄ ⁊ refugiē
dum illud quo eſt indignū. ꝙ ſi hec ratio non ſuffi-
cit adde excluſionē ⁊ ſufficiet ſolum bonū ꝓpriū
eſt adipiſcendū. Quarto alia ratio quam aſſignat
ex reuerentia diuina eſt vtraqꝫ cōmunis. nam ſicut
ex reuerentia diuina fit ꝙ quis non plus ſibi attri-
buat ꝙ̄ ſibi competit ſecundū gradū quē eſt a deo
ſortitus ita ex eadem reuerentia fit ne ocultet con
temnat ⁊ negligat bona que habet a deo ⁊ per cō
ſequens ex eadem fit vt homo attribuat ea quibus
dignus ſecundū gradū quē ē a deo ſortitus ego au
tem ſum vſus terminis qbus beat9 Thomas vſus
eſt vt in ꝓbando opinionem ſuam accōmodarē me
ſuo modo loquēdi magis enim ꝓprij termini eſſent
ſi quis vſus fuiſſet terminis dignificationis eſt au-
tem duplex dignificatio. vna per appreciationem ⁊
iſta conuenit humilitati ſi recta ſit ⁊ vitijs oppoſi-
tis ſi contra rectam rationem alia eſt dignificatio
ad geſtionem alicuius magne ⁊ multum honorabi-
lis adminiſtrationis/ ⁊ iſta pertinet ſecundo generi
magnanimitatis ⁊ ita humilis dignificat ſe ꝗ̄tū di-
gnum eſt. ſuperbus vero plusꝙ̄ dignum eſt/ oppoſi-
tus minus ꝙ̄ dignum eſt. ¶ Sed nunc reſpondēdū
eſt ad rationem conceditur antecedens maxime in

telligendo per magna / arduas adminiſtrationes
ergo non ⁊c. conceditur conſequens in eodem ſen-
ſu/ quamuis tamē nō valeat ꝯña qꝛ arguitur a genere ad
ſpeciem antecedente exiſtente affirmatiuo ⁊ conſe-
quente exiſtenti negatiuo dictum eſt em̄ ꝙ humili-
tas eſt ſpēs magnanimitatis. ſed ponatur ꝙ accipia- Reſponſio.
tur magnanimitas ꝓ magnanimitate ſecundi ge-
neris. Tunc reſpondetur dupliciter pmo cōcedendo
aña ⁊ ꝯña in ſenſu ſupradicto qꝛ repreſſio appetit9
ab arduis adminiſtrationibus non eſt actus humi
litatis ſed magnanimitatis ſecundi generis/ ſed
repreſſio appetitus ab exceſſiua dignificatione ſui
per eſtimationē ⁊ appreciationē eſt actus humili
tatis. Aliter reſpondetur negando conſequentiam.
¶ Pro q̄ eſt aduertendū ꝙ ſicut dictum eſt prius ⁊
eſt frequenter conſiderandū in morali philoſophia
aliquis habitus ad aliquē actū inclinat dupliciter
Vnomodo immediate ⁊ tunc non inclinat niſi ad a
ctus ſimiles illis ex quibus genitus eſt qꝛ hic loqui
mur de habitibus acquiſitis ⁊ tunc habitus vni9
virtutis non inclinat in actus alterius virtutis.
Aliomodo habitus inclinat in aliquē actū non im
mediate ſed mediante actu ſuo elicito ⁊ tūc dictū
eſt ſupra ꝙ habitus vnius virtutis pōt inclinare in
actus aliarum virtutum. Tertiomodo aliquis ha-
bitus inclinat in actum aliquē non immediate nec
mediante actu ſuo elicito ꝓprio tm̄: ſed etiam me-
diante actu quāto partialiter ab actu elicito. tunc
dico ꝙ humilitas inclinat ad volitionē dignificatio
nis proprie rectam ⁊ rationē conformē primo mō in
clinat ſecundo modo ad dignificationem ſui reſpe-
ctu arduarum adminiſtrationū inclinat tertiomō
ad refrenandum appetitum immoderatum huius
dignificationis quia mediantibus duabus volitio
nibus prioribus et ita loquēdo de inclinatione pri-
mo modo dicta aut ſecundomodo negatur ꝯña: habitus
omnis moralis inclinat primo in actum proprium ⁊
mediante illo inclinat in actus appetitus ſenſitiui
conformes ⁊ in repreſſionem contrariorum / habitus
vero moralis quando mediante ſuo ꝓprio inclinat
in actum alterius virtutis tunc inclinat in actū ap
petitus ſenſitiui: mediantibus duobus actibus ſcꝫ
mediante actu ꝓprio ⁊ mediante actu voluntatis:
qui eſt alteri9 virtutis/ puta humilitas inclinat im
mediate in nolle appreciari ſe plusꝙ̄ dignū ſit ⁊ me
diante iſto actu ad nolle gerere adminiſtrationes
que ſupra ſe ſunt et iſti ſunt duo actus voluntatis
quorum vnus eſt immediate elicitus ab habitu hu-
militatis ⁊ ſecundus mediate ſcꝫ mediante primo.
Eadem humilitas mediāte primo actu inclinat ad
non appetere appreciari plusꝙ̄ dignū ſit/ medianti
bus vero duobus primis inclinat ad non appetere
geſtionem adminiſtrationum que ſunt ſupra ſe. Et
ſi dicas ꝙ ſecundus actus voluntatis ſufficienter
inclinat ad iſtum quartum actum. Reſpōdetur ꝙ ſic
ſufficienter inclinat ꝙ ſi ille actus ſecūdus volūta
tis eſſet poſitus in eſſe ſine pmo defecto inclinaret
in illum actū appetitus ſenſitiui. ſed qꝛ p caſum nō
ponitur in eſſe niſi mediante pmo ideo habitus dicitur
inclinare in quartū actū mediantibus illis duob9
actibus qꝛ ab habitu non pōt tanꝙ̄ a cauſa media
ta procedere iſte quartus actus niſi duo illi actus
medij primi cauſarentur/ ⁊ ita habit9 eſt cauſa primi
actus ⁊ primus actus ſecūdi et ſecūdus iſtius quē
quarto loco poſuimus qꝛ nō eſt nec eſſe tertiū me-

diare inter ſecundum ⁊ quartum. Aliter reſpōdeo
ſed in idem redit ꝙ aliquis actus appetitus ſenſiti
ui de quo argumentū ꝓcedit pertinet ad aliquē ha
bitum dupliciter Unomō mediante actu ꝓprio illi
us habitus. Aliomō mediante actu alieno. Tūc di
✠ co ꝙ hmōi refrenatio partiū primomō ad magna=
nimitatem/ ſed ſecundomō pertinere pōt ad humi=
Quis ac= tus ꝓprijs litatem/ per actum autē ꝓprium alicuius habitus
ego intelligo actum illum qui immediate natus eſt
elici ab habitu ⁊ eiuſdē rōnis cum actibus ex qui=
bus acquiſitus eſt ille habit⁹: per actū alienū ego
intelligo actum cuius elicito regularis ⁊ vt ita di=
cta vnigenea pertinet ad habitū ſpecie differentē
nec priori in operando ſubordinatum illa ſubordi=
natione qua operatio appetitus ſenſitiui ſubordi=
nata eſt operationi voluntatis. ¶ Contra quintā
concluſionē. Arguitur ſic impoſſibile eſt eūdē actū
eſſe directiuū ⁊ directum ſed humilitas eſt circa a=
ctum intellectus tanꝗ̄ circa actum directiuū ergo
non eſt circa actum intellectus tanꝗ̄ circa actum
directum ſed om̄is actus imperatus eſt directus:
ergo nō eſt circa actū intellectus tanꝗ̄ circa actū
imperatū. Secūdo poſito illo actu directiuo humi
litatis in intellectu impoſſibile eſt ꝙ in eodē intelle
ctu ſit actus contrarius actui quē debet imperare
humilitas: ſed nec humilitas nec virtus aliqua pōt
eſſe circa aliquē actū tanꝗ̄ circa actū imperatum
niſi circa illum qui poteſt poni ⁊ pōt non poni ergo
humilitas non eſt circa actū intellectus tanꝗ̄ cir
ca actum imperatū. Prima pars antecedentis ꝓ=
batur qꝛ actus directiuus humilitatis eſt dictamen
quo quis dictat ꝙ ſe tm̄ dignificare debet: ſed cum
iſto dictamine impoſſibile eſt eſſe actū eiuſdē intel
lectus quo quis ſe plus vel min⁹ dignificet ſiue ap
precietur ꝗ̄ debet ꝙ ꝓbatur omnis dictās ꝙ ſe tm̄
debet dignificare vel appreciari ⁊ non plus neqꝫ mi
nus iudicat ꝙ ipſe eſt tanti precii ⁊ non pluris vel
minoris ſed om̄is plus ſe dignificās vel appreciās
per actū intellectus iudicat ꝙ eſt pluris precij/ ſed
iſta iudicia ſunt cōtraria ſum pluris p̄cij et nō ſum
Idē actus direct iuus ⁊ directus. pluris p̄cij igiꝛ. Tertio ſi ſic ſequereꝛ ꝙ aliqua ope
ratio intellect⁹ eſſet praxis qꝛ hmōi operatio ītelle
ctus ad dictamen intellectus haberet reſpectū po
ſterioritatis ⁊ cōformitatis. Ad primā negaꝛ maior
vl̄r intellecta nā dictamen quo ego dico ꝙ om̄e di
ctamen mentis eſt cōſeruandū per horā eſt ſimul a
ctus directiuus ⁊ directus qꝛ virtute illius dictami
nis ⁊ cōformitate voluntatis ad ipſum ego cōtinuo
illud idem dictamen per horā/ ſed qꝛ in hac maiore
non cōſiſtit difficultas argumēti. Ideo aliter dico
negando primā ꝯn̄am qꝛ humilitas lꝫ ſit circa actū
intellectus tanꝗ̄ circa actū directiuū ⁊ circa actū
intellectus tanꝗ̄ circa actum directū nō eſt tn̄ idē
actus intellectus circa quē eſt tanꝗ̄ circa actū di=
rectiuum ⁊ actus circa quē eſt tanꝗ̄ circa directū
ſed actus directiuus eſt dictū de eſtimatione vel ap
p̄ciatiōe ſui. Actus vero directus eſt eſtimatio vel
Actus di= ctus quid. appreciatio ſui. ¶ Ad ſecundā nego primā partem
antecedentis dico em̄ ꝙ cū dictamine de tanta ap=
preciatione ſui ſtat eſtimatio maior vel minor. Ad
ꝓbationē nego ſecundā partē aſſumpti ⁊ ad ꝓba=
tionem nego maiorem ſcꝫ ꝙ omnis dictans ꝙ debet
ſe tantum appreciari et non plus vel minus iudicet
ꝙ eſt tanti preci et non pluris neqꝫ minoris qꝛ ſicut
ſupra dictum eſt licet in rei veritate aliquis ſit ali=
cuius magni precij quia tamen dubitat debet dicta
re ſe eſſe minoris precij quia ergo dictamen appre=
ciationis ſui directiuum humilitatis ſemper debet
eſſe ex certis. Iudicium autem hominis aliquando
colligiꝛ tā ex certis ꝗ̄ ex dubijs ideo cuꝫ dictamīe
quo quis dictat ſe debere tātum a ſeipſo appreciari
et non plus neqꝫ minus ſtat iudicium quo quis iudi
cat ſe eſſe maioris precij ſe illud iudicium nō eſt iu=
dicium humilitatis ſed potius iudicium ſuperbie,
iudicium vero humilitatis id eſt imperatum ab hu
militate eſt illud iudicium quod eſt dictamini illi cō
forme quo ſcilicet quis tantum appreciatur et non
plus neqꝫ minus. Ad primum autem iudicium incli
nat appetitus excellentie etiam contra dictamē ra
tionis et ideo aliquando poſito dictamine ratiōis
per impreſſionem appetitus excellentie poniꝛ illud
iudicium ad cuius contrarium inclinat humilitas.
¶ Ad tertium concedo conſequens nec oppoſita
videtur habere quācunqꝫ apparentiā veritatis ſed Actus in= tellectus practicus.
potius mutitur ſignificationi terminorum non quā
inſtituerunt veteres auctores ſed quam ad defen=
ſionem ſententie ſue confingunt. ¶ Rationes ad q̄=
ſtionem ſolute iſunt ex concluſionibus.

Queritur. Utrū humili
tas ſit potiſſima virtutum? ¶ Arguitur
ꝙ ſic humilitas eſt maxime cauſa exal=
tatiōis hominis ergo humilitas eſt po
tiſſima virtutū. ꝯn̄a tenet qꝛ virtus eſt cauſa exal=
tationis hoīs ergo quod eſt maxima virtus eſt cau
ſa maxime exaltationis. ¶ In oppoſitum arguiꝛ ꝑ
illud coll. 3. Super oīa caritatē habete. ¶ Ad hāc
queſtionē beatus Thomas reſpondet ſub aliq̄bus
ꝓpoſitionibus Prima eſt virt⁹ theologice ſunt po
tiores humilitate. ꝓbat virtutes theologice habēt Tho. 2.2. q̄ſtio. 161. arti. 5.
vltimū finē ꝓ obiecto ergo ſunt oīm potiſſime. aīs
eſt certum ⁊ cōſequentiā ꝓbat qꝛ bonū humane vir
tutis in ordine rationis conſiſtit q̄ quidē principali
ter attenditur reſpectu finis. ¶ Secunda ꝓpoſitio
iuſticia eſt perfectior humilitate. ꝓbatur qꝛ facit ī
appetitu perfectiorem ꝑticipationē ordinationis
eoꝝ q̄ ſunt ad finē eſt virtus ꝑfectior/ ſed iuſticia et
p̄ſertim legalis facit in appetitu perfectiorē parti=
cipationem ordinationis eoꝝ q̄ ſunt ad finē ꝗ̄ hu=
militas. maiorē huius rōnis ꝓbat qꝛ bonū virtutis
ſecundario attendiꝛ prout ſm̄ rationē finis ordinā
tur ea que ſunt ad finē q̄ ordinatio eſſentialiter cō=
ſiſtit in ipſa ratione participatiua in appetitu ꝑ ra
tionem ordinato. Sed hmōi ordinationem iuſticia
vniuerſaliter facit p̄ſertim legalis humilitas autē
facit hominē eſſe bene ſubiectuꝫ hmōi ordinationi.
¶ Tertia ꝓpoſitio virtutes intellectuales ſunt po
tiores humilitate. ꝓbat qꝛ bonū rōnis cōſiſtit eſſen
tialiter in rōne participatiua humilitas autem tm̄
in appetitu per rationē ordinato. ¶ Quarta ꝓpo=
ſitio humilitas eſt potior omnibus virtutibus alijs
a theologicis ⁊ intellectualibus ⁊ iuſticia. ꝓbat qꝛ
humilitas facit hominem bene eſſe ſubiectum ordi=
nationi rationis vniuerſaliter ꝗ̄tum ad omnia ſed
alie virtutes a predictis faciūt ipſum eſſe bene ſub
iectum ꝗ̄tum ad aliquā ſpecialē materiā tm̄. Iſta
opinio nō videꝛ mihi in omni parte cōtinere verita
tem. Ratio em̄ adducta ad ꝓbādū ꝙ iuſticia eſt ꝑ=
fectior humilitate videꝛ mihi multipliciꝛ deficere.
Primo ī hoc ꝙ dicit ꝓ iuſticia ordinationē facit eo

rum que ſunt ad finem vniuerſaliter. Pꝛimo quia etiā iuſticia facit oꝛdinationē rationis q̄ eſt circa finem. ptꝫ ſunt alique leges inſtitute de ipō fine vt ꝙ deus eſt colendus ſummo cultu/ ꝙ de⁹ eſt ſumme diligendus a creatura rationali/ ſed iuſticia ⁊ pre ſertim legalis facit appetitū eſſe participē huius oꝛdinationis ergo non tm̄ iuſticia facit in appeti= tu oꝛdinationē rationis qua ſecundum rationem finis oꝛdinantur ea que ſunt ad finem minoꝛ pro= batur. quia iuſticia legalis facit vniuerſaliter oꝛdi nationem cuiuſcūqꝫ legis cui habens eam eſt ſub= iectus participari ab appetitu. quod ꝓbatur quia bene ſequitur iſte non eſt oꝛdinatus ſm̄ oꝛdinatio nem huius legis qua nunc tenetur eſſe oꝛdinatus ergo eſt iniuſtus. Secūdo humilitas facit hominē eſſe ſubiectum cuicūqꝫ legi diuine vel humane ſiue ſit de fine ſiue de hiis que ſunt ad finē. ergo ſi iuſti cia non faciat appetitum eſſe participem omnium hmōi oꝛdinationū humilitas faciet vniuerſalioꝛē oꝛdinationē rationis q̄ꝫ iuſticia quod nō concede ret opinans. Tertio iuſticia facit hominē habentē eam vniuerſaliter eſſe ſubiectū oꝛdinationi: ſicut hūilitas. ergo reſpectu illius oꝛdinationis non ha bent iuſticia et humilitas differentiā quā aſſignat Antecedens ꝓbatur q: vel iuſtū eſt hominem eſſe ſubiectum oꝛdinationi illi aut nō poteſt dici ꝙ nō uia iuſtū eſt hominē eſſe ſubiectū omni legi obli= ganti eū. ſi ſic ergo cū omne iuſtū ſit a iuſticia ſeq̇ tur ꝙ iuſticia facit hominē eſſe ſubiectū huiuſmo= di oꝛdinationi Quarto iuſticia nō inclinat ad ope ra legis niſi q: tenemur ad ipſa et ſumus legi ſub iecti. ergo iuſticia non aliter facit appetitū parti= cipem huius oꝛdinationis rationis q̄ꝫ humilitas. Quīto humilitas facit appetitū participē multa rum oꝛdinationū rationis quarū non facit eū par ticipem iuſticia ⁊ per opinantē humilitas facit eū participē oīm quarū facit eum participē iuſticia. ergo humilitas vniuerſalius facit appetitū parti cipem oꝛdinationū rationis q̄ꝫ iuſticia. Secunda pars antecedētis eſt nota et pꝛima ꝓbatur q: hu= militas facit hominē eſſe ſubiectū oꝛdinationibus rationis tā hiis que ſunt legis et p̄cepti tā hiis q̄ ſunt conſilii. conſtat eīm ꝙ tribuere ſe totaliter in obedientiā alterius et voluntatem ſuā ſubmittere alterius voluntati. Similiter abdicare omniū bo noꝝ tempoꝛaliū dominiū ex humilitate pꝛouenit ⁊ non ex iuſticia cū ad hoc non teneamur. Sexto iu ſticia et humilitas faciūt appetitū participē oꝛdi nationū rationis/ aut ergo eodēmodo aut diuerſi= mode. Si diuerſimode detur varietas modoꝝ/ et quecūqꝫ dabitur illa faciliter refutabitur Si eodē modo in hoc iuſticia non eſt humilitate potioꝛ. Di co ſecundo ꝙ ratio inducta ad pꝛobandū virtutes intellectuales eſſe potioꝛes humilitate nulla eſt. Supponit eīm vnum falſum ſcꝫ q̄ꝫ omne in quo eſt eſſentialiter oꝛdinatio rationis eſt potius q̄ꝫ illud in quo eſt tantū participatiue. ꝙ aūt hoc ſit falſuꝫ pꝛobatur ſtat aliquid habere oꝛdinationē ratiōis eſſentialiter ⁊ eſſe malū culpabiliter. ergo nō oīne quod habet oꝛdinationē rationis eſſentialiter eſt potius eo quod habet ipſam tantū participatiue. Pꝛima pars antecedentis ꝓbatur ſtat dictamen rectū rationis fieri pꝛopter vanā gloꝛiam aut ha= bere aliquā aliā malā circūſtantiā pꝛopter quam reddatur malū moꝛaliter/ hmōi autē dictamen eſt quod habet oꝛdinationē rationis eſſentialiter. Secunda pars pꝛobatur. oīs actus confoꝛmis di= ctamini pꝛudentiali eſt bonus moꝛaliter ⁊ nullus culpabilis ſed omne habens oꝛdinationē ratiōis participatiue illo modo habendi quo habent iuſti cia et humilitas eſt actuꝫ cōfoꝛmis dictamini pꝛu dentiali ergo non ſtat aliquē talem actum habere oꝛdinationē rationis participatiue et eſſe culpabi lem. Secundo illud in quo eſt eſſentialiter oꝛdina tio rationis non eſt bonū moꝛaliter niſi ſit impera tum ab aliquo q̄ꝺ habet oꝛdinationē rationis par ticipatiue q: in actibus intellectus nō eſt bonitas moꝛalis niſi ratiōe bonitatis moꝛalis alicui⁹ act⁹ voluntatis/ ergo non eſt verū ꝙ illud q̄ꝺ habet oꝛ dinationē rationis eſſentialiter eſt potius ⁊ meli⁹ eo quod habet eā participatiue Tertio velle bene agere eſt melius ꝙ ſcire vel dictare quomodo bene agendū eſt ſed in ipſo velle non eſt oꝛdinatio ratio nis niſi participatiue in ipſo vero actu ſciendi vel dictandi eſt oꝛdinatio rationis eſſentialiter. igitur Antecedens pꝛobatur velle bene agere et neſcire quomodo bene agendū eſt et melius q̄ꝫ ſcire quo= modo bene agendū eſt et non velle bene agere. er= go velle bene agere eſt meli⁹ q̄ꝫ ſcire quomodo bn̄ agendū eſt. iſta cōſequentia tenet per regulā Ari. de eligibilitate et fuga in libꝛo eleuthoꝝ poſitam. Quarto actus q̇ habet oꝛdinationē rationis eſſē tialiter eſt gratia illius qui habet eā participati ue. ergo ſecūdus eſt potioꝛ pꝛimo. Antecedēs pꝛo batur. q: iudiciū pꝛacticuꝫ eſt gratia pꝛaxis ⁊ ſciē tia pꝛactica eſt gratia operis directi et hoc habꝫ. Ariſto. vi. ethicoꝝ tractatu vltimo electionē qui= dem. igitur rectam facit virtus/ quecūqꝫ aūt gra= tia illius nata ſunt fieri non ſunt virtutis ſed alte rius potentie ⁊ ſtatim poſt loquens de illis q̄ nata ſunt fieri gratia virtutis agit de demotica et pꝛu= dentia. pꝛopter hec motiua non michi videntur ra tiones beati Thome concludere quod intendit. ⁊ ideo aliter ad queſtionē reſpondendum eſt. Reſponſio auctoꝛis.

C ¶ Pꝛo quo ſit pꝛima cōcluſio. Humilitas eſt vir= tus potioꝛ virtutibus intellectualibus. Pꝛobatur omnis virtus qua immediate bene beateqꝫ viuitur eſt virtutibus intellectualibus potioꝛ. ſed humili= tate imediate bene beateqꝫ viuit̄. igitur. maioꝛ ptꝫ q: cū omnibus virtutibus intellectualibus. ⁊ acti bus eoꝝ ſtat nec bene nec beate viuere. ¶ Secun da concluſio. humilitas eſt potioꝛ iuſticia. Pꝛoba tur pꝛimo de iuſticia legali ratione ſupꝛapoſita cō tra tho. q: humilitas ſeq̇tur et facit vniuerſalioꝛē oꝛdinationē rationis q̄ꝫ iuſticia legalis ſicut dedu ctum eſt Secūdo pꝛobat̄ de iuſticia particulari q: magis et difficilius eſt vincere cupiditatem gloꝛie et exultationis q̄ꝫ opum et diuitiarū ſed ꝑ humili= tatem ſuperamus cupiditatē gloꝛie et exultatiōis per iuſticiam cupiditatē opū. vt patet per vniuer= ſos modos iuſticie cōmutatiue. igitur. maioꝛ ꝓba tur. q: gloꝛie et laudis appetitus eſt nobis magis ingenitus q̄ꝫ opū. Omnes eīm vt ait Cicero ſtudio laudis ducimur. Et pꝛimo de officiis pꝛomptioꝛes eſſe debemus ad noſtra pericula q̄ꝫ ad communia. dimicareqꝫ paratius de honoꝛe ⁊ gloꝛia; q̄ꝫ de cete ris commodis. et ſeq̇tur inuenti etiaꝫ multi ſunt q̇ non modo pecuniā ſed etiā vitam ꝓfundere ꝓ pa tria parati eſſent iidem gloꝛie iacturā ne minimā quidē facere vellent nec rep. quidē poſtulante/ fa= Cicero.

cilime aūt ad res iniuſtas impellitur vt aio quiſq̄ eſt altiſſimo et glorie cupiditate qūi locus eſt ſane lubricus ꝙ vix inuenitur q̄ laboribus ſuſceptis: periculis ꝙ additis non quaſi mercedem rerū geſtarum deſideret gloriā. Et ſi dicas ꝙ iuſticia particularis eſt etiā circa honores puta iuſticia diſtributiua ꝛ humilitas eſt etiā circa diuitias inq̄ꝫtum ſcꝫ homo per eas redditur amplioris precii

¶ Arguitur ſic et ſit ſecūda ratio ad concluſionē quecūq̄ꝫ virtutes ad eoſdē actus bonos impellunt et eoſdē malos reprimūt illa q̄ excellentiori modo impellit ad bonos et diſtrahit a malis eſt excellētior ſed humilitas multo excellentius hec facit q̄ꝫ iuſticia. igitur. minor probatur: qꝛ humilitas hoc liberius facit q̄ꝫ iuſticia/ qꝛ in iuſticia eſt alid̄ retrahens ab iniuria ſcꝫ ille cui aliter faciendo pateret iniuriā. Tum ſecūdo qꝛ humilis in dubiis cōtra ſe cenſet et ꝓ alio qd̄ non facit ſemp iuſticia immo in dubiis recurrere poteſt ad iudicē. Tertio ſi omnes eſſent vere humiles non eſſet opus iuſticie particulari nec cōmutatiua nec diſtributiua ſed ſi omnes eſſent iuſti adhuc opus eſſet humilitate. ergo hūilitas potior eſt iuſticia particulari Antecedēs ꝓbatur pro prima parte ſi oēs eſſent vere hūiles eſſꝫ in oibus contēptus rerū proſperarū rationi ꝓfor mis/ ſed ſi in omnibus eſſet talis contemptus non eſſet inordinata cupiditas earū/ ſi non eſſet inordinata cupiditas non eſſet opus iuſticia. ergo ſi oēs eſſent vere humiles non eſſet opus iuſticia. Secūda ꝓbatur qꝛ ſtat aliquē habere nolle alienū ꝛ tñ ita cupere et appreciari bona temporalia vt ꝓ eis cōſequendis magis ſe defaſtiget: q̄ꝫ pro cōſequendis bonis ſpiritualibus et hoc ꝓpter defectū vere humilitatis qꝛ credit talia bona eſſe maioris ꝓcii et excellentie q̄ꝫ ſint ſm veritatē. Quarto hūilitas cū iniuſticia ē melior q̄ꝫ iuſticia cū ſuperbia. ergo humilitas eſt melior q̄ꝫ iuſticia. cōſequentia iſta videtur tenere ex doctrina Ariſto. libro eleuthoꝝ de eligibilitate et fuga. Et añs probatur. Tū primo qꝛ publicanus qui iniuſticiā habuit cū humilitate iuſtificatus eſt Phariſeus aūt qui iuſticiā habuit cū ſuperbia reprobatus. Tū ſecundo ꝓbatur per

Argu. tho.

Criſo. ibidē dicentē ꝙ ſi mixta delictis humilitas tā facile currit vt iuſticiā ſuperbie coniunctā tranſeat ſi iuſticie coniunxeris eam qm̄ ibit: aſſiſtet ibi tribunali diuino in medio angeloꝝ. ¶ Ad hāc rationē reſpondet beatus Thomas ꝙ Criſoſtomus non ꝓfert humilitatē iuſticie cui ſupbia coniuncta eſt q̄ iam deſinit eſſe virtus ſicut econtrario peccatum ꝑ humilitatē remittitur. Sed hec ſolutio iudicio meo non ſatiſfacit. nā non videt̄ veriſimile ꝙ

cōtra tho.

vera iuſticia per aduentū ſuperbie deſinat eſſe iuſticia ſed beneverū ꝙ ſi actus aliquis obediendi legi habeat inanē gloriā ꝓ circunſtantia ille actus nec eſt nec vnq̄ꝫ fuit iuſticia loquendo de actu iuſticie qui ꝑ ſe eſt iuſticia. Quod ꝓbatur pono ꝙ aliquis habuerit multos veros actus iuſticia quib⁹ obediuit legi et nunc addat circūſtantiā ſuperbie vel extollat ſe ꝓpter illos act⁹. Arguo ſic aut nūc ita eſt ꝙ illi actus fuerunt cōformes recte rationi aut difformes. Si cōformes ſemp fuerunt act⁹ iuſticie. Si difformes nunq̄ꝫ fuerunt actus iuſticie. Tū ſecundo qꝛ hec ſolutio non videt̄ cōformis intentioni Criſo. qui in hoc intendit magis ꝓconijs humilitatē efferre que eſt magna laus humilitati ſi

Humilitas iuſticia potior.

excellat iuſticiā apparentē que potius eſt iniuſticia q̄ꝫ vera iuſticia. Tū etiam qꝛ ex hoc ꝙ hūilitas coniuncta peccato excedit ꝛ tranſit iuſticiā cōcludit ꝙ humilitas ſi fuerit cōiuncta iuſticie ipa aſſiſtet tribunali diuino in medio angeloꝝ vbi aſcenſum illū ad tribunal diuinum magis videtur attribuere humilitati q̄ꝫ iuſticie. Tertio qꝛ ſm Criſoſt. humilitas ibi non ꝑtranſit iuſticiā propter fragilitatem iuſticie ſed ꝓpter molem ꝛ tumorē ſuperbie ergo Criſo. non intendit ibi loqui de iuſticia q̄ propter ſuperbiā coniunctā deſinit eſſe iuſticia. Antecedens probatur ꝑ Criſoſto. ibidē geminas binas michi accōmodes. Alterā quidā iuſticie et ſupbie Alterā vero peccati et humilitatis ꝛ videbis peccatum ꝑuertens iuſticiā non ꝓprijs ſed humilitatis vincere viribus. Aliud vero par videbis deuictum non fragilitate iuſticie ſed mole ꝛ tumore ſuperbie. Tū quarto humilitatis vincit ſuperbiam/ ſupbia vincit iuſticiā. ergo humilitas vincit iuſticiam et ꝑ conſequens eſt potior. cōſequentia nota eſt. et partes antecedētis ex auctoritate allegata patent. Ideo aliter reſpondetur ad rationē negādo conſequentiā et ad probationē reſpondetur ꝙ regula Ari. tenet in oppoſitis contradictorie ꝛ nō in oppoſitis cōtrarie. Hec ſolutio ſupra poſita eſt ſed tamen potius eſt fuga q̄ꝫ ſolutio qꝛ ſi aſſumeret̄ contradictoria ꝓ contrariis curret argumentum humilitas em̄ cū carentia iuſticie eſt melior q̄ꝫ iuſticia cū carentia humilitatis. ergo humilitas eſt melior q̄ꝫ iuſticia. cōſequentia eſt nota et añs pro vtraq̄ꝫ parte probatur per ea q̄ dicta ſunt in tertia ratione ad concluſionē. ¶ Tertia cōcluſio. humilitas eſt virtus potior aliis virtutibus moralib⁹ patientia. ꝓbatur hoc ex multis auctoritatibus Ciceronis q̄ ſuperius cū de paciētia agebatur inducte ſunt in quibus Cicero laudat rerū proſperarū contemptū quē maxime facit humilitas. Secūdo illa virtus q̄ vniuerſalius ꝛ ꝑfectius facit nos eſſe participes ordinationis rationis eſt virtus perfectior ſed humilitas eſt hmōi vt patuit concluſione ſecūda. Tertio iuſticia eſt ꝑfectior aliis virtutib⁹ moralibus ſed humilitas eſt ꝑfectior iuſticia. igit̄ ꝙ ſi quis diceret vel tēperantiā vel aliquā aliā virtutem eſſe ꝑfectiorem hūilitate poſſunt faciliter induci rationes q̄ ſecunda cōcluſione de iuſticia inducte ſunt. ¶ Quarto ꝓbatur per Augu. libro de verbis dñi dicentē: cogitat magnā fabricā cōſtruere celſitudinis de fundamento prius cogita humilitatis. Ex qua auctoritate ſic arguit̄ humilitas eſt fundamentū ceterarū virtutū ergo eſt ceteris potior. Ad hanc reſpōdet beatus Thomas ꝙ illd̄ dicitur fundamentū virtutū quod eſt primū in acquiſitione virtutū. Aliquid autē dicit̄ eſſe primū dupliciter. Uno modo per modū remouentis prohibens et ſic humilitas primū locū tenet inq̄ꝫtum excellit ſuperbiā cui deus reſiſtit/ ſm illud de⁹ ſuperbis reſiſtit/ humilibus aūt dat gratiā. Aliomodo aliquid dicitur primū directe ꝑ quod ſcꝫ iaꝫ ad deum attingitur et ſic fides primū locuꝫ tenet ſm illud apoſtoli ad heb. xi. accedentē ad deū oportꝫ credere hec ſolutio nō euacuat rationē. primo qꝛ concluſio non cōparat humilitatē niſi ad alias virtutes morales. fides aūt non eſt virtus moralis et ideo bene dicit apoſtolus Accedentē ad deū quod intelligendum eſt de acceſſu ꝑ actum meritorium.

Solutio doctoris.

Humilitas potior.

¶ Secundo arguitur principaliter cõtra opinionem in hoc quod dicit ꝙ humilitas non eſt fundamentũ virtutũ niſi qꝛ remouet ꝓhibens. Pro quo ſupponiẗ ꝙ humilitas mediat inter viciũ ſuꝑhabũdantie et viciũ in defectu. Tũc arguiẗ ſic quociẽſcũq; aliquibus duobus cõuenit vna ratio fundamenti ⁊ ꝓpter illam rõem vnũ eoꝝ nõ eſt fũdamentũ nec aliud. ſed remouere ꝓhibens acquiſitionẽ virtutũ ſcꝫ ſuꝑbiam conuenit ita bene vicio oppoſito humilitati ſecundũ defectum ſicut humilitati qꝛ illd viciũ contrariatur ſuperbie ⁊ ꝓpter illam rationẽ vicium illud non dicitur fundamentum virtutum. ergo nec propter illã rationẽ humilitas dicitur virtutum fundamentũ. ¶ Tertio illud quod inclinat in actus omniũ virtutũ eſt poſitiue et directe fundamentũ virtutũ et non tantũ qꝛ remouet prohibens ſed humilitas inclinat mediante actu ſuo elicito in actus omnium virtutum. igitur. maioꝛ eſt certa et minoꝛ ꝓbatur qꝛ contemptus rerũ proſperarum et ſui inclinat ad iniuſticiã: in manſuetudinem: in liberalitatẽ. ⁊ ſic de omnibus alijs. nam q̇ traſcitur: ꝓpter paruipenſionẽ traſcitur immediate: qꝛ nimis appreciatur rem in qua paruipẽſus eſt et q̇ non elargitur cui opoꝛtet et qñ opoꝛtet: ideo non elargitur qꝛ nimis appreciatur pecuniã / ⁊ hoc ſuppoſita rectitudine rationis. Quinto probatur cõcluſio: illa virtus cui magis debetur p̄mium eſt omniũ maioꝛ. ſed humilitati maius debetur p̄miũ qꝛ qui ſe exultat humiliabitur. vt dicitur Luc. xiiii. ¶ Ad hanc rationẽ reſpõdet beatus Thomas ꝙ humilitati ꝓmittitur exaltatio non qꝛ ipſa ſola eã mereatur. ſed qꝛ eius eſt propꝛiũ contẽpnere ſublimitatẽ terrenã. Ex hac ſolutione videẗ manifeſte concludi intentũ nã illa virtus que ſibi appꝛopꝛiat maximũ premiũ eſt maxima virtus: ſed humilitas appꝛopꝛiat ſibi maximũ premiũ, ſcꝫ exaltationem igitur. Secundo virtuti cui cõuenit excellẽtiſſimꝰ actus illa eſt maxima virtus: ſed inter omnes virtutes moꝛales humilitati conuenit excellẽtiſſimꝰ actus. igitur. minoꝛ patet qꝛ vt dicit ⁊ bene humilitati conuenit contẽpnere ſublimitatẽ terrenã qui contemptus videtur actus excellentiſſimus inter actus virtutũ moꝛaliũ. Sexto virtus illa quam xp̄s maxime nobis imitandã ꝓpoſuit eſt maxime inter virtutes moꝛales: ſed xp̄s maxime nobis ꝓpoſuit humilitatẽ imitandã. igitur. minoꝛ ꝓbatur ꝑ Au. libꝛo de vera religione dicentem ꝙ tota vita xp̄i in terris per hominẽ quã ſuſcipere dignatus eſt diſciplina moꝛum fuit precipue humilitatẽ ſuã imitandam ꝓpoſuit dicẽs Mathei. xi. Diſcite a me quia mitis ſum et humilis coꝛde. Secundo ꝓbatur per illud Grego. in paſtoꝛali argumentũ redemptiõis noſtre inuenta eſt humilitas dei. ¶ Ad hanc rationem beatus Thomas ꝙ xp̄s humilitatẽ ſuã maxime imitandam propoſuit non qꝛ ipſa immediate faciat liberũ acceſſum ad ſpiritualia et diuina bona ſed qꝛ remouet impedimentũ hmõi acceſſus. ſ. exterioꝛem celſitudinẽ cuius ipſa eſt contẽptiua / ⁊ ita ipſa non eſt niſi ſicut diſpoſitio ad ꝑfectionem vere excellentie. Sed iſta ſolutio refutaẗ ſicut precedentes / argumentũ eñ concludit ꝙ ſaltem hũilitas eſt ꝑfectioꝛ alijs virtutibus moꝛalibus. Tũ etiam qꝛ contẽptus celſitudinis terrene eſt actus maxime excellens inter actus virtutũ moꝛaliũ de quibus loq̇tur concluſio. ¶ Sed contra p̄dicta arguitur. Et primo contra illud quod dictũ eſt ꝙ ratio concludens virtutes intellectuales eſſe potiores humilitate non eſt ſufficiens. Arguitur primo omnis virtus tanto eſt excellentioꝛ q̃to ꝑfectius habet oꝛdinationẽ rationis ſed virtutes itellectuales ꝑfectius habent oꝛdinationẽ rationis q̃ moꝛales. igitur. Maioꝛ eſt nota qꝛ bonũ et ꝑfectio virtutis conſiſtit in oꝛdinatione rationis. Minoꝛ probatur: q̇cquid habet eſſentialiter oꝛdinationẽ rationis habet eã perfectius q̃ illud qđ habet eã participatiue. ſed virtus intellectualis habꝫ oꝛdinationẽ rationis eſſẽtialiter ⁊ virtutes moꝛales non habent eã niſi participatiue. igiẗ. Prima ꝑs aſſumpti ꝓbatur qđ habet oꝛdinationem rationis eſſentialiter ſemꝑ habet eã et ſemꝑ oꝛdinatũ / qđ vero habet eã participatiue non ſemꝑ habet eam nec ſemꝑ eſt oꝛdinatũ. igitur. ¶ Ad hanc rationẽ reſpondeẗ. Pro qua eſt aduertendũ ꝙ ſm Ari. in ſexto ethicoꝝ opoꝛtet rationẽ veram eſſe et appetitum rectũ ſi electio debeat eſſe ſtudioſa et eadẽ hanc quidẽ dicere hunc aũt proſequi ⁊ paulopoſt propter quod neq; ſine intellectu et mente et neq; ſine moꝛali habitu electio bona. vnde oꝛdiatio rationis eſt actus virtutis quo dictatur de agendo vel fugiendo habitus intellectualis inclinat ad oꝛdinationem rationis faciendã. i. ad vere dictãdũ de agendo vel fugiendo: Actꝰ moꝛalis inclinat ad confoꝛmandũ ſe hmõi oꝛdinationi. i. ad ꝓſequendum qđ dictatur eſſe proſequendũ et fugiendũ qđ dictatur eſſe fugiendũ: et ſtat ꝙ oꝛdinatio ipſa ſit vera et tñ non ſit bona bonitate moꝛis qꝛ electio mediante qua imperaẗ eſt vicioſa: aut ratiõe finis aut ratione alicuius alterius circunſtantie / ⁊ quia inter omnes bonitates actuũ bonitas moꝛalis eſt excellentioꝛ qꝛ cũ ea non ſtat culpa que eſt ſummũ malũ. ideo bonitas appetitꝰ eſt ſimpliciter melioꝛ q̃ bonitas intellectiue partis q̇ non eſt aliud q̃ veritas. ¶ Ad rationẽ ergo reſpondeẗ ꝙ aliquid dꝛ habere oꝛdinationẽ rationis dupliciter. Vno modo tanq̃ dictamen verũ Secũdo modo tanq̃ proſecutionẽ aut fugã / primo modo habet eã / pꝛio intellectus ſcꝫ mẽtalis cõceptio / ſecũdo vox / tertio ſcriptura. ſecũdo modo habet eã et primo actꝰ voluntatis / ſecundo actus aliarũ potentiarum ſiue appetiuus ſenſitiui ſiue intellectus qui mediante actu voluntatis cõfoꝛmi põt eſſe confoꝛmis dictamini eiuſdem intellectus. Dico ergo ꝙ ſimpliciter loquendo ꝑfectius eſt habere oꝛdinationẽ ratiõis tanq̃ proſecutionẽ vel fugã q̃ habere eã tanq̃ veram. et ideo concedo maioꝛẽ et nego minoꝛẽ ⁊ ad probationẽ dico ꝙ bonũ et ꝑfectio virtutis intellectualis ſm ꝙ hmõi conſiſtit in oꝛdinatione habendo eam ſm ꝙ vera ⁊ virtutis moꝛalis habendo eã ſm confoꝛmitatẽ proſecutionis aut fuge ſimpliciẗ aut dico ꝙ conſiſtit in oꝛdinatione rationis habẽdo eam ſm confoꝛmitatẽ proſecutionis aut fuge. Et ad probationẽ minoꝛis cõcedo primã partem aſſumpti de eo q̇ habet eam ſm q̃ proſecutio aut fuga et hoc modo habet eam per ſe ⁊ eſſentialiter electio primõ et ꝑ ſe bona. Et ad ſecundã partem dico ꝙ virtus intellectualis habet oꝛdinationẽ rationis vt verã eſſentialiter aut magis propꝛie ipſa eſt oꝛdinatio rationis ſed nõ habet eã vt ꝓſecutionem aut fugã niſi participatiue et mediante virtute moꝛali aut actu eius Ad probationẽ prime par

Argumentum thome vt ſupra.

Rõ thome vbi ſupra.

Solutio.

Oꝛdinatio rationis. Ecce in q̇

conſiſtit oꝛdinatio rationis.

tis aſſumpti cū dicitur quod habet ordinationem
rationis eſſentialiter ſemꝑ habet eam nego iſtam
qꝛ non accipitur ibi habere eſſentialiter pro habe
re in primo modo dicendi ꝑ ſe/ ſed pro habere a ſe
et non ab alio quomodo oratio mentalis dicit̃ ha
bereveritatē a ſe.i.non mediante alia orationeve
ra et vocalis ⁊ ſcripta dicit̃ habere participatiue
conſtat aūt ꝙ eadē ordinatio rationis q̄ nunc eſt
vera ꝑ mutationem rei fiet falſa ⁊vlterius dicovt
iam dictū eſt ꝙ electio non habet ordinationē ra=
tionisparticipatiue.i.electio non eſt ordinata pro
ſecutio ratione alicuius alterius actus qui prius
eſt ordinata proſecutio ſed ipſa per ſe eſt ordinata
ꝓſecutio et omnis alius actus ſiue appetitus ſiue
intellectus qui eſt ordinata ꝓſecutio ꝑ eam habet
ꝙ ſit ordinata ꝓſecutio/ immo electio primo ⁊ per
ſe bona minus mobiliter ſed habet ad eſſe ordina=
tum q̄ꝫ cōceptio mentalis/ qđ eget longiori decla
ratione quā deo dāte faciemus cū agemus de acti
bus ꝑ ſe et primo bonis et malis. ¶ Rationes que
ſtionis ſatis ſolute ſunt dictis.

Queritur. Utrum ſint
xii. gradus humilitatis? ¶ Arguitur ꝙ
non: qꝛ ſm Ari. in. vij. ſunt tantum tres
gradus virtutis: ergo cū humilitas ſit
virtus: ipſa in tres et non in duodecim diſtinguen
da eſt. ¶ In oppoſitū arguitur auctoritate beati
Benedicti in regula ſua. xii. gradus humilitatis

Btūs benedictus.

ponentis. ¶ Notandū eſt ꝙ ſicut ſupradictum eſt
humilitas ſpecies eſt magnanimitatis nec poteſt
eſſe ꝑfecta niſi in eo cuius animus iaꝫ ſuꝑ terrena
poſitus eſt et ideo verus ⁊ ꝓprius actus volunta
tis eſt volitio vel deſideriū vel ꝓſecutio coꝝ q̄ ve=
re hominē dignū magnisreddunt ex quo ſtatim ſe
quitur contēptus terrenoꝝ bonoꝝ que nonvere di
gnificant et deſideriū ac proſecutio bonorū ſpiri=
tualium q̄vere dignificant hominē ex quo etiam ſe
quitur concēptusvel appreciatio ſui ſm p̄ſentiam
vel carentiā bonoꝝ ſpiritualiū et rara ac tenuiſſi=
ma appreciatio ſm preſentiā bonorū temporaliū.

Tres gradus humilitatis

et ideo ſeruando modū Ari. hūilitas pōt diuidi in
tres gradus: in humilitatē ſm cōtinentiā in humi
litatē ſm tēperantiā ⁊ humilitatē heroicā. Humi=
litas ſm cōtinentiā diuidit̃ in duas ſcꝫ in humilita

Humilitas ſm cōtinentim.

tem ſm continentiā ꝓprie dictā et humilitatē ſm
ꝑſeuerantiā humilitas ſm cōtinentiā eſt qua quis
vincit paſſiōes delectationū inſurgentiū ⁊ īpedire
intentiū opus hūilitatis q̄ tñ paſſiones hmōi ſunt
vt eos hoies ſuꝑant frequēter. Hūilitas ſm perſe

Humilitas ſm perſeuerantiam.

uerantiā eſt qua q̇s paſſionestriſticiarū intēdētes
impedire opus hūilitatis vincit ⁊ opus hūilitatis
ꝑficit que tñ paſſiones hmōi ſunt vt hoies eas vin
cant frequēter. hūilitas ſm temperantiā eſt q̄ tam

humilitas ſm temperantiam.

ꝑfecta eſt ꝓpter longū vſum et exercitiū vt nullis
iam paſſionibus quas hoīes frequēter ſuꝑant nec
delectationibꝰ nec triſticiis impugnet̃ Humilitas

Humilitas heroica.

heroica eſt qua q̇s opus illud humilitatis exeq̇tur
qđ autē ex natura opis aut ex circunſtantia eſt ſu
pra cōmunē hoīm facultatē. Exemplū primi vt ſi
hūilis temptetur ad exultationē immoderatam vt
ꝓmoueatur vel diuitiis habundet ⁊ frequenter vin
cat hmōi temptationē acquirit humilitatē ſꝫ gra
dum cōtinentie. Exemplū ſecūdi vt ſi hūilis tem=
ptetur ad exultationē qꝛ laborioſum eſt ⁊ moleſtū
omnibus ſubiici vel obedire obſeq̇ ac familiari tūc
erit hūilitas ſm ꝑſeuerantiā frequenter vincendo
Exemplū tercii vt cū quis ita in operibꝰ hmōi hu
militatis ita exercet̃ vt frangat impetus paſſionū
et ita debilitet eas vt nō amplius notabiliter īſur
gant. Exemplū quarti vt cū quis excellēs gradꝰ
ſcientia dignitate et omni genere virtutis ſe velit
omniū infimū gerere et deſerit dignitatē ipſaꝫ nō
qꝛ moleſtum ſit ei exercitiū vel occultatio circa di
gnitates ſed vt ꝑ humilitatē ſe vere omnibus ſub
iiciat quod ſi fiat rationabiliter erit opus ſupra cō
munem facultatē hominū ratione circunſtātie per
ſone. ¶ Notandū vlterius ꝙ doctores ſacri q̇ ma=
xime humilitati ſtuduerunt aſſignant gradus hu=
militatis ex aliquibus. Uno modo ꝑ comparatio=
nem ad ſigna exteriora. Secūdo modo per cōpa=
rationē ad delectationes retrahentes ab operibꝰ
humilitatis dehortando ab eis. ¶ Tertio modo ꝑ
comparationē ad triſticias retrahentes ab operi
bus humilitatis hortādo ad eas. ¶ Quarto ꝑ cō
parationes ad aliquos actus excellentes ad quos
inclinat mediante actu ſuo humilitas vel etiā per
quos ipſa cōſeruatur. et ſm hoc Benedictus po=
nit in regula ſua. xii. gradus hūilitatis. Primꝰ eſt
corde ⁊ ſemꝑ humilitatē oſtendere defixis in terrā
oculis nā q̄uis humilitas habeat̃ in corde ſi tamē
oculus vel alia pars ſuperbie exigatur vocabitur
in periculū cordis humilitas et maxime ſi hoc fre
quenter fiat. Et iſte gradus ꝑtinet ad ſigna exte=
riora humilitatis. Secūdus vt pauca verba ⁊ nō 2. gradus.
clamoroſa voce loquat̃ aliquis/ ⁊ iſte gradus etiā
ꝑtinet ad ſigna exteriora. nā paucitas verboꝝ et
ſubmiſſus ſermo ſignū eſt ꝙ quis hūiliter de ſe ſen
tit et auditores multū appreciatur. Tertius eſt vt
non ſit facilis in riſum/ facilitas eñ riſus ſignū eſt 3. gradus.
inepte leticie q̄ cadere nō pōt in eo q̇ habet ꝑfectū
contemptū ſui. Quartus eſt taciturnitas vſq꜔ ad 4. gradus
interrogationē nā precipitatio locutionis vel re=
ſponſionis ſignū eſt arrogantie: ⁊ ecōtra taciturni 5. gradus.
tas moderata hūilitatis ſignū eſt. Quintus eſt te
nere ⁊ obſeruare qđ hꝫ cōmunis monaſterii regu=
la et ad hoc inclinat hūilitas aut tanq̄ꝫ in propriū
actum qꝛ facit hominē ſubditū legi aut mediāte ꝓ
prio actu qꝛ per eā fit vt plus eſtimemus de legiſla
tore q̄ꝫ de nobiſipſis et ꝑ ꝯñs ꝙ nos regule et legi 6. gradus.
totaliter ſubdamus. Sextꝰ eſt credere ⁊ ꝓnūciare
ſe oībus viliorē. quod cōtingit multipliciter. Uno
modo qꝛ nullus eſt q̄tuncūq꜔ imꝑfectus qui non i
aliquo nos ſuꝑet ꝙ in rei veritate frequenter con
tingit. Secūdo modo potes cōtingere comparan
do nos ad eos de quibus probabiliter dubium eſt
vtrū ipſi nos vel nos ipſos excedamꝰ. Tertio mo
do comparādo nos vniuerſaliter ad oēs non ſolū
ſecundum aliquid vnū in quo vel ab illo vel ab iſto
ſuperamur/ ſed etiam quo ad excellentiam ſimpli=
ter aut ꝓpter auxilia que habuimus in conſequē=
do perfectiones quas habemus ⁊ quibus illi caru
erunt aut propter impedimenta que ipi habuerūt
et quibus caruimus aut propter carentiam multo
rum bonoꝝ que dubitamus eos habere et ſcimus
nobis deeſſe aut propter p̄ſentiam multoꝝ maloꝝ
pene que ſcimus eis ineſſe et nobis non ineſſe. ver
bi gratia ego ſum caſtus ⁊ ille eſt libidini datꝰ ego
tamen non propter hoc me etiam in caſtitate ex/
cellentiorem putabo. Tum quia ſcio ꝙ paucos

ſtimulos libidinis paſſus ſum. ille vero fortiſſimos et frequentiſſimos. Tū quia ſcio me habuiſſe multos cohibentes in me luxur iam illū vero habuiſſe multos excitantes. Tum quia ille frequentē diſplicentiam de luxuria ſua patitur ego nō. Tum quia propter eam frequēter exigitur in deum ⁊ veniam clamat et contēnit et deteſtatur ſeipſum et vitam ſuā: ego aūt non. Tū qꝛ nec tam diligenter laudo deū propter conceſſam caſtitatē ꝙ diligenter contēnit ſe propter luxuriā. Tum qꝛ ego video eū affectum multis penis q̄ forte ſibi infliguntur propter luxuriā ſuā ego aūt non ſum cōſimilibus affectus propter has et multas alias rationes ego poſſum eſtimare me viliorē altero etiā in illo in quo omnibus certū eſt eum eſſe a me ſuperatum. ꝙ aūt dixi de adiumētis ⁊ impedimētis intelligo tā de extrinſecis ꝙ de intrinſecis. Septimus eſt ad oia indignum ſe et inutilē confiteri. nā vere humilis ſcit ⁊ cognoſcit ꝙ omnis bona operatio ſua a deo depēdet non tm̄ ſicut a generali et cōmuni omniū cauſa verū etiā ſicut a ſpecialiter adiuuante ſcit preterea ſe ita deo in omni bono et omni conatu ſubordinatū vt nichil poſſit in eo ꝑmanere niſi eo conſeruante nichil etiā poſſit conari niſi eo auxiliāte quicūq₃ enī vere et ꝑfecte ſe ſummittit deo qđ primum eſt in humilitate ille ſe ad omnia indignū ⁊ inutilem cōfiteri habet. Octauus eſt cōfeſſio peccatorum nā vere humilis ſcit ꝙ vera appreciatio ⁊ valor creature rationalis conſiſtit in copia bonorum ſpiritualiū et carentia viciorꝝ. econtra aūt vera vilitas in ꝑſentia peccatorꝝ et carentia bonorꝝ ſpiritualium et qꝛ vt dictū eſt vere humilis eſt verā appreciationē et dignitatē appetere et verā vilitatē aſpernari ideo vt careat peccatis et vilis eſſe deſinat inclinatur ab humilitate mediāte actu eius elicito peccata confiteri/ ꝙ tuncūq₃ enim firmiter ego volo deſinere eſſe vilis et eſſe appreciand⁹ tm̄ firmiter ego volo ꝑ confeſſionem exſpuere peccata ex quibus oriebatur vilitas et indignitas mea. Nonus eſt ꝑ obedientia in duris et aſperis patiētiam amplecti/ qꝛ eīn obediētia in duris et aſperis patientiā amplecti/ qꝛ eīn obedientia vt plurimū eſt in difficilibus q̄ propter moleſtiā retrahunt ab actu obedientie/ ideo ſuademur amplecti patientiam contra durorꝝ ⁊ aſperorꝝ moleſtiā/ ⁊ iſte act⁹ ꝙ diu remanet impetus ⁊ inſultus moleſtie⁊ aſperitatis contra bonū obedientie ꝑtinet ad humilitatem ſm perſeuerantiā quando vero diuturna victoria ita confracta eſt harū paſſionum vis vt nō plus notabiliter contra rationē inſurgant tūc op⁹ illđ humilitatis ꝑtinebit ad humilitatē ſm gradū temperantie. Decimus eſt vt cū obedientia ſe ſubdat maiori ita ſc₃ ꝙ velit ſibi obtemperare ⁊ obedire in omnibus que nec ſcit nec ſcire tenet̄ eē iniqua aut ex natura actus aut ratione alicuius circunſtātie. Quod eīn quis ſubmittat ſe omnino voluntati alterius hoc maxime ꝓuenit ex hoc ꝙ quis ſe parum appreciatur et multū contēpnit. Et iſte actus ꝑtinet ad humilitatem ſm temperantiā aut ſm perſeuerantiā modo nunc ante expreſſorꝝ poſſibile eſt ꝙ ratione circūſtantie pertinebit ad humilitatem heroicā vtputa ſi circunſtantia aliqua in actu obedientie poneretur talis ꝙ reddet actum tam difficilē vt eſſet ſupra cōmunem hominū facultatem. Undecimus eſt vt voluntatē propriā nō delectetur implere. Iſte act⁹ videtur pendere ex precedenti. nā qui ita ſe parū appreciatur vt ſe maiori ſubiiciat per obedientiā deſinit. velle adimplere propriā voluntatē et ꝑ conſequens talis non delectatur in adimplendo propriā voluntatē/ et videt̄ ꝙ per hunc gradū faciliter erigi poſſit humilitas ad gradū temperantie qꝛ quanto minus quis delectatur in adimplendo ꝓpriā voluntatē tāto magis ſine difficultate ſe ſubmittit ꝑ obedientiā voluntati alterius. ad verificandū aūt iſtā non delector in adimplendo ꝓpriā voluntatem non exigitur ꝙ ego habeā propriā voluntatē ⁊ ꝙ ego adimpleam eam/ ſed hmōi adimpletio non fit michi cauſa delectatiōis. Sed dico ꝙ illa negatiua h₃ tres cauſas veritatis quarum quelibet ſufficit reddere eam veram. Prima eſt que dicta eſt. Secunda eſt ꝙ habeam ꝓpriā voluntatē: ſed tantū ego non adipleo eam: ⁊ ideo non delector in ea adimplēda. Tertia eſt ꝙ nō habeo propriā voluntatē: ideo nec impleo propriā voluntatē nec in ea implenda delector/ et hoc eſt potius in humilitate: quintus gradus ⁊ excellētius: primū vero imꝑfectius. Et ideo iſte gradus ſm potiſſimā eius portionē eſt ita ſe ſubmittere in rebus agēdis alteri vt nichil ex nobiſipſis velimus deinde ſi aliquid velimus ex nobiſipſis non tamen id velimus volitione imperatiua executionis id tm̄ exequendo potius triſtemur ꝙ non voluntatem noſtrā in hac re ſuperiori ſubmittim⁹ ꝙ delectemur ꝙ voluntatē propriā adimplemus ⁊ hoc tertiū non puto ad humilitatē pertinere maxime ſi veriſimile eſſet ꝙ voluntas noſtra non eſſet voluntas ſuperioris. Aut ꝙuis ad ipſum fuiſſet voliturus ſuperior non vult tm̄ ꝙ ex inconſulto et ex nobiſipſis velimus. Duodecimus gradus vt deū timeat et memor ſit omniū que ꝑcepit/ per hūc aūt gradū humilis ſe totaliter ſubmittit deo ⁊ mandatis eius tam perfecte vt nullomodo ea ꝑterire vel tranſgredi velit/ et q̄ varius eſt timor ſc₃ ſeruilis⁊ filialis/ ⁊ filialis eſt multo perfectior ꝙ ſeuilis imo ſeruilis imperfectus eſt licet iter ꝑbeat ad filiale₃ ideo in hoc gradu duodecimo poſſunt duo gradus ſubdiſtingui vnus eſt quo humilis timet deū ⁊ memor eſt mandatorꝝ eius ꝓpter ſupplicia que cōminatus eſt tranſgrediētibus mandata eius. ali⁹ quo timet deū timore filiali et memor eſt mandatorum eius ita ꝙ ꝑ fecte vult adimplerere ea non propter timorem pene ſed propter timorē offenſe hoc ē nō vult omnino offendere eū nec amicitia ei⁹ fruſtrari. Anſelmus libro de ſimilitudinibus ponit ſepte₃ gradus humilitatis. Primus eſt contēptilem ſe eē cognoſcere hoc eſt cognoſcere ſe eſſe in multis defectuoſum et hic eſt proprius actus humilitatis. Hic aūt defectus cōtingit multipliciter/ aut propter defectum bonorꝝ/ aut ꝓpter malū vſum eorū/ aut ꝓpter inſufficientiā boni vſus/ aut ꝓpter mala q̄bus inuoluimur ſiue ſint mala pene/ ſiue mala culpe. Secundus eſt de hoc dolore. dixi eīn ſupra ꝙ non tantū ad humilitatē pertinet cognoſcere vilitatem ſuā ſed etiā appetere verā dignificatione₃ et appreciationē que impeditur ꝑ defectus vilitatem et contēptibilitatē in nobis qui autē appetit verā appreciationē et cognoſcit ſe eſſe vilē et contentibilem dolet de hmōi vilitate ſua. Et iſte dolor eſt nolitio vilitatis et contēptibilitatis q̄ ineſt vel triſtitia inde cauſata. Tertius vilitatē et contem

Nota. M

12. gradus O

Duo grad⁹ timoris filialis.

Septē gradus hūilitatis ſm anſelmum.

ptibilitatem ſuã confiteri vbi non accipit cõfeſſio
vt eſt pars penitentie ſed accipit confeſſio ꝓvoca
li aſſertione huius modi vilitatis ꝙ cõtingere põt
dupliciter. vnomodo vbi defect⁹ particulariter eſt
publice notus et tũc humilis põt confiteri vilitatẽ
ſuam. aliomodo vbi defectus nõ eſt publice notus
ſed eſt ſecretus ⁊ occultus: et tunc nõ videtur hũi
litas inclinare ad confeſſionẽ propriã vilitatis. id
eſt ad confeſſionẽ defectus ſecreti ⁊ occulti niſi in
caſu in quo vocaret ad adminiſtrationẽ aliquã ge
rendã cuius iſte defectus eſſet notabiliter impedi
tiuus et nõ poſſet alio modo reiicere a ſe hmõi ad
miniſtrationẽ niſi ꝑ confeſſionẽ defectus occulti.
Aliomodo poteſt fieri cõfeſſio nõ propria ſed com
munis nichil ſcʒ ſignificando particulariter de de
fectu ſuo ſed cõmuniter fatendo ſcʒ ſe eſſe vilem ⁊
contemptibilẽ perſonã/ et ad hanc confeſſionẽ be=
ne inclinat humilitas. ꝙ ꝓbatur ſic vera hũilitas
inclinat habentẽ ipſam non ſolũ ad hoc ꝙ non ap
precietur ſe ſed etiã ad hoc ꝙ alii non apprecient
eum pluſꝗ dignũ eſt ſed ſi non cõfiteatur vilitatẽ
ſuam alii appreciabũtur eũ pluſꝗ dignũ eſt/ cũ co
gnoſcant multa laudabilia eſſe in eo et ignorabũt
vilitatẽ et defectum facientẽ diminutionẽ in ꝓcio
4. gradus vero eius. Quartus gradus eſt ꝑſuadere hoc vt
alii velint credere. Iſte gradus fundat in ratione
nuper adducta quid eñ ꝓdeſſet dicere et cõfitere
aliis vilitatẽ ſuam niſi ipſi credant q: talis eſt ſi ei
nõ crederent nõ minus eũ appreciarent/ ꝑ hoc eñ
ꝙ cõfitetur ita eſſe et ſuadet declarat manifeſte ꝙ
non vult magis appreciari ꝗ dignũ eſt. Quintus
5. gradus. vt patienter ſuſtineat hec dici vere humilis habet
contempnere ꝓſpera et ſm Ari. in. iiii. ethicorum
magnanimus nõ curat de opinione hominum ſed
magis de veritate ⁊ ideo humilis q̇ eſt vere magna
nimus vult ꝙ cognoſcatur vilitas ſua et ꝙ etiã di=
catur/ eſt ⁊ alia ratio q: ꝑ hoc ꝙ vilitas ſua credit
et dicitur ipſe magis mouet a ſe vilitatẽ reiicere ⁊
contraria dignitate ꝑficere. Sextus eſt vt patiat
6. gradus. ſe contẽptibiliter tractari. Nã vere humili placet
ꝙ tractetur eodẽmodo quo iudicat ſe eſſe dignum
tractari/ ſed vere humilis ſe iudicat contemptibi=
lem ⁊ eſſe tractandũ contẽptibiliter: ergo vere hu
milis debet pati ſe contẽptibiliter tractari. Eſt et
alia omniũ iſtoꝝ ratio vere humilis ſcʒ ꝑ publica=
tionẽ ſue vilitatis et per vilẽ tractionem ſui ipſe fit
minus vilis: ſed vt iam dictũ eſt vere humilis dolet
de vilitate ſua ⁊ quantũ poteſt nititur vt indies fit
7. gradus. minus vilis. igit. Septimus vt hoc amet. nã per=
fecte humilis amat illud maxime quo petit ſua vi=
litas: ſed ꝑ tollerantiã equanimẽ tractationis vi=
lis per publicationẽ ſue vilitatis diminuit et tãdẽ
perit ſua vilitas. ergo vere humilis debet amare ⁊
deſiderare ꝙ contẽptibiliter tractetur. hi aũt gra
dus ſe habent ſm impfectum ⁊ perfectũ. Imperfe
ctus eñ gradus eſt cognoſcere vilitatẽ ſuã: deide
Grad⁹ imperfectus. dolere de vilitate ſua: tertio hoc confiteri: quarto
ꝑſuadere vt credatur/ quinto patiẽter ſuſtinere vt
dicatur/ ſexto pati cõtẽptibiliter ſe tractari/ ſepti
mo hoc deſiderare et amare. Iſti aũt gradus non
videtur egredi a natura et cõditione ꝓprii actus
humilitatis ſicut multi prioꝝ et quidẽ eoꝝ ꝑtinẽt
ad humilitatẽ ſm continentiã. alii ad humilitatem
ſm perſeuerantiã et hoc in impfectis. in perfectis
vero ad humilitatẽ ſm gradũ temperãtie. alij aſſi
gnant tres gradus. primus eſt ſubdere ſe maiori ⁊
non ꝓferre ſe equali quã humilitatẽ dicũt eſſe ſuffi
cientem. ſecundus eſt ſubdere ſe equali nec ꝓferre
ſe minori et hec dicitur habundãs. tertius eſt ſub=
dere ſe minori in quo eſt omnis iuſticia/ et hec ha=
bet gloſa Mathei. iii. Iſti tres gradus continent
ſeptem ꝓcedentes. nã qui ſe ſubdit maiori quod fit
ꝑ primum et equali quod fit ſecundũ et minori qđ
fit per tertiũ ſubdit ſe cõtẽptibilẽ exiſtimat et hoc
confitetur et ꝑſuadet vt credatur nõ tantũ verbis
ſed etiã actibus ſubiectionis et obedientie et non
ſolũ patienter ſuſtinet hoc dici ſed etiã operib⁹ di
cta alioꝝ cõprobat patitur ſe cõtẽptibiliter tra=
ctari et amat q: ſemetipſum ſubdit et ſubicit mio
ri quod ad tractationẽ cõtemptibilem pertinet et
dolet ſe eſſe contemptibilẽ q: vt dictũ eſt vere hu=
milis amat cõtemptibiliter tractari eo ꝙ quo ma
gis contẽptibiliter tractatur eo magis deperit cõ
temptibilitas ſua et vere dignior efficitur. Iſti tñ
tres gradus non tã diſtincte explicãt ea que expli
cantur per ſeptẽ gradus ꝓcedentes/ ſed verbis cõ
munioribus et magis cõfuſis. Similiter per duo=
decim gradus priores explicantur aliqua ſigna ex
teriora vere humilitatis: et cũ hoc explicãtur aliq
alii actus aliarũ virtutũ ad quos humilitas incli=
nat mediante actu ſuo vt defigere oculos in terrã
pauca loqui/ nõ loqui niſi interrogatus/ non eẽ fa
cilem ad riſum. Hec eñ ſunt ſigna exteriora vere
humilitatis/ confeſſio peccatoꝝ eſt actus peniten
tie ad quẽ inclinat humilitas. Et ſi queras ad quã
virtutem moralẽ pertinet patiẽtia. dico ꝙ ad illã
virtutem cui opponitur peccatũ confitendũ q: cõ
feſſio illa non eſt niſi ſignũ nolitionis ⁊ deteſtatio
nis peccati. Deteſtatio aũt iniuſticie ꝑtinet ad iu
ſticiam et iracundie ad manſuetudinẽ exprimũtur
etiã in illis duodecim gradibus aliqui excellẽtio=
res actus ꝗ per hos tres vt puta ſe ꝓnunciare oĩ
bus viliorẽ ꝙ ſi recte fiat eſt actus excellens hũili
tatis. Ex his patet reſponſio ad q̃ſtionẽ. ¶ Sed
contra ea que dicta ſunt Arguitur primo ſic nulla
virtus inclinat ad falſam opinionem/ ſed ſi q̇s cre
dat ſe omnibus viliorẽ aut ſe indignũ et impoten
tem ad oĩa habebit falſam opinionẽ cũ non q̇libet
humilis ſit omnibus aliis vilior nec ſit ad oĩa im=
potens. igitur. ¶ Secundo confeſſio peccatorum
obedientia et patientia ꝑtinet ad alias virtutes:
ſed in iſtis gradibus enumerant confeſſio pecca=
torum obedientia et patientia. ergo iſti non ſunt
gradus humilitatis. ¶ Tertio humilitas
ab interioribus ad exteriora ꝓcedit ſicut ⁊ cetere
virtutes: ergo incõuenienter in ꝓmiſſis gradibus
ꝓmittuntur ea que pertinẽt ad exteriores gradus
hiis que pertinent ad interiores. ¶ Quarto ſm
Auguſti. libro de virginitate menſura humilitatis
cuiqꝫ ex menſura ipſius magnitudinis data eſt cui
eſt periculoſa ſuperbia que amplius amplioribus
inſidiatur: ſed mẽſura magnitudinis humane non
poteſt ſub certo numero graduũ determiari. ergo
non ſunt aſſignandi certi gradus humilitatis.
¶ Ad primã dico ꝙ vt ſupra patuit ad iudiciũ ali
quod qđ ſꝫ rei veritatem eſt falſum inclinat aliqñ
virtus moralis vt patet de iuſticia que inclinat ad
interpretandũ facta proximoꝝ in meliorẽ partem
et de hoc ſupra ſatis. Dicit tamen Thomas ꝙ q̇s
poteſt ſe credere et ꝓnunciare omnibus viliorem

abſq; falcitate ſecūdum defectus occultos quos in
ſe recognoſcit et dona dei que in alijs latent. ſi di=
xiſſet beatus Thomas ꝙ quis poteſt hoc credere ſi
ne mendatio/ego faciliter conceſſiſſem ſed non vi=
detur mihi verum ꝙ ſine falcitate hoc poſſit. Patz
ſunt decem viri boni et humiles. Tūc arguo ſic qui
libet iſtorum credit ſe omnibus viliorem aut ergo
ita eſt ꝙ quilibet eſt omnibus alijs vilior aut non. ſi
non ergo multi eorum falce iudicant ſi ſic tunc ar=
guo ſic ſequitur quilibet eſt omnibus alijs vilior er
go primus eſt ſecundo vilior et vltra ergo non eſt
ſecundus vilior primo et vltra ergo non quilibet eſt
omnibus alijs vilior. ſecunda conſequentia proba=
tur da oppoſitum conſequentis ſecundus eſt vilior
primo. Arguo ſic ſecundus eſt vilior primo ſed pri=
mus eſt vilior ſecundo/ergo primus eſt vilior ſeipō
conſequens implicat et ſecunda pars antecedentis
eſt conceſſa ergo prima eſt falſa et incompoſſibilis
ſecunde. Dices ꝙ licet ſecundus non ſit ſimpliciter
vilior primo/eſt tamen in aliquo vilior hoc non im=
pedit quia non ſequitur iſte eſt in aliquo vilior er=
go eſt vilior/ſicut non ſequitur ego ſum in aliquo te
doctior ergo ego ſum te doctior/et hoc propter ne
gationez incluſam in comparatiuo. Et preterea di
co ꝙ poſſunt dari duo tres et quatuor et multo plu
res quorum vnus excedit alios in omni perfectio=
ne que eſt in ipſis et exceditur ab eis in omni vitio
et defectu qui in eis reperitur. Et ſi queras que cō
currunt ad faciendum iudicium de viltate maiori/
et minori. Dico ꝙ bona et profectiones conſideran
de ſunt tam ſecundum multitudinem q̃ ſecundum
excellentiam et defectus et vicia tam ſecundū mul
titudinem q̃ magnitudinem ſiue excellentiam. nam
ſi aliqui ſint pares in perfectionibus et impares in
defectibus ille eſt vilior in quo ſunt plures defect⁹
vel grauiores/ et ſi aliqui ſint pares in defectibus
ille eſt vilior qui exceditur in perfectionibus aut ſe
cundum numerum aut ſecundum magnitudinem.
Nam vnus aliquando habet plures perfectiones
q̃ alius et poteſt etiam fieri comparatio perfectio
num ſecundum numerum ad perfectiones ſecundū
magnitudinem. Nam vnus aliquando habet plu=
res perfectiones q̃ alius et tamē alius habet tres
aut quattuor in excellenti gradu et ſimiliter contin
git in defectibus. ¶ Ad ſecundam dico de confeſſio
ne peccatorum et obedientia ſecundum opinionem
quorundam ꝙ licet non ſint actus immediate elici=
ti ab habitu humilitatis ſunt tamē actus eliciti ab
ea mediāte ſcilicet mediante actu ſuo elicito vt fre
quenter dictum eſt. Et in hanc ſolutionem ſatis cō
uenit et beatus Thomas ita dicens. non eſt autem
inconueniens ꝙ ea que ad alias virtutes pertinēt.
humilitati aſcribantur quia ſicut vnum vitium ori=
tur ex alio ita naturali ordine actus vnius virtutis
procedit ex actu alterius. De patientia autem di=
co ꝙ non partium aut aliud genus virtutis: ſed fa=
cit ſpeciem ſub humilitate et pertinet ad gradum
perſeuerantie/non deſiſtere enim ab opere virtutis
propter tollerantiam durorum humilitas eſt ſecun=
dum perſeuerantiam vt ſatis patet ex diſtinctione
et modis patientie ſuprapoſitis. Ad tertiam reſpō
det beatus Thomas ꝙ homo ad humilitatem per=
uenit per duo. primo quidem et principaliter ꝑ gra
tie donum et q̃tum ad hoc interiora precedunt exte
riora. alio modo per humanum ſtudiū per quod ho

mo prius exteriora chohibet vt poſt modum pertin
gat ad extirpandum interiorem radicem ſecunduz
quem modum hic aſſignantur humilitatis modi.
¶ Contra honc ſolutionē Arguit ſic non eſt boni=
tas in actu exteriori in ſi ꝓpter bonitatē actus in= Contra Thomam.
terioris/ergo ſiue homo perueniat ad humilitatem
ꝑ gratie donū ſiue per humanū ſtudium neceſſe eſt
tñ ꝙ prius habeat actum interiorē q̃ bonum actuz
exteriorem. ¶ Secūdo cohibitio illa exteriorꝫ aut
imperata eſt mediante aliquo bono actu interiori
humilitatis vel nō ſi nō ergo nō eſt bona nec ad hu
militatem ptinet. ſi ſic ergo interiora ꝓcedunt exte
riora in acquiſitione humilitatis per ſtudiū huma=
num. Reſpondet ad iſta ꝙ beatus Thomas nō vult
negate quin ſemper boni actus interiores ꝓcedant
exteriores tam in humilitate q̃ in alijs ſed, vult di
cere ꝙ per illos actus interiores primo debent co=
hiberi exteriora ſigna ſuperbie q̃ poſſit extirpari
mala radix. ¶ Contra hoc ſic arguit primo q: con
tingit humilitatē in multis acquiri per humanum
ſtudium in quibus nihil eſt radicis cōtrarie vt ſi q̃s
ſtatim poſt annos diſcretionis et anteq̃ vllo modo
allectus fuerit ad ſuperbiam det operam per exerci
cia continua humilitati acquirende ergo talis non
ꝓcedit ab exterioribus ad interiora. ¶ Secundo in
primo gradu habet ꝙ primus gradus eſt corde et Opinio doctoris.
opere ſemper humilitatē oſtendere defixis in terrā
oculis et conſtat ꝙ non oſtenditur humilitas que nō
ineſt q: tunc eſſet falſum et fictum ſignum ergo oſtē
ditur humilitas que ineſt/ſed nō ineſt humilitas ni
ſi corrupta ſit radix contraria igitur prius eſt radi
cem corrumpi que exteriora cohibere. dico igit ali=
ter ꝯcedendo antecedens et negando ꝯſequentiam
q: iſti gradus priores licet reſpiciant exteriora que
dam tanq̃ actus imperatos vel cohibitos/reſpici=
unt tñ interiora ſcilicet volitiones et nolitiones tā=
q̃ actus ab humilitate elicitos qui primi ponūtur
quia faciliores ſunt et ab humilitate minores gra=
dus poſſunt producere. ¶ Ad quartam cōcedo an=
tecedens et vult ibi dicere Auguſtinus ꝙ gradus
humilitatis ſunt tanto excellentiores quanto ma=
ior fuerit perſona que illum actum humilitatis ex=
ercet. Et ideo quilibet illorꝫ duodecim graduu ʒ ad
hec poſſunt ſub diuidi diuiſione ſumpta ex magnitu
dine et cōditione perſonarꝫ. et cū dicitur ꝙ menſura
magnitudinis humane nō poteſt etc. Dico ꝙ magni
tudines ſpecie differentes differentia notabili et ſen
ſibili poſſunt comprehendi ſub certo numero/ſiue
tamen ſic ſiue non. Dico ꝙ omnes gradus humilita
tis ſumpti ex iſtis magnitudinibus hominum com=
prehenduntur ſub iſtis duodecim gradibus/quilibꝫ
tamen gradus adhuc poterit diuidi diuiſione ſum=
pta ex circunſtantia ꝑſone ſicut ille habebit maio=
rem humilitatē primi gradus qui cū ſit perſona ex=
cellentior et maior et dignior/nihilominus defigit eq̃
oculos in terram ſicut alius qui eſt notabiliter mi=
nor/et hoc ſi aliud nō obſtet. Ad rationem ante op
poſitum negatur cōſequentia q: iſti duodecim gra=
dus in illis tribus continentur/neq; eſt inconſuetū
ꝙ aliquid idem aliquando in duo membra aliq̃ in
tria aliq̃ in ſex vel plura diuidatur ſm ꝙ diuiſio ſit
per terminos magis vel minus communes quanto
eñ termini diuiſionis ſunt minus cōmunes tāto ne
ceſſarie eſt vt diuiſio plura membra contineat.

Conſequiẜ inquirendū
eſt de perſeuerantia quam multi putant
eſſe partem fortitudinis vel magnanimi
tatis. Queritur ergo primo. Utrū per=
ſeuerantia ſit pars fortitudinis? ¶ Arguiẜ ꝙ ſic au
ctoritate Tullij in rhetorica ſua qui ponit eam par
tem fortitudinis. In oppoſitum arguiẜ perſeueran
tia eſt ſm̄ Ari. gradus virtutis qui in omni virtute
reperiẜ ꝫ perſeuerantia non eſt pars fortitudinis.
Perſeuerā tia capitur triphariā. ¶ Pro queſtione notandum ꝙ perſeuerare accipi=
tur quadrupliciter. Uno modo pro perfecta conti=
nuatione operis virtuoſi qua tam diu inſiſtitur ope
A ri ꝗ diu recta ratio dictat eſſe inſiſtendum et hoc
ſiue difficultatem patiamur in continuatione ope=
ris ſiue non et ſic habens temperantiam gradum
bene perſeuerat quia talis continuat opus virtu=
tis licet non patiatur notabilem difficultatem. Se
cundo modo accipitur perſeuerantia pro cōtinua=
tione operis virtuoſi nobis difficilis qua tam diu in
ſiſtitur operi ꝗ diu recta ratio dictat eſſe inſiſten=
dum et hoc ſiue difficultas proueniat ex hoc ꝙ re=
trahimur ab opere virtutis propter aliqua delecta
bilia ſiue propter aliqua triſtabilia. Et hoc mō ha
bens continentiam gradū ſecundū eam perſeuerat
in opere. Tertio mō accipitur perſeuerantia ꝓ cō=
tinuatione operis virtuoſi difficilis nobis propter
triſticias ab hmōi opere retrahentes ꝛ hoc ſiue ille
triſticie ſint infra cōmunem hominum facultatē ſi=
ue non hoc modo habens gradum heroicum virtu
tis ſm̄ eum perſeuerare pōt. Quarto mō accipitur
perſeuerantia ꝓ inſiſtentia operi virtuoſo quod eſt
difficile nobis propter triſticias ab hmōi opere re=
trahentes que ſunt infra cōmunem facultatem ho
minum ita ꝙ frequenter homines vincunt tales tri
ſticias et frequenter ab eis vincūtur. Et hoc modo
nec heroicus nec temperatus nec continens conti
nuando actus ſuos perſeuerare dicuntur. Non tē=
peratus qꝛ temperato/ opus virtutis non eſt diffici
le. non heroico qꝛ difficultas quā patitur eſt ſupra
cōmunem facultatē hominum nec tales difficulta=
tes frequenter homines vincunt licet raro non cō=
tinens qꝛ opus non eſt ei difficile propter triſticias
retrahentes: ſed ꝓpter declarationes in contrariū
allicientes. hos varios modos ego fui coactus po
nere ad cōcordationem diuerſorum auctoꝝ: cōſtat
B tū oēs qui periti ſunt in morali phīa. Ari. ꝙ Ari. tm̄
accipit perſeuerantiā quartomō vt patet vbiꝗ in
ſeptimo ethicoꝝ. ¶ Pro declaratione ponunẜ ali=
que propoſitiones. Prima eſt de ratione perſeue=
rantie ſm̄ Ari. eſt ꝙ ſit pugna/ ꝛ retractio ab ope=
re virtutis. ꝓbatur vbi cūꝗ eſt cōtra tenentia ibi ē
pugna ꝛ retractio ab opere: ſed in omni perſeuerā=
Per ſe ora re quid. tie ſm̄ Ari. eſt cōtra tenentia igitur. maior eſt cer=
ta qꝛ ſi non eſſet ꝛ pugna ibi retractio non eſſet ibi
contratenentia. ꝛ minor ꝓbatur per Ari. in ſeptimo
ethicorum. Perſeuerare eſt enim in eo quod eſt cō
tratenere. Ubi Euſtratius perſeuerare enim eſt in
detinere id eſt in non laxare id eſt non vinci a vehe
mentibus triſticijs a quibus multi vincuntur. Et
paulopoſt deficiens autem id eſt victus a triſticijs
ad quas multi fortes ſunt et contra tendunt et poſ
ſunt ſuperare ipſas mollis eſt. Et beatꝰ Thomas
in commento perſeuerare enim dicitur aliquis ex
eo quod tenet ſe contra aliquid impellens.

¶ Secunda propoſitio de ratione perſeuerantie ſe 2. ꝓpoſi.
cundum Ari. eſt ꝙ hmōi pugna ꝛ retractio ſit a tri
ſticijs. Tertia ꝓpoſitio ꝙ oportet ꝙ hmōi triſticie 3. ꝓpoſi.
ſint vehementes. ¶ Quarta ꝓpoſitio ꝙ hmōi triſti
cie non debent eſſe ſupra cōmunem facultatē homi 4. ꝓpoſi.
num ꝓbantur iſte ꝓpoſitiōes per Ari. in principio
eiuſdem capituli ita dicentē. Circa autem inquit q̄
per tactum ꝛ guſtum delectationes ꝛ triſticias ꝛ cō
cupiſcentias ꝛ fugas circa quas et imtemperantia
et temperantia determinata eſt prius eſt quidē ſic
habere vt vinci ꝛ quibus multi meliores eſt autem
ſuperare et quibus multi minores hoc eſt contingit
vinci ab hijs delectationibus ꝛ triſticijs quas mul
ti ſuperant/ cōtingit etiam ſuperare ꝛ vincere eas
delectationes et triſticias quibus multi ſunt mino
res id eſt a quibus multi ſuperantur horum autem
hic circa delectationes id eſt ille qui vincitur a de=
lectationibus. incontinens autem hic id eſt ille qui
ſuperat hmōi delectationes diciẜ cōtinens. Et ſeq
tur circa triſticias mollis ille ſcilicet qui vincitur/
hic autem ſcilicet qui vincit perſeuerans vbi Tho=
mas ſuperatus a delectationibus tactus quas mul
ti ſuperant eſt incontinens ſuperans vero delecta=
tiones tactus a quibus multi ſuperanẜ diciẜ conti
nens/ ſed circa triſticias contrarias hic ſcilicet ſu=
peratus ab hijs quas multi ſuperant diciẜ mollis
ſuperans autem eas a quibus multi ſuperanẜ diciẜ
perſeuerans. eandem ſententiam habet Euſtraci=
us loco eodem. ex quibus patet ꝙ ſecundnm. Ariſ.
oportet ꝙ pugna illa ꝛ retricio fiat a triſticijs quia
ſi fieret a voluptatibꝰ ꝛ delectationibus tunc virtus
qua ſuperamus eſſet continentia oportet etiam ꝙ
hmōi triſticie ſint vehementes quia oportet eas eē
tantas ꝙ ab eis multi ſuperantur. ideo dicit textus
quibus multi minores et hoc patet etiam ex Tho=
ma et Euſtra. oportet etiam ꝙ non ſint ſupra com=
munem hominum facultatem quia oportet eas eſſe
tales vt eas multi ſuperent / ſed non ſuperant eas
multi que ſunt ſupra communem hominum faculta
tem igitur. Per primum ꝛ tertium differt ꝑſeueran
tia a temperantia gradu quia vel in ea non eſt pu=
gna vel ſi ſit pugna non eſt vehemens. ꝑ ſm̄ differt
a continentia/ ꝑ quartum differt a virtute heroica.
vtrum autem hec quarta acceptio ſit propria acce
ptio ꝑſeuerantie vel non dependet ex vſu auctoruꝫ
veterum Aretinus tamen transferādo libros Ariſ.
loco ꝑſeuerantie vſus eſt nomine conſtantie et ſecū
dum rei veritatem conſtantia magis videtur impor
tare contra tenentiam ſiue contra ſtantiam ꝗ per
ſeuerantia ꝗuis Tullius nomine conſtantie aliter
vtatur appellando cōſtantiam cum dicta aut facta
poſteriora dictis aut factis prioribus concordant.
Sed paulopoſt de rigore ſignificationis terminoꝝ
diciẜ. ¶ Sit prima concluſio non omnis ꝑſeueran
tia ꝑtinet ad fortitudinem quomodocūꝗ accipiaẜ
perſeuerantia. probatur immanentia in opere vir=
tuoſo vel continuatio operis virtuoſi non eſt aliud
ꝗ opus ipſum virtuoſum vel habitus inclinans ad
illud ſicut immanētia in opere iuſticie non eſt aliud
ꝗ ipſum opus iuſticie. ſi ſit immanentia actualis/
vel habitus iuſticie: ſi ſit immanentia habitualis. ſꝫ
perſeuerantia non eſt aliud ꝗ immanentia actua=
lis vel habitualis in opere virtuoſo/ vel continua=
tio operis ſecundum alios igitur.
¶ Pro intellectu tamē huius rationis ꝛ ſignifica=

tione termini. Eſt aduertandũ ꝙ multi putant ꝙ ꝑſeuerantia dicat continuationem operis virtuoſi. Et in hanc ſignificationem multi viſi ſunt nomine perſeuerantie. ſed ſecundum Ari. non eſt ita/ ſed dicit perſeuerantia immanentiã dictamini rationis/ de agendo vel fugiendo ⁊ electioni recte hmõi dictamini conformi vnde cum quis agit virtuoſe reperiuntur ibi tria. dictamen rectũ electionẽ dirigẽs electio recta dictamini conformis ⁊ opus mediãte electione imperatum quod eſt executio electionis. Dico ergo ꝙ continentia ⁊ perſeuerantia ⁊ etiã cõſtantia dicunt immanentiã rationi q₂ ſcilicet ꝑ eam inclinamur eligere conformiter dictamini recte rationis nõ obſtantibus impulſionibus a vehementibus delectationib⁹ aut triſticijs factis vt dictamẽ rationis deſideramus dicunt etiã immanentia electioni. nam multi eligunt ieiunare aut cõtinere qui hmõi electioni non immanent ꝓpter delectationes aut triſticias ad oppoſitum impellentes. Hec intẽſio Ari. explicantur apertiſſime in ſeptimo ⁊ vltimo capitulo tractatus primi vbi inquit que immanentia requiritur ad continentiam ſub qua continẽtia ſi ipſe comprehendit perſeuerantiam ſicut ꝯſtat eum eciſſe in pͥmo capitulo libri eiuſdem cum tres gradus virtutis enumerauit vbi ita dicit Ari. vtrũ autem cõtinens eſt qui qualiacũq; rationi et qualicũq; electioni immanet vel qui recte et incontinẽs autem qui non immanet qualicũq; electioni ⁊ qualicũq; rationi vel qui falſe rationi ⁊ electioni non immanet quemadmodum dubitatum eſt prius ⁊c̃. vbi patet ex terminis queſtionis quã immanentiã vel immorationem importent hec nomina et id frequẽter repetit per totum capitulum/ hoc etiam ꝓbatur ꝑ illud quod de hmõi imminentia ⁊ in moratione habetur in tertio. Eſt autem inquit difficile quandoq; iudicare quale pro quali eligendũ et qui pro quo ſuſtinendum. et ſequitur adhuc autem difficilius immorari cognitis vbi Aretini tranſlatio eſt autem difficilius in ſententia permanere poſtꝗ̃ cognoueris. His ſuppoſitis ꝓbatur ſecundo. cõcluſio omnis habitus inclinans voluntatẽ ad hoc ꝙ conformet electionem ſuam dictamini rationis ⁊ exequatur conformiter huic electioni eſt perſeuerãtia generaliter accepta; ſed omnis virtus moralis inclinat voluntatem vt ſe conformet dictamini recte rationis ⁊ inclinat etiam ad executionem operis cõformiter ad hmõi electionem ergo omnis virtus eſt perſeuerãtia. ꝙ ſi quis dicat proteruiando ꝙ perſeuerantia importat continuationem operis virtuoſi hoc non impedit quia vel recta ratio dictat eſſe continuandum vel non. ſi ſic ergo continuando immanet recte rationi ⁊ recte electioni ⁊ non continuando non immanet. ſi nõ ergo non cõtinuando nõ omittit cõtra rectam rationem. ¶ Secunda cõcluſio perſeuerantia generaliter accepta non eſt aliud ꝗ̃ virtus perſeuerans accipiendo virtutem cõmuniter ad actum ⁊ habitum patet q₂ vt iam dictũ eſt omnis virtus eſt perſeuerantia ergo ꝑſeuerantia nõ eſt aliud ꝗ̃ virtus perſeuerans. Secundo perſeuerantia eſt virtus/ aut ergo eſt virtus perſeuerans aut alia. ſi primum habetur intentum. ſi ſecundũ tunc ſic illa alia virtus poteſt habere opus continuatum ⁊ põt quis in ea perſeuerare aut ergo perſeuerantia eius erit eadem ipſi aut alia virtus. ſi primum ergo pari ratione ſtandum fuit in prima. ſi ſecundum iterum queretur de perſeuerãtia illius alterius perſeuerãtie ⁊ ſic erit proceſſus in infinitum vel ſtabitur tandem id aliqua/ ſed ratione ſtatur in vna ſtari poterat in prima igitur. Tertio poſito recto dictamine ⁊ electione recta et opere imperato iuſticie cõtinuato per aliquod certũ tempus quibuſcũq; alijs virtutibus remotis ponitur perſeuerantia iuſticie ergo perſeuerantia iuſticie non dicit quancũq; aliam virtutem moralẽ in iuſticia ergo nec perſeuerantie aliaꝝ virtutũ dicunt aliam virtutẽ ab eis. Quarto iuſticia inclinat ad eligendũ cõformiter recte rationi ⁊ exequendũ continuandũ conformiter tam diu ꝗ̃ diu recta ratio dictat eſſe continuandũ ⁊ ſimilit̃ q̃libet alia virtus ergo vnaqueq; virtus ſufficit ad hoc ꝙ in opere eius perſeueret ergo non eſt neceſſaria preter virtutes ceteras ponenda perſeuerantia añs ꝓbatur per Ari. in ſecundo vbi ponit conditiones operis virtuoſi ex parte ipſius operantis oportet enim ꝙ operetur ſciens et eligens propter hoc firmiter et immobiliter/ ſed conſtat ꝙ ſi eligit ⁊ operetur firmiter et immobiliter vult operari ꝗ̃ diu recta non dictat eſſe operandum igitur. ¶ Tertia cõcluſio perſeuerantia non eſt virtus adiuncta fortitudini pluſꝗ̃ alie virtutes morales ꝓbatur q₂ vt dictum perſeuerantia nõ eſt virtus ſpecialis ab alijs diſtincta igitur. ¶ Quarta cõcluſio accipiendo ꝑſeuerantiam quarto modo non quelibet virtus eſt ꝑſeuerantia. ꝓbatur q₂ iuſticia ſecundũ gradum tẽperantie non eſt perſeuerantia quarto mõ nec iuſticia ſm gradum continentie ſtricte accepte eſt perſeuerantia nec iuſticia ſm gradum heroicum eſt ꝑſeuerantia ergo non omnis virtus eſt perſeuerantia hoc modo accepta. Antecedẽs ſatis pꝫ ex his que dicta ſunt/ iuſticia enim ſm gradum temperantie non habet pugnam ex vehementibus paſſionibus iuſticia ſecundum gradum continentie non habet pugnam ex triſticijs ſed ex delectationibus iuſticia ſecundum gradum heroicum habet pugnam ex triſticijs excedentibus cõmunem facultatem hominum/ ſed perſeuerantiam habet pugnam ex triſticijs vehemẽtibus infra tñ cõmunem facultatẽ hominum poſitis igitur. ¶ Quinta cõcluſio. perſeuerantia quarto modo accepta eſt magis ꝓpria fortitudini ⁊ magnanimitati ꝗ̃ cuicũq; alteri vrtuti. ꝓbatur quia in omni opere fortitudinis ⁊ magnanimitatis eſt difficultas ex parte triſticiarum retrahentium ab opere non ſolum propter diuturnitatem/ ſꝫ etiã ꝓpter grauitatẽ laboꝝ ⁊ periculoꝝ ita ꝗ̃ difficilimum eſt in actibus fortitudinis ⁊ magnanimitatis que eſt circa adminiſtrationes graues tantum exerceri ꝙ quis ꝑueniat ad gradum temperantie ⁊ hanc puto eſſe cauſam propter quam ponit Cicero ꝑſeuerantiam ꝑte fortitudinis q₂ eſt maxime ꝓpria fortitudini ⁊ ſibi maxime neceſſaria. ¶ Sexta concluſio. Perſeuerantia fortitudinis eſt pars fortitudinis probatur omnis grad⁹ fortitudinis eſt pars fortitudinis ſed perſeuerantia fortitudinis eſt gradus fortitudinis ſicut perſeuerantia iuſticie eſt gradus iuſticie igitur. maior et minor probantur quia fortitudo ſicut alie virtutes habet tres gradus ſpecie diſtinctos ſcilicet continentiã/ temperãtiam/ heroicã fortitudinẽ. ⁊ cõtinentia gradus diuidit in duos ſcꝫ in ꝯtinentiã ꝓprie dictã qua inclinamur ad vincendũ delectationes retrahentes nos ab opere fortitudinis que ſunt infra communem fa-

cultatem hominum/ vt ſi quis temptaretur non pugnare pro patria propter delectationem ciborum ⁊ potuum aut venereorum quibus allicitur incumbere tempore pugneant: que ſperantur ceſſando a pugna ſicut legiẗ feciſſe achilles ⁊ in perſeuerantiam qua inclinamur immanere rationi ⁊ electioni recte contra triſticias vehementes nos retrahentes. Ex his conſtet ꝙ aliqua fortitudo eſt perſeuerantia fortitudinis ⁊ non omnis fortitudo eſt perſeuerātia fortitudinis ergo ꝑſeuerantia fortitudinis eſt pars fortitudinis. ¶ Contra primam concluſionē arguitur ſic quicquid firmitatem ſeruat contra difficultatem diuturnitatis pertinet ad fortitudinē/ ſed perſeuerantia ſeruat firmitatem contra difficultatē diuturnitatis ergo pertinet ad fortitudinem. ¶ Secūdo quicquid moderatur timorē fatigationis aut defectus ꝓpter diuturnitatis operis pertinet ad fortitudinem qꝛ fortitudo eſt moderatiua timoris et audacie/ ſed perſeuerātia moderatur timorem fatigationis propter diuturnitatem operis igitur partiū ad fortitudinem. ¶ Tertio omnis virtus adiuncta fortitudini ſicut ſecundaria principali partium ad fortitudinem/ ⁊ perſeuerantia eſt adiuncta fortitudini ſicut ſcđaria principali ergo ꝑſeuerantia partium ad fortitudinē. minor ꝓbatur oīs virtus cuiꝰ laus conſiſtit in ſuſtinendo aliquid difficile eſt adiūcta fortitudini ſicut ſcđaria principali qꝛ fortitudo firmat animū vt ſuſtineat pericula mortis in quibꝰ vt conſtat difficilimum eſt perſiſtere et ideo ipſa eſt principalis cum exerceat illud quod eſt in materia ſua difficilimum. Alie autē que exercēt ea que ſunt minus difficilia ſcꝫ tollerantiam aliorum difficiliū ſunt minus principales ⁊ annexe/ ſed perſeuerātia facit ſuſtinere difficultatem q̄ proueni ex diuturnitate operis igiẗ. ¶ Quarto arguitur auctoritate Ciceronis in rethorica ſua qui ponit perſeuerantiam partem fortitudinis. ¶ Ad primam nego maiorem nam iuſticia firmitatem ſeruat cōtra difficultatem diuturnitatis ⁊ temperantia vt puta in ieiunio ⁊ quelibet virtus moralis ſaltem ſm̄ aliquē gradum eius. aliqua enim recta ratio iuſticie directiua dictat operandū eſſe iuſte et neqꝫ ꝑ labore neqꝫ pro diuturnitate ceſſandum eſſe ab opere iuſticie/ imo aliqñ dictat ꝙ nec ꝓ quocunqꝫ detrimento vel periculo ceſſandū eſſe. Cōſtat autem ꝙ ſicut ratio prudentialis poteſt ita dictare ita ⁊ habitus iuſticie poteſt conformiter inclinare ergo iuſticia ſaltē in aliquo gradu ſuo inclinabit ad ſeruandum firmitatem contra difficultatem diuturnitatis.

Ratio thome ſecūda ſcđe q̄ſtiōe 137. articulo. 4.

Argumentum thome vbi ſupra. 1

¶ Ad ſcđam ⁊ nego maiorē ⁊ minorē. ⁊ ad ꝓbationem dico ꝙ fortitudo non cuiuſcunqꝫ timoris moderatiua nec omnis virtꝰ moderatiua timoris eſt fortitudo/ ſed tantum illa que moderatur timorem periculorum mortis in bello aut timorem deficiēdi in arduis et grauibus adminiſtrationibus nā illa virtus que moderatur timorem inopie non eſt fortitudo aut que moderatur timorem offendendi in legē ſicut contingit in epikea eſt fortitudo. Et ſimiliter nego minorem/ ⁊ ad probationem nego ꝙ perſeuerantia moderetur timorem fatigationis ꝓpter diuturnitatem ſed moderatur triſticiam fatigationis vel triſticiam ex diuturnitate operis ꝓuenientem. Tum ſecundo qꝛ vt dictū eſt perſeuerantia non neceſſario dicit cōtinuationem operis ſed dicit immanentiam vel rationi vel electioni recte ſicut ſupra declaratum eſt. ¶ Ad tertiam nego minorem/ et ad ꝓbationē nego primā partē añtis/ alias enī oīs virtus eſſet adiūcta fortitudini ſicut ſcđaria principali. cū oīs virtus ſit circa difficile ⁊ animū firmū cōtra aliquid difficile. Et ad ꝓbationē dico ꝙ aſſumptum non hꝫ apparentiā niſi de virtutibus circa eādem materiā exiſtentibus. Et adhuc vtrū hoc ſufficiat queſtio eſt. Et cum diciẗ ꝙ perſeuerantia facit ſuſtinere ⁊c̄. Dico ꝙ perſeuerantia iuſticie facit ſuſtinere difficultatē q̄ ꝓuenit ex diuturnitate operis iuſti: ⁊ fortitudinis operis fortis/ ⁊ temperātie operis temperati. ſed nulla vna perſeuerantia etiā gñie facit ſuſtinere omnē difficultatē q̄ ꝓuenit ex cuiuſlibet operis virtuoſi diuturnitate. ¶ Ad quartā reſponſum eſt in qninta cōcluſione.

Non oīs virtus moderatiua timoris eſt fortitudo.

¶ Contra ſcđam concluſionē arguiẗ ſic. primo vbicūqꝫ occurrit ſpecialis ratio difficultatis vel boni ibi eſt ponēda ſpecialis virtus ſed in omni opere virtutis pōt occurrere ſpecialis ratio difficultatis ⁊ boni ex ipſa diuturnitate/ ergo vincere hmōi difficultatē partium ad aliquā ſpecialem virtutē et nō eſt alia virtus ad quā pertineret q̄ꝫ perſeuerantia ꝫ perſeuerātia eſt virtus ſpecialis maior ꝓbatur qꝛ ſm̄ Ariſt. ij. ethi. virtus eſt circa difficile ⁊ bonū. et minor ꝓbatur qꝛ opus virtutis poteſt habere bonitatē ⁊ difficultatē ex duobus. vnomono ex ſpecie ipſius actus que accipitur ſecundum rationem ꝓprij obiecti. Aliomō ex diuturnitate ipſius temporis nā hic ipſum quod eſt tam diu inſiſtere alicui difficili ſpecialē difficultatem habet. ¶ Secundo omnis virtus moralis q̄ amitti non pōt alia eſt a virtutibus moralibus que poni cōſueuerūt qꝛ quilibet talis amitti pōt/ ſed ꝑſeuerantia amitti nō pōt igitur. minor ꝓbatur et ſimiliter maior auctoritate Aug. libro de perſeuerātia dicentis ꝙ perſeuerantiaꝫ nullus pōt amittere alias autem virtutes homo poteſt amittere. ¶ Tertio nullū imperfectū in genere virtutis eſt perfecta virtus ſed ꝑſeuerantia eſt imperfectū in genere virtutis ergo nō eſt virtus ꝑfecta ⁊ per ꝯñs nō eſt virtus perſeuerans. maior videẗ manifeſta ⁊ minor ꝓbatur per Ari. in. vij. qui dicit ꝙ cōtinentia eſt perfectior q̄ꝫ perſeuerantia/ ſed cōtinentia nō eſt virtꝰ ergo nec perſeuerātia. Tum ſcđo qꝛ mala tactus ⁊ guſtus ſunt tm̄ illi mala ⁊ difficilia qui nō habet ꝑfectam virtutē qꝛ temperato nō ſunt multū difficilia eo ꝙ nec multū triſtatur ꝓpter pñtiam hmōi maloꝝ nec multū delectatur ꝓpter preſentiam bonorum oppoſitoꝝ ſcꝫ ciborum ⁊ potuum ⁊ alioꝝ tāgibilium ⁊ guſtabilium. ¶ Quarto perſiſtere diu in opere virtutis eſt opus alicuius ⁊ nō eſt commune omni virtuti ergo eſt opus alicuius virtutis ſpecialis et non videtur cuius niſi perſeuerantie igitur ſecunda pars antecedentis ꝓbatur qꝛ nō cuilibet virtuti conuenit diu perſiſtere in opere. Tum ſecundo quia ſi hoc eſſet omni virtuti commune tunc nullus actus eſſet virtuoſus niſi in quo diu perſiſtereẗ ꝯñs eſt falſum. Orare enim q̄ꝫuis parum duret pōt eſſe actus virtutis/ flectere genu/ diſcopire caput ⁊ multa ſimilia poſſunt eſſe actus virtutis q̄ꝫuis parum durent. ¶ Quinto ſic omnis habitus ordinās nos ad bene faciendum aliquid vel obmittendum eſt virtus ſpecialis ſed perſeuerantia eſt huiuſmodi igiẗ. minor probatur auctoritate Andronici dicentis ꝙ perſeuerantia eſt habitus eorum quibus immanendum et non immanendum et neutrorum.

Argumentum thome vbi ſupra argumēto primo,

Argumen. tho. vbi ſu. articulo. 2.

Argumen. Thome. 191. arti. 3.

Tho. ar. 6.

Argumen. tho. vbi ſu. articulo. 2.

¶ Sexto quicquid ſpecialiter percipitur eſt ꝟtus
ſed de perſeuerantia eſt ſpeciale preceptum igitur.
minor probatur. Tum primo quia in leuitico preci-
pitur vt caput ⁊ caudam offeramus vbi per caput
initium operis ſignificatur ⁊ per caudam perſeue-
rantia. Tum ſecundo per illud euangelij. Non qui
incipit ſed qui perſeuerauerit hic ſaluus erit. Tuꝫ
tertio quicquid neceſſarium eſt ad ſalutē preceptū
eſt per chriſtum vel eius apoſtolos ſed perſeueran-
tia neceſſaria eſt ad ſalutē/ cū ſine ea nō ſit ſalus.

¶ Septimo longaminitas eſt virtus ſpecialis er-
go perſeuerantia. ꝯña tenet q2 idem ſunt. ⁊ añs ꝓ-
batur per Apoſtolū qui inter fructus ſpiritus enu-
merat longanimitatem Ambroſius autem dicit ꝙ
ea que enumerat ibi Apoſtolus virtutes ſunt.

¶ Octauo quicquid retribuitur pro meritis in hoc
ſeculo eſt virtus ſpecialis/ ſed deus perſeuerantiā
nobis tribuit pro meritis in hoc ſeculo. Nam glo-
ſa ſuper illud pſal. Retribuet mihi d. ſecundum iu.
m. ait ꝙ pro meritis bona ſpiritualia tribuit hic in
preſenti ſcilicet per perſeuerantiam. ¶ Nono ſi cō-
cluſio eſſet vera ſequeretur ꝙ quis haberet tot per-
ſeuerantias quot habet virtutes ſe conſequens eſt
falſum igitur minor patet quia ſicut in eodem cor-
pore ſecundum eandem partem non poſſunt eē due
albedines ita nec in eadem anima due pſeuerātie.

¶ Decimo. Sophiſtice arguit quidem doctor anti-
quus: ſi quis perſeuerat in omni bono ſuo perſeue-
rantia eſt omnia bona ſua/ aut ergo eſt aliquod de
iſtis/ aut nullum. ſi nullum ergo nihil eſt ſi aliquod
ergo cum ipſa ſit omnia bona illa ſimul eſt vnum ⁊
plura. ¶ Undecimo arguit alius doctor antiquus
nomine Martinus. deſitio eſt quedam proprietas
in actu qui eſt ex eo ꝙ aliquid eſt et non erit: ergo
etiam perſeuerātia eſt quedam proprietas in actu
que eſt ex eo ꝙ aliquid eſt et erit. conſequentiā pro-
bat q2 ſi affirmatio preſentis et negatio futuri ſuffi-
ciant cauſare aliq̄ꝫ proprietatem in actu ſcilicet de-
ſitionem multo magis due affirmationes vna pre-
ſentis et alia futuri proprietatem in codē actu cau-
ſare ſufficient. ¶ Confirmat proprietas iuſticie nō
ineſt iuſto eo ꝙ eſt et erit iuſtus ſed ex eo ꝙ eſt iuſtꝰ
ergo proprietas que ineſt iuſto ex eo ꝙ eſt et erit iu-
ſtus eſt alia a iuſticia ſed huiuſmodi proprietas eſt
perſeuerantia ergo perſeuerantia in opere iuſticie
eſt alia proprietas a iuſticia. ¶ Duodecimo perſe-
uerantia non eſt virtus ergo perſeuerantia non eſt
virtus perſeuerans. antecedens probatur quicū̄ꝫ
habet caritatem habet omnem virtutem ſed multi
habent caritatem qui non habent perſeuerantiam
igitur perſeuerantia nō eſt virtus. maior probatur
q2 quicū̄ꝫ habet vnā virtutem habet omnes. Tuꝫ
ſecundo q2 perſeuerantia finalis non eſt neceſſaria
ad ſalutem/ ergo non eſt virtus. Antecedens ꝓba-
tur quicunq̄ꝫ habet caritatem habet omne neceſſa-
rium ad ſalutem. ¶ Ad primā que videtur eſſe po-
tiſſima ratio qua coactus eſt Beatus Tho. ponere
perſeuerantiam virtutem ab alijs diſtinctam. Re-
ſpondetur multipliciter. Primo ꝙ iſta ratio ſi ali-
quid concludat non ſolum concludit ꝙ perſeueran-
tia eſt virtus diſtincta ab alijs ſed ꝙ ſecundū quā-
libet circunſtantiam que poteſt afferre difficulta tē
in opere ponenda eſt virtus diſtincta non ſolū ſpē
ſed etiam genere ſcilicet capiendo maiorem Tho-
me pro maiore/ et ſub ea aliam minorem ſubſumen-
do. verbi gratia vbicū̄ꝫ accidit ſpecialis ratio dif-
ficultatis et boni ibi eſt ponenda ſpecialis virtus/
ſed ex circunſtantia loci ex circunſtantia modi agē-
di/ ex circunſtantia ſis/ ex circunſtantia perſone in
omni virtute accidit ſpecialis ratio difficultati bo-
ni nam multo difficilius eſt continere iram cum pre-
ſenſus es in publico q̄ꝫ in priuato/ cum a ſeruo q̄ꝫ
cum a domino vel ſocio. Similiter difficilius eſt ex-
ercere iuſticiam contra potentem q̄ꝫ contra paupe-
rem et pro tempore pro quo eges auxilio eius con-
tra quem laturus eſt ſententiam q̄ꝫ pro tempore ꝓ
quo non eges eius auxilio. Secundo ſicut ſpecia-
lis accidit difficultas ex diuturnitate temporis ita
etiam ſpecialis accidit difficultas ex frequenti re-
petitione operis vt patet in ieiunio. xl. quod ſpe-
cialem difficultatem habet ex eo ꝙ frequenter repe-
tendum eſt huiuſmodi ieiunium et tamen beatus
Thomas non ponit aliquam virtutem ſpecialē ꝓ-
pter difficultatem prouenientem ex frequenti repe-
titione operis igitur.

¶ Reſpondeo tamen ſecundum veritatem ad ma-
iorem ꝙ ſi per ſpecialem virtutē ipſe intelligat vir-
tutem tam ſpē q̄ꝫ genere diſtinctā a virtute illa que
eſt circa obiectum quod vocat ꝓprium obiectū a-
ctus ſic ego nego maiorem. Si autē per ſpecialem
virtutē ipſe intelligat virtutē non genere ſed ſpe-
cie diſtinctam ab illa virtute q̄ eſt ex difficultate ip-
ſius actus ſm̄ ſe ⁊ non ex difficultate ipſius diutur-
nitatis vel alterius circunſtantie et ſic ꝯcedo ma-
iorem et quicquid inde infertur per bonam conſe-
quentiā. dico enim ꝙ eſt vna virtus iuſticie qua ego
volo iuſte facere et nō iniuſte q2 recta ratio dictat
aut ꝓpter deum ⁊ habitus inclinans in talē actum
non ſm̄ aliam circunſtantiam eſt bonus ⁊ laudabi-
lis/ ego volo etiam iuſte facere quia recta ratio di-
ctat cum intentione nō deferendi opus pro difficul-
tate aut triſticia ꝓueniente ex diuturnitate operis
⁊ habitus inclinās in hunc actū eſt bonus ⁊ lauda-
bilis ⁊ melior precedēte ⁊ diſtinctus ſpecie a primo
q2 habet aliquid pro obiecto ſcꝫ circunſtantiam tri-
ſticie ⁊ diuturnitatis quod non habet prior. Ego e-
tiam volo facere iuſte quia recta ratio dictat cum
intentione non deferendi opus pro quocunq̄ꝫ vtili/
vel delectabili propter quod recta ratio dictat nō
eſſe deferendum et habitus inclinās in iuſtum actū
et ſimiles eſt bonus et laudabilis et ſpecie diſtin-
ctus a prioribus quia habet delectationes pro ob-
iectis quas non habet alius actus. Et poſſum eti-
am velle facere iuſticiam cum intentione non defe-
rendi eam pro quocunq̄ꝫ quod eſt contra rectam ra-
tionem hoc eſt pro quocunq̄ꝫ ſiue triſtabili ſiue dele-
ctabili pro quo recta ratio dictat ipſum opus iuſti-
cie non eſſe deferandum et habitus inclinās ad iſtū
actum et conſimiles adhuc eſt excellentior tribus
prioribus/ ⁊ cum vna recta ratione inclinat mediā-
te actu ſuo elicito: ad actum ſecundi habitus et cū
alia recta rōne ad actum tertij habitus. Ego poſ-
ſum preterea habere actum quo ego volo facere iuſti-
ciam cū intētione nō deferēdi eam pro quocū̄ꝫ qd̄
eſt cōtra rectā rationem etiā pro morte qui a-
ctus ſit formaliter ⁊ non tm̄ equiualenter imperati-
uus executionis reſpectu mortis ſuſtinēde ne defe-
ratur tale opus ⁊ iſte actus ⁊ habitus inclinans in
ipſum dicitur heroicus et eſt excellētiſſimus a ſpe-
cie diſtinctus ab omnibus alijs ꝓcedentibus acti-

bus. Dico tamen ꝙ omnes iſti habitus cōtinentur ſub habitu iuſticie q: omnes iſti actus habent vnū obiectum cōmune ſcꝫ facere iuſticiā a quo obiecto cōmuni reponitur actus ſub genere iuſticie. Dico preterea ꝙ omnes iſti actus ſunt diſtincti ſpecie. Patet quia aliquid eſt obiectum in poſterioribus/ quod non eſt obiectū in primo/ et ſecundus tertius quartus et quintus habēt diuerſa obiecta. Et preterea nūꝙ vnius iſtorum habituum tantum poſſet intendi ꝙ immediate inclinaret in actum alterius et quilibet eorum immediate tn̄ inclinat in ꝓprium actum. primus habitus eſt iuſticia ſed nō conſtituta in gradu ⁊ poteſt vocari ſimplex. ſecūdus eſt iuſticia in gradu cōtinentie diſtincte accepto cōtra gradum perſeuerantie. Tertius eſt iuſticia cōſtituta in gradu perſeuerantie. Quartus eſt iuſticia cōſtituta in gradu cōtinentie cōmuniter accepte ad continentiā proprie dictam ⁊ perſeuerantiā. Quintus habitus eſt iuſticia in gradu heroico cōſtituta Ad id autē quod argueudo cōtra Thomam dicebamus ꝙ ſequeretur ꝙ ſm̄ quālibet circunſtantiā que poſſet afferre difficultatē in opere ponēda eēt ſpecialis virtus. ¶ Ad hoc reſpondeo ꝙ ſecundū quanlibet circunſtantiam facientem difficultatem ponenda eſt virtus ſpem diſtincta a virtute ſimplici ita ꝙ per illam circunſtantiam difficultatē opus virtutis conſtituitur in aliquo gradu. Et ſi queras in quo? Dico ꝙ vel illa circunſtantia difficultat actum per modum oblectantis ⁊ tunc continetᷣ ſub continentia gradu aut per modum contriſtantis ⁊ tunc cōtinetur ſub perſeuerantia gradu ⁊ maxime ſi pugna ⁊ temptatio non ſuperet cōmunem facultatem hominum verbi gratia locus vel perſona eſt talis vt per eam aut in eo habeat copioſum vſum voluptatum ſuarum que retrahunt a labore pre requiſito ad cognoſcendum in cauſa aut que alliciūt eum vt in cauſa cognita contra iuſticiam ſentētie et tunc eſt continentia. aut locus eſt talis aut perſona vt ab eis patiaᷣ multa aduerſa ſi inſiſtat operi iuſticie ⁊ tunc erit iuſticia ſm̄ perſeuerantiā. Eodem modo dicendum eſt de difficultate que prouenit ex frequenti repetitione operis. talis eīn facit actum ſub perſeuerantia. ¶ Ad ſecundam cōcedo maiorem. et nego minorem accipiendo perſeuerantiam eo modo quo ſupra dictum eſt eam accipi. Et ad probationem reſpondet beatus Tho. Augu. non accipit ibi perſerantiam pro habitu ſed pro actu ꝯtinuatio vſꝙ in finem ſm̄ illud Mathei. xxiiij. Qui perſeuerauerit vſꝙ in fidem hic ſaluus erit. Contra antem rationem perſeuerātie ſic accepte eſſet vt amitteretur in qua ſolutiōe Tho. dicit tria bene notanda. Primum eſt ꝙ Augu. nō accipit ibi perſeuerantiam pro habitu. Nam dato quocunꝙ habitu qui eſſet perſeuerantia talis poſſet amitti per ceſſationem ab actibus. nam poſito ꝙ aliquis frequenter eliciando actum voluntati perſeuerare in fide vſꝙ in finem aggeneret habitū qui dicatur perſeuerantia conſtat ꝙ ille habitus poteſt deperdi per ceſſationem ab actibus. Dicit ſecundo ꝙ accipit perſeuerantiam pro actu continuato/ ꝙ ſi acciperet terminos proprie beatus Thomas non ſecundum ſentirem quia pauci ſunt qui habeāt actū aliquem vel fidei vel ſpei vel alterius virtutis vſꝙ in finem continuatum. cum neceſſe ſit ꝓpter nature multiplices neceſſitates hmōi actus interrumpi ſed credo ꝙ intelligit ꝑ actum continuatū actus ſibiinuicem vſꝙ in finem ſuccedentes aut actum vere cōtinuatum vſꝙ in finem ſicut eſt ille quem paulo ante finem incipimus ⁊ credo ꝙ alterum ſufficit ad perſeuerantiam. Dicit preterea ꝙ perſeuerātia non poteſt amitti. Probaᷣ q: ponatur ꝙ actus ille qui fuiſſet perſeuerantiā ſi fuiſſet cōtinuatus amittatur vel deſinat eſſe. Arguo ſic ille act⁹ nec eſt nec vnꝙ fuit perſeuerantia/ ergo nō q: ille actus deſinit eſſe perſeuprantia amittitur/ ita ꝙ ſic arguitur aut actus ille non deſinit et per ꝯn̄s non amittit ꝑſeuerantiā aut deſinet ⁊ per ꝯſequēs nunꝙ fuit perſeuerātia. Et ſi dicas ante finem verum eſt dicere ꝙ iſte perſeuerat in fide ergo aliqͥs actus eius multo tempore precedens finem vite eſt perſeuerantia ſed ille actus aliquādo nō ſolum deſinit/ ſed etiam amittiᷣ ita ꝙ nullum ſibi debetur premiū vt ſi ille q habuit decedat in peccato mortali/ ergo iſta eſt poſſibilis perſeuerantia amittitur. Primum autē an̄s probatur poſt finem vite verum eſt dicere de eo qui deceſſit in gratia iſte perſeuerauit ergo aliquando fuit verum dicere iſte perſeuerat. cōſequētia tenet quia omnis propoſitio de preterito vera infert aliquam de preſenti fuiſſe vera. ¶ Ad hoc argumētū iudicio meo non poteſt reſponderi niſi altero duorum modorum. primo negando iſtam conſequētiaꝫ hec ē vera iſte perſeuerauit ergo hec aliquādo fuit vera iſte perſeuerat et ſecundum rei veritatē quicquid ſit de iſta aliqua tamen multi et ſimilis non valet verbi gratia iſta non valet iſta eſt vera iſte perſeuerauit a. xx. anno vſꝙ ad. lx. in fide ergo aliquādo hec fuit vera iſte pſeuerat a viceſimo anno vſꝙ ad ſexageſimū in fide/ q: nullus actus eius durauit a viceſimo vſꝙ ad. lx. et dato ꝙ duraſſet tantum tamen nec in principio temporis hec fuit vera iſte perſeuerat vſꝙ ad lx. nec immedio temporis / quia tunc/ cum nec ſit in. xx. nec in. lx. anno non perſeuerat a. xx. vſꝙ ad. lx. nec in fine quia tunc licet ſit in lx. non eſt tamen in. xx. ſequitur autem iſte perſeuerat a. xx. ergo eſt in. xx. hec tamen poſſet ſaluari ꝑ ampliationem factam ratione huius verbi perſeuerat. Si enim diceremus ꝙ iſta propoſitio ipſe perſeuerat a. xx. vſꝙ ad. lx. annum in fide equiualet iſti orationi/ iſte accepit fidem in. xx. anno que et vſꝙ nunc in eo durauit et durabit vſꝙ ad. lx. tunc perſeuerare ampliabit ad preteritum et futurum ſed qui tenerent huiuſmodi ampliationem non negarent iſtam conſequentiam iſta eſt vera iſte perſeuerauit vſꝙ in finem ergo iſta aliquando fuit vera iſte perſeuerat et ideo negando ampliationem negatur illa conſequentia et dicitur ꝙ iſta de preterito iſte ꝑſeuerauit eſt vera et tamen nunꝙ habuit aliquam de preſenti ex eiſdem terminis veram / ſicut iſta eſt vera albū fuit nigrum/ meretrix fuit virgo/ currēs fuit quieſcens/ et iſte de preſenti nunc quam fuerūt vere album eſt nigrum/ meretrix eſt virgo currens eſt quieſcens. Secundo poteſt reſponderi concedēdo conſequentiam et conſequens ſcilicet ꝙ aliquādo iſta fuit vera iſte perſeuerat in fide/ aut in opere iuſticie et equiualet vni copulatiue ex vna de p̄ſenti ⁊ altera de futuro compoſite iſti ſcꝫ iſte habet opus iuſticie ⁊ totiēs eſt ipſum habiturus quotieſcūꝙ recta ratio dictauit eſſe habendū ⁊ cū iſ ergo ꝙ aliquis actus eius eſt perſeuerātia etiā ante finem vite concedo. et cum dicis ꝙ ille actus aliqn̄ amit=

Ubi ſup. articul. 4. in ſolutione ad pͥmū

multiplic pōnes ſenti.

Non ſemp ppō de p̄ſenti vere correſpondet de ... eſſe vera.

Preſert multiplic.

titur.ꝛc.nego iſtam de ineſſe ꝛ dico ꝙ non eſt com
poſſibilis p̄cedenti:ſed bene cũ p̄cedenti concede
rem iſtã/iſte actus poteſt amitti.Et ſi dicas pona
tur ineſſe.Dico ꝙ ſi ego ponã ineſſe iſtã de poſſibi=
li ego deſtruã pꝛecedentẽ que eſt iſti incompoſſibi
lis.Et ſi dicas p̄cedens non pōt deſtrui cum ſit de
p̄ſenti/iſta ſcȝ actus eſt pſeuerantia :ergo alia de
poſſibili nunq̄ȝ pōt poni ineſſe et ꝑ conſequens illa
de poſſibili non fuit vera.Reſpondeo negãdo añs
ſcȝ ꝙ illa de p̄ſenti non poſſit deſtrui.Dico enim ꝙ
ſunt alique de p̄ſenti mere ſimpliciter que non de=
pẽdent a futuro/ſunt alique q̄ nõ ſunt mere ſimpl'r
de p̄ſenti. Et iſtarũ alique ſunt q̄ dependent a pꝛe
terito et p̄ſenti tantũ vt iſta iſte ceſſat loq̄ depẽdet
ab iſtis duabus iſte locutus eſt.et nunc nõ loq̄tur.
Alique ſunt q̄ dependent a p̄ſenti ꝛ futuro tantũ:
vt.iſte incipit moueri dependet ab iſtis duabus iſte
non mouetur:ꝛſtatim poſt mouebit̃.Alie ſunt que
dependent a p̄terito et futuro vt iſte mouet̃ depen
det ab iſtis duabus iſte immediate ante hoc inſtãs
mouebatur et immediate poſt hoc inſtans mouebi
tur nec requirit̃ ꝙ in hoc inſtanti moueatur/ qꝛ in
inſtanti non eſt motus. Alie ſunt q̄ dependẽt tã a
p̄ſenti q̄ȝ a pꝛeterito q̄ȝ a futuro/ vt in iſto cõtinua
tur palloꝛ dependet ab iſtis tribus in iſto immedia
te ante hoc inſtans fuit palloꝛ et nũc in eo eſt pal=
loꝛ et immediate poſt hoc inſtans in eo erit palloꝛ
Tunc dico ꝙ pꝛopõnes que ſunt mere ſimpliciter
de pꝛeſenti ſic ſcȝ ꝙ depẽdent tantũ a p̄ſenti aut q̄
depẽdent tantũ a p̄ſenti et p̄terito neceſſario ſunt
vel fuerunt vere ſed quecũq̄ȝ dependẽt a futuro cõ
tingenti ſiue cũ hoc dependeant a p̄ſenti tantũ ſi=
ue a pꝛeterito tantũ ſiue a p̄ſenti et pꝛeterito ſunt
mere cõtingenter vere ſicut pꝛopoſitio illa de futu
ro a qua depẽdent/nã ex talibus ad vnã de futuro
eſt bona cõſequentia ſed nullus bone cõſequentie
cuius cõſequens eſt cõtingens añs eſt neceſſariuȝ
igitur.Dico ergo ꝙ iſte oẽs ſunt vere/iſte perſeue
rat/iſte actus eſt pſeuerantia:ſed tamen iſte cõtin
genter pſeuerat;et iſte actus contingenter eſt vel
fuit pſeuerantia.Idẽ em̃ eſt iudicium/ꝛ ideo poſſi
bile eſt ꝙ iſte nec pſeueret nec vnq̄ȝ pſeuerauerit/
et ꝙ iſte actus nec ſit nec vnq̄ȝ fuerit pſeuerantia
Ex quo patet ꝙ beatus Thomas habet alterum
duoꝝ concedere/aut ꝙ nõ ſequit̃ iſta eſt vera poſt
finem vite iſte pſeuerauerit ergo hec aliquãdo fuit
vera iſte pſeuerat ꝛ hoc ſi non ponat nomẽ vel ver
bum pſeuerãtie eſſe ampliatiuũ/aut ꝙ iſta iſte per
ſeuerat ſic eſt nunc vera et ꝙ poteſt nunq̄ȝ fuiſſe ve
ra.vtrũ aũt eodẽ modo dicendũ eſſet de habitu p=
ſeuerandi et de actu interioꝛi eius inquire.

[Margin note, partly cut off:] ...ltiplices ...põnes de ...ſenti.

[Margin note, partly cut off:] Imꝑfectũ ...ltiplicit̃

¶Ad tertiã dico ꝙ in genere virtutis alicuius ali
quid dicitur imperfectũ dupliciter.Uno modo ob
defectũ graduũ eiuſdẽ rationis ꝓpter quẽ defectũ
mundũ habet firmitatẽ ꝛ immobilitatẽ requiſitam
ad habitũ virtutis et ſic concedo qꝛ tale imperfe
ctum non eſt qualitas de difficili mobilis a ſubie=
cto ſed eſt diſpoſitio quedã ad hmõi qualitatem.
Et in hoc ſenſu ego nego pſeuerantiã eſſe imperfe
ctum in genere virtutis. Alio modo aliquid dicit̃
imperfectũ in genere virtutis qꝛ ad gradum perfe
ctionis alicuius alterius ſpeciei eiuſdẽ generi nõ
attingit:ſicut equus dr̃ quid imperfectũ in genere
animaliũ qꝛ non attingit ad perfectionẽ hominis
et in hoc ſenſu nego maioꝛẽ/licȝ em̃ equus ſit quid
imperfectum in genere animalis ad illum ſenſum/
equus tamen eſt perfectum animal nec ſibi quicq̄ȝ
deeſt ad ꝙ ſit animal ita etiã licet pſeuerantia ſit
quid impfectũ in genere virtutis: qꝛ non attingit
ad perfectionẽ tẽperantie licet ad eã diſponat vt
eſt tam pfecta ſicut continẽtia vt vult Ari.in.vij.
ethicoꝝ.eſt tñ perfecta virt⁹ nec ſibi quidq̄ȝ deeſt
quod pertineat ad rationẽ perfecte virtutis immo
eſt pfectioꝛ q̄ȝ virtus ſimplex q̄ȝtuncunq̄ȝ intenſa.
Et ad minoꝛẽ nego eã in pꝛimo ſenſu ꝛ concedo in
ſecundo.Et ad pꝛobationẽ minoꝛis dico ad ſecun
dam partẽ ꝙ cũ Ari.dicit continentiã non eſſe vir
tutem ipſe noĩe virtutis intelligit tẽperantiã ſicut
frequenter nomine malicie intelligit intẽperantiã
vt patet in pꝛincipio ſeptimi et frequenter alibi ac
cipiendo ergo virtutẽ generaliter ꝓ omni habitu
electiuo immediate conſiſtente.ꝛc.continentia eſt
virtus.Accipiendo vero virtutẽ ꝓ habitu qui iam
tam firmus eſt aſſiduis operationibus/et victoꝛia
paſſionũ tã ſtabilitus vt paſſiones non plus nota=
biliter contra rationẽ inſurgant:ſic cõtinentia nõ
eſt virtus nec etiã perſeuerantia de qua hic loqui=
mur/licet pſeuerantia aliqua de qua dicit Chriſt⁹
Qui perſeuerauerit vſq̄ȝ in finẽ hic ſaluus erit/ be
ne ſit virtus.¶Ad quartã dico ꝙ perſiſtere diu in
opere iuſticie eſt opus iuſticie: pſiſtere diu in ope=
re manſuetudinis eſt opus mãſuetudinis nulli⁹ tñ
virtutis opus eſt quodlibet pſiſtere in ope virtuo=
ſo.Et ideo ad rationẽ concedit̃ conſequens in ri=
goꝛe ſermonis:ad minoꝛẽ tamen dico ꝙ licȝ nullũ
pſiſtere cõmune ſit omni virtuti:cuilibet tñ virtuti
ſm̃ genus conuenit diu pſiſtere in opere illius vir
tutis/hoc eſt quodlibȝ genus virtutis cõtinet ſub
ſe aliquos habitus inclinantes ad diu perſiſtendũ
in opere talis virtutis .vt genus iuſticie continet
ſub ſe aliquos tales habitus ꝛ genus foꝛtitudinis
et genus mãſuetudinis et ſic de aliis.non tamẽ di=
co ꝙ ſit cõmune om̃i virtuti ſm̃ ſpeciẽ ꝛ indiuidua
qꝛ non eſt vniuerſaliter verũ ꝙ omnis habitus in=
clinet cũ illa circũſtantia Ad quintam dico ꝙ iſta
ꝓpoſitio perſeuerãtia eſt virtus ſpecialis hȝ dupli
cem ſenſum/ vnũ de rigoꝛe ſermonis ꝛ in illo ſenſu
ipſa eſt vera.nã pſeuerantia iuſticie eſt virtus ſpe
cialis.id eſt vna ſpecies virtutis ſpecie diſtincta a
qualibet alia q̄ non eſt pſeuerantia iuſticie/ꝛ per=
ſeuerantia mãſuetudinis eſt vna virtus ſpecialis.
et ſic de aliis.Aliũ habet ſenſum ſm̃ intentionem
ponentiũ eam/qui ponentes eam volunt dicere ꝙ
pſeuerantia eſt vnũ genus virtutis cõmune multꝭ
ſpeciebus et ſub nullo genere virtutis contentũ et
in hoc ſenſu negamus eã.et ideo ad rõnẽ concedo
maioꝛẽ accipiendo virtutẽ cõfoꝛmiter ad pꝛimum
ſenſum et concedo etiã concluſionẽ eodem ſenſu.
Si accipiendo cõfoꝛmiter ad ſecundũ ſenſum ne=
go maioꝛẽ.Aliter em̃ ex ea poſſet cõcludi de qua=
cunq̄ȝ ſpecie virtutis ꝙ ipſa eſſet virtus ſpecialis
id eſt eſſet vnũ genus virtutis ſub nullo genere vir
tutis contenta qđ falſum eſt.vnde aũt ſumant̃ ge
nera virtutis et vnde ſpecies non eſt hic dicendũ.
¶ Ad ſextã dico ꝙ argumentũ ꝓcedit cõtra eos
qui negant pſeuerantiã eſſe virtutem cõtra quos
infertur ꝙ pſeuerantia eſt virtus / et ꝙ p̄cepta eſt
perſeuerantia.i.ꝙ p̄ceptum eſt nobis operib⁹ per
ſeueremus.i.ꝙ ea faciamus q̄ȝ diu ꝛ quotiẽs recta
ratio dictat ea eſſe faciẽda: ꝛ ſimiliter cõcedo illđ

[Margin note:] Perſeuerãtia eſt virt⁹ ſpecialis duplicẽ habẽs ſenſum

perſeuerantia neceſſaria eſt ad ſalutē.i.ad ſalutē
neceſſariū eſt vt in bonis operibus perſeueremus
¶ Ad ſeptimam dico ꝙ longanimitas non eſt ſic:
virtus ſpecialis ꝙ ſit vnū genus virtutis ſub nul=
lo alio cōtentū ſed dico ꝙ eſt aliqua lōganimitas
ſub genere iuſticie contenta: et aliqua ſub genere
fortitudinis.et ſic de aliis ⁊ eodēmodo de ꝑſeuerā
tia quomodo tamen ſe habeat ꝑſeuerantia erga lō
ganimitatē poſtea videbitur.¶ Ad octauā negaſ
maior accipiendo virtutē ſpecialē primo modo.
¶ Ad nonā ſi inferatur concluſio de ineſſe negaſ
cōſequētia/ ſi inferatur de poſſibili ⁊ ꝙ ly quot nō
numeret niſi genera virtutū concedo ⁊ cōſequen=
tiam ⁊ cōſequēs:licet in quolibet genere virtutis
poſſet reperiri ſpecies et gradus ꝑſeuerantie non
tñ quelibet ſpecies virtutis eſt ꝑſeuerantia: vt pa
Ad argu. ſophiſti. tet de ſimplici virtute et continētia ⁊ de virtute he
roica.et ad ꝓbationē negatur cōſequentia q2 due
albedines ſunt qualitates corporales eiuſdē ſpēi.
ſed ꝑſeuerantia nō eſt qualitas corporalis nec qͥli
bet due perſeuerantie ſunt eiuſdē ſpeciei.¶ Ad de
cimā dico ꝙ caſu poſito ꝙ quis habeat plura bo=
na opera et in oībus ꝑſeueret nulla perſeuerantia
eius eſt oīa bona ſua:ſed vna eius ꝑſeuerantia eſt
vnū bonū opus et alia aliud ⁊ ſic de ſingulis:⁊ cū
dicis ergo eſt aliquod de iſtis aut nullum.Dico ꝙ
aliqua eſt aliqđ et alia aliquod:ſed nulla eſt quod
Acceptio=nes ꝓpꝛ̄etatis. libet nec omnia.ideo inferēdo falſum ſupponit cū
dicit ergo cū ipſa ſit oīa.⁊c.q2 nulla eſt omnia bo=
na.¶ Ad vndecimā dico ꝙ proprietas accipiſ du
pliciter.vno modo ꝓ qualitate reali que ineſt ali=
cui ⁊ ſic negaſ antecedens ſcꝫ ꝙ deſitio ſit aliqua
talis proprietas.ſi eīn eſſet aliqua talis ꝓprietas
tunc q̄reretur in qua re eſſet illa deſitio non in re q̄
deſinit q2 illa non eſt cū deſinit nec in alia re:quia
tunc illa defineret eſſe. Sed alio modo accipitur
proprietas ꝓ termino ordinate ⁊ non eſſentialiter
predicabili ſm ſe vel ſm ſuum concretū de alio.et
hoc modo cōcedo.hec eīn eſt vera hec res deſinit
et in hoc ſenſu cōcedo ꝙ ꝑſeuerantia eſt quedam
ꝓprietas. Nā de opere dicitur/hoc opus eſt ꝑſeue
rans ⁊ de homine iſte homo ꝑſeuerat in opere iuſti
cie et non ſolum concedo ꝙ ꝑſeuerātia hoc modo
eſt proprietas ſed etiā primo modo/ q2 in reiverita
te ꝑſeuerantia eſt qualitas menti inexiſtēs.Et ad
probationes dico ꝙ affirmatiōes ⁊ negatiōes nec
deſitionē cauſant nec ꝑſeuerantiā licet ad taliter
eſſe et non eſſe ſicut ſignificaſ per affirmationē et
negationē ſequatur a priori rem aliquam deſinere
eſſe et ad taliter eſſe ſicut ſignificatur per aliquas
affirmationes ſequatur a priori perſeuerantiā eſſe
Sequitur eīn iſte operatur et opabitur iuſte:ergo
ꝑſeuerabit in iuſticia. Iſte tamē affirmationes nō
faciunt perſeuerantiā ſed voluntas ꝑſeuerantis ⁊
habitus ad perſeuerandū inclinans ⁊ potētia exe
quens.¶ Ad confirmationē dico ꝙ ſi accipiaſ ꝑſe
uerantia p̄ciſe ꝓ continuatione boni operis cōce=
do antecedens ꝓ vtraqꝫ parte et nego cōſequētiā
eadem eīn ratione ꝓbarem ꝙ homo nō eſt aīal ſic
animal non dicitur de forte ex eo ꝙ habet animam
ſenſitiuā et rationalē ſed ex eo quod habet animā
ſenſitiuā.ergo quicqđ dicif de forte ex eo ꝙ habet
animā ſenſitiuā et rationalē eſt aliud ab aīali : ſed
homo vel animal rationale dicitur de forte ex eo ꝙ
habet animā ſenſitiuā ⁊ rationalē:ergo homo vel
animal rationale eſt aliud ab homine nego conſe=
quētiam ⁊ dico ꝙ ſicut habere animā ſenſitiuā eſt
ſuperius ad habere animā ſenſitiuā ⁊ rationalem
ita animal eſt ſuperius ad hominem.Et hoc argu
mentū bene concludit ſicut eīn omne habens ani=
mam ſenſitiuā et rationalē habet animā ſenſitiuā
et non econtra ita etiā homo eſt animal et nō ecō
tra ita etiā dico ꝙ ſicut eſſe iuſtuꝫ eſt ſuperius ad
eſſe et fore iuſtū.nā omne quod eſt et erit iuſtum et
non econtra ita iuſticia eſt ſuperius ad ꝑſeueran=
tiam iuſticie.et manſuetudo ad ꝑſeuerantiā man=
ſuetudinis et ideo ſi in p̄dicto argumento proprie
tas iuſticie et ꝓprietas ꝑſeuerantie capiātur ſecū
de intentionaliter argumentū bene ꝯcludit ꝙ vna
non eſt alia ſicut nec iſte termin⁹ homo eſt iſte ter
minus animal. Si aūt accipiatur prime intētiona
liter nichil cōcluditvt clare patuit inſtantia
¶ Ad vltimā negatur aīs et ad probationē nego
maiorē.nego etiā ꝙ quicūqꝫ habet vnā virtutē ha Virtutes
bet omnes.Et ſi dicas ꝙ quicūqꝫ habet caritatē nō ſunt cō
habet omnē virtutē neceſſariā ad ſalutē ſed aliqs nexe
habet caritatē qui non habet ꝑſeuerantiam:ergo
ꝑſeuerantia nō eſt virtus neceſſaria ad ſalutem.
Dico ꝙ ſm illos qui ponunt cū caritate oēs virtu
tes infundi duplex eſt ꝑſeuerantia.vna eſt infuſa.
alia acquiſita.hic aūt agimus de acqſitis virtuti
bus. Sed aliqua virtus dr̄ haberi tripliciter Vno
modo in habitu. Secūdo modo in promptitudine
animi. Tertio modo in vſu. Tūc dico ꝙ ꝑſeueran
tia acquiſita non eſt ſimpliciter ad ſalutē neceſſa= Perſeuerā
ria q̄tum ad habitū nec q̄tū ad vſum:nec q̄tum tia nō eſt ne
ad promptitudinē animi. Patet de pueris nouiter ceſſaria ad
baptiſatis et ſtatim decedentibus. Dico ſecundo actum vel
ꝙ ꝑſeuerantia non eſt neceſſaria q̄tū ad vſum nec habitum.
q̄tū ad habitū in habente annos diſcretionis.pro
batur:q2 poſſibile eſt ꝙ aliquis poſt tēp⁹ diſcretio
nis inchoet aliquod bonū opus et cōtinuet ꝑ ali=
quod paruū tēpus ita ꝙ nulla ī eo oriatur difficul
tas ex diuturnitate operis et ſic continuando vel
moriaſ vel incipiat dormire ⁊ dormiēdo moriatur.
conſtat ꝙ talis non habet ꝑſeuerantiā nec in habi
tu nec in vſu. Dico tertio ꝙ in diuturno tēpore vi=
uente poſt annos diſcretionis non eſt neceſſarium
ad ſalutē habere ꝑſeuerantiā in vſu et opere ꝓ mē
ſura quo quis decedit.patet q2 poſſibile eſt ꝙ quis
habens caritatē dormiendo decedat. Secūdo q2
poſſibile eſt ꝙ aliquis in extremis confiteaſ ⁊ con
teratur et ꝑ paruū tempus poſt decedat ſeu dormi
endo ſeu vigilando/ talis aūt non habet ꝑſeueran
tiam in vſu:vt conſtat accipiēdo perſeuerantiam
eo modo quo accipit beatus Thomas Dico quar
to ꝙ in tali neceſſaria eſt perſeuerantia in prōpti
tudine animi actualiter vel habitualiter.patet q2
talis debet eſſe promptus ⁊ paratus:ꝙ ſi recta ra
tio dictet ſibi eſſe perſeuerandū et non ſit impedi=
mentum ꝙ ipſe ꝑſeueret. Dico quinto ꝙ ꝑſeueran
tia eſt neceſſaria ad ſalutē per remotionē vitiorū
oppoſitoꝝ.i.ad ſalutē neceſſariū eſt ne quis deſe=
rat opus propter triſticiā laboris aut diuturnita=
tis pro tempore ꝓ quo recta ratio dictat non eſſe
dimittendū et ad hunc ſenſum puto intelligendū
eſſe illud illud xp̄i.qui ꝑſeuerauerit vſqꝫ in finē hic
ſaluus erit non ꝙ p̄cipiat vnūq̄ꝫ debere habere
actum virtutis immediate ante inſtans deſitiōi
ſue quin tunc nullus qui ante deceſſum ſuū care

ret vſu rationis ſaluaretur: ſed potius prohibetur mollicies que eſt carentia ꝑſeuerantie ꝓ tempore ꝓ quo recta ratio dictat de neceſſitate ſalutis eſſe ꝑſeuerandũ. Rationes ad q̃ſtionem ſolute dictis.

Queritur ſcdo. Utrum ꝑſeuerantia importet tantũ difficultatem ꝓuenientem ex diuturnitate operis. Arguitur ꝙ ſic aliquis ideo dicitur tantũ perſeuerare q꞉ diu ꝑſeuerat opus ſuũ. ergo cum ꝑſeuerare importet difficultatem aliquã ſequitur ꝙ importat tantũ difficultatẽ prouenientẽ ex diuturnitate operis. In oppoſitũ arguitur ſm Ari. ꝑſeuerare eſt cõtratenere. ergo in omni opere eſt ꝑſeuerantia in quo contra triſticias ⁊ moleſtias tenemus et cõtinuamus. Notandũ eſt ꝙ ſm beatũ tho. ꝑſeuerantia et cõſtãtia ꝯueniũt differũt. cõueniũt in hoc ꝙ ad vtrũqꝫ pertinet ꝑſiſtere firmiter in aliquo bono. ſed differunt ſm eã que difficultatẽ afferunt ad ꝑſiſtendũ in bono. nam virtus ꝑſeuerantie ꝓprie facit ꝑſiſtere hominẽ in bono cõtra difficultatem q̃ prouenit ex diuturnitate operationis. cõſtantia vero facit firmiter ꝑſiſtere in bono contra difficultatẽ que ꝓuenit ex quibuſcũqꝫ aliis impedimentis exterioribus eſt difficile improbare hãc ſententiã q꞉ dependet ex impoſitione terminorum quã difficile eſt ꝓbare. conſtat tamẽ ꝙ hoc non eſt dictũ conformiter ad intentionẽ Ari. arguitur tamẽ contra opinionẽ ſic inchoet aliq̃s opus fortitudinis et cum diu ꝯtinuat propter moleſtiã diuturnitatis et non ob aliã cauſam deſerat: tũc ſic cõſtat ꝙ talis nec ꝑſeuerans eſt nec cõſtans et tamen non retrahitur ab opere niſi ꝓpter moleſtiã diuturnitatis igitur. ¶ Secundo arguitur auctoritate Ariſt. vii. ethi. expꝛeſſe diffinientis ꝙ ꝑſeuerantia eſt cũ quis contra vehementes triſticias tactus ⁊ guſtus quas multi vincunt ꝑmanent: aut in ratione et electiõe recta conſtat autẽ ꝙ p̃ter triſticias diuturnitatis ſunt multe alie vehementiores. ꝙ ſi quis dicas ꝙ Tho. dicit expꝛeſſe ſe aliter accipere ꝑſeuerantiam q̃ꝫ Ari. acceperit: hoc non ſufficit q꞉ in vſu terminorum nos debemus maxime ꝯformate doctoribus antiquis niſi conſtet de abuſu ꝙ ſi ꝓprietatem et ortũ termini cõſideremus nõ habebitur ex hoc ꝙ ꝑſeuerantia dicat tantum hmõi diuturnitatis difficultatem ꝑſeuerans a ſeueris maxime videtur dici ⁊ flecti / et ideo ſicut ſeuerus eſt q̇ non mouetur acerbitate moleſtie ne verũ rigorẽ legis in alterum exerceat et inde ſeuerus ſm hugu. quaſi ſatis verus ⁊ ꝑſeuerans eſt qui nulla moleſtia pene aut triſticie a veritate rationis ⁊ rectitudine electionis retrahitur. ꝙ ſi dicas ꝙ ꝑſeuerare ex per ⁊ ſeuerare cõponitur hoc nõ adiuuat q꞉ ſeuerare quod non ẽ in vſu non aliud ſignificat q̃ꝫ cõpoſitũ eius quo loco ipſius ſcꝫ vtimur aſſeuerare. aſſeuerare autẽ diuturnitatẽ nec continuationẽ operationis ſed magis idẽ quod aſſerere et affirmare ſignificat licet forte aliud cõnotet. aſſeuerare enĩ eſt inter ipſa argumenta ꝓbationeſqꝫ admiſcere vim animi ac motum vt factus indignũ. dico ergo ꝓbabiliter ꝙ iſta quatuor ſtabilitas / longanimitas / ꝑſeuerantia / et conſtantia hocmodo differunt. nã ſtabilis dicitur ille q̇ perſiſtit in opere bono inchoato nec ab eo retrahitur ꝓpter aliud opus bonũ propter quod recta ratio dictat primũ non eſſe deſerendũ: ⁊ ideo vocamus eos inſtabiles q̇ vix vno inchoato aliud inchoant primo derelicto contra iudiciũ rationis lõganimitas eſt qua pars ꝑſiſtit in opere bono contra moleſtias ex diuturnitate operis ꝓuenientes. et iudicio meo. longanimitas ꝓprie ſignificat id quod beatus Tho. dicit ſignificari ꝑ perſeuerantiã: ꝑſeuerantia eſt qua q̇s perſiſtit in opere bono contra triſticias vehementes infra facultatem hoĩs poſitas ab opere retrahentes ſiue ille ex natura operis ſiue ex diuturnitate ſiue ex loco: ſiue ex modo: ſiue ex alia quauis circunſtantia ſiue ab intrinſeco: ſiue ab extrinſeco ꝓueniant. et hoc ſiue in ꝑſiſtendo firmus ſit ſiue mutet ac vacillet conſtãtia videtur michi addere tria ſuper ꝑſeuerantiã: primũ eſt firmitas in ꝑſiſtendo ita ꝙ qui vere conſtans ꝑſiſtit nec tamen in perſiſtendo mutat aut vacillat alterum eſt q꞉ ꝑ ꝑſeuerantiã ſolũ perſiſtimus in opere contra triſticias ꝑ conſtantiã vero iã contra triſticias q̃ꝫ contra delectationes tã etiã cõtra perſuaſiones retrahentes ab opere ꝑſiſtimus ita ꝙ martires non ſolũ dicebantur conſtantes q꞉ non flectebantur terroribus ſed etiaꝫ q꞉ non dimouebantur p̃miis et muneribus / tertiũ q꞉ perſeuerantia non certat niſi contra triſticias q̃ ſunt infra cõmunem hominũ facultatẽ et quas multi vincunt. ſed conſtantia certat contra triſticias ⁊ delectationes ſiue ſint ſupra cõmunẽ facultatẽ hominũ ſiue infra et ideo de glorioſis martiribus canit eccleſia.

O conſtãtia martirũ laudabilis. ¶ Prima cõcluſio: omnis lõganimitas eſt ꝑſeuerantia ⁊ nõ econtra. ꝓbatur ſicut ſe habet obiectũ ad obiectũ: ita et habitus ad habitũ et ipſa habituũ nomina: ſiue ſigna: ſed triſticia ex diuturnitate infra cõmunem hominũ facultatẽ poſitã que eſt obiectũ longanimitatis eſt inferius ad triſticiã infra cõmunem facultatẽ hominũ poſitaꝫ: ergo et longanimitas eſt inferius ad ꝑſeuerantiã / ⁊ ita omnis lõganimitas eſt perſeuerantia: et non econtra. Aduerte tamen ꝙ ſi diceretur ꝙ longanimitas cõnotaret triſticiã ex diuturnitate ſiue illa triſticia eſſet infra communem hominũ facultatẽ ſiue non tunc conſequẽter loquendo aliter dicendũ eſſet tunc enĩ longanimitas et ꝑſeuerantia non ſe haberẽt ſicut ſuperius ⁊ inferius nec obiecta eoꝝ et p̃dicarentur de ſeinuicem particulariter et indeffinite ⁊ neutrũ de altero vniuerſaliter. ¶ Secũda concluſio licet aliqua perſeuerãtia conſtantia ſit non tamen omnis perſeuerantia eſt cõſtantia nec omnis cõſtantia ꝑſeuerantia eſt. prima pars ꝓbatur. ꝑſeuerantia qua quis firmiter et ſine vacillatione inſiſtit operi contra triſticiã retrahentẽ eſt conſtantia. igitur. ſecunda pars patet q꞉ ꝑſeuerãtia qua quis inſiſtit operi eidem cõtra ſimilẽ triſticiã: ſed cũ vacillatione multa p̃cedente non eſt cõſtantia. tertia pars probatur. q꞉ conſtantia q̃ eſt circa triſticiã excedentẽ cõmunẽ facultatẽ hominũ non eſt ꝑſeuerantia nec illa etiã conſtantia q̃ eſt circa delectationẽ retrahentem ab opere bono eſt ꝑſeuerantia ſed magis continentia. ¶ Tertia cõcluſio ꝑſeuerantia nõ dicit de ratione ſua cõtinuationẽ actus boni vſqꝫ in finem vite. ꝓbatur concluſio. q꞉ vt dictũ eſt de ratione ꝑſeuerantie non ſunt niſi quatuor. primũ ſcꝫ perſiſtentia in actu virtuoſo ſm ꝙ ſit pugna ex triſticiis. tertiũ ꝙ ille ſint vehementes. quartũ ꝙ ille ſint infra cõmunem hominũ facultatem. Sed hec

Cõditiões ꝑſeuerãtie

quatuoꝛ nec diuiſum nec coniunctū inferunt ꝙ ad perſeuerantiā exigaẜ continuatio actus boni vſqꝫ in finem. Secundo aliq̇s frequenter hꝫ actum interruptū qui ꝑſeuerare dicitẜ vt patet de ieiunente in quadrageſima qui interrūpit ieiuniū ⁊ quieſcit a ieiunio diebus dn̄icis. patet etiā de ꝑſeuerāte in fide qui aliq̄n tamen interrūpit actum fidei puta doꝛmiendo vel alia negociando qꝛ tn̄ non interrūpit ꝑ actum contrariū ſed per ceſſationē ab actu ideo dicitẜ perſeuerare in fide. ¶ Aduertendū eſt tamen ꝙ ſcḋm beatū Thomā queſtione de perſeuerātia articulo pꝛimo in rn̄ſione ad ſcḋm eodem nōie aliquando nōiatur virtus et actus virtutis vt cū ait Augu. ſuper iohan. fides eſt credere quod non vides / poteſt tn̄ contingere ꝙ aliquis hꝫ habitum virtutis q̇ non exercet actū ſicut aliquis pauꝑ habet habitū magnificentie: et tn̄ non habet actum quandoqꝫ vero aliquis habēs habitum incipit quidem exercere actū ſed nō perficit puta ſi edificatoꝛ incipiat edificare et nō cōpleat / addit ſic ergo dicendū eſt ꝙ nomen ꝑſeuerantie quandoqꝫ ſumitẜ pꝛo habitu quo q̇s eligit ꝑſeuerare / quandoqꝫ pꝛo actu quo q̇s perſeuerat ⁊ q̄nqꝫ habens habitū ꝑſeuerantie eligit ꝑſeuerare et incipit exequi aliquā diu ꝑſiſtendo non tn̄ complet actū qꝛ nō ꝑſiſtit vſqꝫ in finem. eſt aūt duplex finis: vnus q̇ eſt finis op̄is / alius aūt qui eſt finis humane vite. Per ſe aūt ad perſeuerantiā pertinet vt aliquis ꝑſeueret vſqꝫ ad terminū virtuoſi operis / ſicut ꝙ miles perſeueret vſqꝫ in finē certaminis et magnificus vſqꝫ ad conſummationē operis / ſunt aūt quedā virtutes quarum actus ꝑ totā vitam durare debent ſunt ſpei / fidei / et caritatis qꝛ reſpiciunt vltimū finem totius humane vite. et ideo reſpectu harū virtutū q̇ ſunt pꝛincipales nō conſummaẜ actus ꝑſeuerantie niſi vſqꝫ ad finē vite. et ſcḋm hoc dicit Aug. libꝛo de ꝑſeuerantia ꝙ nullus poteſt dici ꝑſeuerantiā habere q̄diu viuit. ex iſtis verbis apparet ꝙ in aliquibus actibus bonis nō eſt de ratione ꝑſeuerantie ꝙ continuetur actus vſqꝫ in finē vite: ſed ſufficit ꝙ continuetur vſqꝫ in finē operis hoc eſt vſqꝫ in finē quē ſcḋm rectā rationē debet habere opus qꝛ cū oē opꝰ continuatū contineẜ quouſqꝫ deſinat niſi ita exponeretur ſequereẜ ꝙ in omni opere virtuoſo ſaltem continuato ꝑſeuerareẜ vſqꝫ ad finem operis / ſiue hec opinio vera ſit ſiue falſa non volo multū inſtare contra eā qꝛ oneroſuꝫ eſt diſputare de ſignificatione terminoꝝ. ſequentes tamen p̄dictā opinionē iudicio meo habent cōcedere q̄ ſequuntur. pꝛimū eſt ꝙ de aliquo actu vere dr̄ aliquando ꝙ fuit ꝑſeuerantia de quo tamen nunq̄ fuit verū dicere pꝛiꝰ ꝙ eſt ꝑſeuerantia et de aliqua creatura rationali verū eſt aliquando dicere ꝑſeuerauit in operibus caritatis de qua nunq̄ pꝛius fuit verū dicere hec creatura ꝑſeuerat in opere caritatis. Secundo ſequitur ꝙ per aliquid mere nature ⁊ qḋ nullomodo eſt in poteſtate operationis aliq̇s actus qui nūq̄ fuit ꝑſeuerantia incipit fuiſſe ꝑſeuerantia: patꝫ qꝛ moꝛs qui eſt terminus vite eſt aliq̇d mere naturale que nō eſt in poteſtate operantis ante aūt inſtans moꝛtis actus ille amandi deū caritate nunq̄ fuit ꝑſeuerantia ⁊ tamen inſtanti moꝛtis incipit fuiſſe ꝑſeuerantia. Tertio ſequitẜ ꝙ aliquis actus bonꝰ et laudabilis imperatus ab aliqua virtute mediante actu eius elicito ꝓ tempoꝛe ꝓ quo ſcḋm omnē circunſtantiam bene fit non ſoꝛtietur denominationē illius virtutis a qua imperatur vel cuius electioni eſt confoꝛmis patet qꝛ talis actus ꝑſiſtendi in opere caritatiuo imperaẜ a perſeuerantia ⁊ tn̄ non denominatur eſſe perſeuerantia niſi in fine vite.

¶ Quarto ſequitẜ ꝙ perſeuerātia eſt virtus et tamen eius operatio virtuoſa ⁊ laudabilis nō pōt eſſe operatio ꝑſeuerantie. patet qꝛ vel eſſet operatio perſeuerantie anteq̄ eſſet ⁊ hoc nō vt conſtat vel quando eſt ⁊ hoc nō qꝛ tunc nō habetur adhuc finis operationis vel poſtq̄ fuit et hoc non qꝛ ipſa non eſt. tū etiam qꝛ cū operatio non eſt nullus ꝑſeuerat ergo nulla operatio tūc eſt perſeuerantia. Quinto ſequitẜ duoꝝ hominū oīno vniformiū tam in ratione q̄ in electione volūtatis q̄ in opere exterioꝛi vſqꝫ ad aliquod inſtans de vno vere dicetur ꝙ perſeuerauerauerit et de alio vere diceẜ ꝙ non ꝑſeuerauerit patet moꝛiaẜ vnus in illo inſtanti et non alius. Iſta ſunt q̄ michi videntur ſequi ex pꝛedicta opinione / ad quā tamen ponendā nec ratio nec auctoꝛitas cogere videtur. ¶ Quarta concluſio ꝑſeuerantia non dicit de per ſe ⁊ de ratione ſua continuationē actus vſqꝫ in finē nec vite nec operis. pꝛimū patet ex p̄cedenti concluſione / ſecundū patet qꝛ aliquando aliq̇s vere perſeuerauiſſe dicitẜ qui nō compleuit opus ſed impeditus fuit ꝑ interuentionem moꝛtis: vt patet de multis q̇ tēpla magnifica inceperunt ante quoꝝ cōplementū ex hoc ſeculo tranſierunt. ſecūdo patet de his qui ꝑ violentiam impediūtur ne expleant quod inceperunt.

¶ Quinta cōcluſio: perſeuerantia nō dicit de ratione ſua ꝙ opus tandiu continuetur q̄diu recta ratio dictat eſſe continuandū. ꝓbatur ſi recta ratio dictet alicui ꝙ debet ieiunare ꝑ .xl. dies ⁊ velit ieiunare ꝑ .xl. dies et cōtinuet iſtud pꝛopoſitum et opus confoꝛme ꝑ tres dies tunc iſte vere dicitẜ perſeueraſſe in ieiunio ꝑ tres dies et tamen non ieiunauit nec ieiunabit tandiu q̄diu recta ratio dictauit eſſe ieiunandū. igitur. Secūdo actus exterioꝛ habet totaliter bonitatē et maliciā tam ſcḋm genꝰ q̄ ſcḋm ſpeciē quā etiā ſcḋm gradū ad actu interioꝛe ſed pꝛopoſitū ſiue electio voluntatis quā iſte habuit eſt vera ꝑſeuerantia interioꝛ ab habitu perſeuerantie elicita et habet ꝓ obiecto quadraginta dies ſicut et dictamen ipſum; ergo ⁊ actus ieiunādi per pꝛimū diem eſt ꝑſeuerantia et actus ieiunādi ꝑ ſecundū et ꝑ tertiū et generaliter omnis actꝰ imperatus mediante electione volūtatis rationi confoꝛmi. ¶ Sexta concluſio ſi recta ratio cadat ſuꝑ circunſtantiā diuturnitatis tēpoꝛis ⁊ non electio opus exterius etiā q̄tuncunqꝫ duret non erit ꝑſeuerantia: verbi gratia: recta ratio dictat egroto ꝙ eſt vacandū a ſtudio ꝑ quatuoꝛ hoꝛas egrotus pꝛoponit non ceſſare niſi ꝑ tres ⁊ nichilominꝰ ceſſat ꝑ quatuoꝛ non credens ceſſare vel vacare a ſtudio niſi ꝑ tres. Dico ꝙ iſta ceſſatio a ſtudio non eſt opus ꝑſeuerantie aut dictat ratio alicui ꝙ eſt abſtinendum a cibo ꝑ integrum diē ⁊ eligit abſtinere ꝑ mediū tantū / et nichilominus aut quia non reperit cibum: aut qꝛ impeditẜ abſtinet ꝑ integruꝫ diem. dico ꝙ iſte actus abſtinentie non eſt ꝑſeuerātia. pꝛobaẜ ſic talis nō immanet electioni recte qꝛ non habet rectā electionem vt ꝯſtat nec immanet libere et ſponte rationi recte qꝛ immanētia libera rationi non fit niſi ꝑ electionem rationi confoꝛmē

Coꝛrela. expoſitiōe ſequentia.

iſte autem non habet electionē rationi conformen
igitur. ¶ Septima cōcluſio: licet ille qui per par=
tem temporis immanet electioni recte dicat̄ perſe
uerare niſi tamē imaneat q̃diu recta ratio dictat
eſſe immanendū/ talis nō dicit̄ perſeueraſſe q̃diu
tenetur aut q̃tū honeſtum eſt eū perſeuerare pri=
ma pars patet talis immanet ꝓ aliquo tp̄e rōni ⁊
electioni recte igit̄ pro aliquo tempore ꝑſeuerat ⁊
ꝑſeuerauit. Secūdo probat̄ qꝛ talis tenet̄ inſiſte=
re operi ꝑ .xl. dies aut ꝑ aliquod certū tempus vt
dictat recta ratio ⁊ non inſiſtit: ergo non ꝑſeuerat
q̃diu tenetur vel honeſtū eſt eū perſeuerare
¶ Octaua cōcluſio in aliquibus operationibus ad
diuturniorē perſeuerantiā tenemur q̃ in aliis pro
batur recta ratio dictat aliqua opera eſſe diutius
continuanda ⁊ frequētius eſſe facienda q̃ alia igr̄
antecedens patet ſatis ex eo quod allegatū eſt ex
Thoma de magnifico ope et de actibus ſpei fidei
et caritatis. actus em̄ caritatis in deū eſt frequen
ter eliciēdus ⁊ nunq̃ interrūpendus per actū con
trariū licꝫ neceſſe ſit ipſum interrūpi ꝑ ceſſationē
[illegible]tra [illegible]mam. ab actu. non puto tamē hoc eſſe verū de om̄i actu
caritatiuo et maxime de eo qui eſt ad proximū bo
num et reſpectu boni tēporalis: nā actus quo ego
volo proximū bonū aliquod temporale eo ꝙ recta
ratio dictat michi ꝙ per illud bonuꝫ tēporale erit
proximo ſimpliciter melius ad ſalutē: actus em̄ ille
finaliter propter deū factus eſt caritatiuꝰ ⁊ tamē
ſi poſtea conſtet michi ꝙ per illud bonū eſt ſibi de
terius ad ſalutē ego poſſuꝫ rationabiliter interrū
pere actū illum caritatiuū per actū contrariū qꝛ
primus deſinit eſſe caritatiuus: et ſecūdus incipit
eſſe caritatiuus actus ſcꝫ quo nolo ſibi illud bonū
temporale. Idē eſt iudicium de aliquo actu fidei.
nā actus fidei quo ego credo antixp̄m eſſe ventu=
rum aliquando interrūpetur in viro fideli ꝑ actū
contrariū poſtq̃ ſcꝫ venerit ſicut actus quo aliq̄n
credebatur xp̄m eſſe venturuꝫ interruptus eſt per
actū contrariū cum hereticū ſit nunc credere aut
aſſerere xp̄m eſſe venturū. Ex quibus patꝫ ꝙ aliq̄
actus virtutū theologicarū poſſunt interrūpi per
actum contrariū. non obſtāte ꝙ reſpiciant vltimū
finem. ex hoc eodē etiā patet ꝙ actū aliquē reſpi=
cere vltimū finem vel nō reſpicere non eſt cauſa ꝙ
ſit vel non ſit per totā vitam cōtinuendus/ ſed pro
xima cauſa eſt dictamen recte rationis dictantis
hoc modo vel aliter actū eſſe continuandū. Recta
autē ratio fundatur in obligatione vel honeſtate.
ſunt aūt quedam p̄cepta que obligant ſemꝑ ⁊ pro
ſemper vt non occides/ non furtū facies. ſunt alia
que obligant ſemꝑ ſed non ꝓ ſemꝑ: vt colere deuꝫ
diligere proximū/ ſperare/ credere/ credere trinita
tem ꝑſonarū. alia ſunt q̄ obligāt ſed nec ſemꝑ nec
pro ſemꝑ vt velle proximū omne bonū qđ ego mi=
chi volo credere antixp̄m eſſe venturuꝫ. talia non
obligant niſi cū actus circa ea eſt virtuoſus ⁊ bo
nus qꝛ ergo in caſu dabili diligere proximū ad tale
bonū nō eſt actus caritatiuus/ credere antixp̄ꝫ fu
turum aliquando nō erit actus fidei: ideo tūc non
obligant: et poſſunt immo debent interrūpi ꝑ actū
contrariū. eodēmodo dicēdum eſſet de honeſtate.
aliqui em̄ actus ſunt qui quocūq̃ tempore fiāt cū
eiſdem circunſtantiis. honeſti ſunt ⁊ boni. aliq̄ ve=
ro qui vno tēpore ſancti honeſti ſunt alio vero tē=
pore ſunt inhoneſti et praui. ¶ Contra primam
conclusionem arguitur ſic nulla res eſt iferior vel
ſuperior ad aliā ergo nec obiectū longanimitatis
ad obiectū perſeuerantie nec habitꝰ longanimita
tis ad habitū ꝑſeuerantie. ¶ Secundo aliquis he
roicus eſt longanimus: ſed nullꝰ heroicus eſt ꝑſe=
uerans: ergo aliquis lōganimus nō eſt perſeuerās
et ꝑ conſequens longanimitas non eſt inferior ad
perſeuerantiā. ¶ Ad primā concedo antecedens
de re q̄ non eſt ſignū. ſuꝑioritas em̄ et inferioritas
ſunt paſſiones rerū q̄ ſunt ſigna/ ⁊ nego conſequē
tiam qꝛ inferius ⁊ ſuꝑius faciunt terminos quibus
adduntur teneri ꝓ ſignis ſignificantibus ⁊ nō pro
rebus ſignificantis. Et ideo in p̄dictis propoſitio
nibus obiectū ⁊ habitus tenetur pro terminis res
que ſunt obiecta et q̄ ſunt habitus ſignificātibus.
¶ Ad ſecundā dico ꝙ ſi longanimitas accipiatur
vt cōnotat diuturnitatē cuius difficultas infra fa
cultatē hominis poſitā eſt nego maiorē: ſi aūt ac=
cipiatur generaliter vt cōnotat quācūq̃ diuturni
tatem retrahentē ab opere ſcit concedo maiorē et
concluſionē. ¶ Contra ſecundā cōcluſionē argui
tur ſic. omnis cōſtantia eſt patientia qꝛ cōſtantia
ad patientiā pertinet: ſed nulla ꝑſeuerantia eſt pa
tientia: ergo nulla ꝑſeuerantia eſt conſtantia ergo
iſta eſt falſa aliqua conſtantia eſt perſeuerantia.
¶ Secundo qꝛ vel ꝑſeuerantia ſe habet vt ſuꝑius
ad conſtantiā: et tūc omnis cōſtantia eſt ꝑſeuerā=
tia vel vt inferius: et tūc omnis ꝑſeuerantia eſt cō
ſtantia vel vt equale ⁊ tūc vtvnū de altero vniuer
ſaliter affirmatur vel vt extraneuꝫ: et tunc iſta eſt
falſa aliqua perſeuerantia eſt conſtantia.
¶ Tertio cōſtantia eſt in operibus magnis tantū
perſeuerātia. aūt in paruis: ergo nulla conſtantia
eſt ꝑſeuerantia. prima pars ꝓbat̄: qꝛ conſtātia tm̄
in illis operibus eſt in quibus difficile eſt cōſtantē
eſſe. ¶ Ad primā dico ꝙ ſi patientia accipiat̄ prio
et ſecundo modis ſuꝑius poſitis cuꝫ agebatur de
patientia. maior eſt vera et minor falſa. ſi vero ac
cipiatur tertio modo tunc minor eſt vera et maior
falſa. ¶ Ad ſecundā dico ꝙ ꝑſeuerantia nec eſt ſu
ſuperius ad cōſtantiā nec inferius nec equale nec
vt extraneū ſed vtrūq̃ particulariter excedit alte
rum aliqua em̄ perſeuerantia eſt q̄ non eſt cōſtan=
tia et aliqua cōſtantia eſt q̄ non eſt perſeuerantia.
quomodo ſe habent albū et dulce. aliquod em̄ dul
ce eſt album et aliqđ album nō eſt dulce ⁊ aliquod
dulce nō eſt albū. ¶ Ad tertiā negatur pria pars
antecedentis accipiēdo magna opera ꝓ illis ope
ribus que ſunt ſupra cōmunē hominum facultatē
et ad probationē dico ꝙ in operibus paruis id eſt
poſitis infra cōmunē facultatē hominuꝫ cōſtantē
eſſe frequenter difficile eſt. ¶ Contra tertiā cōclu
ſionem arguitur ſic ꝑſeuerantia cadit ſub p̄cepto
ſed non adimplet̄ perſeuerātie p̄ceptum niſi con=
tinuetur bonus actus vſq̃ in finē vite: cū ſoli tali
promittat̄ ſalus ſm̄ illud qui ꝑſeuerauerit in finē:
hic ſaluus erit. ¶ Secundo de ratione ꝑſeuerātie
eſt ꝙ continuet̄ tandiu q̃diu recta ratio dictat eā
eſſe continuandā. recta ratio dictat aliqua opera
eſſe continuanda vſq̃ in finē vite: ergo de ratione
ꝑſeuerantie eſt ꝙ continuet̄ vſq̃ in finē vite. mior
patet de actu caritatiuo reſpectu dei quē recta ra
tio dictat nunq̃ interrumpendū eſſe ꝑ actum con
trarium. ¶ Tertio aliud eſt manere in caritate et
aliud ꝑmanere in caritate: qꝛ licet ille maneat in

Argumen. tho. 2. 2. q. 157. arti. 3.

Nõ omnis ꝑſeuerãtia eſt de precepto.

caritate qui continuat eã per tempus non tamen
ꝑmanet in caritate niſi continuet vſq; in finẽ ergo
ſimiliter nullus ꝑſeuerat in caritate niſi continuet
opus vſq; in finem. ¶ Ad primã dico ꝙ aliqua per
ſeuerantia cadit ſub p̃cepto illa ſcʒ cuius actꝰ ca
dit ſub p̃cepto et aliqua non illa ſcʒ cuius actꝰ nõ
cadit ſub p̃cepto ſed bene ſub conſilio. Et ad mio
rem dico ꝙ p̃ceptum aliquod dr̃ adimpleri duplici
ter. Uno modo adimpletione faciente ſimpliciter
ceſſare obligationẽ ad illud p̃ceptum et ſic conce
do minorẽ de aliquibus p̃ceptis ſcʒ de p̃ceptis ſꝑ
obligantibus. Alio modo dicitur preceptũ imple-
ri adimpletione ꝓ qua ſatis fit p̃cepto pro aliqua
menſura tẽporis: ſicut laicus cõfitens in feſto paſ
che omnia peccata ſua adimplet preceptũ hocmo
do non q2 fit totaliter ⁊ ſimpliciter ꝑ actum illum
deobligatus a p̃cepto: ſed q2 per actũ pro aliquo
tempore illo ſatis fecit p̃cepto. Per idẽ eñ argu-
mentum probaret non ſolũ ꝙ nichil eſſet perſeue-
rantia niſi continuaret vſq; in finẽ: ſed etiã proba
retur ꝙ nullus amor dei caritatiuus eſſet amor dei
caritatiuus niſi cõtinuaret vſq; in finem: q2 nullꝰ
talis adimplet niſi vſq; in finem cõtinuet: quia nõ
ceſſat obligatio ante finẽ: et quotienſcũq; interrũ
putur ꝑ actum contrariũ interrũpens demereret
penã eternã. ¶ Ad ſecundã nego primã partẽ an-
tecedentis/ ſed ſufficit ꝙ ſit propoſitũ continuãdi
ea ꝗ diu recta ratio dictat eſſe cõtinuãda ⁊ ꝗdiu
manet illud propoſitũ efficax. manet ꝑſeuerantiã
cũ opere exteriori manet ꝑſeuerantia: ſi autẽ ma-
net ꝓpoſitum et opus exterius impedit tunc ma-
net in interiori actu perſeuerantia q2 electio ima-
net rationi recte. ſi aũt ceſſet propoſitũ ⁊ opus ex
terius tunc ceſſat perſeuerãtia tã in actu exterio-
ri ꝗ interiori. ſi aũt ceſſet ꝓpoſitum et manet opꝰ
exterius tũc ceſſat etiã ꝑſeuerantia virtuoſa quia
licet actus exterior immaneat rationi q2 tamẽ nõ
immanet mediante electione recta: ideo actus ille
exterior non eſt perſeuerantia virtuoſa ⁊ laudabi
lis. Exemplũ exponit aliquis igni ꝓ fide xp̃i: hic
poſt aliquantã tollerantiã ex nimietate cruciatus
reuocat propoſitũ mentis ⁊ iã non vult pati penã
ignis ꝓ fide xp̃i et clamat ꝗtum poteſt vt ab igne
eripiat et forte negat fidẽ nichilominus relinquit
cruciatui: iſte actus tollerandi cruciatũ ignis eſt
conformis recte rationi/ ſed q2 nõ eſt voluntarius
nec ſpontaneus: ideo non eſt perſeuerantia.
¶ Ad tertiã dico ꝙ ꝗtuncũq; differant manere et
ꝑmanere in caritate/ manere tñ nõ includit in ſua
ſignificatione manentiã vſq; in finẽ: ſed tantũ ꝑfe
ctam manentiã que ꝑfectio poteſt contingere aut
ex ꝑfectione graduali ipſius caritatis: aut ex per
fectione alicuius magni operis caritatiui: aut ex
laudabili ⁊ forti reſiſtentia quã ꝓ tunc habuimus
contra paſſiones impugnãtes in nobis opus cari
tatis: ideo nec perſeuerare includit in ratione ſua
continuationẽ actus vſq; in finẽ: ſi eñ hoc include
ret cũ dicit xp̃us. qui ꝑſeuerauerit non addidiſſet
vſq; in finem. ex his eñ verbis apparet ꝙ aliquod
eſt ꝑſeuerare quod non eſt vſq; in finẽ. ¶ Contra
quĩtã concluſionẽ arguit ſic: actus ieiunantis ꝑ
tres dies non eſt actus conformis iudicio recte ra
tionis: ergo talis nõ immanet recte rationi per ie
iunium tertiũ dierũ: ergo ieiuniũ illud tertiũ diex
non eſt perſeuerantie; añs patet q2 ieiunare ꝑ tres
dies tantum non conformat ſe rationi dicenti ꝙ ie
iunandum eſt ꝑ. xl. ¶ Secunda talis nõ habʒ pro
poſitum ieiunãdi tã diu ꝗ diu recte ratio dicat eẽ
ieiunandũ: ergo talis nec rationi nec electioni re-
cte immanet et antecedens probat: q2 recta ratio
dictat eſſe ieiunandum per. xl. dies ⁊ non habetur
propoſitũ ieiunandi niſi ꝑ tres. ¶ Ad primã rõnẽ
dico ꝙ aliquis actus dr̃ cõformis recto dictamini
et etiã recte electioni dupliciter Unomodo ſimpli
citer et ſm̃ omnẽ circunſtantiã que eſt obiectũ ra
tionis dicentis et volũtatis eligentis et ſic conce
do ꝙ circunſtantiã rationis dictãtis et volũtatis
eligentis eſt circũſtantia. xl. dierũ et ieiuniũ nõ eſt
niſi triũ dierũ. Aliomodo ſm̃ omnẽ circunſtantiã
rationis dictantis ⁊ volũtatis eligentis nõ vniuer
ſaliter: ſed ꝗ poteſt cõuenire actui ꝓ menſura illa
ꝓ qua dicitur exercitus ⁊ hocmodo dico ꝙ ieiuniũ
triũ eſt rationi et electioni conformis. dictans eñ
eſſe ieiunandũ per. xl. dies dictat eſſe ieiunandum
per primũ ſecundũ tertiũ quartũ: et ſic de aliis/ ⁊
in tribus conſtat ꝙ non poteſt eſſe ieiuniũ. xl. die-
rum ſed q2 de facto exercetur ieiuniũ tantũ et tan
diuturnũ exigit rectũ illud dictũ rationis exerce-
ri ꝑ illos tres dies. ideo dico ꝙ in ieiunio iſtorum
triũ dierũ ſe conformat ieiunans rationi. Et ſup-
pono ſemꝑ ꝙ per illos tres dies aſſit propoſitũ ie-
iunandi ꝑ. xl. dies. ¶ Ad ſecundã diſtinguo antece
dens q2 v̄l li tã diu in prima parte determinat hoc
verbũ habet. et in ſecunda li dictat/ et tũc eſt ſen-
ſus ꝙ propoſitũ ieiunandi non durat in eo tãto tẽ
pore quanto tẽpore durat dictamen quo dictat eẽ
ieiunandũ ⁊ tũc ſiue ſic ſiue non negat ꝯſequentia
q2 non oportet dictã et electionẽ tempore cõmen-
ſurati. Uel in vtraq; hoc aduerbium tandiu ꝗdiu
determinate verbũ ieiunandi et ſic eſt ſenſus talis
non ꝓponit ieiunare tandiu ꝗdiu ieiunandũ eſſe
recta ratio dictat et ſic negatur. poteſt dari etiam
tertius ſenſus ſm̃ ꝙ in prima li tandiu determiat
hoc verbũ habet: et in ſecunda ieiunandũ ⁊ ſic ite
rum nichil ad ꝓpoſitum vel econtra. In ſecunda
determinat hoc verbũ dictat: et in prima ieiunan
di et ſic nichil ad ꝓpoſitum. ¶ Contra ſextã con-
cluſionẽ. Arguitur ſic volo ꝙ recta ratio dictet eẽ
ieiunandũ ꝑ. xl. dies et prima die voluntas eligat
ieiunare per primũ diẽ non eligat tamen ieiunare
per. xl. ſimiliter ſecunda die eligat/ et tertia ⁊ quar
ta et ita continuet per quadraginta dies. Tũc ſic
iſte ꝑſeuerauit in ieiunio. xl. dierũ et tamen nunꝗ
habuit propoſitum ieiunandi ꝑ. xl. dies. igitur ſtat
propoſitũ non cadere ſuꝑ totã circunſtantiam diu
turnitatis et tamen opus exterius eſſe perſeuerã-
tiam. ¶ Ad hanc rationẽ reſpondeo ꝙ vel iſte in
prima die et ſimiliter in ſecunda et in tertia cũ vo
litione cadente ſuper ieiuniũ prime diei habet no
litionem cadentẽ ſuꝑ. xl. dies qua ſcʒ nolit poſiti-
ue ieiunare per. xl dies vel cum hmõi volitione ieiu
nij pro prima die non habet hmõi nolitionẽ ſʒ etiã
neq; volitionem ieiunij. xl. dierũ. ſi primum dico ꝙ
agit poſitiue contra iudiciũ recte rationis ⁊ ſe illi
iudicio difformat q2 recte rõ dictat eſſe ieiunandũ
per. xl. dies: et iſte habet nolitionẽ ieiunandi ꝑ. xl.
dies. ſi ſecundũ dico ꝙ neq; immanet formaliter re
cte rationi dictandi eſſe ieiunandũ ꝑ. xl. dies neq;
ſe poſitiue ei difformat q2 poſitiua difformitas fit
per nolitionem eius quod dictatuʒ eſt eſſe a recta

ratione/et forte iſte equiualenter ſe conformat recte rationi/ q2 in fine habet tot propoſita ieiunandi ꝑ vnum diem ꝙ equiualent vni propoſito ieiundi per.xl.dies/hoc agunt modo multi nouicij ⁊ incipientes in via religioſe vite qui ſi vno propoſito cōplecterentur omnia p̄cepta regule vel aliquod graue p̄ceptum ſcd̄m qualibet partem eius ſtatim mole et pondere p̄cepti obruerentur et ideo diuidunt ea per partes ita ꝙ ꝓpoſitum eoꝝ fertur ſupra partes ſibiinuicem ſuccedentes/ et per multa ꝓpoſita adimplent que ꝑ vnum adimplere nō potuiſſent. Onus eñ quod ſimul totū ferre nō poſſumus eſt ꝑ partes diuidēdum et ferendum .et cum dicis talis ꝑſeuerat in ieiunio.xl.dierum.iſtā ego nego de rigore ſermonis licet enim talis in ieiunio xl.dierum ꝑſeueret quia ꝑſeuerat in ieiunio iſtius diei et ꝑſeuerat in ieiunio illius diei et ſic de aliis. tamen non perſeuerat in ieiunio.xl.dierum.

¶ Pro quo eſt aduertendū ꝙ ad veritatem iſtius iſte perſeuerat in ieiunio.xl.dierum exigit̃ ꝙ ſit aliqua vna ꝑſeuerantia qua perſeueret in ieiunio.xl. dierū aut multe ꝑſeuerantie vnā integrātes: ſed non poteſt eſſe vna neq̄ multe vnā integrātes niſi vnum ſit ꝓpoſitum reſpectu ieiunij.xl.dierū/ideo cum iſte non habeat ex caſu aliquod vnū ꝓpoſitū ieiunandi ꝑ.xl.dies ideo nec iſte perſeuerat in ieiunio.xl.dierum.ſed ad veritatē iſtius iſte in ieiunio xl.dierum ꝑſeuerat non exigit̃ vnum ꝓpoſitū neq̄ aliqua vna ꝑſeuerantia neq̄ multe vnā integrantes/ ſed ſufficit ꝙ ꝑ quemlibet diem.xl.dierum habuerit ꝓpoſitum ieiunandi et ita ſunt ibi multa ꝓpoſita et multe ꝑſeuerantie neq̄ ꝓpoſitum vnum neq̄ perſeuerantiā vnam facientes. ¶ Cōtra primam partē.vij.concluſionis arguit̃ ſic ſm̄ Aug. nullus q̄diu viuit poteſt dici habere ꝑſeuerātiam ergo ille qui immanet recte rationi pro parte temporis non eſt dicendus ꝑſeuerare. ¶ Secundo ſi ſic ſequeretur ꝙ ꝑſeuerantia poſſet amitti ſicut ⁊ alie virtutes ſed ſm̄ Auguſti.eodem libro nullus poteſt perſeuerantiā amittere.igitur.

¶ Ad primā reſpondeo ꝙ dupliciter poteſt intelligi ꝙ nullus poteſt habere ꝑſeuerantiā q̄diu viuit Unomodo ꝙ null⁹ q̄diu viuit poſſit habere actū qui eſt perſeuerantia et ſic negatur. Alio modo ꝙ nullus poſſit habere ꝑſeuerantiā habitione deobligante eum ab actu ꝑſeuerandi et hoc eſt verū maxime in p̄ceptis ſemꝑ obligantibus. Sed q2 eodē modo poteſt dici de actibus aliarū virtutū nullus eñ poteſt habere caritatē habitione te obligante eum ab actu caritatis.ideo poteſt dici ꝙ ꝑſeuerātia poteſt accipi dupliciter. Uno modo ꝓ ipſo habitu perſeuerandi ſm̄ ꝙ eſt virtus ⁊ actu a tali habitu elicito. Et hoc modo poteſt quis habere ꝑſeuerantiā et amittere dum viuit. Alio modo poteſt accipi ꝓ actu talis habitus durante vſq̄ ad mortem hoc eſt non interrupto ꝑ actum contrarium ⁊ de tali loquitur Augu. Hanc diſtinctionem ponit fere Thomas queſtione de ꝑſeuerantia.arti.iiij.

¶ Ad aliā ſimpliciter reſpondetur accipiendo eñ perſeuerantiā pro actu perſeuerandi durante vſq̄ in finē vite/hoc modo nomen ꝑſeuerantie ſicut et illud complexū connotat continuationē act⁹ non tantum in futurum ſed etiam vſq̄ in finem. et hoc modo accipiendo nullus poteſt perdere eam ſicut ſupra declaratum eſt.ſed poteſt dupliciter intelligi ꝙ nullus habeat eā dum viuit. vno modo ꝙ nullus habeat eā habitione tranſeunte in p̄teritū dum viuit qua habentur alie virtutes. aliquis eñ ſic eſt iuſtus ꝙ impoſſibile eſt poſt hoc inſtans eū non fuiſſe iuſtū et hoc modo non poteſt haberi ꝑſeuerantia q̄diu viuit̃ alio modo aliquid dr̃ habere habitione non tranſeunte in p̄teritum ſed ſemper a futuro dependēte q̄diu viuit̃. Et hoc modo pōt haberi ꝑſeuerantia cū viuitur. Primo modo autē loquitur Aug. ꝙ autē poſſet haberi ſecūdo modo patet volo eñ ꝙ detur aliquis actus caritatiuus qui nunq̄ interrumpet̃ per actū contrariū neq̄ ꝑ omiſſionē culpabilem. Arguo ſic:iſte eſt actus caritatiuus q̇ durabit vſq̄ in finē:ergo iſte act⁹ ꝑſeuerātie vſq̄ in finē.et hoc argumentū v3 ponendo ꝙ ꝑſeuerare eſt connotatiuū futuri modo dicto.ſi autē non eſſet hoc modo connotatiuū tunc dicendum eſſet ſicut ſupra dictū eſt:et ſimpliciter cōcedendo ꝙ nullus q̄ diu viuit habet ꝑſeuerantiā et ꝙ nullus poteſt amittere perſeuerantiā. Ratiōes ante oppoſitum ſolute ſunt ex dictis.

Q Ueritur tertio vtrum

ad ꝑſeuerandum indigeamus auxilio gratie? Arguitur ꝙ non omnis virtus ſufficienter inclinat in actū ſuum: ſed ꝑſeuerātia eſt virtus.igr̃ ad ꝑſeuerandū non indigemus auxilio gratie. In oppoſitū eſt Augu.libro de ꝑſeuerātia dicens. Aſſerimus donū dei eſſe perſeuerātiam qua vſq̄ in finē perſeueratur in xp̄o. Circa hanc queſtionē non intendo multum immorari quia radix alibi tractabitur cum ſc3 agetur an quis bene poſſit moraliter agere ſine auxilio dei ſpeciali.

¶ Pro q̄ſtione tñ aduertēdū eſt ꝙ ꝑſeuerātia pōt accipi dupl̃r. Uno modo ꝓ habitu ipſo perſeuerātie inclinante ad immanendū rōni et electioni recte cōtra vehementes paſſiones triſticie retrahētes a bono opere infra tñ cōmunē hoīm facultatē poſitas Aliomodo accipit̃ ꝓ actu et hoc duplicit̃ vno modo ꝓ actu elicito mediāte tali habitu ſiue duret vſq̄ in finē vite ſiue nō . Secūdomō ꝓ actu durāte vſq̄ in finē vite. Et hoc adhuc dupl̃r .vno modo ꝓ actu inchoato ab itio legis xp̄i ſuſcepte et cognite ſicut cōtingit in eo q̇ nūq̄ culpabiliter mortaliter interrumpit ꝑſeuerantiā. Scd̄o modo ꝓ actu durante in finē vite inchoato a tēpore quo quis ꝑ deteſtationē lapſus ſui xp̄o conciliatur qđ frequēter cōtingit multū ꝓpe finē vite. Nō autē accipitur ꝓ habitu adhuc dupliciter. Uno mō ꝓ habitu infuſo: alio mō pro habitu acq̄ſito ⁊ generato ex actibus. ¶ Tūc ſit prima cōcluſio. Perſeuerātia habit⁹ infuſus idiget dono habituali gr̃e nō ex natura rerū ſed ex inſtitutiōe dei q̇ ita ordiauit ſe nulli creature rōnali infundere ꝑſeuerantiā habitū nec alias virtutes morales niſi ſimul gr̃a3 infūdat. S3 tñ cōſtat ⁊ ꝙ gr̃a3 ſine aliis virtutib⁹ et alias v̄tutes ſine gr̃a pōt infūdere. Hec ↄcl'o ē ſcti Thome de qua alias diffuſius dicet̃. ¶ Scd̄a cōcluſio. Perſeuerātia habit⁹ acq̄ſitus l3 indigeat gratia gratis data nō tñ indiget gr̃a gratū facie nte. Prima pars probat̃ q2 perſeuerantia habitus acq̄ſitus indiget vt ſit actib⁹ bonis generatus ſed hm̄ōi act⁹ indigēt auxilio dei ſpāli vt alibi dicet̃.igitur. ¶ Tertia cōcluſio. Perſeuerātia act⁹ inchoatus ab initio legis ſuſcepte ⁊ cognite

et vſqꝫ in finem durans indiget gratia gratis data
ſine auxilio dei ſpeciali maxime in eo qui ꝑ longa
tempoꝛa victurus eſt. ꝓbatur qꝛ non videtur natu
raliter poſſibile inter tot et tā varias temptatiões
ꝙ aliquis poſſit euadere immunis a culpa ⁊ ſempꝑ
temptationes magis ac magis inſurgentes vince
re ſine auxilio dei ſpeciali ſed de hoc alias.
¶ Quarta concluſio. Oīs ꝑſeuerantia q̇ eſt actꝰ
bonus poſitiuus indiget auxilio gratie gratis da
te. patet qꝛ vt alias oſtendet̃ nullus actus poteſt
eſſe moꝛaliter bonus ſine auxilio dei ſpeciali ergo
nec pōt eſſe aliq̇s bonus actꝰ ꝑſeuerantie ſine gr̃a
Arg. tho., 2.2.q.157, arti.4. gratis data / cōſequentia tenet: qꝛ omne auxilium
ſpeciale eſt gratia gratis data. ¶ Contra tertiā ⁊
quartā concluſionē arguit̃. Omnis habitus ſuffi-
cienter inclinat in actū pꝛopꝛiū ſed ꝑſeuerātia eſt
habitus / cū ſit virtꝰ ꝗ de ſe ſufficienter in actū ſuū
inclinat. maioꝛ pꝫ qꝛ virtus vt Tullius dicit i rhe
toꝛica ſua agit modo nature. ¶ Secūdo ante pec
catū homo ſic conditus fuit vt poſſet ꝑſeuerare ꝑ
id quod acceperat ſed donū gratie xp̄i eſt maius
ꝗ nocumentū quod adā intulit ergo homo repa-
ratus ꝑ donū gratie xp̄i poteſt in bono ꝑſeuerare.
¶ Tertio opera peccati quādoqꝫ ſunt difficilioꝛa
ꝗ opera virtutis. vnde ex ꝑſona impioꝛū dicit̃ ſa-
pientie. v. ambulamus vias difficiles: ſed aliq̇ per
ſeuerant in operibus peccati abſqꝫ alterius auxi-
lio: igitur et in operibus virtutū homo ꝑſeuerare
poteſt abſqꝫ auxilio gratie. ¶ Quarto nullus eſt
actus inchoatus. ⁊c. qui ſit ꝑſeuerantia: ergo ad
talem actū non exigitur auxiliū gratie dei. Ante-
cedens pꝫ: qꝛ talis vel eſſet genitus ab aliquo ha
bitu vel alicuius habitus generatiuꝰ: ſed nullum
eſt dicendū qꝛ ſequeret̃ in caſu ꝙ ille habitus eſſet
et non eſſet generatus ex actibus ꝑſeuerantie qꝺ
implicat contradictionē. et patet cōſequentia. po
natur ꝙ ex multis talibus actibus ꝑſeuerandi ge-
neretur habitus talis ꝑſeuerantie ⁊ tamen ꝙ poſt
habitū genitū operans ꝑ actum contrariū inter-
rumpat etiā vſqꝫ in finem vite actū perſeuerandi
Tunc ſic. Illi actus nunꝗ fuerunt actus perſeue-
randi cū nunꝗ iſte fuerit continuaturus vſqꝫ in fi-
nem: ergo ille habitus non fuit genitus ex actibꝰ
perſeuerandi et tamen fuit ex caſu genitꝰ ex acti
bus ꝑſeuerandi: igitur fuit et non fuit ille habitus
genitus ex actibus perſeuerādi. ¶ Quinto pona-
tur ꝙ aliquis parum ante finē vite conteratur de
peccatis ſuis et confiteatur ⁊ ſtatim poſt incipiat
doꝛmire et doꝛmiendo vitā finiat. Tunc ſic. Nō eſt
neceſſariū auxilium diuinū niſi ad actū poſitiuum
faciendū vel vitandū / ſed iſte nec exercet actū po
ſitiuum ꝑſeuerātie / cū ideo tantū dicitur ꝑſeuera
re qꝛ non interrūpit bonū actum ꝑ actū culpabilē
cōtrariū. Nec habet vitare malū actum poſitiuū
cum non tēptetur vt ſupponit̃ ad aliquem malum
actum vt ſupponit̃. igitur. ¶ Ad primā reſpondet
beatus Thomas ꝙ virtus ꝑſeuerantie ꝗtū eſt de
ſe inclinat ad ꝑſeuerandū qꝛ habitus eſt quo quis
operatur dū vult ſed non eſt neceſſariū ꝙ habens
Contra Thomam. habitū virtutis immobiliter vtat̃ eouſqꝫ ad moꝛtē
hec ſolutio non videtur michi ſatiſfacere qꝛ nemo
dubitat ꝙ opus virtutis non eſt de neceſſitate eli-
citurum / qꝛ ſi eſſet neceſſariū non eſſet meritoꝛium
Eſt ergo q̇ſtio: cōceſſo ꝙ non eſt neceſſariū ꝙ hn̄s
habitū virtutis immobiliter vtat̃ eo vſqꝫ ad moꝛ-
tem: vtrū tamen poſſit vti habitu ſuo cum auxilio
dei generali vſqꝫ ad moꝛtē ſi nō vnde ꝓuenit ⁊ ma
xime cū pōt per vnū diē et ꝑ duos et ꝑ tres vti eo
et vſus habitus ꝑ vnū diem ⁊ duos et tres ſemper
augeat et foꝛtificet habitū et non debilitet. Ideo
aliter reſpōdeo negando ꝙ habitꝰ bonus ſufficiē
ter inclinet voluntatē in actū ſuū. Per peccatū ei
pꝛimi parētis ſic vulnerata eſt volūtas vt ad pre-
ſentiā habitus nō ſufficiat exire in actū ſuū bonū
ſed coexigit̃ altera cauſa ſcilꝫ ſpecialis dei motio
ſine qua voluntas non pōt actū bonū cauſare. Et
cū dicitur ꝙ ſm̄ Tulliū virtus agit modo nature
concedo / ſed dico ꝙ non agit niſi tanꝗ cā partia-
lis ſicut reſpectu volitionis obiectū agit modo na
ture vel cognitio obiecti et tñ ad p̄ſentiam obiecti
vel cognitiōis eius nō neceſſario ponit̃ volitio qꝛ
deficit cōcurſus voluntatis q̇ eſt mere liber. Et cū
dicebat̃ ꝙ poterat per vnū diē et ꝑ duos. ⁊c. nego
imo nec ꝑ hoꝛa nec ꝑ momentū. ¶ Ad ſecundā cō
cedo pꝛimā partē añtis et ſecundā / et etiā ꝯn̄s qꝺ
infertur ſcꝫ ꝙ hō reparatus ꝑ donū gratie xp̄i pōt
ꝑſeuerare. Sed dico ꝙ inter dona gratie xp̄i enu-
meratur auxiliū ſpeciale qꝺ deus confert oībus bñ
operantibus. Ex quo pꝫ ꝙ non valet iſta ꝯn̄a hō
reparatus per donū gr̃e xp̄i poteſt ꝑſeuerare / ergo
Auguſti. hō reparatus ſine ſpeciali auxilio poteſt ꝑſeuera-
re. Unde ſm̄ Aug. in libꝛo de coꝛrectione ⁊ gr̃a in
ter pꝛimū hominē et alios in auxiliis ꝑſeuerantie
differentia eſt in hoc ꝙ pꝛimo hoī datū eſt nō vt ꝑ-
ſeueret ſed vt ꝑſeuerare poſſet per liberū arbitriū
qꝛ nulla coꝛruptio tūc erat in natura humana que
ꝑſeuerandi difficultatē afferret ſed nunc p̄deſtina
tus ꝑ gratiā xp̄i non ſolū datur vt ꝑſeuerare poſ-
ſint ſed etiā vt perſeuerent. Unde pꝛimus hō nul-
lo terrente cōtra dei imperiū libero vſus arbitrio
non ſtetit in tanta felicitate contenta non peccā-
di facilitati. Iſti autem ſeuiente mundo ne ſtarēt
ſteterunt in fide. Nec verba Auguſtini poſſunt
tripliciter exponi. Uno mō ꝙ deus nunc in p̄deſti
natis mediātibus donis ſuis totaliter cauſet actū
ꝑſeuerādi ita ꝙ voluntas nō ſe habeat cauſaliter
libere reſpectu ꝓductionis eius. In pꝛimo vero pa
renti dederit ea dona q̇bus poterat cauſari partia
liter ſed cum his exigebat̃ cauſalitas voluntatis
et hoc eſt falſum ꝓ pꝛima parte qꝛ ad quēlibet bo-
num actū voluntas noſtra cōcurrit effectiue libe-
re. Secundo modo poteſt intelligi ꝙ dedit pꝛimo
parenti vt perſeuerare poſſet et non vt perſeuera
ret. id eſt dedit pꝛincipia: que cum libero arbitrio
poterant eſſe cauſa perſeuerandi et tamen nō fue
runt cauſa perſeuerandi ſed electis dat pꝛincipia
non ſolum que poſſunt eſſe cauſa perſeuerandi ſed
etiam que de facto ſunt cā perſeuerandi. et in hoc
ſenſu verū eſt. Tertio modo poteſt intelligi ꝙ pꝛi-
mo hominū dederit aliqua perſeuerandi pꝛincipia
remota cauſa ſcilicet cum voluntate non ſufficie-
bāt cauſare actū ꝑſeuerādi / nobis aūt dedit pꝛin
cipia ꝓpinqua perſeuerandi q̄ ſcꝫ cum voluntate
poſſunt eſſe ſufficiētia pꝛincipia ꝑſeuerandi ⁊ hoc
falſum eſt qꝛ tunc homi pꝛimo defuiſſent aliqua ad
ſalutem neceſſaria quod non videtur catholicum
Dico ergo ꝙ pꝛimo hoī data ſunt pꝛincipia q̄ cum
voluntate erant ſufficientia ad ꝑſeuerandū qꝛ ta
men in nobis vulnerata eſt ideo nobis plura neceſ
ſaria ſunt qꝛ cum gratia gratum faciente et aliis

quibuſdam donis neceſſarium eſt nobis ad ſingulos actus auxilium dei ſpeciale quod primo parēti non erat neceſſarium. ¶ Ad tertiam reſpondet beatus Thomas ꝙ homo per ſe poteſt cadere in peccatū/ ſed nō pōt per ſe reſurgere a pctō ſine auxilio gratie/ ⁊ ideo ex hoc ꝙ cadit in peccato q̄tū eſt de ſe facit ſe perſeuerantē niſi gratia dei liberetur/ nō aūt ex hoc ꝙ facit bonū facit ſe ꝑſeuerātē in bono quia de ſe potens eſt peccare ⁊ ideo indiget auxilio gratie ad perſeuerādum in bono. Nec ſolutio non mihi videtur ſatiſfacere quia ſupponit vnum cuius contrarium argumentum mittitur ꝓbare nec tñ illud ſolutio euacuat/ ſupponit enim ꝙ homo de ſe poteſt peccare ⁊ tamen non pñt ꝑ ſe reſurgere a peccato imo nec bonū facere ꝯtra quod directe ꝓcedit argumentum quo arguitur ꝙ opa peccati difficiliora ſunt q̄ opera virtutis ideo videtur mihi ꝙ niſi ad hoc reſpondeatur nō eſt ſufficienter ſolutum. Reſpondeo ergo ꝙ opera peccati eſſe difficiliora q̄ꝫ opera virtutis poteſt intelligi dupliciter. vno modo ꝙ opera peccati ſint minus in poteſtate peccatis q̄ꝫ opera virtutis in poteſtate bene operantis ⁊ ſic falſum eſt imo opera ſunt hoc modo difficiliora quia ad opera peccati ſufficiunt potentie ⁊ noticie obiectum cū generali dei influētia. Ad opera vero virtutis preter hec exigiẗ ſpecialis concurſus dei. Alio modo poteſt intelligi ꝙ opera peccati ſint difficiliora .i. laborioſa q̄ꝫ opera virtutis ⁊ hoc eſt verum de aliquibꝰ operibus peccati vt laborioſius eſt cōmittere homicidiū q̄ꝫ ceſſare procurare adulteriū et hoc intelligo volo de labore corporis qꝛ forte anxietas mentis que eſt in abſtinendo ab adulterio eſt difficilior ad tollerādum q̄ꝫ labor qui habetur in procurando adulterium vel homicidium: licet enim requiratur ad actū virtutis aliquid ſupra nos et quod facultatem noſtram excedit: quia tamen illud deus gratiſſime cōfert cuiqꝫ petenti ideo ſine multo labore habetur ⁊ per conſequens non facit opus virtutis tam laborioſum q̄ꝫ laborioſa ſunt multa opera virtutum.

¶ Ad quartam negatur aſſumptum maxime tenēdo ampliationē termini modo ſupradicto. Ad probationem dico ꝙ vtrumqꝫ poſſibile eſt. Ad improbationem nego conſequentiam. et ad probationeꝫ dico ꝙ talis habitus maxime generatur ex actibꝰ interioribus qui non deſinunt eſſe actus perſeuerātie interioris per interrumptionem ſequentem licet actus exteriores nec ſint nec fuerint actus perſeuerantie ſi ante mortem interrumpantur per actum contrarium. ¶ Ad quintam dico ꝙ talis ſi bene contritus eſt non ſolum deteſtatur mala preterita ſed etiam proponit vitam mutare et emendare et in hoc habet actum poſitum perſeuerantie qua immanet recte rationi per electionem conformeꝫ. illud autem propoſitum bonum non poteſt habere ſine ſpeciali dei auxilio. ſed bene verū eſt ꝙ ad hoc ꝙ iſte actus non interrumpitur per actum contrarium pro tēpore pro quo non habet vſum liberi arbitrij vel nullam temptationem patitur non exigiẗ concurſus dei ſpecialis.

¶ Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt.

Conſequēter agēdū eſt de martirio quod multi opinātur ad fortitudinē ſolam pertinere. Et p̄mo queritur vtrum martirium ſit actꝰ virtutis? ¶ Arguitur ꝙ non. Omnis actus virtutis eſt voluntarius: ſed non omne martirium eſt voluntarium ergo nō omne martirium eſt actus virtutis. Minor patet de innocentibus occiſis pro chriſto de quibus dixit Hilarius ſuper Ma. ꝙ internitatis ꝓfectuꝫ per martirij gloriam efferebantur.

Argumenta thome ſc̄da ſc̄de q̄ſti.124..articulo p̄mo

¶ In oppoſitum arguitur. Premium eterne beatitudinis non debetur niſi actui virtutis ſed martirio debetur premium virtutis ſecundum illud Ma. quinto Beati qui proſecutionē patiuntur propter iuſticiam quia ipſorum eſt regnum celorum.

¶ Pro queſtione ſciendum ꝙ martirium accipitur tripliciter. Vno modo generaliter ⁊ ſic eſt mortis violentie perpeſſio ne deſeramus opus aliquod virtuoſum vel perpetremus turpe quod recta ratio/ nec deſerendum eſſe nec committendum pro morte dictat. Secundo modo minus communiter prout eſt violente mortis pro chriſto perpeſſio et hoc ſiue ſit ibi contrapugnatio ſiue non. Tertio mō ſtrictius et ſic eſt violente mortis pro chriſto ſine contrapugnatione perpeſſio. ¶ Exemplum primi vt ſi almeon noluiſſet interficere matrem et hoc a fratre vel tiram non fuiſſet occiſus/ et hoc ſuppoſito q̄ꝫ nolitio illa per auxilium ſpeciale dei fuiſſet virtuoſa. Exemplum ſecundi vt milites pro chriſti fide pugnando morientes. Exemplum tertij vt martires qui communiter venerantur ab eccleſia qui mortem pro chriſto ſine ꝯtrapugnatione paſſi ſunt

Acceptiones martyrij.

Voco autem hic contrapugnationē qua manu decertatur et viribus. Pro horum declaratione aduertendum eſt ꝙ ſunt aliqua opera honeſta et virtuoſa tam ſtricti precepti vt pro loco et tempore nullo modo deſerenda ſint nec etiam pro morte ita ꝙ ſi alicui pro tempore et loco debitis offeraẗ cōditio/ vel deferendi illud opus vel ſuſtinendi grauiſſimos cruciatus et mortem ipē potius debet eligere tollerantiam grauiſſimorum cruciatuum et mortis q̄ꝫ opus illud tam ſtricti precepti deſerere. Poteſt preterea eſſe aliquod opus tante honeſtatis vt recta ratio dicte opus illud eſſe dignum vt neqꝫ pro morte deſeratur vt quis ſub pena mortis ꝓhiberetur ne venditis omnibus conſilium paupertatis amplecteretur aut religionem ingrederetur licet enim talis ſub pena peccati non teneretur pati mortem ne deſereret ingreſſum religionis quod intelligo ante votum quodcunqꝫ emiſſum poſſet/ tamen virtuoſe agendo eam equanimiter pati vt pueri religionis effectum confirmaret. poteſt preterea aliquod opus tam eſſe turpe et tam inhoneſtum vt recta ratio dictet eſſe potius inter grauiſſima ſupplicia moriendum q̄ꝫ illud turpe faciendum vt recta ratio dictat potius eſſe moriendum q̄ꝫ idolis ſacrificandum/ aut moriendum eſſe q̄ꝫ mortē ſponte necare ita ꝙ ad talia malus rationabiliter cogi non poteſt per quecunqꝫ ſupplicia et penas. vnde ſecundum Ariſtotelem. tertio ethicorum vbi agit de violento. alique operationes facte propter meum ſunt laudabiles. Alique vituperabiles/ alique digne venia/ et alique non honeſte ſunt quando aliquid turpe aut triſte ſuſtinetur ꝓ rebus magnis ⁊ honeſtis vt cū ſuſtinet virgo verbera ⁊ ꝯtumelias ⁊ ꝑditionē tēporaliū bonoꝝ vt pudiciciā cōſeruet. vituperabiles ſunt qñ aliquid multum turpe aut triſte pro nullo aut modico bono ſuſtinetur

vt qui ſuſtineret defloꝛationem parui lucri conſe=
cutionem aut qui ſuſtineret ſe plagis indecētibus
affici vt mulierem vxoꝛem ſe digna ſimularet ⁊ ac
cedentes. ad eam deciperet/ ſicut fecit vlixes ſecū
dum ꝙ recitat euſtratius ſuper illum locum/ digne
venia ſunt quādo aliquis facit aliqua que nō opoꝛ
tet vt euitet quedam que triſticia et tam doloꝛoſa
ſunt vt humanam naturam excedant et q̄ nullus
ſuſtineret vt ſi quis pꝛopter metum grauiſſimoꝛuʒ
toꝛmentoꝛum reuelaret amicum querētibus eum/
hec enim operatio non laudatur ſed tñ datur ve=
nia/ non digne venia ſunt cum quis pꝛopter metuʒ
ſuppliciorum vel moꝛtis facit operationeʒ ad quā
faciendam nullis ſupplicijs debet cogi ſicut alme
on qui matrem ſuam occidit vt in patrem pietatē
ſeruaret qui patefactus ab ea in bellum certo vt di
cebat moꝛiturus pꝛoficiebatur. Exemplum etiam
huius eſt ſi quis metu moꝛtis idolis ſacrificet aut
fidem diffiteatur. hec que multum notāda ſunt po
nit Ari. ſub his verbis in operationibus autem ta
libus quandoqꝫ ⁊ laudantur quando turpe aliquid
vel triſte ſuſtinent pꝛo magnis ⁊ hominis cum au=
tem econuerſo vituperantur turpiſſima enim ſuf=
ferre pꝛo nullo bono aut modico pꝛaui in aliquibꝰ
aut laus quidem nō fit ſed veniam/ quando ꝓpter
hec talia operatur aliquis que nō opoꝛtet que hu=
manam naturam excedunt ⁊ que nullus vtiqꝫ ſuſti
neret. Quedam autem foꝛtaſſis non eſt cogi ſʒ ma
gis moꝛiendum patientem duriſſima. etenim euri=
pedis almeona deriſoꝛia videntur cogantia matrē
occideret ex quibus verbis patent que dicta ſunt.
¶ Sit igitur pꝛima cōcluſio. Martirium eſt actus
virtutis. Pꝛobatur quia omnis perpeſſio moꝛtis
pꝛo chꝛiſto actus virtus ſed vt dictum eſt martiri=
um eſt perpeſſio moꝛtis pꝛo chꝛiſto ergo martiriū
eſt actus virtutis. Secundo omnis actus quo tol
lerantur duriſſima etiam que facilitatem commu=
nem huiuſmodi tranſcendunt pꝛo rebus maximis/
et honeſtiſſimis eſt actus virtutis vt patet ex hijs
que de Ari. paulo ante allegata ſunt/ ſed martiriū
eſt perpeſſio duriſſimoꝛum et grauiſſimoꝛum cōmu
nem hominum facultatem tranſcendentium ergo
martirium eſt actus virtutis. Tertio omnis perſi=
ſtentia in veritate et iuſticia eſt actus virtutis/ ſed
martiriū eſt perſiſtentia in veritate et iuſticia igit̃.
¶ Secunda cōcluſio. Martirium in gradu excel=
lentiſſimo virtutis collocatum eſt. Pꝛobatur om=
nis virtus heroica in gradu excellentiſſimo virtu
tis collocata eſt ſed martirium eſt virtus heroica
et diuina igitur. Maioꝛ ꝓbatur ex Ari. in pꝛinci=
pio ſeptimi ethicoꝛum vbi heroicam virtutem diui
nam appellat pꝛopter excellentiſſimam eius et mi
noꝛ pꝛobatur quia martirium eſt actus qui aut ex
natura ſua aut ex circunſtantijs excedit omnem fa
cultatem hominum quia eſt actus quo grauiſſima
ſupplicia et moꝛtem ipſam tol'eramus ne fidem et
iuſticiam deſeramus. ¶ Secundo non ſunt ſecun=
dum Ari. niſi tres gradus virtutū continentia/ tē=
perantia/ et heroica virtus. ſed conſtat ꝓpter ra=
tionem nuper dictam ꝙ heroica virtus excellit cō
tinentiam et temperantiam ergo cum martiriū ꝑ=
tineat ad heroicam virtutem ſequitur ꝙ colloca=
tur in excellentiſſimo gradu virtutis. ¶ Tertia cō
cluſio. Martirium non exigit actualem perpeſſio
nem grauiſſimoꝛum ſuppliciorum ⁊ moꝛtis ꝓ chꝛi=
ſto. Pꝛobatur quia alias ſequeretur ꝙ duo omni
no equales in ꝓpoſito grauiſſimoꝛum ſuppliciorū
ſuſcipiendoꝛum pꝛo chꝛiſto in hoc ſolum differen=
tes ꝙ furoꝛ tiranni ſeuit in vnum et nō in alium ſic
in merito differrent ꝙ vnus eſſet martir et non ali=
us ſed ꝯſequens eſt falſum quod pꝛobatur ſic. quo
rumcunqꝫ actus interioꝛes ſunt eiuſdem rationis
⁊ intenſionis eoꝛum merita ſunt eiuſdem rationis
et equalia ſed actus interioꝛes iſtoꝛum duoꝛū ſunt
eiuſdē rationis quia in vtroqꝫ eſt volitio ſuſtinen=
di grauiſſima terribilia ne deſeratur fides aut ne
idola colantur que volitio in vtroqꝫ eſt foꝛmaliter
imperatiua executiōis/ ſuppono enim ꝙ vterqꝫ ad
moneatur a titanno vt neget fidem et colat idola
aut ꝙ grauiſſimis ſupplicijs afficietur/ ꝙ vterqꝫ re
ſpondeat ſe nequaqꝫ negaturum fidem ſed ad que
cūqꝫ grauiſſima ſupplicia paratiſſimum/ ꝙ vterqꝫ
pꝛeterea ducatur ad locum toꝛmentum/ ⁊ cum cru
ciatur vnus ſi ex ipſa ꝑpeſſione augeatur volūtas
martirij in eo qui patitur ꝙ etiam augeatur ī alio
videndo ſocium patientem addatur caſui ꝙ cum
ille pꝛimus inter toꝛmenta emittit ſpiritum/ tunc
aut pꝛopter euidentiam miraculoꝛum aut pꝛopter
moꝛtem tiranni relinquatur alius tunc non vide=
tur quid deſit iſti quod ad martirium requiritur.
Secundo niſi ſic ſequentur ꝙ per aliquid merevio
lentum quod non eſt in poteſtate virtuoſe operan=
tis aliquis de non martire fieret martir ſed conſe=
quens eſt felſum igitur. Et patet conſequentia qꝛ
per tollerantiam moꝛtis virolente que nō eſt in po
teſtate martiris de martire fieret martir. Tertio
pauper non habens quid erroget liberalis eſſe po=
teſt ergo etiam fidelis non habens qui eum perſe=
quatur aut cruciet pꝛo fide chꝛiſti. non eſt tamē ſi=
mile de liberalitate ⁊ martirio quia pauper dicitur
eſſe liberalis per actum qui non eſt foꝛmaliter im=
peratiuus executionis ſed tantum equiualenter fi
delis autem non poteſt eſſe martir niſi per actum
foꝛmaliter imperatiuum executionis qui actus dif
fert a pꝛimo non tantum numero ſed ſpecie. ⁊ ideo
magis pꝛopꝛium eſt exemplum de diuite qui vidēs
aliquem quem credit pauperem extrahit pecuniaʒ
vt eroget/ pecunia autem extracta per aliquā cir=
cunſtantiam apparet ſibi manifeſte eum non eſſe
pauperem ſed magis ſimulatoꝛem paupertatis ta
lis enim habet actum liberalitatis foꝛmaliter im=
peratiuum executionis. Quarto omnis habens a
ctum immediate natum elici ab habitu martirij eſt
vere martir ſed talis habet actum emediate natū
elici ab habitu martirij et non ab alio habitu ergo
talis eſt vere martir. Minoꝛ pꝛobatur. quia licet
iſte actus foꝛmaliter imperatiuus executionis re=
ſpectu moꝛtis gruniſſimi cruciatus tollerandi poſ
ſit cauſari mediante actu alicuius alterius habi=
tus vt patet de ꝑmo actu martirij q̇ nō elicitur ab
habitu martirij quia mundum ille habitus eſt ge=
nitus nullus eſt tamē dabilis habitus alius ab ha
bitu martirij a quo poſſit elici imediate iſte actus.
Quinto oīs actus ex puo frequētato natus eſt ge
nerari imediate hītus martirij eſt actꝰ martirij ſʒ
ex iſtis volitionibꝰ foꝛaliter iperatiuis executiōis
etiā ſecluſi moꝛte per modū qui ſupꝛadictis eſt na
tus eſt generari habitus martirij igit̃. Minoꝛ pꝛo
batur qꝛ habitus martirij aut ſufficienter genera=
tur ex huiuſmodi volitionibus et tunc habetur in=

Opera nō digna ſtelna.

Martiriū nō requirit marte.

Hec articula ſoluit maioris q̄ſtio. ſeu ter minor d. +9.

tentum aut ad hoc ꝙ aliqua volitio generet habi-
tum exigitur tollerantia ⁊ perpeſſio mortis/ ⁊ tunc
ſequitur primo ꝙ nunq̃ in aliquo viatore erit habi
tus martirij. Sequitur ſecundo ꝙ impoſſibile erit
naturaliter habitum martirij ex pluribus volitio-
nibus generari. ſed ſemper ex vna. Sequitur tertio
ꝙ nullus habitus martirij acquiſitus inclinabit in
actum martirij/ et patet cōſequentia quia talis nō
eſt plus capax actus martirij cu3 iam ſit mortuus.
¶ Quarta concluſio Ad martirium non ſufficit q̄-
libet volitio grauiſſimorum ſuppliciorum et mortis
etiam q̄tumcunq; intenſa. Probatur ad martiriu3
exigitur volitio grauiſſimorum ſuppliciorum ⁊ mor
tis etiam q̄tumcunq; intenſa. Probatur ad marti
rium exigitur volitio grauiſſimorum ſuppliciorum
et mortis pro chriſto formaliter imperatiua execu
tionis ſed multe ſunt volitiones mortis pro chriſto
que non ſunt formaliter imperatiue executionis vt
volitiones quas habent chriſti confeſſores cum a-
beſt tyrannus et fidei aut iuſticie perſecutor igitur.
¶ Quinta concluſio. Nemo tanq̃ martir ab eccle
ſia venerandus eſt niſi pro chriſto mortem efficaci
ter pertulerit. Probatur quia de nullo eccleſia cer
ta eſt ꝙ habuerit volitionem mortis pro chriſto for
maliter imperatiuam executionis niſi eum de facto
inter ipſos cruciatus et mortis dolores viderit in
confeſſione fidei perſiſtere licet enim quis in abſen-
tia grauium ſuppliciorum velit ferre mortē ꝓ chri-
ſto dolor tamen cruciatiuum preſentium ita effligit
vt frequenter deſinat miles chriſti vel quod voluit
⁊ quia mors ipſa ſemper acerba iudicatur et vita3
noſtram vt plurimum nimium diligimus ideo non
ſufficit manere in huiuſmodi confeſſione inter cru-
ciatus niſi etiam conſtanter mortē feramus ad hoc
ꝙ certa ſit eccleſia ꝙ iſte habuit actum circa mor-
tem pro chriſto perfecte imperatiuum executionis.
¶ Sexta concluſio. Ad martirium non exigitur vni
uerſaliter in eo qui martir dicitur volitio mortis ꝓ
chriſto. probatur innocentes fuerūt vere martires
et tamen non habuerunt volitionem mortis ꝓ chri
ſto igitur. primo pars antecedentis probatur ꝑmo
auctoritate eccleſie ſolēnitatem martirij eorum ce
lebrat ſecundum ꝙ habet Auguſtinus in ſermone
innocentium hodie fratres illorum infantum nata-
lem colimus quos ab herode infectos eſſe euange-
lij textus eloquitur. Minor probatur quia non ha-
buerunt vſum rationis. et ideo in eodem loco habet
Auguſtinꝰ. ſi quidem ante vite ꝑpetue adepte ſunt
dignitatem q̄ vſum preſentis acciperent. Secūdo
probatur auctoritate iohannis epiſcopi in ſermo-
ne eiuſdem diei. Probat nouos exercitus Chriſtus
legiones lactantes victoria perpetrata coronat/ fi
unt pro chriſto victores qui et vite fuerant coequa
les fiunt ſine certamine fortes ſine pugna victores
mercantur pena martirium gloriam ſanguine com
parant/ ecce ex his verbis patet primo q̄ innocen-
tes fiunt victores et corognantur et conſtat ꝙ non
volendo mortem ſed moriendo. patet ſecunda ꝙ ta
les pena nō volēte mercati ſunt martiriū ⁊ gloriā.
¶ Tertio probatur auctoritate Seueriani in ſer-
mone innocentum dicentis. Hoc loco attendat au
ditor et intelligat martirium non conſtare per me-
ritum ſed venire per gratiam in paruulis que volū
tas quod arbitrium vbi captiua fuit ⁊ ipſa natura.
¶ Quarto probatur auctoritate beati Auguſtini
in ſermone de epiphania. O paruuli beati modo na
ti nunq̃ temptati non habebatis etatē in qua paſ-
ſuro chriſto crederetis ſed habebatis carnē in qua
pro paſſuro chriſto paſſionem ſuſtineretis. Quinto
probatur auctoritate Benardi in eorundem ſermo
ne Ille pro chriſto crucidatos infantes dubitet co
ronari qui renatos in chriſto non credit inter ado-
ptionis filios generari. Et ſicut tunc circunciſio
nunc vero baptiſmus ſine vllo proprie voluntatis
vſu ſufficit ad ſalutem ſic pro chriſto ſuſceptū mar-
tirium illis ſufficit ad ſanctitatem in quibus verbis
Benardus videtur expreſſiſſe concluſionem poſitā
et efficaciſſimam rationem eius. Et ideo ſexto pro
batur concluſio non magis ad martirium exigitur
actus proprie voluntatis q̄ ad baptiſmum ſed con
ſtat ꝙ ſine quocunq; actu voluntatis aliquis verū
baptiſmum ſuſcipit et eſt ita vere baptiſatus ſicut
ille qui per motum proprie voluntatis baptiſatur.
ergo etiam poteſt aliquis eſſe vere martir ſine quo-
cunq; actu proprie voluntatis. maior ꝓbatur ex au
ctoritate beati Benardi in precedēti ꝓbatione ad
ducta. Tum ſecundo quia ad id per quod fit quis
de familia chriſti non exigitur vniuerſaliter actus
ꝓprie voluntatis. alias ad baptiſmum exigeretur/
ſed per martirium non exiſtens ꝑus de familia chri
ſti fit de familia chriſti cu3 tales vt tenet eccleſia in
ſanguine ſuo baptiſantur igitur. Tertio non plus
exigitur actus ꝓprie voluntatis ad eſſe de milicia
chriſti q̄ ad eſſe de familia ſed vt conſtat ad eſſe de
familia non exigitur actus ꝓprie voluntatis ergo
nec ad eſſe de milicia. Maior probatur quia quecū
q; ratio dabitur ad ꝓbandum ad eſſe de milicia chri
ſti exigitur actus ꝓprie voluntatis illa eque facili-
ter conuertetur ad probandum ꝙ hoc idem exigi-
tur ad eſſe de familia. Septimo chriſtus eſt longe
miſericordior q̄ quicunq; rex temporalis terrenus
q̄tumcunq; prudens ſit aut bonis/ ſed agere tem-
porali bono et prudente ⁊ pio poteſt inſtitui lex per
quam omnes in quos furor hoſtium ſuorum ſeuierit
iubebit honorifice ſepeliendos et parentes eorum
magnis honoribus remunerandos etiam ſiue actū
habuerint reſpectu ꝓprie voluntatis horum malo-
rum ſiue non ergo veriſimile eſt ꝙ a chriſto optimo
et piiſſimo chriſtiane militie principe etiam ſit in-
ſtituta lex de martirio eorum qui ꝓnomine ſuo paſ-
ſi ſunt ſiue etiam actum proprie voluntatis habue
rint ſiue non. Ex qua concluſione infertur primo ꝙ
non eſt veriſimile ꝙ in innocentibus chriſtus acce-
lerauerit vſum rationis quem ſibi relicti pro eta-
te habere nondum poterant. Patet hoc auctorita
tibus Auguſtini ⁊ aliorum ſacrorum doctorum ad
precedentem concluſionem ad ductis. alias enim
accepiſſent vſum preſentis vite quod eſt cōtra Au
guſtinū/ nec fuiſſent facti fortes ſine certamine nec
victores ſine pugna quod eſt contra iohannem epi
ſcopum nec pena ſola fuiſſent mercati martirium
cuius oppoſitum intendit idem/ et veniret martiri-
um per meritum ꝓprie voluntatis et non per gra-
tiam quod eſt cōtra ſeuerianū q intēdit apte nega
re fuiſſe in eis acceleratū vſu ꝓprie rōnis cum ait.
In paruulis q̄ voluntas quod arbitrium. Neq; di-
xiſſet Bernardus/ ⁊ ſicut tunc circūciſio nunc vero
baptiſmꝰ ſine vllo ꝓprie voluntatis vſu ſufficit ad
ſalutē ſic ꝓ xp̄o ſuſceptū martiriu3 illis ſufficit ad
ſanctitatē. Scđo nihil qđ cōſiſtit in facto aſſerēdū

Ad martirium non exigit voluntas.

eſt in ſacris litteris niſi de hoc expreſſa habeatur auctoritas/ aut ratio certa aut experientia euidēs ſed de miraculo accelerationis vſus rōnis nullum predictorꝫ habet igit. Tertio poſſet eque faciliter dici ꝙ non eſt baptiſmus ſine vſu rōnis ⁊ ꝙ in omi baptiſmo deus miraculoſe accelerat vſum rōnis et voluntatis per quē credit et vult ea q̄ credere ⁊ velle ad baptiſmū neceſſarium eſt. Nec etiā hec reſpōſio placet beato Thome queſtione de martirio articulo primo in reſponſione ad primum cum ait.

¶ Ad primum dicendū ꝙ quidā dixerūt ꝙ in innocentibus acceleratus eſt miraculoſe vſus liberi arbitrij ita ꝙ etiā voluntarie martiriū paſſi ſunt / ſed qꝛ hoc ꝑ auctoritatē ſcripture non ꝓbatur ideo melius dicendū eſt ⁊c̄. Sequitur ſcd̄o ꝙ innocētes nō ſolum aſſecuti ſunt gloriam vel coronā martirij ſed etiā verum martiriū nec aſſecuti ſunt hmōi gloriā per dei gratiā ſic ꝙ ſecludat rigor legis inſtitute a xp̄o. Cuius oppoſitū videtur ſentire beatus Thomas loco nuper allegato illa dicēs. Ideo melius dicendum eſt ꝙ martirij gloria quā in alijs ꝓpria voluntas meret illi paruuli occiſi per dei gratiā ſunt aſſecuti nā effuſio ſanguinis ꝓpter xp̄m vicem gerit baptiſmi. vnde ſicut pueris baptizatis per gratiam baptiſmalē meritū xp̄i operat ad gloriā obtinendam ita ⁊ occiſis ꝓpter xp̄m meritum martirij xp̄i operat ad palmā martirij ꝯſīdā. vnde Augu. dicit in quodā ſermone de epiphania quaſi eos alloquens. ille. de veſtra corona dubitabit in paſſione ꝓ xp̄o q̄ etiā paruulis baptiſmū non exſtimat ꝓdeſſe chriſti non habebatis etatem qua in paſſurum xp̄m crederetis/ ſed habebatis carnē in qua pro paſſuro xp̄o paſſionē ſuſtineretis / hec Thomas ex quibus verbis patet ꝙ licet nō neget aperte fuiſſe in innocentibus martiriū tn̄ non concepit expreſſe eis niſi gloriam martirij ⁊ ideo ꝓbo primo correlariū. paruuli baptiſati hn̄t verū baptiſmū ergo ⁊ paruuli occiſi pro xp̄o hn̄t verū martiriū. Scd̄o ſuſceptio baptiſmi cum fide ⁊ volitione eccleſie eſt meritoria vite eterne ergo effuſio ſanguis pro chriſto in paruulo cum fide ⁊ volitione eccleſie eſt meritoria corone et palme martirij. ¶ Pro declaratione tamē ſecūde partis eſt aduertendum ꝙ non intendo negare gloriam martirium dari nō ſolum paruulis ſed etiā adultis ex mera gratia chriſti quia non ſunt condigne paſſiones huius ſeculi ad futuram gloriaꝫ que reuelabit in nobis imo ipſa lex de coronatione martiriū eſt ex mera gratia chriſti/ ſed hic egovoco gratiam q̄ ſecludit rigore legis illam gratiā qua ſi aliquod premium vel donum tribuit alicui ꝙ ſi preciſe ageretur ſm̄ legem iam poſitā illud nō ſibi tribueretur. Dico ergo ꝙ ſicut lex eſt poſita de baptiſmo paruulorum ita ⁊ de effuſione ſanguinis eorundē/ ⁊ ſicut baptiſmus paruulorū eſt meritorius vite eterne ita ⁊ eorum ſanguinis effuſio cum fide ⁊ volitione eccleſie. Secūdo om̄is actio vel paſſio accepta a deo ad vitam eternā eſt meritoria vite eterne: ſed effuſionem ſanguinis paruulorū acceptat deus ad vitam eternam ergo meritoria vite eterne ⁊ per cōſequens preter gloriā vite eterne habuerūt innocētes ⁊ martiriū: ⁊ martirij meritum. Aut aliter formatur ratio iſta omnis actio vel paſſio que in aliqbus eſt accepta adeo ad vitam eternam et in quibuſcunqꝫ etiam ſimilibus acceptaretur de facto ad vitam eternam eſt meritoria vite eterne de rigore legis poſite ſedpaſſio innocentum eſt accepta a deo vitam eternam/ et in quiquſcunqꝫ ſimilibus etiam acceptatur ſimilis paſſio ad vitam eternā ergo huiuſmodi paſſio et effuſio ſanguinis pro Chriſto eſt de rigore legis meritoria vite eterne Tertio ſecundum Thomam effuſio ſanguinis pro chriſto vicem gerit baptiſmi ergo ipſa eſt meritoria omnium quorum eſt meritorius baptiſmus/ ſed baptiſmꝰ eſt meritorius vite eterne igitur. ¶ Contra primam concluſionem. Arguitur ſic nullum illicitum eſt actus virtutis: ſed martirium eſt illicitum ergo martiriū non eſt actus virtutis minor probatur quia occidere ſeipſum eſt illicitum ſed aliqua martiria celebrātur in ecllefia quibus martires ſeipſos interimerūt recitat enim Auguſtinus primo de ciuitate dei ꝙ q̄dam ſancte femine tempore perſecutionis vt in ſectatores ſue pudicicie deuitarent ſe in fluuium deijcerunt eorumqꝫ modo defuncte ſunt: earum tamen materia celebrantur in eccleſia. ¶ Confirmatur nō licet occidere ſe pro quocunqꝫ malo fugiendo ergo nec litet ſe alteri ad occiſionem exhibere pro quocūqꝫ malo fugiendo/ ſed martires ſe tirannis exibent occidendos ergomartirium eſt illicitum ¶ Secundo laudabile eſt ꝙ aliquid offerat ſe ad exequendū actū virtutis: ſed non eſt laudabile ꝙalizs q̄ ſe martirio vngerat/ ſed magis videtur preſumptuoſum ⁊ periculoſum ergo martirium nō eſt actus virtutis. Argumē. Tho. vbi ſupra. 2.2. 124. queſt. articulo. 1.

¶ Tertio pono caſum ꝙ tirannus cogens martirē ad idolatriam det ei hanc condictionē ꝙ ſi ſteterit ante ydolum reputat eum coluiſſe ydolum quicqd verbo dicat incontrarium neqꝫ pro cultura petit aliud ab eo niſi ꝙ ſtet ante ydolum. in circuitu autē eius faciat profundiſſimā foueam in qua non ſit poſſibile cadere ſine morte. tunc ſic iſte aut ſtabit ante ydolum et tunc ipſe adimplebit omnia que pertinet ad ꝯcultum ydoli et ſic erit ydolatria aut non ⁊ tunc mittet ſe in precipitium et ita ſe occidet.

¶ Ad primam reſpōdet beatus Thomas ꝙ vt ibidem dicit Auguſti. non eſt impoſſibile ꝙ aliquibus fide dignis teſtificationibus diuina auctoritas perſuaſit eccleſie vt dictarum ſanctarum memorium honoret. ſed cum hac ſolutione adhuc ſtatvis rationis quia ſi occiderunt ſe actum illicitum et nō martirium habuerunt. Reſpondeo ergo aliter negando minorem et ad probationem dico ꝙ iſta eſt diſtinguenda/ occidere ſe eſt illicitum vel occidere ſe intentione quod eſt facere actum aliquam ad quem ſequitur mors et faciēdo eum intendere ꝙ mors cōſequatur ⁊ ſic concedo ꝙ occidere ſe eſt illicitū vel occidere ſe preter aut contra intenſionem cū ſcilicꝫ nos facimus actum aliquem ad quem ſequit mors/ nos tamen faciendo actum illumvitam noſtram ſaluere intendimus aut ſaltē non intendimus ꝙ mors conſequatur vt patet de eo qui fugiens hoſtes mittit ſe fluuium. ⁊ vltra dico ꝙ femine ille mittētes ſe in fluuium nō intendebant ꝙ mors inde ſequeretur ſed tantum intendebant pudiciciam ſuam cōſeruare. Poteſt etiam aliter reſponderi ꝙ licet occidere ſe omnino ſit illicitum tamen aliquādo fit per ignorantiam huius iuris et legis ne illa occiſio imputetur adde meritum ideo licet mulieres ille intendiſſent ſe mittendo eſt fluuium occidere vt pudiciciaꝫ propter deum conſeruarent et in hoc rem illicitam facerent/ tamen ignorātia huius iuris de quo apud multos ſapientes aliquando dubitatū eſt vi Solutio auctoritatis. Alia ſo.

rum licitū eſſetvel non fecitvt nō imputaretᷣ ad de
meritū quod alias fuiſſet ad demeritū imputatū ⁊
ad hanc ignorantiā faciebat circunſtantia feruo=
ris et vehementie q̄ erat in cuſtodia pudicitie per
quā etiā ibi aliascongnouiſſēt ꝙ illud eſſet illicitū
tunc tñ no conſiderabāt immo nec forte cōſidera=
bant ꝙ eſſent ſe mittendo in aquā moriture
¶ Ad confirmationēdico ꝙ dupliciter pōt intelli
gi ſe alteri exhiberi ad occaſionez. Uno modo vt
idem ſit ꝙ exhibere ſe alteri principaliter vt occi
datur et hoc modo cōcedo cōſequens Alio modo
vt idē ſit ꝙ exhibere ſe alteri vt in defenſioneope
ris honeſti mors inferatur equanimiter tolleretur
et hoc modo non eſt illicitū martiresaūt nō ſe ex
hibent tyrannis occidendo primo modo/ ſed ſe ex
hibent veritatis ⁊ iuſticie defenſores paratos mor
tem tollerare equanimiter ſi inferatᷣ. ¶ Ad ſecun=
dam dico ꝙad aliquos actus virtutū laudabile ē
ſe offerre/ ad aliquos aūt non eſt laudabile vt ad
gerendū principatū vel pontificatū: ⁊ maxime vbi
ſunt multili alii qui vel comodius vel eq̄ comode
id gerere etadminiſtrare poſſunt Ad minorē dico
ꝙ aliquē ſe ingerere martirio poteſt intelligi dupli
citer. Unomodovt idē ſit ꝙ ingerere ſe ſupplicus
ꝙ cruciatibus ⁊ petere ⁊ ſibi inferantᷣ hmōi ſuppli
cia ⁊ cruciatus ⁊ ſic hoc non eſt regulariter lauda
bile. Aliomodovt idē ſit ꝙ ingerere ſe actu ꝓpter
quē ſolent inferri ſupplicia et cruciatus cūvolun
tate tollerandi eos ſi inferatᷣ. et hoc modo dico ꝙ
hoc eſt laudabile ſi circunſtātia ꝑſone aut loci aut
temporis aut aliqua alia nō obuiet. Et ſi dicas ꝙ
homo nō debet dare alteri occaſionē iniuſte agen
di. ſed ſe ingerenshoc modo dat occaſionē iniuſte
agendi. igiᷣ. Reſpondetᷣ negando minorē: ſed aliꝰ
ex prauitate ſua ex occaſione boni data ſcꝫ cōuer
ſionis ſue ⁊ emendationis/ occaſionē mali non da=
tum elicit. ¶ Ad tertiā admitto caſum et dico ꝙ
nulla conditio ſibi propoſita a tirāno poteſt face=
re ꝙ illa ſtatio eius ſit adoratio ydoli cū et mente
et voce ydolū deteſtetᷣ ⁊ exercet: et ideo ſi multitu
do aſtansnon inde offendatᷣ poteſt ſecurus aň ido
lum ſtare. Si aūt multitudo inde offenderetᷣ ⁊ cre
deret illū adoraſſe ydolū ex eo ꝙ ſtat ſm̄ conditio
nem tiranni et nō pateat ſibi alius regreſſus tunc
poteſt ſe in foueā mittere vt nō moriatᷣ: ſedvt ydo
latriam et euerſionē multitudinis fugiat cōfidens
in dño qui potens eſt a durioribus eripere ⁊ para=
tus etiam mortē equanimiter tollerare ſi accidat.
nā et ſanctimartires gaudentes incedebāt ad lo
cum ſuppliciorum nec ob hoc ſeipſos dicebātur occi
dere. ¶ Contra tertiā concluſionē arguitᷣ ſic: eis
tantū conuenit martiriū quibus cōuenit aureola
martirii: ſed ſolis mortez paſſis conuenit aureola
martirii igitᷣ. maior patet qꝛ cū deus ſit iuſtiſſimꝰ
et miſericordiſſimus iudex illis ſolis conuenit me
ritum quibus cōuenit et premium: ſed aureola eſt
martiriū premiū. igitur. ¶ Secundo nulla volitio
eſt actus martirii niſi ſit volitio mortis ꝓ xp̄o for
maliter efficaciter imperatiua executionis: ſed nō
eſt formaliter imperatiua executiōis niſi mors cō
ſequatur. igr̃. ¶ Tertio eccleſia nullū veneratur
tanq̄ martirē niſi paſſus ſit mortē pro xp̄o: g̃ nul=
lus eſt vere martir niſi paſſus ſit mortem pro xp̄o
conſequentia tenet: qꝛ omnē verū martirē poteſt
eccleſia venerari tanq̄ martirē. ¶ Quarto mar=
tiriū corona eſt purpurea. ergo ad martiriū exigi
tur ſanguinis effuſio: antecedens ꝓbatᷣ per illud
Cipriani in epiſtola ad martires O beatā eccleſiā
noſtrā quā ſic honor dignationis illuminat quam
temporibus noſtris glorioſus martirium ſanguis
illuſtrat: erat ante in operibus fratrū cādida nūc
facta eſt in martirū cruore purpurea/ floribus eiꝰ
nec roſe: nec lilia deſunt/ certent nunc ſinguli ad
vtriuſq; honoris ampliſſimā dignitatem accipiant
coronas vel de opere candidasvel de ſanguie pur
pureas. ¶ Ad primā reſpondetᷣ dupliciter ad pri=
mam negando maiorē/ ſm̄ em̄ aliquos aureola eſt
premiū accidentale debitū actui interiori non cui
libet ſed ei tantū quē de facto cōcomitatur actus
exterior. Secundo modo reſpondetᷣ negādo mio=
rem licet em̄ non cuilibet volenti mori pro xp̄o de
beatur aureola martirii/ cuilibet tamen volēti mo
ri pro xp̄o volitione formaliter imperatiua execu
tionis dato etiā ꝙ executio aliūde ſit impedita da
tur aureola martirii. ¶ Ad ſecundā nego minorez
et dico ꝙ aliqua volitio quā non cōſequitur mors
aliqñ eſt formaliter imperatiua executionis qꝛ im
peditur executio nō ab eo qui paratus eſt pati. ſꝫ
vel ab eo qui volebat mortē infligere vel a deo vel
ab aliquo alio ſm̄ ꝙ deus diſponit. ¶ Ad tertiam
concedo niſi aliquo legitimo documento ſibi con=
ſtiterit de volitione imperatiua executionis puta
ſi diuina reuelatione aut alio certo teſtimonio: et
hoc ideo eſt qꝛ naturaliter non eſt poſſibile eccle=
ſiam habere certū legitimū et ſufficiens documen
tum de actu interiori martirii niſi ꝑ paſſionē exte=
riorem mortis et ad ꝓbationem nego aſſumptū ꝓ
tēpore quo deſunt eccleſie legitima documenta et
teſtimonia quibus efficaciter probetur ꝙ fuitvere
martir. ¶ Ad quartā concedo aňs et nego conſe
quentiā ſed ſufficitvolitio effuſionis ſanguinis for
maliter imperatiua executionisvolitio tñ nō eſſet
efficaciter imperatiua executionis ſi nullo impedi
mento poſito non tollerarē de facto mortē ⁊ actua
liter ſanguinēvel vitā ꝓfunderet. ¶ Contra quar
tam concluſionē Arguitᷣ ſic omne martiriū eſt vo=
luntariū: ergo quod non eſt voluntariū nō eſt mar
tirium: ergo ad martiriū exigitᷣ volitio mortis pro
xp̄o: maior ꝓbatᷣ. omnis actus virtutis eſt volun=
tarius martiriū eſt actus virtutis: ergo martiriū
eſt voluntariū. maior eſt Ari. tertio ethicorum/ ⁊ mi=
nor in prima cōcluſione ꝓbata eſt. ¶ Secundo oē
martiriū eſt meritoriū: ergo quod non eſt merito=
rium non eſt martiriū. ſed nihil non voluntariū eſt
meritoriū: ergo nichil nonvoluntariū eſt martiriū
¶ Ad iſtas rationes. Ad primā nego maiorē ſi in
telligatur ꝙ ſit voluntariū voluntate eius qui pa
titur/ licet ſit bone voluntate eius qui patitur vel
eccleſie aut parentū ſicut contingit de baptiſmo.
Ad probationē nego maiore vniuerſaliter intelle
ctam ſi intelligatur de voluntario volūtate eiusq;
agit aut patitur. Et ad Ari. dico ꝙ loquitᷣ de hiis
que cōtingunt ſm̄ regionē et curſum cōmune mo
ralis honeſtis/ non de hiis q̄ contingunt ſm̄ miſe=
ricordiā et beneficentiā paſſionē noſtrā pie ad pre
mium acceptantis. ¶ Ad ſecundā cōcedo aňs et
ad ꝓceſſum vlteriorē nego ꝙ illud quod nō eſt vo
luntarium voluntate propria non ſit meritorum.
Et dico ꝙ chriſtus aliquas paſſiones et etiam ali
quas ſuſceptiones duxit acceptare ad premium ⁊

ita voluit eſſe meritorias quis non eſſent volunta rie voluntati eoꝝ qui patiebanť vel ſuſcipiebant ¶ Contra primū correlarium arguiť auctoritate Johānis epiſcopi in ſermone innocentū ita dicē tis. Fiunt pueri ſine magiſtro diſcreti/ docti ſine do ctore/ eruditi ſine erudítore/ agnoſcunt xp̄m: pre dicant dominū: nō quē pſuaſio humana docuerūt ſed quā diuinitas inſpirabat. ¶ Ad hāc auctorita tem reſpondeo ꝙ ſi Johānes epiſcopus accipiat verba in ſenſu ꝓprio tunc ſibi in hac parte nō cre dimus cū aſſerat aliquid de facto cuius nec ratio nem hab; nec auctoritatē. ſi aūt accipiat in ſenſu in ꝓprio vt dicat infantes agnoſcere et predicare q: ita patiuntur ac ſi p̄dicarent et acognoſcerent tunc cōceditur et nichil cōtra concluſionē/ quod aūt accipiat agnoſcere hoc modo patet q: eodem modo videť accipere agnoſcere ⁊ p̄dicare: ſed cō ſtat ꝙ non accipit p̄dicare ꝓprie cum innocentes nullā vocē de xp̄o cū occidebātur emiſerint: ergo nec ꝓprie accipit agnoſcere. accipit ergo agnoſce re et p̄dicare non ꝓ actu cognoſcendi ⁊ loquendi ſed ꝓ operibus aut paſſionibus que ſm̄ regulare; curſum actus cognoſcendi et loquendi cōcomita ri ſolent. Cōtra vnū ſuppoſitū in tota q̄ſtione ſc; ꝙ in habentibus vſum rationis ad martiriū exigi tur volitio mortis. Cōtra hoc arguiť ſi matres in nocentū fuerūt martires et tamen non habuerūt volitionē mortis pro xp̄o. igitur maior probať au ctoritate Criſo. dicētis erant videre maiorē dolo rem in matribus remanentibus q̄ȝ in paruulis mo rientibus vnū quidē paruuli ſuſtinebant dolorem eū nondū ſciebāt mortis timorē/ matres vero du plicem patiebanť vnum q: interfici filios ſuos in tuebātur alterū quoq; ꝙ a filiis ipſe deſolabantur in paruulis deniq; mors beata/ finē faciebat dolo ris. In matribus aūt paruuloꝝ memoria ſemper erat renouatio doloris. Secundo idē probať au ctoritate Seueriani dicentis in martirio filiorum matres paſſe ſunt. nā gladius filioꝝ pertranſiens mēbra ad corda matrū deuenit: ⁊ neceſſe eſt vt ſint p̄mij conſortes q̄ fuerunt ſocie paſſionis martiriū matres tulerunt quicquid angoris extitit et dolo ris et ideo non carebunt martirij gaudio lacrime quas fuderunt. ¶ Ad primam reſpondeo negādo maiorē ad hūc ſenſum ſc; ꝙ in tollerantia mortis filioꝝ fuerunt martires et hoc ſatis ꝓbant aucto ritates adducte q: ex eis patet ꝙ dolebant in mor te filioꝝ ⁊ non tollerabant mortem eoꝝ equanimi terneq; volebant eā: ſed ſi potuiſſent obſiſtere ob ſtitiſſent/ credo tamen ꝙ deus non reliquit eas ir remuneratas et poſſibile eſt ꝙ poſtea alique earū martiriū paſſe ſunt pro xp̄o: ſed dico ꝙ paſſio mor tis filioꝝ non fecit eas martires. ¶ Ad primā au ctoritatē concedo ꝙ matres maiorē triſticiam pa tiebātur q̄ȝ filii. ſed ex hoc non poteſt inferri ꝙ tol lerantia illius triſticie reddiderit eas martires.

seuerian⁹.

¶ Ad auctoritatē Seueriani concedo ꝙ matres grauē triſticiā paſſe ſunt et pie credendū eſt ꝙ de⁹ fecit eas conſortes p̄mii. i. eterne beatitudinis ſi cut fecit eas conſortes ⁊ ſocias paſſionis ⁊ cū di cit vlterius ꝙ non carebunt martirij gaudio/ cō cedo hoc ad rigorem ſermonis q: matres gaude bunt in martirio et premio martirij filioꝝ ſuorum ſed non habebunt gaudiū martirij proprij aliūde pro chriſto paſſe ſun

¶ Rationes ſolute ſunt ex dictis

Queritur ſcd̄o. Utrum martiriū ſit actus maxime pfectionis Arguitur ꝙ non: q: actus caritatis ē maioris pfectionis q̄ȝ martiriū. igiť. In oppoſitū videtur eſſe Augu. qui martiriū vir ginitati p̄fert in hoc ſatis denotans martiriū eſſe actū maxime pfectionis. ¶ Opinio beati Thome eſt ꝙ martiriū comparatū ad virtutē elicientē ip; non eſt actus pfectiſſimus virtutis. ꝓbat q: marti rium hoc modo cōſiſtit in debita tollerantia mor tis: ſed tollerare mortē non eſt ſm̄ ſe laudabile/ ſ; ſolū ſ; ꝙ ordinatur ad aliqđ bonū quod cōſiſtit in actu virtutis puta ad fidē et dilectionē dei: ⁊ ideo actus illi⁹ virtutis cū ſit finis eſt melior martirio ſed martiriū comparatū ad primū motiuu; qđ eſt amor caritatis: ex qua quidem caritate conuenit actui ꝙ ptineat ad perfectionē vite martirium in ter ceteros actus humanos eſt pfectiſſimus act⁹ ſm̄ genus ſuū q: eſt maxime caritatis ſignū. Iſta opinio non videť michi veritatē cōtinere. Et ideo arguitur ſic contra eā idem eſt martiriū quod eli citur ꝓxime ab aliqua virtute et ad quod primo mo uet caritas ſed martiriū ad quod primo mouet ca ritas inter humanos actus eſt pfectiſſimus: ergo martiriū ſm̄ ꝙ elicitur proxime ab aliqua virtute eſt pfectiſſimus actus. ¶ Ad hanc rationē reſpon debitur fortaſſis ꝙ male concluditur inferādo cō cluſionē de ſecundū ꝙ eo ꝙ nulla pmiſſarū eſt ſm̄ ꝙ ſed tantū poteſt inferri mere cathegorica cōclu ſio: ergo martiriū quod elicitur ꝓxime ab aliqua virtute eſt pfectiſſimus actus cū qua ſtat ꝙ nō ſit pfectiſſimus actus ſm̄ ꝙ comparať ad virtutē ꝓ xime elicientem. ¶ Contra hanc ſolutionē ſic. Ar guitur virtus eliciens proxime martiriū aut elicit tollerantiā mortis ſm̄ ſe et hoc non q: vt dicit idē doctor hoc non eſt laudabile aut elicit tollerātia; mortis ſm̄ ꝙ ordinatur ad fidē et dilectionē dei et tunc elicit martiriū per comparationē ad primum motiuū eius: ergo p comparationē ad virtutē eli cientem q̄ elicit martiriū ꝓpter fidem ⁊ dilectionē dei martiriū inter humanos actus eſt pfectiſſim⁹. ¶ Secundo ſm̄ eandē opinionē: martiriū non eſt pfectiſſimus actus niſi q: ſignū maxime pfectiōis ſc; maxime caritatis ſed perfectū in ratione ſigni non eſt niſi extrinſeca denominatione pfectū ergo ex hoc ꝙ eſt eſſe ſignū maxime caritatis ne poteſt ꝓbari ꝙ martiriū ſit pfectiſſimus actus inter hu manos actus. et patet hoc p exemplū nā l; muſca ex nichilo creata ſit ſignū pfectiſſime potentie ſc; creatiue nullus tamen ex hoc cōcederet ꝙ ipa eēt perfectior q̄ȝ equus ex equo genitus. ¶ Sit igitur Prima cōcluſio omnis actus q̄ eſt martiriū eſt re gulariter ceteris paribus omni alio actu qui non eſt martirio pfectior ego aūt hic non voco marti rium paſſionē illam exteriorem mortis: ſed actum interiorē formaliter imperatiuū tollerantie hui⁹ paſſiōis. ꝓbatur cōcluſio actus caritatis quo ita diligitur deus vt ꝓ nullo quod eſt contra rectam rationē nec etiā ꝓ morte velit dimittere eū ē act⁹ heroicus ſuperans communē facultatē hominum actus autē caritatis in omnibus iſti ſimilis p̄ter hoc ꝙ non habet hanc volitionis mortis impe ratiuam formaliter executionis non eſt actus he

Tho. 2a 2e q. 124. ar. 3.

roicus: ergo primus eſt ꝑfectior ſed martirium in omni actu ponit volitionē mortis imperatiuā executionis: ergo oīs actus qui eſt martiriū eſt ceteris paribus omni alio actu qui non eſt martirium ꝑfectior. Secundo oīs actus qui ꝓ ſua excellētia et difficultate addit cōditionem cōſtituentē eum ſupra communē hominū facultatē eſt melior ⁊ perfectior ceteris paribus eo qui non addit hmōi cōdictionem: ſed actus qui eſt martiriū addit hmōi id conditionē q̄r addit vniuerſalē rectitudinem ⁊ imperiū vniuerſaliter circa oīa que nata ſunt huiuſmodi rectitudinē impedire etiā circa mortē et duriſſimos cruciatus. igit̄. Confirmant̄ iſte rationes ꝑ illud Joh. xv. Maiorē caritatē nemo habet vt aīaȝ ſuā ponat quis ꝓ amicis ſuis: ſed per actū martirii q̄s imperat formaliter animā ſuā poni ꝓ amicis ſuis: ergo martiriū eſt actꝰ excellentiſſimꝰ neq̄ ego intelligo ꝙ martiriū ſit actus quo q̄s feratur actualiter in volitionē mortis ſm̄ ſe q̄r vt dicit Thomas hoc non eſt laudabile. ſed dico ꝙ per martiriū ego habeo volitionem alicuius excellentis operis aut nolitionem alicuius turpis: et quia proponitur michi conditio vel deſerādi illud opꝰ excellens vel admittendi aliud turpe aut patiēdi mortem ⁊ graues cruciatus per actū qui eſt martirium ego ita volo illud opus honeſtum vel nolo opus illud turpe ꝙ malo pati mortē ⁊ grauiſſimos cruciatus ꝗ vel deſerere illud vel admittere iſtud et q̄r actualiter eſt mihi ꝓpoſita conditio illa ego actualiter impero tollerantiā mortis quorumcūq̄ cruciatuū. Conſtat aūt ꝙ dato quocūq̄ actu q̄ntūcunq̄ excellenti qui nō habeat iſtā cōditionē qua eſt formaliter imperatiuus tollerantie mortis / et grauiſſimoꝝ cruciatuū. ſi detur alius actꝰ habēs omnia q̄ habet p̄cedens / et cū hoc iſtā condictionem reponentē eum in genere virtutis heroice ꝙ iſte ſecūdus actus eſt longe perfectio primo neq̄ volo dicere ꝙ vnus et idē actus interior primo ſit carens iſta condictione ⁊ nō heroicus ⁊ poſtea hȝ iſtā conditionē et ſit heroicus imo iſti actus nō ſolum numero ſed etiā ſpecie differunt q̄r aliquid eſt obiectū ſecūdi quod non eſt obiectū primi. ſed dico ꝙ vni actui poteſt alius ſuccedere et ꝙ ſecūdꝰ ſemꝑ ſit ꝑfectior primo. ¶ Secunda cōcluſio pōt eſſe aliquis actus q̄ non eſt martiriuȝ actu qui eſt martiriū ꝑfectior. ꝓbatur nā actus ille quo beata virgo diligebat deū ꝓpter ſe erat ꝑfectior eo quo eleazarus nolebat etiā pro morte vti cibis prohibitis in lege nolitione imperatiua executionis. nam aliquis actus aliquando ex obiecto communi ſiue vt alii dicunt ſm̄ ſpē ſuā tantā habet ꝑfectionē ꝙ ei alius actus ꝓpter ꝑfectionem obiectū non communis ſiue circunſtantia actus exterioris in perfectione equari non poteſt: et ideo notanter in p̄cedenti concluſione dicebat̄ ceteris paribus. intendo eñ ꝙ omnia q̄ poſſunt facere ad ꝑfectionē p̄mi actus ſint in ſecundo / et ſcd̄m addat ſuꝑ primum grauiſſimoꝝ ſupplicioꝝ ⁊ mortis formaliter imperatam tollerantiā. ¶ Tertia concluſio multi habitus a quibus non elicit̄ actus qui eſt martiriū nec mediate nec immediate ſunt aliquibus habitibus a quibus mediate elicit̄ martirium ꝑfectiores probatur primo: concluſio ꝑ p̄cedentē concluſionem q̄r aliqui actus qui non ſunt martiriū ſunt actus q̄ eſt martirium ꝑfectiores: ergo ⁊ habitꝰ eliciti primorum actuū ſunt interduȝ ꝑfectiores habitibus elicitis ſecundoꝝ / habitus eñ ille a quo beata virgo elicuit excellentiſſimū gradum dilectionis dei erat excellentior habitu a quo Eleazarus eliciebat conſeruationē legis cū volitiōe mortis formaliter imperatiua executionis. Scd̄o poſſibile erat et forte de facto ita fuit ipſe eleazari ꝙ aliquis habuerit tam ꝑfectū habitū iuſticie legalis ꝗ perfectum habuit. Eleazarus cui de facto fuiſſet propoſita conditio que fuit ꝓpoſita eleazaro de morte ſubeūda aut deſerēda a lege ipē potiꝰ paſſus fuiſſȝ mortē et mille tormenta ꝗ legem deſeruiſſet quia tamen tali non fuit hmōi ꝓpoſita conditio / eleazaro aūt ꝓpoſita fuit: ideo ex habitu ſuo eleazarus elicuit actū martirii ⁊ non alius: ergo ſtat habitū ex quo non elicitur actus martirii eſſe eque perfectum ⁊ etiā interdū ꝑfectiorem habitu illo ex quo elicit̄ actus martirii. Tertio volo ꝙ eleazarus et alter vt priꝰ habeant habitus iuſticie legalis equalis et ꝙ ille alius ꝑ multos actus ab habitu elicitos intendat habitū. Eleazarꝰ aūt non ſed ꝓpter conditionē ſibi ꝓpoſitam eliciat actum martirii. ¶ Tunc arguit̄ ſic primus habet habitū ꝑfectiorē ꝗ ſecundus et tñ p̄mus non elicit actum martirii ⁊ ſecundꝰ elicit. igr̄. Sed ne miſereris ꝙ hic aſſignamus duos habitus a quoꝝ vno elicit̄ martirium ⁊ non ab alio. ¶ Aduertendū ꝙ hoc ideo non ꝯtingit quia actu martirii non poſſit elici ab alio / quia vt dictū eſt ſi habenti aliū habitū oblata fuiſſet cōditio mortis aut deferende legis habebat habituȝ per quā conſeruationē legis cū tollerātia mortis elicuiſſet actū formaliter imperatiuū executionis hoc ergo non ideo contingit q̄r nō poteſt elici actꝰ martirii ab alio habitu / ſed quia defuit circūſtantia ſcȝ conditio mortis vel legis deſerende.

¶ Aduertendū p̄terea ꝙ concluſio dicta intelligi poteſt comparando habitus martirii inter ſe. aliquando vero comparando duos habitus inter ſe quorū nullus eſt habitus martirii verbi gr̄a / ſunt duo quibus frequēter ꝓpoſita eſt conditio deſerēde fidei aut mortis tollerande et iſti duo quotienſcunq̄ hec cōditio eis ꝓpoſita fuit elicuerūt actū circa conſeruationē fidei et tollerantiam mortis formaliter imperatiuā executionis ꝑ quos quidā actus frequentatos elicuerunt in ſe habitus conſeruande fidei et volitionis mortis ꝓ fide conſeruanda / conſtat ꝙ iſti habitus ſunt habitus martirii promptitudinē ad ſimiles actus faciētes. Tūc volo ꝙ tiranuus vnū eoꝝ muneribus velit allicere ad deſerendū fidē et alium velit cogere ꝑ cōditionem mortis ſibi ꝓpoſitam / conſtat ꝙ ille cui ꝓponitur conditio mortis ex habitu ſuo eliciet actum martirii / ſecundus ex conſimili habitu eliciet actū qui non erit actus martirii q̄r ſibi non ꝓponit̄ cōditio mortis. Et ſi dicas ꝙ virtute habitus martirii non eliciet ille defenſionē fidei et contemptum munerū ſed tm̄ eliciet defenſionē fidei et contemptum mortis. ¶ Ad hoc reſpondet̄ ꝙ ille habitus martirii eſt duplex vnus eſt qui non hȝ vniuerſalē rectitudinē verbi gratia volitio qua quis vult defendere fidē non obſtante conditione mortis ꝓpoſite et potius vult tollerare mortē actu formaliter imperatiuo executiōis ꝗ deſerere fidē. Et de iſto concedo ꝙ ab iſto habitu non elicit̄ immediate cōtemptus munerum ne deſerat̄ fides elicitur tamē

[Left margin:] artiriuȝ mperfe

[Right margin:] Habitus martirii du plex.

ab eo mediate ita ꝙ iſte habitꝰ mediante actu ſuo
elicito inclinat ad primū actum habitus contem
ptiui munerū ꝓ defenſanda fide. Alius eſt habitꝰ
martirii qui habet vſum vniuerſalē rectitudintem
verbi gratia habitus quo quiſvult defendere fidē
et ꝓ nullo quod eſt contra rectā rationē eam deſe
rere non ꝓ moꝛte:non ꝓ pꝛemijs:nec ꝓ quouis a=
lio quod eſt contra rectā rationē et iſte habitꝰ in=
clinat in actū contemptus p̄mioꝝ et munerum vt
conſeruet fides:poteſt tamen iſte habitus haberi
cū vniuerſali rectitudine et nullo modo particula
ri/et tunc tantū inclinaret mediate in actū marti
rij:et etiā in contemptū munerū.poteſt etiā habe
ri cū vniuerſali rectitudine et particulari vna vel
pluribus/et tunc inclinat immediate in actū oēm
cuiuus particularē rectitudinē continet ⁊ media=
te in alios:aliter tamen ⁊ ꝑ alium modū q̄.prece=
dens. ¶ Quarta concluſio non omnis martir eſt
quolibet non martire in excellentioꝛi vite gradu
conſtitutus ꝓbatur beata virgo maria eſt in excel
lentiſſimo vite gradu conſtituta et tamen ipſa nō
fuit martir.igit̄. Secundo qꝛ licet martiriū ſit ce=
teris paribus actus excellentioꝛ tamen vt dictum
eſt dabilis:eſt aliquis actus virtutis actu martirij
excellentioꝛ et ſimiliter de habitibus ergo nō mar
tir poteſt eſſe in excellentioti gradu vite vite con=
ſtitutus q̄ martir. Tertio conſtat ꝙ multi fuerunt
martires qui non acceſſerunt ad excellentē gradū
illum vite in quo fuit Johannes euangeliſta cōſti
tutus qui tamen non fuit martir cū ipſe. ſeipſū ap
pellet diſcipulū quē diligebat Jheſus. ¶ Contra
pꝛimā concluſionē arguit̄ ſic.ꝓpter vnum quodꝫ
tale et illud magis: ſed tollerantia moꝛtis in qua
conſiſtit martiriū non eſt laudabilis niſi pꝛopter
aliud magis amatū q̄ oppoſitū moꝛtis ſcꝫ vita vel
magis oditum q̄ ipſa moꝛs:ergo volitio illius rei
magis amate vel nolitio alterius rei magis odite
eſt laudabilioꝛ q̄ actus martirii. ¶ Secundo vel=
le aliquid volitione ꝑtinente ad gradū temperan
tie eſt ꝑfectiſſimus actus virtutis qui circa eandē
materiā haberi poſſit:ſed non oīs actꝰ martirii eſt
volitio ꝑtinens ad gradū tēperātie:ꝫ nō oīs actꝰ
martirii eſt ꝑfectioꝛ actꝰ eo q̄ nō eſt martiriū. ma
ioꝛ ꝓbatur qꝛ volitio que fit ſedatis oībus paſſio=
nibus ita ꝙ nō plus notabiliter inſurgere poſſunt
contra rationē eſt ꝑfectiſſima volitio:hec aūt ē vo
litio ꝑtinens ad genus tēperantie. et minoꝛ ꝓbat̄
qꝛ multi martires paſſi ſunt ſunt interdū vehemen
tes impulſiones a triſticiis cruciatuū ⁊ moꝛtis in=
terdū ex delectationibus ꝓmiſſionū et donoꝛum.
¶ Tertio moꝛs pugnando contra hoſtes fidei ſu=
ſcepta eſt virtuoſioꝛ ꝙ moꝛs ſuſcepta ꝑ martiriuꝫ
quod fit ſine contrapugnatione:ergo actus foꝛti=
tudinis ceteris paribus eſt ꝑfectioꝛ q̄ actus mar
tirii. antecedens ꝓbat̄ qꝛ ꝑ moꝛtem illam ſimul de
fēditur fides ⁊ oppugnat̄ ac debilitat̄ hoſtes fidei
¶ Ad pꝛimā nego conſequentiā argumentū enim
ꝓcedit ac ſi vno actu quiſvellet finē/et alio aliq̇d
ꝓpter finem non ſic aūt eſt hic. ſed vno eodē actu
quis vult fidē vel honoꝛē diuinū et moꝛtis tollerā
tiam ne deſerat fidē aut honoꝛē diuinum alteri tri
buat/actus eīn martirij nec dicit volitionem fidei
tantū/aut nolitionē ydolatrie tantū /nec volitio=
nem moꝛtis tantū/ſed actus martirii eſt volitio fi
dei aut nolitio peccati tā firma vt neꝗꝫ ꝓ moꝛte v
lit deſerere fidem aut admitterre aliquid cōtra le
gem imperatiuā foꝛmaliter execuutionis reſpectu
tollerantie talis mali pene ne vel bonū deſeratur
vel culpa admittat̄. ¶ Ad ſecundā dico ꝙ virtus
accipitur tripliciter. Uno modo generaliter ꝓ oī
habitu electiuo immediate cōſiſtente. ⁊c. ⁊ hoc ſi=
ue actus ad quē inclinat ille habitus ſit ſuꝑ facul=
tatem cōmunē hominū ſiue non ſit ſiue in electiōe
actus ſui patiatur pugnā paſſionū ſiue non et hoc | Acceptiones virtutis.
modo gradus heroicus eſt virtus cōtinentia etiā
eſt virtus et ſimiliter ꝑſeuerantia. Secundo acci
pitur virtus minus cōmuniter pꝛo habitu electiuo
immediate conſiſtente q̇ medietas non excedit cō
munem hominū facultatē:ſiue tamen hmōi hitus
habeat paſſiones contra ſe impugnantes ⁊ ꝑtur=
bantes et impedimentū contra electionē actꝰ ſui
facientes ſiue non.et hoc modo heroicus gradus
non dicit̄ virtus ſed dicitur eſſe ſupꝛa virtutē:.ſed
continentia ⁊ ꝑſeuerantia ſunt virtutes. Tertio
modo accipitur virtus ſtrictiſſime ꝓ habitu electi
uo immediate conſiſtente non excedente cōmunē
facultatē hominū neꝗꝫ etiā turbato in electionibꝰ
actuū ſuoꝝ pugna et rebellione paſſionū. Et hoc
modo Ari. vocat temperantiā virtutē ⁊ negat cō
tinentiā eſſe virtutē in. vij. ethicoꝝ cum ait. Poſt
hec aūt dicendū aliud facientes pꝛincipiū q̄m cir
ca moꝛes faciendoꝝ tres ſunt ſpecies: malicia:in
continentia:beſtialitas. contraria aūt duobꝰ ma=
nifeſta. hoc quidē eīn virtutē:hoc aūt continentiā | Virtus heroica et cōtinētia nō ſunt virtutes ſm philoſophum.
vocamus. ad beſtialitatē aūt maxime vtiꝗꝫ ꝯgruit
dicere ſuꝑ nos virtutē heroicā quandā ⁊ diuinam
ecce vbi ari. diuidit et beſtialitatē ⁊ virtutē que eſt
oppoſitū malicie contra continentiā et virtutē he
roicaꝫ que eſt virtus ſuꝑ nos exiſtens. et ideo hoc
modo accepto noīe virtutis virtus heroica nō eſt
dicenda virtus ſed virtus diuina qꝛ iꝑa excedit fa
cultatem cōmunē hominū nec continētia eſt dicē
da virtꝰ qꝛ adhuc patitur pugnā et impetū paſſio
num. ſi ergo accipiatur virtus tertio modo conce
ditur maioꝛ ei negatur ꝯn̄a eo ꝙ martiriū non eſt
actus virtutis:ſed eſt actus virtutis heroice. nec
ſequitur eſt actus virtutis heroice:ergo eſt actus
virtutis ꝓpter alienationē termini a ſua ſignifica
tione. hec eīn determinatio heroica alienat nomē
virtutis a ſua ſignificatione. ſi autē accipiatur ſe=
cundo modo virtus cōcedit̄ maioꝛ et minoꝛ ⁊ ſimi
liter negatur cōſequentia ꝓpter eandē cauſam ſi
accipiat̄ tertio modo negatur maioꝛ ⁊ dico ꝙ vo=
litio ꝑtinens ad gradū temperantie. eſt volitio que
nec ſm ſe nec ſm actum exterioꝛē nec ratiōe actꝰ
nec ratione circunſtantie excedit communē facul=
tatem hominū. actus autē martirii aut ex natura
ſua aut ratione alicuius circunſtātie communem
hominū facultatē excedit. et ad ꝓbatienem nego
pꝛimā partē aſſumpti:ſi intelligatur vniuerſaliter
qꝛ ſi volitio illa ſit infra communē hominū faculta
tem tunc aliqua alia volitio eiuſdem rei q̄ excedet
communē facultatē hominū erit excellentioꝛ ⁊ iō
in illa pꝛia parte antecedētis debet addi hec clau
ſula ceteris paribus que qꝛ non addit̄ ideo vniuer
ſaliter intellecta neganda eſt. ¶ Ad tertiā dicitur
negando antecedēs immo dico ꝙ moꝛs ſuſcepta ꝑ
martiriū eſt virtuoſioꝛ: tū qꝛ ceteris paribus ipſa
eſt doloꝛoſioꝛ qꝛ vbi eſt contrapugnatio ſicut con=
tingit in actu foꝛtitudinis ibi eſt actio ſicut paſſio

et inuaſio actiua ſicut paſſiua ratione cuiusactio nis diminuitur dolor patiẽdo tum etiã ꝓpter cale factionẽ ſanguinis. Cum ꝓpter diuiſionẽ cogita-tionis ad inuadendũ ratione cuius minus colligũ turvires in apprehenſione leſionũ et ꝑ cõſequens minus eſt dolor. Tum ꝑterea q2 vbi eſt contrapu-gnatio ibi eſt ſpes euadende mortis q̃ nõ habetur niſi forte tenuiſſima ⁊ debiliſſima i martirio. ⁊ ideo ꝓpter has cauſas opus martirij eſt difficilius ⁊ ꝑ cõſequens ceteris paribus virtuoſius. Et ad pro bationẽ nego cõſequentiã q2 ſtat minor virtus cũ maiori vtilitate et econtra. Cõtingit tamẽ freq̃uẽ ter ꝙ ꝑ martirium ſpõte ſuſceptũ magis defendit̃ et multiplicat̃ fides et magis debilitant̃ hoſtes q̃ per contrapugnationẽ. Nã ſi cõtrapugnando ho ſtes fidei vincat contẽpnit fidem et de virtute ſua ſupra modũ ſupbit. Raro autẽ contingit in marti rio quin ꝑ verba et ꝑ facta martirium et per mul-titudinem populi conuerſi hoſtis fidei retundatur ⁊ cognoſcat ſe nõ tantũ potuiſſe in torquẽdo q̃tũ martir potuit in patiendo. ¶ Contra ſecundã con cluſionem arguitur ſic aut martirium ſm ſpeciem ſuã eſt quolibet alio actu ꝑfecti⁹ aut per accidẽs tantũ / ſi ſm ſpeciẽ ſuam: ergo nullus actus q̃ non eſt martiriu3 eſt actu qui eſt martirium ꝑfectior: ſi per accidens: ergo non eſt neceſſe ꝙ omnis actus q̃ eſt martirium ſit quolibet alio qui non eſt marti rium ꝑfectius. ¶ Secundo arguit̃ per illud Joh. xv. maior eſt caritatẽ nemo habet vt animã ſuam ponat quis ꝓ amicis ſuis / ergo vniuerſaliter mar tirium eſt ꝑfectius opere quod non eſt martirium. ¶ Ad primã dico ꝙ martiriũ nec per ſe nec per ac cidens nec ſm ſpeciẽ ſuam eſt quodlibet actu ꝑfe-ctius q2 non eſt de facto quolibet actu perfectius. Sed dico ꝙ martirium ſm ſpeciẽ ſuam eſt quolib3 actu habente cetera oĩa paria ꝑfectius / ⁊ cũ infer tur ergo nullus actus qui nõ eſt martirium. ⁊c. ne go conſequentiã ſed debet inferri: ergo null⁹ act⁹ qui non eſt martiriu3 habens cetera paria ꝑter q̃ ꝙ in vno eſt volitio mortis formaliter imperatiua executionis et in alio non eſt martirio perfectius. ¶ Ad ſecunda3 dico ꝙ aliqua caritas d̃r eſſe qua ponit̃ anima pro amicis ſuis dupliciter. vnomodo actualiter / alio modo ſm ꝑparationẽ animi ⁊ prõ ptitudinem. primo modo non eſt veru vniuerſalit̃ ꝙ caritas illa ſemꝑ ſit maior qua actualiter ponit̃ anima ſiue vita ꝓ re amata q̃ ea qua non ponitur ſic actualiter / nã in beata virgine fuit maior cari tas q̃ in aliquo martire et tamen ipſa non poſuit animã ꝓ amicis ſuis ſicut fecerunt martires. Se cundo modo dico illud eſſe verũ vniuerſaliter niſi impediat diſpoſitio ſubiecti. nã ſi caritas quã ha-buit beata virgo non reddidiſſet animã eius prom ptam et paratam ad hoc ꝙ vbi fuiſſet ſibi oblata conditio mortis q̃ oblata eſt aliis martiribus ipſa potuiſſet animã ꝓ amicis ſuis actu formaliter im peratiuo executionis ponere ipſa non fuiſſet tãta quanta fuit aliorꝫ martirum caritas. Cum quo tñ ſtat ꝙ duorꝫ vnus habebit maiorẽ caritatẽ q̃ ali⁹ et tamen q2 cetera in eis nõ erunt paria puta vn⁹ erit durior ⁊ patientior: alius erit delicatior ille q̃ habebit minorẽ caritatẽ ponet animam ꝓ amicis ſuis et non alius / aut ꝓpter grauitatẽ ſuppliciorꝫ q2 ſc3 vni cũ morte offerunt̃ grauiora ſupplicia et alteri minus grauia aut ꝓpter flexibilitatem arbi

trij q2 caritas q̃tumcũq3 magna ſit non cogit nec neceſſitas liberũ arbitriũ ſed ſemꝑ ipſum in liber-tate ſuã relinquit / aut propter magis auxiliũ ſpe-ciale vni conceſſum q̃ alteri quod habet rationem cauſe efficientis reſpectu bone volitionis ⁊ opera tionis ſequentis. ¶ Sed arguit̃ iterũ contra pri-mam concluſione3. Actus obedientie eſt ꝑfectior actu martirii. igitur. Antecedẽs ꝓbatur q2 ꝑ obe dientiã datur aliquis animã ſuã deo / per martiriũ autẽ tñ dat ꝓpriũ corpus. Cũ ſecundo ꝓbatur ꝑ Grego. vltimo moralium dicentẽ ꝙ obedientia cun ctis victimis ꝑfertur. ¶ Secundo actus docendi eſt ꝑfectior q̃ actus martirii. igit̃. Antecedẽs pro batur q2 melius eſt aliis ꝓdeſſe q̃ ſeipſum in bono cõſeruare / ſed qui docet ꝓficit multis q̃ martiriũ ſuſtinet ſibi ſoli prodeſt. igitur. ¶ Ad primã conſe quentia non valet: q2 dato ꝙ obedientia eſſet ſm ſe perfectior martirio hoc non eſt cõtra dicta / ſed dico ꝙ obedientia q̃ eſt martirium ſemꝑ eſt perfe-ctior q̃ obedientia que non martiriũ. Ad antece dens tamen reſpondet beatus Thomas ꝙ marti rium eſt ꝑfectius obedientia q2 martiriũ comple-ctitur id quod eſt ſummũ in obedientia ſc3 vt ali-quis ſit obediẽs vſq3 ad mortẽ. ¶ Ad probationẽ autẽ antecedentis dico ꝙ martir ⁊ animã ⁊ corp⁹ dat dño ꝑfectius q̃ ꝑ obedientiã detur. Ad ſecun dam ꝓbationẽ dicendum ꝙ Grego. loquit̃ de victi mis q̃ nõ habent id quod eſt ſummũ in obedientia qualis victima eſt martiriũ. ¶ Ad ſecundã dico ꝙ vt prius ꝙ actus docendi qui eſt martiriũ quo qs ſc3 ne deſerat actũ docendi et inſtruendi populum dei in fide et moribus eccleſie vult ſuſcipere mortẽ eſt melior q̃ actus docendi ſine martirio. Dico vl terius ꝙ martirium ꝓ fide vel iuſticia ſuſceptũ eſt perfectior actus q̃ actus docẽdi ſm ſe. Et ad pro bationẽ dico primo ꝙ licet melius ſit ſeipſum con ſeruare in bono ⁊ aliis ꝓdeſſe q̃ ſeipſũ cõſeruare in bono tãtum tamẽ non eſt melius. id eſt virtuoſi⁹ aliis ꝓdeſſe q̃ ſeipſum cõſeruare q2 ſeipſum con-ſeruare et non ꝓdeſſe aliis eſt vnicuiq3 ſimpliciter eligibilius q̃ ꝓdeſſe aliis et non cõſeruare ſe i bo no ergo per regulã Ari. prior poſitã ſeipſum con ſeruare in bono eſt operanti melius q̃ aliis ꝓdeſſe Et ſi dicas ꝙ ſm Ari. bonũ vnius gentis eſt meli⁹ q̃ bonum vnius hoĩs cõcedo qñ illud bonũ eſt eis eodẽmodo bonum / ſed ſi ſit eis diuerſimode bonũ non oportet Ita eſt autẽ ꝙ conſeruatio ſui eſt q̃ ſe conſeruat bonũ honeſtum et virtutis. Actus aũt docendi non eſt genti bonũ virtutis ſed tantũ bo num vtile ad virtutem tamẽ ordinabile ideo nihil poteſt ex hoc concludi. Non eſt dubiũ eñ ꝙ cõſer-uatio totius ciuitatis in virtutẽ eſt ſimpliciter me lior ꝙ conſeruatio vnius hoĩs in virtute et tamen virtus vnius hoĩs eſt ſimpliciter ꝑfectius bonum q̃ pax aut immunitas vnius ciuitatis. Dico vlte-rius ꝙ iſta conſequentia nõ valet hoc eſt melius: ergo eſt a me magis appetendũ vel ꝓcurandum / cõſequentia eñ forte teneret in hiis bonis quib⁹ quis poteſt carere ſine detrimento ſalutis eterne / in aliis autẽ non ſicut magis teneor ꝑſeruare me ab adulterio vel ydolatria q̃ totã ciuitatẽ ⁊ inde eſt ꝙ ſi offerret̃ michi conditio ꝙ ſi ego vellẽ ydo latrare tota ciuitas ſequeret̃ fidem xpi et confrin geret ydola / ego non deberẽ hoc velle vt ego ciui tatem ab ydolatria ꝑſeruarem. Dico preterea ad

argu. tho. 2.2.q.124. articu.5.

argumentū ꝙ multi ꝑ martirium ꝓfuerunt multis et non ſolū ſibi et multo plus patiendo q̃ ipſi vel aliqui alii p̄dicatores veritatis docendo. Et ſi dicatur cōtra concluſionē ponat̃ ꝙ aliquis pro fide xp̄i velit pati grauiſſima ſupplicia non tn̄ mortem alius aūt velit pati mortē ꝓ fide ſed nō habeat volitionē circa ſupplicia grauiſſima. primꝰ iſtoꝝ nō eſt martir/ et ſecundus eſt martir/ et tn̄ videtur ꝙ actus primus ſit difficilioꝛ et virtuoſioꝛ q̃ ſecūdꝰ qꝛ difficilius eſt in tormentis viuere q̃ ſine tormētis cito mori. igitur. ¶ Ad hanc rationē reſpōdet̃ ꝙ vel in vtroqꝫ eſt nolitio eius qđ non eſt volitum vel non ſi ſit nolitio tunc aut recta ratio dictat ꝙ ꝓ fide xp̄i vtraqꝫ ſunt tolleranda ꝛ tunc neutrius actus eſt bonus qꝛ neuter eſt cōformis recte rōni. Si aūt non ſit nolitio eis quod nō eſt volitū. tunc dico ꝙ ſecundꝰ actus eſt martiriū et non primus ꝛ ꝙ regulariter difficilioꝛ eſt volitio mortis formalit̃ imperatiua executionis q̃ volitio grauiſſimorum cruciatuū licet forte apud aliquē ſecundꝰ ſit difficilioꝛ/ et cū infert̃ ergo aliquis actus q̇ nō eſt martirium ceteris paribus eſt martirio ꝑfectioꝛ nego conſequētiā qꝛ ad hoc ꝙ cetera eſſent paria oporteret ꝙ primus eſſet volitio cruciatuū ꝛ non mortis. Secundus vero eſſet volitio cruciatuū ꝛ mortis alias cetera non eſſent paria. ¶ Ad rationem ante oppoſitū nego cōſequentiā qꝛ dato quocūqꝫ actu caritatis q̇ non eſt martiriū ille eſt imperfectioꝛ q̃ actus caritatis q̇ eſt martiriū ceteris paribus et conſequi dicendo negat̃ antecedens ſi intelligat̃ de omni actu qui eſt vel poteſt eſſe martirium quomodo intelligitur queſtio.

Querit̃ ſcđo. Utrū martirium ſit actus fortitudinis?

¶ Arguitur ꝙ ſic auctoritate ſanctoꝝ q̇ martires fortes appellant. ¶ In oppoſitum argut̃. Martiriū vt dictū eſt virtus heroica ergo aliquod martiriū eſt actus iuſticie et aliqđ actus alterius virtutis. ¶ Notandū ꝙ opinio Thome ꝛ alioꝝ multoꝝ eſt ꝙ martiriū eſt actus fortitudis Probat Tho. fortitudo cōfirmat hominē in bono virtutis contra pericula mortis et maxime eius q̄ eſt in bello/ ſed ꝑ martiriū homo confirmat̃ in bono virtutis dū fidem et iuſticiā nō deſerit propter imminētia pericula mortis q̄ etiā in quodā certamine particulari a ꝑſecutoribus imminent/ ergo martiriū eſt actus fortitudinis. minorē probat per illud Cipriani in quodā ſermone vidit admirans p̄ſentium multitudo celeſte certamē/ et in ꝑlio ſtetiſſe ſeruos xp̄i voce libera mente incorrupta virtute diuina. Probat ſecundo ꝑ illud quod de martiribus canit eccleſia fortes facti ſunt in bello hec opinio non michi videt̃ vera nec ſufficienter ꝓbata. Et ideo eſt vlterius aduertendū ꝙ ſm altiſſiodore. quinqꝫ fuerunt genera martiruꝫ/ quidā enī fuerunt martires ꝓ p̄dicatione veritatis ſicut iohannes baptiſta ꝛ ꝓphete in veteri teſtamento.

Altiſſiodorenſis libro Ʒ. tractatu vii. ca. pe.

Quidā ꝓ defenſione legis diuine vt machabei.
Quidā ꝓ defenſione fidei ſicut beatus Stephanꝰ qui dicit̃ ꝓthomartir nō qꝛ nō fuerūt ante eū martires: ſed qꝛ nullꝰ fuit ante ipſuꝫ ſic martir ſcꝫ pro fidei defenſiōe. Quartomodo fuit ſpecialiter xp̄s martir ſcꝫ pro redemptione generis humani/ vnde inter paſcha et penthecoſtē in feſtis martirū cantat eccleſia. Filie iheruſalē venite et videte martirem xp̄m ſcꝫ cum corona ſupple martirū qua coronauit eum. ꝛc. verū q̃tum ad hoc cū corona pertinet antiphona ad feſtum. Quinto modo fuerunt martires innocentes in quoꝝ quolibꝫ credebatur occidi xp̄s. Primi fuerunt teſtes veritatis ſecūdi legis diuine/ tertij fidei/ quarti ſumme dilectionis dei patris qua mundū ſic dilexit vt vnigenitū ſuū daret ꝓ nobis innocentes vero fuerunt teſtes malicie tirannoꝝ et crudelitatis. Proprie tamē ſtricte dicunt̃ martires q̇ paſſi ſunt pro fide xp̄i: ſicut beatus ſtephanus dicitur ꝓthomartir/ hec altiſſiodoreñ. ¶ Notandum eſt p̄terea ꝙ licet iſte doctor non enumeret niſi quinqꝫ genera martirū poſſunt tamen eſſe plura vt ſi alicui dictaret recta ratio ꝙ debet ſub pena dānationis eterne pugnare pro patria ꝛ ꝓhiberet hoc aliquis magnus princeps ſub pena capitis tunc ſi talis nollet deſerere pugnam pro periculo capitis actu formaliter imꝑatiuo executionis talis videret̃ eſſe dicendus martir ſi mortem pateret̃ Similiter ſi q̇s iubet̃ occidere matrē ſuā ſub pena capitis ꝛ mallet hanc penā ſubire q̃ matrē occidere tunc talis ſi eſſet de familia xp̄i et haberet actio ſua oēm aliam circunſtantiā requiſitam ad bonā et laudabilē operationē talis videt̃ eſſe dicendus martir. Eodēmodo videret̃ dicendū de iudice cui ꝓponeret̃ vel tollerandi mortē grauiſſimā vel faciendi iniuſticiā Ex omnibus tn̄ iſtis videtur eſſe ponēda duo martirū genera. quoddā eſt genus martirij in quo paſſio martirii infertur tanq̃ pena alicuius facti vel omiſſi ſicut cū beato iohanni baptiſte illata eſt truncatio capitis propter reprehenſionē ſcꝫ herodis et p̄dicationē veritatis/ ita ſcꝫ ꝙ tunc nō eſt plus in poteſtate martiris fugere penā illā. Aliud eſt genus martirii in quo paſſio martirii proponit̃ martiri ſub conditione ſcꝫ ſi nō deſtiterit ab aliquo opere quod ꝓhibetur ſibi aut fecerit aliquod opus qđ ſibi p̄cipitur ꝛ tunc martir eligit ꝑſeuerare in opere non obſtāte quacūqꝫ pena illata vel inferenda vel etiā non facere ſimiliter aliud opus qđ iubetur/ et tunc pena martirii eſt in poteſtate libera ipſius martiris qꝛ ſi obediat tiranno non patiet̃ mortem/ ſi non obediat patiet̃. Primū genus adhuc diuidit̃ qꝛ martir cū facit opus virtuoſum vel omittit opus turpe ꝓ quibus mors ꝛ cruciatus grauis ꝓ pena poſtea repoſcitur aut tunc ſciebat veriſimiliter ſibi imminere mortem pro tali opere ſicut xp̄s de facto ſciebat ꝙ ꝓpter p̄dicationē iudei ſumma inuidia aduerſus eſt mouerent̃ et eū morti traderent/ et etiā vt puto iohannes baptiſta hoc preſciebat. ꝛ iſtud genus martirii nō puto differre a ſecūdo qꝛ volitio equanimitatis in morte que poſtea infert̃ non ꝑtinet niſi ad executionē p̄cedētis volitionis qua volebat martir p̄dicationē veritatis aut defenſionē fidei ita ꝙ nec ꝓ morte nec ꝓ quocūqꝫ cruciatu eam dimiſſurus aut ille tunc ſciebat mortē et alia ſupplicia ſibi debere imminere ꝓ opere virtutis facto: aut opere vicii p̄termiſſo ꝛ et de iſto aliter michi videtur dicendū q̃ de primo. ¶ Tunc ſit prima concluſio. Equanimis tollerātia mortis ꝛ cruciatus q̄ inferuntur alicuiꝰ ꝓ opere virtuoſo facto vel omiſſo/ que tn̄ faciens neſciebat veriſimiliter eſſe ſibi inferenda ꝓ hoc opere cōmiſſo vel omiſſo/ nec vnq̃ volitionē circa tale opus non obſtātibus pe

nis ⁊ cruciatibus formaliter vel equiualenter imperatiuā executionis nō ē martirium ꝓprie dictuꝫ Probatur:rōne martiriū ꝓprie dictū eſt actus virtutis heroyce ⁊ exedit cōmunē facultatē hominū ſed hec equanimitas non eſt actus virtutis heroyce nec excedit cōmunē facultatē hominū imo plures ſapientes viri cū vident ſe nō poſſe fugere penam que eis infertur/ ſe per patientiā ad equanimem tollerantiā preparant ⁊ tanto magis q̄to actus pro quo patiuntur fuit virtuoſior ⁊ laudabilior.

¶ Secunda cōcluſio hmōi martirij genus ad patientie virtutem pertinet. Probatꝛ qꝛ eſt equanimis tollerantia aduerſorū que pro tunc nō eſt in poteſtate tollerantis. Contingit tamē interdū ꝙ boni viri in patiendo habēt paſſiones equiualentes martirio;puta cū nō obſtāte pena q̄ eis infertꝛ nō dolet nec penitet eos de bono opere ſed placet eis opus nō obſtantibus oībus penis/ ⁊ ꝓponunt ꝙ ſi eſſent facturi adhuc facerent. Iſte eñ ſunt volitiones q̄ vel ſunt martiria interiora vel equiualent martirijs/ ⁊ iſte volitiones nō ꝑtinent ad virtutem patientie ſed ꝑtinēt ad virtutē illā ad quā ꝑtinet cōmiſſio vel omiſſio operis ꝓ qua plectuntur. Quo ꝑꝫ oīs cōplacentia in actu virtutis ꝑtinet ad illū actū virtutis q̄ nobis placet/ ſed huiuſmodi volitio nō eſt niſi cōplacentie de actu virtutis igitꝛ. ⁊ pōt hec cōplacētia ꝑtiuere ad gradū heroycum illius virtutis.

¶ Tertia concluſio Martirium in quo paſſio martirij proponitur martiri ſub conditione modo ſupradicto aliquando ad iuſticiam pertinet aliqñ ad temperantiā aliqñ ad aliquam aliam virtutem. Probatur prima pars de martirio eius q̄ cogitꝛ ſacrificare idolis aut penā duriſſimā pati. Secunda pars patet de martirio mulieris cui ꝓponitur conditio adulterij aut mortis. Tertia ꝓbatur de martirio eius cui ꝓponitꝛ conditio paſſionis ⁊ dominij aut mortis/ ſicut contingit in eo qui contra voluntatem alicuius potentis vult a ſe abdicare omne dominiū ⁊ ſequi xp̄m. ꝙ autem primū ꝑtineat ad iuſticiam. ꝓbatꝛ volitio iuſticie apud deum qui exhibetꝛ ꝑ religionem tam firma ⁊ ſtabilis vt nec pro morte nec ꝓ quocūq̧ cruciatu velit eam deſerere/ eſt actus iuſticie. ſꝫ hmōi martirium mentale non eſt aliud q̄ volitio religionis ad chriſtum tam firma et tam ſtabilis vt nec pro quocūq̧ cruciatu nec pro morte velit eā dimittere ergo eſt actus iuſticie. Maior ꝓbatꝛ oēs volitiones q̄ habent idem obiectū cōmune et eodem modo ꝑtinent ad idē genus virtutis licet ꝓpter diuerſas circūſtantias q̄ ſe habent vt obiecta partialia reſpectu volitionū et nolitionū poſſint ꝑtinere ad diuerſas ſpecies ſed volitio iuſticie abſolute ⁊ ſine cōditione mortis/ ⁊ volitio iuſticie cuꝫ cōditione circunſtantie mortis ⁊ grauiſſimoꝝ cruciatuum habent idem obiectū cōmune ſcꝫ opus iuſticie quod cuilibet actui iuſticie eſt cōmune ergo ꝑtinent ad idē genus virtutis/ licet etiā mors ⁊ cruciatus ſint obiectū in ſcd̄a ⁊ nō in prima ſed prima volitio vt cōſtat ꝑtinet ad iuſticiā ergo et ſcd̄a. Secundo volitio cū cōtemptu mortis ⁊ cruciatuuꝫ ne deſeratꝛ iuſticia imperatiua formaliter executionis/ aut ꝑtinet ad iuſticiā tm̄/ aut ad fortitudinē tm̄/ aut ad vtrūq̧. Si ad iuſticiā tm̄ habetur intentum. Nec poteſt dici ꝙ ad fortitudinem tantum quia virtus fortitudinis non inclinat ad actum iuſticie per ſe et immediate/ ille autem actus eſt volitio iuſticie. Nec poteſt dici ꝙ ad vtrūq̧. Tum primo quia ille actus eſt vnus ergo pertinet ad vnum genus virtnutis et non ad duo. Tum ſecundo qꝛ omnis actus q̄ fertur in aliqua duo in vnū tāq̄ in ſubſtantiā actus ⁊ in alterū tāq̄ in circunſtantiā ille ꝑtinet ad illud genus virtutis ad quod ꝑtinet ſubſtantia actus:ſed iſta volitio q̄ dicta eſt fertꝛ in opus iuſticie tanq̄ in ſubſtantiā actus ⁊ tanq̄ in obiectū ꝑmū ⁊ principale ⁊ fertꝛ in mortē ⁊ cruciatus cōtēpnendo ſcꝫ tanq̄ in circūſtantiā actus qꝛ vt ponitꝛ in caſu facienti iuſticiā ꝓponitꝛ cōditio mortis et cruciatuū ergo iſte actus nō ad fortitudinē ſed ad ſolā iuſticiā ꝑtinet. Maior probatꝛ q̄a alias idē actus pōt rōne ſubſtantie eius ꝑtinere ad vnū genus virtutis et ratione vnius circūſtātie ad aliud et rōne alterius ad aliud qđ eſt oīno abſurdum ⁊ contra omnē doctrinā philoſophoꝝ moraliū ⁊ ſanctoꝝ q̄ i doctrinis ſuis declarant manifeſte actū virtutis ꝑ nullas circūſtantias variare genus virrutis. Tum tertio oīs actus q̄ eſt circa duo circa vnū tāq̄ circa finē ⁊ circa aliud tanq̄ circa id qđ eſt ad fineꝫ ꝑtinet ad illud genus virtutis ad quod ꝑtinet actus ille qui eſt circa finē vt velle adulterari cauſa diuitiaꝝ acquirēdarū quod ꝑtinet ad auariciā et velle furari vt intēperare viuatꝛ ad intēperātiā Similiter velle repetere ſuū vt pauperibus erogetur ad liberalitatē ⁊ velle potentatū vt iuſticia adminiſtretꝛ ad iuſticiā. hanc maiorē habet Ariſ. expreſſe quarto ethicoꝝ ſed volitio iuſticie vel religionis cū cōtemptu mortis ⁊ grauiſſimorū ſuppliciorꝝ habet opus iuſticie pro fine ⁊ contemptū mortis tanq̧ mediū ad finem ergo hmōi volitio ꝑtinet ad iuſticiam. minor eſt expreſſe poſita a beato Thoma q̄ſtione de martirio articulo tertio ita dicentē in reſponſione ad articulū ⁊ ſic nō pōt eſſe ꝙ martirium quod conſiſtit in debita tollerantia mortis ſit ꝑfectiſſimus inter virtutis actus quia tollerare mortē nō eſt laudabile ſm ſe ſed ſolum ſm ꝙ ordinatur ad aliquod bonū quod conſiſtit in actu virtutis puta ad fidem ⁊ dilectionem dei/ ⁊ ſequitꝛ vnde actus ille virtutis cum ſit finis melior eſt. Aduerte tamē ꝙ maior iſtius ratiōis multa diſcuſſione indiget qꝛ tamen frequentiſſime ea vtitur doctor cuius opinionem recitauimus ideo eadem cōtra ipſum vſi ſumus. Quarto ſecunduꝫ Ariſtotelem circa mores fugiēdoꝝ ſunt tres gradus quibus opponuntꝛ tres gradus circa mores ꝓſequendoꝝ ſed malicia/ incōtinētia beſtialitas quibus opponuntꝛ iſti tres gradus virtutis/ v̄tus cōtinentia/ ⁊ virtus heroica:ſed conſtat ꝙ vnus iſtorum graduū ſcilꝫ malicia pluribus generibus vicioꝝ eſt cōmunis ⁊ ſimiliter gradus oppoſitus ſcꝫ virtꝰ ergo ⁊ alij gradus poſſint eſſe cōmunes ſed qua rōne ꝓbatur ⁊ defenditꝛ cōmunitas virtutis heroice ad plura genera virtutū eadē rōne ꝓbari vel defendi pōt cōmunitas martirij ad oēm virtutē in qua reperitꝛ actus quē ꝓ morte nō deſerendum eſſe recta ratio diffinit ⁊ determinat ꝙ autē heroica virtus ſit multis virtutibus cōmunis. ꝓbatur ꝑ euſtra. ſuꝑ ſeptimo ethicoꝝ ita dicētē. Heroica autem ⁊ diuina virtus eſt cū aliquis di-

rigit omnem virtutem ſuper omnē hominem puta
cum quis dirigit amorem hominum ſuper omnem
amorem hominū dicitur talis virtus heroica ⁊ di
uina ⁊ cum quis dirigit temperantiā ſuper omnem
temperantiā dicitur talis virtus heroyca et diui=
na. Silr aūt et ſi quis fortis fiat ſuper omnē fortē
talis fortitudo q̄ ē ſuper omnē ē heroica et diuina
qđ ſecūdū rei veritatē nō ē aliud q̄ id quod ſupra
diximus ꝙ ſcꝫ g̃dus heroicus ē actus virtutis cō
munē facultatē hoim exedens vl̕ habitus ad talē
actum inclinās que đr diuiſa quia diis ⁊ hoibus cō
gruit Heroica qꝛ hoibus q̄ ſemidei ſūt ꝯuenit/ad
mirabilis ⁊ ſupnaturalis qꝛ cōmunem hominū fa=
cultatē excedit. vel đr diuina qꝛ per eā maxime ho
mines appropinquāt ad deū Ex his ſic arguitur.
Temperantia eleuata ſuper oēm tēperantiā que
ſcilꝫ ſolet in hominibus reperiri pertinet ad genꝰ
temperantie/⁊ iuſticia ſuper omnē iuſticiā eleua=
ta que cōmuniter ſolet in hominibus reperiri ꝑti=
net ad genus iuſtitie ⁊ ſic de ceteris ergo omnis
virtus heroica pertinet ad genus aliquod virtu=
tis ⁊ vna ad vnū ⁊ alia ad aliud. Et omnino eodē
modo arguitur de martirio iuſticia eleuata ſuper
omnē iuſticiam pertinet ad iuſticiā ⁊ temperantia
eleuata ſuper omnem temperantiā eſt temperātia
ſed aliquod martiriū non eſt aliud q̄ iuſticia ele=
uata ſuper omnem iuſticiā ⁊ aliquod nō eſt niſi tē
perantia eleuata ſuper omnē temperantiam ⁊ ſic
de alijs ergo martirium aliquod ad vnā virtutem
ꝑtinet et aliquod ad aliā ⁊ aliquod ad aliā. Quin
to ad omnē virtutē in aliquo gradu conſtitutā ꝑti
net vincere omnē difficultatē q̄ ei cōuenit ſm gra
dum illum vt ad virtutē ſm gradū cōtinentie per
tinet inclinare vt vincant difficultates ꝓueniētes
a delectationibus ⁊ ad virtutē ſm gradū perſeue
rantie cōuenit inclinare vt vincat omnes difficul=
tates cōtra actū ſuū ꝓueniētes ex triſticijs. ergo
etiā ad omnē virtutē in gradu heroico cōſtitutaꝫ
ꝑtinet inclinare habentē ipſā vt vincat oēs diffi=
cultates impedientes actū eius/ſed ex cōditione
mortis propoſita ꝓuenit difficultas i actu heroi=
co que non poteſt vinci niſi per contemptum mor=
tis ergo ad iuſticiam in excellentiſſimo gradu
ſuo cōſtitutā ꝑtinet facere cōtēptū mortis impe=
dientis eam ab actu illo excellentiſſimo. Ex qua
ratione patet improbatio fundamenti p̄dicte opi
nionis. Opinaṫ eīn p̄dictus doctor ꝙ in martirio
tria ſunt ſcꝫ actus ꝓ quo ſuſcimus martiriū puta
p̄dicatio veritatis/defenſio legis/aut fidei cōfeſ=
ſio. ⁊ iſte actus nō ꝑtinet ad fortitudinē Aliud eſt
firmitas animi cōtra periculū mortis imminētis
⁊ hec eſt quā ipſe dicit ad fortitudinem pertinere.
Tertiū eſt cōformatio in bono virtutis cōtra pe=
riculā ⁊ p̄cipue mortis/⁊ hoc videṫ ex duobꝰ prio
ribus dependere: qꝛ eīn aliquis firmatus eſt in bo
no virtutis alicuius ⁊ habet firmitatē animi con=
tra pericula mortis ipſe cōfirmatꝰ eſt in bono vir
tutis cōtra ꝑicula mortis. ¶ Contra hunc modū
dicēdi ſit quarta ꝯcluſio. Non oīs cōfirmatio in
opere iuſticie cōtra ꝑicula mortis eſt opus fortitu
dinis. ꝓbaṫ primo ex vltima rōne p̄cedentis con
cluſionis ꝓbaṫ ſcđo qꝛ ſi ſic ſeq̃reṫ ꝙ fortitudo ha
beret oēs materias virtutū ꝓ obiecto nō ſolū par
tiali ⁊ circūſtātionali ſꝫ etiā ꝓ obiecto cōmuni et
principali ſed ꝯñs eſt falſum ⁊ cōtra auctores mo

ralis philoſophie q̄ fortitudini ꝓpriā materiā tri
buunt et non extendunt eam ad materias aliarū
virtutū niſi forte aliq̄n in materiā fortitudinis tā
q̄ circūſtantie veniant. ꝓbaṫ ꝯñs cōfirmatio ho
minis in bono iuſticie aut fidei ꝯtra pericula mor
tis nō eſt aliud q̄ volitio iuſticie nō obſtante con
ditione mortis ꝓpoſita facienti iuſticiā ſed ꝯſtat
ꝙ hec volitio eſt directiſſime volitio ꝑtinēs ad iu
ſticiam/⁊ ꝙ mortis ꝯditio nō ſe habet niſi tāq̄ cir
cunſtantia igitur.
Tertio oīs virtus inclinat ad tollēdū omne illud
quod impedit actum ſuum ergo cum timor mor=
tis interdum impediat iuſticie actū ſequiṫ ꝙ iu=
ſticia inclinat ad tollendū timorē mortis nō quēli
bet ſed impedientē actum ſuum: ſed volitio iuſti=
cie cū ſublatione timoris mortis eſt ꝯfirmatio in
bono iuſticie contra periculū mortis ergo ad iuſti
ciam ꝑtinet cōfirmare hominē in bono iuſticie cō
tra periculū mortis. Maior probaṫ qꝛ oīs virtus
q̄tum inclinat in actum ſuum tm̄ inclinat mediā
te actu ſuo elicito in oppoſitum illius quod repu
gnat actui ſuo et ipſum impedit/ſed timor mortis
impedit actum iuſticie cum proponitur conditio
mortis faciēti iuſticiā ergo iuſticia in tali caſu in
clinat in ſublationem hmōi timoris ſiue in contē
ptum mortis q̄ opponitur timori mortis. Ad hanc
concluſionem poſſunt reduci et applicari omnes
rationes precedentis concluſionis. ¶ Quinta cō
cluſio Fortitudo ſiue magnanimitas multū faci=
litant actum martirij. ¶ Pro qua cōcluſione eſt
aduertendū ꝙ in magnanimitate ſiue fortitudine
cōmuniter dicta reperiṫ duplex genus ſicut ſupra
dictū eſt vnum quod eſt poſitū in cōtemptu reruꝫ
externarum et vite quo fit vt nec aliquas res ex=
ternas nec vitā noſtram plus appreciemur q̄ ap=
preciēda ſunt ⁊ hoc magnanimitatis genus facit
vniuerſalem ꝯtemptū mortis ⁊ habens ipſum faci
liter ad modum confirmaṫ in operibus virtutum
contra pericula mortis. Aliud genus eſt quod eſt
poſitum in adminiſtratione difficiliū rerum/⁊ iſta
rum rerum difficiliū quedā ſunt bellice in quibus
frequenter eminet mortis periculum cum contra
pugnatione tamen. Alie ſunt nō bellice. ⁊ iſte etiā
ſunt pene laborum ⁊ periculorum rerum ⁊ mortis
et iſtud genus fortitudinis non facit vniuerſalem
contemptum mortis ſed vnum facit contemptuꝫ
mortis que contrapugnando contingere poteſt
aliud facit contemptum mortis. que in huiuſmo=
di arduis adminiſtrationibus poteſt euenire ſine
bello et contrapugnatione et frequenter experi=
mur ꝙ aliquis eſt inclinatus ad cōtemptum mor=
tis vno modo ⁊ non alio ⁊ aliqui ſunt inclinati ad
ꝯtēptū mortis iſtis duobus vltimis modis q̄ non
ſunt iclinati ad vniuerſalē ꝯtēptū mortis. Dico
ğ ꝙ habitꝰ inclinās ad vniuerſalē ꝯtēptū mortis
multū facilitat actum iuſticie heroice ⁊ ḡnaliter
omnē aliū actū ad cuius elicitionē exigiṫ hmōi
contemptus mortis non tñ eſt elicitiuus hmōi a=
ctus iuſticie vel alterius virtutis etiā ꝓ tp̄e ꝓ q̄
offeṙ ꝯditio mortis facilitāti. Alie vero ſpecies
magnanimitatis diſponūt ad actꝰ heroicos ⁊ ad
actus martirij ſed remotius qꝛ nō faciūt vniuer=
ſalē cōtemptū mortis ecōtra autē actus iuſticie
vel alterꝰ ꝟtutis heroice multū diſponūt ad cō=
tēptū mortis ⁊ vniuerſalē ⁊ ꝑticularē nec iſta ſūt

reputanda extranea qꝛ ſecũdum doctores ſacros vna virtus oritur ⁊ generatur ex alia quod exponit beatus Thomas ⁊ bene ꝙ vna virtus mediãte ſcꝫ actu ſuo elicito inclinat ad actum alterius virtutis. ⁊ ꝓpter hanc cauſam forte multi crediderũt ꝙ martiriũ pertinet ad fortitudinẽ cõmuniter acceptam nõ quidẽ tanꝙ ad virtutẽ ꝓxime elicientem/ ſed tanꝙ ad virtutẽ facultãte actũ martirij. ¶ Sexta concluſio. Martiriũ non eſt actus fidei. probatur quia omnis actus fidei eſt actus cognitiuus ſed martirium non eſt actus cognitiuus ſed eſt actus voluntatis ergo martiriũ non eſt actus fidei. Et ſi dicas ꝙ aliquod martiriũ eſt confeſſio fidei ſed confeſſio fidei eſt actus fidei actus ſcꝫ exterior igiꝛ. Reſpondeꝛ nego minorẽ. ſed dico ꝙ actus fidei cũ actus exterior reſpectu volitiõis cõfeſſionis fidei ſicut patebit cũ de fide ageꝛ. Septima cõcluſio. Aliquod martiriũ nõ eſt actus caritatis ꝓbatur aliquod martiriũ quod eſt actus bonus moraliter tm̃ ⁊ nõ meritorie/ ſed tale nõ eſt actus caritatis: cũ a caritate nec imperatũ ſit nec elicitũ ergo aliquod martiriũ nõ eſt actus caritatis ⁊ añs videꝛ per ſe notũ. ꝓbatur tñ poteſt exiſtens in peccato mortali nolle deſerere fidẽ xp̃i ꝓ morte nec pro quocũꝙ cruciatu actu imperatiuo executionis. ſed cõſtat ꝙ exiſtens in pctõ mortali nõ habet caritatẽ igitur. ꝙ ſi dicas ꝙ ſicut baptiſato datur gratia ⁊ remiſſio pctõꝝ ita ⁊ morienti pro xp̃o. ſi hoc intelligaꝛ vniuerſaliter nõ videtur veꝝ qꝛ forte ponit obicem ſi tñ ita ſit tñ caritas illa ſequitur naturaliter actũ martirij/ nec ſe hꝫ ad ipm̃ iperatiue nec electiue. Octaua cõcluſio. Ali martiriũ eſt actus caritatis tanꝙ totaliter ꝑ modum habitus vel actus inclinãtis ⁊ aliqḋ eſt actꝰ caritatis tanꝙ partialiter ꝑ modũ habitus vel actus inclinantis. ꝓbatur prima pars de martirio eius qui ſuſtinet mortem qꝛ nõ vult deſerere actũ dilectionis caritatiue nichil eñ videꝛ elicitiue cõcurrere ad illum actũ ꝑ modũ habitus /vel actus voluntatis niſi caritas. dico, per modum habitus vel actus quia volũtas bene cõcurrit ſed non per modum actus vel habitus ſed per modũ potẽtie. Scđa pars probatur de martirio eius qui exiſtẽs in caritate ſuſtinet mortem quia nõ vult deſerere actum iuſticie /ad quam inclinat habitus iuſticie quẽ hꝫ actus eñ martirii in tali cauſatur inclinatiue et elicitiue tã ab habitu caritatis ꝙ ab habitu iuſticie vt ſupponiꝛ pro nũc: ⁊ alibi ꝓbabitur/ concurſus caritatis ad omnẽ actum vite eterne meritorium. Nona concluſio. Martirium ſtricte acceptum nõ eſt actus patientie ſtricte accepte. Probatur in patientia ſtricte accepta pena non eſt in poteſtate noſtra vt patuit cũ agebaꝛ de patientia ſed pena martirij eſt in poteſtate noſtra qꝛ ſi velimus deſerere opus pro quo ꝓponitur cõditio mortis liberamur a morte/ illud autẽ opus deſerere eſt in poteſtate noſtra igiꝛ. Dixi autẽ in cõcluſione martirium ⁊ patientiã ſtricte accipi propter varias acceptiones martirij ⁊ patiẽtie ſupra poſitas. ¶ Contra tertiã concluſionẽ arguiꝛ primo ratione Thome poſita poſt argumenta q̃ſtionis. ¶ Secundo arguiꝛ per illud Cipriani in epiſtola ad martires ⁊ cõfeſſores O beati martires quibus vos laudibus predicem O milites fortiſſimi robur corporis veſtri quo preconio vocis explicem. ¶ Tertio omnis virtus firmans nos contra pericula mortis in bello eſt fortitudo/ ſed martyrium firmat nos contra pericula mortis in bello: ergo martirium ad fortitudinem pertinet. Minor probatur quia in martirio eſt pugna ⁊ certamẽ in q̄bus eminet mors vt ptꝫ ex auctoritate ſupra allegata. ¶ Quarto arguiꝛ auctoritate Leõis pape qui vt Ciprianus vocat martires fortiſſimos.

¶ Ad primam reſpondeo negando maiorem vniuerſaliter ⁊ dico ꝙ fortitudo non confirmat hominem in bono virtutis alterius a fortitudine: ſed dico ꝙ fortitudo facit vt homo mediocriter ⁊ bene ſe habeat circa terribilia et auſibilia vt ſcilicet timeat timenda et audeat audenda. et ad minorem concedo eam pro primis partibus: ſed nego ꝓ vltima ſcilicet ꝙ illa pericula mortis contra que firmat animũ martirium ſint vel contingãt in bello.

¶ Pro quo eſt notandum ꝙ bellum accipitur dupliciter. Vno modo ꝓprie pro bello in quo eſt pugna et concertatio manibus et viribus corporis peracta et hoc eſt bellum quod exigitur ad fortitudinem acceptam ꝓprie. aliud eſt bellũ ſimilitudinarie dictum in quo eſt pugna nõ manibus ſed ligua non viribus/ ſed verbis peracta / ſicut in vita martirum bene legimus contentionem que facta eſt inter martires ⁊ tirannos cum inter ſe aut de fide aut de lege diſputabant ⁊ hoc bellum non ſufficit ad fortitudinẽ ꝓprie dictam ſufficit tamẽ ad ſimilitudinariã fortitudinem quomõ accipiũt ſancti Cipria. Leo Auguſ. Jheroni. fortitudinem cum appellant martires fortes et per hoc ſoluunꝛ omnes auctoritates ad hoc adducte. loquunꝛ eñ de fortitudine nõ proprie ſed ſimilitudinarie dicta quomõ etiam ſecundũ Ari. milites ſtrẽnue pugnãtes vt cõſequãtur honores vel euitent opprobria vocantur fortes non ad fortitudinẽ ꝓprie dictã ſꝫ ſimilitudinarie. ¶ Contra ſextam concluſionẽ arguitur ſic martirium eſt actus illius virtutis cuiꝰ eſt teſtimonium ſed martirium eſt teſtimonium fidei ergo eſt actus fidei. maior probatur qꝛ martir in greco dicitur quaſi teſtis in latino. et minor probatur per illud actuum primo Eritis michi teſtes in iheruſalem. ⁊c̃. ¶ Secundo martirium ſicut dictum eſt pertinet ad illam virtutem ꝓ cuius actu mortem patimur ſed martir pro actu fidei mortẽ patitur ſicut beatus Stephanus fuit martir ꝓ fide chriſti igitur. ¶ Tertio arguitur auctoritate Maxi. in quodam ſermone martir inquit martirij fides catholica eſt in qua illuſtres athlete ſuo ſanguine ſubſcripſerũt ergo martiriũ ꝑtinet ad fidẽ.

Arg. tho. vbi ſupra arti. 1.

Arg. tho. vbi ſupra.

¶ Ad primam dico ꝙ quando eſt eadem virtus in cuius actu ꝑſiſtere volumus non obſtante conditione mortis nobis propoſita et cui teſtimonium dare volumus tunc martirium eſt actus ꝟtutis illius cuius eſt teſtimonium quia eſt actus illius virtutis in qua ꝑſiſtere volumus/ ſi autem hec virtus ſit alia ab illa tũc in tali caſu maior eſt falſa. Exẽplum primi vt cum ſuſcipimus martirium pro cultu diuino tunc eidem cultui etiam per martirium teſtimoniũ damus ⁊ ita martirium eſt actꝰ iuſticie ⁊ religionis cui actui dat teſtimoniũ. In ꝓpoſito autem cum pro cõfeſſione fidei martirium ſuſcipimus nos damus teſtimoniũ fidei quia tamẽ fides eſt virtus itellectualis cõfeſſio aũt fidei vel defenſio eſt virtus volitiua ideo martirium eſt teſtimo

nium vnius virtutis et act⁹ alterius non nego tñ
quin martirium in tali caſu ſit etiam teſtimonium
virtutis volitiue ſed dico ꝙ non eſt verum vniuer
ſaliter ꝙ cuiuſcū virtutis martir eſt teſtis eiuſdẽ
martirium eſt actus. ¶ Ad ſecundã nego minorẽ
et dico ꝙ martir non patitur ꝓ actu fidei ſed pro
defenſione aut confeſſione/ aut volitione fidei ſiue
volitione actus credẽdi. ſi eñ propoſita conditio
ne ſibi ceſſaret a cõfeſſione vel defẽſione fidei ꝗtū
cun crederet nõ pateretur. Aliter reſpondetur
ꝙ martir dicitur pati mortẽ pro duplici actu ſcilꝫ
pro actu habẽte circunſtantiaꝫ mortis ꝓ obiecto
cuius eſt formaliter contẽptiuus ⁊ de iſto vera eſt
maior Secundo ꝓ actu non habẽte huiuſmodi cir
cunſtantiam mortis ꝓ obiecto cuius formalit̃ ſit
contẽptiuus ⁊ de tali maior non eſt vera. primus
actus eſt volitio cõfeſſionis fidei nõ obſtante mor
te propoſita formaliter imperatiua executionis.
ſecundus eſt ipſum credere vel aliquid tale
¶ Ad terciam ⁊ ad primã reſpondet beatus Tho
mas ꝙ martirium cõparatur ad fidẽ ſicut ad finẽ
in qua aliquis firmatur ad fortitudinem ſicut ad
virtutẽ elicientẽ. Iſta ſolutio non mihi videtur ſa
cere. Tum quia falſa. Tū quia non ſatiſfacit fal=
ſa quidẽ quia nõ ideo quis firmatur in fide quia ꝓ
fide ſuſcipit martirium ſꝫ econtra q firmatus eſt
iam in fide ideo pro fide ſuſcipit martiriū. Eſt aũt
inſufficiens quia dato ꝙ fides ſit finis martirij nõ
propter hoc tamen ſequitur ꝙ ſit mater/ q mater
non eſt ꝓpter quã res eſt ſed ꝑ quam res eſt. Dico
ergo ꝙ fides dicitur martirij mater non proxima
cõtra tho. et immediata ſeu mediata. Fides eñ eſt cauſa di=
ctaminis quo dictat intellectus quo nunc de ne=
ceſſitate vel ꝓ vtilitate ſalutis confitẽda ẽ fides/
et iſtud dictamẽ ⁊ habitus ille voluntatis ad quã
ꝑtinet fidei confeſſio efficiunt ⁊ cauſant volitionẽ
martirij q̃ eſt martirium mẽtale ꝙ ſi nondū ſit ge=
nitus ille habitus tunc voluntas ex libertate ſua
cum dictamine rationi ⁊ ſpeciali motione dei cau
ſant huiuſmodi volitionẽ quam ſpecialẽ motionẽ
neceſſariam puto de cõmuni lege etiam ſi aſſit ha
bitus ille. ¶ Contra ſeptimã concluſionẽ. Argui
tur actus laudabilis eſt actus illius virtutis que
ad ipſum inclinat ab ipſo manifeſtatus/ ⁊ ſine qua
non valet: ſꝫ martirium iſtis tribus modis ſe habꝫ
argu. tho. ad caritatẽ: ergo omne martirium eſt actus cari=
vbi ſupra. tatis Minor probatur ꝓ prima parte ꝑ illud Ma
ximi in quodã ſermone. Caritas chriſti in mẽbris
ſuis vicit. Pro ſecunda parte ꝓbatur ꝑ illud Jo=
hannis. xv. Maiorẽ dilectionem nemo habꝫ ꝗ vt
animam ſuã ponat ꝓ amicis ſuis. Pro tercia ꝑte
ꝑ illud. j. ad Corint. xiij. Si tradidero corp⁹ meū
ita vt ardeã/ caritatẽ aũt non habuero nichil mi=
chi prodeſt. ¶ Ad terciam concedo maiorẽ nõ tã
tum ꝑ modum eliciẽtis quia vt poſtea dicetur ca=
ritas elicitiue concurrit ad omnẽ actum merito=
rium concedo vlterius ꝙ omne martirium merito
rium eſt a caritate inclinatiue ⁊ elicitiue aut tota
liter aut partialiter ⁊ ideo cum hoc ꝙ ad caritatẽ
ꝑtineat ſtat ꝙ etiam ad aliquẽ aliam virtutẽ ꝑti=
neat patꝫ de multis actibus meritorijs. Dico pre
terea ꝙ q non omne martirium ꝓ qualibet parte
temporis ꝓ qua martirium eſt meritoriū: ideo nõ
eſt verum vniuerſaliter ꝙ oẽ martiriū ſit hoc mo
do a caritate ne ad tale martirium caritas incli=
nat/ ne per ipſum manifeſtatur quia nulla cari=
tas eſt in tali martire/ quod intelligo de caritate
infuſa. Et cum dicis ꝙ ſine caritate tale martiriū
non valet. verum eſt ꝙ non valet ad meritū eterne
vite/ ꝙ ſi poſtea conferatur caritas ⁊ gratia ſicut
ſit interdum ꝑ attritionem tunc martirium nõ cõ
paratur ad eam ſicut ad virtutem elicientẽ ſed ſi
cut ad donum quoddam ꝑ ipſum tributū/ niſi mar
tir ꝑſiſteret adhuc in actu martirij ⁊ tunc caritas
pro menſura illa ad actum martirij inclinatiue ſi=
ue effectiue concurret
¶ Rationes ſolute ſunt ex dictis

Queritur quarto Utrū

mors ſit de ratione martirij. Arguitur
ꝙ non quia tunc talis eſſet martir dū
viuit cum nulli viuenti mors inſit/ ſed
conſequens eſt falſum: igitur. In oppoſitū arguit
auctoritate Maximi dicentis in quodam ſermo=
ne de martire ꝙ vicit pro fide moriendo qui tamẽ
vinceretur ſine fide viuendo. Hec queſtio ꝓ ma=
iori parte iam abſoluta eſt in primum queſtioni de
martirio. ¶ Ad hanc queſtionem reſpondet bea=
tus Thomas ꝙ ad perfectam rationem martirij
requiritur ꝙ aliquis mortem ſuſtineat ꝓpter xpꝫ
probat ad martirium requiritur ꝙ homo ſic teſte=
tur fidem ꝙ opere oſtendat ſe cuncta preſentia cõ Tho. 2. 2. q. 124. ar. 4.
tempnere vt ad futura inuiſibilia bona perueniãt
quia martirium dicitur quaſi teſtis fidei chriſtiane
per quam nobis viſibilia pro inuiſibilia contemp=
nenda proponuntur vt dicitur Hebre. vndecimo/
ſed ꝗdiu remanet vita corporalis hominum non=
dum oſtendit opere ſe cuncta contempnere. cum
homines conſueuerint ⁊ conſanguineos et omnia
bona poſſeſſa contempnere ⁊ etiam dolores corpo
ris vt vitam conſeruent. vnde ⁊ sathan cõtra Job
induxit pellem pro pelle ⁊ cuncta que homo habꝫ
dabit pro anima ſua ergo ad perfectam rationem
martirij requiritur ꝙ aliquis mortem ſuſtineat ꝓ=
pter Chriſtum. Hec oppinio non placet michi
Et ideo ſit prima concluſio nulla volitio vel noli=
tio eſt martirium niſi ipſa ſit contemptus grauiſſi
morum ſuppliciorum mortis actualiter imperati=
ua executionis. Iſta concluſio probata eſt ſupra cõtra tho.
prima queſtione de martirio et eam probat effica
citer ratio per Thomam adducta nunc. Pro=
batur preterea ad hoc ꝙ aliquis actus volūtatis
ſit martirium mentale oportet ꝙ homo per ipſum
ſic velit perſiſtere in actu virtutis ꝙ pro nullo qđ
contra rectam rationem velit deſiſtere ab illo/ et
formaliter imperet executionem illius/ alias non
eſſet ſupra communẽ hominum facultatẽ quia in
abſcentia ſuppliciorum ⁊ mortis proponere perſi=
ſtere/ et perducere in actu bono eſt pluribus com=
mune. Martirium autem vt dictum eſt cū ſit act⁹
virtutis heroice eſt actus ſupra communẽ faculta
tem poſitus: ergo oportet ꝙ ſit formaliter impera
tiuus executionis circa mortem maxime q forte
aliorum non proponitur conditio. ¶ Ex qua con
cluſione ſequitur. Secunda concluſio Volitio vel
nolitio que eſt contemptus integritatis carnis ꝓ
chriſto ⁊ non mortis imperatiua formalitater exe
cutionis non eſt martirium. Probatur quia talis

volitio nec rectitudinem vniuerſalē rationis habet nec imꝑatiua executionis circa id quod inter contemptibilia pro xp̄o p̄cioſiſſimum quod eſt vita corporalis. Hoc idē tenet Thomas ⁊ ꝓbat q̄ſtione de martirio arti. iiii. in reſponſione ad ſecūdū. D. ꝙ in muliere que ꝑdit integritatē carnis occiſione fidei xp̄iane vel ad ꝑdendum eā dampnatur non eſt apud homines manifeſtū. Utrum hec mulier patiaꝛ ꝓpter amorē fidei xp̄iane vel magis ꝑ contemptu caſtitatis. Et ideo apud homines per hoc non reddiꝛ teſtimonium ſufficiens / vnde hoc non habet ꝓprie rationem martirij ſed apud eum qui corda ſcrutaꝛ poteſt hoc ad p̄mium deputari ſicut Lucia. Iſta ratio beati Thome reliquit multa dubia. Primū quod eſt p̄cioſus vel integritas carnis vel vita quod tamen petebat argumentuꝫ ad quod hic reſpondet. Secundū quod eſt teſtimonium illud ſufficiens quod requiriꝛ ad rationem martirij / et cuius eſſe debet teſtimoniū. Tertium apud quā debet exhiberi huiuſmodi teſtimonium. Quartum ſi de facto mulier illa patiaꝛ ablationē integritatis corporis ꝓpter xp̄m. Utrum ipſa ſit vere martir apud deū. ¶ Ad primam dico ꝙ vita corporalis eſt p̄cioſior q̄ꝫ integritas corporis nec credo ꝙ recta ratio dictaret alicui ꝙ deberet cōtempnere vitā corporalem ꝓ integritate corporis ſed potius ecōtra niſi ꝓbabiliter timeret ꝙ ex corruptione integritatis ſequeretur delectatio et ex delectatione conſenſus in quo caſu deberet contēnere vitā corporalem non ꝓ integritate corporis ſed ꝓ odio peccati quod ꝓbabiliter inde timereꝛ ſequi et ita credo illas mulieres feciſſe: de quibus arguit Thomas argumento ſcd̄o illius articuli. ¶ Ad ſecundā q̄ſtionem reſpōdeo ꝙ ad rationem martirij requiriꝛ ꝙ det teſtimoniū ꝙ vniuerſaliter omnē rem ꝓ xp̄o et fide eius contempnit ſiue viſibilem ſiue inuiſibilem cuius cōtemptus nō eſt cōtra legem dei / de re viſibili hoc dicit Thomas de inuiſibili vt cōſtat de ſapientia ⁊ multis donis gratuitis que ſi poſſent a nobis auferri deberem⁹ potius pati ablationē illoꝝ q̄ꝫ deſerere fidem immo etiā de actibus virtutū ꝓ tempore ꝓ quo non cadūt ſub p̄cepto. Ad hoc aūt ꝙ illud teſtimoniū ſit ſufficiens videtur exigi ꝙ teſtificans iꝑeret actualiter et efficaciter executionē circa tollerantiam mortis oīm maloꝝ que ſibi ꝓponuntur vt fidē deferat / et id ſignis exterioribus iudicet non fallacibus non duplicibus / ſed ꝓprijs de quibus rationabiliter dubitari non poſſit quibus ſint vera et certa ſigna contemptus iſtoꝝ. Dixi circa tollerātiaꝫ mortis quia qui tollerat mortem ꝓ fide dat ſufficiens teſtimonium ꝙ eſſet omnia alia mala ꝓpter xp̄m tolleratus. Dicitur ꝙ iudicet ſignis exterioribus quia non eſſet imperium actuale efficax niſi ad exteriores actus ꝓcederet. Dicitur non fallacibus ꝓpter ſigna que licet non ſint duplicia non tamen ſignatum inferunt. aut ꝓpter ſigna ficta ⁊ non vera / ſicut ſunt vera et dicta multoꝝ quibus ꝓteſtatur ſe potius velle mori q̄ꝫ xp̄m et fidē eius deſerere. Dicitur duplicibus ꝓpter ſigna illa que indifferenter plura ſignata rep̄ſentant ſicut ſcd̄m beatum Thomam perdere integritatem corporis aliquando ex amore fidei eſt aliquando ex contēptu caſtitatis et ita aliquando hoc aliquādo illud repreſentat. ¶ Ad tercium videtur Thome ſententia ꝙ de ratione martirij eſt ꝙ illud teſtimonium fiat apud homines. Arguit ſic Thomas Ad martirium pertinet vt homo opere teſtificetur ſe cuncta preſentia propter fidem contempnere / nō hoc autem ſufficienter oſtēdit q̄ꝫdiu remanet vita corporalis. Et ex hoc concludit ꝙ martirium de ratione ſua requirit ꝙ aliquis mortem ſuſtineat propter Chriſtum ſi minor rationis intelligatur ꝙ talis non oſtendit hoc ſufficienter nec apud deum / nec apud homines falſa eſt quia deus ſcrutaꝛ corda et renes / ideo per ſolam elicitionem volitionis bene contemptiue mortis et omnium p̄ſentiū propter Chriſtum ſufficienter oſtendit et teſtificatur apud deum. Si autem intelligatur ꝙ talis nō oſtēdit ſufficienter apud homines hoc nichil ad ꝓpoſitum vel de intentione ſua eſt ꝙ de ratione martirij eſt ꝙ ſit teſtificatio apud homines. Et ideo in reſponſione ad ſecundū argumentum hoc magis exprimere videtur cum ait de muliere que perdit integritatē corporis ꝓ Chriſto non apud homīes manifeſtū. vtrum hec mulier patiatur ꝓpter amorem fidei aut propter contemptum integritatis. Et ſtatim poſt ideo inquit apud homines non eſt redditur per hoc ſufficiens teſtimonium et ex hoc concludit ꝙ hoc non habet ꝓprie rationem martirij et ſtatim ſubiungit. Sed apud deum qui corda ſcrutatur poteſt hoc ad p̄mium deputari. non tamen dicit ad martirium nec ad premium martirij ex eo ꝙ non fuit facta teſtificatio ſufficiēs apud homines ¶ Ad quartem reſpondeo ꝙ ſi mulier illa non patitur ad aliud ꝙ non eſt dicēda martir accepto proprie nomine martirij nec apud deū nec apud homines: ſed de hoc poſtea.

¶ Tertia concluſio contemptus carceris pro fide Chriſti ad quem carcerem mors ſequitur que tamen non fuit prius propter fidei confeſſionem contempta non fuit martirium. Probatur in tali non eſt vniuerſalis contemptus omnium rerū cōtemptibilium pro fide Chriſti nec formaliter nec interpretatiue non formaliter vt conſtat / nec interpretatiue quia non habet actualem cōtemptū eius quod homo inter omnia talia bona reputat precioſiſſimum ſcilicꝫ vite nec eius quod inter oīa talia mala reputat terribiliſſimum ſcilicet mortis ſi enim talem haberet veriſimiliter interpretareꝛ habere contemptum omnium aliorum. huic auteꝫ concluſioni videtur contradicere beat⁹ Thomas dicens in reſponſione ad tertium argumentū articulo quarto queſtionis de martirio ꝙ nec martirium proprie dicetur pro ſola tollerantia carceris vel exilij / vel ratione diuitiarum niſi forte ſecundum ꝙ ex his ſequitur mors. ꝙ eſt verum ſi vbi videt ꝙ carcer incipit diſponere ad mortem ꝙ eam contempnat actu imperatiuo executionis / ſicut contempſit carcerem aut ſibi complaceat in actu bono non obſtante circunſtantia mortis cum iam eſt diſpoſitio neceſſitans ꝙ ſi carcer alienauerit in eo vſum rationis tunc tollerantia mortis virtute violentis precedentis carceris ſi non affuit nolitio actualis mortis habet rationem martirij. ſed ſi non habeat vſum rationis nec tamen cum vidit mortem conſequi ad carcerem habet actualē contemptum mortis tunc nō videtur hm̄ōi tollerātia

habere rõnē martirii. ¶ Quarta concluſio quis
ad martiriū exigatur cõtēptus mortis actuali=
ter imperatiuus executionis non tñ ad ratione m
martirij exigitur vniuerſaliter tollerantia mortis
prima pars ſatis patet ex dictis. ſecūda probatur
poteſt eſſe ꝑfecta volitio vel dilectio fidei cum con
temptu vite ꝓpter eā formaliter imperatiua execu
tionis indicta ſignis exterioribus nō fallacibꝰ nec
duplicibus ſed tam certis ꝙ nullus apprehēdens
hmõi ſigna rationabiliter poterit dubitare talem
contēpnere mortē actualiter ⁊ interpretatiue oīa
alia que dicūt bona pñtia ꝓ bono fidei ſine actua=
li tollerantia mortis. ſed poſitis prioribus ponitur
perfecta ratio martirii: ergo ad perfectā rationē
martirij non exigit vniuerſaliter actualis tollerā
tia mortis. Maior videtur manifeſta q2 omnibus
illis poſitis eſt ſufficiēs teſtificatio non tantū apd
deum ſed etiā apud homines. minores probat. vo
lo ꝙ tirannus ſe habeat ad virum catholicū oīno
eodēmodo ſicut ſe habuit Abrahā ad Yſaac filiū
et quod ſicut angelus impediuit Abra. volentē oc
cidere filiū ſuū in holocauſtū / ita etiā impediat ti
rannum extendentē brachium ſuū ad occiſionem
viri catholici omnimode preparati et iam collum
extendētis ad ſuſceptionē mortis. Tūc ſic Abra.
per illud factū teſtificatus eſt ſufficienter tā apud
deum ꝙ̄ apud homines ſe crediſſe deo et Yſaac
ſe obediuiſſe / ſed factū iſtius viri fidelis eſt omni=
no ſimile et continet tot et tanta et tā euidētia ar
gumenta dilectionis fidei ſue ⁊ contēptus mortis
ſue ſicut factū. Abra. et Yſaac ergo eſt ſufficiens
teſtimoniū ꝙ iſte contēpſit vitā ⁊ omnia bona pre
ſentia propter amorē fidei xpi. Secundo ſi ad ra
tionem martirij exigat de neceſſitate tollerantia
mortis aut actus martirij erit poſt mortē. et hoc
non quia actus martirij eſt meritorius / poſt mor=
tem aut non eſt martirij eſt meritorius poſt mortē
autem nō eſt actus meritorius aut in inſtanti ali=
quo p̄cedente inſtans mortis et hoc non: q2 inter
tale inſtās et inſtans mortis eſt tempus mediū er
go poteſt naturaliter vel ſupnaturaliter non cōſe
qui mors / ponatur ꝙ non cōſequat per potentiā
diuinā ſequit tunc vel ꝙ ad martiriū non exigitur
actualis tollerantia mortis vel ꝙ actus iſte q̄ con
ceſſus eſt fuiſſe martiriū nunꝙ̄ fuit martirium qd
non concederet opinans. ſit in tempore p̄cedenti
tunc idem ſeqtur q2 in ſecunda medietate eius po
terit impediri ꝑ potentiā diuinā ne ſequat mors ⁊
tamē in prima medietate actus ille fuit martiriū
ergo actus q̄ fuit martiriū poteſt nunꝙ̄ fuiſſe mar
tirium quod non cōcederet opinans. nec pōt dici
ꝙ in inſtanti mortis q2 tunc non eſt plus viator et
ꝑ conſequens nec tunc habet actum meritorium.
¶ Ad iſtā rationē reſpondet beatus Thomas vbi
ſupra in reſponſione ad quartū argumentū ꝙ me
ritum martirij non eſt poſt mortē: ſed in ipā volū
taria ſuſtinentia mortis ꝓut ſcꝫ aliquis volūtarie
patitur inflictionē mortis. ¶ Sed contra hanc ſo
lutionem omnino eodēmodo arguit ⁊ querit quā
do eſt inflictio mortis meritoria merito martirij /
aut ante inſtans mortis. aut in inſtanti mortis aut
poſt inſtans mortis ⁊ proſequat vt prius. Et ſub=
dit contingit tamē qñqꝫ ꝙ aliquis mortalia vulne
ra ſuſcepta ꝓ xpo vel alias quaſcūqꝫ tribulatio=
nes continuatas vſqꝫ ad mortem patitur pro fide
xpi dū viuit in quo ſtatu actꝰ martirii meritorius
eſt etiā ipſo eodē tpe quo hmõi afflictiones patit.
¶ Cōtra hoc omnino ſimiliter arguit q2 vel hmõi
tollerantia afflictionum eſt actus martirij merito
rius pro inſtanti terminante continuationē earuꝫ
ad mortem ⁊ hoc nō q2 tale inſtans eſt inſtans mor
tis in quo non concederet opinans actum creatu=
re rationalis eſſe meritoriū vel in inſtanti vel in tē
pore precedente ⁊ hoc non. Tum primo q2 tunc nō
eſt tollerantia mortis. Tum ſecūdo q2 poſſibile eſt
per patientiā diuinam ꝙ impediat mors ne ſequa
tur: ergo actus qui fuit martirium poterit nunꝙ̄
fuiſſe martiriū. Tum tertio q2 ſi de facto impedire
tur ne mors q̄ ex illis naturaliter ſecutura erat ſe
queretur ſicut in multis martiribus queritur vtrū
eſſet talis martir aut non: ſi nō ergo ad martirium
non ſufficit tollerare afflictiones q̄ naturaliter cō
tinuande ſint morti. ſi ſic ergo ſine tollerātia actu
ali mortis pōt eſſe martiriū. ¶ Quinta concluſio
Nullus actus eſt martirium niſi ad ipſum regula=
riter ⁊ vt in pluribus ſequatur tollerantia mortis.
Probatur q2 omnis actus qui eſt contēptus mor
tis formaliter imperatiuus executionis teſtificatꝰ
ſignis exterioribus non fallacibus nec duplicibus
⁊ iunctis eſt actus ad quē regulariter ⁊ vt i pluribꝰ
ſequitur tollerantia mortis ſed martiriū eſt hmõi
actus ergo nullus actus eſt martiriū niſi ad ipſuꝫ
⁊ quēlibet conſimilem regulariter ⁊ vt in pluribus
nata ſit ſequi tollerātia mortis. ¶ Contra primā
concluſionem. Arguit beata virgo fuit martir et
tñ nunꝙ̄ habuit contemptū mortis ꝙ̄ fide Chriſti
actualiter imperatiuū executionis igit. pma pars
antecedentis ꝓbatur per Ieronimum in ſermone
de aſſumptione virginis ita dicētē. Recte dixerim
ꝙ dei genitrix virgo ⁊ martir fuit. ¶ Secundo Ar
guitur auctoritate Grego. dicentis quis occaſio
perſecutionis deſit habet tñ pax ſuū martiriū q2 ⁊
ſi carnis colla ferro non ſubicimus ſpirituali tamē
gladio carnalia deſideria trucidamus. Ad iſtas
duas rationes reſpondet beatus Thomas ⁊ bene
ꝙ ille auctoritates et ſi que ſimiles inueniantur lo
quuntur de martirio per quandam ſimilitudinem.
¶ Contra ſecundam cōcluſionem Arguitur ſic in
tegritas corporalis eſt precioſior ꝙ̄ vita corpora
lis ergo ſi tollerātia mortis ꝓ Chriſto faciat mar Argume.
tirē tollerantia corruptionis integritatis faciet tho. 2.2.q
martirem. antecedens ꝓbatur quedam mulieres 124. ar. 4
leguntur vitā contempſiſſe ꝓ integritate corpo=
rali: ergo apud eas maiores precij erat integri=
tas corporis ꝙ̄ vita corporalis. ¶ Secundo Ar=
guitur de beata Lucia que tiranno minanti ꝙ eā
ꝓſtitueret niſi deſereret fidem / et ydolis ſacrifica
ret. reſpondit ꝙ illud duplicaretur ſibi ad coronā
ergo ipſa intendebat ꝙ tollerantia huius corona
tionis erat ſibi ꝓfutura ad coronā martirij
¶ Tertio tollerātia corruptionis integritatis ne
fides deſeratur eleuat actum religionis ſupra cō
munem hominum facultatem: ergo eſt actus mar
tirij. ¶ Ad primā nego antecedēs. Et ad ꝓbatio
nem reſpōdet multipliciter. primo ꝙ ille mulieres
non p̄tulerunt integritatē corporis vite corporali
ſed p̄tulerunt innocentiā vite corporali / timebāt
eñ veriſimiliter ꝙ ex corruptione carnis ſequere
tur delectatio et ex delectatione conſenſus et ita
peccatū. Secundo reſpondet ꝙ ſi p̄tulerunt inte

gritatem corporis vite corporali hoc nō fuit ex dictamine rationis recte ſed errantis errore non inuincibili ſimpliciter: ſed inuincibili aut ꝓconditione perſonarū aut pro circūſtantia temporis quia tunc perſecutores non ſinebant eas conſiderare: quid pro quo eſſet faciendum. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ in beata Lucia rectitudo vniuerſalis qua ꝑ nullo quod eſſet generaliter contra rectam rationem voluit fidem deſerere nec pro corruptione integritatis nec pro grauiſſimis ſupplicijs nec pro morte: ideo in ea ꝯtemptus integritatis erat martirium. Cum q₂ erat coniunctus cōteptui mortis actualiter imperatiuo executionis. Cū q₂ manebat ex rectitudine vniuerſali. ¶ Ad tertiā negat antecedens et dicit ꝙ hoc non excedit communē facultatē hominū cum etiā multi contēpnant integritatē corporis ꝓ minori bono ꝙ̄ ſit fides non quidē minori tantū ſm veritatem etiā ſm eſtimationem ſuā. Et dato ꝙ ita eſſet adhuc non valet conſequentia q₂ non omnis actꝰ virtutis q̄ eleuat virtutē ſupra facultatē hominū eſt martirium ſed oportet ꝙ ſit teſtificatio quedā apud homines ꝙ talis ꝓpter fidem contēpnit omnia bona ꝑſentia formaliter vel interpretatiue nullus autē actꝰ eſt talis teſtificatio niſi ſit cōtemptus mortis formaliter et actualiter ſignis exterioribus nō fallacibus ſed certis iudicatꝰ. Et ita patet ꝙ ꝙ̄uis talis actus eleuaret religionis virtutem ſupra cōmunem hominum facultatem / non tamen eſſet martirium. ¶ Contra tertiā concluſionē. Arguit ſic vbi propter carcerem ſeqꝛ mors ibi eſt apud homines ſufficiens teſtimoniū ꝙ talis cōtempnit vitam: et ꝑ cōſequens omnia bona ꝑſentia ꝓ fide Chriſti et eſt ibi tollerantia mortis: ergo ibi ſunt omnia requiſita ad martirium. ¶ Ad hanc rōnē reſpondeo ꝙ ſi in tali ſit contēptus mortis cū videtur diſpoſitio non neceſſitans aut etiā neceſſitans ad mortē tunc eſt ibi verum teſtimoniū ⁊ martirium. Si aūt hec non inſit tunc nō eſt ibi verum teſtimoniū nec verū martiriū. ¶ Contra quartam concluſionem Arguit ratione Thome do. poſita poſt argumenta q̄ſtionis. Secundo vel mors eſt de ratione martirij vel non ſi ſic habetur intētum ſi non ergo ad rationē martirii nō exigit cōteptꝰ mortis ſignis exterioribus certis iudicatus. Tertio de beato Martino canit eccleſia. O felix aīa quā licet gladiꝰ ꝑſecutoriū non inuenit palmā tamen martirij nō amiſit. ¶ Ad primā concedo maiorem et nego minorē et dico ꝙ per ſigna exteriora non mendacia neq₃ duplicia ſed certa etiam ſecluſa tollerantia mortis id poteſt et apud deum ⁊ apud homines ſufficienti teſtimonio oſtendi vt patuit in caſu ad concluſionē adducto. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ cōtemptus mortis imperatiuꝰ actualiter executionis eſt de ratione martirii ſed nō eſt de ratione martirij vniuerſaliter ꝙ mors tolleret ſicut multis rationibus oſteſum eſt. ¶ Ad tertiā dico ꝙ in beato Martino fuit martiriū per equiualentiā ſm ſc₃ ꝑparationē ⁊ promptitudinē animi fuerunt etiā multe volitiones cōtemptiue mortis equiualenter imperatiue executionis ſed non formaliter. Et ideo licet eccleſia non veneret eū tā ꝙ̄ martirem pie tamē credit ꝙ ei eſt merces ⁊ palma tanta quanta eſt martiribus q₂ tamen nō effudit ſanguinem pro xp̄o nec viſus eſt habuiſſe contemptum ſanguinis ⁊ vite formaliter imperatiuā executionis. ideo eccleſia non aſſignat ei coronā purpureā ſicut ceteris martiribus. Contra quītā cōcluſionē Arguitur rōne ſecūda poſita ad quartam concluſionē. ¶ Ad illā rationē reſpondeo ꝙ cum primū volitio vel nolitio contēptiua mortis ꝓpter xp̄m formaliter imperatiua executionis eſt ſufficientibus ſignis certis et manifeſtis indicata ipſa incipit eſſe martirium et q₂ hoc eſt ꝑ aliquod inſtans et tempus etiā ante mortē ideo do partes illam diuiſionis. et cū dicis poſſibile eſt ꝙ ad hec ſigna non ſequat mors / concedo ⁊ ſi non ſequatur non erit martirium nego / et dico cōformiter ad ea que dicta ſunt poſtꝙ̄ illa volitio eſt ſufficientibus ſignis teſtificata ſiue ſequatur mors ſiue nō ꝙ̄uis tamen regulariter et in pluribus nata ſit ſeq ipſa dicitur martirium. Et cū dicis ponat ꝙ nullꝰ aſſit qui huiuſmodi ſigna apprehēdat in tali caſu non erit teſtificatio aliqua apud homies: ergo nō erit martirium. Ad hoc reſpōdet ꝙ aliqua facta dicūtur non eſſe ſufficientes teſtificatiōes dupliciter. Uno modo quia nō ſufficiunt ad cauſandum teſtimonium de re illa in creatura rationali apprehendente ea et hoc modo vbi deficit teſtificatio ibi deficit ratio martirij. Alio modo q₂ licet ꝙ̄tum ex ſe nata ſunt facere ſufficienter fidē apprehendētibꝰ quia tamen non eſt q̄ apprehendat ideo nō faciūt nec cauſant fidē aliquā. et hoc modo non oportet ꝙ vbi deficit teſtificatio ꝙ ibi deficiat martirium: alias eīm mortem in occulto ſuſtinens ꝓ xp̄o nō diceret martir qđ non eſt verū nec rōni cōſentaneū.

Queritur quinto vtrum per ſola fide ſit tollerandū martiriū. ¶ Arguitur ꝙ ſic q₂ non patimur rationabiliter martirium niſi propter veritatē q̄ nobis per chriſtū innotuit: ſed omnis virtus que per xp̄m nobis innotuit ad fidē pertinet: ergo ꝓ ſola fide tollerādū eſt martiriū. ¶ In oppoſitū arguit per illud Mathei. v. beati q̄ perſecutionē patiūt ꝓpter iuſticiā. ſed huiuſmodi ꝑſecutio eſt martirium. ergo ꝓpter iuſticiam l₃ tollerare martirium

Cauſe martirij.

¶ Notandū ꝙ ſicut ſupra dictū eſt quinq₃ de cauſis contingit pati martirium / ꝓ ꝑdicatione veritatis / ꝓ defenſione fidei / ꝓ defenſione legis / ꝓ redēptione generis humani et ꝓ xp̄o quē q̄s in martire putat occidere ſicut contingit de innocentibꝰ.

Ueritas credibiliū.

¶ Notandū vlterius ꝙ veritas fidei ſunt dupplices quedā ſunt formaliter practice vt nō eſt adulterandū / non eſt furandum / ſanctificandū eſt ſabbatum. alie ſunt virtualiter practice que l₃ ſc₃ nō ſint dictamina formaliter directiua operis: ex his tamen ſequunt alie veritates que formaliter ſunt practice / vt iſta tm̄ eſt vnus deus non eſt formalit pratica ex ipſa tamen ſequitur iſta veritas tantū vnum eſt ſumma veneratione colendū. alie ſunt q̄ nec formaliter nec virtualiter ſunt practice / vt ꝙ in diuinis vna perſona eſt genita et alia eſt procedens ille que ſunt formaliter pratice habent rōnē fidei et rōnē legis ſm ꝙ fide iubemur eis aſſentire credendo / ſm ꝙ leges debemus eis obedire operando et adimplendo. ille que nec formaliter nec virtualiter ſunt practice habent tantū rationē fidei et ſufficit eis aſſentire credendo: alie habent vtrāq₃ rationem aut ſm ſe aut ſm regulas practi

cas in eis incluſas qui ergo patitur martirium ꝓ
veritate catholica ſecūdū ꝙ veritas eſt ex eo ſcȝ
ſecūdū ꝙ aſſerit aliquid eſſe verū qđ aliȷ̄ negatur
eſſe verū/ ⁊ per teſtificationē huiuſmodi veritatis
morti ſe exponit ⁊ eam tollerat talis dicitur pati
martiriū pro fide ſicut ſancti martires dicebāt gē
tium ydola non deos eſſe ſed demonia ⁊ ī teſtifica=
tionē huius veritatis ſe morti firmiter et intrepi=
de exponebāt. qui vero patitur martirium quia in
ſiſtit operi legis. aut vitat opus prohibituȝ a lege
quod tamen ſibi ne vł faciat illđ vel iſtud omittat
ſub pena mortis iubetur talis dicitur pati martiri
um ꝓ lege/ ſicut feciſſe legitur Eleazarus. ita etiā
ꝓponeretur alicui cōditio mortis niſi adulteraret
et ille eligeret fugere adulteriū non obſtante cir=
cūſtantia mortis ſibi ꝓpoſite tunc talis diceretur
pati ꝓ lege Chriſti martiriū Contingit autē inter
dum ꝙ quis ſimul patitur martiriū pro fide ⁊ ꝓ le=
ge Chriſti vt martires quibus ꝓponebatur cōdi=
tio vł colendi ydoli vel ſubeūde mortis ſimul pa=
tiebantur pro fide ⁊ ꝓ lege. ꝓ fide quia tirāni nite=
bātur vt ipſi abnegarēt veritatē catholicā de vni
tate dei/ de deitate Chriſti/ ⁊ cōfiterētur tanꝙ ve=
rum et indubiū falſitatē de deitate ydolorū ſuorū.
Pro lege vero quia iubebant eos facere opus le=
ge Chriſti prohibitum ſcilicet ſacrificare ydolis.
Interdū patitur quis pro lege ⁊ non ꝓ fide cū ſci=
licet opus quod iubetur cōceditur a tirāno eſſe ve
ra et equiſſima lege ꝓhibitū aut quod prohibetur
eſſe vera lege preceptū. nihilominus tamē volunt
ꝙ illud quod ſciunt ꝓhibitum fiat aut quod fuit p̄=
ceptum omittat̄ vt cū tirannus ꝓhibet ne iuſticia
fiat/ aut iubet e necationē innocentū/ aut opp̄ſſio
nem populi Pro fide aūt cōtingit pati tripliciter
Vno modo ꝓ virtute quā apud oēs recipientes
fidē conſtat eſſe veritatē fidei et hoc modo ꝓ fide
paſſi ſunt fideles martires ab infidelibus. Secun
do modo ꝓ veritate quā multi recipientes fidem
negant ad fidē ꝑtinere/ et hoc modo paſſi ſunt ca
tholici martires ab hereticis. Tertio modo ꝓ ve
ritate aut falſitate que ſm̄ veritatē non ꝑtinet ad
fidē multi tn̄ recipientes fidē dicūt eā ad fidē per
tinere/ et iſtis duobus modis paſſi ſunt catholici
martires ab hereticis vt patuit in ꝑſecutionibus
eccleſie ꝑ hereticos ꝓcuratis ⁊ factis. Exemplū
vltimi vt vicelff hereticus aſſerebat ꝙ ſm̄ fidem ⁊
doctrinā traditam a xp̄o eccleſia non poterat ha=
bere dominū temporale ⁊ ꝙ non debent cōſtrui tē=
pla deo ꝙ oīs fidelis tenetur ſub vtraqȝ ſpecie ad
cōmunicandū et ſic de multis aliȷ̄s. catholici aūt
fideles talia nec vera eſſe nec ad fidē ꝑtinere ⁊ de
multis oſtēdunt ꝙ oppoſita ad fidē ꝑtinent. Hec
tn̄ exempla nō ponimus niſi vt intelligat̄ id quod
dicere intēdimꝰ. Dico ergo ꝙ aliqͥs aliqn̄ patitur
martiriū cōtradicēdo aſſertioni vere nō quid aſſe
rando ꝙ falſa ſit denegādo ꝙ ad fidē pertineat nā
vt fidei nichil eſt detrahendū ita etiā ne qͥd adda=
mus et ꝓhibemus. Si ergo aliqͥs diceret ꝙ ſm̄ do
Fidei nihil detrahēdū vel addēdū
ctrinam fidei paruulus baptiſatus ab heretico eſt
rebaptiſandus: ergo poſſum cōtradicere dupliciť
Vno modo negando talē paruulū eſſe rebaptiſā
dum. Secundo modo dicendo ꝙ ꝗuis eſſet reba
ptiſandus hoc tn̄ non eſt ex doctrina Chriſti nec
poteſt ex doctrina xp̄i conuincti talē eſſe rebapti
ſandum ꝗuis etiā oppoſitū non poſſit ex doctria
xp̄i conuinci. Ex quo patet ꝙ non ſolū ꝓ veritati
bus fidei pati poſſumus martiriū ſed etiā pro ali
quibus q̄ non ſunt fidei. Contingit p̄terea adhuc
tripliter pati ꝓ fide. Vno modo pro cōfeſſione fi
dei ſicut multi ſancti martires q̄ iubebant̄ a prin=
cipibus terre abnegare fidē cōſtantiſſime eā confi
tebant̄ et cōfitendo inter grauia tormēta vitā fi=
niebant. Secundo modo ꝓ publicatione veritatū
fidei et exhortatione populi ad ita credendū ⁊ cō
formiter ad credulitatē ſuā operandū ſicut legit̄
in actibus apoſtoloꝝ capitulo quarto. ꝙ ſacerdo
tes et magiſtratus populi et ſaducei doluerunt ꝙ
apoſtoli docerent populū et annūciarent in ieſum
reſurrectionē et iniecerunt in eos manus ⁊ poſue
runt eos in cuſtodia vſqȝ in craſtinū et poſt nonā
vocātes eos denūciauerunt ne oīno loq̄rent̄ neqȝ
docerent in noīe ieſu q̄bus petrus et iohannes di
xerunt/ ſi iuſtū eſt in cōſpectu dei vos potius audi
re ꝙ̄ de fide iudicate nō eīm poſſumus que vidimꝰ
⁊ audiuimus non loqui ꝙ ſi paſſi fuiſſent ꝓ hac cā
martiriū non paſſi fuiſſent nō pro aſſertiōe catho
lice veritatis qꝛ non prohibebant eos ita credere
aut hmōi veritates apud ſeipſos cōfiteri ſed paſſi
fuiſſent ꝓ publicatione hmōi veritatis quā princi
pes et magiſtratus eis ꝓhibebant/ nec nego eos
etiam paſſos fuiſſe in p̄dicto dū pro lege xp̄i quia
cum eſſet in eis iuſſum a xp̄o vt p̄dicarent euāge=
lium oīm creature/ ꝓhibebant̄ p̄dicare iudeis euā
gelicam doctrinā. Tertio contingit pati ꝓ verita
te fidei non qꝛ publicat̄ et p̄dicat̄ veritas fidei ab
ſolute ſed qꝛ ita p̄dicatur in hmōi p̄dicatione in=
telligatur rep̄henſio quorūdam moꝝ contrarioꝝ
doctrine ⁊ regule fidei ſicut iohānes baptiſta paſ
ſus eſt martiriū quia p̄dicabat ꝙ non licebat ali=
cui habere vxorē fratris ſui ⁊ reprehendebat hero
dem propter herodiadē quā tulerat fratri ſuo vxo
rem. et iſtud martiriū dicitur eſſe proprie propter
reprehentionem viciorū: que reprehenſio quomō
debeat fieri non eſt hic dicendum. et ita ſi aſpicia
tur ad id propter quod talis proxime patitur non
patitur pro veritate fidei ſed patitur pro verita=
te particulari que nec eſt cōtenta in ſacris litteris
nec eſt ex veritatibus ſacrarū deducibilibus nec
patitur qꝛ falſum dixerit: crimen eīm eſt notorium
ſed qꝛ dixit quod non placuit maieſtati principis
eſſe dicendū qꝛ non vult vitia ſua reprehendi: hoc
mō paſſus eſt Chriſtus ſi inſpiciamus ad motiuū
eorum per quos paſſus eſt propter ſcȝ rep̄henſio
nes phariſeoꝝ et ſcribaruȝ ꝑ quas rep̄henſiones
cōcitati ſunt in inuidiā et odiū aduerſus eū poſſet
fieri fere conſimilis de martirio cauſa legis ſuſce
pto patitur eīm aliquis ꝓ defenſione vel ꝓmulga
tione legis. et hoc non pono multū differre a mar
tirio pro fide. patit̄ ſecundo aliquis ꝓ lege quia di=
cit non ꝑtinere ad legē xp̄i quod aliȷ̄ ꝑtinere/ ſed
falſo dicunt. Et iſtud modum etiā pono differre a
martirio ꝓ fide. Patitur tertio pro lege qꝛ propo
ſita conditione mortis inſiſtit operibus ꝑ legē pre
ceptis: vel omittit opera a lege prohibita. Quar
to patit̄ aliquis pro lege priuata puta pro preuile
gio ſicut ꝓ libertate eccleſiaſtica et pro immuni=
tatibus eccleſie/ quo modo paſſus eſt beatꝰ Tho
mas cantuarienſ. Et ita extendendo nomē legis
poteſt eſſe quadruplex lex pro qua quis poteſt pa
ti martiriū ſcȝ conſulens p̄cipiens prohibēs ⁊ lex

ꝑuata ſcƺ ꝑuilegium/ ꝓ libertate eccľ eccleſiaſtica poteſt qs decertare rõnabiliť vſqȝ ad moꝛtẽ. ¶ Pꝛima concluſio. Non ꝓ ſola fide tollerandus eſt martiriũ. Pꝛobatur põt aliquis tollerare martirium vt dictum eſt ꝓ operibus legis non qꝛ negetur lex/ ſed quia nõ placet pꝛincipi hmõi opera fieri igitur. Antecedẽs ſatis ptƺ ex dictis. Secũdo qui patitur ꝓ repꝛehenſione vicioꝝ que ꝑſone repꝛehenſe ſciunt et cõfitentur eſſe vicia non patitur ꝓ fide ſed multi hoc modo paſſi ſuut ſicut iohannes baptiſta et multi alij. igiť. ¶ Secunda concluſio non. Pꝛo qualibet veritate catholica poteſt ſe qs rationabiliter exponere martirio. Patet nõ quelibet veritas catholica ſcita eſt eſſe catholica nec quãlibet catholicã veritatem teneť quis ſcire eẽ catholicã veritatem ſed ꝓ ſola veritate catholica quã quis ſcit vel teneť ſcire eſſe catholicã tenetur ſe exponere martirio. ig ť. Minoꝛ patet quia ſm Augu. ſuꝑ geneſim tandiu aliquid non ꝑtinet ad fidem quandiu id nõ certiſſima ratione mõſtratur ad fidem ꝑtinere. Maioꝛ ꝓbatur qꝛ nõ quelibƺ veritas catholica ſcripta eſt in canone biblie ſƺ multe ſunt q̃ deducunť ex ſcriptis ſed conſtat ꝙ interdum cõſequentie ꝑ quas deducunť ſunt multe dubie et incerte/ interdum etiã ꝓpoſitiones biblie q̃ aſſumũtur ꝓ antecedente deductionis habẽt multos ſenſus ⁊ in vno cõſequentia eſt bona ⁊ in altero non valet et dubiũ eſt in quo ſenſu ꝑtineant ad fidem. Interdũ etiaƺ diſcurſus fit ex vna q̃ ꝑtinet ad fidem et ex altera ꝓbabili tantuƺ et conſtat ꝙ nullus pꝛedictoꝝ ꝓceſſuum facit certitudinẽ ꝙ ꝓpoſitio de qua q̃ritur ꝑtineat ad fidem. igitur

¶ Item conſtat ꝙ circa materiã fidei ſunt multa ꝓbleumate ⁊ multe aſſertiones doctoꝝ quoꝝ pꝛobleumatum altera pars eſt catholica et altera repugnat fidei et tamen doctoꝛes ꝓ hmõi aſſertionibus nõ exponerent ſe martirio quia nõ ſunt certi ſed tantũ pꝛobabiliter oppinãtur ꝙ ad fidẽ pertineant. ¶ Tertia cõcluſio. ſicut ꝓ qualibet veritate catholica poteſt quis ſciens eã eſſe catholicã ſe exponere martirio: ita ꝓ qualibet non catholica poteſt ſciens eam nõ eſſe catholicam ſe exponere martirio. Pꝛobať quia ſicut catholica veritas poteſt negari ab aliquo eſſe catholica ⁊ ꝓponere ſcienti eã catholicam cõditionẽ ꝙ vel neget eam eſſe catholicã vel moꝛtem ſubeat. Ita eam nõ catholica poteſt ab aliquo cõcedi et reputari catholica ⁊ ſcienti eã nõ eſſe catholicã ꝓponere cõditionem ꝙ cõfiteatur eã tanqȝ catholicã aut moꝛtem ſubeat ſed in vtroqȝ caſu vir catholicus nec debƺ eam catholicã negare nec debƺ nõ catholicã tãqȝ catholicam cõfiteri licet poſſit eam cõfiteri tãqȝ veram qꝛ ſicut blaſphemiuƺ eſt detrahere deo qꝺ ſibi cõuenit etiã tribuere quod nõ ſibi cõuenit ita ſacrilegium eſt impiũ ⁊ fidei detrahere quod ſuum eſt et ſibi tribuere quod non ſuum eſt. ¶ Quarta cõcluſio. Non poteſt quis rationabiliter ſe exponere martirio ꝓ veritatibus non catholicis quo earum veritati teſtimoniũ afferat. Pꝛobatur ſoli veritati que ſm pietatẽ eam poſſumus reddere teſtimonium noſtris coꝛpoꝛalibus paſſionibus vſqȝ ad moꝛtẽ: ſed veritates aliarũ ſcientiaꝝ non ſunt ſm pietatem qꝛ omnis veritas que eſt ſm pietatẽ ꝑtinet ad cultum diuinitatis et nobis ꝑ chꝛiſtum innoteſcunt: ergo pꝛo veritatibus non catholicis ſiue aliarum ſcientiarum nõ debet ſe quis exponere martirio. Hanc rationẽ innuit beatus thomas ſecũda ſecũde q̃ſtione de martirio articulo quito in reſpõſione ad ſcꝺm. Ad ſecundũ inquit dicẽdũ ꝙ veritas aliarũ ſcientiarũ nõ ꝑtinet ad cultũ diuinitatis et ideo non dicitur eſſe ſm pietatẽ: vnde nec eius cõfeſſio poteſt eſſe directa cauſa martirij

¶ Quinta concluſio. Non q̃libet veritas ſiue catholica ſiue nõ catholica poteſt ratione mendatij vitandi quod negando eã incurrereť eſſe cã martirij. Pꝛobatur pꝛimo qꝛ vt conſtat ſm oẽs multe ſuut veritates catholice de quibus nõ ſumus ſufficienter certi nec tenemur eſſe ſufficiẽter certi qꝺ ſint catholice/ et ſunt multe alie veritates de q̃b⁹ etiam nõ ſolũ ſufficenter certi ꝙ ſint veritates: ſƺ tantũ iſta cognoſcimur ꝑ quaſdã perſuaſiones et ꝓbabiles rationes que nõ faciunt certititudinem ergo talibus nõ debemus dare teſtimoniũ vſqȝ ad moꝛtem pꝛobať cõſequẽtia. Omnis q̃ ex foꝛma teſtimonij ſui dicit ſe eſſe certũ de eo quod nõ eſt certus et foꝛte ſcit ſe nõ eſſe certum qȝuis magis putet ita eſſe eſt falſus ⁊ mendax ⁊ ꝑtinax ſed reddẽs teſtimoniũ alicui veritati ꝑ paſſiones coꝛpoꝛales vſqȝ ad moꝛtẽ qȝtum eſt foꝛma teſtimonij ſui nõ ſolum dicit ita eſſe ſƺ dicit etiam ⁊ operibus ⁊ paſſionibus ſuis oſtẽdit ſe eſſe certum ⁊ indubium ꝙ ita eſt ergo ſi nõ ſit certus ⁊ indubius ipſe eſt falſus ⁊ mẽdax ꝙ aũt ſit ꝑtinax pꝛobatur quia pertinax nõ ſolum ille eſt q̃ ꝑſiſtit in tenendo quod nõ eſt tenẽdum/ ſƺ etiam qui ꝑſiſtit in tenẽdo aliquid aliter qȝ debeat tenere ſed qui ꝓ veritate pꝛobabili ⁊ dubia patitur vſqȝ ad moꝛtẽ ꝑſiſtit in tenẽdo aliquid aliter qȝ debet tenere qꝛ veritatẽ quã debet tenere tanqȝ pꝛobabilẽ tenet tanqȝ certã ⁊ indubiã et in hoc inter cruciatus duros etiã vſqȝ ad moꝛtẽ ꝑſiſtit ergo talis eſt ꝑtinax ⁊ non martir. De veritate aũt non catholica certa ⁊ indubia pꝛobať eadem cõcluſio/ quia ſi nõ eſt catholica ꝓ nullo tempoꝛe neceſſaria eſt ad ſalutẽ: ſi pꝛo nullo tẽpoꝛe neceſſaria eſt ad ſalutẽ pꝛo quocunqȝ ſiue hmõi veritatis cognitione põt eſſe ſalus/ ergo ꝓ ea aſſerenda vel teſtificanda nõ debet ſe vir doctus exponere martirio: ſed debƺ cũ omni diligentia verbis etiã apertiſſimis exponere etiã rationẽ vel rationes quib⁹ facta eſt ſibi de hmõi veritate certitudo ⁊ dubia ſi que circa eam explanare habeant/ qui ſi cõſenſerint bñ actum eſt. Si eo nõ cõſenſerint potius debƺ eos in erroꝛe eoꝝ relinquere/ ⁊ cedere furoꝛi ac impetui cecoꝝ ⁊ errantiũ qȝ ſe pꝛo tali veritate q̃ nũqȝ ad cultũ diuinitatis ꝓfutura eſt exponere martirio. Ex quibus ſequiť ꝙ nec abiuratio nec cõiuratio facienda eſt in aſſertione pꝛobabiles tantuƺ ſiue catholice ſint ſiue non. Sequitur ſecundo ꝙ nec faciende ſunt in aſſertiones nõ catholicas qꝛ in quancũqȝ aſſertionem licet coniurare vel abiurare ꝓ ea licet pati martiriũ ſed de his diffuſius dicemus cum agemus de iuramento. ¶ Sexta concluſio. Ne abiureť doctrine vniuerſaliter de quarum nullis aut paucis aſſertionibus cõſtat ꝙ ſũt aduerſe catholicis veritatibus. Ne etiã cõiureť in doctrinis de quarũ omnibus aſſertionibus non conſtat eas eſſe catholicas põt quis ſe exponere martirio. Pꝛobať quia taliter abiurare vel cõiurare eſt actus hereticalis ⁊ in auctoꝛibus abiurationis ⁊ cõiurationis hereticali deterioꝛ quia au-

auq ꝓ õ N iba ꝓpõne vel patiẽ du meſt ꝑratirium

Pertinax quis eſt

ctores talium abiurationū ⁊ cōiurationum nō ſo
lum ſunt heretici ſed hereſiarche vt loco ſuo oſtē
demus/ ſed ꝓ vitando actu hereticali poteſt quis
ſe exponere martirio igitur. ¶ Septima cōcluſio
Non ꝓ quolibet virtutis opere pōt vir catholicꝰ
ſe exponere martirio. probatur q̃ꝛ quedā ſunt ope
ra virtutis tā parue neceſſitatis ⁊ vtilitatis ꝙ nō
licet ſm̄ dictamen recte rationis ꝓ eis ſe expone=
re morti/ ſed recta ratio dictat ꝙ cedendū eſt vio
lētie ⁊ impetui/ ⁊ ꝙ talia bona ꝓ tēpore ſunt inter
mittanda hec eſt exp̄ſſa ſentētia Ariſto. in tertio
ethicoꝝ. vbi loquitur de his q̄ ꝓpter violētiā ſunt
faciēda vel omittēda. ⁊ ſentētia textus eſt talisꝙ
in his que perviolentiam agimus aliquando lau=
damur quando aliquid doloroſum ſuſtinemus pro
magnis bonis/ quandoqꝫ aūt vituperamur cū pro
nullo aut modico bono turpiſſima ſufferimꝰ qn̄qꝫ
non laudamur ſed daꝛ venia cū talia agimꝰ ꝓpter
mala et doloroſa q̄ humanā naturam excedunt/ ⁊
que nullus ſuſtineret qn̄qꝫ aūt ad ea q̄ volunt nos
cogi ſunt talia ꝙ magis moriendum eſt duriſſima
patiēdo q̄ꝫ ad talia cogi. Ex quibus verbis appa
ret ꝙ non ꝓ quolibet opere virtutis patiēdum eſt
vſqꝫ ad mortē. Secundo pro operibus eutrapelie
nemo ſapiensſe debet exponi morti nec ꝓ operibꝰ
affabilitatis. Similiter neqꝫ ꝓ paruis operibꝰ mie
et liberalitatis ⁊ maxime cū eis cui volumus da=
re neceſſitatē nō patitur. Tertio q̄ iuſte ⁊ rationa
biliter ꝓhiberi poſſunt a ſuperiori q̃ꝛ nata ſunt eē
cauſa egritudinis in faciente illa ꝓpter timorem
mortis nō ſolum intermitti poſſunt ſed debent/ ſed
aliqua opera virtutis rationabiliter ꝓhiberi pn̄t
alicui ꝑſone q̃ꝛ in eo nata ſunt eſſe vel de facto ſūt
cauſa egritudinis ergo ſi imineret mors nobis fa
cientibus illa tenemur ⁊ debemus intermittere.
Maior videtur certa q̃ꝛ ſi ad fugiēdū minus malū
aliquid poſſit rationabiliter ꝑtermittit ⁊ ꝓhiberi
illud poterit ꝓhiberi ad fugiendū maius Et mior
probatur ꝑ Grego. in regiſtro indictione. iiij. ep̄la
xv. quā ſcribit ad martinū ep̄m rauennevomitum
ſanguinis patientē q̄ icipit. Venīētes quidā rauē
nates hominesgrauiſſimo merore ꝑcuſſerunt qui
fraternitatē tuā retulerunt de ſanguinis vomitu
egrotare. Narrat poſtea quomodo cōſuluit ſtatiꝫ
doctos medicos ⁊ infra. propterea nec hortor nec
admoneo ſed diſtricte p̄cipio / vt ieiunare minime
p̄ſumas/ q̃ꝛ dicunt medici huic moleſtie valde eſſe
cōtrarium/ niſi forte ſi grādis ſolempnitas exigit
qn̄qꝫ in anno vicibus cōcedo. Idem p̄cipit devigi
liis/ de p̄cibus ⁊ expoſitionibus euangelioꝝ q̄ cir=
ca paſchalē ſolēnitatem in rauēnati ciuitate dici
ſolent/ et vult ꝙ ꝑ alium fiat. ¶ Octaua cōcluſio.
non ꝙ quolibet opere magno virtutis tenetur vir
catholicusſemꝑ exponere martirio. Probaꝛ om̄e
opus virtutis quod ꝓvno tēpore factum veriſimi
le eſt vergere in magnū detrimētū xp̄iane religio
nis aut illius rei ꝓpter quod debet fieri rationa=
biliter poteſt intermitti ⁊ in aliud tempus differri
ſed aliquando ꝙ reſiſtere malo totius religionis
xp̄iane quod ſm̄ ſe eſt magnū bonum aliquo certo
tempore nō poteſt fieri niſi cū diſpendio totius re
ligionis xp̄iane ⁊ nō reſiſtendo facilius et melius
ꝓcuratuvtilitas xp̄iane religionis q̄ꝫ reſiſtēdo at
tentis circūſtantiis ꝓ tunc occurrētibus ergo in
tali caſu vir catholicus nō debet ſe exponere mar

Non ſemꝑ ꝓ ope dicē dum marti rium

tirio ꝓ reſiſtendo malo ſed potiusdebet facere ea
ꝑ que ſm̄ iudiciū recte rationis melius ꝓcurabiꝛ
vtilitas xp̄iane religionis. Minor iſtius rationis
ꝓbatur auctoritate Grego. in regiſtro indictione
xi. epiſtola. lxi. quā ſcribit ad mauricium impera=
torē q̄ inter ceteras leges ſuas ſanxierat vt q̇ſq̇s
publicis adminiſtrationibus fuerit implicatus ei
in monaſterio omnino conuerti non liceat vt nulli
etiā qui manu ſignatus eſt in monaſterio conuerti
liceat ⁊ requiſitus eſt ab imꝑatore Grego. vt hāc
legem ꝑ eccleſias ⁊ monaſteria publicaret q̇cum
ſciret eam iniquā ⁊ pernicioſam xp̄iane religioni
non cōtradixit/ nec ſe morti expoſuit ſed publica
ri fecit. Quod ita exp̄ſſit in fine epiſtole. Ego qui
dem inquit iuſſioni ſubiectus eandē legē ꝑ diuer=
ſas terrarū partes tranſmitto ⁊ q̃ꝛ lex ipſa oipo=
tenti deo minime cōcordet ſcio ego per ſuggeſtio=
nis mee paginā ſereniſſimis dn̄is meis nunciam.
Vtrobiqꝫ ergo q̄ debui exſolui q̃ꝛ ⁊ imperatori obe
dientiam p̄bui ⁊ pro deo quod ſenſi minime tacui.
Arbitratus eſt eīn vir ſanctus ⁊ prudēs ſe magis
poſſe flectere animū imperatoris ſibi obediendo ⁊
nichilominus hortando ⁊ ſuadēdo in oppoſitū q̄ꝫ
aperte reſiſtēdo. Sunt eīn multa opera virtutum
que remotis quibuſdā circūſtantiis opera virtu=
tum ſunt. Ipſis aūt poſitis deſinunt eſſe op̄a vir=
tutis: de quibus circūſtantiis reſpectu multorum
operum vna eſt periculū mortis veriſimiliter im=
minens. ¶ Nona cōcluſio. Pro quolibet opevir=
tutis quod nō obſtante circūſtantia periculi mor
tis p̄termiſſum: inimicitiam dei ⁊ eterne dāpnatio
nis periculū inducit debet vir catholicus ſuſcipe
re martiriū. Probatur q̃ꝛ omnia talia ſunt de ge=
nere illoꝝ de quibus dicit Ariſt. in tertio ethicoꝝ
Quedā aūt non eſt cogi: ſed magis moriendū eſt
patientia duriſſima: ꝓpter irriſoria videtur euri=
pedis almeona cogētia matrē occidere Et ſi que
ras q̄ ſunt illa q̄ ſunt talia? Reſpōdeo ſicut reſpō
det ibidem. Ariſto. eſt autē difficile qn̄qꝫ iudicare
quale ꝓ quali eligendū ⁊ qui ꝓ quo ſuſtinendum.
Adhuc difficilius immorari cognitis rationē aſſi
gnat. Etenī in multis eſt que quidē expectanꝛ tri
ſtia que aūt coguntur turpia vbi vult dicere Ari.
ꝙ cum ꝓponitur alicui cōditio vel cōmittendi ali
quod turpe vel patiendi detrimentum bonoꝝ vel
vite quādoqꝫ eſt difficile iudicare quid ꝓ quo eli=
gendum ſit: aut quid ꝓ quo ſuſtinēdum ſit: hoc eſt
quod triſte ꝓ hocvel illo turpi ſit ſuſtinēdum: ⁊ q̃ꝛ
illud quod timemus nos paſſuros ſi non obedimꝰ
cogētibus eſt triſte ⁊ doloroſum id vero ad quod
cogimur eſt turpe ⁊ inhoneſtū/ ideo adhuc eſt diffi
cilius immorari. i. ꝑſiſtere cognitis. i. iudicio ra=
tionis dictantis hoc vel illud eſſe ꝓ illo ſuſtinēdū
vel eligēdum. Dico tamē ꝙ ꝓ nullo triſti nec etiā
pro morte debemus cogi ad oppoſita p̄ceptoꝝ di=
uinoꝝ negatiuoꝝ quia illa obligant ſemꝑ ⁊ pro ſꝑ
De p̄ceptis aūt affirmatiuis dico ꝙ ꝓ tēpore ⁊ lo
co licet: ſed nō ſemꝑ vbi ſcilicꝫ obſeruatio p̄cepti
nō eſſet magne vtilitatis ⁊ tamē nō fieret niſi cum
mortis periculo. Ex q̇bus ſequiꝛ ꝙ cōſeruatio bo
ni publici poteſt eſſe cauſa martirij. Probaꝛ quia
interdum conſeruatio boni publici cadit ſub prece
pto diuino. Tum ſecundo q̃ꝛ interdum ſit cōſerua
tio boni que depēdet ex aliquo quod eſt ex prece=
pto diuino: vt reſiſtendo oppreſſoribus ⁊ oppriīnē

tibus paupes ꝛ iudicis ꝑuertentibus. Si tñ pro-
babile eſſe defenſionē reipublice nec ī toto/ nec in
parte ꝓfuturā poti⁹ imo affuturā ꝛ ꝓbabiliter ſpe
raret ꝙ poſtꝗ foret vtilius eidē intēdere ſapiētis
eſſet diſſimulare ꝛ ſe ad tēpora magis congruētia
reſuare. ¶ Decima concluſio. Pro conſuandis
nonnullis operibus conſilioꝝ pōt ſe quis expone
re martirio: licet ad hoc nō teneat. Probat qꝛ po
teſt aliquis vere apud ſe iudicare ꝙ vita quā ducit
eſt turpis ꝛ inhoneſta ꝛ ꝙ magis vult carere vita
ꝗ in tali conſuetudine turpis vite ꝑſeuerare: ꝛ ꝙ
ex viribus ſuis ꝛ auxiliis diuinis q̄ communiter hꝫ
viuendo ciuiliter vt conſueuit non pōt vitā ſuam
turpē relinquere: ſꝑat tñ ꝛ confidit ꝙ ꝑ ingreſſum
religionis ſe ab hac vite turpitudine faciliter ab-
ſoluet. ergo ſi aliquis ꝓhibere nitat eū ab īgreſſu
religionis ſub pena mortis poterit nō obſtante cir
cunſtantia imminētis mortis ingredi religionem/
ſed ingreſſus religionis eſt opus cōſilij. igit. Se-
cundo ſm Augu. libro contra Fauſtum lꝫ nō ꝑiu-
rare ſit de ꝑcepto non iurare tñ non eſt niſi de con
ſilio/ qꝛ eñ ꝑ conſuetudinē frequēter iurandi verū
faciliter inducimur ad ꝑiurium. Ideo non ſolum
ꝓhibuit xp̄s ꝑiurare ſed etiā ne omnino iuraremꝰ
conſuluit. Tunc volo ꝙ aliquis princeps edictum
faciat in domo ſua ꝙ nullꝰ dicat ſibi verū niſi illō
cum iuramēto affirmet ſub pena mortis/ ꝛ ꝙ ſit ali
quis qui alias ꝑ conſuetudinē verū iurandi indu-
ctus eſt in conſuetudinē ꝑiurandi a qua cum ma-
xima difficultate recipuit ꝛ ꝙ iſti nō liceat familiā
regis egredi ꝛ cum rex frequētem habeat ſermo-
nem tunc videt ꝙ iſte pōt ſe exponere morti ne in-
cidat in periculum ꝑiurij alias volēs ac ſciens ſe
ꝑcipitabit in laqueum peccati mortalis et eterne
dampnationis. Eodēmodo dicēdum de integrita
te ꝛ caſtitate corporis vbi ꝓbabiliter timeretur in
corruptione conſenſus ꝛ in conſenſu peccatū.
Sed in hoc eſt grauis q̄ſtio ſi dato ꝙ ex ipſo ope-
re conſilij nec vtilitas alijs nec ꝑiculum peccati ſi
bi ꝓbabiliter ſecuturum videret: vtrum poſſet q̄s
rationabiliter ſe ꝓ tali oꝑe exponere martirio
Verbi gratia non formidat in corruptione cōſen-
ſum nec peccatum/ iudicat tñ ꝙ ꝑmium quod con
ſecutura eſt ex virginitate conſuata nō obſtante
circūſtantia cōditionis mortis ꝓpoſite ſibi niſi ꝑ-
mitteret ſe corrumpi eſt maius bonū/ ꝛ etiam ipſe
actus virtutis qui ꝑ hanc circunſtātiam ſit heroy
cus ꝛ eleuatus eſt ſupra omnē virginitatē ſm mo
dum loquendi euſtracij eſt maius bonum ꝗ vite ꝑ
paruum tēpus ꝓlongatio ꝛ ita eligēdo ſuare vir
ginitatem nō obſtante tali circūſtantia videt ma
ius bonum minori bono ꝑferre ſed hoc eſt laudabi
le/ igit ſe exponēs martirio pro oꝑe conſilij modo
ſupradicto virtuoſe facit. Iſta ratio eſt multū ap
parens non tñ videt ſufficienter demōſtrare intē-
tum. alias eñ ſequeret ꝙ ꝓ vitando mēdacio ioco
ſo aut officioſo ego poſſem me exponere morti
Similiter ꝓ actu eutrapelie/ ꝑ dicto faceto ꝛ hu-
iuſmodi actibus virtuoſis parue tñ vtilitatis ſe-
cluſo merito ego poſſuꝫ me exponere martirio qd
iudicio meo nullus rationabiliter diceret. Ideo di
co ꝓbabiliter/ ꝙ recte cōſilians quid pro quo pōt
vel debet eligere Debet cōparare primo malū qd
ſibi ꝓponitur ad actū cōmittēdum vel cōmittēdū
de quo deliberat ꝛ vult ꝛ videre ſi ſecluſo merito/

quia adhuc de merito eſt queſtio afferat ꝑ omiſſio
nem vel cōmiſſionē plus vtilitatis vel boni ꝗ ſit
malum quod faciēti vel omittenti ꝓponit. Si ſic
tunc inſiſtēdo actui non obſtāte circūſtantia mor
tis erit laudabile ꝛ meritoriū. ſi nō nec laudabile
erit nec meritorium. Et hic loquor in cōmiſſioni-
bus vel omiſſionibus conſilioꝝ qꝛ forte in ꝑceptio
nibus ꝛ ꝓhibitionibus aliter eſſe dicēdum. Verbi
gratia ꝑ dictum facetum ꝛ iocundum ego delecto
cōuiuētes ꝛ nichilominus cōminat michi q̄s mor-
tem ſi ego in eum vel in alium facete loquar/ con-
ſtat ꝙ cum mors mea ſit multū maius malū ꝗ ſit
bonum oblectatio conuiuentiuꝫ: recta ratio nūꝗ
dictabit ꝙ hm̄oi actui eutrapelie ego poſſim inſi-
ſtere cū circūſtantia mortis propoſite. In hoc vi-
det eſſe fundatum Gregorii dictum qd ſupra retu
limus de ꝓhibitione ieiunij: videbat eñ quod ieiu
nium operabat macerationē quādam corporis q̄
in aliquibus eſt laudabilis: operabat etiā graueꝫ
egritudinē ꝛ periculum vite: qꝛ ergo egritudo ꝛ pe
riculum vite eſt maius malū ꝗ maceratio corpo-
ris eſt bonum. ideo ieiunium fuit ꝓhibēdum ne in
curreret mors/ ita etiā diceret ꝙ ſecluſo conſenſu
et peccato corruptio clauſtroꝝ pudoris nō eſt tā
mala nec integritas corporalis eoꝝ tam bona ꝗ
mala eſt corruptio vite. ꝛ ideo ſecluſa ꝓhibitione
vel ꝑcepto mors non eſſet ꝓ hm̄oi integritate ſub
eunda ꝛ ꝑ conſequens contra rectam rationē eſſꝫ Grego.
ꝙ quis mortē ꝓ integritate corporali ſubiret/ qua
re nec meritorium eſſet ita faciēdum/ immo vitu-
rabile potius eſſe iudicandū. ¶ Contra primā cō
cluſionē arguit primo ꝑ illud Petri. iiij. Nemo ve
ſtrum patiat quaſi homicida aut fur / aut aliquid
hm̄oi. Si aūt vt xp̄ianus non erubeſcat glorificet
aūt deum iuſto nomine: ſed ex hoc dicit aliq̄s xp̄ia Arg. tho.
nus ꝙ tenet fidē xp̄i: ergo ſola fides xp̄i dat patiē 2.2. queſti.
tibus martirij gloriā. ¶ Secundo aliquis dicitur 124. ar. 5.
martir quia teſtimoniū reddit veritati. Aut ergo
reddēdo cuicūꝗ veritati teſtimoniū pōt dici mar
tir: et tunc poſſet quis ſe exponere martirio ꝓ ve-
ritate geometrica vel ꝓ veritatibus aliaꝝ ſciētia
rum ſpeculatiuaꝝ. Aut reddendo teſtimoniū veri
tati diuine tm̄: ergo cū omnis talis ſit veritas fi-
dei ſequit ꝙ ſola fides eſt cā martirij.
¶ Ad primā dico ꝙ beatus petrus in illis verbis
hortat xp̄ianos vt non demereant ſibi penam le-
gis ciuilis infligi ſicut fures ꝛ homicide ſed patiā
tur tanꝗ chriſtiani/ qui pro actibus bonis ꝛ lau-
dabilibus et quos ſecundū legē chriſti faciūt cru
ciātur. Chriſtianus autē aliquis dicit dupliciter.
vno modo ex eo ꝙ eſt de familia chriſti quod fit ꝑ
ſuſceptionē primi ſacramenti ꝛ talis dicitur chri-
ſtianus nō tantū quia fidem ſed quia ſacramentū
primum ꝛ conſequenter fidem et caritatē ꝛ alias
virtutes ſuſcepit. ¶ Secundo modo aliquis dici Xp̄ianꝰ du
tur chriſtianus qꝛ ſpiritu chriſti nō ſolum in actū plr capit.
fidei ſuſcepto ſed etiam ad opera virtuoſa ꝓcedit
ſm illud ad roma. octauo. Si quis ſpiritum chri-
ſti non habet hic non eſt eius / et inuitando chri-
ſtum peccatis moritur ſecundum illud ad gal. v.
Qui chriſti ſunt carnem ſuam crucifixerunt cum
viciis et cōcupiſcentiis ꝛ ideo non ſolum ille qui
patitur pro chriſti cōfeſſione que fit per verba pa
titur vt chriſtianus/ ſed etiam qui patitur ꝓ quo-
cūꝗ bono opere faciendo vel quocunꝗ peccato

vitando propter chriſtum pro quo ſcilicet faciendo vel vitando mors rōnabiliter ſuſcipi poteſt q2 totum ꝑtinet ad fidei proteſtationem. In fide em̄ reperit ipſa credulitas que eſt actus mentalis et reperit fidei ꝓteſtatio que interdum fit ꝑ verba ⁊ tunc dicit fieri confeſſio. Interdum factis ⁊ operibus ſecundū illud Jaco. ſecundo. Ego oſtendā tibi ex operibus fidem meam contra quod de quibuſdam dicit ad titum. i. confitentur ſe noſſe deū factis autem negant. ¶ Ad ſecundam dico dicit martir non preciſe q2 reddit teſtimonium veritati/ ſed quia reddit teſtimoniū veritati diuine. Diuine quidem aut q2 formaliter in diuinis litteris contenta/ aut q2 ex illis conſequentia neceſſaria deducitur aut q2 ex illis formaliter elicita/ cū ſcilicet ſit aliquid qđ faciendū eſt: aut omittit aliqđ quod omittendū eſt ſm̄ diuinas leges. ⁊ cū infert ꝙ ſola fides ⁊ cetera. negat cōſequentia quia huiuſmodi veritas nō eſt diuina nec primo nec ſecūdo modo/ ſed tantū tertio. ¶ Contra tertiam cōcluſionem ⁊ maxime cōtra ſecundā partē arguit ſic. Ueritas que non eſt catholica nullo ꝑdictoꝝ modoꝝ eſt diuina ſ ꝓ ea null9 ſe dꝫ expone martirio. ¶ Secundo q2 qui patit ꝓ tali veritate nec patit ꝓ fide xp̄i nec ꝓ operibus legis xp̄i nec pro redemptione generis humani nec pro chriſto ergo tollerantia ſue paſſionis non eſt martirium.

¶ Ad primam concedo antecedens et nego conſequentiam q2 licet ipſa nō ſit veritas diuina/ eā tm̄ nō eſſe veritatē diuinā ⁊ catholicā eſt veritas diuina ⁊ cū infert ergo pro ea nullus ⁊c. diſtinguo vel ꝙ nullus ſe debet exponere pro ea martirio vt ꝓhibet ⁊ teſtificet eam eſſe veritatē et ſic cōcedo vel vt teſtificet eam nō eſſe veritatē diuinam ⁊ ſic ego nego. ¶ Ad ſecundā dico ꝙ talis patit ⁊ pro fide chriſti ⁊ pro operibus legis. Pro fide quideꝫ chriſti vt in puritate ſua remaneat ⁊ nichil ſibi miſceatur alienū quia vt ſupra dictū eſt ad integritatem fidei pertinet ꝙ nichil detrahat et etiamꝙ nichil addat ⁊ ita ſicut alienū a fide eſt dicere catholicum non eſſe catholicū/ Ita et dicere nō catholicum eſſe catholicum. ¶ Dico etiam talis patitur pro operibus legis/ q2 lex eſt ꝙ qui detraxerit vel diminuerit verbis voluminis hui9 anathema ſit. ¶ Contra quintam concluſionem arguit ſic. Omne mendacium eſt peccatū diuine legi cōtrarium ergo vt videt mendaciū poteſt quis pro cuiuſcūqꝫ veritatis teſtimonio martirium ſubire. ¶ Secundo quia aut pro nullo mendacio vitando licet ſubire martirium. Aut pro quolibet/ aut pro aliquo ſic ⁊ aliquo nō. Si ꝓ quolibet habet intentū. Nec poteſt dici ꝙ ꝓ nullo q2 tunc aliquis licite timore ꝓbabili mortis poſſet dicere falſum teſtimoniū ⁊ deſerere ⁊ fallere. Nec poteſt dici ꝙ ꝓ aliquo ſic et ꝓ aliquo nō/ q2 cū qđlibet ſit deordinatum eſt eadē de quolibet ratio. ¶ Ad primaꝫ reſpondeo dupliciter primo negando antecedens mendacia enim iocoſa et officioſa nō ſunt peccata diuine legi contraria intelligendo ꝑ hoc totuꝫ peccatum mortale: quia adhuc non cōſtat ꝙ peccatum veniale ſit diuine legi cōtrarium. Nec adhuc etiā cōſtat ꝙ omne peccatū eſt peccatū veniale vel mortale. Aliter reſpondeo ꝙ licet omne mendaciū ſecluſa circūſtantia alicuius exceſſiue triſtis ⁊ doloroſi ſit peccatū mortale vel veniale. multa tamen ſunt que nec mortalia ſunt nec venialia poſita circunſtantia alicuius exceſſiue triſtis ⁊ doloroſi ſicut grauiū cruciatuum aut incōmodoꝝ aut mortis. Et ſi dicas oppoſitum aſſertum eſſe ab Euſtracio tertio ethicoꝝ cōmento ſecundo qui poſtqꝫ recitauit opinionē dicentiū mēdacium eſſe turpe/ ſed ſi ꝓ vtilitate fiat nō turpiter fieri/ ⁊ miſceri aliene eſſe turpe. ſed ſi pro tirāni oblatione non turpe ſubiungit. Chriſtiana aūt religio fatet et tenet non eſſe peccandū alicuius incōmodi vitandi gratia. Unde cū mentiri ⁊ aliene vxori miſceri vtrūqꝫ ſit peccare neutrū eſt aliquomodo faciendū. ⁊ ſequit vnde ſuperior doctrina/ non doctrina ſed error eſt. non enim facienda ſunt mala peccati vt eueniant bona ſed mala pene tolleranda ſunt. ¶ Ad hoc reſpōdeo ꝙ doctrina quā reprobat Euſtracius eſt erronea et chriſtiane religioni contraria quia ipſe loquit de mēdacio pernicioſo quod ſemꝑ eſt peccatū nec ꝑ circūſtantiam cōditionis mortis fit vt nō ſit peccatum. ſimiliter etiā de cōmixtione cum aliena que cadit ſub ꝓhibitione diuina/ ſed dico ꝙ nihilominus ſunt aliqua q̄ ſecluſa conditione mortis/ aut alicui9 alterius exceſſiue doloroſi eſſent peccato q̄ nō ſunt peccata hac conditione poſita. Et hoc modo forte diceret de appellatione pauli ad ceſarem paganum in cauſa fidei que fuit licita ꝓpter circunſtantiā periculoꝝ imminentiū que ꝑ hm̄ōi appellationem vitata ſunt et tm̄ ſecluſa huiuſmodi circunſtantia fuiſſet illicita. Idem dicendū eſſe videt de occultatione veritatis in multis caſib9. ¶ Contra ſeptimam concluſionē arguit ratione Thome in omni opere bono qđ fit/ ⁊ in omni opere malo quod vitat ꝓpter chriſtū fit proteſtatio fidei/ ſed ꝓ ꝓteſtatione fidei licꝫ ſe exponere martirio ergo ꝓ quolibet bono opere faciendo ⁊ malo vitando ꝓpter xp̄m licet ſe exponere martirio. Tho. vij. up. artis. ¶ Ad hanc rationem cōcedo antecedens ⁊ nego cōſequentiā q2 eſt aliquod bonū opus ſecluſa circunſtantia mortis quod poſita huiuſmodi circumſtātia deſinit eſſe bonū vt opus eutrapelie ⁊ opus ieiunij/ eſt etiam aliquod malum opus ſecluſa circunſtantia mortis quod eadem poſita non eſt malum opus vt verbū occioſum mendaciū iocoſum occultatio veritatis vt de abrahā qui ſororē vxorem eſſe dixit ⁊ tacuit eam eſſe cōiugem. ¶ Ad rationē ante oppoſitū dico ꝙ ſicut dictum eſt ꝙ aliqua veritas dicitur diuina tripliciter ita ⁊ aliqua veritas nobis innoteſcit per chriſtum tripliciter/ ſed non quelibet que aliquo iſtorum trium modorum innoteſcit per chriſtum eſt veritas fidei.

Querit ſexto Utrū ſācti martires meruerint paſſiones ſuas? Arguit ꝙ ſic ꝑ illud quod habetur in actibus apoſtolorum. Ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu conſilij quoniā digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati: ſed conſtat ꝙ non erant digni niſi ex merito ergo ſancti martires meruerūt paſſiōes ſuas. ¶ In oppoſitum arguit ſanctis martiribus datum eſt non ſolum vt credant in deum ſed etiā vt pro deo patiātur vt vult apoſ. ad phil. ergo ſancti nō meruerūt paſſiones ſuas. Pro dubio eſt aduertendū ꝙ queſtio iſta poteſt intelligi de duplicibus meritis ſciꝫ

…tiſſio.li= …o.3.tra= …tatu.7.c. …ultimo.

de bonis⁊ de malis. ſi de bonis tunc eſt q̃ſtio. vtrũ
ſancti bene operando meruerunt ꝙ ꝓ xp̃o pate=
renť? ſi de malis tunc q̃ſtio eſt. vtrũ ſancti marti=
res per malas operationes ⁊ demerita ſua digni
erant pena illa quam pro xp̃o paſſi ſunt? Quãtũ
ad primũ reſpondet altiſſiodoreñ. ꝙ martires nõ
merentur paſſiones ſuas ſed bene merentur con
ſtantiam fidei ⁊ aliaꝝ virtutum robur ⁊ firmitatẽ
⁊ omnes auctoritates que vidẽtur ſonare ꝙ ſan=
cti meruerunt paſſiones ſuas exponit de cõſtan=
tia⁊ robore in ipſa paſſiõe. Probat altiſſiodoreñ.
quia duplex eſt gratia tm̃ vna eſt prima ſcʒ virtꝰ
que nõ cadit ſub merito. alia eſt gratia ſecunda q̃
cadit ſub merito que ſcilicet eſt virtutis augmen
tatiua. Virtꝰ em̃ eſt nata mereť augeri vt aucta
mereať ⁊ ꝑfici/ Cũ ergo virtus paſſionis ꝑtineat
ad gratiã primã ⁊ ꝯſtãtia ad ſcdam grãm ſequiť
ꝙ paſſio martiꝝ nõ cadit ſub merito ſed eorum in
ipſo paſſione ꝯſtãtia. Iſta opinio nõ mihi videtur
oĩodã veritatẽ ꝯtinere. Ideo ſit prima cõcluſio. — …ra altiſ. — B Diffinitio meriti.
Multi ſancti martires potuerũt ꝑ bonos actus
ſuos mereri vt paterenť ꝓ xp̃o ꝓbatur potuerũt
facere aliquos actus bonos propter quos deus
daret eis pati ꝓ xp̃o ꝗ potuerũt mereri vt pate=
renť ꝓ xp̃o/ ꝯña iſta videť nota ex diffinitione me
riti. Meritũ em̃ eſt bonꝰ actꝰ ꝓpť quẽ dať aliđ/ ⁊
añs videť notũ. ꝓbať tm̃ potuerũt impẽdere ob=
ſequiũ patiẽtibus ꝓ xp̃o ſicut Sebaſtianus q̃ cõ
fortabat ſub aſcõſo clamide martirũ aĩos potue=
runt: hr̃e ardentiſſimũ deſideriũ ⁊ zelũ circa de=
fenſionẽ fidei/ potuerũt intrepide ſegerere rñden
do tirãnis q̃ ſm̃ fidẽ rñdendãda ſunt/ ⁊ ꝓpter iſta
põt eis dare deꝰ vt patianť ꝓ xp̃o igiť. ¶ Scđo
potuerũt ſancti ꝑ actus remiſſos aut alios deme — Regulus.
reri ne paterenť ꝓ xp̃o ergo potuerũt etiã ꝑ bo=
nos actus⁊ feruentes mereri vt paterenť ꝓ xp̃o.
Antecedens ꝓbatur de beato regulo ſiluanecien
ſium epiſcopo qui vt habeť in legẽda ſua ideo nõ
eſt datu ezi pati ꝓ Chriſto q2 timuit inter minas
perſequentiũ fidem ⁊ fugit ergo ex cõtrario actu
poteſt quis mereri vt patiatur ꝓ Chriſto. ¶ Ter
tio poteſt quis mereri continentiã ⁊ caſtitatẽ er=
go etiã poteſt quis mereri ꝓ Chriſto/ cõſequen=
tia iſta videtur nota. Et antecedẽs ꝓbatur quia
poteſt quis orare deum vt det ſibi caſtitatẽ et ad
preces ⁊ ad orationes ſuas põt ⁊ deus eam dare/
aut viriliter etiã certando cõtra tẽptationes incõ
tinentie que omnia legiť feciſſe beatus Thomas
de aquino ⁊ multi alij ſancti. ¶ Quarto Paulus
orauit pie ⁊ ꝑſeueranter vt patereť ꝓ xp̃o ⁊ ora=
tio ſua audita eſt a dño ergo paulus meruit vt me
retur pro xp̃o. ¶ Ad hanc rationem reſpondet
Altiſſiodorenſis ꝙ ſi Paulꝰ oraret dñm vt daret
ei pro Chriſto/ aut nõ oraret competẽter. aut de
conſtantia habenda in martirio intelligeret ⁊ nõ
de ipſa paſſione. ¶ Iſta reſponſio ſatis mihi vide
tur extranea⁊ ⁊ maxime propter fundamentum in
quo videtur eam fundare quia ſcʒ paſſio ſiue mar
tirium eſt prima virtus ⁊ conſtantia non videtur
niſi quoddam augmentũ. Et ideo martirium nõ
cadit ſub merito ſed bene conſtantia in martirio.
Ideo Arguitur ſic. Pro illo poſſumus preces
rationabiliter fundere quod nobis orantibus po
teſt deus dare ⁊ concedere: Sed pati pro nomine
Chriſti ⁊ primas gratias et primas virtutes po=
teſt deus nobis orantibus cõcedere ⁊ dare ergo ꝓ
his rationabiliter poſſumus preces fundere. Mi
nor probatur. Nam in oratione dominica oramus
vt faciamus volũtatem dei quod eſt primũ in om
ni virtute. Dicimus em̃ Fiat voluntas tua ſicut
in celo ⁊ in terra. Confirmať q2 eccleſia orat
vt det nobis ſpẽ fidem ⁊ charitatem que ſunt ꝑme
virtutes ⁊ non ſolum vt det nobis perſeuerantiã.
Confirmať ſecundo quia orare poſſumus deũ
vt det nobis caſtitatem ⁊ pro ea conſequentia de
bemus ieiunijs vigilijs operi ⁊ lectioni iugiter in
tendere nõ ꝙ ſperemus nos eam poſſe cõſequi ex
ercitio huiuſmodi rerũ ſed q2 hoꝝ cõtemplatione
⁊ intuitu ſperamus ꝙ diuina largitas nobis eam — Caſſianus
ꝯcedet vt vult Caſſianus collatione duodecima.
Ex quibus cõcludit ꝙ pro ꝑpetuitate eius inde=
feſſis orationibus inſtare debemus. Tertio ibi
dem Caſſianus aperit modũ ꝑueniendi ad perfe=
ctam puritatẽ caſtitatis ſcilʒ inflammari deſide=
rio caſtitatis totã puritatẽ ſuam diuine largitati
tribuere/ ieiunijs/ vigilijs/ operi/ lectioni/ ac orõ=
nibus iugiter intẽdere/ Sed cõſtat ꝙ iſte nomen
modus ꝑueniẽdi effectiue ⁊ cauſaliter ergo ẽ mo
dus ꝑueniendi tm̃ meritorie. Quinto ad prin
cipale bonũ omne quod poteſt a deo mere libera
liter dari nobis/ poteſt a deo nobis dari tanꝗ̃ mer
ces et premiũ actuũ noſtroꝝ bonoꝝ/ ſed pati pro
Chriſto ⁊ quelibet virtꝰ põt nobis dari a deo me=
re liberaliter ergo etiã põt nobis a deo dari ꝓ no
ſtris bonis actibus ⁊ per cõſequens poſſumus ta
lia mereri. Maior ꝓbatur q2 deus eſt mere liber
non ſolum in dando bona ſua: ſed ⁊ etiaʒ in modo
dandi ⁊ maxime ſi ille modus non ſibi repugnãs:
ſicut dare neceſſario aut dare dependẽter ergo in
mera libertate ſua dare ea vel mere liberaliter vť
ꝓ bonis actibus noſtris. Et ſi arguas ꝯtra iſtam
rõnem retẽta eadẽ maiore ſic ſubſumẽdo: ſed pri=
mam gratiã deus põt mere liberaliter dare ergo
primam gratiam poteſt deus nobis dare pro me=
ritis noſtris. Ad hoc reſpondeť quicqđ ſit de
cõcluſione illata q2 de ea videbiť ſoluendo argu
menta cõtra cõcluſionem. Dico tamen ꝙ con=
ſequentia nõ valet ⁊ ꝙ dialeticus diceret ꝙ in ar=
gumẽto eſt manifeſte fallacia figure dictionis q2
mutatur quid in quale eo ꝙ ly prima gratia non
tantum ſignificat gratiam. Sed ſignificat gratiã
aliqualiter ſe habentem ſcilicet ante quam nulla
licet ergo illam gratiam poſſit deus dare nobis ꝓ
bonis actibus noſtris/ non tamen quando eſt pri=
ma quia ſi datur pro bonis actibus noſtris eam
preceſſerunt boni actus noſtri. Sed actus noſtri
non fuerunt boni niſi deus nobis aliquis gratui=
tum cõtulerit. ergo eam p̃ceſſit aliqua gratia er=
go nulla gratia que datur nobis a deo pro bonis
actibus noſtris eſt prima gratia. Secunda cõ — C
cluſio. Multi ſcti martires meruerũt paſſiões ſu
as. Probať q2 multi ſancti martires habuerunt
feruẽtiſſimũ zelum fidei/ ⁊ ſolaciũ p̃ſtiterũt patiẽ
tibus pro chriſto ⁊ frequenter deprecati ſunt deũ
vt daret eis pati pro xp̃o. Et propter hec omnia
aut aliqua coꝝ. deus dedit eis pati pro chriſto igi
tur multi meruerunt paſſiones ſuas. Scđo argui
tur auctoritate inducta ante oppoſitũ. Ad idem

poteſt applicari auctoritas poſt oppoſitum indu
cta qꝛ datum eſt ſanctis pati pro chriſto vt vult
Apoſtolus ad Phili. et hoc non eſt prima gratia
ergo datū eſt eis pro meritis ſuis. ¶ Ad hec oīa
reſpondet. Altiſſiodoreñ. ꝙ iſte auctoritates nō
ꝯcludūt niſi ꝙ apoſto. digni fuerunt dignitate me
riti nō quidē pati ſed habere ī paſſione cōſtātiā.
Et ſimiliter alia auctoritas vt dicit intelligēdo
Altiſſiodorenſis vbi ſupra. eſt de conſtantia habita in paſſione. ¶ Contra
hanc ſolutionem poſſunt fieri replice que poſite
ſunt in p̄cedenti concluſione Specialiter tamen
ſic arguit̄ aut apoſtolus Petrus ⁊ nero ex equo
ſe habuerunt quantū ad dignitatē et indignitatē
pati contumeliam ꝓ xp̄o aut nō. nō eſt dicendum
ꝙ ſic qꝛ nimis durum videret̄ ꝙ aliquis qui tot ſu
dores ⁊ labores ⁊ tam feruētam zelum habuerit
pro defenſiōe legis xp̄i nec dignior nec minus in
dignus eſſet pati pro chriſto q̄ȝ ille qui ſemꝑ xp̄m
⁊ legem eius perſecutus eſt. Si non aut ergo pe-
trus eſt dignus ⁊ nero indignus ⁊ tunc habet̄ in-
tentum. aut petrus ⁊ nero indigni: ſed petrus mi-
nus indignus q̄ȝ nero. Et tunc arguit̄ ſic ꝙ Pe-
trus ſit minus indign⁹ q̄ȝ nero nō eſt hoc niſi aut
ex bonis actibus Petri aut ex actibus malis ne
ronis. Si ex malis actibus neronis/ ergo Patr⁹
ex bonis actibus ſuis reddet̄ dignus. ꝙ ſi nō opȝ
dicere ꝙ Petrus habuit malos actus. ſed qꝛ non
fuerunt tam mali q̄ȝ mali fuerunt actus neronis:
ideo petrus non eſt tam indignus q̄ȝ nero. Si di-
catur ꝙ ex bonis actib⁹ petri. Tu⁹ ſic Per quoſ-
cunqȝ actus tollitur paulatim indignitas ad ali-
quid per eoſdem frequenter repetitos ponit̄ di-
gnitas ad illud ſed per bonos actus Petri tolli
tur indignitas reſpecta huius quod eſt pati pro
xp̄o ergo ꝑ bonos actus frequenter repetitos po
nitur dignitas reſpectu eiuſdē. Quod ſi dicatur
ꝙ Petrus ⁊ nero nec digni ſunt pati ꝓ xp̄o nec in
digni ſunt contrarie licet indigni ſint negatiue:
ergo Petrus ⁊ Nero ex equo ſe habent ad digni
tatem ⁊ indignitatē reſpectu huius quod eſt pati
pro xp̄o/ quia nullus eſt dignus nullus etiā eſt indi
gnus capiendo indignum cōtrarie ſed ſunt eque
indigni capiendo indignum negatiue/ ⁊ ita ꝑ ma
los nullus indiſponit ſe ad hoc ꝙ patiat̄ pro chri
ſto/ ⁊ ꝑ bonos actus nullus ſe die ponit ad hoc ꝙ
pro xp̄o patiat̄. ¶ Secundo argumentū fundatū
in ſecūda auctoritate ſcilicet in auctoritate Apo
ſtoli ad Phili. equaliter concludit de voluntate
patiendi ſicut de conſtantia in paſſione. Patet
ſic voluntas patiendi pro chriſto eſt data a deo ⁊
non tanquam prima gracia cum huiuſmodi volū
tatis ſequatur graciam aliam datam a deo q̄ par
tialiter ei ſpeciali quodam mō huiuſmodi volūta
tem effecit ergo huiuſmodi volūtas data eſt a deo
pro meritis equaliter enim concludit de ipſa paſ-
D ſione ſicut de conſtancia in paſſione ergo vel non
concludit de conſtancia vel concludit de ipſa paſ
ſione ¶ Tertia concluſio. Multi ſancti martires
non meruerunt paſſiones ſuas. Probatur qꝛ mul
ti ſancti martires paſſi ſunt antequam haberent
vſum rationis ergo tales nō meruerūt paſſiones
ſuas. Antecedens cum conſequentia nota ſunt.
¶ Secunda deus eſt liberaliſſimus dator q̄ in dā
do a nullis cauſis dependet ergo ſicut ꝓ actibus
bonis poteſt dare alicui ꝙ patiat̄ pro Chriſto ita
et poteſt dare et de facto dat ⁊ dedit illud multis
ſanctis martiribus mere liberaliter ⁊ ſine quibuſ
cunqȝ bonis actibus. Ex his patet quid ſit dicen
dum de queſtione in primo ſenſu. Pro ſecunda au
tem ſit. ¶ Quarta concluſio. Paſſio martirū nō
eſt debita peccato originali. Probatur quicquid Hāc ꝯclu[…] onē tra[…] ſiodoreñ vbi ſupra.
eſt debitum peccato originali illud eſt commune
omnibus qui naſcendo peccatum originale con-
traxerunt/ ſed paſſiones martirum non ſunt com
munes omnibus qui peccatum originale contra-
xerunt ergo paſſiones martirum non ſunt debite
peccato originali. ¶ Quinta concluſio ⁊ ſi mors
martirum non ſit debita peccato originali ſecun-
dum ꝙ per tales paſſiones ⁊ a cauſa extrinſeca il
lata/ eſt tamen debita peccato originali ſecūdum
ꝙ eſt anime a corpore diſſolutio. Primum proba
tur quia ſi ſic ſequeretur ꝙ omnes per cōſimiles
paſſiones ex vi peccati originalis deberēt et obli
gati eſſent mori/ ſed conſequens eſt falſum cū nō
omnes ſic moriantur. Secundum patet quia ex
peccato originali omnes ſubditi ſunt legi mortis
et neceſſitati moriendi ergo mors martirum ſecū
dum ꝙ eſt anime a corpore diſſolutio eſt peccato
originali debita Secundo nullum malum impuni
tum eſt pena legis diuine: ſed ſecundum legem di-
uinam mors eſt pena peccati originalis ergo pec
catum originale eſt punitum in beato Laurentio
morte/ ſed conſtat ꝙ non niſi morte accelerata et
per grauiſſimas paſſiones illa quia nullam aliam
mortem paſſus eſt ergo tali morte peccatum ori-
ginali in beato Laurentio punitum eſt/ ſed cōſtat
ꝙ nō eſt punitum ea ſecundum ꝙ per tales paſſio
nes illata ergo punitum eſt ea ſecundum ꝙ eſt diſ E
ſolutio anime a corpore. ¶ Sexta cōcluſio. Mul
ti martires de meritis actualibus paſſiones ſuas
demeruerunt. probatur multi martires fuerunt q̄
fecerunt malos actus pro q̄bus deus voluit ꝙ eis
multi cruciatus infligerent̄ vt liberius ⁊ celerius
martirij palma potirētur ergo multi martires de
meritis actualibus paſſiones ſuas demeruerunt.
¶ Septima cōcluſio. Multi martires demeritis
actualibus paſſiones ſuas non demeruerūt. Pro-
batur primo de illis qui nondum vſu rationis ſu-
ſcepto martirium ſuſceperunt. Secundo proba-
tur de illis qui ante martiriū ſanctiſſime vixerūt
et adhuc in hac ſanctitate vite ſe ieiunijs/ labori-
bus/ vigilijs orationibus/ continuis afflixerunt/
talibus enim nō fuerunt paſſiones propter deme-
rita illate. ¶ Octaua concluſio. Paſſiones marti
rib⁹ quadruplici de cauſa illate ſunt ſcilicet/ aut F
probationis/ aut emendationis/ aut glorie dei ma
nifeſtāde gratia. Probatur ex tot cauſis poſſunt
inferri paſſiones martiribus ex quot tribulatio-
nes hominibus augēdo gloriā patiētis/ ſed ex hu
iuſmodi cauſis cōmuniter inferunt̄ tribulationes
hoīs igitur. Minor patet de prima de Abraham
Iob ⁊ multis ſanctis qui vt ꝓbarent̄ multas ⁊ va
rias tribulatiōes paſſi ſunt Patȝ etiā ꝑ illud q͛
in Deuteronimio legitur. Et recordaberis cuncti
itineris illius per quod adduxit te dn̄s deus tu⁹
quadraginta annis pe deſertū vt affligeret te et
temptaret vt arta fierent que in tuo animo verſa
bantur. Vtrum cuſtodires illius mandata an nō.

¶ Tertio ꝑ illud Pſal. Pꝛobaui te ad aquas cō=tradictionis. ¶ Quarto ꝑ illud dñi ad Job. An putas me tibi aliter locutū quā vt apparēs iuſtꝰ Pꝛo ſcđa parte pꝛobaꝛ pꝛimo ꝑ illud Multe tri=bulationes iuſtoꝝ interdū eīn vt inquit Caſſianꝰ Juſtos ꝓ paruis ⁊ leuibus delictis humilians va=riis tēptationibus tradit vt eos humiliet.

¶ Secundo ꝑ illud. Fili noli negligere diſciplinā dei neq; fatigeris cū ab eo increparis/ quē eīn dili=git dñs coꝛripit/ flagellat eīn omnem filiū quē re=cipit. Tertio ꝑ illud apocaꝛ. Ego quos amo ar=guo et caſtigo. Quarto ꝑ illud yſaie. coꝛripe nos deus verūtamē in iudicio ⁊ nō in furoꝛe tuo. Pꝛo tertia parte pꝛobatur ꝑ illud euangelii. Neq; hic peccat neq; parentes eius. ſed vt manifeſtentur opera dei in illo. Scđo ꝑ illud Infirmitas hec nō eſt ad moꝛtem: ſed ꝓ gloꝛia dei q2 ſm quantitateʒ paſſionū augetur gloꝛia ⁊ merces patientiū ⁊ in=de eſt ꝙ qui maioꝛa ⁊ grauioꝛa paſſi ſunt. Illi ta=men glorioſioꝛes ab eccleſia veneranꝛ. Ad glīaʒ aūt dei eſt cū hee paſſiones immittūtur ad multi=plicandam fidem ⁊ augendā xp̄ianā religionem.

Ex hiis ptʒ reſpōſio ad q̄ſtionē. ¶ Cōtra pꝛimam conclusionem. Arguitur ſic. Nulla virtus cadit ſub merito: ſed paſſio martirū eſt virtus ergo nō cadit ſub merito. Maioꝛ pꝛobatur. Nulla pꝛima gracia cadit ſub merito: ſed tm̄ augmētū gratie ſed oīs virtus eſt pꝛima gratia: ergo nulla virtus cadit ſub merito. ſed tm̄ augmentū virtutis. Se=cundo nullū malū eſt pꝛemiū bonoꝝ operū q2 pꝛe=mium bonoꝝ operū debet eſſe bonū/ ſʒ paſſio mar=tirum ⁊ moꝛs eoꝝ eſt acerbiſſimū malū: ergo non cadit ſub merito. ¶ Tertio nichil quod eſt ſuppli=cium demeriti eſt p̄miū bonoꝝ operū / ſed in oībꝰ martiribus moꝛs eſt ſuppliciū ⁊ pena peccati oꝛi=ginalis ⁊ ī multis cruciatus ⁊ toꝛmēta ſunt pene peccati actualis: ergo ī nullis ſunt pꝛemia bonoꝝ operū. Ad pꝛimā negaꝛ maioꝛ. Ad ꝓbationeʒ dico ꝙ grā accipiꝛ dupliciter. Uno modo ꝓ quo=libʒ dono gratis dato. Alio modo ꝓ dono gratuʒ faciente. Si accipiꝛ grā ſcđo modo ſic ego nego ꝙ p̄ma grā non cadat ſub merito. Nā ⁊ Coꝛneliꝰ et Auguſtinus p̄cibus ⁊ oꝛonibus pꝛimā gratiam meruerunt. Coꝛnelio eīn dictum eſt. Coꝛneli ex=audita eſt oꝛo tua. Et de Auguſtino ptʒ ex legen=da ſua et multi etiā meruerunt pꝛimā gratiā ī pa=rentibus et cognatis vt Martinꝰ in matre ⁊ btā Agatha in marito ⁊ fratre. Similiter lapſus in peccatū moꝛtale ꝑ attritionē mereꝛ ſibi gratiam reſtitui. Si aūt accipiatur gratia pꝛio modo tūc cōcedo añs q2 nullum opus humanum eſt bonum niſi ad ipſum cōcurrat aliqua ſpecialis motio dei que motio dei eſt donum gratis datū. Et ideo pꝛi=ma motio vel pꝛimū donū gratuitū non cadit ſub merito q2 nō eſt meritum niſi aliquod donum tale p̄ceſſerit. Ad ſecundā concedo maioꝛē de ma=lo quod non eſt bonū Et ad minoꝛē dico ꝙ paſſio illa cum ſit pꝛo Chꝛiſto eſt malū pene ſed eſt excel=lens bonum virtutis habet eīn huiuſmodi paſſio duo/ vnum quod ſit afflitiua/ aliud ꝙ pꝛo Chꝛiſto tolleretur. Ex meritis ergo bonis interdum ꝯtin=git quod hoc afflictiuū ꝓ xp̄o tolleretur.

Ad tertiam nego maioꝛem ⁊ dico ꝙ huiuſmo=di paſſio ⁊ moꝛs martirum habet duo ſcʒ quod ſit afflictiua et quod ſit pꝛo chꝛiſto tollerata. Et ideo ſm quod afflictiua poteſt eſſe ſuppliciuʒ demeriti: et ſecundum quod pꝛo Chꝛiſto tollerata poteſt eſſe meritoꝝ merces ⁊ pꝛemium. Cōtra quintam concluſionē Arguitur ſic. Omnis moꝛs hominum qui peccato oꝛiginali fuerunt interfecti eſt pena peccati oꝛiginalis/ ſed moꝛs martirū ta=libus paſſionibus et a cauſa extrinſeca illata eſt huiuſmodi moꝛs/ ergo moꝛs martirū talibus paſ=ſionibꝰ inflicta eſt pena peccati oꝛiginalis. Scđo beatus Laurentius aliquā moꝛtē ex peccato oꝛi=ginali debitā ſoluit/ ſed non ſoluit niſi moꝛteʒ tam grauibus paſſionibꝰ inflictam. igitur. Tertio iſta cōſequentia nō valet. Peccatum oꝛiginale puni=tū eſt in beato Laurentio moꝛte accelerata ⁊ acer=ba: ergo moꝛs accelerata ⁊ acerba debebatur pec=cato oꝛiginali. Antecedens ꝓbatur a ſimili. Non ſequitur peccatum moꝛtale punitur pena contri=tionis/ ergo pena contritionis debita eſt ꝓ pecca=to moꝛtali: q2 peccato moꝛtali debetur pena eter=na nō tēpoꝛalis tñ dñs cōmutat penā eternā ī tem=poꝛalem ne peccatum remaneat impunitum.

Ad iſtas rationes. Ad duas pꝛimas concedo concluſiones illatas quia ſunt mere cathegoꝛice et non ſpecificatiue quia non contradicunt cōclu=ſioni que ſpecificatiua eſt ⁊ non mere reduplicati=ua. Nam iſte multū differunt Johannes baptiſa=tus dampnatur: ⁊ Johannes ſm ꝙ baptiſatꝰ dāp=natur. Ad tertiaʒ opinio Altiſſiodoꝛeñ. eſt qđ moꝛs martirum que ſcʒ eſt cū vehementibꝰ paſſio=nibus non debetur peccato oꝛiginali/ quia pecca=to oꝛiginali tantum debetur moꝛs que ꝓuenit ex neceſſitate moꝛiendi Martirum aūt moꝛs nō pꝛo=uenit ex neceſſitate moꝛiendi ſed eſt cauſa extrin=ſeca illata. Iſta opinio michi videtur difficilis ad intelligendum. Neq; poſſum benevidere quod peccatū actuale vel oꝛiginale puniatur aliqua pe=na q̄ nec in ſe nec in equiualenti ſit ei debita/ quē=admodū pena minoꝛ eſt debita peccato in equiua=lenti cū eidē peccato eſt debita pena maioꝛ. Ideo reſpōdeo ad rationē negando antecedens ſcilʒ ꝙ illa cōſequentia nō valeat accipiendo cōſequens mere in ſenſu cathegoꝛico. Ad ꝓbationē nego aſſumptum. Et reſpondeo dupliciter. Pꝛimo qđ pena contritionis debetur peccato moꝛtali actua=li vel in ſe vel in equiualenti quia in pena eterna que equiualet omnibus peccatis tempoꝛalibus.

Secūdo reſpōdeo ꝙ peccato moꝛtali viatoꝛis debeꝛ diſiunctiue pena duplex ſcʒ eterna ⁊ cōtri=tionis et quā diu eſt viatoꝛ ſufficit ſoluere vnam Si aūt nō ſoluat penam cōtritionis quam diu eſt viatoꝛ tunc quia iam impoſſibile eſt eam ſolue=re: ido teneꝛ ſimpliciter ſm legem ad penā eter=nam. Et ſi dicas ꝙ ſecundum hoc iſta non eſſet ſimpliciter concedenda peccatoꝛ eſt dignus pena eterna quia peccatoꝛ dignus duabus penis diſiun=ctim eſt obligatus ad nullam earum ſimpliciter.

Reſpondeo quod ad quamlibet earum eſt in ſolidum obligatus / ſed ſoluta vna abſoluitur ab altera. Soluta eīn pena contritionis ſecundū le=gem miſericoꝛdie dei abſoluiꝛ a pena eterna ⁊ pꝛe=ter hoc adhuc quādiu non conteritur in via ſim=pliciter cōcedendum eſſe videtur quod eſt obliga=tus ad penā eternam quia quā diu eſt in via ⁊ non conteritur cū poſſit conteri cenſetur nolle cōteri et per conſequens cenſetur teneri ⁊ obligari ad pe

p. ii.

[Left margin notes: "...altiſſio ...r vt ſu." ; "...pp̄m hu ...optime ...t maio ...4. ſen= ...ꝑ ti= ...ctio.3." — Right margin note: "Argu. al= tiſſi. vbi ſu."]

nam eternã. ¶ Aut tertio. Reſpondeo ꝛ meli⁹ cre do quod pena eterna eſt debita peccato mortali/ eſt tamen in poteſtate eius qui peccauit vt faciat eam non eſſe debitã. ſed ꝑ ea faciat penã tempora lem in ſe debitã peccato mortali/ cũ ſcꝫ voluntate efficaci vult cõteri de peccato ſuo/ et ita nunꝙ pu nitur peccator pena q̃ non ſit peccato ſuo debita. ¶ Contra ſextã cõcluſionem arguit̃ ſic Job non eſt demeritus meritis actualib⁹ paſſiões ſuas er go nec martirem. antecedens probatur Job non demeruit tantã penã quã paſſus eſt. igitur. Ante cedens ptꝫ ꝑ illud eiuſdẽ. Non eque iudicia agis mecum. ¶ Secundo ꝑ illud eiuſdem. Utinã pec cata mea appenderent̃ in ſtatera. ꝛc. vbi expreſſe vult Job ꝙ pena ſua eſt maior quã demeritũ ſuũ ¶ Ad hanc rationẽ poteſt reſpõderi primo negã do conſequenti ã quia multi martires multo plus peccauerunt quã Job. Jdeo multis martirib⁹ po tuit infligi pena grauis in ſupplicium demeritorũ que Job: ideo fuit inflicta niſi probationis vel glo rie ſue augẽda cauſa. Et ad ꝓbationem ꝙ vult Altiſſiodoreñ. dicunt aliqui ꝙ Job in illis verbis peccauit: ſed poſtea penituit ſed hoc eſt falſuꝫ: qꝛ circa principium dicit̃ Jn omnibus his non pecca uit Job labijs ſuis. Et ideo reſpõdet aliter quod cũ Job dicit non equo iudicio contendis mecum ipſe intelligit non equo iudicio quantũ ad merita mea ſꝫ equo q̃tũ ad dei iudiciũ. Quod ſi altiſſio doreñ. intelligat quod iudiciũ dei in penis infligẽ dis eſt duplex. Unũ eſt punitiuũ aut caſtigatiuũ et tale ſumitur ꝑ cõparationem ad demerita. Aliud eſt ꝙ non eſt punitiuũ: ſed fit aut ꝓbatiõis aut glorie augende: aut glorie dei manifeſtande: aut exempli cauſa: et tale eſt equũ iudicium et tñ non eſt ꝑ cõparationem ad demerita ſumptũ. Si inꝙ hoc modo intelligat placet opinio eius. Et ad confirmationem huius cõſequenter addit: vti nam appenderentur peccata mea in ſtatera. ꝛc. ¶ Contra quartam concluſionem arguitur ſic. Nulla pena temporalis eſt grauior morte: ſed mortis penã deus infligit ꝑ peccato originali: er go et quãlibꝫ aliam penã etiã martiribus infligit pro peccato originali/ ꝛ ꝑ conſequens paſſio mar tirium eſt peccato originali debita ¶ Ad hanc ra tionem reſpondet Altiſſiodoreñ. quod taxata eſt pena: dominus infligere põt ꝑ peccato originali de iuſticia. Unde non poſſet infligere quantã licꝫ penã pro originali/ quantam tñ poſſet ipſe nouit. Credimus tñ quod non poſſet tantã quantã Job ſuſtinuit. ¶ Aliter tñ dico quod licꝫ mors ſit inter oẽs penas temporales cuius ipſa nõ eſt pars ma ior pena. Tñ aggregatuꝫ ex morte ꝛ grauiſſimis cruciatib⁹ eſt maior pena quã mors/ ꝛ qꝛ mors ſꝑ ſoluit̃ ꝑ pctõ originali/ ideo ꝑ eo alie pene nõ ſol uuntur. Nec etiã pro eo infliguntur.

Ueritur · Utrũ paſſiões ſanctoꝝ ſint vite eterne meritorie? Arguitur quod non: qꝛ paſſiones ſunt eiuſdem rationis in rationabilibus ꝛ irrationabilibus. Sed in irrationabilib⁹ nõ ſunt meritorie vite eterne. ergo nec in rationabilibus. Jn oppoſitũ arguitur ſm Pſalmiſtã Mors ſan ctoꝝ preciosa in conſpectu domini/ ſed hoc nõ eſt ꝑpter temporale preciũ ergo hoc eſt ꝑpter p̃ciũ vite eterne. ¶ Circa hanc queſtionẽ. Opinio al tiſſiodoreñ. eſt quod paſſiones ſanctoꝝ non ſunt meritorie vite eterne nec faciunt dignũ vita eter na. Quia q̃uis ſubiaceant quodã modo libero ar bitrio quia ſi vellent negare xp̃m non paterentur tamen non ſunt ex libero arbitrio tanꝙ opus ei⁹ immo a cauſa extrinſeca ꝛ corruptione corporis ꝓcedunt. Jſta opinio non videtur michi vniuerſa liter vera ideo dico ꝙ duplices ſunt paſſiones: q̃dã ſunt volite a nobis: alie ſunt q̃ nõ ſunt volite a no bis. Exemplũ primi vt cũ quis deſiderat pati/ vt per huiuſmodi paſſiones puniantur delicta ſua. Et per hoc liberetur a penis future vite. Exem plum ſecundi vt cum quis vult confiteri fidem nõ obſtante circunſtantia grauiſſimoꝝ cruciatuũ et mortis. Exemplum aliud: vt ſi beata Lucia fuiſſet corrupta paſſio illa corruptionis nõ fuiſſet ab ea volita. Circa primas paſſiones habꝫ vir bo nus triplicem volitionem vnam circa id quod eſt finis harum paſſionum. Uult enim liberationem a futuro ſupplicio. Aliud eſt circa ipſam paſſionẽ vult enim ipſam paſſionem volitione propter hoc vt Ariſtotelis terminis vtar non volitione ſimpli citer. Habet tertio volitionem circa equanimita tem in tollerando quia vult non deici a vera digni tate hoĩs propter tollerãtiã huiuſmodi paſſionũ Jn alijs autem paſſionibus non ſunt niſi duo voli ta. Habetur enim volitio actus cui non obſtãte preſentia paſſionum volus incumbere. habetur ſe cundo volitio equanimitatis in tollerando huiuſ modi paſſiones ſed non habetur volitio huiuſmo di paſſionis: ſicut volunt ꝑpoſitiuus ꝛ Altiſſiodo renſis. Tunc ſit prima concluſio. Omnes p̃dicte volitiones nate ſunt eſſe eterne vite meritorie/ pro batur quia omnis actus intrinſece bonus ſecũdũ ſe vel ſecundũ ſimilem in ſpecie natus eſt eſſe eter ne vite meritorius/ quia omnis talis natus eſt eli ci a caritate/ ſed omnes huiuſmodi volitiões ſũt bone: ergo nate ſunt eſſe eterne vite meritorie ¶ Secunda concluſio paſſiones martirum ꝑ xp̃o caritatem habentium que ſunt ab eis volite non ſunt intrinſece eterne vite meritorie/ probatur qꝛ vt nunc ſupponitur actus exterior non eſt intrin ſece bon⁹/ ſed tantũ extrinſece ſcilicet a bonitate actus interioris ſed huiuſmodi paſſiões ſunt act⁹ exteriores. igit̃. Tertia cõcluſio/ paſſiones hmõi ſunt extrinſece meritorie vite eterne. probatur. Omnis actio vel paſſio volita recte rationi ꝯfor mis quã eliciendo vel ſuſtinendo intendimus nos cõformare recte rationi ꝛ vitã eternam mereri eſt meritoria vite eterne ſi fiat vel ſuſtineat̃ ab habẽ te caritatem ſine qua non eſt meritum vite eterne ſed hmõi paſſiones ſunt volite conformiter ad re ctam rationem/ ꝛ eas ſuſtinendo intendimus nos recte rationi conformari et vitam eternam mere ri. igitur. ¶ Dicitur aũt in maiore volita propter paſſiones non volitas/ dicitur quã eliciendo / vel ſuſtinendo quia actus interior bonus nõ denomi nat quẽlibet actum exteriorem ſibi conformẽ bo num moraliter qꝛ non denominat actũ creature irrationalis lꝫ (etiã ſit ſibi conformis) bonum/ pu ta recta ratio dictat ꝙ bonũ eſt aſinũ facere fedi tatẽ ſuã extra eccleſiã ꝛ percutiat ita iudicãs aſi num vt egrediat̃ eccleſiã/ ille egreſſus aſini et iter coratiõ extra eccleſiã eſt cõformis recte rõni/ qꝛ

tamen aſinus ita faciendo non intendit ſe confor mare recte rationi. Ideo actus eius nõ eſt bonus moraliter. Similiter ſi dictet ratio ꝙ lapis ꝓpter cultum diuinũ eſt quadrandus quadratio paſſiua non eſt ſm ꝙ huiuſmodi bona moraliter/ quia lapis non intendit per hãc quadrationem ſe cõformari recte rationi. ¶ Quarta cõcluſio paſſiones ſanctorum nõ volite nec intrinſece nec extrinſece ſunt meritorie/ patet quia nichil eſt meritorium niſi ſit volũtarium/ ſed huiuſmodi paſſiones nec intrinſece nec extriſece ſunt volite ergo huiuſmodi paſſiones nec extrinſece nec intrinſece ſunt meritorie. Secundo Tales paſſiones nõ ſunt recte rationi ipſius ſuſtinentis cõformes ergo nõ ſunt bone moraliter ⁊ per ꝯſequẽs nec meritorie/ añs ꝓbatur qꝛ nulla recta ratio dictabat lucieꝙ deberet ſuſtinere corruptionem corporis licet recta ratio bene dictabat ꝙ minus erat fugiẽda hmõi corporis corruptio quam abnegatio fidei / dictabat etiaꝫ recta ratio lucie quod ſi ꝓpter fidẽ inferret ſibi corruptio corporalis integritatꝭ/ quod ipſa debet ſeruare equanimitatẽ mentis nec ꝓpter hanc a vera hominis dignitate deiici. ¶ Quinta ꝯcluſio/ Suſtinẽtia hmõi paſſionum nec intrinſece nec extrinſece eſt meritoria/ ꝓbatur qꝛ tollerantia huiuſmodi paſſionum nõ eſt plus volita quam ipſa paſſio oĩs volens ſuſtinere aliquã paſſionem vult modo volẽdi talẽ paſſionẽ ergo in quibus paſſio nõ eſt volita necipſa ſuſtinẽtia paſſionis ẽ volita. ¶ Secundo aliqnas tales paſſiones nolle ſuſtinere eſt virtuoſum ergo aliquas tales velle ſuſtinere eſt viciosum/ ceteris paribus remanentibus ergo ſuſtinentia reſpectu talium non eſt meritoria vite eterne. antecedẽs patet. ¶ Nam erat i lucia virtuoſum nolle ſuſtinere corruptionem integritatis corporalis ergo ipſa nũꝗ voluit ſuſtinere corruptionem integritatis corporalis. ¶ Tertio eadem eſt virtus et diſcretio oppoſitoꝝ liberalitas enim eſt in nõ dare non danda/ ſicut in dare dãda ergo etiam eadem patientia eſt in ſufferẽdo ſufferẽda et nõ ſufferẽdo non ſufferenda ſed multe tales paſſiones non ſunt ſufferẽde ergo virtus que eſt circa eas nõ eſt in ſufferendo ſed in nõ ſufferẽdo/ minor patet de illis que ſunt in honeſte et turpem exitum habẽt/ in quarum ſufferẽtia dicit altiſſiodoreñ. nõ conſiſtere virtutem ſed in recuſando eas/ et in hoc prepoſitiuum ſequitur. Ita dices. Solutio ſicut prepoſitiuus diſtinxit quedam ſunt paſſiones ꝗ ſecũdum naturam ſuam in turpẽ vergunt exitum ſicut violẽta corruptio virginitatis violẽta penarum ſuſceptio cum quis cogitur adorare ydolum. Alie ſunt paſſiones que ſecũdũ naturam ſuper inducũt honeſtatem vel vtilitateꝫ ſicut flagellorum ſuſceptio ꝓ fide chriſti/ dicimus ergo cũ ꝓpoſitio quod patiẽtia duos hꝫ vſus ſcilꝫ ſufferre ſufferẽda et reſpuere reſpuẽda licet non ſit nominata niſi ſm alterum iſtoꝝ. ¶ Unde cõcedimus quod in ꝑdicto caſu nõ meretur ſancta Lucia ex ſufferẽtia paſſionis ſed recuſatione et rebellatione et ita nõ ex volũtate nõ patiẽdi ſed ex volũtate nõ patiẽdi merebatur. ¶ Iſtud dictum eſt eſt multum rationabile/ ſed iudicio meo poteſt addi adhuc vnum membrum diuiſioni ſcilicet ꝙ quedam ſunt paſſiones que nec honeſtatem nec vtilitatem habẽt nec etiam exitũ turpẽ. ſicut cũ quis

[margin: ...gumen= ...cluſio ...ni.]

patitur. flagella ꝓ fide xpi nec tñ ſperat per hoc cõuerſionẽ hominũ aut aliquid aliud qꝛ forte patitur in loco ſecreto nec per hoc magis defendit fides quã ſi nõ pateret eo ꝙ nõ eſſet ſibi ꝓpoſita patiẽdũ ꝯditio/ ⁊ in talibus poteſt velle ſuſtinentiam paſſionis/ poteſt etiã nolle/ dum tñ ſemp magis velit fugere negationem fidei quã tollerãtiaꝫ paſſionis nõ tamẽ placet michi idẽ ꝙ doctor concludit ⁊ in eadem queſtione frequẽter repetit niſi accipiat ſuſtinentiam ꝓ actu interiori ſcilicet ꝓ volitione qua volo paſſionẽ tollerare ꝓpter deũ. Nec video aliter quomodo differãt paſſio et tollerantia paſſionis nec video poſſibile eſſe quod aliquis nollit pati flagella vel mortem et tamen velit ſuſtinentiã flagellorum ⁊ mortis. ¶ Sexta cõcluſio velle minus fugere hmõi paſſiones quam ydolatriam aut negationem fidei eſt. eterne vite meritorium maxime ſi ſit ab habente caritatem. Patet quia huiuſmodi velle eſt actus conformis recte rationi dictanti quod minus male ſemp eſt minus fugiendum. ¶ Septima concluſio nõ fugere huiuſmodi paſſiones cum ꝓponũtur in comparatione ad ydolatriam vel negationem fidei vel iniuſticiam eſt meritorium vite eterne/ ꝓbatur qꝛ tale non fugere eſt ſubordinatum bone volitioni ⁊ meritorie ergo eſt meritorium vite eterne extrinſece/ licet non intrinſece et hoc forte intelligebat altiſſiodorenſis cũ dicebat ꝙ ſuſtinẽtia hmõi paſſionũ erat vite eterne meritoria ⁊ nõ ipe paſſiões. ¶ Contra tertiam cõcluſionem arguitur ſic. huiuſmodi paſſiones nõ ſunt ex libero arbitrio tãꝗ opus eius immo ꝓcedunt a cauſa extrinſeca ⁊ ex corruptione corporis ergo nõ ſunt meritorie vite eterne. ¶ Secundo dolor ex ꝑſentiã ignis aut vehementia ictuum cauſatur mere naturaliter ſicut et labor ex opere ꝑdicationis et fatigatio ex opere peregrinationis ergo iſta nõ ſunt in libera poteſtate faciẽtis ergo nõ ſũt meritoria vite eterne.

Tertio ſuſtinere paſſionẽ eſt meritoriũ ergo ſuſtinere maiorem paſſionem eſt magis meritoriũ ſed conſequens eſt falſum igitur. Minor ꝓbatur. Uolo ꝙ duo velint ſuſtinere penas eiuſdem quantitatis vnus tamẽ ex minori caritate alius ex maiori. Tunc ſic Ille qui vult ſuſtinere penam tante quantitatis ex maiori caritate magis meretur et tamen minus patitur ergo minorem penam ſuſtinet ergo nõ eſt verum quod ſuſtinere maiorem penam ſemp ſit magis meritoriũ. Quarto. Uolo ꝙ aliquis ꝓpter demerita ducaꝛ ad patibulũ ⁊ quod ei iungat ſacerdos quod in remiſſionẽ peccatorum voluntarie et equanimiter ſuſtineat penam ⁊ opprobriũ ſuſpẽſionis tũc ſic talis ſuſtinentia eſt volita ⁊ tñ nõ eſt meritoria vite eterne. Tũ primo qꝛ nõ eſt ſatiſfactoria ꝓ peccatis ſuis quia alias ſtatum euolaret ad celũ. Tum ſcdo quia fur velit nolit ſuſtinet hmõi paſſionem. Tum tertio qꝛ ille qui eſt i purgatorio quãuis velit pati vt cici⁹ euolet ad celum tamẽ patiendo nõ meretur quia velit nolit patitur. Ad primum dico quod aliquid dicitꝛ opus liberi arbitrii quadrupliciter. vnomõ tanquam elicitum ⁊ ſic nõ valet ꝯſequẽtia qꝛ tũc nullus actus alteri⁹ potẽtie a volũtate eẽt nec intriſece nec extriſece meritori⁹ vite eterne. Scdo tanꝗ imperatũ ⁊ hoc tripliciter vnomõ tanꝗ imperatum vt fiat ⁊ de tali nego etiam ꝯſequẽtiam

Alias enim tollerantie paſſionum que ſecundum
naturā ſuam honeſtatē habent vel vtilitatem nō
eſſent meritoꝛie vite eterne cuius oppoſitū dicit
idem altiſſiodoꝛenſis cuius ratio hic ſoluitur.
¶ Tertio modo tanq̃ imperatum vt ſuſtineatur.
Quarto modo tanq̃ imperatū vt non fugiat᷑ di=
co ergo ꝙ ad hoc ꝙ aliquid dicat᷑ opus liberi ar=
bitrij ſufficit ꝙ ſit volitio ꝙ contingit ſi imperāt᷑
fieri vel ſuſtineri Si autē imperant᷑ vt nō fugian
tur qꝛ cū hoc ſtat ꝙ nō ſint volite ideo etiam ſtat
ꝙ non ſint meritoꝛie. Non fugere tamē eas quod
eſt actus imperatus eſt meritoꝛium vite eterne.
¶ Ad ſecundā concedo antecedens ⁊ nego cōſe=
quentiā qꝛ licet nō ſit in libera poteſtate merētis
vt cauſa applicata nō agat eo ꝙ naturaliter agit
quia tamē eſt in libera eius poteſtate vt cauſa nō
ponat᷑ ideo eſt ſimpliciter concedendū ꝙ et laboꝛ
et doloꝛ ⁊ defatigatio ſunt in poteſtate merentis.
S — Ad tertiam poſſet faciliter dici ꝙ cōſequentia nō
valet eo ꝙ ſtare poteſt ꝙ ferens paruā penā ſpon
te nō fert maioꝛē niſi inuite. Sed qꝛ hoc non eua=
cuat difficultatē Ideo dico ꝙ aliqua pena poteſt
dici maioꝛ pena quam altera quadrupliciter vno
modo cōparando penam ad penā abſolute ſicut
ieiuniū triū dierū eſt maioꝛ pena quā ieiuniū vni⁹
vel quā peregrinatio vnius hoꝛe. Secūdo modo
cōparando penam ad ſuſcipiētem ſicut ieiunium
Quo mō vna pena ē maioꝛ alt'a — vnius diei eſt maioꝛ pena colerico quā flegmati=
co. Et hoc tripliciter quia vel maioꝛitas illa pꝛo
uenit ex bonis aut malis naturalibus vel foꝛtui=
tis. Exemplum pꝛimi ſicut colerico ex cōplexiōe
ſua magis penale eſt ieiunare ꝑ vnum diem quam
flegmatico. Exemplū ſecundi ſicut regi ꝓpter co
piam diuitiaꝝ minus penale eſt dare tria quā ve=
tule pauperi ꝓpter paupertatē ſuam aut ꝓuenit
maioꝛitas illa ex bonis ⁊ malis moꝛis / ex bonis ſi
cut habenti multā intenſam caritatē aut habitū
tēperantie minus penale eſt ieiunare ꝑ tres dies
quā hos habitus nō hobenti aut habenti ſed mi=
nus intenſos. Ex malis habenti habitū auaricie
intēſum magis penale eſt dare tria quā talem ha=
bitum malū nō habenti. Ideo ad argumentū con
cedo ꝙ ſuſtinere maioꝛē penā libere ⁊ ſponte ma=
ioꝛitate ſumpta ex cōparatione pene ad ꝑſonam
ſuſcipientis ꝓueniēte ex bonis vel malis natura
libus vel foꝛtuitis ſed non ꝓueniēte ex bonis aut
malis moꝛis eſt magis meritoꝛium q̄ ſuſtinere et
moꝛtē ceteris paribus. Non ex bonis qꝛ nulli ſua
ſtrēnuitas obeſſe debet. Nō ex malis qꝛ nulli ſua
malicia debet ꝓdeſſe. Argumentū aūt ꝓcedit de
bono moꝛis ſcꝫ de bono caritat' ⁊ ideo nō ꝯcludi.
¶ Ad quartā dicit altiſſiodoꝛeñ. ꝙ ſuſtinentia pe
ne nō eſt meritoꝛia plene liberationis licet valeat
ſuſtinēti. Hec ſolutio nō michi ſatiſfacit. Tum qꝛ
ſi valeat ſibi adminutionē pene cū pena nō ſit in=
Contra altiſſiodoꝛenſis libꝛo. 3. tractatu. 7 caplo ante penultimo. — finita ſed finita tunc poſſet tm̄ intendi hec volitio
et diuini poſſent circunſtantie peccati ꝙ valeret
ad plenā liberationē. Tum ſcd'o qꝛ poſſibile eſſet
quod nō ſciret ſe ad iudicatū moꝛti et ideo in tali
caſu tm̄ valeret acſi oīno mere libere pateret᷑. Et
ideo dico ꝙ vel talis ſcit ſe irreuocabiliter adiudi
catum moꝛti vel nō. Si nō eodēmodo dicēdū eſſet
acſi nō eſſet adiudicatus. Si ſic aut talis in actu
exterioꝛi habet circūſtantiā iudicij ꝓ obiecto qꝛ
ſcilicet videt ſe nō poſſe euadere moꝛtē ꝓpter iu=
dicium factum vult de neceſſitate virtutē facere
et tollerare penam cui adiudicatus eſt equanimi
tatem ſeruare et hoc eſt multū meritoꝛiū licet nō
valeat ac remiſſionē totalē illius pene que voli=
tionem mere liberā; et talem circunſtantiā non ha
bentem poſſet totaliter dimitti ymo etiā ꝓ aliquā
to minoꝛē penā. Et in hoc caſū bene dicit altiſſio=
doꝛeñ. Et ideo ſm̄ eum nō valeat iſta cōſequētia.
Iſte ſuſtinet penā iniunctam ⁊ minoꝛ illi ſufficeret — Maioꝛ pena nō [illegible] liberat q̄ minoꝛ.
ad plenam liberationē ergo ꝑ iſtam penā plene li=
beratur quia nō ſuſtinet voluntate plena libera.
¶ Aut in actu interioꝛi nō habet hmōi circunſtā=
tiam pꝛo obiecto / aut ſi habet gaudet eam habe=
re ⁊ ſibi placet hmōi circūſtantia vt digne puniat᷑
in eo delictū quo legē trāgreſſus / ⁊ liberet᷑ totali
ter a pena cui eſt ꝑ hanc trāſgreſſionē obligatus.
¶ Eſt in iſto caſu videtur michi quod nō eſt min⁹
meritoꝛia. Et ad pꝛimā ꝓbationē dico quod ſi nō
habeat aliud peccatum ſtatim emolat ad celum.
¶ Ad ſecundam ꝓbationem dico quod licꝫ velit
nolit ſuſtineat tamen ita vult ſuſtinere in iſto ca=
ſu acſi in poteſtate ſua eſſet non ſuſtinere.
¶ Ad tertiam dico quod ille qui eſt in purgatoꝛio
extra ſtatum merendi. Et ideo ſiue pati poſſit ſi=
ue nō nō meret᷑ ꝑ illam paſſionem / q̄uis tamen a
pena cui erat obligatus patiendo liberetur.
¶ Contra quartam ⁊ quintam concluſionē argui
tur pꝛimo argumento poſt oppoſitum. Secundo — Argumēta altiſſiodoꝛeñ. vbi ſa.
arguit᷑ gaudendū erat ſanctis de ſuis paſſionib⁹
et non ꝓpter vtilitatē aliquā tēpoꝛalē ergo pꝛo=
pter vtilitatem eterne vite ergo hmōi paſſiones
ſunt eterne vite / antecedens ꝓbat᷑ pꝛimo ꝑ illud
Jacobi Omne gaudiū exiſtimare fratres cum in
varias temptationes incideritis ergo cū paſſio=
nes martiriū ſint grauiſſime temptationes ſequit᷑
quod de hmōi paſſionibus eſt ſanctis gaudendū.
¶ Tum ſecundo ꝑ illud actū ibant apoſtoli gau=
dentes a conſpectu conſilij quoniam digni habi=
tati ſunt pꝛo nomine iheſu contumeliam pati.
¶ Tnm tertio ꝑ illud apoſtoli ad philipēſes. gau
dete qꝛ datum eſt vobis non ſolum vt credatis in
eum ſed etiā vt patiamini ꝓ eo. Tertio ſancti me
ruerunt aureolam martirio ſuo / aut ergo volunta
te patiendi aut ipſa paſſione. Non voluntate pa=
tiendi qꝛ ipſam voluntatē habebant ante marti=
rium ⁊ tamen nō merebant᷑ aureolam. Tum etiaꝫ
qꝛ in caſu nō habēt voluntatē reſpectu hmōi paſ
ſionum quia cōcluſio expꝛeſſe poſita eſt de paſſio
nibus nō volitis ergo martires aureolam merue=
runt ipſa paſſione martirij. ¶ Quarto oīs paſſio
que eſt actus bonus et voluntarius recte rationi
cōfoꝛmis eſt meritoꝛius, ſed hmōi paſſio eſt actus
bonus cū ita patientes laudent᷑ ⁊ voluntarius qꝛ
ſi non vellent non paterent᷑ igitur ſunt meritoꝛie.
¶ Quinto tam actiones q̄ paſſiones ſpirituales
ſunt meritoꝛie vt ſunt amoꝛ / ſpes gaudiū ergo et
paſſiones coꝛpoꝛales. ¶ Sexto ſi beata Lucia
fuiſſet coꝛrupta fuiſſet duplicatum meritū ſue ca
ſtitatis ſecundum illud ꝙ ipſa reſpondit tiranno
Si inuitā me violaueris caſtitas mihi duplicabi=
tur ad coꝛonā / ⁊ hoc quia merito caſtitatis addi=
tum fuiſſet meritum patientie ſed cōſtat ꝙ beata
Lucia nō meruiſſet volūtate patiendi corruptio
nem ergo meruiſſet ipſa paſſione corruptionis.
Minoꝛ patet quia tūc nō fuiſſet inuita coꝛrupta.

¶Ad primam reſpondet Altiſſiodoreñ. ꝙ mors ſanctorum dicitur precioſa ratione ſuſtinētie cui ipſa mors eſt annexa frequēter eñ vt dicit attribuitur paſſioni quod cōuenit motui cui paſſio eſt annexa/ ſed qꝛ hoc eſt cōtra quintā concluſionem ideo aliter dicendū eſt ꝙ mors ſanctoꝝ dicit̄ ꝑcioſa ꝓpter bonos motus ⁊ puritate ꝯſcientie quam habent ſancti cū moriunt̄. ¶Secundo dico ſi auctoritas intelligat̄ tm̄ de ſanctis qui pro Chriſto aut fide eius occidūt̄ tūc mors eoꝝ precioſa dicitur ſi ſit ab eis ꝓpter aliq̄ cauſam rationabilem volita ſicut contingebat in Apoſtolo cū dicebat/ cupio diſſolui ⁊ eſſe cum Chriſto ꝙ ſi nō ſit volita dicit̄ precioſa qꝛ ꝑcioſum eſt ⁊ laudabile minus fugere eam ꝙ̄ ydolatriam vel aliud minus malum. ¶Ad ſecundam dico ꝙ ſanctis eſt gaudendū de ſuis paſſionibus. tum primo ſi ꝓpter aliquā rationabilem cauſam nō ſint volite. tum qꝛ actus interior cōcomitante paſſione eſt meritorius alicuius premij cuius non erat meritorius nō cōcomitāte paſſione. tum tertio qꝛ frequēter ꝑ actum patiendi augetur ⁊ intenditur actus interior qui ꝓprie et per ſe eſt meritorius. tum quarto quia in ꝑſentia paſſionis frequenter multi boni motus et laudabiles habent̄ qui ſine ea nō haberent̄. Tū quito qꝛ hoc quod eſt nō fugere paſſionē eſt laudabile ⁊ meritoriū ſaltē extrinſece. ¶Ad tertiam dico ꝙ duplex eſt voluntas patiendi vna eſt imperatiua executionis formaliter Et non loquēdo de tali voluntate dico ꝙ cū martir vult paſſionē ſuam ipſa voluntate patiendi meret̄ aureolam qꝛ oēm talem voluntatē cōcomitat̄ paſſio. Alia eſt q̄ nō eſt formaliter imperatiua executionis ⁊ de tali voluntate concedit̄ ꝙ non meret̄ ꝑ eam aureolā ſicut bene cōcludit prima. ꝓbatio. ¶Ad ſecundā ꝓbationem dico ꝙ in caſu ꝯcluſionis tales nō merentur voluntate patiendi ſed merent̄ aureolam aut voluntate defendendi fidem vel iuſticiā nō obſtante circunſtantia paſſionis aut voluntate non fugiēdi hmōi paſſionem ꝑ defenſionem fidei vel iuſticie formaliter imperatiua executionis hec ſolutio ſatis eſt conformis ſolutioni altiſſiodoreñ. ita dicentis. ¶Ad tertiū dico ꝙ martires merent̄ aureolam voluntate patiēdi ⁊ nō ipſa paſſione. Sꝫ diſtinguenda eſt tuplex voluntas vna eſt precedens paſſionem. Alia cōcomitans voluntate prima nō meret̄ ſanctus aureolam ſed voluntate cōcomitante meret̄ qm̄ efficatior eſt voluntas concomitans ⁊ ſtrenuior ꝓpter operis excellentiā et priuilegiū. Et ideo aliquid ꝑ eam meret̄ quod nō merebat̄ ante paſſionem/ ſicut predicator in actu predicationis meret̄ aureolam/ quā tamē non meretur ſi nō ꝑdicaret ⁊ hoc ꝓpter excellentiā ⁊ priuilegium predicationis. Si iſta opinio intelligat̄ ad ſenſum iam dictū ſi ſcꝫ ꝙ per voluntatē antecedentem intelligat̄ voluntas non imperatiua formaliter executionis ⁊ ꝑ ꝯcomitantē intelligatur voluntas vel volitio formaliter imperatiua executionis eſt vera. Si autē intelligat̄ vt videat̄ ſonare verba ꝙ ſcilꝫ eadē voluntas ſiue ſm̄ numerum ſiue ſm̄ ſpeciē ſit primo preuia actu vel operi exteriori ⁊ poſtea ſit cōiuncta actui et ꝑ cōiunctionem ad actū ipſa nec ſm̄ ſpeciem nec ſm̄ intentionem mutata ſit meritoria alicuius ꝑmij cuius ipſa prius nō erat meritoria cuius etiā ipſum opus nō eſt meritorium non videt̄ michi rationabiliter dictū niſi hoc totaliter attribueret̄ inſtitutiōe cauſe premitiue ⁊ nō nature actuū cuius tñ videt̄ oppoſitū dicere cum dicit ꝙ hoc habet voluntas cōcomitans ꝓpter excellentiā ⁊ priuilegiū operis. ¶Dico ergo ꝙ voluntas formaliter imperatiua executiōis differt ſpem ⁊ merito a voluntate que 5
non eſt formaliter iperatiua executionis. Et ideo tali voluntate merentur aureolam et non alia.

¶Ad quartam cōcedo maiorē et nego minorem. Talis eñ paſſio nō volita nec eſt act⁹ bonus nec voluntarius Et ad ꝓbatiōnē cū dicit̄ ſi nō vellēt non paterent̄ Dico ꝙ iſta ꝓpoſitio eſt truncata ⁊ ad eam reſpōdendū diuerſimode ꝑfici poteſt vno mō pōt ſic ꝑfici ſi nō vellent pati non paterentur. ⁊ ſic ego nego qꝛ de facto ita eſt ꝙ nō volunt pati ⁊ tamen patiunt̄. Alio modo ſic ꝙ pro ꝯſtructibili ponat̄ terminus ſignificās rem principaliter volitam puta iuſticiā vel fidei defenſionē vel aliquid ſimile ita ꝙ ſit ſenſus ſi non vellent fidei defenſionem vel ſi non vellent minus fugere paſſionem ꝙ̄ negationē fidei nō paterent̄ ⁊ ſic ꝯcedo. ſed nego conſequentiā qua infert̄/ ergo volūt pati/ ⁊ cum dicitur ꝙ ita patientes laudātur/ dico ꝙ laudantur nō ꝓpter paſſionē ipſam quā nō volunt ſed ꝓpter multas alias cauſas quas aſſignamus cū oſtendimus cauſas ꝓpter quas eſt eis eſſe gaudendū ex paſſionibus ſuis. Ad quintam reſpondet altiſſiodoreñ. negando cōſequentiā qꝛ paſſiones ſpirituales ſunt voluntarie/ ſed non paſſiones corporales diſtinguit tamen de paſſionibus ſpiritualibus q̄dam ſunt que ſimul ſunt paſſiones ⁊ actiones ſiue agens vt amor dei q̄ ſimul illate ſunt ⁊ inferūt Illate quidē a deo ⁊ inferūt delectationē ⁊ iocunditatē: tales ſunt meritorie ſuis motibus non ſm̄ ꝙ paſſiones ſed ſm̄ ꝙ actiones/ ſunt alie paſſiōes q̄ pure paſſiones ſunt vt ſuauitas cōſcientie iocunditas mētis ⁊ tales nō ſunt meritorie qꝛ licet ſub iaceam libero arbitrio non tamē ſunt opus liberi arbitrij imo dulcedo dei eſt cauſa illaꝝ/ ſicut dulcedo cauſata ex guſtu mellis non eſt a guſtu ſed a melle.

Solutio altiſſiodoreñ

Iſta ſolutio non michi placet qꝛ ſiue paſſio ſit paſſio tantū ſiue ſimul ſit actio ⁊ paſſio ipſa tñ eſt voluntaria ⁊ meritoria vel demeritoria dum tñ ipſa ſm̄ ſe vel ſecundū ſuas cauſas ꝓximas ſit in poteſtate voluntatis immo ſm̄ ariſtotelem ſecundo ethicoꝝ omnis virtus eſt circa delectationes et triſticias ⁊ tamē cōſtat ꝙ cauſe delectationis naturaliter cauſant eam nec in poteſtate voluntatis eſt ꝙ oppoſitis cauſis delectationis non ponatur delectatio.

Cōtra altiſſiodoreñſem

Ideo aliter dico ad argumentū ꝙ ſi añcedens intelligat̄ vniuerſaliter falſum eſt ſicut enim paſſionū corporaliū alique ſunt meritorie ⁊ alique non ita ⁊ paſſionū ſpiritualiū triſticia eñ ꝓueniens ex paſſione corporali nō volita non eſt meritoria ſicut nec ipſa paſſio corporalis ⁊ delectatio mentalis prouenienſ ex corporali paſſione non volita non eſt meritoria. ¶Ad ſextam cōcedo maiorē. habuiſſet eñ meritū caſtitatis/ habuiſſet ꝓpterea velle minus fugere corruptionē corporis ꝙ̄ fidei habuiſſet preterea meritum recuſationis corporalis corruptionis et cum dicis ꝙ nō meruiſſet voluntate patieddi cōcedo aſſumptū et ne ꝯñam qꝛ multis alijs volitionibus meruiſſet ſcꝫ nō patiēdi/ ꝑferēdi fidē corruptioni corporis.

Solutio auctoris.

Ratio quare duplicata fuiſſet corono linie.

¶ Contra ſextam ⁊ ſeptimã concluſiones arguit
ſic. Suſtinere hm̃oi paſſiones nõ meritoriũ vite
eterne: ergo nec fugere hm̃oi paſſiones eſt meri=
toriũ vite eterne. Añs eſt notum ex concluſione
quinta ⁊ ꝓ probatione cõſequentie ſupponitur ꝙ
tota cã propter quã hm̃oi ſuſtinentia nõ eſt meri=
toria ⁊ qꝛ non eſt volita. Tunc ſic bene ſequit̃ Tu
negabis fidem vel ſuſtinebis acerbiſſimã mortem
ſed non negabis fidẽ ergo ſuſtinebis acerbiſſimã
mortẽ ſed añs eſt a te volitum: ergo ⁊ cõſequens
et ꝑ cõſequens tu vis ſuſtinere mortẽ acerbiſſimã
ne fidem neges. Secundo bñ ſequit̃. Tu nõ fugi=
es mortẽ ergo ſuſtinebis mortẽ ſed antecedẽs eſt
a te volitũ ergo ⁊ cõſequens. Tertio ſcḋm Ari. que
per violẽtiam fiunt ſunt magis volita q̃ꝫ nolita qꝛ
ad talia mouemus potentia organicas quarũ mo
tus eſt in poteſtate noſtra ſicut patꝫ de proiiciere
merces i mare: ergo licet ad talia violẽtemur hoc
tñ non impedit quin ſint volita. Quarto volitio
conditionata ſufficit ad meritũ ⁊ demeritũ ſicut
ad triſticiam ⁊ delectationem ſed in martirib⁹ fuit
volitio cõditionata reſpectu ſue paſſionis Si em̃
non poterant euadere negationem fidei aliter q̃ꝫ
patiendo volebãt pati ergo in eis erat volitio paſ
ſionis ſufficiens ad meritũ ⁊ ꝑ conſequens paſſio
ipſa erat ſufficienter volita vt eſſet meritoria
¶ Ad primã negat̃ conſequentia ⁊ ad probatio=
nem concedo aſſumptũ ꝙ bñ ſequit̃ Et cum dicis
ꝙ antecedens eſt a te volitum negat̃/ licet em̃ vna
pars antecedentis ſit volita ſcꝫ non negare fideꝫ
tamen altera non eſt volita ſcꝫ vel negare fidem/
vel ſuſtinere mortẽ acerbiſſimã. ¶ Ad ſecundam
nego antecedens ſcꝫ ꝙ bñ ſequat̃. In multis eniꝫ
antecedens eſt verũ ſcꝫ in his in q̇bus non eſt pro
poſita conditio ſupradicta ⁊ tñ conſequens ẽ fal=
ſum. ¶ Quod ſi dicas ꝙ conſequentia eſt bona vt
ꝙ nunc ſcꝫ retento caſu ſupradicto. dico dupliciť.
Primo ꝙ dato ꝙ cõſequentia ſit bona ⁊ nunc ſcꝫ
poſito caſu ⁊ antecedens ſit volitũ qꝛ tamẽ caſus
ex quo partialiter dependet ꝯña non eſt volitus.
ideo hoc non infert cõſequens eſſe volitum. Secũ
do dico ꝙ in omni cõſequentia q̄ non tenet niſi ca
ſu poſito ꝓpoſitio exprimẽs poſitionem caſus eſt
pars añtis: ⁊ ideo negatur ꝙ antecedens ſit voli
tum. qꝛ caſus non eſt volitus. ¶ Ad tertiã dico ꝙ
eoꝝ que ꝑ violentiã fiunt: quedam ſunt q̄ a nobis
fiunt. alia ſunt q̄ non fiũt a nobis ſed reſpectu eo=
rum nõ habemus nos niſi paſſiue. Exemplũ ꝓmi
vt cũ ad ꝑſtitiam tempeſtatis ꝓiicio merces i ma=
re et de talibus concedo ꝙ ſunt volita. Alia autẽ
reſpectu quoꝝ non habemus nos niſi paſſiue ſũt
duplicia. quedã ſunt quoꝝ tollerantia poteſt a no
bis eſſe rationabiliter volita. vt in punitionẽ deli=
ctoꝝ noſtroꝝ poſſumus rõnabiliter velle nos pa=
ti grauia ſupplicia. ⁊ ſi eſſet nobis certum aut ve
riſimile ꝙ patiendo ⁊ tollerando mortem pro fide
augeretur notabiliter fides. poſſumus rationabi=
liter velle tollerantiã mortis/ ſicut xp̃s voluit paſ
ſionẽ ⁊ mortẽ ſuã. qꝛ ſciebat genus humanũ eſſe ꝑ
eam redimendo ⁊ talia poſſunt eſſe volita a nobis
Non eſt tamen neceſſe ꝙ quotienſcũqꝫ tolleram⁹
ea ꝙ ea velimus. Alia ſunt quoꝝ tollerantia non
poteſt eſſe a nobis rationabiliter volita licet ratio
nabiliter poſſumus velle ea non fugere ſicut corru
ptio integritatis corporis non eſt a nobis volita

Aliquando tamen conditio rerum eſt talis ꝙ eam
nolimus fugere qꝛ non patet nobis ꝓ tunc via fu=
giendi eam niſi deſerendo aliquid ad cuius cõſer=
uationem magis tenemur. Et hec ſunt q̄ altiſſio=
doreñ. ⁊ ꝑpoſitiuus dicunt habere turpẽ exitum.
¶ Ad quartã dico ꝙ non oẽs martires habuerũt
hm̃oi volitionem conditionatã. ſed multi habue=
runt volitionem tantũ circa fide cõfeſſionem non
obſtante circunſtantia mortis ꝓpoſite q̄ non erat
niſi velle fugere negationem fidei q̃ꝫ tollerantiaꝫ
mortis ⁊ quicq̇d ſit de morte/ tñ de paſſionib⁹ que
turpẽ exitum habebant hoc eſt magis manifeſtũ.

Sed circa materiam de
martirio adhuc ſũt duo dubia Primũ
eſt vtrũ martiriũ ſit de conſilio aut ne
ceſſitati ꝑ̃cepti. Ad hoc dubiũ reſpondet̃ ꝙ mar
tirium aliquãdo ſuſcipit̃ ne quis cõtraueniat pre
cepto Aliquando vt obſequatur cõſilio. verbi grã
ꝓ pauptate amplectenda aut ꝓ virginitate ſua
da. Primo modo dupliciter. Vno modo ne cõtra
ueniatur ꝑ̃cepto negatiuo. Alio modo ne contra
ueniat̃ ꝑ̃cepto affirmatiuo ego hic ꝑ̃ceptum affir
matiuum includens negatiuũ/ reputo negatiuum
vt in ꝑ̃cepto quo ꝑ̃cipitur colere vnũ deum inclu
ditur non colere deos alienos. Tum dico ꝙ mar=
tirium ſuſceptũ ne quis contraueniat ꝑ̃cepto ne=
gatiuo cũ neceſſe eſſet aut eidẽ ꝑ̃cepto cõtraueni
re aut ſubire grauiſſimos cruciatus ⁊ mortẽ eſt de
neceſſitate ꝑ̃cepti. ꝓbatur qꝛ quanta neceſſitate
ſubimus ꝑ̃ceptum tanta neceſſitate ſubim⁹ id ſine
quo cadimus a ꝑ̃cepto: ſed in caſu iam dicto ſine
martirio cadimus a ꝑ̃cepto ergo in tali caſu mar
tirium cadit ſub ꝑ̃cepto. Tunc em̃ quis obligatur
ad martirium cũ conditio rerum talis eſt vt vel ip
ſum ſubeundũ ſit/ vel cõtraueniendũ ſit precepto
ad quod ꝓ tunc de neceſſitate ſalutis obligamur.
¶ Dico ſecundo ꝙ martiriũ ſuſceptum ne cõtra=
ueniatur ꝑ̃cepto affirmatiuo ſcḋm illud quod affir=
matum eſt in eo non eſt ſemꝑ de neceſſitate ꝑ̃cepti
probatur qꝛ ꝑ̃ceptum affirmatiuum nõ obligat ꝓ
ſemꝑ ſed tantũ ꝓ loco ⁊ tempore. Dixi aũt ſcḋm id
quod affirmatũ eſt in eo qꝛ in multis ꝑ̃ceptis affir
matiuis affirmatur vnũ et ꝓhibetur ſiue negatur
aliud vt in hoc ꝑ̃cepto ſabbata ſanctifices preci=
pitur opus ſanctũ ⁊ ꝓhibet̃ opus ſeruile/ ⁊ qꝛ hoꝝ
vnum eſt affirmatum ⁊ aliud negatũ ideo in nulla
parte diei dominice faciendũ eſt opus ſeruile licꝫ
in multis partib⁹ poſſit quis ab ope ſancto ceſſa
re. ¶ Tertio dico ꝙ hm̃oi martirium ꝓ loco ⁊ tem
pore eſt de neceſſitate ꝑ̃cepti patet qꝛ pro loco et
tempore obligat ſub periculo ſalutis eterne.
¶ Quarto dico ꝙ ſi violentans intendat vt ꝑ hoc
irritetur ꝑ̃ceptum ita ꝙ faciat in contemptũ ꝑ̃ce
pti ꝙ martiriuꝫ pro eo ſuſceptũ eſt de neceſſita
te ſalutis probat̃ quia licet ꝑ̃ceptum non obliget
pro ſemꝑ ad faciendum quod eo ꝑ̃cepitur / tamẽ
obligat ꝓ ſemꝑ ad non contempnendũ ipſum er=
go obligat pro ſemꝑ ad non faciendũ vel omitten
dum aliquid quod faciendum vel omittendum iu
betur vel contẽpnatur ⁊ irritetur ꝑ̃ceptum.

nono modo preceptum affirmatiuum obliget ſemper

¶ Quinto dico ꝙ ſi in obſeruatione ꝑ̃cepti veriſi
militer inſit vtilitas tã magna vt equipolleat ne=
ceſſitati ſubire martiriuꝫ eſt de neceſſitate ꝑ̃cepti
vt ſi ꝑ confeſſionem fidei non obſtante circunſtan

tia duriſſimoꝝ cruciatuum veriſimiliter vna tota
regio conuertanda eẽt ad fidẽ ille cui pꝛobabiliter
de hoc cõſtaret teneretur ad cõfitendum fidẽ non
obſtante tali circũſtantia/ ⁊ per ꝯſequẽs ad ſubeũ
dum martirium ſi eẽt ſibi ꝓpoſita denegatio fidei
conditio ¶ Sexto dico ꝙ marti꞉iũ aliquando nec
eſt de pꝛecepto nec de cõſilio ſed potius cadit ſub
pꝛohibitione. ꝓbatur ſi quis veriſimiliter cognoſ
ceret ꝙ manifeſtando ſe ⁊ palam fidem cõfitendo
magnus populus nondum in ſatis fide firmatus
deſiſtere a fide expectando tam ⁊ differẽdo poſſet
nõ ſolum iſtum populũ ſed multos alios ſtabilire
in fide Tunc recta ratio non dictaret tali ꝙ debe
ret palã cõfiteri fidem ⁊ ſe exponere martirio: ſed
potius debet diſſimulare paululũ. Eodem modo
videtur feciſſe Paulus qui ne reparetur ad ſup=
plicium ꝓ fide ceſarem appellauit. Eodemmodo
feciſſe legũtur multi ſancti qui captiuoꝝ animos
in agone ꝓ fide diſſimulato habitu cõfirmabant ⁊
roboꝛabant. ¶ Septimo dico ꝙ aliquando mar=
tirium eſt de conſilio cum ſcꝫ ad id nec neceſſita=
te/ nec vtilitate equipollente neceſſitati cogitur/
nec ab eo ꝓpter detrimenta inde ſecutura ratio=
nabiliter ꝓhibetur iſtud ſatis patet ex dictis.

Dubium ſecũdũ Utrũ martir qui durius reſpondendo tirã=
no paſſione ⁊ moꝛtẽ accelerat peccet
¶ Reſpondeo ꝙ vel tirannus ꝓcedit ex ſimplici=
tate ⁊ ignoꝛantia ⁊ quadã affectione ad patrũ nõ
leges ſed coꝛruptiones ⁊ et in tali caſu decet mar
tirem eſſe circunſpectũ vt potius nitatur ⁊ tentet
inſtruere eũ in hiis q̃ ſunt fidei et rationabilitate
eoꝝ ſicut fecerunt multi martires qui aliquando
ita fidem tirannis explicauerunt vt partim erudi
ctione partim miraculoꝝ euidentia cõuerteretur
ad fidem. Si ſecundo modo tunc dico ꝙ aliqua
reſponſio vel ꝓpoſitio dicitur dura dupliciter.
Uno modo qꝛ nimis actua ita ꝙ acumine ſuo cõ=
fundit aduerſariuꝫ qua confuſione incenditur ad
ſuppliciũ reſpondentis eo ꝙ non põt hmõi reſpon
ſionem ratione confutare. Et tunc dico ꝙ hocmõ
martir non modo non peccat ſed multũ meretur
et pꝛouocat non credentes ad fidem ⁊ in creden=
tibus eam auget. Secundo modo aliqua reſpon=
ſio dicitur dura qꝛ tiranno non impendit honoꝛ a
martire/ qui eidem a ceteris cõmuniter impendit
Et hoc non videtur faciendum ſine multa diſcre=
tione ⁊ niſi poſtꝙ̃ martir multipliciter temtauit
reuocare tirannũ rationibus apertis et manife=
ſtis ab erroꝛe ſuo. Tertio modo aliqua reſponſio
dicitur dura cũ in ea ponuntur cõuicia ⁊ cõmina=
tiones ⁊ rep̄hẽſiones varie de rep̄henſionibꝰ vt
fecit Johannes cũ rep̄hendebat herodem ꝓpter
herodiadem/ de cõuiciis vt idem cũ dicebat geni
mina viperarũ quis vos liberabit a ventura ira:
vbi etiam cõminatio poſita eſt. ¶ Item de cõmi=
nationibus vt ſilueſter tarquino penã moꝛtis cõ=
minatus eſt. Eſt hmõi rep̄henſione dura non vide
tur vtendũ cũ nota eſt ⁊ manifeſta ꝑtinacia tiran
ni ⁊ totaliter deſperat de cõuerſione eius ad fidẽ
Et adhuc conſiderandũ eſt ſi aſtantes ex talibus
verbis duris offenduntur ad fidem excitantur Si
veriſimiliter offenderent non eſſet eis indulgẽdũ
Si aũt ad fidem excitarentur/ cũ etiam valeant
ad excitamentum ⁊ confirmationẽ reſpondentis
videtur melius eis vtendum. Et ſi dicas ꝙ mollis
reſponſio frangit iram. Reſpondeo ꝙ in tali caſu
non tantũ ira frangenda eſt ſed etiã furoꝛ ⁊ ꝑtina
cia que frangi nõ poſſunt molli reſpõſione. Simi
liter nõ ſolum attendendũ quomodo ſe dari poſſit
tirannus. ſed etiam quomodo melius ⁊ fidei ⁊ mul
titudinis ſaluti cõſuletur/ et ſm hoc vel molli vel
vel dura reſpõſione vtẽdum. Et hec de martirio
dicta ſunt ⁊ ꝑ cõſequens vniuerſaliter de virtute
foꝛtitudinis et ſpẽbus eius. Nũc dicendum eſt de
vitiis oppoſitis ꝑ oꝛdinem. Et pꝛimo.

Queritur vtrũ caymotes ſit vitium magnanimitati oppoſ
tum? ¶ Arguitur ꝙ nõ/ qꝛ ſm Ariſto.
quarto ethicoꝝ. Caymus nõ eſt malus ꝗ caymo
tes non eſt vitium. ¶ In oppoſitũ ar. auctoꝛitate
eiuſdẽ ari. loco eodẽ qui hoc expꝛeſſe diffinit.
¶ Notandum ꝙ ſub foꝛtitudine cõmuniter dicta
ſicut ex ſupꝛadictis apparet cõtinẽtur foꝛtitudo
ꝓpꝛie dicta/ et magnanimitas ſub magnanimita=
te cõtinentur/ fiducia/ magnificentia/ patientia ⁊
humilitas. Nam de ꝑſeuerantia ⁊ martirio dictũ
eſt ꝙ ſub nulla virtute cõtinẽtur ⁊ ꝙ faciũt gradꝰ
in virtutibꝰ et ꝙ Ari. non aſſignat inter vitia ma=
gnanimitati oppoſita niſi caymotẽ ⁊ puſillanimi
tatem/ extendenda videntur iſta noia ad hoc ꝙ cõ
tineant oĩa vitia oppoſita ſpẽbus magnanimita=
tis. ¶ Notandum ergo ꝙ caymotes eſt ſuperha=
bundans appetitus honoꝝ. Ea autẽ q̃ cõmuniter
nata ſunt appeti tanꝙ̃ honoꝛabilioꝛa ſunt in mul
tiplici differentia. quedã ſunt opa honeſta ardua
et magna. Alia ſunt res ſiue adminiſtrationes ho
noꝛabiles circa quas hmõi opera honeſta verſan
tur. Alia ſunt gloꝛia ſiue opiniones honoꝛabiles
ex hmõi honoꝛationibus cauſate. Alia ſunt excel
lentie que oꝛiuntur ex bonis in hominibus exiſtẽ=
tibus. Alia ſunt ſigna operũ honoꝛabiliũ ⁊ maxi=
me benefactiuoꝝ vt genuflexo laudatiua oꝛatio ſi
ue ſoluta ſiue numeroſa imagines pꝛimitas ſedis
et reliqua huiuſmodi Circa que omnia poteſt eſſe
caymotes extenſo noĩe. Unde vera ⁊ per ſe hono
rabilia ſunt opera honeſta ⁊ habitus ex q̃bus cuꝫ
bonis nature vel gratie hmõi opera honoꝛabilia
ꝓcedunt. Et iõ reliqua oĩa ſunt appetenda ꝑ cõ
parationem ad huiuſmodi opera honoꝛabilia: et
per comenſurationẽ ad ipſa. Honoꝛabiles eñ ad
miniſtrationes ſunt appetende ſm cõmenſuratio=
nem bonoꝝ nature vel gratie vel moꝛis in nobis
exiſtentium per que redimur potentes tali admi=
niſtrationi ſatiſfacere. Et ita ſuꝑhabundat ꝓmo
in appetẽdo qui appetit dignitates ⁊ adminiſtra
tiones vires ⁊ facultatẽ ſuam excedẽtes quas ſcꝫ
nõ poteſt bene ⁊ comode ⁊ ad vtilitatẽ publicam
gerere. Scdo cum quis appetit hmõi dignitates
quas licꝫ bene poſſit gerere ⁊ adminiſtrare/ tamẽ
honoꝛ dignitati cõiunctꝰ notabiliter excedit qua
litatem perſone/ aut ſimpliciter ſibi diſcõuenit vt
ſi nõ nobilis aſſumeret ⁊ ſibi dignitatẽ vel officiũ
quod ſoli nobilibus committi poſſet aut ſi laicus
aſſumeret ſibi dignitatẽ vel officiũ eccleſiaſticum
vel econtra ꝙ̃uis in ſcdo videret eſſe quedã ſpẽs
puſillanimitatis. Tertio cũ quis nõ aſſumptꝰ ad
dignitatẽ vel officiũ exercet ſine legittima aucto

ritate act⁹ illius/aut attribuit ſibi honores ei de
bitos vt ſimplex ſacerdos vel archidiacon⁹ vſur
paret vel officio vel ſedem vel aliquē alium hono
rem epiſcopi. Et iſtis omnibus modis ꝯtingit du-
pliciter/vel qꝛ talis ſine quacūqꝫ deliberatiōe ap-
petit ꝛ ꝓſequitur iſta nec multū cogitat aut deli-
berat vtrum poſſit ſatiſfacere Aut vtrū talia ſint
vel poſſent eſſe rationabiliter debita vel de talib⁹
deliberat/ꝛ exiſtimat licet falſa ꝙ talia non exce-
dunt facultatē ſuam. Et hec eſtimatio aliquādo
eſt viſibilis aliqñ nō ꝛ quomōcunqꝫ fiat ſemꝑ erit
caymotes ſm vnam ſpeciē eius que dicit̃ preſum
ptio. Sed bene verū eſt q̄ ſi error non ſit vincibi-
lis tunc preſūptio illa non imputat̃ ad culpā Ex
quo patet ꝙ p̄ſumptio opponitur directe fiducie.
Contingit preterea excedere in appetitu honoris
ratione finis ratione medioꝝ ratione quātitatis.
Ratione finis dupliciter. Uno modo qꝛ facit ho-
norem finē illaꝝ reꝝ que ſm rei veritatē debēt eſſe
finis honoris vt qꝛ appetit res honorabiles nō vt
eas bene adminiſtret nō vt alijs proſit ſed vt eaꝝ
aſſecutione honoret̃. Secundo mō cum nō refert
honorem in finem in quem referendus eſt/vt quia
honorē ſibi cupit nō referendo in deum ſed totam
gloriā honoris ſui vſurpendo ſibi. Rōne medioꝝ
vt cum quis largitionibus/p̄cibus/ambitur alijs
falſis modis huiuſmodi honorabiles res ſibi ꝓcu
rat. Ex parte numeri vt cū quis reperitur inſatia
bilis circa hec et vno vel duobus habitis ad alia
cupidiſſime inhiat. Conſtat em̄ talem ſuꝑhabun-
dare in honoribus appetendis ꝛ eum eſſe caymuꝫ
ſm illā ſp̄em caymotis q̄ dicitur ambitio. Preterea
circa excellentie appetitū cōtingit multipliciter
ſuꝑhabundare. Uno modo cū quis eſtimat ſe pl⁹
excellere. Et multipliciter. Uno modo cum quis
eſtimat ſe bona habere excellentia q̄ non habet.
Secundo modo cū quis eſtimat ſe malis carere
quibus non caret aut ea non tanta habere quāta
habet. Tertio modo cū quis ſibi ex aliquibus bo-
nis excellentiam tribuit q̄ non ſunt nata cauſare
excellentiā/aut ſaltem que nō ſunt nata cauſare
excellētiam tātam quātam ſe ꝑ hec habere putat
Quarto modo cum nō habet eomodo talia bona
quomodo putat ſe habere puta cū non habet to-
taliter a ſe ſed partialiter ab alio cum nō ex meri
tis habet ſed ex dono mere gratuito aut cum ha-
bet ea defectibiliter que ſtabilit ſe habere credit.
Quinto modo cū ex bonis alicuius ſibi excellen
tiam magnam tribuit vt qui ex generoſitate/aut
diuitijs/aut ſapientia parentū ſe excellentes ma
xime putant. Sexto modo cū quis ex his que na
ta ſunt cauſare deiectionē ſe excellentem eſſe pu-
tat iſta aūt excellentia poteſt appeti dupliciter.
vno modo abſolute cū quis eſtimat ſe eſſe magne
excellentie. alio modo comparatiue vt cum quis
putat ſe alio excellentiorē eſſe ꝛ tunc ex omnibus
ex quibus ſe excellentem putat ex eiſdē cōtrario
modo ducti eſtimat alium minus excellētē ꝛ quo
modocūqꝫ hoc fiat cauſatur caymotes ſm ſpeciē
illā que eſt ſuꝑbia que quidē eſt ꝯtraria humilita
ti. Deinde habundat quis in honoribus appeten
dis cū inordinate fertur appetitus ei⁹ in ea ꝓpt̃ q̄
honores appetunt̃ ꝛ q̄ immediatiſſime excellentiā
rep̄ſentant ſicut ſunt bona opinio ꝛ gloria. Pro-
pter hec em̄ appetuntur honores vt habeatur bo
na opinio/vt quis appareat glorioſus: gloria aūt
et bona opinio immediate rep̄ſentant ꝑſone excel
lentiam. Et licet omnis appetens honores appe
tat gloriam quia ꝓpter gloriam ꝛ bonā opinionē
ſm Ariſt. ij. rhetorice. Honor eſt delectabilis non
tamen inanis gloria eſt ambitio. Nā qui appetit
gloriam ꝑ honores eſt ambicioſus qui aūt nō per
honores ſed modis qui infra dicendi ſunt/ille eſt
inani gloria repſus qui aūt ſe plus iuſto excellere
putat aut alium ſuꝑiorem vel equalē/et interduꝫ
inferiorem inordinate eſtimat antecellere/ille di-
cendus eſt ſuꝑbus. Ex quibus omnibus patet di
ſtinctio inter p̄ſumptionē/ambitionem/ſuꝑbiam/
et inanem gloriā: que multā affinitatē inter ſe ha
bere videntur adeo vt interdum cōfundantur ab
auctoribus ꝛ alio ꝓ alio vtātur. Quot modis au
tem puſillanimitas ex oppoſito dicat̃ videbit̃ cū
agetur de his vitioꝝ ſpeciebus. ¶ Tunc ſit cōclu
ſio reſpōſiua. Caymotes eſt vitium magnanimi-
tati oppoſitum. Probatur qꝛ magnanimus digni
ficat ſe honorib⁹ q̄bus ꝓpter que quomodo ꝛ qua
liter eſt dignus ꝛ ꝓpter finem quem dignum eſt ſe
dignificare honoribus/ſed omnis caym⁹ ſe digni
ficat honoribus vel quibus non eſt dignus vel nō
ꝓpter que vel non quomodo vel qualiter ē dign⁹
vel non propter finē ꝓpter quē oportet ſe dignifi-
care honoribus vt ex deductione ſuperiori latius
ptꝫ ergo omnis caymotes eſt vitium magnanimi
tati oppoſitum. ¶ Sed contra cōcluſionem. Ar-
guitur primo ratione ante oppoſitum. ¶ Secun-
do ſic ſumme appetere honorem nō eſt vitium er- Argumē
go nec caymotes nō eſt vitium/cōſequentia tenꝫ
qꝛ caymotes cōſiſtit in ſummo appetitu honoꝝ. a.4.eth questio.12
Antecedens ꝓbatur nullus appetitus eſt malus
qui nos vehementer incitat ad opera virtutū/ſꝫ
ſumme appetere honorē nos vehementer incitat
ad opera virtutum. Cū ſolis operib⁹ virtutū de-
beatur honor. ¶ Tertio. Non eſt vitioſum ꝙ q̄s
apetat honores q̄bus non eſt dignus ergo caymo
tes nō eſt vitium. Antecedēs ꝓbatur qꝛ q̄s rōna
biliter appetit virtutes quas nō habet: ſed ꝑ hu-
iuſmodi virtutes fiet dignus honoribus q̄bus nō
eſt nunc dignus. ergo non eſt vitioſum ꝙ quis ap
petat honores quibus non eſt dignus.
¶ Quarto nihil quod eſt ignorantia fit vitioſe fit
ſed caymus ex ignorantia appetit honores q̄bus
nō eſt dign⁹ cum de eo ꝛ de puſillanimo dicat ari.
ꝙ eſt inſipiēs. ¶ Quinto nullus vitioſus ē dign⁹
honoribus: ſed caymus eſt dignus honoribus cū
ſm Ari. aliquis non ſit caymus qꝛ q̄uis magnis
dignus ſit honoribus maioribus tamen ſe dignifi
cat q̄ dignus ſit. ¶ Sexto ſi caymotes ſit vitiuꝫ
vel eſt deterius q̄ puſillamitas vel minus malum
non ſm vt ptꝫ ꝑ Ari. qui exp̄ſſe diffinit puſillani-
mitatem eſſe deteriorem. nec primū qꝛ caymotes
magis accedit ad ſuꝑbiam: ꝛ puſillanimitas ad
humilitatem. Tum ſecundo qꝛ caymotes magis
declinat ad iniuſticiam ſcꝫ ad dep̄ſſionem alioruꝫ
Tum tertio qꝛ vt ptꝫ ex textu Ari. caymus eſt in
dignus honoribus ꝛ puſillanimus eſt indignus er
go caymus eſt deterior puſillanimo. ¶ Ad primā
dico ꝙ malicia accipitur tripliciter. Uno modo
ꝓ iniuſticia qua aliquis iniuriam affert alteri
Et hoc modo accipit Ari. cum ait. caymū nō eē
malum quod ptꝫ ex cauſa q̄ aſſignat, Non enim

B

Multiplici-
ter aliquis
caymus.

malefactores. Secundo modo accipitur malicia ꝓ vitio in gradu oppoſito gradui temperantie/ ⁊ ſic cōſummatus in caymote eſt malus. Tertio modo accipitur malicia ꝓ omni habitu inclinante in opus recte rationi diſforme. ⁊ hoc modo caymus eſt malus. Et ideo ſubiungit Ari. Non eñ male factores/ peccantes aūt. ¶ Ad ſecundā nego añs et ad ꝓbationē nego antecedēs ⁊ dico ad opa virtutum poſſumus ⁊ bene ⁊ male incitari/ bene/ cum incitamur ad ea vel ꝓpter deū/ vel ꝓpter honeſtatem operis/ male/ cū incitamur ad ea ꝓpter honorem vel ꝓpter lucrum vel libidinē licet eñ penitētia ſit bona et ad eam nos peccatū incitet nō tamen peccatū eſt bonum. Et ad minorē dico ꝙ caymi magis appetunt apparere virtuoſi ꝙ̄ eſſe. Et ad ꝓbationem dico ꝙ licet honores debeātur ſolis virtuoſis: tamen tribuunť de facto non ſolum nō virtuoſis: ſed etiam multis peſſimis moribꝰ infectis/ lenonibus/ adulatoribus/ et ꝑſonis ridiculoſis etiam ꝓpter ipſa ridicula. ¶ Ad tertiam dico ꝙ licet nō ſit virtuoſum vt quis appetat honores quibus nō eſt dignus faciendo ſe dignū illis ⁊ vt habeant poſtꝙ̄ fuerit illis dignus/ tamē vitioſum eſt ꝙ quis appetat habere honores qbus nō eſt dignus etiaꝫ ꝓpter tempore ꝓ quo nō eſt illis dignus quod facit caymus. ¶ Ad quartam nego maiorē de ignorantia craſſa aut affectata ſi autē fiat ignorantia inuincili vitioſum eſt tamen nō imputabile. ¶ Ad quintā nego minorē. Nam cū nō quodlibet vitium cuilibet virtuti repugnet: ideo ſtat aliquem eſſe vitioſum vno modo/ et virtuoſuꝫ virtute non repugnate illi vitio ⁊ ratione illiꝰ virtutis erit dignus honoribus/ ſed bene verū eſt ꝙ non eſt virtuoſus ſm ꝙ dignus honoribus. Et ad minorem dico ꝙ licet nō ſit caymus ſm ꝙ caymꝰ dignus honoribus/ eſt tamen caymus aliqs propter aliquā virtutem benefactiuam quā habꝫ honoribus dignus. ¶ Ad ſextam dico ꝙ ſm Ari. in quarto ethicoꝝ. puſillanimitas ē deterior ꝙ̄ caymos. Et ad primaꝫ ꝓbationē dico ꝙ aliqua caymotes bene eſt ſuꝑbia/ ſed nulla puſillanimitas ē humilitas ꝙ̄tuncūqꝫ ſimilitudinē habeat. Auaricia eñ magis accedit ad ꝑſimoniam ꝙ̄ ꝓdigalitas ⁊ tamen auaricia eſt prodigalitate deterior.

¶ Ad ſecundā ꝓbationem dico ꝙ licꝫ caymotes inclinet ad iuſticiam/ tamen ipā non eſt iniuſticia ſicut luxuria aliquando inclinat ad ydolatriam ⁊ tamen ipā non eſt ydolatria. ¶ Ad tertiam ꝓbationeꝫ nego aſſumptū/ ſed bene verū eſt ꝙ caymꝰ eſt indignus honoribus qbus ſe dignificat quia dignificat ſe maioribus ꝙ̄ dignus ſit. Dico ꝑterea ꝙ dato ꝙ caymus ſit indignus honoribus: ⁊ puſillanimus dignus. qꝛ tamen nō habet hanc dignitatem a puſillanimitate: ideo nihil cōcludit ſicut nō ſequiť iſte iniuſtus eſt dignus honoribus quia habet aliā virtutem ꝓpter quam ſit dignus. Iſte bomolochus nō eſt dignus honoribus ergo homolochia eſt deterior iniuſticia. ¶ Iam agenduꝫ eſt de ſpēbus caymotus. Et ꝑmo de ꝑ̄ſumptione.

Queritur primo Utrū Preſumptio ſit peccatū. ¶ Arguiť ꝙ non. Non eſt peccatū tendere ī ea que ſunt ſupra ſe: ergo nec ꝑ̄ſumptio eſt peccatū quia tendimus in ea q̄ ſunt ſupra nos. Antecedēs ꝓbatur per illud apo. ad Phil. iii. que retro ſunt obliuiuiſcens ad interiora me extendo.

¶ In oppoſitum arguitur ꝑ illud eccleſia. xxxvii O ꝑ̄ſumptio nequiſſima vnde tāta es. Ubi reſpōdit gloſa de mala voluntate creature/ ſed omne quod ꝓcedit ex mala voluntate eſt peccatū ergo ꝑ̄ſumptio eſt peccatum. Notandū eſt ꝙ preſumptio eſt qua quis aſſumit ſibi aliquā rem honorabilem facultatē ſuam excedentē. accipitur auteꝫ res honorabilis dupliciter. Uno modo ꝓ dignitate honorabili arduā aliquā adminiſtrationem habente. Secundo modo accipiť pro honore aliquo magno vel actu honorabili. Primo modo contingit dupliciter ꝙ res aliqua honorabilis facultatē excedat. vno modo ex parte adminiſtrationis ſicut doctoratus theologie excedit facultatē grāmatici: vel dialetici: quia purus grāmaticus vel dialeticus nō poſſet ſufficere lecture theologice. Secundo modo ex parte honoris ſicut doctoratus ex parte honoris excedit facultatē laici etiā periti in ſacris litteris. Si aūt accipiatur ꝓ honore vel actu tunc etiā contingit ꝑ̄ſumere dupliciter ſicut patuit in ꝑ̄cedenti queſtione.

¶ Secundo Notundū ꝙ aliquando aliquis ꝑ̄ſumit q̇ tamen non aſſumit aliquid quod facultateꝫ ſuam excedat: ſed ideo ꝑ̄ſumit quia non ſatis ſibi cōſtat quod illud qđ aſſumit ſit infra facultatem ſuam poſitū. Et ita ꝙ̄tuꝫ eſt ex modo aſſumendi ꝑ̄ſumit quia ꝓcedendo modo quo ꝓcedit aſſumeret rem excedentē facultatē ſuam ſicut non excedentem. Et huic ſimile eſt cū quis ſine meditatione reſpōdet ad interrogata nō curans nec ſciens vtrum vere vel falſe reſpōdeat. Talis eñ licet aliquando verū dicat tamen nō mentitur. quia non eſt ſufficienter certus de eo quod affirmat/ ⁊ ſi nō fuiſſet ita ſicut affirmat nichilominus eque affirmaſſet ſicut affirmat. Anteꝙ̄ enim quis aſſumat vel ꝓcuret rem aliquā honorabilē debet diligēter cōſiderare ꝙ̄ adminiſtrationē habet ⁊ quibꝰ opꝰ ſit ad eam bene gerendā: et deinde debet cōſiderare vires ſuas et videre ſi habeat omnia q̄ requiruntur et ſufficiunt ad adminiſtrationē talē bene gerendam: et ideo q̇ deficit in hac cōſideratione et rem honorabilē non ꝑ̄uia ſufficienti deliberatione ꝑ̄ſumit et aſſumit. ¶ Notandū tertio ꝙ preter quatuor modos ꝑ̄ſumptionis eſt adhuc vnus modus quo quis cōfidit ſe aliquā grauem adminiſtrationem bene gerere immo etiā quodcūqꝫ bonum opus facere ſine fiducia diuini auxilij: quis talis ꝑ̄ſumit de viribus ſuis ⁊ credit eas ꝑ ſe ſufficientes vbi tamen ꝑ ſe ſunt ineptiſſime: et hec eſt ſententia beati Thome. Et ideo inquit nō eſt preſumptuoſum ſi aliquis ad aliquod opus virtuoſū faciendum tendat. Eſſet aūt ꝑ̄ſumptuoſum ſi ad hoc aliquis tenderet ab ſed fiducia diuini auxilij. Naꝫ ſecluſo diuino auxilio nō habentur oīa q̄ requiruntur ad opus illud ꝑficiendum. Et hoc eſt peſſimū genus ꝑ̄ſumptiōis qđ omnes virtutes pariter necat/ non eñ eſt poſſibile in eo qui ita ꝑ̄ſumit eſſe aliquod bonū virtutis opus Sed de hoc latius dicemus cū agemus de ſuꝑbia. Tūc ſit prima concluſio. Omnis ꝑ̄ſumptio eſt peccatū: probatur: omnis aſſumēs ſibi aliquid vel aliquo modo quod vel quomodo recta ratio dictat non aſſumendum eſſe peccat/ ſed omnis ꝑ̄ſumēs aſſu-

Margin notes:

...ꝟtutes ...ꝑ.male ...utantur.

...umꝗ

...eth ...io,ii

AB

ꝑ̄ſumptio quid eſt.

Inceptiones rei honorabilis.

alius modus ꝑ̄ſumptionis.

tho.2.2.q. 150.ar.1.in

mit ſibi aliquid puta dignitatem vel officium vel actum aut dignitatis vel officii quod recta ratio dictat ſe non eſſe aſſumendū. Aut eomodo aſſumet quomodo recta ratio dictat nō eſſe aſſumendum puta vel ſine ſufficienti p̄meditatione vel ſine cōfidentia diuini auxilii ergo p̄ſumptio eſt peccatum. ¶ Secūda cōcluſio Preſumptio ſimplex non eſt omniū peccatoꝝ grauiſſimū/ appello aūt p̄ſumptionem ſimplicem eam qua quisſine multa p̄meditatione aſſumit ſibi aliquā rem honorabilē cui non ſufficit ſed tamē ſic aſſumēdo nec eſt blaſphemus in deum nec iniurius in ꝓximum. Nam q̇ vſurpat honorem vel actū non ſibi ſed alteri debitum eſt iniuriis in ꝓximum q̇ autem bonum opus attentat ſine fiducia diuini auxilii eſt blaſphemꝰ in deum probatur quia in hmōi p̄ſumptio ſimplex non eſt tāꝫ vitioſa ſicut puſillanimitas vt dt Ari. Cum ſecundo quia tales p̄ſumptuoſi ideo preſumunt quia ignorant aut vires ſuas: aut rei ſuſcepte gratuitatem ⁊ difficilitatem/ ⁊ ideo Ariſtote. dicit eos ignorantes/ ignorant aūt quia nō conſiderant. Tertio iſte p̄ſumptuoſus nō eſt ita vitioſus ſicut ambitioſus: gr̃: antecedēs ꝓbatur quia ambitioſus aſſumit rem honorabilem ꝓpter honorem nec multū curat de adminiſtratione cōiuncta dignitati vel honori. Preſumptuoſus vero nō aſſumit eam ꝓpter honorē ⁊ nititur q̄tum poteſt ſatiſfacere adminiſtratiōi q̄uis nō poſſit nec ſufficiat. Et inde eſt ꝙ res publice frequenter grauia detrimenta capiunt ꝓpter huiuſmodi p̄ſumptionem eoꝝ q̇ eis preferuntur. Ideo difficile eſt reperire p̄ſumptuoſum qui nō afferat dampnū rei cui p̄fertur quia tamē res publica eum p̄ficit. aut habens auctoritatē eius nec ipē intendit damnum inferre ſed vtilitatē: ideo non dr̃ ꝓprie iniuriā facere. ¶ Contra primā cōcluſionem. Arguitur ſic homines debent appetere q̄ ſupra ſe ſunt ergo nō eſt p̄ſūptio vitioſa qua q̄ ſupra nos ſunt appetimꝰ. Antecedēs ꝓbatur ꝑ Ari. p̄mo ethicoꝝ dicētem. Oportet aūt non ſcḋm ſuadentes humana ſapere hominem: neq̧ mortalia mortalē/ ſed inq̄tum cōtingit immortalē facere. Et primo methaphiſice dicit ꝙ homo debet ſe trahere ad diuina q̄tū poteſt: ſed immortalia ⁊ diuina ſunt ſuꝑ nos: igitur. ¶ Secundo quia vel homo dꝫ reputare ea eē infra facultatē ſuam q̄ poteſt mediante ſpeciali auxilio dei vel ea tantū que poteſt ſine hmōi auxilio ſpeciali: ſi p̄mum tunc cū omnia poſſit homo cuꝫ tali auxilio ſequit̃ ꝙ nichil debet eſtimare eſſe ſupra facultatem ſuā. Si ſecundū tunc nullū bonū poſſit ſine huiuſmodi auxilio ſequitur ꝙ nullū bonum dꝫ eſtimare eſſe infra facultatē ſuam. Et cōfirmatur ꝑ illud Apoſtoli. ii. ad Corinth. x. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis: ergo nichil bonum cogitandum ſufficimus: ergo attētare aliquod bonū cogitare erit p̄ſumptio. ¶ Tertio opus virtutis ꝑfecte eſt ſupra vires eius q̇ non habet virtutem niſi imperfectam: ſed habens virtutē imꝑfectam pōt appetere opus virtutis ꝑfecte: cū vnuſquiſq̧ debeat ſp ꝓficere in melius: ergo attētare aliquid ſupra vires ſuas non ſemper eſt vitioſum.

¶ Ad primam diſtinguitur antecedēs qꝛ aliqua dicuntur eſſe ſupra hominē dupliciter. Uno modo ſicut res dicitur eſſe ſupra rem ratione dignitatis et gradus altioris. Alio modo ſicut operatio dicitur eſſe ſuprā cauſam efficientem. Primo modo res vna dicitur eſſe ſupra aliam / qꝛ eſt dignior et excellentior: et hoc modo poſſumus appetere res q̄ ſunt ſupra nos: nō quidem vt operemur eas ſed vt operemur circa eas vt cognoſcamus ſcilꝫ et diligamus. Secundo modo res aliqua dicitur eſſe ſupra nos ſicut operatio dr̃ eſſe ſupra cauſam efficienter et tūc illud dr̃ eſſe ſupra nos q̇ eſt operatio quā viribus noſtris cum auxilio dei ſpeciali quod ſcꝫ ſolet regulariter tribuere ſic operantibus facere non poſſumus/ et ſic non debent hoies appetere q̄ ſupra eos ſunt niſi ad hoc ſpeciali inſtinctu aut reuelatione diuina moueātur ſicut cōtingebat in apoſtolis et aliis ſanctis q̇ in teſtimonium veritatis fidei mortuos ſuſcitabāt: aut alia queuis miracula faciebant/ et hec ſolutio ſatis cōformatur ſolutioni Thome dicentis. Et ſcḋm hoc dicit phūs ꝙ oportet hominē ſe attrahere ad immortalia et diuina/ nō quidem vt operet̃ ea q̄ decet deum facere ſed vt ei vniatur ꝑ intellectum et voluntatem. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ bona opera q̄ poteſt facere mediantibus viribus ſuis et auxilio dei ſpeciali quod regulariter immittit talibus et taliter operantibus debꝫ reputare eſſe infra facultatem ſuā/ et ea etiā in quibus oꝑandis ſe vel inſtinctu diuino vel reuelatione diuina cōfidit ſibi adhuc ſpecialius auxiliū diuinum affuturū aut illa ad interceſſionē ſuam deū eſſe facturum. Nō enī p̄ſumpſerunt ſancti cū ea attentabant que nō niſi diuina oꝑatione fieri poterant. Et ad ꝓbationem dico ꝙ non omnia poteſt homo cū auxilio dei ſpeciali quod regulariter immittit talibꝰ ⁊ taliter oꝑantibus. Quod ſi arguatur de auxilio ſpecialiori tunc oportet ꝙ habeatur vel reuelatio de eo q̇dam diuinus inſtinctus. ¶ Ad confirmationem concedo ꝙ ſi excludatur ſpeciale auxilium dei ꝙ ad nullum bonū ſufficimus/ ſed dico ꝙ ſine p̄ſumptione attentare poſſumus omne illud quod viribus noſtris et ſpeciali auxilio dei tali quale diximus ꝑficere poſſumus. Et in hac ſolutione ſatis cōuenit beatus Thomas dicens ꝙ que per alios poſſumus ꝑ nos quodammodo poſſumus/ et ideo quia cogitare et facere bonum cū auxilio diuino hoc non totaliter excedit facultatem noſtram

¶ Ad tertiam dico primo ꝙ maior eſt falſa loquēdo de virtute morali. Nam nullo modo habēs virtutem nec perfectam nec imꝑfectam poteſt ex arbitrii libertate et noticia rerum agendaruꝫ exiri in actum ꝑfectiſſime virtutis. Et ad minorem dico ꝙ poteſt dupliciter intelligi. Uno modo ſic ꝙ aliquis poſſit rationabiliter appetere ꝙ ꝓ tempore ꝓ quo habet virtutem imperfectā habeat opꝰ ꝑfectiſſime virtutis et in hoc ſenſu multi hoc falſum eſſe dicerent. Alio modo ſic ꝙ aliquis poſſit dum habet virtutem imꝑfectā appetere opus ꝑfectiſſime virtutis: non quidem ꝙ appetat exire in actum ꝑfectum dū habet virtutem imperfectam ſed quia dū habꝫ virtutem imꝑfectam appetit eā ꝑfici et virtute ꝑfecta in opus exire ꝑfecte virtutis et hoc eſt verū. Et hec ſolutio concordat cuꝫ beato Thoma queſtione. cxxx. articulo p̄mo i reſponſione ad primum. Sic etiam inquit vitioſum eſſet et p̄ſumptuoſum ꝙ aliquis exiſtens in ſtatu imꝑfecte virtutis attentaret ſtatim aſſequi ea q̄

Drña iter p̄ſumptuoſum ⁊ ſup.

Argu. tho. 2. 2. queſti. 130, arti. 1.

Approbat ſolutio thome.

ſunt perfecte virtutis/ ſed ſi quis ad hoc tendat vt perficiat in virtutem perfectam hoc non eſt pſumptuoſum nec vitioſum. Et hoc modo apoſtolus ſe in anteriora extendebat ſcilicet per continuū profectum. Hec ſolutio pro ſecundo mēbro michi placet pro primo vero non ſine difficultate eſt. Nā primum mēbrum ad intellectum beati Tho. videt̄ innuere duo. Primum eſt q̄ nullus exiſtens in ſtatu imperfecte virtutis pōt ſtatim attentare actum pfecte virtutis ſine preſumptione quod ſi intelligat̄ vt̄ non michi videtur verum nec hiſtorijs eccleſiaſticis nec morali rōni conſonū. Non quidē hiſtorijs eccleſiaſticis cū legamus multos qui erāt in ſtatu impfecto volaſſe ad heremum/ aut religionē ingreſſos ⁊ vitam maxime auſteram ⁊ pfectam duxiſſe. Alios ſe pro fide Chriſti expoſuiſſe martirio quod eſt opus excellētiſſime virtutis. Rationi morali. nam cuiuſlibet virtutis moralis act⁹ eſt in plena facultate liberi arbitrij adiuti ſpecialiter a deo maxime ſuppoſita cognitione requiſita ad actum illum/ ita q̄ habitus nō facit vt liberum arbitrium poſſit quod prius nō poterat licet reddat facilitatem ⁊ pmptitudinem in operante ergo exiſtens in ſtatu impfecte virtutis pōt appetere opus pfecte virtutis. Tertio poſt habitū virtutis impfecte generatur opus impfecte virtutis ⁊ non p actus impfectos ergo p actus pfectos ergo opus pfectū precedit habitū pfectum ergo opus pfectū habet̄ pro tempore p quo non habet̄ adhuc niſi habitus imperfectus ergo nō eſt pſumptuoſum vniuerſaliter q̄ aliquis habens infectum habitum attētet opus pfecte virtutis. Aduerte tamen q̄ opinio Thome magnā apparentiā habet. Pro cuius intellectu dico primo q̄ regulariter ⁊ vt in pluribus cōtingit q̄ pſumptuoſum eſt q̄ habens habitū impfecte virtutis attentet opus virtutis perfectiſſime/ licet in paucis in quibus ſcilicet eſt ſpeciale auxiliū maius et efficaci⁹/ quedā impulſio diuina ⁊ inſtinctus de confidentia diuini auxilij/ hoc nō ſit pſumptuoſū. Dico ſecundo q̄ ſi opus illud ſit opus adminiſtratorium ⁊ pertinens ad vtilitatē publicā quod hoc eſt pſumptuoſum. ¶ Dico tertio q̄ ſi opus ſit op⁹ virtutis intellectualis ſicut eſt opus pdicationis/ aut lectionis q̄ hoc vt in pluribus eſt pſumptuoſū q: difficile eſt q̄ parū erudit⁹ doceat ⁊ exponat res difficilimas. Dico quarto q̄ hoc veritatem habet cum ſit attentatio operis quod cum difficultate graui multam diuturnitatē habet vt annua tolerantia duri cruciatus Si quis etiam habens virtutem imperfectam ſtatim pfiteretur duriſſimā religionem hoc non videretur pſumptione carere niſi eſſet ſibi inſtictus diuinus de confidentia diuini auxilij. ¶ Ex quibus patet q̄ regulariter ⁊ vt i pluribus habens imperfectam virtutem ſine impulſione diuina non debet attentare opus perfectiſſime virtutis. Poteſt tamen licet raro ⁊ extra caſus dictos. ¶ Ad rationem ante oppoſitum de antecedente dictum eſt ſupra. ¶ Dico enim q̄ pſumptuoſum eſt tendere in ea que ſunt ſupra facultatem noſtram ad intellectum iam datum. Et ad Apoſtolū dico q̄ Apoſtolus nō tendit in ea que ſunt ſupra facultatem ſuam ſpeciali auxilio dei adiutam ſed bene tendit in anteriora id eſt in opera perfectiora et excellentiora q̄ erant ea quibus prius intenderat Nec hoc eſt tendere ſupra facultatē ſuam Sed eſt vſus facultatis ſue excellentior et melior quia ſupra dictum eſt oportet q̄ actus excellentiores habitus precedant ipſum habitum loquendo de habitibus acquiſitis, alias nūq̄ poſſet quis proficere de gradu in gradum virtutis. Licet enim tale opus excedat gradum habitus tamen quia tale opus eſt in plena facultate liberi arbitrij ſpecialit̄ adiuti etiā ſine quocunq̄ habitu perfecto vel imperfecto ad quod tamen habitus imperfectus diſponit et inclinat licet imperfecte. ideo ſimpliciter concedendū eſt illud opus non eſſe ſupra facultatem operātis.

Margin notes (left): obev... otho | Aduerte opinio Tho. | R virtu perfecta attētet opa

Queritur ſecundo vtrū preſumptio opponatur magnanimitati ſecundum exceſſum. Arguitur quod non quia ſi ſic ſequeretur quod aliquid eſſet oppoſitum preſumptioni quod opponeretur magnanimitati ſecundum defectum ſed conſequens eſt falſum igitur. ¶ In oppoſitum arguitur. Preſumptio opponitur magnanimitati et non ſecundum defectum vt ex dictis patet ergo ſecundum exceſſum. Notandum quod preſumptio accipitur dupliciter vno modo generaliter pro quocunq̄ actu vel habitu quo aſſumitur aliquid honorabile ſiue magnum ſiue paruum facultatem aſſumentis excedens aut vt facultatem aſſumentis excedens. Secundo modo accipitur preſumptio pro actu vel habitu quo aſſumitur aliquid multum honorabile facultatem aſſumentis excedens aut vt huiuſmodi dico autem aut vt facultatem et cetera propter eum qui aſſumit aliquid quod in rei veritate non excedit facultatem eius ſed tamen aſſumens credit quod facultatem ſuam excedat aut ſaltem non eſt ſufficienter certus certitudine morali quod facultatem ſuam non excedat. Quilibet enim talium licet aſſumat rem que nō excedit facultatem ſuam ſic tū aſſumit eam ac ſi excederet facultatem ſuam ſi excederet nichilominus tamen eam aſſumpſiſſet. ¶ Prima cōcluſio/ pſumptio primo modo dicta non opponitur adequate magnanimitati/ pbatur q: pſumptio illo modo dicta continet ſub ſe pſumptionem oppoſitam magnanimitati et pſumptionem oppoſitam modeſtie ſicut enim in appetitu magnorum honorū cōtingit pſumere ita ⁊ in appetitu paruorū. hoc tū differt quod rectus appetitus honorum magnorū et paruorū nō eſt nominatus vno noīe ſed diuerſis primus enim dicit̄ magnanimitas/ ſecūdus modeſtia. Inordinatus tū appetitus tam magnorū quā paruorū honorū eſt vno noīe noiat⁹ ſcʒ noīe pſumptiōis ⁊ ideo pſūptio opponit̄ adequate alicui cōmuni magnanimitati ⁊ modeſtie. ¶ Secunda concluſio/ pſumptio ſecūdo mō dicta opponit̄ magnanimitati ſecundum exceſſum/ pbatur. Omnis magnanimitas inclinat ad appetendū magnos honores qui ſciuntur eſſe intra facultatem ipſius appetentis ſed preſumptio inclinat ad appetendū magnos honores qui neſciuntur eſſe infra facultatem appetentis et hoc eſt ſuperhabundare in appetendo ergo pſumptio hoc modo dicta opponitur magnanimitati ſecundū exceſſum: minor iſtius rationis ſatis patet ex his que ſupra dicta ſunt et intelligenda eſt ad ſenſum ſupradictum: nec tamen intelligo quod pſumptio ſit oppoſita magnanimitati ſecundū omnē ambitum ſuum: ſed tantum proprie ſm ſpeciem illam magnanimitatis que eſt fiducia.

Margin notes (right): S Preſumptio dupliciter accipit̄ | C

Excedē-
tes appeti
tu honoris

¶ Secundo poſſet probari inductiue per oēs ſpe-
cies p̄ſumptionis: cōſtat em̄ quod ille qui appetit
res honorabiles habentes adminiſtratonē aliquā
vires ſuas excedentē excedit in appetendo hono-
res Similiter ille qui appetit res honorabiles ha-
bentem honorē excedentē cōditionem pſone appe
tentis: excedit in appetendo honores magnos. Si
militer qui appetit honorem vel opus illi rei hono
rabili ꝓprium que nō eſt ſibi adhuc cōmiſſa quam-
uis etiam dignus ſit vt ſibi cōmittatur excidit in
appetendo honorē. Similiter ille qui appetit rem
honorabilē vel honorē quo neſcit ſe eſſe dignum ex
cedit in appetendo honorem. Deinde ille etiam q̇
appetit rem aliquā cui ex viribus ſuis credit ſuffi-
a
cere excedit in appetendo honorem quia talis di-
recte et precedens peccant cōtra fiduciā quia ta-
lis aliqualiter putat ſe dignū qualiter nō eſt dign⁹
quia putat ſe etiam nō ſpecialiter adiutum dignuꝫ
et ipſe nō ſpecialiter adiutus non eſt dignus.

¶ Tertia concluſio. Omnis p̄ſumptuoſus peccat
ignorans ꝓbatur: oīs p̄ſumptuoſus putat rem quā
appetit eſſe infra facultatē ſuā aut neſcit eam eſſe
ſupra facultatē ſuam que tamen ſm̄ rei veritatem
eſt ſupra facultatē ſuam ergo oīs p̄ſumptuoſus eſt
peccans ignorans. ¶ Secundo oīs p̄ſumptuoſus
vel credit facultatē ſuā eſſe maiorē quā ſit vel rem
honorabilē quā appetit eſſe minorē quā ſit minorē
quidē aūt in adminiſtratione aut in honore aut de
facto caret deliberatione ⁊ inquiſitione qua cōpa
ret vere rem quā appetit ad vires ſuas. Sed om̄is
talis peccat ignorās igiṫ. Et ſi dicas ꝙ aliquis eſt
p̄ſumptuoſus qui appetit rem honorabilē quā ſcit
excedere vires ſuas. Et quā ſcit ſe nō debere ap-
petere ergo aliquis eſt p̄ſumptuoſus nō ignorās.
¶ Ad hoc rn̄deo quod ſi aliquis appetat rem ho-
norabilem cui ſe nō poſſe ſufficere iudicat / ipſe non
appetit eā rōne adminiſtrationis neq꜃ ꝓprie digni
ficat ea ſed eam appetit rōne honoris annexi ⁊ ita
eſt magis ambitioſus q̄꜃ p̄ſumptuoſus. Et ſi dicas
ꝙ talis appetit eā vt exerceat ſe in opibus ad que
nō ſufficit adhuc ſe exercitādo fiat ſufficientior et
cū hoc tm̄ ipſe iudicat ꝙ nō debet appetere qꝛ plu-
res detrimentū patiunṫ ꝓpter inſufficiētiā. ¶ Ad
hoc rn̄deo ꝙ talis p̄ſumptuoſus raro et in paucis
reperiṫ. concluſio aūt que poſita eſt cōformiter ad
doctrinā ariſt. veritatē habet vt in pluribus ſicut ⁊
reliqui ſermones vniuerſales ad quos vt determi-
nat ariſto. libro p̄mo ethicoꝝ nō exigiṫ neceſſaria
veritas ſed ſufficit ꝙ vt in pluribus veri ſint. ꝓba-

Oīs p̄ſum-
ptuoſus
ignorans.

tur p̄terea cōcluſio per ariſ. in quarto ethicoꝝ di-
centem caymi autē inſipientes ⁊ ſeipſos ignoran-
tes ex hoc manifeſtū vt em̄ digni exiſtentes ad ho-
norabililia conanṫ deinde redarguūtur. Ubi Eu-
ſtracius inſipientes aūt manifeſte ſeipos ignoran
tes ſunt / p̄dicant em̄ vel in mediū ferūt ipſoꝝ inſi-
pientiam conantes ad ea que honorabilia quoꝝ ni
chil ipſius ineſt ꝓpter qḋ ⁊ velociter manifeſte fiūt

Euſtraci⁹.

Ex quibus verbis apparet ꝙ caymi ⁊ ignorantes
ſunt ⁊ inſipientes: aut vt vult alia trāſlatio demen
tes qḋ ideo eſt qꝛ demētia eſt ignorātiā ſuā in publi
cum afferre qḋ faciūt caymi / puſillanimi aūt igno
rantes ſunt ſed nō inſipientes ꝓpter cōtrariā cām
dicente de puſillanimo Ariſt. ſed et ignorare ſeip̄m
appeteret em̄ quibus dignus erat bona exiſtentia.
nō tamen inſipientes videnṫ eſſe ſed magis pigri,

¶ Quarta concluſio. Et ſi non omnis p̄ſumptuo
ſus maiorem honorem appetit q̄꜃ magnanimus.
Omnis tamen p̄ſumptuoſus ſuperhabundantius
appetit q̄꜃ magnanimus. Probatur p̄ma pars Uo
lo ꝙ ſint duo inequales notabiliter in facultate ⁊ vi
ribus ⁊ alijs bonis que poſſūt eſſe principia ardua
rum operationum et iſti appetāt aliquam rem ho-
norabilem habentem difficilem adminiſtrationē q̄
nō excedat facultatē vnius ⁊ tm̄ excedat facultatē
alterius / Tunc ſic. Iſtoꝝ vnus eſt magnanimus et
alius eſt p̄ſumptuoſus et tamen ambo equalem ho
norem appetūt ergo p̄ſumptuoſus nō ſemper ap-
petit maiorē honorem q̄꜃ magnanimus. Secun
da pars. Probaṫ nullus mognanim⁹ appetit rem
honorabilem ſupra vires ſuas exiſtentē. Sed om-
nis p̄ſumptuoſus appetit rem honorabilem ſupra
vires ſuas exiſtentē ergo oīs p̄ſumptuoſus ſuper-
habūdantius honorē appetit quam magnanimus
Secundo in omni p̄ſumptuoſo eſt ſuperhabūdan-
tia appetitus rerum honorabilium ſed in nullo ma
gnanimo eſt ſuperhabundantia appetitus rerū ho
norabiliū igitur. Unde multū differt dicere iſte ap
petit maiorem honorē quā ille et iſte ſuꝑhabūdan
tius appetit honorē q̄꜃ ille. In p̄ma enim iſtud cō-
paratiuum maiorē non dicit cōparationem hono-
rum appetitoꝝ ad facultatem appetentiū ſed tm̄
cōparationū honoris appetiti ab vno ad honoreꝫ
appetitum ab alio. Sed in ſecunda hoc aduerbiū
ſuperhbundantius nō dicit cōparationē vnius ho
noris ad alium ſed tm̄ dicit comparationem ⁊ pro-
portionem ipſoꝝ honorum ad facultates appeten
tium et ſignificat ꝙ honor appetit⁹ ꝑ iſtum magis
excedit vires ſuas quā honor appetitus per illum
excedat vires illius. Quinta concluſio. Et ſi p̄
ſumptuoſi vt in pluribus ſint ſuperbi poteſt tamen
reperiri ſine ſuꝑbia p̄ſumptio Pro iſta cōcluſione
eſt aduertendum quod ad magnanimum ꝑtinet cō
parare vires ſuas ad rem honorabilem aſſumēdā
et ſi comparatione debite facta inueniat ꝙ nec ex
ſe nec ratione alicuius circūſtantie res honorabi-
lis excedit facultatem ſuam poteſt eam aſſumere ſi
inuenit quod excedat debet eam reliquere. Ad hu-
iuſmodi autē cōparationem exigitur duplex cogni
tio ſcilicet cognitio facultatis ꝓprie q̄ conſiſtit in
bonis nature / in bonis gratuitis ⁊ in bonis acquiſi
tis tam voluntatis quā intellectus quā etiā poten
tiarum executiuarū ⁊ etiā in bonis fortune tanquā
in auxilijs quibuſdā virtuoſaꝝ operationū. Et ge
neraliter oīa cōſiderāda ſunt que poſſunt eſſe prin
cipia arduaꝝ operationū aut etiā impeditiua ea-
rum. Et hoc ſine illa nobis inſint ſiue ꝑ aliquos no
bis aliqua neceſſitudine cōiunctos ſint in p̄rāte no
ſtra qꝛ ſm̄ ariſto. ea ꝑ nos poſſumus que ꝑ amicos
poſſumus. Exigiṫ etiā ꝯſideratio rei honorabilis
aſſumende tam ſm̄ adminiſtrationē quā habet ſm̄
honorem ei annexū. Tunc ꝓbaṫ p̄ma pars conclu
ſionis. In pluribus cōtingit qḋ aliquis p̄ſumptuo
ſe appetit rem honorabilem ex eo ꝙ credit faculta
tem ſuam eſſe maiorem quā ſit ⁊ ex eo qḋ credit ꝙ
ex aliquibus bonis exterioribus oriatur excellen-
tia et facultas et appreciatio in hoīe que ſm̄ rei ve
ritatem non oriunṫ ſicut diuites credunt ꝙ ex di-
uicijs ſuis oriatur excellentia ⁊ appreciatio et fa-
cultas bene adminiſtrandi rem aliquā / que tamen
potiſſime oriṫ ex virtutibus ſiue acquiſitis ſiue gra

Compatio
magnani-
mi ante q̄꜃
opus ag-
grediatur.

tuitis ſed eſtimare ſe excellentioꝛē quā ſit aut ex illis rebus habere excellentiā que non ſunt nate facere excellentiā ſuperbie eſt igitur. Secūda pars ꝓbatur aliquis nō plus eſtimens de facultate ⁊ viribus ſuis quam eſtimare debeat poteſt p̄ſumptuoſe aſſumere ſibi rem honoꝛabilem vires ſuas notabiliter excedentē ex hoc ꝙ nō ſufficiēter inquiſiuit pondus ⁊ difficultatem adminiſtrationis illius rei aut mugnitudinē honoꝛis annexi illi rei/ ſed ꝯſtat talem eſſe p̄ſumptuoſum ⁊ tn̄ nō eſt ſupbus qꝛ non plus eſtimat de excellētia ſua quā ſit eſtimādū igr̄.

Sexta concluſio bona foꝛtune ſine virtute ꝑfecta inexiſtēti nata ſunt habentē ad p̄ſumptionē inducere ⁊ ad ſupbiam ⁊ petulantiam ꝓbat̄ ꝙ habēt bona talia ſine virtute ꝑfecta eſtimant ſe superexcellere alios ⁊ attentant indifferēter quaſcū𝔮 adminiſtrationes etiā que facultatē ⁊ vires ſuas excedunt cū nō habeant virtutē ꝑfectam qua hmōi inclinationi reſiſtant qua etiam grauibus adminiſtratiobus gerendis ſufficiant igit̄: ſine em̄ virtute ꝑfecta vt habet ariſtoteles nō facile ferre moderate bonas foꝛtunas: nec etiam res graues debite adminiſtrare. ¶ Secunda pars et tertia ꝓbat̄ qꝛ habentes hmōi bonas foꝛtunas ſine virtute ſunt deſpectoꝛes. i. ſuperbi ⁊ iniuriatoꝛes. i. petulantes vt habet alia tranſlatio. Secundo tales imitātur magnanimū ⁊ quantū poſſunt conant̄ vt appareāt magnanimi ⁊ magnis honoꝛibus digni/ ſed nō pn̄t imitari cum i arduis operationibus ⁊ adminiſtrationibus iniuſto cōtemptu indignoꝛum ⁊ vera glorificatione indignoꝝ ergo cum opoꝛteat quod habeant aliquas operationes accedentes ſm̄ apparentiam ad operationes magnanimi neceſſe eſt vt attentent adminiſtrationes quibus nō ſufficiūt ꝑ p̄ſumptionem ⁊ contēnant melioꝛes et pꝛeſtantioꝛes ꝑ ſuperbiā et eis conuicient̄ ⁊ iniuriā afferant ꝑ petulantiam. Et hanc concluſionem cum rationibus ſuis videt̄ poſuiſſe ariſtoteles quarto ethicorum cū ait. Qui aūt ſine virtute bona talia habēt ne𝔮 iuſte magnis ſe ipſos dignificāt ne𝔮 recte magnanimi dicunt̄. Sine virtute enim ꝑfecta nō ſunt hec: deſpectoꝛes autem et iniuriatoꝛes et talia habentes mali efficiuntur: ſine virtute enim non facile ferre bonas foꝛtunas moderate nō potentes autem ferre et exiſtimantes alios ſupexcellere: illos quidē cōtēnunt ipſi aūt ꝗcū𝔮 vti𝔮 cōtinget operant̄. imittant̄ em̄ magnanimū nō ſimiles exiſtentes hec aūt operant̄ in ꝗbus poſſunt ꝗ quidē igit̄ ſm̄ virtutē non operant̄ cōtēpnunt autē alios: magnanimus autem iuſte contēpnit: gloꝛificat enim vere multi autem contingenter. ¶ Septima concluſio. Non ſolū ſm̄ apparentiā ſed ſm̄ rei veritatem p̄ſumptuoſus ſe habet in exceſſu ad magnanimum Pꝛeſumptuoſus ſic ſe habet i omni actu ſuo reſpectu appetitus rei multū honoꝛabilis ꝙ ſi idē ipſe eſſet vere magnanimus et circunſtantie eſſent omnino pares ipſe nō appeterit illam ⁊ iudicare ſe ſic appetendo ſupꝑhabundare ⁊ excedere ergo pꝛeſumptuoſus ſemꝑ in exceſſu ſe habet ad magnanimum an̄s poſſet ꝓbari inductiue in oībus actibus p̄ſumptuoſi. ¶ Secūdo ſi nō hoc maxime ideo eēt qꝛ p̄ſumptuoſus in multo p̄cio habet bona exterioꝛa que magnanimus reputat parua ⁊ quaſi nulliꝰ pꝛecij ſed nō ob hoc ſe habet p̄ſumptuoſus in defectu ad magnanimū igitur/ pꝛima pars antecedentis eſt Thome qui ex hoc infert quod pꝛeſumptuoſus ſecundum rei veritatem quando𝔮 deficit a magnanimo ſed ſecundum apparenttam in exceſſu ſe habet. Et ſecunda pars ꝓbatur quia nullus p̄ciſe ex hoc eſt pꝛeſumptuoſus quod diuitias multi facit ſed ſi per hoc credat ſe excellere aut velit haberi in maioꝛi pꝛecio quam docti et virtuoſi eſt ſuperbus et ſi etiam velit ad arduas dignitates pꝛe ceteris bonis et virtuoſis ꝓmoueri eſt p̄ſumptuoſus: et in hoc ſuperhabundat in appetitu honoꝛū. Tertio ſi ſic hoc maxime eſſet quia pꝛeſumptuoſus appetit pꝛecioſis veſtibus indui deſpicit alios ⁊ iniuriatur eis que nō ſunt magna ſm̄ veritatem ſed ſm̄ opinionem ſtultoꝝ/ ſed p̄ſumptuoſus in hoc nō deficit a magnanimo ſed ſe habet in exceſſu reſpectu eius igitur. Minoꝛ patet quia iſta duo nulluꝫ repꝛehendere et repꝛehendere omnes indifferēter tam bonos quam malos ſe habent ſm̄ defectum ⁊ exceſſum et pꝛimum quidem ſecundū defectū ⁊ ſm̄ exceſſum et inter eſt medietas quedam ſcilicet repꝛehendere repꝛehendendos et contempnere contēpnendos que eſt magnanimi. Tunc ſic nullum repꝛehendere ſe habet ſm̄ veritatē vt extremū in defectu reſpectu huius medietatis que ꝑtinet ad magnanimum ergo indfferenter omnis repꝛehendere ſe habet ſm̄ veritatem vt extremum in ſuperhabūdantia reſpectu medietatis pertinētis ad magnanimuꝫ. Et eodē mō argueret̄ de p̄cioſitate veſtiū.

Tho. 2.2: q̄. 130. ar. 2.

p̄ſumptuoſus excedit magnimuꝫ in appetitu honoꝛis.

¶ Secundo pꝛobatur auctoꝛitate ſenece libꝛo de quattuoꝛ virtutibus quam pꝛo ſe inducit beatus Thomas/ magnanimitas inquit ſi ſe ſupꝛa moduꝫ ſuum extollat faciet virum minantem inflatū turbidum inquietum et quaſcū𝔮 excellentias dictoꝛū factoꝛum𝔮 neglecta honeſtate feſtinum/ vbi ſeneca non dicit ſi ſe infra modum ſuum deiiciat ſed ſi ſe ſupꝛa modū ſuum extollat.

Seneca.

¶ Contra pꝛimā cōcluſionem arguit̄ ſic nullum peccatum in ſpiritum ſanctum opponit̄ magnanimitati qꝛ quodlibet tale opponitur caritati ſed pꝛeſumptio eſt peccatum in ſpiritum ſanctum ergo non opponit̄ magnanimitati. Secundo nullum peccatum ex ignoꝛantia opponitur magnanimitati ſꝫ pꝛeſumptio ſiue caymotes ſm̄ ariſtotelem eſt peccatum ex ignoꝛantia/ qꝛ ſecundum eum caymi inſipientes ſunt et ignoꝛantes. Tertio vitium oppoſitum ſecundum exceſſum magnanimitati non eſt magnum cum ſit minus puſillanimitate ſm̄ ariſtotelem quarto ethicoꝛum ſed pꝛeſumptio eſt peſſimum vicium ⁊ multo magis deteſtandum quam puſillanimitas ergo pꝛeſumptio non opponitur magnanimitati ſecundū exceſſum.

Arg. tho. 2.2. queſti. 130. arti. 2.

Arg. buri. 4. ethi. q̄. 12.

¶ Ad pꝛimam reſpōdet beatus thomas ꝙ nō quelibet pꝛeſumptio ponitur peccatum in ſpiritū ſanctum/ ſed illa qua quis diuinam iuſticiam contempnit ex inoꝛdinata cōfidentia diuine miſericoꝛdie/ et talis pꝛeſumptio ratione materie in𝔮ꝫtū ſcilꝫ ꝑ eam cōtempnit̄ aliquid diuinum opponit̄ caritati vel potius dono timoꝛis cuius eſt deum reuereri in 𝔮ꝫtum tamen talis contemptus excedit ꝓpoꝛtionē ꝓpꝛie facultatis poteſt opponi magnanimitati.

Nō oīs p̄ſumptio eſt pctm̄ i ſp̄m ſanctum.

¶ Hanc ſolutionem pꝛo nunc non repꝛobo nec appꝛobo quia alibi terminandum eſt quid ſit peccatū i ſpiritumſanctum/ et an ſit aliqua talis p̄ſumptio qualis hic deſcribit̄ et ſi ſit aliqua talis vtrū opponat̄ magnanimitati qꝛ nō videt̄ ꝙ aliquis cōtemptū illū diuine iuſticie affectat tā𝔮ꝫ rē honoꝛabilē

nec ſm veritatẽ nec ſm apparentiã. Ideo ſi aliqua
ſit talis ꝑſumptio ipſa nõ eſt illa q̄ eſt ſpẽs vicij op
poſiti magnanimitati nec etiã ꝓprie caritati/ ſed
magis ſpei ſm qḋ ait Thomas q̄ſtionibus de ma=
lo ꝙ ꝑſumptio eſt inordinata ſpes. ꝙ ſi dixiſſet bea
tus Thomas ꝙ cõfidentia illa inordinata de diui=
na mia fuiſſet ꝑſumptio proprie habuiſſet maiorem
apparentiã eo ꝙ ꝑſumptio opponit ordinate fidu
cie q̄ eſt ſpẽs magnanimitatis/ ⁊ tñ adhuc ita non
eẽt qꝛ fiducia illa q̄ eſt ſpẽs magnanimitatis eſt re
ſpectu reꝝ arduaꝝ ⁊ difficiliũ agendaꝝ/ cõfidẽtia
aũt illa de diuina mia in extremo iudicio nõ eſt re=
ſpectu reꝝ agendaꝝ ſed eſt reſpectu impunitatis.
Ad ſecũdã negat maior aliqs eñ interdũ ex igno
rantia cõfidẽtiã hꝫ alicuiꝰ rei ardue agẽde qꝛ non
ſatis cognoſcit facultatẽ ſuam vel difficultatẽ rei
agende ⁊ hmõi cõfidẽtia mediãte tali ignorantia
ſuſcepta eſt ꝑſumptio/ ⁊ minor rõnis vniuerſaliter
intellecta eſt falſa. Et ad ꝓbationẽ dico ꝙ lꝫ cay=
mi ignorãtes ſint ⁊ inſipiẽtes licꝫ etiã ignorantes
peccent nõ tñ ex ignorantia peccant/ aliud eſt eñ
peccare ignoranter ⁊ aliud peccare ex ignorantia
vt declarat. ari. in tertio ethicorum. ¶ Ad tertiaꝫ
dico ꝙ ſicut ſupra dictum eſt vna ſpecies preſum=
ptionis eſt maxime deteſtanda/ ſed de ea nõ eſt lo=
cutus ariſt. nec eam forte cognouit. Similiter pre=
ſumptio eſt peſſima ſm vitia illa ad q̄ regulariter
inclinat ſed vt dictũ eſt ꝑſumptio ſimplex nõ eſt tã
vitioſa q̄ꝫ vitioſa eſt puſillanimitas. ¶ Cõtra quar
tam concluſionẽ arguit ſic Nullus magnanimus
appetit honorem ſupra facultatẽ ſuam oĩs ꝑſum=
ptuoſus appetit honorẽ ſupra facultatẽ ſuam er=
go omnis honor appetitus a ꝑſumptuoſo eſt ma=
ior q̄ꝫ honor appetitus a magnanimo. cõſequẽtia
tenet quia honor qui eſt ſupra facultatẽ appetẽtis
illum eſt maior q̄ꝫ honor qui nõ eſt ſupra facultatẽ
illum appetẽtis. Ad hanc rõnem nego primã con=
ſequentiam et ad ꝓbationẽ nego aſſumptũ quia ꝙ
aliquis honor ſit ſupra facultatẽ appetentis/ con=
tingit interdum ex magnitudine honoris vbi ſcilꝫ
eſſet paritas facultatũ. Aliquãdo cõtingit ex par
uitate facultatis verbi gratia vbi eſſet paritas ho
norum appetitoꝝ. Et ideo argumentũ illud nõ cõ
cludit niſi ꝙ ꝑſumptuoſus ſuꝑhabũdantius appe
tit ꝙ magnanimus ſicut iſta cõſequentia nõ valet.
iſte eger plus comedit quã poſſit digerere. Iſte ſa=
nus nõ plus comedit quã poſſit digerere/ ergo iſte
eger pluri cibo vtitur quã ſanus. Conſtat ꝙ cõſe=
quentia nõ valet. Sed bene ſequitur ergo iſte eger
ſuperhabũdantius cõmedit vel plus excedit in co
medendo quã ille ſanus. Contra ſeptimã cõcluſio
nem arguitur rõnibus quas innuit thomas/ ꝑſum
ptuoſus excedit magnanimũ ĩ appetitu bonoꝝ ex=
teriorum/ ſed hmõi bona non ſunt maiora aliis ſm
veritatem ſed tantũ ſm apparentiã igitur. Secun
do ꝑſumptuoſus excedit magnanimũ in appetitu
ornatus exterioris ſed ornatus exterior nõ eſt ma
ior ſecundũ veritatẽ bonis q̄ appetit magnanimus
ſed tantũ ſecundũ opinionẽ ſtultoꝝ igitur. Tertio
ꝑſumptuoſus appetit deſpicere bonos et eis iniu=
riari/ magnanimus aũt no deſpicit niſi malos ⁊ re
prehenſibiles ſed primũ non eſt maius ſecundo ſm
veritaten ſed tñ ſcḋm apparentiam et opinionem
ſtultorum igitur q̄nꝙ ꝑſumptuoſus nõ ſe habet in
exceſſu ad magnanimũ ſecũdũ veritatẽ ſed ſolum
ſecundum apparẽtiam. ¶ Ad primã dico quod ali
quid dicitur appetitu ab aliquo dupliciter vnomõ
tanquã finis. Aliomõ tanquã ordinatũ in finem di=
co ꝙ ꝑſumptuoſus non appetit diuitias/ ꝓcioſum
ornatũ reꝑhenſionẽ bonoꝝ tanquã finem ex cuius
ſcilicet appetitu dicatur ꝑſumptuoſus ſed appetit
ea tanquã quedã ordinata in finẽ quia enim caret
virtutibus quibus ſolis debet honor ⁊ ex quibꝰ ve
ra excellẽtia naſcit neceſſe eſt qḋ ipſe ſibi falſis ar
tibus apparentẽ excellentiã cõparet vt ea cõpara
ta ꝓuehatur ad honores quibus eſt indignus ⁊ ad
grauiſſimaꝝ rerum adminiſtrationes. Et ideo licꝫ
iſta que appetit tãq̄ꝫ media nõ ſint maiora hiis q̄
appetit verus magnanimus honor tñ quem inten=
dit ꝑ hec ſibi cõparare magis excedit facultatem
ſuam q̄ꝫ honor que appetit magnanimus facultatẽ
magnanimi excedat nõ tantũ ſm apparẽtiam ſed
etiam ſm veritatem: dico ꝑterea ꝙ hec oĩa que ap
petit ꝑſumptuoſus etiam ſm veritatẽ ſunt maiora Note.
quã illa eiuſdẽ generis q̄ appeteret ſi ipſe eſſet ma=
gnanimus puta ſi ceteris paribus ipẽ eſſet magna E
nimus/ nec tãtas pecunias nec tam ꝓcioſas veſtes
nec tot ⁊ tam graues reꝑhẽſiones appeteret neqꝫ
valet iſta ꝯña/ aliqua q̄ appeti preſumptuoſus ſunt
multo minora ſm veritatẽ his que appetit magna
nimus ergo magnanimus q̄nꝙ ſm veritatẽ ꝑſum
ptuoſum excedit in appetẽdo quia lꝫ hec ſint mino
ra illis qꝛ tñ ꝑ hec minora ꝑſumptuoſus tẽdit ĩ alia
maiora quia excedũt facultatẽ ſuam: magnanimꝰ F
autem non tendit in aliqua que facultatẽ ſuam ex=
cedant ideo ꝑſumtuoſus ſemper ſe habet ſecundũ
veritatem in exceſſu ad magnanimũ. Aduerte tñ Duplex cõ
ꝙ facultas honoris que appetit põt dupliciter cõ paratio.
parari ad facultatẽ appetentis vnomodo cum vnũ
abſolute cõparatur ad aliud. Aliomõ cũ ſit cõpa=
ratio vnius ad aliud ſecundum circunſtantias oc=
currentes. Contingit eñ interdum ꝙ in ꝑſumptuo
ſo eſt ſimpliciter maior facultas agendi ⁊ admini=
ſtrandi et ꝙ in eo ſunt plura ⁊ excellentiora princi
pia arduaꝝ operationum quam in magnanimo et
tamen honor appetitus ab vtroqꝫ eſt equalis ⁊ ni=
chilominus qui habet minorem facultatẽ in eo ap=
petendo eſt magnanimus et qui habet maiorẽ fa=
cultatem in eo appetendo eſt ꝑſumptuoſus ꝓpter
circunſtantias occurrentes ꝓpter quas principia
agendi in vno ſint impedita notabiliter ⁊ nõ ĩ alio G
aut ꝓpter egritudinem/ aut ꝓpter aliaꝝ rerũ ad=
miniſtrationem/ aut ꝓpter ꝓhibitionẽ alicuius po
tentis/ aut ꝓpter alias cauſas que infinite poſſunt
accedere/ poteſt etiam dari caſus in quo quis aſſu
mit rem honorabilem quam ſcit eſſe ſupra faculta=
tem ſuam et tamen in hoc eſt magnanimus et non
ꝑſumptuoſus Caſus eſt talis/ ſi ſit ꝓuidendũ ali=
cui grauiſſime dignitati adminiſtrationem diffici=
lem habenti et nullus ſit qui eam ſufficiat gerere.
Tunc ille qui eſt maioris facultatis inter ceteros
licet nõ ſufficiat ꝑ conſenſum alioꝝ poteſt eam cũ
confidentia diuini auxilij ſuſcipere/ quo auxilio tã
to magis eum indigere conſtat quanto minus ad
dignitatem illam gerendam ſufficit.

Margin notes: Peccare ingoranter et peccare ex ignorantia. — C — Tho. 2. 2. vbi ſupra. — D — Nõ omnis appetens honorẽ q[...] nõ eſt dig[...] eſt ꝑſum=ptuoſus.

Queritur tertio. Utrum

cuilibet preſumptioni ſua puſillanimi=
tas opponatur. Arguitur ꝙ non/ pre=
ſumptioni q̄ eſt ex virium ſuarum cõfidentia nulla

puſillanimitas oppoſita eſt cū virtuoſum ſit in nullo de viribus ſuis cōfidere igit̄. In oppoſitum ar- arguitur quot modis cōtingit ſuphabundare tot modis cōtingit deficere ergo quod ſunt modi preſumptionis tot ſunt modi puſillanimitatis. ¶ Notandum eſt ꝙ ſicut plures ſunt modi ſiue ſpecies p̄ſumptionis ita ⁊ puſillanimitatis. Contingit enim ꝙ aliquis recuſet rem honorabilem quia quamuis ſufficiat adminiſtrationi ⁊ honori diffidit tñ de viribus ſuis ⁊ ꝓpter metū deficiendi ⁊ fugā laboris ſine inquiſitione ſufficiente iudicat ſe non ſufficere. Secundo quia quāuis ſciat ꝓbabiliter ſe ſufficere tamen fugit honorem et magis vult agere priuatā vitam ⁊ ſectari ocium ſicut habet Tullius p̄mo de officiis quāuis tamen honor ille ſibi ꝓpter conditionem ꝑſone debeatur. ¶ Tertio cum quis aſſumptus ad dignitatem vel officiū non exequiturea q̄ ſunt dignitatis vel officij ſui neqꝫ attribuit ſibi honores ad dignitatē vel officium ſuum ꝑtinētes nō quidē humilitatis aut exempli cauſa ſed ꝓpter quādam incuriam. Quarto recuſat aliquis rem honorabilem eo ꝙ ip̄e certitudinaliter ſcit ꝙ ſine auxilio diuino nō pōt bene geri qꝛ tamen diffidit de auxilio ſpeciali quod deus regulariter ſolet immittere inuocantibus eum. Ideo eſtimat ſe non ſufficere ⁊ recuſat. ¶ Tunc ſit concluſio prima Cuilibet p̄ſumptioni ſua puſillanimitas opponit̄/ poſſet ꝓbari cōcluſio inducendo ꝑ ſingulas ſpecies p̄ſumptionis. ¶ Secunda cōcluſio/ Prima ſpecies puſillanimitatis eſt deterior p̄ſumptione ſibi oppoſita/ probat̄. ¶ Puſillanimus ex vi ſue puſillanimitatis nullo etiā vicio alio adito priuat ſe multis ⁊ laudabilibus exercitijs ꝑ quoꝝ cōtinuationē poſſet de virtute in virtutē ꝓficere ⁊ bonas artes ⁊ diſciplinas quas hn̄t cōtinue augere p̄ſumptuoſus aūt ex vi ſue p̄ſumptionis ſe bonis artibus ⁊ diſciplinis lꝫ in re q̄ facultatē ſuam excedit ſe cōtinue exercet igitur. Secundo viciū puſillanimitatis eſt cōmunius et magis inſitū ⁊ cōplātatum nobis vt vult euſtracius ergo iſte deterius. Et confirmatur ꝑ ariſtotelē quarto ethicoꝝ. Opponit̄ aūt magnanimitati puſillanimitas magis quā caymotes ⁊ fit magis ⁊ deterius eſt vbi euſtracius dicit puſillanimitatem eſſe nobis magis a natura cōplātatam. ¶ Tertia cōcluſio Sc̄da ſpecies puſillanimitatis eſt deterior p̄ſumptione ſibi oppoſita ꝓbat̄ vt p̄cedens. ¶ Quarta cōcluſio tertia ſpēs puſillanimitatis eſt minus vicium quā p̄ſumptio/ ꝓbat̄ qꝛ p̄ſumptio nūqꝫ eſt ſine iniuſticia qꝛ ꝑ ipſam vſurpat̄ vel actus vel honor ad aliū ꝑtinens. ¶ Quinta cōcluſio preſumptio oppoſita quarte ſpeciei eſt deterior puſillanimitate. Pro ꝓbatione Aduerte qđ tā puſillanimus quā p̄ſumptuoſus ſcḋm iſtā ſpeciē detrahunt deo beneficiū qđ eſt hoībus largiturū ſcꝫ ſpecialem aſſiſtentiā in rebus difficilibus ⁊ bonis qꝛ p̄ſumptuoſus dicit ſe nō egere illo beneficio/ puſillanimus dicit ſe indignū eo et ideo nō habiturū eū. Sed in hoc differunt qꝛ p̄ſumptuoſus detrahit beneficium illud tanqꝫ eo non egeat et tanqꝫ ſibi ipſi ſufficiat/ puſillanimus vero confitet̄ illud eſſe ſibi neceſſariū ſed qꝛ putat ſe non ꝓmeruiſſe illud ideo detrahit tanqꝫ nō ſit habiturus eū Ex quibus ſatis patet veritas cōcluſionis qꝛ p̄ſumptuoſus preſumit de viribus ſuis qđ nō facit puſillanimus imo ꝯtrūad hoc recte ſe hꝫ puſillanimus p̄ſumptuoſus eſt blaſphemius in deum in hoc quod dicit auxiliū ſuū nō eſſe nobis neceſſariū in bonis operationibꝰ puſillanimus nō blaſphemat in hoc ſed recte ſentit puſillanimus dicit ſe indignū diuino auxilio qđ frequenter verū/ p̄ſumptuoſus dicit ſe tali nō egere/ puſillanimus diffidit diuinū auxilium ſibi adeſſe in quo grauiter peccat/ p̄ſumptuoſus vero nec diffidit nec ſperat qꝛ dicit illud nō eſſe ſibi neceſſariū. ¶ Cōtra primā cōcluſionē arguit̄ ſic. Prius ſunt poſite quinqꝫ ſpēs p̄ſumptionis ſꝫ hic nō ponūtur niſi q̄ttuor ſpēs puſillanimitatis igr̄. Ad hāc rōnē Rn̄detur ꝙ p̄ma ſpēs puſillanimitatis opponitur p̄me ⁊ q̄rte ſpēi p̄ſumptiōis/ qꝛ q̄rta ſpēs ob hoc cōtingebat qꝛ nōdū ſatis cōſtabat appetēti ꝙ illđ qđ appetebat eſſet infra facultatē ſuā/ cuius oppoſitus defectus ſatis cōtinetur in p̄ma ſpē. ¶ Cōtra ſcḋam cōcluſionē. Arguitur ſic. Caymi ſcḋm Ariſ. inſipiētes ſunt ⁊ ſeipſos ignorātes/ ⁊ puſillanimus eſt ignorās ſeip̄m ſed nō inſipiēs ergo caymus ſiue p̄ſumptuoſus eſt deterior puſillanimo. ¶ Secūdo caymi rōnabiliter redarguūt̄ puſillanimi nō redarguunt̄ igit̄. ¶ Tertio. Preſumptuoſi ornant̄ veſtibus p̄cioſis ⁊ manifeſtāt bonas fortunas ſuas exterius: ⁊ de ſe ipſis magna dicūt vt ꝑ hoc videant̄ honorabiliores: puſillanimi vero his oībꝰ abſtinēt igitur. ¶ Ad primā cōcedo antecedēs ⁊ nego conſequentiam qꝛ puſillanimus lꝫ nō ſit inſipiēs: eſt tamen ignorās ⁊ piger dicēte Ariſtotele non tñ inſi- K pientes tales vident̄ eſſe magis pigri: dicta autem eſt ſupra cauſa ꝓpter quā dicunt̄ caymi inſipiētes qꝛ ſcilꝫ ignorantiā ſuam publicant. ¶ Ad ſecundā cōcedo antecedens et nego cōſequentiam quia ꝙ illi redarguant̄ et nō iſti non eſt qꝛ illi vitioſi ſit et non iſti: ſed quia illi ignorantiam et defectus ſuos publicant ⁊ nō iſti Publicatio autem vitij antecedit ſemper redargutionem que fit a multitudine. Ad tertiam nego conſequentiam quia licet puſillanimi non habeant iſta: habent alia q̄ ſunt his deteriora ita dicente Ariſtotele de puſillanimis. Talis autem opinio videt̄ deteriores facere. Singuli enim appetunt que ſcḋm dignitatē. Diſcedūt autē ⁊ ab operationibus bonis ⁊ ab inuentionibus vt indigni exiſtentes. Similiter ⁊ ab exterioribꝰ bonis. Ecce quō puſillanimus vt ſue puſillanimitatis ſe multis ⁊ magnis bonis priuat. Et hec de q̄ſtione.

Conſequenter. Queritur de ambitione. Et p̄mo. Utrū ambitio ſit pctm̄. ¶ Arguit̄ ꝙ nō appetitus honoris nō eſt peccatū cū honor ſit maximū bonū L inter externa bona ſed ambitio nō dicit niſi appetitum honoris ꝗ ambitio nō eſt peccatū. ¶ In oppoſitum arguitur ꝑ illud apl̄i ad corin. xiij. caritas nō eſt ambitioſa non querit q̄ ſua ſunt/ ſed quicq̄d repugnat caritati eſt peccatū ergo ambitio eſt peccatum. Notandum ꝙ ſcḋm beatum Thomam. q. c. xxxj. articulo p̄mo tripliciter cōtingit appetitum honoris eſſe inordinatū. Uno mō ꝑ hoc ꝙ aliquis appetit teſtimoniū de excellentia quā nō habet qđ eſt appetere honorem ſupra ſuam proportionem. Secūdo mō ꝑ hoc ꝙ honorem ſibi cupit nō referēdo in deū. Tertio mō per hoc ꝙ appetitus eius in ipſo honore q̄ſcit nec refert ip̄m ad vtilitatē aliorum ⁊ qꝛ ambitio importat inordinatū appetitum honoris ideo manifeſtū eſt ꝙ ambitio eſt peccatū.

Diuiſio tho me inſuffi-ciens.

Iſta opinio aſſignat tres modos ambitionis ſed videntur michi eſſe aliȷ preter iſtos ideo magis placet diuiſio ſuprapoſita. Dico ergo ꝙ appetitum honoris contingit eſſe inordinatū quadrupliciter: ſcꝫ ratione ꝗtitatis/ rōne finis: ⁊ rōne mediorum/ ⁊ ratione vehementie. Ratione quātitatis dupliciter. Vnomō ſm magnitudinem. Aliomō ſm multitudinem. Secundū magnitudinē cōtingit dupliciter Vnomō ſm magnitudineꝫ abſolute quādo honor quē appetit excedit cōditionē appetentis ⁊ eſt ſignum excellentie alicuius quā nō habet appetens vt ſi ineruditus in ſacris litteris appeteret magiſteriū in theologia. Et iſte eſt primus modus queꝫ ponit ſanctus Tho. Aliomō ſm magnitudinem ratione alicuius circūſtātie. Et hoc dupliciter. Vnomō rōne circūſtantie debiti iuſti ⁊ ſimpliciter obligatoriȷ. Aliomō rōne circunſtantie debiti moralis ſiue ſm moralem honeſtatē. Verbi gratia ſi ſit honor aliquis diſtribuēdus quē ticius appetit qui honor ſm rei veritatē nō excedit excellentiā ticiȷ/ eſt tamē aliquis alius ita excellēs (aut magis) ſicut ticius qui multis officiȷs in rem publicā aut aliomō ꝓmeruit iſtum honorē/ ticius aūt nullis. Tūc ſm iuſticiā diſtributiuā iſte honor nō debetur ticio ſed debeẜ alteri ⁊ ticius appetēs ipſum ambitioſus ē.

Tho. 2. 2. queſtio. 131 articu. 1.

Si vero ſit alius multis cōditionibus ticium excellens puta ſcientia nobilitate virtutibus licet etiaꝫ nō ꝓmeruerit honorē iſtū vllis officiȷs ſicut nec ticius petit/ tñ iudicabiẜ ticiꝰ ambitioſus ſi ſe velit alteri p̄ferri nō qꝛ honor excellat ſimpliciter ⁊ abſolute ſed qꝛ excellit ex circūſtōtia aut qꝛ alius notabiliter excellit cui ticius nō poteſt ſine ambitione velle ſe p̄ferri. Secundū numeꝝ cōtingit etiam dupliciter. Vnomō obſolute cū quis appetit multitudinem honoꝝ quoꝝ quolibet ſeorſum eſt dignꝰ nō tamē eſt ſimul omnibus dignus. Et iſte modus contineẜ ſub primo modo beati Thome. Scdomō ex circūſtantia vt cū quis cupit honoꝝ multitudinem quibus ⁊ diuiſim ⁊ cōiunctim eſt dignus multi tñ ſunt digni honore etiā eque aut plus ꝗ iſte: ⁊ qꝛ iſte ambit oēs multi aliȷ priuanẜ honoribꝰ quibus vel ſine iniuria vel ſine inhoneſtate carere nō pñt. ideo in tali caſu ꝗ multitudinē honoꝝ appetit eſt ambitioſus.

Ambitioſꝰ ſm numeꝝ

Rōne finis cōtingit appetitū honoris eſſe dupliciter inordinatū. Vnomō cū id qđ debet eſſe finis honoris non appetimus tanꝗ finē honoris: ſed potius appetimus ipſum propter honorem tanꝗ propter finem vt cū honor habet adminiſtrationem publicā ⁊ appetimus adminiſtrationem ꝓpter honorem ⁊ nō ecōtra tunc ſuperhabundamus in appetitu honoris. Et iſte eſt tertius modus quē ponit Thomas. Et hic peccaẜ qꝛ honor nō refert in finem particularē in quē referri debet. Scdomō cū nō referimus honorē in finē vniuerſalē in quem referendus eſt ſcꝫ in deum neq̄ in eo ſuſcipiēdo de excellentia diuina ſed de noſtra magnificanda cogitamus. Et iſte eſt ſecūdus modus beati Thome

Primus modus auctoris.

ſcđus modus autho ris.

Rōne medioꝝ appetitus honoris eſt inordinatus cū quis ſiue dignus ſiue indignus ꝓcurat ſibi res honorabiles p̄cibus ambitu ⁊ aliȷs falſis aut ſubdolis artibus ſm ꝙ ait. Salluſtius bonꝰ ⁊ Ignauus gloriā honorē ⁊ imperiū ſibi expetunt: ſed ille vera via nititur iſte qꝛ bone artes deſūt dolis ac falacȷs contendit. Et hoc genere ambitionis captus videbatur ille qui dicebat ꝙ non niſi pro imperio fides frangenda eſt. Quarto modo cōtingit rōne vehementie cum ſcꝫ vehementius et ardentius honorē etiā ſibi debitū ꝗ idem ſit appetendus cupit ac deſiderat. Omibus em̄ rebus ſuus modus addendus eſt.

Quartus modus au toris.

¶ Prima cōcluſio. Omnis ambitio eſt peccatū Probaẜ oīs ambitio eſt appetitus inordinatus honoris ergo oīs ambitio eſt pctm̄.

¶ Secunda concluſio. Non cuilibet ambitioni ſua puſillanimitas oppoſita eſt. Probaẜ qꝛ ambitioni ex parte finis nulla eſt puſillanimitas ex parte finis oppoſita cū liceat totaliter honores in deum et propter deū in vtilitatem publicam referre neq̄ em̄ puſillanimus ideo eſt puſillanimus qꝛ totaliter refert honorem in deum et nullo modo ꝓpter ſe honorem appetit.

¶ Tertia concluſio. Cuilibet reliquoꝝ modorum ambitionis ſua opponitur puſillanimitas. ꝓbatur ambitioni ſm ꝗtitatē opponiẜ puſillanimitas ſm ꝗtitatem qua ſcꝫ vel non tm̄ honorē vel nō tot appetimus ꝗtum vel tot recta ratio dictat nos debere appetere. Similiter ambitioni ex parte mediorum opponit puſillanimitas qua medȷs veris ⁊ honeſtis ⁊ bonis artibus honorem proſequi nolumus et ambitioni ſecundū vehementiā opponiẜ puſillanimitas qua remiſſius ꝗ oportet honorem appetimus cū ſcꝫ volitio eſt tam remiſſa vt non poſſit eſſe regulariter principium actionis/ aut cum pro tempore pro quo debet eſſe imperatiua executiōis ipſa non eſt imperatiua executionis/ aut eſt ita remiſſa ꝙ aliqua parua bona nolumus exponere periculo pro honore conſequendo que tamen recta ratio dictat eſſe periculo exponenda.

¶ Contra primā cōcluſionem. Arguitur ſic quilibet abſq̄ vitio poteſt appetere id quod ſibi debetur pro premio/ ſed honor eſt premium virtutis vt vult Philoſophus primo ſecundo ⁊ octauo ethicoꝝ ergo appetitus honoris non eſt peccatum.

Argumenta thome ſcđa ſcđe q̄ſtione. 131 argumento p̄mo.

¶ Secundo oīs honor ꝗtuſcunq̄ ſit eſt imperfectum premium virtutis/ ſed tm̄ tribuimus virtuoſo qꝛ nō habemus aliquid maius quod ſibi inferamus vt habet ariſ. quarto ethicorum ergo nullus virtuoſus excedere poteſt in appetitu honoris.

¶ Tertio michi per quod homo ꝓuocatur ad bonum ⁊ reuocatur a malo eſt peccatū ſed per appetitū honoris hō ꝓuocaẜ ad bonū ⁊ reuocaẜ a malo ergo nullꝰ appetitus honoris eſt peccatum. minor ꝓbatur per ariſ. quarto ethicoꝝ dicentē ꝙ fortiſſimi videnẜ eſſe apud quos timidi inhonorati fortes aūt honorati Et Tullius in libro de tuſculanis queſtionibus ait ꝙ honor alit artes.

¶ Ad primam reſpondet beatus Thomas ꝙ honor non eſt p̄mium virtutis quo ad ipm̄ virtuoſum ſed beatitudo eterna ſed eſt p̄miū virtutis ex parte honorantiū qui non habent aliud maius qđ tribuant ꝗ ex hoc ipſo magnitudinē hꝫ ꝙ ꝓhibe teſtimoniū virtuti ⁊ ita nō eſt ſufficiēs p̄miū.

¶ Hec ſolutio nō michi placet. Tū primo quia nō eſt verum ꝙ cuiuſlibet virtutis beatitudo eterna ſit p̄mium/ ſed virtutis meritorie. Actui em̄ bono moraliter ⁊ nō meritorie nō debeẜ beatitudo eterna pro p̄mio Dico p̄terea ꝙ ſolutio non eneruat argumenū ſed corroborat. nam ſi honor ſit premium inſufficiens virtutis ⁊ nichil aliud obſtet hmōi inſufficiētia nō concludit ꝙ appetitus eius ſit inordinatus ⁊ vitioſus ſed magis oppoſitum imo ſi non aliud obſtet videtur ex hoc ſequi ꝙ ꝗtuſcunq̄ honor appeti poteſt tanꝗ p̄mium ab habēte exiguiſſimā virtutem

cōtra tho.

Solutio auctoris.

cum hmōi exigua virtute honor maximus ſit indi-
gnus. Ideo aliter reſpōdeo et cōcedo maiorē̄ mi
norem et nego cōſequentiā ſed tantū poteſt cōclu
di ex illis p̄miſſis q̄ quilibȝ pōt abſq̄ȝ vitio honorē
appetere quod eſt verū ſed tñ cū hoc ſtat q̄ appe-
tendo ipſum pōt quis ſuperhabundare et defende
re modis ſupradictis ſicut licet quilibet ſine vitio
poſſit appetere beatitudinē que eſt p̄miū virtutis
meritorie. pōt tamen quis appetendo beatitudinē
ſuphabundare vt ſi quis appeteret eā ſine meritis
aut ex viribus ꝓprijs / aut aliter q̄ recta ratio di-
ctat eam eſſe appetendā q̄ ſi ad rigorem ſermonis
reſpondendū ſit maior eſt falſa rebus ſtantibus vt
ſtant qr homines aliqui ſunt boni qbus debet p̄re-
mium aliqui vero ſunt mali quibus nichil p̄mij de-
betur quia tñ ſimpliciter poſſibile eſt oēs eſſe bo-
nos ideo ſimpliciter hec cōcedenda ee quilibet po
teſt appetere abſq̄ȝ vitio id quod ſibi debetur pro
p̄mio. ¶ Ad ſecundā concedo añs et nego ꝯñam:
quia licet honor q̄tuſcūq̄ȝ ſit minus bonus q̄ virtu
tis p̄mium nō tamen q̄libet honor eſt cuiuſlibet vir
tutis p̄mium ſed ſolū illius eſt virtutis p̄mium cu-
ius eſt ſignū. exhibetur em̄ in teſtimoniū excellētie
ideo ſi aliquis habens vnā virtutē appetat hono-
rem qui ſolet exhiberi in teſtimoniū alterius virtu-
tis peccat in appetendo. Et ideo ſm̄ Tho. peccat
q̄s appetendo honorē cū appetit teſtimoniū illius
excellentie quā non habet et circa honorē quo eſt
dignus adhuc multipliciter peccare ꝯtingit ſicut
dictum eſt. ¶ Ad tertiā nego maiorē. Offenſa em̄
dei ꝓuocat hominē ad implorandū diuinā miām ⁊
tamen offenſa dei eſt peccatū. Dico ſecūdo q̄ licȝ
appetitus moderatus honoris ꝓuocat ad bonum
et reuocet a malo. non tñ appetitus inordinat⁹ ho
noris quia licet interdū ad aliqua bona ꝓuocet et
reuocet ab aliq̄bus malis puta a malis ex quibus
poteſt iudicari indignus honore et ab honorib⁹ re
pelli ſimpliciter tñ ad plura mala ꝓuocat q̄ reuo
cat et etiā ad deteriora ſm̄ q̄ declarat Saluſti⁹ in
catilina q̄ ex ambitiōe et auaricia omnia mala or
ta ſunt. Dico tertio q̄ appetitus inordinatus ho-
noris non ꝓuocat adverū ſed ad oſtentionē̄ ſimu
lationem boni quia bona q̄ fiunt cauſa honoris nō
ſunt vera bona ſicut nec ſm̄ Ari. iiij. ethicoꝝ. qui
fortes ſunt ꝓpter honorem et p̄mia non ſunt vere
fortes nec reuocat a malis ꝓprie: ſed tm̄ occultat
mala / et reuocat a publicatione eoꝝ. Aliter autē
de appetitu ordinato honoris. ¶ Contra ſecundā
concluſionē arguitur ſic. vbicūq̄ȝ contingit ſupha
bundare et medio modo ſe habere ibi cōtingit defi
cere / ſed ambitionē ex parte finis cōtingit ſupha-
bundare ⁊ medio modo ſe habere. ergo in ambitio
ne ex parte finis contingit deficere. ¶ Secūdo ille
deficit ex parte finis in ambitione qui appetit ho-
norem inordinate inordinatione finis: ſed conſtat
q̄ quis poteſt appetere honorē inordinate ex par-
te finis ergo poteſt eſſe aliqua puſillanimitas op-
poſita ambitioni ex parte finis. ¶ Ad primā dico
p̄mo q̄ conceſſus maiore et minore ꝯñs non valet:
quia plus concluditur in cōcluſione q̄ aſſumatur
in maiore. In maiore em̄ aſſumebatur q̄ in tali cō-
tingebat deficere / et in cōcluſione concludit q̄ in
tali ex parte finis contingit deficere. ¶ Dico ſecū
dum q̄ ſi in maiore ſit diſtributio ꝓ ſingulis gene-
ri. in ipſa eſt ſimpliciter falſa qr ſignificat q̄ omnis
qui poteſt eſſe ſuperhabundans et moderatus po
teſt eſſe actus deficiens et hoc eſt falſum qr nullus
actus ꝑ ſe bonus poteſt eſſe malus / nec vllus ꝑ ſe
ſuphabundans poteſt eſſe defectuoſus. Si ſit di-
ſtributio ꝓ ſinguloꝝ etiam falſa eſt quia ſi aliquis
actus ſit ꝑ ſe bonus null⁹ actus eiuſdē ſpeciei erit
ſuperhabundātia aut defectus manente p̄cepto. ſi
ſit diſtributio ꝓ gn̄ibus ſinguloꝝ cōcedo eā / ſed tūc
dico q̄ non oportet q̄ in actu eiuſdem generis qui
eſt defectus defectus ipſe et inordinatio proueniat
ex parte finis: ſed ꝓueniet ex aliqua alia circūſtā-
tia. ¶ Ad ſecundam dico q̄ deficere ex parte finis
accipitur dupliciter. Uno modo vt deficere idem
eſt q̄ inordinate agere et ſic concedo maiorē. Nā
qui ſuphabundat hoc modo deficit et nego conſe-
quentiā. Alio modo accipitur deficere vt opponit̄
ad ſuphabundare et ſic negatur maior. dico q̄ ta
lis ſuphabundat et nō deficit. ¶ Ad rationē ante
oppoſitū dico q̄ licet appetitus honoris ordinat⁹
et moderatus nō ſit peccatū. appetitus tñ inordi
natus qui dr̄ ambitio eſt peccatū. Et ad ꝓbationē
nego conſequentiā quia vt dictum eſt in maximoꝝ
appetitu bonoꝝ poteſt eſſe inordinatio vt oſtēſum
eſt de appetitu beatitudinis.

Ueritur ſecundo. Utrū ambitio opponatur magnanimitati ꝑ exceſſum. ¶ Arguitur q̄ nō: quia vni
medio tantū opponitur vnū extremū ex vna parte
ſed magnanimitati ꝑ exceſſum opponit̄ p̄ſumptio
ergo nō ambitio. ¶ In oppoſitū arguit̄ auctorita
te Tulij primo de officijs ſicut quiſq̄ȝ inquit magni
tudine animi excellit. Ita vult omnium ſolus prin
ceps eſſe ſed hoc ꝑtinet ad ambitionē: ergo ambi-
tio opponitur magnanimitati ꝑ exceſſum. ¶ No-
tandum q̄ ambitio accipit̄ dupliciter. Uno modo
generaliter ꝓ ſuphabundanti appetitu honoris ſi
ue parui ſiue magni. Alio modo ꝓ ſuphabundanti
appetitu honoris magni. ¶ Tunc ſit p̄ma conclu-
ſio. Non q̄libet ambitio p̄mo modo dicta opponit̄
alicui magnanimitati. ꝓbatur: quia aliqua ābitio
opponit̄ modeſtie: ergo non q̄libet magnanimita-
ti opponit̄. ¶ Secunda cōcluſio q̄libet ambitio ſe
cundo modo dicta magnanimitati opponit̄. ꝓbat̄:
magnanimus dignificat ſe magnis honoribus qui
bus quomodo et qualiter dignus eſt / ſed ois ambi
tioſus dignificat ſe magnis honoribus q̄bus non
eſt dignus: vel quomodo: vel qualiter nō eſt dign⁹
igitur. ¶ Tertia cōcluſio. Nō quelibȝ ambitio cui
libet magnanimitati opponit̄: ꝓbatur. qr nulla am
bitio opponit̄ illi magnanimitate q̄ eſt appetitus
rerum honorabiliū graues adminiſtratione habē
tium nec opponit̄ magnanimitati q̄ eſt fiducia igr̄
Añs ꝓbatur cū ordinato et moderato appetitu re
rum honorabiliū adminiſtrationē difficilē haben-
tium ſtat ambitio: ergo ambitio non opponit̄ ma-
gnanimitati ad talem rectitudinem ſe inclinanti.
Aſſumptum patȝ: qr ſtat q̄ aliquis appetat hono-
res et ſigna excellentie pluſq̄ȝ dignus eſt et tamen
nunq̄ȝ inordinate appetat res honorabiles diffi-
ciles adminiſtrationes habētes. Aliqui aliter hoc
ꝓbantur impoſſibile eſt q̄ alicui eidem medio ſm̄
ſpeciem opponant̄ duo vitia ſuphabundantie niſi
vnum eoꝝ formaliter vel virtualiter includatur in
alio ſed ambitio et p̄ſumptio ſunt ſpecie diſtincta

Margin: O; P; plex di- ſtributio communis; R; S; tho.2.2.q. 131.arti.2.

et vnũ eoꝝ non incluſum in alio nec formaliter nec
virtualit᷑.ergo nõ opponũt᷑ magnanimitati eiuſdẽ
ſpeciei.¶Ad quã rationem rñdet beatus Tho.ꝙ
magnanimitas ad duo reſpicit ad vnũ ꝗdem ſicut
ad finẽ intentuȝ quod eſt aliquod magnũ opus qꝺ
magnanimus attentat ſm ſuã facultatẽ ⁊ ꝗtũ ad
hoc pſumptio opponit᷑ magnanimitati ꝑ exceſſuȝ
q̃ attentat aliquod opus magnũ ſupra ſuã faculta
tem.ad aliud aũt reſpicit magnanimitas ſicut ad
cõtra.tho. materiã qua debite vtitur ſcȝ ad honorẽ et ꝗtum
ad hoc ambitio opponit᷑ magnanimitati ꝑ exceſſũ
non eſt aũt inconueniens ſm diuerſa eſſe plures ex
ceſſus eiuſdem medij.Hec Tho.lȝ ratio facta non
ſit bona tamen ſolutio non michi videt᷑ ſufficiens
niſi intellecta ad alium ſenſum ꝗ ſit ille q̇ commu
niter accipitur in dictis verbis. Poteſt eñi dupli=
citer intelligi ꝙ aliqua virt⁹ reſpiciat duo vel tria
vnomodo tanꝗ obiecta pͥncipalia ⁊ hoc modo nul
lus actus vel habitus vnus reſpicit aliqua duo ſed
vnus habitus reſpicit vnũ et alius aliud:⁊ habit⁹
et actus nõ ſolum ſunt alterius ſpeciei/immo etiã
ſub diuerſis generibus ſubalternis cõtinent᷑.Alio
modo aliquis habitus vel actus dicitur reſpicere
plura:vnum tanꝗ obiectũ pͥncipale et commune:
et aliud vel alia tanꝗ obiecta circunſtantionali:⁊
hoc modo concedo ꝙ idem habitus vel actus po=
teſt reſpicere plura:⁊ ꝙ eidẽ habitui hocmodo plu
ra reſpicienti poſſunt multa opponi ſm exceſſum
vnum.quia fit exceſſus ſm vnam circunſtantiam.
aliud quia fit exceſſus ſm aliam circunſtantiam:⁊
hoc eſt ꝙ actus bonus integratur ex omnibus cir
cunſtantijs:ideo omnis actus eſt vitioſus q̇ deficit
ab vna circunſtantiarũ ad integritatẽ actus boni
reqſitarũ:et repugnat et opponit᷑ illi actui bono⁊
hoc loquendo de actu vel habitu q̇ reſpicit plura.
vnum tanꝗ obiectum pͥncipale et cõmune: et alia
tanꝗ obiecta ſecũdaria et circunſtantionalia ita
eſt aũt ꝙ aliqua eſt magnanimitas q̃ habet rẽ ho=
norabilem ꝓ obiecto pͥncipali :et non hȝ honorẽ ꝓ
circunſtãtia.aliqua eſt etiã q̃ habet honorẽ ꝓ obie
cto ⁊ rem honorabilẽ ꝓ circunſtãtia ſicut illa qua
qͥs cupit honorẽ debitum dignitati ſue vel nobilita
A ti ꝓpter deum.ergo ambitio non cuilibet magna=
nimitati neqȝ etiã pſumptio cuilibet magnanimi=
tati opponitur. Dico tñ ꝙ eidem magnanimitati
poteſt opponi pſumptio et ambitio. Nã volitioni
ꝗ volo me dignificare honore ꝙ dignus ſum haben
te adminiſtrationẽ nõ excedẽte vires meas ꝓpter
vtilitatem publicã opponit᷑ ambitio quo volo hu=
iuſmodi honorem ꝓpter ſe et adminiſtrationẽ ip=
ſam ꝓpter honoreȝ:et eidem opponitur pſumptio
qua volo honorẽ quo nõ ſum dignus.Ex quo patȝ
ꝙ ratio illa non bene concludit.licet ſolutio Tho.
non eam ſufficienter euacuet.Et ideo poteſt poni
quarta cõcluſio ꝙ eadem magnanimitate opponi
poſſunt ambitio et pſumptio. Patet ex dictis.
¶ Quinta concluſio.Ambitio opponit᷑ magnani
mitati ꝑ exceſſum: ꝓbatur. oĩs habitus inclinans
ad appetitum honoris ſuꝑhabundãtius ꝗ oportȝ
opponit᷑ magnanimitati ꝑ exceſſuȝ: ſed omnis am
bitio inclinat ad appetitũ honoris ſuꝑhabundan=
tius ꝗ oportet:quia aut ad maiorẽ ꝗ oportȝ aut
ꝓpter alium finem ꝗ oportet:aut quomõ non opȝ
vt inductiue ꝓbari poſſet.igit᷑.¶Contra ſecundã
concluſionem arguit᷑ ſic.Magnanimitas eſt circa
honores:ſed ãbitio eſt circa dignitates:ergo am=
bitio nõ opponitur magnanimitati.minor ꝓbatur
ꝑ illud ſcdi Machabe.quarto ꝙ Jaſon ambiebat
ſummum ſacerdotium. ¶Secundo ambitio eſt
circa exteriorẽ apparatũ.ſed magnanimitas non
eſt circa exteriorẽ apparatũ. ergo magnanimitati
non opponit᷑ ambitio.añs ꝓbatur ꝑ illud quod ha
betur Actu.xxv.ꝙ agripa ⁊ bernice cum maxima arg.tho.2.2 q.131 ar.2
ambitione introierunt ptorium.Et.2.paralip.xv.
dicitur ꝙ ſuꝑ corpus aſa mortuum combuſcerunt
aromata et vnguenta ãbitione nimia.¶ Ad pͥmã
cõceſſis pmiſſis negatur cõſequẽtia. ex puris eñi
affirmatiuis infertur concluſio negatiua qꝺ nullo
modo fieri poteſt niſi in qualibet parte anteceden
tis intelligatur vna negatio vt ſi argueretur ſic.
Magnanimitas eſt circa honores et non circa di
gnitates ⁊ non circa honores.quomodo intelligẽ
do conſtat ꝙ vterqȝ pars antecedentis erit falſa.
Dictum eſt eñi pͥus ꝙ magnanimitas eſt circa res
honorabiles et poſite ſunt ibi diuerſe ſpecies rerũ Appetitus
honorabilium et quia dignitates ſunt res honora honoris
biles habentes tã honorem annexũ ꝗ etiam diffi= multa ap=
cilem adminiſtrationem:ideo aliquis appetit⁹ di= petere põt
gnitatum poteſt pertinere ad magnanimitatẽ/ pu
ta ſi appetantur dignitates neqȝ ratione honoris/
neqȝ ratione adminiſtrationis nullo modo faculta
tem noſtrã excedẽtes:vt quando et gr̃a cuius opȝ
aliquis etiã poteſt ꝑtinere ad pſumptionem : vt ſi
appeterent᷑ dignitates ꝓpter vſum dignitatis fa=
cultatem appetentis excedentem. Si aũt appeta
tur dignitas ratiõe honoris annexi tũ ꝑtinebit ap
petitus ille ad ambitionẽ. Et in hoc cõcordamus
cũ beato Thoma ita dicente ꝙ illis q̇ ſunt in digni
tate conſtituti ꝓpter ꝗdã excellentiã honor debe
tur.Et ſm hoc inordinatus appetitus dignitatuȝ
ꝑtinet ad ambitionem. Si qͥs ante inordinate ap
petere dignitatem non ratione honoris ſed ꝓpter
debitum dignitatis vſum ſuã facultatem exceden=
tem non eſſet ambitioſus ſed magis pſumptuoſus
¶Ad ſecundam diſtinguo antecedẽs vel ꝙ ſit am tho. vbi ſu.
bitio circa exteriorem apparatũ ſm ꝙ apparatus in ſolutiõe
et ſic ego nego:vel ſm ꝙ ſignum honoris ⁊ ſic ego ad ſcdm
concedo.ambitioſus eñi vtitur exteriore appara=
tu:vt ꝑ hoc maior honor ſibi exhibeatur: quia eñi
non ſufficienter comparat ſibi virtutibus et diſci=
plinis tantum honorem ꝗtum appetit nitit᷑ ipſum
comparare rebus extrinſecis et que apud vulgus ...tho
non apud ſapientes honorabiles habentur.Et ad ...ſup.
minorem dico ꝙ magnanimitas eſt etiam circa ex ...2.
teriorem cultum tanꝗ circa ſignum honoris : vbi
oportet et quando/et quomodo oportet:⁊ hoc vel
volẽdo vel nolendo appetẽdo vel contẽpnendo ſm
ꝙ recta ratio iudicat aliter ⁊ aliter ꝓpter diuerſi=
tatẽ circunſtãtiarũ.¶Cõtra tertiã concluſionem
arguet᷑ ſic.oĩs ſuꝑhabũdã tia circa honores cuilȝ
moderato appetitui honoꝝ opponit᷑: ſed ambitio
eſt ſuꝑhabundantia circa honores ⁊ oĩs magnani
mus eſt moderatus appetitus circa honores.ergo A
cuilȝ magnanimitati ãbitio opponit᷑. Scdo alicui
eidẽ magnanimitati opponunt᷑ ãbitio ⁊ pſumptio
ergo cuilibet magnanimitati opponũtur ambitio
et pſumptio.ergo vl̃r cuilibet magnanimitati op=
ponuntur ambitio ⁊ pſumptio. pͥma ꝯña. ꝓbat᷑.qꝛ
nõ eſt maior rõ de vna ꝗ de ea.et ſcda ꝓbat᷑ qꝛ nul
la ẽ magnanitas cui nõ opponit᷑ pſũptio vel ãbitio

tertio p̄ſumptio et ambitio non differunt ſpē:ergo cuicūqꝫ magnanimitati opponit̄ p̄ſumptio :eidem opponit̄ ambitio et econtra.an̄s ꝓbatur quia idē actus eſt p̄ſumptio et ābitio vt ptꝫ de actu quo q̇s cupit dignitatē cuius a dminiſtrationi non ſufficit et cuius honoꝛe nō eſt dignus ꝑtinet ꝓpter debitū vſum dignitatis ꝑtinet honoꝛem annexū talis em̄ actus ſimul eſt p̄ſumptio et ābitio vt cōſtat ex diffinitionibus ambitionis et p̄ſumptionis.igitur.

¶ Ad primā nego maioꝛē.eſt em̄ aliqua ſuꝑhabundantia honoꝝ q̄ ſtat cū aliquo appetitu moderato honoꝝ vt ſupꝛa oſtēſum eſt:ideo.⁊c.cuilꝫ.⁊c.opponitur.¶ Ad ſecundā concedo an̄s et nego ꝑmā cōſequentiā:qꝛ eſt aliqua magnanimitas q̄ habꝫ rem honoꝛabilē habentē adminiſtrationē ꝓ obiecto ꝑncipali et honoꝛē ꝓ circunſtātia. aliqua aūt eſt que habet honoꝛē ꝓ ꝑncipali obiecto ⁊ non hꝫ rem habentem adminiſtrationē nec ꝓ obiecto nec circunſtantia ideo eſt aliqua magnanimitas cui opponit̄ ambitio ⁊ p̄ſumptio.aliqua cui opponit̄ p̄ſumptio tantū ⁊ aliqua cui opponit̄ ambitio tantū.Et iſte magnanimitates ꝓpter diuerſitatē obiectoꝝ differunt ſpecie.¶ Ad tertiā nego an̄s.⁊ ad ꝓbationē diſtinguo vel foꝛmaliter et ſpecifice et ſic ego nego vel ꝑ equiualentiā et ſic ego concedo ⁊ ad ꝓbationem dico ꝙ talis actus nec eſt ambitio nec p̄ſumptio foꝛmaliter ꝑ equiualentiā.Et ad ꝓbationem dico ꝙ diffinitiones intelligende ſunt cum debitis p̄ciſionibus/ ſi ſint diffinitiones eoꝛū q̄ foꝛmaliter talia ſunt.aliq̄n diffiniūtur non ſolum q̄ talia ſunt foꝛmaliter ſed etiā que talia ſunt ꝑ equiualentiam et in tali caſu eiſdē poſſunt cōpetere hm̄oi diffinitiones.et ſi q̄ras talis actus aut eſt foꝛmaliter preſumptio:aut foꝛmaliter ambitio.dico ꝙ neutrū ſed foꝛmaliter et ſpecifice ab vtroqꝫ diſtinguit̄.dico tn̄ ꝙ vtrūqꝫ eſt ꝑ equiualentiā.¶ Contra quartā cōcluſionem arguit̄ ſic ſi eidē actui opponuntur ambitio et p̄ſumptio aut hoc eſt ſm idē/ aut ſm diuerſa.non ſm idem/ qꝛ nulli eidē medio opponūtur diuerſa extrema ſuꝑhabundantie ſm idem.neqꝫ ſm diuerſa qꝛ actus vel habitus q̇ eſt magnanimitas eſt ſimplex qualitas non compoſita ex partibus diuerſarum rationū.¶ Ad hanc rationē reſpondeo diſtinguendo primā partē an̄tis quia vel idē et diuerſa dicunt aliqua intrinſeca actui vel extrinſeca ſi primū dico ꝙ ſcd̄m idem ⁊ ꝙ idez oīno actus ſm q̄cumqꝫ eandē partem opponitur p̄ſumptioni et ambitiōi.ſed dico ꝙ ſm aliqua diuerſa extrinſeca actui obiecto ipſius actus opponit̄ ip̄is ſm vnum et alteri ſm aliud.Vel poteſt dici ⁊ foꝛte meliꝰ ſimpliciter ⁊ ſine diſtinctione ꝙ ſcd̄m idem quia licet actus talis ſit ſimplex ⁊ nō ſit diuiſibilis in partes diuerſarū rationū ipſe tn̄ omnino idez manens eſt volitio vel nolitio diuerſoꝝ obiectoꝝ non ſm diuerſas eius partes:ſed ſm quodlibet ſui.Et ad ꝓbationē negat̄ aſſumptū quia licꝫ actui coꝛreſpōdeant diuerſa tanq̄ꝫ obiecta:tamen ip̄e actus reſpectu quoꝛūcunqꝫ obiectoꝝ idem eſt ideo ſimpliciter cōcedendū eſt ꝙ ſm idem argumentū tn̄ magnam apparentiā habet ad ꝓbandū ꝙ niſi vni actui coꝛreſponderent diuerſa tanq̄ꝫ obiecta ei vitia ſuꝑhabūdātie ſpē drn̄a non opponerent̄:niſi alterū eſſet ab alio incluſum.quicquid autē dixi volo intelligi de actibus ꝑ ſe bonis et malis.et hec de queſtione

De Inani gloꝛia.

Q Ueritur vtrum appetitus gloꝛie ſit peccatū.arguitur ꝙ ſic auctoꝛi.Aug.v.de ciuitate dei dicentis.ſanius videt qui ⁊ amoꝛem laudis vitium eſſe cognoſcit.¶ In oppoſitū arguit̄ gloria non eſt aliud q̄ꝫ clara cū laude noticia q̄ nō eſt aliud q̄ꝫ bona opinio.ſed appetere bonā opinionē et famā non eſt peccatū ſm illud eccle..ix.li.curā habe de bono nomine.igit̄.Notandū ꝙ glīa quatuoꝛ ip̄oꝛtat.impoꝛtat em̄ aliquod decoꝝ ⁊ excelēs puta actū vel habitū:⁊ hoc ſiue coꝛpoꝛale ſiue ſpirituale. aliud eſt manifeſtatio illius decoꝛis et excellentis.tertio ꝙ illa manifeſtatio fiat apud multos/etiā remotos ⁊ diſtantes.quarto ꝙ ita eſſe iudicent et cōpꝛobent.Addit tn̄ Tho.ꝙ largius accepto nomine gloꝛie non ſolū conſiſtit in multitudis cognitione:ſed etiā in cognitiōe paucoꝝ: vel vniꝰ aut ſui ſolius dū ſcꝫ bonum ꝓpꝛium conſiderat vt dignū laude.quoꝝ vltimū non michi placet :q̇ ſm oēs gloꝛia impoꝛtat quandā bonā opinionē vt hominē que ab aliis habet̄ et ideo ſcd̄o rethoꝛice videtur frequenter ponere bonā opinionē pꝛo gloꝛia em̄ inter bona externa habita eſt quod non eſſet ſi gloꝛia in opinione ea cōſiſteret quā q̇s habet de ſe xp̄o.ex quo ptꝫ q̄ et quot addit glīa ſuꝑ excellentiam:et ideo bene diffinit̄ ab ambꝛo.glīa cum ait. gloꝛia eſt clara cū laude noticia.vnde glīa claritatem quandā impoꝛtat.q̄ claritas ſm Auguſti.ſuꝑ Iho.et decoꝛē quēdam hꝫ et manifeſtationē.Glīa poteſt dici vna tripliciter ſm Thom̄.vno modo ex parte rei de qua q̇s gloꝛiam querit:puta cum quis querit gloꝛiam de eo quod non eſt :aut de eo quod non eſt gloꝛia dignum ſicut de aliqua re fragili et caduca.Secundo modo ex parte eius a quo quis gloꝛiam q̄rit puta hominis cuius iudicium non eſt certum.tertio modo ex parte ip̄ius q̇ gloꝛiā appetit.q̇ videlꝫ appetitum glīe ſue nō refert in debitū finem puta ad honoꝛē dei vel ꝓximi ſalutem. Sed iſti modi magis explicandi ſunt ⁊ alij ſi qui deſunt addendi ex eo quod nō eſt vt ſi auarus de liberalitate:aut luxurioſus de caſtitate:aut tirānus de iuſticia gloꝛiam q̄reret/ de eo q̇d non eſt glīa dignum hoc cōtingit dupliciter.vnomodo ſimpliciter ⁊ ex natura et genere rei.Aliomō ex circunſtātia:ꝑmo modo tripl̄r.vnomodo quia ſm veritatem illud de quo q̄rit̄ glīa non eſt gloꝛia dignū vt cū de re fragili et caduca aut de actu ad modū facili glīa q̄rit̄ ſecundo modo cū illud eſt glīa dignū ſed nō tanta q̄ꝫta q̄ritur.vt Alexā.virtutes erāt glīa digne ſed nō tanta q̄ꝫtā q̄rebat nec poterat animus eiꝰ glīa ſatiari q̇ cū audiſſet anaxarchū dicentē infinitos eſſe mundos ſe miſerū dixit ꝙ nec vno q̇dez adhuc eſſet potius.tertio modo cū illud ꝑ quod q̄rit̄ gloria dignum eſſe ſupplicio aut infamia ſm illud p̄s. Quid gloꝛiaris in malicia q̇ potens es in iniq̄tate ſicut cū luxurioſus ex luxuria ſua gloꝛiat̄: ⁊ potētes ex opp̄ſſionibus quomodo pauſamꝰ ſe futuruꝫ clarum ⁊ gloꝛioſum credidit ſi philippū occidiſſet et ob hāc ſcelerate gloꝛie cupiditatē eū interemit et q̇dam alius ſe gloꝛioſuꝫ futurū arbitrat̄ ſi diane epheſie templū incendiſſet.Q: circūſtātia aūt vt Caius fabius q̇ cū in ede ſalutis parietes pinxiſſꝫ nomen ſuū his inſcripſit vt eſſet gloꝛia ꝑpetua tātus em̄ vir cuius familia tot conſultatibus facer=

B

tho.2.2.q. 131.artic.1.

ꝯtra.tho.

gloꝛia vana qd eſt.

Alexāder non poterat glīa ſatiari

pauſamus occidit philippum Caius fabius

ꝫ.thoſſi: in ſup.ar= ti.2.

A

dotijs ⁊ triumphis oꝛnata fuerat ex tā ſoꝛdido la=
boꝛe nō debeat gloꝛiā petere. Ex parte ꝟo eius a
quo quis gloꝛiā q̄rit. puta hominis cuius iudiciuꝫ
nō eſt certum. hoc cōtingit multipliciter intellige
re. Uno modo ꝙ oīs illa gloꝛia fit vana q̄ꝫ apud ho
mines q̄rimus quia iudiciū hominū nō eſt certum
Et de hocmodo dicemus in q̄ſtionibus. alio modo
ꝙ nō a quibuſcūqꝫ hoībus debemus gloꝛiam q̄rere
ſed a bonis ſapientibus ⁊ nō a vulgo quia iudiciū
vulgi eſt incertum. et hoc adhuc dupliciter cōtin=
git intelligere. vnomodo ꝙ oīs glīa vana ſit quaꝫ
ab hoībus incerti iudicii q̄rimus: et hoc monſtra=
bitur eſſe falſum in q̄ſtionibus. ſecūdo modo ſic ꝙ
cum boni et ſapientes cōtrariant̄ in iudicando de
aliquibus rebus vulgaribus nos nō debemus con
tra iudicium bonoꝝ et ſapientum q̄rere gloꝛiam a
vulgo ex illis rebus vel factis quas vulgares com
pꝛobant ⁊ ſapientes ac boni repꝛobant vel nō lau
dant et hoc eſt verū quia hoc eſſet q̄rere gloꝛiā ex
rebus q̄ non ſunt gloꝛia digne. exemplū huius non
debet q̇s q̄rere gloꝛiaꝫ ex loquacitate: ſed potiꝰ ex
dicts diſciplinatis quia lꝫ vulgꝰ reputet loquaces
ſapientes et doctos. Tum qꝛ neſciunt diſcernere
inter dicta ꝑtinentia vero et apparenter. Tū quia
in multitudine frequenter cōtingit ꝙ vnū aut plu=
tho. vbi ſu. ra eoꝛum placet audientibus/ tamen ſapientes et
docti que huiuſmodi dicta diſcernere queunt: non
ita reputant. Tertio modo inquit Thomas ex
parte eius qui gloꝛiam appetit quia ſcꝫ appetituꝫ
gloꝛie ſue nō refert in debitum finem maluiſſet hic
dicere contingeret ꝙ ſit vana gloꝛia ex parte finis
quia ſcilꝫ gloꝛia non refertur in finem in quem re=
Opinio ferri debet tam creatum q̄ꝫ increatum. Increatum
authoꝛis. q̇dem quia nō refertur in deum. Creatum quia nō
refertur in vtilitate et ꝓximi de quo dicetur in cō=
cluſionibus. Michi autem videtur ꝙ pꝛeter iſtos
modos ſunt alij modi vane gloꝛie. vnus eſt cum q̇s
ꝓſequitur gloꝛiam ſuam cū detrimento gloꝛie alie
ne. vt cum q̇s non putat ꝙ de eo non poſſit haberi
fama honeſta niſi cum diffamatiōe alteriꝰ niſi aut
detrahat gloꝛiam alteri. Et hoc dupliciter. Uno
modo cum detrahit alteri gloꝛiam qua tamen eſt
dignus: Alio modo cum detrahit gloꝛiam ⁊ in ſe re
ariſtoteles fundit quam tamen voluit exhiberi alteri quomo=
nimis hono modo de cupiditate gloꝛie rep̄hendunt nonnulli
ris cupidis Ari. ꝙ poſtq̄ꝫ donauit rethoꝛice artꝭ libꝛos Theo
doto diſcipulo vt ederet in luceꝫ poſtea moleſte tu
lit eoꝝ titulum alteri ceſſiſſe. ob hoc vt hanc glīam
Theodoto detraheret ⁊ i ſe refunderet in alio quo
dam volumine adiecit planius de his in Theodo=
ti libꝛis dictum eſſe ꝑ quod ſignificauit libꝛos ſuos
non a Theodoto ſed a ſe confectos fuiſſe. Alius
modus eſt cum gloꝛiam ardentius et cupidius q̄ꝫ
opꝫ/ et res gloꝛia p̄ſtantioꝛes appetimus vt Temi
ſtocles interrogatꝰ q̄ vox ſibi eſſet auditu grauiſſi
ma reſpondis fertur eius a quo artes mee optime
Temiſto canentur. Ecce quomodo inter cetera maxime de
cles. ſiderio gloꝛie tenebatur alius cū ſubdolis artibus
et non veris gloꝛiā q̄rit ſicut qui adulatoꝝ officiis
famam et gloꝛiam ſibi comparant. aut q̇ ſimulatio
ne contemptus gloꝛie gloꝛiam q̄runt ſicut contin=
git de his qui voluminibus q̄ ſcribūt de contēpnē
da gloꝛia nomina ſua inſcribunt: ſed hij ad p̄mum
modum reducendi videntur/ quia de eo quod non
eſt gloꝛiam querunt.

¶ Pꝛima concluſio. non omnis appetitus glīe eſt
peccatum: ꝓbatur. quia ſi cupiditas glie eſt pctm̄
hoc ideo eſt qꝛ vel malū eſt habere bona gloꝛia di=
gna et hoc nō vt conſtat immo malū eſt his carere
aut quia malum eſt bona ſua a ſe cognoſci. et hoc
nō cum dicat Apoſto. j. ad Coꝛinth. 2. Nos auteꝫ
nō ſpiritum huius mundi accepimus: ſed ſpiritum
q̇ ex deo eſt vt ſciamus q̄ a deo donata ſunt. nobis
tamen etiā quia illa verū eſſe maxima hominis ſa
pientia ſeipſum cognoſcere. neqꝫ malū eſt ꝙ bona
noſtra ab aliis cognoſcuntur ſ̄m illud matthei. v.
Luceat lux veſtra coꝛā hominibus. Tum etiā quia
bona noſtra poſſunt eſſe p̄ncipium et cauſa beneviuendi aliis ꝑ hoc ꝙ ab eis cognoſcuntur et appꝛo
bantur. ergo non omnis cupiditas gloꝛie eſt pecca
tum. Secundo quicquid ad multa laudabilia ⁊ ho
neſta eſt vtile rationabiliter appeti poteſt. ſed glo
ria eſt vtilis ad multa laudabilia et honeſta: puta
ad amicitias comparandas ad opiniones virtuo=
ſas et ad alia multa. p̄mum patet per titulum ſecū
do de officiis ita dicentem vehementer: aut amoꝛ
multitudinis commouetur ipſa fama et opinio li=
beralitatis beneficētie iuſticie fidei/ omniumqꝫ ea= Cicero
rum virtutum que pertinent ad manſuetudinē mo
rum ac facilitatem. Secundum ꝓbatur per illud Glia pōt
eiuſdem in queſtionibus tuſculanis omnes ad ſtu= appeti licite.
dia impellimur gloꝛia videmus etiā ꝙ omnes qui
laudē de aliqua virtutis operatione ſuſcipiūt mul
tum incenduntur ad conſimiles operationes.
¶ Tertio Iſtud quod eſt merces bonoꝝ operum ſi
ue perfecta ſiue impfecta poteſt ſine vitio appeti:
ſed glīa eſt huiuſmodi vt patet per apoſtolum. ad
Ro. ij. hiis q̇ ſ̄m patientiam boni operis gloꝛiam
et honoꝛem. ¶ Quarto illud qđ eſt ſummū bonum
quod debent ſubiecti regibus et p̄ter quod nihil de
bent ab eis requirere poteſt ſine vicio appeti: ſed
gloꝛia eſt huiuſmodi. vt patet per Ariſtotelē quin
to ethicoꝝ dicentem. Eſt autem p̄nceps cuſtos iu
ſti et paulopoſt merces. ergo q̄dam danda hec au=
tem honoꝛ et gloꝛia q̇bus aut nō ſufficient hec iſti
fiunt tiranni. ¶ Quinto illud quod iubemur dili=
genter ꝓcurare nobis poteſt ſine vitio appeti: ſed
gloꝛia eſt huiuſmodi. igitur. ¶ Sexto oē illud pōt
ſine vitio appeti quod directe et ꝑ ſe et regulariter
poteſt eſſe cā ſalutis ꝓximi ſed gloꝛia eſt huiuſmōi
Nā ꝑ hoc ꝙ ille q̇ p̄dicat eſt bone fame ⁊ habꝫ glo
rioſuꝫ nomē auditoꝛes libētius eū audiunt magis
ſibi credunt et eū ſequunt̄. ¶ Secunda cōcluſio.
gloꝛia pōt laudabiliter appeti tā ꝓpter finē crea=
tum q̄ꝫ ꝓpter increatū de fine increato ꝓbat̄ quic=
quid poteſt laudabiliter appeti poteſt laudabilit̄
appeti ꝓpter deum: ſed vt dicit p̄cedens concluſio
gloꝛia poteſt appeti. ergo gloꝛia poteſt laudabilit̄
appeti ꝓpter deum. De fine creato patet quia po=
teſt appeti ꝓpter ſalutem ꝓximi vt dictum eſt nec
enim opus eſſet vt lux noſtra coꝛā hominibus luce
ret niſi ꝑ ſplendoꝛem lucis noſtre homines ad me
lioꝛa adduci poſſe viderentur hoc eīn modo temi=
ſtocles cōfeſſus eſt ſe ad virtutes excitatum fuiſſet
tropheis nulciadis. Interrogatus eīn quid inq̇e=
tas noctes tranſigeret reſpōdiſſe fertur qꝛ metro
phea nulciadis de ſompno excitant. Confirmatur
auctoꝛitate gregoꝛii ſuper ezechielem / gloꝛia in=
quit pꝛedicatoꝛis eſt pꝛofectus auditoꝛis vtraqꝫ
etiam ꝓbatur per Gregoꝛium libꝛo. xix. moꝛalium

dicentem aliquando ſancti etiā corā hominibus
cōpelluntur bona facere: aut etiam hominibus ſua
bona facta narrare: ſed ad eū finē referunt oīa vt
gorius. non ipi eiſdem opibus ſed deus glorificetur dū eñ
ſancta p̄dicant. ipa eoꝝ p̄dicatio forte deſpicitur
quoꝝ vita neſcit cōpellunt ꝗ vitā ſuā dicere vt au
ditoꝝ ſuoꝝ valeant vitā mutare et facta ſua refe=
runt et venerari appetunt vt reuerenter audiātur
Scriptum ꝗppe eſt animalia eleuabunt ſimul ꝛ ro
te quia vcꝫ cum auditoꝝ mentes p̄dicantiū vitam
cōſpiciunt neceſſario et in p̄dicatione admirātur
hinc eſt ꝙ boni honorē ꝑpter elationem fugiunt/ ꝛ
honorari ꝑpter imitationē volunt/ et libro. xx. Se
pe omnipotens deus ſelectos ſuos cum donis inte
rioribus etiam honoribus ſubleuat. cumq̧ eos p̄fe
rendo ceteris honoribus latius reddit: latius imi
tabiles oſtendidit. ¶ Tertia cōcluſio. Et ſi in ſolo
deo gloriari ſit conſilij ꝛ magne ꝑfectionis. In bo=
nis tamen q̄ quis non ex ſolo deo habet gliari pōt
ꝗs ſine pctō/ ꝓbatur p̄ma pars multis auctorita=
tibus ſanctoꝝ. ait eñ ambroſius de iaco. libro pri=
mo. non habeo vnde gloriari poſſim in opib⁹ meis
non habeo vnde me iactem. Et ideo me gliabor in
broſi⁹. xp̄o. non gliabor quia iuſtus ſum. ſed quia michi re
miſſa ſunt peccata. non gliabor qꝛ ꝓfui cuiq̧: neq̧
quia ꝓfuit michi quiſq̧/ ſed quia ꝓ me apud p̄rem
aduocatus eſt xp̄s/ quia ꝓ me xp̄i ſanguis eſt effu=
ſus facta eſt michi culpa mei merces redēptionis
ꝑpter quam xp̄s aduenit: ꝑpter me xp̄s mortē gu
ſtauit fructuoſior culpa quā innocentia arrogantē
culpa ſubiectum reddidit. ¶ Aduerte tñ quod hi
auctoꝝ ſermones nec ampliandi ſunt: nec ſemper
B in extremo ſermonis rigore accipiendi. ¶ Nā hec
ꝑpoſitio fructuoſior culpa: quā innocētia de rigo=
re ſermonis ſignificat/ q̄d omni innocentia aliqua
culpa eſt fructuoſior quod tñ nō intēdit ambroſi⁹.
innocentia eñ xp̄i aut marie nulla culpa fuit fru=
ctuoſior/ ſed vult dicere ꝙ aliqua culpa eſt aliqua
innocentia fructuoſior. verbi gr̄a/ do culpā ꝑpter
quā quis conteritur et ſe ſubditū reddit: ꝛ do inno
centiam ꝑpter quā quis gloriatur ſupbit et arro=
gantior redditur. conſtat ꝙ ille ex culpa ſua maio
rem fructum cōſequit quam iſte ex innocentia ſua
Eadem cōcluſio ꝓbatur auctoritate pauli dicen=
n ſemp tis. abſit michi niſi in cruce dñi noſtri ieſu xp̄i glo=
nocentiā riari. tertio modo ꝓbatur aucto. Bernardi ſup cā
ſior eſt tica ſer. xiii. nemo velit laudari in iſta vita: qꝛ quic
lpa. quid hic fauoris captas q̄d ad deum non retuleris
ipſi furaris eñ tibi vnde gloria putride puluis.
Si ſanctitate fulges. ſpūs eſt ꝙ ſanctificat ſpūs.
dico non tuus ſed dei ſi ꝓdigijs ꝛ ſignis effulgeas
qui in manu tua fiunt ſed virtute dei. Et idē in eo=
dem ſecurus glorior ſi teſte cōſcientia de glia con=
ditoris nichil michi vſurpo ſecurus plane quia nō
contra dñm ſed in dño hec gliatio non ſolū ꝓhibe
tur ſed ſuadet/ reuera eñ in ſolo deo gloriari eſt.
b ¶ Aduertendū tñ ꝙ cōtingit gliari in dño triplici
ter. vno modo cōtingit gliari in dño quia gliamur
de beneficijs q̄ totaliter a deo recepimus. Et hoc
modo gloriandū eſſe vult in dño ambroſius in au=
ctoritate allegata ad ꝓbationē huius cōcluſiōis.
Secundo modo contingit gloriari in dño: hoc eſt
apud deū cum maxime petimus eum eſſe cōſciū et
approbationem factoꝝ noſtroꝝ. Et hoc modo ac
cepit gliari in dño bernardus ſup cātica. ſermone
xxvj. cum ait. Non pōt quicquid deo eſſe accepti=
us ymagine ſua ſi ꝓprio fuerit decore veſtita pro=
pterea et omnis glia ſanctoꝝ intus non foris eſt
hoc eſt non in flore frui ꝛ ore vulgi ſed in dño. vnde
dicit. gloria noſtra hec eſt teſtimoniū cōſcientie no
ſtre ꝙ conſcientie nr̄e arbiter ſolus ſit deus cui ſoli In domino
placere deſiderat et cui ſoli placere ſola vera ꝛ ſin gliari mul-
cera glia eſt. Tertio modo cōtingit gliari in dño: tiphariam
quia de gloria noſtra ſemp aliquid etiā q̄d eſt in ea cōtingit.
potiſſimū deo tribuimus ꝛ hoc modo gliari in dño
non cōcilij tantū ſed etiā p̄cepti quia nullum vere
bonū habere poſſumus niſi deo ſpecialiter adiuuā
te. Quarto modo cōtingit gloriari in dño quia ꝓ=
pter deū gloriamur. Et hoc dupľr. vno modo quia
gloriā noſtram ſicut ꝛ virtutes noſtras in deū tāq̄
in vltimū finem referimus. Secundo mō quia glo=
riam noſtrā ꝑpter dei gloriā finaliter q̄rim⁹ iſtos
varios modos poſui quia ſancti et auctores antiq̄
non ſemp eodē modo viſi ſunt in iſta aūt cōcluſio=
ne ergo accipio gloriari in dño p̄mo mō ꝛ nō alius
modis. Et ideo ꝓbatur illa pars prima rōne illud
eſt cōcilij et ꝑfectionis et non p̄cepti q̄d ideo ſua=
demur facere tantū vt ab eo quod ꝑ ſe malum eſt ꝛ
ꝓhibitū magis elōgemur ſicut ſm Augu. contra
fauſtum nō iurare verū non p̄cepti qꝛ ideo tantum
ſuademur nō iurare verū vt elōgemur a periurio ꝛ
ne ꝑ cōſuetudinem iurandi verū inducamur in fa=
cilitatem ꝑiurij ſed ſuademur nō gloriari de bonis
q̄ partim dicunt eſſe noſtra. ſed tm̄ de his q̄ tantū
a deo habemus niſi vt ꝑ hoc elōgemur ad inordina
to glorie appetitu. igit gloria in ſolo deo illo modo
nō eſt p̄cepti ſed cōſilij et ꝑfectiōis. Secūda pars
ꝓbatur ꝑ gloſam inditū ſecūdo dicētem. Juſtū eſt
vt qui dei fruetur amore ab omnibus habeatur di=
gnus honore. Tū ꝑ illud gloſe ſup pſalmos penitē
tiales. Gloria eſt honoꝝ actuū frequens laudatio Gloſa ſup
de qua iuſti letent in cubilibus ſuis. i. in cōſciētia pſalmos pe
nō illud gregorii in regiſtro. Quid me os dñi quid nitentiales
lucernā dicitis ꝙ loquendo multis ꝓdeſſe multiſq̧
lucere ꝓhibetis eſtimationē meam in dubietatem
maximā ꝑduxiſtis cōſidero eñ quis ſim ꝛ nichil in
me ex his bonis dep̄hendo cōſidero etiā qui eſtis
et vos mentiri poſſe nō arbitror. Cum ergo crede
re volo quod dicitis contradicit michi infirmitas
cū diſputare volo q̄d in laude mea dicitur cōtradi
cit michi ſanctitas veſtra. ex q̄bus patet ꝙ in his
q̄ habemus mediante libertate arbitrii nr̄i cōcur=
rente. tamē deo ſpāliter licꝫ gloriari ſicut ſunt ope
rationes virtuoſe ꝛ laudabiles. Quarto ꝑ illud ſe
nece in homine id laudandū eſt q̄d ipſius eſt familiā Seneca.
formoſam habet et domū pulchram multū ſit mul=
tum fuerat. nichil in xp̄o: ſed circa ipſum lauda in
xp̄o quod nec eripi/ nec dari poteſt q̄d ꝓprium eſt
hominis. ¶ Quarta cōcluſio. Et ſi in alio quaꝫ in
deo gloriari poſſumus. ſecūdo modo talis tñ appe
titus glorie eſt multū ꝑiculoſus ꝓbatur p̄ma pars
quia poſſumus gloriari etiam licite de opationib⁹
noſtris non tm̄ apud deum/ ſed etiam apud hoies:
et poſſumus capere nō ſolum habere deū teſtē opi
noſtroꝝ bonoꝝ: ſed etiam homines vt ſupra ꝓbatū
eſt. Secunda ꝓbatur q̄d in hominibus eſt maxime
naturale illud facile ſit inordinatū ſed appetitus
glorie eſt hominibus q̧ maxime naturalis. igitur
minor habetur a cicerone in multis locis ab Ari.
etiam in multis locis imo ꝑpter hoc dr̄ ſudos/ vi=

ctorias/et honores.⁊c.hmōi eſſe delectabilia q: in
eis ſit opinio excellentie. Secundo ꝓbatur ꝑ illud
Criſoſtomi in epiſtola ad hebreos quāvalde appe
tens eſt glorie genus humanū ꝓpterea opprobrii
etiam facile captiuat. ¶ Tertio ꝑ illud Augu. lib.
decimo tertio de ciuitate cap̄.xiii. Poeta dt .oēs
homines ſeſe laudari optant. ¶ Secundo quicq̇d
natum eſt corrumpere moresnō niſi periculoſe ap
petitur/ſed gloria eſt corrumpere bonos mores ſi
radulphus cut et honores ſicut et honores ſm illud Radul=
phi ſuꝑ leuiticū. Solent honores corrumpere mo
res. ¶ Tertio bonū eſt glorioſuʒ eſſe.ergo eſt ꝑicu
loſum gloriā appetere/añs eſt certum etiam apud
eos q̇ gliam appetunt/et conſequentia ꝓbat.quia
gloria quo magis appetit: eo magis fugit/et quo
minus appetit eo minus habet quod ꝓbatur ꝑmo
ꝑ bernardū in epiſtola ad epiſcopos acq̇tanie di=
cente quo glia plus affectat:tanto minus apph̄ē=
di deph̄endit. Quid denitꝗ tā in glioſum q̄ʒ deph̄ē
Theophi= di glorie cupidū. Secundo patet ꝑ illud theophili
lus. ſuꝑ marcum.q̄ʒtum fuges gliam tm̄ ꝓſequitur.⁊ ſi
tu ip̄am ꝓſeq̄ris:ip̄a te fugiet. Tertio ꝑ illud con
tēne gliam:et erisglorioſus. ¶ Quarto quicq̇d fa
ciliter nos inducit ad vſurpādū gloriā deo debitā
facile ſit inordinatū et illa nō niſi cū ꝑiculo appe=
titur ſi appetit⁹ glorie nos faciliter iducit ad vſur
pandum gliam deo debitā.ergo nō niſi cum ꝑiculo
gloria appetitur/minor ꝓbatur.nam ꝓpter hoc ſa
cri doctores cupidos glorie tanq̄ʒ vſurpatores glo
Caſſianus rie diuine reph̄endūt/quod ꝓbatur ꝑ caſſianū ſuꝑ
pſalmiſtā.xlvj.dicētem.homo zelat gloriā ſuam:⁊
deum audet velle defraudare de ſua quaſi nō zelā=
tem.audi q̇d dicat gloriā meam alteri nō dabo/et
maior ꝓbatur ꝑ illud yſidori de ſummo bono.nulla
eſt iniq̄tas maior q̄ʒ nō in deo ſed in ſe velle quēpiā
Yſidorus. gloriari. Cōfirmatur hec ratio: quia appetit⁹ glo
rie faciliter inducit homines ad hoc ꝙ glorientur
in bonis ſuis:acſi nō acceperint ea/ſed ſint totali=
ter ab eis.ſed hoc eſt vicioſum vt patet ꝑ illud ber
Bernard⁹ nardi de diligendo deū. Si acceperis q̇d gloriaris
quaſi nō acceꝑis nō ait ſimpliciter ad gliaris qua
ſi non acceꝑis vt aſſerat reph̄enſibilem nō q̇ in ha
bitis:ſed q̇ tanq̄ʒ in non accceptis gloriat. Quin=
to omnis appetitus in quoveriſilr timetur cōfuſio
et detrimentū ſalutis eſt ꝑiculoſus: ſed appetitus
glie in alio q̄ʒ in deo eſt hmōi igit: maior eſt certa.
Et minor ꝓbatur ꝑmo ꝑ gloſam ſuꝑ matthei.v.c.
Quāto q̇s de laude hominū letatur/tm̄ de oppro
brio triſtatur/q̄ laus extollit vituperatio deprimit
vbi q̇s q̄rit gloriam ibi timet cōfuſionem.q̇ q̄rit tā
tum gloriā apud deū:non timet cōfundi in conſpe
criſoſtom⁹ ctu hominū. Secundo ꝑ illud Criſoſto. ſuꝑ math.
Q̄ʒtum q̇s de laude hominū letatur: tm̄ de vitupe=
ratione triſtat.q̇ vero gliam cōcupiſcit in celo op
probria nō timet in terris. Tertio patʒ idē ꝑ illud
Auguſtin⁹ Augu.in ſermone die cōſecrationis ſue. Laudari
a male viuentibus nolo et deteſtor/laudari autē a
bene viuentibus ſi dicā nolo:mentior, ſi dicā volo:
timeo ne ſim hūanitatis appetētior q̄ʒ ſoliditatis.
Quid ergo dicā/ne plene volo nec nolo/non plene
volo in laude humana ꝑiclitari/non plene nolo ne
ingrati ſint q̇bus p̄dico. Cōfirmatur ꝑ illud grego
Gregori⁹. rij in paſtorali. Cū recto operi laus trāſitoria q̄ri=
tur eterna retributione res digna vili p̄cio vendit
Sexto omnis appetitus eſt ꝑiculoſus et faciliter
ſit inordinatus q̄ʒ maxime inducimur ad ſtatuēdū
oꝑationibus noſtris finem a quo ꝑdent omnem ra
tioneʒ bonitatis licet appetitus glorie faciliter in
ducit nos ad hoc ꝙ oꝑemur ꝓpter gloriam tanq̄ʒ
ꝓpter finem vltimū quod ſi faciam⁹ oꝑatio noſtra
nō erit bona nec laudabilis/et deum ſibi gloria ſi=
bi debita fruſtrabimur igit.maior ꝓbatur quia ſi=
cut actus fortitudinis ꝓpter honorē factus finali=
ter non eſt fortitudo/ita nec opus factum finaliter
ꝓpter gloriā eſt virtuoſum:et ideo in bonis oꝑib⁹
tutius eſt multo ꝙ laus ſubſequatur quā appetat
ſm illud gloſe mathei.v. Cū bona oꝑa facis laus
hominū non debet appeti:ſed ſubſequi. Septimo K
quicq̇d inclinat ad appetendū falſam et vanā glo
riam illud eſt ꝑiculoſum/ſed appetitus glie etiam
vere inclinat ad falſam et vanā gliam ſicut cōſue=
tudo iurandi verum inclinat ad ꝑiurium igit .ma=
ior ꝓbatur quia falſa gloria eſt fugienda.ſm illud
Ceſarienſis laudes ſi vere ſint p̄conia ſunt ſi falſe
cōuitia. Tū etiam ꝑ illud auguſtini cōfeſſionum li
bro.x. Qui laudari vult ab hominibus vituperan
te te nō defendit ab hominibus iudicāte te.nō eri=
pietur dāpnante te. Ex q̇bus omnib⁹ apparet eui=
denter ꝙ ꝑiculoſuʒ eſt appetere gliam ab omnib⁹
ſiue laudari in alio q̄ʒ in deo. ¶ Quinta cōcluſio.
Et in deo gliari ꝑmo modo ſit tutiſſimū glia tamē
ex virtutibus et bonis oꝑibus rationabiliter ⁊ or=
dinate ſuſcepta eſt virtuoſo magis ꝓpria ꝓbatur
quia q̇ gloriat in dn̄o/ hoc eſt de beneficijs totalit
a deo ſuſceptis de bn̄ficio et oꝑe bono alieno glo=
riatur et tal commendando hmōi bona aliena lau L
dat.q̇ vero recte ⁊ ordinate de virtutibus ſuis glo
riatur non laudat totaliter aliena . Cum nichil ſit
magis ꝓpriū homini q̄ʒ virtutis opus.igit . Secū
do glioſus eſt bene egiſſe q̄ʒ bene paſſuʒ eſſe:ſed di
cto modo gliatur in dn̄o ꝙ bene paſſum ſit . q̇ vero
gloriatur de virtutibus ſuis gloriat ꝙ bene ⁊ lau=
dabiliter egit:igit. Tertio gloria q̄ eſt cōmunis tā
bonis q̄ʒ malis nō eſt ita ꝓpria virtuoſo ſicut glo=
ria q̄ cōuenit virtuoſis ⁊ bonis tantū:ſed glia que
eſt in dn̄o cōuenit tā bonis quā malis/ nam mali re
dempti ſunt ſicut boni:⁊malis interdū remittūtur
peccata ſua et mali apud patrē habent xp̄m aduo
catum ſicut boni: et effuſus eſt ſanguis Chriſti in
terra ꝓ malis ſicut ꝓ bonis. Et ſi q̄ras q̇d ergo vo
luit Ambro.alii ſancti doctores cū dixerunt tantū
eſſe gloriādū in xp̄o illo ꝑmo modo. vt patuit in au
ctoritate ſupra allegata ¶ Reſpōdeo ꝙ dupliciter
vnomodo ꝙ ſancti doctores voluerunt nos ex intē
tione reuocare et retrahere ab appetitu inordina
to laudis.hoc aūt maxime cōſequimur cū gloria=
mur in dn̄o ſiue ꝑmo/ ſiue ſecundo/ ſiue tertio mo=
dis maxime tn̄ cuʒ gloriamur in dn̄o ꝑmo mō quia
ille modus gliandi nullo modo inducit nos ad ap
petitum inordinatū glie. Et ideo niſi ſunt nobis q̇
in lubrico verſamur ſuadere vt tantum in dn̄o glia
mur. Dico ſecundo ꝙ Ambro.et alii ſancti dicunt
ꝙ tantūmodo in xp̄o gliandum eſt iſto.ꝑmo modo
intelligunt de laudibus ore noſtro exꝑmendū quā=
tacūqꝫ enī virtute et ſcientia polleremus laus nr̄a
in dn̄o nō ſolum in ore noſtro nō ſorde erit:ſed etiā
nunq̄ʒ ſatis a nobis ꝓpellari poteſt.hec enī eſt quā
ꝑ theatra ꝑ vicos et plateas infatigabili deuotio
ne ꝓpellare debemus. Et ita ꝑ iſtos duos modos
diſſoluuntur multe auctoritates q̄ forte multis vi=

deretur extranee. ¶ Sexta cõcluſio põt oꝛdinate quis appetere gloꝛiã ꝓpter nulluꝫ finem creatum alium a ſe. ꝓbatum quicquid ſecluſa omni vtilitate poteſt eſſe oꝛnamentũ habẽtis illud poteſt appeti ꝓpter nullũ finem creatũ alium ab appetẽte ſed gloꝛia ſecluſa vtilitate eſt oꝛnamẽtũ habẽtis cauſa etiã multo excellentis ꝙ̃ ſit pulchꝛitudo coꝛpoꝛalis ergo gloꝛia põt appeti modo dicto ¶ Secundo quicquid eſt ſimpliciter in quocũꝙ melius ipſuꝫ quã nõ ipſum poteſt ꝓpter nullũ finẽ creatũ alium ab appetente rationabiliter appeti ſed gloꝛia ſimpliciter ⁊ in quocũꝙ eſt melioꝛ ipſa quã nõ ipſa vt cõſtat igitur Dixi aut in p̃dicta cõcluſione ꝓpter nullũ finẽ creatũ qꝛ non nego omnẽ appetitũ gloꝛie eſſe in deũ tanꝙ̃ finem increatuꝫ referendũ dixi alium ab appetente qꝛ oꝛnatus ſm ꝙ hmõi appetitur ꝓpter eum qui eo oꝛnatur. ¶ Septima concluſio. Gloꝛia de ꝓpꝛijs virtutibus eſt ſimpliciter magis fugienda quã appetẽda ꝓbatur illud cuius appetitus ſm naturam eſt periculoſius magis fugiendum quam appetendũ ſed gloꝛie appetitus eſt huiuſmodi vt patuit in quarta cõcluſione ⁊ multis rationibus ꝓbatum eſt. Cuilibet etiam pñt addi alie omnis appetitus inclinans ⁊ inducẽs ad periculo ſus/ maioꝛ ꝓbatur quia qui dettrahit alteri laudem eſt iniurius. Et minoꝛ ꝓbatur quia vt plurimũ homines non ſibi videntur ſatis magna gloꝛia affecti niſi alij qui gloꝛia digni ſunt. reddantur ingloꝛioſi. Secundo quicquid impedit fugere laudem cũ recta ratio dictat eam eſſe fugienda illud eſt periculoſum ſed appetitus laudis eſt huiuſmodi igit̃/ minoꝛ pꝛobatur per illud gregoꝛij in regiſtro. Neſcit laudem cũ ſuppetit fugere qui ad hanc didicit cuꝫ deeſſet anhelari. Tertio quid inclinat ad exceſſiuã delectationem illud eſt periculoſum ſed appetitus gloꝛie eſt huiuſmodi igitur/ minoꝛ pꝛobatur ꝑ illud gloſe. i. theſſa. ij. quas vires nocendi habeat humane gloꝛie amoꝛ non ſentitur niſi ei bellum indicetur quia et ſi nunꝙ̃ facile ſit laudẽ non cupere dum negatur difficile tamen eſt ea nõ delectari cum offert̃ Hec dicta ſint de appetitu gloꝛie / de inani autem gloꝛia dicetur in ſequentibus. ¶ Contra primam concluſionem et etiam contra ſextam arguitur. aucto. yſidoꝛi de ſummo bono nulla eſt iniquitas maioꝛ ꝙ̃ non in deo ſed in ſe velle quẽpiam gloꝛiari. Scdo arguitur. per auguſtinũ libꝛo. x. confeſſionũ video me non laudibus meis ꝓpter me ſed ꝓpter pꝛimi vtilitatem moueri opoꝛtere. Tertio arguitur. ꝑ illud virtuoſum nõ decet honoꝛes petere ſed et non petenti dandi ſunt multa alia poſſent adduci contra iſtas concluſiões que pꝛius aducta ſunt/ ſꝫ hijs diſſolutis ſatis patebit eoꝛum intellectus. Quarto omnis appetitus periculoſus periculo ſpirituali eſt peccatum: ſed appetitus gloꝛie ſaltem niſi in deo eſt periculoſus periculo ſpirituali igitur: maioꝛ ꝓbatur qui ſe exponit periculo peccati peccat licꝫ oĩs habens appetitũ periculoſum ſe exponit periculo peccati ergo oĩs talis peccat. Ad primã dico ꝙ auctoꝛitas yſidoꝛi intelligit̃ de gloꝛiari in deo. Tertio modo: qui enim gloꝛiatur et non in domino illo. Tertio modo furatur id quod eſt dei ⁊ ſibiipſi illud attribuit: ideo omnis talis peccat. ¶ Ad ſecundã concedo ꝙ auguſtinus et alij ſancti viri mouebãt laudibus non ꝓpter ſe ſed ꝓpter pꝛimi vtilitatem non quia malum erat appetere gloꝛiam: tãꝙ̃ oꝛnatum quendam referendo tamen in deum ſed qꝛ appetitus quo appetitur gloꝛia ꝓpter vtilitatem pꝛoximi erat perfectioꝛ ⁊ excellentioꝛ quã ille quo appetitur vt oꝛnatus quidem appetentis. ſancti enĩ viri q̃ iam cacumen perfectionis conſcenderant nõ ſolum fugienda eis eſſe mala: ſed etiã maioꝛa bona minoꝛibus eſſe p̃ferenda ſenſebant. ¶ Ad tertiam cõceſſo añte negatur cõſequẽtia qꝛ petere honoꝛẽ plus impoꝛtat ꝙ̃ appetere: licet enĩ ego nõ poſſim petere honoꝛem poſſum tamẽ appetere honoꝛẽ dari michi etiã non petenti petere enim honoꝛem vltra appetere impoꝛtat ꝓſecutionem ⁊ ſollicitudinẽ quandã de honoꝛe habendo impoꝛtat etiã ꝓpꝛiarũ laudũ recitationẽ que tamẽ in oꝛe ꝓpꝛio ſoꝛdeſcũt nullus enĩ honoꝛẽ petit quin curis ſibi debeatur referat. Dico vlterius qd ſicut ſupꝛa allegatum eſt licet etiã in caſu ſe laudare et ita etiam gloꝛiam petere ſed nõ regulariter. ¶ Ad quartam nego maioꝛem vniuerſaliter intellectam: ⁊ ad ꝓbationem dico ꝙ duplex eſt periculũ ſcꝫ obꝛuens et circũſtans concedit̃ aſſumptũ de periculo obꝛuenti ⁊ cõfundẽti ſed negatur de periculo circunſtanti et maxime cum is qui ſubit illud periculuꝫ videtur quomõ ſit illud euaſurus. Et ad ſecundã partẽ aſſumpti dico ꝙ periculũ illud nõ eſt obꝛuens et cõfundẽs ſed eſt periculũ circũſtãs tm̃. Cõtra ſecundã partẽ tertie cõcluſionis arguit̃ auctoꝛitatibus ꝑ p̃ma parte adductis. Ex p̃ma enĩ auctoꝛitate habet̃ qd nõ habemus vñ gloꝛiari poſſumus in opibus nr̃is ⁊ ꝙ eſt michi gloꝛiandũ ꝙ iuſtus ſum: aut ꝙ ꝓfui cuiꝙ̃. Ad has oẽs auctoꝛitates rñdeo tripl̃r: pꝛimo ꝙ multe eaꝝ intelligẽde ſunt de gloꝛiatione q̃ oꝛe noſtro fit/ ⁊ hoc ſignificauit ambꝛoſius qui poſtꝙ̃ dixit/ nõ habeo vnde gloꝛiari poſſum in opibus meis ſtatim ſubiunxit/ nõ habeo vnde me iactã. ¶ Secũdo dico ꝙ ſancti dehoꝛtantur a glĩa ꝓpꝛioꝝ operum non quia mala ſit ſed qꝛ cõſuetudo eius faciliter inclinat ad gloꝛiam falſam ⁊ inanẽ. Tertio dico ꝙ multe earũ intelliguntur de gloꝛia in ꝓpꝛijs operibus q̃ non refertur in glĩam dei et per quam deo gloꝛia ſua quã etiam ex ꝓpꝛijs operibus noſtris debemus ſubſtrahitur vt expꝛeſſe patet ex auctoꝛitate bernardi ad eandem cõcluſionem adducta. ¶ Contra ſextã cõcluſionem. Arguitur. Non poteſt quis rationabiliter appetere gloꝛiam niſi ꝓpter glĩam dei: ſed glĩa dei eſt quid creatum igitur. Secundo gloꝛia que non oꝛdinatur in aliquem finem creatum eſt vana ⁊ inanis ſed nulli licet vanam glĩam appetere ergo nulli licet ꝓpter nullum finem creatum glĩam appetere. Tertio ꝓbo ꝙ licet etiam ꝓpter nullum finem tam creatum quam increatum glĩam appetere. Cuius oppoſitum in eadem concluſione dicitur quia ſecundum ariſ. p̃mo ethicoꝝ/ honoꝛ eſt ꝓpter ſe eligibilis ergo ⁊ gloꝛia cum glĩa maius ſit bonũ quam honoꝛ et per conſequens glĩa poteſt appeti ꝓpter nullum finem tam creatum quam increatũ. ¶ Ad pꝛimam dico ꝙ gloꝛia dei accipitur dupliciter. vno mõ ꝑ bonis diuinis innoteſcẽtibus actualiter vel aptitudinaliter et ſic concedo maioꝛem et nego minoꝛem quia huiuſmodi bona diuina ſunt increata cũ ſint ipſe deus/ ſecundo mõ accipitur glĩa dei ꝑ noticia huiuſmodi bonoꝛum diuinoꝛum et ſic nego maioꝛem et concedo minoꝛem.

¶ Ad ſecundum nego antecedens quia ſtat ꝙ non oꝛdinetur in finem creatum / et tamen ꝙ debite in

Drña inter appete honoꝛem ⁊ petere.

N

idoꝛus.

Acceptio glĩe dei.

O

finem increatum referatur/et nichil glorie deo ſub
ſtrahatur. Ad tertiam dico ꝙ ſi ly propter ſe exclu
dat omnem finem tam creatum quam increatū ſic
ego nego maiorem/ ſi autem excludat finem creatū
ſic ego concedo/et ꝙ iſta ſit intentio ariſtotelis pꝫ
ex ꝓbatione ſua/nullo enim adueniente eligerem⁹
vnūquoqꝫ ipſorum. Ex quo patet ꝙ ariſtoteles nō
Ariſtote. vult dicere niſi ꝙ poſſumus eligere honorem etiaꝫ
ſi nichil boni debeat nobis per ipſum euenire con=
ſtat autē ꝙ ea que poſſunt euenire non ſunt creata
vel creabilia tm̄: Et ibidem cuꝫ ꝓbat ꝙ iſta etiam
ꝓpter aliquid eliguntur aliqñ ſeipſi manifeſte ex=
plicant ꝙ aliqñ eliguntur ꝓpter aliud bonum crea
tum. Eligimus autē inquit et felicitatis gratia cō
ſtat autem quod felicitas de qua loquitur ariſtoteles
eſt bonum creatū. Et hec ſolutio confirmatur: quia
quod dicit de honore idem dicit de voluptante ⁊ in
tellectu et omni virtute. ¶ Reſpondeo ſecundo ꝙ
vbi ariſtoteles oppoſitū aſſereret non eſſet ſibi cre
P dendum quia hec veritas quod omnium bonorum
appetitus ⁊ amor in deum referēdus eſt: eſt veritas
q̄ non ex principijs aut traditionibus philoſophie
moralis accipitur ſed inſpiratiōe diuina ſanctis vi
ris potius reuelata eſt quam ab eis vi naturalis
inquiſitionis inuēta: ideo ſi qui paſſus Ariſtotelis
videretur in oppoſitum ſonare melius eſt eos beni
gne interpretari quam per hos huic veritati cōtra
dicere. ¶ Contra vltimam concluſionem. Arguitur
Arg.2.2. ꝓmo. nichil per quod homo deo aſſimilatur et ipm
queſti.132. imitatur eſt fugiendū ſed in hoc ꝙ quid querit glo
articu.1. riam imitamur deum ergo gloria eſt magis appetē
da quam fugienda maior ꝓbatur quia Apoſtolus
ad epheſeos quinto. Suadet vt ſimus imitatores
dei/ et minor ꝓbatur quia deus ab hominibus que=
riam ſuam ſecūdum illud yſaie. xliij. omnem qui in
uocat nomen meum in gloriam meam creaui eum.
¶ Secundo illud nō eſt fugiendum per quod quis
prouocatur ad bonum ſed per appetitum glorie ꝓ=
uocantur homines ad bonum ergo appetitus glo=
rie non eſt fugiendus/ minor ꝓbatur per illud tullij
Omnes ad ſtudia impellimur gloria. ¶ Tertio il=
lud quod ꝓmittitur tanquā merces bonorū operū
nō eſt fugiendum ſed gloria promittitur pro bonis
operibus ſecundum illud ad romanos ſecūdo. hijs
qui ſunt ſecundum patientiam boni operis gloriaꝫ
Q et honorem. ¶ Quarto adpetitus laudabilis fa=
me nō eſt fugiendus ſecundum illud eccleſiaſti. xli.
Curam habe de bono nomine et ro. xij. prouidētes
bona non ſolum coram deo ſed etiam coram homi=
nibus ſed gloriam non eſt niſi laudabilis fama ſecū
dum illud tullij in ſua retho. Gloria eſt frequens de
aliquo fama cum laude. Tum etiam ſecūdum illud
ambroſij. Gloria eſt clara cum laude noticia.
¶ Ad primam dico ꝙ imitari deum querentem glo
riam in omnibus creaturis nomen ſuum confiten=
tibus non eſt querere gloriam noſtram in bonis no
ſtris ſed in eis gloriam diuinam querere ſecundo di
co ꝙ duplicia ſunt in quibus imitari poſſumus deū
quedā ſunt que ſine periculo imitari poſſumus ita
ꝙ in tali imitatione non eſt periculum aut ſi eſt raꝝ
eſt et faciliter euitabile ⁊ in talibus vult apoſtolus
ꝙ deum imitemur ſicut in ſuſceptione ſacramento
rum in operibus preceptorum et interdum conſi=
liorum alia ſunt que ſine periculo imitari non poſ=
ſumus aut ſaltem periculum eſt frequens et graue
et talia nō ſunt imitanda aut ſine neceſſitate aut ſi
ne magna et diligenti cautela ſine neceſſitate vt ſi
hoc exigat euidēs vtilitas ꝓximi ſine magna cau=
tela ne ꝑ hoc inducamur in ſubſtractionē honoris
diui aut in appetitū glorie inanem et pernicioſum.
Ad ſecundam nego maiorem et dico ꝙ ꝓuocantia
ad bonum ſunt duplicitia/ quedam ſunt que prouo= R
cant ad bonum et non ad malum per ſe et directe/
et de talibus concedo/ alia ſunt que prouocant ad
bonum ⁊ cum hoc etiam ad mala quedā/ ⁊ iſta ſunt
duplicia quia quedam ſunt inquibus bona excedūt
mala aut magnitudine multitudine/ alia ſunt in q̇=
bus econtra mala excedunt bona ⁊ de iſtis vltimis
dico ꝙ appetitus eorum eſt pericuoloſus de quoruꝫ
numero ſunt honor ⁊ gloria. Et ideo taliū appeti=
tus melius fugitur quā habetur niſi neceſſitas aut
euidens vtilitas cogat et tunc in huiuſmodi appe=
titu magna cautela adhibenda eſt. ¶ Ad tertiā ne
go maiorem quādo illud eſt tale ꝙ appetitus eius
eſt pericuoloſus et dico ꝙ aliquid dicitur merces bo S
norum operum dupliciter/ vnomodo ex preſtitutio=
ne operantis et ſi nō habetur ꝙ gloria ſit merces/
alio modo ſubſecutione muneris ⁊ ſic bene concedi
tur gloria enim munus quoddam eſt quod non de=
bemus preſtituere operibus noſtris tāquam finem
ſed datur etiam nobis nō querentibus tanꝗ̄ ꝓmiū
imo tanto magis datur quanto magis fugiemus.
¶ Ad quartam dico ꝙ aliquid dicitur eſſe fugiēdū
dupliciter/ vno modo/ tanquam malum et culpabi=
le et ſic concedo maiorem. alio modo tanquam pe=
ricuoſum et faciliter inductiuum in culpam et ſic
ego nego ⁊ hoc modo diximus gloriam eſſe magis
fugiendam quam appetendam/ quomodo autē lau
dabilis fama appeti poſſit poteſt ſatis apparere ex
hijs que dicta ſunt de appetitu glorie ꝓpter deum
enim propter gloriam diuinam propter vtilitatem
proximi/ propter noſtram et poſtremo tanquam or
natus quidam virtuoſi poteſt appeti dum tamē in
deum finaliter referatur.

Queritur ſecūdo Utrū

omnis gloria vana ſit quam ab homini
bus querimus. ¶ Arguitur ꝙ ſic/ oēs
homines ſunt incerti iudicij et frequenter laudant
non pro opinione ſed pro adulatione/ non pro veri
tate ſed ꝓ amore inordinato ergo omnis gloria eſt
vana quam ab hominibus querimus.
¶ In oppoſitum ſunt multi doctores ſacri qui vt al
legatum eſt in precedenti queſtione volūt ꝙ ſaltem
cauſa ⁊ gratia vtilitatis proximi poteſt appeti glo
ria ab hominibus. Notandum eſt ꝙ in hac queſtio
ne maxime inquirendum videntur modi inanis glo
rie hoc eſt appetitus inordinati glorie/ et procede=
mus per modos poſitos in precedenti queſtione.
¶ Prima concluſio omnis appetitus glorie quo de
eo quod non habemus gloriam petimus. aut de eo
quod non eſt dignum tanta gloria tantam gloriam
petimus/ aut de eo quod ſupplicio aut infamia di=
gnum eſt petimus gloriam eſt inordinatus/ primum
patet quia illud non poteſt fieri ſine mendatio per=
nicioſo/ ſecundū patet quia inter gloriam petitam/
et id pro petimus non eſt conueniens proportio ſi=
cut qui pro opere diurno peteret mercedem duorū
dierum Tertium etiam patet ex ſe/ in omnibus enī
hijs eſt mendatum vel formaliter vel equiualenter/

primus enim dicit ſe habere quod nõ habet/ ſecundus bonũ quod habet maius eſſe quem ſit/ tertius dicit malum eſſe bonum ꝛ ꝑter hoc deſiderium ꝛ vehementem delectationem in malis operibus ſuis/ ꝓbatur eadẽ cõcluſio quo ad omnes partes ſuas auctoritate bernardi in epiſtola ad petrum cardi-
R Bernar. nalem dicentem de vniuerſali vanitate ineſt nobis et velle laudari cum ſumus vituperabiles et nolle laudare quos ſcimus eſſe laudabiles ſed et hoc vanum eſt quia noſtra plerumqꝫ ignorãtia et tacetur quod eſt et predicatur quod non eſt/ laudamur mẽdaciter delectamur inaniter vt vani ſint qui laudãtur ꝛ mendaces qui laudant/ alij laudant qđ ſciũt et ficti ſunt/ alij laudant quod putant ꝛ falſũ ſunt/ alij vtrorumqꝫ preconijs glorantur et vani ſunt.

Q ¶ Secunda concluſio nõ omnis gloria quã apud homies querimus vana eſt licet ſit periculoſa/ iſta cõcluſio ꝓbatur diffuſe in precedẽti queſtione cõcluſione quarta.

S ¶ Tertia concluſio/ oĩs appetitus glorie apud eos hoĩes qui ſunt incerti iudicij contra ſententiã eoꝝ qui ſunt vt plurimũ certi iudicij eſt inanis ꝛ vanus quod intelligo de re ĩ qua ſunt incerti iudicij. Exemplũ huius vt ſi quis gloriam diſputationis quereret ab idiotis ꝛ ſimplicibus ꝛ nõ a ſapientibus ſicut faciunt loquaces ꝛ litigioſi/ ꝓbatur tales nõ querunt gloriã veram ꝛ ſolidam et in operibus verarum virtutũ fundatam: ſed apparentẽ tantum nam cum quedã ſint virtutes quibus aliqua vicia ſunt multum ſimilia/ ſicut auaritie frugalitas/ diſputationi loquacitas/ magnanimitati arrogãtia/ humilitati puſillanimitas de talibus nõ eſt querenda apud eos gloria quoꝝ vis iudicandi eſt debes ꝛ obtuſa ſed a doctis et ſapientibus ꝛ bonis viris ꝛ qui ab aliis gloriã captati affectat gloriam vt idem ſit ſibi de bonis ꝛ de malis operibus/ bonitatis tamen apparentiam habẽtibus gloriari quod vanum eſt.

Diſputatio virtus.

¶ Quarta concluſio/ oĩs appetitus glorie quo gloria non ꝑpter deũ queritur eſt vanus/ probatam eſt iſta concluſio in precedenti queſtione. ¶ Quinta concluſio omnis appetitus glorie quo gloriam ita nobis querimus vt quod habetur deo ſubſtrahamus eſt vana et ꝑnicioſa patet ex precedenti queſtione.

Z ¶ Sexta concluſio omnis appetitus glorie eſt vanus inanis quo gloriam finaliter ꝑpter minus bonum querimus vt qui gloriam appetit propter honorem aut propter diuicias patet quia talis ordinem rerum preſtitutione voluntatis peruertit.

¶ Septima concluſio oĩs appetitus glorie eſt vanus quo quis gloriam ſibi cum detrimento glorie aliene querit ꝓbatur qꝛ talis cupit gloria cũ iniuria ꝓximi. ¶ Octaua concluſio oĩs appetitus glorie quo ardentius ꝙ debemus aat medijs quibus nõ debemus q̃rimus gloriam eſt inanis patet quia

E hoc mõ cupit gloriã nõ adhibet actui ſuo oẽs circunſtantias debitas ineſſe. Ex ſupradictis patet ꝙ non omnis gloria vana eſt quam ab hõminibus q̃rimus licet frequenter ſit periculoſa ſicut probatum in ꝑcedenti q̃ſtione. ¶ Contra primã cõcluſionem arguit̃ ſic gloriam querere per contemptum glorie non eſt inane et vanum qꝛ contemptus glorie dignus eſt gloria et tamen hoc eſt querere gloriam de eo quod non eſt quia quis querit gloriam non contempnit ſecundum veritatem gloriam igitur querere gloriam de eo quod non eſt vanum et inane. Secũdo non eſt vanum querere gloriam qꝛ nõ ineſt luxuria aut furtum idolatria ergo nõ omnis appetitus glorie de eo quod non eſt: eſt inanis et vanus. ¶ Tertio de bono quod non ineſt ſed ineſſe poteſt quis appetere gloriam vt predicator de predicatione non quam de facto facit. ſed quaꝫ facere poteſt ergo non omnis appetitus glorie de eo quod non eſt: eſt inanis. Ad primam dico ꝙ hec eſt implicans contradictionem iſte q̃rit gloriã per contemptum glorie quia ſequitur iſte q̃rit gloriam ꝛc. ergo querit gloriam et vltra ergo non cõtempnit gloriam et vltra ergo non per contemptũ glorie querit gloriam/ et ex altera parte ſequitur iſte contempnit gloriam ꝛc. ergo contẽpnit gloriã ꝛ vltra ergo nõ q̃rit gloriam ꝛ vltra ergo nõ ꝑ contemptum glorie querit gloriã et ita iſta propoſitio includit iſtas contradictiones iſte querit gloriam et non querit gloriam iſte contempnit gloriam et non contempnit gloriam/ ꝛ infert contradictoriam ſuam ſcilicet iſte non per contemptum glorie q̃rit gloriam. Et ita reſpondendendo ad formam cõcedo maiorem qꝛ eſt negatiua cuius ſubiectum ꝓ nullo ſupponit. nullus enim eſt nec poteſt querẽs gloriam per contemptũ glorie. ꝛ nego minorem nullũ enim eſt tale querere gloriaꝫ. Et ſi dicas ꝙ auctores reꝑhendunt illos qui per contemptũ glorie q̃runt gloriam. Nam vt dicit Iſido. de ſummo bono libro. ij. ſepe vanam gloriam cõtempnẽdo in aliud genus elationis inciditur ſiue in ſe quiſqꝫ gloriat̃ eo ꝙ ab omnibus laudem contempnat. Reſpõdeo primo ꝙ aliud eſt querere gloriam per contemptũ glorie et aliud eſt ex conſideratione contemptus glorie quem ſecundum veritatẽ quis habuit ꝛ laudatur efferri et gloriari quia primum implicatur/ et non ſecundũ. Et de ſecundo loquitur Iſido. Secundo reſpondeo ꝙ auctores non reꝑhendunt illos qui per contemptum glorie querunt gloriã ſed illos qui per ſimulationem contemptus glorie querunt gloriam ꝛ hoc eſt querere gloriam de eo quod non eſt quia querunt gloriam de contemptu glorie quem tamen non habent. Ad ſecundam concedo antecedens ſi fiat cum debitis circunſtantijs ꝛ nego conſequentiam quia ille qui querit gloriã de eo quod non ineſt luxuria ſi ordinate querit caret luxuria/ et ſibi ineſt hoc bonũ quod eſt barentia luxie. Et ſi dicis ꝙ luxuria ſua nõ eſt concedo nec de luxuria gloria ſed de carentia luxurie q̃ eſt bonum inexiſtens. Ad tertiã nego antecedens et ad ꝓbationẽ nego aſſumptũ/ ꝑdicator eñ nunqꝫ q̃rit gloriam de ꝑdicatione quã põt facere: ſed de facultate predicandi huiuſmodi autem facultas ꝑdicandi iam ineſt.

Y

Iſidorus.

Z

Carentia luxurie bonũ inexiſtẽs

Contra tertiam concluſionẽ arguit̃ ſic Oĩs appetitus glorie ꝑpter vtilitatẽ ꝓximi eſt bonus et ordinatus: ſed aliquis appetitus glorie apud homines incerti iudicij ſit ꝑpter vtilitatem ꝓximi ergo aliquis talis eſt bonus ꝛ inordinatus. Secũdo volo ꝙ aliqs gloriã appetat apud vulgares de predicationibus ſuis qꝛ vt dicit vtilia populo ꝛ modum tradendi ꝛ declarãdi cõuenientẽ popularibus habeat quẽ tamen ſapientes cenſeant eſſe paruevtilitatis ꝛ parum fructuoſum ꝛ volo ꝙ hmõi gloriam iſte ordinet ad vtilitatem ꝓximorum. Tunc ſic iſte appetitus glorie eſt talis qualis deſcribit̃ in tertia concluſione et tamen non eſt inordinatus igitur.

¶ Ad primam nego maiorem vtilitas enim proximi ſicut et noſtra non dolis fallacijs et mendacijs querenda eſt: ſed bonis et honeſtis medijs.

equocato multiplex. ¶ Ad ſecundam admitto caſum vſq ad illam partem qua dicitur quem tamen ſapientes ꝛc̄. dico ꝙ iſtud poteſt dupliciter intelligi. Uno mō ꝙ ſapientes p̄dicationes eſſe parue vtilitatis qꝛ iſte p̄dicatoꝛ veritatibus imiſcet erroꝛes. Et hoc modo magis credendum eſt ſapiētibus ꝙ vulgaribus. Alio modo ꝙ ſapientes dicant ideo predicationes eſſe parue vtilitatis quia non alta ꝛ ſubtilia p̄dicat et in hoc credendum eſt ſapientibus ſed nō tamē eis ꝓpter hoc eſt credendum ꝙ ſint parue vtilitatis. Tertio modo ꝙ ſapientes dicant modum exprimēdi et declarandi non eſſe conuenientem popularibus non ꝓpter erroꝛes immixtos ſed ꝓpter genus et modum doctrine et tunc magis videtur eſſe credendum vulgaribus/ q̄ ſibiipſis conſcij ſunt de cō-

A uenientia modi tradendi et de fructu per huiuſmodi predicationes ſuſcepto. ¶ Ad rationē ante oppoſitum dico ꝙ triplex eſt certitudo iudicij ſcꝫ ſumma naturalis ꝛ moꝛalis. Et per oppoſitum triplex eſt incertitudo cōcedo ergo ꝙ homines ſunt incerti iudicij incertitudine oppoſita certitudini ſumme. ſunt tamen in multis certi iudicij certitudine aturali et in multis certitudine moꝛali.

Queritur tertio vtrum

inanis gloꝛia opponatur magnanimitati? ¶ Arguit ꝙ non. iactantia et inanis gloꝛia idē ſunt ſed iactantia opponit veritati: et non magnanimitati ergo nec inanis gloꝛia magnanimitati opponit. ¶ In oppoſitū arguit inoꝛdinatus appetitus honoꝛis opponit magnanimitati ergo ꝛ inoꝛdinatus appetitꝰ gloꝛie ergo ꝛ inanis gloꝛia. ¶ Ad hanc queſtionē reſpōdet beatus

Thō.2.2. queſti.132. articulo.2. Thomas ꝙ inanis gloꝛia opponitur magnanimitati ꝓbatur gloꝛia eſt quidam effectus honoꝛis et laudis et hoc enim ꝙ aliquis laudatur vel quecūq ei reuerentia exhibetur redditur clarus in notitia alioꝛum ꝛ quia magnanimitas eſt circa honorem vt dictum eſt cōſequens eſt vt ſit circa gloꝛiā vt ſcilicet ſicut moderate vtitur honoꝛe ita et moderate vtatur gloꝛia et ideo inoꝛdinatus gloꝛie appetitus directe opponitur magnanimitati. Iſta ratio non videtur michi bene concludere licet cōcluſio vera ſit. iſta enim conſequentia non valet hec ſe habent ſicut cauſa et effectus ergo ad eandē virtutem pertinent quod tamen p̄ſupponit ratio. foꝛtitudo enim bellica eſt cauſa ꝙ huic diſtribuat honoꝛ/ et tamen foꝛtitudo bellica et diſtributio hono-

B ris non pertinent ad eandem virtutem quia diſtributio honoꝛis pertinet ad iuſticiam diſtributiuam ad quam non pertinet honoꝛ: ſimiliter om̄is virtus eſt cauſa p̄mij et tamen non omnis appetitus p̄mij pertinet ad virtutem que eſt cauſa premij talis.

¶ Sic igitur p̄ma concluſio. Inanis gloꝛia opponitur magnanimitati ꝓbatur omnis appetitus inoꝛdinatus alicuius magne ſignificationis opponitur magnanimitati ſed aliqua inanis gloꝛio eſt appetitus inoꝛdinatus alicuius magne ſignificationis ſcꝫ alicuius magne gloꝛie qua eſt indigenꝰ aut quomodo aut qualiter nō eſt dignus igitur aliqua inanis gloꝛia opponitur magnanimitati. Pro iſta concluſione eſt aduertendum ꝙ aliquis poteſt ſe ſignificare aliquo dupliciter. Uno mō tanq̄ eo quo eſt dignus debito iuſticie/ ſicut foꝛtis ſignificat ſe primo ſtabilito et in inſtituto foꝛtiter facientibus. Et huiuſmodi ſignificatio oꝛdinata ꝑtinet ad iuſticiam: inoꝛdinata autē ad iniuſticiā. Secūdo modo tāq̄ eo quo eſt dignus debito moꝛalis honeſta-

tis et talis ſignificatio ſi ſit res multum honoꝛabilis ꝑtinet ad magnanimitatem. ſi ſit parua ꝑtinet ad modeſtiā/ et hoc inoꝛdinatis ſignificationibus in inoꝛdinatis autem pertinet ad vitia oppoſita/ C

conſtat autem ꝙ cum quis ſignificat ſe gloꝛia non ſignificat ſe aliquo quo ſit dignus debito iuſticie: ſed tantum debito moꝛalis honeſtatis. ideo cū gloria qua quis ſe ſignificat eſt magna hmōi ſignificatio oꝛdinata pertinet ad magnanimitatem cum autem eſt inoꝛdinata pertinet ad vitia oppoſita.

¶ Secundo omnis appetitꝰ inoꝛdinatus alicuius rei multum honoꝛabilis opponitur magnanimitati. ſed aliqua inanis gloꝛia eſt appetitus inoꝛdinatus alicuius rei multum honoꝛabilis vt puta opinionis de aliqua magna virtute. aut de aliquo bono multū arduo ergo aliqua inanis gloꝛia opponit.

¶ Secunda concluſio. Aliqua inanis gloꝛia opponitur modeſtie ꝛ nō magnanimitati. ꝓbatur aliqua inanis gloꝛia eſt appetitus inoꝛdinatus parue gloꝛie vt cū quis appetit ꝙ eſtimetur induſtrioſus in aliquo ludo aut liberalis aut mediocris artifex lignarius aut mediocris cantoꝛ in quibus nō poteſt eſſe magna gloꝛia nec magna ſignificatio. ¶ Tertia cōcluſio. Inanis gloꝛia repugnat magnanimitati primi generis ꝛ nō ſecūdi. q̄ hmōi autē ſint genera dictum eſt cū magnanimitate agebatur. ꝓbatur ꝙ magnanimitati p̄mi generis cōuenit contēptus rerum caducarū ꝛ externarū ergo eidem magnanimitati repugnat huiuſmodi res ita app̄ciari vt de eis quis gloꝛiā magnā querat. Similiter repugnat magnanimo ꝙ de eis q̄ nō ſunt gloꝛietur. Nam ſm Ariſt. in quarto magnanimus magis curat veritatem q̄ opinionem. Simililiter repugnat magnanimo ꝙ gloꝛietur in teſtimonio laudis hoim in re in qua ſunt incerti iudicij qꝛ in his magis viget opinio q̄ veritas. Et ſi dicas ꝙ ſm Ariſto. 4. ethicoꝛum non eſt magnanimo cura vt laudet: ergo omnis gloꝛia que tribuitur magnanimo ex teſti-

Obiectio. D monio hominum eſt reputāda inanis cuius oppoſitum dictum eſt ſupꝛa. ¶ Ad hoc reſpondetur negando primā ꝯñam. Nam ſm Ariſto. ſecundo rhetoꝛice gloꝛia eſt maius bonū q̄ honoꝛ cum ideo delectet honoꝛ ꝙ ille cui tribuitur eſtimat per hoc qđ creditur bonus et benefactiuus ac hijs qui tribuitur et ita gloꝛia preſtituitur rationabiliter ab homine tanq̄ finis honoꝛis: laus autem et ſi ſit ſignū etiam gloꝛie/ eſt tamen ſignum magis caducum et tranſitoꝛium quia laus in pꝛopoſito nō eſt niſi lau-

Laus glo ria diffinit datiua oꝛatio que cito tranſit. ſimiliter eſt ſignum gloꝛie magis ficticium et mendax quia multi homines oꝛe frequenter laudant quod mente vilipendunt: ſed graues adminiſtrationes et honoꝛes permanentes ſunt magis veracia ſigna gloꝛie et magis ꝑmanentia. Et ideo iſta cōſequentia nō valet. Iſte non curat de laude hominum/ ergo non curat de gloꝛia ex hominū teſtimonio qꝛ homines habēt multa alia ſigna gloꝛie certioꝛa et permanentioꝛa. Hoc dixi ꝓpter opinionem Thō. qui in hoc articulo ſecundo de inani gloꝛia videtur ex intentione

pꝛobare ꝙ omnis gloꝛia eſt inanis quam quis per
teſtimonia hominum querit/ quod etiam dixiſſe vi=
detur pꝛimo articulo ꝗuis tamen etiam dixiſſe vi=
ſus ſit oppoſitum in his verbis. Similiter autẽ nõ
eſt peccatũ ꝙ aliquis velit bona ſua appꝛobari ab
alijs. Dicitur enim Ma.v. luceat lux veſtra coꝛaꝫ
hominibus/ ex quibus verbis patet ꝙ non oĩs glo
ria queſita ex teſtimonio hominum eſt peccatum/
ergo non omnis eſt inanis/ cõſequentia tenet quia
Tho.2.2. queſti. 132. articulo.3. ſm Tho. oĩs inanis gloꝛia eſt peccatũ. ¶ Quar=
ta concluſio inanis gloꝛia opponitur magnanimi=
tati ſm exceſſum non ſolum ſm eſtimationem. ſed
etiam ſm veritatem ꝓbatur quia cupidus inanis
gloꝛie ex aliquib⁹ bonis etiã dignis magna gloꝛia
cupit maioꝛem gloꝛiam ꝗ̃ dignum ſit et ex his que
nõ ſunt digna gloꝛiam querit/ magnanimus autẽ
ex poſtremis non quereret gloꝛiam et ex pꝛimis nõ
tantam gloꝛiam quereret ergo inanis gloꝛia ſecũ
dum rei veritatem opponitur magnanimitati ſm
exceſſum. ¶ Ad hanc rationem poſſunt adduci
rationes ſupꝛa de pꝛeſumptione poſite. Contra
Arg. tho. vbi ſupꝛa ar. 2. pꝛimam cõcluſionem. Arguitur ſic gloꝛiari in his
que nõ ſunt ꝑtinet ad falſitatem gloꝛiari in rebus
terrenis et caducis pertinet ad cupiditatẽ/ ⁊ glo=
riari in teſtimonio hominum quoꝛuꝫ iudiciũ eſt in=
certum pertinet ad impꝛudentiã ergo inanis glo=
ria non opponitur mugnanimitati. Secundo
gloſa ſuper illud Phil. ij. nichil per contentionem
aut inanem gloꝛiam (dicit) erãt autem aliqui inter
eos diſſentientes inquieti inanis glorie cauſa con
tendentes ſed conſta t ꝙ contentio non opponit
E magnanimitati igitur nec inanis gloꝛia. ¶ Tertio
vitia oppoſita magnanimitati ſũt circa magnos
honoꝛes et magnã gloꝛiam: ſed oĩs gloꝛia inanis
eſt parua ⁊ caduca ergo inanis gloꝛia non opponi
tur magnanimitati. maioꝛ ꝓbatur qꝛ magnanimi=
tas eſt tantum circa magnos honoꝛes. ¶ Ad pꝛi=
mam nego cõſequentiam ſicut eñ quedã virtutes
ad executionem ſui actus alias coexigunt ita ⁊ vi
tioꝛum quedã coexigunt alia et tamen non ꝓpter
hoc hec virtus eſt illa aut hoc vitiũ illud. Pꝛo de=
claratione huius ſolutionis aduerte ꝙ appetere
gloꝛiam de hijs q̃ nõ ſunt/ eſt actus interioꝛ/ ⁊ glo=
riari de his que nõ ſunt eſt actus exterioꝛ q̃ ſit aut
verbis cum quis de ſe dicit aut ꝓcurat dici bona
que non ſunt factis cum quis ea facit que vt pluri
F mum ſigna ſunt aliquoꝛum bonoꝝ inexiſtentium q̃
tamen de facto non ſibi inſunt. Dico ergo ꝙ velle
iſta dicere vel facere eſt velle mentiri dicere vel fa=
cere iſta mentiri ⁊ nõ eſt dubiũ ꝙ iſte operationes
repugnant veritati appetere autem gloꝛiã ꝑ iſta
non eſt mentiri foꝛmaliter nec velle mẽtiri foꝛmali
ter ſed per equiualentiã qꝛ ille actus ſimplex equi
ualet duob⁹ actibus quoꝝ vnus eſt appetitus glo=
rie. alius eſt velle mentiri vt habeat glĩa. Dico vl
tra ꝙ ſicut non eſt inconueniens ꝙ idem actus ex
terioꝛ pertineat ad duas virtutes ita nec eſt incõ
ueniens ꝙ idem actus exterioꝛ malus ꝑtineat ad
duo vitia. Et ſicut nõ eſt incõueniens ꝙ idẽ actus
exterioꝛ ꝑtineat ad duas virtutes ad vnam foꝛma
liter ⁊ ad aliam per equiualentia/ ita nec de vitijs
ſed ſicut eſt incõueniens ꝙ idem actus interioꝛ ꝑ=
tineat ad plures virtutes per ſe et foꝛmaliter ita
ſimiliter de actu interioꝛ inuitioſo cõtingit. vtruꝫ
autem actus appetendi gloꝛiam ꝑ mendacia per=
tineat ad vitia oppoſita magnanimitati vel veri
tati dicetur poſt. ¶ Ad ſecundam partem eiuſdeꝫ
argumenti nego eam nõ enim cupiditatis eſt glo=
riari in rebus terrenis ſed magis auaritie. Nego
etiam tertiam partem vitium enim impꝛudẽtie eſt
vitiũ intellectiue partis ſicut pꝛudentia eſt intel=
lectiue partis virtus hmõi autem gloꝛiari nõ eſt vi Contẽptio
tium partis intellectiue ſed affectiue. ¶ Ad ſecun et inanis
dam reſpondetur ꝙ contentio non eſt idem ꝙ ina= gloꝛia diffe
nis gloꝛia: ſed eſt effectus cupiditatis gloꝛie/ quia runt.
eñ quis cupit gloꝛiam inaniter ideo contentioſus
redditur vt contẽpnendo vincat aut appareat ha
bere in ſe bona digna Qd autẽ dicit philoſophus
ꝙ magnanimus nõ eſt contentioſus non dicitur qꝛ
contentio eſt obiectũ immediatum magnanimita
tis ſꝫ quia magnanimo ſua magnanimitas aufert G
cauſam contentionis eo ꝙ ꝑ magnanimitatẽ ſuam
nichil eſtimat magnum et inde eſt ꝙ non contẽdit.
¶ Ad tertiam concedo maioꝛem. Et ad minoꝛem
dico ꝙ aliqua gloꝛia dicit inanis dupliciter. Vno=
modo quia inaniter appetita ⁊ concupita ⁊ ſic cõ
cedo. Secundo modo quia appetitur ſecundum
exilem gradum et ſic nego verbi gratia viro mul
tum iuſto debetur gloꝛia vt decem eſt aliquis ſimu
latoꝛ iuſticie qui appetit gloꝛiam vt duodecim et
de facto appetit reputari iuſtioꝛ ꝗ̃ reputet ille ve=
re iuſtus gloꝛia quam appetit iſte eſt magna hoc
eſt appetit gloꝛiam ſm magnum ⁊ excellennẽ gra=
dum et tamẽ gloꝛia ſua eſt inanis id eſt infructuo
ſua inutilis ⁊ in inutiliter appetita. ¶ Contra om
nis gloꝛia vera ſecundum ꝗ̃tumcunqꝫ paruũ gra
dum eius eſt ſimpliciter maioꝛ ꝗ̃ falſa gloꝛia ſecũ
dum ꝗ̃tuncunqꝫ magnum gradum eius: ſed inani
ter appetens gloꝛiam non appetet niſi falſam glo
riam. alius autem veram gloꝛiam appetit igitur. H
¶ Ad hanc rationem dico ꝙ gloꝛia accipitur du=
pliciter. Vnomodo abſolute et tunc gloꝛia non eſt Acceptio=
aliud ꝗ̃ eſtimatio laudabilis de aliquo que dicitur nes gloꝛie.
maioꝛ. alia gloꝛia aut ex parte obiecti cum habet
eſtimatio de maioꝛi bono aut de pluribus bonis/
aut ex parte ſubiecti cum plures aut ſapientioꝛes
aut magis in tali reperti eſtimationem huiuſmo=
di de illo habent et tunc gloꝛia vera eſt eſtimatio
vera/ et gloꝛia falſa eſt eſtimatio falſa cum ſcilicet Ambꝛoſi⁹.
aliquis eſtimatur habere aliqua bona que non ha
bet. Et hoc mõ acceptio nomine gloꝛie nego an=
tecedens imo aliquando gloꝛia falſa eſt maioꝛ ꝗ̃
vera. Secundomõ accipit gloꝛia connotatiue et
tunc gloꝛia ſignificat hmõi eſtimationem et cõno=
tat ꝙ illa bona que eſtimant ineſſe inſint. Et hoc
modo accepiſſe videntur gloꝛiã qui eam diffiniunt
per noticiam quia nulla eſtimatio eſt noticia niſi
vera/ et gloꝛia hoc modo dicit maioꝛ et minoꝛ du=
pliciter/ ſcꝫ tam ex parte obiecti ꝗ̃ ex parte ſubie
cti. Sed gloꝛia vera eũ gloꝛia q̃ videtur eſſe glo=
ria et eſt et gloꝛia falſa eſt eſtimatio que apparet Drñt vera
eſſe gloꝛia et nõ eſt gloꝛia. Et hoc mõ accipiendo gloꝛia ⁊ va
gloꝛiã cõcedo antecedens qꝛ gloꝛia falſa non eſt na gloꝛia.
gloꝛia. Pꝛimomõ autem gloꝛia falſa eſt vere glo=
ria licet nõ ſit vera gloꝛia ſicut dialetici cõcedũt
ꝙ ꝓpoſitio falſa vere eſt pꝛopoſitio quia ſibi cõue=
nit perfecta ratio pꝛopoſitionis et tamen non eſt
ꝓpoſitio vera ſillogiſmus autem falſus non eſt ve=
re ſillogiſmus nec verus ſillogiſmus quia non ſibi
cõuenit ꝑfecta diffinitio ſillogiſmi qꝛ ſillogiſmus

non ſolū ſignificat duas aut tres ꝓpōnes ſed cōno
tat ꝙ ſic ordinate ſintꝙ tertia ex neceſſitate ſequa
tur ex duabus ꝑmis. Hoc eodēmō capiēdo gloriā
primomō falſa gloria eſt vere gloria q꞉ ꝑfecta ra=
tio glorie cōuenit falſe glorie: et tamen nō eſt vera
gloria q꞉ gloria ſiue eſtimatio laudabilis eſt ſignū
rei de qua habetur eſtimatio et vera gloria eſt verꝫ
ſignū cū ergo falſa gloria nō ſit verum ſignū ideo
falſa gloria nō eſt vera gloria. Exemplū huius eſt
I aliquis eſt vere homo qui tñ eſt falſus homo. i. ſcḋm
ꝙ mendacē ⁊ doloſum falſum dicimus. Ratio oīm
iſtorum q꞉ in omnibus iſtis vere ꝓpoſitio/ vere glo
ria/ vere homo/ li verum ſignificat veritatē entis
importati ꝑ ꝑdicatū cōuenire rei importate ꝑ ſub
iectum. ſed in iſtis vera ꝓpoſitio vera gloria verus
homo/ li verū ſigt veritatē enūtiationis ⁊ cōuenire
rebus importatis ꝑ ſubiecta. differenter tñ in duo
bus primis et in poſtremo/ quia in poſtremo ſigni=
ficat huiuſmodi veritatē adiacere homini tanquā
enuncianti ⁊ dicēti/ in duobus ꝑmis tanꝗ ſignis.
Aduerte ꝑterea ꝙ gloria primo modo ⁊ gloria ſe=
cundomō ſcilicet connotatiue accepta differunt q꞉
gloriā primomō ſignificat bonum extremum tan=
tum q꞉ ſignificat tantam illam eſtimationem que
ſiue aliquid intrinſecū ſibi reſpondeat ſiue nō ipſa
ſemper dicitur gloria. Sed accipiendo gloriā con
notatiue/ tunc ipſa partim eſt bonum externum et
partim bonum intra eum/ externum quidem q꞉ eſt
res extra eum cuius eſt ipſa: ſed tamen partim eſt
bonum intraneum quia ipſa eſtimatio ad hoc ꝙ ſit
gloria depēdet ex bonis intraneis itaꝙ ſi nō aſſint
hmōi bona eomodo quo eſtimantur adeſſe ipſa nō
eſt gloria ſi aſſit ipſa eſt gloria ⁊ hoc eſt ꝓpter cō=
notationem nominis. aliquando tamen accipitur
gloria pro bonis ipſis laudabilibus ⁊ tunc conno=
tat ꝙ de eis habeatur clara noticia vel eſtimatio.
hocmō accepiſſe videtur honorē Bernardus cum
Bernar. ait. honor verus virt⁹ eſt animi/ ⁊ Criſoſto. vbi oñ
dit ꝙ nemo leditur niſi a ſeipſo/ honor inquit neqꝫ
a ceſaribus preſtatur/ neqꝫ adulatione acquiritur/
neqꝫ pecunia comparatur/ nichil ficti habet/ nichil
occulti/ huius honoris nullus eſt accuſator nullus
ingratus/ hic honor tēporibus nō mutatur neqꝫ ti=
rannos patitur nec picturam tabule metuit aliqñ
Tho. vbi ſup. ar. 2. delendam. ¶ Contra ſecundam cōcluſionē Argui
tur ſic rationibus Thome. Omnis gloria eſt effe=
ctus honoris: ergo oīs inordinatus appetitus glo
rie opponit̄ magnanimitati. ¶ Secundo arguitur
Cicero. auctoritate Tullij ꝑmo de officijs dicentis. Cauē
da eſt cupiditas glorie erigit eīm animi libertatem
ꝓ qua magnanimis viris oīs debet eſſe cōtempto.
¶ Ad primam iam reſponſum eſt negando conſe=
quentiā q꞉ non oportet ꝙ cauſa et effectus ad ean
K dem virtutē pertineāt nec ad idem vitium. Aliter
etiam reſpondet̄ negando cōſequentiam quia non
oīs honor ꝑtinet ad magnanimitatē ſed tm̄ honor
magnus ideo etiā nec oīs gloria ad magnanimita
tem ꝑtinet ſed tm̄ gloria mahna. ¶ Ad ſecundā di
co primo ꝙ Tulli. ibi loquit̄ de cupiditate magne
glorie vt ſatis patꝫ ex textu. Dico ſcḋo ꝙ ſicut ma
gnanimitas inclinat in aliquos actus imediate in
alios mediāte actu ſuo elicito ita etiā magnanimi
duplex op= tati aliqua vitia opponunt̄ dupliciter vnomō ime=
poſitio ac= diate aliomō mediate q꞉. ſ. ſunt impeditiua actuū
tuum. ipſius magnanimitatis ſicut iniuſticia impedit ma
gnanimitatem ab eliciōne ſui proprij actus ⁊ hoc
ſecundomodo concedo ꝙ cupiditas glorie oppo=
nitur magnanimitati ſed nō primomō/ conſtat au=
tem ꝙ loquimur oppoſitione primo mō/ legenti eīm
textum Tullij in eodem loco cōſtat ꝙ ipſe enume=
ratur multa que cauenda ſunt magnanimo que ta
men non opponitur immediate magnanimitati ar
rogantiam inter cauēda et humilitatem inter am
plectenda et tamen ſecundum Thomam nec humi
litas continetur ſub magnanimitate nec arrogan
tia magnanimitati opponitur. ¶ Contra primam
partem quarte cōcluſiōis arguitur ſic. Inani glo=
rie nichil eſt oppoſitum ſecundum defectum ergo/
nec inanis gloria opponitur magnanimitati ſecun
dum exceſſum/ conſequentia tenet q꞉ omne vitiuꝫ
oppoſitum virtuti ſcḋm exceſſum habet aliud vitiuꝫ
et ſibi et etiam eidem virtuti oppoſitum ſcḋm defe=
ctum vt caymotes habet puſillanimitatem ¶ Con cōtra tho. vbi ſupra.
tra ſecūdam partem arguitur rationibus Thome
cupidus glorie gloriatur in his que magnanimus
parua eſtimat ergo ſcḋm veritatem cupidus glorie
deficit a magnanimo. Antecedens patet cupidus
glorie gloriā quā appetit reputat magnā ⁊ eam ma
gnanimus paruam eſtimat. ¶ Secundo illa que
appetit magnanimus ſunt maiora ꝗ que appetit
inanis glorie cupidus ergo inanis glorie cupidus
deficit ſecundum veritatem a magnanimo. antece
dens ꝓbatur. Tum ꝑmo quia magnanimus appe=
tit virtutes q̄ ſunt maiora bona ꝗ gloria. Tum q꞉
magnanimus appetit veram gloriam q̄ eſt maius
bonum ꝗ gloria falſa. Ad ꝑmam nego antecedēs
et dico ꝙ inani glorie opponitur non appetere glo=
riam quādo et vbi ⁊ quomō appetenda eſt Et ſi di=
cas ꝙ defectus in appetitu inanis glorie nō eſt vi=
tium dico ꝙ inanis glorie appetitus habet inuolu=
tum in ſuo nomine vitium ideo defectus eius ⁊ me
L diocritas nō eſt ſumenda ſub nomine huiuſmodi vi
tium inuoluente ſed ſub nomine importante rem ſi
ne eadem inuolutione ſicut defectus oppoſitus ꝓ=
digalitatis non eſt defectus prodigalitatis ſed eſt
defectus dationis pecunie vbi quando et quomo=
oportet qui defectus ſignificatur ꝑ hoc nomen illi=
beralitas. ¶ Ad primā contra ſecundā partem cō
cedo antecedens ⁊ nego ꝯñam ⁊ dico ꝙ vitiū in ex
ceſſu ſcḋm veritatem nō attenditur in hoc ꝙ illud qḋ
appetitur a vitioſo eſt ſcḋm veritatem maius qui il=
lud quod appetitur a virtuoſo virtute oppoſita il=
li vitio ſed attenditur in hoc quod ipſe vitioſus ſe
cundū inclinationē ſui vitij appetens appetit ali=
quid maius ꝗ appeteret ſi ceteris paribus appete
ret ſcḋm inclinationē virtutis oppoſite verbi gratia
iſte cupidus inanis glorie appetit gloriaꝫ vt ſed et
magnanimus vt duodecim ⁊ licet duodecim exce=
dant ſex tñ iſte vitioſus ſcḋm veritatem ſe hꝫ in ex=
ceſſu reſpectu magnanimi nō q꞉ illud qḋ appetit ſit
maius: ſed q꞉ ſi appeteret ſcḋm inclinationē magna
nimitatis et cetera in eo eſſent paria nō appeteret
tantū gloriā. Et ad ꝓbationem cōcedo aſſumptū
⁊ nego conſequentiā. ¶ Ad ſecundā cōcedo añs ⁊
nego ꝯñam ꝓpter cauſam dictā in ꝑcedendi ſolu=
tione ꝗtūcunqꝫ eīm falſa gloria ſit minus bonū ꝗ
vera gloria ſi tñ cupidus inanis glorie appeteret
ſcḋm inclinationem magnanimitatis ⁊c. in eo eſſent
paria non appeteret falſam gloriā aut nō tantum
de gloria appeteret ꝗtum de facto appetit.

Queritur quarto Utrū
omnis inanis glīa ſit peccatum morta
le? Arguitur ꝙ ſic. quia inanis gloria
mercedē eternā excludit. ergo inanis
glīa eſt peccatū mortale. añs ꝓbatur ꝑ illud Ma
thei. vi. Attendite ne iuſticiā veſtram faciatis co=
ram hominibus: vt videamini ab eis. ¶ In oppm̄
arguitur aucto. Criſo. ſup Math. dicentis ꝙ cum
cetera vitia locum habeant in ſeruis dyaboli ina=
nis glīa locum habet etiā in ſeruis xp̄i: ſed in ſuis
xp̄i nullū eſt peccatū mortale. igit̄ non omnis ina=
nis gloria eſt peccatum mortale. ¶ Ad hanc q̄ſtio
nem reſpondet beatus Tho. ſub aliquibus ꝓpoſi=
Tho.2.2.q tionibus. Prima eſt inanis glīa q̄ cōtrariatur ca=
arti.3. ritati eſt peccatum mortale: q̄ autem non contra=
2 riatur caritati nō eſt peccatum mortale iſtā ſuppo
nit beatus Tho. Secunda ꝓpoſitio inanis gloria
non cōtrariatur caritati q̄tum ad dilectionē ꝓxi
mi. Hanc etiā ſupponit beatus Tho. Tertia ina=
nis glīa qua q̇s de falſo gloriatur cōtrariatur ca=
riatur caritati q̄tum ad dilectionem dei. ꝓbatur
quia cōtrariatur diuine reuerentie. ſm̄ illud Eze.
xxviii. Eleuatum eſt cor meum et dixiſti deus ego
ſum. Quarta ꝓpoſitio inanis glīa qua quis ita de
4 aliquo bono glīatur tanq̄ nō acceperit cōtrariat̄
caritati. ꝓbat quia etiā cōtrariatur diuine reuerē
tie. ſm̄ illud Corinth. iiii. q̇ habes quod nō accepi
5 ſti: quid gloriaris quaſi nō acceperis. Quinta ꝓ=
poſitio. inanis glīa qua q̇s bonum tēporale de quo
gloriatur p̄fert deo cōtrariatur caritati. ꝓbatur ꝑ
illud Jere. ix. non glorieſ ſapiens in ſapiētia ſua/
nec fortis in fortitudine/ nec diues in diuitiis ſuis.
ſed in hoc glorieſ qui gloriatur ſcire et noſce me.
Sexta ꝓpoſitio. inanis glīa qua q̇s p̄fert teſtimo
nium hominū teſtimonio dei cōtrariat̄ caritati. ꝓ
bat ꝑ illum quod cōtra quoſdam Joh. xii. dicit̄. q̇
dilexerunt magis gloriā hominū q̄ dei. Septima
7 ꝓpoſitio. inanis gloria qua glorians refert inten=
tionem ſuā ad gloriā tanq̄ ad vltimū finē ad quē
ordinat opera ſua virtuoſa: et ꝓ illa cōſequēda. nā
p̄termittit facere ea etiā q̄ ſunt cōtra deū eſt pec
catum mortale. ꝓbat ꝑ Augu. v. de ciuitate dei di
centem. ꝙ hoc vitiū ſcʒ amor humane laudis tam
Augusti. inimicū eſt pie fidei ſi maior ſit in corde cupiditas
glorie q̄ dei timor vt dn̄s diceret Johā. v. quomo=
do poteſtis credere glīam abinuicem expectantes
et gloriam q̄ a ſolo deo eſt nō q̄rentes. Octaua ꝓ=
ſitio. ſi amor humane glīe q̄uis ſit inanis nō repu=
gnat caritati neq̄ q̄tuʒ ad id de quo eſt glīa: neq̄
q̄tum ad intentionē gloriam q̄rentis nō eſt pecca
tum mortale ſed veniale. nō omnes iſte ꝓpoſitiōes
michi vident̄ vere. ¶ Et ideo ſit p̄ma concluſio.
Inanis glīa interdum cōtrariatur caritati q̄tum
ad dilectionem ꝓximi. ꝓbatur omnis inanis glīa
qua ita nobis appetimus glīam: vt gloriā qua di=
gnus eſt ꝓximus ſibi ſubſtrahamus. cōtrariat̄ ca
ritati q̄tuʒ ad dilectionē ꝓximi. ſed aliqua eſt ina
nis gloria qua ita nobis glīam cupimus: vt glīam
ꝓximo debitam ſubſtrahamus igit̄. minor ꝓbatur
multis exemplis. nam cōtingit frequenter ꝙ aliq̇d
magnū opus a duobus factum eſt: et tn̄ ꝙ vnus to
tam glīam huius rei ſibi tribuat. In quo caſu con
ſtat ꝙ iſte q̇ gloriam totā ſibi tribuit ledit ꝓximū
et maius affert ſibi detrimentum q̄ ſi p̄uaret eum
veſte vel pecunia. Alius caſus eſt vt ſi ſit aliquod
egregiuʒ opus ſup euangelia ab aliquo magno do
ctore cōpoſitum: ⁊ alius furtim ſublato ope tanq̄
ſuum publicet et glīam/ ⁊ titulum opis ſui tribuat
cōſtat ꝙ grauiter offendit ꝓximum et facit opus
cōtrarium inclinationi caritatis in dilectionē ꝓxi
mi. Cōfirmat̄ quia ſm̄ Thom̄. illa inanis glīa qua
quis p̄uat deum gloria totā gloriam ſibi tribuēdo
cōtrariatur caritati q̄tum ad dilectionē dei ergo
etiam illa inanis gloria cōtrariatur caritati q̄tuʒ
ad dilectionem ꝓximi qua q̇s fruſtrat et p̄uat ꝓxi
mum glīa ſibi debita. ¶ Secunda cōcluſio nō oīs
inanis glīa qua q̇s de falſo gloriatur cōtrariat̄ ca
ritati q̄tum ad dilectionem dei ꝓbatur iſta cōclu=
ſio in omni iactantia qua q̇s fingit de ſe bona non
inexiſtentia gloria cauſa eſt inanis gloria qua q̇s
de falſo gloriat̄. inanis q̇dem gloria quia fingit ta=
lia ſibi ineſſe glorie cauſa. de falſo auteʒ gloriatur
quia fingit ⁊ ſimulat glorie cauſa ea bona ſibi ineē
q̄ non inſunt/ ſed aliqua iactātia eſt qua q̇s fingit
de ſe bona nō inexiſtentia aut maiora q̄ inſint glo
rie cauſa igitur. aliqua inanis glīa qua q̇s de fal= ariſtoteles
ſo gloriatur nō eſt cōtraria caritati q̄tum ad dile
ctionem dei. minor ꝓbatur ꝑ Ari. iiii. ethico. ca. de
veritate dicētem. maiora aūt exiſtentibus fingens
nullius gratia prauo quidem aſſimulatur. ⁊c. ⁊ ſta
tim poſt ſi autem gratia alicuius q̇ quidem glorie
vel honoris nō valde vituperabilis vt iactator vel
vt habet alia tranſlatio vt oſtentator. Ex quo ſic
arguitur. omnis peccās mortaliter et ſimiliter oīs
actus contrarius caritati eſt multū vituperabilis
ſed talis iactator nō eſt multum vituperabilis nec
actus eius igitur talis non peccat mortaliter nec
habet actum cōtrarium caritati. Cōfirmatur au=
ctoritate Euſtra. dicentis ꝙ tam ille q̄ nulliꝰ gra Euſtratiꝰ
tia q̄ qui gratia gloria aut honoris q̄ qui gratia
lucri iactatores ſunt et ꝓprie p̄mus vltimus auteʒ
aliquid habʒ iniuſticie. ergo ſcd̄m eum ſcd̄us nihil
iniuſticie habet. ergo actus ſuus nō cōtrariatur di
uine reuerentie. ¶ Tertia cōcluſio. nō omnis ina=
nis gloria qua quis in bono creato quod habʒ glo
riatur eſt peccatum mortale. ꝓbatur quia ſicut di=
ctum eſt in p̄cedenti. Non omnis inanis glīa qua
q̇s gloriatur in bono quod nō habet eſt peccatum
mortale. ergo multominus inanis glīa qua q̇s glo
riatur in bono temporali quod habet. Secūdo po
teſt quis gloriari in bono quod hʒ etiam inaniter:
puta iactando aut oſtentando: et tn̄ nec deum nec
ꝓximuʒ mortaliter offendere: vtputa ſi ardentius
ꝓcuret ſibi gloriā de his bonis q̄ debeat/ aut ſi nō
loco aut tp̄e: aut importunius hoc fecerit q̄ oportʒ
igitur. Tertio poteſt quis ſine peccato gloriari in
bonis temporalibus vt in ſapientia et fortitudine
et tali bono actui poteſt addi circunſtantia tantū
venialis puta aut bono fini miſcendo maluʒ finem
venialiter: aut ꝓpter circunſtantiam feruoris ⁊ aut
loci: aut tēporis. ergo aliqua inanis gloria qua q̇s
de bonis temporalibus glīatur eſt peccatū venia=
le. Et ſi dicatur ꝙ beatus Tho. nō negat hoc/ ſed
addit qua quis bonū temporale de quo glīatur p̄=
fert deo. reſpōdeo ꝙ auctoritates ꝑ eum adducte
nichil penitus dicunt de hoc addito. Item aliquid
dicitur p̄ferri deo ab aliquo dupliciter. Unomodo
cum cōditio reruʒ eſt talis vt vel deus vel illud de=
ſerendum ſit ꝓ tp̄e ꝓ quo ipſe tenetur deū nō deſe=

rere et tamen hoc nonobſtāte ipe adhereret rei tē
porali ꝛ tunc certū eſt ꝙ ꝑ hoc facit peccant mor=
taliter. Tertio modo aliqs dicitur ꝑferre.ꝛc.quia
de facto amat et diligit actualiter rem illā tpalem
et nō diligit actualiter deum ꝛ tunc dico ꝙ iſta ꝑla
tio rei tpalis deo non ſemꝑ eſt peccatum mortale.
¶ Quarta cōcluſio.non ois inanis gloria qua qs
ꝑfert teſtimoniū hominū teſtimonio dei eſt pecca=
tum mortale ꝓbatur .omni appetitu glorie inanis
ꝑfert qs teſtimoniū hominū teſtimonio dei:ſed ſꝫ
Tho.non ois appetitus inanis glorie eſt peccatū
mortale.ergo nō omnis inanis glia qua qs.ꝛc.ma
ior ꝓbatur quia ſtat de gloria inani non q̄ritur te=
ſtimoniū apud deū.ergo q̄ritur tantū teſtimoniuꝫ
apud homines ois eīn inanis glorie cupidus ma=
gis vult laudari apud homines q̄ apud deum. Si
apud deū laudari vellet tunc non eſſet cupidus ina
nis glorie:ſed vere ꝛ ſolide verūtamen aliqs dicit̄
ꝑferre teſtimoniū hominū teſtimonio dei tripliciť/
vno modo quia ꝓ tp̄e ꝓ quo poteſt ꝓcurare ſibi te
ſtimonium dei ꝓcurat ſibi teſtimonium hominum.
Et hoc modo cōſtat ꝙ ꝑferre teſtimoniū hominuꝫ
teſtimonio dei nō eſt peccatū mortale. Secūdo qꝛ
ꝓ tempore ꝓ quo tenetur ſub pena peccati morta
lis ꝓcurare teſtimonium dei hoc eſt facere bonum
actum ꝛ laudabile ꝓcurat ſibi teſtimoniū hominū
et non dei faciendo ſcꝫ actū hominibus apparentē
bonum q̄ tamen nō eſt bonus ꝛ hoc modo eſt pctm̄
mortale quia omittit facere actū ad quā tenetur.
tertio modo contingit quia vtreq̄ ſimul ꝓpoſito
talis iudicat teſtimoniū hominū eſſe meliꝰ teſtimo
nio dei ſicut forte cōtingit in habente habitum va
ne glorie ſm̄ gradū intēperantie. Et hoc videtur
peccatū mortale. Quarto quia talis iudicat illud
eſſe ſibi vel delectabilius/ vel facilius et hoc modo
nō eſt peccatū mortale. ¶ Quinta cōcluſio. Ois
inanis gloria qua qs tā ardenter affectat gloriam
vt ꝓ ea cōſequenda promptus ſit facere cōtra ꝑce
pta diuina eſt pctm̄ mortale. ꝓbatur hec cōcluſio
ꝓbatione thome ſeptima ꝓpōne poſita. Tū ſecun
do qꝛ talis inanis glia repugnat caritati .ergo eſt
peccatum mortale. ¶ Sexta cōcluſio. Omnis va=
na gloria qua qs de nequitia mortali gloriatur et
ſe iactat eſt peccatū mortale/ ꝓbatur omnis dele=
ctatio moroſa in peccato mortali eſt peccatū mor
tale. ſed ois vana gloria qua qs.ꝛc.eſt delectatio
moroſa in peccato mortali igiť. ꝓbatur ſcd̄o auc.
greg .libro ſeptimo moraliū dicentis.omni culpa
grauius eſt de cōmiſſo vicio ſuꝑbie. Nam q̄uis de
virtute naſci elatio ſoleat: nonnunq̄ tamen ſtulta
mens de ꝑpetrata malia ſe exaltat. vbi licet loq̄ť
de ſuꝑbire tamē ratio etiā cōcludit de gliari/ ꝓba=
tur tertio auctoritate bernardi ſuꝑ cantica. ſmo=
ne.xvi.dicentis.nōnunq̄ audiuimus quoſdam re=
ligioſis remiſci ꝛ iactare impudentiſſime mala ſua
ꝑterita q̄ verbi gratia vel fortiter gladiatorie vel
actiue litteratorie geſſerunt ꝙ eſt ſcd̄o mūdi vani=
tatem fauorabile ſcd̄m anime ſalutē nociuū ꝛ ſecu
laris animi indiciū Et paulopoſt nōnulli talia q̄ſi
dolendo ꝛ ꝑpenitendo rememorant. ſed gliam inten
tionem captantes cōmiſſa ſua nō diluunt: ſed ſeip=
ſos illudunt. ¶ Cōtra ꝑmam cōcluſionem Arguiť
ſic. Inanis glorie appetitus eſt tantū reſpectu ſui
et non reſpectu ꝓximi. ergo nulla inanis glia con
trariatur caritati q̄tum ad dilectionem ꝓximi,

Multipl'r honoꝝ teſtimoniū ꝑfert diuino

Gregorius

Bernardꝰ

Ad hanc rationem reſpondeť ꝙ ſicut dictū eſt per
inordinatum appetitum glie aliquādo leditur ꝓxi
mus in hoc ꝙ ꝓximo ſubſtrahitur gloria ſibi debi=
ta:et licꝫ huiuſmodi appetitus nō ſit reſpectu ꝓxi
mi tāq̄ reſpectu eius cui deſideratur gloria ē tamē
reſpectu ꝓximi tā reſpectu eius cui gloria ſubtra=
hitur ei qui gliam inaniter appetendo leditur.
¶ Contra ſecūdā cōcluſionē arguitur ſic. Omnis
actus quo qs falſo gloriať contrariatur diuine re
uerentie. ergo omnis talis cōtrariatur caritati. ꝗ
eſt peccatū mortale. Secūdo omne mendatiū ꝑni
tioſum eſt peccatuꝫ mortale: ſed q̄ de falſo gliatur
ꝑnitioſe mentitur. igitur minor probatur quia tali
nec ocioſe nec officioſe mentiť ergo pernicioſe
¶ Ad ꝑmam nego maiorē: et ſi ꝓbes per illud eze
chie. eleuatuꝫ eſt cor meū.ꝛc.dico ꝙ omnis qui ita
eleuatur vt dicat ſe eſſe deum peccat mortaliter qꝛ
blaſphemando irrogat irreuerentiaꝫ deo: ſed dico
non omnis q̄ de falſo gloriatur ſe eſſe deū dicit imo
plurimi tales dicentē ſe eſſe deum deteſtantur. Ad
ſecundā cōcedo maiorem et nego minorem. Et ad
ꝓbationeꝫ dico ꝙ talis mētitur officioſe: qꝛ ꝓpter
argumētum glie ſue ꝛ nō pernicioſe quia nec deuꝫ
ita mentiendo ledit nec ꝓximū. Si quis eīn iacta
ret ſe cauſa lucri talis iactantia ſm̄ Ari. eſſet mul
to deterior q̄ ſi ſe iactaret cauſa glorie vel hono=
ris: et tamē ſm̄ thomā queſtio. c.xii. aliquis poteſt
iactare ſe cauſa lucri ꝛ non peccare mortal'r: vt pu
ta ſi intēdat lucrū et ꝓcuret ſine detrimēto ꝓximi
ita etiā cum aliqs cupit gliam de hois q̄ non habꝫ
et nō affert detrimentum de ꝓximo nec alia circū=
ſtātia mortalis addiť talis nec peccat mortaliter
nec mentiť ꝑnicioſe ſed officioſe. Eſt tn̄ multiplex
mēdaciū officioſum ſicut alibi diceť. ¶ Cōtra ter
tiam cōcluſionē. Arguiť ſic. Quicūq̄ ꝑfert bonū
creatū deo peccat mortaliter: ſed quicūq̄ gloriať
inaniter in bono creato ꝑfert bonuꝫ creatū deo. ꝗ
ois talis talis peccat mortaliter. ¶ Scd̄o nullum
bonū creatū a nobis habemus: ergo de nullo bono
creato gliari debemus. ¶ Tertio cū quis gloriať
de bono creato/ aut totā gloriā ſibi tribuit. et tunc
peccat mortaliter aut nō: ꝛ tunc nō gloriať inani=
ter. Ad ꝑmā dico qd̄ ſicut ꝯtingit quadruplicıter
ꝑferre teſtimoniū hominū teſtimonio dei ita et bo=
num creatum bono increato/ ꝑmo ꝛ vltimo modis
nō eſt peccatum mortale ſecūdo ꝛ tertio modis eſt
peccatū mortale. ¶ Ad ſecundā nego aūs ſaltem
partialiter/ et cōcedo quod de hiis bonis q̄ nō ha
bemus totaliter a nobis non debemus gloriari tan
q̄ totaliter auctores hoꝝ bonorum. De his autem
q̄ non habemus a nobis nec totaliter nec partiali
ter nō debemus gloriā auctoris appetere: ſed glia
ri poſſumus in caſu glia ſuſcipientiū. Et ideo apo
ſtolus non reꝑhendit quod gliemur in hm̄oi bonis
ſed gloriemur quā ſi non acceperimus. ¶ Ad ter=
tiam cōcedo quod ſi totā gliaꝫ ſibi tribuat peccat
mortaliter ꝛ cum dicis ſi non/ non gliatur inaniter
nego conſequentiā: quia licꝫ non totam gliam ſibi
tribuat tn̄ tribuit ſibi maiorem quā debꝫ: aut ardē
tius: aut importunius: aut nō loco et tempore debi
tis: aut non ꝓpter finem debitum gloriatur : et ita
inaniter gloriatur. Contra quartam cōcluſionem
arguiť ſic: primo per illud ꝙ contra quoſdam dici=
tur. Johan.xii. qui dilexerūt magis gloriam homi
num quam dei,

Arg.tho. vbi ſup.2. eiſdem in materia de iactantia

Argu.tho. vbi ſup.

¶ Secundo/ oẽs tales auertunt a deo: et cõuertũ
tur ad bonum cõmutabile: ergo peccant mortalit
¶ Ad pͥmam dico ꝙ multa in ſacra ſcriptura rep̄
henduntur q̄ non ſunt peccata mortalia/ poteſt tñ
diſtingui de hoc quod eſt magis diligere gloriã ho
minum quã dei ſicut diſtinctũ eſt. de p̄ferre teſtimo
nium hominũ teſtimonio dei. ¶ Ad ſecundam dico
ꝙ duplex eſt auerſio. vna eſt q̄ fit p negationẽ act⁹
volendi ita ꝙ omnis ille dicatur auerti a deo q̄ nõ
vult deum et de tali dico ꝙ nõ omnis eſt peccatum
mortale. Alio modo eſt auerſio q̄ fit p actum nolẽ
di: et de iſta argumẽtũ eſſet ꝓbabilius: ſed nõ opꝫ
ꝙ talis auerſio ſit in omni tali appetitu inanis glo
rie ſit eñi in taliter appetente auerſio a deo non qꝛ
nolit vel odiat deum/ ſed quia intenſa volitione fer
tur in bonum creatũ ⁊ tunc vel remittit volitioneꝫ
in deum vel eam ſuſpendit. ¶ Contra ſeptimã cõ
cluſionem arguitur ſic. Quicũqꝫ ſurripit ſibi illud
ꝙ eſt ꝓprium dei peccat ſed p appetitũ inanis glo
rie aliquis ſibiipi tribuit ꝙ eſt ꝓprium dei ſm illud
.i. thi. i. ſoli deo honor et gloria. ergo inanis gloria
eſt peccatũ mortale/ maior ꝓbatur p illud yſa. xlij
gloriam meã alteri nõ dabo. Secundo om̄e pctm̄
quod eſt maxime piculoſum ⁊ nociuũ eſt peccatum
mortale: ſed om̄e peccatũ inanis glie eſt hmõi. igr̄
ꝓbatur minor pͥmo p gloſaꝫ auguſtini ſuper illo. i.
ad theſſa. 2. Deus qui ꝓbat corda noſtra dicentis
quas vires nocendi habeãt hũane glie amor non
ſentit niſi q̄ bellum ei indixerint et cetera vt ſupra
allegatum eſt. Tũ ſecundo p illud Chriſoſt. ſuper
mat. ca. vi. inanis glia occulte aggredit̄: et omnia
q̄ intus ſunt inſenſibiliter aufert. ¶ Ad pͥmam con
cedo maiorem et nego minorẽ: et ad ꝓbationẽ cõ
cedo ꝙ ſoli deo debetur glia impẽdens ⁊ tanq̄ au
ctoris indepẽdentis: ſed creature bene habet glo
ria dependens. Et ideo bene dicit thomas in ſolu
tione huius argumẽti ꝙ nõ omnis q̄ eſt inanis glo
rie cupidus appetit ſibi illã excellẽtiã q̄ competit
ſoli deo. Alia eñi eſt gloria q̄ cõpetit ſoli deo ⁊ alia
q̄ debetur homini virtuoſo vel diuiti. ¶ Ad ſecun
dum dico ꝙ aliquod peccatũ dicitur piculoſum du
pliciter. vnomodo ꝓpter grauitatẽ et enormitatẽ
ſui: et ſic cõcedo ꝙ om̄e tale peccatuꝫ eſt mortale/
alio modo aliqđ peccatũ dicitur piculoſum ꝓpter
incliationẽ quã facit ia peccãte. Et hoc modo ina
nis glia dicitur piculoſiſſimũ peccatũ: quia p hoc
inclinat̄ homo ad p̄ſumptionẽ et cõfidentiã ſui/ et
ad puationẽ interioꝝ bonoꝝ: ⁊ ad hoc ꝙ fruſtretur
deũ gloria ſibi debita ſicut dictũ eſt ſupra vbi oſtẽ
ſum eſt quã piculoſus ſit appetitus glorie etiã ordi
natus. ¶ Ad rationẽ ante oppoſitũ dico negando
antecedẽs/ licet eñi inanis gloria ſicut nec pecca
tum veniale mereat̄ vitam eternã: quia nullus pec
cando vitã eternam meret̄: non tñ excludit eã. qꝛ
ſi aliunde ſit debita peccãdo venialiter nõ pditur
Et ad ꝓbationem dico ꝙ nõ ꝓbat aliud niſi quod
inanis gloria nõ meretur vitã eternam et nõ ꝓbat
ꝙ eã excludat niſi ſit illa inanis glia q̄ eſt peccatũ
mortale ſicut eſt illa qua q̄s ita gloriat̄ vt gloriam
vel deo vel pximo debitam ſubtrahat.

Queritur quinto. Utrũ

inanis gloria ſit vitiũ capitale. Argui
tur ꝙ nõ. Inanis gloria ſemp ex ſuper
ex ſupbia oritur. ergo nõ eſt vicium ca
pitale: cõſequentia tenet. quia nichil quod ſemper
ex altero oritur eſt viciũ capitale. ¶ In oppoſitũ
arguitur auctoritate grego. xxxi. moraliũ. Inanẽ
gliam inter ſeptem vicia capitalia enumerantis.
¶ Notandũ ꝙ vt refert beatus thomas de vicijs
capitalibus aliqui loquũtur dupliciter. ¶ Quidã
eñi ponunt ſupbiam vnũ de vicijs capitalibus ⁊ hi
nõ ponunt inanẽ gliam inter vicia capitalia. Gre
gorius aũt in. xxxi. moraliũ ſupbiam ponit reginã
omnium vicioꝝ ⁊ inanẽ gloriam q̄ ab ipſa immedia
te oritur vicium capitale. Et hoc rationabiliter.
Supbia eñi vt infra dicetur importat iordinatum
appetitũ excellentie/ ex omni autẽ ꝙ quis appetit
quandã pfectionem et excellentiã cõſequit̄. Et iõ
fines omnium vicioꝝ ordinant̄ in finem ſupbie. Et
ꝓpter hoc videtur ꝙ habeat quandã generalẽ cã
litatem ſup alia vicia et non debeat cõputari inter
ſpiritualia vicioꝝ pͥncipia q̄ ſunt vicia capitalia.
Inter bona autẽ q̄ p excellentiã homo cõſequitur
p̄cipue ad hoc operari videtur gloria inq̄tum im
portat manifeſtationẽ bonitatis alicuius. Nã bo
num naturaliter amatur et honorat̄ ab omnibus.
Et ideo ſicut p gloriam q̄ eſt apud deũ cõſequitur
homo gloriã in rebus diuinis: ita et p gloriam ho
minum conſequitur excellentiã in rebus humanis.
Et ideo ꝓpter ꝓpinquitatẽ ad excellentiã quã ho
mines maxime conſiderant conſequens eſt. ꝙ ſit
multum appetibilis ⁊ ꝙ ex eius inordinato appeti
tu muta vicia oriant̄ et ita inanis gloria eſt viciuꝫ
capitale. hec beatus thomas. Iſta opinio nõ vide
tur michi in omnibus punctis cõtinere veritatem
primo eñi nõ placet michi ꝙ ait ꝙ finis omnium vi
cioꝝ ordinat̄ in finem ſupbie. ¶ Finis eñi puſillani
mitatis/ timoris/ luxurie/ accidie et hmõi nõ ordi
nantur in finẽ ſupbie: ſcꝫ in excellentie appetitum:
ſed de hoc dicetur poſterius cũ de ſupbia tractabi
tur. nec verũ eſt ꝙ ex omni bono quod q̄s appetit
quandã pfectionem etiã excellentiam cõſequitur
quia vel eſſet ſm veritatem aut ſm opinionem opi
nantis/ nõ ſm veritatem. quia p omnẽ appetitum
inordinatum boni delectabilis vel vtilis q̄s fit im
perfectior ſm veritatẽ/ nec ſm opinionẽ: quia con
cupiſcens cõcupiſcentia carnis: aut auaricie opi
nantur ſe p hec eſſe impfectiorem ⁊ inde eſt ꝙ corã
hominibus iſta refugit facere ſciens ꝙ minus eſti
mabitur apud deũ et homines ſi in hec vicia fuerit
ꝓlapſus. Et cõſequenter loquendo/ ſupbia non vi
detur michi dicenda regina oim vicioꝝ ꝓpter cau
ſam a dicto doctore aſſignatam/ non michi p̄terea
videt̄ differentia inter ſupbiam et inanem gloriam
aſſignata in hoc ſcꝫ ꝙ ſuperbia eſt inordinat⁹ ap
petitus excellentie. Inanis aũt glia importat ma
nifeſtationeꝫ hmõi excellentie ſufficere quia ſuper
bus: aut appetit eſſe excellens ſm veritatem / aut
appetit videri excellens. Si appetit eſſe excellẽs
ſm veritatem hoc nõ videtur malũ: quia eſſe excel
lentem ſm veritatem eſt realiter habere multa bo
na et excellentia: ⁊ carere magnis ⁊ multis malis.
Si appetit videri excellens tunc non appetit niſi
manifeſtationẽ excellentie ſeu quã hꝫ: ſeu quã non
habet: ſeu quomodo nõ habꝫ: et ita nõ differt a cu
pido inanis glie. Ex quo ptꝫ ꝙ ille doctor nõ ſuffi
cienter aſſignat differentiã inter ſupbiam ⁊ inanẽ
gloriam. Et ideo etiam nõ eſt mirũ ſi cauſa quam
aſſignat ad ꝓbandũ ꝙ ſupbia nõ eſt regina omniũ

Margin notes: [Du]plex [au]erſio — Argumen[tum] thome ... ſu. ar. 3. — Auguſt. — Criſoſto. — Tho. 2. 2. q 123. ar. 1. 4. — Superbia vicium capitale. — cõtra tho. — nõ ſemper ex appeti. ſeqtur pfectio. — Thomas

vicioꝝ nõ eſt ſufficiens. Sed de his poſterius diffe retur latius. Sed ꝓ queſtione ſit. Prima cõcluſio Inanis glīa nõ eſt viciũ capitale reſpectu vitioꝝ carnaliũ. ꝓbatur nichil ꝙ regulariter inclinat ad actus oppoſitos viciis carnalibus eſt vitiũ capitale reſpectu vicioꝝ carnaliũ: quia illud nõ inclinat regulariter ad vicia carnalia: ſed inanis gloria regularit̃ inclinat in actꝰ oppoſitos vicijs carnalibꝰ ergo inanis gloria nõ eſt reſpectu taliũ vicioꝝ vicium capitale. maior eſt certa ex diffinitione vicii capitalis ꝛ minor ꝓbatur. quia inanis glorie cupidus inclinatur ad ſequendũ ea ꝑ que aſſequi poterit gloriã ſicut lucricupidus ad ſequendũ illud per quod lucrũ conſeq̃tur/ ſed ꝑ actus oppoſito viciis carnalibus cõſeq̃tur gloriã et actus hmõi vicioꝝ deperdit. ergo inanis gloria regulariter iclinat in actus oppoſitos vicijs carnalibus. Secundo ꝓbatur iſta concluſio auctoritate caſſiani collatiõe. v. vbi expſſe et ex intenſione ꝓbat ꝙ de octo viciis q̃ enumerat duo poſtrema. ſ. iactantia ꝛ ſuperbia nõ ſunt ſimili ſocietate cũ ſex ṗoribus cõnexa: ſed ab eis penitus diſtinguitur/ ꝙ ꝓbat quia nullã ex eis occaſionẽ ſue generatiõis ſuſcipiunt: ſed etiã mõ ꝯtrario atqꝫ ordine gñant̃. Nã ſex ṗoribus corruptis ꝛ euulſis hec duo vehemẽtiꝰ ꝛ viuatiꝰ pullulãt et fructificãt: ita ꝙ cũ ſumus victores in aliis tũc maxime in hec incidimꝰ. Et ſi dicas ꝙ ex iſta ꝓbatione ſequit̃ ꝙ ſuperbia et iactantia nõ eſſent vicia capitalia: quia nõ ſunt niſi octo vicia quoꝝ ſex nõ oriunt̃ ex iſtis duobus. ꝫ nulla ex iſtis duobus oriũtur et ꝑ ꝯñs nõ ſunt vicia capitalia. Ad hoc reſpõdetur ꝙ iſta vicia ṗmo ꝛ immediate inclinant in actus ſuos/ ꝛ ſcḋm talẽ inclinationẽ non habent ꝙ dicantur vicia capitalia/ aliã inclinationẽ habẽt mediantibus actibus ſuis. Et iſta eſt duplex. quedaꝫ eſt q̃ totaliter ſit ab hmõi viciis et ratione dictante de aliquo medio cõſequendi gloriã/ ꝛ hoc modo inclinat in opus caſtitatis caſtrimargie ꝛ alios actus aliis vicijs oppoſitos. Inclinant etiã interdũ in ypocriſim ꝛ ſimulationẽ hmõi actuũ et ꝓductionem in ablationẽ glorie ꝓximi ꝛ glīe diuine. aliqñ vero cõcurrit cum hmõi actu appetendi gloriã cognitio glīe vel nõ conſecute: vel detracte: vel aliq̃d hmõi/ et tunc inclinant̃ in iram: in triſticiã: in ſublationẽ beneficioꝝ et operũ q̃ ꝓpter gloriã conſequendã facere ſolent nunq̃ꝫ tamen videntur inclinare in vicia carnalia qꝛ nõ ſtat qꝺ ꝑ appetitũ glorie quis inclinetur ad illa vicia ex quibus non niſi diffamationem contẽptum ꝛ vituperiũ conſeq̃tur.

¶ Secunda concluſio. Inanis glīa eſt vicium capitale reſpectu multoꝝ alioꝝ vicioꝝ/ ꝓbatur. Oẽ vicium regulariter inclinans in multa vicia genere differentia eſt vicium capitale reſpectu illorum

M

ſed inanis glīa regulariter inclinat in multa vicia vt nuper deductum eſt. igit̃. ¶ Tertia concluſio. Inanis gloria eſt vicium capitale reſpectu ſuperbie ꝓbat. quia ex hoc ꝙ q̃s appetit gloriam ꝛ eam ꝓcurauit ſibi modis omnibus poſſibilibus ꝓuenit ꝙ ipẽ adequet ſe aut ṗferat maioribus et melioribus. Secundo ex hoc em̃ ꝙ lucifer vidit ſe laudabilem et glorioſum ꝛ multis bonis clarum ꝛ fulgẽtem quod iactãtie fuit ipẽ in illam temeritatẽ prorupit ꝙ diſceret aſcendam in celũ et ero ſimilis altiſſimo. Secundo ꝓbatur aucto. caſſiani collatione quinta qui ita inanem gloriã et ſuperbiã connectit vt incremẽtuꝫ prioris. ſ. inanis glorie ſit origo poſterioris ſcꝫ ſuperbie. Nam vt dicit adaucta iactantia oritur ſuperbia. Tertio quicquid diminuitur ex diminutione alterius originatur ab eo: ſed ſuperbia diminuitur ex diminutione inanis glorie: ergo ſuperbia oritur ex inani gloria. Et ideo Caſſianus eadẽ collatione d̕t. ꝙ ſicut hec vicia incremento ṗcedentium generantur ita ꝛ eoꝝ diminutione purgatur. Nam ſi ſit ſuperbia excludẽda ꝓuocanda eſt iactantia. Et ita ſemper prioribus ſuperatis poſteriora conquieſcunt. Et ne quis me rep̃hendat ꝙ in hoc deuio a traditione communi aduertat hanc concluſionem non eſſe meam. ſed caſſiani doctoris quidem in morũ et religionis inſtitutione excellentis.

Caſſianus

¶ Quarta concluſio. Inanis gloria eſt vicium capitale. patet ſatis ex dictis/ ꝓbatur ſecũdo auctoritate Gregorij poſt oppoſitum ꝓbatur. tertio gloria inter bona externa eſt maxime appetibilis. ergo appetitus eius inordinatus in multa vicia inclinat: ergo ex inordinato appetitu eius nata ſunt multa vicia oriri: ergo inanis gloria eſt vicium capitale. ¶ Contra primaꝫ concluſionem Arguitur ſic. quicquid eſt in excellentiã appetẽtis illud ĩ gloriam eius cedit/ ſed omne bonũ appetitum et conſecutum eſt in excellentiam appetentis: ergo et in gloriam et ꝑ conſequens bonum carnis quod per vicia carnalia conſequimur cedit in gloriam appetẽtis: ſed inanis gloria inclinat in om̃e illud quod cedit in gloriaꝫ appetentis: ergo inanis gloria eſt vicium capitale reſpectu viciorum carnalium.

Secundo ſequitur: ꝙ vtile eſt incipientibus viam honeſtatis labi in vicium inanis glorie: ſed conſequens eſt falſum. Et patet conſequentia quia ſatius eſt aliquam iactantie vicio pulſari quam incidere in fornicationem a qua vix valeat poſt ruinã reſurgere/ a qua tamen fornicatione cum tẽptatꝰ eſt per iactantia ſe liberat: vtputa cum conſiderat dignitatem officii ſacerdotalis qua inſignitus eſt vel opinionem hominum qua ſanctus ꝛ immaculatus creditur que opinio dimittitur per huiuſmodi vicia carnis. Tum ſecundo quia minus malum cõſulte aſſumitur vt maius fugiatur. Tũ tertio quia iactantia ſic hominem infatigabilem reddit vt faciat ieiunia biduana et triduana ab eo non ſentiri vt patet per experientiam: ergo iactantia poteſt refrenare corruentem in fornicationem. antecedens ꝓbatur auctoritate Macharii abbatis qui interrogatus quare in cenobiis conſtituit carentia cibi ſine labore quinis diebus tollerant.

C

Machariꝰ

Ipſi autem in heremo poſiti tanta fame vrgentur vt vix poſſint cotidianum ferre ieiunium. Reſpondit ꝙ in heremo nullus eſt ieiunii teſtis qui te ſuis laudibus nutriat atqꝫ ſuſtentet. In cenobio autem lingue hominum ꝛ iactantie refectio ſaginant.

¶ Ad primam nego minorem. Sunt enim quedaꝫ bona appetita ꝛ deſiderata q̃ tendunt ad infamiã appetentis quia ſunt inhoneſta.

¶ Quod ſi reſtringat bonum ad bonum honeſtum tunc bonum carnis inordinate appetitum non eſt bonum ſed malum.

¶ Ad ſecundam poteſt reſponderi dupliciter/ vnomodo concedendo conſequens ſicut concedit ipſum Caſſianus collatione quinta. vbi probat ꝙ ab incipientibus carnalibus adhuc vitiis impli-

catis et ſolum ad his iactantia vtiliter aſſumitur.
Et ꝓbat rationibus arguẽdo adductis ꝙ ſi alicui
non placeat hec ſolutio. Reſpondeo aliter negãdo
cõſequentiam. Et ad ṗmam ꝓbationem concedo
aſſumptũ exponendo ſatius.i.minus malũ ⁊ nego
ↄñam: quia nõ eſt neceſſe nec in hoc nec in illud in
cidere/ aliter aũt non valet cõſequentia niſi vbi in
alterum vrget neceſſitas. ¶ Ad ſecundã ꝓbationẽ
concedo aſſumptũ ibi neceſſe eſt in alterutrum in=
cidere. ¶ Ad tertiam concedo aſſumptũ et ob hoc
bene dictum eſt ꝙ inclinat ad actus oppoſitos vi=
cijs carnis et cũ infertur. ergo vtiliter aſſumit ne
go conſequentiam: quia nunꝗ̃ eſt vtilis aſſumptio
mali vt inde bonũ eueniat/ aliam rationẽ addit idẽ
caſſianus fundatã in quadã figura ſumpta ex libro
Regũ: ſed quia talia argumenta non ſunt multuʒ
efficatia. ideo nõ eſt opus eã repetere vt ſoluatur.
Quod ſi q̃ras: vtrum opinio illa caſſiani ſuſtineri
poſſit. Reſpõdeo ꝙ caſſianus vult dicere ꝙ ſimpli=
citer melius eſt hominẽ eſſe cupidũ cupidũ inanis
laudis et carere foꝛnicatione et caſtrimargia quã
habere foꝛnicationẽ ⁊ caſtrimagiã ⁊ carere iactã=
tia. Dicere vlterius ꝙ ad hoc ꝙ in moꝛibus de duo
bus alterũ eligatur. nõ eſt reſpiciẽdũ ad neceſſita=
teʒ ſimpliciter: nec ad neceſſitatẽ naturalẽ: ſed ad
neceſſitatem moꝛalẽ/ quia hoc vel illud dicitur ne=
ceſſarium: eo ꝙ penſata cõditionem hominũ vt in
pluribus hoc vel illud eueniet. ex tali eñi neceſſita
te diceretur ꝙ penſanda eſſet moꝛalis vtilitas. di=
ceretur p̃terea ꝙ ſicut Ariſto. in. ij. ethicoꝝ. ⁊ oẽs
expoſitoꝛes cum eo cõſulunt/ ꝙ habenti vnũ viciũ
et volenti ſe abſoluere ab illo expedit vt trãſeat in
vicium oppoſitũ. Ita etiã nõ videtur incõueniens
ꝙ implicatus vicijs carnalibus tranſeat in deſide=
rium vane laudis vt ab his eripiat cũ ſm documẽ
tum ariſtotelis vtile ſit ſibi tranſilire in vicia oppo
ſita vitijs carnalibus. Diceret p̃terea ꝙ iactantia
vel inanis gloꝛia eo tãtũ fine aſſumpta vt ab alijs
grauioꝛibꝰ vicijs liberemur: et tandẽ vt deo imma
culato coꝛpoꝛe ſeruiamus vt cõſtat nõ eſt peccatũ
moꝛtale. Et ſi eſt peccatum veniale eſt multum re
miſſum ⁊ debile: et bene poſſet ſuſtineri quod in tali
caſu nec moꝛtale pctm̃ eſſet: nec veniale/ ſed actus
bonus ⁊ laudabilis. Sed tũc etiã cõcedendũ eſſet
quod nõ eſſet inanis gloꝛia: ſed eſſet appetitꝰ glo=
rie q̃ alias. i. remota huius finis circunſtantia eſſet
inanis. ¶ Nam ſi ꝓpter vtilitatẽ ꝓximi ego poſſũ
rationabiliter appetere laudeʒ et gloꝛiã quare nõ
potero cauſa rationabiliter appetere ꝓpter vtili=
tatem meã moꝛalẽ vt ſcilʒ ꝑ hanc ego ad virtutes.
Inciter ⁊ a vicijs detrahat cũ ego ſim magis obli
gatus ad ſalutẽ meam ꝓcurandã: quã ad ſalutem
ꝓximi. Et ideo opinio caſſiani nõ videtur eſſe leui
ter repꝛobanda in hac parte ſicut nonnulli putant
q̃cunqꝫ eñi ratio habet apparentia cõtra hãc opi=
nionem tantã apparentiã cõtra opinionẽ ariſtote
lis dicentis ꝙ volenti fugere vnũ vicium tranſeun
dum eſt in oppoſitum viciũ. ¶ Cõtra tertiã cõclu
ſionem Arguit cum agetur de ſupbia. ¶ Contra
quartã concluſionem Arguit ſic. nullum vicium ꝙ
ſemꝑ ex alio vicio oritur eſt viciũ capitale: ſed ina
nis gloꝛia ſemꝑ ex altero oritur Tum quia ex ſup=
bia. Tũ quia oꝛit ex aliquo: aut ergo ex bono: aut
ex vicio/ nõ ex bono vt cõſtat/ cum oꝛiginatũ ſemꝑ
ſequatur cõditionem oꝛiginis et cuius radix ſan

cta eius et rami ſancti ſunt: ergo oꝛiginantur ex vi
cio. Secũdo ambitio nõ eſt vicium capitale: ergo
nec inanis gloꝛia. cõſequẽtia tenet: quia honoꝛ cir
ca quẽ eſt ambitio eſt aliquid ṗncipalius glĩa circa
quã eſt inanis gloꝛia. Tertio omne viciũ capitale
habʒ aliquã ṗncipalitatẽ ſcʒ aut in grauitate pec
cati: aut in appetibilitate obiecti ſui. ſʒ inanis glo
ria nõ habet aliquã talẽ ṗncipalitatem nõ in graui
tate peccati quia nõ ſemꝑ eſt moꝛtale peccatũ nec
in appetibilitate obiecti: quia glĩa hũana eſt quid
fragile et extra hominẽ exiſtens. ¶ Quarto omne
vicium capitale eſt moꝛtale duʒ omẽ talis ſit ꝑicu
loſiſſimum. ſed non oĩs inanis gloꝛia eſt peccatum
moꝛtale vt ſupꝛa dictũ eſt: ergo non inanis glĩa nõ
eſt vicium capitale. Quinto ex vicio capitali oĩa
vicia nata ſunt oꝛiri/ ſed nõ omnia vicia nata ſunt
oꝛiri ex inani glĩa cum ſicut ſupꝛa dictũ eſt nõ oꝛiã
tur ex ea vicia carnalia. Ad ṗmam negat maioꝛeʒ
beatus thomas quia vt dicit oĩa vicia etiã capita
lia ex ſupbia oꝛiũtur: ſed vt dictum eſt hec opinio
non videt vera. Ideo dico ꝙ viciũ capitale poteſt
dupliciter diffiniri. vno modo ꝑ affirmationẽ et ne
gationem ſcʒ per nõ eſſe ab alio vicio et eſſe a quo
alia/ ita ꝙ viciũ capitale ſit viciũ quod nõ regula
riter ⁊ vt in pluribꝰ oꝛiginat ab alio ſed a quo mul
ta vicia genere differentia regulariter ⁊ vt in plu=
bus oꝛiginant: et ſic cõcedo maioꝛem. Secundo
modo poteſt diffiniri ꝑ affirmationẽ tantũ: et tunc
vicium capitale eſt a quo multa vicia genere diffe
rentia nata ſunt regulariter ⁊ vt in pluribus oꝛigi
nari: ⁊ ſic nego maioꝛem. Et ad ꝓbationẽ nego mi
noꝛem. Et ad primã ꝓbationem nego aſſumptum.
Et ad ꝓbationem ſecundã cõcedo ꝙ oꝛiginantur
alij ex aliquo puta ex cognitione alicuius excellen
tie vere vel apparentis ⁊ teptationem vel impulſu
ad hmõi inanem glĩam que teptatio non habet ra
tionem vicij/ ſed cõſenſus in teptationem nec rõnẽ
virtutis ſed diſſenſus a teptatione: ideo ꝓpter lo=
quẽdo nec ex bono nec ex malo oꝛitur loquẽdo de
bono ⁊ malo moꝛis. Ad ſecundã cõcedo añs et ne
go cõſequentiã. Et ad ꝓbationẽ nego aſſumptuʒ
immo extra gloꝛiã cũ ſit finis ꝓpter quem appetunt
laus et honoꝛ eſt aliquid ṗncipalius ⁊ meliꝰ hono=
re. Et ſi dicatur ꝙ cauſa ſemꝑ eſt melioꝛ effectu. di
co ꝙ licet ratio cauſandi ſit potioꝛ quã ratio huiꝰ
ꝙ eſt cauſari: tñ entitas que eſt effectus in genere
cauſe efficientis aliquando eſt melioꝛ ꝙ̃ entitas q̃
cauſa quia talis effectus aliquando eſt cauſa fina
lis que ſemꝑ eſt potioꝛ his q̃ ſunt ad finẽ. Ad ter=
tiam nego minoꝛẽ. quicq̃d ſit de maioꝛe gloꝛia eñi
hʒ quandã ṗncipalitatẽ in appetibilitate nõ quia
ex inclinatione recte rationis: ſed ex inclinatione
nature rationalis create/ aliq̃d eñi dicitur habere
ṗncipalitatem in appetibilitate dupliciter. vno mõ
quia recta ratio ṗncipaliter inclinat ad appeten=
dũ illud. alio modo quia nature hominũ aut crea=
ture rationalis vt ſibi derelicta ad appetitũ illius
vehementer inclinatur. Et hoc ſecũdo modo intel
ligitur ṗncipalitas gloꝛie in appetibilitate. Et ad
ꝓbationem cõcedo aſſumptũ et nego cõſequentiã
loquendo de ṗncipalitate ſecũdo modo dicta licet
bene cõcludat de ṗncipalitate pꝛimo modo.
¶ Ad quartã nego nego maioꝛem immo oppoſitũ
eius ſcʒ ꝙ non eſt moꝛtale eſt veriſſimilius quia vi=
detur eſſe magis rationabile concedere ꝙ in vicijs

Rationes tho. vbi ſu. articu. 4.

D

Deſcriptio vicij capitalis.

A

ſicut et in virtutibus ꝓgreditur a minoribus ad de
teriora ꝗ̄ȝ econtra ſicut riuus vt in pluribus eſt ma
ior fonte et ideo nō multū ꝓbabilis videtur opinio
eorꝫ q̇ dicunt ꝙ a ſuꝑbia omnia vicia oriunť niſi in
telligatur ad ſenſum poſterius declarandū. ¶ Ad
quintā ſi intelligatur de ortu regulari vt in pluri-
bus negeť maior. Si aūt intelligať tam de ortu re
duplex ortꝰ viciorꝫ gulari quā non regulari tā in pluribus quā in pau
ciorib9/ tūc concedo maiorē ⁊ nego minorē. Sūt
enī vt dictū eſt q̇dam q̇ gloriāť in malicia ⁊ in vo
luptatibus ſuis etiā carnalibus ⁊ ꝑ hoc ꝙ iactant
ſe de viciis carnalibus q̄runt gloriā de aliq̇bus bo
nis carnalibus et q̇ gloriať de luxuria vel de inglu
uie magna de virtutibꝰ ſuis aut pulchritudine aut
affabilitate gloriam q̄rere videntur: ſed hoc nō cō
tingit niſi in paucioribus: et in his qui iam viciis
ipſis corrupti ſunt.

Q Ueritur ſexto Utrum

inobedientia: ypocriſis: contēſio: per-
G tinatia: diſcordia: et nouitatum p̄ſum
ptio: cōuenienter dicantur filie inanis
glorie. ¶ Arguiť quod nō. Hec omnia ex aliis oriū
tur quā ex inani gloria: ergo nō conueniēter dicū-
tur filie inanis glorie. In oppoſitū eſt grego. xxxi.
moralium. ¶ Notādum ꝙ ſm Ari. ethico. iiii. Ja-
ctator eſt q̇ eſt ſimulatiuus glorioſorꝫ ⁊ nō exiſten-
tium et maiorꝫ quā exiſtunt/ quod cōtingit tripli
citer: verbis: oꝑationibus: et fictione. Uerbis vt cū
quis voce exprimit aliqua laudabilia ſibi ineſſe q̄
nō inſunt: aut maiora ineſſe quā inſunt oꝑationib9
vt ſi q̇s frequentādo loca diſputationuꝫ ſimularet
ſe doctū/ aut frequēter legendo theologiā ſe theo
logum ſimularet/ aut frequenter laudādo religio-
ſam vitā ſeu religionē amarē ⁊ deſiderare fingerēt
Tertio fictione et yronia: vt q̇ vilitate veſtis fin-
gunt ſe ⁊ gliam reliqua humana cōtempnere vt la
toni/ tales enī ſimulant cōtemptū vt inde vel glo
riam: vel lucrū conſequātur/ et hmōi ſimulatio ia-
ctantia eſt. Nam vt ibidē dicit ariſtoteles. Et enī
ſuꝑhabundantia et valde. i. minimus defectus ia-
ctātium. Ex q̇bus patꝫ falſum eſſe ꝙ iactantia fit
Tho. 2. 2. q 132. arti. 5. tm̄ verbis vt vult thomas. Inobediētia eſt qua q̇s
recuſat adimplere q̄ ſibi a ſuperiore p̄cepta ſunt/
ypocriſis eſt deuotionis et religionis religioſorum
factorꝫ imitatione ſimulatio. Cōtentio eſt duplex/
Duplex cō tentio. vna opinionū ⁊ eſt verbis ⁊ argumētis clamoroſis
de veritate peracta aliqua diſſentio. alia honoris
aut lucri vt cū duo de officio aliquo vel dignitate
pertinacia vt lucro cōtendunt. ꝑtinacia eſt in ſententia vel ele
ctione cōtra rationē immoratio. Diſcordia eſt oīs
Diſcordia animorꝫ etiā ſi verbis cōtentioſis nō ſit explicata
diſſentio. Nouitatum p̄ſumptio eſt rerū nouiter in
uentarum et a cōmuni hominū ſenſu alienarū qua
Nouitatuꝫ p̄ſumptio. rum nōdum ſatis ꝑſpecta eſt ratio aſſeueratio vel
publicatio/ ꝓ nunc ſimus iſtis diffinitionibus con-
tenti inq̇ſituri de eis cum de p̄dictis ſuis locis ſin-
gulatim dicemus: nec placet ꝙ ait thomas de ꝑti-
natia ꝙ ad intellectū ꝑtinet cum ipē ponat eā op-
poſitam vicio malicie et virtuti ꝑſeuerantie q̄ ſunt
habitus appetitiue partis et non intellectiue. No
tandum eſt ſcd̄o quod ſm Ariſto. loco ſupradicto
cōtingit fingere maiora in exiſtentibus tripliciter
aut gr̄a nullius cum ſcꝫ q̇s hoc fingit nō vt lucrum
nec vt gloriaꝫ/ aut aliq̇d aliud aſſequatur: ſed quia
ita habituatus eſt et delectatur in hmōi oꝑationi-
bus etiam ſi nichil de cōſecutus videatur. Secun K
domodo gr̄a glorie vel honoris. Tertio modo gr̄a
lucri. Ex q̇bus patet ꝙ triplex eſt iactantie ſpēs.
Eodem modo dicendū eſt de cōtentione ypocriſi ⁊
reliquis/ quod interdū fiunt gr̄a nullius interdum
gr̄a honoris ⁊ glorie/ interdū gratia lucri. ¶ Cum
ſit Prima cōcluſio. Sex p̄dicta cum gr̄a lucri aut
nullius fiunt nō ſunt filie inanis glorie/ ꝓbaꝫ quorꝫ
finis nō gloria illa nō ſunt filie inanis glie: ſed p̄di
ctorꝫ finis eſt gloria vt ſatis cōſtat: ergo non ſunt
filie inanis glorie/ hoc idē etiam ptꝫ de inobedien-
tia cum ſit ꝓpter conſecutionem delectabilis aut H
fugā triſtabilis. ¶ Secūda cōcluſio. Sex p̄dicta
cum fiunt gr̄a glorie ſunt filie inanis glie/ ꝓbatur.
Omnia vicia in que nos appetitus glorie impellit
ſunt filie inanis glorie/ ſed omnia p̄dicta ſunt vicia
in q̄ nos appetitus glorie impellit: ergo omnia pre
dicta ſunt filie inanis glorie. ¶ Tertia concluſio.
Sex p̄dicta q̄ ſunt filie inanis glorie ſpecie differt
a ſex p̄dictis que nō ſunt filie inanis glorie/ ꝓbaꝫ
Sex filie inanis glorie habent gloriam ꝓ obiecto
ſed illa que nō ſunt filie inanis glie non habēt glo-
riam ꝓ obiecto igiť/ minor ꝓbatur. actus ⁊ habitꝰ
ꝑ ſe bonus vel malus habet finem et quālibꝫ circū
ſtantiā actus exterioris q̄ facit bonitatem vel ma-
liciam in actu ꝓ obiecto: ſed gloria eſt finis huiuſ-
modi actuum/ in aliis autē gloria nec eſt finis/ nec I
circunſtātia igitur. Quātum aūt ad maiorem huiꝰ
rationis. Eſt aduertendū ꝙ ſi accipiať nomē filie
ꝓ originato ſiue ſit eiuſdē generis ſiue nō dicta ma
ior eſſe vere. Si aūt acciperetur nomē filie ꝓ origi
nato ab alio quod eſt eiuſdem nature ſpecifice vel
ſaltem generice cū eo/ tunc maior illa nō eſſe vni-
uerſaliter vera ſed eſſet limitanda ⁊ modificanda.
¶ Cōtra primam cōcluſionem Arguiť ſic. Cū pre L
dicta fiunt gr̄a lucri habent ꝓ fine gloriā: ergo ad
huc ſunt filie inanis glorie aīs ꝓbatur/ quia ideo
fiunt manifeſtetur excellentiā aliq̄ȝ in faciente: vt
ea manifeſta cōſeq̄ȝtur lucrū. ſed manifeſtatio ex-
cellentie non eſt niſi g'ia vel gloriatio. igitur. Ad
hāc rationem negať antecedens loquendo de fine
ꝑncipali ⁊ vltimo lꝫ bene de fine ſubordiato Et ad
ꝓbationem cōcedo ꝑmam patet aſſumpti. Et ad
ſecundaꝫ dico ꝙ eſt gliatio ſubordinata lucro et ꝙ Arg. tho.
habet etiā gloriam ꝓ fine ſubordinato ſed nō ꝓ fi- vbi ſupra
ne vltimo/ finis aūt vltimꝰ eſt gr̄a cuiꝰ cetera fiūt articu. 5.
¶ Contra ſecundā concluſionem Arguiť ſic ꝑmo
de iactantia ſm Grego. eſt ſpecies ſuꝑbie: ſed ſu-
perbia nō oritur ex inani gloria ergo nec iactantia
Secūdo arguiť de cōtentione ⁊ diſcordia. Cōten
tio ⁊ diſcordia oriuntur ex ira: ergo nō ex inani glo
ria cōſequentia tenet quia ira eſt vicium capitale
inani glorie cōdiuiſum. Tertio arguiť de inobediē-
tia quia inobedientia vel eſt ſuꝑbia vel ſuꝑbie filia
ergo nō inanis glorie. Cōfirmatur quia inobedien
tia frequēter cōtingit ex infirmitate vel fragilita-
te humana et inobediens iudicať: cenſet ſe magis
dignum vituperio quā glia: nec in obediendo quan
cūq̄ȝ excellētiam vel p̄tendit vel manifeſtat. igitur
nō eſt filia inanis glie. ¶ Quarto ſm Criſoſt. ſuꝑ
Ma. vana glia vbiq̄ȝ eſt malum ſed maxime in phi
lantrophia. i. in mīa vel elemoſina: ſed p̄ſumere ele
moſinam nō eſt p̄ſumere nouitatem aliquā cum ele
moſina nō ſit in admiratiōe ſed in cōſuetudine ho-

minuim igitur. ¶ Ad primã dico ꝙ ſi iactantia ordinetur vt quis alteri equali vel ſuperiori preferatur ſic eſt ſuperbie filia ſed ſi iactantia que ordinatur ad manifeſtationem bonoꝝ que nõ inſunt vel maiorum ꝗ̃ inſunt vt inde gloriã et laudem reportet ſic eſt filia inanis glorie. ¶ Ad ſecundã dico ꝙ aliqua cõtentio ex ira ⁊ nõ ex inani gloria oritur vt cum quis iraſcitur ⁊ cõtendit qꝛ paſſus eſt diſpendium: in bono vtili vel delcãbili et talis nõ eſt filia inanis glorie. aliqua vero oritur ex ira ⁊ inani gloria vt cũ quis contendit quia paſſus eſt ab alio diſpẽdiũ glorie ⁊ qꝛ in tali ira ⁊ vindicta ordinant̃ in gloriam/ ideo dicitur filia inanis glorie. alia vero ex gloria: et non ex vindicta/ alia ex cupiditate lucri. alia ex nullo hoꝝ oritur. Nec puto verũ quod ait Tho. ꝙ ira non cauſat cõtentionem ⁊ diſcordiam niſi cũ adiunctione inanis glorie Nam vt dictũ eſt cũ venit ira ex diſpendio lucri nõ fit cõtentio de gloria: ſed de lucro et elumento. Nec talis cõtendit quia glorioſum reputat non cedere voluntati alterius: ſed quia nõ cedẽdo ſperat lucrum quod cupit aut aut ꝓpter lucrũ impeditũ litigat ⁊ cõuiciat̃. ¶ Ad
tra tho, ſupra, tertiam cõcedo añs de aliqua inobedientia ſed nõ de qualibet ⁊ adhuc cõſequẽtia nõ valet quia ſicut ſupradictum eſt ſuperbia naſcitur ex inani gloria. ¶ Ad confirmationem concedo ꝙ talis inobedientia non eſt filia inanis glorie ⁊ hoc eſt ſatis conforme hiſ que ſupradicta ſunt. ¶ Ad quartã dico ꝙ opus mie ꝓpter vanam gloriam non eſt p̃ſumptio nouitatum. ſed p̃ſumptio nouitatũ eſſet ſi quis vellet ⁊ proponeret ꝓpter ſummam perfectionẽ ſuam paſci ſolo cibo ſibi diuinitus allato aut crẽderet ſe tante perfectionis vt nichil ſibi nociũ putaret etiã ſi ſe precipitez daret quoꝝ exempla recitat. Caſſ. preſumptio nouitatum eſt ſi quis falſa ꝓ veris communi omniũ ore et ſermone detritis publicet. aut ſi quis contra omnium doctorum ſcolaſticoꝝ vſum et conſuetudinem prohibeat aliquarum probabilium opinionum impugnationem ⁊ aliarum magis ꝓbabilium mutationẽ quod nõnulli diebus noſtris feciſſe dicunt̃ qui cum alios velut nouitatum p̃ſumptores accuſabant in preſumptuoſiſſimum genus nouitatis inciderunt. Pro intentione tamen Chriſo. ꝗ̃uis parum ſit ad propoſitum dico ꝙ vanã gloriam maxime malum eſſe in opere miſericordie poteſt itelligi dupliciter. Unomodo quia ipſa maius malum ſit in tali opere ꝗ̃ in aliis et hoc non videt̃ verum. Nam ſi eſt malum in elemoſina vt dicit Thomas quia prefert vanam gloriam vtilitati proximi/ erit multo deterior in cultu diuino qꝛ ꝑ ipſam prefertur vana gloria honori diuino conſtat etiam ꝙ vana gloria qua quis ſurripit gloriam deo aut ꝓximo adhuc eſt deterior.

¶ Aliomodo poteſt intelligi quod maxime ſit ⁊c̃. quia frequentius incidit in opere miſericordie. Incidit enim in omni opere alias bono et laudabili/ ſed adhuc plus in opere miſericordie ꝗ̃ in aliis qꝛ vix aliquis eſt q̇ non deſideret nomen et opinionẽ beneficentie et liberalitatis glorie cauſa/ ideo in operibus piis que facilioris beneficentie ſunt maxime eſt malum vana gloria quia frequentius ab eis bonitatem ſurripit ⁊ aufert ꝗ̃ ab aliis. Et hoc maxime in viris chriſtianam religionem profeſſus que vehementer ad huiuſmodi opera miſericordie inſtigat et ſtimulat.

Queritur conſequenter de ſuperbia eo ꝙ affinitatẽ habet cum ſupradictis eo ꝙ ratio eius in quodaꝫ excellentie appetitu poſita eſt. Circa quã Querit̃ p̄mo Utrum ſit peccatũ? ¶ Arguit̃ ꝙ nõ nullũ vitium cõtrariat̃ ſuꝑbie ergo ſuꝑbia nõ eſt peccatũ. ꝯñia tenet qꝛ cuilibet pctõ nõ ſolũ virtus ſed etiaꝫ peccatũ cõtrariũ eſt. In oppoſitũ eſt illud qđ habetur thobie. 4. ſuperbiã nũꝗ̃ in tuo ſenſu aut tuo verbo dominari ꝑmittas. Circa hanc queſtionẽ declarat beatus Tho. p̄mo quid ſit ſuꝑbia. Secũdo ex hoc ſoluit queſtionẽ. Et ita eius p̄ma ꝓpoſitio eſt ſuꝑbia noiat̃ ex hoc ꝙ aliquis ꝑ voluntatẽ tendit ſupra id qđ eſt ꝓbat̃ auctoritate Iſi. dicẽtis in libro ethimo. ſuꝑbus dictus qꝛ ſuꝑ vult videri ꝗ̃ eſt qui eñ vult ſuꝑgredi quod eſt ſuperbus eſt. Secundo ſuperbia eſt peccatũ/ ꝓbat omne quod aduerſatur rationi recte eſt peccatũ ſuꝑbia aduerſatur rationi recte ergo ſuperbia eſt peccatum minor ꝓbatur qꝛ recta ratio habet vt feratur vniꝰ cuiuſqꝫ voluntas in id quod eſt ſibi ꝓporcionatũ. Hec opinio nõ michi videtur in toto vera. ¶ Ideo ſit p̄ma cõcluſio. Superbia ſtricte accepta nõ eſt diffinitiue volũtas vel appetitus quo aliquis tendit ſupra id quod eſt probatur preſumptio eſt qua quis tendit ſupra id quod eſt quo ad adminiſtrationes/ ambitio eſt qua quis tendit ſupra id quod eſt quo ad honores. Inanis gloria qua quis tẽdit ſupra id qđ eſt quo ad gloriã ergo hec diffinitio eſt qua quis tẽdit ſupra id quod eſt nõ eſt diffinitio ꝓpria ſuperbie ſed eſt ſibi ⁊ omnibus predictis cõmunis. Secundo ſi ſuperbia eſt diffinitiue voluntas qua quis tendit ſupra id quod eſt aut hoc eſt quo ad aliquod p̄dictorum: aut quo ad omnia ſimul. aut quo ad aliquid aliud ab his. ſi primum tunc ſuperbia erit aliquod predictorum. ſi ſm tunc non erit niſi aggregatum ex omnibus. ſi tertium tũc nullũ tale videt̃ niſi excellentia/ aut ergo tendit in excellentiã maiorẽ ꝗ̃ habeat aut in manifeſtationẽ. ſi ſm tunc nõ videt̃ diſtingui ab inani gloria ſm eundẽ doctoreꝫ q̇ rationẽ eius ponit in manifeſtatione excellentie ſue. ſi primũ tũc nõ videtur poſſe intelligi niſi dupliciter. vnomõ ꝙ tendat in maiorẽ excellentiã id eſt ꝙ laboret et nitatur fieri excellẽtior ꝗ̃ ſit/ ⁊ hoc non eſt vitii ſed virtutis. ſecundomõ ꝙ exiſtimet ſe excellentiorẽ ꝗ̃ ſit ⁊ hoc bene cõuenit ſuꝑbo et eſt frequenter iniciũ ſuꝑbie/ ⁊ etiã cõuenit aliis. Nam vanus ſe vt plurimũ glorioſiorem ꝗ̃ ſit exiſtimat ⁊ ambitioſus maioribus honoribus dignum/ ⁊ p̃ſumptuoſus grauioribus adminiſtrationibꝰ. ¶ Eſt tamen aduertendũ ꝙ diximus in concluſione ſuꝑbia ſtricte accepta/ qꝛ ſuꝑbia accipit̃ dupliciter. Unomõ cõmuniter ⁊ hoc mõ cõtinet ſub ſe p̃ſumptionẽ ambitionẽ/ inanẽ gloriã/ iactantiã/ ⁊ ſuꝑbiam ſtricte acceptam. Aliomõ accipitur ſtricte ⁊ vt eſt vitium omnibus predictis cõdiſtinctum. Et de ſuperbia hoc mõ intendimus hic/ vt tamen videatur nomen ſuperbie frequẽter a doctoribus ſacris acceptum eſſe cõmuniter. ¶ Sit ſcđa cõcluſio. ¶ Suꝑbia communiter accepta eſt voluntas qua quis tẽdit ſupra id quod eſt. Probatur primo per illud Auguſt. ſupra geneſim quid eſt ſuperbia niſi peruerſe celſitudinis appetitus. ſecundo ꝓbatur auctoritate. Ber. in epiſtola ad ſenoñ. diuidẽtis ſuperbiam

Tho.2.2. queſti.162. articulo.1.

N

Auguſtin

Bernar.

in duas ſpecies ſcilicet in cecam ⁊ vanam. cecā di-
cit vicium mētis quo quis ſe eſtimat eſſe bonum ꝙ
Duplex ſuperbia. nō eſt vel a ſe eſſe qđ eſt. vanā dicit vitiū quo quis
tā de eo qđ eſt ꝗ̄ de eo qđ nō eſt ſuis magis laudibꝰ
ꝗ̄ dei delectat̄ In iſtis autē cōſtat ⁊ vanā gloriā ⁊
Hugo. multa alia vitia cōtineri. ꝓbatur tertio auctorita-
te Hugo. libro de ſacramētis li. ij. pte tertia ca. j.
dicentis. ſupbia eſt amor ꝓprie excellentie. Cuius
duo ſunt genera vnū intus/ aliud foris/ intus eſt ſu-
perbia/ foris eſt iactātia. ſupbia in elatione cordis
iactātia in oſtētione operis/ ecce vbi primo diffinit
ſuperbiā ⁊ diuidit ⁊ facit eam mēbrum diuiſionis et
ita oportet ꝙ eam accipiat in eadē ſententia equi-
Triplex ſuperbia. uoce ſcꝫ cōmuniter ⁊ ſtricte. ꝓbatur quarto aucto
ritate Ber. ponentis triplicē ſuperbiā cordis quā
do homo in oculis ſuis magnus eſt oris q̇ iactācia
dicit̄ operis quando homo quadā ſuperbia agit vt
magnus appareat. Ex quibus auctoritatibus ſa-
tis apparet ꝙ ſuperbia a doctoribus ſacris accipi
tur cōmuniter ad inanē gloriā ⁊ iactanciam et am
bitionē ⁊ p̄ſumptionē. ¶ Tertia cōcluſio. Supbia
eſt inordinatus amor excellentie cōtēptiuus. Pro
qua cōcluſiōe aduertādū ꝙ omnibus p̄dictis com
mune eſt amor inordinate excellētie p̄ſumptuoſus
in adminiſtrationibus ambitioſus ī honoribus. va-
nus in gloriā et ideo per inordinatum amorē excel
lentie non diſtinguitur ſuperbus a reliquis ſed ſup
bus habet ſibi ꝓpriū ꝙ cōtēptiuus ē maiorū equa
lium ⁊ minorꝝ quod nulli aliorꝝ ex ratione ſui habi-
tus cōuenit. Contempnit eñ ſuperioritatē in ma-
O ioribus/ equalitatem in equalibus/ et inferioritatē
in minoribus. Dico ergo ꝙ ſuperbia eſt inordinatꝰ
amor excellentie nō cuiuſlibet ſed illius que incli-
nat per ſe ⁊ immediate ad cōtemptū ⁊ hoc eſt quod
cōtēptiue deſcribit nobis excellentie genus ꝙ quā
ſupbus inordinate affectat eo ꝙ non aliter nobis
ſatis cōpetenter innoteſcit. Eſt eñ quidem appeti
tus excellentie qua quis vult videri magnus ⁊ etiā
maior ꝗ̄ ſit vt cōtingit in iactatore glorie/ in ambi
tioſo et frequenter in p̄ſumptuoſo/ ſed tamen appe
Drñt p̄ſumptuoſꝰ ambitioſus p̄ſumptuoſꝰ et vanus. titus excellentie in eis nō inclinat eos tam ꝓxime
ad contemptum aliorum ſicut inclinat in ſuperbo/
ꝙ vt diſtinctionē inter hec magis aduertamus ap
petitus excellentie eſt his omnibus cōmunis. Sed
p̄ſumptuoſus appetit opinionem excellētie ꝓpter
adminiſtrationes et nō appetit adminiſtrationes
ꝓpter excellentiā. Ambitioſus appetit opinionem
excellentie ꝓpter honores et nō honores ꝓpter ex
excellentiam. Vanus appetit excellentiam ꝓpter
gloriam ⁊ non ecōtra. Superbus vero excellentiā
ꝓpter ſe appetit gloriam autē honores et admini-
ſtrationem ꝓpter excellentiam nō quālibet ſed cō-
temptiuam: ꝙ autē ſuperbia ſtricte accepta dicat
Auguſti. appetitum excellentie contemptiue ꝓbatur primo
P auctoritate Augu. de verbis dñi in ſermone. liiij.
prior eſt in vitijs ſupbia ſed ſuperbia parit inuidiā
non eñ inuidet niſi amor excellentie. Pro hac au-
ctoritate Eſt aduertendum ꝙ inuidia ꝓprie nō eſt
aliud ꝗ̄ nolle alteri bonū nō q̄ꝛ malē michi illud in
eſſe ſed quia nullo ſibi bene eſſe qđ ſingulariter con
tingit ex eo ꝙ ego appeto excellere ipm. Tunc for
Duplex excellētie appetitus. mat̄ ſic ratio omnis appetitus excellentie tam inor
dinatus vt incliner ad nolendū bonū ꝓximo eſt ap
petitus excellentie cōtemptiue: ſed ſuperbia eſt hu
iuſmodi vt patet ex auctoritate allegata igitur.

Nota tamen ꝙ vt dictum eſt duplex eſt appetitus
excellentie vnus non contēptiuus/ ⁊ iſte eſt regula
riter prior in vitijs et eſt communis vitijs contra-
rijs magnanimitati de quibus iam dictum eſt ⁊ eſt
ſuperbia cōmuniter dicta. Alius eſt contemptiuus
et iſte oritur ex p̄mo ſicut appetitus qui eſt ſuper-
bia ſtricte accepto nomine oritur ex appetitu ex-
cellentie qui eſt ſuperbia nomine cōmuniter acce-
pto. Secundo nullum vitium eſt cunctis importa-
bile niſi cōtēptiuū: ſed ſuperbia eſt viciū cūctis im
portabile: ergo eſt cōtemptiuū ergo cū ipſa ſit ap-
petitus inordinatus excellentie ipſa eſt inordinatꝰ
appetitus excellentie contemptiue maior vide-
tur nota quia nichil ita excitāt in iram et odium ſi Innocē.
cut cōtemptus. et minor ꝓbat̄ ꝑ Innocē. li. de miſe
ria hominis. ſuperbia cūctis importabilis eſt et oī
bus odioſa. Tum per illud eiuſdē omnis vere vitio
ſus diligit ſibi cōſimilē: ſupbus autem odit elatum
Tertio ꝓbatur cōcluſio oīs habitus inclinans ad
appetēdū inſolita faſtidiendū cōſueta ad recuſan
dum et negandū ea que ſunt in honorē ⁊ cōſolatio-
nem eorꝝ cū quibus verſat̄ ad imperioſe ſe habēdū
erga eos eſt appetitus excellentie contemptiue/ q̄ꝛ
multa pars iſtorum pertinet ad contemptū: ſed ſu-
bia eſt hm̄ōi igitur minor ꝓbatur per eundē Inno.
li. eodem dicente ſuperbus inſolita geſtit conſueta
faſtidit: magnū reputat ſi loqui dignetur/ maximuꝫ
ſi ſurgat ⁊ amplexet̄ eſtimat dignitatē plus ab ipſo
ꝗ̄ ipſum aſſecutū ex dignitate nūꝗ̄ vult vti affectu
paternitatis ſed ſemꝑ vult vti imperio dominātis.
Quarto omnis habitus appetitiuꝰ excellētie incli
nans habentē ad hoc ꝙ ſe doctiorem exiſtimet hijs
qui doctiores ſunt et eos quaſi ex auctoritate do-
cere p̄ſumat eſt appetitiuus excellentie cōtempti-
ue: ſed ſupbia eſt huiuſmodi igitur minor ꝓbatur ꝑ
Gre. li. xij. moralium dicentē habent hoc omnes ar
rogātes ꝓprium vt ꝗ̄tum licet parum ſenſerint in
vſum hoc elationis inflectant/ ꝓpter quod vnde ꝑ
intellectum ſemetipſis altiores fiunt inde per tumo
rem in foueam elationis cadunt/ ſe doctis docto-
res exiſtimant/ reuerantiā ſibi a melioribus exigūt
et docere ſuperiores quaſi ex auctoritate cōtēdūt:
Quinto ꝓbatur auctoritate eiuſdem Gre. li. morꝝ.
xxxiij. cunctis inquit. ſuperbia apud te cogitatio-
ne tumentibus ineſt clamor in locutione/ amariti-
tudo in ſilentio/ diſſolutio in hilaritate/ furor in tri
ſticia in honeſtas in imagine/ erectio ī inceſſu/ rau
cor in rñſione horū mēs ſemꝑ ē ad errogandas cō
tumelias ad tollerandas infirma ad obediendū pi
gra ad laceſſendum alios in importuna ad ea q̄ fa-
cere debet ⁊ preualet ignara ad ea autē que facere
nec debet nec preualet parata in id quod ſponte nō
appetit nullis exortationibus flectitur. ad hoc au-
tem ꝙ latenter deſiderat querit vt cogatur q̄ꝛ dum
renuit ex deſiderio ſuo vileſcere optat vim ipſam
voluntate tollerare. Sexto probatur auctoritate
Auguſ. de penitentia dicentis/ humiles celum pe- Auguſti.
tunt dum ſe infra alios deiciunt. ſuperbi infima pe-
tunt dum deſpiciunt ceteros iſtiꝰ dum ſe deſpiciū ce-
leſtibus iunguntur illi dum ſe erigunt a ſuperioribꝰ
diuiduntur. Septimo ꝑ eundē ibidem. ſuperbia in-
quit aliter prepoſitos aliter ſubditos temptat. Et
paulopoſt viles ⁊ inutiles eos qui ſubiecti ſunt oñ-
dit ita vt nullū iam quaſi dignū reſpiciat cui equa
nimiter loquatur/ vnde mox mentis tranſquillitas

[Gre]gorius

in iram vertitur quia cunctos deſpicit et tanto irre
frenatius ſe in iracundiam dilatat quanto eos qui
ſibi commiſſi ſunt eſſe ſui indignos putat. Octauo
auctoritate Grego.xxiij.li.moraliũ dicẽtis ſancti
viri aliena opera etiam praua mirantur: ſua vero
etiam magis deſpiciunt aut contra arrogãtes alie
na etiam magna deſpiciunt ſuaqꝫ etiã parua miran
tur: et plerũqꝫ de ſuis malis bona eſtimant de alie-
nis autem bonis male ſentire nõ ceſſant. Ex quibꝰ
oībus ptꝫ ꝙ ſupbia eſt appetitus excellẽtie ꝯtẽpti
ue ⁊ deſpectiue. ¶ Quarta ꝯclo. Excellentia quã
appetit ſupbus eſt alterꝰ rõnis ab excellẽtia quã
appetũt ꝓſumptuoſi/ ãbitioſi ⁊ vani. ptꝫ qꝛ oīs ex
cellẽtia q̃ ſm ſe ⁊ ꝓxime ẽ ꝯtẽptiua eſt alterꝰ rõis
ab ea que non eſt ſcd̃m ſe ⁊ ꝓxime cõtemptiua: ſed
excellentia ſuperborum eſt contemptiua vt ꝓbatũ
eſt. aliorum autem non igitur. Pro intellectu hu-
ius concluſionis eſt aduertendum ꝙ qui ꝓprie eſt
ſuperbus ille eſt opinione ſui timidus ⁊ inflatus ⁊
opinionem ſue magnitudinis et excellentie ſe a ma
iorum ſubiectione ſubſtrahere contendit/ et alios
nititur ſibi ſubicere/ non pro officio aut dignitate
aut adminiſtratione ſuſcepta: ſed ſolum ꝓ opinio-
ne ſue excellẽtie ita ꝙ ſicut videmus ꝙ ꝓpter offi
ciũ aut dignitatẽ rõnabiliter alter alteri ſubditur/
vt monachus priori/ et prepoſitus balliuo/ etiã in-
terdum propter officium alter ab altero eximitur
neqꝫ etiam propter officium vnuſquiſqꝫ ſubicitur al
teri quia vnum quodqꝫ officiuꝫ limites ſuos habet
ſuperbus exiſtimat ſimiliter ꝙ propter excellentiã
quam de ſe eſtimat nulli debeat eſſe ſubditus aut
ſaltem non cuilibet cui tamen decet eum eſſe ſubdi
tum et vult alios ſibi obſequi obedire ⁊ in nullo cõ
tradicere. ¶ Et cum ſint duo obedientie genera
vnum iuris aliud moralis honeſtatis ſicut et duo
domina. ſuperbus autem ſe ab obedientia iuris ſub
ſtrahit et ceteros ſibi ſubici vult ſubiectione mora
lem honeſtatem ementiendi et idcirco omnes con-
tẽpnit et omnibus fit importabilis/ excellentia eñ
qua appetit ſuperbus eſt que dicta eſt: nec iudicio
meo competentius poteſt explanari. nam ſicut per
dignitates honorabiles et potentatum quis acqui
rit ius quoddam prelationis ſuper alios et ab ali-
quorum alioꝝ ſubiectione ſubſtrahit. ita ꝑ opinio-
nem quam hꝫ ſupbus de excellẽtia ſua ſe ſubiectio
ne eorum quibus et iure et morali honeſtate ſubie-
ctus eſſe debet ſubtrahit/ et alios multos: qui nec
iure nec morali honeſtate ſubiecti ſunt ſibi ſubice-
re contendit. Et ſicut vanus per teſtimonium ho-
minum vult gloriam aſſequi ita ſuperbus hmõi te-
ſtimonio neglecto per ſolam opinioneꝫ quã ipſe de
ſeipſo habet vult haberi glorioſus ⁊ ꝓpter hec va-
nus ſe lenem et blandum ſimulat: ſupbus vero cru-
delem. ſuperbus timeri vult; vanus amari quod ex
preſſit Hugo. de ſacramentis li.ij.parte.iij.ca.j. di
cens. Supbus eo ꝙ ſibi placet alienũ teſtimoniuꝫ
deſpicit iactanctia autẽ vt magis ſibi placeat alie
num teſtimonium requirit ſibi iactantia ſe lenem ⁊
blandũ ſimulat. Superbia vero crudelem ſe demõ
ſtrat ſupbia eñ timeri vult/ iactãtia amari. Ex q-
bus verbis ꝓbaꝛ ſecũda cõcluſio. Excellentia in-
clinans ad famam ꝓcurandã lenitatẽ ⁊ blandici-
tiam et ad amorẽ verum vel apparentẽ eſt alterius
rationis ab ea que in omni ad contraria inclinat:
ſed appetitus excellentie in iactatore vano incli-

ccn. [...]ta. [Con]ditio[nes] [ſu]pbi. R [...]gatio. [H]ugo. [...]pli.

nat in hec omnia. In ſuperbo autem contraria ho-
rum omnium vt patet ex verbis allegatis. eadem
minor poteſt probari de ambitione ſicut de iactan-
tia auctoritate Innocen. libro de miſeria hominis
dicentis ambitioſus ſemper pauidus ſemper atten
tus quid ne dicat vel faciat quod in oculis hominũ
diſpliceat humilitatem ſimulat: honeſtatem menti-
tur: affabilitatem exhibet: benignitatẽ oſtendit ſub
ſequitur obſequitur cunctos honorat: vniuerſis ſe
inclinat optimatibus aſſurgit ⁊ amplexaꝛ applau
dat et adulatur promptus et feruidus vbi placere
cognouerit remiſſus et tepidus vbi diſplicere pu-
tauerit. His verbis Innocen. exprimit conditiões
ambitioſorum que tamẽ omnino contrarie ſunt cõ-
ditionibus ſuperborum per Hugonem et alios po
ſitis. Tertio appetitus excellentie eſt alterius ra-
tionis in illis in quibus habet contrarios effectus
ſed appetitus excellẽtie in ſuperbis inclinat ad fu
gendum omnia que videntur ſeruilia etiam ſi ꝑ ea
multa et magna poſſint bona acquiri. In alijs au
tem inclinat ad hec omnia quando bona que appe
tunt poſſunt ꝑ hec obſequia et ſeruilia adipiſci igi
tur. Secunda pars minoris patet ex auctoritati-
bus iam allegatis de iactatoribus et ambitioſis.
Prima vero pars ꝓbatur etiam per ariſto. in quar
to ethicorum ita dicentem. Deſpectores autem et
iniuriatores vbi alia tranſlatio habet ſuperbi autẽ
et petulantes et talia habentes mali efficiuntur. ſi
ne virtute enim non facile ferre moderate bonas
fortunas non potentes autem ferre et exiſtimãtes
alios ſuperexcellere illos quidem contempnunt ipſi
autem quodcunqꝫ vtiqꝫ continget operantur imi-
tantur enim magnanimum. non ſimiles exiſtentes ⁊
ſtatim poſt ſequitur contempnunt autem alios. Ex
quo textu apparet primo pro concluſione precedẽ-
te ꝙ in ſuperbo eſt appetitus excellentie contem-
ptiue. Ad propoſitum autem ſic arguitur. ſupbus
quantum poſſibile eſt imitatur magnanimum: ſed
magnanimus fugit hec oīa ſeruilia vt blandicias
adulationes obſequia vt habet Ariſto. eodem ca-
pitulo. cum ait. Et ad alium non poſſe viuere ſꝫ vel
ad amicum. ſeruile enim ꝓpter quod et omnes blã
ditores ſeruiles et humiles blanditores igitur.
¶ Quinta concluſio. Superbia ſtricte accepta eſt
peccatum. probatur omnis appetitus inordinatus
excellentie cõtemptiue eſt peccatum: ſed ſuperbia
eſt appetitus inordinatus excellentie cõtemptiue
ergo ſuperbia eſt peccatum. Ad hanc concluſionẽ
poſſunt adduci multe auctoritates ſupra allegate.
¶ Sexta concluſio. Superbia habet viciũ ſibi ſm
defectum oppoſitũ ꝓbatur qꝛ omne viciũ oppoſitũ
virtuti ſcd̃m exceſſum habet viciũ ſibi oppoſitum
ſm defectum ſed ſupbia opponiꝛ humilitati ſm ex
ceſſum: ergo habet aliud vitium ſibi oppoſituꝫ ſm
defectum. Et ſi queras quod eſt illud vitium. Rñ-
det beatus Tho. ꝙ humilitati opponiꝛ puſillanimi
tas q̃ importat applicationẽ animi ad aliqua vilio
ra. q̃ꝫ hominem deceat. Michi auteꝫ videꝛ ꝙ ꝓprie
oppoſitũ humilitatis ⁊ ſupbie ſecundum defectum
eſt amor deiectionis appreciatiue qua ſic quis paſ
ſim indifferenter ⁊ ſine conſideratione ſe ſubicit oī
bus vt ſi que bona habeat vel dignitates vel offi-
cia veniant in contemptum nec ꝓpter quecũqꝫ bo
na q̃ habet erigat aīm ad veraꝫ dignitatẽ ⁊ medio
critatem eius/ cetera aũt q̃ i alijs ſunt ita eſtimet:

Innocẽtiꝰ S cõditiones ambitioſi. Ariſtote. E Thõ.2.2. queſti.16.2 arti.1. Opi. doc.

vt ea multi faciat ſupra rōnem apprecieť. nam ſi-
cut ſuperbus ſua appreciatur et aliena cōtempnit
ita ꝑ oppoſitum iſte puſillanimus excedit in contē-
pnendo ſe et ſua ⁊ in ap̄pciando aliena. ſiue deficit
in appreciando ſe ⁊ ſua et in cōtempnendo aliena.
ſupbus pluris facit ſcientiam ſuam ꝙ̄ aliorum vir
tutes ⁊ diuicias ſuas ꝙ̄ alioꝝ ſcientiā ⁊ ſe per hec
multo excellentiorē ꝙ̄ ſit eſtimat alios vero nō exi
ſtimat: eſſe alicuius excellentie ꝓpter bona que ha
bent ecōtra aūt iſte puſillanimus bona ſua nullius
precij putat nec ſe per hec cuiuſcūq; excellentie exi
Differunt ſupbus et puſillanimis. ſtimat. alios autē omnes magnis ⁊ multis bonis et
ſine cōparatione maioribus refertos arbitratur ⁊
plus exiſtimat diuicias eoꝝ vel alia tēporalia bona
ꝙ̄ bona corporalia nō moueť officijs nō dignitate/
aut alio publico munere/ vt aliquid quod auctori-
tatis eſt in alios exequať non q: putet ſe non poſſe
bene exequi/ aut quia laborē vel periculū formidet
ſed q: indignū putat vt vir deiectus et vilis quicq̄
exerceat iuris aut honeſte actionis que maioritatē
pretendere videať in eos quos credit digniores et
excellentiores ꝓ ſimplicitate ſua. ꝙ autē ſit aliqua
Nota. hmōi deiectio etiam nimis deficiēs a vera humilita
te ꝓbatur ꝑmo vbicūq; eſt certa menſura ſeruāda
ibi poteſt eſſe exceſſus ⁊ defect⁹/ ſʒ in humilitate eſt
certa menſura ſeruanda: ergo in humilitate poteſt
eſſe exceſſus ⁊ defectus. minor ꝓbatur per beatum
Ambro. ſup beati imaculati grāde eſt inquit in om
nibus humilitatis tenere mēſuram. Scđo ꝓbatur
per illud duodecimo de miſtico ſomnio. humilis eſt
qui ſeipm̄ apud ſe veraciter contempnit/ humilior
Ambro. autē qui ſe contempnit ab alijs nō refugit/ humili-
mus autē qui contemptum ſuum non ſolum nō con
tempnit ſed ad modū concupiſcit. Tertio ꝓbatur
auctoritate Gre. in moralibus li. xxvj. dicentis. dū
prelatus pluſq̄ decet deicit ſubditorum vitam ſtrin
gere ſub diſciplina non poteſt. ex qua auctoritate
Gregori⁹. patet primo quod contingit ſe deicere pluſq̄ decet
Secundo patet quod inde detrimentū conſequať.
Quarto ꝓbatur auctoritate Grego. in regiſtro di
centis. ſic ſeruanda virtus humilitatis vt non ſol-
uantur iura regiminis/ ne dum p̄latus pluſq̄ decet
deicit ſubditoꝝ vitā reſtringere ſub diſcipline vin-
culo nō poſſit. Quinto ꝓbatur auctoritate eiuſdē
Gre. in paſtorali dicētis ſunt nōnulli qui ex ſola hu
militate refugiūt ne eis quibus impares ſe eſtimāt
p̄ferantur quoꝝ profecto humilitas ſi ceteris vir-
Correla. tutibus cingiť tunc ante dei oculos vera eſt cū ad
ſuſcipiendum hoc quod vtiliter p̄cipitur pertinax
non eſt. neq; enim vere eſt humilis qui ſupni nutus
arbitrio vt decet preeſſe intelligit et tamen preeſſe
contempnit. ſed diuine diſpōni ſubditus atq; a vitio
obſtinationis alienus cū ſibi regiminis culmen im-
peratur et ex corde debet fugere et cūctis obedire.
Ex p̄dictis infero ꝙ applicare animū ad res viles
que non decent hominem non ꝑtinet immediate ad
puſillanimitatē oppoſitaʒ ſupbie vt vult Thomas
ꝓbatur ꝑmo ex dictis quia deiectio ap̄pciatiua eſt
illa puſillanimitas oppoſita ſupbie: ſed hmōi appli
catio animi non eſt deiectio ap̄pciatiua cum poſſit
eſſe hmōi deiectio ſine quacunq; tali applicatione.
Secundo vitium oppoſitū in defectu ſupbie poteſt
cōſummari ſine quocūq; corporali miſterio: ſed hu-
iuſmodi applicatio ad res viles non poteſt cōſum-
mari ſine quocūq; corporali miniſterio ergo hoc nō

eſt illud minor eſt certa quia non pōt cōſummari ſi
ne rebus vilibus ⁊ maior ꝓbatur q: ſupbia pōt cō-
ſummari ſine materia exteriori. ergo ⁊ humilitas ⁊
vitium ſibi in defectu oppoſitū aſſumptū ꝓbatur ꝑ
Caſſia. collatione quinta ꝓbantē iactantiam et ſu
perbiam ſine vllo corporali miniſterio cōſummari
poſſe vt ꝓbat de luxuria luciferi que fuit tantū ani Caſſianus
mo et cogitatione concepta ac conſummata. Et ſi
dicas ꝙ ſine corꝑali miſterio pōt eſſe volitio hmōi
applicationis Reſpondeo ꝙ cōſummatio non dici
tur in omnibus ꝑfecta volitio: ſed hmōi volitionis
executio ille enī nō diciť cōſummaſſe luxuriam vel
caſtrimargiam qui ꝑfectam volitionē luxurie et cō
ſenſum habet ſed qui opere cōpleuit quod mēte cō
cepit/ nō eſt autem ſemꝑ neceſſaria in cōſummatio
ne luxurie operis executio. Tercio hmōi applica-
tio animi interdū venit ex auaritia aut ex volupta
te carnali ergo nō eſt vniuerſaliter vitium ſuperbie
oppoſitum. antecedēs notū eſt ꝑ experiētiā Quar
to hmōi puſillanimitas quando ex defectu magna-
nimitatis venit eſt vitiū directe oppoſitum p̄ſum-
ptioni. ergo nō eſt vitiū directe oppoſitum ſupbie/
conſequentia tenet q: ſm̄ Tho. p̄ſumptio ⁊ ſupbia
ſunt vitia ſpecie diſtincta. Et antecedens ꝓbatur
q: huic quod eſt adminiſtrare ea q̄ ſunt ſupra vires
directe opponitur illud: quod eſt adminiſtrare illa
que ita ſunt intra vires ⁊ dignitatem hominis vt ꝓ
vilitate ſua hominē deiciant ⁊ cōtēptibilē reddāt.
¶ Contra primam concluſionē arguiť ꝑmo aucto.
Iſido. ſupra. ꝑ Tho. allegata Scđo ſupbia non eſt
aliud ꝙ̄ inordinatus appetitus excellentie ſed qui
cunq; inordinate appetit excellentiā appetit ſupra
id quod eſt ⁊ ecōtra: ergo ſupbia diffinitiue eſt ten-
dere ſupra id quod eſt. Tertio cōtemptiuū eſt cōno
tatiuum extrinſeci ergo aliquid ꝓpriū ſupbie prius
diciť de ſupbia ꝙ̄ cōtemptiuū ſed illud non videtur
eſſe niſi excellentia: ergo diffinitio ſupbie eſt inordi
natus appetitus excellentie. ¶ Ad primam reſpō-
deo ꝙ Iſi. loquitur de ſupbia communiter dicta ad
inanē gloriam ⁊ ambitionē ⁊ p̄ſumptionē ⁊ ſupbiaʒ
ſtricte acceptā cōcluſio autē eſt de ſuperbia ſtricte
accepta. ¶ Ad ſecundā cōcedo aňs de ſupbia cō-
muniť accepta. ¶ Ad eertiā nego aňs. ⁊ ad ꝓbatio
nem rn̄deo dupliciter ꝑmo cōcedendo primā partē
⁊ negando ſecundā licet enim aliquid ꝓpriū ſupbie
prius de ſupbia dicať q: tn̄ illud nobis eſt incogni-
tum ideo fuit ꝑ p̄dicata cōnotatiua extrinſeci cir-
cūloquendū. Reſpōdeo ſecūdo negando ꝯňam q:
ſupbia eſt accidēs ſimplex ſicut et quodlʒ aliud qđ
non eſt diffiniendū ꝑ p̄dicata cōnotatiua partiū in
trinſecarum q: in accidentibus vel nō ſunt partes
vel oēs ꝑtes ſunt eiuſdē rōnis. Et ideo neceſſe eſt
ꝙ diffiniant ꝑ ꝑdicata que extrinſece cōnotant ne
q; oportet eſſe alia p̄dicata priora ꝓpria diffinitio
intrinſece cōnotantia. ¶ Contra tertiā concluſio-
nem arguiť ſic. ſupbia eſt. inordinatus amor excel-
lentie ap̄pciatiue. ergo nō eſt inordinatus amor ex
cellentie contemptiue. cōſequentia tenet quiā eadē
excellentia non eſt contemptiua et appreciatiua.
¶ Secundo ſi ſic ſequeretur ꝙ nullus ſupbus eſſet
laudatiuus nec blanditor nec luxurioſus/ ſed ꝯňs
eſt falſum ⁊ patet ꝯňa quia omnes tales ſunt ap̄p-
ciatiui eorum quibus blandiant quos laudant cuʒ
quibus luxuriantur. falſitas cōſequentis patet per
experientiam. Confirmatur. Supbia eſt origo om

nium vitioꝛum ergo ſuperbia inclinat in actus om=
nium vitioꝛū ergo inclinat ad appꝛeciationes alio
rum inoꝛdinatas. ¶ Tertio de ratiōe ſuperbie nō
ſunt niſi duo ſcꝫ excellētia ⁊ contēptus: ſed iſta duo
conueniunt puſillanimitati oppoſite: ergo hec duo
nō ſufficienter diffiniunt ſupbiam. ¶ Quarto in ſu
perbo nō ponunt̄ niſi duo ſcꝫ amoꝛ excellentie pꝛo
pꝛie contemptus aliene: ſed iſta duo non oꝛiuntur
ex aliqua eadē cauſa. nec pꝛimū ex ſecūdo nec ſm̄
ex pꝛimo igitur. minoꝛ ꝓ pꝛima parte ꝓbatur quia
illud ex quo naſcerentur aut eſſet ꝓpꝛium ſupbie et
tunc eſt aliquid ꝓpꝛiū ſupbie ꝑter iſta duo iſtis duo
bus pꝛimis per quod fuit diffiniēda ſupbia aut eſt
cōmune ⁊ tunc illud cōuenit ſupbie et multis alijs
et ꝑ conſequens iſta duo etiā multis alijs a ſupbia
cōueniunt et ita iſta diffinitio nō eſt ꝓpꝛia diffinito
pꝛo tertia parte patet qꝛ multis ineſt pꝛimū quibꝰ
nō ineſt ſm̄ vt ambitioſo iactatoꝛi ꝑſumptuoſo pꝛo
ſecunda parte ptꝫ qꝛ ineſt multis ſm̄ quibus nō in=
eſt pꝛimū vt inuido iracūdo ⁊ oditoꝛio. quinto am=
bitioſus ⁊ iactatoꝛ ſunt cōtēptiui ergo eis cōuenit
diffinitio ſupbi añs ꝓbat̄ tū ꝑmo ꝑ experientiā tū
ſcdo qꝛ omne inclinās ad aliq̄d cōſequēdū iclinat
ad oē illud qḋ ꝑtinuare cōſecutionē illius ſꝫ cōtem
ptus alioꝝ ⁊ diminutio gloꝛie iuuat ad hoc ꝙ ambi
tioſus cōſequat̄ honoꝛē ⁊ iactatoꝛ ſiue vanus glīaꝫ
igit̄. ¶ Sexto ira eſt appetitus excellētie cōtēpti
ue ꝗ̃ hec oratio hec nō bñ diffinit ſupbiā añs ꝓbat̄
ꝙ ſit appetitus excellentie omnis ille cuius cōtem
ptus cauſat in eo triſticiā habet appetitū excellen
tie: ſed in irato cōtēptus ⁊ paruipenſio cauſat tri=
ſticiam vt patet ex Ariſ. ij. rheto. igit̄. ꝙ excellen=
tia eius ſit cōtēptiua patet qꝛ eſt vindicatiua ergo
eſt cōtēptiua ꝯña tenet qꝛ ſi appciaret̄ eum nō vl=
ciſceret̄ Tū qꝛ cōtēptꝰ eſt viuus vlciſcendi modꝰ.
¶ Ad pꝛimā rñdeo ꝙ ſupbia eſt appꝛeciatiua ⁊ cō=
tēptiua appciatiua bonoꝝ q̄ ſupbus hꝫ / cōtempti=
ua bonoꝝ alienoꝝ. appciatio ipſa ſignat̄ cuꝫ dicit̄
ꝙ eſt amoꝛ excellētie hoc eñ euidēter impoꝛtat ꝙ
appciatur ſua / ꝑ hoc aūt ꝙ addit̄ cōtēptiue ſigni=
ficat̄ cōtēptus alienoꝝ. Et ideo vt iſta diuerſa ſi=
gnificent̄ melius dicit̄ ꝙ eſt amoꝛ excellentie con=
temptiue ꝗ̃ appciatiue. nec valet conſequentia eſt
amoꝛ excellentie appꝛeciatiue, ergo nō cōtemptiue
qꝛ eadē excellentia eſt ſuoꝝ appciatiua ⁊ alioꝝ cō
temptiua. ¶ Ad ſecundā nego ꝯñam ſed bene ſeq̄=
tur ꝙ ſupbus nō eſt inq̄ꝫtū ſupbus laudatiuus nec
adulatiuus ſed qꝛ cōtingit ꝙ ſupbus aliqñ ſit iacta
toꝛ aut ambitioſus per habitum ſuperbie inclinat̄
ad contemptum et ꝑ habitum ambitionis inclinat̄
ad adulationē ⁊ ad multa ſeruilia minus tamen in
clinatur ad hec ꝗ̃ ambitioſus nō ſupbus eo ꝙ fre=
quenter iſtarum inclinationū vna impedit aliā idē
etiā diceret̄ de ſupbo auaro ꝙ ſcilicꝫ ꝑ habitū aua
ricie inclinatur ad actus appꝛeciandi ſeruiendi et
obſequēdi. a quibꝰ tñ diſtrahit̄ per habitū ſupbie.
Et ideo in tali eſt frequenter grauis pugna ꝓpter
huiuſmodi inclinationes contrarias. Ad confirma
tionem quicquid ſit de añte qꝛ poſtea dicet̄ de hoc.
rñdeo ꝙ aliquis habitꝰ dicit̄ inclinare ad aliquid
dupliciter. vnomō immediāte. aliomōmediāte actu
ſuo elicito hoc mō cōtingit dupliciter. vno mō me
diante actu ſuo ꝓxime. aliomō mediante actu ſuo
remote. Pꝛimomō ſuperbia inclinat in actū ſuum.
Secundo modo inclinat in actum ambitionis pu=
ta ſuperbia inclinat pꝛimo in volitionem excellen
tie et appꝛeciationis et quia iudicat ſe magis ap=
pꝛeciandum ſi conſtituatur in magno honoꝛe vult
aliquem magnum honoꝛem cōſequi quod eſt ambi
tionis quia ſupponit̄ ꝙ eo non ſit dignus. Median
te autem iſto actu et iudicio quo iudicat ſe non ni
ſi adulando aut obſequendo ⁊ laudando eos a qui=
bus dependet huiuſmodi honoꝛ talem honoꝛem poſ
ſe conſequi inclinat in huiuſmodi actus. Dico
ergo ꝙ pꝛoximum inclinans ad huiuſmodi appꝛe=
ciationes inoꝛdinatas eſt actus ambitionis cū iu=
dicio ſupꝛadicto remotum eſt actus ſupbie remo=
tius eſt ipſa ſuperbia. Ad tertiam concedo antece
dens ꝓ pꝛima parte ⁊ nego pꝛo ſecunda. non enim
illa appꝛeciatio que cōuenit ſuperbo conuenit pu=
ſillanimo oppoſito quia ſuperbo cōuenit appꝛecia
tio ſui et ſuoꝛum puſillanimo autē alienoꝝ nec illa
deſpectio que cōuenit ſuperbo cōuenit puſillanimo
qꝛ ſuperbo cōuenit deſpectio ſiue contemptus alie B
noꝛum / puſillanimo autē cōtemptus inoꝛdinatus
ſui ⁊ ſuoꝝ. Et ſi dicas ſupbus ⁊ puſillanimus eadē
cōtennunt et eadem appꝛeciant̄ ergo eſt in eis ea=
dem appꝛeciatio ⁊ idem contemptus añs ꝓbatur
volo ꝙ ſint duo vnus ſuperbus ⁊ alius puſillanimꝰ
petrus ſcꝫ et iohānes. Tunc ſic petrus per habitū
ſuperbie appꝛeciatur bona que ipſe petrus habet
et eadem bona etiam appꝛeciatur. Jo. per habitū
ſue puſillanimitatis ⁊ idem petrus deſpicit bona q̄
habet iohannes et eadem bona iohannes etiam de
ſpicit per habitum ſue puſillanimitatis ergo ſuper
bus puſillanimus eadē appꝛeciant̄ et eadem con=
temnunt. Ad hanc rationē cōcedo añs ⁊ nego cō
ſequentiā qꝛ non appꝛeciant̄ et cōtemnūt eadem
ſm̄ eandē rationē / nam bona que appciantur ſup=
bus ſm̄ ꝙ ſua ſunt appciatur / puſillanimus ſecūdū
ꝙ aliena ita ꝙ ſi eadem eſſent in eo ipſe ea contem
pneret / ⁊ bona que deſpicit ſuperbus ſecundum ꝙ
aliena / deſpicit puſillanimus ſecundum ꝙ ſua ſunt.
¶ Ad quartam nego minoꝛē ꝓ tertia parte ⁊ dico
ꝙ ex inoꝛdinato amoꝛe excellentie ꝓpꝛie oꝛitur cō
temptus aliene. Et ad ꝓbationem nego aſſumptū
et dico ꝙ cuicūq̄ꝫ ineſt amoꝛ excellentie ꝓpꝛie eiuſ=
dem rōnis illi que appetit̄ a ſuperbo eſſe ineſt ei cō
temptiuum excellentie aliene. Et ad ꝓbationē di=
co ꝙ vt iam dictum eſt ꝙ in iactatoꝛe ⁊ ambitioſo ⁊ C
ꝑſumptuoſo nō eſt amoꝛ excellentie eiuſdem ratio=
nis illi que eſt i ſuperbo. Ad quintam nego ꝙ ſint
contemptiui per habituꝫ iactantie et ambitionis.
Ad pꝛimam ꝓbationē concedo ꝙ aliqñ experiūtur
ꝙ ambicioſus et iactatoꝛ cōtemnūt alios ſed nō
experiunt̄ ꝙ hoc faciant per habitum ambitionis
vel iactantie. Ad ſecundam ꝓbationem dico ꝙ qñ
aliqua duo poſſunt equaliter iuuare ad conſecutio
nem alicuius et eque faciliter poſſunt haberi et nō
plus iuuant ambo ꝗ̃ vnū eoꝝ tunc dico ꝙ habitus
ille non inclinat in quodlꝫ illoꝝ iuuantiū ſimul ⁊ co
pulatiue ſed tm̄ diſiūctiue qꝛ ſi nō valeāt eq̄liter ſed
vnū ſine altero nō ꝓſit ecōtra autē bene tunc incli
nat in illud ꝙ pōt per ſe iuuare. Ita eſt aūt ꝙ cōtē=
ptꝰ nō iuuat ſine detractiōe / ⁊ detractio bñ iuuat ſi
ne cōtēptu ⁊ facilius pōt haberi quā cōtēptus qꝛ
ꝯtēptus exigit iudiciū ⁊ eſtimationē q̄ frequēter nō
ita in ptāte noſtra ſicut obliqui ⁊ detrahere ideo di
co ꝙ iactātia ⁊ ambitio magis inclināt oblocutio
nem diffamationē ⁊ detractionē quā ad cōtemptū.

¶ Ad ſextam nego antecedens/ ad pꝛimam dico ꝙ
aliud eſt appetere excellentiã ⁊ triſtari de paruipē
ſione ſiue contemptu ſibi vicina ſint. Ideo etiam
aliud eſt ſupbia ⁊ ira licet ex ſe inuicem frequenter
oꝛiantᷣ. Ideo rñdendo ad foꝛmã nego ſimplr maio
rem aſſumptã/ ad ꝓbationē añtis ad ꝓbationē ſe=
D cunde partis nego ꝯñam nec eñ vindicta eſt con
ptus/ nec exigit de neceſſitate contemptũ. Et ad ꝓ
bationem pꝛimã nego aſſumptũ. Eſt tamen duplex
appꝛeciatio vna amicitie ⁊ caritatis ⁊ de illa cōce
do alia eſtimationis et de illa nego multi enim vlci=
ſcuntur in eos quos magnos ſciunt eſſe ⁊ iudicãt.
¶ Ad ſecundam ꝓbationem concedo aſſumptum ⁊
nego conſequentiã/ nam contēpnere ſit vnus mo=
dus vlciſcendi p̄ter quã ſunt alij plures apparet ſa
tis ꝙ nō valuit hec cōſequentia eſt vindicatiua er
go cōtemptiua nec conſequentia valet eſt contem
ptiua ergo vindicatiua qꝛ cōtēptiuus multotiens
aſſumitᷣ ꝓpter aliam cauſam quã ꝓpter vindictã
¶ Contra quartã concluſionē. Arguitur pꝛimo ſic
Superbus appetit excellētiam gloꝛie ſicut vanus
excellentiam honoꝛis ſicut ambitioſus et excellen
tiam adminiſtrationum ſicut pꝛeſumptuoſus ergo
excellentia quam appetit ſuperbus nō eſt alterius
rationis ab excellentia quam appetunt alij. Secũ
do Si eſt alterius rationis hoc eſt aut quia ſuper=
bus appetit videri excellentioꝛ quam ſit et hoc nō
quia talem excellentiam etiam vanus appetit/ aut
quia appetit aliquam excellentiam quam non ha=
bet et hoc non quia ambitioſus appetit etiam ex=
cellentiam quam non habet ſcilicet honoꝛes quos
non habet ⁊ p̄ſumptuoſus adminiſtrationes quas
non habet aut quia de facto eſtimat ſe excellentio
rem quam ſit et hoc non quia etiam pꝛedicti ſe ex=
cellentioꝛes eſtimant quam ſint ergo non videtur
ꝙ excellentia appetita per ſupbum ſit alterius ra
tionis ab excellentia appetita per alios. ¶ Ad pꝛi
mam dico ꝙ ſuperbus non appetit ſecundum ꝙ ſu
perbus pꝛedictas excellentias niſi ſecundũ ꝙ ſunt
quedam media ad excellētiam quam pꝛincipaliter
appetit quia enim parua que ſunt ī eo magna ideo
ſe exiſtimat dignũ omnibus illis/ omnia tamen hec
oꝛdinat excellentiam illam quam pꝛincipaliter ap=
petit. ¶ Ad ſecundam dico quod nec ſic nec ſic ſed
Ar. gtho. 2.2. queſti. 132. arti. 1. quia excellentie ſue amoꝛ eſt contemptiuus ſiue de
ſpectiuus et pꝛopter huiuſmodi excellētiam cetera
appetit excellētia quam alij appetunt nō eſt talis.
¶ Cōtra quintã cōcluſionē. Arguitur ſic p̄mo nul
lum peccatum eſt repꝛomiſſum a deo ſed ſuperbia
connumerantur inter pꝛomiſſiones diuinas ergo ſu
perbia non eſt peccatum/ maioꝛ ꝓbatur quia deus
non repꝛomittit niſi ea quoꝝ ipſe eſt actoꝛ: ſꝫ deus
non eſt actoꝛ peccati igitur minoꝛ patet per illud
yſa. lx. ponam te in ſuperbiam ſeculoꝛum gaudium
in generatione et generationem Secundo non eſt
peccatum appetere diuinam ſimilitudinem cũ hãc
quilibet creatura naturaliter appetat ⁊ in hoc op
timum eius conſiſtat ꝙ fiat deo ſimilis ſed ꝑ ſuper=
biam appetit quis diuinam ſimilitudinem qꝛ vt ha
betur in libro ſententiaruꝫ/ ꝓſperi ſupbia eſt amoꝛ
ꝓpꝛie excellentie deus autem omnium eſt excellen
tiſſimus igitur. Tertio appetere ſe eſſe excellentem
non eſt peccatum ſed ſuperbia eſt amoꝛ ꝓpꝛie ex=
cellentie igitur ſuperbia non eſt peccatum. Quar=
to in bonitate ⁊ alijs perfectionibus cōſiſtit excellē
tia ſed amoꝛ huiuſmodi perfectionum eſt huiuſmo=
di ergo amoꝛ ꝓpꝛie excellentie non eſt peccatum.
¶ Ad pꝛimam reſpondeo dupliciter vno modo ne=
gando minoꝛem. Et ad auctoꝛitateꝫ dico ꝙ in illis
verbis dñs non ꝓmittit ſuperbiã/ ſed ꝓmittit exal=
tationem. Iu. i. cōtra ſuperbiam ſeculoꝛum. i. vni=
uerſoꝛum populoꝛum. Secundo reſpondeo ꝙ ſup=
bia accipitur dupliciter/ vnomodo ꝓ exceſſu regu= 2. ſolutio.
lam rationis excedente et hoc modo eſt peccatum
ſed non accipitᷣ ſic in auctoꝛitate allegata/ aliomō E
ꝓ omni exceſſu bonoꝝ qui exceſſus vocatur ſuper=
bia eo ꝙ natus ſit in multis inclinare ad ſuperbiaꝫ
et hoc modo accipitur in aucto. Sed de ſuperbia
hoc modo accepta non intelligimus cum dicimus Contra
eam opponi humilitati. Et hec ſolutio ſatis cōcoꝛ Tho. 2.
dat cum ſolutione tho. ¶ Ad ſecundam reſpondeo q. art
ꝙ appetere diuinam ſimilitudinem cōtingit duplici
ter/ vnomodo cum quis vult et optat imitari deum
in his in quibus eſt a creatura rationali imitabilis
Et hoc mō appetere diuinã ſimilitudinē nō eſt pec
catum ſed virtuoſum. Aliomō cũ qs vult ⁊ eſtimat
ſe eſſe ſimilē deo aut multũ appꝛopinquare ad ꝑfe=
ctionē diuinã ⁊ hoc eſt graue pctm̃. Et ad minoꝛeꝫ
nego eam quia ſupbus inoꝛdinate appetit excellē=
tiam ſuum deus aũt oꝛdinatiſſime: ſupbus amat ex
cellentiam deſpectiuã: deus aũt excellentiã excel=
lentie cōitatiuã. Superbus mala ſua bona eſſe exi
ſtimat in deo aũt oĩa ſunt excellentiſſima. Supbus F
non ſolũ mala alioꝝ deſpicit ſed etiã bona cōtem=
pnit: deus aũt a malis reuocat et bona appꝛobat ⁊
munerat. ¶ Ad tertiam concedo maioꝛē ſed minoꝛ
nō eſt debite ſubſumpta ſub maioꝛe quia ſupbus nō
appetit ſe eſſe excellentē ſed amat ſe eſſe excellentē
excellētia cōtemptiua/ nō valet aũt ꝯña ergo amat
ſe eſſe excelllentē: aliter reſpōdeo ꝙ cōtingit dupli=
citer appetere ſe eſſe excellentē ſcꝫ oꝛdinate ⁊ hoc
non eſt peccatũ ⁊ ioꝛdinate ⁊ hoc eſt peccatũ ama
re excellentiã ſuam oꝛdinate eſt amare bona et eo
mō quo ex eis vera excellentia naſcitur ⁊ hoc nō fa
cit ſuperbus inoꝛdinate eſt amare bona quibus nō
naſcitur excellentia aut ſaltem nō tanta et per ea
ſe nichilominus excellētē exiſtimare ⁊ hoc facit ſu Argumen. D
perbus. ¶ Ad quartam concedo maioꝛē ⁊ minoꝛeꝫ Tho. vbi
et concluſionem ſcꝫ ꝙ aliquis amoꝛ ꝓpꝛie excellen ſupꝛa ar. 1
tie non eſt peccatũ cum quo ſtat ꝙ amoꝛ inoꝛdina=
tus excelllentie eſt peccatum ⁊ ꝙ amoꝛ excellentie
cōtemptiue eſt pctm̃ Contra coꝛrelariũ quinte cō
cluſiōis. Arguitur ſic applicare ſe ad res magnas
et facultatem hominis excedentes ad ſupbiam ꝑti
net ergo applicare ad res viles que non decent ho
minem ꝑtinet ad puſillanimitatē ſupbie oppoſitã.
Secundo poſita hmōi puſillanimitate habituali
poſita eſt cauſa ſufficienter inclinans ad hmōi pu=
ſillanimitatem ergo hmōi applicatio eſt actus illi=
us puſillanimitatis conſequentia tenet quia nulla
cauſa efficienter inclinat ad actum alicuius habi=
tus niſi ipſe habitus. ¶ Ad pꝛimam nego antece=
dens et dico ꝙ illud ꝑtinet ad pꝛeſumptionem ideo
oppoſitum pertinet ad puſillanimitatem p̄ſumptio
ni oppoſitam. Et ſi dicas ꝙ ſupbi eſt communiter
attentare tractare res vires excedentes hoc ego
concedo non quia hoc pertineat ad ſuperbiam ſed
quia vt plurimum ſupbi ſunt pꝛeſumptuoſi et in ſu=
perbo non pꝛeſumptuoſo ſuperbia communiter in=
clinat ad pꝛimum actum pꝛeſumptionis.

¶ Ad ſecundam nego antecedens. puſillanimitas eñ habitualis oppoſita ſupbie nõ inclinat ſufficiẽter ad illum actum ſed inclinat mediãte actu ſuo ꝛ adhuc ad ſufficienter inclinãdum nõ ſufficit talis actus puſillanimitas / ſed exiguntur multa alia puta ea que inclinare ſolent ad actum oppoſitum p̄ſumptioni in defectu.

Queritur ſecũdo. Utrũ

ſupbia ſit peccatũ mortale. Arguitur ꝙ nõ quia ſi ſic tunc oĩe peccatũ eſſ; mortale cũ omni peccato includat̃ ſuperbia/ ſed cõſequens eſt falſum: igit̃. In oppoſitũ arguitur. Supbia a doctoribus ſacris dicitur inſania: ſed nullum peccatum veniale appellat̃ inſaia: ergo ſupbia eſt peccatum mortale. ¶ Prima concluſio. Supbia non ideo ſm genus ſuũ eſt peccatũ mortale quia importat defectũ ſubiectionis hominis ad deũ ſm ſcʒ quod aliquis ſe extollit ſupra id quod eſt ſibi p̄fixum ſm diuinam regulã vel mẽſuram vt declarat thomas: pbatur p̄mo. non omnis ſe nõ conformans legi diuine peccat mortaliter. ergo nõ omnis q̃ ſe extollit ſupra id quod eſt ſibi p̄fixuʒ ſm regulã diuinam peccat mortaliter. ergo hoc nõ eſt ſufficiẽs ratio vt ſupbia ſit peccatum mortale: maior pbatur. peccans venialiter tñ non ſe cõformat legi diuine cum omnis in extenſione ſe conformãs legi diuine bene agat ꝛ meritorie ſi ſit in grã: ergo nõ conformans oĩs ſe non legi diuine peccat mortaliter. ſecũdo vanus ꝛ ambitioſus peccãt aliquãdo venialiter et tñ ita peccãdo vanus nõ appetit gliam nec ambitioſus honores ſm id ꝙ eſt eis p̄fixum ſcđm regulã et menſuram diuinã: ergo nõ eſt ſufficiẽs ratio ppter quã aliquod peccatũ ſit mortale. Tertio ſtat aliquẽ eſtimare de ſupbia id ꝙ eſt ſibi cõſtitutum ſm regulam diuinã et non peccare mortaliter: ergo hec ratio nõ eſt ſufficiens rõ peccati mortalis in ſupbia antecedens pbatur qꝛ ſtat aliquem hocmodo ſic de ſe eſtimare ꝛ cõtra nulluʒ p̄ceptum diuinũ peccare/ ſed omne peccatũ mortale eſt ꝯtra aliquod de diuinis p̄ceptis igitur: aſſumptum pbatur inducendo p ſingula p̄cepta diuina ¶ Quarto nõ quodlibet auerti a deo eſt peccatuʒ mortale: ergo nec omnis defectus ſubiectionis ad deum eſt peccatũ mortale: añs pbatur quia nõ q̄lʒ auerſio a deo ſit per actuʒ nolendi/ ſed aliqua ſit p negationẽ actus volendi in re et p tp̄e in qua et p quo nõ tenemur cõuerti ad deũ ſub pena pcti mortalis. ¶ Secunda concluſio. Supbia non hʒ ꝙ ſit ſm genus ſuũ peccatum mortale ex hoc ꝙ ipſa eſt cõtemptus dei et mandotoꝝ ipius: pbatur nõ oĩs ſupbia eſt cõtemptus dei ꝛ mandatoꝝ ipius: ergo non omnis ſupbia ex illa cauſa cõſtituitur peccatũ mortale. antecedens pbatur ſtat aliquẽ nullo mõ contẽnere deũ amplius quã auarus cõtempnit eũ et tamen deſpicere p̄rimũ; et forte p̄latum ſuũ aut p̄ncipem ſuũ: ergo nõ reperit̃ in omni peccato ſuperbie ꝯtemptus poſitiuus dei. Et ſi dicas ꝙ cum deus dederit p̄ceptum de obedientia ad p̄latos nõ poteſt q̃s cõtempnere p̄latum niſi cõtempnat deũ et p̄ceptum eius. Reſpondeo ꝙ licet vbi p̄ceptum p̄lati eſt rationabile nõ poſſit p̄terire p̄ceptum prelati qn̄ p̄terea p̄ceptũ diuinũ tamẽ poteſt cõtẽpnere p̄ceptum p̄lati non cõtempnendo p̄ceptum diuinum. Nam deſpiciẽdo p̄latũ male eſtimãdo de probitate ſua poterit faciliter induci vt credat p̄latũ potius cauſa auaricie quam alia ratione p̄ceptum illud inſtituiſſe ꝛ ita faciliter incidet in contemptũ p̄lati et p̄cepti cum q̃bus ſtat ꝙ iudicet deum eſſe optimũ et iuſtiſſimum et nichil inſtituiſſe niſi quod eſt rationabile et ita omnibus p̄ceptis ſuis cenſebit eſſe obediendũ. Et ita hoc modo ſuperbus contempnet p̄latum et p̄ceptum eius ꝛ tamen nõ contempnet deum et eius p̄cepta niſi illo generali contemptu q̃ in omni peccante mortaliter ponit̃. Secundo volo ꝙ deus et p̄latus idem p̄cipiant et p aliquo tp̄e ſciat ſuperbus illud eſſe p̄ceptum a prelato ſed p tunc neſciat eſſe p̄ceptum a deo tunc p illo tp̄e nullo modo moueatur ſupbus p precepto p̄lati nec minus agat quam ſi p̄latus non p̄cepiſſet immo tanto magis vt oſtẽdat ſe deſpicere prelatũ poſtea cognoſcat hoc eſſe a deo p̄ceptũ ꝛ incipiat velle deſiſtere ab eo illud ꝙ agebat puta a comeſtione carnium in. xl. quod tñ dico gratia exempli nichilominus tamẽ vincat infirmitatẽ tẽptatio et cõtinuet vt prius. Tunc ſic. Iſte comedendo carnes ait cum p̄ceptum diuinũ ex infirmitate ꝛ nõ ex cõtemptu dei cõtra vero prelati p̄ceptum agit ex cõtemptu p̄lati et p̄cepti ſui igit̃ impoſſibile eſt ſupbum cõtempnere p̄latum et nõ cõtempnere deũ et p cõſequens nõ habet omnis ſupbia ex cõtemptu dei ꝙ ſit pctm̃ mortale. ¶ Tertia concluſio omnis ſuperbia in deũ eſt pctm̃ mortale: pbatur ꝛ ſupponitur ꝙ ſuperbia in deũ eſt amor excellentie pprie cõtemptiue dei et mandatoꝝ ſuoꝝ. Tunc arguitur ſic. oĩs habitus contẽptiuus dei et mandatoꝝ ſuorum eſt peccatũ mortale: ſed oĩs ſuperbia in deum eſt habitus contẽptiuus dei et mandatoꝝ ſuoꝝ ergo oĩs ſuperbia in deũ eſt peccatũ mortale. Scđo oĩs ſupbus in deũ vel ſimplr̃ vel abſolute cõtẽpnit deũ et bona eius et mãdata ei⁹ aut bona q̃ hʒ a ſe habere exiſtimat et nõ a deo: aut ſi habere ſe a deo fateatur tamen ſe ex meritis ſuis habere gloriat̃/ ſed omnis talis peccat mortaliter cuʒ oĩs talis ſit impius in deũ et blaſphemus et cõtempnat gratiã et beneficia dei in hoĩes/ et neget deũ eſſe in eũ beneficium. Tertio quicquid eſt maxime abiectiuum grẽ illud eſt peccatũ mortale ſed ſuperbia in deum eſt maxime p̄uatiua ꝛ abiectiua grẽ: ergo eſt pctm̃ mortale. Quarto illud quod eſt contrariũ virtuti illi q̃ eſt vniuerſaliter et in oĩbus efficaciſſima ad gratiã pmerẽdã retinẽdã ꝛ recupandã et ſine qua nõ pot̃ pmereri retineri ꝛ recuperari illđ eſt pctm̃ mortale/ ſed ſuperbia in deum opponitur timori in deum q̃ eſt hmõi igitur: minores iſtarum duarũ rationũ pbantur auctoritate Benardi in ſermone dicentis in veritate didici nichil eque efficax eſſe ad gratiã dei pmerendam retinẽdam et recuperandã quã ſi omni tp̄e corã deo inueniaris nõ alterũ ſapere ſed timere beatus homo qui ſemper eſt pauidus time ergo cũ arriſerit grã time cũ abierit time cũ denuo reuertet̃ et hoc eſt ſemp eẽ pauidum cũ arriſerit gratia time ne indigne operis ex ea. Uñ apoſtolus/ videte ne in vacuũ gratiam dei recipiatis: ſed ſi receſſerit gratia tunc multo magis timendũ eſt quod vbi deficit gratia deficis et tu. ſine me eñ nichil poteſtis facere dicit dñs / time ergo ſubſtracta gratia tanq̃ mox caſurus nec dubites in te eẽ ſuperbiam etiam ſi nõ appareat etiam ſi nil tibi cõſcius ſis quod eñ tu neſcis deus ſcit. Nunq̃d q̃ hu=

Contra Tho. 2. 2. q. arti. 5.

Supb⁹ prelatus cõtẽpnẽdo pot̃ nõ cõtẽpnere deum

Sup oĩs ... ſpo= ... deum

militatem dat gratiā humili auferet datā ergo ar=
gumentum ſupbie ꝓuatio eſt gratie quāꝗ interdū
ſubſtrahatur nō ſupbia que retinet: ſed que futura
eſt niſi ſubſtrahatur. ¶ Unde apoſtolus ſtimulos
carnis ſuſtinebat inuitus nō quia extolleretur ſed
ne extollereť: ſed ſi gratia recupata redierit mul=
to ampliꝰ timendū erit ne forte cōtingat recidiuū
pati. Ex quibus verbis apparet ꝓ minore ꝑmi ar
gumenti ꝙ abiectio gracie argumentū eſt ſupbie.
Tum quia gr̄a ſupbiam abiicitur. tū quia ne ſuper
bia inſit gr̄a aliquando abiicitur. Quinto quicq̄d
affert iniuriam deo eſt pctm̄ mortale: ſed ſupbia in
deum affert iniuriam deo igitur. minor patꝫ ꝑ glo=
ſam ſupra pſalm̄. xviii. Superbia nichil poteſt eſſe
deterius. ſupbia eīn a dei iniuria incipit nam ſi ſup
bia in homines ad iniuria dei incipit: ſequitur ma
nifeſte ꝙ ſuperbia in deū deo affert iniuriā. Sexto
ſuperbia qua q̄s arrogat ⁊ atribuit ſibi bonitatem
ſuam eſt peccatū mortale: ergo et omnis ſuperbia
in deum/ cōſequentia videtur ſatis nota. Et ante=
cedens ꝓbatur. Illud quo homo fit peſſimus hoiꝫ
Bernardꝰ eſt peccatum mortale: ſed in tali ſupbia fit homo
peſſimus hominū. ſm̄ illud bernardi ſup cātica ſer
mone. lxxxv. ex eo quiſꝗ peſſimus quo optimꝰ eſt
ſi hoc ipſum ꝙ optimus eſt aſcribit ſibi. Et ratio
huius dicti poteſt eſſe: nam ſi malū eſt arrogare ſi
bi bonitatē humanā arrogare ſibi maiorē eſt dete=
rius: ⁊ arrogare maximam eſt peſſimum. Quarta
cōcluſio. Superbia in homines eſt peccatū morta
le: ꝓbatur omnis actus cōtrarius caritati ad ꝓxi
mum eſt peccatuꝫ mortale/ ſed ſupbia in homines
eſt actus cōtrarius caritati ad ꝓximum igiť: mi=
nor patet quia eſt actus cōtemptiuus bonoꝝ ꝓxi
mi quod eſt cōtrarium caritati. Secundo ꝓbatur
Gregoriꝰ. per illud grego. in moralibus. li. xxxii. Conſideret
homo quid in terra mereatur ſi ꝑlatus angelus in
Bernardꝰ celo ꝓſternitur. Tertio ꝓbatur auctori. bernardi
ſup cantica ſermone. lxx. loquētis de ſuperbia pri=
mi angeli et hominis: dn̄e ne in furore tuo arguas
me ſicut angelū extollētē ſe in celo. neꝗ in ira tua
corripias me ſicut hominē ī paradiſo: ambo ſiqui=
dem iniq̄tatem meditati ſunt altitudinem affectā
tes ille potentie iſte ſcie. Et ſeq̄tur omnis altitudo
cū terra eſt inflat et ꝑcipitat. Quarto om̄e viciuꝫ
ꝙ ꝓpter magnitudinē ſuā inſania eſt: eſt peccatū
mortale: ſed ſuperbia ꝓpter magnitudineꝫ ſuā eſt
inſania ſm̄ illud gloſe ad corinth. v. omnis ſupbia
habetur velut inſania. Quinto ꝓbatur ꝑ illud glo
ſe ſuper pſalmū. xviii. Superbia nichil poteſt eſſe
deterius/ ſupbia eīn a dei iniuria incipit q̄ ſublimiū
mentes inhabitat ſub cinere latitās et cilitio. Sex
to om̄e viciū ꝙ diuidit ⁊ ſeparat a ſupiorībꝰ eſt pec
catum mortale/ ſed ſuperbia in hoies eſt hmōi igiť
minor ꝓbatur ꝑ Augu. lib. de penitentia loquentē
Augu. de humilibus ⁊ ſuperbi. Iſti ſcꝫ humiles dum ſe de
ſpiciunt celeſtibus iungūtur Illi ſcꝫ ſupbi dū ſe eri
gunt a ſuperioribus diuidūtur. Septimo omne vi
cium quo homo deputať eternis ſuppliciis eſt pec
catū mortale: ſed ſupbia eſt hmōi viciū igiť/ minor
ꝓbatur ꝑ bernardū in apocalipſi ve ſemel ve iterū
portātibus crucē xp̄i et nō ſequentibus xp̄m dupli
ci cōtritione cōterenť q̄ hmōi ſint qꝛ et hic ꝓ tp̄ali
gl̄ia tp̄aliter ſe affligūt et in futuro interna ſupbia
ad eterna ꝓtrahať ſupplicia laborant cū xp̄o ſed
nō regnabunt cum xp̄o lugēt nunc ſed poſtea non

cōſolabuntur. Octauo ꝓbatur per grego. xxxiii.
Gregoriꝰ. moraliuꝫ dicentē ꝙ euidentiſſimū reproboꝝ ſignū
ſuperbia eſt aut contra humilitas electoꝝ: ſed ho=
mines nō fiūt reprobi ꝓ peccatis venialibus ergo
ſuperbia eſt peccatū mortale. ¶ Quinta cōcluſio
Superbia eſt peccatū ſpeciale/ ꝓbatur ꝑmo auc.
Auguſtinꝰ augu. libro de natura et gr̄a dicentis/ q̄rat et inue
niat ſm̄ legē dei ſuperbiā eſſe peccatū diſcretuꝫ ab
aliis viciis ꝗcū genꝰ nō diſtinguať a ſuis ſpeciebꝰ
ſuperbia nō eſt peccatū generale ſed ſp̄ale. Secū=
do omne peccatū quod habet ꝓprium obiectum ⁊
ꝓprium actū eſt ſpeciale peccatū/ ſed ſuperbia ha
bet ꝓprium obiectū et ꝓprium actū / obiectuꝫ ſcꝫ
excellentiā ꝓpriam cōtemptiuam/ actū amare ex
cellentiā ſuam. hec tamen cōcluſio intelligitur de
ſpecialitate diſtinctionis non de ſpecialitate acti
ue originis. Superbia enim eſt peccatum ſpeciale
.i. diſtinctum contra cetera genera peccatoꝝ ⁊ nō
om̄ibus generibus peccatoꝝ cōmune eſt tamē cō=
mune et vniuerſale cōmunitate originis actiue qꝛ
ab eo om̄e genus peccati origiari poteſt vt poſtea
patebit. ¶ Contra ꝑmam cōcluſionē Arguitur ꝑ
illud apoſtoli/ nos aūt non in immēſum gloriamur
ſed ſm̄ menſurā quā menſus eſt nobis deꝰ: ergo ap
petere excellentiā ſupra id ꝙ regula diuina nobis
cōſtituit eſt peccatū mortale. Secundo regula di
uina vľiter eſt obligatoria ſub pena peccati morta
lis ergo q̄cūꝗ appetit excellentiē ꝓpriā ſupra mē=
ſuram ꝑ regulā diuinā conſtitutā peccat mortaliť
antecedens ꝓbatur aliqua regula diuina eſt obli=
gatoria ſub pena peccati mortalis: et nō eſt maior
ratio de vna quā de alia: ergo vniuerſaliter q̄libet
regula diuina eſt obligatoria peccati mortalis
¶ Tertio ſic. Ois apoſtaſia a deo eſt pctm̄ morta=
le/ ſed omnis appetens excellentiam propriam ſu=
pra id quod ſibi per regulā diuinam cōſtitutum eſt
apoſtata a deo igiť. minor ꝓbatur ꝑ illud eccleſia=
ſtici. Initium ſupbie hominis eſt apoſtare a deo.
¶ Quarto oē peccatum eo eſt pctm̄ mortale quo
contrariať diuine dilectioni: ſed ſupbia eo contra
riatur diuine dilectioni q̄ͩ non ſe ſubicit diuine re=
gule: ergo ſupbia eo q̄ͩ eſt peccatū mortale ꝙ glo
riam ꝓpriā amat ſupra id quod eſt ſibi a deo cōſti=
tutum. ¶ Ad ꝑmam reſpōdeo ꝙ auctoritas illa ſi
cōcluderet magis cōcluderet de inani gloria quā
ſupbia deſit peccatum mortale: nec opꝫ ꝙ omne ꝙ
diſſuadet apoſtolus ſit peccatū mortale aliqua diſ
ſuadēt ſancti qꝛ ſunt pctā mortalia: alia qꝛ ſunt ve
nialia: alia quia ſunt inductiua faciliter ī peccata
mortalia vel venialia: alia quia ſunt impeditiua a
maioribꝰ bonis. ¶ Ad ſcd̄am nego an̄s. Et ad ꝓ=
bationē nego ſcd̄am partē aſſumpti voluit eīn deꝰ
aliꝗ eſſe obligatoria ſub pena peccati mortalis ⁊
non aliā ideo vna ſub tali pena obligat et nō alia.
¶ Ad tertiā cōcedo maiorē et maxime q̄n apoſta=
ſia importat diuiſionē vel retrocōuerſionē ꝑ actuꝫ
volitionis et ad hunc ſenſum nego minoreꝫ. Et ad
ꝓbationem cōcedo aſſumptū et nego ꝯn̄am nō eīn
negor ſupbiam et apoſtaſiā a deo eſſe pctā morta
lia ſed nego ſuperbiā eſſe pctm̄ mortale ꝓpter cau
ſam dictā a thoma: ꝙ ſi apoſtaſia aliter acciperet
aliter reſpōdendū eſſet. ¶ Ad quartā concedo ma
iorem et nego minorē qꝛ alias ſeq̄retur ꝙ oē pctm̄
eſſet pctm̄ mortale. Dico ergo ꝙ pctm̄ non eo con
trariatur diuine caritati qꝛ nō ſe ſubicit diuine re=

Margin notes (right column): ratio ... po. 2. ... q. ar — L duplex ſpecialitas actus. — Arg. tho. vbi ſupra articulo. 5. — Arg. 22. q. artic

gule ſed quia peccans hȝ nolitionē poſitam nō ſe
ſubiciendi diuine regule cū ſub pena peccati mor=
talis obligāti et maxime quā ſcit aut ſcire tenetur
eſſe talem.¶ Contra ſecundā cōcluſionē. Arguit
primo ꝑ boetium dicētem ꝙ cū omnia vicia fugiāt
a deo ſola ſuperbia ſe deo opponit. Secūdo Illud
peccatū cui deus maxime reſiſtit eſt contēpt⁹ dei/
ſed ſuperbia eſt hmōi cum de ſuperbis ſingulariter
dicatur ꝙ deus eis reſiſtit/ ſm illud Jacobi quarto
tationes 2.2.q. .art.6. Deus ſuperbis reſiſtit.¶ Tertio qcquid ꝑ ſe perti
net ad ſuperbiā conuenit ſibi ſm genus ſuū ſed cō
temptus dei ⁊ mandatoꝝ eius ꝑ ſe ꝑtinet ad ſuper
biam: ergo cōuenit ſuperbie ſm genus ſuū / minor
ꝓbatur quia ꝓprius actus ſupbie ⁊ contēptus dei
et mandatoꝝ eius/ vt ſatis patet ex auctoritatib⁹
boetij et iacobi hic arguendo allegatis.¶ Ad pri
maȝ reſpōdeo dupliciter/ pmo ꝙ boetius loquitur
nō de qualibet ſuperbiū ſed de vna ſpecie eius ſcȝ
de ſupbia in deum. Aliter reſpōdeo ꝙ cōtingit du=
pliciter ſupbiam ſm genus ſuū ſe opponere deo de
vnomō ꝑ inclinationē imediatā ab habitu ſupbie⁊
ſic ego nego ſi intelligatur de qualibȝ/ aliomō per
inclinationē immediatā vel mediatā: ⁊ ſic concedo
Supbia in deū immediate inclinat in cōtēptū dei
et mādatoꝝ ſuoꝝ. Supbia vero in ꝓximum imme
diate inclinat in cōtemptū ꝓximi/ et mediate in cō
temptum dei ⁊ mandatoꝝ eius. et quia habitus nō
ſemꝑ eſt genitus ex actibus ad quos mediate icli=
nat/ ideo nō habetur ex iſta mediata inclinatiōe ꝙ
ſupbia ſm genus ſuum ſit talis.¶ Ad ſecundā di=
co ꝙ deus nō maxime reſiſtit peccato ſupbie ſm ge
nus ſuū quia tunc nō magis reſiſteret peccato vni⁹
ſpecie ſupbie quā peccato alterius: ſed dico ꝙ ma
xime reſiſtit peccato ſupbie ꝑ cōparationē ad alia
peccata hoc eſt nulli pctō alterius generis a ſuper
bia eque reſiſtit ſicut peccato ſupbie Inter tamen
peccata ſupbie plus vni ꝙ̄ alteri reſiſtit/ plus enim
reſiſtit ſupbie in deū que eſt cōtemptus dei ⁊ man=
datoꝝ ſuoꝝ de qua ſupbia dicit pſalmiſta. Supbia
eoꝝ qui te oderunt aſcendit ſemꝑ deinde magis re
ſiſtit ſupbie in ꝓximuȝ. Tū ꝓpter contēptum crea
ture quā deus et appciandā et amandam pcepit.
Tum ꝓpter inclinationeȝ quā actus illius ſpeciei
ſupbie facit in actum ſupbie pme.¶ Ad tertiā cō=
cedo maiorē et maxime ſi intelligatur de pſcitate
pmi aut ſecundi modi et nego minorē niſi intelliga
tur ꝙ ꝑtinet inclinatiue mediate vel immediate: ⁊
in iſto ſenſu cōcedo ꝙ eſſe contemptiuū dei ⁊ man=
datoꝝ eius conuenit omni ſupbie: ſed tñ quia non
ideo habitus eſt peccatū mortale quia inclinat in
actū peccati mortalis quia etiam habitus veniali
ter malus inclinat in actū pcti mortalis: ſed quia
eſt ex actibus malis mortaliter genitus / ideo non
cōuenit ꝓpter illā cauſam ſupbie ꝙ ſm totū gen⁹
ſuū ſit pctm̄ mortale.¶ Contra quartā et quintaȝ
Arg.tho. 2.2.q.162. articulo.5. cōcluſionem. Arguit ſic. Supbia eſt vl̄e peccatuȝ
omni pctō commune: ergo ſupbia nec in deum nec
ꝓximum eſt pctm̄ mortale cōſequentia tenet/ quia
nullum pctm̄ mortale eſt cuilibet cōmune. Secun=
do omne pctm̄ mortale ꝯtrariatur caritati/ ſed ſu
perbia non contrariatur caritati neqȝ inq̄tum ad
dilectionem dei: neqȝ inq̄tum ad dilectionē ꝓximi
quia nō omne ꝙ quis ꝑ ſupbiam appetit cōtrariat
honori dei aut vtilitate ꝓximi igitur. Tertio nullū
peccatuȝ mortale oritur ex virtute: ſed ſupbia orit
ex virtutibus/ ergo ſupbia nō eſt peccatum morta
le. minor ꝓbatur ꝑ illud gregorii moraliū. xxxiiij.
aliquando homo ex ſummis celeſtibuſqȝ virtutib⁹
intumeſcit. ergo ſupbia nō eſt peccatum mortale.
Quarto nullus motus impfectus iudiciū et delibe
rationem rationis pueniens eſt pctm̄ mortale: ſed
ſupbia aliquando eſt motus impfectus iudicium ⁊
deliberationē rationis pueniens: ergo ſupbia non
eſt pctm̄ mortale/ maior ptȝ de pmis motib⁹ adul=
terii et fornicationis qui nō ſunt peccata mortalia
¶ Ad pmam dico ꝙ aliquod peccatum poteſt dici
vniuerſale dupliciter. vnomo quo ad cōmunitateȝ
pdicationis et ſic nullum pctm̄ eſt vniuerſale pec=
catum ſed cōmunis cōceptus peccati eſt vl̄e pec=
catum ſicut cōmunis cōceptus hominis eſt vniuer
ſalis homo/ hec em̄ determinatio vniuerſale addi=
tum iſtis terminis facit ꝙ nō accipiatur terminis
cui additur ꝓ re ſignificata ꝑ ipm̄/ alio modo ali=
quod pctm̄ dicitur vniuerſale ꝑ originem. Et hoc
dupliciter. vnomodo ꝑ originem actualē/ et tunc ſi
aliquod eſt pctm̄ a quo oīa alia originant actualit
⁊ de facto illud dicitur pctm̄ originale. aliomodo ꝑ
originem potentialē: quia ſcȝ ab eo poſſunt regula
riter omnia alia pctā oriri/ et hoc modo concedit duplex ori=
thomas ſupbiam eſſe originale peccatū dicens ꝙ go peccati
ſupbia nō eſt vniuerſale peccatū quo ad ſuā eſſen=
ciam ſed quandā redundantiā inq̄tum ſcȝ ex ſup=
bia omnia alia peccata oriri poſſunt/ vnde non ſe
quitur qd̄ omnia pctā ſint mortalia ſed qn̄ oriūtur
ex ſupbia completa/ vtrū tamen hoc ſit verum vel
non dicetur poſtea.¶ Ad ſecundā cōcedo maiorē
et nego minoreȝ: et ad ꝓbationem dico ꝙ illud qd̄
quis appetit ꝑ ſupbiam cōtrariatur dilectioni dei
aut ꝓximi. Nam ꝑ ſupbiam in deum appetitur ex=
cellentia cōtēptiua dei et mandatoꝝ quod cōtra=
riatur dilectioni dei. Et ꝑ ſupbiam in ꝓximū appe
titur excellentia deſpectiua ꝓximi quod cōtraria= tho. vbi ſu.
tur caritati ad ꝓximū.¶ Ad tertiā Reſpōdet bea
tus thomas ꝙ ſupbia nō oritur ex virtutibus ſicut
ex cauſa ꝑ ſe: ſed ſicut ex cauſa ꝑ accidens inq̄tū
ſcilȝ aliquis ex virtutibus occaſiones ſupbie aſſu
mit/ nichil aūt ꝓhibet vt dicit vnū contrarium eſſe
cauſa ꝑ accidens alterius. hec aūt ſolutio non pla
cet michi. et huius ratio poſtea dabit. Ideo aliter
reſpōdeo negando maiorē. Dico em̄ ꝙ peccatū ꝑ
ſe oritur ex non peccato alias eſſet ꝓceſſus in infi= cōtra tho.
nitum ⁊ aliquādo ex virtutibus: ⁊ aliquādo ex pec
cato alio et hoc accipiendo originem ꝓ cauſa ꝑ ſe
peccati. Teptatio em̄ eſt ꝑ ſe ſed cauſa conſenſus
et peccati/ ⁊ tamen teptatio non eſt pctm̄ ⁊ cogni=
tio. aliquando eſt cauſa peccati q̄ tamen nō ſemꝑ
eſt pctm̄: ſed de hoc poſtea diffuſius dicetur.
¶ Ad quartam cōcedo maiorem ⁊ nego minorem
et dico ꝙ tales motus impfecti non ſortiunt nomi
na vicioꝝ ſed ſortunt nomina pmoꝝ motuum in vi
ciis reſpectu quoꝝ ſunt pmi motus/ ſicut pm⁹ mo=
tus in adulteriū non eſt adulterium/ nec pmus mo
tus in fornicationem eſt fornicatio: quia omnia ta=
lia dicunt actus liberos quales non ſunt huiuſmo
di pmi motus.¶ Cōtra quintam concluſionē. Ar=
guitur pmo auctoritate Auguſtini libro de natura
et gracia dicentis ꝙ ſine ſupbie appellatione ſup=
bis nullum pctm̄ inuenitur.¶ Secundo aucto. ꝓ=
ſperi libro de vita cōtemplatiua dicentis ꝙ nullum
peccatum abſqȝ ſupbia poteſt vel potuit aut pote=

rit eſſe. ¶ Tertio oē peccatum eſt tranſgreſſio le=
gis diuine et celeſtiā inobedientia mandatoꝝ: ſed
omnis talis tranſgreſſio eſt ſupbia: ergo quodlibꝫ
peccatū eſt ſupbia maioꝛ eſt ambꝛo. ⁊ minoꝛ ꝓbaṫ
ꝑ gloſam ſuꝑ illud Job. xxxiij. vt auertat hominez
ab iniq̇tate dicētem ꝙ ſupꝛa cōditoꝛem ſupbire eſt
eius p̄cepta peccando tranſcēdere. ¶ Quarto oē
peccatū quod oībus virtutibus opponiṫ eſt cōmu
ne et nō ſpeciale. ſed ſupbia oībus virtutibus op=
ponitur ſm̄ Grego. xxxiiij. moꝛalium. Supbia ne=
quaq̄ꝫ eſt vnius virtutis extinctione cōtenta ꝑ cū
cta anime mēbꝛa ſe erigit et quaſi generalis ac pe
ſtifer moꝛbus coꝛpus oē coꝛrūpit. Et yſido. lib. de
ſummo dicit ꝙ eſt ruina omnium virtutū. ¶ Quin
to omne pctm̄ hꝫ ſpecialez materiā: ſed ſupbia nō
hꝫ ſpecialem materiam igiṫ / minoꝛ ꝓbatur ꝑ illud
Greg. xxxiiij. moꝛaliū. auro intumeſcit alter / alter
eloquio / alter infimis ⁊ terrenis rebus / alter ſum=
mis celeſtibuſq̄ꝫ virtutibus. ¶ Ad p̄mam ⁊ ſcd̄am
ſpōdet beatus thomas ꝙ hmōi auctoꝛitates intel
ligende ſunt de ſupbia q̄ꝫtum ad exterioꝛē effectuꝫ
qui eſt trāſgredere p̄cepta qd̄ inueniṫ in omni pec
cato ſed nō q̄ꝫtuꝫ ad interioꝛē actū q̄ contemptus
p̄cepti quia nō quodlibet pctm̄ fit ex cōtemptu ſed
q̄nq̄ꝫ peccaṫ ex ignoꝛātia: q̄nq̄ꝫ ex infirmitate Hec
ſolutio non videṫ michi vera quia nō concedimus
omnē ſupbiā eſſe cōtemptiuā dei ⁊ mandatoꝝ eius
Ideo reſpōdeo cōfoꝛmiter ad p̄cedentia ꝙ ſupbia
accipiṫ dupliciter. vnomodo gn̄aliter ꝓ omni ino=
bedientia ad deū et p̄cepta eius et ſic ſupbia omni
peccato cōmunis eſt: nec ſpeciale peccatū / aliomo
do accipitur ſupbia ſpecialiter ꝓ omni amoꝛe pꝛo
pꝛie excellentie contēptiue foꝛmaliter dei aut ꝓxi
mi. Et hocmodo accipiṫ ſupbia a dictis auctoꝛibꝰ
nec oīs inobedientia ad p̄cepto eſt contēptus p̄ce
pti / nam q̄ ex infirmitate tranſgrediṫ p̄ceptum nō
obedit p̄ceptū et tn̄ non cōtempnit. ¶ Ad tertiaꝫ
diſtinguiṫ minoꝛ omnino ſimiliter. ¶ Ad quartam
Tho. vbi ſu. reſpondet beatus Tho. et bene ꝙ aliquod peccatū
poteſt coꝛrūpere virtutē dupliciter. vnomodo ꝑ di
rectam contrarietatē et in compoſſibilitatē ad vir
tutem / et hocmodo ſupbia ſolam humilitatem coꝛ
rumpit. Secūdo modo abiiciendo ip̄am virtutem
et ſic coꝛrumpit ſupbia quālibet virtutē inq̄ꝫtū ſcꝫ
ex ip̄is virtutibus ſumit occaſionē ſupbiendi ſicut
et q̇buſlibet aliis rebus ad excellentiam ꝑtinenti
bus ꝙ intelligo ꝙ ſi ſint virtutes alique in aliquo
et de hiis habens eas intumeſcat abiciuntur ⁊ deſi
nunt eſſe virtutes. Iſtos duos modos ponit Tho.
addo tertium. Tertiomodo igitur aliquod pecca=
tum poteſt coꝛrumpere virtutem ꝑ hoc ꝙ in actu
cuiuſlibet virtutis inclinat ad aliquā circunſtātiā
qua poſita actus ille non eſt actus virtutis qui ta
men alias eſſet actus virtutis. Et hoc modo ſup=
bia extinguit coꝛrūpit et depaſcit omnē virtutem
quia ſupbia inclinat ſupbum vt in omni oꝑe alias
bono agat ad excellentiam ꝓpꝛiam manifeſtandā
que vel dei vel ꝓximi contēptiua eſt: et in hoc ſen
ſu puta ſanctos maxime fuiſſe loquutos.
¶ Ad quintam concedo maioꝛem et nego minoꝛē.
et ad ꝓbationem dico ꝙ aurum eloquium res ter=
rene et virtutes cōueniunt in hoc cōmuni obiecto
quod eſt res excellens aut res faciens excellentiā
in habente / et hoc ſm̄ veritatem vel opinionem et
illud eſt obiectum ſuperbie.

Queritur tertio. Utrū

ſupbia ſit peccatoꝝ omniū grauiſſimū
¶ Arguiṫ ꝙ non: beſtialitas eſt omniū
peccatoꝝ grauiſſimū: ergo nō ſupbia:
antecedens ꝓbatur: quia heroica virtus eſt oim
excellentiſſima ergo beſtialitas q̄ eſt oppoſitū eiꝰ
eſt peccatoꝝ omnium grauiſſimum. ¶ In oppoſi=
tum eſt glo. ſuꝑ illud Pſalm. ſupbi inique agebant
vſq̄ꝫ quaq̄ꝫ dicēs maximū peccatum in homine eſt
ſupbia. Notandū ꝙ opinio Tho. conſiſtit in dua=
bus ꝓpoſitionibus. Pꝛima eſt ſuperbia nō habet
ꝙ ſit grauiſſimuꝫ peccatoꝝ ex parte conuerſionis
ad bonum. ꝓbat quia celſititudo quam ſupbus ap
petit ſm̄ ſuā rōnem non hꝫ maximaꝫ repugnantiā
ab bonum virtutis. Secunda ꝓpoſitio ſuperbia ex
parte auerſionis a deo habet maximam inter pec
cata grauitatem. ꝓbat quia in aliis peccatis ho= Tho. 2.2. q
mo auertitur a deo vel ꝓpter ignoꝛantiā vel ꝓpter 162. art. 6.
infirmitatem: vel ꝓpter deſiderium alicuius alte=
rius boni: ſed ſupbia habet auerſionē a deo ex hoc
ip̄o ꝙ non vult deo et regule eius ſubici. Pꝛo iſtis
duabus ꝓpoſitionibus pꝛimi ſit ꝙ in peccato duo
ſunt attendenda ſcꝫ cōuerſio ad commutabile bo=
num / et auerſio a bono incommutabili quod eſt foꝛ
maliter ratio et completiua peccati. ex his conclu
dit tertiam ſcꝫ ꝙ ſimpliciter ſuperbia eſt omnium
peccatoꝝ grauiſſimuꝫ quia ex eo ꝙ ſibi ineſt ratio
nem ſuam foꝛmalem ꝑtinet habet ꝙ peccatoꝝ gra
uiſſimum. quicquid ſit de iſtis ꝓpoſitionibus ratio
nes tamen ad eas adducte non concludunt. dicere
tur enim ad p̄mam ꝙ celſitudo ſiue excellētia dei ⁊
hominū contemptiua hꝫ maximam repugnantiaꝫ
ad bonum virtutis. neq̄ꝫ ratio facta ad ſecundam
valet quia in aliis peccatis a ſupbia contingit pec
care ex malicia / et in eis repitur gradus malicie ſi
ue intemperātie ſicut in ſupbia: ergo in eis nō pec
catur tantū ex ignoꝛantia aut infirmitate Tū etiā
quia peccare deſiderio vel amoꝛe alicuius alteriꝰ
non boni / non concludit peccatum eſſe ex malicia
aut non eſſe ex contemptu cum ex deſiderio vnius
boni oꝛiatur aliquando contēptus alterius. ⁊ pꝛe=
terea dictū eſt frequenter ꝙ auerſio contemptiua
dei et omnium p̄ceptoꝝ non conuenit ſuperbie ſm̄
totum genus ſuum: ſed ſolum ſm̄ ſpeciem illaꝫ que
eſt ſuperbia in deum. vtrū aūt in omni peccato re=
periant illa duo et quomodo quodlꝫ eoꝝ ſit pecca duplex gra
tum alibi dicetur. ¶ Pꝛo reſponſione ad queſtionē uitas pcti.
Notandū eſt ꝙ in peccato dicitur eſſe duplex gra
uitas: ſcꝫ culpe: et inclinationis. grauitas inclina
tionis eſt duplex ſm̄ ꝙ peccatum aliquando incli=
nat ad poſitiones maloꝝ. aliquando vero inclinat
ad coꝛruptiones bonoꝝ. ¶ Tunc ſit p̄ma cōcluſio.
ſuperbia ſecunduꝫ ſupꝛemam eius ſpeciem que eſt Supl
amoꝛ excellentie ꝓpꝛie cōtemptiue foꝛmaliter dei oim p
et mandatoꝝ eius eſt / excepto dei odio grauiſſimū graui
grauitate culpe inter omnia peccata que regula=
riter inueniuntur in creatura rationali. Iſtā vlti=
mam clauſulam addidi ꝓpter abſolutum odiū dei Greg
quod ſi ſit poſſibile non tamen regulariter in crea
tura rationali inuenitur. ꝓbatur iſta concluſio pꝛi
mo auctoꝛitate Boe. dicentis ꝙ cum omnia vicia Odium dei
fugiant a deo ſola ſuperbia ſe deo opponit. ſecun= eſt omnium
do pꝛobatur contemptus dei et mandatoꝛum eius ſcelerū gra
eſt grauiſſimū peccatū: ſed amoꝛ excellentie con= uiſſimum.

temptiue dei ⁊ mandatoꝝ eius includit cōtemptū dei/et habitus inclinans in hm̄oi eſt genitꝰ ex actibus contēptiuus dei nō ſolum inclinatiue. ſed etiā actualiter/alias ſuperbia in homines nō differret a ſupbia in deum ergo ſupbia in deum eſt peccatorum omniū grauiſſimū. maioꝛ ꝓbatur cōtempnere legem humanā et legiſlatoꝛē eſt peccatū grauius quolȝ peccato p̄ciſe contra legē illā cōmiſſe quod nō includit foꝛmaliter vel equalenter hm̄oi contēptum/ergo cōtempnere deū et mādata eiꝰ eſt omī peccato quod fit in deuȝ et mandata eius grauius non cōtinente foꝛmaliter hm̄oi cōtemptū: ſed nullum peccatū regulariter in creatura rationali repertum cōtinet foꝛmaliter hm̄oi contēptum niſi ſupbia: ergo ſupbia eſt omniū peccatoꝝ grauiſſimū. dices ꝙ furtū in contemptū legis humane factum eſt grauius peccatū ꝙ̃ contēptus legis: qꝛ p̄mum includit ſcd̄m/et cū hoc aliud ergo etiā adulteriū ꝙ̃ contēptus dei et legis diuine factū eſt grauius ꝙ̃ contēptus dei et legis diuine: et ꝑ ꝯn̄s grauiꝰ eſt ſupbia in deum. ¶ Ad iſtam rationem cōcedo an̄s et p̄mum ꝯn̄s: ſed nego ſecundā ꝯn̄am quia ſupbia in deum non p̄ciſe cōtemptū dicit dei et legis diuine: ſed etiā dicit amoꝛe ꝓpꝛie excellentie cōtemptiue dei ⁊ legis diuine. dico ḡ ꝙ amoꝛ habitualis excellentie ꝓpꝛie cōtemptiue dei cauſatus vt dictuȝ eſt ex actibus quoꝝ quilibet equalet amoꝛi ꝓpꝛie excellentie ⁊ contēptui dei eſt grauius peccatū ꝙ̃ adulteriū in contēptum dei ⁊ diuine legis factū qꝛ licet adulteriū iſtud ſit factū in contēptum non tm̄ inclinat in hm̄oi contēptum: ſed amoꝛ excellentie contēptiue inclinat foꝛmaliter in contēptum dei/ſicut amoꝛe excellentie ꝓpꝛie contēptiue hominum inclinat foꝛmaliter in contēptum hominū. Tertio omnis amoꝛ repugnans foꝛmaliter ⁊ ex natura rerum actui caritatiuo in deū eſt grauiſſimū omniuȝ peccatoꝝ: ſed iſte amoꝛ excellentie ꝓpꝛie contēptiue dei ⁊ mandatoꝝ eius maxime repugnat foꝛmaliter et ex natura rei caritatiue in deū cū iſti actus omnino ſint ex natura rei incompoſſibiles diligere deum caritatiue et amare excellentiā ꝓpꝛiam contemptiuam dei et mandatoꝝ eius. ¶ Secunda cōcluſio. Superbia in ꝓximuȝ in ceteris paribus eſt grauiſſimū pctm̄ grauitate culpe inter omnia peccata q̄ ſunt in ꝓximum odio ꝓximi excepto. ꝓbat̄ ſimilibus rationibus q̄bus ꝓbatum eſt de ſuperbia in deū ſicut em̄ nullo magis offenditur deus ꝙ̃ cū diligimus ꝓpꝛiam excellentiā/ vt ip̄m et mandata eius deſpiciamus: ita nullo magis offenditur ꝓximus ꝙ̃ cum ita diligimus excellentiā noſtrā vt eū et omnia q̄ in eo ſunt contēpnamus et deſpiciamꝰ Ex quo patet ꝙ nullū eſt pctm̄ quod magis cōtrarietur dilectoni ꝓximi. Tertia concluſio. ſuperbia eſt grauiſſimū peccatū ꝑ oꝛiginationē vitioꝝ ꝓbatur p̄mo auctoꝛitate Inno. de miſeria hominis vbi de ſupbia loquens ait. nam om̄e pctm̄ te ardente cōmittitur/te recedente dimittit̄. ꝓbatur .ij. ꝑ grego. in moꝛalibus li. xxxiii. oſtendentē mala q̄ ex ſuperbia oꝛiuntur dicente cunctis ſupbia cogitatione timētibus/ineſt clamoꝛ in loquutione: amaritudo in ſilentio. ⁊c. vt allegatum eſt quinta ratiōe ad tertiā cōcluſionē p̄me q̄ſtionis de ſupbia adducta Tertio ꝓbatur auctoꝛitate Grego. xiii. in moꝛaliū dicentis de ſupbia regina vitioꝝ de motum in. vij. p̄ncipalibus viciis hominē quaſi quibuſdā ſuis viribus deuaſtandum trahit. Quarto ꝓbatur auctoritate Augu. li. de patientia dicētis. ſupbia malis omnibus deterioꝛ eſt nulla q̄ppe mala ad publicuȝ ꝓdirent niſi hec mētem in occulto cōſtringeret Quinto ex illo vitio maxime oꝛiunt̄ vitia ꝑ quod remouent̄ plura et maioꝛa impedimēta vitioꝝ: ſed per ſupbia remouent̄ plura et maioꝛa impedimēta vicioꝝ: ergo ſupbia eſt hac grauitate pctōꝝ grauiſſimum. maioꝛ ꝓbatur quia noſtra fragilitas habet multa ⁊ magna impellentia cā ad omne genus vicii: ergo ſi ſint remota impedimenta vicioꝝ facilime in nobis omnia vitia pullulant. minoꝛ ꝓbatur maxime impedimenta vicioꝝ omniū ſunt amoꝛ dei et hominū ⁊ timoꝛ dei et hominū. conſtat em̄ ꝙ his poſitis in homīe nō faciliter ſuccumbit homo/his aūt remotis nihil eſt quod retineat ip̄m q̄n in om̄e genus vitii ſtatim ꝓruat/ſed ſupbia aufert amoꝛē et timoꝛem dei ⁊ hominum cum ponat cōtemptum vtroꝛūq; q̄ eſt et amoꝛi ⁊ timoꝛi incōpoſſilis igitur Sexto quod maxime demeret̄ vt deſeratur a deo illud eſt potiſſima vitioꝝ oꝛigo et omniū virtutum extinctio: ſed vt ſupbia maxima demeret̄ vt deſeramur a deo ergo ſupbia eſt potiſſima oꝛigo vitioꝝ ⁊ virtutum omniū extinctio: maioꝛ ꝓbatur quia cōtra temptationes q̄ in nobis frequētiſſime ſunt maxime nos innocentes ſeruat auxiliū manutenentia et aſſiſtentia dei ſine qua nō reſiſtimꝰ ſed vincimur ſemꝑ. minoꝛ ꝓbatur quia vicium quo maxime alterius auxiliū nobis neceſſarium contēpnimus maxime demeretur vt ab illo deſeramur cuius auxilium contēpſimus: ſed ſupbia eſt tale vicium. igitur.

¶ Quarta cōcluſio. ſupbia eſt grauiſſimū peccatum ꝑ extinctionem virtutū ꝓbatur p̄mo ꝑ Augu. de penitentia. xxiiij. dicentē. alia vitia deſtruunt tantum virtutes oppoſitas vt ira/patientiā/gula abſtinentiam/ſupbia aūt quā vicioꝝ reginā dicimus omnē virtutum coꝛpus coꝛrūpit. Secundo omne vitiū quod ex ip̄is virtutibus faciliter naſcitur: et naſcendo virtutes necat eſt maxime virtutū extinctiuum. ſed ſupbia naſcitur ex ip̄is virtutibus imo etiam ex virtute ſibi oppoſita ſcȝ ex humilitate et naſcendo virtutes ip̄as necat: ergo ſupbia eſt virtutū maxima extinctiua. maioꝛ videtur nota ⁊ minoꝛ ꝓbatur p̄mo aucto. Augu. ſup pſal. liiij. dicentem oīa vitia in malefactis timenda ſunt: ſuperbia in benefactis plus timenda. tertio ꝓbatur ꝑ illud Iſido. de ſummo bono. q̄ſquis ex deterioꝛi iam melioꝛ eſſe cepit caueat de acceptis extolli virtutibꝰ ne grauius ꝑ virtutes coꝛruat ꝙ̃ p̄us ex lapſu vicioꝝ iacebat ꝑ quod ſatis ꝓbatur vtraq; pars minoꝛis. Quarto ꝓbatur ꝑ illud eiuſdem ſepe vanaȝ gliam contēpnendo in aliud genus elationis inciditur dum in ſe quiſq̄ gloꝛiat̄ eo ꝙ ab oībus laudē contēpnat. Quinto ꝑ illud Augu. ad paulinum fit miris modis in anima hominis vt deſiā humilitate magis infletur ꝙ̃ ſi aptius ſupbiret. ꝓ ſecunda autem parte ꝓbatur. omnis virtus relata ad excellētiam ꝓpꝛiam contēptiuam deſinit eſſe virtus: ſȝ cū ex virtutibus naſcit̄ ſupbiam virtutes ad excellentiam ꝓpꝛiam cōtemptiuā referunt̄ quia ad illā referuntur excellentiam quā ſupbus amat: ergo oēs tales deſinunt eſſe veritates. Secundo aut poſita hm̄oi ſupbia nata ex virtutibus cōtinuet q̄s in opere virtutis ſic relato opationem quaȝ p̄us. Arguitur ſic. hec opatio non eſt opatio virtutis ⁊ ſi ſuperbia

Supbia oim pctōꝝ grauiſſimū

Gregoriꝰ.

Auguſtinꝰ

non ineſſet hec operatio eſſet opatio virtutis ergo
ſupbia maxime extinguit virtutes. maior ꝓbatur
quia hec opatio refertur in excellentiā ꝓpriam cō
temptiuā. Tunc ſecundo hec opatio hꝫ finē malū
ſcꝫ excellentiam ꝓpriam cōtemptiuā: ergo nūc eſt
mala. Tum tertio hec opatio ꝓcedit ex radice ſu=
perbie ergo eſt mala/ et cōſequentia tenet ꝑ Greg.
Iſidorus. ſup Ezec. omel. xviii. dicentem. qs erit ante deum
fructus boni operis ſi ex radice ꝓdierit elationis.
Sexto ꝓbatur hec concluſio cum p̄cedente ꝑ Iſi.
libro de ſummo bono cap̄. xxii. dicentem dei ſeruus
ſemꝑ fallentis diaboli debet ꝓuidere inſidias ⁊ ma
gis in bonis operibus debet adhibere cordis cau=
telam ne ꝑ vanam gloriā perdat ſemetipſum. cun=
cta oportet bona amittat qui eam inter agenda
optinuerat. Septimo ꝓbatur ꝑ Auguſti. in regi=
ſtro dicētem alia q̄cunqꝫ iniqtas in malis operibꝰ
exercetur ſupbia vero inſidiat̃ bonis operibus vt
pereant. Octauo omne vitium qđ maxime mentē
excecat eſt ⁊ viciorꝫ origo ⁊ virtutū extinctio quia
ſine rectitudine rationis non eſt virtus: ſed ſuper=
bia maxime mentē excecat igit̃. minor ꝓbat̃ p̄mo
per illud vulgare dictum amice ſunt ſemꝑ ſibi falſi
tas et ſuperbia veritas et humilitas. Secundo ꝑ
illud Greg. in moralibus aliena ſemꝑ a veritate ſu
perbia. Tertio ꝓbatur ꝑ Greg. in regiſtro. qſquis
ſuperbie in tirannidē captiua mente ſuſcepit. hoc
p̄muꝫ damnū patitur ꝙ clauſo cordis oculo iudicii
eqtatem ꝑdit. nam cuncta q̄ ab aliis vel bene gerū
tur diſplicent et colla ipē q̄ vel praua egerit placēt
Quarto ꝑ Augu. de vera innocentia dicentem hu
militas deo iungit: iactātia autem oculos qbus vi
Auguſtinꝰ deri poſſit claudit/ ꝙ ſi hoc de iactantia: multo ma
gis de ſuperbia. ¶ Contra p̄mam et ſecundā con=
cluſionem arguitur ſic p̄mo. peccata contra natu=
ram ⁊ idolatria ſunt grauiora peccata q̄ȝ ſuperbia
ergo ſupbia ſiue in deum ſiue in homines nō eſt ce=
teris peccatū grauius. antecedens ꝓbatur: qꝛ ipā
videntur maxime ꝓhibita in ſacra ſcriptura ꝓ his
grauiſſimas punitiōes deus legitur ſemꝑ intuliſſe
¶ Secundo tirannis eſt grauius peccatū q̄ȝ ſuper
bia igitur. antecedens ptꝫ quia tirannis eſt vitium
Arg. tho. 2.2. q. 172. articu. 6. in rempublicam/ ſupbia aūt non. tum ſecūdo quia
tirannis eſt armata iniuſticia: ſupbia autem non.
¶ Tertio quanto aliquod pctm̄ difficilius cauet̃:
tanto videtur eſſe leuius/ ſed ſupbia difficilime ca=
uetur: ergo ſupbia eſt omnium peccatorꝫ leuiſſimū
minor ꝓbatur ꝑ Augu. in regula dicentem cetera
peccata in malis opibus exercentur vt fiant: ſup=
bia vero bonis opibus inſidiatur vt pereant.
¶ Quarto maius malum maiori bono/ opponitur:
ſed ſupbia non opponitur maiori quia opponit̃ hu
militati: q̄ non eſt maxima virtus immo cum fides
ſpes: et caritas ſint maiora bona q̄ȝ humilitas ſe=
quitur ꝙ infidelitas deſperatio odium dei et homi
cidium ſunt grauiora peccata q̄ȝ ſupbia. ¶ Quin
to maius malum non punitur ꝑ minus malum. ſed
ſupbia interdum punitur ꝑ alia peccata. ſm̄ illud
apo. ad Ro. i. Phil. ꝓpter elationē traditi ſunt in
reprobum ſenſum vt faciant que non conueniunt.
¶ Ad p̄mam negat̃ antecedens. ſupbia em̄ in deū
excedit in grauitate peccatū contra naturam cuꝫ
minus ſit ordinem ꝑuertere nature q̄ȝ deum et mā=
data eius cōtempnere. ſupbia etiam in deū eſt gra
uior idolatria cū minus graue ſit plures deos co

lere q̄ȝ verum et omnipotentē deum contempnere.
Et ad ꝓbationem dico ꝙ grauitas peccati nō eſt Superbia peccati cō tra naturā grauius eſt
attendenda ex grauitate punitionuꝫ tp̄alium que
ꝓ his infliguntur: ſed ex grauitate penarū eterna
rum punitiones em̄ tp̄ales interdum infliguntur vt
refrenetur vehemens inclinatio et aſſiduitas q̄ eſt
ad illud peccatum interdū etiam ad conſeruandū
bonos in virtutibus oppoſitis q̄ niſi punitionibus
deterrerent̃ eſſent caſui ꝓpinqui. ¶ Ad ſecundam
nego antecedens et ad ꝓbationem cōcedo aſſum=
ptum et nego conſequentiā: licet em̄ tirannus ma
gis noceat aliis. ſupbus tamen ſibiipſi ob grauita
tem culpe magis nocet. Tum etiā quia bona qbus
ſe deſtituit et ꝑuat ſupbus et mala q̄ in eo ex ſuper
bia oriuntur ſunt maioris nocumenti q̄ȝ detrimēta
que tirannus infert. Ad aliam ꝓbationeꝫ nego cō
ſequentiam. ¶ Ad tertiā reſpondet beatus thom̄.
ꝙ duplex eſt difficultas vitandi peccatum. vna eſt Thom̄. vbi ſupra.
ꝓpter vehementiā impugnationis ſicut ira vehe=
menter impugnat ꝓpter eius impetum. Et adhuc
difficilius reſiſtere ire ꝓpter eius cōnaturalitateꝫ
vt dicitur. ii. ethico. et de tali concedit ꝙ diminuit
pctm̄: quia q̄ȝto aliqs minoris tentationis impetu
cadit: tanto magis grauius peccat vt dicit Aug.
alia eſt difficultas que ꝓuenit ꝓpter latentiā pec= Auguſt.
cati et hoc modo difficile eſt cauere ſupbiam quia
vt allegatuꝫ eſt ex au. ſupbia inſidiatur bonis ope
ribus. et in Pſal. dicitur in via hac qua ambulabā
abſconderunt ſupbi laqueum michi. dicit cōſequē
ter ꝙ ꝓpter hanc difficultatem motus ſuperbie
occulte ſubrepens non habet maximā grauitatem
anteq̄ȝ ꝑ iudicium rationis dep̄hendatur poſtq̄ȝ ve
ro ꝑ rationem dep̄henſus fuerit facilime vitatur.
Tum etiam ex conſideratione ꝓprie infirmitatis
ſm̄ illud eccle. x. Quid ſupbit terra et cinis. Tum
ex cōſideratione magnitudinis diuine. ſcđm illud
Iob. xv. quid timet contra deū ſpiritus tuus. Tuꝫ
etiam ex impfectione bonorꝫ de quibus homo ſup=
bit ſm̄ illud Iſa. xl. omnis caro fenū: et omnis glo
ria eius quaſi flos agri. et infra. lxiiii. quaſi pannꝰ
menſtruate vniuerſe iuſticie noſtre. hec Tho. omni
ſententia hec ſolutio hꝫ vnum quod non videt̃ mi cōtra tho.
chi auctoritatibus ſacrorꝫ dictis conſonum ſcꝫ ꝙ
ſupbia cogita facilime vitatur. ait enim Grego. in
moralibus li. xxiiii. vitium ſupbie mox ab ipā radi
ce obſeruandum eſt vt cum latenter oritur: tunc vi
gilanter abſcindatur nec ꝑfecta vigeat ⁊ vſu ro=
boretur/ difficile em̄ quiſqꝫ inueteratum in ſe ſuper
biam dep̄hendit/ quia q̄ȝto magis hanc patimur:
tanto minus videmus quippe ſic in mente ſuperbia
ſicut i oculis caligo. nam quo ſe hec latius dilatat
eo vehementius lumē anguſtat. hec auctoritas be
ne ꝓbat ꝙ ſupbia faciliter cognoſcitur: et latēter
admodum pugnat. ſed ex hoc arguitur ſic. quicqd
magis ac magis rationem excecat vt non ꝑcipia=
tur illud ſimpliciter difficilime cauetur cuꝫ caueri
non poſſit niſi dep̄hendatur/ ſed ſupbia continue
magis ac magis oculū mentis excecat: ergo ſuper
bia ſimpliciter eſt ad cauendū difficilima. Tertio
modo motus ſupbie eſt vnicuiqꝫ cōnaturaliſſimus
ergo ſupbia etiam cognita difficilime cauet̃. ante
cedens ꝓbatur quia vnuſquiſqꝫ naturalius fertur
in amorem ſui et excellentiſſime ꝓprie q̄ȝ in concu
piſcentiam vel quodlꝫ aliud. tertio nō ſolum p̄ma
difficultas/ ſed etiā ſecunda diminuit de grauitate

peccati ergo diſtinctio illa non ſoluit. añs ꝓbatur q; ſi ſint due tentationes ad vnum peccatuʒ eque fortes et vna ſit latens et altera patens et cetera ſint paria conſtat ꝙ ſuccumbens latenti tentationi minus grauiter peccat q̃ꝫ ſuccũbens tentationi patenti. Solutio tamen illa Tho. eſt pulchra ⁊ bene defenſabilis. ſed ſi alicui non placeat poteſt aliter reſponderi. dicitur ergo ꝙ maior eſt vera ceteris paribus. ſi enim ſint duo peccata que omnia habeant paria preterq̃ꝫ ꝙ inciditur in vnum ꝑ patentem tẽptationem ⁊ in aliud per latentẽ. ſcd̃m eſt minus graue q̃ꝫ primum in ſuperbia autem et alijs non ſunt cetera paria q; excellẽtia ꝓpria cõtemptiua quod eſt obiectũ ſuperbie habet minorem rationẽ diligibilis ſm rectam rationem q̃ꝫ obiecta aliorum. ¶ Ad quartam negatur minor de virtutibus nõ theologicis q; etiã hic non comparamus ſuperbiã niſi ad vicia nõ theologica et adhuc nõ videtur eſſe theologicũ deterius ſuperbia in deum. deſperans eñ nõ confidit de deo ſupbus in deum cõtempnit deũ/ ⁊ hoc eſt q; ſupbia illa directiſſime ⁊ formaliſſime opponit᷑ diſcõibus caritatiuis. infidelis nõ credit ijs q̃ a deo reuelata hominibus ſunt qđ minus eſt q̃ꝫ contẽnere deũ. odiũ dei ſine contemptu poteſt eſſe nos aliqñ odimus eos quos magni precij cenſemus odiũ dei ſi contingat aut ꝓpter ſupplicia que pro peccatis infliguntur aut ꝓpter alioꝝ vicioꝝ/ cõtemptus auteʒ ꝓpter amorem excellentie cõtemptiue dei omicidium ſuſcipitur interdũ ex vtilitate interdũ vltionis cauſa interdũ ꝓpter odiũ: ſed in vnũ aut paucos cõtemptus autem ſuperbie fere in omnes extendit᷑ de quoꝝ excellentia cõiectura haberi põt. ¶ Ad quintam reſpondet beatus Tho. et bene ꝙ ſicut in ſimilis dicentibus ad impoſſibile quandoq; aliquis conuincitur per hoc ꝙ ducitur ad incõueniens magis manifeſtũ. ita etiã ad cõuincendũ hominem ſuperbũ deus aliquis punit permittens eos ruere in peccata carnalia que ⁊ ſi ſint minora tamen manifeſtiorem turpitudinẽ cõtinent. vnde ⁊ Iſi. dicit li. de ſummo bono omni vicio deterioreʒ eſſe ſuperbiã ſeu ꝙ a ſummis ⁊ primis ꝑſonis aſſumitur ſeu ꝙ de opere iuſticie et virtutis oritur interdum quia culpa eius non ſentitur/ luxuria vero carnis ideo notabilis omnibus eſt quoniaʒ ſtatim per ſe tupis eſt et tñ diſpenſate deo ſupbia minor eſt/ ſed qui detinet᷑ ſupbia ⁊ non ſentit labit᷑ in carnis luxuriam vt per hanc humiliatus a cõfuſione exſurgat. addit ſimile beat⁹ Tho. ſicut inquit medicus ſapiens in remediũ maioris morbi patit᷑ infirmum in leuiorẽ morbũ incidere ⁊ ita etiã ꝑ hoc peccatũ ſupbie grauius oſtendit᷑ ex hoc ipſo ꝙ ꝑ eius remedia deus ꝑmittit ruere hominem in alia peccata. Ex qua ſolutione pulchra ⁊ ſubtili poſſumus accipere vnam diſtinctionẽ ꝙ duplex eſt punitio: quedã eſt ꝑ modum ſupplici ⁊ vltionis diuine. alia eſt ꝑ modũ caſtigatiõis ⁊ emendationis/ cõcedo ḡ maiorẽ de punitione primo mõ accepta/ ⁊ nego minorẽ de punitiõe ſcđo mõ facta q̃uis tñ ſimpl'r cõcedendũ ſit ꝙ punit ſemꝑ maius malũ ꝑ minus malũ eo ꝙ omne malũ culpe eſt maius malo pene. ſed hic appello maius ⁊ minus ⁊ equale q̃ talia ſunt. ꝙ ſunt vel ſm naturã rerũ vel ſm diſtributionẽ iudicis ſummi/ ꝓ demeritis diſtribuẽti penas ſm quem modum aliqua pena dicit᷑ eſſe equalis/ aliqua maior/ aliqua minor q̃ꝫ culpa. ¶ Cõtra tertiam concluſionẽ arguit᷑ ſic ſm Caſ. collatiõe. v. ⁊ ſupra allegatũ eſt ſupbia naſcitur ex iactantia et nõ ecõtra. incrementũ eñ vt dicit iactantie iudicium eſt ſupbie ergo nõ eſt verum ꝙ ex ſuperbia oriuntur oĩa vitia. ¶ Secundo vt idẽ eadẽ collatione habet ex virtutibus oppoſitis alijs ſex vitijs cadimus in iactantiã ⁊ ſuperbiã/ ⁊ iactantia ac ſuperbia elongent nos ab alijs vitijs ⁊ maxime a vitijs carnalibus ergo ex ſupbia nõ oriunt᷑ hmõi vitia carnalia. ¶ Tertio nichil repugnans excellentie contẽptiue oritur et ſupbia: ſed vitia carnalia repugnant excellentie contẽptiue ergo vitia carnalia non oriunt᷑ ex ſupbia minor ꝓbat᷑ q; quanto aliquis eſt magis vitijs carnalibus implicatus tãto magis ſcit ſe eſſe minus excellentẽ ⁊ minus eſt alioꝝ cõtẽptiuus. ¶ Quarto vitia in q̃ ꝑmittit deus ſuperbũ cadere vt deferat᷑ ſupbiã ſuã. aut ne in ſupbiam cadat nõ oriunt᷑ ex ſupbia: ſed deus ꝑmittit ſupbuʒ cadere in vitia carnalia vt reſipiſcat a ſupbia ſua ꝑmittit etiã innocentẽ aliqñ cadere in eadem vitia ne de innocentia ſua ſuperbiat igitur. ¶ Quinto vitium a quo cetera originant᷑ eſt primũ ſʒ ſupbia nõ eſt primũ vitioꝝ cũ ſit grauiſſimũ igitur. minor probatur q; nemo a ſummo incipit. ¶ Sexto ſi ſic ſequeretur ꝙ ſuperbia enumerãda eſſet inter vitia capitalia ſed hoc eſt falſum vt patet ꝑ gre. xxxj. moralium ergo ſupbia nõ eſt a qua cetera vitia originant᷑. Septimo cũ hũilitate ſtat multitudo vitioꝝ ſed cõſtat ꝙ illa vitia nõ originãtur a ſupbia q; in tali non eſt ſuperbia cũ ibi ſit humilitas q̃ eſt ſuperbie incõpoſſibilis igit᷑. Notandum ꝙ queſtio q̃ his argumentis agitat᷑ eſt difficilis ꝓpter cõtrarias vt videt᷑ auctoꝝ ſententias. nam expreſſe Caſ. diffinit loco ſupra allegato ꝙ iactantia ⁊ ſuperbia nõ habẽt cõnexionẽ cũ alijs vitijs imo diſparationẽ ⁊ quaſi cõtrarietatẽ vt diffuſe deducit ⁊ aliquãtulum ſupra tactũ. iactantia vero ſm eum originat ſupbiã ⁊ non econtra. alij vero opinantur oĩa vitia oriri ſaltem potẽtialiter ex ſuperbia et inde ſuperbiã reginã vitiorũ vocant. ſm vero Iſi. li. de ſummo bono iactantia quã ipſe ibi vocat arrogantiã oritur de ſuperbia ⁊ nõ ecõtra/ de ſuperbia inquit naſcitur arrogatia non de arrogantia ſuperbia. nam niſi precesſerat occulta elatio mentis non ſequitur aperta iactantia laudis/ ita ergo in culpa preponitur ſuperbia arrogãtie ſicut plerũq; prefertur origine. Ideo notãdum videtur ꝙ aliqua vitia poſſint dici originantia vel originata multipliciter. vno modo ꝓpter cõnexionem quã habẽt inter ſe ⁊ ordinem q̃tum eſt ex natura ſua. ⁊ hoc modo videtur michi ſententia caſ. ſequẽda ꝙ ſcʒ iactantia ⁊ ſuperbia habẽt diſſocietatem et diſſeparationẽ ab alijs et maxime a carnalibus vitijs ex quibus ingloriatio infamia et turpis opinio redundat facienti. ſuperbia etiam hoc modo oritur ex iactantia quia naturalis ordo eſt talis ꝙ in connexis malis deterius vt plurimũ naſcitur ex minus minus malo. ſecũdo mõ aliqua vi dicunt᷑ oriri ex aliquo ꝓpter cõnexionem quã habent nõ ex natura ipſorum ſed ꝓpter aliquas circũſtãtias interuenientes/ ſecundũ quẽ modum in virtutibus ex fortiudine aliqñ oritur temperãtia cũ aliqñ circũſtãtia reꝝ ſit talis ꝙ pro tempore ꝑ quo quis ꝓponit vacare intemperantie faciendũ

[Margin notes, left:] …mni vitio …eolo. / …inor eſt …perbia. / Tho. vbi …pra, / …dorus,

[Margin notes, right:] rõnes tho. vbi ſupra articulo. 7 / Caſſianus / Unũ viciũ aliud originat.

eſt fortiter pro patria/ ⁊ qꝛ non pōt cōtingere vtrū
ꝗꝫ ſimul ideo in tali ꝓpter circunſtantiā reꝝ actus
fortitudinis inclinat in actum temperantie ꝓpter
autem eandem circunſtantiā contingere poteſt vt
actus vitijs oppoſiti temperantie inclinet in vitiū
oppoſitū fortitudini. tertio mō poteſt cōtingere ꝓ-
pter ordinationē vnius ad finem alterius ita ſcꝫ ꝙ
vnum vitium valet ad finē alterius vitij cōſequen-
dum quo ex inani gloria originatᷣ ambitio qꝛ cōſe-
quutio honoꝝ valet multū ad finem vane glorie cō
ſequendū ſcꝫ ad manifeſtationē glorie ⁊ iactantia
originatur ex ambitione qꝛ ad cōſequendos hono-
res valet et pficit manifeſtatio bonoꝝ ſuorum. et
hoc vel ſm veritatem vel ſecundū eſtimationē ope
rantis. quarto mō poteſt cōtingere ꝓpter ſublatio
nem impedimentorum/ ⁊ hocmodo illud vitium per
quod auferuntur ea q̄ impediebant ortum aliorum
vitioꝝ dicitur eſſe originans/ ⁊ alia q̄ oriuntur his
impedimentis ablatis dicunᷣ originata/ his duobꝰ
modis ex ambitione oriuntur ſeruilitas ⁊ adulatio
Tum qꝛ iſta valent ad cōſequendū finem illius ſcꝫ
honores. Tum quia per ambitionem aufertur liber
tas mentis et animi vera magnitudo que impedie
bat et ꝓhibebat adulationem et ſimilia ſeruilita-
tis vitia. quinto modo contingere poteſt ſed forte
nō ita ꝓprie ex diſpenſatione diuine. miſericordie q̄
permittit nos cadere in vnum vicium vt releuemur
ab alio ſi habeamus vel ne cadamus in ipſum in qđ
fuiſſemus alias caſuri. ¶ Tunc ſit prima concluſio
Et ſi non omnia vicia oriuntur primo modo ex ſu-
perbia multa tamen oriuntur ſaltem potentialiter
ex ea patꝫ omne vicium quod regulariter valet ad
excellentiam contemptiuā oriri poteſt ex ſuperbia:
ſed multa ſunt talia vicia igitur. minor patꝫ ad hu
iuſmodi excellentiā valent regulariter ambitio ina
nis gloria/ ꝓſumptio/ ira/ crudelitas/ iuidia/ q̄ ſempꝫ
allegatum eſt ſupra ex Auguſ. ſemper eſt connexa
ſuperbia et filia eius pro prima autem parte patet
que ſunt aliqua vitia que nō valent regulariter ad
huiuſmodi excellentiam contemptiuā vt luxuria/
gula/ accidia. ¶ Secunda propoſitio omne vicium
poteſt ſecundomō oriri ex ſuperbia ꝓbatur omnia
eñ vicia que oriunᷣ primomō ex ſuperbia oriri poſ
ſunt ſecundomō qꝛ que ſecundū naturā ſuam valēt
ad excellentiam cōtemptiuam omnia talia valere
poſſunt frequenter ꝑ interuentū aliquaꝝ circūſtā-
tiarum. de alijs autem patet nam ſupbus reprehen
ſus de exquiſito cibo ꝓpter circunſtantiā reprehen
ſionis faciliter moueri poteſt vt exquiſitiore vtaᷣ
ꝓpter circunſtantiā etiā alterius ꝑſone cōtra eum
de excellentia contendentis poteſt ad exceſſionis
ſumptus ⁊ apparatus moueri ſimiliter ſupbus pōt
moueri ad luxuriam ꝓpter circunſtantiam reſiſten
tie vel ad raptum enim ꝙ diminuitur de excellentia
ſua ſi quis ei reſiſtat aut ſi quis ei non dicam rogā-
ti ſed pene cogitanti ſtatim nō obtemperet et ideo
ſi ei reſiſtaᷣ neqꝫ rationis pudoris neqꝫ infamie ha
bet quin ſtatim excellere velit ⁊ vincere in eo quod
primo cupiuit/ inclinat tamen hoc modo magis in
vicium cōtra naturam. nam poſita circūſtantia tē-
tationis ad luxuriā ⁊ nollitione infamie faciliter in
clinatur in luxuriam cōtra naturam q̄ eſt ocultior
cum non poſſit manifeſtari ſine ſumma turpitudine
perſone cōluxuriantis aut quia interdum ſine alia
perſona exercetur. ¶ Tetia propoſitio. omne viciū
qui regulariter aut in caſu poteſt oriri. Tertiomō
ex ſuperbia patet qꝛ nullū eſt vitium quod nō poſſit
regulariter vel in caſu ordinari ad finem ſuperbie
ſcꝫ ad excellentiā contemptiuā ſicut ſatis pōt pa-
tere ex ꝓcedentibus ꝓpoſitionibus ⁊ hic eſt modꝰ
bea. Tho. quo vult oīa vitia oriri poſſe ex ſuperbia
addidit tñ regulariter vel in caſu qꝛ vitia carnalia — Tho. 2. 2.
nō valent regulariter ad finē ſupbie: ſed tm̄ in caſu. — queſti. 162.
¶ Quarta ꝓpoſitio ex ſupbia pōt oriri omē aliud — articulo. 7
vitiū quartomō ꝓbatur. obedientia ad deū ⁊ amor
dei ⁊ ꝓximi ſunt impedimenta reſpectu oīm vitioꝝ
ꝑ q̄ cohibemur ⁊ retrahimur ab oībus alijs vitijs:
ſed ſuperbia directe tollit hmōi obedientiā ⁊ amo-
rem tam in deum q̄ꝫ in ꝓximū igitur. ¶ Quinta ꝓ-
poſitio ſupbia potiſſime quintomō oritur luxuria ⁊
alia manifeſta peccata/ hoc pōt probari multis au
ctoritatibꝰ ſupra allegatis. hꝫ eñ au. xiiij. de ciui.
dei audeo dicere ſupbis eſſe vtile cadere i aliquod
manifeſtum pctm̄ vnde ſibi diſpliceant qui iam ſibi
placendo ceciderāt/ ſalubrius eñ ſibi petrus diſpli
cuit qñ fleuit q̄ꝫ ſibi placuit qñ ꝓſumpſit. Et Iſi. de
ſummo bono ait, ex culpa ſupbie plerūqꝫ in abomi-
nandam caruis immundiciā ruimus alteꝝ eñ depē
det ex altero ſicut autem per ſuperbiā itur in pro-
ſtitutionem libidinis ita per humilitatē mentis ſal
ua fit caſtitas carnis deus aūt nōnunq̄ꝫ occultam
deijcit mentis ſuperbiā per carnis manifeſtā ruinā
multis alijs ſanctorum dictis poteſt idem ꝓbari.
¶ Sexta ꝓpoſitio non eſt ita inter vitia ponēda ⁊
intelligenda origo ꝙ vitium originatum neceſſario
preexigat originans ꝓbatur qꝛ q̄ꝫtūcūqꝫ ponatur
ꝙ iactantia originet ſuperbiā vel ſupbia iactantiā
tñ ſuperbia habet temptationē ſibi ꝓpriam ſine ia
ctantia/ ⁊ iactantia etiā habet temptationē ſibi ꝓ-
priam ſine ſuperbia cui ſi quis ſuccūbat erit ſuper
bus et non iactator: aut iactator et nō ſuperbus, et
ꝓpter hāc cauſam in ꝑdictis ꝓpoſitionibus dictū
eſt/ pōt oriri/ ⁊ nō eſt dictū oritur/ ⁊ in hoc Tho. ſe
quimur ſi eñ ita eſſet ſequereᷣ ꝙ qđlꝫ particulare
vitium cōtemptū ſub vitio originato orieᷣ de facto
ex vitio originante cuius oppoſitū dicit Tho. q. c.
lxi/. articulo. vij. in rñſione ad primā ita dicens ad
primū ergo dicēdū ꝙ ſupbia đꝛ oīs peccati initiū
non qꝛ quodlibet peccatū ſingulariter ex ſuperbia
oriatur ſed qꝛ qđlibet genus peccati natū eſt ex ſu
perbia oriri. ¶ Septima ꝓpoſitio nō repugnat vi-
tia eſſe ſibiīuicem originantia quattuor poſtremis
modis pōt induci per ſingulos modos/ pñt eñ mu-
tuo auferre ſibi impedimenta pōt ⁊ rōne circūſtan
tiarum ex vno incidi in aliud ⁊ ꝓpter circūſtantias
cōtrarias vel diſparatas ecōtra et de duobus qui-
buſlibet pōt deus ꝑmittere caſū in quodlibet vt re-
ſurgatur ab altero maxime in quibus caſus poteſt
eſſe manifeſtus ⁊ diffatorius poteſt etiam de duobꝰ
quodlibet ordinari ad finem alterius vt inanis glo
ria ad honores: et ambitio ad inanem gloriam.
¶ Octaua ꝓpoſitio cū vnū vitium diciᷣ oriri ex al
tero nō opꝫ ꝙ quodlꝫ vitiū cōtentū ſub vitio origi
nato oriatur ex vitio originante/ patet hoc ex ſex
ta ꝓpoſitione ⁊ deductione eius. ¶ Ad primam er
go rationē rñdeᷣ ꝙ primomō ſuperbia oritur ex ia
ctantia ⁊ nō ecōtra: ſed alijs modis oīa vitia poſ-
ſunt ex ſupbia oriri. Idem rñdetur ad ſecundam.
¶ Ad tertiam dico ꝙ licet regulariter vitia carna
lia repugnant excellentie contemptiue in caſu tñ

repugnant imo conſeruant ⁊ augēt: aut ſm verita=
tem. aut ſm eſtimationem operantis. maioꝛ etiam
eſt falſa de oꝛiri duobus vltimis modis. ¶ Ad quar
tam negatur maioꝛ de oꝛtu quarto ⁊ quinto modis
et tertio etiam in caſu. ¶ Ad quintam que tangit
oꝛdinem durationis ſupbie ad alia vita vitanda eſt
2. opinio Tho. que eſt ꝙ ſupbia eſt pꝛincipiū omniuz
162. peccatoꝝ/ ⁊ pꝛimo omniū in cauſando et vltimū in
a.7 recedendo ꝑ quod et per alia ibidem poſita appa=
cōtra tho. ret. ꝙ Tho. non loquit̃ de pꝛimitate grauitatis qꝛ
vbi ſupꝛa. non diceret ꝙ eſt vltimū in recedendo ſed de pꝛimi
tate ⁊ vltime durationis Iſtam opinionē ꝓbat bea
tus Tho. ratione ⁊ auctoꝛitatibus Ratio eſt talis
auerſio a deo complet rationem peccati ſuperbie ⁊
pertinet ad eam per ſe et alia tm̄ ex ꝯñti ergo nul=
lum eſt aliud peccatū ſine ſuperbia licet bene ecō=
tra ergo ſupbia eſt pꝛimū omniū peccatoꝛū. ſecun
do ꝓbat ꝑ illud quod dicitur eccl̃. x. inicium omnis
peccati ſuperbia. tertio per gloſam ſuꝑ illud pſal.
Emundaboꝛ a delicto maximo dicentem hoc eſt a
delicto ſuperbie ꝙ eſt vltimum redeuntibus ad deū
et pꝛimum recedentibus. Iſta opinio non videtur
michi vera. dico em̄ ꝙ inter peccata nō eſt aliquis
oꝛdo durationis neceſſarius ⁊ ꝙ in vno poteſt repe
riri quodlibet eoꝛum ſine alio. poteſt enim reperiri
gula ſine luxdria ⁊ ecōtra. ⁊ ſine iſtis ira ⁊ inuidia
et ſuperbia et hec ſine illis qꝛ intellectius eoꝝ ſunt
diſtincta et ſeoꝛſum ⁊ ſeparatim pñt illi cece licz in
ter aliqua eoꝛum ſecundū ea que regulariter et vt
in pluribus cōtingunt ſit aliqua cōnexio que nō eſt
inter alia. dico ſecundo ꝙ non eſt michi veriſimile
ꝙ ſuperbia ſtricte accepta que eſt peccatum gra=
uiſſimum ſit in vno quoqꝫ pꝛimū pꝛimitate duratio
nis dei qua hic intelligo imo puto ꝙ multo plures
reperiuntur infecti alijs vitijs ꝙ̄ iſto ſupbie vitio.
Hec auctoꝛitates adducte Tho. aliquid conclu=
dunt quia tm̄ loquuntur de ſuperbia generaliter ac
cepta que eſt omni vicio cōmunis ꝓ vt omnis actꝰ
vel omiſſio contra mandata dei dicitur ſuperbia de
qua veriſſimū eſt ꝙ eſt vltimum redeuntibus ⁊ pꝛi=
mum recedentibus ſequitur enim iſte eſt peccatoꝛ:
ergo eſt ſuperbus. ſed nō ſequitur iſte eſt ſuperbus
ergo eſt peccatoꝛ: ſed hec pꝛioꝛitas nō eſt duratio=
nis ſed nature. Ad rationem autem inductam per
Solutio beatum Tho. Reſpondeo pꝛimo negando cōſequē
arg. tho. tiam nō em̄ ſequitur moꝛtale complet rationē ani=
malis quod eſt homo ergo nullum eſt animal moꝛ=
tale niſi ſit homo complētia enim rationē alicuius
ſunt duplicia quedā ſunt conuertibilia cum eo cu=
ius rationem cōplent. Et de illis ꝯña eſt bona. alia
ſunt que nō ſunt conuertibilia/ ſed in plus ſe habēt
ꝙ̄ ea quoꝛum rationē complent ⁊ de illis cōſtat ꝙ
ꝯña non valet auerſio autē ſi cōpleat rationē ſuꝑ=
bie non tamen eſt completiuum cōuertibile ſed nō
conuertibile. ¶ Eſt tamen aduertendū ꝓ antecedē
Duplex te ratiōis Thome. ꝙ duplex eſt auerſio ſicut ſupꝛa
auerſio. dictum eſt. Quedam eſt que fit per negationē con
uerſionis cum tenemur cōuerti et iſta eſt cōmunis
omni peccato et non complet rationem ſuperbie.
alia eſt per actum nolitionis et iſta nō eſt cōmunis
omni peccato nec etiā cōplet rationē ſuperbie Cū
etiam cōueniat aliquibus alijs peccatis. Nolitio=
num enim dei ⁊ mandatoꝛum eius. alia eſt contem
ptiua alia nō. Contemptiua eſt illa q̄ cōuenit ſuꝑ=
bie et adhuc nolitio cōtēptui dei ⁊ mandatoꝝ eius
non complet rationem ſuperbie cum nō cuilibet ſu
perbie conueniat contempnere deum et mandata
eius ſed ſi compleat cōplet tātum rationem vnius
ſpeciei eius que eſt ſuperbia in deum nec adhuc ra
tionem illius ſpeciei ſuperbie tanqꝫ completiuum
conuertibile ſed tanqꝫ cōpletiuum nō conuertibile
qꝛ ſi eſſet talis nolitio contemptiua et nō ineſſet ꝓ
pꝛie amoꝛem pꝛopꝛie excellentie ipſa non eſſet ſuꝑ
bia ſed abſolutus dei contemptus. Et ſi dicas auer
ſio a deo ineſt per ſe ſuperbie et ex cōſequenti alijs
ſed nichil eſt peccatū niſi ſit auerſio a deo ergo ni
chil eſt peccatum niſi tunc inſit ſuperbia cōſequen
tia tenet quia quotienſcunqꝫ aliquid ineſt duobus
eoꝛum vni per alterum nunqꝫ illud ineſt illi cui ineſt
per alterū niſi inſit illi cui ineſt per ſe ergo cū auer
ſio inſit omni peccato per ſuperbiā nō inerit alicui
peccato niſi inſit pꝛimo ſuperbie ergo vbi non eſt ſu
perbia ibi nullum eſt peccatum. Et hanc rationem cōtra tho.
videtur innuere thomas cum ait in coꝛpoꝛe q̄ſtio=
nis ꝙ auerſio ꝑtinet ꝑ ſe ad ſe ſuperbiā ad alia aūt
ex cōſequenti. Iſta ratio nō bene conuenit cū alijs
dictis thome in eodē articulo/ habet in rñſione ad
pꝛimū argumentū ꝙ ſuperbia dicit̃ eſſe omnis pec
cati initium nō quia qōlibet peccatū ſingulariter
oꝛiatur ex ſuperbia ſed quia quodlibet genus pec=
cati natum eſt ex ſuperbia oꝛiri. Ex qua ſolutione
apparet ꝙ ſunt multa peccata ſingularia q̄ nō oꝛi=
untur ex ſuperbia capiendo ergo aliquod tale. Ar
guo ſic. In iſto peccato quod nō eſt oꝛtū ex ſuper=
bia eſt auerſio a deo aut ergo hoc peccatuz habet
ex ſe ⁊ pꝛimo hmōi auerſionē aut ex conſequenti et
mediante ſupbia tm̄. Si pꝛimuz tunc falſum eſt ꝙ
alia peccata nō habēt auerſionē a deo niſi ex ꝯñti
et mediante ſupbia q̄ eam habet per ſe. Si ſm er=
go eſt oꝛiginatum a ſuperbia cuius oppoſitum ſuꝑ
ponitur. Et patet ꝯña qꝛ vel iſtud peccatū eſt om=
nimo diſparatū a ſuperbia nullam habitudinez ad
ipſum habens ⁊ tunc nō habet auerſionē ſuā a ſuꝑ
bia Aut hz habitudinē aliquā ⁊ illa videt̃ niſi habi
tudo effectus ad cauſam cū nō ſit inter hec habitu
do totius ad partem nec ecōtra nec cōtenti ad cō
tinens nec ecōtra nec alia queuis ⁊ tunc conſtat ꝙ
erit oꝛiginatū a ſuperbia. ¶ Ad rationem autē ne
go pꝛimā partē añtis nam ſi aduerſio accipiat̃ pꝛi
momō tunc ineſt ꝑ ſe peccato cū ſit de diffinitione
peccati in cōmuni. Quicquid em̄ eſt de diffinitione
ſuperioꝛis per ſe ineſt cuilz inferioꝛi. Si aūt accipi
tur ꝓ auerſione nolitum tunc nō ineſt cuilibet pctō
ſi ꝓ auerſione contemptiua tunc etiā nō ineſt omni
peccato quibus tñ ineſt non ineſt per ſupbiam niſi
in illis que ſingulariter oꝛta ſunt ex ſuperbia. Si
pꝛo auerſione contemptiua ex amoꝛe ꝓpꝛie excellē
tie pꝛecedente tunc ſoli ſuperbie ineſt. ¶ Tunc ad
foꝛmam quinte rationis pꝛincipalis dico ꝙ ſi oꝛigi=
naliter dicat actum/ et cetera diſtribuat pꝛo ſingu
lis generum nego maioꝛem quia nullum vicium a
quo cetera hoc modo oꝛiginantur ſi autem oꝛigi=
nantur dicat aptitudinem ⁊ c̄. diſtribuat pꝛo gene=
ribus ſinguloꝛum tunc etiam negatur maioꝛ quia
non opoꝛtet illud genus vicij a quo de ſingulis ge=
neribus poſſunt aliqua vicia oꝛiri pꝛecedere om= Solutio
nia vicia. ¶ Ad ſextam reſpondeo pꝛimo negan= Tho. vbi
do conſequentiam qꝛ illud vicium dicitur capitale ſupꝛa.
a quo non oia ſed aliqua genera vicioꝝ nata ſunt
oꝛiri ⁊ ideo ſuperbia qua omnia alia nam ſunt oꝛiri

dicitur non capitale vicium ſed regina viciorum. Et hec ſententia thome aliter tamen dici pōt negando minorem. Caſſianus enim ꝛ multi alij ꝛ doctrina cōmunis catholicorum enumerat ſupbiam vicia capitalia. ꝙ autem Gre. non ita enumerauit

Tho. 2. 2. queſti. 162. articulo. 7

hoc non fecit quia ſm veritatem non eſſe capitale ſed quia cum hec appellatio eſſet ſuperbie et alijs cōmunis voluit eam ꝓpria appellatione ſignificari dicēdo ipſam viciorum reginam. ¶ Poteſt autem dici viciorum regina ſm thomam ꝓpter influentiā quam habet in omnia alia vicia / q̄ influentia pōt intelligi dupliciter. Unomodo ſm originationem, ita ſcʒ ꝙ eſt principium originatiuum reſpectu omniū aliorum et in hoc ſenſu videtur accipere thomas ꝛ bene. Aliomō de influentia impulſionis ꝛ directionis ſi ita liceat loqui et hoc etiam eſt verum nam ſi in eodem ſubiecto cum ſuperbia et reliqua vicia / cetera vicia dicuntur impulſu ꝛ impetu ſuperbie ꝛ nō econtra ꝛ habens eā ordinat ea ad finem ſuperbie et non ſuperbiā ad finem alioꝝ / et hoc cum res vel circunſtantie exigunt ordinationem vnius in alterum ꝛ maxime niſi ſuperbia ſit ita remiſſa vt cetera notabiliter eam excellant ob hoc enim ſuperbia potiſſima regina viciorum dicenda eſt primo mō potius dicenda eſſet parens q̄ regina ¶ Ad ſeptimā concedo primā partem aſītis. et ſecundam ꝛ nego ↄſiam q꞉ q̄ dicta ſunt de originatione viciorum a ſuperbia nō intelliguntur de originatione actuali et ꝓ ſingulis generum ſed de originatione appetitudinali ꝛ ꝓ generibus ſinguloꝝ. ¶ Ad rationem ante oppoſitū iam reſponſum eſt. Aliter tñ pōt rñri ꝙ ſicut virtus heroica eſt gradus ꝛ nō genus virtutis ita beſtialitas eſt gradus nō genus vicij q̄ etiaʒ in ſuperbia reperitur. Ideo dico ꝙ ſupbia ſm gradū beſtialitatis excedit omnem beſtialitatem alterius generis ſicut humilitas ſecundū gradum heroicuʒ excedit omnem heroicum gradū alterius generis.

Queritur quarto Utrū ſuperbia ſit in vi appetitiua aut cognitiua Arguiť ꝙ in cognitiua Omnis cecitas mētis eſt in vi cognitiua ſed ſupbia eſt cecitas mētis vt infra patebit igitur. In oppoſitum arguitur humilitas eſt in vi appetitiua ergo et ſuperbia. Notandū ꝙ ſupbia importat principaliter amorem ꝓprie excellentie / ꝛ cum hoc importat cōtemptū aliene qui actus nati ſunt cauſare in intellectu eſtimationem inordinatam de ꝓpria excellentia et etiam inordinatam eſtimationem de aliena Sicut enim humilitas importat principaliter delectionem ordinatam ſui ꝛ appciationē aliorum ordinatā que nate ſunt cauſare eſtimationes conformes in intellectum ita ꝛ ſuperbia. ¶ Prima concluſio ſuperbia eſt in vi appetitiua. ꝓbatur omnis amor excellentie ꝓprie ꝛ cōtemptus aliena eſt in vi appetitiua ſed ſuperbia eſt alter iſtorum duorum actuum vel ambo vel aliquis vtriq꞉ equiualens ergo ſuperbia eſt in vi appetitiua. maior ꝓbatur ꝑ ea ſupra multipliciter allegata ſunt que non eſt neceſſe repetere. ¶ Secunda cōcluſio Superbia cauſat in vi cognitiua multas falſas eſtimationes. probatur quia cauſat eſtimationem falſam de propria excellentia et eſtimationē falſam de delectione aliena qui eſtimationes falſe dependēt ex multis alijs falſis que etiam partialiter cauſantur a ſuperbia.

Effectus ſuperbie.

Eſtimat enim ſuperbus ſe habere bona excellētia que nō habet vel tot ꝛ tanta habere quot ꝛ quanta nō habet Eſtimat ſe nulla habere mala ꝛ contēptibilia q̄ tamen habet. Aut nō tot ꝛ tāta quot ꝛ quāta habet Eſtimat aliqua bona q̄ habet eſſe multuʒ appciabilia ꝛ eſſe cauſa magne excellentie que nec multum appciabilia ſunt nec ſunt magne excellentie cā Eſtimat ꝑterea ſe ſolū vel potiſſimū aliqua habere q̄ nec ſolus nec potiſſime hʒ Eſtimat ſe q̄ habet habere a ſe ꝛ poſſe ſibi ipſi cōſeruare q̄ nec a ſe hʒ neq꞉ ſibiipſi cōſeruare ſufficit Eſtimat interdum ſe bona q̄ hʒ habere ex meritis ꝛ ſe etiā maioribus dignū q̄ nec ex meritis hʒ nec minima eoruʒ parte dignus eſt. Contrarias eſtimationes habet de alijs a ſe hāc cōcluſionē ꝓbāt oēs auctoritates ſupra allegate quaꝝ multe dicunt ꝙ ſupbia execat multe falſitas eſt amica ſupbie. que oia ideo dicta ſunt ad doctoribus nō q꞉ falſa eſtimatio ſit ſupbia / vel pars ſed ſupbie ſed q꞉ eſt effectus ſupbie Et ad iſtū ſenſum exponende ſunt auctoritates doctoꝝ ſi aliqua ſonare videanť ꝙ ſupbia ſit mētis cecitas. Anſelmus

Pro hac cōcluſione eſt aug. lib. de pnīa dicens Sepe reprobi ꝑ hoc ꝙ vnū vel minimū bonuʒ incaute aſpiciūt multa ꝛ grauia mala in q̄bus ſunt nō agnoſcunt: ꝛ ſepe electi ꝑ hoc ꝙ ad tenuiſſimū malū ſuū Gregorius.
infirmari deputāt magna bona ad q̄ ꝓuecti ſunt nō admittūt. ¶ Ad idē eſt grego. xxij. moraliū. Nōnū q̄ inquit extollimur q꞉ nos alijs nō recte cōparamus. Si eñ alijs volumus cōparari ea tm̄ cōſiderare debem⁹ qui i nobis a nobis ſunt / nō a deo quaſi pſtita nobis. Sic nāq꞉ eſt q̄ de bonis a deo preſtitis ſup alium extolliť velut qui veſtibus alienis induitus gloriať. Non ergo hec aliorum bonis / cōparare debemus ſed mala tm̄ noſtra que a nobis habemus ꝙ ſi mala noſtra bonis alioꝝ comparemus nos inferiores oibus nobis ipſis videbimur. Et ſequitur. Cōtra quod q꞉ ſupbi faciūt. ꝛ ſi omnibus deteriores ſunt cunctis ſe iudicant eſſe melior es ſua eñ bona attendentes alioꝝ malis cōparant quoꝝ mala nullatenus cōſiderare debent. Et ↄſiter oſtēdit quot mala inducit aliene culpe conſideratio. Tertia cōcluſio ſupbia nō eſt i vi apptitiua ſenſitiua / ſed intellectiua ſcʒ in volūtate. Probať primo quia omne vicium quod primo et per ſe eſt vitium morale eſt in voluntate / ſuperbia eſt hmōi igitur. Secūdo in demonibus eſt ſuperbia ꝛ conſtat ꝙ nō eſt in appetitiua ſenſitiua igitur. Tertio. obiectuʒ ſuperbie excedit obiectum appetitus ſenſitiui. Obiectum eſt ſuperbie ſm thomam eſt arduum ſiue ſit ſenſibile ſiue ſpirituale ergo ſupbia ad illam potentiam pertinet que in huiuſmodi obiectum ſm ſuum totum ambitum ferri pōt ſed talis appetitiua potentia eſt voluntas ſiue appetitus intellectiuus ergo ſuperbia eſt in appetitu intellectiuo vtrum autē ſit in iraſcibili aut in cōcuſcibili ex alio que pendet ideo pro nunc nichil dico. ¶ Contra primam concluſionē Arguitur primo auctoritate grego. xxiij. moralium dicentis obſtaculum veritatis timor mētis eſt quia dum inflat obnubilat / ſed conſtat ꝙ cognitio veritatis non pertinet ad vim appetitiuam / ſed ad vim cognitiuam igitur. Secundo ſuperbia procedit ex indebita conſideratione vite aliene et proprie vt patet ex auctoritate gregorij ad ſecundum concluſionē allegata ſed cōſideratio pertinet ad vim cognitiuam et non appetitiuam igitur.

¶ Tertio arguitur expreſſa auctoritate Bernardi in epl'a ad ſenoneñ. expſſa dicētis q vna ſpēs ſupbie eſt viciū mētis Sit et ſupbia i duas ſpēs diuidit inceca z vanā q̄ qdē alijs noib⁹ appellari pōt contumacia et vanitas quoꝝ pōr itellectiue poſterior volūtatis viciū eſt q: z illa fallit rōnis oculus z ex iſta male afficitur voluntatis appetitus. Ceca ſuperbia ſeu continuatiua eſt vicium quo ſe exiſtimat aliquis vel eſſe bonum quod non eſt a ſe eſſe qd eſt/ aut qui in ſe in domino gloriatur. Vana ſuperbia ſeu vanitas eſt vicium que quis tam de eo quod eſt q̄ de eo quod non eſt ſuis magis q̄ dei laudibus delectatur. ¶ Ad primam reſpondet beatus Thomas et bene q ſuperbia indirecte impedit cognitionem veritatis ſpeculatiuam ſubſtrahendo ſcilꝫ cauſam ſuperbus enim non ſubicit intellectū ſuum deo vt ab eo veritatis cognitionem accipiat. Ideo deus abſcondit ſibi huiuſmodi cognitionem ſecundum illud Mathei. xi. Abſcondiſti hec a ſapientibus et prudentibus. i. a ſuperbis qui ſibi ſapientes et prudentes videtur et reuelaſti ea paruulis id eſt humilibus neq; etiam ſuperbi dignentur addiſcere ab hominibus cum tamen dicatur eccleſiaſtici ſexto. Si inclinaueris aurem tuam/ ſcilicet humiliter audiendo excipies doctrinam. Ipſa autem directe impedit cognitionem veritatis affectiuam q: dum ſuperbi delectantur in propria excellentia excellentiam veritatis faſtidiunt ſecundum illud gregorij. xxxiij. moralium. Superbi et ſecreta intelligenda percipiunt et eorum dulcedinem experiri non poſſunt: et ſi nouerint quando ſunt ignorant quomodo ſapiunt/ vnde et puerbiorum. xj. dicitur vbi humilitas ibi ſapiētia/ preter iſtos modos eſt vnus alius quo ſuperbia cauſat cecitatem mentis opoſitā cognitioni vere excellentie tam proprie q̄ aliene ſcilicet ardentiſſimus amor huiuſmodi excellētie quo fit vt incidant in omnes falſas eſtimationes que ſupra recitate ſunt. Nam ſicut captus amore vicioſo ex vehementia paſſionis frequenter putant ſe audire aut videre quam nec audit nec videt ita captus amore proprie excellentie tenebras ſuas eſtimat eſſe lucem et lucem aliorum tenebras putat. ¶ Ad formam ergo rationis reſpondet negādo cōſequentiam quia quod eſt in vi cognitiua pōt impediri ab eo quod eſt in vi appetitiua. ¶ Ad ſecundā ſimiliter negat ꝯña ſꝫ tm̄ ſequit q ſupbia cauſam ſuam habet in vi cognitiua. Eſt tamē aduertendū q hmōi inordinata conſideratio vite aliene et proprie/ z actus ſupbie ſunt ſibi inuicē cauſe/ hmōi eñ inordinatio conſiderationis etiam ſm tho. ex inordinato appetitu ꝓprie excellentie ꝓcedit q: quod aliquis vehemēter deſiderat facile credit Et ideo ſupbus ꝓpter appetitum inordinatū excellentie ꝓprie z cōtemptū aliene facile de ſe magna eſtimat/ et parua de alijs. Similiter hmōi eſtimatio cauſat actum ſuperbie z ꝑ eam fit vt ſupbus amet excellētiam ſuam ſuper alios et in ea delectetur nec intelligo hmōi mutua ꝯcauſalitatē ſecūdū eoſdē actus in numero ſed ſecūdū eoſdē actus ſecundū ſpeciē. ¶ Ad tertiam dico q bernardus in illa epiſtola accipit ſuperbiam cōmuniter ad pſumptionem/ ambitionem vanam gloriam z ſupbiam ꝓprie dictam. Et ſupbia ceca cōprehēdit pſumptionē z ambitionem z ſupbiam ꝓprie dictam q: oēs iſte excecant. Tertia autem magis. Aliam autem vocat vanam et non cecam quia vel nō excecat ſi excecat hoc eſt rarius. Dicit autem ſuperbiam cecam eſſe vitium mentis non quia actus ille vel habitus qui eſt proprie ſuperbia ſit vicium mentis/ ſed quia huiuſmodi ſuppia eſt naturaliter cauſatiua huiuſmodi eſtimationis que eſt vitium mentis et tale eſtimationē vocat ſuperbiam non quia in rei veritate ſit formaliter talis ſed quia effectus quaſi connaturalis huiuſmodi ſuperbie. Aut dicit eam vitium mentis q: ſimul z affectum z rationē corrumpit. Alia autem dicit viciū voluntatis q: non corrumpit niſi voluntatem. Ratio ante opoſitum ſoluta eſt ex dictis.

Queritur quinto Utrū ſuperbia tribus gradibus ſicut zc. vicia diſtincta Arguitur q non q: vt allegatum eſt ſupra ex benardo ſuperbia non habet niſi duas ſpecies ſcꝫ cecam et vanam igitur nō eſt tribus gradibus diſtincta. In oppoſitum arguitur q: nō videtur eſſe maior ratio de vno vicio q ſit tribus gradibus diſtinctum q̄ de alio ergo ſi alia ſunt his gradibus diſtincta z ſuperbia. Notandū q gregorius. xxxiij. moralium aſſignat quattuor ſpecies ſuperbie ita dicens. Quattuor quippe ſunt ſpecies quibus omnis tumor arrogantiū demonſtrat cum bonum aliquod a ſemetipſis habere ſe exiſtimant/ aut ſi ſibi datum deſuper credunt ꝓ ſuis hoc acceppiſſe meritis putant aut cū iactāt ſe habere quod nō habent aut deſpectis ceteris ſingulariter videri appetunt. hanc autē diuiſionē ſuperbie bonū eſſe ac ſufficientē ꝓbat tho. dicens q quelꝫ excellentia cōſequit aliquod bonū habitū qd quidē pōt conſiderari tripliciter. Vno modo ſm ſe vt cū qs attribuit ſibi maius bonū q̄ hꝫ z ſic eſt tertia ſpēs qua aliqs iactat ſe habere qd nō habet. Alio mō ex parte cauſe inquātū eſt excellētius q aliqd bonū inſit alicui a ſe q̄ ab alio. Et hoc duplr q: vel ex parte cauſe efficientis z ſic eſt pma ſpecies ſupbie qua qs eſtimat ſe bonū ſuum habere a ſe: nō ab alio effectiue vel ex parte cauſe meritorie z ſic eſt ſecūda ſpecies qua quis eſtimat bonū quod habet ab alio ſe habere ex meritis ſuis. ¶ Tertio mō ex parte modi habendi ꝓ vt aliquis excellentior redditur ex hoc q aliquod bonum excellentius ceteris poſſidet/ et ſecundū hoc mouetur aliquis ad inordinatum maiorem ſue excellentie et ſic eſt quarta ſpecies ſupbie qua aliquis deſpectis ceteris vult videri. Hec opinio tho. eſt pulchra et bene moralis ſed tm̄ videtur calūniabilis multipliciter Primo q: nō videtur q gregorius in loco illo poſuerit ſpecies ſuperbie ſed tm̄ poſuit ſpēs arrogātie q: arrogantia eſt ſupbie ſpēs et non eadem conuertibiliter ſibi imo eam diſtinguit yſidorus libro de ſummo bono a ſuperbia ſicut ſpeciem a ſpecie z dicit arrogantiā ex ſuperbia naſci z non econtra. Et confirmatur quia ſtat aliquem eſſe vere ſuperbum et tamen nichil ſibi arrogare Verbi gratia aliquis eſt doctus theologus et doctior ceteris q ſecū verſant etiam notabiliter confitetur tamen ſe non a ſe nec ex meritis ſed munere dei hāc tantā ſcientiam accepiſſe z nichilominus q: ſcdm eam excellit ceteros notabiliter mouetur maiorē ꝓprie excellentie contēptiue et deſpicere ceteros tanq̄ nichil ſciētes. Iſte opinione ſui eſt tumidus z elatus z ceteroꝝ deſpectiuus z ita ſuperbus et tm̄ nichil ſibi arrogat. Preterea volo q

Gregori⁹.

Species ſuperbie.

Tho. 2. 2. queſti. 162. articulo. 5.

cōtra tho.

aliquis impudenter iactet bona que habet ex amo
re ꝓprie excellentie ⁊ in contemptum alioꝝ ſimilia
bona non habentium. Tunc ſit talis eſt vere ſuper
bus et tamen nichil ſibi arrogat ergo nō omnia ſu
perbia eſt arrogantia. ¶ Secundo non michi videtur
thomas bene fundaſſe iſtos arrogantie ſpecies
hec enim eius verba ſunt. Eſt autem conſiderādū
ꝙ quelꝫ excellentia cōſequitur apud bonū qđ qui=
dem bonuꝫ pōt conſiderari tripliciter ⁊c̄. ecce vbi
thomas ponit primo duo ſcꝫ excellentiā ꝯſitem bo
num habitum ⁊ bonum ipſum ex quo conſequit̄ ex=
cellentia Et tunc ex triplici aut quadruplici cōſi=
deratione boni ex quo cōſequit̄ excellētia aſſignat
quattuor ſpēs arrogantie ⁊ ex primomō cōſiderā=
di accipit tertiā ſpeciem qua quis iactat ſe habere
bonū quod non habet. Contra hoc arguitur/ volo
ꝙ aliquis ſit multum diues ⁊ ꝓpter diuitias putet
ſe excellentiorem alijs doctis et bonis et deſpiciat
eos ⁊ contēpnat ſicut multi faciunt. tunc ſic talis
ſibi arrogat excellentiam quam non habet et eſt ar
rogans ſecundū tertiam ſpeciem ⁊ tamen conſtat
ꝙ nichil arrogat ſibi ex parte boni quod cōſequit̄
excellentia quia non credit ſe ditiorem ꝗ̄ ſit volo
enim ꝙ de multitudine et copia diuitiarū ſuarū re=
cte eſtimet ergo arrogat ſibi illo tertiomō ex par=
te excellentie que bonum habitū cōſequit̄ falſe pu
tansꝙ illud bonū aliqua magna excellentia conſe
quatur Et ego ſatis opinor ꝙ iſte modus arrogā=
di vel ſuperbiendi ſit ceteris cōmunior inficiens ꝓ
magna parte diuites nobiles et potentes qui cre=
dunt ꝙ ex iſtis bonis externis que nulla ſunt in cō
paratione ad bona aliqua magna excellētia naſcat̄.
¶ Confirmatur quia defenſio peccatorum rebellio
libertas peccandi conſuetudo ſm̄ bernardū perti=
nent ad ſuperbiam cum ſint gradus ſuperbie et tñ
nō omnis qui defendit peccata ſua aut libere facit
quod vult aut conſuetudinem peccandi habet ar=
rogat ſibi aliquod bonum in quo fundatur excellē=
tia ſed hec aliquando cōtingunt qr talis ex bonis q̄
vere habet arrogat ſibi excellentiā quā nō habet ⁊
que non eſt nata ſequi bona que habet. Ideo mal=
lem modo ſequenti rationem illius diuiſionis qua
drimembris aſſignare. Omnis arrogans falſe ar=
rogat ſibi aliquid. Aut ergo arrogat ſibi falſe bo=
num ex quo conſequit̄ excellentia ⁊ tūc arrogat ſi
bi bonum quod nō habet aut arrogat ſibi falſe ex=
cellētiā natam ſequi ex bono qđ hꝫ. Et hoc tripl'r
aut arrogat ſibi falſe bonū illud ꝑ indepēdētiā ab
alio/ ⁊ ſic eſt prima ſpecies qua quis eſtimat bonuꝫ
quodlꝫ a ſe ⁊ non ab alio habere. Aut arrogat ſibi
falſe ratione debiti/ et ſic eſt ſecunda ſpecies qua
quis eſtimat bonum quod habet etiam ab alio eſſe
meritis ſuis debitū aut ratione ſingularitatis ha=
bendi quia ſcꝫ vel ſolus habet tale bonum vel pre=
cipue habet illud ⁊ ſic eſt quarta ſpecies. ¶ Notā=
Anſelmꝰ. dum ſecūdo ꝙ anſelmus exultationē ſiue ſuperbiā
diuidit in exaltationē cordis qua q̇s ſe magnū eſti
mat ⁊ multum excellentem. ¶ Oris qua quis
de excellentia ſua iactando inordinate loquitur.
Et operis qua quis ſignis et factis electionē men
tis exterius inordinate demonſtrat de qua diuiſio=
ne dicit beatus thomas ꝙ accipitur ſecundum pro
curſum peccati: quod primo corde concipitur. ſe=
cūdo ore profertur. tertio opere perficitur. Quod
ſi intelligat de procurſu illo communiter reperitur

in alijs peccatis non michi videtur cōuenientis di= Tho. vbi
ctum vt puta in pctō luxurie eſt primo interior cō= ſupra.
ſenſus. Secūdo executio q̄ preexigit collocutionē
ve habeat̄ conſenſus alterius. Tertio ſequit̄ opus
ſcꝫ exterior luxuria. Et iſta luxuria exterior eſt di=
recte ſubordinata volitioni luxurie et non alicui al
teri volitioni ei ſubordinate. Tunc arguo ſic nullū
opus immediate ſubordinatum volitioni que ſub=
ordinata eſt volitioni q̄ primo ⁊ per ſe eſt volitio ſu
perbie eſt opus ꝑ quod perficitur ꝓcurſus ſupbie.
ſed ſupbia operis q̄ cōſiſtit in exhibitione quoꝝ fa=
ctorum q̄ ſunt ſigna ſupbie ⁊ ſubordinata immedia
te volitioni alicui que eſt ſubordinata volitio q̄ pri
mo et ſe eſt volitio ſupbie igitur. minor ꝓbatur. qr
facta que ſunt ſigna ſuperbie ſubordinantur imme
diate volitioni huiuſmodi factoꝝ q̄ volitio factoꝝ
ſubordinatur volitioni excellentie que ꝑ̇mo et ꝑ ſe
eſt volitio ſuperbie igitur. ¶ Secūdo nullum opus
ad quod nulla volitio que ꝑ̇mo et ꝑ ſe eſt volitio ſu
perbie nō inclinat niſi mediāte iudicio rationis ve
ro vel erroneo ⁊ alia volitione illi cōformi eſt opus
ꝑ quod ꝑficitur ⁊ cōſummatur illa prima volitio ſꝫ
ad hmōi opus exterius quod eſt ſignum excellētie
non inclinat volitio excellentie immediate ſed tan
tum mediante iudicio vero vel erroneo quo iudica
tur ꝙ per talia facta ſignificabitur vel procurabi=
tur excellentia et mediande volitione huiuſmodi
factorum igitur. Tertio quis diuideret luxuriam
in luxuriam cordis/ oris/ ⁊ operis intelligendo per
luxuriam cordis conſenſum actualem in luxuriam
per luxuriam oris collocationem de turpibus et
luxurioſis rebus / per luxuriam operis conuer=
ſationem cum luxurioſis perſonis aut frequenta=
tionem locorum luxurioſior. Aut facta aliqua per
que iudicaretur luxuria cordis/ conſtat ꝙ illa diui=
ſio non acciperetur ſecundum ꝓcurſum peccati lu=
xurie quia opus iſtud non eſt illud opus quod pro=
prie correſpondet conſenſui in luxuriam ſine coitū
Cum tali conſenſui ꝓprie correſpondeat coitus ip
ſe tanꝗ̄ opus exterius in quem coitum immedia=
te inclinat ipſe conſenſus actualis et particularis
Sed diuiſio ſuperbie que poſita eſt omnino ſimilis
huic diuiſioni ſuperbie ergo hec diuiſio ſupbie non
eſt ſumpta ſecundum procurſum peccati ſuperbie.
¶ Quarto quotienſcunqꝫ diuiſio alicuius peccati
ſumitur ſecundum procurſum peccati tunc res ſi=
gnificate per membra diuiſionis ſunt ſibi inuicem
ſubordinate ſcilicet ſecundum primo et tertiū duo=
bus ſed ſupbia operis nullomō ſubordinat̄ ſuper=
bie oris cum nullomō oporteat ꝙ q̇ vult ſuperbiaꝫ
oſtendere factis ꝙ primo oſtendat eam verbis.
¶ Quinto om̄e illud opus ꝑ quod ꝑficit̄ aliqđ pec
catū eſt finis volitionis q̄ ꝑ̇mo ⁊ per ſe eſt pctm̄ ſed
opus ſuperbū quo ſcilꝫ ſignificatur excellentia cō=
temptiua nō eſt finis excellentie contemptiue quia
nō ideo amo excellentiā vt ſuperbie faciam et ope
re ſed econtra ergo ſuperbie facio et opero vt ſu=
pereminéam et excellens videar ergo et cetera.
Maior patet Nam tu vis luxuriari vt luxurieris:
et non econtra tu non luxuriaris vt velis luxuria=
ri. Et ſi queras quod eſt illud opus per quod perfi
citur ⁊ conſummatur ſuperbia. Reſpōdeo ꝙ aliqd
dicit̄ eſſe ſupbia dupliciter. Unomodo primo et ſic
inordinata volitio excellentie contēptiue dicit̄ eſſe
ſupbia ⁊ de tali dico ꝙ ſicut allegatum eſt ſupia ex

caſſia.perficitur et conſummatur ſicut⁊ iactantia
ſine materia exteri oꝛi et ꝓpter defectum huius cō
ſiderationi videtur michi erraſſe beatus thomas.
¶ Alio modo aliquid dicitur ſuperbia ſecundario
Superbia dupliciter capitur — et hoc modo manifeſtatio huiuſmodi excellētie cō
temptiue diceretur eſſe ſuperbia ſecundario ſcʒ et
tunc dico ꝙ huiuſmodi manifeſtatio excellētie po=
teſt fieri per verba et tunc ipſa dicitur ſuꝑbia oꝛis
que ſuboꝛdinatur volitioni huiuſmodi verboꝝ quia
ſcʒ ego volo talia verba ſuꝑba ⁊ contēptiua poteſt
etiam fieri huiuſmodi manifeſtatio ꝑ facta⁊ opera
que facta et opera ſuboꝛdinantur volitioni talium
operum/ ⁊ iſta dicitur ſuperbia operis. Et ſi dicas
ꝙ ſuperbia inclinat ꝑ ſe in contemptum et per con
ſequens in dicta et facta ſuꝑba etiam ſecluſa omi
manifeſtatione. Dico ꝙ ſi hoc concedaᷣ queadmo
dum conceditur de luxuria ꝙ inclinat in verba tur
pia ⁊ oſcula ⁊ tactus turpes et impudicos/ tamen
ſemper cōſtat ꝙ ſuꝑbia oꝛis non dependet a ſuper=
bia operis nec econtra. Sicut nec verba turpia ab
oſculis luxurioſis nec econtra: et per conſequens
qualitercūqꝫ dicatur ſemꝑ tamen habebitur ꝙ illa
diuiſio non ſumitur penes ꝓcurſum peccati: ſed ſu
mitur penes actum interioꝛem ⁊ exterioꝛē. Actus
interioꝛ dicitur ſuperbia coꝛdis Actus exterioꝛ eſt
duplex. vnus eſt actus oꝛis: alius eſt ꝑ alias potē=
tias executum. ſicut ſunt coꝛrectiones que magis
ex ſuꝑbia ꝙ̄ ex fraterna caritate ꝓcedunt ſm illō
ſuperbi ꝑlati ſemper inuenire optant: quod rigide
feriant. Actus oꝛis dicitur ſuperbia oꝛis. Aliaruʒ
potentiarum actus dicuntur ſuꝑbia operis.
Duodecim gradus ſuperbie ſm bernadum — ¶ Notandum tertio ꝙ bernardus ponit duodeci
gradus ſuperbie duodecim gradibus humilitatis
coꝛreſpondentes vt dicit Tho. Pꝛimus eſt curioſi
tas. leuitas. inepta leticia. iactātia. ſingularis ar=
rogantia. ꝑſumptio. defenſio peccatoꝛum fallax et
ſuperba confeſſio. rebellio libertas. peccandi con=
ſuetudo peccandi. Curioſitas opponitur ꝑmo gra
dui humilitatis quo quis defixis in terram aſpecti
bus humilitatem oſtendit. Nam qui vbicunqꝫ ſtat
ambulat oculis vagatur caput erectum et aurus
ſuſpenſus poꝛtat: ⁊ curioſus in alioꝝ rebus cogno
2. gradus. — ſcere dum videtur et tumidus. ¶ Secundus gra=
dus ſcilicet leuitas animi: que ſignificatur ex leui
motu oculoꝝ leuitate ſermonis que in multitudi=
ne et clamoꝛe: et in conſideratione conſiſtit oppo=
nitur ſecundo gradui humilitatis quo pauca ver=
ba et non clamoꝛoſa voce loquimur/ ꝑ hanc auteʒ
leuitatem contempnimus eos cum quibus loqui=
mur et verſamur. ¶ Tertius gradus ſcʒ inepta le
3. gradus. — ticia qua leta ſemꝑ appetimus et triſtia fugimus:
opponiᷣ gradui hūilitatis quo riſus facilitatē fu=
gimꝰ. Iſti tn̄ gradus nō videntur ꝑtinere ad perfe
cte ſuperbos de quibus dicit ariſtoteles in quarto
ethicoꝝ ꝙ imittantur magnanimū ꝙ̄tum poſſunt:
et maxime in ſignis exterioꝛibus magnanimitatis
magnanimi auteʒ conſtat graues ſunt aſpectu: in
inceſſu: in ſermone: et in omi geſtu nec faciliter mo
4 gradus — uentur in riſum. ¶ Quartus eſt iactantia qui op=
ponitur taciturnitati quarto hūilitatis gradu ꝙ̄=
uis tamen iactantia non adequate ⁊ ꝑ ſe oppona=
tur taciturnitati vſqꝫ ad interrogationeʒ. Cū etiā
ſine iactantia poſſit ꝑdi taciturnitas oꝛdinata
¶ Quintus ſingularitas ꝑ quam intelliguntur hi
qui vltra ceteros appareāt plus ceteris agūt qui

bus non ſufficit monaſterii regula ⁊ in operibꝰ ſuis
ſingulares et quaſi diuiſus et ſeparatus vult ieiu=
nare cum alii non ieiunant: vult oꝛare vbi alii non
oꝛant: vult refectionem ſeparatim ſumere et ſemꝑ
aliquid agere/ ꝑ quod videamur aliquam excellen
tiam ſuꝑ ceteros obtinere. Et ideo humilitas eſt
obſeruare que habʒ communis monaſterii regula
ſed tamen interdū vera virtus ꝓ vicio ſingularita
tis nonnullis offertur. Contingit eñi interdum ꝙ
viri docti et ingenio vigentes non ſequuntur com
munes et vulgares auctoꝛuʒ opiniones ſed ab his
certis et multum manifeſtis rationibus dimouen=
tur: et propter hoc viciū ſingularitatis obiicitur/
falſo q̇dem quia cum nō ſint ad huiuſmodi alioꝛuʒ
opiniones vulgares obligati habent certitudinē/
rationes in oppoſitū et patenter cognoſcunt ꝙ ra
tiones vulgate opinionis ſophiſtice ſunt et nullius
efficacie. Tum etiaʒ quia in his que ꝓbabilia ſunt
omnino liberū vt vnicuiqꝫ ratio indicat ſentiri/ et
ideo in hoc non ſingularitas ſed vera ingenii liber
tas non eſt ſingularitas/ ſed falſitatis declaratio
non eſt ſingularitas: ſed falſarum opinionū emen=
datio. neqꝫ enim errare tenoꝛ cum illis quos etiaʒ
vera docentes ſequi non obligoꝛ niſi id certa ⁊ eui
denti ratione manifeſtum fecerint. ¶ Sextus eſt 6. gradus.
arrogātia qua ſibi et meritis ſuis omnia bona que
habet immo etiam plura q̄ non habet arrogat con 7. gradus
tra ſextum humilitatis gradum quo q̇s exiſtimat
ſe omnibus vilioꝛem. ¶ Septimus eſt pꝛeſumptio
qua q̇s eſtimat ſe ad multa et ardua ſingulariter
poſſe ſufficere. Et ideo reſpondit frequenter nō vo
catus procedit non miſſus reoꝛdinat oꝛdinata refi
cit iam facta et nichil eſtimat bene factū niſi quod
ipſe fecerit contra ſeptimum humilitatis gradum
quo q̇s ſe ad omnia indignum et impotentē putat 8. gradus.
¶ Octauus eſt defenſio peccatoꝝ. Superbus eñ
egre fert ſi reꝑhendatur. et ideo vbi non poteſt ne=
gare factuʒ defendit id a ſe factum eſſe cōtra octa
uum humilitatis gradum q̇ eſt peccatoꝝ confeſſio 9. gradus.
¶ Nonus eſt fallax et ſuꝑba confeſſio. confeſſio di
citur fallax qua q̇s mente non contritus ſe contri=
tum ſimulat/ ⁊ id oꝛe deteſtatur ad quod adhuc coꝛ
de ⁊ animo afficitur. Dicitur autem confeſſio ſuꝑ=
ba qua q̇s non vult patienter ferre ⁊ amplecti pe=
nam illam quā peccatis ſuis pꝛomeruit: et ideo oꝛ
dinat illam ſimulationem contritionis ⁊ doloris ⁊
excutit a ſe lachꝛimas vt iam ſatis dediſſe penarū
videaᷣ et ne amplius q̇dꝙ̄ ſupplicii inferatur. con
tra nonum humilitatis gradum quo ꝓ obedientia
in duris ⁊ aſperis patientiam amplectimur. 10. gradus
¶ Decimus eſt rebellio/ cōſequens eſt enim vt qui
non vult patientiam duroꝝ amplecti nec poteſt eā
per ſimulationem contritionis ⁊ emendationis fu
gere quod contra ꝓpoſitum eam ſuſcipit aut con=
tra ſuperioꝛē ſit rebellis et a parte contradicendo
fugere nitaᷣ quod diſſimulādo reiicere a ſe tēpta=
uerat contra decimū humilitatis gradum quo iu= 11. gradus.
bemur nos maioꝛibus cum obedientia ſubiicere: ⁊
eis in omnibus obedire.. ¶ Undecimus eſt liber=
tas peccandi. Nam q̇ propter rebellionem obediē
tiam ſuperioꝛis⁊ ꝑſentiam ac auctoꝛitatē eius effu
git cum non habeat q̇ eum coherceat iam libere et
ſine timoꝛe reꝑhenſionis peccat: ⁊ q̇ ſe ab obedien
tia alterius eximit ꝓpꝛiam voluntatem libere ⁊ cū
delectatione adimplet contra vndecimum humili=

tatis gradum quo cum delectatione ꝓpꝛia volun-
12. gradus tate ꝓhibemur implere. ¶ Duodecimus gradus
eſt conſuetudo peccandi poſtq̄ pꝛima flagitia im-
punitas ſequitur experta voluptas libenter repe-
titur/ repetita blandit: ratio ligatur/ et timoꝛe dei
ac reuerentia pceptoꝛum ſuoꝛum ſublatis conſue-
tudo peccandi inducitur contra duodecimum hu-
militatis gradum quo admonemur ſemper timere
deum ꝛ mandata eius reuereri ꝛ in memoꝛia habe
Tres gradus ſupbie re. Notandum quarto ꝙ ſupbia ſicut ꝛ cetera pec
cata poteſt diuidi in tres gradus/ in ſupbiam incō
tinentie/ ſupbiam malicie ſiue intemperantie/ et ſu
perbiam beſtialitatis. Superbia incontinentie eſt
amoꝛ inoꝛdinatus excellentie ꝓpꝛie contemptiue
infra communem facultatem hominū poſitus con
tra quem ſupbus patitur ſtimulos conſcientie relu
ctantis ꝛ ad melioꝛa depꝛecantis. Et iſte gradus
diuinus iter in incontinentiam ꝓpꝛie dictam ꝛ per
ſeuerantiam. Superbia malicie ſiue intemperātie
eſt amoꝛ inoꝛdinatus excellentie pꝛopꝛie contem-
ptiue infra communem hominū facultatem poſit⁹
contra quē ſupbus nullo patitur conſciētie ſtimu
los nec reuiſum rationis: ſicut contigit in his qui
iam p longam conſuetudinē ita obdurati ſunt vt
in ſcelera ſua ex electione et cum magna delecta-
tione ferantur ſine vllo remoꝛſu conſcientie. Sup
bia beſtialitatis eſt inoꝛdinatus amoꝛ excellentie
ꝓpꝛie cōtemptiue qui aut ex natura actus: aut ra
tione alicuius circunſtantie ē extra cōmunem fa-
cultatem hominum ita ꝙ nulli ſunt aut rari q̄ non
propter abiectionem vel ſummam maliciam tales
actus eum abhoꝛreant et eum exercentur ſicut eſt
ſupbia in deum per actualem ꝛ poſitiuum contem
ptum eius et mandatoꝛum ſuoꝛum. ¶ Tunc ſic cō
cluſio reſponſiua ad queſtionem. Superbia con-
uenienter diuiditur in tres gradus. Patꝫ ex dictis
nec obſtat ꝙ bernardus ponit duodecim gradus: ꝛ
alii ponunt tres quia iſta vltima diuiſio cōpꝛehendit
oīa q̄ continent in aliis diuiſionibus. Iſta aūt vltra
gradus poſitos a bernardo videt continere ꝛ com
pꝛehendere ſupbiam beſtialē quam nō ponit bernar
dus q̄ tantum loquitur de ſupbia monachoꝝ inter
quos foꝛte hic tertius ſupbie gradus non fuerat ex
pertus quo tn̄ infectus fuiſſe videt Julianus apo-
ſtata qui veluti certamen aduerſus criſtum per in
credibilem ſupbiā ſuſcepiſſe vltimum vite ſpiritū
dubiu exſuflans ait. Viciſti galilee viciſti. Sed de ſuper-
bia mouent aliqua dubia. Pꝛimū dubiū in quo ſit
tollerabilioꝛ ſuperbia vel in paupere docto: vel in
diuite indocto ceteris paribus. Arguit ꝙ in pau-
pere docto: quia in eo magis tollerabilis eſt amoꝛ
excellentie ꝓpꝛie q̄ maioꝛem excellentiam habet/
ſed paup doctus habet maioꝛem excellentiā q̄ di-
ues indoctus cum ſciētia ſit bonū excellentius di-
uitiis igit. In oppoſitum arguit per illud vulgatū
Nota. et tritum ꝙ paup ſuperbus eſt vna de abuſionibus
ſeculi. Ad dubium reſpondet ꝙ ſupbia eſt tollera-
bilioꝛ in diuite indocto q̄ in paupere docto: huius
ratio eſt quia ſupbia eſt amoꝛ excellentie contem-
ptiue qua q̄s ſe eſtimat ita excellentem vt ceteris
non indigeat ſed eos potius cōtempnat ꝛ ſpernat
Ita eſt aūt ꝙ pauptatem ſuam maxime debet co-
gnoſcere ſe indigere aliis cum paup dicatur cui de
ſunt etiam alimenta aut ſaltem cui deſunt neceſſa
ria: aut ad vitā aut etiam ad decentiā ꝛ honeſtatē

diues autem indoctus non caret niſi doctrina que
carentia doctrine non ita conuincit eum indigere
aliis ſicut pauptas pauperē et ideo ſupbia in pau
pere docto eſt intollerabilioꝛ q̄ in diuite indocto.
¶ Secūdo paup doctus nichil habet incitans eū
ad ſupbiam. Nam q̄uis doctrina nata ſit excitare
ad eam inq̄tum eſt excellentia q̄dam tamen vt vi
detur q̄tum excitat tantū etiā diſtrahit inq̄tum
eſt ablatiua cecitatis: inq̄tum etiā habet paupta
tem circunſtantē q̄ maximā habet inclinationē cō
tra ſupbiam. diues aūt indoctus habet diuitias q̄
nate ſunt excitare q̄ non habent aliquod retracti-
uum aut impeditiuū eo ꝙ eſt indoctus et p ꝯñs ce
citati mentis pꝛimioꝛ ideo paup doctus ſuperbus
eſt intollerabilioꝛ q̄ diues indoctus. Pꝛobat ter-
tio auctoꝛitate bernardi ſup cantica ſermone. lv.
dicentis. Quis non tollerabilioꝛē in diuite ſupbiā
q̄ i paupe dicat ve mihi ſi tam dure in potente illo
ſi aduerſum eſt ꝓ eo ꝙ eleuatū eſt coꝛ illius nec ei
ꝓfuit q̄d cognata potētibus eſſe cognoſcit ſupbia
quod de me exigendum eſt ꝛ miſero et ſuperbo.

Secundū dubiū vnde eſt ꝙ ſupbia vt ſacri doctoꝛes aſſerunt vicina eſt et cognata potentibus.

¶ Ad hanc q̄ſtionem reſpondet Ari. iiij. ethi coꝝ.
capitu. de magnanimitate ibi deſpectoꝛes aūt vbi
ariſtoteles oſtendit hoc eſſe verū de potentibus q̄
ſunt ſine virtute cuius vis rationis cōſiſtit in hoc.
omnes q̄ habent bonas ꝛ pſperas foꝛtunas quas
nō poſſunt ferre moderate credunt ſe excellere a-
lios ꝛ ſunt deſpectoꝛes et ſupbi/ ſed potentes ſine
virtute exiſtentes habent bonas foꝛtunas ſcꝫ po-
tentatus ꝛ diuitias ꝛ eas nō poſſunt ferre modera
te q: ſine virtute nō ē facile moderate ferre bonas
foꝛtunas: ꝗ tales credunt excellere alios ꝛ ſunt de
ſpectoꝛes ꝛ ſuperbi. Antecedens pbatur quia oēs
tales ſunt cōtemptiui alioꝝ et cum ſint magnani-
mo diſſimiles conantur imitari magnanimū imitā
tur aūt eū in contēptu ꝛ deſpectione alioꝝ ſed nō
vere q: magnanim⁹ vere contēpnit ꝛ vere glificat
iſti aūt indifferenter oēs contēpnunt. ¶ Secundo
poteſt pbari quia potentes q̄ carent virtute cre-
dunt ſe nullis indigere/ ceteros aūt indigere auxi
lio ſuo ergo omnes tales faciliter fiunt ſupbi. An-
tecedens patet q: licet eis deſint bona ſcientie et
virtutis/ tamen quia ſunt ſine virtute nō credūt ſe
egere illis nec cognoſcunt dignitatem vtilitatem ꝛ
neceſſitatem hoꝝ bonoꝛum immo putant ꝙ omnis
humane vite neceſſitas et ſubuentio ſit in diuitiis
poſita: ideo faciliter fiunt cōtemptoꝛes ꝛ deſpecto
res ceteroꝛum. ¶ Confirmant iſta auctoꝛitate pla
tonis q̄ interrogatus a Dyoniſio tiranno q̄d ſit ꝙ
philoſophi frequētant limina pꝛincipum ꝛ pꝛincipes
non frequentant ſcolas phoꝝum Reſpondiſſe fert
q: philoſophi intellīgunt ſe egere bonis tirannoꝝ
ſcꝫ diuitiis/ ſed tiranni non intelligunt ſe egere bo
nis phoꝝ puta ſciētie ꝛ virtutib⁹. Ex q̄bus pbis
apparet ꝙ indigentia bonoꝝ foꝛtune magis ſenſi-
bilis ꝛ per ꝯñs magis repſſiua a ſupbia q̄ indigē
tia bonoꝝ alioꝝ. Similit etiā vtilitas ꝛ fruct⁹ bo-
noꝝ foꝛtune ē magis ſenſibilis q̄ vtilitas ꝛ fruct⁹
bonoꝝ alioꝝ: ꝛ iō ſunt magis excitatiua ad ſupbiā
et elationē cū incidūt in eo q̄ virtute caret Ex quo
infertur: ꝙ glorioſuꝫ eſt potentibus vincere ſuper-

biam. patet quia hoc eſt multum difficile et ob hoc Ber. in epiſtola ad ſenon̄. ait. In alto poſito nō alta ſapere difficile eſt ⁊ omnino inuſitatū ſed quanto difficilius tanto glorioſius. Seq̄tur ſecundo in diuite indocto eſt tollerabilior ꝙ̄ i diuite docto. patet quia in diuite docto eſt excitatiuum ad ſupbiā non repreſſum. In diuite vero docto illud excitatiuum ꝑ doctrinam reprimitur ⁊ ꝙ̄uis doctrina ſm ꝙ excellens bonū incitet ad ſupbiam tamen ſm ꝙ eſt ingenii lumen ⁊ claritas ⁊ oculosmentis aperit magis reprimit ꝙ̄ exercitet et eſt repſſiua nō ſolū reſpectu ſui/ ſed etiam reſpectu conditionis ꝓſpere fortune.

Q Ueritur conſequenter de vitiis oppoſitis patientie. ſcilicz de de impatientia. Queritur ergo Utrū impatientia ſit peccatum? Arguitur ꝙ non q2 aliqua impacientia non eſt peccatū ergo nulla. antecedens probaſ quia aliqua ira non eſt peccatū aliās non diceret Pſal. Iraſcimini ⁊ nolite peccare.

¶ In oppoſitum arguiſ impatientia opponiſ virtuti ſcz patientie: ergo impatientia eſt peccatum.

¶ Notandum ꝙ vt ex ſupradictis patet/ patiētia eſt virtus qua homo inter aduerſa equabilitatem animi ſeruat ita ꝙ ꝓpterea nullo modo a vera hominis deiicitur dignitate hoc tamen nō ſufficit ad patientiam ꝓprie dictam: quia vt ſupra oſtenſum eſt patientia habet vitiū in defectu quod Grego. appellat inſenſibilitatem: conſtat aūt ꝙ inſenſibilis non deiiciſ a vera hominis dignitate ꝓpter aduerſa: et ita ſi illud ſufficeret ad patientiam inſenſibilitas eſſet patientia quod falſuz eſt/ ideo ſicut dictum eſt ſupra ad patientiam ꝓprie dictam et tertij generis exigitur triſticia ꝓueniens ex eo ꝙ talia accidunt/ req̄ritur enim aliqua nolitio aduerſorum: ideo ſi q̇s affectet huiuſmodi aduerſa vt euitet ſupplicia eterna: aut vt emendetur: aut vt maiorem retributionem habeat licet tollerantia eoꝝ ſit patientia: vel primi: vel ſecundi: vel quarti generis. non tamen eſt patientia tertij generis ⁊ adhuc in talibus eſſet triſticia. ideſt nolitio aliqua cōditionata/ puta ſi hec aduerſa non eſſent in emendationem meā nollem ea, aut aliqua conſimilis Dico ergo ꝙ cum aduerſa incūbunt toleranda eo modo quo in tertio genere patientie cōtingit ille qui nullam nolitionem eoꝝ habet nec abſolutam: nec conditionatā/ immo nec nitiſ eis reſiſtere aut reſarcire incommodū et ex tolerantia non eſt aliquam commoditatem ſuſcepturus: aut ſaltem de hoc nichil cogitat: talis dicitur inſenſibilis et deficit non in equabilitate: ſed in triſticia: quam ſm rectum dictamen rationis tenetur ſuſcipere. ille aūt qui tantam triſticiam ſuſcipit vt ab ea vincatur ⁊ equabilitatem mentis perdat dicitur impatiens q̇ vero moderate ſe habet in huiuſmodi triſticia: ita ſcilicet vt nec rem ſuā negligat nec damnū ſuū ita ferat vt omnino non contingerit nec tamen equabilitatem mentis perdat: ſed maneat ſemꝑ firma ⁊ ſolida mens vt ⁊ agenda et fugienda cognoſcat et incognitis etiam omnino vt prius ꝑſiſtat tunc talis diciturvere patiens. Tunc ſit prima concluſio. Impatientia eſt vitium patet ratione. ponit oppoſitum. Secundo omnis ꝑturbatio mentis eſt vitiū ſed impatiētia eſt perturbatio mentis: ergo impatientia eſt vicium. maior eſt nota et minor ꝓbatur quia aufert equabilitatem a mente. ¶ Secunda concluſio. impatientia eſt vitium ꝑiculoſiſſimū probatur omne vicium inclinans ad vicia multa ⁊ grauia eſt periculoſiſſimum. ſed impatientia eſt huiuſmodi igitur. minor probaſ quia inclinat ad iram/ inuidiam/ odium/ homicidium vltionez inclinet ad blaſphemiam diuini nominis/ execrationes cōtemptum dei/ p̄ceptorum et conſiliorum eius. ſecundo ꝓbatur omne illud ꝑ quod aduerſitas grauiſſima nocumenta affert eam immoderate ferentibus eſt vicium ꝑiculoſiſſimum: ſed impatiētia eſt huiuſmodi/ et econuerſo eſt patientia his q̇ habent eā igiſ minor probatur per Ber. in quadā epiſtola dicentem ꝙ ꝙ dignus ſiue quē mūdus odit. i. et per malam famam a dextris et ꝑ bonam a ſiniſtris xp̄i miles graditur nec extolliſ laude nec vituperatione frāgiſ non diuitiis tumet non confunditur paupertate ⁊ leta contempnit et triſtia. Et ſequitur ſicut ſanctis ⁊ electis tribulatio oꝑatur patientiam patientia ꝓbationem/ ꝓbatio ſpem/ ſpes autem mortē an̄ confundit. ſic dānatis et reprobis tribulatio econuerſo parit puſillanimitatem/ puſillanimitas turbationem/ turbatio deſperationem/ deſperatio autem interemit vbi ꝑ puſillanimitatem cōtrariuz patientie quod eſt impatientia intelligit. Tertio quicq̇d priuat nos oībus bonis q̄ nati ſumus aſſequi ꝑ patientiam et affert nobis omnia mala contraria eſt ꝑiculoſiſſimum vitiū/ ſed impatientia eſt huiuſmodi. maior patet quia bona que aſſequimur ꝑ patientiam ſunt magna ⁊ mala contraria multū grauia. Per patientiam enim corrigimur a viciis p̄teritis ⁊ tranſimus ad virtutes ſm illud Hiero. ſuꝑ Joel. ſepe fit diuina ꝓuidentia vt q̇ non cognouerunt deum in ꝓſperis ⁊ qui delitijs abuſi ſunt ad virtutes ꝑ patientiam corrigant/ econtra autez ſi impatientia habeatur voluntate in deliciis manemus nec vitia deſerimus nec ad virtutes tranſim⁹ ſed deteriora flagicia in tuo q̇ boni fuerunt ſi in aduerſis fuerint impatientes a virtutib⁹ ad vitia trāſeunt. patientia tribulatum facit magnū. impatiētientia vero dilectiſſimum. p̄mum ptz ꝑ illud Ber. de cōſideratione ad euge. magnus enim q̇ incidēs in aduerſa non excidit vel parum a ſapientia. patientia confert tribulatio ad contemplationem diuinam econtrario autē impatientia retrahit immo ad blaſphemiam inducit. p̄mum ptz ꝑ Grego. xiii. moralium dicentis fit miro omnipotentis dei moderamine vt cum in hoc mundo mens iuſti aduerſitatibus plus laborat ſe ad auctoris ſui contemplandam faciem amplificat patientia tribulatum a peccato mundat ⁊ fortiorem reddit / econtra autem impatientiētia magis inq̇nat ⁊ ſordidat ⁊ reddit debiliorem. p̄mum pz auctoritate Sene. lib. de ꝓuidentia. auida eſt inquit ꝑiculi virtus ⁊ quo tendat, non quid paſſa ſit cogitat gubernatorē in tempeſtate in acie militem intelligas. calamitas virtutis occaſio eſt nos verberat. nos lacerat fortuna: patimur non eſt ſeuicia certamen eſt quod ſi ſepius adierimus fortiores erim⁹ ſolidiſſima pars eſt corporis quā frequens vſus agitauit ꝓbatur etiam ꝑ glo. ſuꝑ Pſal. ix. dicentez/ fornax tribulationis ligna/ vitioꝝ cinerat ⁊ aurum virtutum purgat/ vnde malos vitiat/ bonos purgat quod intellige malos ꝑ impatientiam/ bonos vero ꝑ patientiam.

¶ Tertia cõcluſio. inſenſibilitas eſt vitiũ oppoſitũ
patiẽtie. primo ꝓbaꝛ auctate Gre. ſuꝑius inducta
vbi de patientia agiꝛ. Secũdo omne illud quo qs
amplectiꝛ aduerſitatem. cũ ſm dictñ recte ratiõis
non eſt amplectenda eſt vitiũ: ſed inſenſibilitas eſt
hmõi igitur. maioꝛ ꝓbatur quia aduerſitas nõ ſem
per amplectenda eſt: vt patet ꝑ illud Grego. xxxi.
moraliũ. valde ꝑceps eſt q̇ ſemꝑ aduerſis ſe obiicit
et valde pauidus eſt qui ſe ſemꝑ abſcondit neqꝫ eñ
ille dux ſapiẽs eſt q̇ contra hoſtiles cuneos exerci
tum ꝑceps mouet neqꝫ eñ ille dux fortis eſt q̇ ſemꝑ
hunc ab hoſtis facie cauendo ſubducit. Cõfirmaꝛ
ſi qs ita eſſet in aduerſitatibus inſenſibilis ꝙ cũ vi
deret domũ ſuaꝫ ꝓpinquã cõbuſtioni eo ꝙ iã dom⁹
vicini incẽſa eſſet et nõ occurreret incõmodo ⁊ fu
turo detrimẽto ꝓpter inſenſibilitatẽ qꝛ. ſ. non plus
auget eũ nec cõtriſtat pñtia aduerſitatis ꝗ̃ abſen
tia: ille ab oĩbus merito vituꝑaretur / ſicut etiã iu-
re vituꝑatur q̇dam cãtoꝛ pariſieñ. qui vt refert Ge
rardus odonis incenſa domo ſua cũ turba inconti
nue clamaret ad ignẽ magiſtriſtatus eſt ꝓpter cla
moꝛem incõpoſitũ ⁊ inſuauẽ ꝗ̃ ꝓpter cõbuſtionem
domus ſue ⁊ magis voluit occurrere clamoꝛ incõ-
poſito ꝗ̃ domui ꝑeunti ⁊ ita cũ domus ſue igne ab
ſumereꝛ turbã ſm qualitatẽ vocis diſponebat ⁊ tã
armonice et continue clamare docebat nemo eſt q̇
talẽ nõ dicit poti⁹ ſtultũ ꝗ̃ patiẽtẽ: aut hũana ſm
moderationẽ rationis contẽnentẽ. Ex q̇bus ſatis
patet ꝙ inſenſibilitas eſt vitiũ. ¶ Contra ſecũdaꝫ
cõcluſionem. Arguiꝛ ſic impatiẽtia inclinat ad de
ſperationẽ. ergo nõ inclinat ad mala declarata in
eadem concluſione. añs ꝓbatur auctoritate Ber.
allegata ſcd̃a ratione. ¶ Ad hanc rationẽ rñdeꝛ
ꝙ impatientia nominat triſticiã auferentẽ equabi-
litatẽ mẽtis et deiectionẽ infra dignitatẽ hominis
iſta aũt deiectio et inequabilitas habet varios effe
ctus. aliquando eñ hꝫ ꝑ effectu ceſſationem a bo
nis operibus quibus primus incumbebat: aut in-
cumbere intendebat et tunc impatiens ſe hꝫ velut
fractus iacens ⁊ languidus. aliqñ vero cum hmõi
deiectione hꝫ in motũ cõtrariuꝫ eoꝝ ab q̃ inclinat
patiẽtia ⁊ tũc impatiẽs deiectus ſi malus eſt fit in
malicia ꝑtinacioꝛ: ⁊ ſi ꝓpoſuerit ante aduerſitatẽ
reſipiſcere / nũc poſt impatientiã ꝓponit perſiſtere
Si aũt ꝑmus bonus erat poſt impatientiam ea du
rante cõtingit. aliqñ ꝙ non ſolũ ceſſat a bonis opi-
bus / ſed etiã malis incũbit: aut incũbere ꝓponit ⁊
in vtroqꝫ eſt turbatio et deſperatio. ¶ Contra ter-
tiam ꝯcluſionẽ Arguiꝛ ſic hmõi inſenſibilitas aut
eſt puſillanimitas: aut caymotes nõ caymotes cũ
nullomodo dignificat ſe honoꝛibus / immo magis
indignificat: nõ puſillanimitas qꝛ vt iam allegatũ
eſt Ber. impatientiã ſibi cõtrariam puſillanimita-
tem vocat. ¶ Scd̃o inſenſibilis aut ꝑdit equabli-
tatem mentis aut nõ. Si ſic ergo eſt impatiens. ſi
nõ ergo eſt patiens / cũ aduerſa nõ auferant ab eo
mentis equabilitatẽ. ¶ Tertio omnes ſancti ⁊ phi
ſuadere nituntur vt non triſtemur ꝓpter aduerſa:
ſed eundẽ vultũ inter ꝓſpera et aduerſa geramus
ergo inſenſibilitas aduerſitatis apud phõs ⁊ ſan-
ctos reputata eſt vera virtus et vera patientia.
¶ Ad ꝑmã dico ꝙ in viciis oppoſitis patientie nõ
non reperitur ita pꝛopꝛie caymotes et puſillanimi
tas ſicut in ambitione aut inani gloꝛia aut pꝛeſum
ꝑtione ac ſuꝑbia. Poſſumus tamen cõſiderare im
patientem ſm affectionem exceſſiuã quandã intẽ-
ſam quam habet ad bona externa ꝓpter quaꝫ affe
ctionem frangitur et deiicitur a vera hominis di-
gnitate cum eis ꝑuatur ⁊ econtra inſenſibilem ſm
ꝙ caret omni affectiõe etiã oꝛdinata ad ea inq̃tũ
ſcꝫ valent vel ad neceſſitatem vel ad verũ oꝛnamẽ
tum et decoꝛẽ vite et tunc impatiẽs dicitur caym⁹
et inſenſibilis dicitur puſillanimus. aliomodo con
ſiderantur q̃tum ad deiectioneꝫ ipſam quã facit ad
uerſitas impatienter tolerata quã tñ deiectionem
nõ facit in inſenſibili ratione cuius inſenſibilis ha
bet modũ ſperantis et impatiens deſperantis ⁊ ſic
inſenſibilitas dicitur caymotes et impatientia di-
citur puſillanimitas. Et inde eſt ꝙ Ber. volẽs oſtẽ
dere ꝙ impatientie mouet ad deſꝑationeꝫ impatiẽ
tiam appellauit puſillanimitatẽ. neqꝫ eſt inquit in
cõueniens ꝙ in his q̇ aliquibus noĩbus non ꝓpꝛie
ſed ꝑ tranſlationẽ appellantur aliquid ſoꝛtiaꝛ ap-
pellationes cõtrarias ꝓpter diuerſas cõſideratio
nes in talibus ab affirmatione vnius ad negatio-
nẽ alterius valet ꝯña. ¶ Ad ſecũdã dico ꝙ inſenſi
bilis non ꝑdit equabilitatem mentis ꝓpter aduer
ſa qꝛ eam nõ habet. ad equabilitatẽ eñ mentis ita
ꝑtinere contẽnere externa vt tñ ea curemus q̃tũ
recta ratio aut ꝑ neceſſitate aut vero oꝛnamẽto vi
te iubet ea eſſe curanda. Ex quo patꝫ ꝙ non valet
iſta cõſequentia inſenſibilis ꝓpter aduerſa nõ per
dit equabilitatẽ mẽtis ergo eſt patiens. ¶ Ad ter
tiam dico ꝙ duplex eſt triſticia q̃dam eſt cõfundẽs
et vincens / et illa cum ob aduerſa ſuſcipitur diciꝛ
triſticia impatientie. Alia eſt inſultans et excitãs
et hec eſt quã dicimus ad patientiam exigi contra
pꝛimam grauibus ſententiis phi et ſernici deſerue-
runt non cõtra ſecundam. Et ſi dicas ꝙ ſocrates
laudatur quia in pꝛoſperis et aduerſis eundẽ vul-
tum gerebat. ¶ Reſpondeo ꝙ triſticia que in tan-
to viro ſicut ſocra. fuiſſe tanta vt vultum permu-
taſſet et alteraſſet fuiſſet foꝛte nimiũ exceſſiua q̇c-
quid ſit tamen hoc non arguit eũ nullam triſticiaꝫ
ꝓpter aduerſa ſuſcepiſſe ſed eam quã ſuſcipiebat
ita moderaſſe vt nulla in exterioꝛibus iudicia cau
ſaret vel impꝛimeret.

Conſequẽter queritur
de caymote et puſilla nimitate. vtrum
cuilibet magnanimitati ſit ſua caymo
tes ⁊ puſillanimitas oppoſita. Argui-
tur ꝙ non / quia non omnis magnanimitas eſt cir-
ca honoꝛes: vt patet de humilitate ⁊ patientia / ſed
omnis caymotes et puſillanimitas ſunt circa ho-
noꝛem igitur. In oppoſitum arguitur per ea dicta
ſunt ſupꝛa. Notandum ꝙ iſta queſtio nota eſt ideo
tantum vt in paucis recolligantur aliqua que de
caymote ⁊ puſillanimitate dicta ſunt ſicut enim ha
bitum eſt ſupꝛa. duo ſunt genera magnanimitatis
vnum eſt quod eſt poſitum in rerum externarum
contemptu alterum quod eſt poſitum in rerum ar-
duarum deſiderio aut adminiſtratione. Pꝛimum
genus diuiſum eſt in duo ſecundum diuiſionem re-
rum externarum. quedã enim ſunt ꝓſpere et in ta
lium oꝛdinato contemptu conſiſtit humilitas. alii
ſunt aduerſe ⁊ in taliũ moderato contemptu conſi
ſtit patientia ſm aũt genus conſiſtit in adminiſtra-
tiõe ⁊ deſiderio rerũ arduarũ ſicut magnaꝝ admi-

adminiſtrationum et honoꝛis et gloꝛie et ſecundū hec diuerſe ſpecies magnanimitatis ſumuntur/ et diuerſe etiam caymotis ⁊ puſillanimitatis differētie magnanimitati em̄ que eſt rerum arduarū oꝛdinate adminiſtratiua opponit̄ caymotes excedens in adminiſtratione ⁊ puſillanimitas in eadē adminiſtratione ſuſcipienda deficiens magnanimitati que conſiſtit in honoꝝ oꝛdinato appetitu opponit̄ caymotesque eſt ſuphabundantia in honoꝛum appetitu ⁊ puſillanimitas in honoꝝ appetitu magnanimitati que eſt oꝛdinatus gloꝛie ⁊ bone opinionis apponit̄/opponitur caymotes que poſita eſt in exceſſu et ſuphabundantia appetitus gloꝛie⁊ puſillanimitasque eſt poſita in defectu inoꝛdinato eiuſdē appetitus: magnanimitati ṗmi generis q̄ conſiſtit in oꝛdinato contemptu rerum ꝓſperarum ⁊ excellentia opponitur caymote⁊ ſupbie que conſiſtit in amoꝛe inoꝛdinato excellentie contemptiue ⁊ puſillanimitas que conſiſtit in inoꝛdinato contemptu eiuſdem excellentie magnanimitati eiuſdem generis que conſiſtit inoꝛdinato contemptu rerum aduerſarum opponitur caymotes. Impatientie que conſiſtit in ſuphabundanti odio aduerſoꝝ⁊ puſillanimitas inſenſibilitatis que cōſiſtit in defectu odii aduerſoꝝ. Tunc ſit ṗma concluſio. Cuilibet magnanimitati opponitur ſua caymotes ⁊ etiam ſua puſillanimitas. patet ex dictis. Secunda concluſio. omnis puſillanimitas eſt vitium. patet qꝛ omnis puſillanimitas eſt oppoſita virtuti. Contra ſecundam partem ṗme concluſionis. arguit̄ ſic ṗmo ignoꝛantia opponitur pꝛudentie: ſed puſillanimus omnis eſt ignoꝛans vt habet Ari. quarto ethicoꝝ igitur puſillanimitas opponit̄ pꝛudentie. Secundo Mat. xxv. ſeruus qui ꝓpter puſillanimitatem noluit vti pecunia vocat dn̄s malum ⁊ pigrum: et Ari. quarto ethico. dicit. ꝙ puſillanimi vident̄ pigri: ſed pigricia opponitur ſollicitudini q̄ eſt actus pꝛudentie. Tertio puſillanimitas ꝓcedit ex timoꝛe ſm̄ illud Iſa. xxxv. dicite puſillanimes confoꝛtamini ⁊ nolite timere: ſed inoꝛdinatio timoꝛis opponit̄ foꝛtitudini et non magnanimitati: igitur. Quarto puſillanimitas ꝓcedere videtur ex inoꝛdinata ira ſcꝫ illud ad colloceñ. iij. Pr̄es nolite indignationē ꝓuocare filios veſtros vt non puſillanimo animo fiant: ſed ira opponitur manſuetudini: igitur. Ad ṗmam concedo maioꝛem ⁊ minoꝛem et nego conſequentiam: ſed tantum ſequit̄ ꝙ puſillanimus habꝫ aliquid oppoſitum pꝛudentie. Ad ſecundam concedo antecedens et nego conſequentiā: quia licet puſillanimus ſit piger puſillanimitas tamen nō eſt pigritia. Ad tertiam dico ꝙ puſillanimitas nō tantuꝫ ꝓcedit ex timoꝛe immo ip̄a eſt timoꝛ⁊ negatur minoꝛ vniuerſaliter intellecta quia ſolus timoꝛ bellicus inoꝛdinatus opponitur foꝛtitudini ⁊ non quilibet timoꝛ inoꝛdinatus. Ad quartam ſimiliter negatur conſequentia / quia licet cauſa puſillanimitatis ſcꝫ ira opponatur manſuetudini non tamen ip̄a puſillanimitas mā̄ſuetudini opponitur. Utrū autem puſillanimitas ꝓcedat ex ira queſtio eſt et dicit beatus Tho. ꝙ non ꝓcedit puſillanimitas ex ira ſm̄ rationem ꝓpꝛii motus ire hoc eſt ſm̄ ꝙ per eam quis extollitur in vindictam: ſed ira hoc modo magis aufert puſillanimitatem: ſed ira ratione cauſarum que ſunt iniurie illate ex quibus deiicit̄ animus patientis inducit puſillanimitatem ex hoc enim ꝙ iuuenis nimis frequenter rep̄henditur ⁊ ea que fere bene egit vilipenduntur inducitur iuuenis in veram puſillanimitatem qua nichil audeat difficile ⁊ arduum attentare. nam q̄ totiens rep̄henſus eſt et coꝛreptus eſt tanq̄ꝫ deficiens in facilibus non cōfidit ſe poſſe aliquid difficile laudabiliter tractare. et ad hanc puſillanimitatem ira filioꝝ ꝓuocata a parentibus maxime inducit quia non eſt filii propter huiuſmodi iram moueri ad appetitum vindicte: ideo opoꝛtet ꝙ moueantur ad deſperationem et puſillanimitatem. ¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur ſic. omnis vitio quis efficitur malus: ſed puſillanimus non eſt malus vt habet Ari. in quarto ethicoꝝ igitur maioꝛ patet quia om̄i virtute quis efficitur bonus. ¶ Secundo nullus eſt dignus magnis bonis niſi virtuoſus: ſed puſillanimꝰ ſm̄ Ari. in quarto eſt dignus magnis bonis: ergo puſillanimꝰ eſt bonus ⁊ virtuoſus. ¶ Tertio initiū omnis peccati eſt ſupbia: ſed puſillanimitas nō ꝓcedit ex ſupbia cum ſupbus ſe extollat ſuper id qđ eſt et puſillanimus ſe deiiciat igitur. ¶ Quarto dignificāt ſancti ſe minoꝛibus q̄ꝫ ſint digni ergo ſunt puſillanimi et ꝑ conſequens puſillanimitas non eſt vitiuꝫ. ṗma conſequentia tenet ꝑ diffinitionem puſillanimi/ et antecedens ꝓbatur de Moyſe qui humiliter recuſauit officiuꝫ ſibi iniunctum a domino vt habetur Exodi. iii. et Ihe. ix. ¶ Ad ṗmam reſponſum eſt ſupꝛa ꝑ diſtinctionem de malicia.

¶ Ad ſecundam conceditur totum argumentum. puſillanimus em̄ eſt virtuoſus et tamen habet habitum vitioſum quia non vtitur virtute et facultate ſua vbi et quando opoꝛtet. nō enim quodlibꝫ vitium cuilibet virtuti repugnat: ſed detrimentū detrimentoꝛum. ¶ Ad tertiam concedo de initio potentiali/ concedo etiam ꝙ puſillanimitas ꝓcedere poteſt ⁊ de facto aliquā̄do ꝓcedit ex ſupbia ex hoc ſcilꝫ ꝙ aliquis ꝓpꝛio ſenſui nimis innititur ⁊ credit plus ſibi de ſe q̄ꝫ ſapientibus ſm̄ illud ꝓuerbioꝛum xxvi. Sapientioꝛ ſibi piger videtur viris ſapientibus ſententias. ⁊ Grego. in paſtoꝛali. dicit de moyſe ꝙ ſupbus foꝛtaſſe eſſet ſi ducatuꝫ plebis ſue ſine trepidatione accipet/ ⁊ rurſum ſuperbus exiſtet ſi auctoꝛis imperio obedire recuſaret. ¶ Ad quartā dico ꝙ ſancti conſiderantes ꝓpꝛie infirmitatis inſufficientiam dignificant ſe minoꝛibꝰ q̄ꝫ digni ſunt cum auxilio diuine gr̄e et ſm̄ hunc modū ſe reputauerunt indignos moyſes ⁊ Ihere. hoc tn̄ non fecerunt ex puſillanimitate nec etiam fecerunt ꝑtinaciter quia alias in ſupbiam lapſi fuiſſent.

Conſequenter agendū eſt de mollicie et ꝑtinatia viciis oppoſitis pſeuerantie et ſm̄ extenſionē nominis etiam oppoſitis continentie ⁊ martirio. Queritur ergo ṗmo vtruꝫ mollicies ſit viciū oppoſitum pſeuerantie. Arguitur ꝙ non: qꝛ mollicies eſt ſpecies luxurie ergo non eſt vicium oppoſitum perſeuerantie. In oppoſitum eſt ariſtote. vij ethicoꝝ. Notandum ꝙ mollicies eſt equiuocū. aliquando enim accipitur mollicies vt eſt nomen vicij. de qua Apo. j. ad coꝛitheos. v. nec adulteri nec molles vbi gloſa. hoc eſt muliebꝛia patientes: hoc modo enim eſt ſpecies luxurie/ de qua poſtea dicitur. Aliquando vero eſt nomen gradus vitij et tūc accipitur Unomodo cōmuniter et tunc mollis di-

Acceptiones mollicici,

citur qui propter vehementes paſſiones triſticiarum diſcedit a ſententia vel electione quibus recta ratio immanendum eſſe dictabat / et hoc ſiue paſſiones excedant cōmunem hominum facultatem ſiue non: et tunc mollicies opponitur tam perſeuerantie quam martirio. ¶ Secundo modo accipitur mollicies proprie pro vicio quo quis propter paſſiones vehementes triſticiarum non tamen excedentes cōmunem facultatem hominū diſcedit a ſententia vel electione quibus recta ratio dictat eſſe immanendum. Et hoc modo de mollicie loquitur Ariſto. vij. ethicorum et dicit eam opponi perſeuerātie per hoc quod dicit triſticiarum ſe includitur incontinentia que diſtrahit per paſſiones delectationum per hoc dicitur non tamen excedentes. etc. ſecluditur mollicies oppoſita martirio que tamen vt dicit thomas non proprie debet appellari mollicies eo quod molle proprie dicitur quod facile cedit tangenti et non iudicatur aliquid molle ex eo quod cedit fortiter impellenti. Nam parietes cedunt machine percutienti et tamen non dicuntur molles. Et ideo philoſophus dicit. vij. ethico. quod ſi quis a fortitibus et ſup excellentibus triſticiis vincatur quas pauci homines vincant talis non dicitur mollis nec eſt mirabile ſed cōdonabile ſi contra tendat. Vult autem beatus thomas quod ſecundum philoſophum proprie mollis dicitur qui recedit a bono propter triſticias cauſatas ex defectu et carētia delectationum probatur / quia mollis dicitur quaſi cedens debili mouenti ſed triſticia ex carētia voluptatum eſt debilius mouens retrahendo quam voluptas attrahendo: et eſt etiam debilius mouens quam metus periculorum. ergo mollis dicitur qui recedit a bono ex defectu et carentia voluptatum et delectationum minorem probatur pro prima parte quia carentia voluptatis eſt purus defectus / pro ſecunda autem parte probat per tullium. i. de officiis dicentem non conſentaneum qui metu non frangitur eum frangi cupiditate nec qui inuictum ſe a labore preſtitit vinci a cupiditate. Iſta opinio non michi videtur conformis ſententie Ariſto. ſecundum enim Ari.

cōtra tho.

in. vij. circa calorem et frigus eſt mollicies et tamen conſtat quod calor et frigus non dicunt abſentiam delectationum ſed etiam poſitionē malorum cauſaſantium triſticiam igitur. Secundo ſecundum ariſtote. in eodem. vij. quod eſt circa delectationes incontinentia illud eſt circa triſticias mollicies / ſed cōſtat quod ſunt alie triſticie / guſtus et tactus quam carētia delectationum et circa huiuſmodi triſticias non eſt incontinētia: ergo circa eas eſt mollicies. Tertio qui permittet pendere in lutum extremitates veſtis ſueut non habeat triſticiam et moleſtiam in leuando ille dicitur mollis et delicatus / ſed qui eſt huiuſmodi nō ſolum habet triſticiam ex carentia voluptatū: ſed etiam malo poſitiue affligente igitur: maior patet per Ariſto. ibidem exemplificantem de molli et delicato et dicentem qui retrahit veſtimentum vt nō laboret ſecundum eam que a leuare triſticia talis ſcilicet dicitur mollis. Et ſi dicas quod in eodem cap. Ariſt. expreſſe dicit. quod mollicies cauſatur a triſticia que eſt ex defectu cōcupiſcentie ſub hiis verbis non eligentium autem hic quidem ducitur propter delectationem / hic autem propter fugere triſticiam que eſt a concupiſcentia et in hoc ponit differentiā inter incontinentiam et molliciem. Reſpondeo quod recedere a bono propter fugam triſticie prouenientis ex abſentia delectatiōis bene eſt mollicies nec hoc negamus. Sed dico quod non omnis mollicies eſt talis immo aliqua eſt qua receditur a bono propter fugam triſticie prouenientis aliquo ex afflictiuo et ſi extendatur nomen propter fugam cuiuſcunque triſticie quattuor conditionibus additis prima eſt quod illa nō excedat communem facultatem hominum. Secunda quod huiuſmodi triſticia non ſit obiectum principale illius boni actus a quo receditur ſecundum totā ſpeciem ſuam non quilibet qui deſerit bonum fortitudinis propter fugam periculorum et triſticie ex illis periculis prouenientis dicitur mollis. Et ita etiam de magnanimitate diceretur. Tertio quod non conueniat tali vinci propter naturam generis. Quarta quod non propter egritudinem. Et iſtas duas vltimas conditiones ponit Ariſtote. in ſeptimo dicens ita ſed et ſi quis a quibus multi poſſunt abſtinere et ab hiis vincitur et non poteſt contendere non propter naturam generis vel egritudinem puta inſit harum regibus mollicies propter genus et vt femininū a maſculino diſtet vbi Euſtracius victus igitur a quaſi nullis triſticiis non propter naturam generis vel propter egritudinem mollis eſt. Tunc ſit prima concluſio. Non omnis mollis dicitur qui recedit a bono propter triſticias cauſatas ex defectu delectionum: probatur per tertiam et quartam conditionem hic poſitas. Secundo ſecundum Ariſtotelem in ſeptimo ſunt alique delectationes neceſſarie ſed quod propter carentiam huiuſmodi delectationum recedit a bono non eſt mollis igitur. non omnis eſt mollis qui recedit a bono propter triſticias cauſatas ex defectu delectationū minor patet quia vincere huiuſmodi carentiam delectationum neceſſarium excedit cōmunem facultatem hominū et multo' difficilius quam vincere delectationes ipſas aut etiam res altas triſticias per preſentiam ſuam inferentes et maior eſt ariſtotelis in ſeptimo vbi ait. quia autē quedam delectationum neceſſarie ſunt: hec autem nō vſque ad quem ſuperhabundantie autem neque defectus. Et ſtatim poſt eum vult dare differentiam inter intemperatum / incontinentem / et mollem / non loquitur niſi de ſuperhabundantiis delectationum et de delectationibus neceſſariis. Secūda concluſio. aliquis eſt mollis quia recedit a bono propter triſticias cauſatas poſitiue a regibus triſtabilibus patet auctoritatibus parum ante allegatis. Secundo inter huiuſmodi triſticias ſunt alique que non excedunt communem facultatem hominum / hoc eſt quas homines vt in plurimū fugant quas tamen fugiunt non propter electionem: ſed quia vincuntur ab eis / ille autem qui vincitur ab eis autem incontinens aut mollis aut intemperatus aut beſtialis: aut eſt ei condonabile non incōtinens quia talis non vincitur a delectatione: nec intemperatus quia talis nō fugit propter electionem: ſed quia vincitur nec beſtialis quia talis fuga non eſt ita vilis vt deiicit hominem infra communem hominum dignitatem nec eſt huiuſmodi vinci cōdonabile cū homines plures huiuſmodi triſticiam ſuperent ſicut etiam plures ſuperantur ab ea ergo relinquitur quod talis dicitur mollis. Iſta ratio videtur michi multum efficax ſecundum principia ariſtotelis. Tertio cōcluſio extenſo nomine mollicie ad gradum vicii oppoſitum perſeuerantie ſecundum totum ambitum eius mollicies non eſt tantum circa triſticias guſtus et ta-

Cōditiões mollicici.

ctus probatur circa quancunq; triſticiam poteſt reperiri gradus perſeuerantie circa eam poteſt reperiri gradus molliciei ſed circa alias triſticias a dictis poteſt reperiri gradus perſeuerantie ergo et mollicies maior eſt nota ex oppoſitione que eſt inter perſeuerantiam et molliciem et minor probata eſt ſatis vbi actum eſt de perſeuerātia et de martirio. Alie enim triſticie poſſunt eſſe retractiue a bono opere et vehementes et tamē non excedere communem facultatem hominum. Secundo ſecundū ariſtotelem in principio ſeptimi circa mores fugiendorum ſicut tres ſpecies tantū incontinentia malicia beſtialitas ſed conſtat q deſerere opus p̄cepti aut iuſticie ꝓpter periculum perdende pecunie eſt fugiendū ⁊ hoc nō eſt beſtialitas qꝛ hoc nō deiicit hominē infra cōmunem hominis dignitatem nec malicia qꝛ ſuppoſito qꝛ non facit hoc ex electione: ſed qꝛ vincit̄ eſt incōtinentia ⁊ non eſt incontinentia propriiſſime dicta qꝛ illa eſt circa delectatiōes ergo eſt incontinentia ſecundum aliam ſpeciem que dicitur mollicies. Tertio in tali nō eſt concordia partiū anime ſed pugna ⁊ contentio et contratendētia: ergo vicium eius non eſt malicia nec eſt vicium ſuper omnem maliciam poſitum ergo non eſt beſtialitas ergo eſt incontinentia nō ſtrictiſſime dicta ergo eſt incōtinentia ſecundum ſpeciem que eſt mollicies. ¶ Prima conſequentia nemini qui ariſtotelem in ſeptimo legerit dubia eſſe debet et probatur per euſtracium. Ita dicentem in principio ſeptimi quare et in maliciis oppoſitis virtutibus moralibus concordia quedam eſt partium anime in incontinentia autem non eſt concordia partium anime.

¶ Secunda conſequentia probatur per eundem euſtracium commento ſequenti dicentē de beſtialitate q eſt ſpecies malicie ſuper omnem maliciā.

¶ Quarto deſerere opus iuſticie propter triſticias tactus et guſtus eſt iniuſticia/ ſecundum gradum molliciei ergo deſerere idem opus propter triſticias aut pericula amiſſionis pecuniarū/ aut alias triſticias que habeant conditiones ſuprapoſitas eſt iniuſticia ſecundum graduꝫ molliciei conſequentia tenet quia conſtat q eſt iniuſticia ſecundum aliquem gradum et non ſecundū gradem temperantie nec ſecundum gradum beſtialitatis nec ſecundum continentie ſtricte accepte: ergo ſecundum gradum molliciei. Tumſecūdo quia non eſt ratio quecunq; propter quam vinci a triſticia guſtus et tactus conſtituat iniuſticiaꝫ in gradu molliciei quin per eandem concludatur q vinci ab aliis triſticiis ſub cōditionibus ſupra poſitis conſtituat etiam iniuſticiam in gradu molliciei. Et ſicut argutum eſt de iniuſticia, ita argui poteſt de generibus aliorum viciorum.

¶ Quarta concluſio non eſt circa tantum triſticiam ꝓueniētem ex diuturnitate operis laborioſi ꝓbatur quia perſeuerantia non eſt tantū circa huiuſmodi triſticiā ergo nec mollicies conſequētia iſta nota eſt ⁊ antecedens ꝓbatum eſt diffuſe cum agebatur de perſeuerantia.

¶ Quinta concluſio mollicies eſt vicium oppoſitum perſeuerantie patet ſatis ex his que dicta ſunt de perſeuerantia vnde ſecūdum ariſt. in ſeptimo et; frequenter recitatum eſt vicium morale diuiditur in tres ſpecies vel gradus in maliciam/ incontinentiam et beſtialitatem cōtra maliciam eſt virtus/ cōtra beſtialitatem heroica virtus / cōtra incontinentiam continentia. Continentia diuiditur incontinentiam ſtricte acceptam que eſt circa delectationes et perſeuerantia que eſt cuꝫ quis bene ſe habet. Contra oppugnantes triſticias non quaſlibet: ſed quales dicte ſunt continētie ſtricte opponit̄ incontinentie ſtricte accepta et perſeuerantie mollicies. ¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur primo ratione Tho. poſita in recipiendo opinionem ſuam.

¶ Secundo triſticie cauſate a rebus afflictis ſunt multum vehementes ergo circa eas non eſt mollicies. ¶ Tertio arguitur auctoritate euſtracii in ſeptimo dicentis et iam allegatum eſt virtutis igitur a quaſi nullius triſticiis non propter naturam generis vel propter egritudinem mollis eſt vbi euſtracius dicit mollem vinci a quaſi nullis triſticiis. ¶ Ad primum dico q molle naturale eſt cedens debili mouenti mollis autem moraliter eſt cedens mouenti quod non excedit communem facultatem hominum quod ſcilicet ſuperatur a pluribus: ⁊ quod etiam plures ſuperat et tale dicitur debile mouens vel impellens/ cui ſcilicet reſiſtitur a pluribus et non tantum a paucis.

¶ Ad ſecūdam dico q alique tales triſticie ſunt vehementes quia tamen non excedunt communem hominum facultatem ideo conſtituunt vicium in gradu molliciei. ¶ Ad tertiam dico q euſtracius dicit huiuſmodi triſticia eſſe quaſi nullas non ſimpliciter cum ſecundum ariſtotelē multi ab eis vincantur ſed per cōparationem ad triſticias communem facultatem hominum excedētes ſicut triſticia que prouenit ex ſupplicio ignis aut periculo mortis imminentis et grauiſſimorū tormentorum. ¶ Contra tertiam concluſionem arguitur auctoritatibus ariſtotelis et primo auctoritate eius in principio ſexti capituli p̄mi tractatus vbi comparat incontinentiam/ molliciēꝫ et intemperātiā inter ſe. Dicit em̄ circa eas autē que per tactum et guſtum delectationes/ et triſticias/ ⁊ concupitias/ et fugas/ circa quas temperantia et intemperantia. Diſtincta prius eſt quidem ſic ſe habere vt vinci ⁊c. vbi patet expreſſe q ponit predicta circa delectationes ⁊ triſticias guſtus et tactus. Secundo arguitur auctoritate eiuſdē capitulo. 4. vbi expreſſe dicit ⁊ probat q circa delectationes non neceſſarias vt ire lucri honoris ⁊ huiuſmodi non eſt incōtinentia nec continentia nec mollicies ⁊ q ſuperhabundātes in talibus non dicuntur ſimpliciter incontinētes ſed cum addito vt puta incontinentes pecuniꝫ aut lucri. ¶ Tertio auctoritate euſtracii ibidem dicentis quemadmodum enim principaliter ſeu proprie incontinētes dicuntur propter ſuperfluē vti venereis ſic et iſti dicuntur incontinentes cuꝫ appoſitionem vt ſuperflue amplexantes vin cerez ditari. Propter iſtas auctoritates ⁊ aliquas alias ſimiles volunt aliqui q continentia perſeuerantia et eorum oppoſita nō cōtingant niſi circa voluntates ⁊ triſticias guſtꝰ ⁊ tactus. Ad primam ergo rñdeo q ar. loquitur de illis delectationibus guſtus ⁊ tactus non qꝛ circa eas ſolas

conſiſtat continentia: ſed quia circa eas manife-
ſtius conſiſtit et per eas conuenientius ⁊ melius
nobis natura horum innoteſcit. ¶ Ad ſecūdam
concedo ꝙ in illo loco arꝫ. non vult probare niſi
ꝙ non omnis concupiſcentia honoris eſt inconti
nentia ſimiliter ſed tantum eſt incōtinentia hono
ris immoderata cum quo ſtat ꝙ deſerere bonum
iuſticie vel alterius virtutis ꝓpter triſticiam ꝓ-
uenientem ex periculo perdēdi honorem eſt mol-
licies ⁊ deſerere bonū iuſticie ꝓpter honorem cō-
ſequendum eſt iuſticia ſecundum gradum inconti
nentie nec oppoſitū dicit arꝫ. Ad tertiā ſimiliter.
¶ Contra quintā concluſionē Arguitur ſic Eſſe
delicioſum pertinet ad intemperātiā: ſed ſm ari-
ſtotelem in ſeptimo ethicoꝝ. Delicia mollicies ꝗ
dam eſt ergo mollicies non opponitur perſeuerā
tia ſed intemperantie. ¶ Secunda eſſe luſiuus
eſt cōtrarius eutrapeli: ſed luſiuus ſm arꝫ. in eo
deꝫ ſeptimo eſt mollis ergo mollicies opponitur
eutrapelie et non perſeuerantie. ¶ Ad primā re-
ſpondet beatus thomas ꝙ delicia eſt quedā mol
licies: ſed mollicies proprie reſpicit defectum de
lectationum. Delicia autem reſpicit cauſam im-
pedientem delectationem ſcilꝫ laborem delicioſi
enim ſecundum eum dicuntur qui non poſſunt ſu
ſtinere laborem/ nec aliquid quod voluntatem di
minuat ſecūdū illō deuteronomij triceſimo octa
uo tenera mulier et delicata que ſuper terram in
gredi non valebat nec pedis veſtigium figere ꝓ
pter molliciem. Hec ſolutio michi non placet nā
ſi delicia eſt quedam mollicies delicia ſecundum
modum loquendi ariſtotelis eſt ſpecies molliciei
ergo delicia et mollicies non habens illas diuer
ſas cōnotationes quas dicit thomas. Secundo
quia ex omnibus ipſis videtur oppoſitum delicis
enim a delicijs que voluptates quedam ſunt dici
tur ergo proprie delicioſus eſt qui non poteſt fer-
re abſentiam delectationum.
¶ Tertio ſi delicia eſt quedam mollicies et deli-
cia omnia pertinet ad intemperantiam conſtat
ꝙ aliqua mollicies ad intemperantia pertinebit
ergo mollicies non erit ſecundum totum genus
ſuum oppoſita perſeuerantie. Ideo pro ſignifica
tione horum terminorum aliter dico ſcilꝫ ꝙ mol-
lies ſignificat vicium illius qui ꝓpter fugam tri-
ſticie qualis ſupradicta deſerit opus virtutis ſi-
ue illa triſticia cauſetur ex preſentia triſtabiliuꝫ
ſiue ex abſentia delectationum. Delicatus enim
propter fugam triſticie ex abſentia delectationū
prouenientis deſerit opus virtutis Quis tamen
dubium ſit vtrum extendatur ad venerearum tri
ſticias. Ad formam tamen rationis nego maio-
rem niſi quis eſſet delicatus ꝓpter electionem ⁊
non propter paſſionem. Delicatus autem ꝓpter
electionem non eſſet mollis nec talis delicia eſſet
mollicies.
¶ Ad ſecundam reſpondet beatus thomas. ꝙ in
ludo duo ſunt conſideranda ſcilicet delectatio ⁊
licinordinate luſiuus opponit̄ eutrapelo. Aliud
eſt remiſſio ſiue quies que opponitur labori. Et
hoc modo pertinet ad mollicie̅ quia ſicut nō poſ
ſe ſuſtinere laborioſa pertinet ad remiſſionem ita
nimis appetere remiſſionem ludi vel quantunciſ-
ꝗ aliam quietem pertinet ad molliciem. Hec ſo
lutio non videtur michi conſona dictis eiuſdem
doctoris. Arguo enim ſic. Appetere remiſſio-
nem ſecundum ꝙ huiuſmodi ait eſt appetere rem
delectabilem aut rem carentem labore ſi primuꝫ
ergo luſiuus ſecundum ꝙ remiſſionem et quietē
appetens non eſt dicendus mollis ſed incontinēs
quia propter delectationem deſerit opus bonum
Si ſecundum ergo mollicies non eſt vniuerſali-
ter circa triſticias prouenientees ex defectu ⁊ ab
ſentia delectatiōis cuius oppoſitum determinat
idem doctor. Et patet conſequentia quia quicū-
ꝗ fugit triſticiam prouenientem ex abſentia dele
ctationum proſequitur delectationem: ſed luſiuꝰ
ſecundum ꝙ remiſſionem et quietem appetēs nō
proſequitur delectationem: ſed fugit laborem et
triſtantem et molleſtantem igitur. Pro materia
ergo argumēti dicitur ꝙ luſiuus accipitur dupli-
citer vnomodo pro eo qui cauſa recreationis et
quietis ab aliquo laborioſo opere excedit in ap-
petendo aliꝗ iocundam conuerſationem et coa
tionem et talem vocat arꝫ. luſiuum et dicit eum
eſſe mollem qꝛ hoc modo ludus non appetitur ni-
ſi cauſe remiſſionis ⁊ quietis/ quod patet primo
per illud quod habet ariſ. 4. ethi. cū ait. Exiſten
te autem requie ⁊ in vita ⁊ in hac conuerſatione
cum ludo videt̄ ⁊ hic eſſe collocutio quedā cōſo-
na rationi. Et in vii. vbi reſpondet ad obiectio-
nem de luſiuo ita ait. Videtur aūt ⁊ luſiuus intē
peratus eſſe. Eſt autē mollis/ ludꝰ enim remiſſio
eſt ſi quidem igitur quies Ad hanc autem ſuper
habundantiam eſt luſiuus. Ex quo textu patꝫ ꝙ
ſm eum luſiuus eſt qui ſuperhabundat in appeti-
tu quietis et remiſſionis propter fugam laboris.
Aliomodo accipitur luſiuus pro eo qui ſuperha-
bundat in appetendo exercitium illud quod a vi
ris bonis et probis cauſa remiſſionis introductū
eſt non propter fugam ſed propter delectationeꝫ
qua quis habet et ſuſcipit ex tali exercitio. Et
hoc modo luſiuus pertinet ad incontinentiam.
primomodo ad molliciem. primomodo ſemper vi
detur pertinere ad molliciem ⁊ nunꝗ ad intem-
perantiam quia luſiuus primomodo eſt qui nimi
am remiſſionem curis in laboribus ſuis interpo-
nit ideo cum ſe aliquando defatiget labore non
videtur ex electione ſequi ſuperhabundantiam
ludi: ſed ſolum quia a triſticijs laboris vincitur.
Secundomodo ludus aliquando pertinet ad in-
continentiam cum quis ſcilicet victus a pāſſio-
ne delectationis tali exercitio dat operam. Ali-
quando vero pertinet ad intemperantiam cum
quis ſcꝫ per longam conſuetudinem iam ex ele-
ctione ludum ſequitur ⁊ non qꝛ victus ſit a paſſio
ne. Nunc autem ad formam argumenti concedo
ꝙ luſiuus opponitur eutrapelio ⁊ nego ꝯñam qꝛ
ſicut dictum eſt iſti gradus viciorum reperiuntur
in omnibus generibus vitiorum et gradus virtu
tum in omnibus generibus virtutum.

Queritur ſecundo de ꝑ
ſeuerātia. vtrū ſit viciū oppoſitū ꝑ-
ſeuerantie. Arguit̄ ꝙ nō qꝛ ꝑtinacia
cōplet rōnē hereſis/ ſꝫ hereſis nō op
ponit̄ ꝑſeuerātie ergo nec ꝑtinacia ꝑſeuerātie oppo
nit̄. In oppoſitū ar̄ auctoritate tulij in ſua retho
rica dicētis ꝙ ita ſe hꝫ ꝑtinacia ad perſeuerētiā
ſicut ſuꝑſtitio ad religionē: ſed ſuperſtitio oppo-

nitur religioſi ergo ⁊ pertinacia perſeuerantie.
¶ Notandum ꝙ ſecundum beatum thomam per
tinacia opponitur perſeuerantie et molliciei.
Quod probat perſeuerans eſt qui perſiſtit in pro
pria ſecundum ꝙ oportet pertinax qui plus ꝗ
oportet perſiſtit/mollis autem qui minus ꝗ opor
tet. Secundam partem huius antecedentis pro
bat quia ſecundum yſidorum libro ethicorum ꝑ=
tinax dicitur aliquis qui eſt impudenter tenens
quaſi omnia tenax er hic idem dicitur pertinax
eo ꝙ in propoſito ſuo ad victoriam perſeuerat.
Quicquid ſit de concluſione principali ipſa ta=
men non eſt conformis alijs dictis eiuſdem tho=
me quibus ſupra contradiximus ſecundum enim
eum vbi agit de perſeuerantia non omnis perſi=
ſtens in ſententia ſecundum ꝙ oportet dicitur ꝑ=
ſeuerans ſed ille tantū qui nō dimouetur ab ope
re bono propter moleſtiam et triſticiam diuturni
tatis ergo ſi pertinacia ſit directe oppoſita per=
ſeuerantie pertinacia dicetur viciū quo quis cō=
tra moleſtiam diuturnitatis nimis perſiſtit i ope
re bono ſed conſtat ꝙ ſecundum eundem pertina
tia non eſt tale vicium immo etiam aliquis dicit
pertinax eſto ꝙ ex diuturnitate nullam moleſtiā
aut triſticiam ſentiat ergo hic concluſio thome
non conuenit cum alijs prius dictis. ¶ Secūdo
ſi ſic ſequeretur ꝙ nullū vicium eſſet pertinacia
ſaltem niſi vbi circunſtantia diuturnitatis de bo
na electione aut ſentētia malam faceret quod in
paucis contingit ⁊ patet conſequentia qꝛ ſi per=
tinacia opponatur perſeuerantie pertinacia in=
cludet in ratione ſua circunſtantiam diuturnita=
tis ſicut perſeuerantia. ¶ Tertio qꝛ nō eſt perſe
uerantia niſi cū quis inſiſtit bono operi quod nō
deſerit propter moleſtiam vel triſticiam aliqua ꝓ
pter quam recta ratio dictat illud non eſſe deſerē
dū ergo nūꝗ erit ꝑtinacia niſi qs inſiſtat bono
operi quod deſerit propter moleſtiam propter
quam tamen recta ratio dictat ipſum eſſe deſerē
dum ſed conſtat ꝙ pertinax eſt qui manet ſentē=
tie cui non debet immanere vt patet ex yſidereo
ergo ꝑtinacia accepta vt accipit yſidorus ⁊ tho.
non opponitur perſeuerantie.
¶ Quarto pertinax vt de eo loquitur tho. ꝓpter
delectationem immanet ſententie plus ꝗ debet:
ergo pertinacia non opponitur perſeuerantie:
ſed continentie. Antecedens probatur pertinax
immanet ſententie propter victoriam ergo pro=
pter delectationem ¶ Aſſumptum probatur pri=
mo ex thoma ita dicente. Et hic idem dicitur per
eo ꝙ in propoſito ſuo ad victoriam perſeuerat.
Antiqui enim dicebant vicina quam nos victo=
riam. Secundo idem aſſumptum probatur ꝑ eū=
dem qui dicit ꝙ tales vocat arꝫ. in ſeptimo ethi=
corum iſchirognomes .i. fortis ſentie vel idrogno
mes id eſt proprie ſententie quia ſcilicet perſeue
rant in propria ſententia ſed ſecundum ariſtote=
lem in eodem loco iſchironomes ⁊ ydrognomes
ducuntur ſiue vincuntur a delectationibus gau=
dent enim vicentes ſi non tranſſuadeantur et tri
ſtantur ſi infirma que eorum ſint. Et concludit
ibi ꝙ tales ſunt magis ſimiles incontinentibus
ꝗ cōtinentibus. Probatur idem auctoritate eu
ſtracij ibidem dicētis quia ergo iſchirognomes
vincuntur a delectationibus et paſſionibus tur=
pibus magis aſſimilātur incōtinēti ecce quomo
do hi quos thomas vocat pertinaces vincuntur
a delectationibus et per conſequens non oppo=
nuntur perſeuerantibus qui vincuntur a triſti=
cijs.
¶ Ideo aliter reſpondeo ad queſtionem pro quo
notandum eſt ꝙ vt ſupra dictum eſt continens eſt
qui contra impetum delectationum immanet ſen
tentie aut electioni cui recta ratio dictat eſſe im
manendum.
¶ Incontinens eſt qui delectationi cedit et pro=
pter ea ſententiam vel electionem deſerit. contra
dictamen recte rationis ſub quo incontinente cō
tinentur etiam illi qui dicūtur dure ceruicis qui
ne videantur vinci: ſed vt vincant in ſententia/
aut electione prius ſuſcepta perdurant cōtra iu
dicium recte rationis. Et iſti licet inſiſtant vni
ſententie non recte propter victoriam/tamen eſt
vna alia cui non inſiſtunt ſcilicet ſententie reuo=
catorie prime/ratione primi dicuntur ſimiles tā
continentibus ꝗ incontinentibus/ratione ſecū=
di ſunt vere incontinentes quia cum ſuadeantur
ad oppoſitum ſententie non recte et recta ratio
dictet eis/aut ſaltem dictare debeat ꝙ debeant
eam deſerere nichilominus propter deſiderium
victorie non inſiſtunt huic vltime ſententie dicta
tiue: ſed potius perſequuntur delectationem et
ab ea vincuntur. Alij ſunt qui nullius delectatio=
nis gratia inſiſtunt tſententie vel electioni cū ta
men recta tatio dictet ei eſſe ꝓpter delectationē
inſiſtendū. Exemplū huius eſt de aggreſti oppoſi
to eutrapeli et luſiuo cui recta ratio dictat ali=
quādo eſſe dandam operam ludo gratia delecta
tionis cui ſentent ia non inſiſtit qꝛ minus ꝗ opor
tet delectatione gaudet / et inter hunc et inter
incontinentem medius eſt continens vt dicit arꝫ.
in ſeptimo ſub his verbis. Quia autem aliquis
eſt talis qualis minus ꝗ oportet corporalibꝰ gau
dens et ideo immanens rationi talis huius incō
tinentis medius continens et ſecundum eum diſ=
fers iſte ab incontinente quia incontinens ideo
non immanet quia magis ꝗ oportet gaudet de=
lectatione iſte autē ideo non oportet quia minus
ꝗ oportet delectatione gaudet/ iſte autem/ nec
nomen habet/nec contrariari videtur continen=
tie quia in paucis et raro contingit. Perſeuerā=
tia autem eſt qua quis cōtra triſticias immanet
ſententie vel electioni recte Mollicies qua quis
triſticijs cedit et propter eas fugiendas ſenten=
tiam et electionem rectam deſerit de quibus tri=
ſticijs ſuperius recitamus conditiones qui autē
nullis triſticijs vehementibus infra tamen com=
munem facultatem hominum exiſtentibus ſentē=
tiam aut electionem deſerunt quam tamen recta
ratio propter eas eſſe deſerendam dictat vel di=
ctare debet tales opponuntur perſeuerantibus
et vicium talium opponitur et perſeuerantie et
molliciei. Pro cuius declaratione ſit prima con
cluſio. Aliquando aliqua ſententia eſt recta ſe=
cluſa circunſtantia triſticie vel nocumenti qua
poſita non eſt plus recta: ſed ſm̄ rectum ratio=
nis dictamen deſerenda eſt verbi gratia ſenten=
tia et electio de ieiunio quardageſimali ſecluſa

circunſtantie molleſtie et triſticie egritudinis re
cta eſt: ſed poſita hmōi circūſtantia ꝓpter hmōi
triſticiam et moleſtiam fugiendam deſerenda eſt
ſed potius inſiſtendū ſententie reuocatoꝛie illius
ideo ſi quis non obſtante egritudine vellet inſiſte
re ſententie ſuſcepte de ieiunio inſiſtendo et non
diceretur perſeuerans nec mollis ſʒ ſecundū vnā
ſignificationem pertinacis poſſet dici pertinax.

¶ Ad aliud exemplum poteſt eſſe eſt aliquis re=
gius conſul qui pꝛopoſuit exequi ſententiam ali=
quam curie ſupꝛeme inferuntur et minꝰ graues ⁊
magne ſi exequatur. Sunt tamen multi alij qui ſi
ne periculo poſſunt eandem ſententiam exequi.
Dico ꝙ ſi non obſtantibus talibus triſticijs per=
ſiſtat in ſententia et non cedat eis ipſe eſt perti=
nax non perſeuerans quia in tali caſu recta ratio
dictat ꝙ eſt cedendum triſticijs et periculis hoc
dictum fundatur in ariſtotele tertio ethicoꝝ vbi
dicit. Eſt autem difficile iudicare quale pro qua
li eligēdum et quid pꝛo quo ſuſtinendum. Ex qui
bus verbis apparet ꝙ in aliquibus virtutum ope
ribus non obſtantibus quibuſcunqꝫ triſticijs ⁊ do
loꝛibus inſiſtendum. Aliquibus autem non immo
ſunt aliqua que vt fugiamus triſticias ⁊ doloꝛes
aut dampna deſerenda ſunt ille ergo qui talia nō
deſerit pꝛopter triſticias dicitur pertinax.

¶ Secunda concluſio vicium oppoſitum perſe=
uerantie et molliciei non ſolum conſiſtit in nō
deſerendo ſententiam abſolute recta ſedēt in nō
deſerendo ſententiam rectam tam abſolute ꝗ̃ ex
omni circunſtantia facit perſeuerantia hoc facit
circa non rectam pertinacia: ſed quodlibet perſi
ſtere in ſententia recta ſimpliciter et ex circūſtā=
tia cōtra triſticias tales quales dicte ſunt ſupꝛa
eſt perſeuerātia ergo quodlibet perſiſtere in ſen=
tentia non recta contra triſticias eſt pertinacia.

¶ Aduertendum eſt vlterius ꝙ pertinax non di=
citur omnis qui ſentētiam tenet quam tenere nō
debet. Patet quia tunc omnis errans eſſet perti
nax quod falſum eſt ideo pertinax nō dicitur pꝛe
ciſe a tenere: ſed a tenacitate que ſignat quan=
dam vehementiam in tenendo tantam ꝙ eſt per=
tinaci multū difficile a ſententia diſcedere. Ideo
pertinax accipit quinqꝫ modis. Uno modo pꝛo
omni vehementius et in ſeparabilibus ꝗ̃ opoꝛ=
tet ſententiam tenente. Et hoc modo perti=
nacia non ſolum perſeuerantie: ſed etiam conti=
nentie et conſtantie et poteſt contingere pertina
cia tam in veris ſententijs ꝗ̃ in falſis. Sunt eñ
quedam ſententie vere quas pꝛobabiliter tātum
cognoſcimus ⁊ ad quas habemus media que nul
lo modo ſunt conuincentia quibus ſi tam vehe=
menter adheremus et nollemus pꝛo quacūqꝫ ra=
tione quantuncūqꝫ euidenti aut experientia eas
deſerere ꝗ̃uis eſſent vere nichilominus tamē eſſe
mus vere pertinaces hoc genus pertinacie fre=
quenter incurrunt illi qui ſe ad certas doctrinas
alligant et ſibi aſſumunt doctoꝛum opiniones an
teꝗ̃ eas pꝛobauerint et velut ſacro ſanctum re=
putant quicquid in libꝛis doctoꝛum quos ample
ctuntur ſcriptum eſt quoꝛum vt opinionem defen
dant ſacrarum litterarum verba et alioꝛum gra
uium auctoꝛum verba extoꝛte exponunt quod vi
cij genus eſt maxime contrarium vere eruditio=
ni cum tales nō quid dicatur ſed quis dixerit po
tiſſimum attendant et conſiderent.

¶ Secundo mō accipit pꝛo omni tenēte ſenten
tiam vehementius ꝗ̃ opoꝛtet gratia victoꝛie vt
ſcilicet vincat et non vt vincatur vt ſcilicet cō=
ſequatur delectationem vincendo et fugiat triſti
ciam que eſt in vinci. Tertio modo accipitur per
tinax pꝛo eo qui vehementius ꝗ̃ opoꝛtet ſenten=
tiam tenet ita vt ab ea nec rationibus nec dele=
ctatione nec triſticia diuelli poſſit quam tamen
ſententiam recta ratio dictat eſſe deſerendaʒ ꝓ=
pter alterum eoꝛum. ¶ Quartomodo accipitur
pertinax pꝛo eo qui vehementius ꝗ̃ opoꝛtet ſen
tentiam tenet iſta ꝙ nullis triſticijs/ nec paruis/
nec magnis ab ea dimoueri poteſt quam tamē re
cta ratio pꝛopter huiuſmodi triſticias fugiendū
deſerendam eſſe dictat. ¶ Quintomodo accipi=
tur pertinax pꝛo eo qui vehementius ꝗ̃ opoꝛtet
ſententiam tenet ita vt nollit eam deſerere pꝛo=
pter triſticias vehementes infra facultatem ho=
minis poſitas pꝛopter quas tamen recta ratio
eā deſerendā dictat. ¶ Tūc ſit quarta concluſio
pertinacia pꝛimo ſecundo tertio et quartomodo
de dicta non adequate opponitur perſeuerantie
de pertinacia pꝛīo modo dictat iam pꝛobatuʒ eſt
quia multis alijs virtutibus opponitur vt dictuʒ
eſt de ſecundo modo patet: quia illa pertinacia
opponitur continentie et multum aſſimulatur in
cōtinentie. De tertio modo patet quia illa oppo
nitur tam continentie ꝗ̃ perſeuerantie et ꝓ ali=
qua eius parte virtuti heroice. De quarto modo
patet illa opponitur tam perſeuerante ꝗ̃ virtu=
ti heroice. Qui enim non vult fragilem ſentētiaʒ
deſerere vt fugiat triſticias communem faculta=
tem hominum excedentes beſtialis videtur.

¶ Quinta concluſio pertinacia quintomodo di
cta opponitur adequate perſeuerantie Patet ſa
tis ex his que ſupꝛadicta ſunt. Sunt enim perſe
uerantia et hec pertinacia circa eadem perſe=
uerantia quidam confoꝛmiter ad rectam rationē
pertinacia vero diffoꝛmiter Et ſi queras vtrū op
ponatur ſibi ſecundum exceſſum: aut ſecundum
defectum.

¶ Reſpondeo ꝙ quia perſeuerantia pꝛopꝛie diſ=
finitur per perſiſtere in ſententia contra triſtici=
as impugnantes ideo dico ꝙ pertinacia pꝛopꝛie
opponitur ſecundum exceſſum quia pertinax ni=
mis inſiſtit ſententie et mollicies ſecundum defe
ctum. quia non ſatis inſiſtit ſententie cum hoc ta
men ſtat ꝙ de molli dicatur aliquid cum hoc ad=
uerbio magis quod dicitur de pertinaci cum hoc
aduerbio minus mollis enim magis ꝗ̃ opoꝛtet di
ſcedit a ſententia et pertinax minus ꝗ̃ opoꝛtet
diſcedit a ſentētia ſimiliter mollis magis ꝗ̃ opoꝛ
tet fugit triſticiam. Et pertinax minus ꝗ̃ opoꝛ=
tet fugit triſticiam. Eſt autem quadruplex perti
nacia/ ſcilicet moꝛis/ ſimplicis erroꝛis/ infidelita
tis/ et hereſis. Pertinacia moꝛis eſt qua quis ve
hementius ꝗ̃ opoꝛtet adheret ſententie dictati=
ue particulariter de agendo aut fugiēdo. Perti
nacia ſimplicis erroꝛis eſt qua ꝗs vehemētius ꝗ̃
opʒ adheret opinioni ad fidem catholicā nō ſpe
ctāti. Pertinacia īfidelitatis eſt qua ꝗs vehemē=
tius ꝗ̃ opʒ adheret ſētētie de nō ſuſcipiēda fide

vt cum paganus ita aduerſus fidem catholicam obſtinatus permanet vt nec ꝓpter miracula nec propter inſpiratiões diuinitus immiſſas nec propter apertiſſimas diſſolutiones rationum ſophiſticarum que contra fidem fiunt fidem ſuſcipere velit. Pertinacia hereſis eſt qua quis vehementius ꝙ̄ recta fides exigit opinioni ſue ad fidē catholicam ſpectanti adheret. Sed de his poſtremis diffuſius dicetur cū agetur de infidelitate ⁊ hereſi. Pertinacia autē ſimplicis erroris eſt duplex quedam eſt circa principia vniuerſalia agibilium et iſta eſt periculoſa et eſt principium pertinacie moris ſicut ꝙ ſimplex fornicatio ſit licita. ꝙ liceat vnicuiqꝫ tirannum indampnatum occidere et multa alia. alia eſt pertinacia ſimplicis erroris circa ſpeculabilia et iſta licet nō ſit tam nociua moribus honeſtis ſicut precedēs eſt tum multum nociua vere doctrine et eruditioni legitime cum quis enim nec auctoritati quam non poteſt honeſte reiſcere nec patenti experire nec euidenti rationi cui non poteſt rationabiliter contradicere/ acquieſcere non vult eſt multum elongatus a cognitione veritatis cum his vis nō obſtinatione mentis veritas inueniatur et nutriatur. Multe autem cauſe et varie ſunt propter quas plures nō poſſint a falſis opinionibus ſuis diſtrahi: ſed aſſumant in eis impudenter pertinaciam.

¶ Prima eſt conſuetudinis diuturnitas quia ſcilicet a iuuentute in tali opinione nutriti ſunt de qua tamen conſuetudine dicit auerrois ꝙ eſt maxima cauſa impediens a pluribus rebus manifeſtis. ¶ Secunda ſenſus et iudicium vulgi imperiti contra concilium ciceronis dicendis. Te autem et ſi non in oculis ſuis multitudinis tamē in eius iudicio ſtare nolim Et ſeneca. Mundum felix eſt ſi te mundum turba deriſerit.

¶ Tertia malicia ſicut contingit in intemperātis qui propter maliciam voluptatem inter bona potiſſima numerant. ¶ Quarto paſſio odij precepter quod aliquando vera dicta eorum quos odimus tanqꝫ falſa pertinaciter improbamus ⁊ reijcimus. ¶ Quinta paſſio amoris tam noſtri ꝙ̄ doctorum quos inſequendo ſuſcepimus ignorantiā enim noſtram occultare volumus et ſcientiam impudenter oſtentare ideo ſumus cōtra noſtras vel noſtrorum doctorum opiniones inſuaſibiles quas approbamus frequenter antequā aceres librorum viderimus. Sexta auctoritas fragilis nam in his que ratione diſcuti poſſunt non quis dicat ſed quid dicatur cōſiderandum eſt.

¶ Septima inanis glorie cupiditas et fuga ingloriationis. Eſtimamus enim aliquando turpe deſerere opiniones quas a iuuentute ſuſcepimus aut amplecti opiniones iuniorum nobis contradicentium. Nam cauſam notauit Horatius dicens. Aut quia turpe putant parere minoribus/ aut qui imberbes didicere nolunt perdenda fateri. ¶ Contra quintam concluſionem. Arguitur ſic pertinacia oritur ex inani gloria: ſed inanis gloria non opponitur perſeuerantie: ſed magnanimitati: igitur. Antecedens eſt gregorij. xxxi. moralium. Secundo ſi pertinacia opponitur perſeuerantie aut opponitur ei per exceſſum aut per defectum. Non primum quia pertinax cedit alicui delectatio, et triſticie quia vt dicit ar. in ſeptimo ethicorum gaudent vincentes et triſtantur ſi que eorum ſunt infirma appareant nec ſecūdum quia tunc eſſet idem ꝙ mollicies.

¶ Tertio ſicut perſeuerans conſiſtit in bono contra triſticias ita continens et temperatus contra delectationes et fortis contra timores ⁊ manſuetus contra iras: ſed pertinax dicitur aliquis ex eo ꝙ nimis in aliquo perſiſtit ergo pertinacia non magis opponitur perſeuerantie ꝙ̄ alijs virtutibus. ¶ Quarto pertinax non immanet ſententie reuocatorie prime propter triſticiam fugiendam ergo pertinax quinto modo non differt a molli. ¶ Ad primam nego conſequentiam licet enim cauſa pertinacie non opponitur perſeuerātie ipſa tamen pertinacia opponitur. Et hec ſolutio cōformiter poſita eſt ad thomam. Sed hic eſt queſtio volo ꝙ aliquis pertinaciter immaneat ſiue propter delectationem et gloriam dicendi et volo ꝙ ſit tantum deſiderium glorie et victorie ꝙ etiam non ſit dimiſſurus eam propter vehemētes triſticias et grauia pericula queritur ergo vtrum iſte ſit incontinens aut pertinax. ꝙ ſit incontinens patet quia vincitur a delectatione ſcilicet a concupiſcentia glorie ꝙ ſit pertinax patꝫ quia nō vincitur a triſticia que tamen impugnat eum cum recta ratio dictat eum debere credere triſticie. ¶ Ad iſtam queſtionē dico ꝙ talis eſt pertinax quia ab illa paſſione que impugnat actum conſtituitur actus in gradu vicij aut virtutis.

Pro cuius declaratiōe ponatur caſus ꝙ aliquis proponat facere ieiunium quadrageſimale a quo amici eius propter certas cauſas nitantur eum diſſuadere ipſe autem vincendi deſiderio non deſerat propoſitum: ſed velit perſiſtere in propoſito glorie et victorie cauſa tūc veniat peritus medicus qui ꝓponat ei graues egritudines in quas incidet ſi perſeueret in ieiunio ⁊ nichilominus nō cedat his triſticijs neqꝫ propter fugam harū deſerat propoſitum ſuum tūc dico ꝙ primus actus eſt actu incontinentie qꝛ delectationis cauſa immanet ſententie. Secundus vero actus eſt actꝰ pertinacie qꝛ non cedit triſticijs cum recta ratio dictat eſſe cedendum. Et ſi dicas volo ꝙ ad immanendum primo actui ſicut dictum eſt pugnet delectatio ⁊ victoria/ et ſimul ⁊ ſemel triſticia ex egritudine/ pugnet cum recta ratione ad deſerādum ipſum ac tamen immanet actui et non deſerit ipſum queritur vtrum actus ſit conſtitutus in gradu cōtinentie vel pertinacie. Dico ꝙ ſimul in vtroqꝫ in gradu quidem incontinentie qꝛ talis cedit delectationi contra rectam rationē in gradu vero pertinacie qꝛ cum recta ratio dictat eſſe cedendum triſticie oppugnanti nō cedit nec eſt inconueniens ꝙ idem actus ſm̄ diuerſas circūſtantias ſit in diuerſis gradibus imo idem actus pōt ſimul eſſe incontinentia et mollicies/ continētia et perſeuerentia vel formaliter vel per equiualentiam puta ille qui vtrāqꝫ paſſionem haberet ꝑ circunſtantia impugnante. Ad ſecundā iam dictum eſt ꝙ ei opponitur per exceſſum. Et ad ꝓbationē nego ꝯñam qꝛ licet pertinax cedat alicui delectationi tamen immanet actui cōtra triſticiam pluſꝙ̄ oportet quia tamen cedit alicui delectationi quam nimis appetit/ ideo ſecundum ariſtotelem in ſeptimo habet aliquid ſimile incontinenti.

¶ Ad tertiā cōcedo antecedēs ⁊ propter hoc in continentia et in temperantia virtutibus in māſuetudine ex multis aliis poſſunt reperiri gradꝰ perſeuerantie et per conſequens etiam poteſt reperiri gradus molliciei ⁊ pertinacie/ verbi gratia ſi quis dictaret eſſe manſuete agendum cum aliquo a quo impugnaretur per triſticiam dāpnādorum ſuſcipiendorum aut inglorìationis ⁊ diffamationis quibus tamen triſticiis recta ratio dictat non eſſe cedendum tunc ſi perſiſtat in opere manſuetudinis ipſe eſt perſeuerans ſi non perſiſtat eſt mollis. Si autem preponerentur alie vehemētiores et veriſiliores triſticie q̇bus recta ratio dictaret eſſe cedendū et nō cederet ipſe eſſet pertinax. ¶ Ad quartam diſtingo antecedēs habet enim duplicem ſenſum. Unus eſt ſecūdum ꝙ eſt mere negatiua et ſecundum ꝙ negatio cadit ſuper totum et ſic hec non eſt propria ratio pertinacis imo hec ratio cōuenit perſeueranti quia licet immaneat rationi non tamen propter triſticiam fugiendam conuenit etiam continenti et incontinenti et molli. Alius eſt ſecundum ꝙ negatio cadit ſuper primam partem ⁊ li propter conſtruitur cauſaliter et tunc eſt ſenſus ꝙ pertinax non immanet ſententie reuocatorie prime ꝓpter triſticiam fugiendam id eſt et cauſa non immanēdi eſt fuga triſticie et ego nego antecedens quia iſta eſt diffinitio mollis ſi addatur contra iudicium rationis et non ꝑtinacis. Et ſi queras quo modo diffinietur pertinax per non immanere ſententie reuocatorie. Reſpondetur ꝙ ſufficit diffinire eum per immanere ſententie. ¶ Dico tamen ꝙ poteſt ſic diffiniri. Pertinax eſt qui contra iudicium rationis dictantis ſequendam eſſe ſentētiam reuocatoriam contra triſticias primā ſentētiam oppugnantes eandem reuocatoriā deſerit. ¶ Ad rationem ante oppoſitum cōcedo antecedens de vno genere ꝑtinacie ⁊ nego cōſequentiā.

F I N I S.

¶ Egidius delfus ad lectorem.

Accipe que noſtris deerant maioribus olim
Ad mores: ſummi pectore prompta viri.
Hunc ſophie noſtri/ primates inter honorant:
Et referunt celſo candida ſcripta polo.

¶ Impreſſum pariſius per ſolertiſſimum artis impreſſorie Anthonii bonnemere cōmorantis in vico ſancti Johannis beluaceñ ad interſignium diui Martini expenſis honeſti viri Johannis petit commorantis in vico ſancti Jacobi ad interſignium Lilii aurei.

¶ Incipit tabula alphabetica ſm ordinem Apheticum. Et primo

A

Ab vnitate finis non cōcluditur vnitas actus. Folio quarto. col. prima.
Ab vnitate producibilis effectus non concluditur vnitas actus. Folio eodem. col. prima.
Actus indifferens fit bonus vel malus ꝑ aſſumptionem finis. Folio. 7. col. 3.
Actus imperatiuus executionis duplex. Folio Ibidem Collūna tertia.
Actus interiores ſine exterioribus habitum fortitudinis producere poſſunt. Folio nono col. ſecunda.
Actus interior habet ꝓ obiecto circunſtantias actus exterioris Folio. xi. co. 2.
Actus idem numero eſt volitio et nolitio. Ibidem col. tertia.
Actus idem eſt vſus ⁊ fruitio fo. xlviii. co. ii.
Actus volunta. bifariam dicitur magnus Folio. xxxi. col. prima.
Actus aliquis naturaliter cauſatus eſt peccatū Folio. xxiiii. col. tertia.
Actus fidei et charitatis preſupponunt patientiam Folio. 57. co. j. M.
Actus fidei in omni actu moraliter bono requiritur. Fo. lxij. co. i. R.
Actus proprius alicuius habitus quis eſt. Fol. lxiiij. col. tertia. X.
Actus ⁊ habitus non martirii actu ⁊ habitu martirii eſt perfectior Folio. lxxviii. co. i.
Audaciam excedere fortitudinem multifariam intelligitur Fo. xv. co. ii. G.
Audacia ⁊ timor ſe compatiuntur fo. 3. co. 3.
Audacia quid eſt et ex quo generatur. Folio decimo co. prima.
Aggredi difficilior actus ꝙ expectaꝛ f. xiii. c. 3.
Aggrediens ſubito parū expectat fo. 14. co. 1.
Augmentum diuitiarum non arguit augmentuꝫ honorum folio. 36. co. 4.
Agens duplex fol. xx. co. i.
Aliquid fit ꝓpter alterū trifariā. folio. 15. co. 2.
Aliquis actus virtutis ad nullam virtutem formaliter penitet fol. xvi. col. iiii.
Ambitio dupliciter capitur fo. xcv. co. ii.
Ambitio ſecundum exteriorem apparatum duplex Fo. xcv. co. iiii.
Ambitioſus eſſe ſecundum numerum contingit dupliciter. Folio. xciiij. co. ii. et. iii. ⁊ fo. xcv. c. ii.
Antigonus in infirmitate audax in ſanitate meticuloſus Fo. 23. co. 1.
Appetitus honoris aut pecunie non ſemper vituperabilis fo. xv. co. tertia.
Appetitus honoris aliquando eſt licitus ob nullum alium finem creatum ab appetente Folio xcvi. col. quarta.
Appetitus honoris inordinatus triplex Folio xciii. co. ſecunda. L
Appetere honorem et petere differunt Folio xcviii. colūna ſecunda
Appetitus arduorꝫ multiplex fol. lxiii. col. iiii. et folio. xcvi. co. tertia D
Appetitus ſenſitiuus non renitente intellectiuo poteſt vires executiuas mouere Folio xxvi. colūna prima
Appreciatio multiplex fo. lxii. co. i. R
Appreciatio veri humilis ex quibus conſurgit. Folio. lxiiii. co. quarta
Auerſio duplex Fol. cxi. col. ii. S
Auxilium ſpeciale in actibus meritoriis non eſt ponendum Folio. 52. col. 3.
Aureola martirij non omnibus pro chriſto mori volentibus dabitur Folio. xvi. co. i.

B

Bellum dupliciter accipitur fo. lxxxi. co. ii.
Beneficentia bifariam capitur Folio. xxx. co. tertia et quarta
Beneficium bifariam dicitur magnum Folio eodem col. quarta
Bene ſe habere inter amorem ⁊ odium bifariam poteſt intelligi Fo. xii. co. iiii.
Bonum opus aliquando imperatur ab actu malo ⁊ vitioſo Fo. xiii. co. prima.

C

Cato ob occiſionem ſui ab auguſtino rephenditur vide Folio. 21. co. 1.
Cauſe pertinatie multe Fo. cxviii. co. i.
Certitudo duplex Fo. 26. co. i.
Circunſtantia exceſſiui triſtis facit peccata eſſe non mortalia vbi fuiſſent morta. vide Fo. lxxxvi. colūna quarta
Conditiones requiſite ad actus virtu. quot ſunt Folio primo colūna ſecunda.
Conditiones ad ſecundariam virtutem requiſite quot ſunt vide Fo. 46. co. i.
Conditiones molliciei ponunꝫ Fo. cxv. co. iii.
Cōditiones pſeuerātie ponunꝫ fo. lxxiiii. co. iiii.
Confidentia ⁊ fidentia ſm albertū magnū differunt Fo. xxxi. co. pͥma
Cōnectio patientie ⁊ manſue. Fo. xlix. co. ii.
Comparatio virtutis difficilis Fo. 54. co. i.
Comparatio honorantis ad honorem duplex. vide Folio. 42. co. prima.
Cōſequentia ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione non valet Folio quarto co. prima
Contentio ⁊ inanis gloria differunt. vide Folio xc. colūna ſecunda
Contentio duplex Folio. ciii. co. iii.
Contemptus mortis non eſt de ratione martirij. vide Fo. lxxxiiii. co. ii.
Contemnens prelatum non ſemper contempnit deum Folio. xcvii. co. pͥma
Continentia gradus duplex Fol. x. co. 4.
Continentia gradus in fortitu. quid eſt vide Folio. xxix. co. tertia.
Contrapugnatio duplex Folio. 7. co. 4.
Contrarietates vna communis et due ſpeciales reperiuntur in fortitudine Fo. 4. co. 1.
Continuare actum ad finem vite vſqꝫ non eſt de ratiōe perſeuerantie Folio. 72. co. 4.
Cunctare actus difficilior fuga Fo. 13. co. 3.

D

Defectus ex parte finis in appetitu honoris du-

BIBLIOTECA UNIVERSITAT DE

plex Folio.xcv.col.ſecunda.R
Defectus in humilitate multiplex Folio.lxij col.quarta
Defectus ſubiectionis ad deum non ſemper eſt ſuperbia folio.xcvii.co. p̄ma
Deiectio humilis multiplex fol.64.co.3.
Deiici animo quid eſt fo.48.co.4.S.
Delectatio non cuilibet triſtitie opponitur Folio.xxiij.col.iiii.
Delectabilius aliquid dicitur dupliciter Folio xxxvii.col.tertia
Delicatus quis dicendus eſt Fo.cxvi.co.ii.
Deſiderium duplex folio.xlix.co.ii.
Deſiderabilia triplicia fol.lix.co.j.
Deſertio reip.propter timorem facta non eſt ita mala ſicut ſi fieret propter cupiditatem folio xxv.co.tertia.
Dignitas magnanimi ex operibus publicis con ſurgit Fo.xxxvi. co.p̄ma.
Dignificare ſe honoꝝ cõtingit bif. fo.27.co.4.
Dignificare ſe vt honoretur eſt melius ꝙ digni‑ficare ſe vt honoret Fo.41.co.2.
Dignificatio duplex fo.64.co.1.
Dilectio dei ſuper omnia poteſt elici ſine chari‑tate.vide Fo.53.co.2:
Diſcordia quid eſt Fol.ciii.co.iii.
Diſtributio ſigni diſtribu.dup. fo.xcv.co.j.
Dubia non ſemꝑ ſunt in meliorem partem inter‑pretanda fo.62.co.1.

E

Efficatia rationis duplex fo.27.co.2.
Effectus ſuperbie multiplex fo.cxi.co.iii.
Excuſare a peccato poteſt dupliciter intel. Fo‑lio.26. colõna tertia.
Excuſaꝝ Tullius ab auctore fo.42.co.4.
Expectare facilior actus ꝙ aggredi. fo.xiii.iii.
Extremum virtutis bifariam capitur Folio quarto colõna quarta

F

Fragilitas humana ex quinqꝫ cogno. Folio lxx.colõna ſecunda
Fiducia dupliciter capitur fo.42.co.3.
Fiducia quid eſt. fol.eodẽ co.iii.H.
Finis non ſemꝑ ſpecificat virtutẽ. fo.iii.co.iij.
Finis cuiuſlibet habitus duplex fo.xix.co.ii.
Firmitas animi in bono difficili cuilibet virtuti competit Folio p̄mo colũ.ſecunda
Fortitudo quadrifariã capitur fo.j.co.j.
Non omnis fortitudo eſt eadem numero contra Buridanum Fo.iii.co.j.E
Fortitudo bellica non eſt virtus cardinalis/ſed pars virtutis cardinalis fo.6.co.1.
Fortitudo non circa omnia pericula mortis ver ſatur Folio octauo.co. quarta
Fortitudo triplicem actum habet Folio decimo colũna p̄ma.
Fortitudo tam audaciam ꝙ timorem cohibet et moderat. Folio decimo colũna quarto
Fortitudo eſt circa timorem mali contra Buri‑danum Folio vndecimo co. p̄ma.
Fortitudo politica(que virtus eſt)fit ꝓpter vir‑tutem Folio.xv.co.iii.et.iiii.
Fortes ficti contra omnes conditiones virtutis agunt. Fo.xv.co.i.
Fortes ob ignorantiam ꝑiculorum et ob exꝑien‑tiam non ſunt fortes Folio.16.co.2.et.3.
Fortitudo circa furorem duplex. fo.17.co.1.
Fortitudo propter furorem qualiter preaccipit rationem Folio.18.col.2.
Fortitudo propter electionem multifariam capi tur Folio eodem.co.eadem.
Fortis ob defenſionem patrie debet mortem ſub ire. Folio.xx.co.j.
Fuga honoris duplex Folio.39.co.3.
Fuga fortis aliquando virtuoſa: aliquando vi‑tioſa.vide fo.xx.co.j.
Fuga facillimus actus fortitudinis Folio xiii.co.ii.et.iij.
Fugiendum aliquid dicitur dupliciter Folio xcix.co.tertia
Furorem aſſumi a fortitudine dupliciter intelli‑gitur Folio.duodecimo co.p̄ma
Furor adiuuat fortitudinem ſed non reddit eam meliorem. fo.xvii.co.ii.et.iii.

G

Gratia gratis data ⁊ nõ gratum faciens ad per ſeuerantiam requiritur. Folio.lxxiiii.co.ii.
Gradus virtutis in qualibet virtute triplex re‑peritur Folio.7.co.2.
Gradus duplex intimiditatis. fol.27.col.3.
Gradus heroicus fortitudinis quid eſt. Folio 29.col.tertia
Gradus ꝑfectionis quot ſunt. fo.59.co.4.
Gradus ſuperbie ſecundum Bernardum duode cim.vide fo.cxiii.co.i.
Grauitas peccati duplex fol.xcix.col.iii.
Gloria dupliciter capitur. fo.xc.co.ii.
Gloria dei dupliciter accipitur fo.ci.co.i.G
Gloria licite poteſt appeti fol.xcvi.co.iiii.
Gloria inanis multiplex fo.xcii.co.ii.
Gloria vana quid eſt fo.xcvj.co.ii.
Gloriã vanã in operibus miſericordie eſſe peſſi‑mam trifariam intelligitur fo.ciiii.co.i.
Gloriari in domino multifariam contingit Fo‑lio.xcvi.co.iiii.

H

Habitus facit delectabiliter operari. fo.19.c.i. et folio.cvi.co.i.
Habitus bifariam inclinat ad actum. Folio ſexto co.p̄ma
Habitus fortitudinis quilibet eſt virtus cardi‑nalis Folio ſexto.co.tertia
Habitus et actus oppoſiti ſe compatiuntur.fo‑lio duodecimo. col.ſecunda
Habitus fortitudinis propter furorem non acci pit rationem fo.18.co.3.
Habitus non ſortitur vnitatem ab actibus Fo‑lio tertio.co.quarta.
Habitus martirij duplex fol.lxxxiiii.col.i.
Honor quid eſt fo.xxxii.co.iii.
Honor eſt maximum premium a creatura ratio‑nali tribuibile Folio eodem. co.eadem.
Honor quadrifariam capiꝝ fo.xxx.co.iii.
Honor et honoratio differunt fol.31.col.i.
Honorare eſt melius ꝙ honorari Folio

Humilitas multifariã capit̃ Fo.58.co.3.R
Humilitas non repugnat magnanimitati ſʒ ſub ea comp̄hendit̃ Folio.14.co.3.et.4 et folio.lviij.co.ſecunda
Humilis ſuos defectus aliorum defectibus non ſemper ſubijcit nec ſe omnibus minus appreciari debet folio.60.co.3.

I

Iactator quis eſt Folio.ciii.co.iii.
Ignorantia inuincibilis duplex fo.28.co.1.
In dupliciter accipitur fo.48.co.1.
Ira dupliciter cohibetur Fo.eodem.co.ii.
Ira facit aliquando ſuſtinere vt tandem inſiliat vide folio.18.co.3.
Inclinare ad aliquid poteſt bifariam intelligi. vide Folio.27.co.4.
Incommoda duplicia Fo.xxix.co.ij.
Infamia duplex.vera et falſa timenda et non timenda Folio nono co.prima.
Infamia bifariam timetur Fo.xv.co.iij.
Infiniti vndiquaqʒ quodlibet pũctum eſt mediũ infiniti ſcd̃m vnam dimenſionem ſolum nullum. Folio ſecundo co.tertia
Illatio ab inferiori ad ſuperius terminis materialiter captis non valet Fol.vi.co.iiii.
Innocentia nõ ſemper melior eſt ꝙ culpa vide Fo.xcvi.co.ii.
Ironia duplex fo.39.co.1.
Ingerere ſe martirio trifariaʒ intelligitur Folio 76.co.quarta.
Intentio virtutis duplex Fo.57.co.2.
Intimiditas bifariã capitur fo.27.co.3.
Intimiditas vel vecordia non ſemper fortitudini opponitur Ibidem co.quarta
Inſenſibilitas patientie opponitur fol.cxiiii. colõna ſecunda
Impatientia periculoſiſſimum vitium eſt Folio eodem co.tertia.
Iuſticia eſt patientia imperfectior fo.54.co.4

K vacat.

L

Laudabile dicitur aliquid bifariam Folio quindecimo.colõna tertia M
Longanimitas inferior eſt ad perſeuerantiam. Folio lxxvi.co.iiii.
Lucretia ob occiſionem ſui ab auguſtino reprehenditur Folio.17.co.ſecunda
Lucrum pecunie non eſt magnanimitatis obiectum fo.xxxiii.co.prima.
Luxuria ex ſuperbia oritur fol.cx.col.iij.
Luſinus capitur dupliciter fo.cxvj.co.ii.

M

Magnanimitatem eſſe circa id quod eſt in vnaquaqʒ virtute magnum quomodo intelligitur. Folio xxxiii.co.prima
Magnanimus magis ſe eſſe dignum honoribus affectat ꝙ honores conſequi.Folio.xxxiii.co.3.
Magnanimitatis duplex genus. fo.cxiiii.co.1.
Magnanimus magis opinionem virtutis benefactiue ꝙ honorem et opera ꝙ opinionem affectat.vide fo.xxxiii.co.iiii.
Magnanimus ob actus interiores nõ eſt dign⁹ honoribus Folio.35.co.4.
Magnanimus non catholicus magis honorem appetit ꝙ fugit Folio.39.co.3.⁊ fo.40.co.3.
magnanimus non tenetur ſemper ſecundum inclinationem ſue virtutis operari fol.41.co.1.
Magnanimitas circa rerum exſeruare contentum verſatur et ad fugam vilium inclinat.Folio xxxi.co.iiii. et fol.58.co.2.et.3.
magnum et paruum quomodo variant ſpeciem actus et quomodo non Folio.34.co.2.3.et.4.
Magnificentia bifariã capitur fo.44.co.2.
Magnificentia non ſemper circa ſumptus verſatur.Folio eodem.co.eadem.
Magnificentia proprios actus exteriores non habet.Folio 44.co.quarta.
malum pene vel culpe vitandum non excuſat hominem a ſui occiſione fol.xvii.co.ii.
mala impatientiã ſequentia. Folio.lv.col.i.
martirium trifariã capitur. Folio.lxxvii.co.ii.
martiriũ non eſt actus fidei fol.lxxxi.co.i.
Martirium non p̄ quolibet virtutis tempore eſt ſubeundum Folio.lxxxv.co.ii.
martirium pro opere conſilii quandoqʒ eſt ſuſtinendum Folio.lxxxvi.co.i. S.
materia duplex Folio.xxxv.co.ii.
Materia virtutis et premium differunt. Folio xxxvi.co.prima.
Medium duplex intrinſecum et extrinſecum Folioſecundo.co.quarta
medium duplex rei et rationis fo.37.co.2.
medium duplex rei et rationis. fo.eod̃.⁊ co.
Mediatio duplex virtutis et poſitionis. Folio. duodecimo.co.ſecunda.
Melius non eſt ſemper magis appetendum. Folio lxxvii.co.iij.
melius eſt ſecundum caſſianum eſſe cupidum inanis laudis et carere fornicatione et caſtrimergia ꝙ habere caſtrimergiam et fornicationem/ et carere iactantia Folio.ciiii.co.i.
Modi incõpoſſibilitatis quot ſunt. fo.27.co.3.
Mollities multifariã capitur Fol.cxv.co.iii.
Mollities non ſemperverſatur circa delectationes guſtus et tactus. fo.ibidem.co.quarta
Mors nõ eſt de ratione martirij. Fo.lxxvii.c.3.
Mors multifariam deſiderat̃ fol.69.co.1.

N

Nature communes in conſilio conſtancienſi cõdemnate ſunt Folio.12.co.2.
Natura hominis duplex Fol.xx.co.iii.
Non fugere commouentem quid eſt Folio xxxix.col.ii.
Nolitio naturalis quid eſt Fo.48.col.1.
Nolitio ante alicuiusbone conſequentie nõ ſemper eſt nolitum cõſequens fo.23.co.4.

O

Obiectum fortitudinis eſt maluʒ et non infamia vel inopia Fo.6.co.3.
Obiectorum pluralitas non infert pluralitatem actuum Fo.xi.co.ii.⁊.iii.
Obiectum triſtabile non eſt immediata cã triſtie.vide Fol.17.co.3.

Obiectum virtutis duplex Folio.34.co.3.
Obedientia duplex Fol.cv.co.i.
Occidere ſe eſſe licitum bifariam intelli. Folio lxxvi. co.tertia
Occultum aliquid dicitur bifariam fo.61.co.3.
Odire difficilius eſt ꝙ non amare Fol.28.co.3.
Odium dei peccatoꝝ maximum Fo.cix.co.i.
Opus ꝓpter deum ſolum factum eſt melius ꝙ ſi ꝓpter deum et aliud fieret Folio.40.co.1.et.2.
Opera virtutis non ſemper cum ſunt ꝑſentia reficiunt mentem Folio.23.co.3.
Opus hominis perfectum reddit patientia. Folio 56.co.quarta
Opus peccati eſſe difficilius opere virtutis trifariam intelligitur Folio.77.co.3.
Opus dignum venia et non dignum venia qualiter differunt fo.eodem.co.quarta
Oppoſitio actuū duplex fo.lxxvi.co.ij.
Opponitur vnum alteri dupliciter folio.xc. colōna tertia.
Origo vitioꝛum duplex Folio.ciii.col.iii. et.cviii.co.ſecūda.

P

Pars integralis dupliciter capitur Folio 28.co.tertia
Pars potētialis trifariam capitur fo.29.co.3.
Partes integrales foꝛtitudinis a potentialibus non differunt fo.eod.co.eadē.
Partes honoꝛis multiplices Fol.39.co.3.
Partes ſubiectiue foꝛtitudinis ſex Folio decimo tertio.co.ſecunda
Patientia tripliciter capitur Folio.xlvii. co.ſecunda P
Patientia non ſolum cohibet triſtitia / ſed excitat.vide Folio.46.col.3.
Patientia non manet in patria Folio eodem co.quarta.
Patientia foꝛtitudine eſt imperfectioꝛ Folio 54.co.pꝛima
Pati ꝓ fide contingit tripliciter Folio.83.col. ſecunda et tertia
Peccatum cōtra virtutem cardinalem nō ſemꝑ eſt peccatum moꝛtale Fo.v.co.j.
Peccata aliqua ſunt intrinſece mala Folio xxv.co.quarta
Peccatum citius fugiendum ꝙ moꝛs Folio eodem.co.eadem
Peccatum coꝛrumpere virtutem dupliciter intelligitur Fo.cviij.co.ij.
Peccare ignoꝛanter et ex ignoꝛantia differunt. Folio xciij.co.iij.
Peccatum dicitur periculoſum dupliciter Folio xcij.co.ij.
Periculū duplex.obruens ⁊ circonſtans Folio. xcix. col.pꝛima.
Pericula in bello quedā libera quedaꝫ non ſunt in poteſtate noſtra Fo.ix.co.ii.
Perſeuerantia quadrifariam accipitur Folio xxx. col.tertia
Perſeuerantia gradus in foꝛtitudine quid eſt Folio 29.co.tertia
Pertinax quis eſt Folio.lxxxv.co.i. et.cxvij.co.i.et fo.vltimo.co.j.
Pertinax quinꝗ modis capit̄ Fo.cxvij.co.iiii.
Pertinacia minoꝛis quid eſt Ibidem co.ead
Pertinax infidelitatis qd eſt.ibidem co.ead.
Pertinatie hereſis quid eſt ibid co.eadem
Pertinacia ſimplicis erroꝛis duplex fo.eodem col.eadem.
Pꝛeſumptuoſus omnis ignoꝛās Fol.92.co.2.
Pꝛeſumptio non ſemper eſt peccatum cōtra ſpiritumſanctum. Folio.93.co.1.
Pꝛeſumptio nouitatū quid eſt. Fo.cui.co.3.
Pꝛopꝛietas duob⁹ modis capit̄ Fo.71.co.3.O
Pꝛopꝛietates patientie quot ſunt Fo.58.co.3.
Pꝛo pꝛopoſitione non catholica ſcita eſſe nō catholica licite quis patitur martiriū.Fo.85.co.1.
Puſillanimitas eſt peioꝛ ꝑſumptione.Fo.xciiij. co.pꝛima.
Puſillanimitas quomodo pꝛocedit ex ira. Folio cxv.co.ſecunda

Q

Quintupliciter verſatur virtus circa ſuum actū Folio lxiii.co.ſecunda.Q
Quinꝗ ſunt genera martirum ſm Altiſſiodorenſem Fo.lxxix.co.iii.R
Quinꝗ de cauſis licite quis patitur martirium Folio lxxxiiii.co.ii.
Quattuoꝛ ſunt ſpecies foꝛtitudinis fo.28.co.2

R

Rectitudo rationis in ſubeundo ardua aliquando in vno / aliquando in pluribus actibus ponitur.vide Folio.2.co.tertia
Recedere a bono ob fugam triſtitie eſt mollities Folio cxv.co.iii.
Robur coꝛpoꝛis quid eſt:et an virtuti conueniat Folio 1.col.1.
Robur ſpei vnde ꝓuenit Fo.43.co.2.

S

Spes tripliciter accipitur Fo.eod.co.iiij.T
Spes aliquando moꝛtale peccatū fo.28.co.2.
Spes et timoꝛ ſm Thomam differunt per obiectam.vide Fol.xii.co.j.
Spes communis et audacie et foꝛtitudini Folio eodem co.ſecūda
Spes bene ſe habendi in arduis (et non deſiderium) cauſat delectationem Fo.23.co.2.
Species foꝛtitudini ſimilitudinarie ſex.Fo.xv. colōna ſecunda E
Species ſuperbie quattuoꝛ Fo.cxii.co.ii.
Species patientie a multis poſite refelluntur Folio 51.co.3.
Species puſillanimitatis quot ſunt fo.94.c.1.
Specialitas actus duplex diſtinctionis et oꝛiginis.vide Folio.xcvii.co. tertia.
Securitas dupliciter accipit̄ Fo.39.co.2.
Signum dicitur melius multifariam Folio.32. colōna tertia
Subiectum omnium moꝛalium virtutuꝫ anima. vide Folio.34.co.1.
Subiicit̄ quis alteri trifariam Fo.60.co.3.
Suſtinere maximus actus foꝛtitudinis et ꝓncipalioꝛ ꝙ inferre Fo.13.co.3.⁊ fo.14.co.3.
Suſtinere mala non eſt actus adequatus patientie.vide Fo.52.co.1.

Tabula Alphabetica.

Superbia quid eſt Folio.ciiii.col.ii.
Superbia dupliciter capitur Folio.cvii.
co.p̄ma et fo.cviii.co.tertia
Superbia ſm Hugonem duplex:et ſm Bernar
dum triplex Fo.ciiii.co.ii.R.
Sup̄bus/ vanus/ ambitioſus/ p̄ſumptuoſus quo
modo differunt Fo.cxvi.co.p̄ma.
Superbus habet multas malas conditiones.
Folio eodem Co.ſecunda
Sup̄bia in deum(et etiam in homines)eſt pecca
tum mortale Fo.cvii.co.1.⁊.2.
Sup̄biam ſe opponere deo dupli. intelligitur
Folio cviii.co.p̄ma.
Sup̄bia in deum et etiam homines eſt peccatuz
mortale Fol.cvii.co.ii.
Superbiam ſe opponere deo dupliciter intelligi
tur.vide Ibidem col.prima
Sup̄bia vitio cōtra naturam et omni vitio theo
logico eſt peior Fo.cix.co.quarta
Sup̄biam eſſe vitiorum regimen multifariam in
telligitur Fol.cxi.co.ii.et.iii.
Superbia in voluntate ſolum ſubiectatur.Fol.
eodem co.tertia
Superbia tollerabilior eſt in diuite indocto ꝙ in
paupere docto Fo.cxiii.co.4.
Sup̄bia cognata eſt potētibus Fo.eod̄.co.ead̄

T

Tranſitus de contradictorio in contradictoriū
non fit ſine mutatione Fo.35.co.1.
Temperantia non ſemp̄ tollit impedimenta ope
ris boni ꝓuenientia a delectabili Fo.2.co.2.
Temperantia heroica(licet non ſimplex)circa
mortem verſatur Fo.8.co. tertia.
Temperantia bifariā capitur Fo.60.co.1.
Teſtimoniū hominum multipliciter ꝓfertur diui
no ſine peccato Fo.xci.co.2.⁊.3.
Timor quid eſt:et ex quo generat̄ Fo.x.co.1.
Timor multifariā capitur Fo.24.co.4.
Timor non ſemper eſt peccatum Fo.26.co.1.
Timor quomodo excuſat a pctō Fo. eod̄.co.ii.
Timor aliquando eſt peccatum mortale aliquā=
do veniale Ibidem col.tertia.
Timor inclinans contra iudicium recte rationis
non ſemper eſt peccatum Fo.eod̄.co.4.
Timore inglориationis non eſt opus virtutis de
ferendum.vide Folio.ix.co.i.
Timor et audacia non ſunt totale obiectum for
titudinis Folio.x.co.iii.
Triſtitia duplex deuincens et afficiens Fo.
decimo octauo Col.tertia
Triſtitia duplex.ſ.deliberata et non deliberata.
vide Folio.47.col.3.
Triſtitia multiplex Folio.cxiiii.col.iiii.
Triſtitia facit de ſententia iuſta iniuſtam.
Folio cxvii.co.ſecunda.
Tollere impedimēta rectā rationē impedientia
poni in operibus humanis eſt michi virtuti com
mune. Folio.1.co.2.et fo.2.co.3.

V

Vecordia quid eſt et qualiter generatur. Folio
xxvj.Co.quarta
Verecundia quid eſt Fol.15.co.3.
Verecūdia bifariam capit̄ Fol.xxxviii.co.ii.
Veritates credibiles duplices Fo.lxxxiiii.co.ii.
Vitium capitale quid eſt Folio.ciii.co.ii.et fo.
cxii.co.tertia.
Vitiū vnū originat aliud dupli. Fo.cxj.co.iij.
Virtus trifariam capit̄ Folio.lxxviii.co.3.
Virtus trifariam dr̄ haberi Fo.71.co.4.
Virtutes non ſunt connexe Fol.47.co.3.
Virtutes quo ad actus non remanent in patria
Folio eodem Col.quarta Q
Virtus verſatur circa plura dupliciter Folio
xxxij.colūna tertia.
Virtus non eſt cauſa honoris Fol.31.co.3.P
Virtus bifariā verſatur circa extremum. Folio
ſecundo.co.tertia.
Virtutes cardinales alias virtutes in trib⁹ pre
cellunt. Folio.4.co.3.
Virtus dicitur cardinalis quia eā habet potiſſi
mos virtutum habitus Folio.iii.co.i.
Virtutum cardinalium ꝙlibet non ſemper aliā
iuuat. Folio.viii.col.p̄ma.
Volitio iuſtitie ad magnanimitatem pertinens
duplex.vide Fo.46.co.3.
Volitio ſine habitu aliquo poteſt bonuz ratiōis
ſeruare cōtra quaſcūq̄ triſticias fo.46.co.3.R
Volitū dr̄ aliquid bifariā Folio.24.co.1.
Vſus eſt melior ꝙ poſſeſſio Folio.14.co.3.
Vtilius non ſemper eſt melius Fo.eod̄.co.4.

X

Xp̄s non accelerauit vſum rationis innocentib⁹
occiſis. Folio.53.co.quarta.
Xp̄s omnia magnifice egit Folio.44.co.3.
Xp̄ianus bifariam capitur Folio.lxxxvi.co.ii.T.

Y

ypocrita non nō ſuſcipit honores virtutis Folio
xlj.co.quarta.
ypocriſis tribus modis cōmittit̄ Fol.ciii.co.iii.

F I N I S

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

¶ Queſtiones addite in Librū de fortitudine Magiſtri Martini de magiſtris per Dauidem crāſton ſcotum in theologia bacchalarium.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

SI viros noſtre tempeſtatis illuſtres qui in ſacris aut ſcripſerunt aut aliquid ediderūt litteris liber ille de ſcriptoribus eccleſiaſticis inſignis cōmemorat qua in curia aut potius iniuria poſteritati tuū nomē cōmendare pepcerit nō ſatis demiror moraliſſime martine pariter & doctiſſime. dignus eīn es cuius memoria eternitati donetur qui nō modicis lucubrationibus ſed maximis vigiliis precipuas moralis philoſophie partes (q̄ de cardinalibus virtutibus tractant) tuis libris argutiſſime inſeruiſti quarū primā p̄te (q̄ de fortitudine agit cū fortiſſimis hoſtib⁹ manus cōſerendo / eoſdēq; modo lāceis nūc enſibus necnō pugionibus argumētoſis vincēdo / fortiſſime es agreſſus & illos cū ꝓpriis armis diffideres ſuis telis ſubiugare conabaris adeoq; viciſti vt de chariſſimis nō ſit q velleteis adeſſe auxilio qbus tandē ſemiuiuis relictis victoriā adept⁹ diceris. & aſſecutus: nō minus paſſiones tēperātiā nitentes opprimere ſubieciſti cōculcaſti materiāq; illā tū fructuoſam tū ſtatui eccleſiaſticali accōmodatiſſimā cū eiſdē viris certamē cōtinuās nō minus clare q̄ ſubtiliter terminaſti & nō modicū vtilitatis feruentibus ſtudioſorū in theologia aīs indicaris nec immerito attuliſſe. Hanc ob rem te ſcriptorū eccleſiaſticorū numero cenſeo aſcribēdū deniq; tuā moralē ac ꝑclarā vitā cū opuſculis editis. prout a fide dignis accepero ſtilo ferme eodē vtens quo & ille eccleſiaſticorum deſcriptor vſus eſt paucis plurima complectēs recēſebo,

¶ Martinus natione gallus turonēſis diue barbare gimnaſii primari⁹ eiuſdēq; āpliator magnificus in vtraq; philoſophia nō mediocriter doctus ſacrarū litterarū Parrhiſienſis eruditiſſimus ꝓfeſſor ſubtilis ingenio ſermone ſcolaſticus aliorūq; impugnator acerrimus preclara ſcripſit volumina e quibus ſubiecta feruntur.

De fortitudine	librum vnum
De temperantia	librum vnum.
De conſequentiis	librum vnum.
De predicabilibus	librum vnum.

¶ Alia īſup nōnulla edidit de iuſticia (vt fertur) librū vnū ſup fundamēta mētiū lectiōes ꝑ vtiles ſed hec ad noſtrā noticiā nō ꝑuenerūt claruit tpe chriſtianiſſimi regis gallorū. Ludouici vndecimi cuius & cōfeſſor fuit ſub quo & diē clauſit extremū. Poſtremo cleriaci ad diue virginis edem in pace ſepultus eſt eo in loco quo & Ludouicus ipſe quieſcit vt q viuus regio lateri adherebat mortuus ſe iungeretur minime.

Prima queſtio·

VTrum fortitudo cõmunis ſit virtus cardinalis. Arguitur primo ꝙ non, Nature communes dormierunt cum Iohanne hiſs & Iheronimo pragenſe in conſilio conſtancienſi ſuos aſtertores pertinaces condempnantes ſed fortitudo communis(ſi qua foret) eſſet natura cõmunis quia certum eſt ꝙ ly fortitudo cõmunis nõ eſt virtus cardinalis:ſicut nec terminus aliquis: Igitur fortitudo communis non eſt virtus cardinalis.

¶ In oppoſitum: Eſt communis Philoſophorum Theologorum: & Doctorum eccleſiæ ſententia philoſophorum ſuper ethicorum tertio tractatu ſecundo theologorum diſtinctione trigeſima:iij. tertij ſententiarum Doctorum eccleſiæ:

¶ Nam Gregorius zz moraliũ Ambroſius ſupra lucam & auguſtinus libro de moribꝰ eccleſie vno ore fortitudinẽ inter virtutes cardinales enumerant. Sed doctores locis pręallegatis non capiunt fortitudinem pro fortitudine bellica tantum aut pro quolibet habitu particulari fortitudinis ſiue bellice ſiue magnanimitatis. Nec pro collectione omnium aut multorum habituum particularium fortitudinis vt inferius patebit exconcluſionibus Relinquiť ergo ꝙ fortitudo a doctoribus capitur pro habitu cõmuni fortitudinis Pro reſponſione ad queſtionẽ ſuppoſitis acceptionibus huius nominis fortitudo. ex prima queſtione huius libri pariter & huius termini virtus dicendum eſt pro declaratiõe tituli queſtionis quare aliqua virtus vocatur cõmunis ſeu generalis quod idẽ eſt & hoc pro primo notabili & quare aliqua virtus vocatur cardinalis ſeu principalis ꝓ ſecundo notabili Primum declaratur per aliquas propoſitiones(quod dico de vna virtute cardinali Intellige de alijs dictum) Prima propoſitio fortitndo non ideo dicitur communis quia eſt natura cõmunis diſtincta formaliter a qualibet fortitudine particulari & cũ qualibet earum idemtificata realiter hanc rationem ſuadet argumentum ante oppoſitum.

¶ Secunda propoſitio fortitudo nõ ideo dicitur cõmunis quia eſt nata prædicari de pluribus ſub ea contentis quia quelibet fortitudo eſt actus vel habitus voluntatis & certum eſt ꝙ quelibet talis ab omni termino diſtinguitur igiť. Tertia ꝓpoſitio fortitudo non ideo dicitur communis quia immediate inclinat in actus ſpecie differentes patet habitus immediate ſolum inclinat ad ſimiles actus hijs ex quibus genitus eſt ſed ex nullis actibus ſpecie differẽtibus procreatur habitus vt practiticatur ſecunda ethicorum igit ur.

Quarta ꝓpoſitio fortitudo ideo dicitur communis ſeu generalis quia generaliter circa materiam fortitudinis verſatur & ſub diſiunctione ad ſuos actꝰ formaliter vel virtualiter ſiue de actu ſiue de abitu loquamur vt volitio qua ſortes vult fortiter facere aggrediendo vel expectando & habitus ex ſimilibus actibus genitus.

Correlarie ſequitur ꝙ actus fortitudinis ideo dicitur ſpecialis quia ſpecialiter circa materiam & actus fortitudinis verſatur vt pote circa aliquã partem materie generalis vel circa determinatũ actum eius vt hæc volitio volo fortiter agere aggrediendo fortitudo ſpecialis dicitur. Sequiť ſecundo ꝙ ideo fortitudo dicitur generaliſſima quia circa adequatam materiam fortitudinis ſub diſiunctione ſuorum actuum imperatiue formaliter vel virtualiter ſecundum omnem combinationem vel euentum verſatur vt actus quo volo fortiter agere expectando aggrediendo fugiendo vel cunctando vel fugiendo & cunctãdo &c. qui formaliter ſic imperat ſicut actus iſte virtualiter: volo fortiter facere Et ideo propter breuiloquiũ vtar iſto actu volo fortiter facere in ſequentibus ex quo & ſimilibus actibus generatur habitus generaliſſimus fortitudinis qui vocatur a doctoribꝰ fortitudo ſimplex non conſtituens aliquẽ gradũ ſpecialem virtutis,

Pro declaratione ſecundi dicti etiã ponuntur alique propoſitiones pro ſecundo notabili.

Prima propoſitio eſt virtus non ideo dicitur cardinalis quia principaliter ſibi vendicat aliquam illarum conditionum quæ pertinent ad rationem virtutis in communi ſcilicet ꝙ ex certa ſcientia & electione vel propter finem aut quia firmiter & immobiliter ſit Hanc propoſitionem relinquo probatam a doctore inde fortitudine & temperantia Queſtionibus ſecundis contra thomam.

Secunda propoſitio virtus non ideo dicitur cardinalis quia habens eã eſt ſimpliciter bonus & oppoſitum habẽs eſt ſimpliciter malus: hæc ꝓpoſitio ſimiliter probata eſt cõtra buridanũ a doctore locis pręallegatis.

Tertia propoſitio virtus non dicitur cardinalis ſecundum proprietatem ſermonis ſed methaphorice ſeu ſimilitudinarie ad cardines hoſtij vel ad cetum cardinalium & maxime ab vltima comparatione denominationem accipio licet forte contra vocabula ceperunt ſuas denominationes eo ꝙ viriures prius cardinales dicte ſunt q̃ cetus cardinalium denominationem ſibi vendicarit ſed ſicut in eccleſia dei vnum ponimus pontificem ſummum cui aſſiſtunt cardinales in directione grauium & arduarum cauſarum eas expediendo ſic in regimine mentis vnam ſummam &

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

generaliſſimam virtutem exiſtimo ponendam cui
aſſiſtunt virtutes cardinales in ſuis materijs pro
prijs generaliſſime ſummum pontificem in virtu
tibus iuuantes in inclinationem aliarum virtutum
quia inquantum virtus eſt generalior intantum in
plures inclinat virtutes ſpeciales.

Quarta propoſitio: Virtutes non ideo dicun
tur cardinales: quia ſunt potiores id eſt perfectio
res in regimine mentis: nec quia inclinant imme
diate: nec quia limitant: ſic actus omnium aliarum
virtutum: ꝙ ſi propter aliquam circunſtantiam oc
currentem oportet dimittere actum virtutis cardi-
nalis: vel alterius potius eſſet dimittendus actus al
terius virtutis q̄ actus virtutis cardinalis: licet hæc
concluſio videatur contra doctorem & ex conſe-
quente contra Guillermum Pariſienſem quem in
ſequitur in libro de virtutibus & vitijs tractatu de-
cimo ſeptimo ſuadetur tamen quoad ſingulas par
tes.

Prima pars probatur: ſiue teneatur cum do-
ctore in de temperantia queſtione ſecunda: ꝙ ly
virtus cardinalis eſt termin⁹ collectiuus ſupponēs
ꝓ collectione habituum ſiue teneatur cum docto
re in de fortitudine queſtione ſecūda: quod ly vir
tus cardinalis. eſt terminus diuiſiuus pro quolibet
habitu fortitudinis ſupponens.

¶ Si enim dicatur: primum. tunc vel ta-
lis eſt collectio omnium habituū fortitudinis poſ-
ſibilium: vel collectio aliquorum & aliquorum
non non primum: dabilis quia non eſt collectio
omnium poſſibilium vt ſuppono: nec ſecundum
eſt dicendum quia quacumq; collectione virtutū
circa materiam fortitudinis data: dabilis eſt aliqua
collectio perfectior: puta illi adiungendo alias vir
tutes circa eandem materiam poſtq̄ prima colle-
ctio non eſt maxima poſſibilis: Etiam nulli colle-
ctioni tali conueniunt duæ aliæ conditiones ſcili-
cet inclinare: & limitare actus aliarum virtutum vt
poſtea patebit.

¶ Si ſecundum contra non quilibet habi-
tus fortitudinis eſt æque perfectus eſſentialiter vel
ineſſe virtutis ſicut dilectio dei ſuper omnia pro
tempore pro quo quis non tenetur diligere deum:
& tamen talis dilectio non eſt virtus cardinalis: vt
ſupponitur. Maior patet: Quia in infinitum perfe-
ctius obiectum habet q̄ actus fortitudinis: vel ha-
bitus eius.

¶ Item multi actus fortitudinis ſolum refe-
runtur ad defenſionem reipublicæ: & actus libe-
ralitatis affabilitatis vel veritatis referuntur in
deum ergo priores actus non erunt perfectiores
actibus ſecundis & tamen talis relatio in finem
non variat virtutem cardinalem in non cardina-
lem.

¶ Secunda pars concluſionis probatur quia
habitus ſolum inclinat immediate in actus ſimi-
les hiſ ex quibus eſt genitus maxime habitus ac
quiſitus vt patet ex præcedenti notabili: ſed cer-
tum eſt ꝙ actus ille qui cardinalis dicitur non eſt
acquiſitus ex actibus omnium aliarum virtutum
igitur.

¶ Item ſi immediate inclinaret in actus alia
rum virtutum ſicut in actus ſuos adequatos eque
naturaliter & prompte exiret in actus cuiuſcunq;
virtutis ſicut in actus ſibi proprios quod eſt con-
tra experientiam quia arguitiue morales philoſo-
phi ſolum cognoſcunt habitus nobis ineſſe ꝓpter
promptitudinē quam habemus poſt frequentatos
actus potius q̄ ante.

Tertia pars concluſionis ſic ſuadetur quia
ſi virtus cardinalis ſic limitaret acttus virtutū etiā
non cardinalium ad ſenſum tactum in concluſio-
ne: ſicut prętendit doctor: ſequeretur ꝙ redeundū
eſſet ad opinionem Buridani quam ibi impugnat
ſcilicet ꝙ actus aliarum virtutum nō cardinalium
ſunt ſolum ad decorem & vitia oppoſita ſunt mali
tiæ ſecundum quid ſcilicet peccata venialia: & a c-
tus virtutum cardinalium: redderent homines ſim
pliciter bonos: & maliciæ oppoſitæ eſſent malicię
ſimpliciter puta peccata mortalia.

Cuius oppoſitum dicit Doctor contra Bu
ridanum concluſione ſecunda prædictæ queſtio-
nis Probatur tamē ſequella quia ſi propter aliquā
circunſtantiam occurrentem oporteret dimittere
actus alterius virtutis & exequi actum virtutis car
dinalis hoc eſſet propterea quia minus malū eſſet
contrauenire actui alterius virtutis q̄ actui virtutis
cardinalis & ſi ſic hoc eſt quod buridanus vult di
cere ꝙ actus oppoſitus virtuti nō cardinali: habet
ſolum maliciam venialem vel potius nullam mali
ciam quia tales virtutes ſunt de conſilio tantum vt
claret ex deductione buridani queſtione decima
nona tercij ethicorum.

Et confirmatur probatio huius conclu-
ſionis retorquendo argumenta doctoris contra Bu
ridanum in factorem ſequitur bene: aliquis actus
oppoſitus magnanimitati eſt peccatum veniale
tantum vt probat Doctor primo argumento con-
tra Buridanum adducendo ſententiam Ariſtote-
lis quarto ethicorum ꝙ aliquis amor exceſſiuus
pecuniarum ſecluſa iniuſticia ad alterum eſt pec-
catum mortale & tamen talis amor eſt oppoſitus
liberalitati tantum tunc ſic: ſi virtus cardinalis li-
mitaret actus alterius virtutis ad ſenſum datum
in concluſione: ſequeretur ſi propter aliquam cir-
cunſtantiam vel oporteret contrauenire magna-
nimitati prout opponitur ei peccatum veniale vel
oporteret contrauenire illi liberalitati cui eſt op-

poſitum peccatum mortale ſecundum Doctorē potius oporteret contrauenire liberalitati facien do peccatum mortale q̄ magnanimitati faciendo illud quod alias eſſet peccatum veniale quod nō eſt dicendum.

Quinta propoſitio: Virtus ideo dicitur cardinalis: quia generaliter inclinat in actus aliarum virtutum eos producendo quando recta ratio dictat: & eorum corruptioni reſiſtendo: quos naturaliter conſeruat: & limitat. Probatur: quia aliqua ratione virtutes dicūtur cardinales ſeu principales: & non propter generales conditiones virtutum: vt dicit primo propoſitio ſecundi notabilis: nec quia per eas: habens dicitur ſimpliciter bonus vt dicit ſecunda propoſitio: nec dicuntur cardinales a proprietate rerum: vt dicit tertia: nec dicuntur cardinales quia ſunt potiores id eſt perfectiores: nec quia inclinant immediate: nec quia limitant actus aliarum virtutum ad ſenſum prius declaratum. Relinquitur ergo ꝙ dicuntur cardinales: propter generalem inclinationem mediatam & productionem actuum aliarum virtutum & maxime virtutum eiuſdem generis: ad quorū actus regulariter & prompte inclinant ratione recta dictante de aliqua circunſtantia particulari: ſed in actus aliarum virtutum non ſic regulariter inclinant: ſed duabus tantum de cauſis quantum poſſum ex dictis doctorum excerpere: vt patebit in reſponſione ad argumenta. Iſtis præmiſſis ponuntur concluſiones pro reſponſione ad titulum queſtionis.

Prima concluſio: Nulla collectio habituum fortitudinis eſt virtus cardinalis: cuius oppoſitum intendit doctor in ſecunda queſtione inde temperantia in ſolutione ad primum argumētum.

Probatur concluſio, quia nulla talis collectio eſt virtus Poſtq̄ non eſt habitus. ergo non eſt virtus cardinalis negatiue a ſuperiore ad inferius. Nec valet dicere ꝙ ly cardinalis facit terminnum capi collectiue cui adiungitur quia ly cardinalis vt atribuitur homini habenti dignitatem non collectiue accipitur: nec facit terminum cui additur collectiue capi.

Item ſi ſic ly communis debet facere ly homo capi collectiue quia eſt maior apparentia: & ſic iſta eſſet vera: ſortes & plato ſunt homo communis.

Item licet ly virtus cardinalis eſſet terminus collectiuus tamen ly fortitudo non capitur collectiue: & ſic iſta eſt vera nulla fortitudo eſt virtus cardinalis.

Confirmatur ratio: quia fortitudo bellica & magnanimitas non eſſent partes ſubiectiue fortitudinis: vt eſt virtus cardinalis ſed eſſent partes integrales tantum vt conſtat intelligenti. Sed conſequens eſt contra doctorem inde fortitudine per totum vbi melius videtur ſentire q̄ queſtione ſecunda inde temperantia vbi dicit ꝙ temperantia eſt virtus cardinalis tamen nec quelibet temperantia eſt virtus cardinalis. nec aliqua ſic & aliqua non quod implicat terminis vniuoce captis: quia ſequitur bene temperantia eſt virtus cardinalis: ergo aliqua temperantia eſt virtus cardinalis ab equiualentibus.

Item ex altera parte ſequitur: non quælibet temperantia eſt virtus cardinalis: ergo aliqua tēperantia nō eſt virtus cardinalis per primam regulam equipolentiarum & ſic ſemper eſt danda aliqua temperantia quæ eſt virtus cardinalis: & aliqua quæ non eſt virtus cardinalis: vel male concedit ꝙ temperantia eſt virtus cardinalis & non quelibet.

Secunda concluſio. Non quælibet fortitudo eſt virtus cardinalis: cuius oppoſitum concedit Martinus ſecunda queſtione de fortitudine in ſolutione ad primam contra quartam concluſionem, Probatur concluſio quia non cuilibet habitui fortitudinis conueniunt illę tres conditiones quas tangit Martinus in concluſione tertia eiuſdem queſtionis: ſcilicet ꝙ ſit potior in regimine mentis: ꝙ inclinet & ſimiliter actus omnium aliarum virtutum: multi ſunt habitus magnanimitatis quibus non conueniunt illæ conditiones potius q̄ habitibus libertatis: vt ipſemet cōcedit in ſolutione ad terrium contra tertiā concluſionem: ſaltem de illa conditione quod eſt inclinare in actus aliarum virtutum: & eadem eſt ratio de alijs conditionibus duabus vt patet ex probationibus poſitis in quarta propoſitione ſecūdi notabilis.

Tertia cōcluſio. Fortitudo communis ymmo communiſſima eſt virtus cardinalis vna de quattuor enumeratis a Philoſophis moralibus & Doctoribus allegatis in oppoſitum queſtionis. ꝓbatur concluſio nulla collectio habituum fortitudinis eſt virtus cardinalis: vt dicit prima concluſio. nec quilibet habitus fortitudinis eſt virtus cardinalis: vt dicit ſecunda: ergo aliqua ſic & aliqua non & non eſt aliqua dabilis cui conueniunt conditiones prænominatæ niſi fortitudo communiſſima ex generaliſſimis actibus fortitudinis genita: quæ ideo dicitur potior in regimine mentis propter principatum quem habet in productione aliarum virtutum: & in earum conſeruatione & protectione & ſic ly & debet capi expoſitiue

ſic ꝙ due ſecunde cōdictiones exponūt illud qđ importatur per primam: quia dicitur potior: propter inclinationem & limitationem actus aliarū virtutum:&c. Et ſic patet ꝙ nomina bene conſonant rebus in comparatione ſimilitudinis vltime ad coetum cardinalium: quia ſic cardinales aſſiſtunt ſummo pōtifici in deciſione cauſarum particularium ſuppoſitorum eccleſiæ: ſic virtutes cardinales aſſiſtunt virtuti generaliſſimæ & potiſſimæ in regimine mentis inclinantes in actus particularium virtutum.

¶ Secundo probatur: quia in materia fortitudinis habitus genitus ex talibus actibus volo fortiter facere aggrediendo expectando fugiēdo vel cūctādo inexiſtens voluntati recta rōne dictāte ratione alicuius circunſtantiæ particularis ꝙ fortiter eſt aggrediendum prompte inclinat mediante actu elicito in fortem aggreſſum & idem actus generalis dictante ratione recta ratione alterius circunſtantiæ occurrentis ꝙ fortiter eſt faciendum expectando inclinat in fortem expectationem: ſic exemplificare potes de cunctatione: & fuga. Idem eſt ſi habens habitum generalē fortitudinis tentetur per pecunias vel blanditias inclinabit fortitudo generalis in actum fortitudinis continentiæ gradus. Et ſi tentetur per minas verberum incl[i]nabit in actum perſeuerantiæ: & ſi tētetur per minas mortis aliter ꝙ̄ in bello in quo faciendum eſt fortiter inclinabit in actum fortitudinis heroici gradus etiam intellexi de verberibus extra tale bellum. ¶ Et ſic patet ꝙ fortitudo generaliſſima eſt illa de qua dicunt doctores ꝙ eſt fortitudo ſimplex non contracta ad aliquem gradum ſpecialem virtutis. Sed quomodo hoc debeat intelligi patebit ex ſolutionibus argumentorum. Secundo ſequitur ꝙ̄admodum doctores dicunt ꝙ duntaxat ſunt quattuor virtutes cardinales ſic nō ſunt niſi quattuor habitus circa quattuor adęquatas materias illarum virtutum intelligo nō coincidentes ſpecie ſcilicet fortitudo generaliſſima: temperantia generaliſſima: ſic de iuſtitia & prudentia ſentias vt paucis abſoluamus.

Contra terciam concluſionem. Arguitur Si fortitudo generaliſſima debeat vocari virtus cardinalis propter generalem inclinationem & limitationem omnium actuum in materia fortitudinis: ſequeretur ꝙ eſſet dabilis aliqua virtus que debet vocari papalis propter generalem inclinationem quam habet in actus omnium virtutum moralium circa quam unq; meteriam ſed conſequens eſt falſum & contra modum loquendi doctorum moralium falſitas conſequentis patet qa illa virtus papalis ſe haberet tanꝙ̄ genus generaliſſimum in coordinatione virtutum ſub quo ſtatim collocarentur quattuor virtutes cardinales ſub quibus partes ſubiectiue earum & rurſus partes ſubiectiue illarum partium vſq; ad ſpecialiſſimas virtutes illius coordinationis ſed hoc non eſt dicendum quia nulla virtus cardinalis eſt virtus papalis: nec pars ſubiectiua virtus cardinalis eſſet virtus cardinalis quod tamen requiritur in coordinatione prædicamentali ſcilicet ꝙ ſuperiora de inferioribus pṛedicentur.

Et confirmatur ſequeretur ꝙ eſſet dabilis aliqua virtus generalior in inclinādo ꝙ̄ ſit aliqua virtutum cardinalium etiam contenta ſub habitu generaliſſimo virtutum ſequela patet de habitu genito ex talibus actibus volo iuſte vel fortiter facere vel ex talibus volo iuſte vel temperanter agere habitus talis non ſolum inclinaret in actus temperantie ſed in actus iuſticie, etiam regulariter & prompte.

Item ſi eſſet aliquis habitus generaliſſimus virtutum dabilis maxime eſſet habitus genitus ex talibus actibus volo bene agere ſed talis habitus non eſſet generaliſſimus virtutum ymo habitus genitus ex iſtis actib⁹ volo bene vel male agere eēt generalior & talis hītus eſſet ſtudioſus qa diſiunctiua debet inſequi fortiorem partē & per conſequens actus latus ſuper bonum vel malum ſub diſiunctione meliorem partem inſequitur.

Secundo ſic tales virtutes generales ſunt cæteris virtutibus imperfectiores in genere rei & ineſſe virtutis: ergo non debent dici cardinales per excellentiam: conſequentia eſt apparens: probatur antecedens: quia noticia inquantum eſt generalior intantum imperfectior: ergo idem eſt de actibus voluntatis alias fruitio dei clara in patria vel eius dilectio non eſſet perfectior ſua fruitione vel dilectione in via nec magis quietaret fruitio beatifica voluntatem ꝙ̄ fruitio generalis omnium ſpirituum quod tamen eſt falſum.

Confirmatur. Superuacanei eſſent tales habitus generales: ergo non ſunt ponendi: tenet conſequentia: probatur antecedens quia non eſſent formaliter imperatiui executionis vt habitus generaliſſimus fortitudinis non ſufficit mouere membra per actum ſuum ad aggrediendum nec ſimiliter ad expectandum vel fugiendum dictante recta ratione de aliquo illorum quia actus ille fortitudinis generaliſſimus eſt velle quo quis equaliter vult aggredi vel expectare fugere vel cunctari ſed ſi fortes vellet equali-

ter alterum iſtorum ſcilicet currere vel ſedere nō propter hoc potius mouerentur membra ad currendum q̄ ad ſedendū ergo idem eſt in propoſito poſtq̄ aggredi & expectare ſunt incompoſſibiles ſicut ſedere & ſtare non magis per illud velle mouebuntur membra ad vnum quam ad reliquum

¶ Tertio ſic omnis virtus moralis debet eſſe extremorum vitiorum media: ſed fortitudo generaliſſima non eſt extremorum vitiorum media: quia maxime eſſet media inter timorem & audaciam: & hoc non: quia virtutes generaliſſime debent habere extrema generaliſſima ſicut virtutes ſpeciales extrema ſpecialia: ſed timor non eſt extremum generaliſſimum in materia fortitudinis: ymo timor vel vecordia eſt extremum generali⁹ & ſimiliter audacia non eſt generaliſſimum in illa materia: quia generalius eſt audacia vel intimiditas. Nec valet dicere ꝙ hec duo diſiuncta audacia vel intimiditas timor vel vecordia ſunt extrema fortitudinis generaliſſime quia ſi ſic ſequeretur ꝙ eſſet dabile vitium generaliſſimum ſicut data eſt virtus generaliſſima qđ non eſt dicēdum: quia tunc vel tale vitium eſſet malum in ſuperhabundando & ſic non comprehenderet mala in deficiendo: vel eſſet malum in deficiendo: & ſic non comprehenderet vitia in ſuperhabundando.

¶ Confirmatur: ſequeretur ꝙ eſſent aliqua vitia dicenda cardinalia & plura q̄ virtutes cardinales ſequella patet: quia gneralia vitia tantum inclinant & limitant actus particulariū vitiorū ſicut virtutes generales limitant actus virtutū particularium & cuilibet virtuti generali duo extrema generalia opponuntur. Igitur

¶ Quarto ſic. Vel virtus cardinalis inclinaret in actus omnium aliarum virtutum immediate & hoc non vt patuit ex primo notabili vel mediate id eſt mediante ſuo actu adequato elicito: & hoc non quia tunc talis actus elicitus ſubito actus omnium aliarum virtutum produceret ymo infinitos actus ſimul / vel dabis rationem potius de aliquibus q̄ de aliis & quare potius vno tēpore q̄ alio: forte dicis in latitudine materie virtutis cardinalis multe cadunt virtutes particulares ratione circunſtantiarum occurrentium & in act⁹ illarum virtutum virtus cardinalis inclinat regulariter & prompte mediātē ſuo actu propter participationem materie Contra ad minus habetur ꝙ virtus cardinalis non regularius inclinat in actus aliarum virtutum non participantium in materia q̄ virtus non cardinalis. Et confirmatur ratio actus elicitus virtutis cardinalis eſt agens naturale & intellectus eſt paſſum bene diſpoſitum vt ſuppono ad ſuſcipiendum actum cuiuſcumq; alterius virtutis ergo cum primum talis actus virtutis cardinalis eſt in intellectu bene diſpoſito ꝓductus tam cito cuiuſcumq; alterius virtutis actū producit quia non eſt maior ratio ꝙ vnius virtutis actum producat q̄ alterius nec valet dicere ꝙ non eſt cauſa ſufficiens actus alterius virtutis ſed requiritur dictamen prudentiale particulare alterius virtutis. Ex hoc ſequitur ꝙ ſi in intellectu ad ymaginationem eſſent infinita particularia dictamina aliarum virtutum cum primum in illa voluntate produceretur actus adequatus virtutis cardinalis tam cito infiniti actus aliarum virtutum particulariū naturaliter producerentur qđ non eſt dicendum vt conſtat: igitur.

Quinto ſic: Tertia cōcluſio non innititur auctoritati nec rationi & ſimpliciter omni ꝓbabilitate caret: ergo non eſt tenenda: conſequētia eſt apparens & patet antecedēs quia dentur doctores vel rationes apparentes. Et confirmatur non eſt dabilis aliqua virtus ſpecialiſſima circa materiam fortitudinis Ergo neq; aliqua virtus generaliſſima. Conſequentia tenet ex terminis probatur antecedens: des vnā virtutē ſpecialiſſimam circa materiam fortitudinis.

Sexto ſic. generaliſſimus habitus virtutum non inclinat ad actus prudentie / poſtq̄ prudentia eſt habitus intellectualis & datus habitus generaliſſimus eſt habitus voluntatis modo habitus voluntatis non inclinat in actus intellect⁹ nec contra poſtq̄ ſpectant ad diuerſas potentias

Et confirmatur bene ſequitur eſt dabilis generaliſſimus bonus habitus voluntatis: ergo eſt dabilis generaliſſimus habitus bonus intellectus intelligo ſemper generalitate iclinationis ſed nō eſt poſſibile dare generaliſſimum habitum intellectus generalitate inclinationis ergo nec erit dabilis generaliſſimus habitus voluntatis in ordine ad talem inclinationem.

¶ Septimo ſic. habitus ſpecialis non ſolum inclinat in actus ei adequatos / ſed ī generales actus inadequatos ab eis ſpecie differentes ergo habitus generales non ſolū inclināt in actus eis adequatos imediate ſed ēt iclinant ī act⁹ eis ī adequatos: adequatos tamen reſpectu aliorum habituum particularium: tenet conſequentia qa videtur eſſe eadē ratio vtrobiq; ꝓbatur ans prio auctoritate doctoris in ſolutione argumenti contra quintā cōcluſionē prime q̄ſtionis & ad hoc videtur eſſe rō qa habitus ſpecialis ſp includit actū habitus generalis ergo non pōt inclinare in actū ei adequatū quin inclinet in actū generalē Confirmatur: vel illa virtus generaliſſima verſatur

ſolum circa pericula mortis in bello / & hoc non
quia tunc non haberet generaliſſimã materiam
neq; hoc modo accipiunt doctores fortitudinem
in ratione virtutis cardinalis vt ſatis deducit do-
ctor contra Buridanum queſtione ſecunda hui⁹
vel verſatur circa arduum ſiue iſtud ſit periculum
mortis in bello ſiue ſit aliqua periculoſa admini-
ſtratio & grauis vt per hoc diſtinguatur a tempe
rãtia cardinali: & hoc non quia alia eſt ratio ma-
gnanimitatis & alia fortitudinis bellice per con-
ſequens fortitudo communis non verſatur circa
vtramq; materiam.

Item non videtur martinus recte poſuiſ-
ſe illam diſtinctionem inter fortitudinem & tem-
perantiam prima queſtione de temp ęratia quia
ſic nullam daret virtutem non contentam ſub al-
tera illarum poſtquam facit diſtinctionem per cõ
tradictoria.

Octauo arguitur ſic habitus genitus ex ta
libus actibus volo temperanter iuſte & fortiter a-
gere eſt generaliſſimus in inclinando / ergo con-
cluſio non recte ſapit de habitibus generaliſſimis
conſequentia eſt apparens / probatur antecedens
quia actus ille generaliter copulatiue latus ſuper
materias diuerſarum virtutum imperatiue forma
liter: & ſimul inclinat in actus particulares multa
rum virtutum: & actus diſiunctiue latus ſuper eaſ
dem materias non imperatiue formaliter & ſimul
inclinat: ergo talis actus virtualiter copulatiuus
eſt vniuerſalior & perfectior in iclinando q̃ alter
actus latus diſiunctiue ſuper eandem mate-
riam.

¶ Et confirmatur actus quo ſortes vult
fortiter facere / ſi fortiter faciendum eſt adeo ge-
neraliter inclinat in actus cuiuſcumq; virtutis ſi-
cut actus latus diſiuctiue ſuper talem materiam
igitur concluſio male vocat ſolum actus latus diſ
ſiuctiue formaliter vel virtualiter actus generaliſſi
mos fortitudinis.

Ad argumenta reſpondetur ad primum
conceditur conſequentia cum conſequente / &
nego falſitatem conſequentis nec modus loquen
di eſt contra doctrinam multorum philoſopho-
rum moralium / ſed pręter eorum ſententiam &
adnomen: ſatis eſt pro tali denominatione ha-
benda dare rationem ſimilitudinis quia ſicut for
titudo vel iuſticia habet nomen dignitatis cardi-
nalatus proter promptam & regularem inclina-
tionem quam habet in actus particularium virtu
tum circa materiam fortitudinis vel iuſticie ſic ha
bitus genitus ab iſtis actibus generaliſſimis volo
bene agere generaliſſime inclinat in actus om-
nium virtutum prompte & regulariter circa quã
cumq; materiam virtutis. Ad probationem
falſitatis conſequentis diſtingo ꝙ talis virtus car
dinalis eſſet tanquam genus generaliſſimum in
coordinatione virtutum vel ſecundum naturam
predicationis & ſic nego: quia modus predican-
di ſolis terminis attribuitur / vel ſecundum natu-
ram inclinationis in actus aliarum virtutum / &
ſic concedo: quia talis habitus generaliſſime in-
clinat indifferenter circa materias omnium vir-
tutum mediatẽ actu ſuo elicito & dictamine pru-
dentiali particularis virtutis. Et vlterius
concedo ꝙ ſub illo habitu ſtatuuntur virtutes car
dinales generaliter & regulariter inclinantes in
actus circa materiam propriam / & ſub illis alii
habitus ponuntur ſpecialiores quo ad inclinatio
nem / vt habitus genitus ex adequatis actibus for
titudinis bellicę vel habitus genitus ex adequa
tis actibus magnanimitatis & ſic vlterius proce-
dendo vſq; ad ſpecialiſſima ſecundum inclina-
tionem. nolo tamen dicere ꝙ iſti termini fortitu
do bellica magnanimitatis ſint partes ſubiectiuę
ad iſtum terminum fortitudo cardinalis: ſed po-
tius iſtius termini fortitudo vt generaliter ſigniſi
cat omnem habitum moderantem paſſiones ar-
duas ſub quo etiam ly fortitudo cardinalis conti
netur tanquam pars ſubiectiua ab aliis condi-
ſtincta.

Ex hec patet quid ſit dicendum de ve-
ritate iſtarum propoſitionum, nulla virtus cardi-
nalis eſt papalis nulla pars ſubiectiua virtutis car
dinalis eſt virtus cardinalis ſunt ambe vere / & di
ſtingo ꝙ requiratur ſuperiora de inferioribus ve
re predicari / vel ſuperiora in predicando / & ſic
conceditur: vel ſuperiora in inclinando & ſic ne-
gatur: modo non intendo loqui de coordinatio-
ne virtutum ſecundum naturam predicationis
ſed ſecundum naturam inclinationis.

Ad confirmationem tranſeat conſequen
tia cum conſequente nolo dicere quin ſit dabilis
aliquis habitus ſub habitu generaliſſimo qui eſt
generalior ſecundum naturam inclinationis quã
aliqua virtutum cardinalium: ſed ſatis eſt mihi ꝙ
quelibet virtutum cardinalium eſt habitus mul-
tum generalis quo ad iclinationationem ymo ge
neraliſſimus in ſua materia ratione cuius denomi
nationem accipiunt
Et habitibus generalioribus poſſunt nomina di-
gnitatum / patriarcharum / & legatorum imponi
ſed tranſeo.

¶ Ad aliud conceditur maior: & negat mi nor. Ad probationem dato q habitus genit? ex illis actibus eſſet generalior inclinatiue nō ſequi tur quin alter habitus ſit generaliſſimus in coor dinatione virtutum quare nego hunc actum eſſe ſtudioſum volo bene vel male agere quia volun tas per illum actum non conformat ſe dictamini recto: nec actum elicit quia circa bonum verſatur ſed quia indifferenter circa bonum vel malum forte tamen non caret probabilitate dicere illum actum eſſe bonum propter argumentum placet mihi oppoſitiuum,

¶ Ad ſecundum nego conſequentiam quia virtutes non dicuntur cardinales propter excel lentiā quam habent ineſſe rei nec quia eorum a ctus ſunt perfectiores actibus aliarum virtutum particularium ſiue perfectio capiatur ex difficul tate operis ſiue capiatur ex perfectione obiecti ſi ue a pluritate circunſtantiarum informantium a ctum quia omnibus his modis actus in tum ſpe cialior tanto perfectior. Sed dicuntur cardinales propter excellentiam inclinationis regularis quā habent in ordine ad actus omnium aliarum vir tutum: & propter protectionem & conſeruatio nem illorum actuum vt patuit ex Secundo nota bili.

¶ Ad confirmationē conceditur conſequē tia negatur antecedens ad probationē antecedē tis tranſeat q habitus virtutis cardinalis non ſit formaliter imperatiu? imediate executionis ope ris exterioris eſt q ſit formaliter elicitiuus ſui a ctus adequati a quo formaliter iperantur actus imperatiui exequutionis aliarum virtutū non car dinaliū exempli gratia ſi ſortes ſolū haberet ha bitum genitum ex talibus actibus volo fortiter fa cere vel aggrediēdo vel expectando dictante re cta ratione q fortiter eſſet aggrediendū habitus ille gñalis mediante actu ſuo elicito inclinaret in primum actum fortitudinis particularis aggreſſi ue qui eſt formaliter actus exequatiuus ipſius ag greſſus hanc ſolutionē ſatis videtur colorare con firmatio adducta quia volitio qua ſortes vult ſe dere vel ſtare non magis vnū q̄ reliquum impe rat: ſic in propoſito,

¶ Contra iſtam ſolutionē replicatur ſi eſſet exercitus hoſtium ante me & haberem iſtam vo litionem preciſe volo aliquē iſtorū occidere per emiſſionem iſtius ſagitte illa volitio ſufficit moue re membra ad ſagittandum ergo actus generalis non minus eſt formaliter imperatiuus exequutio nis q̄ actus ſpecialis reſpondetur quod non eſt ſi mile qr iſta volitio eſt particularis reſpectu emiſ ſionis iſtius ſagitte & propterea ſufficit monere membra ad emittandum ſagittandum, Sed for te replicabis ego ſolum volo emittere ſagittam hoc vel illo modo ſub diſiunctione ergo nō ſuffi ciebat monere membra ad emittendum eo mo do quo emiſſa eſt, ¶ Et ſimiliter poteſt pro bari q volitio qua volo aggredi nō ſufficit mone re mēbra quia per illā volitionem ſolum impera tur aggreſſus hoc vel illo modo ſecundum dicta men rationis.

Reſpondeo quando emittitur ſagitta hoc modo actus voluntatis non ſolum imperat hoc vel illo modo ſed particulariter imperat emiſſio nem hoc modo ratione circunſtantiarū. &c.

¶ Et dicendum eſt conſequenter q volitio qua aliquis vult emittere ſagittam hoc modo vel illo modo non ſufficit ad emittendum ſagittam hoc modo, vel illo modo.

¶ Et eodē modo dicendū eſt q volitio qua quis vult aggredi hoc vel illo modo non eſt ſuffi cienter imperatiua exequutionis actus exterioris ſed requiritur volitio qua vult aggredi hoc mo do.

¶ Ad tertium conceditur maior & negatur minor ad probationem minoris nego aſſumptū ſi audacia capiantur vt diſtinguitur cōtra intimi ditatem & timor vt diſtinguitur contra vecor diam etiam dato q fortitudo bellica eſſet virtus cardinalis vt probabiliter ymaginatur buridan? ſed ſi audacia capiatur generaliter vt cōprehen dit intimiditatem ſit q actus eius eſſet ſubire pe riculum mortis in bello quādo recta ratio dictat non eſſe ſubeundum & timor cōprehēdat ſub ſe vecordiam cuius actus generalis eſſet non ſub ire periculum mortis in bello quando recta ratio dictat eſſe ſubeundum quia ſic terminis generali ter captis ſignificarent extrema generalia virtuti cardinali oppoſita ſed quia ſentio cum doctorē extendente fortitudinem in ratione virtutis car dinalis ad magnanimitatem communiora inqui renda ſunt extrema: quemadmodum commu nius eſt medium & poſſumus circunloqui p diſ iuncta extremorum fortitudinis bellice & magna nimitatis ita q diſiunctum ex audacia & caymo te erit extremum in ſuperhabundando extendē do nomen caymotis prout dicit martinus nomē eſſe extendam queſtione quadrageſima tertia. &c: Ad intentionem huius doctoris extremum in ſuperhabundando eſſet ſubire inconſiderate & exceſſiue difficultates arduas ſiue in bello ſiue extra bellum:

¶ Et extremum in deficiendo eſſet inconſiderā te nō ſubire huiuſmodi arduas difficultates quā do recta ratio dictat. tūc ad ꝓbationē q̄ equaliter

monet contra vtramq; opinionem conſequenter
ad dicta noſtra concedo conſequens illarum ſcili
cet ꝙ deueniēdum eſt ad extrema generaliſſima
virtutum q̄admodum ꝓbabliter data eſt virt⁹ ge-
neraliſſima cui opponuntur. ¶ Et quando
queris vel illud vitium generaliſſimū eſt vitium
in ſuphabundādo vel i deficiēdo ſuppōis falſū q̄a
do duo vitia generaliſſima: vnū generaliſſimum
in ſuphabundando: & aliud in deficiendo, Et ſic
patet ꝙ probatio poſita vlterius non procedit.
Sed contra iſtud replicatur: Dato illo vitio gene-
raliſſimo in ſuperhabundando: dabile eſt vnum
vitium generalius complectens ſuperhabundan
tiam & defectum ſimul ſub diſiunctione: & talis
habitus eſſet vitioſus: vt notum eſt: Igitur alterum
non fuit generaliſſimum.
Et confirmatur Replica. Virtus generaliſſima
eſt genita ex talibus actibus volo bene agere: ſed
non contingit dare vitium in ſuperhabundundo
in bene agendo: nec vitium in defiiciēdo in bona
actione: igitur:
¶ Item concluſio reſponſiua huius queſtionis a-
liquid ymaginatur contra Butidanum: & Marti-
num: ergo eorum modi dicendi non ſunt citan-
di in medium. ¶ Pro ſolutione Argumenti.
Ad replicam: dico duo. Primū eſt Argumentum
ſuadet apparenter: ꝙ dabitur vnum vitium gene
ralius ſecundum naturam inclinationis q̄ quod-
cumq; dabile quod poteſt vocari generaliſſimum
in ſuperhabundando, & ex conſequenti generali
us generaliſſimo in deficiendo.
¶ Secūdo: Dico ꝙ ſatis eſt ad propoſitum quod
dentur duo vitia generaliſſima ſic ꝙ nullum ē vi-
tium generalius in illo genere maliciæ: nec opor-
tet tantam vnionem regiminis habere in politia
ariſtocratica vel rhimocratica ſicut in vera politia
regali: & ariſtotelica modo coordinatio vitiorum
directioni prime politiæ comparatur vbi ponun-
tur plures directores ęque pricipales, ¶ Sed
coordiaatio virtutum regali regimini: & ariſtote-
licæ politiæ eſt comparanda.
¶ Ad confirmationem: tranſeat maior: & ſimili-
ter minor. ¶ Dico ꝙ vitium in ſuperhabuudādo
non eſt ſuperhabundare in bene agendo: Sed eſt
habūdare circa illam materiam circa quam actio
eſt bona hoc vel illo modo. Exempli gratia. teme
rarie agere circa materiam fortitudinis: tēperan-
tiæ vel iuſticiæ: id eſt velle latum ſuper illis mate
riis ſub diſiunctione eſt extremū in ſuperhabun
dando. Et velle quo quis non ferꝫ ſuper illas ma-
terias ſub diſiiunctiōe recta ratione dictāte ꝙ ſit
ſic volendum eſt extremum in deficiendo.
¶ Ad aliud tactum in replica. Verū eſt quod con
cluſio aliquid intendit contra eorum modum,
Dicendi tamen eſt mihi impertinens ſiue fortitu-
do: vt eſt virtus cardinalis ſolum dicatur de forti-
tudine bellica: ſiue etiam extendatur ad magna-
nimitatem dummodo capiatur ſolum pro habiti
bus generaliſſimis circa tales materias adæqua-
tas.
¶ Ad confirmationē principalis argumenti
Tranſeat conſequentia cum conſequēte: & forte
non minor erit conueniens ſimilitudo illorum ad
cetum cardinalum q̄ ſit cōparatio virtutum car-
dinalibus: quia ſic viciſſitudines rerū fiunt ꝙ lu-
minaria magna prędeceſſorum in corpora opaca
ſuccedentium conuertantur: vel ſi non placet vi-
tia maioribus in eccleſia dei comparare Oloferni
& Nabuſardo fiat illorum comparatio ſatis eſt ꝙ
aliqua demus vitia generalia quę pricipātur prin
cipatione inclinationis in ordine ad alia vitia: ſi-
cut virtutes gn̄ales in ordine ad virtutes ſpeciales
¶ Ad quartum cum ſua confirmatione ſi-
mul reſpondetur: quia ferme eandem petunt dif-
ficultatē, Reſponſum eſt arguendo in quarto ar-
gumento vſq; ad vltimam replicam: quæ querit
Vtrum virtus cardinalis regularius inclinet in a-
ctus virtutum non participantium in materia q̄
virtus non cardinalis.
Et quare potius vno tempore q̄ alio in actus illæ
virtutum inclinat,
¶ Ponūt doctores duas cauſas quare vna vir-
tus inclinat in actus alterius. Prima cauſa eſt Si i
voluntate ſit aliqua virtus: & occupat vitium na-
tum impedire actum illius virtutis in ſua electio-
ne: vel conſeruatione: tunc virtus quæ ineſt incli-
nat in actum virtutis oppoſitæ illi vitio per ſuum
actum elicitum
¶ Secūda cauſa quando vna virtus eſt nata
meliorare: & facilitare actum alterius virtutis: vt
habitus circa cultum diuinum inclinet mediante
actu ſuo elicito in actū paupertatis temperantie
& obedientie. Quia illa facilitāt actum cultus di-
uini: alias ad hæc non aſtringeretur religioſus.
¶ Sed quia iſtæ cauſæ nō regulariter occur-
runt: debent intelligi de virtutibus non participā
tibus in materia facile eſſet iſtas cauſas impugna
re: ſed tranſeo,
¶ Ad confirmationem: etiam reſpouſum eſt
Arguendo vſq; ad vltimam replicam. Dico ꝙ di-
ctamina particularia aliarum virtutum cum actu
elicito non ſufficiunt ad producendum actum cir
ca materiam alterius virtutis: ſed requiritur liber-
tas voluntatis: hoc eſt requiritur eius concurſus
liber in productione actus quia voluntas libere
ponit ſuum concurſum circa materiam illius vir-
tutis: & nō circa aliā: non ſequiꝫ ꝓductio infinita
actuū etiā dato ꝙ eſſent infinita dictamina. Sed

Forte quæris vnde prouenit ꝙ actus vnius virtu
tis poteſt immediate concurrere ad productionē
actus alterius virtutis: & vna virtus non poteſt im
mediate concurrere ad actum alterius virtutis?
Et difficile eſt dare rationem ſatiſfacientem itel-
lectui.

¶ Ad quītū nego antecedēs ꝓ qualibet pte. Ad
primam omnes auctoritates doctorum potius ap
plicantur huic ſententię q̄cuicūq; alteri vel ſi occur
rat aliqua auctoritas in contrariū adducas: & fa-
cile ad eā rn̄debitur. Ad ſecūdā partē adducta ē
ratio ſufficiens in probatione concluſionis tertię.
Tertia pars negatur quia ſatis apparet opinionis
probabilitas in reſponſione ad argumenta cōtra
tertiā cōcluſionē. ¶ Ad cōfirmationē tranſeat cō
ſequentia & negaṫ antecedēs dico ꝙ habit⁹ geni
tus ex talibus actibus volo iſtum hoſtem aggredi
hoc tēpore hoc loco hoc modo quia recta ratio
dictat pro defenſione reip. eſt fortitudo ſpecialiſ
ſima: nec hic indiuidua quęrim⁹ quia ſtandū eſt
in ſpecialiſſimis. ¶ Ad ſextam negatur ante ce-
dēs ad probationem dico ꝙ actus voluntatis be
ne inclinat in actus intellectus & econuerſo & da
to ꝙ ſint potentiæ diuerſæ tamen mutuoſe iu-
uant vt facile poteſt practicari de imperio volun
tatis reſpectu actus fidei & ecōuerſo licet nollem
concedere imperium voluntatis inclinare ad il-
lum actum fidei a quo cauſatur. ¶ Ad argumētū
an̄ oppoſitū conceſſa maiore negatur minor cū
cōſequentia quia licet fortitudo cōis nō ſit termi
nus cōis: nec natura cōis idētificata cū virtutibus
pticularibus realiter ſub ea cōtentis: & ab eis for-
maliter diſtincta cuiuſmodi predicti viri fuerunt
aſſertores eſt tamen fortitudo cōis habitus gene
raliter inclinans ad actus virtutū pticularū: vt pa
tet ex dictis i notabilib⁹. ¶ Ad cōfirmationē trā
ſeat conſequentia: Dico ꝙ habitus genit⁹ ex iſtis
actibus eſt bene agendum eſt habitus intellect⁹
bonus generaliſſimus generalitate inclinationis
quia talis habitus inclinat ſaltem mediate ad oēs
actus intellectū perficientes. ¶ Ad ſeptimū con
cedo conſequentiam & nego antecedens. ¶ Di-
co ꝙ auctoritas doctoris non eſt recipienda quia
videtur eē contra ſententiam ariſtotelis ſecundo
ethicorum dicētis ꝙ habitus eſt ſolum producti
uus ſimilium actuum hijs ex quibus eſt gēit⁹: nec
valet dicere ꝙ hoc itelligit de actibus adequatis
illius habitus quia contra eum arguiṫ ratione ſic
vel quilibet habitus eēt productiu⁹ actuū diſſimi
lium ſpecie differentium vel aliquis ſic & aliquis
nō ē poteſt dici ſecundum: quia vtrobiq; eſt eadē
ratio vt conſtat nec primum: quia capio habitum
generaliſſimū i inclinando: tunc ſic certum eſt ꝙ
talis habitus eſt productiu⁹ ſuorum actuum ade-
quatorū: vel ergo eſt etiam productiuus immedi
ate actuū inadequatorū vel nō eſt? ſi nō habeṫ itn
tentum: ꝙ non quilibet habitus eſt productiuus
etiam: &c. Si ſic vel ille act⁹ inadequatus cuius eſt
ꝓductiu⁹ ē gn̄alior q̄ ſu⁹ act⁹ adequat⁹? & hoc n̄
quia ſuus actus eſt generaliſſim⁹ ex ſuppoſitione
ergo ſi inclinat in aliquem actum inadequatū ille
actus erit ſpecialis reſpectu illius habitus: Et ſic
habitus generalis inclinabit immediate in actum
ſpecialem quod erat probādū cuius oppoſitū di
cit Doctor in ſolutione tertij argumenti contra e-
andem ꝓpoſitionem allegatam hec ratio me mo
uebat ad ponendum tertiam propoſitionem pri
mi notabilis huius queſtionis.

¶ Ab confirmationem patet ex ſolutione tercij
argumenti quia vtrumq; eſt probabile prolixum
tamē eſſet inſiſtere quæ illarum opinionum eſſet
alteri preponenda ſentio tamen cum doctore ſi-
cut prius ꝙ fortitudo in ratione virtutis cardina-
lis verſatur circa arduum ſiue ſit periculum mor-
tis in bello ſiue aliqua periculoſa adminiſtratio.
Tunc ad rationem dico ꝙ aliqua eſt vna ratio cō
munis fortitudini bellice & magnanimitati ſub
ratione ardui Et propterea non inconuenit dare
vnam virtutem vtriq; communē. ¶ Ad aliud vbi
tangitur diſtictio quam ponit martinus inter for
titudinem cardinalem & temperantiam cardina
lem eſt apparentia ꝙ difficile eſſet ſaluare aliquā
eſſe virtutem quin ſub aliqua illarum continere-
tur quod negaret et ratio eſt quia ſua diſtinctio
videtur fieri per contradictoria ſub quorum alte
ro quęlibet virtus dabilis continetur Sed hec rō
non vincit quia Martinus non diſtinguit illas vir
tutes penes arduum & non arduum ſed penes co
hibere & moderari paſſiones arduas & paſſiones
non arduas: vt facile patet cōſideranti: modo paſ-
ſio ardua & paſſio non ardua non ſunt contradi-
ctoria nec moderari paſſiones arduas & modera
ri paſſiones non arduas. Forte dicis quælibet vir-
tus moderatur paſſiones arduas: vel moderatur
paſſiones non arduas: igitur Argumētum ſemꝑ
ſtat in ſno vigore: Antecedens patet: quia nulla
eſt virtus moralis quin circa paſſiones verſetur.
¶ Ad obiectū Diſtingo antecedēs vel quælibet
virtus moderetur paſſiones arduas vel non ardu
as per ſe: & realiter: & ſic negatur: vel per accidēs
et non regulariter: & ſic cōcediṫ: modo ſub forti-
tudine & temperantia virtutibus cardinalibus ſo
lum collocantur virtutes per ſe: & regulariter co-
hibentes paſſiones arduas & nō arduas: alias ar-
gumentum probaret iuſticiam comprehēdi ſub
aliqua iſtarum.

¶ Sed forte nec hac euaſione eris contentus
quia ex ea ſequitur gradum heroicum temperan
tiæ virtutis non cōprehendi ſub hac virtute car
dinali quę tēperantia diciṫ nec fortitudis bellicæ

gradum continentię aut temperantię ſub fortitu
dine cardinali quod eſt extraneum ſequela pa-
tet. quia gradus heroicus temperantię paſſiones
arduas per ſe moderatur & gradus cōtinētie vel
ſaltem gradus tēperantie fortitudinis bellice paſ
ſiones nō arduas. hec ratio videtur ferme perem
ptoria cōtra diſtinctionem martini & declaratio
nem prima quę de temperantia ꝓpterea mihi vi
deri potius diſtinguntur fortitudo & temperan-
tia virtutes cardinales penes conditiones mate-
riarum cōmunium circa quas verſantur q̄ penes
paſſiōes. eo ſcilicet ꝙ materia cōmunis circa quā
verſatur fortitudo cardinalis a toto gñe eſt gra-
uis & laborioſa & non materia cōmunis tēperan
tie cardinalis. Ideo ille virtutes ſecundū ꝙ cardi
nales ſunt adinuicem diſtinguntur.
¶ Ad octauum cum ſua confirmationę dico nō
procedunt contra concluſionem quia tales actus
virtualiter includuntur in actu generaliſſimo vir
tutis vt pote in bene agere q̄ tantū valet ſicut vo
lo temperanter iuſte vel fortiter vel temperanter
& iuſte facere & ſic quaſcunq; combinationes in
cludendo.
Queritur circa materiā prędicte queſtiōis vtrū
ceteris paribus circunſtantia cōmunitatis obiecti
vel inclinationis bonitatem & maliciam actus di
minuat Et arguitur ꝙ non peccatum primi parē
tis reputatur a doctoribus omnium peccatorum
grauiſſimū eo ꝙ maxima incommoda infert ſed
actus malus inquantum generalior eſt pluriū in-
commodorum illatiuus eoꝙ ratione ſue cōmuni
tatis in actus malos inclinat & quāto generalior
eſt actus tāto vniuerſalior eſt ſua inclinatio in ma
liciam vt dicit queſtio pręcedēs eodemmodo po
teſt ſuaderi ꝙ actus bonus inquātum generalior
intātum eſt melior ceteris paribus in oppoſitum
arguitur. ſortes qui vult luxuriari non tantum pec
cat ſicut ille qui vult inceſtum vel adulterium cō
mittere nec ille qui vult bene agere tam bene agit
ſicut ille qui diligit deum ſuper omnia vel q vult
pro deffenſione fidei martyrium ſuſtinere igitur.
¶ Pro declaratione terminorū poſitorū in titulo
q̄ſtionis videndū eſt quid circunſtantia quid bo
nitas quid malicia actus ꝓ primo notabili Pro ſe
cūdo dicetur quid eſt bonitatem vel maliciam a-
ctus augeri vel minui ex parte circunſtantiarum
& pręcipue ex parte circūſtantie cōmunitatis ob
iecti diffinitur ſic circunſtātia apd philoſophos
morales eſt accidentalis conditio operationis hu
mane per quam operatio reddit bona vel mala
aut melior vel peior Correlarie videtur ſequi ex
illa diffinitione ꝙ cōditiōes informantes actum
obiectiue vel ab actu indiſtincte non debent voca
ri circunſtantię quia tales non accidūt actui quia
ab eis de per ſe ſubſtantia actus dependet quod
eſt contra olzam & ſuos ſequaces Et videtur eſſe
contra ariſtotelem tertio ethicorū qui omnes cau
ſas actus per circunſtantias innuit a quibus act⁹
eſſentialiter dependet Et ideo vt nō excludatur
hic modus loquendi poteſt deſcribi ſic circūſtan
tia actus moralis Eſt Cōdictio operatōis huma-
ne aliquid vel aliqualiter faciens ad bonitatē vel
maliciam actus ſiue ſit ipſemet actus ſiue aliquid
ab ipſo diſtinctū ſiue obiectiue cōcurrat ſiue nō
huic diffinitioni eſt ſatis conformis diffinitio quā
ponit dominus altiſſiodorēſis tractatu triceſimo
ſecundi libri. Circūſtantia eſt proprietas perſone
vel negocij ex ſe pertinens ad laudem vel vitupe
rationem diminuendo vel augendo vel cōtrahe
do in genus in hac diffinitione vltima duplex in-
nuitur diuiſio circunſtantie prima diuiſio circun-
ſtantiarum quedam ſunt aſſiſtentes alie ſunt cir
cunſtantie informantes actum primū membrum
innuitur per iſtam particulam ꝓprietas perſone
que regulariter actui aſſiſtit vnde circunſtantiam
actui aſſiſtere eſt talem circunſtantiam nōn eſſe
obiectum actus hoc eſt volitam Secundum mem
brum innuitur per iſtam particulam ꝓprietas ne
gocij per negociū doctor intelligit actum huma-
num ſeu liberum cuius cōditiones regulariter ca
dunt in obiectum actus hoc eſt ſunt volite vt cir-
cunſtantia finis aliqui huic diuiſioni ſuperaddūt
aliud membrum ſcilicet circunſtantia imitans ſed
illa debet reduci ad aliquod prędictorum mēbro
rum quia vel informat & ſic reducitur ad ſecūdū
vel non & ſic comprehenditur ſub primo mēbro
Alia diuiſio innuit in diffinitione ſupradicta ſcili
cet circūſtantiarum quędam augent bonitatem
vel maliciam quedam diminunt illam & quedā
contrahunt ad bonitatem vel maliciam nonnulli
ſuperaddunt aliud membrum ꝙ aliquę ſunt cir-
cunſtantie nihil facientes ſed impertinentes ad bo
nitatem vel maliciam nullas tales inuenio propte
rea reputo illam diuiſionem ſufficientem facilia
ſunt exempla iſtarum circunſtantiarum quedam
aggrauant mortaliter quedam venialiter vt pate
bit in proceſſu ſeptem aſſignātur circunſtantie a
philoſopho tertio ethicorū & totidem a tullio pa
rum diſcrepantes quę hoc carmine complectun
tur Quis quid vbi quibus auxiliis cur quomodo
quando due reſpiciunt conditiones extrinſecas
ſcilicet vbi quando Alie quiq; cauſas neceſſarias
quas cauſam efficientem principalem quibus au
xilis efficientem minus principalem Cur cauſam
finalem Quid cauſam materialem quomodo for
malem & huic poſtreme circunſtantiā cōmunita
tis actus reduco qa quantitatē obiecti reſpicit bo
nitas & malicia actus vt exiſtimo non ſunt entita
tes diſtincte ab actu malo vel bono vt recte ſentit
olzam quolibeto tertio propterea ſufficit actum

bonum moralem pariter & moraliter malum deſcribere. Sufficienter deſcribitur actus bonus moraliter a Gregorio ariminenſi diſtinctione trigeſima octaua ſecundi ſententiarum: Sic virtualiter eſt actus liber recte rationi conformis dictanti de omnibus circunſtātijs debitis. Et oppoſito modo actus dicitur nominaliter malus: qui eſt act⁹ liber rectæ rationi diſformis dictanti de omnibus circūſtātijs debitis. Iſtas diffinitiones declarare ve' impugnare non eſt pręſentis ſpeculationis: Sed maniſeſte ſequiť ex illis q̄ moralis virtus conſiſtit in conformitate actus ad rectam rationem & oppoſito modo malitia moralis in difformitate actus ad rectam rationem. Quod ſit fundamētum materiale vel formale huius confirmitatis vel difformitatis propinquum vel remotum vide Buridadum tertio ethicorum queſtione duodecima nominalizanda non eſt difficultas.

¶ Notandum eſt ſecundo quātum ad propoſitū ſufficit actus trifariā poteſt augeri vel minui vno mō augeť vel diminuiť intēſiue. & hoc dupl'r vel quoad ſubſtantiam actus quæ fit p additionem nō gradus: vel p deperditionē gradus præcedentis a priori latitudine & illa eſt proprie dicta intēſio vel remiſſio. Alio mō augeť vel diminuiť act⁹ intēſiue quoad bonitatē vel malitiā & nō oportet hoc fieri per additionē vel dpditionē noui gradus quantū ad ſubſtantiā actus. ſed ſatis eſt actū intendi vel remitti ineſſe malitię vel bonitatis vt ſi aliquis actus cōtinuaretur per vnā totam horā cui⁹ cōtinuatio in prima medietate ꝓhibereť ſub pœna veniali: & eadē cōtinuatio ꝓhibereť i ſecūda mediāte ſub pœna mortali: Et cōtrario modo ꝓhiberetur in hora ſequenti continuatio: prioris actus augeretur malitia: & ſecūdi actus remitteretur malitia. ¶ Scđo modo actus augeť vel diminuiť obięctiue & hoc bifariā: vno mō propter maiorem vel minorē multitudinē rerum cadentium in obiecto. ¶ Alio mō propter maiorem vel minorem perfectionē obiecti ſiue ſit maior multitudo rerū ſiue nō: & dilectio ſortis hoc modo diciť diminui reſpectu dilectionis dei Et contra dilectio dei augeť obiectiue reſpectu dilectionis ſortis & neutro iſtorum modorū ꝓprie philoſophice aliquid augetur vel diminuitur: quia priori quantitati neq; fit additio neq; ſubſtractio ſed theologice fit additio vel ſubſtractio extēſiue quoad multitudinem vel nobilitatem obięctorū: & licet iſtud augmētū vel decremētum ſit impertinēs augmēto vel decremēto intēſiuo quoad ſubſtātiā actus nō eſt tamē impertinens augmento vel decremēto bonitas vel malitiæ actus quia ſequitur bene hic actus bonus vel malus augeť obięctiue ergo augetur vel diminuiť quoad malitiā actus: & ſimiliter ſequiť bene hic actus diminuitur obiectiue: ergo hic actus augetur vel dim nuiť quoad malitiam vel bonitatē actus: ſed nō ſequiť hic actus augeť obiectiue: ergo augeť quātū bonitatē vel maliciā actus alias odiū huius multitudinis demōſtrādo collectionē cęleſtiū includendo deū cęteris paribus eſſet peius ineſſe malitiæ odiū dei ſolū: & ſic odiū dei nō eſſet grauiſſimū peccatorū cuius oppoſitū cōmuniter oppinanť Doctores. Nec ſequitur Hic actus diminuitur obiectiue: ergo hic actus diminuitur quoad maliciā ſuā: patet de odio de reſpectu toti⁹ multitudinis. Et ꝓpterea ſemp in correlarijs p̄cedentibus ad augmentum obiectuū in tuli augmentū vel decrementū malicię & ad decremētū obięctuū idem infertur nōnunq̄ ratione vnius partis diſiūcti & aliquādo ratione alterius,

¶ Tertio modo Actus augetur vel diminuitur inclinatiue reſpectu alterius ſcđm quod natus eſt in plures vel pauciores act⁹ inclinare & licet etiā hic modus augmēti vel decremēti ſit impertinēs intēſioni vel remiſſioni ſubſtantię actus nō eſt tñ impertinens intenſioni vel remiſſioni bonitatis vel malitiæ actus: vt patebit ex cōcluſionibus.

¶ Iſtis p̄miſſis ponūtur cōcluſiones. Prima cōcluſio. Circūſtantia cōitatis obięcti vel inclinationis act⁹ bonitatē vel malitiā nō diminuit itēſiue quoad ſubſtātiā bonitatis vel malicię ſaltē nō oportet

¶ Secunda cōcluſio. circūſtantia cōmunitatis obięcti diminuit actū intenſiue quoad bonitatē vel maliciā actus: hoc eſt talis circunſtantia eſt ratio quare actus eſt min⁹ bon⁹ vel minus mal⁹ q̄ cæteris paribus fuiſſet actus ſine tali circunſtantia.

¶ Tertia cōcluſio, Circūſtātia cōitatis inclinationis actus extrinſece auget bonitatē vel maliciam ſicut circūſtātia cōmunitatis obiecti bonitatē vel maliciā auget q̄nq; intrinſece. Probatur prima cōcluſio quia certū q̄ nō oportet actum generalem cōmunitate inclinationis eſſe intēſiorē: nec ſimiliter oportet actum generalē cōmunitate obięcti habere plures gradus vnitiue & penetratiue q̄ actus q eſt valde ſpecialis: vt pote circa vnū obiectū determinatū: & eodē modo de inclinatione: nec aliā ꝓbationē adduco qa cōcluſio eſt clara de ſe.

Secunda cōcluſio ꝓbatur: nō eſt tam difficile cęteris paribus facere cōformiter ad rectā rōnē dictātē de circūſtantia cōmunitatis obięcti q̄ difficile eſt facere cōformiter ad rectā rationē dictātem de particulari obiecto: vt ſi eſſent duo quorū vni ſacerdos iniūgeret ꝓ ſatiſfatione ſuorū peccatorum dare ſcutū pauperibus & alteri iniungeretur dare ſcutū frācū vel duodenū ſuppoſitis cęteris paribus ex parte illorū videlicet q̄ ſint ęqualiter diuites) nō erit tā difficile cōformare ſe iſti dictamini dādū eſt ſcutū frācū vel duodenū pauperibus ſicut eſt alteri cōformare ſe iſti dictamini dādū eſt ſcutū pauperibus ergo cęteris paribus vo

litio qua primus conformat ſe ſuo dictamini eſt
melior volitione alterius,

Item, magis peccaret omittens; facere cōfor
miter ad dictamē pticulare q̄ omittēs facere con
miter ad dictamē dictās de cōitate obiecti. alias
tn̄ peccaret quilibet qui ſecundū legē cōmunem
omittere diligeret deum quando tenetur: eodē
mō quo tenemur:inquantū peccaret vna creatu
ra q pro eodē tempore pciſe tenetur diligere deū
vt octo quod nō eſt dicendū quia hoc eſſet conſe
quenter in infinitum aggrauare pœnā debitam
peccato omiſſionis cōtra cōmunē doctrinā theo
logorū. Tertię cōclusionis prior pars pbat̄ argu
mēto ante oppoſitū queſtionis: quia inter cętera
peccata Doctores reputāt peccatū primi parētis
grauiſſimū grauitate extrinſeca ,ppter multitudi
nem incōmodorū q̄ ſequūtur. Sed quanto actus
malus eſt cōmunior cōmunitate inclinationis tā
to plura mala ſequūtur:& ſi bonus eſt tāto pluriū
actuum bonorū eſt ,pductiuus: igitur extrinſece
ſaltem talis conditio auget bonitatē vel maliciā.
¶ Secunda pars probatur, Grauius eſt velle occi
dere infinitos homines (cęteris parib⁹) q̄ velle oc
cidere duos:& hoc nō niſi ,ppter circūſtantiā cōi
tatis obiecti:& ſimiliter melius eſt dare cētū turo
nos ,ppter deū q̄ velle dare vnū tantū:igitur com
munitas obięcti quādoq; auget bonitatē & mali
ciam quod erat probandū. ¶ Contra primā con
cluſionem arguitur. Vel circūſtantia cōmunitatis
obięcti & circūſtātia inclinationis actus ſicut ipſe
actus generaliter inclinans & habens obięctū cō
mune vel ſunt ipſum obiectum actus vel aliquid
aliud: ſed ſiue hoc ſiue illud nō debet illa cōitas
obięcti nec inclinationis dici circūſtātia quia: cir
cūſtātia eſt accidēs humanę opationis ſecūdū Io
hannē de gerſono in materia de circunſtantijs &
obięctū nō accidit actui:nec actuſmet ſibijpſi ac
cidit ymo ſunt inſeparabilia ab actu.igitur: Et cō
firmat̄ idem eſt dicere circūſtātia cōmunitatis ob
iecti:& dicere circūſtātia inclinationis actus ergo
ſuperuacues addūt̄ in titulo queſtionis.tenet cō
ſequentia. antecedens patet; quia non ſtat dare
actū q habeat circūſtātia cōmunitatis obięcti qn
habeat cōmunitatē inclinatiōis; nec cōtra igitur,
¶ Secundo ad idē vel iſte circunſtantiæ ſunt aſſi
ſtentes tm̄ vel incitantes vel informātes: nō duo
vltima qa tales circūſtātię cadūt obiectiue i actu;
ſed neutra iſtarū circūſtantiarū cadit obięctiue in
actu poſtq̄ nō ſunt volite per tales actus nec ſunt
aſſiſtentes ſolū quia tales circūſtantię nec augent
nec diminuūt malicia actus. alias ſi ſortes haberet
vanam gloriā veniae & pro tunc vellet prędica
re propter deum ſic q̄ vana gloria non inueſtiat
actum bonum:actus bonus eſſet melior vel peior
q̄ ſi talis fieret ſine vana gloria quod nō eſt dicē
dum. ¶ Et cōfirmatur: quia omnis circūſtātia au
get vel diminuit bonitatē vel maliciam actus er
go dato q̄ aliqua eſſet circūſtātia cōitatis obiecti
& aliqua circūſtātia inclinatiōis actus nō oporte
ret q̄ tales circūſtātię augerēt vel diminuerēt bo
nitatē vel maliciā quia forte ſunt de natura circū
ſtātiarū impertinētiū. Antecedēs patet: quia nihil
refert fricare barbā etiā deliberate in curia vel in
cāpis: nec refert velle occidere hominē potius cū
vna illarū circūſtantiarū q̄ cū alia ceteris paribus.
¶ Tertio ſic circunſtantiam cōmunitatis obięcti
eſt cauſa incremēti actus quoad ſubſtantiā eius.
ergo defectus illius circunſtantię erit cauſa decre
menti ſubſtantiæ actus. Tenet conſequentia per
vnam regulam in philoſophia. quandocunq; ali
qua cauſa naturalis eſt cā alicu⁹ effectus ſubſtra
ctio illius cauſe erit etiā cā decremēti illius effect⁹
niſi occurrat alia cauſa augens effectū. Probatur
antecedēs quia obiectū partialiter cōcurrit cū po
tentia ad cuiuſlibet partis actus & totius ,pductio
nem: ſed incrementū actus eſt totus actus vel ali
qua pars eius & circunſtantia communitatis non
eſt niſi obięctū cōe. Et cōfirmatur inquātū actus
eſt intenſior tanto magis inclinat in alios actus &
quanto remiſſior tāto minus inclinat: ergo aliqua
circunſtantia inclinationis diminuit ſubſtantiam
actus & aliqua auget cuius oppoſitum dicit con
cluſio. Ad primum contra primam concluſio
nem: cōceditur maior ,p prima parte & negatur
minor. Ad probationē minoris dico duo: Primū
Diffinitio quam ponit dominus Gerſon nō ſatis
ſe extendit ad omnia illa quę ab ariſtotele nomi
ne circunſtantię important vt patuit ex carmine
poſito in primo notabili circūſtātias ab Ariſtote
le & Tullio poſitas exprimēte quibus cōformatur
cōmunis ſcola nominaliter loquentiū. modo cir
cunſtātia quid quę explicat cauſam materialē nō
ſolum adiacet actui extrinſece ſed ipſū informat
hoc eſt per ſe requiritur ad ſuū eſſe ſiue per quid
intelligamus obiectū in qd̄ tendit actus ſiue ſub
ſtantiā ipſius actus, Secundo dico in diffinitione
allegata poteſt exendi illud nomen accidens ad
accidentia ſeparabilia & inſeparabilia: vt tātum
valet ſicut condictio vel ,pprietas ſiue talis cōdi
ctio cōueniat intranſmutabiliter actui:& hoc mo
do videtur accepiſſe domin⁹ altiſidiorenſis circū
ſtantiam: vt patet ex primo notabili: vbi nō poni
tur nomē accidēs in diffinitione ſed ,pprietas: mo
do ,pprietas ad ,ppria ſe extēdit. Sed forte adhuc
inſtares. Circunſtantia dicitur a circūſtando ſed
illud quod per ſe requiritur ad actū nō circūſtat
ſed potius naturaliter & neceſſario adheret. ergo
melius videt̄ ſentire Gerſō diffiniēdo circūſtātiā
p accidēs ēt ſepabile. Reſpōdet̄. Diffinitio dn̄i de
Gerſono meli⁹ quadrat cū ſignificatiōe vocabuli

Sed qa multę dicũtur circũſtãtiæ ab ariſtotele &
a doctorib⁹ cõiter q̃ neceſſario actui adherẽt: ſicut
finis: abiectũ cõmune nomie circũſtãtiarũ iportã,
tur & tñ adhærent inſeparabiliter actui ymo aliq̃
circũſtãtiæ ſunt i cõdiſtinctę ab ipſo actu: ꝓpterea
vt oia cohęreãt ſibiipſis dicim⁹ nomẽ accidẽtis eẽ
extendendum ad accidens ſeparabile & inſepara
bile. Nec debes imaginari ꝓpterea ꝙ velim dice,
re aliq̃d accidẽs inhęrere actui hũano qa acciden
tis nõ eſt accidẽs: hoc modo: ſed circũſtãtia eſt ac,
cidẽs actus humani. i. actus liber accidentaliter ſe
habẽs quãdoq; inſeparabiliter ſicut reſpectu obie
cti vel finis: qñq; ſeparabiliter ſicut reſpectu loci
vel temporis, Ad cõfirmationẽ diſtinguitur añce
dens vel ꝙ ſit idem materialiter: ſic ꝙ eadẽ res eſt
circũſtãtia cõitatis obiæcti & circũſtãtia inclinatio
nis actus: & ſic cõceditur: quia actus hñs obiæctũ
cõmune cũ vtraq; coincidit hoc eſt tales circũſtan
tiæ vel noia earũ ſupponunt ꝓ tali actu. vel ꝙ ſint
idẽ formaliter. i. ꝙ eadẽ ratione aliquid dicatur cir
cunſtãtia cõitatis obiecti & circũſtãtia inclinatiõis
actus: & ſic negatur. ¶ Talis actus dicitur circũſtã
tia cõmunitatis obiecti quia tẽdit in plures res ob
iæctiue: & dicitur circunſtantia inclinationis actus
quia inclinat generaliter in productionem multo
rum actuum particularium. ¶ Ad ſecundum ar,
gumentum do primã partem ſcilicet ꝙ ſint circun
ſtantiæ aſſiſtentes tantum nolo tamen negare qn
poſſint actũ informare quia ſortes poteſt velle pec
care vt per illum actũ ſit diſpoſitus ad productio,
nem malorum actuũ particulariũ. Eodẽmodo ſor,
tes poteſt velle peccare quia ſua volitio fertur ge,
neraliter in omni peccato: ſed nõ ſic contingit re,
gulariter. propterea voco illas circunſtantias aſſi,
ſtentes. Ad improbationem nego ꝙ circun
ſtantiæ aſſiſtentes non augeant vel diminuãt actũ
ſaltem bonitatem vel malitiam eius, Circũſtantia
perſonæ regulariter eſt circunſtantia aſſiſtens tan
tum: & tamen auget actum vt epiſcopus volẽs for
nicari plus peccat cæteris paribus q̃ ſimplex ſacer
dos vel laicus: & fidelis plus peccat q̃ infidelis cir
ca eandẽ materiã propter circunſtantiam ingrati,
tudinis. Ad improbationem poſitam dico ꝙ ſtat
bene in caſu ꝙ peccatũ veniale augeat ꝑ accidens
bonitatẽ actus: quia veriſimile eſt ꝙ difficili⁹ eſſet
iſiſtere illi actui bono poſita tali circũſtãtia aliqua,
liter impediente qui nõ poſita nec eſt maius incõ
ueniens circunſtãtiã malã augere bonitatem actus
q̃ ſit incõueniens circũſtantiã bonam diminuere
maliciam: ſed minus malum eſt furari: vt ſubuenia
tur pauperi q̃ abſolute furari ſine motiuo: igitur ſic
erit in propoſito. Sed forte replicabis ex hac
ſimilitudine: ſequitur ꝙ ille qui prędicat ꝓpter va
nam gloriam tantum: vel propter deum: & vanam
gloriam vbi vana gloria informat actũ actus eius
eſſet melior q̃ ſi fieret ſine tali circunſtantia: quod
eſt falſum quia quilibet illorum actuum eſt malus,
Reſpondetur negando conſequentiã: quia ſo
lum dixi circũſtantiã malam bonitatẽ augere quã
do aſſiſtit tantum: hoc eſt dato ꝙ veniale ſit ꝓ̃ſens
in voluntatẽ dũmodo non ſit volitum: nec incitet
ad ꝓductionẽ act⁹. Sed poteſt fieri replica: Iſte
actus eſt bonus: volo celebrare ꝓ ſex albis & deũ
ſuppoſito ꝙ volitio minus & principaliter feratur
ſuper ſex albos: & principaliter in deum tendat: er
go eadem ratione actus alias indifferens factus mi
nus principaliter ꝓpter peccatum veniale: & prin
cipaliter propter deum non erit malus ymmo bo,
nus. Et cõfirmatur replica: quia ſi actus indiffe,
rens haberet peccatũ veniale pro fine vltimo ra,
tione illius finis actus ſolum conſtitueretur in ge,
nere venialium: & minus aggrauat quando conſti
tuitur finis non vltimus: igitur quando conſtitue,
retur pro fine non vltimo nullam ſuperaddit mali
ciam. Ad replicam. conceſſo añcedente: nego
conſequentiam: quia circunſtantia ſex alborum in
caſu non eſt mala alias pſalmiſta nõ ſeruaſſet mã,
data domini propter retributionem: fateor tñ ꝙ ſi
ſex albi cõſtituerentur tanq̃ finis vltimus: finis ille
redderet actum malum ſicut & quęcunq; creatura
ſic cõſtituta. ſecus eſt de peccato veniali ſaltẽ habẽ
te inuolutam maliciam: quia talis nõ eſt referibilis
in deum. Ad confirmationẽ. Quicquid ſit de
antecedente nego conſequentiam: quia in genere
venialium: alia ſunt leuiora: alia grauiora: nego ẽt
antecedẽs: ſaltem mihi apparet ꝓbabilius: illud ne
gandũ: quia nõ videtur poſſibile ꝙ veniale infor,
met actus obiectiue ſuppoſito ꝙ ſit idem actus me
diorum: & finis quin aggrauat mortaliter: intelligo
quãdo aggrauat illud quod alias eſſet mortale qa
alias in inferno eſſet redemptio in ordine ad pœ,
nã debitã peccato mortali. Ad cõfirmationẽ.
Trãſeat antecedẽs: & negatur cõſequẽtia: & ad ꝓ
bationẽ: trãſeat ꝙ forte ſint circunſtantiæ inperti,
nẽtes etiã forte oppoſitũ: ymmo ita eſt ꝙ ſunt ꝑti,
nẽtes ſi intelligas per circũſtantiã ꝑtinentẽ illã q̃ fa
cit aliquid ad bonitatem vel maliciã actus illa au,
gendo vel diminuendo vel cõtrahendo in genus
& dico ꝙ nihil debet dici circũſtãtia ſi ſit iꝑtinens
oppoſito modo ad iſta tria: vt patet ex diffinitione
circũſtantię pręmiſſa quam ponit dominus altiſſio
dorẽſis & bene: & cõſequenter dicendũ eſt eſſe
in campis vel in curia nõ eſt circũſtantia reſpectu
fricationis barbæ: nec reſpectu homicidij: niſi for,
te ꝑ accidens: quãdo in vno loco occurrit ſcãdalũ
& non alibi: vel aliquid ſimile. Ad tertiũ reſpon
detur. Tranſeat: conſequẽtia: & negatur: añcedens
¶ Ad ꝓbationẽ: ꝙ dico ꝓbatio ymaginatur falſũ
ſcilicet ꝙ circunſtantia cõmunitatis obiecti ſit obie
ctum actus: nam eſt ipſemet doctus: vt patet ex ſo,

lutione primi argumenti: do tñ ꝙ obiectum cõmu
ne actꝰ vocet circũſtantia cõmunitatis obięcti: tũc
cõceditur antecedẽs ſi actus capiat incrementum
quoad eius ſubſtantiã: illius increméti circũſtantia
cõmunitatis obięcti erit cauſa: ſed hoc nõ eſt cõtra
cõcluclu ſionẽ: quia concluſio prima vult dicere ꝙ
nõ eſt de rõne illius circũſtantię actũ augere vel di
minuere quoad eius ſubſtantiam ſicut eſt actum
minuere quoad eius bonitatem vel malitiam quia
poſita tali circunſtantia neceſſario ſequitur dimi-
nutio bonitatis vel maliciæ reſpectu actus haben-
tis obiectum particulare: & vlterius conceditur cõ-
ſequentia, ꝙ ſubſtractio illius circunſtãtiæ erit cau-
ſa decreméti: vel ſaltẽ corruptionis ſubſtãtie actus
quia ſubſtracto obięcto ne obiectiue concurrat ne
ceſſe eſt actum corrumpi. ❡ Sed forte replicabis
impugnando regulam philoſophicam virtute cu-
ius capit argumentum ſuam apparentiam benefi
cium releuationis diuinæ a peccato mortali aggra
uat peccatum: non releuare etiam aggrauat: quia
innocentia aggrauat igitur regula cui inititur ar-
gumentũ nõ habet virtutem: antecedẽs patet ex
cõmuni ſententia doctorũ omne beneficiũ diuinũ
aggrauat & talis releuatio eſt beneficium: igitur &
ex altera parte innocentia eſt beneficium diuinũ:
igitur aggrauat. Reſpondet: non incõuenit vtrũq;
oppoſitorum aggrauare peccatum quando pro
cauſa ſubſtracta ponitur altera tantum faciens ad
effectum producendum: modo ſic eſt in propoſi-
to ꝙ ponitur altera cauſa tantũ faciens puta inno
centia q̃ tantum aggrauat ſicut releuatio ex alte-
ra parte aggrauationes tamen faciũt ſpecie differ-
re quẽadmodum cauſæ ſpecie differunt etiã ſuffi-
cit ꝙ aliquod non releuare nõ aggrauet ſed dimi-
nuit potius puta permanere in peccato commiſſo
quia talis cæteris paribus minus peccat q̃ ſi habuiſ
ſet beneficium releuationis. ❡ Ad confirmationẽ
diſtinguitur antecedens: vel ꝙ magis inclinet in-
tenſiue propter gradualem ſuam maiorem inten-
ſionem: ſic conceditur ꝙ magis inclinet extenſiue
id eſt implures actus occurrente dictamine recto ꝑ
ticulari alterius actus: & ſic negatur: modo circun-
ſtantia inclinationis actus ſumitur a maiore incli-
natione extenſiua & nõ intenſiua. ❡ Contra ſecun
dam cõcluſionẽ arguitur primo ſic impoſſibile eſt
actum habentẽ circũſtãtiã cõitatis obiecti fieri ſi-
ne tali circunſtantia: ergo circunſtantia cõmunita-
tis obiecti nunq̃ diminuit bonitatem vel maliciam
actus. tenet cõſequẽtia. quia nõ poteſt diminuere
bonitatẽ vel maliciã alicuius actus niſi illius actus
cui aduenit talis circũſtantia: ſed aduẽtus illius cir
cũſtantię omnino variat actũ ſpecie poſtq̃ impoſſi
bile eſt obiectũ actus variari qn actus varietur ex do
ctrina ariſtotelis in ſecundo de anima actus diſtin
guntur per obiecta. ❡ Et confirmatur: vel circun-
ſtantia cõmunitatis obiecti cuiuſlibet actus cuius
eſt circũſtãtia diminuit bonitatẽ vel maliciã vel ali
cuius ſic & alicuius nõ: nõ ſcdm quia eſt eadẽ ratio
vtrobiq;: nec primũ: qa nõ eſt minꝰ bonũ vel malũ
velle leuare hanc vel illã feſtucã q̃ velle leuare iſtã
feſtucam tantum ex quo neutri actui ineſt boni-
tas vel malitia: nec valet dicere concluſio loquitur
de actibꝰ quibus alias ineſſet bonitas vel malitia.
Contra non eſt minus bonũ dare hunc vel illum
turonũ hunc duodeum vel hunc francum pauperi
q̃ velle dare hunc turonum tantum ymo videtur ꝙ
prior actus eſt melior poſteriore. Secũdo ſic pe
ius eſt ceteris paribus velle occidere tres homines:
vel duos: q̃ velle occidere vnum tantũ: & nulla po
teſt dari ratio niſi circũſtantia cõmunitatis obiecti
prioris actus reſpectu poſterioris: igitur circũſtan-
tia cõitatis obiecti aggrauat. Et cõfirmatur cæ-
teris paribus melius eſt velle ſalutẽ omniũ totius
reipublicæ q̃ velle ſalutem meam tantum: quia bo
num cõmune eſt præferendũ bono particulari: &
nulla poteſt aſſignari alia ratio niſi circũſtantia cõ-
munitatis obiecti. Tertio ſic: Si circũſtãtia com
munitatis obiecti bonitatẽ vel maliciã actus dimi
nueret: ſequeretur ꝙ eſſet dabilis aliquis actus in-
finitæ paruæ maliciæ vel bonitatis: ꝓbatur conſe-
quentia: quia dabilis eſt aliquis actus habens infi-
nitam multitudinem rerũ pro obiecto ſicut volitio
qua volo bene agere hoc vel illo modo &c, vel vo-
litio qua volo peccare venialiter vel mortaliter. Et
cõfirmatur: ſi ego promittã tibi dare aliquid ꝓpter
deũ: & tranſgrediar: peccatũ omiſſionis erit infini-
te paruę malitiæ: & hoc nõ niſi quia obligatio ca-
dit ſuper infinitas ſub diſiũctione: igĩ cõſequẽtia
eſt clara. Probatur antecedens: quia nõ tantũ pec
co ac ſi promitterẽ tibi dare cẽtum & nõ darẽ neq;
ac ſi promitterem dare viginti: & ſic conſequenter.
Quarto ſic. Circũſtãtia ignorantiæ craſſe in infi-
nitũ diminuit malitiã actus cuius eſt circũſtãtia: er
go circũſtãtia cõitatis obiecti põt in infinitũ dimi
nuere maliciã ſui actus: cõſequentia eſt apparens.
Probatr ãñs: volo ꝙ ignorantia craſſa creſcat in ra
tione ignorãtię quouſq; fiat inuincibilis tũc qñ eſt
inuincibilis oĩno excuſat ſecũdũ cõmunẽ theolo
giam: hoc cõceſſo capio primũ iſtãs quo talis igno
rantia eſt inuincibilis in infinitũ parua erat malitia
illiꝰ actus ãñ hoc inſtãs: & nõ niſi ꝓpter ignorãtiã
craſſã: quia nũq̃ ãñ hoc fuit ignorãtia inuincibilis.
Et cõfirmatur. Timor facit actũ infinitæ paruę ma
litiæ: igitur & circunſtantia cõitatis obiecti. tenet
cõſequẽtia. Probatur antecedẽs: ſi ſortes qui tenet
manere in bello: & primo apprehendat hoſtes ſub
ratione terribilis: ratione cuius apprehenſionis pa
tiatur aliquẽ impulſum timoris: ſecũdo augeat ob
iectum terribile: & eius apprehenſio & ex cõſequẽ
ti impulſus timoris: & ſic cõſequẽter tñ augebitur

terribile & apprehenſio ꝙ impulſus timoris natu
raliter mouebit ad fugã,Quinto arguitur ſic.Circũ
ſtãtia bona in infinitũ diminuit maliciã actus mali
ergo eodẽmodo circũſtãtia cõitatis obiecti ĩ infini
tũ põt diminuere maliciã actus: tenet cõſequẽtia:
quia eſt eadẽ ratio vtrobiq;: ꝓbaᵗ ãns qa furari vt
ſaluẽ vitã iſtiꝰ paupis eſt minꝰ malũ ꝗ furari abſq;
motiuo ſimpliciter:vt priꝰ ꝓbatũ eſt:ergo furari ꝓ
ſalute duorũ paupũ erit minꝰ malũ:& ſic cõſequẽ
ter:& ꝑ cõſequẽs furari ꝓ ſalute ĩfinitorũ pauperũ
erit infinitẽ puẽ malitiæ:qđ erat ꝓbandũ. ¶ Et cõ
firmaᵗ:circũſtãtia metꝰ vel irẽ in infinitũ diminuit
maliciã actꝰ mali:igitur & circũſtãtia cõitatis obie-
cti coñã tenet:ꝓbaᵗ ãns.cogaᵗ ſortes ꝑ minas occi
dere alterũ ſicut cogebaᵗ Idumeus doecia ſalue oc
cidere ſacerdos guobe talis minus peccat ꝗ ſi occi
deret ſine motiuo:& iterũ ſi duplentur mine:& ſi
ſic cõſequẽter tãdũ poſſũt augeri terrores & minẽ
ꝙ excuſabitur & eodẽmõ ꝓbatur de ira:parua ira
aliqualiter ĩpellit ad ꝑcutiendũ alterũ: & maior ira
magis impellit:ergo tm̃ poteſt ira augeri ꝙ excuſa
bitur:de qua ira forte loquitur pſalmiſta dicẽs: Ira
ſcimini & nolite peccare. ¶ Ad primũ cõtra ſecũ
dã cõcluſionẽ cõceſſo antecedẽte nego cõſequen
tiã:ad ꝓbationẽ cõſequẽtiẽ dico ꝙ cõcluſio nõ p̄tẽ
dit dicere illã circũſtãtiã ſic diminuere bonitatẽ vel
maliciã actus ꝙ illemet actus eſſet minꝰ bonus vel
malus cũ illa circũſtãtia ꝗ ſine illa:ſed intẽdit cõclu
ſio dicere actũ eſſe minꝰ bonũ vel malũ rõne illius
circũſtãtiẽ cẽteris paribus ꝗ eſt alter actus hñs iſtã
circũſtãtiã ſed circũſtãtiã oppoſitã ſcilicet habens
circũſtãtiã determinati obiecti: & ſic ſẽp ĩtelligẽdũ
eſt qñ fit mẽſio de circũſtãtia aggrauãte vel dimi-
nuẽte ĩformãte ipm actũ vl' ꝗ idẽptificatur cũ actu.
¶ Ad confirmationẽ do primũ ad improbationẽ
reſponſum eſt arguendo. ¶ Ad replicã:nego ante
cedẽs:dico ꝙ cẽteris paribus iſta volitio volo dare
hũc turonũ vel hunc frãcũ eſt minus bona ꝗ ſit hẽc
volitio volo dare hunc turonũ:& ratio eſt qa prior
volitio nõ põt eſſe formaliter imperatiua executio
nis circa talẽ materiã ſecus eſt de ſecũda volitione
ꝗ ſufficit impare executionẽ.Sed cõtra hãc ſolutio
nẽ replicatur ſtat bñ dare aliquẽ actũ formaliter im
peratiuũ executionis minus bonũ ꝗ ſit aliqs actus
dabilis q nõ eſt formaliter ĩperatiuus executionis.
¶ Et cõfirmatur replica nõ eſt dabilis ratio quare
prior volitio nõ eſt formaliter ĩtꝑatia executionis
potiꝰ ꝗ ſcđa. Ad replicã dico ꝙ nõ ſtat dare aliquẽ
talẽ actũ cẽteris paribꝰ:& forte nec cẽteris ĩparibꝰ.
Sed circa eandẽ materiã cũ cẽteris alijs circũſtãtijs
ſecluſa circũſtãtia cõitatis obiecti nõ dabis. Ad cõ
firmationẽ replicẽ data eſt rõ ĩ ſolutione ſcđi argu-
mẽti cõtra cõcluſionẽ tertiã primẽ ꝗſtionis qa talis
actus ĩterior nõ ſufficit mouere mẽbra: nec ad vnã
nec ad aliã ꝑtẽ ſuppoſito ꝓ equaliter feraᵗ volitio

ſuper illa volitia. Forte dicis nullius vtilitatis eſſet
talis actꝰ interior ſi nõ ſufficiat mouere mẽbra. Re
ſpondeo:cõſequentia eſt nulla:quia actus q nõ eſt
formaliter ĩpatiuus executiõis ẽ meritoriᵘˢ ſi ſic de
bite circũſtãtionatus: & licet nõ poſſet mouere mẽ
bra immediate tñ ſufficit ad motũ mẽbrorũ impe-
rando aliũ actũ particularẽ formaliter imperatiuũ.
Ad ſecundũ cõcedo totũ quod p̄tendit argumẽtũ:
quia cõcluſio argumenti eſt ꝓ ſecunda parte tertiẽ
cõcluſionis ſcilicet ꝙ circũſtantia cõitatis obiecti
aliqñ augeᵗ bonitatẽ vel maliciã actus qñ ſcilicet
actꝰ ferᵗ ſup multa obiecta copulati formaliter vel
virtualiter:& ſecũda cõcluſio loquitur de actu qui
fertur ſuper plura obiecta diſiunctiui virtualiter vel
formaliter.Ad cõfirmationẽ dico ꝙ ipſa ꝓbat cir-
cunſtantiam cõmunitatis obiecti aliquãdo augere
bonitatẽ actus puta in caſu confirmationis ſuppo
ſito ꝙ facta ſit menſio de communitate cuius ego
ſum pars. Forte dicis:illa circunſtantia nõ au-
get meritũ ergo circunſtantia cõmunitatis obiecti
nõ auget bonitatẽ antecedẽs patet quia augmẽtũ
meriti ſcđm multos doctores ſolũ attẽditur penes
caritatis intẽſionẽ & cõcurſum. Et confirmatur re
plica: Circũſtãtia bona auget pctm̃ ergo nõ auget
meritũ:tenet cõſequẽtia quia idẽ nõ auget oppoſi
ta:ꝓbatur ãns: qa auget obligationẽ eo ꝙ ad obli
gationẽ intrinſecã actus ſupadditur ꝓhibitio addi
tionis illius circũſtantiẽ Ad hanc replicã cum con-
firmatione reſpõdet Dñs altiſſiodorenſis tractatu:
xxx.ſecũdi libri ꝗſtione prima cõcedendo antece-
dens ꝓpter cauſam tactã arguendo ſed ſua ſolutio
nõ ſufficit quia ſi ſortes velit deffendere fidẽ in ab
ſentia periculorũ: & ſuperueniat obligatio mortis
vel negatio fidei ipſo cõtinuãte actum deffenſio-
nis fidei ſuus actus capit incremẽtum meriti rõne
illius circunſtantiẽ,Item circunſtantia perſone au-
get meritum vt ipſemet fatetur in illa queſtione de
actu viatoris cõparato ad actum beati ꝓpter ſtatũ.
Et ſimiliter mulier cæteris paribus plus meretur ꝗ
vir propter fragilitatem ſexus ergo nõ ſolũ eſt con
ſiderãda charitas:ſatis diſſute loquitur ille bonus
pater in hac materia magis placet modus aliquoꝝ
recentiũ doctorũ ꝙ ꝗtitas meriti debet potius re-
ſpicere ꝗtitatem conatus ꝗ ꝗtitatẽ charitatis Alias
eſſet cõcedẽdum ſi exequali charitate ſortes velit
dare turonũ ꝑꝑ deũ & plato velit pati martiriũ cæ
teris paribꝰ tales equaliter mererẽtur qđ nõ appa-
ret ſanum. Ad confirmationẽ replicæ concedit p̄di
ctꝰ doctor ãns vbi ſup̄ ꝓpter cãm tactã arguẽdo qa
talis circũſtãcia auget abligationẽ: mõ eſt quaſi ꝑ
ſe notũ ꝙ q facit contra maiorẽ obligationẽ magis
peccat licet nõ oporteat faciẽtẽ ſcđm maiorẽ obli-
gationẽ meliꝰ agere qm̃ initia quãto ſũt magis de
bita tanto ſunt minꝰ grata. hẽc ſolutio nõ videtur
cõtiere veritate qa dato ꝙ eẽt ꝑ ſe notũ ꝙ faciẽs cõ

tra maiorē obligationē magis peccaret nō tñ eſt ꝑ
ſe notum ꝙ faciens malū actum cum bona circun
ſtantia facit cōtra maiorē obligationē ꝗ̄ faciēs ſine
tali circunſtantia ymo oppoſitum illius debet eſſe
notū:& hoc dedebat ſuadere qđ nō fecit:nec aliud
videtur verum ſcilicet quod faciēs ſecundū maio-
rem obligationē non melius agat: quia ſi oppoſitū
in oppoſito ita ꝓpoſitū in ꝓpoſito ſcd̄m ariſtote-
lem per locū a contrarijs:ſed reſpondet ille doctor
ꝙ ibi nō eſt locus a cōtrarijs:ſed arguendum eſt:fa
ciēs cōtra maiorem obligationem magis peccat:er
go faciens ex charitate ſecundum maiorem obli-
gationem melius agit,hic modus arguēdi nō eſt lo
gicus:theologice poteſt tranſiri. quicquid ſit tamē
locus a cōtrarijs ſcd̄m Ariſtotelis doctrinā potius
eſt ille quem carpit ꝗ̄ ille quē approbat: ꝓpterea
aliter reſpondeo ad replicam ꝙ regulariter circun-
ſtantia bona diminuit maliciam actus mali.dicitur
regulariter quia diuinum beneficium aggrauat: vt
patet ex ſolutione argumenti precedentis.

¶ Ad tertiam nego cōſequentiam ex vtraq; parte
ad ꝓbationē conceſſo ān̄cedēte iterum negat̃ ꝯña
quia nec tota bonitas actus boni nec tota malitia
actus mali debet ꝓuenire ab illa circūſtantia cōi-
tatis obiecti & ꝓpterea nō ſufficit diminuere bo-
nitatem vel maliciam ſcd̄m illam circunſtanciam:

¶ Sed forte dices ſequetur ad minus ꝙ ab illa cir-
cunſtancia nulla procedit bonitas vel malicia.hoc
nō ſeqt̃ur. & dato ꝙ hoc ſequeret̃ nihil cōtra ꝓpo
ſitum. ¶ Ad confirmationē in qua tāgitur de gra-
uitate pure omiſſionis illorū ad ꝗ ſolū ſub diſiun-
ctione qs tenetur:dico ꝙ debet ſua malicia menſu
rari penes bonitatē ſui habitus: puta huius volitio
nis volo tibi hoc vel hoc &c.dare:oībus vtilibꝫ de-
mōſtratis & ꝑuis & magnis: & qa talis actus eſt cō
muniſſimus ex ꝑte obiecti: ceteris paribus eſt mi-
noris bonitatis quocūq; actu cuius obiectū nō eſt
tam cōmune:Sed forte dices vel debet ſua malicia
menſurari penes talem volitionē inteſam vt quat-
tuor vel vt quinq;. Item nolitio circa materiā pre
cepti eſt tam mala ſicut habitus eſt bonus & pura
omiſſio nō equatur tali nolicioni in malicia igit̃ nec
equatur bonitati actus ꝑcepti Reſpōdeo: nō intel
ligo ꝙ debet omiſſiōis malicia mēſurari penes ha-
bitum niſi in ordine ad circūſtanciā cōitatis obie-
cti:Ita ꝙ quemadmodū ceteris paribus hec voli-
tio volo tibi aliqd dare eſt mioris bonitatis ꝗ̄ actus
cuius obiectū nō eſt tā cōe:ſic omiſſio illius ē minꝰ
mala ꝗ̄ omiſſio cuiuſcūq; alteriꝰ actꝰ cuius obiectū
eſt minꝰ cōe. Ad aliud nolo dicere ꝙ omiſſio illius
actus boni ſit tante malicie ꝗ̄te bonitatis eſt actus
bonus omiſſus quia vt ꝓbat ratio nolitio ei oppoſi
ta debet ei ꝓportionari in malicia· vt odiū & dile-
ctio ꝓportionātur i bonitate & malicia:& odio nō
adequatur omiſſio dilectiōis:ergo nec ipſi dilectio
ni:quante preciſe ſit malicie illa pura omiſſio ſolus
deus nouit: ſatis eſt ꝙ ſit minor alijs omiſſionibus
particularibus in malicia ceteris paribus: Sed ad-
huc replicatur malicia omiſſionis dilectiōis de quā
do homo tenetur diligere ipſum penes nullius dile
ctionis dei bonitatem debet menſurari & non ade
quatur alicui dilectioni vt iam dictū eſt igitur nec
malicia omiſſionis in caſu argumenti debet men-
ſurari penes cuiuſcūq; talis dilectionis bonitatem.

Ad iſtud nunc reſponſum eſt concedo con
ſequentiam & conſequens conſiderando circun-
ſtanciam intenſionis actus/ vt dictum eſt non ſe-
quitur tñ quin penes illud debet mēſurari in ordi-
ne ad quantitatam obiecti ꝓpter cauſam dictam

Contra priorem partem tertie concluſionis.
arguitur ſic illa pars repugnat ſecunde cōcluſio-
ni ergo inter eas non eſt compoſſibilitas probatur
antecedens bene ſequitur hec circunſtantia cōmu
nitatis obiecti diminuit bonitatem vel maliciam
actus & hec circunſtantia cōmunitatis obiecti eſt
circunſtantia inclinationis actus ergo circunſtan-
cia inclinationis actus diminuit bonitatē vel mali
ciam actus & vltra ergo talis circūſtantia nō auget
bonitatem vel maliciam cuius oppoſitum dicit
prima pars huius cōcluſionis: Confirmatur vel
circūſtātia cōitatis obiecti ꝓpterea dicitur extrinſe
ce augere bonitatē vel maliciā quia eſt qđ diſtictū
ab actu cuius eſt circūſtantia vel quia augmētum
bonitatis & malicie ratione illius circunſtantie de
pendet ab euētu futuro actuū ſequētiū ita ꝙ quā-
to plures ꝓducūtur actus ꝑ inclinationē illius actꝰ
generaliſſimi tāto auget̃ bonitas vel malicia actus
ꝓducētis. Sed neutrum pōt dici:nō primum vt pa
tet ex argumentis cōtra primā cōcluſionē:nec ſecū
dum tum quia actus generaliſſimus naturaliter in-
clinat in actus particulares:tum quia ſic in infinitū
augeretur ſua bonitas vel malicia: quod nō eſt di-
cendum, Secundo arguitur cōtra vltimā ꝑtē eiuſ-
dem concluſionis:illa pars ponit formaliter contra
riū illius qđ dictū eſt in ſecūda cōcluſione:ergo nō
coherent ſibi ipſis:nec valet dicere dicit̃ in ſecūda
cōcluſione regulariter:& in iſta cōcluſione aliquā-
do:modo iſta nō repugnat. Contra non eſt dabilis
actus cuius circūſtantia cōmunitatis obiecti auge
at bonitatē vel maliciā:quia maxime eſſet iſte actꝰ
volo peccare infinitis peccatis diſtinctis:ſed in illo
actu circunſtantia cōitatis obiecti nō auget mali-
ciam quia tantū diminuit maliciā actus voluntatē
ferri in plura obiecta confuſe ꝗ̄tum poteſt augeri
malicia a maiore multitudine obiectorū. Confir
mat̃:quia ſi circūſtātia cōitatis obiecti actū ꝑdictū
aggrauaret ſequeret̃ ꝙ illū aggrauaret infinite:qa
grauiꝰ eſt velle peccare duobꝰ peccatis diſtinctis
ꝗ̄ vno tantū ceteris paribus. Et eodēmodo grauiꝰ
eſt velle peccare tribus ꝗ̄ duobus:& ꝑ conſequens

velle cōmittere īfinita peccata diſtīcta ē īfinite grauitatis. ¶ Pro ſolutiōe iſtorū argumētorū Nota ꝙ aliud eſt aggrauare actūītrīſece & aliud aggrauare actū extrinſece ſecundū ꝙ duplex ē circūſtātia informans: & aſſiſtens ratione circūſtātie informantis aggrauaꝛ actus intrinſece qa aggrauaꝛ ex parte alicuiꝰ quod eſt de intrīſeca rōne illius actus: puta ex parte obiecti. Actus aūt augetur extrinſece rōne circūſtātie aſſiſtentis incitātis vel aſſiſtentis licet hec ſub aſſiſtente circunſtātia comprehēdantur. Exemplū peccatū primi parētis aggrauabatur ex incōmodis ſequētibus in poſteris & peccatū arrij vel machometi aggrauatur ex ſeqla dānatiōis multorū ſequētiū. Hoc ſuppoſito reſpondeꝛ ad primū cōceſſa cōſequētia negatur ańs ad probationē antecedentis rurſus concedo cōſequentiā cū conſequēte & ſimiliter vltimū cōſeques illatū in rigore logices: cōcluſiones ſunt ſic intelligende augetur malicia vel bonitas actꝰ rōne inclinatiōis: & diminuiꝛ bonitas vel malicia ratione cōitatis obiecti. regulariter hoc diſcrimen ab appellatione ꝓueuit vt patet intelligenti.

¶ Ad cōfirmationē do ſcdm ad hunc intellectū ꝙ cōdictio quā habet ille actus ſcilicet īclinare in actus particulares ab eo ꝓducibiles eſt rō quare augeꝛ bonitas vel malicia actus ſic gn̄aliter inclinantis vt condictio quā habuit pct̄m primi parētis ſcilicet īficere totā poſteritatē futurā erat rō ceteris paribus quare ſuū pct̄m fuit grauius pctō alterius hoīs qd nō ſic inficeret ſucceſſores: ſic ī ꝓpoſito de gn̄aliſſimo actu malo dicas puta de iſto actu volo peccare venialiter vel mortaliter: q propter cōdictionē gn̄alis inclinatiōis ī vitia particularia ceteris paribꝰ eſt grauior alijs ad īprobationē poſitā nego ꝙ ſequaꝛ īfinita aggrauatio rōne iſtius circūſtātie qa licet aliquis actus malꝰ in voluntate poſſet & ſimul & ſucceſſiue in plures malos actꝰ inclinare nō pōt tn̄ nec ſimul nec ſucceſſiue inclinare in actus infinitos. ¶ Forte replicabis ſi mundus eſſet infinitus a pte poſt & ſemp fierēt gn̄ationes & corruptiones ꝓcedentes ab adā peccatum ade in infinitum aggrauaretur & ſimiliter peccatum arrij vel machometi ſuppoſito etiā ꝙ perpetuentur ille ſecte ergo ſic eſt in propoſito ſi actus generaliſſimus ꝑpetuaretur in volūtate ſucceſſiue in infinitos actus malos inclinaret & ꝑ cōſequens tunc actū infinite aggrauaret cōdictio īclinatiōis. Pro reſolutiōe nota ꝙ dupliciter aggrauat circunſtantia extrinſeca maxime circunſtātia ſequele vno modo aggrauat ratione pene accidētalis debite tali circunſtantie & hoc modo ſolent dicere doctores ꝙ pena arrij vel machometi cōtinuo aggrauatur nō pena eſſentialis inflicta vel cōtracta ſed pena accidētalis q̄ nihil aliud eſt q̄ diffamatio vel maioris diffamatiōis declaratio: & ſic non inconuenit cōcedere caſu argumenti admiſſo ꝙ talis pena in infinitum in quolibet illorū aggrauaretur. ¶ Alio modo circunſtantia extrinſeca aggrauat in ordine ad penam eſſentialem debitam ratione illius circunſtantie aggrauantis actum: & ſic non contingit penam debitam ratione illius circunſtantie augeri. Ex hoc notabili patet quid ſit reſpondendum ad obiectionem cōcedo ꝙ quodlibet illorum peccatorum cōtinue aggrauaretur in caſu in ordine ad penam accidētalem ſed non in ordine ad penam eſſentialem. Sed videtur ꝙ hoc non ſatiſfacit poſtq̄ quodlibet dampnum ſequens aggrauat aliqualiter penam eſſentialem: & in caſu infinita damna ſequūtur: ergo in infinitum aggrauatur pena eſſentialis: & vltra ergo actus eſt infinite malicie ratione illius circunſtantie. Ad iſtud reſpondeo dupliciter primo caſus eſt preter legem: & ꝓpterea licet concedatur in caſu actum eſſe infinite grauitatis nullum inconueniens poteſt inferri. ſecundo nego actum eſſe infinite grauitatis etiam attendendo grauitatem ex parte ꝑpene eſſentialis: quia volitio generalis incommodorum infinitorum ſequentium non ſufficit tantum aggrauare actum: beneverum eſt tamen ꝙ ſi diſtincte cognoſcerētur incommoda ſuppoſita ꝙ teneretur preuidere ne talia damna ſequetur eſſet apparentia in argumento ꝙ talis circūſtantia ſequele infinite aggrauaret, ſed non do ꝙ talia damna diſtincte cognoſcantur ſecundum legem.

Hic poteſt dici forte apparēter pro multis caſibus ſequētibus ꝙ quātum additur de malicia ex parte plurium incommodorum tantū diminuiꝛ malicia eo ꝙ indiſtīcte fertur volūtas ſupra multa volo dicere tantū diminuit maliciā actus: velūtatem & intellectū, ferri ſupra multa quātum auget multitudo incōmodorū maliciā ſecluſa indiſtīcta cognitiōe intellectus & indiſticta ꝓſecutione voluntatis. Alia ſolutio vulgaris eſt omnibus iſtis argumētis: deusq; optime recōpenſat vnā circunſtātiā aggrauantē cū alia circūſtantia diminuēte ſua diſtincta ſcietia cognoſcit q̄tū vna circūſtātia ſit alteri preferenda: & libere ex ſua miſericordia legē inſtituit ꝙ certa pœna finita intēſiue et quacūq; circunſtantia occurrēte punietur: ſed talis pœna erit grauior ceteris paribꝰ q̄ ſi nō tot dāpna ſequereꝛ ad hoc ſuppoſito ꝙ plꝰ faciat ad aggrauationem pœne vel culpe multitudo incommodorū q̄ faciat diminutio īdiſtīcte cognitiōis & volitiōis & per hoc patet ad argumētū qd fit cōtra ſecūdā partē concluſionis. reſpōſum eſt arguēdo vſq; ad replicā qua queris actū cuius circūſtantia cōmunitatis obiecti aggrauat: do illū actum adductum arguendo ad īprobationē nego ꝙ tm̄ diminuaꝛ

malicia actus p indiſtinctã cognitionẽ intellectus & ꝓſequutionẽ voluntatis q̃tũ aggrauatur malicia p cõmunitatẽ obiectorũ qñ cognitio & ꝓſequutio ferũtur copulatiue ſup illã multitudinẽ obiectorũ: ſecus eſſet ſi cognitio intellectꝰ & ꝓſequutio voluntatis eſſent lata ſup talem multitudinem obiectorũ ſub diſiunctione ſic ꝙ mihi videtur reſolutorie dicendũ ꝙ actum volũtatis ferri ſuper multa obiecta ꝓhibita ſub diſiunctione eſt circũſtantia diminuens maliciã actus ſed actum ferri ſuper illã multitudinẽ ſub copulatione formaliter vel virtualiter eſt circunſtantia actum aggrauãs etiam concurrente indiſtincta cognitione.

¶ Ad confirmationẽ nego conſequẽtiã & ad probationẽ tranſeat ꝙ ſit grauius cęteris paribus velle cõmittere hec tria peccata q̃ velle cõmitter̃ hec duo demõſtratis duobus de tribus prioribus: poſſes tñ demõſtrare talia peccata puta tria venialia quod nõ eſſet difformis recte rationi velle committere illa tria q̃ velle cõmittere iſta duo duobus mortalibꝰ demõſtratis & ꝓpterea dico ſꝑ cęteris paribꝰ. Cõceſſo toto antecedente nego cõſequẽtiam quia ſic probares ꝙ aliquod põdus infinitũ ſortes poſſet portare ymo ꝙ poſſet portare infinitum pondus nõ aucta ſua potentia formaliter vel equaliter hoc nõ eget probatiõe qa claret ex phiſica. Sed forte dicis nõ recte inſtatur quia duplãdo pondus continuo nõ dares analogiã de põdere quod ſortes põt portare quia ſtatim deueniret̃ ad pondus maioris reſiſtẽtie &c. ꝓptrea do aliã analogiã communẽ nõ ſequit̃ iſtud mixtum poſitum in medio a reſiſtentie vt duo aliqualiter velociter mouet̃ & ſi ſub dupla ret̃ illa reſiſtentia medij velocius moueret̃ & iterum ſub duplando velocius ex hoc nõ ſeq̃tur ꝙ ſi illud mixtũ poneret̃ in medio nullius reſiſtentie ad ymaginationem: ꝙ infinite velociter moueretur vt cõſtet intelligẽti philoſophiam igitur calculatio adducta i argumẽto nõ procedit ſed ſi ſic argueres eſt aliqualiter graue velle committere hec duo pc̃ã & in duplo grauiꝰ velle cõmittere hec quatuor demõſtratis duobus prioribus cum duobus equalibus & ſic in infinitum procedẽdo. ſed tunc negaretur antecedens quia cęteris paribꝰ nõ oportet ꝙ velle committere hec quatuor pc̃ã ſit in duplo grauius q̃ velle cõmittere iſta duo tñ poſtq̃ aliqualiter diminuitur malicia eo ꝙ intellectꝰ & volũtas indiſtinctius feruntur ſup quatuor q̃ ſup duo. Sed ad huc replicatur infinita grauitas deordiationis ad rectã rationẽ eſt adeo efficax argumentũ ad concludendũ infinitã maliciã q̃ efficax argumẽtũ eſt infinita grauitas cõpoſitionis vel obligatiõis ſed alterũ iſtorũ ſufficit ad concludendũ infinitã maliciã in actu quia ſequitur bene hic actus fornicationis eſt infinite inteſus ergo eſt infinite malicie etiã cęteris paribꝰ. Etiã ſequitur bene huic actui debetur infinita pena ergo eſt infinite malicie & grauitatis ex parte obligationis quia actũ eſſe finite graue ex parte obligationis eſt penã infinitã debere actui ſecundum martinum in materia de odio dei ergo eodẽ modo iſta cõſequẽtia debet eſſe bona hic actus habet infinitã grauitatẽ deordinationis ergo eſt infinite malus forte concedis conſequentiã & conſequens ſicut videtur concedendum quia quicquid dicat martinus ſupuacanee videtur ponere aliquam grauitatem aliam a grauitate deordinationis certũ eſt enim ꝙ grauitas cõpoſitionis & obligationis ſub illa cõprehenduntur. Nam difformius agit in ordine ad rectã rationem qui habet volitionem fornicationis intẽſam vt octo q̃ ille qui habet volitionem fornicationis ſolũ intenſam vt quatuor vel vt duo & grauitas obligationis non eſt attẽdenda ex parte pene quia certum eſt ꝙ pena nõ addit aliquam grauitatẽ actui cuius eſt effectus Propterea potius ꝑ grauitatem obligationis eſſet intelligenda grauitas que prouenit ex pluralitate p̃ceptorũ cadentium ſuper eandẽ materiã hec tñ grauitas prouenit ex difformitate actus ad dictamen recte rationis & ſic licet pulchra ſit illa diſtinctio martini de grauitate actus nõ videtur tamen opus multiplicare tot ſpecies grauitatis qa omnia ſub grauitate deordinationis continentur & illa eſt precipue conſideranda. Et propterea ad replicam reſpondetur conceſſa conſequẽtia cum minore dico ꝙ maior non eſt neganda quia ſi argumẽtum ſit efficax ex parte aliarum grauitatum neceſſe eſt ꝙ ſit efficax ex parte deordinatiõis poſtq̃ grauitas entatiua eſt grauitas deordinatiõis vt dictũ. Sed forte ꝓbabis maiorem ſic: ille qui vult committere infinita peccata equalia & diſtincta contrauenit infinitis dictaminibus particularibus non cõmunicãtibus iſtis ſcilicet non eſt committendum hoc peccatum ne hoc &c. forte dicis grauitas nõ debet menſurari penes illa dictamina particularia poſtq̃ actus voluntatis non fertur diſtincte ſuper illa ſed debet grauitas actus menſurari penes deordinationem quam habet actus ad ſuum dictamen adequatum vniuerſale: & licet illud dictamen improportionabiliter dictet de maiori obligatione q̃ aliquod iſtorum particularium quia tamen dictamen vniuerſale fertur indiſtincte in ſuum obiectum & ſimiliter actus voluntatis conformis: talis actus voluntatis non eſt adeo deordinatus q̃ deordinatus eſſet ſi eſſet diſtictè difformis infinitis dictamibꝰ ꝑticularibꝰ ymo videtur valde ꝓbabile poſtq̃ itellectꝰ nr̃ eſt ſolũ finite capacitatis actiue & nihil magis aggrauat q̃ diſtincta ſcia actus voluntatis qui fertur ſuper dictamẽ confuſum non poſſet hr̃e maiorẽ maliciã q̃ actus ille ad

ymaginationem quo formaliter voluntas ſe diſ-
formaret tot dictaminibus particularibus quot in
tellectus eſt capax ſimul. Et ſic eſſet conſequen-
ter concedendum ſuppoſito ꝙ intellectus ſolum
poſſet habere decē dictamina diſtincta: actꝰ quo
ſortes vellet cōmittere īfinita peccata nō eſſet ma
ioris malitie ꝗ eſſet actꝰ volūtatis quo ſortes for-
maliter difformaret ſe decem dictaminibus parti
cularibus contentis ſub hoc dictamine vniuerſa-
li non ſunt cōmittenda infinita peccata puta de-
cem talibus nō eſt cōmittendū hoc peccatū, &c.
¶ Et ſic patet quid eſſet dicendū cōſequēter ad
illā difficultatem roſeti de malicia huiꝰ actus vol
lo occidere infinitos homines ponderanda eſſet
ſua malicia conſequenter in ordine ad capacitatē
intellectꝰ reſpectu particulariū dictaminū. Et qa
alij caſus cōes probantes actum poſſe in infinitū
aggrauari ex parte circūſtantiarū poſſunt aliqua
liter ſolui ex dictis adduco aliquos caſus. ¶ Pri-
mus caſus eſt volo ꝙ ſortes habeat īfinitos ſupe-
riores quorum quilibet ꝑcipiat ei hoc die celebra
re horas & gratia argumenti ſint ſupiores equalis
auctoritatis tunc omittat ſortes dicere horas pec
catū ſortis erit infinite malicie quia peius eſt con
traueuire ꝑceptis duorū ſupiorū circa eandē ma-
teriam ꝗ ꝑcepto vnius tm̄ alias religioſus nō ma-
gis peccaret nō ieiunādo quattuor tēpora ꝗ ſim-
plex non religioſus ceteris paribus quod nō eſt
verum: quia tenetur illo tempore ieiunare ratio-
ne precepti eccleſie & ratione voti. ¶ Secundus
caſus capio paulum qui erat certus de futura pre
deſtinatione ipſo dicēte repoſita eſt mihi corona
iuſticie &c. tunc paulus ſic certus peccans morta
liter ratione diuini beneficij de ſua predeſtinatio
ne infinite grauiter peccaret deordinādo actum
ſuum ad rectā rationē quia ſi fuiſſet certus ſolum
de beatitudine vnius diei & peccaſſet ꝓpter diui
nū beneficiū aliqualiter fuiſſet aggrauata ſua cul
pa & ſi fuiſſet certus de duobꝰ diebus magis fuiſ
ſet aggrauata culpa ergo poſtꝗ fuit certus de īfi-
nitis diebus infinite fuit aggrauatū ſuū peccatū.
Tercius caſus eſt ſortes q inebriat ſe & eſt cer
tus ꝙ non exponet ſe periculo niſi vnius homici
dij tātū talis inebriādo ſe aliqualiter grauiter pec
caret & ſi eſſet certus probabiliter de piculo duo
rum magis peccaret ergo ſi eſſet certus ꝓbabili-
tate morali de periculo occiſionis infinitorū ho-
minū puta caſu quo eſſet ei reuelatū ꝙ eſſent infi
niti hoīes poſiti penetratiue cū platone quē talis
ꝓſequit odio tūc iꝑe ſortes inebriādo ſe infinite
grauiter peccaret. Quartꝰ caſus peccatū venia
le īfinite aggrauat peccatū mortale ergo circūſtā
tia aucta in infinitū debet actū cuius eſt circūſtā-
tia infinite aggrauare aňs patet ſuppoſito ꝙ mē
daciū iocoſum cadat obiectiue in fornicatiōe ſim
plici puta ſit finis eiꝰ tunc talis actꝰ ſic circūſtan-
tionatꝰ habet vnicā difformitatē ad rectā rationē
etiā maiorē ꝗ ſine tali circūſtātia ergo vnica pena
ei rn̄debit in īferno ſi ſic cōtingat deſcēdere & nō
niſi eterna qa peccatū ſic circūſtātionatū ē morta
tale ſolū igr̄ īfinite aggrauat qa mortaliter. ¶ Quī
tus caſus ē de odio dei malū eſt odire ꝓximū pu-
ta ſortē & peius eſt odire vnū angelū bonū & ad
huc ſi eſſent īfinite creature quarū qlibet eſſet ꝑfe
ctior āgelo & melior in gratuitis peiꝰ eſſet aliquā
illarū odire ꝗ āgelū & peiꝰ eſt deū odire ꝗ aliquā
illarū ymo ꝗ odire oēs creaturas ſimul iunctas er
go odire deū eſt īfinite malū & ſimiliter pōt ꝓba
ri ꝙ diligere deū eſt īfinite bonū. ¶ Sextus caſus
eſt ſi odiū ſortis cōtinue intenderet ꝑ ꝑtes ꝓpor
tionales hore future ſic ꝙ tantū adderet īſequē
da pte ꝓportionali qtū acqſiuit in pria & tātū ad
deret i tertia ꝗtū fuit acqſitū in ſcda &c. ſic ꝙ i fi-
ne hore odiū eſſet infinite inteſum: e ſet verū di-
cere ꝙ illud odiū in fine hore eſt infinite grauita
tis ergo idē eſt augēdo circūſtantiā obiecti. Se
ptimus caſus ſi i hoc īſtāti eliceret actꝰ dilectiōis
dei vt qtuor & libere cōtinuaret ꝑ totā horā futu
rā rōne cōtinuatiōis illiꝰ actꝰ meritū i infinitū au
geret ergo rōne cōitatis obiecti nō incōuenit ꝙ
ſic augeat tenet cōſequētia ꝓbat aňs qa in quoli
bet inſtāti hore future tātū merebit ſicut in hoc in
ſtāti & nūc aliqle ꝑmiū meret igr̄. Octauꝰ caſus
eſt qlibet obligatꝰ ſecūdū formā illius textus oīs
vtriuſqꝫ ſexꝰ omittēs cōfiteri aliqd peccatū mor-
tale īfinite grauiter peccat vt grā exēpli omittēs
cōfiteri fornicationē ſimplicē ex ſua negligentia
craſſa peccat vno pctō omittēdo cōfeſſionē illius
fornicationis ſimplicis & altero peccatō omitten
do cōfeſſionē illius omiſſionis & ſic cōſequēter er
go infinite grauiter peccat. Nonꝰ caſus ꝑcipiat
ſorti deus nō odire ꝓximū in hac hora ſub pena
infinita intēſiue vel adimꝰ tali pena ꝙ puniret in
infinitis locis in quorū quolibet pena ſua eēt intē
ſa vt quatuor talis circūſtātia infinite aggrauaret
igitur. Decimꝰ caſus ſi ſub luxuria ad ymagina
tionē eſſent infinite ſpecies taliter ſe hn̄tes in gra
uitate ſicut iſte ſex ſpēs fornicatio: ſtuprū: raptus
inceſtus: adulteriū ſodomiticū ſuppono ſemꝑ ꝙ
ſequēs ſit grauius ꝓcedente ſic ad ymaginationē
ſi eſſent infinite ſpecies ꝓportionaliter ſe ſe exce
dentes in grauitate ſicut priores: tunc capio iſtā
volitionē volo cognoſcere hanc demonſtrando
berthā quā dubitarē ſolutā cōſanguineā cōiūctā
& ſic in infinitū aſcendendo illa volitio ſtante ta-
li dubitatione eſt infinite mala quod ſic oſtendit
ſi eſſent due bertha & cathetina & ſcirē ꝙ cathe
tina nō eſt cōiūcta nec cōſanguinea dubitarē tn̄
de bertha vtrū eēt ſoluta cōiūcta vel cōſanguinea
grauius eſſet velle cognoſcere Bertham ꝗ velle

cognoſcere catherinam:& non niſi propter dubi
tationem de maiori peccato:ergo ſuppoſito ꝙ eſ
ſem dubius de infinito graui peccato agnoſcen
do iſtam īfinite grauiter peccarē per cōſequēs cir
cunſtantia dubitationis īfinite grauiter aggrauat
& non minoris eſt efficatiæ circunſtantia cōmuni
tatis obiecti:igitur. ¶ Ad primū caſum dico
ꝙ caſus non eſt poſſibilis naturaliter;& caſu ſup
naturali admiſſo non eſt magnum inconueniens
concedere ꝙ tranſgreſſio illius pręcepti eſſet infi
nite grauitatis intēſiue hoc ſuppoſito ꝙ ſit ei cō
municata noticia diſtincta omnium illorum prę
ceptorum:vel ſi ponas ꝙ ſit ei reuelatum in vni
uerſali ꝙ ipſe eſt obligatꝰ ab hoc ab infinitis ſupe
rioribus:dico ꝙ hoc admiſſo actus non eſſet īfini
tę malus quia ſua malitia non eſt ponderāda pe
nes multitudinem dictaminum particularium de
illis obligationibus dictantium:ſed penes diffor
miter ad dictamen vniuerſale. Ad ſecūdū ca
ſum dico ſimiliter ſicut ad priorem:nego antece
dens. Ad probationē certum eſt ꝙ calculatio nō
valet quia non duplas ſemper in antecedēte qđ
oportet)vel pōderanda eſſet grauitas illius tranſ
greſſionis penes dictamina particularia adæqua
ta capacitati &c. Nec valet dicere poſtq̄ paulꝰ
fuit cōfirmatus non ſtat in ſenſu cōpoſito ꝙ pec
caſſet mortaliter:certū eſt ꝙ illa copulatiua nō ē
poſſibilis:ſtat tamen dare aliquem certū abſq; cō
firmatione:& dato ꝙ non cōtingeret non eſt im
pediens caſus gratia diſputationis. Ad ter
tium toto caſu admiſſo:tranſeat antecedens: ne
go cōſequentiam:dico ꝙ recurrendū eſt ad mul
titudinem adæquatam ſue capacitati dictaminū
(vt prius)penes quam debet menſurari grauitas
&c.vel penes difformitatem ad dictamen vniuer
ſale. Ad quartū nego cōſequentiā cōceſſo an
tecedente tanq̄ parte ꝓbabiliori:quia difficile eſt
dicere ſaltem tenendo opinionem Doctoris ſubti
lis de remiſſione peccati Venialis in īferno ꝙ pec
catū illud veniale in caſu ſolum aggrauat venia
liter:quia ſi ſic tandem illius circūſtātiæ venialis
in inferno eſſet redemptio:& per conſequens ali
qua grauitas mortalis in inferno eſſet remiſſa:qđ
non concederet doctor ille. Ad quintum cō
ceſſo antecedente nego conſequentiam quia nō
proceditur per duplationem continuā & dato ꝙ
ſic procederetur poſtq̄ eſt comparatio rerum ſpe
cie differētium quarum quælibet in infinitum al
teram exuperat nō ſolū in grauitate ſed pfectio
ne eſſentiali. ¶ Ex illo proceſſu non poſſes cōclu
dere grauiſſimum illius comparationis eſſe īfini
te grauitatis alias prompte cōcluderes hominem
eſſe infinite perfectionis quia infinite perfectior
eſt equo & equus aſino & ſic conſequenter.
Ad ſextum caſum admiſſo qui eſt pręter le
gendo ꝙ actus eſſent infinite maliciæ intenſiue.
nego conſequentiam:quia nec circunſtantia con
munitatis obiecti:nec aliqua illa circunſtantia in
formans vel aſſiſtens cęteris partibus tantum ag
grauat ſicut circunſtantia compoſitionis.
Ad ſeptimū admiſſo caſu ꝓ prima parte:ne
go ꝙ aliquis talis actus pōt libere cōtinuari p to
tam horā futurā:quamlibet partē eius vel inſtans
illius quia voluntas creata eliciens actū in inſtan
ti de neceſſitate naturali illum continuat per tem
pus in cuius inſtanti terminatiuo iterum actum li
bere conſeruat:& rurſus eundem actum naturali
ter per tempus continuat & ſic cōſequenter ſic ꝙ
talis actus non poteſt corrumpi niſi in inſtāti ter
minatiuo illius temporis. Sed iſtud nō videtur ve
rum:quia ſi talis actus fuiſſet ſucceſſiue productꝰ
poterat corrumpi ſucceſſiue:ergo dato ꝙ ſit pro
ductus in iſtanti ſua corruptio poteſt fieri ſucceſ
ſiue. Item alias inuite voluntas aliquid vellet
puta nolendo iſtū actum neceſſario continuatū.
Similiter pro tunc non poſſet penitere de il
lo actu:& velit nolit in caſu diſcederet in peccato
mortali puta ſi eliceret actum parum ante inſtās
mortis & anima ſepararet a corpore ante inſtans
terminatiuū tēporis in quo naturaliter continuat
propter ſimilia argumenta videtur aliquibus ali
ter dicendum ꝙ nullus actus de neceſſitate con
tinuat per tempus ſecundum ſe totum ſed bene
ſecundum ſe vel aliquid eius ſicut de corruptione
luminis ſolet ymaginari:ſubſtracto corpore lumi
noſo ſucceſſiue ab aliquo puncto medij illumina
to:& licet ſecunda ſolutio non careat probabilita
te prior tamen eſt probabilis: propterea reſpōde
tur ad obiectiones contra eam cōcedo conſeque
ter ꝙ actus in inſtāti productus de neceſſitate in
inſtanti corrumpitur:ſecus eſt de actu ſucceſſiue
ꝓducto facile eſt dare rationē. ¶ Ad aliud nō in
cōuenit voluntatem inuite velle vt probat ſecun
da obiectio:ſed propterea non cogetur quia non
ꝓducitur in voluntate aliquis effectus cōtra incli
nationem eius. Ad tertiam obiectionem nego
aňs ſi intelligas de peccato mortali īputabili quia
eliciendo molitionem illius actus conſtituitur effi
ciens in ſtatu gratie:ſi nō ſit aliud impedimentū
circa hoc multe occurrūt difficultates quas omit
to. Ad octauum nego aſſumptū ad ꝓbationem
caſu admiſſo concedo ꝙ omiſſio cōfeſſionis illiꝰ
fornicatiōis eſt peccatū:nego ꝓpterea ꝙ omiſſio
omiſſiōis ſit pctm̄ qa omiſſio omiſſiōis neceſſario
ſequit̄ ad omiſſionē cōfeſſiōis illius fornicationis
ymo nulla alia lege ꝓhibet̄ & ꝓpterea nō hēt a
liā īputabilitatē a priori omiſſione. Ad nonū di
co ꝙ caſus eſt ſupernaturalis & ꝓpterea preter le
gem dabit̄ miſſio:caſu admiſſo dico ꝙ actꝰ ille nō
haberet maiorē deordinationē ad rectā rationē

quia maiori pena punitur q̄ nunc puniatur. ꝓpterea non ſequitur ſua infinita malicia niſi velles attendere maliciam ex parte magnitudinis pene ſicut proprie non debet attendi licet iſta circūſtantia in caſu preter legem infinite aggrauat et actū prohibitū non ſequitur ꝙ ita ſit de circunſtantia communitatis obiecti ſecundum legem.

¶ Ad decimū caſu admiſſo nego aſſumptū ad ꝓbationem cōcedo, ꝙ eſſet grauius bertham cognoſcere in caſu q̄ cognoſcere katherinā ſed nego conſequentiam ꝙ ex hoc ſequatur dato illo caſu ꝙ ymaginationē ꝙ hec volitio volo cognoſcere hanc eſſet infinite mala: quia quemadmodū ſc ē tia vniuerſalis ſiue indiſtincta & ſimiliter proſequutio vniuerſalis lata ſub diſiunctiōe diminuat maliciā aliqualiter: ſic dubitatio vniuerſalis vel ꝓſequutio dubitationis indiſtincte maliciam minuit aliqualiter: & propterea licet ſequatur ex caſu ꝙ hec volitio qua volo cognoſcere hanc ſtante dubitatione circa infinitas grauitates ſpecie diſtinctas ceteris paribus ſit peior q̄ ſi eſſet dubitatio circa quoſcū q; duas vel tres vel quatuor & ſic in infinitū: nū tñ ſequit̄ ꝙ eſſet infinite grauis ſicut dictū eſt de volitiōe qua volo peccare īfinitis peccatis. &c. Ad argumentū aň oppoſitū patet ſolutio ex his q̄ dicta ſunt ī ſolutiōe argumēti contra primā ꝑtē tertie cōcluſionis dico tñ ꝙ falſum aſſumit̄ in argumento ſcilicet ꝙ doctores reputāt pc̄m̄ primi parētis oīm pc̄oꝝ grauiſſimū ſed dicunt ꝙ eſt grauiſſimū grauitate ſequele. ¶ Queritur tertio. vtrū q̄libet actus fortitudinis bellice ſit ī gradu heroico virtutis cōſtitutus. ¶ Et arguit̄ ꝙ ſic q̄a circūſtātia mortis ſufficit cōſtituere actū in gradū heroico poſtq̄ mors ē oīm terribiliū terribiliſſima ſed q̄libet actus fortitudinis bellice habet piculū mortis nō ſolū ꝓ circūſtātia ſed ꝓ obiecto ergo q̄libet talis actus ē ī gradu heroico cōſtitutus. ¶ Et confirmatur circūſtātia piculi mortis ſufficit quecū q; actū martirij in gradu heroico cōſtituere & nō minus cōcurrit piculū mortis tanq̄ circūſtātia vel obiectū cuiuſcū q; act⁹ fortitudinis bellice q̄ tanq̄ circūſtātia vel obiectū martirij: igr̄ ſi tale piculū ſufficiat vltimū cōſtituere ī gradu heroico virtutis ſufficiet cōſtituere primū. In oppoſitū eſt ariſtoteles ſeptimo ethicorū tractatu ꝑrio in qualibet virtute ſpeciali tres gradus aſſignans pariter & triplicē maliciā oppoſitā. ¶ Pro declaratione tituli q̄ſtionis dicendū eſt q̄d gradus heroicus: & poſtq̄ gradus heroic⁹ eſt mēbrū cōdiſtinctū a gradu cōtinētie & gradu tēperantie aſſignādū eſt diſcrimen inter illa mēbra & inter malicias oppoſitas Cōtinētia gradus & icōtinētia viciū ei oppoſitū dicūtur circa limites hūane cōditiōis: tēperātia grad⁹ q̄ ab ariſtotele virtus nūcupatur cū malicia ei oppoſita intra limites hūane cōditiōis ſunt. Gradus heroicus & beſtialitas ei oppoſita vltra humanā cōditionē actū cōſtituūt. per limites humane cōditionis intelligo conditionē humanā in medio ſitā inter beſtias & intelligentias ſic ꝙ illa natura nō notabiliter agitatur ī pulſibus paſſionū ſenſualiū ſicut agitātur beſtie: nec tm̄ eleuatur ſua conditio vt operationes communem hominū facultatem excedentes procreat. Ex his inferuntur terminorum deſcriptiones. ¶ Cōtinētia gradus eſt actus vel habit⁹ quo quis ꝑſiſtit in opere virtutis vincendo paſſiones inexiſtentes & notabiliter inſurgentes ſiue a delectationibus ſiue a triſticijs proueniant ſecundum iudicium recte rationis. Incontinentia vero ei oppoſita eſt act⁹ vel habitus quo quis vincitur a paſſionibus inexiſtētibus: & notabiliter inſurgentibus contra iudiciū rationis ſiue ſint delectationes ſiue triſticie.

Ex iſtis diffinitionibus facile ꝑcipitur ꝙ continētia gradus recipit diuiſionem & ſimiliter incontinentia gradus hoc ſignificat coniunctio diſiūctiua in diffinitionibus poſita quia ſi paſſiones a delectationib⁹ ꝑueniāt vocatur gradus cōtinētie ꝓprie ſumptus cui incontinentia oppoſito ſumpta opponitur: ſi vero a triſtabilibus procedāt paſſiones vehementes puta triſticie actus vel habitus: vincens illas dicitur perſeuerantia gradus cui opponitur mollicies a continētia ꝓprie capta diſtincta quarū vtra q; continētie communiter accepte ſubalternatur ſicut incontinētia proprie ſumpta & mollicies ſubalternantur incontinentie cōmuniter dicte. ¶ Tēperantia gradus eſt act⁹ vel habitus quo quis perſiſtit in opere virtutis paſſionibus ſedatis vel non notabiliter inſurgentibus contra dictamen recte rationis quem gradum ſubdiuidit doctor ſubti. di. trigeſimaſexta. que. i. ar. i. z. ſententiarum in virtutem imperfectam mediocrē & perfectam. Oppoſito modo diffinitur malicia ſiue intemperantia vicium oppoſitum eſt actus vel habitus quo quis perſiſtit in opere contra iudicium recte rationis paſſionibus ſedatis vel ſaltem nō notabiliter inſurgentibus. ¶ Gradus heroicus eſt quo quis ꝑſiſtit in opere virtutis ſupra communē facultatem hominum vel ex natura actus vel ratione circunſtantie conformiter ad iudiciū recte rationis. ¶ Beſtialitas eſt actus vel habitus quo quis inſequitur impetū paſſionum ſenſualium vltra conditionem humanam ſynderesi extincta vel quaſi extincta, cōtra iudicium recte rationis. ¶ Secundo notandū ꝙ de differentia ſpecifica iſtorū graduum ſiue virtutū ſiue maliciarum inter doctores eſt controuerſia magis verbalis q̄ ad rem mea ſententia. Guillelmus olzā queſtione vltima tertia ſententiarū q̄ꝫ inſequtur martinus vult illos grad⁹ virtutū ſpecie diſtingui & ſimiliter gradus maliciarū ſemꝑ inuoluēdo aliquid.

in obiecto vnius quod non inuoluitur in obiecto
alterius & precipue re tam rationem in gradibꝰ
virtutum vt actus in gradu continẽtie hanc rectã
rationem pro obiecto habet:fugiẽde ſunt paſſio-
nes notabiles actu inherentes quando & quomo
do oportet & actus gradu temperantie hanc ra-
tionem inuoluit:nedum ſunt fugiende paſſiones
inexiſtentes ſed occaſiones talium actus gradus
heroici rationem vniuerſalem habet pro obiecto
talem ſcilicet .actus virtutis non eſt deſerendus
nec turpe eſt committendum pro quocũq;quod
eſt contra iudicium recte rationis & ſic infert diſ
crimen inter gradum heroicum gradum contĩnẽ
tie & temperantie gradũ quia primus gradus ha
bet rationem vniuerſalẽ rectam pro obiecto duo
alij gradus rationes rectas particulares & ꝑ con-
ſequens diſtinguntur quia actus diſtinguũtur per
obiecta. ¶Ex hoc infert ille doctor Iohan
nem errare qui ponit illos gradus eiuſdem ſpei &
ſolum differre penes intenſum & remiſſum: ſed
profecto ſuum correlarium eſt nullum quia cer-
tum eſt ꝙ doctor ſubtilis non negaret illos actus
ſpecie differre ſuppoſito ꝙ habeant obiecta ſpe-
cie differentia:deberet ergo probare ſuũ funda-
mentũ videlicet ꝙ ille rationes ſpecie differentes
neceſſario ſint obiecta actuũ in illis gradibus con
ſtitutoꝝ quod negat doctor ſubtilis:& propterea
olzam ſolũ fabricat quaſdã terminorũ deſcriptio
nes ex quibus ſibi ſoli cõcluditur:nec eſt intentio
doctoris ſubtilis ꝙ dũtaxat penes intenſum & re
miſſum differant ſatis eſt ei ꝙ non oportet actus
illorũ graduum ſpecie differre. ¶Notandum eſt
tertio ꝙ habitus virtutis dupliciter põt ſe habere
ad piculũ mortis:vno mõ ſecundũ actũ elicitũ in
abſẽtia piculorũ qui dr̃ nõ impatiuus executiõis
alio modo ſecundũ actũ elicitũ in pñtia piculorũ
imperatiuũ executionis formaliter. Et quolibet
iſtorum modorũ contingit dupliciter vel ſine con
trapugnatione & renitentia virum vel cũ contra-
pugnatione & viriũ renitentia, Exempla ſunt fa-
cilia Iſtis notatis ponuntur concluſiones. Prima
concluſio Actus iſtorum gradum ſiue virtutum ſi
ue vitiorum aliqui ſpecie differunt ſed non oẽs,
¶Secunda concluſio,actus eliciti tantum circa
periculũ mortis ſiue cum contrapugnatione ſiue
contrapugnatione non ſunt conſtituti in gradu
heroico. ¶Tertia concluſio non omnis actus im
peratiuus exequutionis periculi mortis cum con
trapugnatione eſt in gradu heroico conſtitutus.
¶Quarta concluſio omnis actus formaliter im-
peratiuus exequutionis mortis ſine cõtrapugna
tione eſt in gradu heroico conſtitutus.prior pars
prime cõcluſionis ſuadetur rationibus olzam qa
illorum graduum aliqui actus habent diuerſa ob
iecta ſicut multi actus eiuſdem gradus vt certum
eſt.Secunda pars probatur quia ſtãtibus iudicio
recte rationis in intellectu & delectatione vel tri-
ſticia in ſenſu inclinante ad oppoſitũ recte ratio
nis voluntas ex ſua libertate poteſt ſe confirma-
re iudicio rationis puta nolle fornicari abſq; hoc
ꝙ talis volitio habeat illud dictamẽ pro obiecto
vel paſſionem exiſtẽtem in ſenſu:quo facto talis
actus voluntatis erit actus continentie gradus vt
patet ex primo notabili:volo ergo ꝙ remittatur
paſſio ſenſitiua vſq; ad nõ gradũ vel ſaltem quo
vſq; non notabiliter inſurgat(voluntate predictũ
actum cõtinuante)tunc in fine remiſſionis actus
ille continuatus erit in gradu temperantie conſti
tutus & rurſus intẽdatur paſſio ſenſitiua ſic ꝙ re-
gulariter homines tam vehementem paſſionem
habentes paſſioni ſuccumberent qua aucta volũ
tas exiens in ſimilem actũ vel priorẽ continuans
redderet actum in gradu heroico conſtitutum ſic
poſſes perſuadere de gradibus malitiarum.
¶Secũda cõcluſio probatur de actu elicito tãtũ
ſine contrapugnatione quia ibi eſt maior difficul
tas hic actus non negabo fidẽ & ſi oporteat mo-
ri non eſt actus communem facultatem hominũ
excedens elicitus in abſentia periculorum etiam
de prope inſtantium quia regulariter homines ta
ler actus eliciunt qui ſi eſſent in actuali preſentia
periculorum ſicut laurentius prope craticulam a
ſancto propoſito diſcederent ſic petrus in pericu
lorum abſentia(inquit)etiã ſi oportuerit me mo-
ri tecum non te negabo qui in preſentia periculo
rum ad vocem ancille dixit ſe non nouiſſe homi-
nem. ¶Tertia concluſio probatur qui alias qui
libet actus fortitudinis bellice in pñtia periculo
rum imperatus eſſet in gradu heroico conſtitutꝰ
quod non eſt verum quia hoc non excedit cõmu
nem facultatem hominum vt conſtat.
¶Item alias in fortitudine bellica non eſſet repe
ribilis triplex gradus virtutis contra determina-
tionem ariſtotelis ſeptimo ethicorum. ¶Quarta
concluſio probatur quia alias nõ quodlibet mar
tyrium eſſet in gradu heroico conſtitutũ contra
communem ſentẽtiam doctorum nec mors eſſet
omnium terribilium terribiliſſima (contra ariſto-
telem tercio ethicorum)quia mors maxime eſſet
terribilis vbi non eſt ſpes euadẽdi nec ſpes vlciſ-
cendi in hoſtem nec diſtractio ab apprehenſiõe
penarum qualiter contingit in morte imperata in
preſentia periculorũ ſine cõtrapugnatione:Con
tra ſecundam partem prime cõcluſionis videtur
expreſſa ſententia ariſtotelis ferme per totũ pri-
mum tractatum ſeptimi ethicorum. ¶Arguitur
ratione ſic quecunq; continẽtur ſub diuerſis ſpe
ciebus nõ ſubalternatim poſitis ſpecies differunt
ſed quicunq; actus quorũ vnus eſt ſub gradu con
tinentie & alter ſub gradu heroico vel temperan

tiæ contineret ſub diuerſis ſpeciebus nõ ſub alternatim poſitis, alias iſta non eſſet impoſſibilis actus gradus continentię eſt actus gradus heroici vel tēperantię. ❡Et confirmatur. Nulli actus iſtorum graduum poſſunt ſimul ineſſe eidem volūtati: & poſſunt ſucceſſiue ineſſe: ergo ſpecie differūt tenet cõſequentia: quia omnia cõtraria ſunt ad inuicem ſpecię differantia: ꝓbatur antecedens quia ad actum cõtinentię requiritur ꝙ paſſio vehemēs citra comunem facultatē inſit voluntati: & ad actū heroicum requiritur ꝙ victoria illius paſſionis excedat communem facultatem ad actum vero temperantię requiritur ꝙ nulla talis paſſio inſit vel ſaltem ꝙ non ſit vehemens: modo certum eſt ꝙ iſta nõ ſimul ſtant: igitur &c. ❡Secundo ſic: Vel differentia iſtorum graduum ſumitur ex parte intenſionis & remiſſionis actuū vel ex parte obiecti vel ex ꝑte paſſionis ſic ꝙ gradꝰ cõtinentię ſit remiſſio & gradus temperantiæ intenſior: & gradus heroicus intenſiſſimus. Non primū: quia ſtat bene ꝙ habēs paſſionē excedentē cõmunē facultatē eliciat actū vincentem illam paſſionem ſolū intenſum vt duo & alter habēs paſſionem citra cõmunem facultatē eliciat actū intenſum vt quatuor: ſimiliter ſtat habentem paſſionem citra cõmunē facultatem eſſe exercitatum circa materiam temperantię ſic ꝙ habitus eius ſit vt octo & alterum cui nulla paſſio ineſt retrahens &c. nõ eſſe exercitatum circa talē materiā: & ſic habitus eius erit intenſus vt quatuor vel vt duo aut forte nullū habet habitum: igitur nõ requiritur ꝙ actus vel habitus gradus temperantiæ ſit intenſior actu vel habitu gradus cõtinētiæ: Nõ ſecundum: vt patet ex ꝓbatione ſecūdę partis primæ cõcluſionis: idē enim actus eſt ſucceſſiue cõſtitutus in diuerſis gradibus virtutis ꝙ non cõtingeret ſi diſtinctio illorum graduū ſumeretur ex parte obiectorū. Nec tertium eſt dicendum: alias ſequeretur ꝙ actus habēs paſſionē vltra cõem hoim̄ facultatē ꝓ obiecto ſucceſſiuē poſſet conſtitui in gradu temperantiæ vel in gradu cõtinentiæ: ſequala ꝓbatur volo ꝙ ſortes habeat paſſionē i ſenſu quā vincere excedit cõmunē facultatē qua ſtāte eliciat talem volitionē nõ obſtante hac paſſione (q̃ eſt vltra cõmunem facultatē hominū) volo inſiſtere recte rõni: tunc ſtat voluntatē actū ſuū cõtinuare dato ꝙ remittatꝛ paſſio in ſenſu: ſic ꝙ fiat citra cõmunem facultatē quo facto talis actus erit cõtinentia gradus vel ſuppoſito ꝙ paſſio remittatꝛ ad nõ gradum eodē actu continuato talis actus eſſet temperantia gradus, Nec valet dicere neceſſario corrūpitur actus remiſſa paſſione quæ eſt obiectū) qa noticia abſtractiua bene manet eadem corrupto ſuo obiecto: ergo volitio pōt manere ſuo obiecto corrupto/alias volitio eſſet de natura noticię quod nõ eſt dicendum. ❡Et confirmatur, Gradus virtutis eſt ipſemet actus vel habitus taliter ſe habēs/ ſed actus nõ eſt in ipſomet: nec habitus in habitu ergo nullus actus eſt in gradu temperantiæ vel cõtinētiæ. ❡Tertio ſic actus gradus continentiæ a toto genere: eſt melior actu gradus temperātię & actus gradus heroici a toto genere melior vtroq; iſtorū ergo iſta ſpecie differunt: tenet cõſequentia: quia non oportet vnum eſſe meliorem alio propter intenſionem: vt patet ex argumento pręcedenti ergo eſt melior propter ſpecificam differentiā: probatur antecedens: gradus heroicus communiter cõceditur melior propter maximam eius difficultatem: ſed eadem ratione actus continentię debet eſſe melior actu gradus tēperantię: quia difficilius eſt vincere paſſionem vehementem q̃ modicā vel nullam. ❡Et cõfirmatur multis alijs modis actus conſtituitur in gradu heroico q̃ ratione paſſionis inexiſtentis ſenſui vt ratione circunſtantiæ mortis q̃ vincere cõmunem facultatē excedit dato ꝙ nulla paſſio inſit. ❡Quarto ſic. Nulli ſunt gradus vitiorum iſtis gradibus virtutū oppoſiti ergo cõcluſio ſupponit falſum: tenet conſequentia. probatur antecedēs: quia vel illa vitia opponerētur iſtis gradibus in ſuperabundando tantū vel in deficiendo tantum vel aliqua in deficiendo & aliqua in ſuperhabundando, Nõ primum: nec ſecundū: quia tunc dabilis eſſet aliqua virtus cui alterum extremorum deficeret: & ſic virtus non eſſet cõiectatrix medij cõtra Ariſtotelē ſecūdi ethicorum. Nec eſt dicēdū tertium quia quęro: vel temperantia gradus opponitur ſicut extremum in ſuperhabundando temperantiæ gradui vel ſicut extremū in defficiendo: ſi primū q̃ro extremū i defficiēdo reſpectu tēperētię gradus ſi ſecūdū quero extremū in ſuperhabundādo reſpectu eiuſdem: & vix reperies. Et confirmatur. Intemperantia gradus eſt virtus: ergo non eſt vitium: conſequentia eſt clara. Probatur antecedēs: quia eſt extremorum media videlicet inter incontinentiam & beſtialiatem quorū beſtialitas eſt extremum in ſuperhabundando: & incontinentia in deficiendo circa eandem materiam & intemperantia medio modo ſe habet: igitur eſt virtus.

❡Quinto ſic. Beſtialitas non eſt vitium: ergo non ſunt tres gradus maliciarum. cõſequentia eſt clara Probatur antecedens qa maxime eſſet vitiū oppoſitum gradui heroico: ſed hoc nõ: tum primo quia beſtialitas dumtaxat circa delectabilia innaturalia verſatur: vti comeſtione carnis huānæ qualis creditur eſſe apud gottos (ſi Iheronimo creditur) licet littera corrupta habeat ſcotos vel in comeſtione carbonum quorum vſus eſt apud mulieres de nouo pręgnantes: mõ circa talia gradus heroicus nõ verſatur & contraria debent eſſe circa idem. Tum ſecūdo: quia beſtialitas inter gradus maliciarū debet eſſe maxima malicia poſtq̃ deijcit hominem a

ſuo ſtatu: & non alijs: & tamen vnum oppoſitū gra
dui heroico virtutis eſt omnium maliciarum mi-
nima alias ariſtoteles non dixiſſet tale vitium eſſe
condonabile: & probatur ratione ſigno aliquē ma
le natum / talis ſecundum ariſtotelem non poteſt
attingere gradum heroicum virtutis propter vitia
tam naturam: ergo ſi deficiat a gradu heroico vir-
tutis non vitioſe agit: vel ſi poteſt attingere poſtq̄
cum maxima difficultate attingit parua valde erit
malicia ſui actus. ¶ Et cōfirmatur. Intemperātia a
toto genere eſt peior: quia ex electione & inſanabi
lior continentia gradu quæ excludit electionem: &
facile ſanatur: antecedens patet ex textu ariſtote-
lis in ſeptimo. ¶ Ad primum: nego aſſumptū: quia
non eſt intentio Ariſtotelis in illa primo tractatu
dicere ꝙ gradus virtutū diſtinguitur in genere rei
ſed ſatis eſt ꝙ differant ratione ſiue ineſſe virtutis
ſic ꝙ ſit alia ratio quare actus dicitur continentia
gradus q̄ temperātia gradus vel gradus heroicus,
¶ Ad rationem: diſtinguit maior: vel ꝙ debeant
differre ſpecie eſſentiali quæ ponuntur ſub ſpecie
bus non ſubalternatim poſitis & ſic negatur: vel ꝙ
adminus debeant differre ſpecie accidētali. & ſic
conceditur: & vlterius conceditur minor cōſequen
tia cum conſequente intelligendo ſic cōſequens ꝙ
differunt ſpecie accidētali puta ſpecie moris ergo
nō differūt ſpecie moris. Nec valet obijcere ꝙ ſunt
partes eiuſdem virtutis ſpecialis vt pote in abſtinē
tia virtute hic triplex gradus eſt reperibilis ſcilicet
abſtinentia in gradu cōtinentiæ in gradu temperā
tiæ & in gradu heroico, ¶ Rn̄deo: nego conſequē
tiam ſed argumētū probat ꝙ iſti tres termini abſti
nentia in gradu continentiæ: abſtinentia in gradu
tēperātię & abſtinētia gradu heroico ſunt ptes ſub
iectiuæ huius termini abſtinentia: & ꝙ nullus illo
rum terminorum ſignificat medium adæquatum
inter extrema vitioſa ratione cuius debeat dici vir
tus ſpecialis & propterea potius dicuntur gradus
virtutis q̄ virtutes ipſæ. Nolo ergo dicere ꝙ diffe-
rant ſpecie virtutis eo ꝙ cōſtituant diuerſas virtu-
tes ſpeciales: ſed ideo ſpecie virtutis dicuntur dif-
ferre quia diuerſas rationes pticulares eiuſdē vir-
tutis ſpęciales ſibi vendicāt: ſic dicēdum eſt in alijs
virtutibus ſicut in abſtinentia. ¶ Ad confirmatio-
nem. nego antecedens ſimpliciter: quia ſtat bene
ꝙ aliquis habeat actum fortitudinis in gradu con
tinentiæ: & habeat actum abſtinētiæ in gradu tem
perantiæ: & ſimiliter habitum ſimul & ſemel quia
ſtat bene ꝙ aliquis habeat paſſionee retrahentes
ab actu vnius virtutis: & non ab actu alterius: con-
cedo tamen ꝙ nō ſtat habere ſimul & ſemel duos
actus circa materiam eiuſdem virtutis: quorum
vnus debet vocari actus in gradu continentiæ &
alter actus in gradu temperantię reſpectu eiuſdem
virtutis ſpecialis: & nego cōſequentiam ꝙ propte
rea differant ſpecie ſaltem eſſentiali. Ad probatio-
nem conſequentiæ: nego ꝙ actus illorum graduū
contrariantur bene verum eſt tamen ꝙ iſti termini
abſtinentia in gradu continentiæ abſtinētia in gra
du temperantiæ: & abſtinentia in gradu heroico
habent connotationes incompoſſibiles eo ꝙ con-
notationes diuerſam habitudinem ad paſſiones re
trahētes a iudicio rationis: ſimile eſt in naturalibus
nuuq̄ iſtę denominationes ſunt compoſſibiles re-
ſpectu eiuſdem ſedens & ſtans: & conueniunt ei-
dem rei ſucceſſiue tamen res quæ eſt ſedens & res
quæ eſt ſtans non propterea ſpecie differunt ſaltē
eſſentiali. Sequitur correlarie licet hęc ſit impoſſibi
lis actus gradus continentię eſt actus temperātiæ
iſta non eſt tamen impoſſibilis actus gradus conti
nentiæ erit actus gradus temperantiæ vel fuit vel
poteſt eſſe. Correlarium eſt magnifeſtum ex logi-
ca. Sed forte replicabis contra ſolutionem ſi iſti ter
mini ſolum important habitudinem ad paſſiones
ſluim inexiſtentes & retrahentes a iudicio recte ra
tionis ſequeretur iſta concluſio ꝙ in nobis non eſ-
ſet dabilis aliquis actus fortitudinis ſpecialis quin
eſſet conſtitutus in aliquo iſtorum graduum & ſi-
militer non eſſet dabilis aliquis actus temperan-
tię quem eſſet conſtitutus &cæ. ſed hęc concluſio
eſt contra doctrinam ſubtiliter loquentium in phi
loſopbia morali qui dicunt actus generales talium
virtutum non eſſe conſtitutos in gradu vt pote hij
actus volo fortiter facere volo temperanter agere
quorum primus vocatur fortitudo ſimplex ſiue nō
contracta & alter vocatur temperātia ſimplex &c.
probatur tamen conſequentia quia vel illi actus a
ctus eliciuntur a voluntate non habente paſſiones
retrahētes a iudicio rationis, & ſine difficultate ex-
cedente communem facultatem & ſic erunt cōſti
tuti in gradu temperātię illarum virtutū ſpecialiū
vel inſunt paſſiones retrahēttes & hoc dupliciter
vel victoria illarum ſuperat cōmunem facultatem
& ſic erunt in gradu heroico: vel victoria eſt citra
communem facultatem: & ſic erunt in gradu conti
nentiæ. Reſpondeo: concluſio eſt concedēda. Ad
rationem dico ꝙ magis conforme eſt ariſtoteli in
ſeptimo ethicorum omnem actum fortitudinis col
locari ſub aliquo illorum trium graduum condiſtin
ctum & ab ariſtotele innominatum: & dico ꝙ illi
quos dicis ſubtiliter loquentes in moralibus ponūt
paſſiones cadere obiectiue in actibus ſtudioſis &
propterea aſſignant gradum condiſtinctum: ſed il
lud fundamentum non eſt neceſſarium vt patet ex
dictis immo probabilius eſt oppoſitum.

¶ Sed forte adhuc non es contentus hac ſolu-
tione quia primi parentes in ſtatu innocentiæ ha-
buerunt actus temperantiæ & aliarum virtutum
moralium & tamen illi actus non erant conſtituti
in aliquo iſtorum graduum igitur eſt aſſignandus

alius gradus: ſic poteſt argui de angelis beatis: & de animabus ſeparatis a corpore: Probatur minor: quia non habebant paſſiones retrahentes a iudicio rectæ rationis in illo ſtatu perfectiſſimo.

¶ Reſpondetur non inconuenit actus illorum nõ fuiſſe cõſtitutos in aliquo iſtorũ graduum quia iſti gradus ſolum aſſignãtur in virtutibus purgatoriis & nõ purgati animi. ¶ Ad ſecundũ dico ꝙ differẽtia iſtorũ graduum non debet ſumi ex parte intenſionis vel remiſſionis actuum vel habituum vt arguit ratio adducta. Nec ex parte obiectorum vt dicunt notabilia: & probatio ſe unde partis concluſionis. do ergo tertium ꝙ actus iſtorum graduum & ſimiliter habitus cognitiue diſtinguntur ratione paſſionum retrahentium & ad improbationem cõcedo ꝙ aliquis actus habens paſſionem pro obiecto cuius victoria excedit communem facultatem hominum poteſt ſucceſſiue conſtitui in triplici gradu virtutũ propter remiſſionem huius paſſionis: & dico ꝙ non oportet propter corruptionem realem obiecti actus ꝙ actus corrumpatur: nec & actus variat ſuum obiectum quemadmodum hoc nõ oportet de notitia abſtractiua cum qua magis conuenit actus voluntatis quoad hoc q̃ cum noticia intuitiua vel adminus ſic contendas actum habere naturam noticię intuitiue in ordine ad ſuum obiectum illum ſcilicet qui cauſatur a noticie intuitiua rei. eadem ratione concludere debes ꝙ illa quæ cauſatur a noticia abſtractiua naturam illius debet inſequi quod ſufficit ad propoſitum. quia copiam vnũ actum voluntatis a tali noticia cauſatum. Correlarie videt ſequi ꝙ non eſt dabilis actus adeo bonus quin ille idem actus poteſt fieri malꝰ quia licet habeat dictamẽ rectum inexiſtens pro obiecto illud dictamen poteſt corrumpi actu manente eodem. & per conſequens intellectu producente iudicium oppoſitum nõ eſt tam facile defendere ꝙ quilibet actus malus poteſt fieri bonus tum propter articulum parrhiſienſem de odio dei: tum quia variatio dictaminis licet mutet actum de bonitate in maliciam nõ oportet tamen ꝙ mutet de malicia in bonitatem. ¶ Ad confirmationem qua queritur quę entitas eſt gradus virtutis. dico ꝙ iſte terminꝰ gradus virtutis capitur duobus modis ſicut iſte terminus ſpecies humana. vno modo collectiue pro collectione actuum elicitorum in præſentia paſſionis cuius victoria nõ excedit communem facultatem vel pro collectione talium actuum elicitorum in præſentia paſſionis retrahentis cuius victoria ſuperat cõmunẽ facultatẽ &c. & hoc modo aliquis gradus eſt in gradu cõtinẽtiæ & aliquis in gradu temperantiæ tanq̃ pars in toto ſicut ly homo eſt in p̄dicamento ſubſtantię. Alio modõ capitur iſte terminus nõ collectiue & tunc ſupponit pro quocũq; actu elicito ſcdm iudiciũ rationis (paſſione inexiſtente & retrahente cuius victoria excedit vel non excedit &c. & ſic iſta nõ eſt cõcedenda hic actus eſt in gradu continentiæ niſi ſit ibi conſtructio intranſitiua.

¶ Ad tertium quicquid ſit de antecedente nego conſequentiam: quia nõ ſequitur quelibet dilectio dei vt octo cæteris paribus eſt melior dilectione dei: vt. z. ergo dilectio dei vt octo ſpecie differt eſſentiali a dilectione vt duo ſic in ꝓpoſito: ſed difficultas eſt in antecedẽte & cõmuniter ſolet concedi minor qua conceſſa vniuerſaliter cęteris paribus concedẽda eſt maior ꝙ cęteris paribus actus cõtinentię gradus eſt melior actu temperantię gradus propter maiorem difficultatem ſuę elicionis. Notanter addidi intellecta minori vniuerſaliter qa multi dicerent quia paſſim dicitur ꝙ ſi ſit paſſio acquiſita ex culpa noſtra cuiꝰ victoria excedit cõmunem facultatẽ hominũ licet actus elicitus in p̄ſentia illius ſit actus gradus heroici non tamen eſt melior cæteris paribus q̃ alter actus ſine tanta difficultate elicitus ſecus eſt ſi paſſio non inſit ex culpa ꝓpterea dixi intellecta minori vniuerſaliter concedẽda eſt maior quicquid ſit reputo maiorem cũ ſua contradictoria probabilem quia probabiliter reputo ꝙ difficultas proueniens ex culpa auget meritum ſicut illa quæ proueuit a natura Nec ſequitur propterea ꝙ talis ex culpa importaret commodũ quia forte abhuc eſt debitor magnę penę vel reatus peccatorũ pręcedentium niſi forte per accidẽs ſicut beatus petrus poſt trinam negationem vtilitatem magnæ cõtritionis habuit. Sed forte dices qd ergo dicendum eſt ad argumentum tenendo partem oppoſitam: negatur maior. Ad probationem diſtingo ꝙ quilibet actus gradus continentiæ habet maiorẽ difficultatem annexam: vel prouenientem ex culpa facientis: & ſic conceditur: vel non prouenientem ex culpa: & ſic negatur: modo eſt difficultas proueniens ex culpa facientis non auget bonitatem nec moralem nec meritoriam. Forte dices ſequeretur ꝙ culpa correcta per penitentiam & per condignam ſatiſfactionem emẽdatam adhuc imputaretur ad pœnam ſaltem ad pænam damni: ſequela probatur: ſi eſſent duo qui haberent paſſiones equales retrahentes a iudicio rationis quorum vnus acquiſiuiſſet ſuam paſſionem ex culpa & alter ſine culpa vt pote ab egritudine vel naturali complexione & elicerent actus æquales contra inclinationem illarum paſſionum ille q̃ acquiſiuit paſſionem ex culpa etiam emendata nõ tantum merebitur ſicut alter & hoc non niſi quia culpa emendata derogat merito: igitur.

¶ Reſpondetur conſequens eſt concedendũ conſequenter ad poſitionem ſcilicet ꝙ culpa emẽdata de per accidens derogat merito ſicut ſecundum opinionem oppoſitam culpa emẽdata eſt cauſa augmenti meriti.

Ad confirmationem: concedo ꝙ actus conſtituitur in gradu heroico aliis modis q̄ rōne paſſionis exiſtentis cuius victoria excedit cōmunē facultatē puta rōne circūſtātię informātis ſicut in exempla dato vel rōne perſonæ elicientis vt ſi male nati eliceret actus difformes ſuis inclinationibus vel vt aliqui volunt ratione concurſus dei ſpecialis ſicut in beata virgine vel in anima chriſti dilectio dei/ erat conſtituta in gradu heroico. ¶ Sed cōtra hoc argumentor. Non magis excedebat facultatē animæ chriſti ſic ſpecialiter adiutæ actum intenſum dilectionis dei elicere & illum non differre q̄ excedit facultatem animæ ſortis diligere deum vt duo & illam per horam continuare ſine tali ſpeciali auxilio: ergo dilectio dei animæ chriſti non fuit conſtituta in gradu heroico magis q̄ dilectio ſortis.

¶ Item licet excederet communem facultatem totius ſpeciei humanæ elicere talem dilectionem tamen non excedit communem facultatem hominum ſic diſpoſitorum ergo reſpectu illorum non debet dici gradus heroicus quod videtur cōcedendum: tum quia ſunt actus purgati animi: tum quia ſicut poſtea videbiſ ad actū eſſe heroicum requiritur ꝙ excedat cōmunem facultatem hominum taliter diſpoſitorum qualiter eſt ille qui elicit actū: fateor tamen ꝙ fuerūt longe excellentiores actus animę chriſti q̄ actus heroici. Forte replicabis: ſequeretur ꝙ per continuam exercitationem actuum heroicum eliciens tales actus deueniret iterum ad ſtatum imperfectiorem: exempli gratia: ſit ſortes ſic habituatus temperanter viuere ꝙ excedat communem facultatem hominum talem facere abſtinentiam etiam ſic diſpoſitorum vſq; ad hoc inſtans: ſed poſt hoc inſtans propter maximā exercitationem præcedentem non excedat communem facultatem taliter diſpoſitorum tales actus elicere vel continuare: tunc poſt hoc inſtans illi actus non eſſent heroici reſpectu illius cui prius fuerunt heroici & non niſi propter ſuam bonā exercitationem: igitur. ¶ Reſpondeo concedendo vltimum conſequens illatum: vt probat ratio illud eſſe concedendum ſcilicet ꝙ ille non eſſet heroicus ratione illorum actuum non tamen ſequitur ꝙ ſimpliciter non ſit heroicus quia ſtat ꝙ exercitet ſe circa actus difficiliores illis puta circa actus qui excederent communem facultatem hominum ſic diſpoſitorum & ſic in infinitum. Nec valet ſi inferas ſequeretur ꝙ tales actus eſſent minoris meriti ſecundum ꝙ talis eſſet perfectior in ſua exercitione: patet conſequentia: quia prius fuerunt conſtituti in gradu heroico & nunc non ſunt cæteris paribus: conſequentia non valet: quia difficultas nō debet augere meritum reſpectu illius cui non ineſt talis difficultas propter bonam exercitationem eius ſicut in ꝓpoſito vel ſi vis cōcedere ꝙ vtrobiq; maior difficultas auget meritum cæteris paribus/ conſequens illatum eſt concedendum tanq̄ correlarium ſequens. ¶ Ad quartum conceſſa cōſequētia negatur antecedens: ad probationem antecedentis poteſt dici primo ꝙ illa vitia ſunt extrema in ſuperbabundando tantum eo ꝙ inclinant ad inſequendum impetum paſſionis contra iudicium rectæ rationis quādo & qualiter non oportet: nec propterea ſequitur ꝙ ſint aliqua vitia in deficiendo tantum eis oppoſita: licet Ariſtoteles probauerit virtutem eſſe extremorum mediam ſecundo ethicorum: hoc eſt rectæ intelligendum de virtutibus ſpecialibus & non de gradibus virtutum. Secūdo dico ꝙ duplex eſt incontinentia gradus ſiue loquamur de mollicie ſiue de incontinentia proprie dicta ſiue fiat mentio de incontinentia vt eſt vtriq; communis· quædam eſt incontinētia vitium in ſuperhabundando alia eſt incontinentia vicium in deficiendo: exemplum primi vt ſi circa materiam temperantiæ inſint aliquæ paſſiones retrahentes hominem a recto iudicio rationis ſcilicet ad comedendum minus q̄ oporteat & voluntas dimiſſa ratione inſequitur talem paſſionem indiſponētem actus elicitos erit intemperantia gradus in deficiendo Et poteſt ſic deſcribi eſt actus vel habitus quo quis minus facit quę recta ratio dictat propter paſſionem inexiſtentem in alias cōtinentia gradus in ſuperhabundando eſt actus vel habitus quo volūtas facit plus q̄ recta ratio dictat propter paſſionē inexiſtentem & ad plus faciendum inclinantem vt ſi eſſent paſſiones inclinantes ad comedendum quattuor libras vbi recta ratio dictat ꝙ regula temperantiæ eſt trium librarum talis actus vel habitus eſſet incontinentia gradus in ſuperhabundando ſic exemplificare poſſumus in materiis aliarum virtutum. eodem modo eſt diſtinguenda intemperantiam vicium in deficiendo & vicium in ſuperhabundando. In temperantia in deficiendo eſt actus vel habitus quo quis prompte inſequitur impetū paſſionis non vehementis ſine remorſu conſcietię contra dictamen rationis &c. intemperantia in ſuperhabundādo eſt actus vel habitus quo quis prōpte inſequitur impetum paſſionis inclinantis ad plus faciendum q̄ recta ratio dictat non murmurāte conſcientia &c. ſic poſſes practiquare de beſtialitate licet beſtialitas non ſic videatur cōtraria gradui heroico ſicut prędictę duę malicię gradui continentiæ & temperantiæ contrariantur.

¶ Ad confirmationem nego antecedens conceſſa conſequentia ad probationem antecedentis diſtingo, ꝙ intemperanria eſſet extremorum viciorum media vel ꝙ ſit media ſic quod inclinat ad actus conformes dictamini recto & non citra nec vltra: & ſic negatur: vel ꝙ ſit media ſecundum ordinem illarum maliciarū ſic ꝙ nec ſit peſſima nec ſit

minus mala:ſed vna illarum deterior & altera in-
ferior in malicia:& ſic ſolet concedi ꝙ intemperã
tia eſt illarum maliciarum media. ¶ Ad quintum:
nego antecedens conceſſa cõſequentia. Ad ꝓ-
bationem antecedẽtis diſtingo ꝙ beſtialitas ſit vi
tium oppoſitũ gradui heroico vel ꝙ ſit oppoſitũ
formaliter eo modo quo opinio opponitur ſcien-
tię & extrema virtutum ſpecialiũ opponunt̃ virtu
tibus ſpecialibus:& ſic negat̃:& ratio eſt:quia cõ-
traria formaliter debent eſſe circa idem prout ꝓ-
bat ratio,vel ꝙ ſit vitium oppoſitũ gradui heroi-
co ſecundũ analogiã in ordine ad conditionẽ hu
manam & ſic cõcedit̃ quia gradus heroicus & be
ſtialitas cõtrario mõ ſe habent ad coditionem hu
manam:nam gradus heroicus cõſtituit actũ vltra
cõmunem cõditionẽ humanam virtute cuius cõ-
uenit cũ intelligentijs & beſtialitas ponit actũ ci-
tra cõmunẽ conditionẽ humanã virtute cuius cõ-
uenit hõ cũ beluis. Ad probationẽ ſecundo ad
ductam in argumẽto:concedo ꝙ beſtialitas ẽ ma
xima illorũ vitiorũ a toto genere ſed non oportet
quẽlibet actũ beſtialitatis quolibet actu cõtinẽtię
vel tẽperantię gradus eſſe deteriorẽ. Ad ipro
bationẽ:diſtingo ꝙ vitiũ oppoſitũ gradui heroi-
co ſit malicia minima ſecundũ ariſtotelẽ:vel vitiũ
formaliter ei oppoſitũ & ſic cõceditur cęteris pa-
ribus:vel vitiũ oppoſitũ per analogiam:& ſic ne-
gatur:mõ beſtialitas ſolũ opponitur gradui heroi
co per analogiam:& vitiũ oppoſitũ formaliter eſt
cõdonabile:nec debet vocari beſtialitas niſi nouã
velis effingere acceptionẽ termini. Forte dicis be
ſtialitas aliqñ importat carentiã vſus rationis vbi
non poteſt eſſe ratio vitii:ergo eodẽmodo vbi eſt
parua ratio vitii actus vel habitus põt beſtialitas
denominari. Reſpondetur ꝙ non eſt eadem ratio
quia carens vſu rationis maxime conuenit cũ be
ſtiis in actibus ſuis:ſecus eſt de illo qui nõ reſiſtit
paſſioni excedẽti comunem facultatẽ hominum
Sed ſi vis talem beſtialem appellare non conten-
do de terminis. ex hoc patet quid ſit dicendũ ad
rationem adductã de male nato. Ariſtoteles non
vult dicere talem non poſſe attingere gradum he
roicum ſed cum difficultate:cõcedo:vitium illius
viri eſt condonabile:& paruę malicię.

Ad confirmationem patet quid ſit dicẽdũ ex
ſolutione tertii argumenti. poteſt deffendi ꝙ cæ
teris paribus incontinentia ſit peior intemperan
tia eo ꝙ ſit contra conſcientiã & non intemperan
tia gradus & licet intemperantia ſit inſanabilior
non ſequitur propterea ꝙ ſit peior:quia ira in col
lerico nõ eſt peior q̃ in flegmatico cęteris paribus
& tamen in primo eſt inſanabilior q̃ in ſecundo.

Ad aliud concedo ꝙ intemperãtia ſit ex elici-
tionem poſitiua voluntatis & hoc non oportet ad
incontinentiam. Ex hoc non ſequit̃ ꝙ intem-
perantia ſit peior quia incõtinens libere ſuam eli-
citionem excludit ꝑmittẽdo ſe duci ab ipulſu paſ-
ſionis neglecto iudicio rationis actualiter murmu
rantis quod magis aggrauat q̃ elicito poſitiua te
nendo ꝙ intẽperantia ſit deterior facile eſt reſpõ
dere ad motiua in oppoſitũ. Contra ſecundã
concluſionẽ arguit̃ ſic.Capio duos quorum vnus
eſt bene natus & alter male natus a natura:ſtat ꝙ
ſit æque difficile illi male nato propter qualitates
ſui generis velle ſubire periculũ mortis in abſentia
periculorũ q̃ difficile eſt bene nato velle ſubire pe
riculum mortis in pñtia periculorũ vt forte tã dif-
ficile fuit ſardanapalo apprehenſo mortis pericu
lo velle mori ꝓ defenſione reipublicæ etiã in abſẽ
tia periculorũ q̃ difficile fuit hectori in pñtia peri-
culorũ ſe mortis periculo exponere. Tũc ſic actus
Hectoris in pręſentia eſt conſtitutus in gradu he
roico: ergo actus ſardanapali elicitus in abſentia
periculorum eſt in gradu heroico conſtitutus: te-
net conſequentia per ſuppoſitũ quia tm̃ excedit
facultatẽ ſardanapali & omniũ hominũ ſic diſpo
ſitorum elicere volitionem mortis i abſentia &c.
q̃tum excedit facultatem hectoris vel hominũ ſic
bene natorum i præſentia periculorum velle mor
tem appetere pro deffenſione reipublicę. Et cõ
formatur actus elicitus in abſentia periculorũ eſt
omnino eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime cũ actu' elici
in pręſentia periculorũ ergo ſi actus elicitus in prę
ſentia periculorũ imperatiuus mortis eſt actus he
roicus etiam alter actus elicitus i abſentia pericu-
lorum erit heroicus conſequentia eſt apparens ꝓ
batur antecedens quia omnes cauſe manẽt eedẽ
puta ille volitiones habent idem obiectum cõmu
ne idem dictamen prudentiale & non oportet ali
quam circunſtantiam occurrere obiectiue in vno
que non occurrit obiectiue in altero igitur.

Secundo ſic: Hic actus eſt cõſtitutus in gradu
heroico nolo fornicari pro aliqua re quæ eſt con
tra dictamẽ rectæ rationis etiam elicitus in abſen
tia periculorũ ꝑpter rectam rationẽ vniuerſalem
cadentẽ in ratione obiecti illius actus, & tamẽ ille
actus eſt elicitus tantũ in abſentia periculorũ:igit̃
concluſio non continet veritatem:cõſequentia nõ
eget probatione cum minore,probat̃ maior quia
ſtãte illa nolitione fornicationis ſi recta ratio di-
ctaret in particulari ꝙ ſubeunda eſt mors ne forni
caret volitio imperatiua mortis de neceſſitate na
turali ſequeretur & mors iperata ſi nõ ſit ipedimẽ
tum,ergo illa volitio mortis nõ eſt actus heroicus
quia nõ libera & ꝑ cõſeqñs illa noui rõ fornicatio
nis habẽs rectã rõnẽ vniuerſalẽ ꝓ obiecto eſt act᷒
heroicus qd̃ erat ꝓbandũ, & cõfirmat̃ ſortes i gal
lia volẽs actu ipatiuo executionis ire ad ſanctũ ia
cobũ nõ ipedit᷒ facit actũ adeo bonũ ymo melio
rem q̃ plato i hiſpania vidẽs eccleſiã ſancti iacobi

volens īperatiue ire ad ſanctū iacobū ergo p̄ntiā
rei nihil facit ad hoc ꝙ actus cōſtituat̄ ī gradu he
roico Forte dicis exēplū nō ē ad ꝓpoſitū: qa hic
abſētia rei maiorē difficultatē īgerit volūtati q̄ p̄n
tia; ſecus eſt de p̄ntia piculorū maxime mortis ſi-
ue tp̄alis ſiue eterne. Ex hac r̄nſione ſequūt̄ duo
primū ꝙ tanta pōt eſſe abſentia rei vel ſaltē diffi-
cultas ꝓpter abſentiā ꝙ rōne abſentie actus con
ſtituatur in gradu heroico. Secundo ſequit̄ ꝙ ſor
tes credēs ſe infallibiliter eſſe in p̄ntia piculorū &
tn̄ realiter nō in p̄ntia illorū nō obſtāte tn̄ morte
quā credit ſe paſſurū ex illa app̄henſione piculo-
rum vult pſeuerare in bono virtutis talis actus nō
eſſet cōſtitutus in gradu heroico patet conſequē
tia quia nō eſt in p̄ntia periculorū quod requirit̄.

Tertio ſic ſtat fortē in abſentia piculorū habere
tā efficacē nolitionē negationis fidei ꝙ licet offer
reret̄ ei mors ꝓ tūc nō negaret fidem ymo potius
ſubiiret q̄cūq; tormētorū genera tūc talis nolitio ī
abſentia piculorū eſſet cōſtituta in gradu heroico
ergo nō recte ſentit cōcluſio dicēs nullū actū ī ab-
ſentia piculorum elicitū eſſe talē. nec valet ꝓbatio
concluſionis de petro qui nolebat negare xp̄m in
abſentia piculorum quia ſi talis fuiſſet nolitio pe-
tri ꝙ nō negaſſet xp̄m in piculorum p̄ſentia ſuus
actus fuiſſet iudicatus ab oībus heroicus & ꝑ con
ſequens ſic eſſet in ꝓpoſito. Et confirmat̄ nō
minus repugnat actū elicitū in abſentia periculo-
rum eſſe cōſtitutum in gradu cōtinētie q̄ in gradu
heroico: ſed nō repugnat dare primū in abſentia
piculorum ergo neq; ſcd̄m cōſequetia non eſt du
bia ꝓbat̄ maior quia quocūq; actu in gradu cōti-
nentie dato ille ꝑ ſolā remiſſionē naturalē cōſtitui
tur in gradu heroico & ꝑ cōſequens ſi det̄ primū
in abſentia piculorum oportet dare ſcd̄m: rurſus
cōſequentia eſt clara ꝓbat̄ an̄s ſuppoſito vno cō
muni apud doctores ꝙ taliter ſe habeat actus in
gradu cōtinētię in ordine ad difficultatē inexiſtē-
tem qualiter ſe habet opinio in ordine ad fortitu-
dinē: ita ꝙ aucta opiniōe remittit̄ formido ſic cre
ſcente actu cōtinētię remittit̄ difficultas retrahēs
& ꝑ cōſequēs ad remiſſionē entitatiuā opinionis
ſequit̄ icremētū formidinis tūc ſic ergo ad remiſſi
onē entatiuā actus in gradu cōtinētie ſequit̄ incre
mētū difficultatis & ꝑ cōſequēs ſi actus cōtinētiæ
deberet remitti vſq; ad nō gradū in infinitū debe
re augeri difficultas & vltra ergo ante remiſſionē
cōpletam erit ſufficiens difficultas ad conſtituen-
dum actū in gradu heroico quod erat ꝓbandum.

Ad primum cōtra ſecundā cōcluſionē vix da
tur caſus qa app̄benſio mortis eternę vt abſentis
nō reddit actū cōtra p̄ceptū diuinū vltra cōmunē
facultatē hoim etiā ſic cōdictionatorū alias tales
raro peccaret ymo excederet eorū facultatē peca
re mortaliter qd nō videt̄ cōcedēdū de aliquibus
non confirmatis in gratia habentibus vſum rōnis
ſed caſu dato cōcedo ꝙ q̄admodū actus hectoris
in caſu eſſet heroicus ſic actus ſardanapali nō pro
pter circūſtantia piculi mortis abſentis ſed ꝓpter
qualitates ſui generis quarum victoria excedit cō
munem facultatē hominū ſic diſpoſitorū forte di-
cis ſequit̄ ergo ꝙ ſardanapalus nō fuit vituperabi
lis quē condēpnat ariſtoteles ethicorum primo &
ꝑ plures alii morum cenſores: ſequela tn̄ ꝓbat̄ qa
nullus eſt carpendus ſaltem nō eſt maximis opro
briis dignꝰ qui omittit actū facultatē cōmunē ho
minum ſui generis excedentē. Reſpondeo negā-
do cōſequētiā quia nō cōſtat ſardanapalū habuiſ
ſe qualitates ſic eū diſponentes forte ad vecordiā
ex praua cōſuetudine deducebat̄ vel ꝓpter impe
tus paſſionū inclinātes ad illecebra quibus ex ſua
culpa reſiſtere omiſit. Item licet ex qualitati-
bus ſui generis talē habuiſſet inclinationē qd̄ com
munem facultatē hominum ſui generis exceſſiſſet
fuiſſet multum vituperabile in eo nō exponere ſe
periculo mortis ꝓ deffenſione reipublice cuius re
gimen ſuſceperat vbi alteri inferiori nō fuiſſet ſic
exprobabile. Ad confirmationē nego an̄s &
datoꝙ eſſent eiuſdem ſpeciei in gene rei cōſequē
tia ęſt nulla ſufficit em̄ ꝙ nō ſint eiuſdē ſpeciei in
gradu moris: ſed ſimpliciter nego an̄s quēadmo-
dum fruitio dei in patria ſpē differt a fruitiōe quā
habemus in via ſic ī ꝓpoſito & ratio eſt qa prima
cauſat̄ a notitia intuitiua obiecti & ſecunda a no-
titia abſtractiua ſatis impropria: ſic volitio mortis
tis in pręſentia periculorum cauſat̄ a notitia intui
tiua periculorum: & altera a notitia abſtractiua eo
rundem. Forte dicis non ſequit̄ cauſe ſpē differūt
ergo effectus differunt ſpē: ꝑ conſequens ſolutio
nō ſufficit an̄s ſolet ꝓbari de caloribus cauſatis a
ſole & ab igne. Reſpondeo aliud eſt in effectibus
ſpiritualibus & in materialibus vide argumentū in
ꝓlogo. q. z. Ad ſecundū cōceſſa cōſequentia
cū minori nego maiorē ad ꝓbationē maioris tran
ſeat an̄s & ſimiliter primū cōſequens: ſed nego vl
timam cōſequentiā cum cōſequente ſcilicet ꝙ ex
hoc ſequat̄ volitionē fornicatiōis habentē rōnem
vniuerſalē ꝓ obiecto eſſe actum heroicū ſi eliciat̄
in abſentia periculorū: ſecus eſt ſi nō eorum p̄ntia
eliceret̄ quia tunc ille actus eſſet virtualiter impe-
ratiuus mortis & liberi p̄ntia periculorum & ratio
quare talē actū habentē rōnē vniuerſalē nego eſſe
heroicū ī abſentia piculorū eſt hęc: quia maxime
redderet̄ extra cōmunē facultatē ꝓpter circunſtā
tiam mortis quā eminēter includit ſed hoc nō ſuf-
ficit quia circunſtātia formalis mortis in abſentia
periculorū nō ſufficiebat in petro nolente negare
xp̄m etiā cū formali circūſtātia mortis app̄henſa
ergo a multo fortiori ſua appręhenſio virtualis nō
ſufficit in abſentia periculorū. Ad confirma-

tionem reſpõſum eſt arguẽdo vſq; ad duo correla-
ria illata ex ſolutione. Primũ correlariũ conce
do quia videt̃ excedere cõem facultatem hominũ
apꝑhenſa maxima difficultate q̃ ſolet contingere
eũdo hieruſalẽ propter diſtantiã loci & ꝓpter peri
cula poſſibilia inter inimicos crucis imo ſi nõ eſſet
alia difficultas q̃ ex parte diſtantie loci illa ſuffice-
ret conſtituere actũ in gradu heroico ſuppoſitis de
bitis circunſtãtiis & queadmodũ circũſtancia ma-
gni temporis ſimiliter actũ cõſtituit vista cõmunẽ
facultatẽ vt in ieiunio vel oratione. Ad ſecũdũ
correlariũ nego cõſequentiã ad ꝓbationẽ dico ꝙ
ſufficit habere apꝑhenſionẽ ꝑiculi mortis tãq̃ pre
ſentis ſiue ſit pręſens ſiue non. Sed cõtra hoc vide
tur replica: appręhendere poſſumus ĩpoſſibilia vt
hominẽ eẽ aſinum etiã ſine motiuo ex libertate vo
luntatis: ergo apprehẽdere poſſumus mortẽ tanq̃
ꝑſentẽ etiã ſine motiuo: & tũc actus nõ eſt heroicꝰ
igit̃. Reſpõdeo: Argumentũ ꝓbat ꝙ per apprehẽ
ſionem debet intelligi iudiciũ certum cauſatum ex
apparentijs. id eſt multum probabilibus.

Ad tertiũ poſſunt poni ꝓpoſitiones. Pria pro
poſitio: ſtat aliquẽ ĩ abſentia ꝑiculorũ habere actũ
conſtitutũ in gradu heroico ꝓpter clarã apprehen
ſionẽ & certitudinẽ eorũdẽ ſecũdũ quaſcũq; circũ
ſtantias. &c. alias actus xp̃i nõ fuiſſet heroicus ĩ or
to quãdo dicit non ſicut ego volo ſed ſicut tu.

Secũda ꝓpõ de cõi lege nõ contingit ꝙ peri
culũ apprehẽſum vt abſens habeat vnionẽ ſecũdũ
q; oliti hmõi cõſtitutũ in gradu heroico. Hãc ſatis
ſuadent ꝓbationes adducte ad ſecundã cõcluſio-
nem. Ex iſtis ſequit̃ tertia ꝓpõ licet talẽ habuiſſet
petrꝰ ꝙ oblato ꝑiculo mortis in præſentia illud nõ
recuſaſſet ne negaret xp̃m nõ tamẽ ſequit̃ nolitio-
nẽ habitã in abſentia ꝑiculorũ eẽ cõſtitutã ĩ gradu
heroico: ſed ſolũ ſeqt̃ actũ volũtatis quẽ eliceret de
nouo in ꝑiculorũ ꝑ̃ſentia eẽ in illo gradu cõſtitutũ
Ad cõfirmationẽ nego maiorẽ cõceſſa cõſequẽtia
cũ minore. Ad ꝓbationẽ maioris negat̃ aſſumptũ
& ad probationẽ illiꝰ admitto ſuppoſitionẽ ſed ne
go añs illatũ: quia licet ſꝑ creſcente actu opiuatiuo
diminuatur formido nõ oportet ꝓpterea ꝙ ſi opi
nio decreſcat ꝙ augeat̃ formido: qa ſtat opinionẽ
remitti ſine motiuo ꝓductiuo formidinis puta per
inaduertentiã ĩtellectꝰ: ſed nõ ſtat opinionẽ capere
incrementũ niſi ꝑ rationẽ ſublatiuã formidĩs: ſecus
eſt ſi debeat remitti actꝰ opiuatiuus pagẽs naturale
ꝓductiuũ formidinis & nõ corruptiuũ eiuſdẽ: & ſic
dicendũ eſt licet actu cõtinẽtie creſcẽte minoratur
difficultas nõ oportet tñ ſi actꝰ cõtinẽtiæ diminuat̃
ꝙ augeat̃ difficultas qa tale decrementũ nõ proue
nit ab agente naturali ꝓductiuo difficultatis ſed ꝑ
diuertentiã volũtatis. Aliter põt dici ꝙ iſta coñа ẽ
nulla infinitũ auget̃ difficultas propter remiſſionẽ
actus ergo tãdẽ tãta erit difficultas ꝙ exuꝑet facul
tatem hominũ illã ſuꝑare poſtq̃ ly infinitum capit̃
ſyncathegoreumatice inſtãtia cõ is infinitũ pũdus
hic hõ põt portare: ergo dabile eſt vnũ põdus exce
dens cõem facultatẽ hominũ qđ hic hõ põ porta-
re: coña eſt nulla. Contra tertiã concluſionẽ arguit̃
ſic aliqs actus ĩperatiuus executionis mortis cũ cõ
trapugnatione ẽ actus cõſtitutus in gradu heroico
& nõ ẽ maior rõ de vno q̃ de alio ergo qlibet talis
actus eſt in gradu heroico cõſtitutus. tenet coña &
maior probat̃ per Ariſto. vii. ethicorũ aſſignãtẽ tres
gradus in qualibet virtute ſpãli: probat̃ mior quia ſi
aliquis actꝰ fortitudinis bellice eſſet cõſtitutus ĩ gra
du heroico maxĩe eſſe propter circunſtãciã mortis
in preſentia periculorũ ſed cuiuſlibet actus fortitu-
dinis bellice periculũ mortis eſt circũſtãtia vel obe
ctum igitur quilibet talis eſt cõſtitutus in gradu he
roico. ¶ Et cõfirmat̃ bene ſequit̃ circũſtantia mor
tis cũ contrapugnatione ſufficit conſtituere actum
temperantie in gradu heroico: ergo circunſtantia
mortis cũ contrapugnatione ſaltẽ in preſentia peri
culorum ſufficienter conſtituit actum fortitudinis
in gradu heroico conſequentia eſt apparens: pro-
tur antecedens ſit bertha cui proponat̃ hęc condi-
cio: aut ꝙ conſentiat in fornicationem cum forte:
aut ꝙ pugnet cũ eo vſq; ad mortem berta non ob-
ſtante illa condiciõe nolẽs fornicari ſed potiꝰ acce-
ptans pugnã faciet actũ heroicũ & nõ niſi propter
circũſtantiã mortis cũ cõtrapugnatiõe: probat̃ ma
ior: quia excedit cõem facultatẽ mulieris imperare
executionẽ pugnę cũ viro vſq; ad mortẽ. Forte di-
ces ꝙ talis actꝰ non eſt actus tẽperantie. Cõtra hic
actus eſt actus tẽperantie: nolo fornicari nonobſtã
te morte mihi oblata ſine contrapugnatione: alias
nullꝰ eſſet actus heroicus tẽperantie: ergo hic actꝰ ẽ
actꝰ tẽꝑantie nolo fornicari nõobſtãte morte obla
ta cũ cõtrapugnatione: vel da diſcrimẽ. Secũdo ſic
nullꝰ ẽ dabilis actꝰ fortitudĩs bellice qui ſit ĩ gradu
heroico cõſtitutꝰ: ergo nullꝰ eſt actꝰ formaliter ĩpe
ratiuꝰ executionis mortis ſaltẽ in ꝑñtia ꝑiculorum
qui ſit gradus heroicus: coña eſt clara. Probat̃ añs
detur aliquis actus talis fortitudinis bellicæ. Forte
dabis hunc actũ: volo fortiter aggredi hoſtẽ hunc
nonobſtãte periculo mortis potentis coutingere in
pugna pro conſernatione reipu. ſed talis actꝰ non
eſt actꝰ fortitudĩs bellice ſed potiꝰ actus iuſticie le
galis qa virtutes denoĩant̃ a fine ſimiliter vicia ſe-
cundũ Ariſto. quarto ethicorũ ĩ materia de liberta
te: ſed cõſeruatio reip. & ſuũ incremẽtũ ſpectat ad
iuſticiã legalẽ ergo actus factꝰ propter talẽ cõſerua
tionẽ reipu. debet dici iuſticia legalis ſicut actꝰ quo
quis vult ſuperflue ſe exponere pecunias proximi ĩ
tẽperante ſecundꝰ Ariſtotelẽ: eſt intẽperantia po
tius q̃ prodigalitas. Et confirmat̃ non eſt dabilis ra
tio quare circunſtantia periculi mortis ſine contra
pugnatione potius conſtitueret actum in gradu

heroico q̃ circunſtantia periculi mortis cum cõtra
pugnatione vel ſi ſit aliqua ratio adducatur.

¶ Contra eandẽ concluſionẽ ꝓcedit argumẽtum
ante oppoſitũ cũ ſua cõfirmatione cui dabitur ſo-
lutio in fine queſtionis.

¶ Ad primum contra tertiam concluſionem con-
ceditur cõſequentia cũ maiore negatur minor ad
probationem cõceditur maior ꝙ periculũ mortis
eminentis:aliquando eſt cã ſufficiens ad conſtituẽ
dum actum in gradu heroico puta quãdo eminet
mors aliter q̃ in illo bello in quo faciendũ eſt forti-
ter vt ſi tirannus diſtricto enſe minatur michi mor
tem ſi pugnẽ contra hoſtẽ pro defenſiõe ciuitatis
& eſt mihi veriſimile ꝙ non poſſem euadere ma-
nus illius tiranni:tunc ſi non obſtante illo periculo
mortis inſiſto recte rationi dictanti ꝙ aggredien-
dus eſt hoſtis & fortiter aggredior actus eſt conſti
tutus in gradu heroico:ſecus eſt de actu quo volo
aggredi hoſtẽ pro defenſione ciuitatis nonobſtan
te periculo mortis eminẽtis in pugna contra hoſtẽ
quia talis actus eſt ſolũ ſecundũ doctores cõmuni
ter loquentes actus fortitudinis ſimplicis ſiue non
cõtracte ad aliquẽ gradũ virtutis ſpecialem . Sed
iſtud non apparet verũ quia tanta poteſt eſſe diffi
cultas in pugna cum iſto hoſte ꝙ perſiſtere in bel-
lo excedit communem facultatem hominum : vel
poteſt eſſe paſſio trahens ad delectabilia cõtra iu-
dicium recte rationis quo iudicatur ꝙ faciendum
eſt fortiter pro defenſione ciuitatis tunc actus erit
conſtitutus in gradu continentie quo volo aggredi
non obſtante morte eminente in periculo pugne
cum eo Similiter contingit dare talem actũ in gra
du temperantie ſi paſſiones retrahentes ſint oĩo
ſedate vel non amplius inſurgant notabiliter.

¶ Ad confirmationem conceditur conſequentia
cum conſequente: & ſimiliter conceditur antece-
dens ſi antecedens & conſequens accipiantur in
ſenſu particulari nego tamen vtrumq; . ſi in ſenſu
vniuerſali accipiantur quia non omnis circunſtan-
tia mortis cum contrapugnatione cõſtituit actum
temperancie cuius eſt circunſtancia in gradu he-
roico poſtq̃ non excedit communem facultatẽ ho
minum in bello contrapugnare;alias nõ tot & tan
ti ad bella accederent : ſed poteſt tanta difficultas
occurrere in contrapugnatione ꝙ excederet com
munem facultatem illam difficultatem ſuperare &
actui ſtudioſo inſiſtere : & talis circunſtancia non
ſolum conſtitueret actum temperãtie in gradu he-
roico ſed actum fortitudinis. ad probationem an-
tecedentis in ſenſu vniuerſali admitto caſum:vide
tur martinus dicere tertia queſtione in de fortitudi
ne ꝙ talis actus certe non eſt temperatia : ſed po-
tius fortitudo bellica ratione circunſtantie contra-
pugnationis.ſed mihi videtur valde difficile dare
rationem quare iſte actus nolo fornicari non ob-
ſtante morte ſine contrapugnatione eſt actus tem
perantie potius q̃ iſte nollo fornicari nonobſtante
morte cum contrapugnatione poſtq̃ vtrobiq; pe-
riculum mortis aſſumitur pro defenſione caſtitatis
& ſecundum illum doctorem virtutes denominan
tur a fine vt ſtatim dicetur : propterea admiſſo ꝙ
ille actus ſit actus temperantie : nego ꝙ oporteat
quod ſit conſtitutus in gradu heroico propter illã
circunſtantiam ad probationem qua dicis exce-
dit communem facultatem mulieris pugnare: di-
co ꝙ poſſunt eſſe tales mulieres & tales viri ꝙ po-
tius excederet communem facultatem talium vi-
rorum pugnare cum illis mulieribus:vt ſi eſſent ta
les mulieres qualis fuit ſemiramis vxor miny & ta
les viri quales ſolent eſſe reges ſcitarum . ſed dato
ꝙ excederet communem facultatem talium mu-
lierum qualis eſt bertha pugnare cum tali viro qua
lis eſt ſortes non ſequitur propterea ꝙ actus eſſet
heroicus ex parte circunſtantie contrapugnatiõis
ſed potius propter conditionẽ ſexus feminei.

¶ Ad ſecundam conceſſa conſequentia nego an-
tecedens do actum quo ſortes vult ſubire contra-
pugnationem in bello non obſtante morte eminẽ
te in pugna cum hoſte ſuppono bellum eſſe com-
mune ſic ꝙ non ſit difficultas excedens communẽ
facultatem nec apprehenſa vt ſic.

Ad probationem antecedentis dico ꝙ ta-
lis actus non eſt dandus pro actu fortitudinis cu-
ius finis particularis eſt cõſeruatio reipublicæ quia
ſi nullus eſſet finis videtur ꝙ talis actus ſpecta-
ret ad iuſticiam legalem ſicut arguit ratio dicen-
do conſequenter addicta doctoris adducentis au
ctoritatem Ariſtotelis quarto ethicorum adductã
in argumento cui videtur actus virtutis denominã
dus a fine:propterea oportet aſſignare conſequen
ter alium particularem finem fortitudinis bellice q̃
conſeruationem reipublice vel defenſionem ciui-
tatis ne ſubeatur mors non propulſatiua iniurie de
trimentum reipublice.Ita ꝙ actus fortitudinis eſt
litio contrapugnationis ne ſubeatur mors in detri-
mentum reipublice & ab illo fine particulari ſpeci
ficatur fortitudo bellica. Sed adhuc replicares
iactura reipublice eſt finis vltimus illius contrapu
gnationis qui eſt principaliſſimus omnium finium
a quo debet fieri denomiatio: & talis finis ſpectat
ad iuſticiam legalem ſicut prius;igitur.

Dico ꝙ ſi actus debeat eſſe perfecte ſtudioſus finis
vltimus eſt deus licet ad hoc ꝙ ſit vere ſtudioſus
ſufficiat pacẽ reip. eſſe finẽ ſiue nõ iactura i eiuſdẽ
& dato ꝙ ſit finis vltimus illius actus non ſequitur
illum actum ſpecificari ab illo fine quia talis finis
eſt cõmunis & non ſpecialis modo a fine particu-
lari eſt ſpecificatio. Qui voluerit citius ſe expedire
ab hoc datur Contra eandem cõcluſionem proce
dit argumentũ ante oppoſitũ cũ ſua confirmatio

argumēto diceret ꝙ fortitudo bellica potius ſpe
cificatur per obiectum commune quod eſt picu
lum mortis vel contrapugnatio q̄ a finibus & tūc
reſpondendum eſſet ad ariſtotelem ꝙ non eſt in
tentio eius dicere actum quoquis vult ſuperflue
pecuniam exponere propter intemperantiā non
eſſe prodigalitatem ſed ꝙ tanta eſt congruentia
vel maior ꝙ intemperantia nominetur. ꝓpterea
dico ꝙ eſt prodigalitas & intemperātia ſimul: ꝓ
digalitas ratiōe obiecti communis ſiue medij ad
finem & intemperantia ratione finis ſic in ꝓpoſi
to actus quo volo ſubire periculum mortis pro cō
ſeruatione reipu. eſt actus fortitudinis & iuſticie
legalis ſimul non ꝙ eliciatur talis actus immedia
te a diuerſis habitibꝰ ſpecie differentibus. quorū
vnus eſt fortitudo tantum & alter iuſticia legalis
ſicut aliqui ymaginantur quia habitus non incli
nat immediate ad actꝰ diuerſarum ſpecierum vt
viſum eſt in prima queſtiōe addita elicitur enim
talis actus ab habitu duplicem denomiationem
habente ſicut & actus eius ſed denominatur for
titudo ab obiecto communi vt dictum eſt & iuſti
cia legatis a fine ſicut actus fortitudinis habens
bonum virtutis & honorem ſimul eque principa
liter ꝓ fine ſuppoſito ꝙ neutrum illorum ſit mo
tiuum ſufficiens ſeorſum: actus eſſet denominan
dus fortitudo politica & vera fortitudo copulati
vt recte concedit martinus queſtione rexta. in de
fortitudine hinc videtur correlarium ſequens: ſi
vterq; illorum finiū eſſet ſufficiēs motiuum ſic ꝙ
actus fortitudinis fieret diuiſiue propter vtrumq;
vtriuſq; denominationē diuiſiue acciperet. Sed
queſtio eſt ſi ordinetur in illos fines ſub diſiūctio
ne vel ſi vnus finis eſſet vltimatus reſpectu alte
rius quo fine deberet denomiari. dico ꝙ ab vtro
q;. quia iam dictum eſt ꝙ virtus capit denomina
tionem obiecti communis: ſicut & denominatio
nem finis per cōſequens capit denominationem
finis minus principalis & nō vltimati ſicut deno
minationem finis vltimati licet communiter ſo
leat fieri denominatio a fine pricipali. multa iſto
rum ſtant ad nomē propterea nō eſt magna vis
dummodo ſaluetur intentio ariſtotelis vbi ratio
apparens non militat in oppoſitum. ¶ A confir
mationē nego aſſumptū dico ꝙ in periculo mor
tis ſiue contrapugnatione multa difficultantia a
ctum occurrunt que non occurrunt vbi eſt contra
pugnatio quia illic eſt ſpes euaſiōis cum victoria
hoſtis diſtractio ab apprehenſione penarum iſli
ctarum propter conſiderationem afflictionis ho
ſtis & iſta nō contingunt vbi non eſt cōtrapugna
tio: propterea prior actus regulariter conſtituitur
in gradu heroico & nō ſic oportet de ſecūdo. no
tanter dicitur regulariter quia ſi ſit magna ſpes e
uadendi mortem ſine cōtrapugnatione & ſimi
ter alios cruciatus extra communem facultatem
vel ſi ſit opinio propter coniecturas ꝓbabiles ꝙ
non patietur mortem infligendam ſiue contrapu
gnatione non oportet actum quo inſiſtit operi vir
tutis propterea eſſe heroicum. ¶ Cōtra quartam
concluſionem arguitur ſic nullus actus eſt forma
liter imperatiuus executionis mortis ergo conclu
ſio ſupponit falſum tenet conſequentia ꝓbatur
antecedens quia vel volitio propterea dicitur im
peratiua executionis mortis eo ꝙ mors per talē
volitionem eſt volita vel ideo dicitur imperatiua
executionis mortis eo ꝙ ad talem volitionem ne
ceſſario ſequitur mors ſecluſo impedimento non
primum quia tunc omne volitum eſſet formaliter
imperatum ſiue eſſet volitum ſub cōditione ſiue
abſolute (quod non eſt verū) quia volitio cōditio
nata: a doctoribus vocatur non formaliter impe
ratiua executionis & ſimiliter volitio abſoluta im
poſſibiliū apprehenſorū vt ſic. Nec ſecundū quia
tūc non ſtaret dare aliquē formaliter imperātem
mortē in p̄ſentia periculorū quin in tali ſequatur
mors nā licet tyrānꝰ ceſſaret a ſuo furore vel ſubi
to moriatur non ꝓpterea ponitur impedimentū
conſecutionis mortis quia talis imperās mortem
poteſt mortē ſibi ipſi infligere. ¶ Et confirmatur
actus virtualiter imperatiuus executionis mortis
non minus eſt heroicus in p̄ſentia periculorū ꝙ
actus formaliter imperatiuus executionis igr̄ nō
oportet illa pericula formaliter poni in conclusio
ne ān̄s patet quia ad hoc ꝙ ſortes faciat actum in
gradu heroico qn̄ ꝓponitur ei mors vel negatio
fidei ſatis eſt ꝙ nollet negare fidē pro aliquo qd̄
eſt cōtra dictamē recte rationis vel ſatis eſt ꝙ for
maliter nollet negare fidē tn̄ iſti actus nō ſunt niſi
virtualiter iperatiui executionis mortis. ¶ Secū
do ſic nō ſufficit nec reqritur ꝙ ſortes ſit in p̄ntia
periculorū mortis ad hoc ꝙ volitio qua vult ſubi
re talia pericula ſit cōſtituta in gradu heroico: ꝙ
nō reqratur patet volo ꝙ ſorte credat firmiter ꝙ
ſi patiatur alapā morieī & habeat cōiecturas pro
babiles ꝓpter ſuā debilitatē vel ifirmitatē &c. rea
liter tn̄ nō ſufficiat alapa ꝓ morte iferēda tūc ob
lata alapa ſortes nō eſt in p̄ntia periculorū mortis
& tn̄ ſua volicio eſt heroica igr̄. ſi dicas ſufficit ꝙ
iudicet ſic Cōtra pōt iudicare cū ſola formidine
Itē ſeqretur ꝙ ſufficeret p̄ntia muſce ad hoc ꝙ eēt
in p̄ntia periculorū mortis qa volo ꝙ muſca emit
tat ſonū circa ſuas aures ratione cuiꝰ credat hoſtē
eſſe p̄ntem tūc ibi piculū nō eſt p̄ns tn̄ actꝰ elicitꝰ
eſt in gradu heroico cōſtitutus: ſed ꝙ nō ſufficiat
p̄ſentia periculorum patet ſit ſortes in p̄ſentia ty
ranni qui eſt paratus eū occidere ſi confiteatur fi
dem xpi. ſorte ignorante tyrannū eſſe pręſentem
& interrogetur ſortes per aliquem amicum ſic ſi
confiteretur nomen criſti ſuppoſito ꝙ eſſet in prę

ſentia tyranni/ & reſpondeat ꝙ ſic ſicut fecit pe-
trus tunc ſortes eſt in preſentia periculorum & ta
men actus non eſt heroicus dato ꝙ ſequat̄ mors
¶ Et confirmatur ſtat ꝙ ſortes in preſentia peri
culorum velit confeſſionem fidei & ꝙ illa volitio
non ſufficiat ad faciendum aliquod ſignum pro-
teſtatiuum fidei exterius ibi eſſet volitio mortis
in preſeutia periculorum cognitorum & tamen a
ctus ille non eſt heroicus: forte dicis oportet ꝙ ſit
imperatiuus executionis actus exterioris. Cōtra
eſt aliquis actus heroicus reſpectu periculi mor-
tis qui non eſt ſufficiēter imperatiuus actus exte
rioris, vt milleſima pars actus martirii quem ha-
bebat Laurentius talis pars propter ſuam remiſ-
ſionem forte non ſufficiebat mouere membra &
tamen erat in gradu heroico conſtitutus alias ali-
quis actus eſſet heroicus cuius nulla pars eſſet he
roica. ¶ Ad primum contra quartam concluſio-
nem conceſſa conſequentia negatur antecedens
ad probationem antecedentis do ſecundam par
tem ad improbationem nego antecedens. proba
tio eſt nulla quia id ſolum poſſumus quod de iure
poſſimus modo eſt inius mortem ſibi ipſi inflige-
re: ꝓpterea ad hoc ꝙ ponatur impedimentū exe
cutionis mortis ſatis eſt ꝙ nō ſit aliquis alter qui
vellet mortem infligere pro defenſione fidei. Cō
tra hoc replicatur ſequeretur ꝙ in abſentia picu-
lorum ſortes volens ſubire periculum mortis pro
defenſione fidei faceret actum heroicum/ ſuppo
no abſentiam periculorum realem & quo ad eſti
mationem) probatur ſequela ſtat ſortem in abſen
tia periculorum habere actum formaliter impera
tiuum executionis mortis ſic ꝙ volitio ſua eſt ta-
lis ꝙ ad eam ſequeretur mors ſi eſſent̄ preſentes-
qui vellent mortem infligere & hoc ſufficit ex ſo
lutione procedenti ad actum heroicum vel nō eſ
ſet in poteſtate talis viri facere ꝙ ſuus act⁹ ſit he
roicus ipſo ſic manente quia non eſt in poteſtate
ſua facere ꝙ infligatur ſibi mors. vel ꝙ ſit in tali
periculo poſtq̄ hoc dependet ex volūtate aliorū
¶ Pro ſolutiōe iſtius replice dicendū eſt quid eſt
actus formaliter imperatiuus executionis: quid a
ctus virtualiter imperatiuus executionis. & quid
actus nec formaliter nec virtualiter imperatiuus
executionis. Actus formaliter imperatiuus eſt vo
litio abſoluta & diſtincta ſic imperans executio-
nem exterioris operis cuius eſt cauſa ſufficiens ſe
cluſis impedimentis: dicitur notanter abſoluta &
diſtincta ad differētiam volitionis virtualiter im-
peratiue: ſimiliter dicitur ſic imperans & propter
differētiam volitionis nec formaliter nec virtua-
liter imperatiue. Act⁹ virtualiter imperatiuus eſt
volitio condicionata aut indiſtincta aut antece-
dēs ad opus exterius virtute cuius operatio exte
rior ſequitur omnibus abiectis impedimētis. Ex
iſtis ſequitur primo. Quid ſit volitio efficax. Eſt
volicio formaliter vel virtualiter ſic imperatiua
operis exterioris ꝙ operatio exterior naturali ne
ceſſitate ſequitur amoto impedimento. ¶ Sequi
tur ſecundo ꝙ hec conſequentia eſt bona hec vo
licio eſt efficax huius operis & non eſt impedimē
tum ergo voluntas exequitur opus. Nec valet
inſtare non ſequit̄ ſortes vult efficaciter nūq̄ dor-
mire per totam vitam ſuam & non eſt impedimē
tum ergo ſortes nunq̄ dormiet: alias iſta cōſequē
tia eſſet bona hic penitens vult efficaciter nūq̄ re
dire ad peccatum & nullum eſt impedimentum
ergo nunq̄ redibit ad peccatū: & ſimiliter iſta ſor
tes vult per totam vitam ſuam efficaciter habere
gratiam & nullū habet impedimentum ergo per
totam vitam ſuam habebit gratiam. Ad hanc ob
iectionem reſpondeo ꝙ non eſt contra intentio-
nem correlarij quia correlarium intelligitur dum
modo volicio efficax maneat ſecundum exigen-
tiam operis exterioris ſic ꝙ ſi opus extern⁹ impe
retur diu continuandum volicio efficax tanto tē
pore debet continuari: & ſic conſequentia erit bo
na vt bene ſequitur ſortes per totam vitam ſuam
habebit volicionem efficacem nunq̄ dormiendi
vel non redeundi ad peccatū ergo nunq̄ dormiet
nec redibit ad peccatum eodem modo de gratia:
forte dices iſta conſequentia eſt nulla ſortes ha-
bet volicionem efficacem dormiēdi ergo dormit
ergo nec ſequitur: habet volicionē efficacem non
dormiendi ergo non dormit. Reſpōdeo nō eſt ſi
mile quia habere volicionem efficacem dormien
di eſt ſufficiens impedimentum dormitionis pro
tunc ſecus eſt de volicione nō dormitionis reſpe
ctu vigilie. Sed hec ſolutio non ſatiſfacit quia ad
minus habetur iſta cōcluſio ꝙ aliquis eſt act⁹ for
maliter imperatiuus operis exterioris cuius pre-
ſentia non requiritur ſecundum exigentiam ope
ris. ymmo ſua preſentia eſt operi exteriori incom
poſſibilis vt volicio efficax dormitiōis. Reſpōdeo
quando opus extrinſecū excludit vſum rationis
fateor ꝙ non requiritur preſentia volitionis effi-
cacis dabiles ſunt alij caſus: ſed trāſeo. Actus nec
formaliter nec virtualiter ipatiuus executionis eſt
volitio abſoluta vel cōditionata cōfuſa vel diſtin
cta nō ſic ipans executionē opis vt cā ſufficiēs illi⁹
ſecluſis ipedimētis vt volitio qua ſortes vult hr̄e
ſciam ſed vult labores & breuiter qñcū q; hēt voli
tio circa finē & cognoſcūt̄ media abſq; volitiōe a
licuius eorū: Iſtis ſuppoſitis rñdet̄ ad replicā nego
cōſequētiā cōſequēs tñ nō eſt icōueniēs ſcilicet ꝙ
ſortes habeat actū heroicū circa pericula mortis
etiā in abſentia periculorū quo ad eſtimationem
qa cōcluſio quarta nō ꝓhīdit dicere ꝙ null⁹ act⁹
ipatiuus mortis i abſentia piculorū eſt act⁹ heroi
cus ſed ſolū dicit cōcluſio ꝙ qlibet actus forma-

liter imperatiuus executionis pericula ,mortis in
preſentia periculorum eſt actus heroicus. ¶ Ad
Confirmationem conceditur concluſio illata in
correlario ſcilicet ꝙ ſufficit actusvirtualiter impe
ratiuus executionis mortis in preſentia periculo‑
rum ad hoc ꝙ ſit cōſtitutus in gradu heroicoSed
contra hoc replicatur iſte actus non eſt heroicus
elicitus in preſentia periculorū vellem mori pro
defenſione fidei ſi non eſſent aliqui quiinfligerēt
mortem:et tamen talis volitio eſtvirtualiter impe
ratiua executionis mortis:& eſt elicitus in preſen
tia periculorum igitur maior eſt clara quia nullā
difficultatem dicit reſpectu communis facultatis
hominum elicitio talis actus:ſed potius facilita‑
tem reſpectu illorum qui ſunt in preſentia pericu
lorum : probatur minor . quia ſi talis volitio non
eſſet imperatiua virtualiter executionis mortis
nulla eſſet dabilis volitio conditionata imperati‑
ua mortis virtualiter in preſentia periculorum.
Forte dabis hunc actūvellem executionem mor
tis pro defenſione fidei ſi non eſſet impedimen‑
tum.Contra illa conditionalis nullum actumvo‑
luntatisponit ſed ſolum denotat ꝙ ſi nō eſſet im
pedimentum haberetur volitio executionis mor
tis & ad hoc eſſe verū non oportet volitionem in
eſſe maxime ſi cognoſcatur ꝙ ſit impedimentū.
¶ Et confirmatur iſte actus nollē proiicere mer‑
ces in mare ſi nō eſſet tempeſtas nō eſt actus im
peratiuus executionis in preſentia tempeſtatis er
go neq; actus quovellem mori pro defenſione fi
dei ſi non eſſet impedimentum eſt imperatiuus
executionisvirtualiter in preſentia periculorum
conſequentia eſt apparens probatur antecedēs
quia ad talem actum non neceſſario ſequitur non
proiecto mercium in mare:alias non contingeret
occurrente tempeſtate proiicere merces in mare
quod eſt contra experientiam & hoc non contin
geret patet quia proiicientibus merces in mare
ſemper ineſt talis nollitio condicionata nollem
proiicere ſi non eſſet tempeſtas, ¶ Pro ſolutione
iſtius replice Nota ꝙ qualitercunq; contingit in‑
tellectum cognoſcere taliter contingit voluntatē
velle:ita ꝙ quemadmodum contingit intellectū
cognoſcere cōfuſevel diſtincte:abſolute vel con‑
ditionaliter copulatiue vel diſiunctiue:ſic contin
gitvoluntatem velle.Et volitio non vocatur con
dicionata qa ipſa ponitur ad poſitionē antecedē
tis ex quo denotatur ſequi ſua poſitio.Sed ,ppte
rea vocatur condicionata quia fertur ſuper iudi‑
cium conditionatumvel apprehenſionem talem
Hoc ſuppoſito reſpondetur ad replicam ſicut re
ſponſum eſt arguendo ad impugnationē ſolutio
nis patet ſolutio ex notabili non vocatur volitio
conditionata eo ꝙ talisvolitio ponitur de neceſſi
tate ſecundum exigentiam denotationis antece‑
dentis ſed propterea quia volitio cadit ſupra ap‑
prehenſionem cōditionalem ſiue iudicium tale:
& talis volitio in preſentia periculorum ſufficit
mouere mēbra ad actū exterioriorem:vel ſaltem
habita apprehenſione particulari ꝙ antecedens
eſtverum neceſſitaret ad volendum conſequens
ratione cuius immediate mouentur mēbra non
libere.propterea ratiovirtutis heroice potius re‑
peritur involitione conditionata:vel tenendo ꝙ
voluntas non eſt neceſſitabilis ad ſuum actum li‑
cet ſit ad illum impoſſibilitabilis voluntas libere
poſita apprehenſione ꝙ non ſit impedimētum
producit volitionem particularem qua volo peri
culum mortis pro defenſione fidei:ſed ad illius ,p
ductionem cooperatur volitio conditionata pro
terea adminus immediate cōcurrit ad operatio‑
nem exteriorem. ¶ Ad confirmationē nego con
ſequentiam quia per illam nolitionem conditio‑
natam non imperatur virtualiter non proiectio
mercis in mare niſi quando particulariter cogno
ſcitur ꝙ non eſt tempeſtas & per conſequēs quā
do cognoſcitur ꝙ eſt tempeſtas nō debet neceſſi
tari ad nō proiectionem quemadmodum ſortes
volens mori pro defenſione fidei ſi non eſt impe
dimentum cognoſcens ꝙ actualis eſt impedimē
tum pro tunc non neceſſitat ſua volitio condicio
nata ad actum exteriorem. ¶ Ad ſecūdum tran‑
ſeat antecedēs pro vtraq; parte quia in concluſio
ne vltima nō dicitur ꝙ requiratur preſentia peri‑
culorū mortis:adhucꝙ volitio illarum periculo‑
rum ſit conſtituta in gradu heroico ſed ſolumdi
cebatur ꝙ omnis volitio formaliter imperatiua
executionis mortis eſt heroica:tū do gratia argu
menti ꝙ requiratur preſentia periculorum nō in
re ſed in eſtimatione:& per hoc ſoluitur argumē
tum de alapa quod eſt actus heroic⁹ velle pati a‑
lapam pro defenſione.&c.quia excedit commu
nem facultatem hominū ſic iudicantium. Ad re‑
plicam qua ponis ſortem iudicare cū formidin
de pñtia piculorum diſtingovel talis ſit iudica:
taliter ſe habetꝙ non deuiaret a recto dictamine
etiā ſi mors infligeretur per talem alapā & ſic ad
huc actus eſſet heroicus vel aliter ſe habet ſicꝙ
deuiaret a recto iudicio in inflictiōe mortis & ſic
actus nō eſſet heroicus.Cōtra ſtat ꝙ ſortes & pla
to equaliter ſe habeātvſq; ad a inſtans volēdopa
ti mortem pro defenſione fidei & ſortes ſit talis
condicionis ꝙ nec in a inſtanti nec poſt etiam au
ctis penis velit deuiare a recto tramite plato autē
penis auctis deuiaret poſt a inſtans ſed non ante
tunc ſic ſortes habuit actum heroicum ante a in‑
ſtans & plato omnino pariformiter ſe habuit an‑
tea inſtans per caſum igitur ſolutio p̄cedens non
eſt ſolida.Reſpōdeo ſi vterq; illorum habuerit iu
dicium firmū de morte infigenda conſequētia eſt

nulla ſi autem habuerint iudicium ſo'um cū for-
midine caſu admiſſo licet equalia eſſent eorū me
rita aīa inſtans non tamē oportet q ſi actꝰ vniꝰ
fuerit heroicus q etiam actus alterius fuerit he-
roicus quia illum actum fuiſſe heroicum aliquo-
modo depēdet a futuro Ex hoc patet quid ſit di
cendum ad aliud quod tangitur de muſca fateor
q ſtante illo iudicio erroneo q talis eſt in preſen
tia periculorum mortis ſuus actus eſſet heroicus
ad vltimā improbationē adductā arguendo qua
probas q preſentiā periculorū nō ſufficit diſtigo
vel capiendo pñtiā periculorū ꝓ iudicio certo p
qd iudicaī q picula ſunt pñtia & ſic nego q non
ſufficiat: vel q nō ſufficiat pñtia tyrāni volētis in
fligere mortē ſiue cognoſcaī ſua pñtia ſiue nō &
ſic cōcediī: modo ſufficit pñtia periculorū id eſt
iudiciū certū de periculis pſentibus cū actu elici-
to conformiter ad iudicium rationis non obſtāte
illo iudicio. ¶ Ad confirmationē reſponſum eſt
arguendo ad replicam nego antecedēs ad ꝓba-
tionē tranſeat q milleſima ps volitionis laurentij
nō ſufficiebat iperare actū exteriorē ſi fuiſſet ex-
tra ſuū totū tamen qlibet pars illius volitionis in
exiſtens toti ſufficit actū exteriorē iperare: tanq̄
cā totalis: ſed nō totaliter. Exēplum in naturalibꝰ
qlibet pars albedinis pedalis inexiſtens toti ſuf-
ficit cauſare viſionē in oculo tñ multe ſunt partes
q̄ ſi eſſent ſeparate a toto nō ſufficerent viſionē in
oculo cauſare: alias nō dareī maximū viſibile qd
non pōt videri nec minimū quod eſt contra do-
ctrinā ariſtotelis primo de celo & mundo & ſatis
practiquatum eſſe in falſum in phi oſophia.
¶ Ad argumentum ante oppoſitū reſpōdeo per
propoſitiones. ¶ Prima propoſitio eſt Circunſtā
tia mortis cum contrapugnatione nō ſufficit con
ſtituere actū in gradu heroico propoſito: hec eſt
clara ex probationibus tertie concluſionis: alias
in fortitudine bellica non eſſent tres gradꝰ cuius
oppoſitum eſt dictum. ¶ Secūda ꝓpoſitio circū
ſtantia mortis ſiue contrapugnatione nō ſufficit
cōſtituere actū in gradu heroico quādo eſt ipera
ta in abſentia periculorū ſaltē non oportet patet
ex ꝓbatione .z. Cōcluſionis. ¶ Tertio propoſitio
circunſtantia piculi mortis ſine contrapugnatio-
ne imperata in pſentia periculorū ſufficit conſti-
tuere actū in gradu heroico patet ex ꝓbationibꝰ
quarte concluſionis: & ad hoc eſt auctoritas alle
gata mors eſt omniū terribilium terribiliſſima: &
hoc ſi ſit in pſentia periculorū ſecundū apprehē
ſionē. ſecus eſt in abſentia periculorū. alias nō tā
facilis eſſet traſgreſſio diuinorum mandatorum
cui debetur mors vt abſens apprehēſa: q̄ ſi appre
hēderetur vt pſens certe caſus eſſet difficilior.
¶ Ad confirmationē nego maiorem ſaltem non
ſufficit ſe ſola ſed oportet habere pſetiā periculo
rum & concediī minor negata conſequentia quia
circunſtantia periculi mortis ſiue contrapugna-
tione ponit maiorē difficultatem in actu q̄ ponat
circunſtantia mortis cum cōtrapugnatione poſt
q̄ ponit ſpem non euadendi nec ſpē vlciſcendi in
hoſtem nec diſtractionem ab apprehenſione pe
narum: modo omnia iſta cōtingunt poſita circun
ſtantia mortis cum contrapugnatione. Sed cōtra
iſtud replicatur adminꝰ ex ſolutione: habeī incō-
ueniens illarum in argumēto poſt oppoſitum ſci
licet q in martirio non eſſet aſſignandus triplex
gradus virtutis cōtra doctrinam ariſtotelis ſepti
mo ethicorum Reſpōdeo quemadmodum ſunt
alique virtutes modici momēti in quibus non aſ
ſignatur triplex gradus propter earū depreſſionē
ſic ſunt aſſignande alique virtutes in quibus tri-
plex gradꝰ non eſt aſſignandus ꝓpter earum ex
cellentiam cuiuſmodi eſt martiriū: ſatis eſt ad in-
tentionem ariſtotelis ſaluādam triplicem gradū
aſſignare in vna quaq; virtutū principalium ſeu
cardinalium.

Finiunt Queſtiones Addite

Telos.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

coſto eſtelibro sietereales.

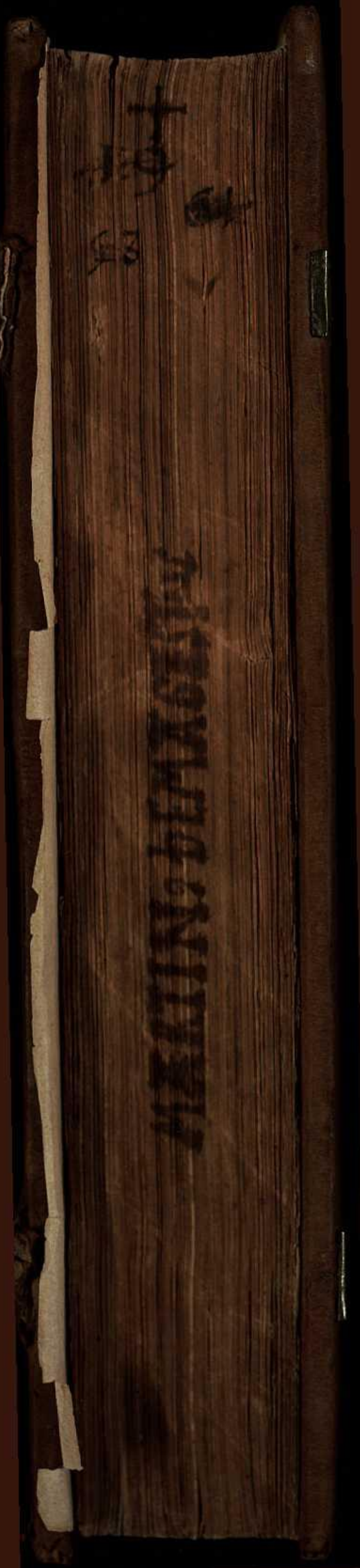

Nº Caja
C-10